

Verhael van de Nederlandsche vrede-handeling

<https://hdl.handle.net/1874/202717>

S. fol. 1362

SAKEN van STAET
EN
OORLOGH.

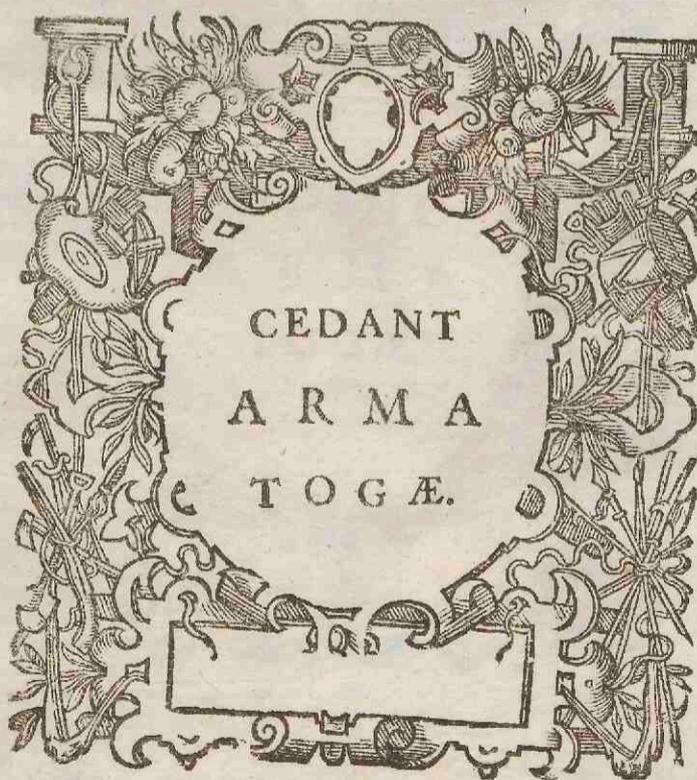
In, ende omtrent de

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

Door d'HEER

LIEUWE van AITZEMA,

Sesten Deels, Tweede Stuck.

IN 'sGRAVEN-HAGE,

By JOHAN VEELY, JOHAN TONGERLOO, ende JASPER DOLL,

Boeck-verkoopers, 1672.

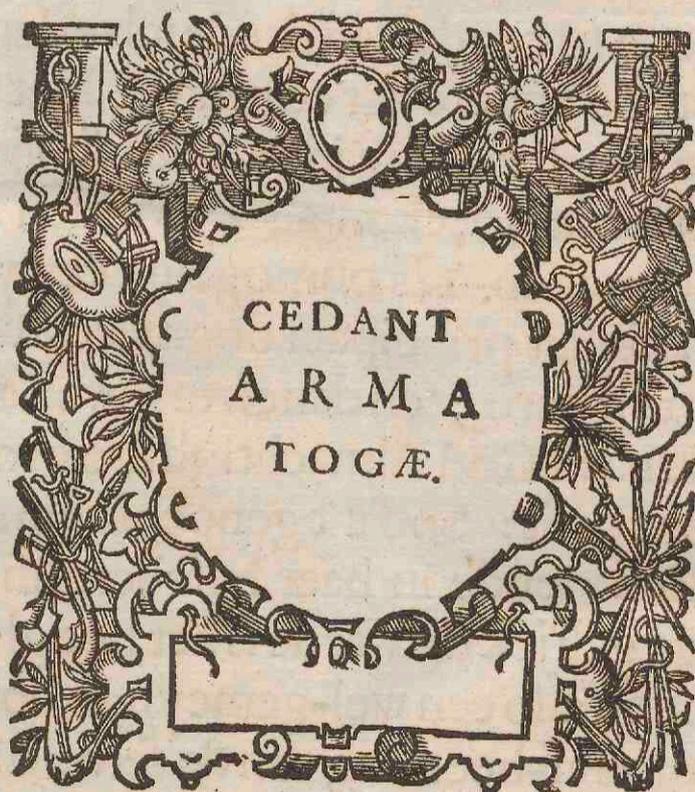

V E R H A E L
V A N D E
N E D E R L A N D S C H E
V R E D E - H A N D E L I N G .

Op nieuws gecorrigeert, en met eenige stukken
vermeerdert,

D O O R

L I E U W E van A I T Z E M A .

In 's GRAVENHAGE,

By JOHAN VEELY, JOHAN TONGERLOO, ende JASPER DOLL,
Boeck-verkoopters, ANNO 1671.

G U N S T I G E
L E E S E R.

Erscheyden Geschriften, raeckende de *Nederlandsche Vrede*, zijn, soo voor als na, uytghekomen. Maer verstaende dat veel vragens was nae yets dat de Handelingh van soo gewichtigen, memorabilen, ende voor ons lief Vaderlandt hoogh-loffelijck ende gewenscht werck van tijdt tot tijdt wat particulierlijck aenwees; soo hebick my bevlytigh by d'een of d'ander soo yets te bekomen, ende bekomen hebbende u mits desen tot mijne last ende kosten willen met deelen. Verscheyden Tractaten met Nabuyrige Koningen ende Potentaten sijnde nu ende dan daer onder ghekomen, hebben ghestreckt om den Oorlogh te eerlijcker, ende de *Vrede* te voordelijcker te maecken. d'Eene sal oordeelen dat de selveden *Vrede* hebben veracht: de andere het contrarie. Het werck oock sal sommige te langh ende wijdloopigh schijnen: andere fullen noch meerder soecken als zy vinden; ende dien sal het te kort duncken. 't Is onmogelijk een yder genoeg te doen; ende also het principael oogmerck van desen arbeyt niet is als om eere, en danck te geven aende goede Regeering, die naest God Almachtigh soo grooten saecke hebben uytgewrocht: So sal 't genoegh zijn als maer die 't selveten besten, ende in haer bescherminghe nemen. Vertrouwende gelijk de *Vrede* is het hooghste goed op Aerden, dat oock also een wel-gemeynde, hoewel slechte ende eenvoudige af-beelding van de selve, niet kan noch sal onaengenaem zijn, noch qualijck geduydet worden. Ende gelijk men lange gewacht heeft dat yemandt yets van dese materie voort brachte: Soo sal men geerne sien ende hoopen dat dit een spoor geven aen andere om beter te doen.

Vaert wel.

V E R H A E L V A N D E N E D E R L A N D S C H E V R E D E - H A N D E L I N G H .

Ale die de gelegent-
hepd van de Vereenigde He-
derlanden kennen/ moeten ooz-
deelen / dat sp / pberende booz
haer Wyshedde ende behoude-
nisse / meer gewapent ende in
Actie als in rust behooren te
wesen. Des onaenghesien heb-
ben haer noyt getoont Wyandt
van een eerlijcke ende verleec-
kerde Vrede. Maer hoe / waer / ende wanneer sp de-
selve condicien hebben konnen bedingen ; oock wat de
Handelingh gebozert of verhindert heeft : sulcks magh
men af-nemen upt volgende Verhael.

Tegen 't uptgaen van den voorigen Crebes An-
no seftien hondert een en twintigh den achtien-
den Maert / gaf de Heer Griffier Aerssen aen haer
Hoog Mogense te kennen / ontfangen te hebben dien
moghen omtrent negen uren een Wyef van den Au-
diencier Verreycken , gheschreven booz last van den
Cetz-Bertoghy / dooz een expresse Wyde van den Se-
creten Raedt tot Brussel , luybende als volght :

Monseur,

Son Altesse m'a commandé de vous faire ce mot,
pour vous dire que d'icy à trois ou quatre jours, par-
tirai d'icy vers la Haye Monsieur le Chancelier de
Brabant, pour y Traitter avec Messieurs les Estats des Pro-
vinces Unies, certain affaire dont elle l'a enchargé, afin
que vous veüilles les en advertir. Et sur ce recomman-
dé, tres-affectionnement à vos bonnes graces. Je prie
Dieu vous avoir, Monsieur, en sa sainte garde. De Bru-
xelles le seizième jour de Mars mil six cens vingt & un.

Vostre tres-affectionné Serviteur

Signé
H. VEREYCKE.

*La Superscription estoit: A Monsieur, Monsieur Aerssens
Greffier des Messieurs les Estats des Provinces Unies.
Receu le dixhuitième Mars mil six cens vinte & un.*

Mijn Heer,

Syn Hoogheyd heeft aen my geboden dat ick aen u
verwittighen zou dat mijn Heer de Cancelier van Bra-
band, binnen drie a vier daghen van hier naer den
Haegh vertrecken zal, om daer met mijn Heeren, de Sta-
ten der Vereenighe Landschappen , zeeckere saeck, die
hy aen hem belooft heeft, te verhandelen , op dat ghy hen
daer af zoud verwittighen. Ick beveel my hier op heel
toegenegen in u goede gunst, en bid God dat hy u, mijn
Heer, in sijn heylige bewaringh houd. Uyt Brussel den
seftienden Maert in 't Jaer seftien hondert een en twintigh.

Uw toegenege Dienaer,

Geteckent
H. VERREYCKE.

*'t Opschrift was : Aen mijn Heer, mijn Heer Aerssens
Griffier van mijn Heeren Staten der Vereenigde Land-
schappen.*

*Ontfangen den achtenden van Maert seftien hondert
een en twintigh.*

Maer op ghedelbereect oock met den Heere Prince
van Orange gecommuniceert zijnde / is dooz de Hee-
ren Gecommitteerde Raden van Hollandt bestelt het
Huyjs van den Heer Helmonts in de Blamingh-strate /
om den Cancelier van Brabant te logeren : ende
oock verscheyden advijsen vielen of men hem oock sou-
de doen eenighe receptie ende descrapement : soo is by
pluraliteyt van stemmen goetghebonden te senden den
Hofmeester Mortaigne nae Delf / om aldaer eenige ver-
deckte Schuyten gereet te doen maechen / ende daer me-
de den Heer Cancelier te brengen tot de Hoojn-burgge:
om aldaer hem dooz sijn Excellentie Prince Maurits te
doen ontfangen ende geleeyden met een goetd getal Ca-
rossen aen het ghebestineert Logement : Hoe wel ter
dispositie van den Heer Prince gestelt was / of sijn Ex-
cellentie self / of dooz Prince Hendrick, of den Prince
van Portugael of pemande anders believde de receptie
te doen. Maer ten wierd niet goetd ghebonden dat pe-
mand van de Vergaderingh hem soude gaen ontfangen:
Maer wel te doen Complimenteren / als hy in 't Loge-
ment soude zyn aen-gekomen ; ende dien ende den vol-
genden dagh te tracteren met Disch.

Den drie en twintighsten Maert in deliberatie ge-
leeyd zijnde / hoe dat men den Cancelier van Brabant
ter Audientie soude halen ende brengen ; is met advijs
van sijn Excellentie verstaen ende geresolveert / dat men
hem soude tracteren als een Gelante, ende dienvolgens
ter Audientie halen ende wederom te huyjs brengen by
twee Gedeputterden upt de Vergaderinghe / met twee
Carossen / ende tracteeten / tot last van 't Landt / tot
nader last : ende sijn ten epude boozschrebe gecommit-
teert de Heeren Boofseler ende Eussum om by den booz-
schrebe Heer Cancelier ten eeten te mogen blijven / by
soo berre sijn Ed. dat versocht. Maer wierd goetd ge-
bonden al-boorens hem ter Audientie te laten / dat men
dooz de Clerq van der Burgh hem soude laten af-epyschen
sijn Wyef van Credentie / om daer upt te sien hoe
dat hare Hoogheden haer Hoog Mogende daer by qua-
lificeren ende tracteren / dienvolghende heeft de booz-
schrebe Verburgh van den boozschrebe Heer Cancelier
den Wyef van Credentie ontfangen / ende ter Ver-
gaderingh over-ghebraght houdende d'Opschrift : Aen
onse seer waerde ende goede Vrienden, de Staten Ge-
nerael der Vereenigde Landschappen : en het inhouden
als volght.

Les Archiducs.

TRES-CHERS ET BONS AMIS,

Nous envoyons devers vous Messire Pierre Pec-
kuis, Chevalier, Sieur de Bouckhaute, &c.
de nostre Conseil d'Etat & Chancelier de Bra-
bant, Porteur de cette, pour traiter avec vous certains
affaire qu'il vous declarera; C'est pourquoy nous vous
faisons

faisons la presente, vous requirans de non seulement luy vouloir donner bonne audience, mais aussi en ce qu'il vous en dira de nostre part entiere foy & Creance. A tant tres-chers & bon amis, nostre Seigneur vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles le seizieme de Mars mil six cens vingt & un.

Estoit signé,

E. ALBERTUS. A. ISABELLE.

Et plus bas

VEREYCKEN.

d' Aerts-Hertogen.

SEER WAERDE EN GOEDE VRIENDEN,

WY senden derwaerts aen u de Heer *Petrus Perkins*, Ridder, Heer van Boeckhoute, &c. uyt onse Raedt van Staet, en Cancellier van Brandenburg, bringer hieraf, om met u seckere saeck, die hy aen u openbaren sal, te verhandelen. Wy senden dieshalven dit tegenwoordighe aen u, met versoek van hem niet alleenlijck goed gehoor te geven, maer oock hem in 'tgeen, 't welck by van onsent wegen aen u seggen sal, volkomentlijck te ghelooven. Niet meer, seer waerde en goede Vrienden, dan dat onse Heer u in sijn heylighe bewaringh neemt. Uyt Brussel de seftende van Maert seftien hondert een en twintigh.

Was onderteckent

E. ALBERTUS, A. ISABELLA.

En lagerfont

VEREYCKEN.

Den voorschreven Brief ghelesen ende 't inhoudt be-
nomen zijnde / is goetd ghevonden dat de voorschreve
Heeren van Boeckhoute ende Eufum den voorschreve Heer
Cancellier ter Vergaderingh souden halen ende brengen.
Hier nae is Sijn Excellentie ter Vergaderingh gecon-
pareert / ende een weynigh daer nae oock de voor-
schreve Heer Cancellier; ende sonder al vooren te doen
eenige Complementen van groetenis of andersints heeft
sijn E. gheproponeert gelijck by dat daer by geschijft /
by hem geteekent / heeft over-gesonden / hier na vol-
gende; daer op sijn E. insgetijch sonder eenige Com-
plimenten is gheantwoorde / dat hare Hoog Mogende
op sijn geprooneerde sullen letten ende nemen alsulcke
Resolutie als de selve voor den dienst ende welstandt
vanden Lande sullen bevinden te behooren.

Ed. Mogende Heeren,

Dese laetste 'dagen van het twaelf-jarige Bestand-
van Nederland, ons gemeene Vaderland, stel-
len ons voor oogen de droeve Veranderinge die
waer het eynd' van sulcke tijdelijcke Accoorden gewoonlijck is
ze volghen, ende daer af de bereydselen van als nu wor-
den gevordert, soo aen de eene, als aen d'ander zijde
Maer het is alsoo, dat hebbende ondertuschen de Door-
luchtigste Aertz-Hertogen hunne medelijdende
oogen gheslagen op de sware ende uytterste inconvenien-
ten, daer inne de Landen door dese Veranderinge we-
derom souden komen te vervallen, en hebben niet wil-
len nae-laten in bedenckinge ende groote Consideratie
te leggen de middelen, die souden konnen dienen tot
verhoedinge ende af weeringevan dien, sonderlingh tot
dit Saligh voornemen beweeght zijnde, door hunne
natuurlijcke geneghentheyd tot Vrede, ende door hun-
ne yver ende affectie tot het gemeene Beste, dewel-
ke oock zijn gheweest de Principaelste Motiven dat
hare Hoogheden hen hebben ghesolveert tot het voor-
geroerde Bestandt, alseen beginsel van de gheele ge-
wunstede blussinghe des brands van Oorloge; daer inne

sy 't heuren aenkomste dese Landen hebben gevonden,
meynende dat binnen den tijd des selfs Bestands hunne
Aertien insghelijcks genoegh hebben betuyght, ende uyt-
gewesen de seckerheyd van hunne goede intentie,
ende voor delen toekomende tijd, ende hebben hun-
ne Hoogheden, niet meer ter Hertzen, als te weghe te
konnen brengen het meeste voordeel van dese Landen
in 't Generael, de welke daer inne souden schijnen
te confiteren, dat alle de Partyen ende Leden van de Ne-
derlanden wederom souden vergaderen in een Lichaem, ende
onder een Hooft; zijnde seer apparent, dat gelijckic voor
de Troublen van onse tijden waren in vreedfame Eenig-
heydt, ende gheruste Voorspoedigheyd, zy die in meer-
der souden komen te genieten, indien de Provincien
van deser zijde hun lieten verwilligen tot een goed, be-
quaem, ende vast verdragh onder bekenenisse van de
natuurlijcke Princen. Dit is het punct' 't welck hare Hoog-
heden my belast hebben, U Edele Mogende voor te
dragen ende vriendelijcken te presenteren, gheacht heb-
bende dat hun toestandt neffens deselve, voor alle nieu-
we breeckinghen van Oorlogen te doen dit Officie van
goede Princen, soeckende ende behertigende uwe eyge-
nen gheduyrende welstandt, ten eynde daer op werde
gelet, ende genomen een Vruchtbare Resolutie, by de
welcke alle Bloedstoringe, excessive belastingen, ende
andere Ellenden, die dese Nederlanden soo langhe Jaren
hebben moeten onderstaen, eens voor al mogen wegh
ghenomen, ende verhoedet worden. Ende daer uwe
Mogentheden op desen voorflagh souden begeeren te tre-
den in Comunicatie van Accoordt, sullen haere Hoog-
heden in sulcker voeghen verstaen tot alle billijcke
ende redelijcke Conditien ende Capitulatiën, dat de
selve uwe E. Mogentheden alle oorfaecke sullen hebben
van vnoegen, ende niet alleenlijck sien de effecten
van den goeden wille van haere Hoogheden, maer oock
de oprechtigheyd ende sinceriteyt die zy al den tijdt in
sonderlinge reccommandatie hebben gehadt, ende tot
noch toe doen blijcken by de punctuele ende Religieuse
onderhoudinge van alle hunne Handelingen, ende belof-
ten, soo hun 't selve volkomentlijck magh toebetrouwt
werden, willende U E. Mogentheden oock wel verse-
keren, van gelijcke goede ende oprechte intentie van
de Catholijcke Majesteit, ende dat de selve sal voor goetd,
vast ende gestadigh houden, alle 't gene hare Hoogheden
desen aengaende, sullen hebben ghecontracteert ende be-
slooten.

Ende was onderteckent

P. PECKIUS.

Dese Propositie noch dien selven dagh ghelesen
zijnde / wierd gestelt in handen van den Heer Prins
Maurits, om te letten wat daer op soude dienen ghe-
antwoorde / tot dien eynde oock de Heeren Gecom-
mitteerde van Hollandt het overnamen / om in haere
Vergaderingh een advies daer op te formen. De selve
hebben den volgenden dagh in-gebraght een Concept
van antwoorde op de ghemeelde Propositie: verklar-
ende dat haer Edele Moghende 't selve concept alsoo
hadden goetd ghevonden ende hun ghelast ter Verga-
deringe van haer Hoog. Mog. voer hant advies in te
bringen / omme aldaer geresumeert ende gheexami-
neert / ende daer op met gemeen advies ghesolveert
te worden / 't gene voer den meesten dienst / mainte-
ment van de Souvereyne Vryheyd, Rechten ende Ge-
rechtigheyd van de Vereenighde Provincien soude be-
houden worden te behooren. 't Voorsch Concept ghele-
sen ende gexamineert sijnde hebben d'andere Provin-
tien hare advijzen ende belangen doer op verclaert: loo-
pende al te samen daer op dat de Clausulen van weder-
om te Vergaderen onder een Hooft, ende onder beken-
tenis van de natuurlijcke Princen, ondraeghlijck wa-
ren; ende met bigoreuse Termen behoorden te werden
weder-sproocken.

Den vier en twintighsten namiddagh is Sijn Excel-
lentie Prins Maurits ter Vergaderingh ghecompareert
ende 't voorschreve Concept van antwoorde wederom
gelesen ende geresumeert ende daer op geconserteert /
gede.

gedeliberceert ende geadviseert ende 'tadvijs van sijn Excellentie gehooft / op alles rijpelyck met alle Consideratien gheset zynde / goet gebonden dat men 't boozsz Concept volgens de verklarde advijsen soude dresse- ren / ende g'anderen daeghs broegh ter klocke seven upren daer op wederom vergaderen omme het gheses- seerde gheresumeert wesende / de boozsz antwoozdt epntlyck t'arrestieren.

Den vijf en twintighsten Sijn Excellentie volgens Resolutie van gisteren wederom ter Vergaderinge ghe- compareert / ende gheresumeert sijnde het Concept van antwoozde op te ghedaene Propositie van den Heer Cancellier van Brabant geredresseert volgens d'advij- sen van de Provincien des boorighen daeghs daer op verklarert / is na rijpe deliberatie ende gedane omzage de boozsz antwoozde epntlyck gheresolbeert ende gear- resticeert / gelijk deselve hier na volghet. Ende dooz de Heeren Boesfeler ende Eulsum des naemiddaghs aen den Heer Cancellier is behandicht. Die daer op niet sonderinghs heeft gerepicceert / als dat hy haer Ho. Mog- dede bedancken voor sijn goet Logement, accommodement ende Tractement. Ende alsoo in 't aenkomen tot Delft cenige Canaille onderstonden de sijnighe qua- lityck te besegenen met toepen ende slyck te werpen / soo is dooz den Heer Prince ende Magistraet aldaer in sijn weder- repse tegen sulcx ordie gesiet.

De antwoord luyde als volghet.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden gehooft ende gexamineert hebbende de Propositie van weggen de Doorluchtigste Aerts-Hertogen in Brabant, in haer Hoogh Mogende Vergade- ringhe op den drie en twintighsten Maert eerst by monde ghedaen, ende daer nae by geschrifte over gegeven, by Heere Petro Peckio Ridder, Heere van Bouchoute, Can- celier van Brabant, uyt crachte van de Brieven van Cre- dentie van de Hooghst-ghemelte Aerts-Hertogen, ge- dateert binnen Brussel den seftien deser Maendt, ver- klaeren dat de Hoogheyde ende Souverainiteyt van de Ge- nieerde Nederlanden ongetwijffelt ende buyten dispute is by haere Hoogh Mogende ende de Staten van de respectieve Pro- vincien, dat zy de selve altyds Religieuselyck hebben ghemainteneert, tegens alle de gene die deselve eenigh- sints in twijffel hebben willen trecken, ofte daer op yet voornemen, ofte deselve eenige andere Princen toe-eyge- nen, dat sy dienvolghende oock noyt en hebben willen toestaen eenighe Tractaten daer by de selve eenighsints in twijffel soude moghen getrocken werden, daer af zy expresse Verklaringe hebben gedaen, aen den Keyser, Cheur ende Fursten, ende andere Potentaten; Mitsga- dersaen de Hoogh-ghemelte Aerts-Hertogen selve, dat hare Hoogh Mogende voor eenen Souvereynen, ende hare Landen voor vrye Landen gehouden ende bekent werden, by de grootste Monarchen, Koningen, Potentaten en- de Republijcquen, dewelcke alle in die qualiteyt met haere Hoogh Mogende veele ende verscheydene groote Tra- ctaten ende Alliantien hebben ghemaect, hebbende 't selve oock soo verre staende ghehouden, dat haere Hoogh Mogende noch met de Hoogh-gemelte Aerts- Hertogen, nochte met den Koningh van Hispanghen, eenigh Tractaet hebben willen aengaen, voor ende al eer de selve mede verklarert, ende daer van Acte ghege- ven hebben, datse met hare Hoogh Mogende tracteerden, als met vrye Landen ende Provincien daer op hy niet en pre- tendeerden: Ende dewijle alle het selve soo klaer als den dagh is, ende voor alle de Wereld notoir ende bekent, soo komt haer Hoogh Mogende seer vreemt voor 't voor- schreve gheproponeerde van den Heere Cancellier Pec- kio, voorgevende dat het meeste voordeel van dese Lan- den daer inne soude wesen ghelegen, dat alle de Provin- cien wederom souden vergaderen in een Lichaem, ende onder een Hooft ende datse haer lieten verwilligen tot een goet, bequaem ende vast verdragh, onder bekentenisse van de na- tuurlycke Princen. Indien de selve Landen op desen voor- slagh sullen begeeven te treden in Communicatie van Accoort dat d'Aerts-Hertogen in sulcke woeghen souden verstaen tot billicke ende redelycke Conditien: Overmits dat den sel- ven voorslagh, niet en soude konnen dienen, tot ver-

hoedinge ende afweeringe van de sware ende uyte- ste in- convenienten, daer inne de Landen door den Oorlogh wederom soude komen te vervallen, daer toe t'gepro- poneerde schijnt voorgestelt te werden, maer veel eer 't Vyer van Oorloghe sal ontfteecken, om dat het selve regel-recht gaet tegens de voorlz bekende Souverainiteyt ende Hoogheyde der Landen, die haere Hoogh Mogende tot noch toe so loffelijcken ende met so swaren Oorlo- ge hebben gemainteneert, ende voorts met Godes hul- pe totten uystersten toe te maintineren, met goet ende bloed, gheresolveert zijn, ende dat oock de voorlz Pro- positie is erroneus ende onverdraeghlyck haeren Staet, trec- kende in dispute deselve Souverainiteyt tegens de funda- mentale Wetten van desen Staet. Mits alle 't welcke haer Hoogh Mogende soo onvermachte, onrechtmatighe, ende onnaebuyrlycke Propositie niet en konnen toestaen, als implicerende een onlijdelijcke atrociteyt teghen haeren Staet, ende groote oneere, voor alle de Monarchen, Ko- ningen, Potentaten, ende Republijcken, die met de- selve als eenen Souverainen Staet hebben ghetraectert, maer nootsaeckelijck moeten verklaren, gelijk zy doen mitdelen, dat alle de gene die by eenige Propositien ofte andere wegen 't Souverain Recht van dese Landen poogen in dispute te trecken, te impugneren ofte eenige andere Prin- cen toeite eygenen, ofte yet dat sulcx smaect, gehouden sullen werden voor inhabil, omme in eenighe Tractaten by haer Hoogh Mogende geadmiteert te worden. 't Welck zy den wel-gemelten Heer Peckio voegen tot antwoord, alleen- lijck daer by doende, dat de hooghst-ghemelte Aerts- Hertogen uyt de menighvuldighe klachten haer ghedaen ende daer op noyt eenighe satisfactie en is ghevolght, seer wel weten hoe haer Hoogh Mogende verstaen dat het Tractaet van Treves by deselve ende by den Koningh van Hispanghen punctuelijcken ende Religieuselycken soude wesen onderhouden. Ghedaen ter Vergaderinghe van de Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael, in 's Graven- hage op den vijf en twintighsten Meert seftien hondert een en twintigh.

Was geteekent

HEND. TER COULEN, vidit.

Onderfont:

Ter Ordonnantie van de Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael.

Ende was onderteekent

C. AERSEN.

Dit alles ondet nabolgende secrete Acte of Resolutie den selven dagh genomen.

In de Vergaderinghe van de Hooge ende Moghende Heeren Staten Generael beneffens het arrestieren van den antwoorde te geven aen den Heer Cancellier Peckius over- wogen wesende dat men uyt de Propositie van den sel- ven Heere Cancellier Pecky ghewaer werd dat hy socht in twijffel te trecken 't recht van de Souverainiteyt der Ver- eenighde Nederlanden, ende poogde de selve t'induce- ren om haer te begeven onder den Aerts-Hertogh als of de selve met eenigen schijn (tegen 't klare recht de Gene- raliteyt ende de 't samentlijcke en elcke Provincie compe- terende) noch eenigh sints gehouden waren deselve Aerts- Hertogh te erkennen voor haeren natuurlijcken Heer, soo hebben haer Hoogh Mogende eenstemmigh verstaen ende gheresolveert, gelijk zy doen by desen, dat men denselven Peckium tot gene verder of ander Audientie en sal admitteren; ten ware zy te vooren aen sijn Vor- stelijcke Doorluchtigheydt den Heere Prince van Oran- ge volkomenlijck opende 't geene daer van hy audientie soude willen versoecken: om by haer Hoogh Mogende alvooren te delibereren, of voor den dienst van de Landen oirbaer ware hem vorder te hooren, ofte niet, ende daer nae daer inne gedaen te worden sulcx als den dienst van de Lande soude vereyffchen.

Den ses en twintighsten werden ghecommitteert een uyt Gelderlandt ende een uyt Hollandt / omme aen de Heeren Ambassadeurs van Brantrijck / Groot Brittan

gien ende Denemarcken / mitsgaders den Resident Suriani te presenteren ende behandighen Copie van de Propositie ende van de Antwoordt.

Op soodanige Propositie ende verfoeck / konde geen ander antwoordt of expeditie vallen. Verhalven was 't niet vzeemt dat de selve handelingh in sijne geboorte verstoorde / ende bykans eer gheeyndicht als begoft was. Ick beken nochtans datter oock andere Considerationen wie onder-licpen / die dese besendinge van Peckius soo hoort deden slupen. Prins Maurits hadde alreede in 't Jaer seftien hondert en acht, by 't maechen van den verloopenen Treves genoegh ghehoort sijn onwille ende afkeerigheyt van 't Bestand. Sijn ernstighe bevoeren soo by monde als dooz Brieven aen de Vrede van den Staet / gaven 't doen genoeghsaem te kennen. Nu / nae de dempinge van de Remonstrantsche party / de directie van de Regeeringe gheheelyck in handen hebende wilde niet toonen eenighe oock de minste gheneghenheyt tot den Vrede / om verschepte redenen: Eerstelijck, om in geenderlep manieren t'approberen de maximen van die den voorigen Treves hadden ghezeven / en dien hy doenmaels hadde tegen gesproken. Ten Tweeden: om dat sijn Ampt meest Militair sijnde / het hem eens disreputatie soude geven soo hy van Vrede dee spreken. Ten derden: Om dat sijn gesach by Vozlogh nootdruccelijck grooter most wesen als by Vrede. Ten vierden: Om dat by de Dupitsche saecke / die hy seer favoriseerde ende aengeraden hadde / meer goet meende te sullen doen / wanneer desen Staet weder vach met Spangien / als in Vrede blyvende; soude oock in de naest vertoekenen Somer / als Spinola na de Paltz was getrocken met de meeste macht van Spangien / veel avantagie hebben konnen winnen op de Spaense; in dien het Vozlogh ware geweest. Alsoo hoopte hy nu / desen Staet in openbaer Vozlogh wederom stellende / ende tot vermeerderingh van Rupters ende knechten obligerende / den Spaignaert meer af-byeucht ende de Dupitsche Protesterende Princen / insonderheyt den Koninck van Bohemen sijn Susters Soone (dien hy voornamelijck tot de Kroon seer hadt geraden) meer hulpe te sullen doen: Ten vyfden: Die van Zeelandt / van hem in regard van 't Lidt vanden Abel / Blissingen en Deere seer dependende ende by den Krijgh hooy desfen beter varende als by den stilstant / rieden seer tot discontinuatie van den Treves. Ten seften: daer hy quam de geheele Contra-Remonstrantsche Party die d' Vozlogh pfecteerden / al waer maer om te condemnieren d'inclinatione die de contracte Party in 't Jaer seftien hondert acht hadde getoont tot de Vrede: sijnde oock een gemeene opinie / dat de tweedachten hier te Lande soo in 't Politicq als Kerckelijck haer eenighste voorspronck ende Voetsel hadden ghenomen upt de Treves. Volgens s'preckantwoordt / Rust ick, so roekt ick. Ten sevendden: Sijnde oock waer dat dese Provincien so hooy desfen als namaels by den Vozlogh waren wel gebaren / Meester van de Zee ende Regotie geweest; werdende de voornaemste soo Wdelijcke Wozgerlijck als varende Personen dooz den Vozlogh geimployeert / gheavanceert verrijckt / ende gebeneficteert; oock gehouden in seer goede oorde ende Venzacht: Daer toe haer d' uytwendighe vreesse genoeghsaem dwongh; ende die gheschaepen / ende oock bevonden waren in Rust ende Vrede te verflappen.

Daer hy quam oock ten achtsten het Project of desfen van 't Erigheren der West-Indische Compagnie: waer dooz men meende de Coningh van Spangien te sullen den Part. ader affnyden / ende de Angeseens alhier verrijcken ende den Staet vergrouten.

Daerom heeft Prins Maurits ende de Regeeringe / van hem dependende / noyt gebachten gekregen om eenigh aenfoeck te doen tot Continuatie van 't Bestand.

d' Eers- Hertogh Albertus als out ende van Nabuyren / ende d' Infante een Vrouw / waren meer tot sachtmoedigheyt ende rust ghenegen. Hoewel de Spaense Maedt dooz de Conquesten in Duytsland ende elders geantmeert / haer groote dinghen oock in Nederlandt (by continuatie van Vozlogh) waren inbeeldende; als wende de gepasseerde Burgerlijcke twisten ende disputen alhier in de Religie; die wel verdoof doch niet uytge-

blust waren. Sy meenden veel kennig van onsen Staet gelegentheyt / Finantien / humeuren / situatie der Steden / Forzen / Stroomen / Beviereu ende Wabenen geleert te hebben / die sy in de voozgaende Vozlogen hadden geignoreert. Daerom deselve meer genegen tot de Rupture / oozsaecke waeren dat Peckius wiert ghesonden met soo on-aennemelijcke last ende die men wel konde dencken dat terfonde soude werden gerejecteert.

Anders waren redenen genoegh waerom men alhier niet hadde behooren plotselijck de Handelingh af te breecken. Of schoon Peckius sijn eyth soo ongerijmt maecte: want in 't begin van alle Handelingen ongheschiedte Postulaten voortkomen: iniquum petitur, ut equum obtineatur. Ende de Engelsche / seght / Philipus de Comines, plegen in alle haer Vrede-handelinghe met Byzanchrijck / eerst altpdt t' eyschen de geheele Kroone van dat Rijck.

Beyde / seght ick / soo wel de harde ende onlijdelijcke Propositie als de prompte ende moedige antwoordt, wierden by vele verre siende geacht te sijn niet seer Politicq of wijslijck ghedaen. Om dat / aen d' eene zyde / de Spaense by den voorighen Treves deur verscheptene Conquesten veel voozdeel hadden gewonnen ende by verlenginghe van den Treves noch meer mochten hoopen. Daer sy ter contracie haer nu in dit kost-baer Vozlogh steeckende aen Byzanchrijck soo wel als aen Engelandt de deure openden ende den worch baenden; om in Italien ende Vlaenderen haer t' attragueren: wetende insonderheyt de groote macht en oude sacosse van Byzanchrijck tigenz haer: Gelijck sy dan binnen werpigh t'pdt daer na de rupture van Engelandt op den hals kregen / ende na eenige Jaeren oock die van Byzanchrijck / t'welck beyde haer niet soude gebeurt sijn / soo sy aen de Vereenighde Provincien hadden eerslijcker Conditien van Vrede gegeven: ghelijck sy oock daer naer in 't Jaer seftien hondert acht en veertig noch eynelijck hebben moeten doen.

Aen d' andere zyde oock hadde men / na d' opinie van vele alhier wel mogen wat meer Tempoyseren / de saecke slepende houden ende niet soo promptelijck verwerpen den Handel van Prolongatie der Treves; al waer maer alleen geweest om oock Byzanchrijck ende Engelandt in de querele t' Embargueren ende aen den dans te krijgen: want beyde was daer veel aen gheleghen dat Spangien mochte worden dooz desen Staet gedistrahert.

Andien dan hare Ho. Mog. hadden Wine gemaectt van te luyfteren na de Nieuwe Handelingh van Treves: Byzanchrijck ende Engelandt souden van self sijn gekomen hare Alliantie en Subsidie aen desen Staet presenteren. Maer siende dat wy alreede de Handelingh hadden af-ghevooken: soo lieten sy Ons achter aen loopen: alsoo dat de besendinghen aen haer op dat Subject gebaen terfount nae 't uytgaen van den Treves / sijn niet seer vuchtbaerich geweest. Na Byzanchrijck herft noyt min genegentheyt getoont aen desen Staet als des tijds / houdende sich eenfodels noch geofficteert over de Procedueren alhier gepleecht tegen de Remonstrantsche Party; anderdeels oock nam de Koninck dese occasie (dat soo wel Spangien als desen Staet dooz den Nieuwen Vozlogh waren gedistrahert) in acht / ende viel die van de Geresonneerde Religie (die anders niet alleen ept dese Provincien / maer van Spangien selfs mochten werden gefavoriseert) op 't Lijf: haer benemende het meestendeel van haer Places d' assurance.

Dese Staet dan alsoo weder in openbaer Vozlogh geraeckende ende de grootste Spaense ende Oostenrijckse Progressen tegen gaende / wiert allenclyns van d' eene ende d' ander haer in gestijft ende gesterckt.

d' Eerste, die sedert het uytgaen van den Treves de Vriendtschap of Verbintenis van desen Staet liet aenfoecken, was de Koningh van Denemarcken: die door den Rijcx-Cancelier Ulfelt inden Hageden veertienden May met haer Ho. Mog. liet sluyten dit navolgende.

Procuratie voor de Heeren Gecommitteerden tot voltrekkinge vande Alliantie met sijne Conincklijke Majesteyt van Denemarcken.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, Allen den geenen die desen sullen hooren ofte sien lesen, Saluyt. Doen te weten, Alsoo de Doorluchtigste ende Grootmachtighe Coning ende Heere, Heere *Christiaan* de Vierde tot Denemarcken ende Noorwegen, der Wenden ende Gotten Koningh, Hertog tot Sleswijck, Holsteyn, Stormarn ende der Ditmarschen, Grave tot Oldenborgh ende Delmenhorst &c. Ende wy dienstigh ende goet gevonden hebben, dat in conformité van den afscheyt tusschen Hooghgedachte sijne Konincklike Majesteyts Afgesanten Rijcx-Cantzelier ende Raedt den Heer *Jacob Ulefelt* zu Vrup Amptman zu Neuburg, ende onse Gedeputeerden by haer alhier in den Hage op den 14. Mey leetleden geconcludeerde Tractaet genomen, beyserijds Gefanten, wederom by den anderen souden komen, ende daer toe by Hooghtgedachte sijne Coninglijke Majesteyt ghedefigneert is die Stad *Bremen* om van wegens sekerere openghebleven poincten in naerder Handelinghe te treden, tot voltrekkinghe van een volkomen ende oprechte Alliantie ende verbintenisse, Soo ist, dat wy ons vertrouwend op de bequaemheyt langhe experientie ende getrouwighedyt van de Edele, Ghestrenghe, Erentfeste, oock Hoogh-geleerde Heeren, *Reynier Paauw*, out Burgemeester ende Raedt der Stadt Amstelredamme, *Marck van Lijcklama* tot Nieholt, *Grietman* over Stellingwerff, Oostende, *Smeer van Haerfolte* tot Haerft, *Landt Rentmeester* Generael van Zallandt, ende *Goofsen Schaffer* te Uythuysen, ende de Meden Hovelingh, Raetsheer der Stadt Groeningen, alle Gecommitteerde in onse Vergaderinge, deselve Gecommitteert hebben, ende committeeren mitdesen, om in onsen name ende van onsent wegen met die Gefanten van sijn Koninckl. Majest. van Denemarcken te treden in vorder handelinghe vande opengeblevene Poincten: te beramen, beslyuten ende arresteren al foodanighe Articulen, als sy met hoogh-gedachte Gefanten tot bevorderinghe van een vaste sincere ende volkomen verbintenisse sullen bevinden te behooren, waer toe wy deselve volkomen macht ende autoriteyt zijn gevende mitdesen, gheboovende alle 't gheene wat in desen by ons voorschreven Gefanten ghehandelt ende geconcludeert sal worden, Stede vast ende onverbreeckelijck te sullen achtervolghen. Desen 't oirconde hebben wy desen doen Parapheren met onsen grooten Zegel doen Zegelen, ende by onsen Griffier doen teekenen.

In 's *Gravenhage* den negenden dach der Maent van Augusty in 't laer seftien hondert een en twintigh.

Aggreatie vande Alliantie ghemaect met sijne hooghst-gemelte Koninckl. Majesteyt van Denemarcken.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, Allen den geenen die desen tegenwoordige sullen sien, ofte hooren lesen; Saluyt. Doen te weten, Alsoo op den veertienden Mey leetleden, des Jaers seftien hondert een en twintigh, tusschen den Edelen, Gestrengen Heere *Jacob Ulefelt*, zu Vrup des Doorluchtighsten ende Grootmachtigen Fursten, Koninck ende Heere, Heere *Christiaan* de Vierde tot Denemarcken, Noorwegen, &c. Konincks Rijcx-Cantzelier ende Raedt, ter eenre, ende onse Gedeputeerden ter andere zyde, seeckere Articulen van eene sincere ende mutuele Vrundtschap, Alliantie, ende Verbondt, beraemt, geslooten ende gearresteert zijn op het welbehagen ende aggreatie van hooghst-gedachten sijne Konincklijke Majesteyt ende van ons, gelijk deselve Articulen, hier naer volgen:

Al dewyle de Doorluchtigste ende Grootmachtighe Koningh ende Heere, Heere *Christiaan* de Vierde tot

Denemarcken ende Noorwegen, der Wenden ende Gotten Koningh, Heertog tot Sleswijck, Holsteyn, Stormarn ende der Ditmarschen, Grave tot Oldenburgh ende Delmenhorst, &c. Ende die Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, van langen tyden herwaerts in goede oprechte Nabuyrlycke Vrundtschap ende correspondentie geleest ende getaen hebben. Soo hebben beyde deelen nu een tijdt langh herwaerts confidererende de *constitutie ende gelegentheyten van de jegenwoordige tijden ende saecken van de geheele Christenheyt, ende insonderheyt van 't Interesse, soo die een aen des anderen Status conservacionem, welstandt, ende prosperiteyt is hebbeude, noch naerder by sich bedacht ende overwogen, om een naeuwer t'samen te doen ende te verbinden*, begerende uyt rechter zele ende Christelijcken voornemen ende yver tot het welvaren van 't gantsche ghemene *Evangelische wesen*, ende beyder deelen eygene Staten te contracteren ende verdragen over eene sincere ende mutuele Vrientschap, Alliantie ende Verbondt, tot conservatie ende defentie van hare respectie Staten ende Onderdanen, in voegen dat hooghst-gedachte ende hoogh-gemelde deelen beyderzijds onlanghs na ripe ende ernstige deliberatie hebben ghegeven last ende commissie, te weten hooghst-ged. sijne Koninghlijke Majesteyt aen den Edelen, Gestrengen, Heere *Jacob van Ulefelt* zu Vrup, derselven Rijcx Cantzelier ende Raedt, oock Amptman tot Nyborgh, in kracht sijner overgeleverden Credents-Brief, in dato den elfden February leetleden ter eenre, ende de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, de Edele Gestrenghe, Erentfeste, Wyse, seer Discrete Heeren, *Gijssbert van Boerselaer*, Erf-schenck des Furstendoms Cleve, Amptman, ende Dijkgrave tusschen Maes ende Wael, *Jacob van Wassenaer ende Duyvenvoorde*, Heere van Opdam, Heynsbroeck, Spierdijck, Suytwijck, &c. Luytenant Admirael van Hollandt ende West-Vrielandt, *Hugo Muys van Holy*, Ridder Bailliuw ende Dijkgrave des Landts van Stryen, *Reynier Paauw*, out Burgemeester ende Raedt der Stadt Amsterdam, *Jacob Magnus*, Ridder, Heere van Berch. Ambacht, Meliant, *Arent van Zuylen van Nievelt*, Heere tot Gersteyn ende Reckop, *Marck van Lijcklama*, tot Nieholt *Grietman* over Stellingwerff, Oostende, *Baldewyn Sloesh*, Rentmeester Generael van de Domeynen des Landts van Vollenhove, ende der Heerlijckheyt Cuynder, ende *Goofsen Schaffer*, tot Uythuysen ende de Medenhoveling, Raedt der Stad Groeningen, derselver Gedeputeerde ende alle mede Gecommitteerde in hare Ho. Mog. Vergaderinge, ter andere zyde, ten eynde deselve souden moghen confereren, communiceren ende delibereeren over de openinge, ende middelen dienende om voort te setten, ende in 't werck te stellen dit heylsaem goet werck, ende te brengen tot een goede conclusie, tot welcken eynde dan die wel-gemelte Gefante ende Gedeputeerden aen weder zyden, om hun in alles ghetrouwelijck te quytten; ten lesten over een gekomen zijnde, geconcludeert ende gearresteert hebben, op het welbehagen, verbeteringe, modificatie ende aggreatie van hooghst-gemelte sijn Konincklike Majesteyt ende Heeren Staten Generael dese naervogende Poincten ende Articulen.

I.

Dat een eeuwige goede Vrede, Eenigheyt, Correspondentie ende Vrientschap, tusschen den Doorluchtighsten, Grootmachtigen Koningh in Denemarcken ende Noorwegen, &c. ende de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der loffelijcke Geuniceerde Provintien in Nederlandt, ende alle hare Landen ende Ondersten *presentes & futuros*, te water ende Lande oprechtich, sonder alle geferdhe ofte archlist zyn ende blyven sal.

II.

Die sullen eenes anderen beste, heyl ende welvaert ghetrouwelijck meenen, willen ende soecken, ende daer toe met raedt ende daedt helpen, ende bevorderinghe doen by alle voorvallende occasien.

III.

Sy sullen niets, oft selvest ofte door yemant heymelijck, ofte openbaer Tracteren, Handelen, doen ofte bewilligen, dat den anderen deel gevaerlijck, schadelijck ofte in eeniger maten *prajudicierlijck* zyn kan, dan veel meer alle

tuicke

fulcke raedt, intentien, aenflagen ende wercken, soo van yemandt, hy zy oock wie hy zijn mach, tot ghevaer, schade ende nadeel ghepractiseert ende voorgenomen werden moghen by tyde, soo haest men dat sal mogen ervaren, een deel den anderen openbaren, ende met allen vlijdt verhinderen ende afweeren.

IV.

Die sullen in geener maten heymelijck ofte opentelijck, met raedt ofte daedt, een deel des anderen vyanden, sy zijn oock wie sy zijn konnen ofte moghen, die sijne hoogst-gedachte Majesteit, mitsgaders de Ho. Mog. Heeren Staten Generael respectivelijck te Water ofte Lande openbaer Oorlog ofte dadelijcke vyandschap sullen aen doen, *in heure Rijcken ofte Landen, met Volk, Schepen, Geldt, Proviant, Munition, of in eenighe andere manieren helpen ofte stercken*, oock niet toelaten dat eene, ofte anderdeels vyanden, eenige hulpe ofte assistentie Publice ofte Privatum in hare Landen ende gebieden bekomen mogen, dan sal veel meer in sulcke gelegentheyt een deel den anderen tot een goet eynde, ende uytganck raden ende helpen.)

V.

Sy sullen geene Verbintenissen, Ligen ofte Tractaten maecken ofte urgeren met yemant jegen elckander, soo tot eenige suspirie, prejuditie, gevaer ofte nadeel zijn kan, ende of te vooren eenige Verbintenissen ofte Tractaet met yemant anders geslooten ende ghemaectt zijn mochten, ofte hier na ghemaectt werden mogen, soo sullen alle sulcke Verbintenissen en Tractaten, geenen deel tot prejuditie, gevaer, schade ofte nadeel zijn, ofte gereycken, dan sy sullen in alle manieren een oprechte, vaste, volkomene goede Vriendtschap ende Nabuyschap sonder eenigh mistrouwen ende archlist gerrouwelijck onderhouden, dat oock in kracht deses Tractaets verstaen worden, sal die Verbintenissen, soo tusschen der Koninglijcke Majesteit van Denemarcken, Nagebuyren, ende de Ho. Mog. Heeren Staten Generael voor desen ghemaectt, ingegaen ende geslooten zijn, insonderheyt Anno *sestien hondertdertien*, ende etlijcke naer volgen den laren, of oock hier na geslooten werden mogen, sullen noch mogen in gener manieren noch wegen prejudicieren sijne Koninglijcke Majesteit ende de Kroone Denemarcken in hare Rechten, Vryheden, Hoogheden, ende Regalien te Lande ende te Water in de Oost-Zee, Mari Balthico. ofte Noord-zee, ofte eenige andere sijne Koninckl. Majesteits gerechticheyt ende Hoogheyt.

VI.

Of yemant van beyder deelen Onderdanen ofte Onderfaten sich eeniger maten ende billijcker wyse te beswaren ende te klagen hebben mochte, aldan sullen alle sulcke saken ende beswaernissen door ordentlijck recht Tractaert ende uytgevoert worden, ende sal van beyde deelen, goede Justitie geadministreert worden, gelijk eens ydern Ingeboornen ende Onderdanen, ende sal doch daer door de goede vrundtschap in allen onverbrekelijck ende onverseert zijn ende blyven.

VII.

Desse Alliantie ofte Tractaet sal niet opheven ofte in eeniger manieren prejudicieren, ofte nadeligh wesen die Alliantien ende Tractaten, soo beyde deelen voor desen met andere Potentaten, Princen, Republijcquen ende Communiteyten gesloten, opgericht, ende ingegaen hebben, sullende deselve in heur geheel ende volle weerde blyven, *salvo tamen presenti federe.*

VIII.

Ende sal dit Tractaet ofte Verbont behoorlijck geconfirmeert ende geagreert worden door sijne hoogstged. Majesteit ende die Ho. Mog. Heeren Staten Generael voornoemt, in den tijdt van drie Maenden, ofte soo veel eer als 't selve sal konnen geschieden, ende sullen beyde deelen metten eersten op een tijdt ende plaetse, soo ende daer sijne hoogstged. Majesteit believen sal met een ander in nader communicatie ende handel te treden, omme te weeten met *wat macht ende middelen* de parthyen malkanderen sullen moeten assisteren, soo wanneer d'een of d'ander met openbaer Oorlogh in sijn Rijcken of Landen aengevochten werden, ende op de forme, maniere ende quantiteyt van dien, als mede van den tijdt op dewelcke deselve beginnen ende aenvan-

gen sal loop te nemen, gelijk oock van de restitutie van dien, of deselve behooren sal te gheschieden, ende hoe verre. Ende alsoo in de Confirmatie vermaen is gedaen van *eenige Havenen* daermen niet ghewoon en soude zijn te handelen, sal in de voorsz by-een-komste mede getractaert worden, omme deselve ten weder-zyden uyt te drucken, ende daer af voorts te mogen verdragen, sulcks als ten meesten beste van beyde de parthyen bevonden sal werden te behoren, sullende oock mede in de voornoemde by-een-komste naerder Communicatie ende Handel vallen over de Navigatie ende Traffiquen inde Oost ende West-Indien, daer van dewel-gemelte Heer Gesante mede meldingh heeft ghedaen, op welcken allen ghetracht sal worden by beyde deelen behoorlijcke satisfactie ende contentement elckanderen te geven, is 't doenlijck.

Aldus gedaen, geslooten ende geacordeert by ons ondergeschreven, gereeckent in 's Gravenhage op den *veertienden Mey* in den *lare sestien hondert een en twintigh*.

Soo ist, dat wy de voorsz Articulen ende Tractaet van Alliantie goet ende aengenaem houdende, 't selve geagreert ende geconfirmeert hebben, aggreeren ende confirmeren mitsdesen, belovende 't selve te sullen achtervolgen, naerkomen ende onderhouden, sonder daer tegens te doen eenige contraventie, directelick ofte indirectelick, in wat manieren het oock soude mogen wesen. Des tot oirconde hebben wy dese vereenigings Notul, met aehanginge van onsen grooten Zegel, de gewoonlijcke Paraphure, mitsgaders onderteckeninge van onsen Griffier doen bevestigen.

Gedaen in 's Gravenhage op den *negenden Augusty, seftien hondert een en twintigh*.

't *Dolgende Jaer* liet desgelijcks de *Ceur-Vorst* van Brandenburg deur den *Graef van Swartzenbergh* met haer *Ho. Mog.* maecken dit navolgende Tractaet inden Hage den *thienden Martij* sestien hondert twee en twintigh. Ende daer na *Anno* sestien hondert twee en twintigh den drie en twintighsten *October* deur den selven *Graef*.

T R A C T A E T.

Gemaectt met den Ceur-Vorst van Brandenburg.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden; Allen den geenen die desen jeghenwoordigen sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt. Doen te weten: Alsoo tusschen des Doorluchtighsten ende Hoogh-geboornen Vorsten ende Heeren, Heeren *George Wilhelm*, Marck-Grave van Brandenburg, des Heyligen Roomschen Rijcks Ertz-Camerer ende Ceur-Furst in Pruyssen, tot Cleve, Gulick, Berge, Hertogh, &c. Geheyme Raed, over-Camerer ende Gesante, den Welghebooren Heere, *Adam*, Graef tot Swartzenburgh, Heere tot Hoogenlantsbergh ende Gimborn, Ridder vande Conincklijcke Ordre van St. Michiel in Vranckrijk, ter eenre, ende onse Gecommitteerden ter andere zyde, op den *thienden Martij* leffleden seecker Accoord van naerder Alliantie ende Verbintenisse op 't welbehaghen ende Ratificatie, van beyder zijds. Heeren *Principalen*, is beraemt ende gesloten, luydende 't selve Accoordt van woerde te woerde als volght:

Alsoo veele Jaren herwaerts, tusschen den Doorluchtighsten Ceur - Vorstelijcken Huyse Brandenburg, ende de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, goede ende vertrouwde Alliantie, Vriendtschap, Correspondentie ende Nabuyschap is onderhouden gheweest, die haer soo verre heeft ghestreckt, dat hoogh-gedachte Heeren Staten Generael naer dootlijcken afgang, van wijlen des Doorluchtighsten hoogh-geboornen Fursten ende Heeren, Heer *Johan Wilhelm*, Hertogen tot Cleve, Guligh, Bergh, Grave van des

der Marck ende Ravensbergh, Heeren tot Ravensfeyn, &c. hen gevoegt hebben met haer Koninglijcke Majesteyten van Vranckrijck ende Groot Brittangien, ende andere Cheur ende Fursten, om den Heere Cheur-Furst van Brandenburg met den Fursten van Nieuwborgh te maintineren ende defenderen in haer geapprehendeerde possessie, van de voorz Furstendommen ende Landen by hoogh-gedachte Heere Johan Wilhelm nagelaten, tot dat gedecideert ofte verdragen soude wesen, aen wie de voorz Furstendommen ende Landen naer rechte in eygendomme zijn vervallen, waerinne alsoo deur verscheyden oneroorte incidenten tot noch toe niet en heeft kunnen werden ghedisponiert, in vervolge van de verdragen tusschen hare hooghst-gemelde ende hooghst-gedachte Cheur-Furstelijcke Doorluchtigheden ende F. F. G. G. diesaengaende op gerecht, maer dat eenighe Plaetsen zedert zijn inghenomen ende gheoccupeert by vreemde, die niet en sijn verfocht geweest, om te maintineren die hooghst-gemelde ende hooghst-gedachte Cheur ende Fursten in haer voor aengheroerde possessie, ende dat die Doorluchtigste ende hoogh-geboren Fursta ende Heere, Heere *George Wilhelm*, Marckgraef tot Brandenburg, des Heyligen Roomschen Rijcks Erts-Cameruler ende Cheur-Furst, in Pruyssen, tot Cleve, Gulich, Berge, Hertogh, &c. Doorder selver geheym den Raedt ende Over-Camer-Heere, den Wel-ghebooren Heere, *Adam*, Grave tot Swartsenborgh, Heere tot Hoogenlantsbergh, ende Gimborn, des Koninglijcken Ordens in Vranckrijck St. Michalis Riddern, &c. Om te voorkomen diergelijcke occupatien, ende tot conservatie van sijne Cheur-Furstelijcke Doorluchtigheids kintbaer recht heeft doen verdragen een handelinghe van naerder Alliantie ende Verbintenisse, de voornoemde Furstendommen ende Landen speciaelijck beroerende, tusschen sijn Cheur-Furstelijcke Doorluchtigheyt ende de hoogh-gemelte Heeren Staten Generael, dewelcke daerinne, om verder te continueren goede Vriendtschap, Correspondentie, ende Nabuyrschap bewilligt hebben. Soo ist, dat by den welgemelten Heere Grave van Swartsenborgh, ende de Gedeputeerden van hare Ho. Mog. aen het eynde van desen genomineert, beraemt ende opgestelt zijn de naevolgende Articulen ende Conditien op het welbehagen ende Ratificatie van beyderzijds Heeren Principalen, die daer van d'een aen d'ander befegeelde Acte in behoorlijcke forme sullen senden binnen den tijd van drie Maenden na dato deses.

I.

Eerstelijck dat dese Verbintenisse ofte Alliantie alleenlijck *Defensif* sal wesen, om sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt te helpen defenderen in sijnen kintbaeren Rechte totte Landen van *Cleve, Gulich, Berge, Marck, Ravensbergh ende Ravensfeyn*, met haren appendentien, ten eynde deselve daer van niet verdrongen nochte verflooten werden.

II.

Sonder dat haer Hoogh Mogende eenighsints hier mede verstaen te willen *voor-grijpen* alsulcke defensie, als de Hooghst-ghedachte Koninglijcke Majesteyten van Vranckrijck ende Groot Brittangien, den Cheur-Vorstelijcken Huyse Brandenburg, ende Paltz-Graven Huyse Nieuwborgh t'samen ofte elcks bysonder beoost moghen hebben, vertrouwende dat haere Majesteyten deselve defensie sullen laeten volghen tot recouvrement van 't Recht ende Landen daer af sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt jeghenwoordigh voor een goet deel is, ende werdt verdrongen.

III.

Dat dese Alliantie duyren sal tot dat sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt in 't volle besit van deselfs goede Recht tot de voorz Landen sal wesen ghekomen, de saecken verdragen, ofte dat de selve mette pretenandersints vergelecken sal wesen.

IV.

Ende by aldien sulckx by sijne Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheids leven niet en konde geschieden, dat dan dese Alliantie op sijne *Successeurs* mede strecken sal.

V.

Oock by aldien yemandt enige plaetsen die sijne Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt nu jegenwoordigh

in de voorschreve Landen besit, vyandlijck soude willen aentasten, dat haer Hoogh Mogende in sulcken gheval 't selve sullen helpen afweeren met sulcken macht, als haeren Staet alsdan sal kunnen lijden.

VI.

Ende sullen haer Hoogh Mogende sijne Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt alle behulp doen, ten eynde by gebeurlijcke maniere van doen de *Contributien, Schattingen, gemeene middelen ende andere op laghen naer eysch van saecken mogen werden aen-geslagen, ingevoerd ende opgeheven in de voorschreve Landen van Cleve, Gulich, Berge, Marck, Ravensfeyn*, ende die daer van mogen dependeren, soo langhe 't voorschreve onderhoud van Krijghs-volck sal moeten werden gedaen.

VII.

Daer tegen sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt in den dienst van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael sal onderhouden ende betalen een *Regiment Voet-knesheten van duysent mannen*, verdeelt in acht Compagnien: de Collonelle van *hondert sestig*, ende de andere *seven* Compagnien van *hondert twintigh* koppen, ende *soo veel* meer als uyt de voor-verhaelde *Contributien, Schattingen, gemeene middelen, ende andere oplagen*, die men sal kunnen ofte mogen omslaen, invoeren ofte opsetten, onderhouden sullen kunnen werden, op soodanige foldye ende voet van betalinge ende Wapeninge, als haer Ho. Mogende van tijd tot tijd haer Krijghs-volck sullen betalen ende wapenen, ende dat soo langhe dese Alliantie sal duyren.

VIII.

Ende daer en boven onderhouden voor den tijd van een Jaer, ingaende metten dato deses noch *vijf hondert Mannen*, onder de voorz acht Compagnien: te weten, onder de Compagnie Colonelle *ses en sestig* Hoofden, ende onder elcke van de andere *seven* Compagnien: *twee ende t'sestig* Hoofden, daer onder sullen wesen enen Sergeant ende Tambourijn.

IX.

Wel verstaende, dat goede en sulcke ordre sal werden gestelt, daer mede klacrijck blijcken moge, dat de voorschreve *Contributien, Schattingen, gemeene middelen ende nadere oplagen* tot gene andere saecken en werden ghediverteert, maer alleenlijck bekost tot onderhoudt van 't Krijghs-volck, soo vooren is verhaelt.

X.

Gelijck dan haere Ho. Mogende soo veel haeren Staet eenighsints lijdent kan, alle vlijd sullen helpen aenwenden, dat sijne Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt *de helft* van alle Domeynen ende inkompten van alle ende yder Rentmeesterien, in allen den voorz Landerijen levert, ende gene Amptlieden ofte comptable Officieren tot hare bedieningen toegelaten sullen worden, dan die met believen van Sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt sijn aengenomen.

XI.

Dat d'Ingssetenen ofte gehoorige onder d'eenen ofte d'andere van de Heeren Contrahenten niet en sullen vermogen eenige *Actien te koop*en ofte over te nemen, omme die tot laste van de Onderfaten van de andere parthey anders als met gebeurlijcken rechte in te vorderen, ter plaetse daer des naer rechten behoort, op peyne van nuliteyt van de selve koopen: ende sullen geen van beyde de Partyen tocstaen, dat eenigh *gewelt, bedrieginge, ofte represalien* daer toe ofte andersints werden ghebruyckt, ofte den Cours van de ordinaris Justitie verhindert.

XII.

Ende by aldien daer over ofte omme eenighe andere saecken eenige meerdere misverstanden tusschen beyderzijds Onderfaten mochten komen te rijzen, soo sullen tot naerder bejegeninge van dien van elcke zijde verkoooren ende ghecommitteert worden *drie Persoonen van aensien*, om deselve af te handelen ende wegh te nemen met Vriendlijcke accommodatie ofte meerderheyt van advijsen: ende indien zy daer inne met malkanderen niet en kunnen over een komen, sullen t'samentlijck verkiefen enen *superarbitr*, ende dan by uytpraeck des meederendeels deselve decideren, 't welck dan vast ende steedt blijven sal, ende by beyde partheyen moeten gevolgt worden.

XIII.

XIII.

Dat de Landen van sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt, soo veel eenighsints doenlijk, verschoont sulden worden voor doortochten, inlegeringen ende inquartieringe van 't Crijghs-volck.

XIV.

Ende als eenige noodlijcke inlegeringhe aldaer soude moeten geschieden, dat daer inne gehouden sal werden goede Ordre ende discipline, gelijk haer Hoog Mogende in haere eygen Landen gewoon sijn te doen, ende te onderhouden.

XV.

Ende by aldien eenighe Soldaeten tegen deselve Ordre ende buyten de selve discipline eenighe overlast komen te doen, sullen daer over gestraft worden naer behooren.

XVI.

Soo wanneer sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt tot vreedsamigh besit van de voorsz Landen ghe- raect te komen 't zy by rechte, ofte by Tractate, ofte dat deselve om eenige consideratie sijn recht tot de selve quamen te cederen, soo sal dese Alliantie soo verre kracht houden, dat sijn Cheur Vorstelijcke Doorluchtigheydt ende sijne Successeuren verbonden sullen blijven noch twintigh Jaren langh daer nae 't onderhouden ende betalen, op den voet als vooren drie duysent Mannen onder twee Regimenten: dan indien deselve sijne Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt mette pretendentes quamen te verdragen, om te houden een gedeelte van de Landen voornoemt, sal nopende dit onderhoudt ghevolgt werden, die proportie van die selve Landen, die sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt als dan sal behouden.

XVII.

Indien de Heeren Staten Generael naer tijdt, gelegentheydt ende Redenen goet-vinden aen te tasten eenighe plaetse van de Landen van Cleef, Gulick, Berge, &c. Die sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt nu niet machtigh en is om deselve te recupereren ten behoeve van sijn Hoogst-gedachte Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt dat haer Hoog Mogende de selve sullen mogen doen met haer eygen Krijghs-volck alleen, sonder eenigh toe doen van sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt.

XVIII.

Doch dat sijne Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt daer tegen gehouden ende verbonden sal wesen aen de Hoogst-gedachte Heeren Staten Generael te restituieren een gerecht derde part van alle de extraodinaris koften van de Belegingen daer vooren te doen, boven de ordinare betalinge van het Volck van Oorloge te voet ende te Paerde, dewelcke in de selve extraodinaris koften niet en sal werden ghereeckent, maer by haere Hoogh Mogende alleen gedragen.

Aldus gedaen onder Signature ende Pitschaften van de respective Heeren Afgesanten ende Gecommitteerden hier onder genoemt. In 't Gravenhage den tienden Martij Stilo Novo Anno sestiens hondert twee en twintigh.

Was onderteeckent,

Adam Graef zu Swartzenburg,	Gijsbert van Vnd zu Boetselaer,
H. Muys van Holy.	Nicolaes van Bouckhorst,
	Albertus Joachimi.

Ende ghecachetteert mette voorsz Heeren Cachetten in rooden Lacke.

Soo ist, dat wy 't voorsz Accoord van naerder Alliantie ende verbintenisse, gesien, geexamineert ende overwogen hebbende, 't selve nae rijpe deliberatie gheapprobeert, geratificeert ende geconfirmiert hebben, approberen, ratificeren, ende confirmeren mitdesen, behooven ter goeder trouwen voor ons ende onse Naekomelingen 't selve in allen haren pointen, clausulen ende Articulen Stede ende vast te houden, sonder daer tegens directelijck of indirectelijck yetwete doen ofte geschieden te laten: Des ten oirconde hebben wy dese verbintenisse doen Parapheren, ende met aenhanghinghe van onsen grooten Zegel, ende onderteeckinge van onsen Griffier bevestigt.

get. Gedaen in 's Gravenhage op den vierden Juny sestiens hondert twee en twintigh.

Naerder Verklaringhe van den Grave van Swartzenburg op de voorsz Alliantie.

Nachdem die Hoch vnd Mogende Herren Generael Staten bey mir unterbenanten verscheyden mahlen anregung thun lassen das in dero vnterm dato den 10 Martij dieses vetslauffenden Jahrs / zwischen mir als Abgesanten des Durchleuchtigsten Fursten vnd Herren / Herren Georg Wilhelm / Marckgrafen zu Brandenburg / des Heiligen Rom: Reichs Erz-Cammerer vnd Churfurst in Preussen zu Cleve / Gu-lich / Bergh / Herzogen / ic. meines Gnädigsten Herren vnd Ihrer Hoch Mogende Deputirten vff ratification / berampften Articulen von Alliantie verschen vnd excripte werden solten andere alliantien oder Verbintnissen die etwa mit Ihrer Chur-Furstlicher Durchl. oder derselben Herren Batter Hoochloblicher gedächtnus allein / oder mit den sämpftlichen vnturten Chur vnd Fursten insgesampt aufgerichtet seyn mochten: dieweil ich dan darauf von Hochstgememmem Gnädigsten Chur-Fursten vnd Herren nicht Instruret / auch diese vorgedachte vnterm dato den 10 Martij aufgerichtete Articulen von Alliantis nicht weiter sich erstrecken / als auf die Clevische vnd Gulichsche Landen allein: Soo hab ich Hochged. Herren Generael Staten ersucht vnd gebeten / davon kein melding zu thun / sondern allen anderen Alliantien vnd Verbintnissen / so etwa vorhin ergangen oder aufgerichtet / Ihrem werth absonderlich zu halten vnd verbleiben zu lassen / wie demversprechen das diese jertige Articulen von Alliantis Ihren Hoch Mogent. derents halben zu keinen Praejudicio angezogen werden / sondern deroselben prentension in Ihrem wehrt verbleiben solle / gleich wie sie gewesen vor den vnterm dato den lebenden Martij aufgerichteten Articulen von Alliantis / die weil dann Ihre Hoch Mogent. darmit zufrieden gewesen / so habe ich diese attestatou daruber zu mehr künfftiger nachrichtung geben sollen. So geschehen in 't Gravenhage den lebenden Martij Anno 1622.

Was geteeckent,

Adam Graff zu Swartzenburg.

Hier nae volgt het Tractaet van 't Jaer 1624.

Accoord met den Grave van Swartzenburg, als Afgesante van den Cheur-Vorst van Brandenburg gemaect.

Also naer dat in den Jaere sestiens hondert twee en twintigh op-gherecht was seecker Accoord van naerder Alliantie tusschen den Doorluchtigsten ende Hoogh-gebooren Vorst ende Heer George Wilhelm Marckgrave tot Brandenburg ende Cheur-Vorst ter cenre, ende de Hooge ende Mogende Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, ter andere zijden, eenighe disputeren ghevalen zijn, daer door de ghehoopte vrucht van de voorscheyre Alliantie tot noch toe in veelen deelen is naer-ghebleven, ende dat daer aen sonderlinghe veel gheleghen is, tot onderhoudinghe van alle goet ende vast vertrouwen tusschen Hoogst-gedachte sijne Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ende haere Hoogh Mogende dat de voorscheyre disputeren wegh ghenomen, ende ten wederzijden de gewenschte

wenschte effecten genoten mogen werden, mitgaders dat sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt van sijnen kundbaren rechte tot der Landen van Gulich, Cleve, &c. ende 't gene niet van dien niet langer werde verdrongen ende dat de middelen van Contributien, die naer luyt de voorfz Alliantie voor desen opgestelt zijn, niet verwaerloost, nochte de Onderdanen van sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt in de voorfz Vorstendommen, ende andere daer toe gehoorige Landen, met gene al te lastige middelen van executie beswaert en werden, ende echter het volck van Oorloghe in dienste werde onderhouden, gelijk in de voorfz Alliantie is versproocken, daer op vericheyden Conferentien zijn ghehouden; als eerstelijck tot *Emmerick*, ende daer naer weder tusschen den Heere van *Winterfeldt*, als sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheyds Afgesante, ende die Heeren Gecommitteerde van haer Ho. Mog. hier in 's Gravenhage, ende gedachte Heere van *Winterfeldt*, by gheschijfte zijn mede gegeven geweest seckere Puncten ende Articulen, om vertoont te werden aen hooght-gedachte sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt die deselve in sijnen Rade geexamineert hebbende, afgesonden heeft den Welgeboornen Heere *Adam*, Grave tho Swartzenburg, Heere tot Hohenlansbergh ende Gimborn, Ridder des Ordens St. Michaelis in Vranckrijck, &c. sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt gheheymste Raedt ende over Kamer-heer, geauthoriseert ende volkomenlijck gheinstrueert, om over de voorfz Puncten ende Articulen naerder met hooght-gedachte Heeren Staten Generael te handelen ende te besluuten; Soo ist, dat na vericheyde communicatie ende onderhandeligen ghepleeght tusschen wel-gedachte Heere Grave ter eenre, ende de Heeren *Nicolaes vander Bouckborst*, Heere van Noortwijk, Bailliuw ende Dijkgraef van Rijn-Landt, *Albert Joachimi* Ridder Heere tot Oostende in Oedekenskercke, *Rienck van Burmania*, Grietman van Ferwerderadeel, *Sweer van Haerfolte tot Haerf*, Land-Rentmeester van Sallandt, *Goessen Schaffer* tho Uythuysen ende de Meden Hovelinck, ende *Joris de Bye*, Heer van Albrantsweer, Treforier Generael van de Vereenighde Nederlanden, s'famen Gecommitteerden van de Heeren Staten Generael ter andere zyde, om te continueren alle goet verouwen tusschen hooght-gedachte sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ende haer Ho. Mog. ende te komen tot beter effect van de voorfz Alliantie, by forme van naerder verklaringe, ende explicatie gheaccordeert zijn tusschen den Welgeboornen Heere Grave, van wegen sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt van Brandenburg, ende haer Ho. Mog. de Puncten hier naer volgende.

I.

Ende eerstelijck, hebben haer Ho. Mog. verklaert, gelijk sy verklaren mitsdesen, dat sy continuerende in hare voorige genegenheydt, om van hare zyde te prefereren alle het ghene daer toe deselve uyt krachte van de meergemelde Alliantie verbonden zijn, ende insonderheydt om te voldoen den inhouden van de *selt ende thiede Article*, sullen helpen te wege brengen, soo veel eenichsints in hun is, dat sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt de vruchtbare effecten daer van mach ghenieten, ende aen deselve alle mogelijcke assistentie doen, naer dat de gelegentheydt van tijdt tot tijdt sal toedragen, dat de Contributien by sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt naer luyt van de Alliantie uytgeschreven ende noch uyt te Ichryven, als mede desselfs portie inde Domeynen vande Landen van Cleve, Gulich, &c. met dat daer aen kleeft, ende in den voorfz *tienden Article* meer is verhaelt, geeffectueert ende op sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheys Naem moghen werden geinnet, niet tegenstaende de Acte van Neutraliteyt, onlanghs aen dien van Gulich, Cleef, Bergh, ende aengehoorige Landen vernieuwt, die haer tot het gene dat sijn Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt aengaet, niet en kan strecken, gelijk toekomstende gene Neutraliteyt, Pas, ofte Sauvargarden, soo hier aen verhinderlijck mochten zijn, den voorfz Landen, ofte der selver Onderdanen met gedeelt sullen werden.

II.

Ten tweeden, om wegh te leggen ende te accommo-

deren de disputen ende differenten ghemoveert op het voldoen van het *negende* Artuyckel vande voorfz Alliantie, ende op het beleydt, ende de *Administratie van de Contributien*, ende dat daer van dependeert, is versprocken dat van wegen sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt aengestelt sullen werden twee Ontfangers, wel gequalificeerde Persoonen, dewelcke d'executien bevorderen, de inkomende Penningen ontfangen ende weder uytgeven sullen, ende hen gedragen in hare Ampten, ghelijck hen in seckere Instructie, waer van welged. Heere Grave van Swartzenburgh hare Ho. Mog. een gelijkcluydende geteyckende Cope toegeestelt, bevolen sal worden, op welke Instructie sy oock sullen beëdicht, ende sulcks alsoo gheschiet zijnde haer Ho. Mog. dat selve te kennen gegeven werden, sonder dat de Ontfangers van den ghedagten Eed ontslagen sullen mogen worden, sonder voorgaende wetenschap van hare Ho. Mog. En sullen daeren boven uyt sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheys Gulich, en Clevische Regeeringe twee Raden Gedeputeert, ofte Gecommitteert werden, om die inspectie en directie te hebben over de Ontfangers ende het ghegele werck van de Contributien, aen dewelcke d'Ontfangers sijn 't allen tyden, ende als het van nooden sal wesen, hen sullen mogen adresseren, tot beter beleydt ende uytvoeringhe van hare Commissien. Welcke twee directoren versorgen sullen, dat aen den hooght-gedachte Heeren Staten Generael alle Maent ghelevert ende behandicht werde eenen pertinenten ende oprechten Staet vanden ontfang ende uytgeef van de voorfz Contributien, ende dat daer van dependeert, onderteyckent by den Ontfanger, ende alle laer een bestendige Reeckeninge vanden gheheelen ontfangh ende uytgeef van de voorgeroerde Ontfangers ingestelt op den voedt ende naer het Formulier begrepen in haer Instructie.

III

Item, dat het Volck van Oorloghe, dat in dienste werdt gehouden, kracht ende luyt de voorfz Alliantien, het welck niet sal werden ghebruyckt buyten sijn Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheys Landen tot desselfs ondienst, ghebracht zijnde in Eedt van sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ende haer Ho. Mog. op het Formulier daer van geconcipteert, 't allen tyden, als het deselve oorbaerlijck sullen vinden, gemonstert sal werden by den Commissaris van Monsteringe van sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ofte andere Persoonen daer toe te committeren, ten bywesen van een Commissaris van wegen haer Ho. Mog. die 't s'famen de Rollen moghen onderteyckenen, gelijk oock in Plaetsen daer Ceur-Vorstelijcke Brandenburgische ende Statische Compagnien 't s'famen liggen, de Statische gemonstert sullen werden by een Commissaris van haer Ho. Mog. ten bywesen van een Commissaris, ofte een ander Gedeputeerde van sijn Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt die verfocht sal werden daer by te zijn, indien hem sulcks belieft, ende mede met den Commissaris van de Heeren Staten Generael de Rolle moghen onderteyckenen, om gelijkheydt te onderhouden, ende wert verstaen, dat in de Steden ende Plaetsen daer Guarnisoen zijn van de Compagnien van sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ende van de Heeren Staten Generael, ghenomen sullen werden de Officieren van de 't s'famentlijke Compagnien om den Krijgs-Raedt te bekleeden.

IV.

Ende sullen in dienste gehouden ende uyt de Contributien betaelt werden *de drie hondert Paerden*, ende de *twalf* Compagnien Voet-knechten, gespecificeert in de voorgeroerde Instructie van de Ontfangers, de Compagnie Colonelle gereeckent tot *hondert vijftigh*, ende d'andere Compagnien tot *hondert twintigh* Koppen, onder de jegenwoordige Officieren: des sullen teghens den *eersten* January *sestien hondert vijfen twintigh*, noch *twee* Compagnie Voet-volck, elck van *hondert twintigh* Koppen van nieuws werden aengenomen.

V.

Vorders om oock af te snyden het misverstant datter geschapen is gheweest te ontfaen ter cause van seckere *hondert dnyfent* Rijcxdaelders by de Heeren Staten Generael in den Iare *sestien hondert een en twintigh* uytgeschreven over de Landen van Gulich ende Berge by re-

torfic

torfie ende ter caufe vande assistentien, die uytte voorz Landen waren ghedaen aen den Marquis Spinola, daer van daer na ghecomponeert is op *hondert vijftigh duysent* guldens is verdragen, dat aen sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt geresitueert sal worden de Obligatie van *twee hondert acht en veertigh duysent* gulden, voor deselve op credijt van de Heeren Staeten ghelicht inden *Jare sestiens hondert sestiens*, ende deselve gelibereert vande Interesten zedert dien tijdt vervallen, tot den laetsten Augusty leetleden, beloopende ter somme van *hondert elf duysent, twee hondert vier gulden twee schellingen, acht penningen, van veertigh grooten*, ghelijck de voortz Obligatie aen den Heere Afgesante datelijck overgelevert is, ende sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt daer van ende vande voorz verscheenen Interesten ghelibereert werdt mitsdesen; dies sullen aen de Heeren Staten Generael geassigneert, ende in solutum werden ghegeven, ghelijck haer Ho. Mog. mitsdesen geassigneert ende gegeven werden in solutum vande voorz Somme van *twee hondert acht en veertigh duysent, ende hondert elf duysent twee hondert vier gulden twee schellingen acht penningen, t'samen drie hondert negen en vijftigh duysent, twee hondert vier gulden twee schellingen acht penningen*, van veertigh grooten 't stuck metten Interesten, die verschynen sullen zedert den laetsten Augusty, tot de effectuele voldoeninge toe van de voorz Somme, de geheele resterende ende loopende Contributien vande Landen van Gulich, ende de helft vande portie van sijn Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt in de verschynen, ende noch te verschynen Domeynen van de Landen van Gulich, Bergh ende Ravensbergh ter concurrentie van de voorz Somme toe, met die te verschynen Interesten, tot de effectuele betalinge toe, om die te innen door soodanigen Ontfanger, als haer Ho. Mog. goet sulsen vinden tot de inlinge van deselve te stellen ende te committeren, diē d'executie van de voorz Gulicksche Contribution sal dirigeren, (doch op den naem van sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt, ende met goede correspondentie ende kennisse van de Gedeputeerde Raden) ende de penningen daer van Procederende, als oock van de voorgeroerde geassigneerde Domeynen van Gulich, Bergh ende Ravensbergh ontfangen, ghelijck die sullen in komen, maer in presentie van een van de Ontfangers by sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt gestelt over het Contributie werck, ofte den Landt-Rentmeester respectie, dewelcke de contribuerende quiteren, ende van den Ontfanger van haer Ho. Mog. quitantie in minderinghe van de voorz Somme van *drie hondert negen en vijftigh duysent twee hondert vier gulden twee schellingen ende acht penningen*, mette verschynende Interesten sullen ontfangen; ende sal dese voorverhaelde Assignatie, nochte de inlinge van de voorz Penningen door toe doen van sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ofte desselvs Dienaeren, den Heeren Staten Generael niet onvruchtbaer werden gemaect. Ende op dat haer Ho. Mog. van de Ratificatie der voorz Assignatie van sijn Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt soo veel te meer verseeckert moghen zijn, soo heeft wel-gedachte Heere Grave soo lange, ende tot dat sijn L. gedachte Ratificatie haer Ho. Mog. sal ingelevert hebben, hem ende sijne goederen verbonden, ghelijck als by deselve verbint mitsdesen,

VI.

Lestelijck, omme te vermyden de contentie over de betalinge van de Servicen, ende den Brandt ende Keerssen inde Corps de Guarden tot *Ravesteyn* ende *Gennep*, is veraccordeert ende beloofd, dat die Heeren Staten de voorz Servicen, Brandt ende Keerssen, tot *Ravesteyn* versorgen sullen, daer tegen wil hare Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt in hare Stadt *Ravesteyn* laten invoeren lydelijcke middelen van consumptie, die geheven sullen werden, soo tot laste van de Soldaten als Borgerye, op den voet ende maniere als die werden geheven inde naestgelegene Plaetsen, die beset zijn met Statisch Guarnisoen, alsoo dat nu metten eersten ende volgens na gheleghentheydt Jaerlijcks, ofte by halve Jaren, deselve sullen verpacht worden van sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt by enen Commissaris van deselve in teghenwoordigheydt van enen Ontfanger, welcken haer Ho. Mog. daer toe sullen moghen stellen ofte committeren,

aen den walcken die Penningen vanden Pachter (soo van den Ontfanger van haer Ho. Mog. behoorlijke quitantie nemen, ende deselve hare Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheyds Luyden in plaetse van betalinge toestellen sal) sullen ghelevert worden. Ende sal uyt dese voorz Penningen voor eerst ghegeven werden het onderhoudt van enen Predicant vande Gersformeerde Religie tot *vier hondert* gulden, ende het onderhoudt van enen Schoolmeester tot *een hondert* gulden Jaerlijcks, welcke beyde van hare Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt na desen aengesteld ende onderworpen zijn, ghelijck oock de jegenwoordige, de Jurisdicte van deselve, ende ghehooren tot de Clevische Synode; vorders sullen de resterende Penningen tot de Servicen, Brandt ende Keerssen, ende indien na de gelegentheydt van tijdt wat mochte overschieten, sulcks tot hare Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheyds Crijgs-Staet geemployeert worden, sonder dat hier door eenige verminderinge ofte verkortinge aen sijn Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheys-Hoogheydt, ofte gerechtigheydt gheschiede. Ende sullen de Accylen, ghelijck hoogst-gedachte Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt die selve tegenwoordigh aldaer is hebbende, soo wel tot laste der Borgeren als Soldaten, continuieren ende blyven onverlet tot voordeel ende profijt van sijn Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt voorz. Den Brandt ende Keerssen op het *Huys van Gennep* belangende, sulsen hare Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt versorgen, dat by den Borgeren, ofte andersints daerinne moge versien werden.

Alle welcke Punten ende Articulen hier vooren verhaelt, ten weder-zyden ter goeder trouwen, ende onverbreeckelijck sullen onderhouden werden, ende tot meerder vastigheydt zijn hier van twee ghelijck luydende Instrumenten ghemaeckt, daer van het een voor sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheyds Afgesante by de Heeren Staten Generael onder de Paraphure van den Presiderende, ende Signature van haer Ho. Mog. Griffler, mitsgaders der selver Cachet, ende het ander voor hoogst-gedachte Heeren Staten Generael, onder het Seegel ende Signature van sijne Ceur-Vorstelijcke Doorluchtigheys Afgesante geexpedieert ende verveerdicht zijn.

In 's Gravenhage op den drie en twintighsten Octobris, *sestiens hondert vier en twintigh*.

In 't Jaer sestiens hondert vier en twintigh, wierdt men noch krachtiger tot d'Oorlogh geanimeert, soo deur Vranckrijck als deur Engelandt, Vranckrijck maecte met desen Staet dit volgende, ghebeeten het Tractaet van Compiegne.

Comme ainsi soit que Tres-haut, Tres-puissant, & Tres-excellent Prince Louis XIII. par la grace de Dieu Roy Tres-Chrestien de France & de Navarre, ayant cy-devant esté prié & requis par ses Tres-chers & bons Amis, Alliés & Confoederés Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, de les vouloir assister, sur ce qu'ils auroyent fait représenter à sa Majesté par leurs Ambassadeurs l'estat de leurs affaires avec les Consequences tres-dangereuses qui en peuvent arriver au prejudice General de la Chrestienté, & de ceux mesmes qui penseroient en profiter; Sadite Majesté desirant tesmoigner auxdits Sieurs Estats ses Tres-chers & bons Amis, la souvenance qu'elle veut avoir de la bonne volonté que le feu Roy Henry le Grand, son Tres-honoré Seigneur & Perc, que Dieu absolve, leur a souvent fait paroistre pour leur bien, repos & advantage, & continuer la sienne à son imitation; attendant que sadite Majesté puisse par effet assseurer la tranquillité publique, & particulierement celle des Pais Bas, tres-importante à la manutention de la Paix Universelle de la Chrestienté, toujours desirée & affectionnée par ladite Majesté, comme doit faire un Roy Tres-Chrestien, tel que Dieu l'a constitué. Sadite Majesté a nommé, choisy, & député Monsieur le Duc de *Lesdiguiers* Pair & Connestable de France, & les Sieurs Marquis de la *Vieu*.

Vieuville, Chevalier des ordres de sa majesté, Conseiller en son Conseil d'Etat, Marechal de ses Camps & Armées, l'un de ses Lieutenans Generaux au Gouvernement de Champagne & sur-Intendant de ses Finances: pour avec les Sieurs *d'Essen* Conseiller de Gueldres & de Zutphen, *Nicolaes de Bonchorsst* Sieur de Nortwijck, & *Adriaen Pau* Chevalier Sieur de Heemstede, & *Gedeon de Boetselaer* & d'Asperen seigneur & Baron de Langerac & du Saint Empire, au nom & en qualité d'Ambassadeurs Extraordinaires de Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays-Bas, adviser & traiter des moyens plus convenables à cet effet: Lesquels reciproquement en vertu des pouvoirs à eux donnés, dont Copie sera inferée à la fin des presentes; ont après plusieurs Conferences convenu & arrêté les Articles qui ensuivent.

I.

Que sadite Majesté fera fournir auxdits Estats Generaux, par prest, dans la presente année (*mille six cens vingt quatre*): douze cens mille livres. Et pour les années, *mille six cens vingt cinq & vingt six* en chacune d'icelles un Million de livres: Lesquelles sommes seront fournies en chacune année auxdits Sieurs les Estats en la Ville d'Amsterdam, es mains de *Pierre Real* Receveur de la Province de Hollande, moitié à la fin du mois de Juin, & le reste dans le Mois d'Octobre.

II.

Lesdits Sieurs les Estats s'obligeront aussi en bonne & deüe forme de rembourser les susdites sommes à sa Majesté, ou ses Successeurs Rois, *trois ans après qu'ils seront en Tresve ou en paix*. Et ledit remboursement de chacune année de prest se fera par eux en deux années de la Paix ou Tresve faite; sçavoir la premiere de prest en deux années, la deuxiesme en deux autres, la troisieme en deux autres: faisant le tout en neuf années du jour de la Paix ou Tresve.

III.

Le Roy n'ayant autre but que l'Union & le repos de la Chrestienté, Lesdits Estats promettont avoir tout l'esgard que leur seureté leur pourra permettre, aux Conseils qu'il plaira à sa Majesté leur donner sur ce subjer; & s'obligeront de bonne foy de ne faire Tresve ny paix avec qui se soit sans l'avis & l'intervention de sadite Majesté.

IV.

Secoureront de leur part sa Majesté en cas qu'elle en ait besoin, & qu'elle soit en guerre, de la Moitié des sommes portées par le premier Article cy-dessus, & aux temps & Conditions declareés par iceluy: ou bien d'hommes & Vaisseaux jusques à la Concurrence dudit prest, au choix du Roy, & au mesme prix de leur solde Ordinaire: Et ce en temps de Paix ou Tresve: ou s'ils sont en guerre, autant que la seureté de leur Estat le pourra permettre.

V.

Quant au Trafic des Indes Orientales & Occidentales, en sera traité sur les lieux par l'Ambassadeur de sa Majesté, selon & suivant les Memoires & Instructions qui luy seront baillées à cet effet.

VI.

Lesdits Sieurs les Estats conviendront avec sa Majesté dans six mois pour garantir la Mer du Ponent contre les incursions & depredations de ceux d'Alger & de Tunis. Et cependant où il se trouvera es Ports desdits Sieurs Estats aucuns Vaisseaux ou Marchandises Françoises qui auroient esté depredées par lesdits Corsaires d'Alger, ou de Tunis en ladite Mer de Ponent: lesdits Sieurs Estats les feront restituer à la premiere Instance qui leur en sera faite, soit par l'Ambassadeur, ou par les Marchands ses subjects, qui les reclameront.

VII.

Les Sieurs Estats donneront ordre que les plaintes des subjects du Roy soient terminées dans trois mois au plus tard, par les Commissaires de l'Admirauté, après que l'Ambassadeur de sa Majesté ou autre de sa part aura esté oüy. Lesquels ne pourront avoir aucune part ny profit dans les navires de guerre ny es Prises qu'ils auront à juger. Et en cas que l'une desdites parties demande revision du jugement donné par ledit Conseil: lesdits Sieurs Estats commettont des Commissaires qualifiés & nullement inter-

VI Deel.

ressés, pour en juger en dernier ressort avec lesdits Commissaires de l'Admirauté. Et cependant lesdits prises demeureront en bonne & seure garde, sans qu'il en puisse estre fait aucune vente: si ce n'est après avoir esté convenu avec ledit Ambassadeur du temps d'icelle. Ce que pareillement sa Majesté accorde pour les subjects desdits Sieurs les Estats, pour tous les cas dessus dits.

VIII.

Quant à la nomination aux Charges de Colonels, Capitaines & autre Officiers des Regimens François, en sera usé à la maniere accoustumée.

IX.

Si le Roy a besoin des Vaisseaux de trois à quatre cens tonneaux, equipées en guerre: lesdits Sieurs Estats en feront fournir soit par achapt, ou par louage à prix raisonnable.

X.

Si sa Majesté estant en guerre avoit besoin de rappeler les Regimens François, qui sont en Hollande: seront lesdits Sieurs les Estats tenus de les faire conduire à Calais ou Diepe: pourveu toutefois que lesdits Sieurs les Estats foyent en Paix.

XI.

Le droit d'Aubaine cessera reciproquement pour les subjects de sadite Majesté & des Provinces Unies, & mainlevée sera donnée de part & d'autre d'exercuter les saisies faites au contraire.

XII.

Et sur ce que lesdits Ambassadeurs auroient fait quelque proposition sur le fait de la Navigation, Trafic, & Commerce à l'avantage des subjects de sa Majesté & desdits Sieurs les Estats, en sera traité particulièrement par l'Ambassadeur de sadite Majesté; Et cependant la liberté de la Navigation & Commerce aura lieu de part & d'autre.

XIII.

Lesquels Articles & Traittés pour les susdites trois années, si tant la guerre dure, seront ratifiés bien & deüement par lesdits Sieurs les Estats Generaux dans deux mois du jour & date des presentes, & iceux avec la Ratification presentés à sa Majesté par leur Ambassadeur Ordinaire residant près icelle, pour estre pareillement lesdits Articles & Traittés ratifiés par sadite Majesté quinze jours après, & delivrés auxdits Sieurs les Estats.

In 't Jaer sestiën hondert vier en twintigh wiert men noch krachtiger tot d'Oorlog geanimeert, soo door Vranckrijk als door Enghelandt. Vranckrijk maecte met desen Staet dit volgende: gheheeten het Tractaet van Compiegne.

Alfoe de hooghste, machtighste en uytmuntenste Vorst, Louijs de deriende, door Gods genade Christelijckste Koningh van Vranckrijk en Navarre, door sijn seer waerde en goede Vrienden en Bontgenooten, mijn Heeren d'algemeene Staten der Vereenighde Lantschappen, te voeren gebeden en verfocht is om hen hier in te willen helpen, dat sy door hun Gefanten aen sijn Majesteyt souden doen vertoonē de staet van hun saken, met de gevaerlijcke gevolghen die daer uyt konnen komen, tot nadeel van d'algemeene Christenheydt, en van de geenen selve, die hun voordeel daer meē meenden te doen; soo heeft sijn voorghe-noemde Majesteyt, om aen de voorverhaelde Heeren de Staten, sijn waertste goede vrienden, te betuyghen de geheugenis, die hy van de goede wil begeert te hebben, die d'overleede Koningh Henrijck de Groot, sijn eerwaardighste Heer en Vader (Godt sy hem genadig dickwijls aen hen heeft doen bewijsen, tot hun welstant, rust en voordeel, en oock, om, sijns Vaders voorbeeld volgende, in sijn gunst te volharden; dewijl sijn Majesteyt waerlijck mach verseeckeren dat hy de ghemeene rust, en besonderlijck die van Nederlandt, seer ghe-wichtigh tot onderhoudingh van d'algemeene Vrede van de Christenheydt zijnde, altydt vicrighlijck heeft be-geert,

geert, gelijk foodanigh een Christelijckste Koningh, als Godt hem gestelt heeft, behoort te doen; soo heeft, segh ick, sijn voorgenoemde Majesteit genoot, verkooften en afgeveordicht mijn Heer de Hartogh van *Lesdigueres*, Pair en Connestable van Vranckrijck, en de Heer Marquis de la *Vieuville*, Ridder der ordeningen van sijn Majesteit, Raedt in sijn Raedt van Staet, Marschal van sijn heynen en heyrleegers, een van sijn algemeene Stede-houders in de Vooghdij van Champaigne, en Surintendent van sijn Finantien; om met de Heeren van *Essen*, Raedt van Gelderlandt, en Sutphen, *Nicolaes van Boeckhorst*, Heer van Noortwijck, *Adriaen Pauw*, Ridder, Heer van Heemstede, en *Gedeon de Boetselaer* Heer van Asperen, en Baron van Langherack, en van 't heyligh Rijck, in de Naem en Staet van boven gewoone Ghesanten van mijn Heeren, d'algemeene Staten der Vereenighde Landtschappen van Nederlant, van de middelen, die de bequaemsten hier toe zijn, te sprecken, en te handelen: De welcken, uyt kracht van de macht-brieven, aen hen verleent, (van de welcken copie aen 't eynde van dese tegenwoordighe gevoegt sal worden) na veel te samen komste, gesamentlijk d'Articulen, die hier volgen, gemaect en bellooten hebben.

I.

Dat sijn voorghenoemde Majesteit aen de gheseyde Generale Staten sal bestellen *par prest*, of *by Leningh*, in dit tegenwoordigh jaer (*sestien hondert vier en twintigh twaelf hondert duysent ponden*: en voor de jaren van *sestien hondert vijf en twintigh en ses en twintigh*, in yder jaer een *Miljoen ponden*. Welcke sommen geldts in yder jaer bestelt sullen worden aen de voorgenoemde Heeren Staten, in de Stadt Amsterdam, in handen van *Pieter Raetel*, ontfangher van Hollandt, de helft in 't eynde van de Maent Junius, en 't overige in de Maent van October.

II.

De genoemde Heeren Staten sullen sich oock in goede en behoerlijcke forma verplichten de voorghenoemde penningen aen sijn Majesteit, of aen sijn nakomelingen, de Koningen, weer uyt te keeren *drie jaren na dat sy in bestant*, of in vrede sullen zijn. En de genoemde uytkeeringh van yeder jaer Leningh sal van hen in twee jaren van de gemaecte vrede of bestant ghedaen worden: te weten de Leningh van 't eerste jaer in twee jaren, de tweede in twee anderen, en de derde weer in twee anderen; dit alles voldoende in negen jaren na de dagh van de Vrede, of van 't bestant.

III.

Dewijl de Koningh geen ander oogemerck heeft, dan *d'eenigheyt en rust van de Christenheyt*, soo sullen de voorgenoemde Staten belooven alle acht, die hun seckerheydt hen toe sal laten, op de raden te hebben, die sijn Majesteit sal believen hen op dit onderwerp te geven. En sy sullen sich ter goeder trouw verplichten *geen bestant of vrede, met wie 't oock zy, te maecten, sonder 's advijs en de tusschen-komst van sijn gheseyde Majesteit*.

IV.

Sy sullen oock van hun zijde sijn Majesteit indien hy sulcks van noode heeft, of soo hy in Oorlogh is, helpen *met de helft der sommen, in 't eerste Articul hier voor verhaelt*, en in de tyden, en op de voorwaerden, die daer in verklaert zijn: of met *Volck en Schepen tot gelijcke somme van de genoemde Leningh*, naer des Koninghs verkiefingh, en ten selve prijs van hun gewoone befoldingh: of, indien sy in Oorlogh zijn, *sooveel, als de seckerheydt van hun staet sal toelaten*.

V.

Wat de Koop-handel van Oost- en West-Indien aengaet, men sal hier af ter plaets handelen door de Gesant van sijn Majesteit, naer en volghens de memorien ende instructien, die hem hier toe gegeven sullen worden.

VI.

De voor-verhaelde Heeren Staten sullen binnen *ses Maenden* met sijn Majesteit verdragen om het westerlijck deel van de Middellandsche Zee te beschermen tegen de roveryen der gener van *Algiers* en *Tunis*. En indien men ondertusschen in de Havenen der voorghenoemde Heeren Staten eenige Franche Schepen of Wa-

ren vindt, die door de gheseyde Zee-roovers van *Algier* of *Tunis* in de voor-verhaelde Zee genoomen en gerooft zijn; soo sullen de genoemde Heeren Staten die weer overleveren op 't eerste verfoeck, dat aen hen gedaen sal zijn; 't zy door sijn Gesant, of door sijn onderfaten, die hen weer sullen eyfchen.

VII.

De Heeren Staten sullen order geven dat de klachten van d'onderdanen des Koninghs ten langhste *binnen drie Maenden* door de Commissarisen van d'Admiraliteit beflecht sullen worden; na dat de Gesant van sijn Majesteit, of yemandt anders van sijnent wegen gehoord sal zijn. *Dewelcken geen part of voordeel in de Schepen van Oorlogh, noch in 't veroverde, die aen hen sullen te vonnissen staen, sullen mogen hebben*. En indien een der voorghenoemde parthyen verfoeckt *revisie* van 't vonnis, door de gheseyde Raedt gegeven, soo sullen de genoemde Heeren Staten aensienlijcke Commissarisen stellen, die geensins hier aen gheraect zijn, om met de voor-verhaelde Commissarisen van d'Admiraliteit daer af, sonder hooger beroep, te vonnissen. En ondertusschen sullen de genoemde prijsen in goede en seckere bewaringh blijven, sonder dat men die eenighsins sal mogen verkoopen, 't en zy men eerst met de voorgenoemde Gesant in de tydt daer af verdragen is: 't welck desgelijcks sijn Majesteit toestaet aen d'onderdanen der genoemde Heeren Staten voor al de voor-verhaelde saecken.

VIII.

Wat de *noemingh en verkiefingh in d'Ampten* van Collo-nellen, Capiteynen, en andere Officieren der Franse Regimenten aengaet, men sal daer in de gewoone wijze volgen.

IX.

Indien de Koningh *Schepen van drie of vier hondert va-*ten groot, ten Oorlogh toegerust, van noode heeft, soo sullen de voor-gheoemde Heeren Staten hem die bestellen, 't zy te koop of te huer, voor een redelijcke prijs.

X.

Indien sijn Majesteit, in Oorlogh zijnde, van noode hadt de *Franche Regimenten*, die in Hollandt zijn, weer te roepen, soo sullen de gheseyde Heeren Staten gehouden zijn hen te Kalis, of te Dieppen te doen brengen, doch op voorwaerde so de gheseyde Heeren Staten in vrede zijn.

XI.

* *'s Recht van Aubeine* sal van weer-zijden voor d'onderfaten van sijn genoemde Majesteit, en der Vereenighde Landtschappen ophouden. En men sal van weer-zijden macht en hulp geven, om d'aentastingen, daer tegen gedaen, uyt te voeren.

XII.

Wat het geen aengaet, dat de voor-genoemde Ghesanten eenig voorstel op 't stuck van de *Zeevaert en Koop-handel* souden hebben ghedaen, tot voordeel der onderdanen van sijn Majesteit, en van de voor-verhaelde Heeren Staten; men sal hier af besonderlijck door de Ghesant van sijn gheseyde Majesteit handelen: en ondertusschen sal de Vryheyt van de Zeevaert en Koop-handel van weer-zijden plaets hebben.

XIII.

Welcke Articulen en handelingen voor de boven-genoemde *drie jaren*, indien d' Oorlogh soo langh duert, wel en behoerlijck geratificeert en bekrachticht sullen worden door de voor-genoemde Heeren, de Generale Staten, binnen *twee Maenden* van dese dagh af, en die, met de ratificatie aen sijn Majesteit, verthoont worden, door hun gewoone Gesant, by hem woonende; op dat desgelijcks de gheseyde Articulen en Handelingen door sijn gheseyde Majesteit, *vyftien* dagen daer na geratificeert en bevesticht, en aen de genoemde Heeren Staten geleverd worden.

Ensuit la teneur du Pouvoir desdits Sieurs Commissaires de sa Majesté.

Louis par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre; A nostre trescher & tresame Cousin le Duc de *Lesdigueres*

Van de Nederlandsche Vrede-Handelingh. 15

Lefdiguiers Pair & Conneftable de France & aux Sieurs *Marquis de la Vieuville*, Chevalier de nos Ordres, Confeiller en notre Conseil d'Etat, Marefchal de nos Camps & Armées, l'un de nos Lieutenans Generaux au Gouvernement de Campagne & fur-Intendant de nos Finances, & de *Bullion* Sieur de Bonnelles auffi Confeiller en nosdits Conseils d'Etat & Finances, Salut. Ayans confideré combien foigneufement le feu Roy nostre tres-honoré feigneur & pere, que Dieu abfolve, a Conſervé de fon vivant, la bonne Alliance & confédération qu'il avoit Contractée avec le Sieurs les Etats Generaux des Provinces Unies des Pais bas, par plusieurs Traictés faits avec eux, que nous avons confirmé depuis nostre advenement à la Couronne, par nos lettres de declaration du 20. Juin 1610. Et comme il les a *Volontairement* affiftés & liberalement fecourus lors qu'ils en ont eu beſoin pour ſe conſerver & garentir d'oppreſſion juſques au temps de la Trefve, pour laquelle il contribua meſme ſon *entremiſe*, afin de procurer la paix non ſeulement auxdicts Pays bas, mais auffi à toute la Chreſtienté. Et voulant ſuivre en cela les bonnes & ſaintes inſtructions de noſtre dict feu feigneur & pere, Nous avons jugé raiſonnable de recevoir benignement les Ambaſſadeurs qui nous ſont venus trouver de leur part pour nous reſenter l'Etat de leurs affaires, & de les aſſiſter en ce qui dependra de nous, ſoit pour les maintenir & conſerver, ou pour leur procurer, ſi faire ſe peut une bonne & aſſeurée Paix, & à toute la Chreſtienté, comme il eſt du devoir d'un *Prince Tres-Chreſtien & ſils aîné de l'Eglife*. Et par ce qu'il eſt neceſſaire de commettre que ques perſonnes capables & experimentées de notre Conſeil, pour entendre particulièrement les Ambaſſadeurs deſdits Sieurs les Etats, ce qu'ils ont charge de nous dire & reſenter, & ce qu'ils deſirent de nous pour leur *ſecours & conſervation*, & à ce qu'ils en puiſſent convenir avec eux; & que nous n'y pouvons employer perſonnes qui s'en acquittent mieux, & plus dignement, & fidellement, que vous qui avés une particuliere connoiſſance de nos plus importants & ſerieux affaires: Nous pour ces cauſes & autres à ce nous mouvans, & pour l'entiere confiance que nous avons en Vous, Vous avons Commis & deputés, Commettons & deputons par ces preſentes, ſignées de noſtre main, avec pouvoir que nous vous donnons de vous aſſembler avec leſdits Ambaſſadeurs, aux jours & lieux que vous adviſerés, pour oüir & entendre les propoſitions qu'ils ont charge de nous faire, les examiner avec eux, & ſur chacune d'icelles, & des Articles qu'ils vous reſenteront y prendre les Reſolutions, & faire le reſponſes que vous jugerés en vos loyautés & Conſciences eſtre raiſonnables, & aux plus avantageuſes conditions pour noſtre ſervice que vous pourrés obtenir; Et de tout ce qui ſera Traicté & convenu entre vous, faire ou paſſer tels actes, Inſtruments, Contracts & promeſſes en bonne & autentique Forme que beſoin ſera. Et nous obliger & nos ſucceſſeurs Roys pour le payement & entretenement des choſes promiſes aux termes que vous adviſerés eſtre pour le mieux; & generalement faire en ce que deſſus, ſes circonſtances & dependances, ce que nous ferions & faire pourrions ſi preſent en perſonne y eſtions, jaoit que le cas requiſt Mandement plus ſpecial, qu'il n'eſt contenu en leſdites preſentes. Par leſquelles nous promettons en bonne foy & parole de Roy d'avoir pour agreable & tenir fermé & ſtable à toujours tout ce que par vous ſera fait, procuré, promis, & accordé en cet endroit, & le tout confirmer, approuver, & ratifier toutes & quantesfois que requis en ſerons, l'observer, accomplir, & entretenir de point en point, ſans jamais aller au Contraire directement ou indirectement en quelque ſorte & maniere que ce ſoit. De ce faire nous avons donné & donnons plein pouvoir, autorité, Commiſſion & mandement ſpecial. Car tel eſt noſtre plaifir. *Donné à Compiègne le dix huitième jour d'Avril mil ſix cens vingt & quatre*, & de noſtre Regne le quatorzième. *Signe Louis*, & plus bas, Par le Roy. *Poſſier*. Et ſcellé ſur ſimple de cire jaune.

Hier volgt d'inhout van de pouvoir of macht, der voor-genoemde Heeren Commiſſarijſen van ſijn Majestejt.

Louis, door Godts genade Koningh van Vranckrijck en Navarre, aen onſe ſeer waerde en beminde Neef, de *Hartogh van Leſdiguiers*, Pair en Conneſtable van Vranckrijck, en aen de Heeren *Marquis de la Vieuville*, Ridder van onſe Ordenen, Raeds-Heer in onſe Raedt van Staet, Mareſchal van onſe heyren en wapenen, een van onſe algemeene Stede-houders in 't Gouvernement van Champaigne, Surintendant van onſe Finantien, en van *Bullion*, Heer van Bonnelles, oock Raets-Heer in onſe geſeyde Raet van Staet, en Finantien: *Saluit*, Aen-gemerckt hebbende hoe ſorghvuldighlyck d'overlede Koningh, onſe eerwaardighſte Heer en Vader, (Godt zy hem genadigh) in ſijn leven onderhouden heeft de goede Alliantie en 't Verbont, 't welck hy ghemaeckt hadt met de Heeren, de Generale Staten der Vereenighde Nederlanden, door veel Tractaten en handelingen, met hen gemaect, die wy ſedert onſe komſt aen de Kroon door onſe Brieven van Declaratie van de 20 Junius, 1610. bevestight hebben, En dewijl hen *gemilliglyck* by-gheſtaen, en mildelijck gheholpen heeft, toen ſy ſulcks van noode hadden, om ſich te beſchutten, en van verdrucking te beſchermen, tot aen de tydt van 't beſtand, daer hy ſelf ſijn tuſſchen-handelingh toedeē om de vrede te bevorderen, niet alleenlijck voor het geſeyde Nederlandt, maer oock voor de geheele Chriſtenheyt, en dewijl wy daer in de goede en heylige onderwyſingh van onſe genoemde overleden Heer en Vader willen volghen, ſoo hebben wy redelijck geacht en geoordeelt vriendelijck de Gefanten t'onſfangen, die van hunnent wegen voor ons zijn gekomen, om de ſtaet van hun ſaecken aen ons te verthoonen, en hen te helpen in 't geen, dat in onſe macht ſal zijn, 't zy om hen te beſchutten, en te beſchermen, of; indien het mogelijck is, voor hen, gelijk oock voor 't geheele Chriſtendom, een ſeeckere en goede vrede te bevorderen, gelijk de plicht van een *Chriſtelijckſte Vorſt en oudſte Soon van de Kerck is*. En dewijl het nootſaeckelijck is eenige bequame en ervaere lieden van onſe Raedt te beſtaen, om beſonderlijck de Gefanten der voor-genoemde Heeren Staten te hooren, en te verſtaen wat hen beſtaet is aen ons te ſeggen en te vertoonen, en wat ſy van ons tot hun byſtant en behoudenis begeeren, op dat ſy daer af met hen ſouden handelen, en dewijl wy daer toe geen perſoonen konnen gebruiken, die ſich beter, betamelijcker en getrouwelijcker daer in ſullen quytten, dan ghy, die een beſondere kennis van onſe ghewichtighſte ende ernſtighſte ſaecken hebt: ſoo hebben wy, om deſe oorſaecken, en om anderen, die ons hier toe bewegen, en om 't volkome betrouwen, dat wy in u hebben, u gecommitteert en gedeputeert, committeeren en deputeeren u by deſe teghenwoordighe, met onſe handt onderteekent, met macht, die wy u geven, van met de geſeyde Gefanten te vergaderen, op ſulcke tyden en plaetſen, als ghy beramen ſult, om de propoſitionen en voorſtellingen, die ſy laſt hebben aen ons te doen, te hooren en te verſtaen, die met hen t'overwegen, en op yeder van dien, en op d'Articulen, die ſy voor u ſullen vertoonen, beſluytingen te nemen, en ſoodanige antwoorden te geven, als ghy naer uw getrouwheydt en gheweren ſult oordeelen redelijck te zijn, en op de vorderlijckſte voorwaerden tot onſen dienſt, die ghy ſult kunnen verwerven; en van al 't geen, 't welck tuſſchen u gehandelt en verdragen ſal zijn, te maken of te paſſeeren ſoodanige Acten, Inſtrumenten, Contracten en beſoften in goede en bequame forme, als van noode ſal zijn; en ons en onſe nakomelingen, de Koningen, te verplichten voor de betalingh en onderhoudingh der beloofde dingen in ſoodanige termen, als ghy beſt ſult achten; en in 't algemeen in 't voorgenoemde, in d'omſtandigheden, en in d'aenkieven van dien 't gheen te doen, 't welck wy ſouden doen, of doen konnen, ſoo wy ſelf daer teghenwoordigh waren, ſchoon de ſaeck uydruckelijcker mandament en laſt behoefde, dan in deſe geſeyde tegenwoordige begrepen is. Door dewelcken wy ter goeder trouw,

en op 's Konings woordt beloven voor aenghenaem te hebben, en t'alle tyden vast en bestandigh te houden al 't geen, dat door u ghedaen bevordert, beloof, en hier in toegheftaen sal zijn, en alles te bevestighen, approbeeren, en ratificereen soo dickwijls, als wy daer toe verfocht fullen worden, dat t'observeeren, vervullen, en van stip tot stip t'onderhouden, sonder immer daer teghen te doen, 't zy directelijck of indirectelijck, in hoedanighe wijze en maniere dat het zy. Om dit te doen hebben wy gegeven, en geven als noch volkome macht, authorityt, commissie, en besonder mandement. Want het ons alsoo belieft. Gegeven tot Compiègne, d'achtien dach van April, *sestien hondert vier en twintigh* en van ons Rijk het *veertiende* jaer. Geteekent *Louis*, en laeger *par le Roy, Potier*; en met geel Was gezegele.

Ensuit la teneur de la procuration desdites Sieurs Ambassadeurs.

Les Estats Generaux des Provinces Unies du Pays-Bas; A tous ceux que ces presentes lettres verront, salut. Comme ainsi soit que pour le bien & service de nostre Republique nous ayons besoin d'envoyer des Ambassadeurs vers le Roy Tres-Christien, afin de deliberer, traiter, & Conclurre avec sa Majesté une Alliance *Offensive & Defensive*, ou *Defensive* seulement, & autres affaires qui se pourront rencontrer pour l'avancement du service de sadite Majesté & de nos Provinces; Et à cette fin pleinement informés de la suffisance, prudence, fidelité, & diligence des Sieurs *Henry d'Essen* Conseiller de Gueldres & Zutphen, *Nicolaes de Bouchorst* Sieur de Noortwijck, & *Adriaen Pau*, Chevalier sieur de Heemstede, Nous avons fait election de leur personnes pour de nostre part & en nostre nom & qualité de nos Ambassadeurs Extraordinaires jointement avec le *Sieur de Langerac* nostre Ambassadeur Ordinaire, traiter avec sadite Majesté, ou avec ceux qu'elle trouvera bon de commettre pour cette besoigne, de ces & pareilles matieres; Et que pour faciliter leurs Negotiations afin de les conduire au dessein & conclusion convenable ils ayent besoin d'estre pourvus de nous de plein pouvoir, puissance, autorité, Commission, & Mandement special; Nous à ces causes desirans prevenir & lever toute dispute, qui se pourroit mouvoir sur la suffisance de leur Creance & autorisation, leur donnons en vertu de ces presentes, & à chacun d'eux en particulier (si par maladie d'aucun d'entr'eux ou autrement, ils estoient d'avanture empeschés d'intervenir tous trois ensemble au Traitté) plein pouvoir de traiter, convenir, accorder & conclurre avec sa Majesté, ou avec ceux qui seront deputed de sa part une Ligue *Offensive & Defensive*, ou *Defensive* seulement, ou tel autre Traitté & Accord qu'ils aviseront par ensemble utile au service de costé & d'autre. Et de tout ce que sera ainsi convenu & conclu, faire ou passer tel ou tels Instrumens, Contracts & promesses en telle bonne & due forme que besoin sera; Et generalement faire en ce que dessus & en ses circonstances & dependances, tout ainsi que nous ferions ou faire pourrions, si presens en personne y estions, jaçoit que la chose requist mandement plus special, que qu'il n'est contenu par ces presentes, par lesquelles nous promettons sincerement & de bonne foy avoir agreable, tenir ferme & stable à toujours, tout ce que par eux en cette qualité sera fait, procuré, promis, convenu & cét endroit l'observer, l'accomplir & entretenir inviolablement sans aller ny venir au contraire directement ou indirectement, en quelque sorte & maniere que ce soit: mais le tout devoir ratifier, si besoin est, & en passer lettres & Instrumens en la meilleure forme que faire se pourra, au contentement de sa Majesté. Fait à la Haye en nostre Assemblée sous nostre grand seel en cire rouge; Paraphé & sous la signature de notre Greffier le *dixhuitième* jour de Mars *mil six cens vingt & quatre*. Estant paraphé,
HENRY TER CUYLEN, *vidit*.
Et sur le reply, par Ordonnance desdits Sieurs Estats Generaux. Signé *J. van Goch*. Scellé du grand seel desdits Srs. Estats en cire rouge pendant en queue de foye blanche.

En foy dequoy nous fudits Commissaires & Ambassadeurs soubsignés, avons esdits noms signés les presentes de nos seigns ordinaire, & à icelles fait apposer le Cachet de nos Armes. A Compiègne ce jourd'huy *dixième* Juin *mil six cens vingt & quatre*. Signé

De Lesdiguiers, la Vieuville, Bullion, Henry d'Essen, Nicolaes de Bouchorst, Adriaen Pau, G. de Boetseler & d'Asperen.

Plus bas au dessous les signatures estoit cacheté des Cachets des Armes respectivement desdits Sieurs Commissaires & Ambassadeurs.

Hier volght d'inhoud van de Procuratie der geseyde Heeren Ambassadeurs.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, aen alle de genen, die dese tegenwoordige Schriften fullen sien, *Saluyt*. Alsoo wy tot welstant en dienst van onse Gemeynte noodigh jachten Gefanten aen de Christelijckste Koningh te senden, om te delibereeren, tracteeren en te sluyten met sijn Majesteyt een Alliantie, of Verbondt, *Offensif* en *defensif*, of alleenlijck *Defensif*, en andere saecken, die souden kunnen voorkomen, tot vordering van de dieft van sijn geseyde Majesteyt, en van onse Provintien, en ten dien eynde volkomelijck geïnformeert van de genoeghsaemheyd, voorsichtigheydt, getrouwheyd en naertigheydt der Heeren, *Hendrijck van Essen*, Raedshcer van Gelderlandt en Zutphen, *Nicolaes van Boeckhorst*, Heer van Noordwijck, en *Adriaen Pauw*, Ridder, Heer van Heemstede, soo hebben wy verkiefingh van hun personen ghedaen, om van onsent wegen, en in onse naem, en in qualiteyt van onse extraordinaire Ambassadeurs, benefens de Heer *van Langerack*, onse ordinaire Ambassadeur te handelen met sijn gheseyde Majesteyt, of met de genen, die hy goed sal vinden tot dit werck te committeren, van dese en diergelijcke dingen; en dewyl zy, tot bevorderingh van hun handelingen, om die tot een behoorelijck oogewit en belluyt te brengen, van noode hebben van ons met volle macht, vermogen, autoriteyt, commissie, en besondere mandament voorfien te zijn, soo geven wy, om dese oorsaecken, en om alle verschild wegh te nemen, en te voorkomen, 't welck op de genoeghsaemheydt van hun credentie en autorisatie sou kunnen ryfen, aen hen, in kracht van dese tegenwoordige, en aen yeder van hen in 't besonder, (indien zy by gheval door sieckte van yemandt onder hen, of andersints belet wierden alle drie te samen by dese Handelingh te koomen) volkomen macht van te handelen, verdragen, accordeeren en te sluyten met sijn Majesteyt, of met den genen, die van sijnt weghen gedeputeert fullen werden, een Ligue of Verbondt, *Offensif* en *Defensif*, of *Defensif* alleen, of soodanigh ander Tractaet en Accoordt, als ly gesamentlijck ten dienste van weersijden nut fullen vinden; en van al 't geen, dat dus sal verdragen en bellooten zijn, te maecten en te passeeren soodanigh of soodanighe Instrumens, Contracten en Belofsen, in soodanighe goede en behoorelijcke forme, als van noode sal zijn, en in 't algemeen in 't geen, dat hier voor ghenoeft is, en in d'omstandigheden en aenkleven van dien, eveneens souden doen, of doen kunnen, soo wy selven daer tegenwoordigh waeren, alwaer 't dat de saeck specialer mandement vereyschte, dan in dese teghenwoordighe begrepen is, door de welke wy oprechtelijck en ter goeder trouw belooven aengenaem te hebben, en voor altijd vast en bestandigh te houden al 't geen, 't welck door hen in dese qualiteyt ghedaen, bevordert, beloof, verdragen en hier in geaccordeert sal zijn, en dat t'observeeren, vervullen en onverbreeckelijck t'onderhouden, sonder immer daer tegen te gaen, of te komen, directelijck of indirectelijck, in hoedanighe wyse en maniere dat het zy, maer alles te bevestighen en ratificereen, zoo van noode is, en daer af te passeeren Brieven en Instrumens in de beste forme, die men sal kunnen, tot vernoegingh van sijn Majesteyt. Gedaen in den Hage, in onse Vergaderingh, onder ons groot Zeghel in roode Was. Geparafeert en onder de signature van onse Griffier, *d'achtien* van Maert *sestien hondert vier en twintigh*. Gepa-

Geparafeert zijnde *Hendrick van Cuylen* viddit, en onderfandt, door d'ordonnantie der ghefeyde Heeren Staten Generael.

Geteeckent

I. van Goch.

Gezegelt met het groote Zegel der genoemde Heeren Staten in roode Was, aen wytte Syde hangende.

Tot bevestigingh van 't welck hebben wy boven-genoemde Commissarissen, en onder-gheeteckent Ambassadeurs in de ghefeyde naemen geteeckent dese tegenwoordighen met onse ghewoone Zeghels, en daeraen doen fetten het Cachet van onse wapenen. Te *Compiègne*, de thiende dagh van Junius festien hondert twee-en-twintigh.

Gheteckent

Van Lesdiguières, la Viewille, Bullion, Hendrick van Effen, Nicolaes van Boeckhorst, Adriaen Pauw, en G. de Boetselaer van Asperen.

Laeger, onder de teekeningen stonden in behoerlijcke ordeningh de Zegel-mercken der voor-gheenoemde Heeren Commissarissen en Ambassadeurs.

Article particulier arresté entre lesdits Sieurs Commissaires & Ambassadeurs.

SA Majesté ayant expressement desiré que l'exercice de la Religion Catholique fut libre à ses subjects, lesdits Sieurs Ambassadeurs ont déclaré, qu'en la Maison de l'Ambassadeur de sa Majesté l'exercice de sa Religion sera permis à tels Chefs, Officiers de Guerre, Soldats & autres François qui s'y voudront trouver; sans que les subjects desdits Messieurs les Estats y puissent estre compris.

Pour l'observation duquel present Article lesdits Sieurs Ambassadeurs ont promis de le faire ratifier en bonne & deuë forme par lesdits Sieurs les Estats Generaux dans deux mois du jour & date de presentes, & en faire presenter la Ratification à sa Majesté dans ledit temps conjointement & separement avec celle de autres Articles qui ils ont arresté à *Compiègne* le 18. Iuin 1624. Estoit signé *Lesdiguières, Ch. Viewille, Bullion, H. van Effen, Nicolaes de Boeckhorst, Adriaen Pauw, G. de Boetselaer*. Plus bas au deffous des signatures estoit Cacheté de Cachets d'armes respectives desdits Commissaires & Ambassadeurs.

A esté convenu & accordé entre Messieurs les Commissaires du Roy, & Messieurs les Ambassadeurs extraordinaires des Estats Generaux des Provinces Unies des Pays bas, que sur le prest que sa Majesté leur a accordé pendant la presente année, & celles de 1625. & 1626. seront reservees trente huit mil livres par chaque année, pour estre payé par lesdits Sieurs Estats aux Chefs & Officiers de gens de guerre François, qui sont en leur service, selon l'estat qui en est dresse, à condition expresse que lesdits Sieurs Estats ne seront tenus de rembourser lesdites sommes montans à cent quatorze mil livres en trois années, dont des à present ladite Majesté les quitte & descharghe. Fait & arresté à *Compiègne* le 10 Iuin 1624. Estoit signé *Lesdiguières, Ch. Viewille, Bullion, H. van Effen, Nicolaes de Bouckhorst, Adriaen Pauw, G. de Boetselaer*. Plus bas au deffous les signatures desdits Commissaires estoit mis le Cachet d'armes de Monsieur le Duc de *Lesdiguières*, & sous celles desdits Sieurs Ambassadeurs le Cachet d'armes de *Monsieur d'Essen*.

Particulier Artijckel, tusschen de gesejde Heeren Commissarissen en Ambassadeurs.

DE wijl sijn Majesteyt uydruckelijck heeft begeert dat d'Oeffeningh van de Catholijcke Religie aen sijn onderdanen vry sou zijn, soo hebben de gesejde Heeren Ambassadeurs verklaert, dat in't huys van d'Ambassadeur van sijn Majesteyt d'oeffeningh van sijn Religie aen foodanige Hoofden en Krijghs-Oversten, Soldaten en andere Françoysen, die sich derwaerts willen voegen,

toegelaten sal zijn, sonder dat d'ondersaten der gheseyde Heeren Staten daer in begrepen mogen zijn.

Tot d'onderhoudingh van dit tegenwoordigh Artijckel hebben de gesejde Heeren Ambassadeurs beloofd dat te doen ratificeeren en bevestigen in goede en behoerlijcke forme door de gheuoemde Heeren, de Generale Staten binnen twee Maenden, van dese tegenwoordighe dagh af te rekenen, en de ratificatie en bevestigingh daer af in de gestelde tijdt aen sijn Majesteyt te doen vertoonen, met en sonder de ratificatie der andere Articulen die sy te *Compiègne*, den 18. van Junius, in 't jaer 1624 beslooten hebben.

Was gheteeckent

Lesdiguières, Ch. Viewille, Bullion, H. van Effen, Nicolaes van Boeckhorst, Adriaen Pauw, G. de Boetselaer. Laeger onder de signatures was bezegelt met de respectieve wapenen der gesejde Commissarissen en Ambassadeurs,

Tusschen mijn Heeren de Commissarissen van de Koningh, en mijn Heeren d'extraordinaire Ambassadeurs der Staten Generael van de Vereenighde Nederlanden is verdragen en geaccordeert, dat op de Leeningh, die sijn Majesteyt aen hen vergunt heeft in het tegenwoordighe jaer, en dat van 1624. en 1626. acht-en-dertigh duysent ponden voor yder jaer gereserveert en uyt-gehouden sullen zijn, om door de gesejde Heeren Staten betaelt te worden aen de Hoofden en Officiers van 't Franche Krijghs-volck, die in hun dienst zijn, naer de Staet, die daer van gemaect is, met uyt-gedruckte Voorwaerde dat de gesejde Heeren Staten niet ghehouden sullen zijn weer uyt te keeren de gheseyde penningen, bedragende hondert en veertigh duysent ponden in drie jaren, daer af van nu voortaan sijn gesejde Majesteyt hen quyt-scheld en ontlast. Gedaen en gearresteert te *Compiègne*, de tiende van Junius 1624. Was geteeckent *Lesdiguières, Ch. Viewille, Bullion, H. van Effen, Nicolaes van Boeckhorst, Adriaen Pauw, G. de Boetselaer*. Laeger onder de signatures der gheseyde Commissarissen wiert gestelt de Wapen-ring van mijn Heer de Hertogh *Lesdiguières*, ende onder de signatures der voor-gheuoemde Heeren Ambassadeurs de Wapen-ringh van *Mijn Heer van Effen*.

Aggregation de Messieurs les Estats Generaux du Traitté precedent.

LEs Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas. A tous ceux qui ces presentes verront, salut. Comme ainsi soit que le 10. jour de Iuin l'an 1624. un Traitté d'Alliance & Ligue defenfive ayt esté fait & accordé à *Compiègne*, entre les Sieurs Commissaires du Roy Tres-Chrestien de France & de Navarre, & les Ambassadeurs par nous envoyés à ladite Majesté, dont la teneur s'ensuit.

Comme ainsi soit que le Tres-haut, Tres-puissant & Tres-excellent Prince Louis XIII. par la Grace de Dieu Roy Tres-Chrestien de France & de Navarre, Ayant cy-devant &c.

Nous ayans ledit Traitté pour agreable en tous & chascuns ses points avec les articles particuliers y adjoints, avons iceux points & articles en general & en particulier acceptés, approuvés, ratifiés & confirmés. acceptons, approuvons, ratifions, & confirmons par ces presentes, promettans les garder, entretenir, & observer inviolablement, sans aller ny venir au contraire directement ou indirectement, en quelque forte & maniere que ce soit, sous l'obligation & hypothèque de tous les biens & revenus des Provinces Unies en general & particulier presens & à venir. En tesmoin de quoy nous avons fait sceller ces presentes de nostre grand seel, parapher & signer par nostre Greffier. A la Haye le 12. de Iuillet 1624. Estoit Paraphé, *I. v. Broeckhoven*. soucrit, par Ordonnance desdits Sieurs Estats Generaux, signé *J. van Goch*. Et scellé du grand seel desdits Sieurs Estats en cire rouge pendant en queue de soye blanche.

Aggreatie van mijn Heeren de Staten Generael over 't voorgaende Tractaet.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, aen alle de gene die dese tegenwoordigen sullen sien, *Saluyt*. Alsoo op de tiende dagh van Junius, in 't jaer 1624. een Tractaet van Alliantie, Ligue of Verbondt Defensief te Compiègne ghemaeckt en veraccordeert is tusschen de Heeren Commissarissen van de Christelijckste Koningh van Vranckrijk en Navarre, en d'Ambassadeurs, aen sijn geseide Majesteit gefonden, daer af d'inhoudt is:

Alsoo de hooghste, machtighste en uytmuntenste Vorst, Louis de derthiende, door Gods genade Christelijckste Koning van Vranckrijk en Navarre, door &c.

Wy, het geseide Tractaet in alle, en in yder van sijn punten, met de bysondere Articulen daer by gevoeght, aenghenam ende in waerden houdende, hebben de Punten en Articulen in 't algemeen en in 't besonder aengenomen, geapprobeert, geratificeert ende bevestigt, aennemen, approberen, ratificeren en bevestigen die door dese tegenwoordigen, belovende die onverbrekelyk te bewaren, onderhouden en betrachten, sonder daer tegen te doen directelijck of indirectelijck, op hoedanigh een wyse en maniere dat het zy, onder verplichingh en verpandingh van al de goederen en inkomsten der Vereenighde Landen in 't gemeen, en in 't besonder, tegenwoordige en toekomstige. Tot getuygenis van 't welck wy dese tegenwoordigen hebben doen zegelen met onse groote Zegel, parafereeren en teekenen door onse Griffier. In den Haegh, de twaelfde van Julius, 1624. was gheparafeert *J. v. Brockhoven*, en ondergeschreven door d'ordonnantie der geseide Heeren Staten Generael. Getekent *J. van Goch*, en bezegelt met het groote Zegel der geseide Heeren Staten in roode Was, aen witte Syde hangende.

Aggration du Roy Tres.Chrestien du Traitté precedent.

Louis par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre A tous ceux qui ces presentes lettres veront, *Saluyt*, les Commissaires par nous députés & ceux de nos treschers & grands Amis les Sieurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays bas, ayans en vertu des pouvoirs respectivement donnés, resolu & arresté en nostre nom & deldits Sieurs à les Estats Generaux a Compiègne le 10. jour de Juin aussi derniers le Traitté & Articles d' Alliance & Confederation qui ensuivent

Aggreatie van de Christelijckste Koningh, over de voorgaende Handelingh.

Louis, door Godts genade Koningh van Vranckrijk en Navarre, aen alle de ghene, die dese tegenwoordighe Brieven sullen sien, *Saluyt*. De Commissarissen, door ons afgevaerdicht, en dien van onse waertste en grootste Vrienden, de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden hebbende, in kracht der Pouvoirs en Machten, respectivelijck gegeven, beslooten en gearresteert in onse naem, en in die van de geseide Heeren, de Staten Generael, te Compiègne, de tiende dagh van Junius leest-leden het Tractaet, en d' Articulen van Alliantie, en Verbondt, die hier volgen.

Comme ainsi soit &c.

Lequel susdit Traicté & Articles ayants esté approuvés, Confirmés & Ratifiés par lesdits Sieurs Estats à la Haye le 12. Juillet ensuivant: Nous apres avoir fait voir le tout en nostre Conseil pour satisfaire a ce qui est requis de nostre part sur ce subject avons iceluy agreable en tous & Chacuns les points & Articles qui y sont contenus & declarés, & iceux en General & Particulier

tant pour nous que pour nos heriters, successeurs, Royaumes, Pays, Terres, Seigneuries, & subjects, acceptes, approuvés, ratifiés & Confirmés acceptons, approuvons, ratifions, & Confirmons, & le tout promettions en foy & parole de Roy, sous l'Obligation & Hypotheque de tous & Chacuns nosbiens presens & avenir, garder, observer & entretenir inviolablement sans jamais aller ny venir au contraire directement ny indirectement, en quelque sorte & maniere que se soit, Car tel est nostre plaisir. En tesmoin de quoy nous avons signé ces presentes de nostre propre main, & à icelle fait mettre & apposer nostre scel. Donné à St. Germain en Laye le 4. jour de Septembre l'an de grace 1624. Et de nostre regne le 15. Estoit signé *Louis*, plus bas par le Roy, Et signé *Potier*.

Alsoo de &c.

Welck voor genoemt Tractaet en Artikelen geapprobeert, geconfirmereert en geratificeert zijnde door de voorsyde Heeren Staten in den Haeg, op de twaelfde van Junius daer aen volgende; soo is 't dat wy, alles in onse Raedt doen besichtigen hebbende, om in 't geen te voldoen, dat van onse zyde op dese saeck vereyscht wordt, sulcks voor aengenaem houden en aggreeren in alle en in yder van sijn Punten en Artikelen, die daer in begrepen en verklaert zijn, en die in 't algemeen, en in 't besonder, soo voor ons, als voor onse Erfgenamen, Navolgers, Koninckrijcken, Landen, Heerschappyen en onderdanen, aengenomen, geapprobeert, geratificeert en geconfirmereert houden, en by desen aennemen, approbeeren, ratificeeren en confirmereeren, en beloven dit alles op trouw en Koningswoordt, en onder verplichingh en verpandingh van alle onse goederen in 't gemeen, en van yeder in 't besonder, tegenwoordighe en toekomstige, na te komen, observeeren en onderhouden, sonder immer daer tegen te gaen of te komen, directelijck noch indirectelijck, in hoedanige wyse en maniere dat het zy. Want het ons alsoo belijft. Tot getuygenis van 't welck wy dese tegenwoordigen met onse eyge handt hebben geteekent, en daer onse Zegel doen aenletten. Gegeven te S. Germain in Laye, de vierde dagh van September, in 't jaer der genade 1624. en van onse Heerschappye het vijftiende. Was geteekent *Louis*. Laeger stondt door de Koningh, en geteekent

Potier.

Tot meerder afzuyck van de Spaensche / ende boozsettinge des Oorloghs / dede noch de Koningh maecten een kleyn Tractaet in den Hage door de Baron de Coupet, over 't equiperen van een Dloote van 20. Schepen onder den Admirael Hautain. Welcker beseying was om Genua te water te benaunwen: terwyle de Conneftable L'esdigueries het te Lande soude doen. Maer 't selve Tractaet ende beseying wiert veranderd door een ander Tractaet ghemaeckt door den Konings Ambassadeur d'Espesses in den Hage den 12. April 1625. tegen Monsieur de Soubize ende tegen Rochelle: die haer in desen tijdt begosten te bewegen / tegen den Koningh: waer door men op die van de Koningh in Vranckrijk den schult wierp; van belet te hebben het groot beseying des Konings in Italien. Ende hoewel de Koningh met hulp van dese Dloote onder Hautain een seer notablen dienst ontfing / ende die van Rochelle ende de geheele Hugenootsche party in sijn Rijck onderbracht; soo sijn doch hare Ho. Mog. seer qualijck daer van betaelt ende geloont geweest: want twepnigh tijdt daer na door sijn Konings of Cardinaels bebel een notabel aental Hollandtsche Koophaedpe Schepen met gewelt werden in de Fransche Havenen aengehouden ende al te samen / eenige noch met ladinge / anchor ende toutwen in 't Canael van Rochelle in de gront gehackt / van welke soo onkosten der Dloote / als gesonckene Schepen men in lange beel Jaren niet is betaelt geweest; als by stukken en booken; ende dat noch door groote Dreceringe ende presenten. Het Tractaet van Couper met d' aggreatie als oock het volgende met d' Ambassadeur gemaeckt / luydende als volgt.

Agre-

Agreement du Roy de France avec insertion du Traité fait avec le Baron du Couppet, le quatorzième Decembre mil six cens vingt & quatre.

LOUIS par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre: A tous ceux que ces presentes Lettres verront, Salut. Le Sieur de *Bellujon* envoyé de la part de nostre Tres-cher & bien-aimé Cousin le Duc de *Lefdiguières*, Pair & Connestable de France, vers nos Tres-chers & grands Amis les Sieurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, ayant en vertu du pouvoir & l'Instruction à luy donnée par nostredit Cousin le Connestable, resolu & arresté à la Haye en Hollande le vingt & quatrième Decembre dernier avec eux, en présence & avec nostre tres-cher Cousin le Prince d'*Orange*, le Traité & Articles qui s'ensuivent.

Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, ayans sur la proposition faite en leur Assemblée par Monsieur de *Bellujon*, de la part de Monsieur le Connestable député aucuns d'eux pour entrer en Conference avec luy, après avoir meurement examiné l'importance d'icelle, & ce qui estoit porté en son Instruction, ont en présence, & avec Monsieur le Prince d'*Orange* accordé ce qui est contenu par les Articles cy-aprés.

Pour seconder la bonne intention & zele du Roy de France, & celui de la Grande Bretagne, la Republique de *Venise*, de *Savoie* & autres Princes (nonobstant le grand fardeau de guerre, soutenue contre la puissance Espagnolle, tant par mer que par terre, à quoy tous leurs moyens, & le secours de leurs Alliez ne peuvent suffire) ont accordé de fournir vingt Navires des meilleurs & plus propres qui se pourront recouvrir, deüement equippez de Voiles & autres necessités pour l'espace de six mois au moins: lesquels Navires armés & montés, comme dessus, seront pourvus des Soldats & Matelots necessaires, commandés d'un Admiral, Capitaines, & Officiers avec gages, ordre & discipline accoustumée du Pays.

Et d'autant que tous les Navires de cét Etat sont occupés pour la deffense d'iceluy, pour seconder & faciliter les entreprises des Compagnies Orientales & Occidentales, lesdits vingt Navires devront estre equippez & armés à cét exploit, avec plus grand frais, que d'ordinaire; lesquels par estimation pourront couster à chaque mois l'un portant l'autre, environ cinq mil livres; En quoy on se reglera selon la pratique ordinaire du pays, & avec le menage que faire se pourra.

Ledit apprest & equipage sera diligenté dès à present tant que possible, en sorte que cette Flotte (si le vent veut servir) puisse sortir en Mer au mois de Mars prochain, & plustost s'il se peut, pour passer l'*Estroit de Gibraltar*, & se rendre au Port de *Nisse* & de *Ville Franche*, ou que ledit Admiral recevra les commandemens de Monsieur le Duc de *Savoie*, ou de Monsieur le Connestable, ou en leur absence de Messieurs les Princes de *Piedmont*, ou de Monsieur le Marechal de *Crey*, pour se regler selon iceux.

Les Gages & l'Entretien de cette Armée Navale prendront commencement avec le jour de nostre, & dès que les Soldats & Matelots sont embarqués; estant accordé, que Messieurs les Estats fourniront les trois premiers mois de tout l'entretien d'icelle, à condition toutesfois qu'en cas que les desseins principaux, projetés & icy communiqué vient à réussir effect, lesdits trois mois d'entretien & tous autres dépens à raison desdits cinq mil livres par mois ou environ, seront plainement remboursés auxdits Sieurs Estats.

Le reste de temps que ladite Flotte demeurera en cét Etat, sera purement aux dépens de mondit Seigneur le Duc de *Savoie* & de Monsieur le Connestable, de sorte que Messieurs les Estats de mois à mois seront remboursés de cent mil livres monnoye de France, es mains des Sieurs *Philibert & Luc* leurs Banquiers à Lyon, ou autres à nommer par lesdits Sieurs Estats. Tellement que le quatrième mois écherra, &

sera remis entre les mains desdits Banquiers, le premier du mois de Juillet; le cinquième mois le premier d'*Aoust*; le sixième mois le premier de Septembre prochain, & ainsi de suite durant le temps que lesdits vingt Navires seront dehors, jusques au bout de huit mois pour le plus.

Et si par aventure il pourroit arriver que Monsieur le Duc de *Savoie* & Monsieur le Connestable durant l'apprest ou Voyage de cette Flotte, viendroient à changer leurs desseins susdits, ils seront tenus d'en relever Messieurs les Estats, avec restitution entiere de tout ce qu'il y pourroient employer à raison desdits cinq mil livres par mois, à compter depuis la montre & l'embarquement dessusdit.

En outre est accordé que lesdits vingt Navires en estat, comme dit est, seront estimés & prisés par gens experts, & à cette fin deüement assermentés, ainsi comme il est accoustumé d'estre fait en semblable cas, & ce tout de bonne foy. Et si aucun d'iceux en combat ou acte d'hostilité se viendroit perdre en l'execution du dessein proposé, ou autre qui leur pourroit estre ordonné par lesdits Sieurs, il sera réparé selon le prix susdit.

Aussi a-t'on jugé convenable, pour seconder les bons desseins mentionnés en l'Instruction dudit Sieur de *Bellujon*, que cette Armée Navale passant & repassant les Costes & Ports d'*Espagne*, pourra par tous moyens endommager l'*Espagnol*, sans toutesfois aucunement retarder leur Voyage; Et s'il advient qu'ils fassent quelque prise sur les Ennemis, soit en l'*Ocean* ou en la Mer *Mediterrannée*, elle s'acquerra à ceux de la Flotte, & auxdits Sieurs Estats.

Après l'expédition faite & si tost que les Navires seront de retour aux Ports de ces Provinces Unies, il sera fait compte & liquidation de tout l'entretenement, frais & despences de cette Armée, à raison de cinq mil livres par mois pour chacun Navire, comme il a esté dit au septième Article, y déduisant & rabattant tout ce que Monsieur le Duc de *Savoie*, & Monsieur le Connestable auront remis par change ou autrementourny à l'Arrivée, en Argent, Vivres, ou autres necessités, & tout ce qui se trouvera rester dudit Employ à Messieurs les Estats Generaux sera remis & remboursé totalement & seurement entre les mains dudit Sieur leur Ambassadeur, ou autres à nommer, dans six semaines après le compte fait.

Pour la Satisfaction desdits deniers, & pour l'accomplissement entier de ce Traité, & tous les Articles y contenus, ledit Sieur de *Bellujon* en vertu de ses Instructions, pouvoir, & Procuration expresse y contenues, signées, & cachettés comme dessus, oblige par cettés tous & chacuns les biens de mondit Sieur le Connestable à toutes Cours & Jurisdiccions du Royaume de France, comme pareillement lesdits Deputés au nom des Messieurs les Estats Generaux, suivant le pouvoir à eux donné, les ont obligé & obligent par ces presentes à l'observation & accomplissement du contenu aux Articles du present Traité, en ce qui concerne sous les soumissions requises & necessaires.

Et outre cela ledit Sieur de *Bellujon* a promis de faire ratifier ce Traité par Monsieur le Duc de *Savoie*, & Monsieur le Connestable, qui s'obligeront tout deux, & un pour tout solidement, de quoy l'acte solemnel sera delivré entre les mains du Sieur de *Languerac*, Ambassadeur desdits Sieurs Estats à *Paris*, dans deux mois prochains; Et en foy de tout ce que dessus, Monsieur le Prince d'*Orange* a esté requis de signer cét Acte avec lesdits Sieurs Deputés; Et ledit Sieur de *Bellujon* qui se sont soubsignés, & ont apposé leurs Cachets accoustumés, ayans fait deux originaux des presens pour estre gardés par chacun des parties. Fait à la Haye le vingt quatrième Decembre mil six cens vingt & quatre.

Ainsi signé,

<i>Maurice de Nassau</i> ,	<i>Arnold de Randwijck</i> ,
<i>Nicolaes de Bouckhorst</i> , Sieur de <i>Nortwijck</i> Bailliu & <i>Dijkgrave</i> de <i>Rhijnlande</i> .	<i>Antoine Duyck</i> , Conseiller Pensionnaire d' <i>Hollande</i> .
<i>Jacob Magnus</i> , Sieur de <i>Borg-Ambacht</i> & <i>Melissant</i> .	<i>Antoine de Rode Rienck de Burmania</i> , <i>Grietman</i> de <i>Ferwerderadeel</i> .
<i>Sweer de Harfste</i> à <i>Harst</i> .	
<i>Pabo Broersma</i> , de <i>Suithorn</i> , de la part desdits Srs. les Estats, & <i>Bellujon</i> de celle de mondit Sieur le Connestable.	

B 4

Nous

Nous après avoir fait voir en nostre Conseil le susdit Traitté bien memoratif, des commandemens que nous avons donnez sur ce sujet à nostredit Cousin le Duc de Lesdiguières; Avons iceluy agreable en tous & chacuns les points & Articles qui y sont mentionnez, & declarés & iceux en general & en particulier, tant pour nous que pour nos Successeurs Roys acceptés, ratifiés & confirmés, acceptons, ratifions & confirmons; Et le contenu promettons en foy & parole de Roy, & sous l'obligation & hypothèque de tous & chacuns nos biens presens & avenir, garder, observer & entretenir inviolablement, sans aller ni venir jamais au contraire directement ou indirectement, en quelque sorte & maniere que ce soit. En témoin de quoy nous avons signé ces presentes, & à icelle fait mettre & apposer nostre Sée: Donnée à Paris le vingt cinquième jour de Février l'An de grace mil six cens vingt cinq, Et de notre Regne le quinzième.

Estoit signé,

LOUIS.

Plus bas, par le Roy, signé

POTIERS.

Aggreatie van den Koningh van Franckryck, met insertie van het Tractaet gemaect met den Baron van Coupet den veertienden December 1624.

LOUIS, door Gods genade Koningh van Franckryck en Navarre: Aen al de gene, die dese tegenwoordige Brieven sullen sien, saluyt. De Heer van Bellujon, gesonden van wegen onse waardste en welbeminde Neef, de Hertogh van Lesdiguières, Pair en Conneftabel van Franckryck, naer onse seer waerde en groote Vrienden, de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, hebbende uyt kracht van 't vermogen, en van d'Instrucie, door onse geseide Neef de Conneftabel aen hem gegeven, beslooten en gearresteert in den Haag in Hollandt, de vier en twintigsten van December lesleden, met hem in tegewoordigheyt, en met onse waardste Neef, de Prince van Orange, het Tractaet, en d'artickelen die volgen.

Mijn Heeren, de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, hebbende op het voorstel, in hun Vergaderingh ghedaen, door mijn Heer van Bellujon, van wegen mijn Heer de Conneftabel, eenigen van hen gedeputeert, om met hem in handelingh te treden, hebben, na dat sy de gewichtigheyt daer af, en 't geen, dat in sijn Instrucie begrepen was, rijpelyck overwogen hadden, in tegenwoordigheyt, en met mijn Heer de Prince van Orange, geaccordeert 't geen, in de volgende Artickelen begrepen is.

Om de goede insicht en yver des Konings van Franckryck, en die van Groot Brittangien te helpen, soo hebben de Gemeente van Venetien, van Savoyen, en andere Vorsten (niet tegenstaende de groote last van d'Oorlog, tegen de Spaensche macht tegen-gestaen, sooter Zee, als te Land, daer toe al hun middelen, ende bystand van hun Geallieerden niet ghenoech konnen zijn veraccordeert twintigh Schepen van de beste en bequaemste die men krijgen kan, te bestellen, behoorelyck toe-gerust met zeylen en andere noodwendigheden voor den tijdt van ses maenden ten minsten; welcke Schepen, ghewapent en gemonteert als boven, versorgt sullen zijn met noodige Soldaten en Boots-gesellen door een Admirael, Capiteynen en Officieren geboden, met gagie, ordening en discipline, volgens de gewoonte van 't Landt.

En dewijl alle de Schepen van dese Staet besich zijn tot de beschermingh daer af, om te helpen d'aenlagen der Compagnien van Oost en West-Indien, soo sullen de geseide twintigh Schepen hier toe toeerust en gewapent worden met boven gewoone kosten, die by schattingh yder maent mogen kosten, 't een min, en 't ander meer, omtrent vijf duysent ponden. Daer in men sich reguleren sal naer 't gewoon gebruyck van 't Land, en met de beste sijnigheyt, die men bedencken kan.

De gheseyde monteeringh en toerustingh sal van nu voortaan soo veel, als mogelijck is, bevordert worden; in voegen dat, soo de windt dienen wil dese Vloot in de maent van Maert naest-komende, en eer, soo men kan, in Zee sal komen, om door de Straet van Gibraltar te trecken, en sich in de Haven van Nisse en Ville Franche te verwoeghen, of ter plaets, daer d'Admirael de bevelen sal ontfangen, 't zy van mijn Heer de Hertogh van Savoyen, of van mijn Heer de Conneftabel, of in hun afwesen van mijn Heeren de Princen van Piedmont, of van mijn Heer de Marefchal van Crequy, om sich daer naer te reguleren.

De Gagien en onderhoudingh van dese Vloot sullen met d'onse beginnen, en soo haest als de Soldaten en Boots-gesellen te-scheep gegaen sullen zijn; veraccordeert zijnde dat mijn Heeren de Staten de drie eerste maenden in 't geheel sullen bekostigen, op voorwaerde nochtans dat, indien het voornaemte oogmerck, voor bedacht en hier geopenbaert, wel en naer wensch komt uyt te vallen, de geseide drie maenden onderhoudingh, en alle andere kosten, naer beloop der voor-genoemde vijf duysent ponden ter maent, of daer omtrent, volkomelijck weer aen de geseide Heeren Staten uyt-gekeert sullen worden.

't Overige van de tijdt, die de geseide Vloot op dese tocht sal blijven, sonder weer in dese Staet te keeren, sal geheelijck en volkomelijck zijn ten kosten van mijn Heer den Hertogh van Savoyen, en van mijn Heer de Conneftabel; in voegen dat aen mijn Heeren de Staten van maendt tot maendt hondert duysent ponden Fransche munt, uytgekeert sal worden in handen van de Heeren Philibert en Lucas, hun Wiffelaers te Lyons, of van anderen, die de gheseyde Heeren Staten noemen sullen: in voegen dat de vierde Maend vervallen, en in handen der geseide Wiffelaers gestelt sal worden, op d'eerste dagh van de Maend Julius, de vijfde Maend op d'eerste dagh van Augustus, de sesste op d'eerste van September naest-komende, en dus vervolgens, gedurende de tijdt, in de welke de geseide twintigh Schepen uyt sullen zijn, ten langhsten tot aen 't eynde van acht Maenden.

En soo 't by gheval gebeuren mocht dat mijn Heer de Hertogh van Savoyen, en mijn Heer de Conneftabel, ghedurende de toerustingh of de reys van dese Vloot hun voor-geseide voorneemens quamen te veranderen, soo sullen zy gehouden sijn aen mijn Heeren de Staten sulcks 'openbaeren, met volkome weer-uytkeeringh van alle 't geen, dat zy daer aen te kost leggen, naer beloop der geseide vijf duysent ponden ter Maendt; van de monteringh en voor-verhaelde sloop-ganingh af te recckenen.

Daer boven is oock veraccordeert dat de geseide twintigh schepen, toe-gerust zijnde, geschat ende gewardeert sullen worden, door ervaren Mannen die ten dien eynde behoorelyck be-edicht zijn, gelijk men gewent is diergelijcke saecken te doen; en dit alles ter goeder trouw. En indien een of eenige van dese schepen in den strijdt, of in eenige vyandlijcke werken komen te vergaen in d'uytvoeringh van 't voorgestelde voornemen, of in eenigh ander voornemen, 't welck hen door de gheseyde Heeren mocht worden bevoelen, soo sal sulcks naer de voor-verhaelde schattingh gerepareert en vergoedt worden.

Oock heeft men dienstigh geoordeelt; om te seconderen de goede voornemens, in d'instrucie van de gheseyde Heer van Bellujon verhaelt, dat dese Vloot, passerende en weer passerende de kusten en Havens van Spangien, sal mogen door alle middelen de Spangiaert beschadigen, sonder nochtans hun reys eenighints te vertragen. En indien 't gebeurde dat zy den Vyanden yets af-wonnen, 't zy in de groote Oceanus, of in de Middeland-sche Zee, soo sal sulcks voor de Vloot, en voor de geseide Heeren Staten gewonnen zijn.

Soo haest als de tocht gedaen is, en de Schepen weer in de Havenen van dese Vereenighde Nederlanden ghekommen sullen zijn, soo sal men reeckeningh en liquidatie maecten van al d'onderhoudingh en onkosten van dese Vloot, naer beloop van vijf duysent ponden ter maent voor yder schip, gelijk in 't sevende Artijckel geseht is, daer meê in rekening brengende en aftreckende al 't geen, dat mijn Heer de Hertogh van Savoyen, en mijn Heer de Conneftabel

weftabel fullen hebben uytgekeert by wiffel, of andersints in de komft op-gebraght, 't zy in gelt, vivres, of andere nootfaeckelijckheden: En al 't geen, 't welck van de koften men bevinden fal aen mijn Heeren de generale Staten te komen, fal geheelijck en seeckerlijck uytgekeert worden in handen van de gefeyde Ambaffadeur, of anderen, die daer toe genoemt fullen worden, en dit binnen ses weecken na dat de rekeningh gedaen is.

Tot voldoening der gefeyde penningen, en tot volkome vervullingh van dit Verdragh, en van al d'Artijckelen, die daer in begrepen zijn, verplicht en verbind de gheseyde Heer du Bellujon, uyt kracht van fijn Inftuuctien, macht en uytgedruckte Procuratie, daer in begrepen, geteekent en bezegelt als boven, door dese allen, en door yder in 't befonder de goederen van mijn gefeyde Heer de Conneftabel voor alle Hoven en rechts-plegingen van 't Franfe Coninghrijck; gelijk defgelijcks de gefeyde Gedeputeerden, in den naem van mijn Heeren Staten Generael, volgens de macht, aen hen gegeven, de hunnen verplicht hebben, en by dese tegenwoordigen verplichten, tot onderhoudingh en vervullingh van d'inhout in d'Artijckelen van 't voorgenomt Tractact, in 't geen hen aengact, onder behoerlijcke en noodige fubmiffien en onderftellingen.

Daer boven heeft de gefeyde Heer van Bellujon beloofd dit Tractact te doen ratificeren door mijn Heer de Hertogh van Savoyen, en mijn Heer de Conneftabel, die fich beyde en een voor al volkomentlijck verbinden; van 't welck de folemnele Acteghelevert fal worden in handen van de Heer van Langerack, Ambaffadeur der gheseyde Heeren Staten te Parijs, in de twee naeftkomende maenden. Tot bevestigingh van al 't geen, dat hier boven staet, is mijn Heer, de Prince van Orange, verfocht geweest dese Acte met de gefeyde Heeren Gedeputeerden te teekenen, gelijk oock de gefeyde Heer van Bellujon, die gefamentlijck dit ondergeteekent, en hun gewoone zegels daer aen gedaen hebben, twee originalen van dese tegenwoordige ghemaect hebbende, om door yeder van de partyen bewaert te worden. Gedaen in den Haag, de vier en twintighften dagh van December, seftien hondert vier en twintigh.

Dus geteekent,

Maurits van Nassau,	Arnold van Randwijck,
Nicolaes van Boeckhorst, Heer van Noortwijk, Baljuw en Dijkgraef van Rijnland.	Antony Duyck, Raedt Penionaris van Hollandt.
Antony de Rode, Rienck van Burmania, Grietman van Ferwerderdeel.	Jacob Magnus, Heer van Borgambacht en Meliffant.
	Sweer van Harfolte, à haerft.
	en Pabo Broersma van Suythorn,
	van wegen de gefeyde Heeren Staten; En
Bellujon van wegen de gefeyde mijn Heer de Conneftabel.	

Wy, nae dat wy het voorfeyde Tractact in onse Raedt hebben doen sien, en wel gedachtigh aen de beveelen, die wy op dese faeck aen onse Neef de Hertogh van Lesdiguières hebben gegeven, houden dat voor aengenaem in alle fijn deelen, en in yder punt in 't byfonder, en in d'Artikelen, die daer in gementionneert en verklaert zijn, en hebben die in 't algemeen, en in 't byfonder, soo voor ons, als voor de Koningen, onse Nakomers, geaccepteert, geratificeert en gheconfirmeert, accepteeren, ratificeeren en confirmeeren de felve by desen, en beloove ghetrouwelijck, en op ons Konings woordt, en onder verplichtingh en verpandingh van alle en yder onse goederen tegenwoordige en toekomende, onverbrekelijck te bewaren, observeeren en t'onderhouden, sonder immer daer teghen te doen, directelijck of indirectelijck, op hoedanige maniere dat het zy. Tot getuyghenis van 't welck wy dese tegenwoordige hebben geteekent, en ons Zegel daer aen laten doen. Gegeven te Parys, de vijf en twintigste dagh van Februarij, in 't Jaer der genade seftien hondert vijf en twintigh, en van onse Heerfchappy het vijf-tiende.

Was geteekent

LOUIS.

Lager door de Koningh, geteekent

POTIER.

Accord fait avec l'Ambassadeur d'Espes touchant l'employ des Navires sous l'Admiral Haultain.

Comme ainfi soit qu'il a plû au Roy Tres-Chrestien de donner charge à Monsieur d'Espes, son Ambassadeur Ordinaire, de demander aux Estats Generaux des Provinces Unies, que les vingt Vaisseaux, lesquels s'equippent en vertu du Traitté fait avec Monsieur de Bellujon, soient mis au plutoft en Mer, & que douze d'iceux demeurans sous la conduite de l'Admiral Haultain, seroient commandés par Capitaines François, & combien que les Sieurs Estats jugeoyent que la Majesté seroit mieux servie par lesdits Navires commandés par les Officiers du Pays; Ce nonobstant la Majesté continuoit en ladite demande, si est-il que lesdits Estats ont trouvé bon de nommer & deputer les Sieurs d'Essen, Noortwijk & Boeselaer, pour entrer en Conference avec ledit Sieur Ambassadeur: Lesquels apres plusieurs Communications tenuës sur ce sujet, finalement sont convenus & tombez d'accord, ainfi qu'il s'enfuit.

Premierement, il est convenu que les vingt Vaisseaux partiront au plutoft, & que l'Admiral Haultain qui les commandera, estant venu à la hauteur de Calais & Douvres, en donnera advis aux Troupes de sa Majesté estans au Havre de grace, afin qu'elles s'embarquent, & se joignent à la Flotte pour ensemble prendre la route de Wick, ou qu'estans informé du lieu où le Sieur de Soubise se pourroit tenir, & quelles forces il peut avoir, & resolution prise comment on les pourroit attaquer, alors ou débarquerait l'Infanterie Françoisse en douze Vaisseaux desdits vingt, lesquels deslors seront commandés par Capitaines François sous la conduite dudit Admiral Haultain, sans pour ce oster desdits Navires, ny les Capitaines, ny les matelots Hollandois, mais en cas que l'on y seroit informé, que ledit Sieur de Soubise s'auroit réduit à deü obedience, ou que les douze Vaisseaux de supplement soient arrivez, lesdits vingt Navires Hollandois demeureront à l'obedience de leurs Capitaines, & les douze derniers venus Navires obeiront aux Capitaines François, & alors les vingt, selon le Traitté, pourront passer, où il a esté convenu, moyennant qu'il sera au pouvoir du Roy de retenir les douze des premiers de vingt, & laisser les douze derniers pour estre commandez par lesdits Capitaines Hollandois à faire leurdit Voyage.

Neanmoins attendu que lesdits premiers sont rebordez comme pour la Mer de Levant, & que les douze derniers seront plus propres pour nos mers, sadite Majesté sera suppliée d'avoir agreable que les douze derniers demeurent aux costes de France, & que les douze premiers avec les huit fassent leur route, où & ainfi qu'il a esté traité au mois de Decembre dernier.

Mais comme ledit Traitté porte, que Messieurs les Estats fourniront les trois premiers mois tout l'entretien de cette Flotte de vingt Navires, & qu'à cause des commotions du Sieur de Soubise, à la requisition de sa Majesté icelle premierement doit estre employé contre luy: il est accordé que le temps que ladite Flotte demeurera en cette expedition sera au dépens de sadite Majesté à compter depuis la monstre & l'embarquement de matelots & gens de guerre.

Et si à l'execution du dessein contre Soubise, aucun desdits Navires au combat ou autre acte de hostilité se viendroit à perdre; la perte sera reparée par le Roy, selon le prix qui sera fait & taxé par gens experts & à cette fin affermentées.

En outre est convenu que le fret ou loüage desdits douze navires, lesquels soient choisis par sa Majesté desdits vingt, ou bien les dernier venus, sera entierement & purement aux dépens du Roy, & que son Ambassadeur susdit fournira l'argent à ce requis, ou donnera contentement aux maistres desdits Navires, bien entendu que lesdits Sieurs Estats en conformité du Traitté de Compiègne tiennent la bonne main, afin que sa Majesté en puisse estre servie à pris raisonnable.

Et finalement ce tout à condition qu'il plaira à sa Majesté

jesté de faire par son Aïtessé de *Savoie* agréer, & prendre en bonne part ce retardement causé par ledit Sieur de *Soubise* & conséquemment pour le Service du Roy, sans promesses par elles faites pour la restitution des despens.

En regard de quoy sa Majesté garantira ledits Sieurs Estats tant du *remboursement*, comme aussi du payement dudit équipage en conformité dudit Traicté fait avec ledit Sieur de *Bellujon*.

Lesquels Articles & traicté ledit Sieur Ambassadeur fera ratifier par sa Majesté, de quoy l'acte solemnel de ratification sera delivré entre les mains du Sieur de *Languerac* Ambassadeur desdits Estats en France dans deux mois prochains.

Et en foy de tout ce que dessus ledit Ambassadeur & Deputés ont foubignéés cettés. Fait à la *Haye* le 12 d'Avril, mil six cens vingt & cinq.

Estoit signé

d'Espesses, Henry d'Essen, N. de Bouchorst,
Gisbert de Boetselaer.

*Accoordt, met d'Ambassadeur d'Espesses
gemaectt, noopende het Employ van de
Scheper onder a' Admiraal Haultain.*

Alfoo het aen de Christelijckste Koningh belieft heeft last te geven aen mijn Heer d'Espesses, sijn ordinaire Ambassadeur, aen de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden te verfoecken dat de *twintigh* Scheper, die toegemaectt worden, uyt kracht van 't Verdragh, met mijn Heer *Bellujon* gemaectt, op het spoedighste in Zee gebracht sullen worden, en dat men twaelf daer af, onder 't beleyt van d'Admiraal *Haultain* blijvende, door Franse Capiteynen sal laten gebieden, en, schoon de Heeren Staten oordeelden dat sijn gefeyde Majesteyt beter door de genoemde scheper gedient sou zijn, als sy door d'Officieren van 't Land gecommandeert wierden, sijn Majesteyt, dit niet tegenstaende, in 't gefeyde verfoeck aenhiel; soo is 't dat de gefeyde Staten goet gevonden hebben te verkiefen en te deputeren de Heeren *van Essen*, *Noortwijck* en *Boetselaer*, om met de gefeyde Heer Ambassadeur in Conferentie te treden: dewelcken, nae veel communicatien, op dese faeck gehouden, eyndelijck verdragen zijn, gelijk volght:

Eerstelijck is verdragen dat de *twintigh* Scheper op het spoedighste sullen vertrecken, en dat d'Admiraal *Haultain*, die hen sal commanderen, op de hoogte van *Calis* en *Doeveren* gekomen zijnde, sulcks aen de troepen van sijn Majesteyt, te *Havre de Grace* zijnde, sal verwittigen, op dat sy te scheep souden gaen, en sich by de Vloot verwoegen, om gesamentlijck hun streck op *Wicht* te nemen, of datmen, onderrecht zijnde waer de Heer van *Soubise* sich onthoudt, en hoedanige heyrkrachten hy heeft, en besluyt genomen, hoemen hem sou kunnen aentaffen, alsdan het Franse Voet-volck scheper sal in twaelf van de gefeyde *twintigh* Scheper, die dan gecommandeert sullen worden door Franse Capiteynen, onder 't Beleydt van de gefeyde Admiraal *Haultain*, sonder nochtans daarom van de gefeyde Scheper te doen noch de Hollandtsche Capiteynen, noch de Hollandtsche Bootsgeffellen. Maer in geval men daer geïnformeert wierd dat de gefeyde Heer van *Soubise* sich tot behoerlijcke gehoorfaemheydt begeven had, of dat de twaelf Scheper tot supplement en vervullingh aengekomen waren, soo sullen de gefeyde *twintigh* Hollandtsche Scheper in de gehoorfaemheydt van hun Capiteynen blijven; en de twaelf leestgekome Scheper sullen de Franse Capiteynen gehoorfamen, en dan sullen de *twintigh*, volgens 't Verdragh, mogen deur-trecken, gelijk verdragen is, op voorwaerde dat het in de macht des Konings sal zijn, de twaelf van d'eersten van *twintigh* te behouden, en de twaelf lesten laten, om door de gefeyde Hollandtsche Capiteynen gecommandeert te worden, in hun gefeyde reys te doen.

Doch dewijl de gefeyde eersten verdubbelt zijn, als voor de Zee van *Levanten*, en de twaelf lesten bequamer tot onse Zeen zijn, soo sal men sijn gefeyde Majesteyt

bidden voor aengenaem te nemen dat de twaelf lesten op de kusten van *Vranckrijck* blijven, en dat de twaelf eersten, met d'acht, hun cours sullen doen ter plaets, en gelijk in de maendt van *December* leest-leden gehandelt is.

Maer dewijl het gefeyde Traicté mede brenghet, dat mijn Heeren de Staten de drie eerste Maenden van de geheele bekostigingh en onderhouding van dese Vloot van *twintigh* Scheper sullen beschaffen, ende dewijl, uyt oorsaek der Commotien van de Heer van *Soubise*, op 't verfoeck van sijn Majesteyt, die eerstelijck tegen hem gebruyckt moet worden, soo is veraccordeert dat de tijdt, dewelck de gefeyde Vloot op dese tocht sal blijven, ten kosten van sijn gefeyde Majesteyt sal zijn, te tellen sedert de monfteringh en schepingh der Boots-geffellen en Soldaten.

Ende indien in d'uytvoeringh van 't desseyn tegen *Soubise* eenigen der gefeyde Scheper in de strijdt, of in eenige andere Acte van vyandelijckheydt quamen te vergaen; soo sal 't verlies door de Koningh vergoed worden, naer de schattingh en taxatie, die gedaen sal zijn door ervaren lieden, die hiertoe beeedight zyn.

Voorts is verdragen dat de huur der gefeyde twaelf Scheper, die van sijn Majesteyt uyt de gefeyde *twintigh*, of anders de leest gekomenen, geheel en al sal zyn ten kosten van de Koningh, en dat sijn voorgenoemde Gesant het gelt, dat hier toe vereyscht wordt, beschicken sal, of verwoegingh aen de Schippers der gefeyde Heeren Staten, volgens 't Verdragh van *Compiegne*, de handt daer aen sullen houden, op dat sijn Majesteyt voor een redelijcke prijs daer af gedient magh zijn.

Eyndelijck, dit alles op voorwaerde, dat het aen sijn Majesteyt believen sal dese Verdragingh door sijn Hoogheydt van *Savoien* te doen Aggreëren, en in 't goedt te nemen, als veroorsaek door de Heer van *Soubise*, en by gevolgh voor de dienst des Konings, sonder prejudice ende nadeel der beloften, door hen gedaen, om de herstelling der kosten.

Ten opsicht van 't welck sijn Majesteyt de gefeyde Heeren Staten verseeckert, soo van de *weeruytkeeringh*, als oock van de betalingh der gefeyde toerustingh, in Conformiteyt van 't genoemde Traicté, met de gefeyde Heer van *Bellujon* gemaectt.

Welcke Artijckelen en Traicté de gefeyde Heer Ambassadeur door sijn Majesteyt sal doen ratificeren; van 't welck solemnele Acte van ratificatie geleverd sal werden in handen van de Heer van *Langerack*, Ambassadeur der gefeyde Staten in *Vranckrijck*, in de twee naestkomende maenden.

Tot bevestigingh van dit bovenstaende hebben de gefeyde Ambassadeur en Gedeputeerden desen onderteekent. Gedaen in den *Haegh*, den twaelfden dagh van *April*, duysent ses-hondert vijf-en-twintigh.

Was geteekent

d'ESPESSES, HENRICK van ESSEN, N. van
BOECKHORST, GYSBERT de BOETSCLAER.

Acte voor den Lieutenant Admiraal Haultain om te verdeelen de Franse Soldaten over de 20. Scheper onder sijn Commandement.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, Authoriseren met desen den Lieutenant Admiraal de *Haultain* als Generael over de *twintigh* Scheper gedefineert naer 't Westen, omme over twaelf Scheper uyt de selve *twintigh* te verdeelen, soodanige Franse Soldaten als haer Ho. Mo. aen den Koningh van *Vranckrijck* geaccordeert hebben op de selve Scheper gestelt te worden, lasten ende Ordonneren over sulcks alle Capiteynen ende Volckeren die dit eenighsins sal aengaan, wel expreffelijck by desen, dat sy de selve Franse Soldaten op hare Scheper nemen, volgende d'Ordre die hun dien aengaende by den voorz. Generael sal werden gege-

ghegheven, sonder des te blyven in ghebreecke, ofte eenighe weygheringhe, op pene van Cassatie, ende daer en boven arbitraijck gestraft te worden. Gedaen &c. den 17 April 1625.

Hoe behoetsaem men gingh aengaende de Vrede-of Treves-Handelingh, is te sien in 't derde Artijckel van 't Tractaet van Compiègne: de Heeren Ambassadeurs hadden last / soo veel doenlijck was / te declinieren de Verbindinge van desen Staet in dat stuck. Edoch hadden secreete last / indien de Koningh geen excus wilde aennemen / te beloven by ratificatie te doen bevestigen, dat men niet en soude treden in eenige Handelingh van Paix of Treves sonder voorweten ende consent van sijne Majesteit voor soo langh syne Majesteit soude believen te continueren in sijn Konincklijck notabel secours ten minsten van twaelf mael hondert duysent gulden 's jaers.

Ende alsoo sp in Franckrijck in Handelingh of Conferentie komende bevonden dat de Koningh niet hooger als tot acht mael hondert duysent gulden was te brengen vooz de volgende Jaeren: ende de Heeren Ambassadeurs schreben om naerder last: soo heeft men haer echter toegescheven / dat onafgesien de gemelde Verminderingh souden mogen beloven niet te tullen treden in Handelingh van Treves of Paix sonder voorweten ende consent van sijn Majesteit. Alsoo blijck upt den Text van 't Tractaet dat de Heeren Ambassadeurs meer hebben vercregen ende met min verbindlijcke woorden / als sp wel / volgens last / hadden konnen doen / want de woorden in 't derde Artijckel / (sonder advijs ende interventie) desen Staet noch by lieten Vrede of Treves te maken. Hoewel de Konincklijke Ministers gaern de woorden (sonder consent) gehadt hadden. Item urgerden seer eenigh plaets van assureantie / ghelijck vooz desen Enghelant ghedat hadde / alhier te mogen hebben. Maer beydes wierd ghedeclinert; ende wyslijck. Want self Prins Maurits, doen noch levende / als oock de Regenten desen Staets geensins geraden vonden haer self de handen te binden om geen Vrede te mogen maken als sp eenen eerlijcken ende sekereu fionden bekomen; Ende 't geben van eenige plaets van verzekeringh wiert noch veel meer verhoopen / als noch gedenckende met wat moeyten / kosten / ende voorsichtigheyt men de Verpande plaetsen weder upt d'Engelsche Handen had ghekreghen / ende wel wetende dat de Fransche alsoo wel menschen waren als de Spaensche ende d'een alsoo wepnigh te vertrouwen als d'ander.

Upt het voozgaende verhael is te sien hoe seer sich Franckrijck liet gelegen sijn / om ons in Oorloge te houden ende deur ons den Spagniaert werck te supden. Niet wepnigher heeft gedaen Engelandt: waer toe de Koning specialijck gepozt wiert deur het ongelijck van den Koningh van Bohemen: die niet alleen upt dat electijf Koningelijck maer oock verjaeght ende geprebeert wiert van sijn Erflanden ende digniteit: daer by quam de jalousie tegen d'al te groote macht van Spagnien / ende Oosentijck.

Meest gelijcke Consideratien hadde oock de Coningh van Denemarck: die deur den Rijckshancelier Ulevelt alreede den 14. May 1621. in den Haghe liet maechen een Alliantie met desen Staet: ghelijck hier vooz te sien is. Maer in 't Jaer 1625. hebben haer soo wel Engelandt ende Denemarck, als desen Staet noch eygentlijcker ende nauwer te samen gedaen: Eerstelijck deur het Tractaet den 7. September 1625. tot Zowthampton tusschen Enghelant ende desen Staet gheslooten. Daer na sijn de Hartogh van Buckingham en de Graef van Hollandt upt Enghelant ende de Heeren Ulevelt ende Tomeson upt Denemarck eyges in den Haghe ghekomen / ende hebben noch een naerder Tractaet ghemaecht. Deur het eerste wiert eypresselijck de Vrede te rugghe ghestelt. Deur het tweede desgelijck / doch niet soo seer deur 't Principael Tractaet / als deur secker particulier geteekende Memorie. Men hadde gaern oock Franckrijck daer mede in ende by ghehad: maer alsoo Beyeren ten deel deur des Coninghs gunste ende bemiddeling was gekomen aen de Chur-Furstijcke digniteit; ende hoozts van thdt tot thdt seer

wierde ghefavoriseert deur Hooghst-gedachte Koningh soo hielt sich de Fransche Ambassadeur stil / ende kreeg geen last.

Ende sijn beyde deselve Alliantien ghetweest van wepnigh effect ende ghebolgh. Want de Koningh van Enghelant hoozts daer na raekende in Oorloge met Franckrijck, hadde sich self onbrquaem ghemaecht / om te houden ende te praesteren / wat hy soo aen desen Staet als aen Denemarck beloost hadde / soo dat 'et oock van die uur af desen Staet by stont te Handelen met Spagnien; sonder aen te sien het Tractaet van Zowthampton: als 't welck deur in observantie van den Koningh self ghebroochen was: ende de Koninck van Denemarck maechte sijn Vrede in 't Jaer 1629. sonder eens advijs van sijn Handelingh te gheben aen desen Staet.

Deselve Tractaten heb oock goet ghedacht alhier te stellen: om te toonen dat de grootste Koningen van Europe deur haer Alliantien den Oorloge van desen Staet legitimeerden; ende de Vrede met Spagnien sochten te beietten; om geen ander insicht als om d'al te groote macht van Spagnien te vernederen: niet upt liefde van ons Landt of van onse saecke: want alle Koningen, Princen ende Monarchen in 't harte Vyandt sijn van Republijcken.

En Tractaet preparatoir tot de Ligue Of ende Defensieve wiert ghemaecht met Koningh Jacob den 5. Junij 1624. 't Jaer daer aen volghde het Tractaet Offensief self / tot Zowthampton den 7. September 1625. ende entlijck de Ligue tusschen Enghelant, Denemarck ende desen Staet in den Haghe den 9. December 1625. die alle met haer aenhanck ick goet ghebacht heb hier by te voegen: als hoortelijck vooz oogen stellen de de gedaente van saken in Europa in dien tijdt.

Traité fait avec le Roy Jacques à Londres le 27. Juin. 1624.

Com'm'ainfi soit que Tres-haut, Tres-excellent & Tres-puissant Prince Jacques, par la grace Dieu Roy de la Grande Bretagne, France, & Yerlande, &c. Aye esté à diverses fois humblement requis, & recherche par Hauts & Puissans Seigneurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, ses bons amis & Alliés, & depuis n'agueres par Messires François d'Aerssen Chevalier, Sieur de Somelsdijck & de la Place &c. Albert Joachim Chevalier, Sieur d'Orfende de Odekerkercke &c. & Noel de Charon Chevalier, Sieur de Schonewalle &c. leurs Ambassadeurs Extraordinaires & Ordinaire, de continuer l'Alliance de Ligue defensive, commencée de longtems & continuée par plusieurs années entre les Royaumes & leurs Provinces, & pour icelle assureur & affermir davantage, de permettre auxdits Seigneurs Estats de faire quelques levées d'hommes en ses Royaumes: sadite Majesté en continuation des faveurs siennes, & celles de ses predecesseurs auxdites Provinces, pour la preservation, & serreté de ses Royaumes, & desdites Provinces, & pour tant plus faciliter le reestablisement de son Tres-cher Gendre le Prince Electeur Palatin, en ses Estats & dignités, a trouvé bon en son Conseil de faire traiter en son nom avec eux, d'une telle Ligue & levées susdites, ayant à ces fins nommé & député Illustres & Excellens Seigneurs George Duc de Buckingham, Grand Admiral d'Angleterre &c. Jacques Marquis de Hamilton, Grand Maistre de son Hostel &c. Guillaume Comte de Penbroeck Chambellan dudit Hostel &c. & Messieurs Edouard Conwey, un de ses premiers Secretaires d'Etat, Richard Weston Chancelier de son Echequier Chevaliers tous & Chacun d'eux de son Conseil d'Etat & privé ses Commissaires pleinement autorisés pour avec lefdits Sieurs Ambassadeurs Extraordinaires & Ordinaire Conclure & arrester ce qu'ils trouveront bon & convenable pour les fins susdites, Lesquels Seigneurs Commissaires & Ambassadeurs, en vertu de leurs pouvoirs, & Commissions, dont sera inseré Copie à la fin de ce present Traité, après plusieurs Conferences sur ce tenues, ont finalement convenu, conclu, & arreesté les Articles qui ensuivent.

I.

Premierement il y aura une bonne Alliance de *Ligue defenfive*, entre sadite Majesté & lesdits Seigneurs Estats des Provinces Unies des Pays Bas, pour la *Conservation de ses Royaumes*, & de leurs Provinces respectivement.

II.

Sadite Majesté consent que lesdits Seigneurs Estats fassent Levée de *six mil hommes de pied* sous leur Commission, & iceluy nombre fournissent de temps en temps des volontaires en ses Royau mes tant que cette Alliance durera, lesquels *six mil hommes* la Majesté permettra d'estre armés & portés auxdicts Pais Bas dans six semaines ou plustost, si faire se peut, après la conclusion de la presente Alliance, pour estre repartis en quatre Regiments, chacum desquels sera composé de douze Compagnie, & commandé d'un Colonel.

III.

Sadite Majesté permettra à telles personnes de ses subjects qui se presenteront, & seront enrrollés pour les places de Colonels & autres subalternes auxdites levées, de jouir & exercer sedites charges & places, & après que lesdites levées seront descendues auxdits Pays Bas, qu'il soit disposé des toutes les charges & places de Colonels, & autres qui viendront à manquer auxdits Regimens, selon l'Ordre observé auxdits Pays, au regard des autres Regimens des subjects de sadite Majesté.

IV.

Et seront ces levées gouvernées, traitées, & payées ésdits Pays Bas sous la mesme autorité, conditions, loix, & coustumes que le sont presentement les autres Regimens, composés pareillement des subjects de sadite Majesté.

V.

Les Colonels, Lieutenans Colonels, Sergeans Majors, Capitaines, Officiers & Soldats, faisans le Corps desdites levées, seront payés selon l'ordre & la paye accoustumée auxdites Provinces.

VI.

Sadite Majesté promet de faire porter d'an en an, en quatre termes egaux dans la Ville de Delf, d'Amsterdam, ou de quelque autre de la Souverainité desdits Seigneurs Estats, la somme totale à laquelle se montera le *Payement plenier* desdites levées de *six mil hommes*, & en fera faire l'avance de trois en trois mois, à commencer la premiere du jour de la signature de la presente Alliance.

VII.

Laquelle somme sera de temps à autre delivrée en bonnes especes, selon l'evaluation de la monnoye du Pays, es mains du Commissaire des payemens que sadite Majesté trouvera bon d'establi, & faire resider, au Pays d'Hollande, pour par après estre par luy distribuée, roles les Ordonnances desdits Seigneurs Estats, & sur les rôles de monstres de leur Commissaires.

VIII.

Lequel Commissaire sera aussi tenu de vuidier ses mains sur lesdites Ordonnances desdits Seigneurs Estats, de trois en trois mois, de tous les deniers qui luy seront restés des monstres non fournies ny complètes, & se contentera ledit Commissaire de *quinze cens livres* d'appoinctement par an, monnoye d'Hollande pour toute pretention.

IX.

Lesdites levées de *six mill hommes* jouiront par tout en tout des mesmes Franchises, libertés, & benefices, que tous les autres Officiers, & Soldats des Regiments des subjects du Roy, qui sont presentement au service desdits Seigneurs Estats.

X.

Tous les Colonels, Lieutenans Colonels, Sergeans Majors, Capitaines & autres Officiers & Soldats desdites levées, seront tenus de faire serment de fidelité es mains desdits Seigneurs Estats, du Gouverneur General & de tous autres qu'il appartiendra es mesmes formes, termes, & devoirs que tous autres Officiers & Soldats des Regiments de la mesme nation.

XI.

Sa Majesté permettra auxdits Seigneurs Estats de faire lesdites levées à la charge qu'elles seront par eux restituées après que leur guerre sera finie par une bonne, & ferme paix ou trefve de huit, dix, ou douze ans, en pareil nombre d'années qu'elles auront esté par eux receuës, assavoir dans la premiere année de paix ou de trefve de huit, dix ou douze ans, ils seront rendre à sa Majesté l'avance faite la premiere année de cette Ligue, & ainsi suivant d'an en an jusques au plenier payement; pour l'assurance duquel sera baillé à sadite Majesté un acte d'Obligation en forme, sous le scel & signature desdits Seigneurs Estats.

XII.

En reconnoissance desquelles faveurs Royales lesdits Seigneurs Estats, s'obligent de secourir sa Majesté promptement d'an en an de *quatre mil hommes*, ou de leur solde, à l'option de sadite Majesté si à l'occasion de ce present Traitté, ou pour autre chose quelconque elle vient à estre aggrée de ses Ennemis en ses Royaumes par guerre ouverte.

XIII.

Laquelle solde ils seront payer aux quatre termes de l'année dans la Ville de Londres, dont aussi l'avance sera de trois en trois mois, à commencer dès aussi tost que sa Majesté aura esté notoirement assaillie, & aura fait sommer lesdits Seigneurs Estats de luy fournir lesdits quatre mil hommes, ou l'argent pour en souldoyer, & payer un pareil nombre.

XIV.

Et se fera cette assistance pareillement à la charge que sa Majesté promettra d'en faire la restitution auxdits Seigneurs Estats après que la guerre sera finie, aux mesmes termes, conditions, & avantages que lesdits Seigneurs Estats la doivent faire à sa Majesté.

XV.

La presente Alliance durera pour le moins le terme de *deux ans* à commencer du jour que lesdites levées auront passé monstre generale delà la Mer, & par après si longuement jusques à ce que sa Majesté ou lesdits Seigneurs Estats ensemble, ou separement trouveront à propos d'entrer en nouvelles deliberations: auquel cas l'insinuation *iusdict* se devra faire six mois devant que cette alliance prenne fin.

XVI.

Toutes lesquelles conventions & conditions de la presente Alliance de Ligue Defenfive, lesdits Seigneurs Commissaires & Ambassadeurs, promettent au nom de sa Majesté & Seigneurs Estats respectivement, d'accomplir & faire accomplir de bonne foy selon leur forme & teneur, mesmes de les faire ratifier si besoin est. En foy de quoy ils ont signé le present Traitté de leur seing ordinaire dans la Ville de Londres, & icelui muny & confirmé par l'apposition de leurs sceaux le cinquieme de Juin mil six cens vingt & quatre.

Traetaet met Koning Jacob, den 5. Juny 1624, tot Londen.

Alfoo de hooghste, uytmuntenste en machtighste Vorst *Jacobus*, door Godts ghenade Koningh van Groot-Brittanje, Vranckrijck en Yerlandt, &c. verscheyde malen ootmoedighlijck verfocht en ghebeden heeft gheweest door de Hooge en Mogende Heeren, de Generale Staten der Vereenigde Nederlanden, sijn goede Vrienden en Bondtghenootten, en onlanghs door de Heeren *Françoys Aerssens*, Chr. Heer van Sommeldijck en de la Plate, &c. *Albert Ioachimi*, Ridder, Heer van Oostende, Odekenskercke, &c. en *Noel de Caron*, Ridder, Heer van Schoonewal, &c. hun extraordinare en ordinare Ambassadeurs, te continueeren het Verbondt van defenfive Ligue, van over langh begonnen, engecontinueert veel jaren langh tusschen sijn Koninckrijcken, en hun Landtschappen, en, om dat te meer te verseeckeren, en te bevestigen, aen de gheseyde Heeren Staeten toe te laten eenighe levée en Wervinghen van Volck in sijn Koninckrijcken te doen: soo is 't dag sijn geseyde Majesteit, tot continuatie van sijn en sijn

voor-

Voorfaten faveuren aen de gefeyde Landtschappen, tot preservatie ende seeckerheydt sijner Koninckrijcken en der gefeyde Landtschappen, en om so veel te meer te bevorderen de restabiliffement en weer-infettingh van zijn waerdste bekwoorde Soon, de Keur-Vorst Palts-Graef in zijn Staten en Waerdigheden, in zijn Raedt goet gevonden heeft, in zijn naem met hen te doen handelen van foodanigh een Ligue, en van de voor-gefeide Levceen en Wervingen, hebbende ten dien eynde verkofen ende gedeputeert de doorluchtige en uytmuntende Heeren *Georg. Hertogh van Buckingham*, groot Admiraal van Engelandt, &c. *Jacob. Marckgraef van Hamilton*, Groot-meester van zijn Hof, &c. *Willem. Graef van Penbroeck*, Kamerlingh van 't gefeyde Hof, &c. en mijn Heeren *Edward Conway*, een sijner eerste Secretarifen van Staet, *Richard Weston*, Cancelier van zijn Schaakbort, alle Ridders, en yeder van hen uyt zijn befondere Raedt, en uyt zijn Raedt van Staet, zijn Commissariffen, volkomelijck geauthoriseert en gemachticht, om met de gefeyde Heeren extraordinare en ordinare Ambassadeurs te sluyten en arrefteren 't geen, dat sy goet en dienstigh tot de boven-genoemde eynden fullen vinden: welke Heeren Commissariffen en Ambassadeurs, uyt kracht van hun pouvoirs, volmachten en commissien (daer af Copy aen 't eynde van dit tegenwoordigh Tractaet by-gevoeght sal worden) na veel Conferentien, hier op-ghehouden, eyndelijck hebben verdragen, belloten ende ghearrestceert d'Artijkelen, die hier volgen:

I.

Eerftelijck sal 'er zijn een goede Alliantie van *defensive Ligue* tusschen zijn gefeyde Majesteit, en de gheseyde Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden, tot conservatie van zijn Koninkrijcken, en van hun Landen respectivelijck.

II.

Sijn gefeyde Majesteit consenteert dat de gheseyde Heeren Staten *ses duysent Mannen* te voet onder hun commissie fullen lichten, en dit getal van tijd tot tijd te vervullen met gewilligen in zijn Koninkrijcken, soo langh als dit Verbondt sal dueren: welke *ses duysent Mannen* zijn Majesteit toelaten sal gewapent en gebracht te worden in de gefeyde Nederlanden, binnen ses weecken, of eer, indien het mogelijk is, na de conclusie en 't befluyt van dit tegenwoordigh Verbondt, om in vier Regimenten gedeelt te worden, yder van dewelcken gecompofceert sal zyn van twaelf Compagnien, ende van een Colonel gecommandeert.

III.

Sijn gefeyde Majesteit sal toelaten een foodanige perfoonen van zijn Onderfaten, die sich fullen presenteren, en in-geschreven fullen zijn tot de plaetsen van Colonelen en andere mindere Ampten in de gefeyde Wervingen te genieten en te oeffenen dese gefeyde Ampten en Plaetsen, en dat, als de gefeyde geworve Soldaten inde gefeyde Nederlanden gekomen fullen zijn, dat men dan alle Ampten en Plaetsen van Colonelen en anderen, die in de gefeyde Regimenten leegh worden, sal schicken naer d'order, in de gefeyde Landen geobserveert en onderhouden, ten regard der andere Regimenten der Onderdanen van zijn gefeyde Majesteit.

IV.

En fullen dese Wervingen beftiert, gehandelt, en betaelt worden in de gefeyde Nederlanden, onder deselve autoriteit, conditien, wetten, en ghewoonten, als tegenwoordighlijck d'andere Regimenten, die oock uyt d'Onderdanen van zijn gefeyde Majesteit beftaan.

V.

De Colonelen, Lieutenant-Colonellen, Sergeant-Majeurs, Capiteynen, Officieren en Soldaten, 't lichaem der gheseyde Wervingen uytmakende, fullen betaelt worden naer d'order, en de gewoone betalingh der gefeyde Landtschappen.

VI.

Sijn gefeyde Majesteit beloofst jaerlijcks, in vier gheleijcke termen, te doen brengen in de stadt van Delft, Amsterdam, of in eenige andere plaets der Souverainiteit der gefeyde Heeren Staten, de gheheele somme, tot dewelcke de volle betalingh der gefeyde Wervingen van ses

VI Deel.

duysent Mannen sal klimmen; en sal de uytshot daer af van drie tot drie maenden beftellen, te beginnen d'eerfte op de dagh der tekening van dit tegenwoordigh Verbondt.

VII.

Welcke somme van tijd tot tijd, in goede specie, naer de waerde van de Munt van 't Landt, geleverd sal worden in handen van de Commissaris der betalingh, die zijn gefeyde Majesteit sal goet vinden op te rechten, en te doen zijn verblijf nemen, in Hollandt, om daer na door hem uytgedeelt te worden naer d'ordonnantien der gefeyde Heeren Staten, en op de monfter-rollen van hun Commissariffen.

VIII.

Welcke Commissaris oock gehouden wesen zijn handten te ledigen op de gefeyde Ordonnantien der gefeyde Heeren Staten alle drie maenden van al de Penningen, die hem van d'ongedane en niet complete monfteringen overgebleven fullen zijn; en de gefeyde Commissaris sal sich vernoegen by verdragh met vijftien hondert gulden jaerlijcks, Hollandtsche Munt, voor alle eyfch.

IX.

De gefeyde geworve *ses duysent Mannen* fullen overal en in alles genieten de selve Vryheden, Voorrechten en Beneficien, als al d'andere Officieren en soldaten der Regimenten van d'Onderdanen des Konings, die tegenwoordighlijck in dienst der gefeyde Heeren Staten zijn.

X.

Al de Colonelen, Lieutenant-Colonellen, Sergeant-Majeurs, Capiteynen en andere Officieren en Soldaten der gefeyde Wervingen fullen gehouden zijn d'eedt van getrouwigheyt in handen der gheseyde Heeren Staten, van de Gouverneur Generael, en van al d'anderen, die recht daer toe hebben, te doen, in deselve formen, termen, en plichten als alle d'andere Officieren en Soldaten der Regimenten van deselve Natie.

XI.

Sijn Majesteit sal aen de gheseyde Heeren Staten toelaten de gefeyde Wervingen te doen, op voorwaerde dat sy oock door hen weer gheleverd fullen worden, na dat hun Oorlogh ge-eyndicht sal zijn door een goede en vaste Vrede of Bestandt van acht, tien, of twaelf jaren, in gelijck getal van jaren, als sy door hen ontfangen zijn: te weten, in 't eerste jaer van Vrede, of Bestandt van acht, tien of twaelf jaren, fullen sy aen zijn Majesteit weer behandigen d'avancie en uytshot, in 't eerste jaer van dese Ligue gedaen, en dus vervolgens van jaer tot jaer, tot aen de volle betalingh toe: tot verseeckeringh van 't welck aen zijn gefeyde Majesteit gegeven sal worden een Acte, in forme van Obligatie, onder het zegel, en de teekeningh der gefeyde Heeren Staten.

XII.

Tot erkenenis van welke Koninklijke jonften de gheseyde Heeren Staten sich verplichten zijn Majesteit vaerdighlijck te helpen, jaerlijcks met *vier duysent Mannen*, of met hun soldy, naer de keur van zijn gheseyde Majesteit, soo, uyt oorfaeck van dit tegenwoordigh Verdragh, of om yets anders, hy met openbare Oorlogh door zijn Vyanden in zijn Koninkrijcken aengetaft word.

XIII.

Welcke Soldy sy fullen doen betalen in de vier termen van 't jaer, binnen de stadt Londen, daer af oock d'uytschietingh gedaen sal worden van drie tot drie jaren, te beginnen soo haest, als zijn Majesteit opentlijck sal zijn besprongen, en aen de gefeyde Heeren Staten sal doen ontbieden hebben, dat men de gefeyde *vier duysent Mannen* aen hem sal beschicken, of 't gelt, om daer mee een gelijck getal te betalen.

XIV.

En sal dese onderftandt gedaen worden op voorwaerde dat zijn Majesteit sal beloven de verschoote Penningen weer in handen der gefeyde Heeren Staten te leveren, na dat d'Oorlogh ge-eyndicht sal zijn, in deselve termen, conditien en avantagien, in dewelcken de gefeyde Heeren Staten die aen zijn Majesteit moeten doen.

XV.

Dit tegenwoordigh Verbondt sal dueren ten minften de tijdt van twee jaren, te beginnen van den dagh in dewelck de gefeyde geworve Mannen over de Zee d'algemeene Monfter fullen zijn gepasseert, en daer nae so lang,

C

tot

tot dat zijn Majesteit, of de geseide Heeren Staten, t'samen, of afgescheyden bequaem sullen vinden in nieuwe deliberation te treden: in welck ghetal d'infuatie van d'assogger sal moeten geschieden ses maenden eer dit Verbondt eyndicht.

XVI.

Alle welcke Conventien en Conditien van dit tegenwoordigh Verbondt van Ligue defenfive de geseide Heeren Commissarissen en Ambassadeurs belooven, in de Naem van zijn Majesteit en der Heeren Staten respectielijck, te vervullen, en te doen vervullen oprechtelijck, naer hun forme en inhoudt, ja oock, soo't van noode is, die te doen ratificeeren. Tot bevestiging van 't welck sy dit tegenwoordigh verdragh ghevecken hebben met hun gewoon merck in de Stadt Londen, en dat versterckt en bevesticht door de byvoegingh van hun zegels. De vijfde dagh van Junius, in 't jaer seftien hondert vier-en-twintigh,

La Copie de la Commission de sa Majesté.

IAcques par la grace de Dieu Roy de la Grande Bretagne, France & Irlande &c. defenfiveur de la foy: A tous ceux qui ces presentes Lettres verront, salut. Comme ainsi soit que depuis nostre avenement à cette Couronne d'Angleterre, Nous ayons toujours esté soigneux ensuivant les erres de la feüe Reyne nostre Treschere Secur d'heureuse memoire, non seulement d'entretenir la bonne amitié, & intelligence, que Nous y avons trouvée establie entre elle, & Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas, & entre les subjets de part, & d'autre, pour le bien, confort & utilité qui provient mutuellement aux uns, & aux autres, de leur bonne & proche Voisinage, mais aussi estreindre, & ferrer de plus près aux occasions le neud de cette bonne correspondance avec lesdits Seigneurs Estats Generaux, ainsi que nous avons fait à diverses fois, tant par les bons offices & tesmoignages que de temps en temps leur avons rendus de nostre bien veüillance, que par les Traittés de confederation qui se sont passés entre nous & eux; Estans encore pousés de ce mesme desir, & prompte affection à embraser toutes occasions d'affermir & estreindre le lien de cette bonne intelligence entre nous, & lesdits Seigneurs Estats, qui ont nouvellement envoyé leurs Ambassadeurs vers nous pour requerir nostre assistance. & nous inviter à une confederation plus estroite, que nous n'avons pas à present avec eux. Nous avons volontiers presté l'oreille à leur instance, & consenti d'entrer en traité avec eux, tant pour renouveler les anciennes alliances que nous avons avec leur Estat, que pour faire, & conclure une Ligue Defenfive, tant par Mer, que par terre avec eux: & estant besoin à cét effet d'employer de nostre part des personnes de la probité, & suffisance requise, pour avec lesdits Ambassadeurs & Commissaires desdits Seigneurs Estats traiter & résoudre d'un affaire de telle importance: Scavoir faisons qu'ayons bonne connoissance, & nous confians à plein en la loyauté, prud'homie, experience & suffisance de noschers & bien amés Cousins & Conseillers *George Duc de Buckingham*, Grand Admiral d'Angleterre, *Jacques Marquis de Hamelton*, nostre Grand-Maitre d'Hotel, *Guillaume Comte de Pembroke* nostre Chambellan; & nos amés *Edoard Conwey* Chevalier, un de nos premiers Secretaires d'Estats, *Richard Weston* Chevalier, Chancelier de nostre Eschequier, tous de nostre Conseil d'Etat & Privé; Nous avons pour ces causes iceux commis, ordonnés & députés, commettons, ordonnons, & députons par ces presentes, leur avons donné & donnons plein pouvoir, autorité & commission de traiter, convenir & conclure avec lesdits Ambassadeurs & Commissaires de desdits Seigneurs Estats (estans garnis de pouvoir suffisant) d'une confederation, & ligue defenfive tant par Mer, que par terre entre nous & eux, avec le renouvellement de nos anciennes Alliances, tant pour la bonne observation, entretenement de l'entrecours, & Commerce entre nos peuples, que pour la defence & conservation mutuelle de nos Estats, & de faire à cette fin tout ce qu'ils verront estre expedient & necessaire, ainsi

que nous mesmes faire pourrions, si presens en personne y estions, à quoy nous les autorisons par ces presentes, jagoit que le cas requist mandement plus special: Promettans en foy & parole de Roy, & sous l'obligation de tous, & chacuns nos biens, presens, & advenir d'avoir agreable, tenir ferme & stable, ce que par nosdits Commissaires sera fait, promis & accordé en cét endroit, & le tout observer, accomplir, & entretenir inviolablement, sans aller directement, ou indirectement au contraire. En tesmoin de quoy nous avons signé ces presentes, & à icelles fait mettre & apposer nostre Cachet: Donnée à nostre Cour à Theobals le *quinziesme* du Mois d'Avril, mil six cens vingt & quatre.

Copy van de Commissie sijner Majesteit

Iacobus, door Godts ghenade Koningh van Groot-Britanje, Vranckrijck en Yerlandt, &c. Beschermmer des Geloofs, aen alle de genen, die dese Letteren sullen sien, *Saluyt*. Alsoo sedert onse komst tot de Kroon van Engelandt, wy altijd forghvuldigh hebben geweest, volgens de voet-stappen van d'overledene Koningin, onse waerdste Suster van gheluckzalige geheughenis, niet alleenlijck om t'onderhouden de goede vrientdtschap en kennis, die wy daer opperecht hebben gevonden tusschen haer, en mijn Heeren de Staten Generael der Verecnighde Nederlanden, en d'onderdanen van weer-zyden, om de welstandt, hulp en nuttigheyt, die sy onderlingh van hun goede en na-by-gelege ghebuerschap ontfanghen, maer oock om in bequame voor-vallen de knoop van dese goede correspondentie met de geseide Heeren Staten Generael valster te maecten, en dichter toe te trecken, gelijk wy tot vericheyde malen gedaen hebben, soo door de goede dienften, en getuygenissen, die wy van tijdt tot tijdt van onse goede wil aen hen hebben gegeven, als door de Tractaeten en Handelingen van Confederatie en Verbondt, die tusschen ons en hen gemaeckt zijn, zijnde noch gedreven van dese selve begeerte en vaerdige affectie om'tomhelzen alle ghelegheden van te bevestigen en te verstercken de bandt van dese goede kennis tusschen ons en de geseide Heeren Staten, die nieuwelijcks hun Ambassadeurs aen ons hebben gesonden, om onse bystandt te versoecken, en ons te noodigen tot nauwer confederatie en verbintenis, dan wy teghenwoordighlijck met hen hebben: Soo is't dat wy gaerne 't oor gheleent hebben naer hun versoeck, en toeghestaen met hen in handelingh te treden, soo om d'oude Verbondt, die wy met hun Staet hebben, te vernieuwen, als om met hen een Ligue defenfive, soo ter Zee als te Landt, te maecten, en te sluyten. En alsoo't van noode is hier toe van onse zyde te ghebruycken oprechte en bequame lieden, om met de geseide Ambassadeurs en Commissarissen der geseide Heeren Staten een saeck van foodanigh belangh te verhandelen en te besluyten, soo is't dat wy weten doen dat wy, goede kennis hebbende, en ons volkomentlijck vertrouwen op de getrouwigheyt, oprechtigheyt, ervarentheyt en ghenoeghsaemheyd van onse waerde wel-beminde Neven en Raedts-Heeren, *Georg, Hertogh van Buckingham*, Groot-Admiraal van Engelandt, *Jacob, Marckgraef van Hamelton*, onse Groot-Meester van 't Hof, *Willem, Graef van Pembroke*, onse Kamerligh, en onse beminde, *Edward Conwey*, Ridder, een van onse eerste Secretarissen van Staet, en *Richard Weston*, Ridder, Cancelier van ons Schaeckbort, alle van onse Raedt van Staet, en besondere Raedt, om dese oorfake hen gecommiteert, gheordonneert en gedeputeert hebben, committeren, ordonneren, en deputeren by dese teghenwoordighen, en aen hen volle macht, autoriteyt en commissie gegeven hebben, en noch geven, om te handelen, verdragen en besluyten met de geseide Ambassadeurs en Commissarissen der geseide Heeren Staten (ghenoeghsaeme macht hebbende) een Confederatie, Verbondt, en Ligue defenfive, soo ter Zee, als te Landt, tusschen ons en hen, met de vernieuwingh van onse oude verbonden, soo tot de goede conservatie en onderhoudingh van

d' Intercours en Koophandel tusschen onse Volcken, als om d'onderlinghe *Defensie* en *Conservatie* van onse Staten, en tot dien eyde te doen al't geen, dat sy sullen sien nut en noodigh te wesen, ghelijck wy selven soude kunnen doen, soo wy daer tegenwoordigh waren; daer toe wy hen autoriseeren door dese tegenwoordigen; schoon de saeck speciaelder mandement vereyschte, beloovende op detrouwen 't woordt des Konings, en onder Obligatie van alle onse goederen, en yder in 't besonder tegenwoordige en toekomende, voor aengenaem te hebben, en vast en bestandigh te houden al't geen door onse geseyde Commissarissen hier ingedaen, belooft, en veracordeert sal zijn, en alles t'observeeren, vervullen, en onverbreeckelijck t'onderhouden, sonder daer tegen directelijck of indirectelijck te doen, tot getuygenis van 't welck wy dese tegenwoordige hebben geteckent, en daer een zegel doen aensetten. Gegeven in onshof te Theobals, de vijftiende van de maent April, seftien honder vier-en-twintigh.

La Copie de la Commission de Messieurs les Estats.

LEs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas: A tous ceux que ces presentes verront, salut. Comme ainsi soit que pour le bien & service de nostre Republique, Nous ayons besoin d'envoyer des Ambassadeurs vers le Roy de la Grande Bretagne, afin de deliberer, traiter & conclurre avec sa Majesté une Alliance offensive, ou defensiva seulement, & autres affaires qui se pourront rencontrer pour l'avancement du service de sadite Majesté & de nos Provinces; & à cette fin pleinement informés de la suffisance, prudence, fidelité, & diligence de Sieurs François d'Aerssen, Chevalier Sieur de Someldijck & de la Plate &c. & Albert Ioachimi aussi Chevalier Sieur à Oostende & Oedekenskercke &c. Nous ayans fait election de leurs personnes, pour de nostre part & en notre nom, en qualité de nos Ambassadeurs extraordinaires, jointement avec le Sieur Noël de Caron, aussi Chevalier, Sieur de Schonewalle, nostre Ambassadeur ordinaire traiter avec sadite Majesté ou avec ceux qu'elle trouvera bon de commettre pour cette besoigne de ces, & pareilles matieres; & que pour faciliter leurs negotiations, afin de les conduire au dessein, & conclusion convenable, ils ayent besoin d'estre pourvus de nous de plein pouvoir, puissance, autorité, Commission, & mandement special; Nous à ces causes desirans prevenir & lever toute dispute, qui se pourroit mouvoir sur la suffisance de leur creance & autorisation, leur donnons en vertu de ces presentes, & à chacun d'eux en particulier, si par maladie d'aucun d'entr'eux, ou autrement ils estoient d'aventure empeschés, à intervenir tous rois ensemble au Traitté, plein pouvoir de traiter, convenir, accorder & conclurre avec sa Majesté, ou avec ceux qui seront deputés de sa part, une Ligue Offensive ou Defensiva seulement, ou tel autre Traitté, & Accord qu'ils adviseront ensemble utile au service de costé & d'autre, & de tout ce qui sera ainsi convenu, & conclu faire ou passer tels Instrumens, Contracts, & promesses, en telle bonne & deüe forme que besoin sera, & generalement faire en ce que dessus, & en ces circonstances & dependances, tout ainsi que nous ferions, si presens en personne y estions, laçoit que la chose requist mandement plus special, qu'il n'est contenu par ces presentes; par lesquelles Nous promettons sincerement & de bonne foy, avoir agreable, tenir ferme & stable à tousjours, tout ce que par eux en cette qualité sera fait, promis, convenu, & accorde en cet en droit; l'observer, l'accomplir, & entretenir inviolablement, sans jamais aller ny venir au contraire, directement ou indirectement; en quelque sorte & maniere que ce soit: Mais le tout devoir ratifier si besoin est, & en passer Lettres & Instrumens, en la meilleure forme que faire se pourra, au contentement de sa Majesté.

Fait à la Haye en nostre Assemblée, sous nostre grand sceel en cire rouge, Paraphé, & sous la Signature

de nostre Gressier le neufviesme de Fevrier 1624.

Estoit signé

G. Buckingham. Hamilton.	François d'Aerssen.
Pembroock Ed. Conwey.	Alb. Ioachimi.
Richard Weston.	Noël de Caron.

Comme il est porté au second article de la Ligue Defensiva, faite le cinquiesme de ce mois de Juin, entre les Seigneurs Commissaires du Roy de la Grande Bretagne, & les Ambassadeurs des Seigneurs Estats des Provinces Unies des Pays Bas, que lesdits Seigneurs Estats pourront faire lever aux Royaumes de sadite Majesté six mil hommes, & iceluy nombre de temps en temps fournir & tenir complet sans qu'il y ait expressement esté déclaré, à la charge de qui, ne de quelle nature de deniers se feront les recreies necessaires à venir, lesdits Seigneurs Comissaires & Ambassadeurs pour esclaircir iceluy Article, & doute, entendent & ont convenu par resumption, que toutes telles recreies qui ont accoutumé se faire par ordre, & aux despens desdits Seigneurs Estats, au regard des autres Regimens des subjects de sadite Majesté, icelles se feront pareillement au regard de cette nouvelle levée de six mil hommes, & seront payés des deniers qui par le huitiesme Article de ladite Ligue resteront, & procederont des monstres non fournis ny completes, & dont le Commissaire aura vuide ses mains sur les Ordonnances desdits Seigneurs Estats, si tant est qu'ils y pourront suffire aux frais desdits recreies, pour tenir ladite levée de six mil hommes complete, que sa Majesté fera de temps en temps avancer & prester tout ce qui en manquera, pour luy estre restitué aux mesmes termes, & conditions, que le prest general, suivant l'onzieme Article.

Et pour expliquer plus pleinement l'onzieme Article, auquel il est dict, que, pour l'assurance de la restitution des avances faites desbourser par sadite Majesté pour ladite levée, il sera baillée à sadite Majesté un Acte d'Obligation en forme, sous le sceel & signature desdits Seigneurs Estats; lesdits Seigneurs Commissaires & Ambassadeurs entendent leur intention avoir esté & estre, que tel Acte d'Obligation sera depeché & delivré à la charge de chacune desdites Provinces Unies separément; & in solidum par lesdits Seigneurs Estats Generaux en Corps, au mesme stile, & forme que fut l'Obligation du 16. de Septembre 1608. Ainsi fait & convenu en la Ville de Londres le 15. de Juin 1624.

Estoit signé

G. Buckingham, Hamilton.	Francois d'Aerssen.
Ed. Conwey.	Alb. Ioachimi.
Rich. Weston.	Noël de Caron.

Plus haut au dessus des Signatures estoit Cachetté du cachet des Armes respectives desdits Seigneurs Commissaires & Ambassadeurs.

Copie van de Commissie van mijn Heeren de Staten.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, aen alle de genen, die dese tegenwoordigen sullen sien, Saluyt. Alsoo wy, tot de welstandt en dienst van onse Gemeente, van noode hebben Gefanten aen de Koningh van Groot-Brittanje te senden, om te delibereeren, tracteeren en te sluyten met sijn Majesteyt een Alliantie en Verbond Offensive, of allencelijck Defensiva, en andere saken, die voor kunnen komen, tot vorderingh van de dienst syner geseyde Majesteyt, en onser Landtchappen, en ten dien eynde volkomelijck geïnformeert en onderrecht zijnde van de genoegsaemheyt, voorlichtigheyt, getrouwheyt en naeritigheyt der Heeren François Aerssens, Ridder, Heer van Sommersdijck, en Plate, &c. en Albert Ioachimi, oock Ridder, Heer van Oostende en Oedekenskerck, &c. so is't dat wy van hun persoonen verkiefing hebben gedaen, om van onsent wegen

en in onse naem, in qualiteyt van onse extraordinare Ambassadeurs, beneffens de Heer Noël de Caron, oock Ridder, Heer van Schoonewal, onse ordinaer Ambassadeur, te handelen met sijn gheseyde Majesteyt, of met de ghenen, die hy goet sal vinden te committeren en belasten tot de handelingh van dese en diergelijcke saecken: en dewijl sy, om hun handeligen te lichter uyt te voeren, en die tot een betamelijck ooghemerck en besluyt te brenghen, van noode hadden van ons met volle macht, autoriteyt, commissie en speciaal mandement versien te zijn, soo is't dat wy om dese oorsaecken, begeerende te voorkomen en wegh te nemen alle disput, die over de ghenoeghsaembeydt van hun Credentie en Authorisatie sou moghen ryfen, hen gheven, uyt kracht van dese teghenwoordighe, en aen yeder van hen in't besonder, soo door sieckte van yemandt van hen, of andersins sy belet wierden alle drie te samen by dese handelinghe komen, volle macht van te handelen, verdragen, accordeeren en te sluyten met sijn Majesteyt, of met de ghenen, die van sijent weghen ghedeputeert sullen zijn, een *Ligue Offensive*, of alleenlijck *Defensive*, of soodanigh ander Tractaet en Accoord, dat sy ghesamentlijck sullen beramen nut ten dienst van weerzyden, en van al't geen, dat dus sal bedraghen en beslooten zijn, te maecten en te passeeren soodanighe Instrumenten, Contracten en beloften, in soodanighe goede en behoorlijcke forme, als van noode sal zijn, en Generalijck in't boven-verhaelde, en in d'omstandigheden en dependentien daer af even eens te doen, gelijck wy doen souden, soo wy daer teghenwoordigh in persoon waren, schoon de saeck speciaelder mandement vereyichte, dan in dese tegenwoordigen begrepen is, door de welcken wy sincerlijck en ghetrouwelijck beloven aenghenam te hebben, en voor altijd vast en bestandigh te houden al't gheen, 't welck door hen in dese qualiteyt sal zijn ghedaen, beloof, verdragen, en veracordeert, dat t'observeeren, na te komen, en onverbreeckelijck t'onderhouden, sonder immer daer tegen te doen, 'tzy directelijck of indirectelijck, in hoedanighe wyse en maniere dat het zy: maer dit alles te sullen ratificeeren, indien de nootd sulcks vereycht, en daer af te passeeren gheschriften en instrumenten in de beste forme, die men sal konnen maken, tot contentement van sijn Majesteyt. Gedae in den Haghe, in onse Vergaderingh, onder ons groot Zegel in roode Was. Geparafeert, en onder de teekeningh van onse Griffier, de negende dagh van Februarius, 1624. Was geteekent

G. Buckingham. Hamelton.	Francois Aerssens.
Pembroeck. Ed. Conwey.	Alb. Ioachimi.
Richard Weston.	Noël de Caron.

Alsoo verhaelt is in 't tweede Artijckel van de *Ligue Defensive*, ghemaect op de vijfde van dese maendt Junius, tusschen de Heeren Commissarissen des Konings van Groot-Brittanje ende de Ambassadeurs der Heere Staten van de Vereenigde Nederlanden, dat de geseyde Heeren Staten sullen mogen doen werven in de Koninckrijcken van sijn geseyde Majesteyt *ses duysent Mannen*, en dat getal van tijd tot tijd te verforgen, en compleet te houden, sonder dat'er uytdruckelijck verklaert is *tot wiens belasting, noch van welke natuere van penningen de vervullingen, die nootd saeckelijck sullen zijn, gheschieden sullen*. soo hebben de gheseyde Heeren Commissarissen en Ambassadeurs, om dese twyfel, en dat Artijckel te verklaren, verstaen en verdragen by resumptie, dat alle soodanighe vervullingen, die ghewoonelijck by order, en ten kosten der gheseyde Heeren Staten gheschieden, ten opzicht van d'andere regimenten der onderfaten van sijn gheseyde Majesteyt, oock dus sullen ghedaen worden ten opzicht van dese nieuwe wervingh van *ses duysent Mannen*, en betaelt sullen worden van de penningen, die naer 't achtste Artijckel van de gheseyde *Ligue* sullen oerblyven, en voortkomen uyt de monsteringen, die niet compleet zijn, en daer af de Commissaris sijn handen gheleeght sal hebben, op d'ordonnantien der gheseyde Heeren Staten, indien sy anders ghenoeghsaem sijn tot de kosten der gheseyde volmakinghen,

om't gheseyde ghetal van ses duysent mannen volen compleet te houden, die sijn gheseyde Majesteyt van tijdt tot tijdt sal doen voortkomen, en al't geen leenen, dat daer toe ontbreken sal, om aen hem gereffiteert te worden in de zelve termen en conditien, als d'algemeen leeningh, volgens 't elfde Artijckel.

En om het elfde Artijckel volkomelijcker te verklaren, daer in gheseght is, *dat tot verseeckeringh van de restitutie der wytgheschoote penninghen, door sijn gheseyde Majesteyt tot de geseyde wervinghe ghedaen, aen sijn gheseyde Majesteyt gegeven sal werden een Acte van Obligatie in forme, onder 't Zegel en de teekeningh der gheseyde Heeren Staten*; soo verstaen de gheseyde Heeren Commissarissen en Ambassadeurs dat hun intentie gheweest heeft en is, dat soodanigh een Acte van Obligatie ghemaect en ghelevert sal worden ten belastingh van yeder der gheseyde Vereenighe Landtschappen, *affheydelijck en in solidum*, of in 't algemeen, door de gheseyde Heeren Staten ghesamentlijck, op de zelve stijlen forme, als d'Obligatie van de seftiende September, 1608 was, Aldus gedaen en verdragen in de stad Londen, de vijftiende van Junius 1624. Was geteekent.

G. Buckingham. Hamelton.	Francois Aerssens.
Ed. Conwey.	Alb. Ioachimi.
Rich. Weston.	Noël de Caron.

Hooger boven de signaturen was gezegelt met het Zegel der respectie wapenen der gezeyde Heeren Commissarissen en Ambassadeurs.

Obligation des leurs Hautes Puissances & les respectie Provinces pour le Roy d'Angleterre.

Les Estats Generaux des Provinces Unies, comme aussi les Estats de Gueldres & Comté de Zutphen, d'Hollande & West-Frise, de Zelande, d'Utrecht, de Frise, d'Over-Yssel, & de la Ville de Groeninge & Ommelanden. A tous ceux qui ces presentes verront, Salut. Comme ainsi soit que par le Traicté fait entre les Seigneurs Commissaires du Serenissime Roy de la Grande Bretagne, France, & Yrlande, à ce par sa Majesté specialement commis; Asçavoir, les Illustres & Excellens Seigneurs George Duc de Buckingham, Grand Admiral d'Angleterre, Jacques Marquis d'Hamilton, Grand Maître de l'Hôtel dudit Roy, Guillaume Comte de Penbroock, Chambellan dudit Hôtel, & Messires Eduward Conwey, un de ses premiers Secretaires d'Etat, Richard Weston, Chancelier de son Eschequier, Chevaliers, tous & chacun d'eux de son Conseil d'Etat & Privé d'une part; Et les Seigneurs François d'Aerssen Chevalier, de Sommelsdijck & de la Plate &c. Albert Joachimi Chevalier Sieur à Ostende, Odekenskercke, &c. & Noël de Caron Chevalier, Sieur de Schonewalle &c. Nos Ambassadeurs Extraordinaires & Ordinaire, d'autre part, le 5. de Juin dernier *Stile Vétéri* il a esté traité, convenu & promis par l'onzième Article dudit Traicté, aussi par l'explication dudit Article, faite le 16. dudit mois de Juin par un autre particulier Traicté, que pour l'assurance de la restitution des avances faites debourser par sadite Majesté pour la levée, entretènement, & recouvrement de six mille Soldats à pied, il sera baillé à sadite Majesté un Acte d'obligation en forme, sous les sceaux & signatures de nous en Corps, & de chacune desdites Provinces Unies separement & in solidum, en mesme stile & forme que fust l'Obligation du 17. de Septembre, 1608. Si est-il, que pour satisfaire de nôtre part au contenu d'icelui onzième Article, & de l'explication ensuivie; Nous avons tant en general que chacun de nous en particulier promis & assure, promettons, & assureons par la presente de restituer & faire restituer au Roy, ou à ses Ministres, à ses hoirs & successeurs, ou à leurs Ministres, toutes avances & deniers; qui se debourseront & auront esté deboursés par sa Majesté pour ladite levées, & distribuées par le Commissaire de paye

payement estably, sur nos Ordonnances & les rôlles de Monstres de nos Commissaires suivant le Contenu du septiesme Article dudit Traicté: Obligeans à cette fin toutes les Provinces Unies & chacune d'icelles, in solidum toutes les Villes & subjects d'icelles, tant en general qu'en particulier Nos & leurs Personnes & tous & quelconques, nos & leurs biens, meubles & immeubles, presens & advenir, nuls d'eux exceptés, Renonceants pour cet effet par certes expressement & in vim pacti à tous & quelconques Privileges, exceptions & benefices de droict, non numerata pecunia, non facti aut celebrati contractus, rei non gesta, doli mali fraudis, Privilegii fori, (lesquels nous tenons icy pour inserés) qui aucune maniere pourroyent deroguer, & prejudicier à ces presences, mesmes au benefice, disant, *Que la generale renonciation ne vaut, si la speciale ne precede*; Le tout sans fraude & malengien, en tesmoin de quoy nous lesdits Estats Generaux, & nous les Estats de Gueldres & Comté de Zutphen, de Hollande & West-Frise, de Zelande, d'Utrecht, de Frise, d'Over-Yssel, & de la Ville de Groeningen & Ommelanden, avons fait seeler la presente de nos grands seaux & signé de notre Griffier & Secretaires respectivement, & nous les Estats Generaux le dix septiesme d'Octobre mil seize cens vint & quatre.

Estoit Paraphé

Nicolaes vander Bouckborst. vt. sur le pli estoit escrit par Ordonnance desdits Seigneurs Estats Generaux, & signé I. van Goch. Par Ordonnance des Seigneurs Estats de la Duché de Gueldres, & Comté de Zutphen, signé I. Sluysken. Par Ordonnance de Sieurs Estats de la Comté d'Hollande & West-Frise, le quatriesme Novembre mille six cens vint & quatre. Signé C. vander Wolf. Par Ordonnance de Messeigneurs les Estats de Zelande, signé I. Boreel. Par Ordonnance de Messeigneurs les Estats de la Province d'Utrecht le quatorziesme, d'Avril 1625. neuve, & le vint & quatriesme vieille stijl. Signé Ant. van Hilten. Par Ordonnance des Messeigneurs les Estats de Frise le vint sixiesme Avril 1625. neuve, & le sixiesme May vieille stijl, signé A. Aisma. Par Ordonnance des Sieurs Estats d'Over-Yssel le deuxiesme May l'An 1625. neuve, & le deuxiesme d'Avril vieille stijl. signé Roelinck. Par Ordonnance des Messeigneurs les Estats de la Ville de Groeningue & Ommelande le vint & huitiesme Avril l'An 1625. signé Eissinge.

Obligatie van haer Ho. Mog. en de respectieve Provincien voor de Koningh van Engelandt.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, gelijk oock de Staten van Gelderlant, en 't Graefschap Zutphen, van Hollandt en West-Vrielandt, van Zeelandt, Uytrecht, Vrielandt, Over-Yssel, en de Stadt Groeningen en Ommelanden: aen alle de geenen, die dese tegenwoordige sullen sien, Saluyt. Alsoo door het Tractact, ghemaect tusschen de Heeren Commissarissen van de Serenissime Koningh van Groot Brittangie, Franckrijk en Terlandt, &c. specialijk door sijn Majesteit hier toe gecommitteert, te weten, de Doorluchtighe en uytnemende Heeren, Georg. Hertogh van Buckingham, Groot Admiraal van Engelandt, Jacob, Marquis van Hamilton, Groot-meeste van 't Hof des geseyde Konings, Willem Graef van Pembroock, Kamerlingh van 't gheseyde Hof, en mijn Heeren Edward Conwey, een sijner eerste Secretarissen van Staet, en Richard Weston, Cancelier van sijn Schaeckbort, alle Ridders, en yder van hen van sijn Raedt van Staet, en besondere Raedt van d'een zyde, en de Heeren Francoy Aerssens, Ridder, Heer van Sommersdijck en de Plate, &c. Albert Ioachimi, Ridder, Heer van Oostende en Odekenskerck, &c. En Noelde Caron, Ridder, en Heer van Schonewal, &c. onse extraordinare en ordinare Ambassadeurs van d'andere zyde, op den vijftien Junius leetleden naer d'oude stijl, ghetra-

steert, verdragen ende beloof is, volgens het elfde Artijckel van 't geseyde Tractact, en oock volgens d'explicatie van 't genoemde Artijckel, de seftiende van de geseyde Maent Junius gemaeckt, door een ander besonder Tractact, dat tot verseeckeringh der restitutie van d'uytgeschote Penningen, door sijn geseyde Majesteit tot de Werving, onderhoudingh en vervullingh van ses duysent Mannen te voet ghedaen, aen sijn geseyde Majesteit gegeven sal worden een Acte van Obligatie in forme, onder de zegels en mercken van ons in 't algemeen, en yder der geseyde Vereenighde Landtschappen afgescheydelijk, en in solidum, in een selve stijl en forme als d'Obligatie van de seventiende September seftien hondert acht was. Soo ist, dat wy, om van onse zyde te voldoen d'inhoudt van 't elfde Artijckel, en d'explicatie, die daer op volght, soo in 't algemeen, als yder van ons in 't besonder beloof en verseeckert hebben, beloven en verseeckeren door dese tegenwoordige, te restitueren, en te doen restitueren aen de Koningh, of aen sijn Ministers, aen sijn Erfgenamen en Navolgers, of aen hun Ministers al d'uytgeschote penningen, die uytgeschooten zijn, en uytgeschoten sullen worden, door sijn Majesteit tot de geseyde werving, en verdeelt worden, door de Commissaris, tot de betalingh opgerecht, op onse Ordonnantien, en de Monster-Rollen van onse Commissarissen, volgens d'inhoudt van 't sevendel Artijckel van 't geseyde Tractact: verobligerende en verbindende ten dien eynde alle de Vereenighde Landtschappen, en yder daer af in solidum, al de Steden en Onderlaten van dien, soo in 't algemeen, als in 't besonder, onse en hunne Perfoonen, en alle en een yegelijk, onse en hun Goederen, roerende en onroerende, tegenwoordige en toekomstende, gheen daer af uytgesondert; renuncierende ten dien eynde, door dese tegenwoordige uytdruckelijck, en tot bekrachtigingh van 't verdragh, d'algemeene en besondere Privilegien, exceptien en beneficen van Recht, non numerata pecunia, non facti aut celebrati contractus, rei non gesta, doli mali, fraudis, Privilegii fori, (die wy hier voor ingevoeght houwen) die in eeniger wysen souden mogen derogeren en prejudicieren aen dese tegenwoordige, sels in de beneficie, seggende dat de generale renuntiatie niet geldt, soo de besondere niet woort gaet. Alles sonder bedrogh en argelut. Tot getuygenis van 't welck wy, de geseyde Staten Generael en wy de Staten van Gelderlandt, en 't Graefschap Zutphen, van Hollandt en West-Vrielandt; van Zeelandt, Utrecht, Vrielandt, Over-Yssel, en de Stadt Groeningen en d'Ommelanden, hebben doen zegelen dese tegenwoordighe met onse groote Zegels, en gheteeckent met onse Griffier en Secretarissen respectivelijk, en wy de Staten Generael. De seventiende van October seftien hondert vier en twintigh.

Was gearapheert

Nicolaes vander Boeckborst. Onderstont door Ordonnantie der gheseyde Heeren Staten Generael, en geteeckent I. van Goch. Door Ordonnantie der geseyde Heeren Staten van 't Hertoghdome van Gelderlandt, en 't Graefschap Zutphen, gheteeckent I. Sluysken. Door d'Ordonnantie der Heeren Staten van 't Graefschap van Hollandt en West-Vrielandt, de vierde van November, seftien hondert vier en twintigh. Gheteeckent C. vander Wolf. Door d'Ordonnantie van mijn Heeren de Staten van Zeelandt, gheteeckent I. Boreel. Door d'Ordonnantie van mijn Heeren de Staten van 't Landtschap Uytrecht, den tweeden nieuwe, ende den twaelfden van April seftien hondert vijf en twintigh oude stijl, geteeckent Ant. van Hilten. Door d'Ordonnantie van mijn Heeren de Staten van Vrielandt, den seften en twintighsten April nieuwe, ende den seften Mey oude stijl, in 't Jaer seftien hondert vijf en twintigh. gheteeckent A. Aisma. Door d'Ordonnantie van de Heeren Staten van Over-Yssel den veerstienden Mey nieuwe, ende den vier en twintighsten oude stijl, in 't Jaer seftien hondert vijf en twintigh, geteeckent Roelinck. Door d'Ordonnantie van mijn Heeren de Staten vande Stadt Groeningen en d'Ommelanden, den acht en twintighsten April, seftien hondert vijf en twintigh. geteeckent Eissinge.

In de naest-bolgende Winter wiert daer op gemaeckt het Tractaet tusschen Engelandt / Denemarck ende desen Staet; edogh alsoo de Koningh van Denemarck sich nu alreede in Oorloge hadde begeben tegen de Repserfche; soo versocht hy eerst deur den Heer Aitzema Resident van desen Staet, by de Hanse-Steden/ende daer na deur de Heer Rijcx Cancelier Uleselt eenige probissonele hulpe / waer op gemaeckt is dit volgende Accoord:

Accoord tusschen de Gesante van Denemarck ende haer Ho. Mog. Gedeputeerden, gemaeckt op 't senden van een Regiment naer Denemarck.

Alfoo de Doorluchtigste ende Groot-machtighe Koningh Christiaan de IV. van Godes genade tho Denemarcken, Noorwegen, der Wenden ende Gotthen Koningh, Hertogh tho Sleisweich, Holsteyn, Stormarn ende der Ditmarschen, Grave tho Oldenborg ende Delmenhorst, &c. heeft doen versoeken de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden; eerst door der selver Heeren Ordinaris Resident by de Hanse-Steden *Foppin van Aitzema*; ende daer na door sijn Majesteys Afgesante den Heere *Jacob Uleselt* zu Vrup, Rijcx-Raet ende Cancelier, Amptman tho Nieuwborgh; volgens der selver respectieve Brieven van Credentie, d'eerste van den *achtienden* Augusty, ende d'ander van den *vierden* September lesleden, dat haer Ho. Mog. in dese tegenwoordige constitutie hooghtged. sijn Majesteit met een Ruyter-dienst willen by springen. Soo is tusschen den wel-gemelten Heer Gesante ende de Gedeputeerde van haer Ho. Mog. afgesproken ende geaccordeert; ghelijck by deselve afgesproocken ende geaccordeert wert mitdesen: dat by haer Ho. Mog. in Eedt en dienst van hoogst-gedachte Koningh ghesonden sal worden het Regiment van den Oversten *Haisvelt*, bestaende in *vijftien* Compagnien, elck van *twee hondert* Koppen, ende dat het selve by haer Ho. Mog. in Soldye onderhouden sal worden voor den tijdt van *drie* loopende maenden, inganck nemende soo wanneer 't selve Volck op de Wefer aen de Vegesack sal zijn gearriveert, om te kunnen Landen, dat oock haer Ho. Mog. tot het transport van 't selve Volck de Vivres ende Schepen sullen bestellen, des sal hoogst-gedachte Koningh gehouden wesen de voorz. kosten van Soldye, Vivres ende Scheepskosten aen haer Ho. Mog. wederom te rembourseren, tot derselver contentement, soo wanneer sijn Majesteit uyt den tegenwoordigen Oorlogh sal zijn ghescheyden, tot onderhoudinghe van 't welke is dit Accoord by wel-gemelten Heer Cancelier ende haer Ho. Mog. Gedeputeerden onderteekent op den *seften* Octobris *sestien* hondert *vijfen* twintigh.

Was Geteeckent

Im Namen ihrer Konigliche Majesteit mynes allernadigsten Konighs und Hern

Jacob Uleselt.

Floris Grave van Calenborg. A. van Rontwijk. Fred. de Vry. G. van Hartevelt. Fred. van Intema. S. van Haersolte.

G. Schaffer.

Avec le Sieur Carleton Ambassadeur d'Angleterre fut en suite du Traitté conclu à Londres le 15. Juin 1624. encore arresté le suivant Accord, sur la conjunction de 20. Navires à la Flotte Angloise de 82. Navires étant alléz à la conquête de Calis Malis en Espagne, sans avoir rien executé.

Comme ainsi soit que le Serenissime Roy de la *Grande Bretagne*. aye fait equipper une Flotte de *octante* & *deux* Navires de guerre, fournies d'artillerie, & toute sorte d'ammunitions & vivres nécessaires, sous un Admiral, Vice-Admiral & autres Capitaines & Officiers,

avec grand nombre de gens tant de marine, que de guerre; à laquelle Flotte Royale les Sieurs *Estats Generaux* des Provinces Unies, feront joindre *vingt* autres Navires, par eux fait equipper, armées & pourvues ausi d'artillerie, & de toutes sortes de munitions & vivres nécessaires, avec leurs Commandeurs, Capitaines & Matelots de qualité & nombre convenable, pour estre ces deux Flottes unies & envoyées en Mer à certain voyage & dessein destiné par sa Majesté, au dommage des Ennemis communs, & que besoin est, que tout soit conduit en bon ordre & avec correspondance, pour en tirer le plus de service, que faire se pourra, sans destourbier, desordre ou confusion, après communication sur ce tenue, entre le Sieur *Dudley Carleton* Chevalier, Ambassadeur ordinaire dudit Sieur Roy, & les Deputés dedit Sieurs Estats, est accordé & convenu, que ledits *vingt* Navires des Sieurs Estats feront un *Esquadre apart*, & seront conduites & Commandés par leur Admiral, Vice & Arriere-Admiral, sous leurs Banieres ou pavillons, selon l'ordre & l'usage des autres Flottes & Navires de guerre du Royaume d'Angleterre & de ces Provinces; Ainsi toutesfois que ledit Admiral recevra & suivra les ordres & commandemens de l'Admiral ou General de la Flotte Royale, lesquels il departira auxdits Vice- & Arriere-Admiral, & autres Capitaines, & Officiers dedit *vingt* Navires.

Que l'Admiral & Vice-Admiral dedit *vingt* Navires auront seance & voix deliberative & resolutive au Conseil de la Flotte Generalle, ledit Admiral après, & le plus proche de l'Admiral des Navires de sa Majesté, & le Vice-Admiral en tel lieu, & ordres apres le Vice-Admiral d'Angleterre, que par après luy sera convenablement & selon raison attribué, quand tous les Officiers de la Flotte Royale seront ensemble. Que des Conquestes qui se feront en Mer, ou dans les Ports & Havres des Ennemis, de Navires, leur equipage & appartenances, despouilles, Or, Argent, Marchandises, & autres tels qu'ils soyent, ledits *vingt* Navires auront pour leur partage la *cinquieme* partie. Ainsi accordé & conclu à la Haye entre ledit Sieur Ambassadeur *Carleton* & lesdits Sieurs Deputés; En tesmoin dequoy cét acte par eux signé le *deuxiesme* Aoust 1625.

Dudley Carleton. Nicolaes de Bouckhorst. S. van Beaumont. Gisbert de Boetselaer. S. van Haersolte.

Met den Konincklijcken Engelschen Ambassadeur Carleton wierd in gevolgh van het Tractaet tot Londen den vijftienden Junij seftien hondert vier en twintig geslooten, noch beraemt dit volgende Accoord, op 't conjungere van twintigh Schepen by d'Engelsche Flotte van twee en tachtigh Schepen, die gegaen zijn om te conquereren Calis Malis in Spangien, doch niet uytgerecht hebben.

Alfoo de Serenissime Koningh van *Groot Brittanje* heeft doen monter en toerusten een Vloot van *twee en tachtigh* Oorlogh Schepen, versien met Geschut, en met alle andere nodige Ammunition en Vivres, onder een Admirael, Vice-Admirael, en andere Capiteynen ende Officieren, met een groot ghetal van Zeevolck en Krijgs-volck, by welcke Konincklijcke Vloot de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden sullen doen voegen en bykomen een Vloot van *twintigh* andere Schepen, door hen doen toerusten, en armeren en versien met Geschut, en alderhande noodige Munition, Vivres, met hun Commandeur, Kapiteynen, en Matrosen, van behoorelijcke qualiteit en ghetal, op dat dese twee Vlooten vereenicht souden worden, en in Zee gesonden, tot seeckere Voyagie en gedestineert desseynd door sijn Majesteit, tot schade en nadeel der ghemeene Vyanden, en alsoo van nooden is dat alles in goede ordeningh en met correspondentie beleytzy, om de meeste dienst, diemen sal kunnen daer af te trecken, sonder dis-

order,

order, confusie en verwarringh, soo is't, dat na hier op gehoudene communicatie tusschen de Heer *Dudley Carleton*, Ridder, ordinaris Ambassadeur van de gheseyde Heer Koningh, en de Gedeputeerden der geseide *twintigh Schepen der geseide Heeren Staten een besonder Esquadron sullen maecten*, en beleyd en gecommandeert worden door hun Admirael, Vice-Admirael en onder-Admirael, onder hun eyge Vlaggen, naer d'order en 'tgebruyck der andere Vlooten en Oorlog-Schepen van Engeland, en van dese Nederlanden; doch echter foodanig, dat de geseide Admirael sal ontfangen en volgen d'ordres en commandementen van d' Admirael of Generael van de Konincklijke Vloot, die hy aen de geseide Vice-Admirael en onder-Admirael, en aen d'andere Kapiteynen en Officieren der geseide *twintigh Schepen* deelen sal.

Dat d' Admirael en Vice-Admirael der geseide *twintigh Schepen* sullen hebben sittingh en plaets, en oock delibereerende en resolverende stem in den Raedt van d'algemeene Vloot, de geseide Admirael na en naest d' Admirael der Schepen van sijn Majesteyt, en de Vice-Admirael in foodanigh een plaets en or der na de Vice-Admirael van Engelandt, en daer na aen hem behoorelijck en naer reden toegewesen sal worden, als alle d'Officieren van de Konincklijke Vloot te samen sullen zijn. Dat van de Conquesten, die in Zee, of in de Havenen der vyanden, van Schepen en hun toerustinghen toebehoren, van roof, Gout, Silver, Koopmanschappen, en andere diergelijcke dingen, de geseide *twintigh Schepen* voor hun part het vijfde deel sullen hebben. Aldus veraccordeert en beslooten in den *Haegh*, tusschen de gheseyde Heer Ambassadeur *Carleton*, en de gheseyde Heeren Gedeputeerden. Tot getuygenis van 't welck dese Acte door hen geteekent is, de tweede dagh van Augustus, *sestien hondert vijfen twintigh*.

Dudley Carleton, Nicolaes van Boeckhorst. S. van Beaumont. Gijsbert de Boetselaer. S. van Haerfolte.

Aggregation par leurs Hautes Puissances de l' Alliance Offensive & Defensive du 7. Decembre 1625. fait à Southampton, entre les Sieurs Commissarises de sa Majesté Royale d' Angleterre, & l' Ambassadeurs des leurs Hautes Puissances.

LES Etats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas; A tous ceux qui ces presentes verront. Salut. Comme ainsi soit que le 7. jour de Septembre l'An 1625. un Traitté d' Alliance de Ligue Offensive & Defensive ayt esté fait & accordé à *Zouthampton*, entre les Seigneurs Commissaires du Serenissime Roy de la *Grande Bretagne*, au nom dudit Roy & les Royaumes: Et les Ambassadeurs par nous envoyés à sadite Majesté en nostre nom & de nostre Republique, dont la teneur s'ensuit.

Comme ainsi soit que pour d'un commun effort rompre les progrès des injustes usurpations du Roy d'Espagne, & ses ambitieuses entreprises par lesquelles il trouble journellement le repos & Estats des Roys & Princes de l'Europe, & particulièrement celui des Provinces Unies des Pays Bas; Tres-haut, Tres-excellent & Tres-Puissant Prince *Charles* par la grace de Dieu Roy de la *Grande Bretagne*, France & Yerlande, Defenseur de la Foy, &c. Auroit esté instamment requis de la part de Hauts & Puissants Seigneurs les Estats Generaux desdites Provinces Unies des Pays Bas, par le moyen de Messires *Francois d'Aerssen*, Chevalier Sieur de *Sommerdijck*, de la Plate; *Albert Joachimi* aussi Chevalier Sieur à *Ostende* & *Oedekenskercke*, & *Rienck de Burmania* à *Fervert* *Grietman* de *Ferveradeel*, Ambassadeur vers sadite Majesté de la part desdits Seigneurs Estats, d'entrer avec eux en une Confédération plus estroicte, & en Ligue Offensive & Defensive, contre ledit Roy d'Espagne & ses adherans; sadite Majesté de la *Grande Bretagne*, &c. En continuation de l'affection & soin que les Roys & Reynes ses predecesseurs, & notamment le feu Roy de glo-

rieuse memoire, son Tres-honoré Seigneur & Pere, ont toujours eu de la conservation & subsistence desdites Provinces Unies, contre ledit Roy d'Espagne & Ennemis de leur liberté; comme aussi des assistances & grands secours qui leur ont esté donnés de temps en temps, tant par la Dame *Reyne Elizabeth*, que par ledit Seigneur Roy Pere de sa Majesté à l'entier reestablisement de son Trescher Frere *Frederick Serenissime Prince Electeur Palatin du Rhin & ses Estats, Possessions, & dignités hereditaires*, dont il a esté injustement depossédé par ledit Roy d'Espagne & ses Adherens: sa Majesté ayant nommé & constitué les Seigneurs *Iaques Baron Ley* son Grand Tresorier d'Angleterre; *George Duc de Buckingham*, son Grand Admiral d'Angleterre; *Guillaume Comte de Pembroke* Chambellan de son Hostel, *Jaques Comte de Carlisle*, *Henry Comte d'Hollande*, *Eduart Baron Conway* premier Secretaire d'Etat, *Fulcke Baron Broocke*, *Robbert Naunton Chevalier*, *Maistre des Gardes Nobles*, *Albert Maurton*, *n'ageurs Chevalier* & l'autre des premiers Secretaires, & *Richard Weston* Chevalier Chancelier de son Exchequier, ou six deux, tous & un chacun d'eux Conseillers en son Conseil d'Etat & privé, & iceux garnis de pouvoir suffisant dont Copie sera inserée à la fin de ce present Traitté, pour avec lesdits Sieurs Ambassadeurs desdits Seigneurs Estats, munis aussi de pouvoir suffisant dont Copie sera pareillement inseré après celle desdits Seigneurs Commissaires de sadite Majesté, traiter, convenir, & conclurre d'une Ligue Offensive & Defensive, entre sadite Majesté & lesdits Seigneurs Estats, contre ledit Roy d'Espagne & ses Adherens, lesquels Commissaires de sadite Majesté & Ambassadeurs desdits Seigneurs Estats, apres plusieurs assemblees, & deliberations tenues sur ce sujet, ont convenu, conclu, & arresté les points & Articles qui s'ensuivent.

I.
Premierement il y aura Alliance de Ligue Offensive & Defensive entre sadite Majesté d'une part, & lesdits Seigneurs Estats d'autre part, afin d'affaillir le Roy d'Espagne à guerre ouverte en tous les Royaumes, Terres, subjects, & droits en tous lieux, deça & delà la Ligue par Mer & par Terre.

II.
Laquelle dite Alliance durera si longuement que le Roy d'Espagne continuera de pretendre, par guerre, voyes de fait, & autres ambitieuses menées sur la liberté & droicts desdits Provinces Unies, & que la dignité Electorale, Terres, & autres Estats Patrimoniaux du Palatinat demeureront occupés par luy ou par ses Adherans, au moins pour le terme de quinze ans.

III.
Et ne pourront sa Majesté de la Grande Bretagne, &c. ny lesdits Seigneurs Estats traiter avec ledit Roy d'Espagne ny ses Adherans dans ledit Terme de quinze ans prochain venans, à commencer du jour de la presente convention, de Paix, Tresve, suspension d'armes, ny entrer en aucune autre Negotiation tendant à pareille fin, directement ou indirectement, ny aussi quitter ou renoncer à la presente Alliance, que de l'advis & consentement commun, & seront sadite Majesté & lesdits Seigneurs Estats tenus se declarer sur la continuation de la presente Alliance, un an auparavant que ledit quinze ans viendront à expirer.

IV.
Seront receus en cette Alliance tous tes Roys, Princes, Republicques, Villes & Commun autés interessés en cette cause qui le desireront à condition equitable, lesquels seront requis solemnement par deputation expresse de ce faire par ladite Majesté & lesdits Seigneurs Estats, separement, ou ensemblement, dans trois mois apres la conclusion du present Traitté, & plutost si faire se peut.

V.
Il y aura bonne & sincere correspondance pour la defence mutuelle des Royaumes, Estats & subjects, l'un de l'autre, entre sadite Majesté & lesdits Seigneurs Estats qui demeureront respectivement tenus de procurer à leur possible le bien, seureté, & avantage l'un de l'autre comme aussi d'avancer le dommage, affoiblissement & ruine dudit Roy d'Espagne leur Ennemy commun.

VI.

Lequel commun Ennemy sadite Majesté & lesdits Seigneurs Estats seront obligé d'attaquer de toute leur puissance, par Mer & par Terre, & seront à cette fin tous les ans equiper & entretenir une, deux ou plusieurs Flottes, au moyen desquelles ils les feront invahir & infestir, par descence d'armée en Terre ferme, en per autres aggresions en tous les ports, & Isles, avec tant de vigueur que la communication de la Mer, le Commerce parmy l'Europe, le negoce des deux Indes, & principalement le retour annuel de ses Flottes, luy en puisse demeurer coupé & retranché.

VII.

Et enfin d'entreprendre tel dessein avec ordre & une despençe réglée & partagée, sans la laisser toute à la charge de sadite Majesté ou desdits Seigneurs Estats seuls, il a esté dit, & convenu que sadite Majesté de la Grande Bretagne, &c. Tiendra un bon nombre de Vaisseaux equipés, & armés en guerre, aux costes & Isles d'Espagne pour tenir d'ordinaire bouchées les entrées des Rivieres de *Lisbone*, de *St. Lucas*, & la *Baye de Cadis*, autant que faire se pourra; comme seront pareillement lesdits Seigneurs Estats tenus de leur part, de faire aux costes de Flandres, pour tenir les ports fermés & la Mer libre de pyrateries, à leur possible.

VIII.

Mais si en outre il est trouvé bon, pour faire une plus gaillarde impression, & occuper plus sensiblement ledit Roy d'Espagne en ses propres Royaumes & Estats, de mettre une grande Flotte en Mer, avec un dessein réglé & concerté entre sadite Majesté & lesdits Seigneurs Estats, en tel cas lesdits Seigneurs Estats seront tenus de contribuer une *quatriesme partie* du nombre des Vaisseaux que sadite Majesté à cette fin fera armer, & jetter en Mer, montés, & munitionnés pour pareil temps & proportionnés à la même grandeur & port de ceux de sadite Majesté.

IX.

Sa Majesté aura le commandement sur toute telle Flotte, par son Admiral ou Vice-Admiral subsecutivement; toutesfois il a esté convenu & accordé, que l'Admiral & Vice-Admiral qui commanderont la Flotte desdits Seigneurs Estats, quand ils seront conjoints avec celle de sa Majesté pourront arborer une seconde Banierre, assister avec quelques vieux Capitaines, & avoir voix à toutes les tenués, & deliberations du Conseil de guerre, & que les commandemens qui se feront sur ladite Flotte, desdits Seigneurs Estats par l'Admiral ou Vice-Admiral de sadite Majesté se feront mediatement, & par l'entremise de l'Admiral ou Vice-Admiral desdits Seigneurs Estats: lesquels dits Admiral ou Vice-Admiral desdits Seigneurs Estats auront aussi toute Justice sur leurs Officiers, Soldats & Mariniers, quand ils auront dispute entre eux, mais s'il arrivoit quelque dispute ou controverse entre quelques uns de la Flotte de sadite Majesté & celle desdits Seigneurs Estats, le different sera examiné & décidé selon les loix & Ordonnances, par l'Admiral ou Vice-Admiral de sadite Majesté au Conseil de guerre.

X.

Aux exploits de guerre qui se feront pour forcer quelques havres monter des Rivieres, assailir les Navires Ennemis, ou aux autres actions de pareil danger, & nature, il sera gardé cet ordre: qu'il ne sera employé plus grand nombre des Navires desdits Seigneurs Estats que proportionné à celui de sadite Majesté selon de la quantité du secours; si d'un commun consentement des chefs de part & d'autre, il n'est autrement resolu.

XI.

Si l'une ou l'autre Flotte venoit en Mer à avoir besoin d'aide & assistance de Vivres, Munitions, Voiles, ou autres appaux: les Admiraux les en feront secourir, s'il y a moyen, à prix raisonnable, ou à la charge d'en faire rendre autant au retour de Flottes à l'option de ceux qui l'auront demandé.

XII.

Si ces Flottes ainsi conjointes & armées, font quelque prise sur les Ennemis communs en Mer ou à Terre, d'Hommes, de Navires, d'Or, d'Argent, de Marchandises & d'autres Meubles; sera incontinent fait un Estat & Registre de toutes telles prises, en presence & par le

moyen des Officiers des deux Flottes ensemble de bonne foy, & sans en rien cacher ou destourner: lesquels seront par après equitablement partagés à proportion du nombre; & du port des Vaisseaux que sadite Majesté & lesdits Seigneurs Estats auront recellemment, & de fait fourny, pour parformer leur Flotte commune, nonobstant qu'il pourroit arriver que lors de la prise, nul des Navires de sa Majesté ou *Vice-versa* desdits Seigneurs Estats s'y seroit rencontré: pourveu que telles prises ayent esté faites par une portie des Vaisseaux de la Flotte commune.

XIII.

Mais si sadite Majesté de la Grande Bretagne, &c. Trouvoit bon de faire embarquer à ses despens une bonne Armée, & la descendre quelque part à terre au pays de l'Ennemy, afin d'y faire invasion & occuper quelque Ville, ou assiette forte à y loger sadite Armée en seureté, & lieu commode, pour advantager ses desseins: il est accordé que les occupations qui de cette sorte se feront en Terre ferme, appartiendront & demeureront purement & simplement à sadite Majesté, nonobstant que la Flotte desdits Seigneurs Estats y pourront avoir assisté & aidé.

XIV.

Bien entendu toutesfois, que si à telle descence, & execution les sujets desdits Seigneurs Estats entreviennent, qu'ils auront aussi leur part aux Butin & Meubles, proportionnée de leur nombre à celui des subjects de sadite Majesté, à laquelle seule demeureront tous les acquests immeubles des Isles, Villes & Terres.

XV.

Ceux qui auront Commission de sadite Majesté de la Grande Bretagne ou desdits Seigneurs Estats, pourront en vertu de cette Alliance, poursuivre, combattre, prendre, & emmener par tout leurs Ennemis, en quelques endroits qu'ils viennent à les rencontrer: mesmes aux rades, emboucheures, & Rivieres, & aux ports de mer de part & d'autre: à la charge que ceux qui auront esté pris aux rades, emboucheures & auxdits ports, ne pourront estre emmenés devant que d'en payer les droicts, devoirs, & coutumes à ceux qu'il appartiendra; lesquels ports & Rades de sadite Majesté & desdits Seigneurs Estats, seront ouverts & libres aux Navires de guerre & marchands de part & d'autre, qui y pourront entrer, demeurer, sortir & rader sans nul empeschement: se regleront neantmoins iceux Navires selon les loix, droicts, & coutumes des lieux.

XVI.

Si par tempeste, poursuite de pyrates, ou par quelque autre contrainte, & michief aucuns navires marchands prennent port dans le Pays l'obeissance de sadite Majesté, ou desdits Seigneurs Estats, iceux s'en pourront retirer librement à leur volonté, sans pour ce estre tenus de descendre, troquer, ou vendre leur marchandises, ny d'en payer aucuns droicts.

XVII.

Les Capitaines commandans les Navires de guerre de sadite Majesté ou desdits Seigneurs Estats, & envoyez en mer avec les Commissions privées de leurs Souverains, estans point compris au Corps de ladite Flotte commune, pourront pareillement en toute seureté, mener aux ports, & rades de sadite Majesté & desdits Seigneurs Estats, leurs prises, faites sur les Ennemis communs, & les en retirer par apres Franchement à leur plaisir, pour les conduire au lieu qu'ils doivent par leur commission, sans estre tenués de notifier leurdits prises aux Officiers du lieu, ou leur en payer aucuns droicts, mais à la charge toutesfois de montrer leurs commissions, s'ils en sont requis par iceux.

XVIII.

Si durant la presente Confederation aucuns Navires, par tempeste, ou autre mesadventure viennent à reschoüer, ou se perdre sur les costes de sadite Majesté de la Grande Bretagne, &c. ou sur celles desdits Seigneurs Estats, tels Navires ou leurs debris pourront estre reclamés, & repetés dans l'an, par ceux auxquels ils appartiendront de droit, ou en ayans cause & procuracion d'eux, & leur seront rendus, sans autre forme de proces, payans selon les droicts, & coutume des lieux.

XIX.

Si sur telle ou pareille occurrence, il arrivoit dispute entre les subjects de part & d'autre, les Officiers des lieux seront obligés de leur faire & administrer bonne & courte justice, sans trainer & entretenir les parties en longueur, par aucune formalité de Proces.

XX.

Toutes Marchandises de contrebande, comme sont munitions de bouche & de guerre, navires, armes, voiles, cordages, or, argent, cuivre, fer, plomb, & semblables, de quelque part qu'on les voudra porter en Espagne, & aux autres terres de l'obeissance dudit Roy d'Espagne & de ses adherens, seront de bonne prise, avec les Navires & hommes qu'ils le porteront.

XXI.

Sadite Majesté fera instance envers les autres Roys, Princes, Estats, Villes, Communautés neutres, de faire defence à leurs subjects de trafiquer, tant que la presente guerre durera, avec les Royaumes & autres possessions dudit Roy d'Espagne & de ses adherens, afin de ne leur laisser encourir, à leur escient, aucune dommage.

XXII.

Ce que ne venant à s'obtenir de leur gré, il est convenu, que les navires qui se trouveront à la mer, suspects de prendre leur route devers l'Espagne, les Isles, ou autres Estats dudit Roy d'Espagne, & de ses adherens, seront obligés de s'arrester, pour estre reconnus & visités, sans pource les pouvoir retarder, ou endommager.

XXIII.

Le Negoce ou Commerce sera cependant ouvert & permis par tout ailleurs aux Royaumes, Villes, terres & Pays des Alliés, & des Princes & amis neutres, sans interruption ny destourbier.

XXIV.

Pareillement pourront sadite Majesté & lesdits Estats, se faire fournir aux Pays l'un de l'autre, de toutes sortes de Munitions, d'Armes, Cordages, Voiles, & Victuailles, pour le necessaire equipage de leurs Flottes, sans pour l'achapt, ou transport estre tenu payer d'avantage, que ceux du pays auquel ces achats auront esté faits.

XXV.

Sa Majesté traittera lesdits Seigneurs Estats en Amis, & Voisins, Alliés, avec elle d'une Alliance estroite, en ce qui concerne le trafic d'Artillerie & balles ou boulets à Canon, leur permettant d'acheter & transporter hors de ses Royaumes & Dominions, telle Provision d'Artillerie, & à tel prix & conditions que les autres Alliés de sa Majesté, ou ses propres subjects sont accoustumés de l'avoir.

XXVI.

Et avenant que par cy-apres, sadite Majesté & lesdits Seigneurs Estats separent, ou ensemblement viendroient à descouvrir des nouveaux moyens, & expediens propres pour endommager plus puissamment ledit Roy d'Espagne, par mer, que ceux desquels il est convenu en ce Traicté, & demandoient d'ajuster leurs entreprises avec commune deliberation, & advis: il est accordé qu'ils en communiqueront & concerteront par leurs Ambassadeurs quand bon leur semblera, ou par deputation & envoy exprés s'il est trouvé utile & à propos.

XXVII.

Et comme il a esté dit qu'il faut entreprendre & assaillir le Roy d'Espagne à guerre ouverte, & à toute outrance par mer, & par terre, sadite Majesté & lesdits Seigneurs Estats seront tenus de faire chacun separement, & à ses frais & dépens, une forte armée de gens de pied, & de Cheval, artillée convenablement, & fournie plantureusement de tout ce qui sera necessaire, pour la soutenir & la rendre capable d'assaillir l'ennemy commun, tant à la Campagne, qu'en ses Villes closes, par sieges, surprises, & autrement.

XXVIII.

Laquelle dite Armée, du costé de sadite Majesté de la Grande Bretagne &c. Ne pourra estre moindre de vingt cinq à trente mil hommes de pied, armés de mousquets, & piques completement, & de quatre à cinq mille Cuirassiers, avec un train d'Artillerie, d'attelage, charriage, & de munitions bien proportionnez.

XXIX.

Et feront lesdits Seigneurs Estats pareillement effort de leur costé de mettre aussi ensemble un Corps d'armée de pareil nombre d'Infanterie & de Cavallerie, avec un plein attirail de Canon & de ses suites, & dependances ordinaires & necessaires.

XXX.

Sadite Majesté & lesdits Sieurs Estats adviseront cy-apres entr'eux, du temps qu'il conviendra sortir semblablement leurs armées aux champs, & à cette fin s'entrecommuniqueront leurs desseins l'un & l'autre, pour d'autant plus commodement divertir & distraire les forces de leur ennemy, en diverses lieux.

XXXI.

A ce faire ils promettent de conduire chacun ses armes de telle sorte, qu'à leur meilleure escient ils en procureront la seureté, facilité, & utilité l'un de l'autre, entretenant à cette fin une ordinaire & tres-confidente correspondance par ensemble.

XXXII.

Cas avenant que pour le transport de son Armée & son attirail, sadite Majesté venoit à avoir besoin de quelque nombre de Vaisseaux propres à ce faire: lesdits Seigneurs Estats seront devoir d'en faire promptement accommoder sadite Majesté en payant, à condition raisonnable, en estans advertis en temps, pour en faire convenir avec les proprietaires.

XXXIII.

Les Conquestes qui de l'une ou de l'autre Armée se feront, demeureront entieres à celle qui les aura faites.

XXXIV.

Et sera sa Majesté à son besoin, & desir servie dedans les Provinces Unies hors de Magasins, & autrement, de navires, d'Armes & Munitions de guerre, & Vivres, matériaux, & autres necessités, en payant.

XXXV.

Ces Armées ne seront retirées de la Campagne avant le temps que sa Majesté & lesdits Seigneurs Estats ensemble adviseront, ny aussi retranchée, que d'avis commun, mais le chefs de part & d'autre, seront tenus de le tenir fortes, & complètes, & les rafraichir de temps en temps, de nouvelles recreües.

XXXVI.

Si l'Ennemy venoit à tourner toutes ses forces contre un seul des confederés, l'autre sera tenu de bouger son Armée aussi-tost, si elle n'est engagée, & l'embesjoigner au pays, & à l'endroit où se pourra faire plus sensible dommage audit Ennemy, s'il n'estime plus seur, & n'aime mieux marcher incontinent avec son armée au secours de l'autre, pour serrer s'il est possible l'Ennemy entre les deux armées.

XXXVII.

Il sera cy-apres traité entre sadite Majesté & lesdits Seigneurs Estats, sur l'ordre des contributions qui se leveront aux pays, & Estats Ennemis.

XXXVIII.

L'Une ou l'autre venant à estre pressée, sa Majesté & lesdits Seigneurs Estats, s'entrevoieront du secours, si faire se peut, de tant de gens que leur propre seureté permettra.

XXXIX.

Toutes lettres de repressailles, marque, arrests, & autres semblables, qui ont esté cy-devant octroyées & decernées contre les subjects de l'un ou l'autre des confederés, pour quelque cause que ce soit, n'auront lieu de part & d'autre, ains sont dès maintenant, & demeureront nulles & de nul effect, & pour l'advenir n'en seront aucuns octroyées, mais justice sera renduë & administrée, ainsi que de droit appartient.

XL.

Par la presente Alliance, ny par aucunes paroles y contenues generales ou speciales, n'est pas compris ny entendu qu'il y ait aucune innovation, interruption, ou changement en la liberté de la Navigation & Commerce, & Royaumes, Estats, & pays de sa Majesté au desdits Seigneurs Estats, & autres Roys, Princes, Villes, amis, Alliés, & neutres, ny aussi aux loix & coustumes des Admirautés, payemens de daces, Imposts, Subsidés, devoirs de part & d'autre, ny aux droicts appellés Coustumes en

Angle.

Angleterre: ains a esté expressement convenu & accordé que ladite liberté, droit, daces, Imposts, loix, coutumes, & payemens susdits demeureront en leur pleine, & entiere force & vertu comme ils estoient le jour precedente de la Conclusion du present Traitté.

Lesquelles conventions, pactions & Articles cy-dessus convenu, & chacun d'iceux, ont esté traittés, accordés, & passés entre lesdits Commissaires de sadite Majesté & lesdits Sieurs Ambassadeurs desdits Seigneurs Estats Generaux: Promettans de bonne foy, & s'obligeans en vertu de leurs Commissions respectivement, qui seront inserées à la fin du present Traitté, que dans trois mois prochainement venans, ou plustost, si faire se peut, ils feront fournir; sçavoir les Seigneurs Commissaires de sadite Majesté aux Sieurs Ambassadeurs desdits Seigneurs Estats, & lesdits Sieurs Ambassadeurs desdits Seigneurs Estats aux Seigneurs Commissaires de sadite Majesté la Declaration speciale de la volonté de leurs Souverains sur iceluy Traitté, ou lettres de Ratification en forme suffisante & vallable.

En foy & tesmoignage de toutes lesquelles pactions, conventions & Articles, lesdits Seigneurs Commissaires & Sieurs Ambassadeurs ont signé ce present Traitté, & à iceluy apposé le seel de leur Armes. Fait en la Ville de Southampton ce septiesme jour de Septembre, l'An mille six cens vingt cinq, stile d'Angleterre.

Ensuivoit la teneur des Commissions. Charles par la grace de Dieu, &c. Datée *Titchfield* le 25. d'Aoult 1625. & plus bas *Charles Rex*. Puis suivoit le pouvoir ou Commission des Estats Generaux datée à la Haye le 12. Juin 1625. signé *Beaumont* vidit: Et sur le reply, par Ordonnance desdits Seigneurs Estats Generaux. *J. van Goch*.

Signé & seelé comme s'ensuit

<i>James Ley.</i>	<i>François d'Aerssen.</i>
<i>G. Buckingam.</i>	<i>Alb. Joachimi.</i>
<i>Pembroke.</i>	<i>R. v. Burmania.</i>
<i>Carlile.</i>	
<i>Hollande.</i>	
<i>E. Conwey.</i>	
<i>Rich. Weston.</i>	

La Ratification des Seigneurs Estats Generaux estoit signé à la Haye le 14. Decembre 1625. Paraphé *Verwar* vidit. Et sur le reply estoit escrit, par Ordonnance desdits Seigneurs Estats Generaux,

signé

J. van Goch.

La Ratification du Roy, estoit signé le 20. Decemb. 1625. signée *Carew*. Plus bas

Charles R.

Aggreation van haer Ho. Mog. van de Alliancie Offensive ende Defensive den sevendenden December, seltien hondert vijf en twintigh, tusschen de Heeren Commissarisen van sijne Konincklijke Majesteyt van Engelandt, ende de Heeren haer Ho. Mog. Ambassadeurs in Zouthampton gemaect.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, aen alle de ghene die dese tegenwoordigen sullen sien, Saluyt. Alsoo op den sevendenden dagh in September van 't teghenwoordigh Jaer *sestien hondert vijfen twintigh* een Verbondt Tractaet van Ligue offensive en defensiva ghemaect en veracordeert is te *Zouthampton* tusschen de Heeren Commissarisen van de Serenissime Koning van *Groot Brittangie*, in de naem van de gheseyde Koningh, en van sijn Koninckrijcken, en de Gefanten, door ons gesonden aen sijn gheseyde Majesteyt in onse naem, en van onse ghemeente, daer af d'inhoudt volght.

Alsoo, om met een gemeene pogingh *de progressen en vorderingen der ongerocktize Usurpatien van de Koningh van Spangien, en sijn eersuchtige aenslagen*, door de welke hy dagelijcks beroert en ontrufft de rust en Staten der Koningen en Vorsten van Europa, en besonderlijck die van de Vereenighde Nederlanden, de hooghste, uyttekenste en Machtigste Vorst, *Karel*, door Godts genade Koningh van *Groot Brittangie, Franckrijk en Irlandt*, Beschermer van 't Geloof, &c. Ernstelijck verfocht is van wegen de Hooghe Mogende Heeren, de Staten Generael der gheseyde Vereenighde Nederlanden, door middel van de Heeren *Francoys Aerssens*, Ridder, Heer van Sommersdijck, en de Plaet, &c. *Albert Joachimi*, oock Ridder, Heer van Oostende en Odekenskerck, en *Rinck de Burmania*, van Ferwert, Grietman van Ferwerdeel, Ambassadeurs aen sijn gheseyde Majesteyt van wegen de gheseyde Heeren Staten, om met hem te treden in een enger en vaster Confederatie en verbintenis, en in *Ligue offensive en defensiva*. teghen de gheseyde Koningh van Spangien en sijn Adherenten: Soo ist, dat sijn gheseyde Majesteyt van *Groot Brittangie, &c.* Tot continuatie van d'affectie en forgh die de Koningen en Koninginnen sijn Voorfaten, en voornamelijck d'overlede Koningh van geluckzaliger geheugenis, sijn eerwaardighste Heer en Vader, altijd gehad hebben voor de conservatie ende onderhoudingh der gheseyde Vereenighde Nederlanden tegen de gheseyde Koningh van Spangien, en vyanden van hun vryheydt, gelijk oock voor d'assistentie en groote bystandende van tijd tot tijd aen hen gegeven sijn, soo door Mevrouw de *Koninginne Elizabeth*, als door de gheseyde Heer Koningh, Vader van sijn Majesteyt, tot de volkomen restablisement van sijn waerdste Broeder *Frederick, Serenissime Keur-Vorst, Palts-graef aen den Rhijn in sijn erfelijcke Staten, possessien en digniteyten*, daer af hy ongerechtelijck verstoeten is door de gheseyde Koningh van Spangien en sijn Adherenten; Soo ist, dat sijn Majesteyt verkosen en geconstitueert heeft de Heeren *Iacob Baron Ley*, sijn Groot Thresorier van Engelandt, *Georg Heer van Buckingam*, sijn Groot Admirael van Engelandt, *Willem Graef van Pembroeck*, Kamerlinck van sijn Hof, *Iacob Graef van Carlile*, *Henrick Graef van Hollandt*, *Eduward Baron Conwey*, eerste Secretaris van Staet, *Fulke Baron Broecke*, *Robbert Naughton Ridder*, meester der Gardes Nobles, *Albert Maurton*, oock Ridder, en d'ander der eerste Secretarissen, en *Richard Weston*, Cancelier van sijn Schaeckbort, of *ses van hen*, alle ende een yder van hen Raedts-Heeren in sijn Raedt van Staet, en besondere Raedt, en dese versien met genoeghame macht (daer af Copye aen 't eynde van dit tegenwoordigh Tractaet gevoeght sal worden) om met de gheseyde Heeren Ambassadeurs der gheseyde Heeren Staten, oock versien met genoeghame macht (daer af oock Copy aenghevoeght sal worden nadie van de gheseyde Heeren Commissarissen van sijn gheseyde Majesteyt) te tracteren, verdragen en sluyten een *ligue offensive en defensiva* tusschen sijn gheseyde Majesteyt, en de gheseyde Heeren Staten, tegen de Koning van Spanjen en sijn adherenten: welke Commissarissen van sijn gheseyde Majesteyt, en Ambassadeurs der gheseyde Heeren Staten, na veel vergaderingen, en deliberatien, op dit subiect gehouden, verdragen, besluten en ghearrsteert hebben de punten en artijckelen, die hier volghen.

I.

Eerstelijck salder sijn Alliantie van *ligue offensive en defensiva* tusschen sijn gheseyde Majesteyt van d'een zyde, en de gheseyde Heeren Staten van d'ander zyde, om met openbare Oorlogh de Koning van *Spanjen te beformen* in al sijn Koninckrijcken, Landen, ondersaten en rechten in alle plaetsen, aen dese en gene zyde van de *ligneter Zee en te Landt*.

II.

Welcke gheseyde Alliantie soo langh sal dueren, als de *Koningh van Spanjen sal continueeren te pretendeeren door Oorloghen, middelen van dadelijckheydt, ende andere eersuchtige Meneen en belaginghen op de Vryheydt en Rechten der gheseyde Vereenighde Landtschappen, en als de Keur-Vorstelijcke digniteyt, Landen en andere patrimoniale Staten van 't Palts-Graeffschap door hem, ofte door sijn Adherenten*

renten sullen gheoccupeert blyuen, ten minste voor de tijdt van vijftien jaren.

III.

En sullen sijn Majesteit van Groot-Britanje, &c. noch de gheseyde Heeren Staten niet moghen handelen met de Koningh van Spanjen, noch met sijn Adherenten, in de gheseyde Terme van vijftien naestkomende jaren, te beginnen van de dagh van het tegenwoordigh verdragh, van vrede, bestandt, schorffingh van wapenen, noch in eenighe andere handelingh treden, ten ghelijcke eynde streckende, directelijck of indirectelijck, noch oock dit tegenwoordigh Verbondt verlaten of afseggen, dan met gemeen advijs en toestemmingh: en sijn gheseyde Majesteit, en de gheseyde Heeren Staten sullen ghehouden sijn sich op de continuatie van dese tegenwoordighe Alliantie te verklaren, een jaer te voren eer de gheseyde vijftien jaren verstrecken sullen zijn.

IV.

In dit Verbondt sullen oock ontfanghen worden alle Koninghen, Princen, Gemeenten, Steden en anderen, die in dese saeck gheinteresseert zijn, en sulcks op billijcke Voorwaarden sullen begeeren; dewelcken solemnelijck door expresse deputatie hier toe verfocht sullen worden, door sijn gheseyde Majesteit, en de gheseyde Heeren Staten, yder in 't besonder, of gesamentlijck, binnen drie maenden na het besluyt van 't tegenwoordigh verdragh, of eer, soo 't geschieden kan.

V.

Daer sal goede en oprechte correspondentie zijn tot d'onderlinghe defensie en beschermingh der Koninckrijcken, Staten en Onderdanen van weer-zyden, tusschen sijn gheseyde Majesteit, en de gheseyde Heeren Staten, die respectivelijck ghehouden sullen zijn naer hun vermoghen de welstandt, sekerheydt, en voordeel van malkanderen te bevorderen, gelijk oock de schade, verwackingh en ondergangh van de gheseyde Koning van Spanjen hun gemeene vyandt, te betrachten.

VI.

Sijn gheseyde Majesteit, en de gheseyde Heeren Staten sullen ghehouden sijn dese hun gemeene vyandt aen te tasten met al hun macht, ter Zee en te Landt, en sullen tot dien eynde alle jaren doen toerusten en onderhouden een, twee of meer Vloote, door middel van de welcken sy hem sullen aentasten, en inseeftieren door landing van Volck in 't vaste landt, of door andere Agressien in alle sijn Havenen en Eylanden, met soo groote vigeur, dat de communicatie van de Zee, de Koop-handel in Europa, de Negotie der beyde Indien, en principelijck de jarelijckche retour van sijn Vlooten hem afgesneden en geretranchiert magh worden.

VII.

En om aen te vanghen foodanigh een desseyn met order, en met een gheregelde en verdeelde bekostingh, sonder die geheel ten belastingh van sijn gheseyde Majesteit, of der gheseyde Heeren Staten alleen te laten, soo is gheseght en verdragen dat sijn gheseyde Majesteit van Groot-Britanje, &c. een goet getal van Schepen, ten Oorlogh toegerust, op de Custen en Eylanden van Spanjen sal houden, om gewoonlijck soo veel, als mogelijck is, de monden der Rivieren van *Lisfebon*, *S. Lucas*, en de *Bay van Cadix* ghestopt te houden; ghelijck oock de gheseyde Heere Staten van hun zyde ghehouden sullen zijn desgelijcks op de Custen van Vlaenderen te doen, om, soo veel hen mogelijck is, de Havenen geslooten, en de Zee vry van Zee-rooverien te houden.

VIII.

Maer soo daer-en-boven goet gevonden wierdt, om een treffelijcker sprongh te doen, en de gheseyde Koning van Spanjen in sijn eygen Koninckrijcken en Staten ghevoelijcker besigh te houden, een groote Vloot in Zee te brengen, met een desseyn, dat tusschen sijn gheseyde Majesteit en de gheseyde Heeren Staten geregelt en vastgheselt is, soo sullen in foodanigh een geval de gheseyde Heeren Staten ghehouden zijn te contribueeren en op te

brengen een vierde deel van 't getal der schepen, die sijn gheseyde Majesteit ten dien eynde sal doen toerusten, en in Zee brengen, omtrent even groot, evenwel toegerust, en voor soo langhe tijdt, als die van sijn Majesteit gemunieert

IX.

Sijn Majesteit sal het commandement hebben over foodanighe gheheele Vloot, door sijn Admirael, of in diens stede sijn Vies-Aimirael. Doch echter is verdragen en veracordeert dat d'Admirael en Vies-Admirael, die de Vloot der gheseyde Heeren Staten sullen commandeeren, als sy met die van sijn Majesteit geconjungeert zijn, een tweede Vlagh sullen moghen opsteken, met eenige oude Capiteynen by alle deliberation van Krijghs-raet verschynen, en daer in stem hebben; en dat de commandementen op de gheseyde Vloot der gheseyde Heeren Staten door d'Admirael of Vies-admirael van sijn gheseyde Majesteit mediatelijck gedaen sullen worden, en door intermissie van d'Admirael of Vies-Admirael der gheseyde Heeren Staten: welcke gheseyde Admirael of Vies-Admirael der gheseyde Heeren Staten oock alle recht sullen hebben over hun Officieren, Soldaten en Matrosen, als sy verschil onder hen hebben. Maer indien'er eenigh dispuyt of verschil quam tusschen eenigen van de Vloot van sijn gheseyde Majesteit, en die van de gheseyde Heeren Staten, soo sal 't verschil ge-examineert en gedecideert worden naer de Wetten en Ordonnantien, door d'Admirael of Vies-Admirael van sijn gheseyde Majesteit in de Krijghs-raedt.

X.

In d'exploiten van Oorlogh, die gedaen sullen worden, omeenige Havenen te overweldighen, Rivieren op te zeylen, en de vyandlijcke schepen te bespringen, of in d'andere wercken van gelijk gevaer en natuer sal dese order onderhouden worden: datmen geen grooter getal van schepen der gheseyde Heeren Staten sal gebruycken, dan naer advenant van dien van sijn gheseyde Majesteit naer de grootheyt van de bystant; 't en zy dat met ghemeene toestemmingh der Oversten van weer-zyden anders geresolveert wort.

XI.

Indien d'een of d'ander Vloot in Zee bystant van Vires, Munitie, Zeylen of andere toerustingh van nooden hadt, soo sullen, indien 't mogelijck is, d'Admiralen aen malkander onderstant doen, voor een redelijcke prijs, of op Voorwaerde van ghelijcke weerlevringh in de weerkeeringh der Vlooten, naer 't believen van de genen, die sulcx verfocht hebben.

XII.

Indien dese Vlooten, dus te samen ghevoeght toegerust, in Zee of op 't Landt eenige roof van de gemeene Vyanden krygen, 'tzy van Mannen, schepen, gout, silver, Koopmanschap, en andere roerende goederen, soo salmen terstondt een staet en register van alle foodanighe roof maecken, in tegenwoordigheydt, en door middel der Officieren van de beyde Vlooten, ter goeder trouw, en sonder yets daer af te verbergen, of wegh te slepen: dewelcke daer na gherechtelijck ghedeelt sullen worden, naer de proportie van 't ghetal, en grootheydt der Schepen, die sijn gheseyde Majesteit, en de gheseyde Heeren Staten sullen hebben toegherust en bygebracht, om dese ghemeene Vloot uyt te maecken, niet teghensstaende dat ghebeuren kan dat, ten tyden van de roof, geen der schepen van sijn gheseyde Majesteit, of vice versa der gheseyde Heeren Staten daer by was: op Voorwaerde dat foodanighe prylen door een deel der schepen van de gemeene Vloot gedaen zijn.

XIII.

Maer indien sijn gheseyde Majesteit van groot Britanje, &c. goet vindt te doen schepen op sijn kosten een goet heyr, en dat aen eenigh vyandelijck lant op te setten, om daer een inval te doen, en eenige Stadt te veroveren, of eenige stercke gelegentheydt in te nemen, om daer sijn gheseyt heyr in sekerheydt en in een bequame plaets te legeren, tot vorderingh sijner voornemens; so is veracordeert dat d'occupatie, die in deser voege in 't vaste lant gedaen worden, gelijk en volkomen aen sijn Majesteit sullen behooren

hooren en blijven, niet tegenstaende dat de Vloot der gefeyde Heeren Staten daer by geweest, en daer toe geholpen sal hebben.

XIV.

Wel verstaende nochtans dat, indien in foodanigh een landingh en uytvoeringh d'onderdanen der gefeyde Heeren Staten, oock hier by komen, sy mee hun deel van de roofen roerende goederen fullen hebben, naer proportie van hun getal met dat van d'onderfaten van sijn gefeyde Majesteit aen dewelck alleen al d'onbeweeghlijcke conquesten, Eylanden, Steden en Landen fullen blijven.

XV.

De genen, die Commissie fullen hebben van sijn gefeyde Majesteit van groot Britanje of van de Heeren Staten, fullen mogen, uyt kracht van dese Alliantie, vervolgen, befrijden, nemen, en overal mee voeren alle hun Vyanden, in wat plaetsen sy die oock ontmoeten; ja self op de reden, monden en rivieren, en in de Zee-havenen van weerszijden; op voorwaerde dat de genen, die op de reden, in de monden en in de gefeyde havens genomen fullen zijn, niet fullen mogen mee gevoert worden voor dat sy de rechten, schattingen en costumen aen de genen, dien sulcks toebehoort, betaelt fullen hebben: welcke havenen en reden van sijn gefeyde Majesteit, en der gefeyde Heeren Staten open en vry fullen zijn voor d'oorloghs-schepen en kooplieden van weerszijden, die daer fullen inkomen, blijven, uytrecken en ankeren, sonder eenige verhinderungh. De gefeyde Schepen fullen sich nochtans regeleren naer de Wetten, Rechten en Costuymen der plaetsen.

XVI.

Indien door storm, vervolgh van Zee-roovers, of door eenige andere dwangh en ongeluck eenige Koopvaerdyschepen haven kiezen in de Landen der gehoorfaemheydt van sijn gefeyde Majesteit, of der gefeyde Heeren Staten, soo fullen deselven vryelijck en naer hun believen van daer mogen vertracken, sonder daerom gehouden te zijn aen landt te komen, hun waren te vermangelen, te verkoopen, of eenige rechten daer af te betalen.

XVII.

De Capiteynen, commanderende de Oorloghs-schepen van sijn gefeyde Majesteit, of van de gefeyde Heeren Staten, en in Zee gevonden met privees en besondere Commissien van hun Souverainen, niet begrepen zijnde in 't lichaem van de gefeyde gemeene Vloot, fullen oock mogen in alle seeckerheydt hun Prijfen, de gemeene Vyanden afgenomen, in de Havenen en Reeden van sijn gefeyde Majesteit, en der gefeyde Heeren Staten brengen, en daer na vry en naer hun believen daer weer uyt voeren, om die ter behoorelijcke plaets, volgens hun Commissie, te brengen, sonder gehouden te zijn hun gefeyde Prijfen aen d'Officieren van de plaets bekend te maecten, of eenige rechten daer of aen hen te betalen, maer nochtans op conditie van hun commissien te toonen, soo sy door hen daer toe verfocht worden.

XVIII.

Indien, gedurende dese tegenwoordige Confederatie of Verbondt, eenige Schepen door storm, of door eenigh ander ongeval komen te brijfelen, of te vergaen op de kusten van sijn gefeyde Majesteit van groot Britanje, &c. of op die van de gefeyde Heeren Staten, soo fullen foodanige Schepen, of de wracken en brocken daer af binnen 't Jaer weerge-eyfcht worden, en dit door den geenen, die sy van rechts-wegen toebehooren, of die cause, en procuratie van hen hebben: en sy fullen hen weer geleverd worden, sonder andere forme van proces, betalende naer de rechten en costuymen der plaetsen.

XIX.

Indien op foodanigh of gelijk voorval eenigh dispuyt en verskil rees tusfchen d'onderfaten van weerszijden, so fullen d'Officieren der plaetsen verplicht zijn goetd en kort recht aen hen te doen, en te doen bedienen, sonder de partyen, door eenige formaliteit van proces, langh op en slepende te houden.

XX.

Alle Waren van Contrebande, gelijk sijn Munitien

van Mondt en Oorlogh, Schepen, en Wapenen, Seylen, Touwen, Gout, Silver, Koper, Yfer, Loot, en diergelijcke dingen, van welcke plaets men die naer Spanjen, en naer d'andere Landen, onder de gehoorfaemheydt van de gefeyde Koningh van Spanjen, ende van sijn adherenten staende, fullen met de schepen en mannen, die sy voeren, voor goede Prijs verklaert worden.

XXI.

Sijn gefeyde Majesteit sal instantie doen by d'andere Koningen, Princen, Staten, Steden en Gemeenten, Neutrael zijnde, om aen hun Onderfaten te doen verbieden, so langh de tegenwoordige Oorlogh sal duren te handelen met de Koninckrijcken en andere possessien, van de gefeyde Koningh van Spanjen, en van sijn adherenten, om hem met hun weten niet in eenige schade te doen vallen.

XXII.

Indien men dit niet gewillighlijck kan verwerven, so is verdragen dat de Schepen, die in Zee gevonden worden, en die men vermoedt dat sy hun Cours naer Spanjen fullen nemen, of naer d'Eylanden en andere Staten van de gefeyde Koningh van Spanjen, en van sijn adherenten, verplicht fullen zijn stil te houden, om besichtig en besocht te worden, sonder daerom hen te vertragen, of te beschadigen.

XXIII.

Onderrusschen sal de Negotie en Koop-handel overal open en toegelaten zijn in de Koninckrijcken, Steden en Landen der Bondgenooten, ende der Vorsten en Vrienden, die neutrael zijn, sonder bedrogh en list.

XXIV.

Desgelijcks fullen sijn gefeyde Majesteit, en de gefeyde Heeren Staten vermogen in de Landen van weerszijden te doen maecten en koopen alderhande Munitie, Wapenen, Touwen, Seylen en Lijftocht tot noodige toerustingh van hun Vlooten, sonder verplicht te zijn voor de koop of uytvoeringh meer te betalen, dan de genen van 't Landt, in 't welck dese koop gedaen sal zijn.

XXV.

Sijn Majesteit sal de gefeyde Heeren Staten handelen als Vrienden, en Gebuuren, die met hem in een engh Verbondt verbonden zijn; voor soo veel de Handelingh van Geschut, en groote Kogels aengaet, aen hen toelattende te koopen en uyt te voeren uyt sijn Koninckrijcken en Heerschappyen foodanighe voorraet van Geschut, en tot foodanigh een prijs en conditie, als d'andere Bontgenoten van sijn Majesteit, of sijn eyge Onderfaten gewent zijn te hebben.

XXVI.

Ende indien 't hier nae ghebeurde dat sijn gefeyde Majesteit, en de voornoemde Heeren Staten besonderlijck of alle te samen nieuwe en bequaeme middelen quamen t'ontdecken, om de ghefeyde Koningh van Spanjen krachtighlijcker ter Zee te beschadigen, dan de genen zyn, van dewelcken in dit Tractaet verdragen is, en verfochten hun aenlaghen met gemeene deliberatie en advijs in 't werck te stellen; soo is veraccordeert dat sy daer af fullen handelen door hun Gesanten, als sy 't goet vinden, of door deputatien, en uytgedruckte befendingh, indien het nut en dienstigh geacht wordt.

XXVII.

En also gheseght is dat men de Koningh van Spanjen met openbare Oorlogh, en met alle geweld ter Zee en te Lande sal bestormen en aentasten, soo is 't dat sijn gefeyde Majesteit en de gefeyde Heeren Staten gehouden fullen zijn yder in 't besonder en op sijn eygen kosten op te brengen een groot Heyr van mannen te voet en te paerdt, bekoorelijck toe-gherust, en overvloedighlijck van al 't geen versien, dat noodigh sal zijn om haer te sustineren, en bequaem te maecten tot de ghemeene Vyandt te bespringen, soo in 't ope Velt, als in sijn beflote steden, door belegeringhen, overvallingen en andersints.

XXVIII.

Welck ghefeyde Heyr van sijn Majesteit van Groot Bri-

Brittanje, &c. niet minder sal moghen zijn, dan van vijf en twintigh tot dertigh duysent mannen te voet, volcomelijck met musketten en pieken ghewapent, en van 4 tot 5000 Curassiers, met een behoorelijke train van artillery en andere noodighe dinghen naer advenant.

XXIX.

De gesejde Heeren Staten sullen oock pogen van hun zyde een heyr by malkander te brengen van gelijk getal van voet volck en ruytury, met een volle atrial van Canon, en van alles, dat daer ghewoonelijck en noodtsaekelijck by behoort.

XXX.

Sijn gheseyde Majesteit, en de gheseyde Heeren Staten sullen hier na ghesamentlijck de tijdt beramen, in de welck sy gheraden vinden te samen hun heyren in 't velt te brengen, en sullen tot dien eynde hun voornemens en desseyne aen malkander openbaren, om soo veel te bequamelijcker de heyrkrachten der vyanden te divertirren, en in verscheyde plaetsen te trecken.

XXXI.

Om dit te doen beloven sy yeder sijn heyren soodanigh te beleyden, dat sy naer hun beste wetenschap de seckerheydt, ghemack en nuttigheydt van malkander sullen procureren en bevorderen, onderhoudende ten dien eynde een ordinare en seer ghetrouwe correspondentie te samen.

XXXII.

Indien 't geviel dat sijn gesejde Majesteit, tot d'overvoeringh van sijn heyr, eenigh getal van schepen behoefde, die bequaem waren om dit te doen, soo sullen de gesejde Heeren Staten hun best doen om sijn Majesteit vaerdighlijck t'accomoderen, mits betalende daer voor een redelijcke prijs; Doch sal men hen in tijds hier af moeten verwittighen, op dat sy tijd souden hebben, om met d'eygenaers te verdragen.

XXXIII.

De Conquesten en veroveringhen, die van 't een of 't ander heyr gedaen sullen worden, sullen geheel aen dat blyven, welck de Conquesten en veroveringhen gheschiedt heeft.

XXXIV.

Sijn Majesteit sal naer behoefte en begeerte in de Vereenighde Nederlanden gedient worden uyt de magezyenen en andersins, van Schepen, wapenen, en munition van oorlogh en Vivres, materialen en andere noodtsaekelijckheden, mits betalende.

XXXV.

Dese heyren sullen niet uyt het velt getrocken worden voor de tijdt, die sijn Majesteit en de gheseyde Heeren Staten te samen sullen beramen, noch oock vermindert worden, dan met gemeen advijs, maer de Hoofden van weer zyden sullen ghehouden zijn die sterck en compleet te houden, en die van tijdt tot tijdt met nieuwe wervingen te ververschen.

XXXVI.

Indien de vyandt al sijn heyrkrachten quam te keeren tegen een alleen der Bondtgenooten, soo sal d'ander ghehouden wesen sijn heyr oock terstondt op te breken, soo het niet ergens vast leght, en in 't landt, en ter plaets te brengen en ghebruycken, daer men de meeste schade aen de gesejde vyandt sal kunnen doen, soo hy niet secker acht, en niet liever wil terstondt met sijn heyr tot bystant van d'ander trecken, om, indien het moghelijck is, de vyandt tusschen de twee heyrlegers te sluyten.

XXXVII.

Men sal daer na handelen tusschen sijn gheseyde Majesteit, en de gesejde Heeren Staten op d'ordre der Contributien, die in de Landen en Staten der vyanden gheschiedt sullen worden.

XXXVIII.

Indien 't een of 't ander heyrleger quam geparst en gedrukt te worden, soo sullen sijn gesejde Majesteit, en de gesejde Heeren Staten, soo 't geschieden kan, bystandt van soo veel volck senden, als hun eygen seckerheydt aen hen sal toelaten.

XXXIX.

Alle Brieven van Represalien, Marques, arrefts, en andere dierghelijcken, die te voren geoctroyeert en ver-

leent sijn tegen d'onderfaten van d'een of d'ander der geconfedereerden, om wat oorfaeck het oock is, sullen van weerzyden geen plaets hebben, maer sijn voortaan, en sullen voortaan blyven Nul, en van geender waerden, en sullen voor 't aenstaende niet meer gheoctroyeert en verleent worden, maer men sal gerechtighedyt bedienen, en verleenen, gelijk naer recht sal behooren.

XL.

Door dit tegenwoordigh verbondt, of door eenighe woorden, daer in begrepen, in 't algemeen, of in 't besonder, wordt niet beslooten of verstaen dat'er is eenige innovatie of vernieuwingh, interruptie of afbreeck, of veranderingh in de vryheydt van de Scheepvaart en Koophandel in de Koninckrijcken, Staten en Landen van sijn gesejde Majesteit, en der gheseyde Heeren Staten, en andere Koningen, Vorsten, Steden, Vrienden, Bondgenooten en Neutralen, noch oock in de wetten en costumen der Admiraliteyten, betalingh der tollens, Imposten, Subsidien, devoyren van weerzyden, noch in de Rechten, in Engelandt Costuymen gheuoemt: maer is expresselijck verdragen en veracordeert dat de gesejde Vryheydt, Rechten, Tollens, Imposten, Wetten, Costuymen en betalingen boven-ghenoemt in hun volle en geheele kracht sullen blyven, ghelijck sy in de voorgaende dagh waren, eer dit tegenwoordigh verdragh geslooten wierd.

Welcke conventien, verdragingen, en Artijckelen, hier boven verdragen, en yeder daer af, sijn getraecteert, gestipuleert, veracordeert en gepasseert tusschen de gesejde Commissarissen van sijn gesejde Majesteit, en de gesejde Heeren Ambassadeurs der gesejde Heeren Staten Generael, belovende ghetrouwelijck, en sich verplichtende, uyt kracht van hun Commissien respectivelijck, (die aen 't eynde van dit tegenwoordigh verdragh gevoeght sullen worden) dat sy binnen drie eerst-komende maanden, of eer, soo 't moghelijck is, te weten de Heeren Commissarissen van sijn gheseyde Majesteit aen de Heeren Ambassadeurs der gesejde Heeren Staten, en de gheseyde Heeren Ambassadeurs der gheseyde Heeren Staten aen de Heeren Commissarissen van sijn gheseyde Majesteit sullen bestellen de Declaratie speciale van de wil van hun souverainen op dit verdragh, of brieven van Ratificatie, in genoegsame en bestandige forme.

Tot bevestiging en ghetuygenis van alle welcke Conventien, pactien en Artijckelen de gesejde Heeren Commissarissen en Heeren Ambassadeurs dit tegenwoordigh Tractaet hebben getekent en hun zegel daer aen doen setten. Gedaen in de Stadt van Southampton, dese sevendag van September, in 't jaer seftien hondert vijfen twintigh naer de stijl van Engelandt.

Hier volgt de inhoud der Commissien.

Karel, door Gods genade, &c. gedateert Tichfield, de vijf-en-twintighste van Augustus, 1625. en lagher Charles R. daer daer volgde de Pouvoir, macht of Commissie der Staten Generael, ghedateert in den Hage, de twaelfde van Junius, 1625. S. Beaumont vidit, onderstont door d'ordonnantie der gesejde Heeren Staten Generael. I. van Goch. Getekent en gesezelt als volgt.

James Ley.	Françoys Aerffens.
G. Buckingham.	Alb. Joachims.
Penbroke.	R. v. Burmania.
Carilile.	
Hollande.	
E. Corwey.	
Rich. Weston.	

De Ratificatie der Heeren Staten was geteckent in den Hage, de veertiende dag van December, 1625. Geparaphert Farwer vidit; en onder was geschreven, door d'ordonnantie der gesejde Heeren Staten Generael, getekent

I. van Goch.

De ratificatie van de Koningh was getekent de twintighste December, 1625. ghedateert Careno. Laeger Charles R.

D

Pro-

*Protestation du Roy d'Angleterre sur la re-
tentation des Lettres de Représalies, cy-de-
vant octroyé contre la Compagnie des Indes
Orientales.*

Comme ainsi soit qu'il y ait eu un Traitté entre nous & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, en date du 7. jour de ce present mois, auquel il se seroit traité de plusieurs points touchant la defence mutuelle de nos Royaumes, & de leurs Estats, comme appart plus amplement par ce qui est convenu audit Traitté: sçachant tous, qu'ayans par plusieurs fois fait demander & avec beaucoup de patience attendu l'execution de Justice desdits Seigneurs Estats, sur leur subjects de la Compagnie des Indes Orientales, pour les excés commis auxdites Indes, & pareillement en Amboyna, par ceux de ladite Compagnie sur nos subjects, lesquels ils ont cruellement mis à mort, & ravi leurs biens & marchandises: dequoy ayans demandé Justice long temps avant le commencement dudit Traitté comme aussi des autres pertes, dommages, & offences souffertes & endurées par nos subjects, & desquelles nonobstant leurs instances & justes plaintes, ils n'ont pu jusqu'icy recevoir satisfaction: à raison de quoy nous aurions fait par cy-devant nos protestes, que nous n'estions aucunement satisfait & que nous n'entrions en aucun Traitté avec lesdits Seigneurs Estats, jusqu'à ce que nous en eussions eu reparation, comme de droit appartient, principalement entre si proches Voisins, Amis, & Alliés; Sur quoy les Ambassadeurs desdits Seigneurs Estats preferoient toujours à toute autre chose le respect qui nous est deu, & n'avoient rien à si grand soin & particuliere recommandation, que de trouver les moyens de nous satisfaire en cet endroit, après quoy ils travailleroient de tout leur possible, & ne cesseroient jusques à ce qu'ils nous y auroient fait bonne Justice; & ce qui leur en auroit fait differer l'execution jusques icy, ne provenoit pas de malice ou opiniastrété, mais de l'estat present de leurs affaires, & de la constitution de leur Estat; qui ne leur permettoit pas de faire autrement: joint à cela la distance des lieux, d'où ils avoyent à recevoir leurs Informations, avant que de pouvoir passer outre en cette affaire: Et partant nous aurions supplié, que ces Considerations particulieres n'empeschassent pas le bien & avantage de la cause commune; Et qu'en cas qu'on ne nous fist bonne Justice à nostre contentement, ils nous seroit toujours licite & libre de nous faire raison, & contraindre ceux de leur dite Compagnie desdites Indes de nous donner satisfaction, sans entrer pour cela en rupture avec lesdits Seigneurs Estats Generaux: Pour ces causes & autres contenues audit Traitté, nous avons ordonné quelques Commissaires d'entrer & conclure ledit Traitté avec lesdits Sieurs Ambassadeurs, mais avec cela avons protesté & protestors par ces presentes, à ce presens lesdits Sieurs Ambassadeurs, lesquelles nous entendons devoir estre declarées auxdits Seigneurs Estats, & voulons estre notoires à tous: que si lesdits Seigneurs Estats ne nous font Justice dans dixhuit mois prochain venans, de ce jour & date, de ce que nous avons souffert en nôtre honneur, & ne font faire reparation à nos subjects, auxquels nous sommes obligez de donner protection en leurs vies & biens, il nous sera toujours libre de nous revenger des vies & biens de nos subjects, & soit par lettres de Représailles que nous donnerons à nos subjects, ou immediatement par nos propres forces, pourtirer la raison des dommages & outrages qu'ils ont soufferts en Amboyna, & autre part deçà ou delà la ligne, nonobstant aucunes clause generales ou particulieres, contenues audit Traitté de l'observation desquelles, nous nous sentons & declérons libres & deschargés en ce regard, devant Dieu & les hommes, & à cet effet nous avons fait donner ce nôtre proteste auxdits Sieurs Ambassadeurs, pour estre representé par eux auxdits Seigneurs Estats, & avons commandé à nôtre Ambassadeur le Chevallier Carleton de faire le mesme. Et pour le rendre d'autant plus ferme, & formel l'avons fait enregistrer en nos Registres. Fait à Tichfield

ce neuvième jour de Septembre mil six cens trente cinq.
Cét icy la vraye Copie du Protest de sa Majesté, donné aux Sieurs Ambassadeurs de Messieurs les Estats, & soubsignée par eux l'an & le jour susdits,

Estoit signé.

E: CONWAY.

*Protest van den Koningh van Engelandt
over het intrecken van de Brieven van
Représalies, tegens d'Oost-Indische Com-
pagnie voor desen verleent,*

Also men een Tractaet gemaect heeft, tusschen ons, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, in dato den seivonde dach van dese tegenwoordige maent, in welck van veel punten gehandelt wordt, d'onderlinghe defensionie van onse Koninckrijcken en van hun Staten betreffende. gelijk klarelijker blijkt door't geen, dat in d'ghefeyde Tractaet verdragen is, soo is't dat wy aen allen kennelijk maecken dat wy dickwils hebben doen verfoecken, en met groot ghedult hebben verwacht d'uytvoeringh van't gherecht der gefeyde Heeren Staten over hun onderdanen van d'Oost-Indische Compagnie, om d'exces en overdaect, in Oost-Indien bedreven, en besonderlijk in Amboyna door de genen van de gefeyde Compagnie over onse onderfaten, dewelcken sy wreedelijck ter doot gebracht. en van hun goederen en Koopmanschap berooft hebben, daer af wy lange tijdt voor't begin van't ghefeyde Tractaet recht hebben verfocht, ghelijck oock van d'andere schaden, verlies en onghelijcken, door onse onderfaten geleden verdragen; en dat wy in geen tegenstaende hun instantien en gerechte klachten tot hier toe geen satisfactie hebben konnen verkrygen; dieshalven wy hier te voren onse protesten hebben gedaen, dat wy geen fins vernoecht waren, en dat wy in geen handelingh met de gefeyde Heeren Staten wilden treden, tot dat wy reparatie en vergoedingh daer af souden hebben, ghelijck naer recht behoort, voornamelijk tusschen soo nabylige gebucen, Vrienden en Bondt-genoten; daer op d'Ambassadeurs der gefeyde Heeren Staten altydt boven alle andere dingen stelden de respect en eerbiedigheyt, en niets meer ter herten namen, en soo seer in particuliere recommandatie hadden, dan middelen te vinden, om ons in dit stuck te vergenoeghen, naer't welck sy uyt al hun mogelijke vlijt arbeiden, en niet op souden houden, tot dat sy daer in goed recht aen ons souden doen; en dat het geen, 't welck hen d'uytvoeringh hier af tot hier toe hadt doen uytstellen, niet uyt boosheyt of hartneckigheyt sproot. maer uyt de tegenwoordige staet van hun saken, en de constitutie van hun staet, die hun niet toeliet anders te doen. Hier bygevoecht de distantie der plaatsen, daer af sy hun information hadden te verwachten, eer sy in dese saeck moghten voorgaen, en dieshalven ons baden dat dese particuliere consideratie de welstandt en de vorderingh van de gemene saeck niet souden beletten, en dat, soo men geen goed recht tot onse vernoevingh deê, altijd vry en toegelaten aen ons sou zijn reeckeningh aen onselven te doen, en de genen van hun ghefeyde Oost-Indische Compagnie te dwingen satisfactie aen ons te geven, sonder dat in rupture met de gefeyde Heeren Staten Generael te treden: om dese oorfaecken, en om anderen, in't gefeyde Tractaet begrepen, hebben wy eenige Commissarissen geordonneert om met de gefeyde Heeren Ambassadeurs in handelingh te treden, en te sluyten: Maer wy hebben echter daer by geprotesteert, en protesteren door onse tegenwoordigen aen dese tegenwoordighe gefeyde Heeren Ambassadeurs, die wy verstaen te behooren aen de gefeyde Heeren Staten verklaert te worden, en aen alle bekent willen hebben, dat soo de gefeyde Heeren Staten gheen goet recht aen ons doen, in de tijdt van achtien eerstkomende maenden na dese dach en dato, van't geen, dat wy in onse eer geleden hebben, en geen reparatie en verdoeningh aen onse

onze onderdanen laten doen, aen de welken wy verplicht sijn protectie en beschermingh van hun goederen en leven te gheven, het aen ons altijd vry sal staen ons van de levens en goederen onser onderfaten te wreucken, en, 't sy door brieven van represalien, die wy aen onse onderfaten sullen gheven, of immediatelijck door onse eyghe krachten, reden te trecken van de schaden en verlies. die sy gheleden hebben in *Ambona* en elders aen dese en gene syde van de ligne; niet tegenstaende eenige algemeene of besondere clauten, in 't gheseyde Tractaer begrepen, van welckers onderhoudingh wy ons ghevoelen en verklaren vry en onlast, ten dese opsicht voor God en de Mensch. Entot dien eynde hebben wy doen geven dese onse protest aen de gheseyde Heeren Ambassadeurs, om door hen aen de gheseyde Heeren Staten verzoont te worden, en hebben oock aen onse Ambassadeur, de Ridder *Carleton* gheboden desgelijcks te doen, en om dit soo veel te valser en formelijcker te maecten, zoo hebben wy dit doen registeren in onse registers. Ghesdaen te Tichfield, dese neghende dagh van September, 1625.

Dit is de rechte Copy van 't protest van sijn Majesteyt, gegeven aen de Heeren Ambassadeurs van mijn Heeren de Staten, en door hen onderteckent in 't jaer, en in de dagh, hier voor genoemt.

Was geteekent,

E CONWAY.

Alliance faite entre les Serenissimes Roys de la Grande Bretagne, & de Denemarc, & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas.

Comme ainsi soit que d'un commun consentement, & en consideration des *mauvaises & tres-dangereuses menées, outrages, Violences & oppressions*, lesquelles depuis quelques années jusques à present, non seulement se sont menacées, mais aussi par guerre ouverte & de fait executées, contre la pacification establie & confirmée de temps en temps successivement par les Empereurs mesmes, & contre les autres constitutions fondamentales de l'Empire, & les capitulations jurées, tout ce qui concerne non seulement les *Electeurs, Princes, Villes & Estats d'Allemagne*, mais aussi par une inevitable consequence les *Roys, Princes, & Estats voisins, Amis & Alliés*, à cause l'interest qu'ils ont de la conservation desdites Paix, constitutions, capitulations, & confirmations, on a esté poussé & contraint, pour en temps obvier & empêcher les *cours trop violens, & insupportables de ces mauvaises intentions, & oppressions, & pour le reestablisement & Conservation de ladite liberté, droicts & constitutions de l'Empire*, de se opposer à une si evidentement approchante ruine, & à tous ceux qui maintenant ou pour l'advenir en seront les auteurs. Et que pour lesdites raisons le Serenissime Roy de la Grande Bretagne, a envoyé icy à la Haye en Hollande, les Tres-illustres Seigneurs *George Duc de Buckingham, Grand Admiral d'Angleterre &c. Henry Comte d'Hollande &c.* ses Ambassadeurs Extraordinaires, & le Seigneurs *Dudley Carleton, Chevalier, son Ambassadeur Ordinaire près les Seigneurs Estats Generaux du Pays Bas; & aussi le Serenissime Roy de Denemarc, les Seigneurs Jacques Ulefeld de Urup, Chevalier du Royaume de Denemarc, Gouverneur de Niburg, & Christiaen Thomas de Tomme Rup, les Ambassadeurs extraordinaires, & que lesdits Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas, ont commis & députés les Sieurs *Floris Comte de Culenburch, Baron de Pallant, Witten, Weerde, Seigneur de Leede, Lienden, Wildenburch, Kenswieler, Engelsdorp, Vrechem, Bachem &c. Nicolas de Bouchorst Seigneur de Noortwijck, Bailliff & Grand maistre des levées de Rijnlant, Anthoni Duck Conseiller & Pensionnaire des Estats d'Hollande & West-Frise, Simons de Beaumont Conseiller**

& Pensionnaire de la Ville de Middelbourg, *Gijsbert de Hertevelt, Christiaen Oosterzee Grietman de Lemsterlant, Thomas Varwer, Bourgemaitre de la Ville de Dventer, Goossen Schaffer, Seigneur en Uthuyfen & Medden, leurs Commitaires; lesquels ayans esté plusieurs fois assemblés icy à la Haye susdite pour traiter & convenir sur l'ordre & remede necessaire, pour parvenir aux fins susmentionnées, sont accordés & convenus entr'eux des Articles suivans.*

I.

Premierement qu'il y aura une Alliance ferme, stable, & permanente entre les Serenissimes Roys de la Grande Bretagne & de Denemarc, & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas.

II.

Que pour remedier aux maux susdicts, sa Majesté de Denemarc tiendra sur pied son armée, & la grossira de vingt huit à trente mil Soldats à pied, & de sept à huit mil à cheval, moyennant qu'elle soit deüement & suffisamment assistée des Confoederés.

III.

Que sa Majesté de la Grande Bretagne assistera le Roy de Denemarc de trois cens mil Florins par mois, à payer en la Ville de Hambourg, de mois en mois, precisement & à conter trente deux jours pour un mois;

IV.

Que sa Majesté de la Grande Bretagne en suite de l'Alliance contractée entr'elle & lesdits Seigneurs Estats Generaux, & selon les conventions d'icelle mettra en mer une autre Flotte, pour seconder celle qui desja est en mer, afin de par ce moyen divertir & empêcher les Forces de la Contrepartie.

V.

Que lesdits Seigneurs Estats Generaux assisteront sa Majesté de Denemarc de cinquante mil Florins par mois, à compter comme dessus, & outre ce, en cas que leurs affaires le pourroyent permettre, & que les forces de leur Ennemy s'advançoient contre l'Armée du Roy de Denemarc, seront en faveur de ladite armée une bonne cavalcade, pour divertir ledit Ennemy, & encore contribueront leur part à la susdite Flotte du Roy de la grande Bretagne tant d'Infanterie & Cavallerie, qu'il leur sera possible, pour faire un bon camp, & empêcher que leurs Ennemis n'envoient de renfort contre ladite Armée du Roy de Denemarc.

VI.

Que nul des Confoederés ne pourra sortir de cette Confédération, devant que l'on aye, par la grace de Dieu, obtenu le reestablisement susdit en Allemagne.

VII.

Qu'aussi nul des Confoederés pourra recevoir ouvertures du parti contraire, si non celles qui seront presentées par escrit, auxquelles aussi nulle responce essentielle pourra estre donnée, jusques à ce qu'icelles seront communiquées aux Ministres de tous les Confoederés, Residens icy à la Haye, & sans le consentement commun.

VIII.

Si l'un ou l'autre des Confoederés se trouvoit cy-apres directement ou indirectement molesté, inquieté, ou oppressé en leurs Royaumes, Pays, Dignités, ou Villes, par Mer ou par terre à cause de cette confédération, les autres seront tenus de l'assister, soit par Mer ou par terre, des forces & moyens par les Confoederés ja accordés, ou de tout leur pouvoir, afin d'aider à le garantir desdites oppressions.

IX.

Tous lesquels points & pactions sont & seront obligatoires, mesmes au regard de sa Majesté de Denemarc, moyennant que l'assistance suffisante luy soit accomplie insalublement.

X.

Et d'autant qu'il a plû au Serenissime Roy Tres-Christien de France, de faire faire serieuses Instances au Roy de Denemarc; mesmes par l'envoy de deux siens Ministres, afin de le disposer pour prendre à la main le remede contre les *pernicieuses menées & oppressions en l'Empire*, accompagnées lesdites Instances de plusieurs offres & aides pour pouvoir soutenir ce faix: la Majesté dudit Roy Tres-Christien sera au plustost requise de vouloir maintenant entrer en cette Alliance, ou bien de subvenir à

Pentretien de l'Armée du Roy de Denemarck, d'un bon & liberal subside, selon ses offres Royaux, & à l'egal des autres Concedés, qui s'engagent pour le bien public.

XI.

d'Autant aussi que le Serenissime Roy de Suede, a fait divers offres, & declarations de la bonne inclination à cette Alliance; sa Majesté sera semblablement requise d'y vouloir entrer, & la seconder en conformité desdits offres.

XII.

Seront aussi requis la Serenissime Republique de Venise, & le Duc de Savoye à y entrer, & prendre part à icelle.

XIII.

Seront semblablement requis les Princes Electeurs d'Alemagne & tous autres Princes, Estats, & Villes intéressées à entrer dans la mesme Alliance.

XIV.

Cette Alliance sera aussi notifiée au Prince de Transylvanie, pour entendre, si son Altesse trouvera bon d'y entrer, & faire pour le bien d'icelle ce qu'il conviendra.

XV.

Cette Alliance ne donnera aucune innovation, ny alteration aux Alliances que sa Majesté de la Grande Bretagne a particulièrement contractées avec lesdits Seigneurs Estats Generaux, lesquelles l'on entend que seront gardées en leur entier, selon la forme qu'elles son conclues & arreftées.

Lesquelles conventions, pactions & Articles cy dessus contenus, & chacun d'iceux ont esté traités, stipulés, accordés, & passés entre lesdits Seigneurs Ambassadeurs de la Grande Bretagne & Denemarck sous le bon plaisir de leursdites Majestés & par les Commissaires desdits Seigneurs Estats Generaux, aussi sous le bon plaisir de leurs Superieurs, promettans de bonne foy, & s'obligeans en vertu de leurs Commissions respectivement, qui seront inserées à la fin du present Traitté, que dans le vingtiesme de Mars prochainement venant, ou plustost, si faire se peut, par ceux qui ont leurs principaux moins esloignés, ils seront fournir icy à la Haye, sçavoir les Seigneurs Ambassadeurs de la Grande Bretagne, aux Ministres de Denemarck, & desdits Sieurs Estats, & lesdits Seigneurs Ambassadeurs de Denemarck aux Ministres de la Grande Bretagne, & Seigneurs Estats, & aussi les Sieurs Commissaires desdits Seigneurs Estats, aux Ministres des Roys de la Grande Bretagne & de Denemarck, la declaration speciale de la volonté de leurs Souverains sur iceluy Traitté, ou lettres de ratification en forme suffisante & valable.

En foy & tesmoignage de toutes lesquelles pactions, conventions & Articles lesdits Seigneurs Ambassadeurs, & Sieurs Commissaires, ont signés ce present Traitté & à iceluy opposé le seel de leurs armes. Fait à la Haye en Hollande ce neufviesme de Decembre l'an mil six cens vingt & cinq.

Alliantie, gemaect tusschen de Serenissime Koningen van Groot Brittanje en van Denemarcken, en de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden.

ALsoo door een gemeene bewilliging, en uyt Consideratie en aenmerckingh der quade en seer gevaerlijcke menen, overlafen, violentien en verdruckingen, die sedert eenighe jaren herwaerts niet alleenlijck gedreygh hebben, maer oock door openbare Oorlogh en met dadelijckheydt uytgevoert zijn, tegen de pacificatie en vrede makingh, van tijdt tot tijdt successievelijck opgherecht en bevesticht, door de Keyfers selve, en tegen d'andere fundamentale constitutien van 't Keyserrijk, en de geswore capitulatiën, al 't welck niet alleenlijck betreft de Keurvorsten, Vorsten, Steden en Staten van Duytslandt, maer oock door een onschuwelijcke consequentie de Koningen, Vorsten, en Staten, hun ghebneren, Vrienden en Bontgenoten, uyt d'oorfaeck van d'Interest, die sy hebben, in de conservatie en onderhouding der gese-

de vrede, constitutien, capitulatiën en conformatiën: zoo is 't dat men gedreven en gedwongen heeft geweest om in tijds daer in te versien, en te beletten de al te geweldige en onverdragelijcke voortganch deser quade intentien en verdruckingen, en tot de weer-oprechtingh en conservatie van de gesejde Vryheydt, Rechten en Constitutien van 't Keyserrijk, sich t'opposeren en te stellen tegen soo baerblijckelijck een aenstaende onderganch voor al de genen, die of nu, of voor 't aenstaende, de Stichters daer af zijn, en dat om de gheseyde redenen de Serenissime Koningh van Groot-Brittanjen hier in den Haegh in Hollandt gesonden heeft de doorluchtighste Heeren Georgh, Hertogh van Buckingham, Groot-Admiraël van Engelandt, &c. Henrijck, Graef van Hollandt, &c. sijn extraordinare Ambassadeurs, en de Heer Dudley Carleton, Ridder, sijn ordinare Ambassadeur by de Heeren Staten Ghegenerael der Nederlanden; en dat oock de Serenissime Koningh van Deenmarcken herwaerts afgehaericht heeft de Heeren Jacob Ulefelt van Urup, Ridder van 't Koninckrijk van Deenmarcken, Gouverneur van Niburg, en Christiaen Thomas van Tomme Rup, sijn extraordinare Ambassadeurs, en dat de gheseyde Staten Generael der Vereenighde Nederlanden gecommiteert en ghe deputeer hebben de Heeren Floris, Graef van Kullenburgh, Baron van Pallandt, Witten, Weerde, Heer van Hoede, Lienden, Wildenburgh, Konswicler, Engelsdorp, Vrechem, Bachem &c. Nicolaes van Boeckhorst, Heer van Noortwijck, Baljuw en Dijkgraef van Rijnlant, Anthonie Duick, Raedt en Pensionaris der Staten van Hollandt en West-Vrielandt, Simon van Beaumont Raet en Pensionaris der stadt Middelburg, Gijbert van Hartewelt, Christiaen Oosterzee, Grietman van Hemsterlandt, Thomas Varwer Burgermeester van de stadt Deventer, Goossen Schaffer, Heer in Uythuysen en Meden, hun Commissarieren: de welcken, dickwils hier in den Haegh voorgenoemt vergadert, om te tracteren en te verdragen op d'ordre en noodtsaekelijcke remedie, om ten boven genoemde eynden te gheraken, onder malkander sijn veracordeert en verdragen op de volgende Artijckelen.

I.

Eerstelijck salder sijn een vast, bestandigh en geduerigh Verbondt tusschen de Serenissime Koninghen van Groot-Brittanje, en van Deenmarcken, en de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden.

II.

Om te remedieren in de bovengeseyde quaden sal zijn Majesteyt van Deenmarcken een heyr van 28 of 30000. soldaten te voet, en van 7 of 8000. te paert in 't velt houden, soo hy behoorelijck en genoegsamelijck van de gecofedereerden bygestaen wordt.

III.

Zijn Majesteyt van Groot-Brittanje sal de Koningh afsiteeren met 300000 Florynen ter maendt, te betalen in de stadt Hamburg van maent tot maent precyselijck, en 32. dagen voor een maent te rekenen.

IV.

Zijn Majesteyt van Groot-Brittanje, volgens 't Verbond, tusschen hem en de gesejde Heeren Staten Generael gemaect, en naer d'inhoudt daer af, sal een andere Vloot in Zee brengen, om de gene, die alree in Zee is, te seconderen, om door dese middel de krachten van de Tegen-parthy te diverteeren en beletten.

V.

De gheseyde Heeren Staten Generael sullen sijn Majesteyt van Deenmarcken assisteren met 5000. Florynen ter maent, te reekenen gelijk boven. Daer-en-boven, in gheval dat hun saecken het toelieten, en dat de heyrkrachten van de vyandt naerder quamen, en aentrocken tegen 't heyr des Konings van Deenmarcken, soo sullen sy, tot faeur van 't gheseyde heyr, een goede cavalcade, of Ruyter-tocht doen, om de gesejde vyandt te diverteeren. Zy sullen oock contribueeren en opbrengen hun part tot de bovengeseyde Vloot des Konings van Groot-Brittanje, en in d'aenkomende Zomer oock soo veel Voet-volck en Ruytery, als hen mogelijck sal zijn, in 't velt te brengen, om een goet Leger te maken, en te beletten dat hun vyanden geen versterckingh tegen 't gesejde heyr des Konings van Deenmarcken souden.

VI. Nie-

VI.

Niemandt der Geconfedereerden ſal vermogen uyt deſe confederatie te treden voor dat men, door Godts genade, ver- kregen heeft de weer-oprechting voor-genoemt in Duytſlandt.

VII.

Niemandt der Gheconfedereerden ſal oock vermoghen t'onſangen ouvertures en openingen van de ſtrydige party, dan de genen, die by geſchift gepreſenteert ſullen worden; aen den welcken oock geen eſſentielle antwoord ſal mogen worden ghegeven, tot dat de ſelve ſullen ſijn gecommuniceert aen de Miniſters en Bedienaers van al de geconfedereerden, reſiderende hier in den Hage, en ſonder gemeene toefſemmingh.

VIII.

Indien yemant der Geconfedereerden ſich hier na bevondt directelijck of indirectelijck gemoleſteert, ontruft of verdruct in ſijn Koninckrijcken, Landen, Digniteyten, of Steden ter Zee of te Landt, uyt oorſaek van deſe confederatie, ſoo ſullen d'anderen gehouden ſijn hem by te ſtaen. t'zy ter Zee of te Landt, met de krachten en middelen daer de Gheconfedereerden alree veracordeert, of uyt alle hun vermogen, om hem te helpen van de gheleyde verdruckingen te beſchutten.

IX.

Alle welke punten Obligatoir zijn en ſullen weſen, ſelf ten opſicht van ſijn Majesteit van Deenmarcken, by ſoo verre de ſuffiſante aſſiſtentie hem ontwyfelijck wervult ſy.

X.

En alſoo't den Sereniſſime Chriſtelijckſte Koningh van Vranckrijck belieft heeft ſerieuſe inſtantie te laten doen aen de Koningh van Deenmarcken, ſelf door de beſendingh van twee ſijner Miniſters en Bedienaers, om hem te diſponeeren en te bereyden tot in handen te nemen de remedie tegen de ſchadelijcke Menen en verdruckingen in't Keyſerrijck, welke inſtantien verſelt waren met veel aanbiedingen en hulpen, om deſe laſt te konnen dragen: ſoo ſal de Majesteit van de gheleyde Chriſtelijckſte Koningh op't ſpoedigſte verſocht worden om nu in dit Verbondt te willen treden, of onderſtandt te bewyſen, tot d'onderhoudingh van't heyr des Konings van Deenmarcken, met een goede en milde ſubſidie, naer ſijn Konincklijcke aanbiedingen, en naer de gelijckheydt der andere geconfedereerden, die ſich voor de gemeene welſtandt verbinden.

XI.

En alſoo de Sereniſſime Koningh van Sweden verſcheyde aanbiedingen en declaraten van ſijn goede inclinatie tot dit Verbondt ghedaen heeft; ſoo ſal ſijn Majesteit oock verſocht worden, om daer in te willen treden, en dat te ſeconderen naer de conformiteyt der geleyde aanbiedingen.

XII.

De Sereniſſime Republijck van Venetien, en de Hertogh van Savoyen ſullen oock verſocht worden om daer in te treden, en deel daer aen te nemen.

XIII.

De Keur-Vorſten van Duytſlandt, en alle andere Vorſten, Staten en Steden, die hier by gheintereſſeert zijn, ſullen oock verſocht worden om in't ſelve verbondt te treden.

XIV.

Dit Verbondt ſal oock kenbaer ghemaect worden aen de Vorſt van tranſylvanien, om te verſtaen of ſijn Hoogheydt goet ſal vinden daer in te treden, en't geen, dat behoorelijck ſal zijn, tot welſtandt daer af te doen.

XV.

Dit Verbondt ſal gheen Innovatie noch Alteratie gheven in de verbonden, die zijn Majesteit van Groot-Brittanje beſonderlijck ghecontracteert heeft met de gheleyde Heeren Staten Generael, de welcken men verſtaet dat in hun gheheel ſullen bewaert worden, naer de forme, in dewelcke ſy beſloten en gearreſteert zijn.

Welcke Conventien, Pactien en Artijckelen, hier voor begrepen, en yeder daer af in't beſonder ghe-

tracteert, gheſtipuleert, veracordeert en ghepafſeert zijn tuſſchen de gheleyde Heeren Ambaſſadeurs van Groot-Brittanje en Deenmarcken, naer't believen van hun gheleyde Majesteiten, en door de Commiſſarifen der gheleyde Heeren Staten Generael, oock onder't believen van hun Overheeren, belovende ter goeder trouw, en ſich verpflichtende, uyt kracht van hun Commiſſien respectivelijck, (die aen't eynde van dit teghenwoordigh verdragh by ghevoegt ſullen worden) dat ſy binnen de twintighſte dagh van Maert naeftkomende of eer, indien't moghelijck is, door de ghenen, die hun Principalen niet ſoo verre van hier hebben, ſullen fourneeren en beſtellen hier in den Haghe, te weten de Heeren Ambaſſadeurs van Groot-Brittanje aen de Miniſters van Deenmarcken, en aen dien van de gheleyde Heeren Staten, en de gheleyde Heeren Ambaſſadeurs van Deenmarcken aen de Miniſters van Groot-Brittanje, en aen de Heeren Staten, en de Heeren Commiſſarifen der gheleyde Heeren Staten aen de Miniſters van Groot-Brittanje en van Deenmarcken, de ſpeciale Declaratie van de wil van hun Souverainen op dit Tractaet, of Brieven van ratificatie in ghenoeghſame en behoorelijcke forme.

Tot beveſtigingh en ghetuyghenis van alle welke Pactien, Conventien en Artijckelen de gheleyde Heeren Ambaſſadeurs en Heeren Commiſſarifen dit tegenwoordigh Tractaet hebben gheteckent, ende daer hun Zeghel-wapen aenghedaen. Ghedaen in den Haghe in Hollandt, deſe neghende dagh van Decem- ber, in't jaer 1625.

Enſuit la teneur du pouvoir deſdits Seigneurs Ambaſſadeurs Extraordinaires du Roy de la Grande Bretagne.

Carolus Dei Gratia Magnae Britanniae, Franciae & Hiberniae Rex. Fidei defensor &c. Omnibus ad quos praesentes hae literae pervenerint, salutem. Multae & graves admodum causae nostra pariter & publica spectantes commoda, illa vero praecipue quae pro amicis & confederatis nostris nobis incumbit cura, quorum salutem summo nostro cum luctu periclitantem ceanimus, persuasere Nobis, amicos, affines, & Confederatos nostros non solum per literas monere, ut suae Publicaeque prospiciant salutem, sed etiam per Legatos & Deputatos nostros tentare, & ad foedus contra communem hostem nobiscum in eundem invitare, ut scilicet communi auxilio consilioque mature obviam eatur tam late grassanti malo, & jam Universo Christiano orbi freena jugumque minitanti. Hac de causa ac profumma illa fiducia, quam in praedilectis & praecharis consanguineis & Consulariis nostris Georgio Buckinghamiae Duce, summa Regni nostri Angliae Admiralio &c. & Henrico Comite Hollandiae, quorum non semel probitatem, industriam prudentiam, & providam animi circumspectionem in rebus nostris gerendis experti sumus, ipsos nostros veros, certos, & indubitatos Legatos, Deputatos, & Commissarios nostros, tam ad Serenissimum Fratrem nostrum praecharissimum Ludovicum Regum Christianissimum & Magnificos, & Spectabiles Unitarum Belgii Provinciae Ordines, Amicos nostros charissimos, quam ad quoscunque Reges, Principes, Status liberos & quoscunque alios amicos, affines, & Confederatos nostros, hac in parte fecimus, constituimus, & ordinamus per praesentes, dantes, & tenore praesentium concedentes eis plenam, sufficientem & Omnimodam potestatem pariter ac facultatem pro nobis & nostro nomine cum praefatis Serenissimo Rege Christianissimo, Unitis Belgii Provinciae Ordinibus, vel cum quolibet Rege, Principe, Statu Libero aut aliis quibusque cujuscunque Ordinis, Status, aut dignitatis fuerint, contra domum Austriacam, Hispaniarum Regem, aut aliquem alium eis faventem & ab eorum partibus stantem, foedus, Ligam & Confederationem quamcunque offensivam & defensivam incundi & con-

trahendi, Ligas aut Confederationes quascunque ante hac habitas corroborandi, iis adjiciendi, aut detrahendi, Tractatus cum quocunque ineundi, propositionibus consentiendi, proponendi, stipulandi, conveniendi, & nostre nomine concordandi, promittendi & concludendi, atque iisdem promissis, stipulationibus, & conventionibus subsignandi, omnia denique & singula agendi, praestandique, quae praedicti Legati, deputati, & Commissarii nostri nobis Regnisque nostris utilia, convenientia & necessaria judicaverint, & quaecunque ipsi agere aut praestare possimus, si ipsi praesentes & in personis nostris adessimus, promittentes & verbo Regio spondentes, quaecunque à praefatis Legatis, Commissariis, & Deputatis nostris acta, gesta, Conclusaque in praemissis fuerint, nos nata, grata, & firma habituros, & inviolabiliter observaturos, & si opus fuerit Regia nostra manu, & sigillo nostro firmaturos. In quorum testimonium hifce literis nostris manu nostra signatis, magnum nostrum sigillum apponi fecimus, apud novam sarum decimo septimo die Octobris, Anno Regni Nostris primo, signatu Carolus R. & seelé de cire jaune du grand seau.

Hier volgt d'inhoudt van de Pouvoir of Macht der gheseyde Heeren Ambassadeurs Extraordinaer des Konings van Groot-Brittanje.

Karel, door Godts ghenade Koningh van Groot-Brittanje, Vranckrijck en Yrlandt, Beschermmer des Geloofs, &c. Aen alle de genen, die dese tegenwoordighe schriften fullen sien, *Saluyt.* Veelen zware oorfaecken, ghelijckelijck onse en de ghemeene nuttigheden treffende, maer voornamelijck dese sorgh, die wy voor onse Vrienden en Gheconfedereerden draghen, welckers behouden en welstandt wy, tot onse groote droefheydt, ghevaer, sien loopen, hebben ons aengheraden onse Vrienden, Gebuyren, en Gheconfedereerde niet alleenlijck door Brieven te vermanen dat sy voor hun eyghe en de gemeene welstandt sorgh souden dragen, maer oock door onse Ambassadeurs en gedeputeerden aen te porren, en te noodigen tot een Verbondt tegen de Gemeene Vyandt met ons aente gaen, namentlijck om met gemeene hulp en raedt in tijds dit quaedt, dat sich soo wijdt en breedt uytspreyt, en alree gheheel Christenrijck met de breydel en 't juck dreyght, te stutten en teghen te gaen. Om dese oorfaeck, en om het hooghste betrouwen, dat wy in onse waerdtste en bemindtste Vrienden en Raedts-Heeren hebben, *George, Hartogh van Buckingham*, groote Admirael van ons Koninghrijck van Engelandt, &c. en *Henrijck, Graef van Hollandt*, welckers oprechtigheydt, naertigheydt, voorsichtigheydt, en sorghvuldighe omsichtigheydt des ghemoedts in 't uytvoeren van onse saken wy meer dan eens beproeft hebben, soo hebben wy hen hier in verkofen tot onse ware, seckere en ontwijffelijcke Ambassadeurs, Gedeputeerden en Commissarissen, soo aen onse waerde en Serenissime Broeder, de *Christelijckste Koningh Louis*, en aen de Hoogh Mogende en Aensienelijcke Staten der Vereenighde Nederlanden, onse waerdtste Vrienden, als aen alle andere Koninghen, Princen, Vrye Staten, en alle andere onse Vrienden, Magen en Bondt-genooten, stellen en verkiefen hen door dese tegenwoordige, verleenende hen by desen volle, genoegsame en alle macht en vermogen, om voor ons en in onse naem met de Serenissime *Christelijckste Koningh*, en met de Staten der Vereenighde Nederlanden, of met alle andere Koninghen, Princen, Vrye Staten, of met alle andere, van wat Staet of waerdigheydt sy zijn, tegen 't *Huys van Oostenrijck*, en de *Koningh van Spanjen*, of tegen yemandt anders, hen bejonstigende, en hun zyde houdende, een Verbondt, Ligue en Confederatie, soo wel offensijf als defensijf, aen tegaan, en te tracteren, en alle andere Liguen en Confederatien, hier voor gemaect, te verstercken, daer by te voegen, of af te nemen, Tractaten met alle anderen te maecken; in de Propositionen toe te stemmen, die voorte stellen, te stipuleeren, verdragen, en in onse naem te bewillighen,

belooven en besluynen, en die met beloften, stipulatiën en conventiën 'onderteekenen; en eyndelijck alles, en yder in 't besonder te handelen en presteeren, 't welck onse voor-genoemde Ambassadeurs, Gedeputeerden en Commissarissen fullen oordeelen nut, betamelijck en noodigh voor ons en onse Koninghrijcken te zijn, en al't geen, 't welck wy selven souden kunnen handelen en presteeren, soo wy selfs daer teghenwoordigh waren. Belovende (daer voor wy ons Koninghlijck Woordt te pandt stellen) dat al't geen, 't welck van onse gheseyde Ambassadeurs, Commissarissen en Gedeputeerden in dit boven-genoemde gedaen, ghehandelt en gheslooten sal zijn, van ons vast, bestandigen en aengenaem ghehouden sal worden, en dat wy 't onverbreeckelijck sulen onderhouden, en, indien 't van noode is, met onse handt en zeghel bevestighen. Tot ghetuygenis van 't welck wy ons groot zegel aen dese onse Brief, die met onse handt geteekent is, hebben doen setten. By *Novam Sarum*, op de, *seventiende* dagh van October, in 't eerste jaer van onse Heerschappy.

Geteekent

CAROLUS R.

En gezegelt met het Groot-zegel in geel was.

Ensuit la Teneur de la Procuration du Sieur Dudley Carleton, Chevalier Ambassadeur Ordinaire dudit Roy de la Grande Bretagne.

Carolus Dei Gratia Magnae Britanniae, Franciae, & Hiberniae Rex, fidei defensor &c. Omnibus ad quos praesentes literae pervenerint, salutem. Cum multae & graves admodum causae, nostra pariter & publica spectantes commoda, persuaserint nobis Tractatum & deliberationem inire, cum Serenissimis *Daniae & Sueciae Regibus, Electore Brandenburgico, & aliis Principibus & Confederatis nostris* (Publicae utilitatis imprimis studiosis) super iis, quae in hoc rerum statu nostro & communi Christiani Orbis bono utilia videbuntur, cumque ad id praefati Reges, Principes & Confederati nostri Legatos & Deputatos suos Hagam Batavorum missuri & deputaturi sunt, aut jam miserint vel deputarint, ut cum nostro aut nostris in & de praemissis & omnibus ea Concernentibus deliberent, conveniant & concludant, Sciatis quod nos de Fidelitate & provida animi circumspectione praedilecti & fidelis nostri *Dudley Carleton* Equitis aurati, Oratoris nostri Ordinarii apud illustrissimos Unitarum Belgij Provinciarum Ordines, apprimè confidentes ipsum verum, certum, legitimum, & indubitatum Commissarium & deputatum nostrum, hac in parte facimus, constituimus, & Ordinamus, eisdem per praesentes dantes & Concedentes plenam & omnimodam potestatem & auctoritatem cum praedictis Regibus, principibus & Confederatis nostris, vel eorum Legatis aut Deputatis, sufficientem, ad id auctoritatem habentibus deliberandi, conveniendi, & concludendi pro nobis & nostro nomine de & super ligis, amicitias, & Confederationibus, quibuscunque inter nos & praefatos Reges principes & Confederatos nostros, auxiliisque mutua concipiendi & Concordandi, & pro nobis & nostro nomine promittendi, & firmandi, pactionesque quaslibet & conventiones ineundi & contrahendi, caeteraque faciendi quae in praemissis vel eorum aliqua concernentibus utilia aut necessaria judicaverint, promittentes bona fide & verbo regio spondentes, quaecunque à praedicto Commissario & Deputato nostro in praemissis aut ea quovis modo Concernentibus, acta, gesta promissa, & Conclufa fuerint, Nos ea omnia rata, grataque habituros, & inviolabiliter observaturos. In cuius rei testimonium his literis nostris manu nostra signatis sigillum nostrum magnum apponi fecimus. Datæ apud Palatium nostrum Westmonasterii vicesimo tertio die Aprilis, Anno Regni nostri primo, Subsignatum erat Carolus Rex, & seelé de cire jaune du grand seau.

Hier

Hier volgt d'inhoudt van de Procuratie van de Heer Dudley Carleton, Ridder, ordinaer Ambassadeur vande geseyde Koningh van Groot Britange.

Karel, door Gods ghenade Koningh van Groot-Britange, Vranckrijk en Yerlandt, beschermer des Geloofs &c. Aen alle de geenen, die dese tegenwoordige Letteren sullen sien. *Saluyt.* Alsoo veel en seer zware saecken, gelijkelijck onse eygen, en de gemeene nuttigheden treffende, ons aengeraden hebben een Tractaet en Deliberatie aen te gaen met de Serenissime Koningen van Deenmarcken en Sweden, de Keurvorst van Brandenburg, en met andere Vorsten, en onse Geconfoedereerden, die voornamelijck de gemeene nuttigheyt benaerftigen, over soodanige dingen, die in dese onse staet der dingen, en in die van d'algemeene Christenheyt goet ende nut sullen schijnen, en alsoo hier toe de voorgenoemde Koningen, Vorsten en onse Geconfoedereerden hun Gesanten en Gedeputeerden nae den Haegh in Hollandt souden senden en afvaerdigen, of alrede gevonden en afgevaardicht hebben, op dat sy met d'onsen in en van het voorgenoemde, en in een vande dingen, die daer toe behooren, souden delibereren, verdraeghen en besluyten: soo is't dat wy doen te weten dat wy, ons sonderlingh vertrouwende op de getrouweyten en forghvuldige omsichtigheyt des ghemoets van onse seer beminde en ghetrouwe Dudley Carleton, Ridder, onse ordinare Orateur en Ambassadeur by de Doorluchtigste Staten der Vereenighde Nederlanden, hem onse ware, seckerere, wettige en ontwijffelijcke Commissaris en Gedeputeerde in desen deele maecten, constitueren ende ordonneren, aen hem door dese tegenwoordighe gevende ende verleende volke en genoeghame macht en autoriteyt, om met de voorgenoemde Koningen, Vorsten, en onse geconfoedereerden, of met hun Ambassadeurs of Gedeputeerden, ghenoughame autoriteyt hier toe hebbende te delibereren, verdragen, en te sluyten voor ons, en in onse naem, van en over de Liguen, Vriendtschappen, en Confoederatien, die wy hebben tusschen ons en de voorgeseyde Koningen, Vorsten, ende onse geconfoedereerden: oock om onderlinghe bystandt te concipieren en toe te staen, en voor ons en in onse naem te belooven en te bevestighen, alle accoorden en overeenkomsten aen te gaen, en te contracteren, en alle andere dingen te doen, die hy in't boovenghenoemde, of in eenige andere dingen, hier toe behoorende, nut of noodigh oordeelen sal: belovende ter goeder trouwen (daer toe wy ons Konincklijck woordt verpanden) dat wy al'tgeen, 'twelck van onse voorgenoemde Commissaris en Gedeputeerde in't voorgeseyde, of in't geen, 'twelck dit eenighsints aengaet, gedaen, gehandelt, belooften beslooten sal worden, voor secker en aenghe-naem sullen houden, en onverbreeckelijck observeren. Tot getuygenis van welcke saeck wy ons groot Zegel aen dese onse Letteren, die met onse handt gheteeckent is, hebben laeten aendoen. Gegeven by ons Paleys van West-Munster, op den drie en twintighsten dagh van April in't eerste jaer van onse Heerschappy. Was ondeteeckent Karolus Rex, en gezegelt met het Groot Zegel in geele was.

Ensuit la teneur du Pouvoir desdits Seigneurs Ambassadeurs Extraordinaires du Roy de Denemarc.

Christianus quartus Dei gratia, Norwegia, Vandalorum, Gothorumque Rex, Dux Slesuici, Holsatia, Stormania, ac Ditmarsia, Comes in Oldenburg & Delmenhorst; Omnibus & singulis quibus haec nostrae exhibentur litterae, pro Status ac dignitatis ratione, post officii, benevolentiae, favoris, ac gratiae nostrae Regiae, Testificatiohem condignam, amice benevole ac clementissime significamus, cum hoc tempore inter praecipuos aliquot Europae Reges, principes, ac Status Haec Batavorum, per legatos illuc mittendos, conventus haberi, ac de mediis, per quae afflictis, ac

perè oppressa Germania in pristinum statum ac tranquillitatem reduci possit, matura deliberatio institui debeat, Nos pro eo studio & Favore, quo erga bonum publicum tenemur, pio huic & laudabili proposito minime deesse voluisse, & propterea Generosos ac Nobiles, Regni nostri Cancellarium & Senatores, praesentum arcis Niburgensis dilectos nobis fideles, *Jacobum Ulfeldium* in Urup. & *Christianum Thome* in Tommerup Haereditarios, quorum prudentiam, fidem ac diligentiam in multis gravissimis rebus experti sumus illuc nostro nomine ablegasse, quibus vigore praesentium damus & Concedimus plenam ac omnimodam potestatem cum Regibus, principibus & Statibus praedictis, aut eorum Legatis, sufficientem itidem ad id Commissionem habentibus, conveniendi, deliberandi, & nostro nomine concludendi, de iis omnibus, quae ad praedictum scopum necessaria aut expedientia videbuntur, *confederationes*, item *Contractus* aliasque litteras aut Instrumenta super iis erigendi & firmandi, spondentes & promittentes in verbo Regio. nos ea omnia, quae praedicti Legati & deputati nostri ita gerent & promittent, rata & grata habituros: in quorum pleniorum fidem praesentes manus nostrae Regiae subscriptione roboratas, Sigilli appositione muniri curavimus, dabantur Nieuburgi 31 Octobris Anno 1625. Signatu *Christianus*, & cachette d'un Cachet en cire rouge.

Hier volgt d'inhoudt vande Pouvoir ofte macht der geseyde Heeren Ambassadeurs Extraordinaire van Denemarcken.

Christianus de vierde, door Gods genade Koningh van Denemarcken, Noorwegen, der Wandalen ende Gothen, Hertogh van Sleswijk, Holstejn, Stormarck en Ditmarsen, Graef in Oldenburgh en Delmerhorst, aen allen en een yder, aen dewelcken dese onse Brieven sullen vertoont worden, naer vereysch van sijn staet en waerdigheyt, naer behoorlijcke betuygenis van onse Konincklijcke dienst, weldaet, jonst en genade, soo maecten wy vriendelijck, jonstelijck ende goedertierentlijck bekent. Dat allo in dese tijdt tusschen eenige voorname Coningen, Vorsten en Staten in den Haegh in Hollandt, door Ambassadeurs derwaerts te senden, Vergaderinghen gehouden sullen worden, om van de middelen, door dewelcke het bedroefde en by nae verdruckte Duytsland in voorige staet en rust gebracht soude kunnen worden, te handelen, ende alsoo men tijdighe deliberatie daer toe behoerde in te stellen, soo is't dat wy, om dese naerstigheyt en jonst, daer mee wy aen't gemeene nut verbonden zijn, geensints in dit godtvruchtigh en loffelijck voorstel in ghebreecke hebben willen blyven, ende dicshalven derwaerts ghesonden hebben d'Edele en kloeckmoedige Heeren, onse Cancellier van't Rijck, en Raden, d'Overste van Nieuwburgh, onse beminden ende getrouwen, *Jacob Ulfelt* Erf-Heer in Urup, en *Christiaan Thomas*, Erf-Heer in Tommerup, welckers voorsichtigheyt, ghetrouweyten en naerstigheyt wy in veel zware saecken hebben beproeft, aende welcken wy, uyt kracht der tegenwoordigen, geven en verleenen volkoomen macht om met de gezeyde Koningen, Vorsten en Staten, of met hun Ambassadeurs, genoeghame Commissie hier toe hebbende, te vergaderen, delibereren, en in onse naem te sluyten alle soodanige dingen, die tot het voornoemde oogherck nut of noodigh sullen schijnen; *Confederationen*, *Contracten*, en andere Brieven of Instrumenten daer over te maecten, en te bevestigen: belovende, en ons Konincklijck woordt verpandende, dat wy alle 'tgeen, 'twelck onse voorsseyde Ambassadeurs en Gedeputeerden dus sullen doen en belooven, voor aenghe-naem en vast te houden. In welckers volkomender verseeckeringh wy dese teghenwoordighen, door d'onderschrijvingh van onse Konincklijcke handt versterckt, door d'aendoeningh van ons Zegel hebben doen bevestigen. Gegeven te Nieuburgh, op een en dertighste dagh van October in't Jaer seftien hondert vijfen twintigh. Geteekent *CHRISTIANUS*, en met het Zeghel in roode was gezegelt.

*Ensuit la teneur de la Procuration des Sieurs
Commissaires des Seigneurs Estats Ge-
neraux.*

L Es Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas: A tous ceux qui ces presentes verront, Salut. Comme ainsi soit, que pour d'un Commun concert rompre le progres des mauvaises, & tres-dangereuses menées, outrages, violances, & oppressions, qui se font par guerre ouverte & voye de fait contre la pacification, constitutions fondamentales, & autres capitulations de l'Empire, confirmées par les Empereurs mesmes, auroit esté trouve bon, par la direction & à l'instance du Serenissime Roy de la Grande Bretagne, de tenir icy en la Haye une assemblée des Ambassadeurs & Commissaires desdits Roys, Princes & Potentats, interessés en cette cause, comme aussi de nos Deputés, pour conferer, traiter, & conclure une ferme Alliance de Ligue offensive & defensiva, contre tous ceux qui maintenant ou pour l'advenir seront Autheurs desdites menées, outrages, violences & oppressions, Et qu'à cette fin seroyent arrivés sur le lieu les Tres-illustres Seigneurs *George Duc de Buckingham*, grand Admiral &c. *Henry Comte d'Hollande*, Ambassadeurs Extraordinaires du Tres-haut, Tres-excellent & Tres-puissant Roy de la Grande Bretagne, comme aussi le Sieur *Dudley Carleton* Chevalier Ambassadeur Ordinaire de sadite Majesté en auroit charge & Commission speciale, & qu'aussi seroyent arrivés sur le lieu les Seigneurs *Jacques Ulfelt* de Urup, Chancelier du Royaume de Denemarck, Gouverneur de Nieuburg, & *Christiaan Tomassen* de Tommerup, Ambassadeurs Extraordinaires du Tres-haut, Tres-excellent & Tres-puissant Roy de Denemarck; Pour ce est il qu'ayans entiere confiance de la preud'homie, longue experience es affaires, fidelité, suffisance & bonnes qualités des Sieurs, *Floris Comte de Culenbourg*, Baron de Pallant, Witthem, Weerde, Sieur de Leede, Lienden, Wildenburgh, Kenwieler, Engelsdorp, Vrechem, Bachem &c. *Nicolas de Bouchorst* Sieur de Noortwijk, Baillif, & grand Maîtres des levés de Rijnlant, *Anthoine Duick* Conseiller, & Pensionnaire des Estats d'Hollande & West-Frise, *Simon de Beaumont* Conseiller & Pensionnaire de la Ville de Middelbourg, *Gijsbert de Hertefeld*, *Christiaan Oosterzee* Grietman de Lemsterlant, *Thomas Varwer* Bourgeois-maître de la Ville de Deventer, & *Goossen Schaffer*, Sieur en Uthusen & Meeden &c. avons iceux commis, ordonné, & député, Commettons, ordonnons, & deputons par ces presentes, pour en nôtre Nom, & de nôtre part, se trouver en l'Assemblée desdits Sieurs Ambassadeurs Extraordinaires & Ordinaires desdits Roys, & des autres Roys & Potentats, lesquels s'y joindront encores, leur donnant plein pouvoir & autorité de traiter, convenir, & conclure avec eux une ferme Alliance & Ligue Offensive & Defensiva contre lesdites menées, outrages & oppressions; Et de tout ce qui sera convenu & conclu, faire ou passer tel ou tels Instruments, Contracts & promesses, que besoin sera, & generalement faire en ce que dessus, tout ainsi que nous ferions ou faire pourrions si presens en personne y estions, jacoit que la chose requist mandement plus special, qu'il n'est contenu par ces presentes; Promettans sincerement & de bonne foy avoir agreable, tenir ferme & stable à tous jours ce qu'en cette qualite sera fait, procuré, promis, convenu, & accordé par nosdits Deputés en ce que dessus, & qu'en depend, l'observer, l'accomplir & entretenir inviolablement, sans jamais aller ny venir au Contraire directement ou indirectement, en quelque forte ou maniere que ce soit, mais le tout devoir ratifier, si besoin est au contentement desdits Roys & autres, qui trouveront bon y entrevenir ou se joindre. Fait à la Haye en nôtre Assemblée sous nôtre grand sceel, Paraphure & sous la signature de nôtre Griffier. Le vingt huitiesme de Novembre l'an mil six cens vingt & cinq. Estoit Paraphé *Gijsbert de Boetselaer*. Et sur le reply, par Ordonnance desdits Seig-

neurs Estats Generaux, signé *J. van Goch*, sceelé du grand sceau en cire rouge.

Estoit Signé.

L. S. G. Buckingham. *L. S. Jacob Ulfelt.*
L. S. Hollandes. *L. S. Christiaan Tomassen.*
L. S. Dudley Carleton.
L. S. Floris Comte de Culenbourg.
L. S. Nicolas de Bouchorst.
L. S. Ant. Duyck.
L. S. S. de Beaumont.
L. S. G. van Hartevelt.
L. S. C. van Oosterzee.
L. S. Thomas Varwer.
L. S. G. Schaffer.

*Hier volght d'inhoudt van de Procuratie der
Heeren Commissarissen van de Heeren Sta-
ten Generael.*

D E Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, aen alle de genen, die dese tegenwoordigen fullen sien, *Saluzt*. Alsoo, om met een gemeen concoort te breken de progressen en voortgangen der quade en seer gevaerlijcke menen, overlafsen, geweldens, en verdruckingen, die gedaen worden door openbare oorlogh en wegen van dadelijckbeydt, tegen de pacificatie, fundamentale Constitutien, en andere capitulatiens van 't Keyserrijck, door de Keyfers self geconfermeert, goet gevonden is door de directie, en op d'instantie van de Serenissime Coningh van Groot-Brittanje, hier in den Haegh te houden een vergaderingh der Ambassadeurs en Commissarissen der gesejde Koningen, Princen en Potentaten, in dese saeck geinteresseert, gelijk oock van onse Gedeputeerden, om te confereren, tracteren en te sluyten een vaste Alliantie van Ligue, offensive en defensiva, tegen alle de genen, die nu zijn, of voor't aenstaende fullen wesen Autheuren der gesejde Menen, overlafsen, geweldens en verdruckingen, en alsoo ten dien eynde ter gheseyde plaets sijn gekomen de Doorluchtighste Heeren *Georgh. Hartogh van Buckingham*, groot Admiraal, &c. *Henrijck. Graef van Hollandts*, Extraordinaire Ambassadeurs van de hooghste, uytmuntentste en machtighste Koningh van Groot-Brittanje, gelijk oock dat de Heer *Dudley Carleton*, Ridder, ordinaer Ambassadeur van sijn gesejde Majesteyt daer toe speciale last en Commissie heeft, en oock dat de Heeren *Jacob Ulfelt* van Urup, Cancellier van 't Koninckrijck van Deenmarcken, Gouverneur van Nieuburg, en *Christiaan Thomassen* van Tommerup, Extraordinaire Ambassadeurs van de hooghste, uytmuntentste en machtighste Koningh van Deenmarcken ter plaets sijn gekomen: soo is 't dat wy, volkome betrouwen hebbende in d'oprechtigheydt, lange ervarentheydt van saken, getrouwheydt, genoechsaemheydt en goede qualiteyten der Heeren *Floris. Graef van Culenburgh*, Baron van Pallant, Witthem, Weerde, Heer van Leede, Lienden, Wildenburgh, Kenwieler, Engelsdorp, Vrechen, Pachem, &c. *Nicolaus van Boeckhorst*, Heer van Noortwijk, Baljuw en Dijkgraef van Rijnlant, *Antonie Duick*, Raet en Pensionaris der Staten van Hollandt en Westvrielandt, *Symon van Beaumont*, Raet en Pensionaris van de Stadt Middelburgh, *Gijsbert van Hartevelt*, *Christiaan Oosterzee*, Grietman van Lemsterlant, *Thomas Varwer*, Burgermeester van de Stadt Deventer, en *Goossen Schaffer*, Heer in Uthusen en Meeden, &c. hen hebben gecommiteert, geordonneert en gedeputeert, committeren, ordonneren ende deputeren hen door dese tegenwoordigen, om in onse naam, en van onsent wegen te verschynen in de vergaderingh der gesejde Heeren Extraordinaire en ordinare Ambassadeurs der gesejde Koningen, en der andere Koningen en Potentaten, die sich hier noch by fullen voegen, aen hen gevende volle macht en autoriteyt, om te tracteren, verdragen en met hen te sluyten een vaste Alliantie en Ligue offensive en defensiva teghen de gheseyde Menen, overlafsen, gheweldens en verdruckingen, en van al 't geen, dat verdragen of geslooten sal zijn, te maken, ofte

ofte passeren sulcke instrumenten, contracten en beloften, als van nooden sal zijn. En generallyc in 't bovenstaende te doen even eens ghelijck wy souden doen, of konnen doen als of wy self daer tegenwoordigh waren, schoon de saeck speciaelder mandement vereyschte dan door dese teghenwoordighe begrepen is; belovende oprechtelijck en ter goeder trouwe aenghenaem te hebben, en voor altijd vast en bestandigh te houden al't geen in dese qualiteyt sal sijn ghedaen, geprocureert, beloofd, verdragen en veraccordeert door onse geseide Ghedepu- teerden in 't geen, 't welck hier voor ghenoeemt is, en daer aen kleeft, dat t'observeren, vervullen, en on- verbreeckelijck t'onderhouden, sonder oyt daer teghen te doen of te laten doen, directeijck of indirectelijck, in hoedanighe wyse en maniere dat het zy, maer het alles te ratificeeren, soo 't noodt is, tot contentement en vernoevingh der gheseyde Koninghen en anderen, die goetd sullen vinden hier by in te komen, of sich daer by te vervoeghen. Ghedaen in den Haghe, in onse Ver- gaderingh, onder ons Groot-Zegel, geparafeert en on- derde teeckeningh van onse Griffier. Den 28. dagh van December, in 't jaer 1625. Was gheparafeert *Gijsbert de Boetseler*. Onderstontd door d'ordonnan- tie der gheseyde Heeren Staten Generael; gheteeck- kent *J. van Goch*. Ghezegelt met het Groot-Zegel in roode was.

Was gheteeckent

D. S. G. Buckingham. *L. S. Jacob Ulefelt.*
L. S. Hollande. *L. S. Christiaan*
L. S. Dudley Carleton. *Thomassen.*
L. S. Floris, Graef van Culenburgh.
L. S. Nicolaes van Boeckhorst.
L. S. Ant. Duyck.
L. S. S. van Beaumont.
L. S. G. van Hartewelt.
L. S. C. van Oosterzee.
L. S. Thomas Varwer.
L. S. G. Schaffer.

Memoire touchant le Traitté fait à la Haye entre les Serenissimes Roys de la Grande Bretagne & de Denemarc, & les Seigneurs Estats des Provinces Unies des Pays Bas le 9. Decemb. 1625.

Ad referendum.

ENCORES que Messieurs les Ambassadeurs & Deputés qui ont traité, ayent trouvé à propos de le coucher en termes plus generaux pour plusieurs respects, & considerations: si est ce qu'il faut presupposer que le *Palatinat Haut & Bas* avec toutes ses Dignités & dependances doit estre tenu pour compris expressement, à ce que les Concederés soyent obligés d'en procurer & obtenir par toutes voyes possibles la restitution au *Prince Electeur Palatin*, & à ses enfans, puis qu'on les en a depossédés injustement, & que lesdits Concederés n'entrent point en aucun accord avec la contre partie, sans y comprendre ledit Seigneur Electeur.

Que le subsidie d'argent que sa Majesté de la Grande Bretagne contribue de *trois cens mille Florins par mois* à l'Armée du Roy de Denemarc, sera continué jusques à ce que par *une vive & gaillarde diversion*, que sa Majesté de la Grand Bretagne fera par une autre Armée par terre, aussi bien que par ses Flottes sur Mer, le Roy de Denemarc se trouvera par effet *plus assisté que par ledit subsidie d'argent*, ou par d'autres subsidies & contributions sa Majesté sera rendu capable de maintenir son Armée.

Qu'en cas que le Roy de la Grande Bretagne, desire d'envoyer de ses propres subjects *six mille hommes de pied à ladite Armée*, & d'entretenir *mille Chevaux* à ses gages, mais selon la proportion de la paye de sa Majesté de Denemarc; il luy sera libre d'en faire ainsi au bout de trois mois, comme il est où sera accordé entre leurs Majestés de la Grande Bretagne & de Denemarc, par l'entremise du Chevalier *Amspreuther*, & que la paye desdits gens sera, par voye de rabat, de la somme pro-

mise de *trois cens mille Florins par mois*, le reste dudit argent allant aux autres frais de ladite Armée.

Que l'Armée du Comte de *Mansfelt* tandis qu'elle demeurera conjointe, ou en la disposition du Roy de Denemarc, (comme elle est à present, & s'entend devoir continuer jusques à une autre resolution, prise par les Concederés) doit estre prise & mise en ligne de compte du nombre de gens, tant de Cavallerie que d'Infanterie, spécifié dans le deuxiesme Article dudit Traitté; Entendant que ledit Article, ne soit point dument intrep- teté, jusques à ce que les moyens seront augmentés par d'autres contributions, point encor spécifiés dans ledit Traitté, pour subvenir à l'entretènement de ladite Armée de sa Majesté de Denemarc.

Que l'on entend aussi que nul des Concederés ne pourra envoyer, ou laisser porter directement ou indirectement aux Ennemis ou leur adherens, des *Amunitions de Bouche ou de guerre, ou bien de masts, cordages ou quelques autres necessités*, soit de guerre, ou pour armer, ou bastir des Navires, mais l'empescheron & defendront à leur possible, tant à leurs propres subjects que tous autres, à peine d'estre tout de bonne prise.

Puis que par le Traitté de Concederation susdit, est promis que les Seigneurs Ambassadeurs des Roys de la Grande Bretagne & de Denemarc, & les Deputés des Seigneurs Estats feront fournir icy à la Haye la Declaration de la volonté de leurs Souverains sur iceluy Traitté, dans le vingtiesme de Mars prochainement venant: Promettant lesdits Seigneurs Ambassadeurs & Deputés en mesme terme & lieu, aussi fournir la Declaration de leurs Souverains sur les points & Articles compris en ce present Memoire. Estoit signé & sealé, comme s'enluit.

G. Buckingham. *Jacob Ulefelt.*
Hollande. *Christiaan Tomassen.*
Dudley Carleton.
Floris Comte de Culenburgh.
Nicolas de Bouckhorst.
Ant. Duyck.
S. de Beaumont.
G. v. Hertewelt.
C. Oosterzee.
Thomas Varwer.
G. Schaffer.

Memorie aengaende het Tractaet, gemaect in den Hage, tusschen de Serenissime Koningen van Groot-Brittanje, en van Deenmarcken, en de Heeren Staten der Vereenigde Nederlanden. Den 9. December, 1625.

Ad referendum.

ALHOEWEL mijn Heeren d'Ambassadeurs en Gedeputeerden, die getraecteert hebben, goet hebben gevonden dat in generaler termen te stellen, om veel respects en consideration; soo is 't dat men presupposeren moet dat d'*Opper- en Neder-Paltz*, met alle sijn digniteyten en aenkleven expresselijck moet sijn gehouden, dat de gheconfedereerden verplicht sijn door alle mogelijcke middelen de restitutie en herstelling daer af te procureren en te verkrygen voor de *Keur-Vorst Paltz-Graef*, en voor sijn kinderen, dewijl men hen ongerechtelijck daer uyt gestooten heft, en dat de gheseyde Geconfedereerden niet in eenigh verdrach met de tegenparthy sullen treden, sonder daer de geseide Heer Keur-Vorst in te begrypen.

Dat de subsidie van gelt, die sijn Majesteyt van Groot-Brittanje contribueert en opbrenght, van 300000. *Florijnen ter maent* voor 't heyr van de Koningh van Deenmarcken sal gecontinueert worden, tot dat door een *levendige en geestige diversion*, die sijn Majesteyt van Groot-Brittanje met een ander heyr te landt, gelijk oock met sijn Vloten in zee, de Koningh van Deenmarcken sich mer'er daer sal bevinden *meer geassisteert dan door de geseide subsidie van gelt*: of sijn Majesteyt sal, door andere subsidien en contriburien, capabel ghemaect worden om sijn heyr t'ondersteunen.

Dat in geval de Koning van Groot-Brittanje van sijn eyge onder-

onderfaten 6000 Mannen te voet naer 't ghefeyde heyr be-geert te fenden, en 1000 Paerden op fijn gagie t'onderhouden, maer naer de proportie van de foldy van fijn Majesteit van Deenmarken, het aen hem vry fal ftaen dus daer in te doen ten eynde van drie maenden, gelijk veracordeert is, of veracordeert fal worden tuffchen de Majesteiten van Groot-Brittanje, en van Deenmarken, door d'intermissie van de Ridder *Amstruther*, en dat de betaling der gefeyde krijghs-lieden fal zijn door middel van rabat van de beloofde fomme van 300000 *Florynen* ter maent; 't overige van 't gefeyde gelt gaende aen d'andere kosten van 't gefeyde heyr.

Dat het heyr van de Graef van Mansfelt, terwijl het vervoecht, of in difpofitie van de Koningh van Deenmarken fal blyven, (gelijk het nu is, en verfaet te behooren te continueren tot aen een ander befluyt, door de Geconfedereerden genomen) gerekent moet worden onder 't getal van 't volck, soo te voet als te Paert, ghespecificiert in het tweede Artijckel van 't gheseyde verdragh; wel verfaende dat het gheseyde Artijckel niet strenghe-lijck verklaert fal worden, tot dat de middelen vermeer-derd fullen zijn door andere contributien, noch niet ge-specificiert in 't gheseyde Tractaet, om te hulp te komen tot d'onderhoudingh van 't gheseyde heyr van fijn Majesteit van Deenmarken.

Men verfaet oock dat niemandt der geconfedereerden fal mogen fenden, of doen fenden, directelijck of indirectelijck, aen de vyanden, of aen hun Adherenten eenige *Lijftocht*, of *Ammunitie van oorlogh*, of *masten*, *touwen*, of andere *noodfakelijke dingen*, 't zy tot d'oorlogh, of om Schepen toete ruften ofte te timmeren, maer dat fullen beletten en voorkomen, soo veel als hen mogelijk is, soo wel aen hun cyghe onderfaten, als aen alle anderen, op verbeurte van voor prijs verklaert te worden.

Dat door het Tractaet van Confederatie voorgenoomt beloofd is dat de Heeren Ambassadeurs der Koninghen van Groot-Brittanje, en van Denemarcken, en de gedeputeerden der Heeren Staten fullen beftellen en doen komen in den Haghe de declaratie van de wil van hun Souverainen op dit Tractaet binnen de *twintighste* dagh van Maert eerst komende; belovende de gheseyde Heeren Ambassadeurs en Ghedeputeerden, in een selve terme en plaets oock te fourneren en te leveren de declaratie van hun Souverainen op de punten en artijckelen in dese tegenwoordige Memorie begrepen. Was geteekent en befegelt gelijk volgt.

G. Buckingham. Jacob Ulefelt.
Hollande. Christiaen Thomassen.
Dudley Carleton

Floris, Graef van Kulenburgh.
Nicolaes van Boeckhorst.
Antonie Duick.
S. van Beaumont.
G. van Hartevelt.
C. Oosterzee.
Thomas Verwar.
G. Schaffer.

d'Aggreatie des Coninghs van Denemarck op beyde soo Tractaet als Memorie was gheda-teert Wolfenbitteld den 28. Febr. 1626.

Daer wierdt oock gemaect een onverganckelijck ontwerp van Alliance met den Prince van Transivaniën, luydende

Alfoo de Doorluchtige ende Hoochgeboorne Vorst ende Heere, Heere *Gabriel* des heylighen Room-schen Rijcx ende in Sevenburgen Vorst &c. Heer van etlijke deelen des Coninckrijcx van Ungaren, der Zieckler Graef, Hertoch tho Oppelen ende Ratiborn, door zyne Furstelijcke Doorluchtigheits Ghesante den Heer *Matthias Quadt ten Wickrodt* ende *Zoppenbrugh* uyt kracht van desselvs Procuratie, ghedateert den 18. April

leffleden, heeft doen verklaren geresolveert te zijn sich in de bovengesz Alliancie te begeven.

Zoo is 't, dat de Heeren Staten Ghenerael der Vereenighde Nederlanden verklaren te vreden te wesen op 't welbehaghen ende goet vinden van de Konincklijke Majesteiten van *Groot Bretaignen ende Denemarcken* met den voorschreven Heere Ghesante te accordeeren ende verdragen, gelijk zy by provisie op believe van de zelve Majesteiten accorderen, verdragen ende besluyten mits desen de Conditien ende Artijckelen hier na volgende.

Dat Hooghtged: Vorst in de boven gheschreven Unie sich sal begheven ende hem daer in begheeft mits desen, gelijk hy oock van de geconfedereerde daer inne op ende aenghenomen wordt, in sulcker ghesalt als of fijn Vorstelijcke Doorluchtigheyt aenvanckelijck deselve Unie hadde helpen tracteren ende sluyten.

Zijn Furstelijcke Doorluchtigheyt sal een *armée* formeeren, ende daer mede selvs te Velde komen, ten minsten met *vijftien duysent Ruyteren* om *apart* ofte met de troupes van de andere geconfedereerden, daer by te voeghen, te invadeeren de Landen van de ghene die deselve Gheconfedereerde soeckt te beschadighen.

Ende dewyle dese invasie werdende ghedaen syne Furstelijcke Doorluchtigheyt verfcheydene sware besettinghen op diverse Frontieren ende passagien sal moeten doen, om daer door geen inval te lyden, ende tot dien eynde onderhouden een groot aental Volcks van *veertigh of meer duysent Mannen*.

Sullen de Gheconfedereerden ter Maent van 32 dagen, voor de Maenden dat sijne Furstelijcke Doorluchtigheyt effectuelijcken, in voeghen als vooren, te Velde sal wesen, hem assisteeren met *veertigh duysent Rijcxdaelders* te betaelen, de *helfte* daer van by den Koningh van Groot Brittanien, een *vierendeel* by den Koningh van Denemarck, ende aengaende 't resterende *vierendeel*, fullen de gesamentlijke Geconfedereerden haer sterckmaken, dat het selve oock sal worden gepresteert.

Ende daer-en-boven by deselve syne Furstelijcke Doorluchtigheyt te Velde schicken ende onderhouden *acht of thien duysent Man te Voet*, ende *twee duysent Paerden*.

Ende sal debvoir worden ghedaen by alle Koninghen, Princen ende Potentaten binnen ende buyten Europa, dat hun deselve mede in de Unie willen begheven, 't sy dat sulcks ghedaen sal worden door d'ordinaris Ambassadeurs in de respectieve plaetsen residierende, of door een Extraordinaris befendinghe, so als 't selve best sal werden gevonden.

d'Andere Artijckelen van de voerschreven Alliantie werden verfaen bundigh ende vast te blyven, ende dese tot naerder verseeckeringhe daer by te komen.

Ghedaeen in 's Gravenhaghe op 't welbehaeghen van Hooghtged: Koningen den 18. September 1626. Onderfont, Ter Ordonnantie van Hooghemelde Heeren Staten Generael.

Was gheteeckent

I. van Goch.

By voorgaende Tractaten met Chur-Brandenburgh in de Jaren 1622. ende 1624. ghemaect, was alreede desen Staet wel niet uytdruckelijck, edoch nochtans indirectelijck ende by ghevolghe verbonden tot Oorloghe of continuatie van dien teghen den Koningh van Spaignien die d'Oostenrijcksche ende Furst-Nyburghsche interessen voorfont. Dese Staet ter contrarie de Chur-Brandenburghsche. Daerom sal oock noodigh sijn hier weder te stellen het Tractaet van provisionele doylingh der litigieuse Furstendommen ende Landen tuffchen hooghtgemelte Chur ende Fursten.

Provi-

Provisoneel Tractaet tusschen hare C. ende F. D. van Brandenburg ende Nyborg, gheslooten Dussendorp den 9. Marty 1629.

Alsoo tusschen de Doorluchtigste Chur, ende Fursten Heere *Georg Wilhelm* Marckgrave tot Brandenburg des H. Roomschen Rijcx Aertz-Camerer ende Chur-Furst, in Pruyssen, tot Gulick, Cleve, Berge, Stetin, Pomeran, der Cassuben ende Wenden, oock in Silesien tot Crossen ende Jaghendorp Hertoch, Burghgrave tot Nurenbergh ende Furst tot Rughen, Grave totter Marck ende Ravensbergh, Heere tot Ravensteyn &c. ende Heere *Wolfgang Wilhelm* Paltzgrave aen den Rijn, in Bejern, tot Gulick, Cleve ende Berge Aerts-hartogh, Grave tot Veldentz, Spanheimb, der Marck, Ravensbergh ende Morse, Heere tot Ravensteyn &c. allerhande srydigheyden ende misverstandt geweest zijn, over de administratie ende ghenietinghe van de Gulich, Cleef ende Berghsche Hertochdommen, als oock van de daer toe ghehoorighe Graeffschappen ende Heerlijckheyden, ende andere Leenen ende daer van dependerende apparenentien, ghelijck deselve den Doorluchtighen ende Hooghgeboren Furst ende Heere, Heere Johan Wilhelm, Hoochloffelijcker Memorie Hertogh tot Gulich, Cleve, Berge, Grave totter Marck, Ravensbergh, ende Morse Heere tot Ravensteyn &c. by tijdt sijns levens gepoffideert heeft.

Waeromme beyde hare Chur: ende Furste: D: D: ryperlijck ten ghemoede ghetrocken hebben, by aldien foodanighe verdeuytende periculouse differentien, noch langer ghecontinueert worden souden, dat niet alleenlijck hare Chur ende F: F: D: D: sels in ghestadighe danghereuse onruste suten, maer oock beydersijts onschuldige Landt Standen ende Onderdanen in't hoogste verderf ghebracht, de Landen gantschlijck ghestrueert, ende eyndlijck van de rechtmatighe Erfghenamen, *Ja wel heel van het Roomsche Rijk afgetrocken werden mochten.*

Om dit alles nu voor te komen, ende in consideratie van de Verwandschap ende Bloedts vriendschap, waer mede hare Chur ende F: F: D: D. malkander soo na bestaen, ende uyt schuldighe liefde totte Onderdanen, soo hebben hare Chur: ende F: F: D: D. met malkanderen een provisioneel accoord van *vijf en twintigh Jaer* lanck (by soo verre voor den uytganck van deselve, desen srijdt van Successie niet in't goede, ofte door recht behoorlijck vergeleeken ofte gedecideert wordt) opgerecht, in manieren als hier naer volgt.

I.

Ten eersten. Præcaveren beydersijts hare Chur: ende F: F: D: D. dat dit accoord noch haer sels, noch andere, die op dese Landen pretenderen, niet en sal naedeelijck, ofte hinderlijck zijn, aan't geene wat een yghelijcken van rechts wegen toebehoort, ofte by ordentlijcke Declaratie van rechten toeghekent werden mochte, ende derhalven oock van geen derden, teghens hare Chur: ende F: F: D: D. sels, ofte anders tot prejuditie aengetrocken worden.

II.

Daeromme willen hare Chur: ende F: F: D: D. t'samenderhandt, aen de Roomsche Keyserlijcke Majesteit als zijnde haren *allerghemadighsten Leen-Heeren*, ende hoogste over-hoofte schuldigh respect dragen ende derselven dit provisioneel accoord aller onderdanighst notificeren, met het alleronderdanighst betrouwen, dewyle daer door niemant aen synen rechte geprejudicieert en wordt, maer daer en tegens door dit middel de Landen by het Rijk behouden, oock de Onderdanen in vrede ende ruste ghefelt worden, dat hare Keyserlijcke Majesteit het selve allerghenadighst ende geerne werden vernemen.

III.

Ten anderen willen hare Chur: ende F: F: D: D. dit accoord communiceren aen de Konincklyke Majesteit

tot *Hispanien*, ende de *Señora Infanta*, als mede aen de Hoog Mogende Heeren *Staten Generael*, ende verfoecken dat sy allerlijts haer volck, dewyle hare Churf: ende F: F: D: D. nu met malkanderen veraccordeert zijn, uyt alle plaetsen deser Vorstendommen ende Landen afvoeren; ofte *doch elck deyl boven eene plaets niet beset houden*, ende in deselve de Soldatesca sich binnen de Steden ende anders allerdings neutrael hoeden laten willen: dat sy oock alle Hostiliteyten, Repressalien ende dadelijckheyden hoe deselve namen hebben moghen, van de Gulichsche Furstendommen Graeffschappen ende Landen, ende allen derselver Inghesetenen ende Onderdanen diverteren, ende afstellen ende by aldien noch eenighe uyt dese Landen in de Garnisoenen ghearresteert waren, dat deselve sonder ontgeldinghe gherelaxeert ende los ghelaten werden: dat sy oock door schriftelijke resolutiones, soo wel hare Chur: ende F: F: D: D. als oock haer onder malkanderen sels verseckeren willen, dese Landen met nieuwe Inlegeringhen ende stil-liggen gantschelijck, oock met doortochten soo veel als mogelijck te verschoonen, end soo dierghelijcken noodsaeckelijck gheschieden moeste, sich als dan in't Land niet op te houden, ofte soo immers een nacht-Leger daer in te nemen noodigh, sich met onderhoudinghe van goede Krijgch-discipline, ende zonder beswaernisse oftelaft van de Onderdanen, volghens des H. Rijcx Constitutien, ende de Pas-Ordeninghe, mette voorgaende Fursten opghericht, te draghen, ende die ienigen soo daer tegen handelen, exemplarelijck te straffen, ende tot behoorlijcke restitutie ofte afdracht aen te houden, de Onderdanen nochtans onder geen pretext hoe het selve namen hebben mochte, met exactien ofte in anderen manieren te beswaren, maer haer by alle occasie, rechte neutraliteyt ghenieten te laten, ende by aldien eenen ofte meer, sich tegen des eenen ofte anderen deyls Soldatesca, ofte tegens de Neutraliteyt verlopen ofte strafbaer gemaect te hebben bevonden wierde, de animadvertie ende satisfactie daer over hy haer wettighe Overigheyt, waer onder sy gheseten zijn, behoorlijck te soecken.

IV.

Verder sal by beyder zyde *Assistenten* met sonderbaere diligentie ghesocht worden, dat sy haer niet onderneemen willen, eenighe plaetsen in dese Landen met Garnisoen te besetten, ofte te occuperen, ofte eenighen aenslagh daer op, ofte op de persoonen van hare Chur: ende F: F: D: D. Ridderichap en Steden, Landen en Luyden, Raden, Officers, ende Dienaers te maecten, ofte dierghelijcken haren toebehoorighen toe te laten. Maer soo verre sy sels, ofte eenighe van haere bedienaers ende Inghesetenen, in *Publico* ofte *Privato* teghens dese Landen, ofte derselver besitters, ende Onderdanen, ende Inghesetenen, ofte teghens de Land-standen in't Generael ofte Particulier yets te pretenderen hebben mochten, dat het selve met aftellinghe van alle dadelijckheyden, repressalien, en anders niet als door goetheyt ofte ordentlijck Recht, volgens de oude *Passa* ende *Concordaten*, behoorlijck gesocht, gedetermineert ende uytgevoert werde.

V.

Ghelijck sy dan oock niet en werden difficulteren te resolveren, dat sy geen van de possederende Chur: ende Fursten, in zyne, na het uytwyfen des accoords, hebbende Lands-Furstelijcke Jurisdicte, Regieringhe ende Verordeninghen ofte oock aenghenietinghe syner Renten ende Inkomsten, onder wat schijn ende pretext het oock gheschieden mochte, gheen indracht ofte behinderinghe doen, ofte door hare toebehoorighe het zelve doen laten zullen.

VI.

Daer-en-teghens hare Chur: ende F: F: D: D. de beyde Oorlogende parthyen sincerlijck zullen verseckeren, onaengheven dat een dezen, het ander den anderen Chur: ende Fursten assisteert, dat sy sich doch jegens beyde deelen, in't ghemeen ende afzonderlijck, beneffens hare Landen en Luyden willen betoonen, gelijck trouwe nabuyren toestaet, tot oprechte Neutraliteyt bevytighen, ende in voorvallende differentien,

VI. Daer

sich naer inhoudt van de oude *Pacta* ontscheyden laten, ende van alle contrarieteyten abstineren.

VII.

Het sal oock allerzijds alle 't gene wat tot hier en toe tusschen beyde Chur: ende Furst: ende derselver toebehoorige ghepasseert is ende tot onwille oorsaeck gegeven heeft, een yegelijck vergeven zijn, ende op niemant verhaelt worden.

VIII.

Maer daer-en-tegens willen beyde nu provisionaliter veraccordeerde Chur: ende Fursten een den anderen totter uydracht van de saecke trouwelijck ende Furstlijck meynen, ende gheduerende den tijdt van dit *Interim*, sonderlijck tot *Conservatie van beyderszijts possessie* sterck te samen houden, ende tegens andere metten rechte strydende, Vyandlijcke ende dadelijcke pretenfien, een den anderen met conjunctie van hare Standen getrouwelijck assiteren.

IX.

Soo wanneer tusschen hare Chur: ende F. F. D. D. ofte derselver Raden, Officers, Dicnacs, ende Onderfaten, eenigh misverstant komen mochten, waer voor men sich doch allerzijts met hooghsten vlijt, ende yver getrouwelijck wachten sal, soo sal men tegen malkanderen niet *de facto* procederen, maer na ghelegentheyte van de saecke, eerst de Officers ende Raden by den anderen doen komen, ende naer billickeijde de geresene abuyfen ontscheyden laten: maer souden daer immers soo groote difficulteyten voorvallen, dewelcke by de Officers ende Raden niet ontscheyden werden mochten, soo sullen schickelijcke ende genoeghsaeme gequalificeerde luyden, in ghelijcken getal van beyden zyden gekooft werden, die daer tusschen handelen ende in dergoetheyde de saecken afdoen, ofte anders by faulte van dien, door een expedijt, onpartydigh ende kort proces (waer in jegelijcken deel meer niet als twee, ende alsoo 't samen maer vier schriften toete laten) ende het selve ten langhsten binnen den tijdt van een Jaer af helpen; tot dien eynde dan die gene soo men beyderszijds hier toe kiest, in afsonderlinge beeedinge om onpartydigh in de saecke te sprecken, genomen werden sullen: ende sal het by 't gene, wat hier in per Majora gestatueert wort, tot te rechtmatige decisie van de Hooftsaecke, verblyven; maer hadden sy *Paria Vota*, alsdan sal jegelijck deyl eenen onderpartydighen *Arbiter* nomineren, ende uyt deselve eenen door 't lot gekooft ende alfulcken insghelijcx als voorz daer toe behoorelijck beeedight worden.

X.

By aldien oock den eenen of den anderen van de tegenwoordige Heeren Transigentien, ofte Heeren Erfgenamen, door den wille Godes voor d'expiratie van de *vijf en twintigh* Jaren, ofte eer dat de Hooftsaecke eyndelijck in 't goede oft door recht ontscheyden is, mette doot afgaen mochten, ende desselven Successeur oft Erfgenaem de Regieringhe deser Landen voor sijn deel aenvaerden, ende de Huldiginghe van de Standen, ende Onderdanen nemen wilde, soo sal het deselve elcke reyse den anderen noch levenden Chur: ofte Fursten ofte des selven nakomelingh, drie maenden van te voren te weten doen, op dat den selve sijn Gefanten schicken ende toefien magh, dat daer by niet alleen niet en gheschiede 't welck dit accoordt tegen ofte synen Heer prejudiciabel, maer dat den selven oock behoorelijck gedacht werde, ende de Standen Onderdanen sich aen den selven by alfulcken Huldiginghe te gelyck verbinden, ghelijck als dan de Huldiginghe, volghens gheconcipeerde form, geschieden sal, ende sal den Gefant by den Furst die de Huldiginghe ontfanght behoorelijck verplicht worden.

XI.

Beyde hare Chur: ende F. F. D. D. ende hare successors sal tot te decisie der saecke toe ofte tot een ander Principael ende perpetuel accoord, oft tot ten uyrganck van de *vijf-en-twintigh* Jaren, den geheelen Tytel ende de Wapenen van de Hertogen tot Gulich, Cleve, Bergh, mitsgaders van de toebehoorige Graefschappen ende Heerlijckheyden ghelaten worden, ende sy selfs willen d'een den anderen, het selve soo in 't sprecken als in 't

schryven gheven, ende belaffen dat de Onderdanen ende de Cantfeyren diergelijcken doen sullen.

XII.

Wat dan de Provisionele deylinge, administratie, Regieringe, ende genietinge der Landen angaet, soo sal aen sijnne Chur: Doorl: &c. blyven ende derselver toegeeygent worden, dat Furstendom *Cleve*, ende de beyde *Graeffschappen Marck ende Ravensbergh*, met alle ende yeghelijcke hare Regalien, Jurisdictionen, recht ende gherechtigheden.

XIII.

Insghelijcken sullen aen sijnne Furstelijcke Doorluchtigheyt, blyven ende derselver toegeeygent worden, de Furstendommen *Gulich ende Berge*, oock de Heerlijckheyde *Ravensteyn ende Breskesant*, met alle ende yeghelijcke Regalien, Jurisdictionen recht ende gerechtigheden.

XIII.

Gelijck oock sijnne Furstelijcke Doorl: sich voorbehouden doet, de uytvoeringe van de Actie, op allen resterende Landen, Heerlijckheden ende Leen-goederen, die Hertogh *Johan Wilhelm* tot Gulich, hooghloflijcker memorie, nagelaten oft oyt gehadt heeft, maer nu ter tijdt by andere gepoffideert worden.

XV.

De ordinarie Inkomsten ende Renten, als oock de extraordinarie, dewelcke aen Vruchten, Contributien, ofte in andere manieren in de beyde Furstendommen *Cleve ende Berge*, na dato des eersten May toekomende vallen werden, sullen in een gemeene Casse geleverd, ende het daer mede als hier na volgh gehouden werden.

XVI.

Want al-hoe-wel sijnne Chur. D. tot Brandenburg het Furstendom *Cleve* met de Lands-Furstelijcke Overigheyt, ende andere recht, gerechtigheden ende regalien, by dit accoordt is gheaffigneert, ende op ghelijcke maet ende wyse, het Furstendom *Berge* aen des Heeren *Palsgraven F. D.* verblijft, soo sullen doch in beyde Furstendommen *Cleve ende Berge* de ordinarie ende extraordinarie Inkomsten en Contributien, ende der Landschap verwillingen, oock aen breucken ende andere intraden, soo die ghehoemt zijn, ofte ingebracht werden konnen tusschen beyde hare Churf. ende F. F. D. D. ghelijck geseyt werden.

XVII.

Maer dewyle sijnne Chur-Furstelijcke Doorluchtigheyt tot Brandenburg uyt seeckere respect, even soo geerne het Furstendom *Berge*, als het Furstendom *Cleve* soude hebben willen, ende het doch tot sijnne Furstelijcke Doorl. electie gestelt is, ende deselve sich soo haest niet en heeft resolveeren konnen, soo is aen syne F. D. à dato deses, haer noch een Jaer tijds te bedencken, toegelaten, ende ingewillight, alsoo ende in dese maniere, dat wanneer sijnne Furstelijcke Doorl. sich voor uyrganck van 't Jaer resolveeren ende het Furstendom *Cleve* begeren ende daer en teghens het Furstendom *Berge* sijnne Churf. Doorl. afftaen werden, soo sal de voortz ghemenschap van de Kamer Renten aen ordinarie ende extraordinarie Inkomsten ende toekomende Contributien cesseren, ende sullen blootelijck de beyde Furstendommen teghen den anderen omgewisselt ende *hinc inde* malkanderen *pari passu* ingeruymt worden, sonder eenighe vordere Tractatie oft Conferentie, dan sijnne Chur. D. het Furstendom *Berge*, ende syne Furstl. D. het Furstendom *Cleve*, ende alsoo op sulcken val, syne Chur. D. het Furstendom *Berge* ende beyde Graefschappen *Marck ende Ravensbergh*, ende syner F. D. behalven de reservatie van de Actie, op de resterende by andere gepoffideerde Landen ende goederen, de beyde Furstendommen *Gulich ende Cleve*, met de Heerlijckeyde *Ravensteyn ende Breskesant*, met alle Overigheyt, nuttinge ende intraden, te Administreren ende te genieten geaffigneert, gelaten, ende ingeruymt worden.

XVIII.

Ende dewyle de Collatie van de prostdyen ende andere Geestelijcke Beneficien op de Collegial Kercken, oock van de Vicarien in andere Kercken niet even de Landt-Furstelijcke Overigheyt aenhangt, soo sullen deselve in alle voortz Furstendommen ende Graefschappen, by de Maenden, van beyde Fursten gegeven worden, in

fooda-

foodaniger voeghen, dat op de gene stichten, daer alle Collationes den Furst volkomenlyck toebehooren sijner Churf: Doorl: te vergeven toestaen de gene beneficia die in *Januario, Martio, Mayo, Julio, Septemb. & Novemb.* vallen ende *ad manus Principum* geresigneert worden, insgelijcken oock sijner Furst. Doorl. de gene, die in *Februario, Aprili, Junio, Augusto, Octobri & Decemb.* vallen, maer op de gene stichten, daer de overledene Fursten maer ses Maenden ghehadt hebben, worden voor jegelijcken Chur. ofte Fursten drie Maenden ghereferveert, soo dat sijner Churf. Doorl. tot Brandenburg op deselve plaetsen in *Januario, Mayo & Septembri* ende syner Furstelijcke Doorl. tot Nieuborgh in *Martio, Junio. & Novembri* de Collatie toekomt, ende sullen de decani ende Capitularen, over al van 't gene wat deses punctes halven veracordeert is, bericht ende vermaent worden, dat sy soo dickwils als eenige plaetsen vaceren, het selve terstont aen beyde Chur. ende Fursten, ofte hare verordineerde Raden omstantlijck notificeren, ende hares deyls nakomen 't gene wat hier over vergeleken is.

XIX.

De Regeeringhe van dese Provisionaliter afgedeelde Landen, sal een yeghelijck van de beyde Chur, ende Fursten 't syner plaetsen alsoo aenstellen, dat het Furstelijck en loffelijck oock den Privilegien endelmmuniteyten van de Landen conform, ende voor Godt, by de Keyserlijcke Majesteyt ende de posteriteyt te verantwoordt staet.

XX.

Maer als de vijf-en-twintigh Jaren ghe-expireert zijn, ende daer-tusschen geene rechtmatighe decisie ghevolgt, oft andere naerdere vereeninghe getroffen en ware, soo staet jegelijck deyl t'eenemaal wederom in sijn volkomen rechte.

XXI.

De archiven, Registraturen ende Oorkonden, sullen na ghelegentheydt van de Furstendommen, Graefschappen ende Heerlijckheden, die eenen jegelijcken ingeruyt zijn, getrouwelijck overgelevert worden.

XXII.

Maer soo dickwils als den eenen, ofte den anderen Chur: ende Fursten eenighe *documenta* uyt des anderen Cantfelie ofte registrature noodigh zijn, ende daerom versoek ghedaen wordt, soo sal een deyl den anderen deselve gelijck het de nootdrift vereyscht in originali ofte in authentique Copie volgen laten, ende daerin sonder fraude gegaen worden.

XXIII.

Den Pas oock de Commerciën, handel ende wandel, te Water ende te Lande, sal niemandt gesloten, maer over-al vry ghelaten worden, in alle manieren ghelijck het in den tijd van de voorgaende Hooghloffelijcke Hertogen geobserveert wierde.

XXIV.

Wat de ghemeene Rijcks ende Creyts *Onera* aengaet daer draeght een yeghelijck Furstendom ende Landtschap sijn aenpaert, niet regenslaende de provisionale repartitie.

XXV.

Ten Oorkonde van dien, ende tot desselven vaste gestadige ende onverbreeckelijcke onderhoudinghe, hebben Hoogstgedachten Heeren Paltzgraven Furst. Doorl. voor sijn, in plaetse ende uytten name van sijne Churf. Doorl. tot Brandenburg derselven hoogh-aensienlijcke Gesanter, den Hooghweerdigh, Hoogh ende Welgebooren Heere *Adam Grave tot Swartsenburgh.* des Ridderlijcken St. Johans Ordens in de Marck, Saxon, Pommeren ende Wendtlant Meester, Heere tot Hofenlantsbergh ende Gimborn (in krachte van gepresenteerde Creditive, ende Constitutie, oock van de beyde Originale by sijne Churf. Doorl. ghedepescheerde Commissien) dit Accoord met eygen handen onderschreven, ende hare Zegels hier onder opgedrukt.

Gedateert ende geschiedt tot Duffendorp den 9. Marty Anno 1629.

Geteckent

Wolfgang Wilhelm

Adam Graeff zu Swatsenbergh.

Op de deylinge in dit Tractaet gestelt, volghde in 't naeste Jaer een ander met den Hartogh van Nyborgh over de kiesinge ende electie: luydende als volghet.

N Adien op den neghenden Marty sestiën hondert neghen-en-twintigh binnen de Stadt Duffendorp tusschen den Doorlughstighsten Churfurst Heere Georg Wilhelm Marck-Graef tot Brandenburg des Heylighen Roomschen Rijcks Aerts-kamerer ende Churfurst, in Pruyssen tot Gulich, Cleve ende Bergh, Stetin, Pomeran, der Cassuben ende Wenden, oock in Silesien, tot Grossen ende Jagrendorp Hartogh, Burgh-graef tot Nurenborgh ende Furst tot Rugen Graeff tot der Marck ende Ravensbergh Heere tot Ravenssteyn &c. Ter eenre, ende Heere Wolfgang Wilhelm, Paltzgraef by den Rijn, in Beyeren, tot Gulich, Cleef en Bergh Hartogh &c. ter anderen sijden opgerecht ende gesloten is seecker Provisioneel Accoord ende verdragh van 25. Jaren (ten ware voor uytganck derselver het *dispuyt van successie metter minne of by rechte na behooren werde vergeleken of andersints afgedaen*) over de verdeelinghe ende best der Landen van Gulich, Cleef Bergh, Marck, Ravensbergh, Ravenssteyn ende Breskens-sant, alles breeder blijckende by het voorlz verdragh, daer toe om kortsheydt wille gerefereert wert, houdende onder anderen dat aen de keure ende optie van den Hooghgedachten Furst van Nieuborgh gestelt ende gelaten was om binnen een Jaer na date van 't selve verdragh te mogen verklaren, of sijne Furst. Doorl. begeerde dat Furstendom Cleve, ende daer teghens aen den hoogstgedachte Churfurst af te treden ende in teruymen het Furstendom Bergh, of dat syne Furstelijcke Doorl. de verdeelinghe der voorlz Landen soude laten verblyven gelijck deselve in 't voorlz accoord aenvanckelijck was ghestelt, maer alsoo sijn eenighe difficulteyten ende zwarigheden hebben gheopenbaert belangende de voorlz keure ende optie dewelcke by continuatie den voortganck ende het effect van het voorlz provisioneel verdragh grootelijcks souden hebben verachttert, ende geincommodeert; soo hebben de Heeren Staten Generael na voorgaende advijs van sijn Excellentie den Heer Prince van Oranje door derselver Heeren Gedeputeerden doen houden verscheyden conferentien met sijne Hoogh-ghedachte Vorstelijcke Doorluchtigheydt van Nieuborgh ende met d'aenwesenden Heeren Afsantanten van sijn Churvorstelijcke Doorluchtigheydt van Brandenburg ende in deselve conferentie na voorgaende communicatie met den Hoogh-gemelten Heere Prince van Orange gedaen verscheyde voorslagen, ende met redenen ende inductien de saecke soo verre gebracht dat partien wederzijds sijn souden laten bevallen, dat sijne Hooghged. Churf. Doorl. by provisie voor den tijd van 25. jaren (ten ware voor uytganck derselver het *dispuyt van successie metter minne of by rechte na behooren werde vergeleken, of andersints afgedaen*) soude besitten het *Furstendom Cleve ende 't Graeffschap Marck in 't gheheel* ende sijne Furst. Doorl. van Nieuborgh het *Furstendom Gulich, Bergh ende de Heerlijckbeydt van Ravenssteyn ende Breskens-sant &c.* mede in 't geheel, blyvende voor hare Chur ende Furst. Doorl. in gemeen ende onverdeelt yder voor de gerechte helft het *Graeffschap Ravensbergh* soo wel in Hoogheydt, Iurisdicctie, als opkomste ende werdt wyders verstaen dat het voorlz Accoord in alle sijne vordre punten sal blyven onverandert, in allen schijn of dit jegenwoordigh naerder verdragh niet en ware gheschiedt: 't welck sijne Furst. Doorl. van Nieuborgh heeft aengenomen ende gheapprobeert ghelijck hy 't selve aenneemt ende approbeert mits desen. Maer alsoo de Welged. Heeren Gesanten sijn dus verre vinden ghelast, hebben dien onvermindert op de goede vrunt en Nabuerlijcke vermaninghe van hare Ho. Mog. aenghenomen den selven voorlagh in Persoon aen sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheydt met de redenen ende consideratien daer toe dienende, te representeren ende sullen hare Hoogh Moghende niet onderlaten,

derlaten, 't selve met alle mogelijke devoiren te seconderen, ten eynde dat sijne Hooghged. Churf. Doorl. den voorz. voorlach sich mede late gevallen ende sijn verklaringe daer op uytgeve, binnen den tijt van 3. of uytelijke vier Maenden na date deses: wel verstaende nochtans, inghevalle sijne Ceurvorstelijke Doorlucht. van Brandenburg boven vermoeden quame te maken eenige swaricheyt in 't approberen ende ratificeren van desen voorlach, dat in sulcken gevalle sijne Vorstelijke Doorlucht. van Nieuborgh sal blijven in sijn geheel by 't recht 'twelck hem op gekomen is in kracht van 't voorz. Tractaet vanden 9. Marty 1629. des ten Oorkonde ende tot meerder bevettinge van dien heeft sijne Vorstelijke Doorlucht. van Nieuborch ende de Heeren Gedeputeerde van hare Hoogh Mogende delen met eygen handen ondertekent, ende met hare respectieve Pitichiers gesegelt, op den 26. Augusti 1630.

Wolfgang Wilhelm.

*Floris van Culenborgh.
Nicolaes vander Bouckhorst.
Iasper van Vosbergen.
I. van Eysinga.
S. van Haarsolte.*

Hyt den inhoudt van dit opstaende naeder berdyck kan men sien dat dese Staet den Hartoch van Jyborgh niet geerne tot nagebuer hadde; ende daerom de klesing van 't Doxtendom Clebe / ('t welck hy alreede boozsich hadde genomen) hem deden quiteeren: hem daer tegen weder accomoderende met d' Evacuatie ende de Militie van alle gefortificeerde plaecten: upgenomen Wesel, Emmerick, Rees aen desen Staet ende Gulick Orfoy, Sittert aen de Spaensche te blyven beset. Edoch daer en boven noch roestaende de besettinge ende subsistentie van de Fortificatie sijner Residentz Stadt Dusseldorp.

De verjalen wat gebolgh in 't stuck des Oorlogs dese Tractaten hebben ghehad / sulcx soude alhier niet te propost sijn / want mijn boozemen niet is als om te wijzen / hoe ende door wie ende wat interesten de Vrede in Nederlandt is belet geweest. De begeerlijckheit der Spaensche om de Vereenighde Probinctien weder onder haer te bryngen was wel de Principaelste: maer de Naburige Koningen ende Potentaten uyt jalousie tegen 't Hups Okenrijk Concurrerden daer in. Ende dese Staet wilde oock noyt luyfsteren als na conditien die een eerlijcken ende seckeren Wyde souden geven.

Beduyende het Tractaet van Compiagne isst van Wyde Handeling gants stil geweest: hoe wel men alhier klaegde datter subsidie daer in beloofst niet wel en wiert betaelt.

Daer na / als geseyt is / sachmen oock dat Vranckrijk ende Engelandt om haer particuliere querellen den Spagniaert genoegh t'eenmael met Wyde lieten. Ja Vranckrijk Tracteerde met Spagnien ende kreegh een auxiliare Vloete van daer. Ende tusschen Engelandt ende Spagnien was meer tolerantie ende collusie / als Oorlogh. De Koning van Denemarch dede wel sijn beste: maer wiert booz Engelandt niet gesecondeert.

Dese Staet alleen toonde een goet Nabur / ende getrouw Bontgenoot te sijn: synde / naest Godt / oorsake van de behoudenis van Luckstad. Des onangefien maecte de Koning Anno 1629. sijne Particuliere Wyde met den Keyser: sonder eenigh abdijs of communicatie daer van te laten doen aen hare Ho. Mog. alsoo dat alhier noch die maent Subsidie ter somme van sestig duysend Rijcxdalers gereet stonden / ende souden overgemaect sijn geweest; ware niet eben op dien tijdt abdijs gekomen dat de Wyde tot Lubeck gesloten / geteeckent / ende met afvanden van 't Canon was gesolemniseert. Ende wiert by deselve Wyde niet alleen stilswyngens verby gegaen de Ceurpalts, ende wat daer aen bast was; maer oock self de Hartoghen van Mecklenborgh: die daerom van haer Erfsanden wierden gespolieert / ende eenige Jaren kommerlijck tot Lubeck hebben geleest. Alsoo sijn Denemarch in 't Jaer 1629. ende een weynigh daer na oock Engelandt geschepten uyt het Oorlo-

gen sonder veel regard te neemen op de geallieerde ende geinteresseerde.

Dese Probinctien ter contratie: die hoe wel Anno 1629. (als upret volgende sal blycken) sy hadden konnen eerlijck uyt den Oorlogh komen / nochtang / meest ten aensien van de onderdruckte ende vrybeyt soeckende party in Duytslant, niet hebben willen daer na luyfsteren: maer de Handeling afgeboozcken: ende de Anno 1630. met Branckeyck (als hier na sal volgen) haer Verbonden tot Oorlogh. Het verhael van die Verhandeling is als volghet.

Anno 1626. wordende tot Middelborgh in Vlaenderen ober eenige generale losfatinge van Gebangens te Water gehandelt by Wisselinghe / is by de Burgemeester Berckel ende de Fiscael Slachmuller Gecommitteerde tot de boozs Wisselinghe aen sijn Excellentie gecapoteert / dat Kesselaer Heer van Marquette Gecommitteert van de Infante veel discoursen hadde gemaect van de Oorloge met een Vrede te eyndigen: hoe seer d' Infante daer toe ware genegen, ende dat d' occasie geduyrende hare Hoogheys leven waer genomen moest werden: De boozs Berckel en Slachmuller sijn by sijn Excellentie geauthoiseert dat sy de discoursen ende boozsragen van Kesselaer souden mogen hoozen / doch niet anders dan als particulier / sonder haer verder in te laten oft Contenance te toonen 't selve te doen met kennis van peimandt van de Regeering.

Dese discoursen met eenige boozstellingen (die buyten alle apparentie waren / van in consideratie genomen te kunnen worden) sijn nu ende dan gecontinueert / soa op 't verbolgh van de Handeling tot Middelborgh / als daer na tot Rosenbael / wanneer na 't overlyden van den Fiscael Slachmuller in gelycke besoigne van Wisseling van ghebangens neffens Berckel Gecommitteert is / de Burgemeester Vander Hooge. De boozsragen die by den Heere van Marquette werden gedaen (alsoo die boozs Gecommitteerden aen sijn Excellentie rappoteerden) waren in effect dat de Coning van Spagnien eenige recognitie uyt de Domeynen van de Provincien jaerlijcx souden volghen; dat hy soude werden geassisteert met eenige Schepen; dat den Catholijcken of Roomgesinden soude werden toegelaten exercitie van hun Religie ten minsten in eene Kercke in de groote oft principaelste Steden, de Riviere van de Schelde tot Navigatie ende Commerciën geopent.

Welcke boozsragen de boozs Gecommitteerde pectelijck ende absolutelijck verklaert hebben buyten alle apparentie te sijn / ende hoewel de Heere van Marquette daer op eenige moderatie sochte by te brynghe / is daer op soo blyven staen / tot dat de Handeling van de Wisselingh voltrocken was: also nochtang dat by hem beschepten Wyden sijn geschreben van tijt tot tijt aen den Burgemeester Berckel om dit werck lebendigh te houden / altdis pefenterende onder gedeguiserde termen / dat van 't swaermoedigh Proces van de Weduwe ende Erfgenaemen van Slachmuller, waer mede de Oorloghe werde verstaen / by Verdrach een eynde mochte werden gemaect / ende de occasie van de goede wille in 't leven van de Infante (die hy noemde de Weduwe ofte groote Wyuwe) waergenomen.

Op 't welcke by de Burgemeester Berckel nu ende dan nae goetbinden van sijn Excellentie hoort ende pectijs geantwoort is / altdis in de gedeguiserde boozige termen van op soodanige boozsragen niet te konnen worden gelet.

Wordende uyt de boozs discoursen ende Wyden ondertusschen oock verstaen / dat dit werck neffens d' Infante belepdt / seer beharticht was by den Marquis Spinola, soo hier als na dat hy in Spagnien was geweest by den Coningh / ende dat geene andere van de Spaensche Regierders kennis daer van hadden als den Secretaris Don Pedro de S. Juan.

Tot dat epndelijck dit Jaer 1629. de Heere van Marquette geschreben heeft / datter absolute macht ende procuratie op de Infante van den Coningh was gekomen / ende dat soodane overture soude werden gedaen / die hy niet en twijfelde of soude werden geaccepteert / gevende klaerlijck genoegh te kennen dat

dat

dat van de recognitie uyt de Domeynen, assistentie van Schepen, exercitie van Religie werden gedefistieert/ poufferende voort om eenige antwoort of occasie van by eenkomst / waer op by de Burgemeester Berckel dickwils niet / ende epntlyck een of twee maal by forme van excuse ende dilay tot beter ghelegentheydt geantwoort is.

Maer alsoo sich desen verleden Sommer weder occasie van by eenkomst tot Hofendael op 't subject als vooren presenteerde : soo heeft de Heer Marquette aldaer dese Materie weder opgeheven aen de Burgemeester Berckel vertoonende ende te lesen gevende de Procuratie van den Koningh van Spagnien op d' Infante ghe-dateert den 12. January 1629. mitsgaders een acte van substitutie van d' Infante op hem Marquette, doende seer ernstigh ende effectueuse Instantie tot den voortganc ende resumtie van het oude Tractaet van Treves als vooren / alleen presenteerde de openingh van de Schelde ; om met dat point de reputatie van den Koningh te salveren : 't welck alsoo 't by Berckel ghesest wierde byten alle apparentie / heeft epntlyck met groote alteratie gesept ; Als het anders niet mochte wesen dat sy dan te vreden waren den voorgaenden Treves te vernieuwen simpelick : heeft dienvolgende aen den Burgemeester Berckel getoont een Concept besaende in twee Articulen ; d' eerste inhoudende renovatie van den voortgaenden Treves voor den tijdt van vier-en-dertigh jaren, ende het ander sprekende van eenigh naerder Communicatie roerende de openinge van de Schelde ; als hier na byder sal werden gesecht.

Sonder dat hy daer van Coppe wilde geven / seggende dat hy sulchs niet en vermochte te doen / maer liet de Burgemeester Berckel toe dat hy de substitutie woorden van beyde uyt extraheerde in zijn Tablette / exposulerende voorsz / overmits hy altoos in dese saecke gegaan hadde met oprechte puer / ende oock ghetoont met exhibitie van de voorsz Procuratie zijn qualiteyt ende macht.

Dat de Heere Berckel ter contrarie niet anders dan als particulier hebbende ghesproken / sonder eenige authorisatie te toonen / hy ten naefsten soude komen met beschept of Acte van authorisatie ende qualificatie / daer met hy mochte aen sijne Princesse sulchs versekeren datter ter goeder trouwen werden gheprocedeert.

De Burgemeester Berckel heeft van allen desen ghedaen rapport aen sijn Excellentie doen toefende met zijn Legher voorsz Hertogenbosch / dewelcke hem ghesonden heeft na den Dage / ende met een Dissive van sijn eppen hande gheaddressieert aen de Heere Duyck Raedt Pensionaris van Hollandt / Begeerende dat sijn Excellentie ende eenighe andere Gedeputeerden van de Provincien in de voorsz Dissive gementioneert wilden vooren 't ghene de voorsz Berckel soude refereren ; 't selve examineren / ende haer goetduncken sijn Excellentie toekomen laten.

Dienvolgens by den Heere Duyck een by eenkomst van de Gedeputeerde beslept ende by den Burgemeester Berckel verhael van 't gene voorsz is / gedaen zijnde / is hy een van de Gedeputeerde van Hollandt ghemoveert / nadien de Heeren Staten hare Principale Vergabert waren / ofstet aen deselve niet en behooyde te werden gerapporteert.

De Heere Beaumont wesen de onder de voorsz Gedeputeerde heeft daer op gesept als sulchs soude geschieden / dat hy ten aensien van de Staten van Zeelandt zyne Principale Meesters moeste gaen pari passu neffens de Heeren van Hollandt / ende hem terstondt aen haer Ed. Mog. soude verboegen. Mits welke / ende geresidert datter geen deliberatie en vielen / maer alleen aenbryngt van een ouverture en maer bestaende in woorden ende sonder geschifte ; die slijberigh ; onvast / ende veranderingh of misduydinge subject was / is by de gesamentlijcke Gedeputeerde voorsz best gheoordeelt / dat voorsz alshoch geen rapport vozder en soude werden ghedaen / ende op de Dissive van verfoech van sijn Excellentie goet ghevonden 't antwoorden by forme van bedenkinghe / dat om deselve Consideratie Berckel weder tot Hofendael komende wel mochte van Marquet-

te af-epschen Coppe van de Procuratie ende de twee geconcepierde Articulen / ende dat sijn Excellentie hem daer toe gabe een Acte van Credentie of authorisatie.

Dit is alsoo geschiedt / ende de Heere Berckel weder van Hofendael komende eerst aen sijn Excellentie ende daer nae met een ander Dissive van sijn Excellentie aen de Heer Duyck in forme ende ten sine als de voortgaende / heeft aen de voorsz Gedeputeerde overghebracht Coppen van de voorsz procuratie geauthoriseert by de hande ende Signature van Marquette, daer by verhalende dat hy hadde beloost by zijn hande als een Man met eeren / dat geen Coppe daer van soude werden gemaect noch ghehouden / ende deselve Beschijften tot den bestemden dagh aen den Heer van Marquette geresitueert. De procuratie van den Koningh van Spagnien was geschreven in Spaensche Tale / houdende in substantie.

Dat de Coningh regardt nemende op het verderf ende schade die zijn Koninghlijcke Landen ende Onderdanen overkomen tot nadeel van 't geheele Christenrijck door de Continuatie van de Oorloge, met de Geunierde Provincien, ende willende deselve doen ophouden ende remedieren machtigh maeckt de Serenissime Infante om met de Staten Generael te Tracteren, ende sluyten een Treves van langhe Jaren met macht van substitutie ende extensie van alle Clausulen van Ratificatie, observatie ende voorts in forma, dat de voorsz procuratie gheoordeelt soude worden goet ende valabel te sijn ghedateert den 12. January 1629. de Acte van de substitutie by de Infante gegeven aen de Heere van Marquet, in Franse Tale relatief tot de voorsz procuratie was soo solemneel niet/authoriserende alleen omme mette Gecommitteerde van de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ende d' Onderdanen van wederzyden een Treves van 24. Jaren op alfulcke Voet ende Articulen als den Treves gellooten hadde geweest tusschen de Erts-herlogen ende Staten Generael Anno 1609. te maken.

En tweeden alsoo de Koningh van Spagnien gaern sach dat de Navigatie ende Commercie op de Schelde weder haren Treyn ende Cours hebben mochte ; dat om daer over te handelen, ende, ware het mogelijk, 't accorderen, tot seckere plaetse ende daghe daer toe te bestemmen, Gedeputeerde van beyde syden by een ander soudon komen ; met dien verstande ende verklaring dat by soo verre daer over geen accoort wierde ghetrossen, dien onvermindert het ghemaecte Bestandt subsistere soude.

De gesamentlijcke Gedeputeerden hebben geconsidereert dat by haer niet verder en konde werden ghedaen / dan dat deser sake by gelegentheytmochte werden voortgebracht aen de Heeren Staten Generael / ende aen de Respective Provincien / die de deliberatie daer over is competierende / ende hebben over sulchs aen sijn Excellentie by Dissive in bedencken ghesest / of deselve niet soude believen de Staten Generael te verfoechen voorsz een korte tijdt tot Bommel te komen / om aen hare Ho. Mog. de ouverture te werden gedaen.

Sijn Excellentie heeft desen voorszlagh ten aensien van de belegeringe van den Bosch bedenckelijck gebonden / ende beter geoordeelt datter niet al te ruchtbaer en werde gemaect / maer eerst deur de Gedeputeerde gesondeert de inclinatie in de Provincien ; waer op de Gedeputeerde van Hollandt het voortgehouden hebben aen eenige van de Heereeringhe van haer Provincie : ende de Heer Beaumont heeft hem met goetbinden van sijn Excellentie ten selven eynde gerauspoorteert in Zeelandt ende gecommuniceert met eenige Heeren van de Heereeringe tot dien eynde / dat haer Ed. Mog. 't oordeel van sijn Excellentie believe 't informeren met hare Considerationen over de inclinatie van de gemoederen in Zeelandt ; ende ofstet in deliberatie van de Heeren Staten soo Generael als Provinciael mocht werden gebracht : van welke de voorsz Beaumont wel importante Considerationen gehoort / maer niet seckers aen zyne Excellentie ter eenre of andere zyden heeft konnen refereren.

Middeletijdt is de Dpandt d' Havel komen te passeren ende sich op de Deluwe gelogert / ende Amersfort ingenomen.

Den 19. of 20. Augusti / wanneer de tjdinge van Wesel was gekomen / is de Staten van Holland opening van alle 't geen boozsz boozgezagen ende oock aen die van Zeeland / ende kortz daer na dooz den Pensionaris Duyck aen de Staten Generael / wesende alsboen tot Utrecht.

Enige tijdt daer na is de Vergaderingh van de Staten Generael tot Bommel ende van daer in 't Leger gekomen ; wesende den Bofch nu in Staet van appointment.

De Burgermeester Berckel doen daer mede gekomen sijnde / communiceerde de Vergaderingh Brieven/ontfangen van de Heere van Marquette den 14. ende 17. February houdende noch de boozige ernstige inclinatie tot d'afdoeninghe van 't swaermoedigh Proces, ende dat alle 't ghene was geoffereert / soude werden gepreestert.

't Welck in deliberatie genomen ende met sijn Excellentie in Communicatie geleg / is met advijs van deselve eenpaerlijck by de Vergadering van de Heeren Staten Generael goetgebonden dat de Burgermeester Berckel tot Rosendael resolutelijck afvragen soude of de meninghe vande Infante niet en was dat de Vyandt van de Veluwe afstrecken, d'Isel repasseren ende de pas quiteeren soude, dat anders in geen deliberatie konde werden getreden.

Den 29. Septemb. is in de Vergaderingh gecompareert gemelde Heer Berckel ende heeft gerappoortert dat hy volgens haer Ho. Mog. Resolutie van den 21. eerrgisteren hadde gesproken met den Heer van Marquette tot Rosendael / ende dat hy hem voorgehouden hadde / haer Hoogh Mog. meeninghe over 't afwijcken van den Spant van de Veluwe / ende 't verlaeten van den pas over d' Isel by boozganck van den Handel van de bekende saecke / ende dat de booznoemde Marquette in 't eerste sich daer over heel qualijck hiel ; ende naderhandt vragde of hy Berckel niet gelaft en was pttwes daer jegens ten behoeve van de andere sijde in te rupmen : als sijnde de Fozten op de Veluwe ende Isel met groote kosten ende arbeyt opgetoppen ende de pas verseeckert/vragende in specie of haer Hoogh Mog. in sulcken gevalle de Stadt Wesel in handen van den Hartogh van Nyborgh souden willen stellen / ende dat hy Berckel 't elckenmael hadde geantwoort dat hy geen last en hadde om daer tegen pttwes te beloben ; verklarende dat sonder deselve conditie geen hoopen was tot succes van de bekende saecke ; meynende haer Hoogh Mog. andere middelen te hebben / om den Spant van de Veluwe te vpyen/ende den boozsz pas te doen verlaeten / ende dat de booznoemde Marquette daer op tijt genomen hadde van een half upr om sich te bedencken ; dewelcke hy hem weder komende septe/niet gelaft te sijn op de boozsz geproponeerde saecke/maer dat hy in alles pl na Busself soude vertrecken / ende hem de meyninge van haer Hoogheyt op Maendag eerst. komende hier over laten toekomen / dan dat hy meende ende hoopte dat hy de begerde saecke daer heen soude belepden/ dat haer Hoogh Mog. dies aengaende souden hebben contentement ; voegende daer by dat hy Berckel die saecke soude mogen houden als booz gedaen.

Den tweeden Octobris proponeerde de Heer Bastet Vergaderingh presidende dat de Heer Berckel des boozigen daegs hadde ontfangen antwoort van den Heer van Marquette ; houdende in effect dat aen 's Spants sijde geresolveert was dat men soude quiteeren de Veluwe ende den pas aen d' Isel soo haest de hoofft questie soude beslooten ende geteekent wesen / ende datse oock dadelijck alle dat vyeemt ende ander Wolck van die quartieren souden doen vertrecken / ende alles op sijnen boozigen vpyen voet stellen ; advyserende daer nevens dat hy Berckel sich seckerlijck ende vastelijck mocht verlaeten ende sulcx aen haer Ho. Mog. assureeren ; ende dat de meeningh van haer Hoogheyt was dat men dit alles met den eersten ende sonder verder upstel soude arresteren ende besluypen/ende dat de gemelde Marquette ende Berckel tot dien epnde op Sondagh toekomende den 7. deses wederom tot Rosendael haer souden laten binden / om de saecke ten Principale alsoo te concipieren ende te stellen / dat men 't daer na dooz solemnele

deputatie ten wederzijden soude konnen onderteekenen ende volbrengen. Waerop gebeliberceert sijnde/sijn de Heeren Pensionaris Cats ende Burgermeester Berckel gecommiteert ende gesonden na 't Leger om aldaer met sijn Excellentie de geheele saecke te Communiceeren ende derselve goede meeninge te verstaen

De Heere Cats ende ernighe Gedeputeerde in den Hage upt het Leger gekomen sijnde/hebbengherappoortert dat sijn Excellentie discours wijse hadde geseght in substantie / dat soo de Heeren Staten by Tractaet een eynde van Oorloge goetvinden te maken dat het selve met geen meerder of grooter reputatie ende avantage en konde geschieden als nu. Soo niet, dat men moeste geresolveert sijn tot de Oorloge ende tot het dragen van de contenten ; ende dat d' Oorloge niet moeste wesen Defensief maer Offensief : alsoo de Defensive de ruyme van 't Landt was. Sijn Excellentie met naerder Instantie verfocht sijnde sijn advijs klarer ende resolut te seggen/hadde 't selve andermael verhaelt ; daer by geboegt vraggs-wijse wat de Heeren begeerden dat by meerder soude of konde seggen ?

Op dit rappoort is by de Heeren Staten Generael ten selven dage geresolveert dat de upschrybinge aen de Probitien soude gedaen worden/om op een saecke van groote impozantie ende den Staet van den Lande ten hooghsten impozterende / so als haer Ed. Mog. upt hare Gedeputeerde tot dien epnde te hups komende/souden vernemen / haer Vergadering van Staten te willen leggen/ ende hare Resolutien in senden tegen den 25. van de Maent February. Ten selven dage/na dat de Heere van Marquette soo seer presserde / wert de Burgermeester Berckel belast t'excuseren het noodigh dilay op de Conditie vande Regeeringe / aen detaeleke de deliberation moeste werden gebracht ende dat hy schrybende als particulier hoopte dat het wel ten goede uytvallen soude.

De Vereenigde Probitien ende Ingesetenen van dien waren dooz de Dictozien van 's Hartogenbosch ende Weeselfoo geanimeert/ ende dooz den inval van de Kerpferfche op de Veluwe soo verbittert ; dat de Gecommitteerde van haer Hoogh Mog. na de respective Probitien gesonden werdende / aldaer wepniggh gehooz of genegentheyt bonden.

In Holland / de leden ende Steden van dien waren verschedene humeuren ende inclinatien : de partyfchap van Remonstranten ende contrs Remonstranten was noch niet uptgestoven. In eenige Steden waren d'eerste noch de meeste of de booznaemste. Ende de Heer Pzing van Changien hadde veel ende verfheppen van die gesintheyt hier ende daer weder in de Magistrat gebracht ; ende daer dooz vertregen de reputatie / by d'eene/dat hy sochte d'onderlinge liefde ende vertrouwelijckheyt onder d' Ingesetene te herstellen ; by d'andere dat hy sochte de Remonstrantse party wederom Maest te maken (sijnde seer beswaerlijck / alsoo te doen/dattet alle menschen behage) die daer in te meer wieren geconfirmeert / om dat hy dese secrete Handeling/sonder kennis van 't Lichaem van den Staet / hadde gebodet/ende daer na upthomende / meer booz/als tegen sprack : gelijck oock deden alle Steden / daer in de Remonstranten eenigh gesach hadden.

De Publijcke Kercken nochtans ober al met Contra Remonstrantse Predicanten/ ende de Raed-Duyf sen in de meeste Steden met soodanige Magistraten beset ende bekleedet sijnde / soo hoozde men ober al seer tegen dese Handeling Predicken / ende spreken : soo seer dat de Resolutien ende advijsen van eenige Steden / ende Specialijck van Haerlem scherp tegen dese Handelingh ende wat sy meenden daer aen te kleben / ingebracht wiert. d'Wenschijbingh ende daer op gebolghde Resolutie sal licht geben aen de gelegentheyt van saekken indien tijdt.

MISSIVE.

Eerfamen, Wijse, Voorfienige seer Discrete Heeren.

NAer dat eenigen tijd te vooren, tusschen den Heere van *Marquette* van de sijde van de Ertshartoginne ende den Heer Burgemeester *Berckel* met voortweten ende Communicatie van sijn Excellentie den Prince van *Orangien* ende eenige van de Ho. Mog. Heeren Staten *General*, was gesproocken van een *Trefve* ofte *Stilstant* van Wapenen voor lange Jaren, is eyntelijck in de Maent van September daer van gedaen ouverture in onse Vergaderinghe, ende de saecke gebracht in de Respective Vroetschappen, om geexamineert ende sulcx daer op geleet te werden, als voor den dienst van den Lande soude werden bevonden te behooren. Dese sake gepondereert sijnde, gelijk die inder waerheyt is, als eene vande importantste die souden mogen voortgebracht werden, sijn ter eener ende anderer sijde daer op gevallen verscheyden Consideratien, doch by de meeste Leden verstaen, dat als men den anderen contentement konde doen op de *Regeringe* binnen ende buyten de Provincie ende op de *Religie*, dat sy niet vreemt vande voornoemde *Trefve* ofte *Stilstant* van Wapenen souden sijn, behalven *Uwer Ed. Staets Gedeputeerden* ende eenige andere Leden, wesenende verre de minste, die den voorz *Trefve* ofte *stilstant* van Wapenen, om de redenen by haer geallegeert, plat'uyt gedifficulteert, ende afgeseyt hebben; Ende dewijle als nu een geruymen tijd op de voorz saecke is gedeliberet, ende dat de voorz U. E. Stads Gedeputeerden verklaren geen en anderen last te hebben, ende nochtans de saecke ter eener ofte ter anderen sijden dient ten eynde gebracht te werden, dewijle lange deliberatien op dese saecke niet anders als prejudiciabel voor den Staet konnen wesen; so hebben wy niet konnen nalaten U. E. vriendelijck te versoecken, dat d'selve na hare wijsheyt rijpelijck willen examineren 'tgunt in dese importante saecke in consideratie komt, ende voor eerst dat mits de langdurige Oorloge, de *Finantie van't Landt* is gebracht in die poincten, dat niet mogelijk en is op den voorgien woet den Oorlog langer te continueren, sonder te vallen inde uyterste confusie. Hoe het te verantwoorden soude sijn, dat wy mogende uyt het langdurige bloedigh ende beswaerlijcke Oorloge geraecken, met *Conditiën* die *Goddelijck* ende *Eerlijck* sijn, daerinne souden blyven continueren, ende sonderlinge als wy in confusie ofte andere calamiteyten die den Oorlogh mede brengt, souden komen te geraecken, geven wy uwe E. na hare wijsheyt te bedencken, *Goddelijck* konnen wy uyt de Oorloge geraccken; behoudende de ware *Christelijcke Gereformeerde Religie*, ende niet int minste toelatende dat soude dienen tot voorstant vande *Roomsche Afgodische Superstitiën*. *Eerlijck*: mits in 't minste niet toestaende tegens het *Decreet* van de Ho. Mogende Heeren Staten *General*; daer by sy haer verklaert hebben *ontslagen* van de *Heerschappye* van de *Coring* van *Spagnien*, ende in dier qualiteyt haren Staet gemainteneert, ende daer voor sy by de *Coningen* ende *Potentaten* hare *Nabuyren* gecognosceert werden. Wy meynen niet dat Uwe E. nochte eenige vande goede *Ingetenen* meyninge is, in de Oorloge te blyven, als men daer uyt als vooren gefeyt is, *Goddelijck* ende *Eerlijck*, kan geraecken. Ende sulcx de meyninge niet wesen, soo en kan 't selve niet beter geschieden, dan als men sulcx kan doen met eere ende reputatie. Ende dewijle God *Almachtig* desen Staet met de *Victorien* ons den voorleden Jaer gegeven, sulcx heeft geredresseert, dat onsen *Vyant* ons *redoubteert*, ende onse *Vrienden* ons *respeetteren*, soo en kan 't selve niet beter nochte vorderlijcker geschieden als tegenwoordigh, dewijle wy als nu tegens onsen *Vyant* de *conditiën* sullen bedingen, daer hy te vooren niet van soude hebben willen hooren, ofte namaels soude willen hooren. Wy weten wel dat dese saecke aenkomt op de *versekeringe*, ende dat den *Vyand* onser goeder trouwen houde dat hy ons beloofte. De *versekeringe* moet wesen in de *macht van't Landt* ende onse *Wapenen*, die men sulcx kan reguleren,

dattet *meerendeel* van de lasten van de Oorloge te Water, ende *byna de helft* van de lasten van de Oorloge te Lande konnen vermindert worden, ende eyndelijck de saecken met goet beleyt in die poincten gestelt, dat wy onse groote achterheydt, ende de lasten daer inne wy sijn vervallen, sulcx konnen redresseren, dat wy tot allen tyden bequaem sullen sijn, onstegens onse *Vyanden* in posture te stellen, ende te defenderen, Uwe Ed. derhalven versoekende haer met de meeste leden te willen conformeren, immers met de gene die den voorz *Handel* sijn toestaende, als d'selve met *seeckerheydt* ende *vastigheydt* van *Regeringe* ende *Religie* sal betoont werden te konnen geschieden, ende U. E. Gedeputeerden te lasten met ons te helpen befoignen, op de poincten diemen d' *Ertshartoginne* soude mogen voorstellen, ende daer op men den anderen binnen ende buyten de Provincie contentement soude mogen doen, waer toe wy ons verlatende, ende

Hier mede

Eerfame, Wijse, Voorfienige, seer Discrete Heeren, U. E. in de genade Gods bevelende. Hage den 12. Januarij 1630.

Ter Ordonnantie van de Staten

C. vander Wolff.

De Superfcriptie was,

Eerfame, Wijse, Voorfienige, seer Discrete Heeren, den Burgemeesteren ende Vroetschappen der Stadt *Haerlem*.

RESOLUTIE.

By de E. Heeren Raden ende Vroetschappen der Stadt Haerlem genomen op de voorz Missive.

DE Raden ende Vroetschappen der Stadt *Haerlem*, in heure Vergaderinge gelesen sijnde seeckere *Missive* aen heurluyden gesonden, van de Ed. Groot Moog. Heeren Staten van *Hollant* ende *West-Vrielandt* tenderende omme *keur* mede te willen conformeren met die Leden die den *Handel* van den *Treves* sijn toestaende, als d'selve met *seeckerheydt* ende *vastigheydt* van de *Religie* ende *Regieringe* soude konnen geschieden, ende dat sy heure Gedeputeerden mede souden willen belassen, om te helpen befoignen op de poincten die men de *Ertshartoginne* soude mogen voorstellen, daer op men den anderen binnen ende buyten de Provincien soude mogen geven contentement, ende by d'selve Raden ende Vroetschappen geleet sijnde op de redenen ende Motiven in d'selve *Missive* verhaelt, soo hebben sy luyden over de eene sijde seer wel konnen verstaen, dat den *Vrede* alderley segen ende voorspoet in de *Kercke*, in de *Politie* ende de tijdelijcke hanteringen is toebrenghende, daer ter contrarie den *Oorloge* in d'selve *Kerckelijcke* en *Wereltliche* saken alderley jammer, ellendigheden ende swarigheden causeert, sulcx dat in alder manieren den *Vrede* ofte *Treves* voor den Oorloge behoort geprefereert te worden ende sy luyden oock niet lievers sagen, dan dat dese langdurige bloedige Oorloge met eenen goeden verseckerten *Vrede* ofte *Treves* soude mogen werden voleyndt.

Maer als sy luyden over de ander syde wederom considereren, dat den *Coning* van *Spagnien* met den welken wy te doen hebben, is een *trouloosen meynedigen Tyran*, die noch woordt, noch beloften, noch Eet en houdt, langer als by sijn profijt daer mede weet te doen, die ons al 't samen voor *Rebellen* heeft verklaert, ende te *Vierende* te *Swaerde* heeft gecondemneert, die de *Ketters* (voor welke hy ons houdt) geen *gelove* sculdigh is te houden, noch oock kan houden, die in alle *Onderhandelingen* van *Pays* of *Treves* met ons gebonden, sijn *tronloosheydt*, *vassigheydt* ende *bedrogh* heeft bewesen,

als nu twisten ende oneenigheden sayende, als dan keele Provincien afvallig maeckende, soo dat de ervarentheit ons heeft geleert, dat aldan onsen Staet seckerste is bevonden als wy in openbare Oorloghe tegens den selfen Coninck van Spangien sijn gheweest, dats een.

Ten anderen soo ist waerachtigh, dat als doen de Landen in het meeste fleur ende welvaeren sijn geweest, de Kercke in de meeste ruste ende Vrede, ende de Regenten des Lants met de Magistraten der Steden in de meeste eendracht, als deselve Landen in de swaerste Oorloghe tegens den Coningh van Spagnien sijn geweest, maer soo heeft en is den Treves niet uyt gebroedt geweest, of terstont heeft men de vruchten daer van vernomen, de Neringen sijn vermindert. *Zeelant* is in d' asfiche geraeckt, verscheyden Arresten sijn in Spagnien gedaen van Onse Schepen ende der Koopluyden goederen, tot groote onwaerdelijke schade der selver, ende geen kleyne krack der Commercie: vermits 't verloop van de Oorlogs-Gaften te Water, heeft de Zecroverije in de Straet toegenomen, ende heeft oneyndelijke schade onder de Koopluyden gecauseert, *Wesel* is onderdrückt, *Claef* ende den Palts geincorporeert, ende Onse goede Bontgenoten verdorven, binnens Lants is door 't passeren ende repasseren van de Jesuyten ende Papen uyt Brabant ende Vlaenderen 't Lant hier vol Papisten gebroedt, veel gelt uyt het Lant derwaerts gevoert, ende met heure oproerige Predicatie 't Volck tot onwilligheyt opgeroeyt ende van heur schuldige gehoorzaamheyt afkeerich gemaect, *de West-Indische Compagnie* is verhindert geweest, die soo veel schoone voordeelen ende profijten 't Lant, ende de Inwoonders van dien soude hebben gegeven, ende de Coning sulcken merckelijcken afbreuck soude hebben gedaen, soo nu heden aen den dagh blijkt, ende dat het Principaelste is, soo is de Kercke ende 't Lant-bederffelijcke-schadelijcke *Arminiaensche factie* in den Treves uytgebroyt, die de Kercken soo jammerlijck verwoest ende de Politie soo schandelijck bedorven hadde, datter *Bedieningen in Bedieningen*, *Regierungen in Regierungen*, ende *Staten in Staten* waren gestelt, ende so verre gekomen was, dat het op 't point stont om den geheelen Staet gerenverseert ende 't Lant in een bloetbadt gestelt te worden, ten ware door de genade Godes, ende de voorsichtigheyt van de Heeren Staten Generael ende 't kloeckmoedigh beleyt van sijn Excellentie Hooghloffelijcker Memorie 't selve ware voorkomen geweest.

Dit sijn de schadelijcke vruchten van de voorgaende Treves geweest, ende behooren ons alleen genoegh te sijn, om alle Handelingh met den Vyant af te slaen, ende een afkeer te hebben om wederom van Treves te Handelen.

Te meer dewijle den Vyant Onse *Stoecten* kan, ende *Passen* weet die onder Ons in swange gaen, ende dat het hem aen geen Ceraturen ontbrecken sal, om deselve te voeden, ende alle vordere twisten ende oneenigheden onder onse saeyen, om van tijd tot tijd onsen Staet in meerder confusie ende verwarringen te brengen: sijn Sprinckhanen, de Jesuyten, sullen gins ende weder vliegen als Arenden, om de Papisten ende andere quaet gefinde van den Staet op te hitten, ende tot oproerigheyt te verwecken, ende dan by gelegentheyt als wy over hoop souden moge leggen, of dat wy door sorgeloosheyt ende nalatigheyt niet bequamelijck op Onse defentie souden mogen sijn: aldan onsen Vyant van buyten ende sijne Creaturen van binnen ons onvetfens op 't lijf vallen, ende also een eynde met ons maken, soo sy maer konden, waer van wy den voorleden Somer, als den Vyant in de Veluwe was een merckelijcke preuve in ons lieve Vaderlandt hebben bespeurt, hoe dat onse Papisten ende andere quaetwillige 't *hoof opstaecten*, ende vry uyt met dreygende propoosten dorsten seggen, dat nu den tijd was gekomen, dat den Coningh meester van sijn Land soude werden, ende sijn *Rebellen straffen*, 't welck ons wel een waerschouwinghe behoort te sijn, dat wy niet alleen een waeckent Ooge tegens onse Vyanden van buyten, maer oock tegens die van binnen behooren te houden.

Datmen hier tegens seyt, datmen de Religie ende Re-

gieringe sal vast setten, ende in de Missive van haer Ed. Groot Mogende dat men in 't minste niet sal toe laten dat soude dienen tot voorstandt van de Roomsche supersticien, dient tot antwoort, dat de Religie ende Regeringe voor de twee principaelste Fundamenten van den Staet altijt sijn gehouden ende beschermt, ende noch moeten gehouden ende beschermt worden, ende dat het wat nieuws souden schijnen te sijn, datmen deselve nu eerst soude vast stellen, maer dat het daer voor moet gehouden worden, gelijk 't oock inder waerheyt is, dat deselve Religie ende Regeringe alreede vast gestelt sijn, ende oock vast gestelt moeten blijven. Ende dat alle de macht van 't Landt bereydt moet sijn, omme deselve te Conserveren, gelijk sulcx by verscheyden Resolutien, soo van de Heeren Staten Generael, als oock van d' Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant kan blijken, ende insonderheyt wel uytdruckelijck in den *Eedt ende Commissie van sijn Excellentie Hooghloffelijcker Memorie als oock mede in den Eedt ende Commissie van sijn Vorstelijcke Genade den Prince van Orangien nu Gouverneur ende Capiteyn Generael verhaelt staet*, doch datmen eenige bequame middelen voorlaer ende pointen vast stelt, ende deselve heylichlijck den ander belooft 't onderhouden, om niet alleen de Religie ende Regierungen in goeden Vrede 't onderhouden, maer oock om dat de Leeraers en Predicanten, mitsgaders der Regenten ende de Magistraten onverhindert ende veylichlijcken Bedieningen ende Ampten souden mogen uitvoeren, dat is seer goet, soo wel nu als by tijde van Treves.

Maer wat apparentie is hier toe om daer toe te ghe-racken, dewijle men het Contrarie in eenige Steden siet practiseren? want *alsmen de Predicanten ende andere eerlijcke luyden, begint uyt de Steden te setten, d' Arminianen in de Regieringe te trecken, de Papisten in Ampten ende Officie van de Schutterye ende andere Bedieningen te vorderen, d' Arminiaensche Predicaten, waer door veel onlusten antstaen, niet en weert, maer veel eer beschermt, ende dat men dagelijcx d' onlusten ende onrusten siet toe nemen ende dat men na voorslaghen van bewredingen niet wil luyfveren, maer met resolutien hen daer tegen kanten. Item, als men d' uytgeste ende gebannen Predikanten openlijck contrarie de Placcaten (tegens hun luyden gemaect) laet gaen, woenen ende prediken, ja selfs Predicanten tollereert, die in cas van delict sijn gebannen, ende die de Principaelste Authours ende beleyders van de schadelijcke Arminiaensche factie sijn geweest. Item, alsmen Papisten in de Regieringe neemt, ende seckerlijck weet dat de Jesuiten ende Papen 't Landt door reysen, rofsen ende draven, ende d' Inwoonders bysonder by die sy geloof hebben, alle quaet van heure mettelijke Magistraten indrucken, ende tegens deselve opbissen (dit weet men dat al 'tamen waerachtigh is, ende hier wort niet tegen gedaen, even of daer geen Coningh in Israelen ware, ende dat elck toegelacten ware te doen wat hy wilde) wat apparentie is dan daer toe, dat men den Staet van binnen soude kunnen vast ende verseeckert stellen? de Raden ende Vroetschappen deser Steden kunnen dat niet bemercken, of de saecken moesten hen anders toedragen.*

Veel weyniger kunnen sy luyden de verseeckertheidt van buyten apprehenderen, want behalven dat onse parthey is een trouwloosen meyneedigen Tyran, die op sijn woort, beloften, noch Segel gheen staet te maecten is, maer by alle gelegentheyt ons sal soecken te bedriegen daer hy kanten mach, so hier boven is aangewesen, so sullen wy oock geen verseeckertheyt kunnen bekomen met d' Acten van den Keyser, ende Catholique Ligue, dat sy ons gedurende den Treves geen Oorlogh souden aendoen: want men moet dat vast houden, dat den Keyser ende Coningh van Spagnien sijn twee Hoofden in een Caproen, dat den eenen ons niet meer sal sparen als den anderen, also maer eenigh voordeel ofte profijit op ons sullen sien te doen, datse een Biecht-Vader hebben, ende dat die den eenen toestaet, de Kettters gheen geloove te houden, den anderen wel afsoverren sal, als hy sulcx soude hebben gedaen. Viel het dan noch too uyt ('t welck onseecker soude gaen) dat den Keyser soude mogen woord houden, den Coningh staet het altyd vry, te breken als hy wil, want hy is niet gebonden (soo sijn Spaensche Schrijvers ons getrouwelijck

lijck gewaerschout hebben) *sijn gewapende Onderdanen, Woord, Eed, ofte belofte te houden*; De Coning breeckt dan als hy sijn adem sal hebben herschept ende voordeel op ons siet, de Keyser assisteert hem met groote macht, 't welck wy hem niet kunnen beletten, wat sal dan d' Acte van de Keyser ende Catolijcke Ligue ons helpen; als hy onder den naem van den Coning van Spagnien ons mede op 't lijf valt, soo wy in den voorleden Jare inde Veluwe hebben gesien.

Dat de Staten vande Verheerde Provincien, beneffens den Coningh ende d' Infante 't Contract van den Treves mede tot verseeckertheit souden teyckenen, dat sullen sy gaerne doen, want sy haecken ende verlangen na den Treves als een Visch naer 't Water: Maer wat verseeckertheit kan ons dat geven, als den Coningh soude willen breken, wat souden sy daer tegen kunnen doen, sy sijn verheert ende met Guarnisoen beset, ende als den Coningh sulcx in 't sin soude hebben te doen, soude hy haer soo wel weten te brydelen, datse hen niet souden kunnen reppen noch roeren.

Het demanteleren van *Lingen, Santvliet, Hoogewerf, &c.* kan mede geen verseeckertheit geven, want is 't dat wy van onse sijde eenige sterckten van den Vyant bedingen die ons in de wege sijn de Vyant sal oock van gelijcken soecken te bedingen, sterckte ende Fortressen, die ons nadeeligh ende hem voordeligh sullen sijn, ende derhalven 'ter expiratie van de Treves, met groote ende excessieve kosten, wederom by ons souden moeten werden hermaect, of andere bequame voorichanssen in plaetse van deselve geleyt.

Dat de *West-Indische Compagnie* soude blyven in heur geheel, kan ons mede geen verseeckertheit voor de Compagnie geven, dewijle den Coningh alle sijn macht die hy tegens ons te Water ende te Lande heeft gebuyckt, tegens heur sal aenwenden om heur te vermeerderen, want daer leynt hem den Knoop, waer door dan geen profijt voor deselve Compagnie maer ware Equipage, groote toerustinghen, ende eyndelijck ondergang te verwachten staet.

Het welcke alles by de Raden ende Vroetschappen voorz wel geconfidereert sijnde, en kunnen sy niet bemerken dat uyt de voorsyde pointen volkomen verseeckertheit voor den Staet te bekomen is, maer oordeelen dat de *beste verseeckertheit* voor den Staet is den *Treves af te slaen, ende in Oorloge te blyven*.

Het is wel waer, dat de *Finantien sulcx sijn gestelt, dat het ons onmogelijck is op desen Voet de Oorloge te kunnen continueren*, maer het is oock waer, dat 't federt 't verlies van Breda, den Vyant ons tot geen Oorloge heeft geport, maer dat wy hem selfs de marckt hebben geset, ende tot den Oorloge gedrongen, daer door wy in 't achterheyt van ettelijcke Milioenen sijn geraeckt: sijn de Finantien nu daer door so seer verlopen, datter geen macht is om langer Oorloge te voeren, soo haddet veel beter geweest wat minder gedaen, ende den Oorloge maer onse inkomsten ende vermogen gedresseert te hebben. In 't voorleden voor-Jaar warent geen Patriotten, die den Oorloge, vermits de schaersheyt der Finantien difficulteerden, men saegte suyr aen, ja men dreyghdese genoegsaem die daer toe niet konden verstaen: nu waeyt den Wint uyt een ander hoek. nu isser geen gelt, nu kunnen geen Oorloghe langer voeren, nu moeten Treves maecten: maer wanneer, ende op wat tijt? op den tijt als den Vyant in onmacht leynt, als wy hem sijn sterckte Steden afhandigh maecten, als wy hem de Hertaderen van sijn schatten afsteecken, als sijn Finantien uyt geput sijn, als Vlaenderen, Brabant, ende andere Verheerde Provincien op 't point van revolteren staen: ende in summa, als hy een Generael verloop, verderf ende verandering van alle syne saecken als in een Spiegel klaer voor Oogen siet.

Waer toe sal desen Treves doch anders strecken, dan om dat den Vyant, sijn adem sal verhalen, sijn schaden by de Nederlandsche Oorloghe geleden redresseren, hem Meester van de Nabuerige Landen, Duytslant ende d'Oost-Zee maecten, ende dan voorts ons op 't onversienste op 't lijf vallen, ende van kant te helpen.

Dit moeten wy onsvastelijck inbeelden dat sijn ooghemerck is: ende daer omme moeten wy op onse hoede sijn, ende dat voorseecker houden, gelijck hare Ed Groot Mogende in heure Missive seer wel Oordeelen, dat de *beste verseeckertheit van den Staet, bestaet in de macht van 't Lant ende onse Wapenen*.

Is de saecke nu sulcks, gelijck 't in der waerheit is, datmen onse Vyant niet en mach betrouwen, ende dat men by tijde van Treves evenwel soo een merckelijck aental van Ruyters ende knechten voor overval soude moeten houden, soo kunnen immers wel in d' Oorlogh blyven, is 't niet a' P' *offensieve*, 't is *defensive*, of naer gelegentheyt hem de saecken souden toedragen, ende dat met de meeste mefnage men eenigints soude kunnen, ofte mogen, afsnydende alle 't ghene men eenigints soude mogen missen. By tijde van Treves sullen onse Handen ende Voeten gebonden sijn, ende alle goede avantage die wy te Water ende te Lande op den Vyant soude mogen sien, moeten laten voorby gaen, ende onse goede Bongenoten den Coning van Bohemen, ende andere meer met onse Wapenen niet mogen assisteren, d'welck wy in Oorlogh sijnde wel sullen mogen doen: kan 't de Finantie niet toe dragen, *laet ons alle de nieuwe middelen in beschryvinge gebracht*, ende als noch niet in gewilligt) *consentieren, de oude middelen wel besicieren*, waer toe de *verantwoordinge van de vijf specien seer dienstigh sal sijn*. Laet ons Extraordinarische middelen inwilligen, de goede Ingeletenen sullen goetwilligh sijn te contribuieren, soo wy maer in Oorloge blyven: maer soo wy tot Treves vervallen, men sal de goede Luyden tot geen geven kunnen disponeren. Boven dien isser gelts genoegh in 't Landt; 't Lant heeft (den Heere sy geloof) *noch goet credijt*, de loopende middelen sijn naest eenige jaren herwaerts ettelijcke Tonnen Gout 's Jaers vermeerdert, 't sal ons aen geen gelt gebreken, maer aen ons selven, dat wy niet kunnen middelen inwilligen daer gelt van komt, daerom laet ons een Lijn trecken, ende geen swarigheyt maecten in den Oorloge te continueren.

Het is waer, dat de saken van d' Oorloghen veranderlijcken sijn, ende dat den genen die *heden boven leynt, morgen de Fortuynen tegen gaet*, dat oock de Keyser dicht op onse Grensen leyd, ende lichtelijck eenige invasie kan doen: maer daerom moeten wy niet verslauwen; wy hebben een rechtvaerdige sake, wy voeren een *wettelijcke welgesondeerde Oorloge*, wy hebben een kloeckmoedigen Krijghsheldt tot een Velt-Overste, veel ervaren Colonellen, Capiteynen, Ruyteren ende Knechten, Ammonitie ende alle andere gereetschappen van Oorloge geen gebreck, aen middelen van geit sal 't ons oock niet gebreken, *ja Godt selfs woont midden onder ons met sijn Heyligh Woord*, hy dresseert alle onse actien, hy segent al ons doen, ja hy krygt selfs voor ons. Is 't niet klaerlijck gebleecken aen so vele Heerlijcke ende schoone Victorien, als de goede Godt van tijt tot tijt ons soo genadelijck soo te Water als te Lande, tegens onsen algemeynen Vyant den Coninck van Spagnien heeft gegeven, ende insonderheyt in den voorleden Jare als sijn Excellentie voor den Bosch lagh, ende dat den Vyant in 't herte van ons Landt ons aen taste, hoe onvoorsiens dat de goede Godt ons de Stadt *Wesel* in Handen heeft gegeven, ende daer mede van alle onheylen ende swarigheden verloft, die ons over 't Hooft hingen? souden wy dan noch kunnen twiffelen dat God sijnen genadigen segen aen ons niet soude continueren? neen: maer laet ons 't exempel van de *Switsers* ons selven voorstellen, dewelcke na een langdurighe Oorloge haer selven *vry hebben gewochten*, ende laet ons op God betrouwen dat hy ons mede een goede uytkomst gheven sal, want hy die tot noch toe ons soo genadelijck ende Vaderlijck heeft bygestaen, ende uyt alle onse nooden, periculen ende swarigheden geholpen heeft, die sal ons wel voort helpen, daerom laet ons den Coningh van Spanjen, die ons nu soeckt te bedriegen, geen geoorgeven, ende de *macht van den Keyser niet vreesen*, maer laet ons Godt vreesen ende alle onse actien naer synen Heyligen wille deligeren, soo en sullen geen menschen, hoe machtigh sy oock sijn, ons moghen

krencken noch deeren, want Godt sal onse Beschermer in, ende Verlosser uyt den Oorloge bevonden werden.

Het welcke alles by de voorz Raden ende Vroedschappen, wel overwogen ende gheconfidereert zijnde, en konnen slyuyden geensints verstaen, hare Gedeputeerden te belasten, datse haer souden conformeren met die leden, die den Handel van den Treves eenighsints souden konnen toetsien, veel min datse souden confereren, dat hare Gedeputeerden mede souden befoigneren op de poincten diemen d'Erts-hartoginne soude mogen voorstellen, maer persisteren by hare voorgaende Resolutie ende slaen den Treves af.

Aldus geadviseert ende geresolveert, in de Vergaderinghe der Heeren Raden ende Vroedschappen voorz den 16. January 1630.

Ende Schriftelijck vervat, gelesen ende geapprobeert in deselve Vergaderinghe den laetsten January daer aen volgende.

My present

H. Steyn.

P R O J E C T,

't Samen ghevoeght uyt de Advysen van de Leden volgens de Resolutie van hare Edelle Groot Moghende van den negenthienden January Anno sessien hondert dertigh.

Alfoo van weghen den Koningh van Spanjen ende de Erts-hartoginne van Oostenryck aen de Vereenighde Nederlandtsche Provintien aanbiedinghe is gedaen van een stilstant van Wapenen, voor den tijdt van 34. jaren, op de selven voet ende Conditien als in den Iare 1609. was geacordeert, ende dat daer over by de Ridderchap, Edelen en Steden van de Provintie van Hollandt ende West-Vrielandt, alreede eenigen tijdt langh is gedelibereert geweest, dat mede eenige notable Leden, geduerende deselve deliberatie, onder anderen de Vergaderinghe van hare Ed. Mog. meermalen hadden voorgedragen, als dat hare Heeren Principalen sich ten hooghten vonden bekommert, ende van nu af teghemoete waren siende, dat uyt de kalmtē ende stilligheyt, sonderlinge van foodanigen langduyrigen stilstant van Wapenen, by eenige ketelachtige ende ongeruste Geesten, weloorsaecken soude mogen werden ghenomen, om wederom eenighe nieuwigheiden ende veranderinge in de suyvere Religie, ende by gevolge mede in de seffelycke Regieringhe deser Provincie, te soecken, gelijk dan foodanige ghelegentheydt van tyden, lichtelijck, tot sulcx aanbiedinghe plagh te geven, als de droeve ervarentheydt voor desen niet dan al te wel heeft gheleert; waer uyt dan niet anders als oneenigheden, scheuringen, factien, verbitterheden, ende allerley onheylen, soo in de Politicque als Kerckelijcke saecken; mitfgaders tusschen de Leden ende Steden, als mede onder de particuliere Ingesetenen van den Lande, soude sijn te verwachten, het welcke lichtelijck (de practijquen van de Vyanden deser Landen daer onder spelende) een notable ruine ende onderganch van soo florissanten Staet soude komen te veroorsaecken. **S O O I S T**, dat de Ridderchap, Edelen, ende Steden, representerende de Staten van den selven Lande, de ruste ende eenigheyt van hare goede Ingesetenen in de hoogste recommandatie hebbende ende tegens de voorz swarigheden in tijds willende voorsien, hebben goet ghevonden Staets-ghewyse te arresteren ende bestuyten mitsdesen, de poincten ende Articulen hier naer volgende.

I.

Dat alle de Leden van haer Ed. Groot Mog. Vergaderinghe, van weghen hare Respective principalen, behoorlijck daer toe gemachticht zijnde, malkanderen solem-

nelijck ende heylijghlijck, onder Eede, sullen beloven, de Regeeringe, soo die tegenwoordigh is geconstitueert, mitfgaders de Religie, ghelijck deselve in de publijcke Kercken te deser tyden wert geleert, ende by de Synode Nationael tot Dordrecht ghehouden, is bevesticht, te sullen mainteneren ende handhaven, sonder eenige veranderinge in d'eene of in d'andere te doen, of te laten geschieden.

II.

Dat de Placcaten teghens de factie der Remonstranten, voor desen ge-emaneert by Publicatie, sullen werden vernieuwt ende effectuelijck ge-executeert.

III.

Dat alle Gebannen Predicanten uyt de Provincien sullen werden geweert, mitfgaders gene Remonstrantsche Predicanten in deselve sullen werden gheleden, als de ghene die de Acte van stilstant onderteeckent sullen hebben.

IV.

Dat alle de gene die tegenwoordelijck eenigh Ampt van Regeeringe ofte van Justitie sijn bedienende, hoofd voor hoofd, onder solemnele Eede sullen beloven, de Regieringhe ende Religie als vooren, te sullen maintineren, ende de voorz Placcaten ter executie te doen stellen.

V.

Dat niemant voortaan tot eenige Publyque bedieninghe van Regeeringe ofte Justitie sal werden ghevordert, als doende professie van de voorz suyvere Gereformeerde Religie, ofte deselve toegedaen wesende, mitfgaders ten aenvangē van sijn Officie doende foodanigen Eedt als vooren is geseyd.

VI.

Dat al-omme in alle Kerckelijcke saecken sullen blijven ende ghehouden worden de Ordre die by de respectieve leden in tegenwoordigheyt wordt gebruyckt, sonder eenige veranderinge daer in gemaect te werden.

VII.

Dat hier van, onder 't groote Zegel van Hollandt ende West-Vrielandt, voor yder van de leden een Acte sal werden gedepescheert in amplissima forma.

Uyt 't gene boozs heeft men konnen oberbloedelijck sien d'argumenten ende redenen, die pro & contra wierden gheboert. Daer by noch in consideratie quamē meest de poincten: woudemen Treves maecten dattet moeste sijn. 1. Of uyt noodt van desen Staet; 2. Om voor te komen dat by Continuatie van den Ooylogh Vranckrijck niet mocht formidabel worden ghelijck Spanjen was geweest. Dit laeste was noch bere te soecken.

Het eerste / of de noodt van desen Staet / was nu boozby / ende ghepasseert: den Bosch, ende Welzel, twee machtige boozwercken gewonnen: de Spanjaert in sijn Silber Vloote alsoo wel / als in zyne reputatie geslagen: De Spaensche Nederlanden dooz een Vrouw geregeert; de Spaensche in Brazandt seer gebaet; de Nederlanders verschoben; de Koningh quajckh gebient. In Duytschlandt hadde wel de Keyser een machtigh Leger / ende was alleen gewapent / ende de Koningh van Denemarck dooz de Hede aen Oostenryck gebliggeert: maer nochtans was aldaer een groot misnoegen onder alle Protestants ghesinde tegen de ondagelijcke exactien der Contributien / die den Keyser in Duytschlandt dede; ende eene jaloufie self onder de Roomsche Catholijcken tegen d'alte seer Formidabile grootheyde van 't Ruyss Oostenryck. Welck misnoegen der Protestanten ende jaloufie der Catholijcken beyde onlanghs daer na uytbarsteden: de jaloufie der Catholijcken dooz 't afstellen van Walfeyn: daer toe de Keyser op den Rijckdagh tot Regensburgh wiert gedwongen dooz Beyerē, ende andere Leden der Catholijcke Ligue; ende het misnoegen der Protestanten dooz de invasie des Koninghs van Sweden in Duytschlandt / met den welcken meest alle Protesterende Fursten ende Steden aenspannen; beyde tot groote afbreuck van 't Ruyss Oostenryck.

Indien

Indien de Spaenſche eenigen tijt te vooz / doen de Provincien in noot / in breeſe / ende genoechſaem buyten Credit waren / inſonderheyt terfont na 't innemen van Wyeda / deſen Crebes hadden gepreſenteert ; men ſoude beter daer na geluſt ſteet hebben. Maer nu de noot ober was / ende men voozſach d' opgemaekte veranderinge in Duytſchlant ; doen konde de Crebes niet ſmakelijck ſijn.

Daer by quam terfont / dat de Koningh van Branchrijck Meester van Rochelle , ende van de geheele Hugenofche party in ſijn Lant ſijnde / ſich 't eenemaek heerde om buytens Lants den Spaenſchen ende Ooſtenrijckſchen te verkleynen. Ende ſiende dat hy daer in netgens beter als deur deſen Staet konde werden geſeconderd ; dede men macht arbeiden om deſe Crebes Handelingh te verberſeren / ende ons in Oorlogh te houden. Ende in plaets dat Anno 1628. deſe Staet den Coningh dooz expreſſe beſendinghe niet hadde konnen bewegen tot eenige aſſiſtentie of Subſidie ; ſoo liet hy nu in deſe conjuncture de Vergaderingh / noch tot Utrecht (om de inbaſie in de Veluwe) ſijnde dooz den Ambaſſadeur Baugij beſoucken , van de Vrede afmanen , ſubſidie aanbieden , ende tot Continuatie van Oorlogh nodigen. Welcke Handelingh daer na in den Hage gecontinuert woerdende eyndelijck in Junio 1630. is geſlooten vooz ſeven naeſtvolgende Jaren : geduyrende welke deſe Staet beloofde niet te tracteren Payx noch Treves met hare Vyanden , directelijck noch indirectelijck ſonder advys van ſijne Majeſteyt gelijk oock by ſijne Majeſteyt niet ſouden moghen gemaect werden eenigh Tractaet tot praejudicie van deſen Staet. Also wiert die tot Hoofendael gedebene Crebes Handel ge-eyndigt / ende als begraven dooz 't Tractaet in Junio 1630. met Branchrijck gemaect.

Ooch om grondelijcker te komen tot verſtant van Tractaet : moet alhier werden verbaelt : dat terfont tegen het uptgaen van het Tractaet van Compiegne men getracht heeft om het ſelve te vernieuwen ofte te verlengen / 't beſte men konde : ende om ſulcx te doen met de min gerughte ; ſoo heeft men laſt geſonden aen den Baron van Langerac Ambaſſadeur van deſen Staet in Branchrijck.

In deſe tijt gebeurden eensdeels dooz de picanterien tuſſchen de Reſpectieve groote Favoriten Richelieu in Branchrijck / ende Buckingham in Engeland / anderdeels dooz den Oorlogh tegen Rochelle / dat deſelbe Croonen in reſſaillen / van reſſaillen tot openbaer Oorlogh geraeckten. Ende alſoo Branchrijck alreede dooz Rochelle te Water ſeer was geincommodeert / ende nu dooz Engeland noch meer geincommodeert ſoude worden ; ſoo maecte de Conincklijke Miniſters wernich ſwarijgheyt in 't ſpoedigen van een nieuwt Tractaet van Subſidie / daer in Branchrijck te vooz / als geſeyt is / ſeer traegh was.

Alsoo dat met Weigelmede Heer Ambaſſadeur op 't Papier gebzacht wiert 't gene volghet.

T R A I T T É.

De Confederation & Alliance pour neuf ans entre Loui xiiij. Roy de France, & les Etats de Provinces Unies des Pays Bas, par lequel il est convenu de secours de part & d'autre, & de la Seureté pour le commerce & Trafic de leurs subjects. A Paris l'an 1627. le 28. Aoust. Mais il n' a pas esté ratifié, ains changé & redressé par celui de l'an 1630.

Comme, ainsi soit que le feu Roy nostre tres-honoré Seigneur & Pere, que Dieu absolve, eut voulu faire en l'an 1608. une Ligue defensiva avec les Sieurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas, pour obliger à faire Trefve avec les Archiducs, qu'ils ne vouloient faire sans assurance de garantie, & defence de nostre dit Seigneur & Pere : & que par ladite Ligue il soit porté qu'elle doit estre perpetuelle entre nous & les Pro-

vinces Unies. Son intention ayant toujours esté, que nous la confirmassions & continuassions, Nous desirans en toutes choses de suivre l'exemple de nostredit Seigneur & Pere, & nous conformer à ses volontés ; Considerant que plus lesdits Estats auront assurance de nostre part, moins ils se peneront pour trouver leur seureté par d'autres voyes, & des extremités capables de troubler le repos commun : desireux aussi de conferer autant qu'il nous sera possible à la Paix entre tous les Princes, sadite Majeſté a nommé, choisi, & député les Sieurs de Bullion & de Chasteauneuf Conseillers aux Conseils d'Etat & des Finances & Chancelier de ses Ordres, pour avec le Sieur Gedeon de Boetselaer & d'Asperen, Baron de Langerac de Lovigny & du Saint Empire, Chevalier de l'Ordre de St. Michel de la Majeſté, au nom & en qualité d'Ambaſſadeur de Messieurs les Estats des Provinces Unies des Pais Bas, aviser & traiter des moyens plus convenables à cét effect, lesquels reciproquement en vertu des pouvoirs à eux donnés (dont copie sera inserée à la fin des presentes) ont après plusieurs conferences convenu & arresté les choses qui s'ensuivent.

I.

Premierement, que la Majeſté fournira auxdits Sieurs Estats Generaux neuf ans durant la somme d'un Million des Livres, payable de 6 mois en 6 mois par chacun an, si la guerre, qu'on leur fait à present, dure autant de temps ; à commencer du premier Janvier paisé

II.

Durant lequel temps lesdits Sieurs Estats Generaux ne traiteront Paix ny Trefve avec leurs Ennemis directement ny indirectement, sans le ſien & avis de sa Majeſté, comme auſi de la part de sa Majeſté ne se fera aucun Traitté au prejudice de leur Etat.

III.

En reconnoissance du secours qu'il plaist à sa Majeſté accorder auxdits Sieurs Estats par le presant Traitté, & les autres grandes faveurs qu'ils ont receu de la France, seront tenus, si sa Majeſté est en guerre affaillie en ses Estats, d'employer après qu'ils en auront esté requis, contre tous & quelconques la moitie de la somme, que dans un an ils recevront de sa Majeſté, si mieux sadite Majeſté n'ayme ledit secours en hommes ou Vaisseaux du port de deux a six cens tonneaux, jusques à la concurrence de ladite somme. Auquel cas on conviendra de la soldé des Soldats & prix des Vaisseaux, selon le prix ordinaire & usité audit Pays, duquel des à present sera fait estat particulier, qui sera tenu pour Article du Traitté ; comme auſi lesdits Sieurs Estats ne donneront directement ny indirectement, sous quelque couleur que ce puisse estre, aucun secours & assistance contre sa Majeſté.

IV.

Si en outre il arrive que sa Majeſté ait besoin des Vaisseaux pour nettoyer les mers, soit pour s'opposer aux attaques & entreprizes qu'on pourroit faire contre ses Estats, ou quelque chose semblable : sa Majeſté pourra à sa volonté faire acheter ou freter lesdictes Provinces Unies, jusques à la quantité de 15. vaisseaux : Auquel cas lesdits Sieurs Estats promettent de seconder l'intention de sa Majeſté de bonne foy, pour les luy faire avoir au plus tost & au prix raisonnable & ordinaire dudit Pays.

V.

Lesdits Sieurs Estats conviendront avec sa Majeſté dans six mois pour garantir la mer du Ponent, contre les incursions & depredations de ceux d'Alger & de Tunis. Et cependant où il se trouvera es ports desdits Sieurs les Estats aucuns vaisseaux ou marchandises Françoises, qui auront esté depredées, lesdits Sieurs Estats les feront restituer à la premiere instance qu'il leur en sera faite, soit par l'Ambaſſadeur du Roy, ou les marchands de ses subjects qui les reclamant.

VI.

Ne pourront les subjects de sa Majeſté, ny ceux des Sieurs les Estats exercer aucun acte d'hostilité l'un contre l'autre en terre en mer, ou Riviere, sous quelque pretexte que ce puisse estre. Et lesdits Sieurs les Estats donneront ordre que les plaintes des subjects du Roy seront terminées dans 3. mois au plus tard, par les Conseillers de l'Admirauté, après que l'Ambaſſadeur ou autre de sa part au ra esté ouy : lesquels ne pourront avoir aucune part ny

pro.

profit dans les navires de guerre, ny és prises qu'ils auront à juger.

VII.

Et en cas que l'une desdits parties demandast revision de jugement donné par le dit conseil, lesdits Sieurs les Estats commettront des personnes qualifiées & nullement intéressées, pour en juger en dernier ressort avec lesdits Sieurs Conseillers de l'Admirauté. Et cependant lesdits prises demeureront en bonne & seure garde, sans qu'il en puisse estre fait aucune vente, si ce n'est après avoir convenu avec ledit Sieur Ambassadeur du temps d'icelle. Ce que sa Majesté accorde pour les subjects desdits Sieurs les Estats, pour tous les cas susdits.

VIII.

Quant à la nomination aux charges des Colonels, Capitaines, & autres Officiers des Regimens François, en sera usé à la maniere accoustumée.

IX.

Si Sa Majesté estant en guerre auroit besoin des Regimens François que sont en Hollande, seront lesdits Sieurs Estats tenus de les faire conduire à Calais ou à Dieppe; pourveu toutefois que lesdits Sieurs les Estats soient en paix ou en Trefve.

X.

Le droit d'Aubeine cessera en suite des Traittés precedentes en tout point. Et sera par sa Majesté mandé à tous les Parlemens d'en faire jouir lesdits Sieurs les Estats purement & simplement, sans autre forme de Justice, & sans qu'il leur soit nécessaire d'impetrer lettres de neutralité, comme aussi de leur par lesdits Sieurs les Estats seront tenus de donner pareil ordre au regard des subjects de sa Majesté.

XI.

Toutes Lettres de represailles, marques, arrests & autres semblables, seront nulles & de nul effect en vertu du present Traitté; mais la Justice sera renduë & administrée à un chacun selon qu'il appartiendra.

XII.

En consequence duquel Traitté les subjects dudit Seigneur Roy & desdits Sieurs Estats, vivront en bonne amitié, & auront trafic libre entre eux, & dans l'estendue de Estats & pays de l'un & de l'autre, tant par mer que par terre, de toutes denrées & marchandises, dont le commerce n'est prohibé & defendu par les Ordonnances qui ont lieu esdits Estats & pays, sans qu'ils soient tenu payer plus grands droicts pour les denrées & marchandises, qui entreront esdits Royaumes, Pays & Estats, ou qui en sortiront, que ceux qui se payent par les naturels habitans & subjects ou le Trafic & Commerce s'exercera.

XIII.

Pour éviter les depredations qui arrivent souvent sur les subjects, tant de sa Majesté que les Sieurs les Estats, pour la facilité que les Ennemis des uns & des autres ont de se servir des ports & havres de sa Majesté, & des Sieurs les Estats: ils pourront poursuivre les Navires de leurs Ennemis, desquels ils auront esté depradés, jusques à une portée de Canon des ports & havres de l'un & de l'autre. Et si tost que les navires des Ennemis seront entrés dans lesdits ports & havres avec les prisonniers & marchandises depradées, on fera mettre les prisonniers en liberté, & les biens, marchandises, & Navires par eux depradés seront rendus & delivrés aux propriétaires.

XIV.

Ne pourront aussi les Navires des Ennemis attaquer ou endommager lesdits Subjects de sa Majesté, & des Sieurs les Estats que 24. heures après qu'ils seront fortis desdits ports & havres: autrement seront declarés de mauvaise prise & sera procedé à la restitution d'icelles, que dès à present comme des lors sont tenus pour accordées au profit des intéressés: & les Capitaines desdits Navires poursuivis comme infraçteurs de la paix publique.

XV.

Tous les Traittés faits par sa Majesté, & lesdits Sieurs les Estats avec autres Roys, Princes, & Republiques demeureront en leur force & vigueur; fors & excepté en ce enqouy il est derogé par le present Traitté.

XVI.

Pour l'execution & observation des presens Articles, sa Majesté fera expedier toutes lettres & declarations nécessaires.

XVII.

Lesquels Articles & Traitté pour lesdites 9 années, si tant la guerre duré, seront ratifiés bien & dûment par lesdits Sieurs les Estats Generaux, dans 6 semaines du jour & date des presentes; Et iceux avec la ratification presenté à sa Majesté par ledit Ambassadeur, pour estre pareillement lesdits Articles & Traitté ratifiés par sadite Majesté 15. jours après, & delivrés auxdits Sieurs les Estats

T R A C T A E T

Van Confederatie en Alliantie voor negen jaren, tusschen Louis de XIII. Koning van Vranckrijk, en de Staten der Vereenighde Nederlanden, tot secours en bystandt van weer-zyden, en tot seeckerheit van de Traffick en Koop-handel van hun ondersaten. Te Parijs in't jaer 1627. den 28. van Augustus. Doch het is niet geratificeert, maer verandert en geredresseert door dat van't jaer 1630.

Alfoo d'overlede Koningh, onse eerwaardigste Heer en Vader, (Godt zy hem genadigh) in't jaer 1608. heeft willen maecken een Ligue defensiva met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, om hem te verplichten tot Bestant te maken met d'Ertzhertogen, 't welck sy niet wilden maken sonder versekeringh van beschermingh en defensie van onse gheseyde Heer en Vader, en alsoo door de geseide Ligue besproken is dat sy *eenwigh tusschen ons en de Vereenighde Landtschappen* sal zijn, en sijn intentie altydt heeft geweest dat wy haer confirmeren en continueren souden: soo is't dat sijn geseide Majesteyt (begeerigh om in alle dingen het voorbeeld van onse geseide Heer en Vader te volgen, en ons naer sijn wil te conformeren, overwegende oock dat, hoe de geseide Heeren Staten meer verseeckeringh van onse zyde hebben, sy minder sullen trachten om hun sekerheit te vinden door andere middelen, en door Extremiteten, die machtig zijn om de gemeene rust t'ont-rusten, en oock begerigh om, soo veel ons mogelijk sal zijn, de vrede tusschen de Vorsten te bevorderen) ghe-noemt, verkofen en ghedeputeert heeft de Heeren van Bullion, en van Chasteauneuf, Raden in de Raedt van Staet, en der Finantien, en Cancelier van sijn Ordenen, om met de Heer Gedeon de Boetselaer, en van Asperen, Baron van Langerack, van Lovigny, en van't H. Rijk, Ridder van d'Order van S. Michiel van sijn Majesteyt, in de naem en qualiteyt van Ambassadeur der Heeren Staten van de Vereenighde Nederlanden t'adviseeren en tracteren van de middelen, die de bequaemsten hier toe zijn: dewelcken reciprokelyck, uyt kracht der *Pouvoirs* en machten, aen hen gegeven, (daer af Copee aen't eynde van dese tegenwoordige by gevoeght sal worden) nae veel conferentien de dingen, die volgen, verdragen en gearresteert hebben.

I.

Eerstelijck dat sijn Majesteyt aen de gheseyde Heeren Staten Generael, negen jaren langh, sal fourneeren en bestellen de somme van een *Milioen ponden* jaerlijcks, alle ses maanden te betalen, foed'Oorlogh, die tegenwoordighlijck hen aengedaen word, soo lang duert, te beginnen van de eerste January voorleden.

II.

Geduerende welcke tijd de geseide Heeren Staten Generael *niet sullen handelen vrede noch bestandt met hun vyanden directelijck noch indirectelijck, sonder weten en advijs van sijn Majesteyt*; ghelijck oock van de zyde van sijn Majesteyt geen Tractaet gemackt sal worden tot prejuditie van hun Staet.

III.

Tot erkenenis van 't secours, dat sijn Majesteyt belieft door dit tegenwoordig Tractaet aen de geseide Heere Staten t'accorderen, en de andere groote jonste en favoeren, die sy van Vranckrijk ontfangen hebben, sullen sy gehouden zijn, so sijn Majesteyt in oorlog binnen sijn Staten aengetaft

ghetaft word, te besteden, na dat sy daer toe verfocht zijn, tegen allen en een yeder, de helft van de somme, die sy in een jaer van sijn Majesteyt fullen ontfangen, ten zy dat sijn gesejde Majesteyt de gesejde secours liever begeert in volck, of in schepen, van twee tot 600 vaten groot, tot de concurrentie en over een-komingh van gesejde somme. In welcken geval men verdragh sal in de soldy der soldaten, en in de prijs der schepen, naer d'ordinare prijs, die in 't Landt ghebruyckt word; van 't welck van nu af besondere staet ghemaect sal worden, die men vooreen Artikel van 't verdragh sal houden: ghelijck oock de gesejde Heeren Staten directelijck noch indirectelijck, onder wat schijn het oock magh wesen, gheen secours en assistentie tegen sijn Majesteyt fullen gheven.

IV.

Wijders, indien 't gebeurt dat sijn Majesteyt Schepen van nooden heeft, om de Zee te suyveren, 't zy om sich tegen d'aenvallen en aenflagen te stellen, die men teghen sijn Staten sou moghen doen, of yets diergelijck, soo sal sijn Majesteyt vermoghen naer sijn believen te doen koopen of toe te rusten in de gesejde Vereenighde Nederlanden tot een getal van 15 Schepen: In welck geval de gesejde Heeren Staten beloven d'intentie van sijn Majesteyt ter goeder trouw te secondeeren, om die op 't spoedighste, en voor een redelijke prijs, die in de gesejde Nederlanden ordinaer is, te bestellen.

V.

De gesejde Heeren Staten fullen met sijn Majesteyt binnen ses maenden verdragh om het westerlijcke deel van de Middellandsche zee te beschermen teghen d'invallen en roveryen der gener van *Algiers en Tunis*. En ondertusschen, indien in de havenen der gesejde Heeren Staten eenige Fransche schepen of waren gevonden worden, die gerooft en wech-ghevoert zijn; soo fullen de gesejde Heeren Staten hen doen restitueren op d'eerste instatie, die aen hen gedaen sal worden, 't zy door d'Ambassadeurs van de Koning, of door de koop-lieden, sijn onderfaten, die hen weereyschen.

VI.

d'Onderfaten van sijn Majesteyt, en dien der Heeren Staten fullen niet vermogen eenighe vyandelijckheyd tegen malkander te pleghen, 't zy te Landt, ter Zee, of in eenighe Rivieren, onder hoedanigh een schijn dat het oock magh wesen. En de gesejde Heeren Staten fullen order geven dat de klachten des onderdanen des Konings langsten binnen drie maenden getermineert en beslecht fullen worden door de Raets-Heeren van d'Admiraliteyt, na dat d'Ambassadeur, of yemand van sijnent wegen verhoort sal zijn: dewelcken gheen deel noch winst in d'oorlogh schepen, noch inde veroverde goederen, die sy te vonnissen hebben, fullen hebben.

VII.

En in geval dat d'een der gesejde parthyen revifion van 't vonnis verfocht, welck door de gesejde Raedt gegeven is, so fullen de gesejde Heeren Staten gequalificeerde mannen, die geensins hier by geinteresseert zijn, committeren, om daer af, sonder hooger beroep, met de gesejde Heeren van d'Admiraliteyt te vonnissen. En ondertusschen fullen de gesejde prijzen en geroofde goederen in goede en sekerere bewaringh blijven, sonder dat men die sal vermoghen te verkoopen, 't en zy men eerst met de gesejde Heer Ambassadeur van de tijd daer af verdragen is. 't Welck sijn Majesteyt oock accordeert voor d'onderfaten der gesejde Heeren Staten, voor en in al de voorseyde toevallen.

VIII.

Wat de noemingh en verkiesingh tot d'Ampten van Colonellen, Capiteynen, en andere Officieren de Fransche Regementen aengaet, men sal de gewoone wijse daer in volghen.

IX.

Indien sijn Majesteyt, in oorlogh zijnde, de Fransche Regementen, die in Holland zijn, van nooden had, so fullen de gesejde Heeren Staten gehouden zijn hen tot Kalis of tot Dieppen te doen brengen doch op dese conditie, so de Heeren Staten in vrede of bestandt zijn.

X.

Het recht van *Anbeine* sal ophouden, in gevolgh der voorgaende Tractaten in alle deelen. En sijn Majesteyt sal aen alle de Parlamenten doen ontbieden, dat sy die de gesejde Heeren Staten suyverlijck en oprechtelijck fullen doen genieten, sonder andere forme van Justitie, en sonder dat sy behoeven te verkrijgen brieven van Neutraliteyt; gelijk oock de gesejde Heeren Staten van hun zijde gehouden fullen zijn gelijcke order te geven ten regard der onderfaten van sijn Majesteyt.

XI.

Alle Brieven van Represalien, Marcken, Arresten, en andere diergelijcken fullen nul en van geender waerden zijn, uyt kracht van dit tegenwoordigh Tractaet: maer de gerechticheyt sal aen yeder gegeven en toegedient worden, naer dat het behooren sal.

XII.

In consequentie van welck verdragh d'onderfaten van de gesejde Heer Koningh, en der gesejde Heeren Staten fullen leven in goede vriendschap, en vrye handel hebben, tusschen hen, en in de Staten en Landen van d'een en d'ander, soo ter Zee als te Land, van alle waren en koopmanschappen, daer af de handel niet verhodt is door d'ordonnantien, die in de gesejde Staten en Landen plaets hebben, sonder dat sy gehouden fullen zijn grooter rechten te betalen voor de waren en koopmanschappen, die in de gesejde Koninkrijcken, Landen en Staten fullen komen, of uyt-gevoert worden, dan van d'eyghe Inwoondersen onderfaten ter plaets, daer men den handel doet, betaelt word.

XIII.

Om de roveryen te voorkomen, die dickwijls gepleeght worden, soo aen d'onderfaten van sijn Majesteyt, als aen dien van de Heeren Staten, om de bequaemheyd, en 't gemak, 't welck de vyanden van d'een en d'ander hebben, in 't gebruycken der haven en reer van sijn Majesteyt, en der Heeren Staten, soo fullen sy de schepen van de vyanden, van dewelcken sy gerooft en geplondert zijn, tot op een Canon-scheut aen de havenen van d'een en d'ander mogen vervolghen. En soo heeft de schepen der vyanden in de gesejde havens en op de reer gekomen zijn met de geroofde waren, en met de gevangenen, soo sal men de gevangenen in vryheyd doen stellen; en de goederen, koopmanschappen en schepen, die sy gerooft en genomen hebben, fullen weer an d'eygenacs geleverd worden.

XIV.

De schepen der vyanden fullen oock niet vermoghen aen te tasten of te beschadigen de gesejde onderfaten van sijn Majesteyt, ende der Heeren Staten, dan 24. uren nae dat sy uyt de gesejde havens ende plaetsen vertrocken zijn: want andersints fullen sy qualijck genomen verklaert worden; en men sal tot de restitutie daer af procederen, die soo wel nu als dan gehouden zijn voor veracordeert en toegestaen tot profijt van de geinteresseerde. En de Capiteynen der gesejde schepen fullen vervolgh worden als infracteurs en brekers van de gemeene en openbare vrede.

XV.

Alle Tractaten, door sijn Majesteyt en de gesejde Heeren Staten met andere Koningen, Princen, Republijcken en Gemeenten gemaeckt, fullen in hun vigeur en kracht blijven; behalven en uyt-gefondert in 't geen, in 't welck sy voor dit tegenwoordigh Tractaet gederogeert en afgeschafft worden.

XVI.

Sijn Majesteyt sal alle noodige brieven en declaratie doen afvaardigen, tot d'executie en observatie der tegenwoordige Artikelen.

XVII.

Welcke Artikelen en Tractaten voor de gesejde negen jaren, indien d'oorlogh soo langh duert, door de gesejde Heeren Staten Generael wel en behoorelijck bevestigt fullen worden binnen ses weken, van de tegenwoordige dagh en datum af te rekenen, en die, met de ratificatie, door de gesejde Ambassadeur aen sijn Majesteyt te vertoonen; op dat desgelijcks de gesejde Artikelen en Tractaten, vijftien daghen daer na door sijn gesejde

gefeyde Majesteit geratificeert, en aen de gefeyde Heeren Staten geleverd worden.

Quatre Articles Secrets arrestés entre les Commissaires du Roy & l'Ambassadeurs de Hollande, pour avoir pareille force, comme s'ils estoient inserés au Principal Traitté. Fait à Paris le vint & huitiesme Aoust mil six cens vingt & sept.

I.

A Esté convenu & accordé entre Messieurs les Commissaires du Roy, & Monsieur l'Ambassadeur des Messieurs les Estats par le present article secret (lequel aura pareille force comme s'il estoit inseré au principal Traitté, & sera ratifié de part & d'autre dans deux mois) que nonobstant qu'il ne soit porté par le second Article dudit Traitté, sinon, que les Sieurs Estats ne traitteront Paix ny Tresve avec leurs Ennemis directement ou indirectement sans le seu & advis de sadite Majesté: Neanmoins en consideration de l'assistance qu'ils reçoivent de sadite Majesté, lesdits Sieurs les Estats ne feront aucun Traitté de Paix ou Tresve sans l'aggregation & intervention de sadite Majesté: laquelle ayant promis par le second dudit Article, de ne faire aucun Traitté qui puisse prejudicier à Messieurs les Estats, ils ont aussi promis de leur part que si pendant la ligue defensiva de 9. ans, le Roy venoit à entrer en guerre contre l'Espagne, Flandres ou autres de la maison d'Autriche: lesdits Sieurs les Estats ne pourront faire Tresve ny Paix avec les susdits, tandis que ladite guerre durera. Fait à Paris le 28. Aoust 1627.

A esté convenu & accordé entre Messieurs les Commissaires du Roy, & Monsieur l'Ambassadeur par le present Article secret (qui aura pareille force comme s'il estoit inseré au Principal Traitté, & sera ratifié de part & d'autre dans deux mois) que nonobstant que l'Article 3. du principal Traitté porte en mots expres, que lesdits Sieurs les Estats contre tous & quelconques sont obligés d'assister le Roy de la moitié de la somme, que d'an en an ils recevront de sa Majesté, Si sadite Majesté n'ayme mieux le secours en hommes & vaisseaux, de la qualité portée par le susdit Traitté, & par ce moyen & par la nature de la Ligue defensiva, iceux Sieurs les Estats sont obligés de secourir & assister sa Majesté en la presente occasion de l'aggression faite par les Anglois, de ladite moitié de la somme que leur accordé sa Majesté ou les hommes & vaisseaux, neantmoins pour certains bons respects, & pour la presente occasion seulement & sans titer à consequence, le Roy descharge lesdits Sieurs les Estats du secours & assistance qu'ils sont tous & obligés de donner à sa Majesté contre les Anglois, & est accordé que lesdits Estats pendant la presente guerre demeureront en neutralité. Fait & arresté à Paris le 28. Aoust 1649.

A esté convenu entre Messieurs les Commissaires du Roy, & Monsieur l'Ambassadeur par le present Article secret (qui aura force comme s'il estoit inseré au principal Traitté, & sera ratifié dans deux mois de part & d'autre) qu'outre ce qui a esté promis par l'Article 4. du Traitté principal: lesdits Sieurs les Estats promettent à sadite Majesté, de luy faire donner de bonne foy & au plus tost qu'ils en seront requis par achapt ou fret, au choix de sa Majesté à ses frais & despens, dix vaisseaux de deux à 600. tonneaux, outre les quinze accordés par le susdit Traitté avec toute munition necessaire, sans tirer en consequence & pour cette fois seulement. Comme aussi d'empescher de bonne foy autant qu'il leur sera possible, que les Anglois ne tirent & ne reçoivent aucune assistance, soit d'hommes, poudres, & autres Munitions de guerre & Vivres contre sa Majesté, à laquelle ils promettent aussi de bonne foy, qu'en toute la suite de cette guerre ils ne molesteront en aucune façon les Armes, dont sa Majesté se servira pour repousser l'offense qu'elle a receüe des Armes desdits Anglois. Fait & arresté à Paris le 28. Aoust 1627.

Comme ainsi soit que Messieurs les Estats ayent promis à sa Majesté, de n'assister en aucune façon les Anglois du-

rant cette guerre, ny de molester ou empescher directement ou indirectement les Armes dont elle se vouldra servir pour repousser l'offense qu'elle a receüe desdits Anglois: Sa Majesté promet aussi qu'en cas que les Flottes auxiliaires, dont elle se servira viussent à attenter quelque chose contre les ports & Flottes desdits Sieurs les Estats, de s'y opposer avec toutes ses Forces, & qu'elle fera repaver le dommage que lesdits Sieurs les Estats pourroyent avoir receu par un tel attentat. Comme aussi si aucuns Vaisseaux des sujets desdits Sieurs les Estats venoyent à estre depraillés par aucun Vaisseau des Flottes, tant Françoises qu'auxiliaires, sa Majesté promet de faire au plus tost rendre les Vaisseaux, hommes & Marchandises ainsi depraillés. Fait & arresté le 28. Aoust l'an de grace 1627. A Paris. Lequel sera ratifié de part & d'autre dans deux mois.

Vier secrete Artijckelen, tusschen de Commissarissen des Konings, en d'Ambassadeur van Hollandt, om gelijcke kracht te hebben, als of sy in 't principael Tractaet geinsereert en in-ghevoeght waren. Gedaen in Parijs, den acht-en-twintighsten van Augustus festien hondert seven en twintigh.

I.

Tusschen mijn Heeren de Commissarissen des Konings, en mijn Heeren d'Ambassadeur van mijn Heeren de Staten is verdragen en veraccordeert, door dit tegenwoordigh secreet Artijckel, 't welck gelijcke kracht sal hebben, als of het in 't principael Tractaet in gevoeght was, en van weer-zyden binnen twee maenden geratificeert sal worden; dat, niet tegenstaende het tweede Artijckel van 't gheseyde Tractaet niets anders en heeft, dan dat de Heeren Staten niet sullen handelen vrede noch bestant met hun vyanden, directelijck noch indirectelijck sonder weten en advijs van sijn gefeyde Majesteit, dat echter, uyt consideratie van d'assistentie, die sy van sijn gefeyde Majesteit ontfangen, de gheseyde Heeren Staten geen Tractaet van vrede of bestant sullen maecken, sonder d'aggregation en interventie, of tusschen-koomst van sijn gefeyde Majesteit; dewelcke belooft heeft, door het tweede voor-ghenoemt Artijckel, geen Tractaet te maken, dat tot prejuditie van hun Staat kan zijn. Daer tegen sy oock van hun zyde hebben beloofd, dat, soo in de tijdt van de Ligue defensiva van neghen jaren de Koningh quam in Oorlogh te treden teghen Spangien, Vlaenderen, & anderen van 't Huys van Oostenrijck, de gefeyde Heeren Staten geen vrede noch bestant met d'onderfaten sullen moghen maecken soo langh de gheseyde Oorlogh sal dueren. Gedaen in Parijs, den 28. van Augustus, 1627.

Tusschen mijn Heeren de Commissarissen des Konings, en mijn Heer d'Ambassadeur verdragen en veraccordeert door dit teghenwoordigh secreet Artijckel, 't welck gelijcke kracht sal hebben, als of het in 't principael Tractaet ingevoeght was, en dan van weer-zyden binnen twee maenden geratificeert sal worden; dat niet tegenstaende het derde Artijckel van 't principael Tractaet in uyt-gedruckte woorden meebrenght, dat de gheseyde Heeren Staten teghen alle en een yder verplicht zijn de Koningh t'assisteren met de helft van de somme, die sy jaerlijcks van sijn Majesteit sullen ontfangen, 't en zy dat sijn gefeyde Majesteit 't secours liever begeert in volck, of in scepem van soodanige qualteit als in het voorgenoemt Tractaet verhaelt is; en door dese middel, en door de natur van de Ligue defensiva zijn de gefeyde Heeren Staten verplicht sijn Majesteit te secoureeren en assistieren in de teghenwoordige gelegentheydt van d'Aggression en aantastingh, door d'Engelschen gedaen, met de helft van de somme, die sijn Majesteit aen hen accordeert, of het volck en de scepem: doch om sekere goede respects, en alleelijck voor de tegenwoordige gelegentheydt, sonder sulcks in consequentie te trekken, ontfant de Koningh de gefeyde Heeren Staten van 't secours, en van d'assistentie, die sy gehouden en verplicht zijn aen sijn Majesteit tegen

tegen d' Engelschen te geben; en is veraccoordeert dat de gesepde Staten / gedurende de tegenwoordighe Oorlogh / in Neutraliteyt sullen blijven.

Ghedaan en gearresteert te Parijs / d' Acht-entwintichste van Augustus / 1627.

Tusschen mijn Heeren de Commissarissen des Konings / en mijn Heer d' Ambassadeur is verdragen / dooz dit teghenwoordigh secreet Artijckel / t welck gelijcke kracht sal hebben / als of het in t principael Tractaet ingeboeght was / en dat van weer-zijden binnen twee maenden bebestigt sal worden / dat boven t geen t welck dooz t vierde Artijckel van t principael Tractaet beloofst is / de geseyde Heeren Staten noch aen sijn geseyde Majesteit beloven ter goeder trouw, en so spoedigh, als sy daer toe vercocht zijn, sullen doen bestellen, by koop of by huer, ten believen van sijn Majesteit, op sijn eyge kosten tien schepen van twee tot 600. vaten, boven de 15. alree door t voorgeseyde Tractaet toegestaan, met alle noodighe Munitie, sonder sulcks in consequentie te trecken, en alleenlijck voor dese mael: gelijck oock ter goedertrouwe, so veel als hen mogelijck sal zijn, te beletten dat d' Engelschen eenige bysantd trecken of ontfangen, tzy van volck, buskruyt, en andere voorraet van oorlogh en lijftocht tegen sijn Majesteit, aen dewelck sy oock ter goeder trouw beloven dat sy in t geheel ghevolgh van dese oorlogh in generhande wijse sullen molestieren de wapenen, die sijn Majesteit gebruycken sal, om t ongelijck af te weeren, dat hy van de wapenen der geseyde Engelschen ontfangen heeft.

Ghedaan en gearresteert te Parijs d' acht-entwintichste van Augustus / 1627.

Alsoo mijn Heeren / de Staten aen sijn Majesteit beloofst hebben in generhande wijse de Engelschen in dese oorlogh t assisteeren / noch te molestieren of te beletten / directelijck of indirectelijck / de wapenen / die sijn Majesteit ghebruycken sal om t onghelijck af te weeren / dat hy van de gesepde Engelschen ontfangen heeft; so is dat sijn Majesteit oock beloofst dat, in geval de Vloten van secours, die hy gebruycken sal, yets quamen t' attenteeren teghen de Havenen en Vlooten der geseyde Heeren Staten, hy sich met al sijn krachten daer teghen sal stellen, en dat hy de schade sal doen reparieren en vergoeden, die de geseyde Heeren Staten door soodanigh een attentat souden moghen hebben ontfangen: ghelijck oock, indien eenighe schepen der onderdanen der geseyde Heeren Staten genomen of gerooft wierden door eenigh schip van de Fransche, of van d' Assistentie Vlooten, soo beloofst sijn Majesteit de schepen, t volck, en de waren, die dus ghenomen en gherooft zijn, op t spoedighste weer te doen gheven.

Ghedaan en gearresteert te Parijs / de 28. Augustus / in t Jaer der ghenade 1627. t welck van weer-zijden binnen twee maenden geratificeert sal worden.

Dit Tractaet / hoewel niet geratificeert / als ghesepd is / heb nochtans goed gebonden hier te stellen / om te beter te sien het Interest soo van Franckrijck als van desen Staet in den tijd. De punten waer aen men sich alhier meest stiet / waeren het eerste ende de secreete Articulen: loopende tegen de Neutraliteyt die men tusschen Franckrijck ende Engeland begeerde t' onderhouden. Alsoo wierd raedsaem ghebonden dese Handeling te houden in suspensie / ende ondertusschen te senden de Heeren van Somerdijck en Vosbergen, niet alleen om haer t' interponereen tusschen Franckrijck en Engeland: maer oock om te redresseeren het gheconcepieret ende hier boogen gesteldt Tractaet in t gene volght: op t eerste Artijckel / waer by gheconsenteert waren thienmael hondert duysent gulden in plaetse van vijftien hondert duysent gulden, ende sulcks booz negen jaren, dat geinsisteert soude worden om meerder somme ende Iaren te krijghen / doch t selve niet willende vallen / dat daeromme de Conclusie van t Tractaet niet en soude achter-gelaten worden.

Dat wel het tweede Artijckel / so het leyt / soude aengenomen worden / maer niet het renversael daer

by gheboeght / by t welcke bedonghen werd dat haer Ho. Ho. niet en souden moghen Cractereen van Peys of Treves gedurende den voorz. tijd, sonder aggregatie van den Koningh, t welck / als smakende Souverainiteyt op dese Landen / niet en kan toegestaen worden.

Alsoo by t derde Artijckel verandert waren de woorden soo sy met openbare Oorlogh aengetast wordt, ende dat oock daer upt-ghelaten zijn de woorden uytgesondert de Vrienden en Bondt-ghenooten, dat geinsisteert sal worden / dat by t ober gesonden Concept mach gebleven worden / ende sonderlinge daerinne gelatende woorden uytgesondert de Vrienden en Bondt-ghenooten, al soude de Handeling daer op byrecken.

Op t vierde gecontinueert zijnde in de examinatie van de voorsz. Alliancie / is goed gevonden aengaende t renversael op t vierde Artijckel dat gheinsisteert soude worden / dat gebleven werde by t ghetal van vijftien Schepen, so doentlijck / indien niet / soude men sich mogen eslargeeren tot noch thien schepen / mit dat gebleven werde by de woorden van t Tractaet ende niet van t renversael of secreet Artijckel / te weten dat den Koningh de Schepen selfs sal doen huiren. Op de bozere woorden van t renversael met alle de minorien, werd goed ghebonden niet te segghen / maer simpellic de selve te preterieren / dan aengaende t bedding in t selve renversael gesteld / dat aen de Engelschen geen Ammunition soude ghevolght worden, is verstaen / dat het selve soude afgeslagen worden / als weseude seggens het Tractaet van Sutchampton; ende by aldien yets daer van in t Tractaet soude morten gesteld worden / t selve in sulcken boeghen te doen / dat men aen Franckrijck ende andere Dunden soude laten volghen t ghene naer ghelegentheid soude konnen ghemist worden.

Hoopende t ghene van de auxiliaire Schepen in t selve renversael werd ghesteld / was goed ghebonden t insistereen / dat het selve soude werden uytghelaten; doch soude al boozens instantie werden ghedaen op de Dereeninghe tusschen Franckrijck ende Engeland / dewelcke succederende / souden de Gesanten haer besegeninge op dit point overschryben om daer op nader resolutie te verwachten.

Op t neghende point was wel consideratie ghemoeteert ten aensien van t woord Treve, hoe het verstaen soude werden in cas men ware in Handeling van Treves / maer was goed ghebonden het selve Artijckel te laten passeeren so het leyt.

Op t dertiende / is verstaen / dat op de woorden van de welcken sy sullen ghenomen zijn, Item de woorden / tot op een Canon-scheut, instantie soude worden ghedaen / ten eynde deselve mogen werden upt-ghelaten / ende soo het selve niet en soude konnen gheschieden / soude t selve by de Heeren Ambassadeurs mede obergheschreven worden / om daer op nader resolutie t' ontfangen.

De selve Ambassadeurs in Franckrijck in Conferentie komende; soo insistereen de Koninghsche al wederom op de woorden dat dese Staet niet soude mogen Cractereen met Spangien / sonder s Konings aggregatie. t Welck men verston niet te konnen geschieden sonder te krencken het recht van de Hoogheyt ende Souverainiteyt van t Land. Om welke ende andere Consideration de Handeling quam te sluyten. Tot dat deur t esclatereen ende openbaer worden van den Treves-Handel tot Roosendael ende de groote successen van de Wapenen deses Staets in t Jaer 1629. de Fransche wierden weder op geweckt ende de geinterumpeerde Tractaten van Alliancie levendigh ghemact / waer in hoe berde men ghekomen was den 26. Dec. 1629. is te sien upt volgende propositie.

Le Roy ayant consideré les Depesches du Sieur de Baugy son Ambassadeur en Hollande du 26. & dernier de Novembre, par lesquelles il i a rendu compte à sa Majesté de ce que s'est passé en la Conference d'entre luy, & Monsieur de Nordwijck comme encores l'inclination de Messieurs les Estats à seconder les desseins de sa Majesté, en cas qu'elle se resolloit à rompre avec Espagne, & d'ailleurs les difficultés qu'il sont de ratifier le Traité fait par Monsieur de Langerack en l'en

L'An 1627. Sa Majesté pour éviter toutes longueurs & venir à bonne Conclusion a voulu donner audit Sieur de Baugy, son Ambassadeur pouvoir d'ajuster en secret les principaux points du Traité qui se peut faire avec Messieurs Estats, remettant à signer en France le Traité ouvertement & solennellement avec les Ambassadeurs qu'ils enverront à cet effet à sa Majesté, auxquels ils donneront pouvoir d'adjouster au Traité plusieurs autres Articles inserés dans les autres Traités, & sur lesquels il ne peut eschoir aucune difficulté.

Sa Majesté se promet que cet affaire se maniere en sorte qu'il sera plutôt résolu, s'il le droit estre, qu'eventuellement, & que le secret nécessaire en telles occasions sera gardé, afin que l'on en puisse recevoir les avantages, que l'on doit attendre d'une telle entreprise: Sa Majesté desire aussi d'avoir une prompte résolution, par ce que le Printemps s'approchant, elle veut si bien prendre les mesures que Messieurs les Estats ny elle n'y foyent point trompés.

De Koningh gheconfidereert hebbende de depesches van de Heer van Baugy, sijn Ambassadeur in Holland van den 26. en leste van November, door dewelcke hy aen sijn Majesteyt reeckeningh van al 't geen ghedaen heeft, dat tusschen hem en de Heer van Noortwijck ghebeurt is, gelijk oock d'inclinatie en genegentheyt van mijn Heeren de Staten, om de desseyne van sijn Majesteyt te seconderen, in geval dat hy besloot met Spangien te breken, en wyders de swarigheden, die sy maken, in 't ratificeren van 't Tractaet, door mijn Heer van Langerack, in 't Jaer 1627. gemaect, Soo ist, dat sijn Majesteyt, om alle lanckwyligheyt te schuwen, en tot een goet beslyt te komen, aen de geseyde Heer van Baugy, sijn Ambassadeur, heeft willen macht en vermogen geven, om in 't secret te veressenen de voornaemste punten van 't Tractaet, dat met mijn Heeren de Staten gemaect kan worden, remitterende het Tractaet openlijck en slechtelijck in Vranckrijck te rekenen, met d'Ambassadeurs, die sy ren dien cynde aen sijn Majesteyt sullen senden, aen dewelcke sy macht sullen geven, van in 't Tractaet veel andere Articulen by te voegen, die in d'andere Articulen ingevought zijn, en op dewelcke geen swarigheyt kan vallen.

Sijn Majesteyt belooft aen sich dat dese sacck soodanig gehandelt sal worden, dat sy eer beslooten (soomen tot beslyt koomen sal) sal wesen, dan lucht krygen, en dat het nootwendigh secret in soodanige gelegentheden bewaert sal zijn, op datmen de voordeelen daer af mach ontvangen, diemen van soodanigh een entreprise te verwachten heeft. Sijn Majesteyt begeert oock een vaerdig beslyt te hebben, om dat hy, dewijl de Lenten genaect, sijn reeckeningh soo wil maecken, dat mijn Heeren de Staten, noch hy niet bedrogen worden.

Ende alsoo daer na de Heer Ambassadeur besoght eenighe Gedeputeerden upt het midden van haer Ho. Mog. Vergaderingh om met hem te koomen in naerder Conferentie; sijn Gecommitteert de Heeren Graef van Culenborgh, Noortwijck, Bas, Vosbergen, Tienhoven, Eissinga, Haerfolte ende Winsemius. Deselve hebben den 29. Decembrijs gerapporteert dat de Heer Ambassadeur haer by dictatie hadde ghecommuniqueert 't navolgende:

Le Principaux Articles sur lesquels le Sieur de Baugy Ambassadeur du Roy Tres Chrestien auprès de Messieurs les Estats, a pouvoir de traiter & de les arrester & signer pour le renouvellement de l'Alliance.

I.

Que sa Majesté secourera ce temps durant Messieurs les Estats d'une million de livres, par prest par chacun an, s'ils demeureront en guerre avec Espagne; aux conditions du contre-secours portées par les Traités precedans, & qu'il ne feront ni Paix ni Trefve, sans le gré & consentement de sa Majesté.

II.

Si au lieu de ce secours d'un million des livres, le Roy se resout en conformité de ce que Messieurs les Estats luy

ont fait proposer, de rompre ouvertement avec Espagne (de quoy sa Majesté donnera une déterminée resolution à Messieurs les Estats six semaines après le Traité d'Alliance renouvellé & signé) la Majesté faisant entrer une puissante Armée pour attaquer de son costé le Pays Bas, ce qui ne se peut faire sans une extraordinaire & tres-grande despence pour sa Majesté, & des tres-grands avantages pour Messieurs les Estats) en mesme temps ils fortifieront l'Armée du Roy de dix mille hommes de pied & de quinze cens Chevaux, & feront de leur costé une puissante attaque en lieu concerté avec trente mille hommes de pied & 4000. Chevaux.

III.

Que si la rupture estant arrivé entre la France & Espagne le Roy se resoudra jamais à la Paix, ou traitera en mesme temps de la Trefve ou Paix de Messieurs les Estats, & si l'une ou l'autre ne se peuvent faire, & que des bonnes considerations portent Messieurs les Estats à la continuation de la guerre, le Roy en ce cas leur donnera une plus grand secours que celui d'un million, & le continuera tant la guerre durera, conformément au Traité de Compiègne.

IV.

Pour ce qui est de plusieurs autres Articles inserés dans les Traités passés; ils seront ajustés auprès du Roy avec les Ambassadeurs, qui seront envoyés en France de la part des Messieurs les Estats, pour passer solennellement le Traité, & le tout plus conformément, qu'il faire se pourra, aux anciens Traités.

De voornaemste Articulen, op dewelcke de Heer van Baugy, Ambassadeur van de Christelyckste Koningh by mijn Heeren de Staten, maght heeft om te tracteren, en die t'arresteren, en te teekenen, tot vernieuwingh van 't Verbondt.

At sijn Majesteyt gedurende dese tijd mijn Heeren de Staten sal secoureren met een Millioen Pond. Jaerlijcks, so sy tegen Spangien in Oorlog blyven; op de conditien van contre Secours, of tegen bystandt, begrepen in de voorgaende Tractaten, en dat sy noch Vrede noch Treves sullen maken, sonder de wil en toestemming van sijn Majesteyt.

II.

Soo in plaats van dese bystand van een Millioen Ponden, de Koning besloot, in conformiteyt van 't geen dat mijn Heeren Staten aen hem hebben doen voorstellen, openlijck met Spangien te breken, (van 't welck sijn Majesteyt een gedetermineerde resolutie aen mijn Heeren de Staten sal geven, ses weecken na het Tractaet van 't vernieuwde en getekende Verbond) soo sullen sy, als sijn Majesté een machtigh Heyr doet aentrecken, om van sijn zyde Nederland aen te tasten, ('t welck niet gheschieden kan sonder extraordinare en seer sware kosten voor sijn Majesteyt, en seer groote voordeelen voor mijn Heeren de Staten, ter selver tijdt het Heyr van de Koning verstercken met 10000. mannen te voet, en 1500 paerden, en sullen in een bequame en verkoofte plaats van hun zyde een machtighe aanval doen met 30000. mannen te voet, en 4000. paerden.

III.

Indien na de rupture en brekingh tusschen Vranckrijck en Spangien, de Koning nimmer tot Vrede kon beslyuten, of indien in een selve tijdt van Treves of Vrede van mijn Heeren de Staten gehandelt wierd, en indien men geen van beyde kon maken, en dat mijn Heeren de Staten door goede consideratien, tot continuatie van d'Oorlogh bewogen wierden, soo sal de Koningh in sulck een gheval hen grooter bystandt gheven, dan die van een Millioen, en sulcx soo langh continueren, als d'Oorlogh sal dueren, conformelijck het Tractaet van Compiègne.

IV.

Wat veel andere Articulen aengaet, in de voorgaende Tractaten geinfereert, sy sullen by de Koningh veressent worden met de Ambassadeurs, die van wegen mijn Heeren de Staten naer Vranckrijck gefonden sullen worden, om een Tractaet solennelijck te passeren, en dit alles soo conformelijck, als gheschieden kan met d'oude Tractaten.

Decla-

Op defelbe Pointen is aen den Ambassadeur tot antwoorde den een en dertighften Decembrijs ghegeven dese verklarungh.

Declaration des Deputés de Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies, sur les points à eux communiqués le 28. Decembre par le Sieur de Baugy Ambassadeur du Roy Tres-Chrestien.

Quant à l'Alliance entre le France & l'Etat des Provinces Unies, qu'il faudra s'entendre plus particulièrement, premier que de refoudre sur cet affaire.

Que si le Roy de France veut rompre avec le Roy d'Espagne, & entre avec une grande Armée de quarante mil hommes en Artois ou Hainau, que en ce cas la Messieurs les Estats sortiront avec l'Armée qu'ils ont en service en Campagne, & attaqueront le Roy d'Espagne puiffamment.

Que jusques à ce que le Roy de France soit entre en guerre ouverte avec le Roy d'Espagne, envoyant une Armée au Pays d'Artois, Messieurs les Estats seront libres & pourront traiter & conclure la Trefve avec le Roy d'Espagne.

Que si le Roy & les Seigneurs Estats estans une fois entrés en guerre, le Roy vint à faire la Paix avec l'Espagne, qu'il comprendra ledits Sieurs Estats, ou bien leur fera avoir une Trefve à leur contentement; que si l'un ou l'autre ne se pourroit effectuer, & que Messieurs les Estats ne trouveroient à propos d'accepter ladite Paix ou Trefve; Le Roy s'obligera de donner auxdits Sieurs Estats, tant qu'ils demeureront en guerre, deux millions par An, lesquels deux millions pour plus grande assurance se pourront faire tenir, soit à Venise ou à Londres, comme l'on pourra s'accorder là-dessus.

Pour ce qui touche l'employ des Armées de costé & d'autre, que ce la se pourra traiter plus particulièrement quand ont sera prest d'entrer en Campagne.

Declaratie der Gedeputeerden van mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, op de punten, aen hen gecommuniceert den 28. van December, door de Heer van Baugy, Ambassadeur van den Christelijcksten Koningh.

WAtaengaet het Verbond tusschen Vranckrijck en de Staet der Vereenighde Nederlanden, men moest malkander particulierlijcker daer op verstaen, eer men een besluyop dese saeck maecte.

Indien de Koningh van Vranckrijck met de Koningh van Spangien wil breken, en met een groot Heyr van 40000. Mannen in Artois, of in Henegouwen wil treden, soo sullen in dese geval, mijn Heeren de Staten met een Heyr dat sy in dienst hebben, te Veldt komen, en de Koningh van Spangien krachtighlijck aentasten.

Mijn Heeren de Staten sullen vry zijn, en met den Koningh van Spangien Treves mogen traetieren en sluyten, tot dat de Koningh van Vranckrijck in openbaren Oorlogh is getreden met de Koningh van Spangien, sendende een Heyr in 't Landt van Artois.

De Koningh en de Heeren Staten, eenmael in Oorlog getreden zijnde, soo sal de Koning, indien hy Vrede met Spangien komt te maken, de geseyde Heeren Staten daer in begrypen, of hen een Treves naer hun contentement doen hebben. Doch indien geen van beyde uytgewerckt kan worden, of indien mijn Heeren de Staten niet geraden vonden de geseyde Vrede of Treves aen te nemen, soo sal de Koningh sich verplichten aen de geseyde Heeren Staten, so langh sy in Oorlogh sullen blyven, twee Millioenen Iavelijcks te geven; welke twee Millioenen, tot meer versekering, sullen mogen gehouden worden; 't zy te Venetien of te Londen, gelijk men daer op sal verdragen.

Wat d'employ der wapenen van weer-zyden aen gaet, men sal dit particulierlijcker konnen verhandelen, almen gereet sal zija om in 't Veldt te komen.

d'Ambassadeur hadde by de lecture van defelbe antwoorde/die den 21. December als gheseyt is / deur den Heer Graef van Culenburgh, ende andere haer Ho. Mo. Gecommitteerde aen hem gheschiede/ seer instantelijck ende tot verschepden malen versocht/dat haer Ho. Mo. tot naerder esclaciffement van 't eerste Point van dese Verklarungh naerder openingh souden willen doen / te weten : of haer meeninge ende intentie is, met den Koningh van Vranckrijck geen Alliantie te sluyten, ten zy dat de rupture van den selven Koningh, met Spangien voort gae: Wpders heeft de ghemelte Heer Graef hier by geboeght/ dat de meer-gemelte Heer Ambassadeur dien dagh hem was komen binden ende gediteert heeft 't geene hier na volght :

L'Ambassadeur de France ayant consideré l'escrit à luy communiqué le 30. de Decembre. par les Sieurs Deputés qui ont este envoyé par devers luy; prie Messieurs les Estats de luy donner esclaciffement sur le premier Article, auquel il est parlé, de l'Alliance, afin que sachant nettement leur intention, il puisse aussi continuer à leur faire entendre celle du Roy son Maistre, en suite de ce qu'il leur en a desia fait voir par les quatre Points, dont ils ont eu communication le 28. de ce mesme Mois, ainsi qu'il en a prié de bouche ledits Sieurs Deputés.

d'Ambassadeur van Vranckrijck, geconsidereert hebbende het geschrift, aen hem gecommuniceert den 30. van December door de Heeren Gedeputeerden die aen hem gesonden hebben geweest, bid mijn Heeren de Staten hem verklaringh op 't eerste Artijckel te geven, in 't welck van d'Alliantie gesproocken is, op dat hy volkomenlijck hun intentie wetende, oock mach continueren in hen die van de Koningh sijn Meester te doen verstaen, in gevolgh van 't gheen, dat hy hen daer af alree heeft doen sien door de vier Punten, daer af sy communicatie hebben gehad, op den 28. van dese Maent, gelijk hy mondelingh de geseyde Heeren Gedeputeerden daer om gebeden heeft.

Waer op gedelibereert zijnde / wiert goet gebonden/datmen soude op soecken het booggeende Project van Alliantie ende andere Hettoacten.

Den 4. Januarij 1630. wierdt by Conferentie aen den Ambassadeur Baugy, deur den Graef van Culenburgh, ende andere Gecommitteerde verklarunge ghesdaen/dat haer Ho. Mog. intentie was: met den Koningh te treden in Alliantie, voor 't breecken van sijn Majesteyt met den Koningh van Spangien: ende dat sy Gecommitteerde oock gelaft waren op den voet van defelve rupture met hem in Conferentie te treden.

Daer op septe hy / voor alnoch alleen gelaft te zijn op de vier Pointen, daer van hy den 28. Decembris leestleden had openingh gedaen: ende dat om d'eer ende reputatie des Koninghs hier in waer te nemen, het betaemelijck ende van nooden soude zijn, dat de vordere Handelingh van rupture, deur expresse Befendinge van Ambassadeurs van desen Staet in Vranckrijck wiert vervolghende ende voltrocken: opinerende dat op alles wat in sijne ghemelde vier Pointen niet begrepen was, alsdan in Vranckrijck by den Koningh self geen sonderlinge swarigheyt soude werden ghemaect. Ende als men hem noch meer daer op aen dzongh: soo sneed hy af de hoope van naerder last op dat stuck: alleen noch seggende/dat de verklarunge van met Spangien te breecken, of niet te breecken, segt wreecken na 't geslooten Tractaet soude geschieden: presupponeerde dattet binen drie Maenden soude konnen voltrocken worden.

Na gehoude deliberatie is hem in beleeftde termen geseyt; dat haer Ho. Mog. altijd tot groote eer hebben gereckent te zijn in Alliantie met Vranckrijck: dat sy zedert het uptgaen van het Tractaet van Compiegne slets hebben gearbept/ ende ghesdaen arbeypden om 't selve te vernieuwen of te verlengen / edogh niet getarbsaem booz desen Staet souden binden / oock daerom niet gemeent te zijn stuck-wyfe daer in te treden / maer in 't gheheel soo wel op d'Alliantie als op het breecken te handelen.

Versoekende/ also de Heer Ambassadeur verklarde

geen last te hebben/dat sijn Excellentie geliefde te schypben om last op bepers te ontfangen.

Den 9. Januarij is hem deur den Heer Rantwijk, ende andere sulcx wederom genotificiert/ende versocht dat hy soo wel de rupture als op d'Alliance mocht werden gelast. Waegghden hem weder/ indien op de drie eerste punten/ by hem den 28. Novembryis aen de Heeren Gecommitteerde van haer Ho. Mog. gedichteert/berdzagen wiert/ of het beslypt van dien soude vast ende bondigh zijn/ al vast dat de punten van de vozere Alliance / (in 't vierde Artijckel verhaelt) niet quam te succederen of geaccordeert te worden. Daer op hy precijis septe niet als op de drie eerste punten / alhier t'adjusteren/ gelast te zijn/ ende dat soo secret ende spoedig als mogelijk was / doch dat deselve nochtans gheen effect en soude sorteren/ vooz ende alcer in Vranckrijck d'Alliance soude zijn gefolemniseert. Doch hoopte dat ter geen swarigheyt soude vallen/ als zijnde in de voorige Alliance begrepen. Men representeerde hem daer tegen de swarigheyt ende langhsaemheyt van een Ambassade van hier in Vranckrijck te sepnden: ende verfoecken alsnoch dattet alhier mochte geschieden/ soo nam hy aen daerom te schypben.

Den eersten Februarij wierdt den Heer Ambassadeur Baugy deur de Heeren van Noortwijk ende Eslinga voorgefelt: In gheval de Koningh van Vranckrijck met den Koningh van Spangien in Nederlandt aen de zyde van Artoys ende Henegouwe gheliefde te breecken, datmen aldan van deser zyde de Landen van den selven Koningh oock machtigh soude aentasten. Sulcx aen den Ambassadeur gedichteert zijnde: soo heeft hy den selven Februarij daer op gheantwoordt / ende groote Instantie ghedaen / dat haer Hoogh Mog. souden verklaren: Dat soo wanneer de Koningh van Vranckrijck met den Konigh van Spangien soude koomen te breecken, datse aldan de Landen van den selven Koningh met een machtigh Leger souden aentasten, ende dat haer Hoogh Mog. geduyrende den Oorlogh, (Nota) tusschen Vranckrijck ende Spangien gheen Treves of Vrede met Spangien souden maecten. Daer na dat daer op was rypelijck gedelibereert/ is goet ghebonden te persisteren by 't ghedichteerde van den eersten Februarij.

De langhsaemheyt van dese Handelingh met Vranckrijck hadde haer ceserte op die van Rosenbael met Spangien, die in desen tijdt noch seer trotteerde: toonende veel boozname Leden van Hollandt tot den Treves groote gheuegentheyt / maer als enlijck niet alleen de meeste Prouintien / maer oock de meeste Leden in Hollandt den Treves Handel affloegen / soo heerdemen sich tot d'Alliantie met Vranckrijck, die den seventienden Junij seftien hondert dertigh gestoten wierdt in nabolgende manieren:

Renouvellement d'Alliance du Roy Tres-Chrestien avec Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies 1630.

Les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas: A tous ceux qui ces presentes verront, Salut. Comme ainsi soit, que le 17. jour du Mois de Juin un Traité d'Alliance ait esté fait & accordé ici à la Haye entre le Sieur de Baugy Ambassadeur de sa Majesté Tres-Chrestienne de France & Navarre, & les Sieurs nos Deputés à ce commis, dont la teneur sensuit.

Comme ainsi soit, que le feu Roy nostre Tres honnoré Seigneur & Pere (que Dieu absolve) eut voulu faire en l'Anné 1608. une Ligue defensive avec les Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, pour les obliger à faire la Trefve avec les Archiducs, qu'ils ne vouloient faire sans l'assurance de garantie & defense de nostredit Seigneur & Pere, & que par ladite Ligue estoit porté, qu'elle doit estre perpetuelle entre nos Estats & les Provinces Unies, son intention ayant toujours esté, que nous la confirmassions & continuassions: Nous desireux en toutes choses de suivre l'exemple de nostredit Seigneur & Pere, & nous conformer à

ses volontés: & considerant que plus lesdits Sieurs les Estats auront assurance de nostre part, moins se porteront ils pour trouver leur seureté par d'autres voyes capables de troubler le repos commun, desireux aussi de conferver tant qu'il nous sera possible, la Paix entre tous les Princes: Avons nommé, choisi & député le Sieur de Baugy, Conseiller en nostre Conseil d'Etat, & nostre Ambassadeur esdites Provinces Unies: lequel en vertu du pouvoir à luy donné, dont copie sera transcrite & inserée la fin des presentes, après plusieurs Conferences convenu & arresté les choses qui s'en suivent, avec les Deputés desdits Sieurs les Estats, aussi en vertu du pouvoir à eux donné, dont copie sera pareillement transcrite & inserée la fin des presentes.

I.

Premierement, que sa Majesté fournira auxdits Sieurs les Estats en don sept ans durant, la somme d'un million de livres, payable de six mois en six mois par chacun An, si la guerre, qu'on leur fait à present, dure autant de temps, à commencer du premier jour de Janvier passé.

II.

De laquelle somme, d'un million des livres, par chacun An, que sa Majesté accorde auxdits Sieurs les Estats, sera reservée la somme de cinquante mille livres, pour estre distribuée aux Officiers Francois, par ledit Sieur Ambassadeur.

III.

Durant lequel temps de sept Ans, lesdits Sieurs les Estats ne traiteront ny Paix ny Trefve avec leurs Ennemis directement ny indirectement, sans l'avis de sa Majesté: comme aussi de la part de sa Majesté ne se fera aucun Traité au prejudice de leur Estat.

IV.

Outre est convenu, qu'en cas que sa Majesté soit en guerre assaillie en ses Estats, il ne sera tenu qu'à la moitié dudit secours, & pourra employer l'autre moitié, si bon luy semble, en hommes & Vaisseaux du port de deux à six cens tonneaux, jusques à la concurrence de ladite somme, auquel cas on conviendra de la solde de Soldats & du fret des Vaisseaux, selon le pied ordinaire & usité dudit Pays; duquel dès à present sera fait estat particulier, qui sera tenu pour Article du present Traité; comme aussi lesdits Sieurs les Estats ne donneront aux susdits indirectement ny indirectement, sous quelque couleur que ce puisse estre, aucun secours ou assistance contre sa Majesté.

V.

Si en outre il arrive, que sa Majesté ait besoin des Vaisseaux pour nettoyer les costes de son Royaume, soit pour s'oppoler aux attaques & entreprises, qu'on pourroit faire contre ses Estats, ou quelque autre cause semblable, sa Majesté pourra à sa volonté acheter ou fretter dans les Provinces Unies jusques à la quantité des quinze Vaisseaux: auquel cas lesdits Sieurs les Estats promettent de seconder l'intention de sa Majesté de bonne foy, pour luy faire avoir au plutost & au prix raisonnable & ordinaire dudit Pays.

VI.

Les Sieurs les Estats conviendront avec sa Majesté dans six mois, pour garantir la Mer du ponent contre les incursions & depredations de ceux d'Alger & Tunis: & cependant, où il se trouvera es ports desdits Sieurs Estats aucuns Vaisseaux ou Marchandises Françoises depredées par ceux d'Alger & Tunis: lesdits Sieurs les Estats, les feront restituer à la premiere instance qui leur en sera faite, soit par l'Ambassadeur du Roy, ou par les Marchands ses subjects qui les reclameront.

VII.

Ne pourront les subjects de sa Majesté ny ceux des Sieurs les Estats exercer aucun acte de hostilité, l'un contre l'autre en terre, en mer ou reviere, sous quelque pretexte que ce puisse estre: & lesdits Sieurs Estats donneront ordre que les plaintes des subjects du Roy soient terminées dans trois mois au plus tard, par les Conseillers de l'Admirauté après que l'Ambassadeur ou autre de sa part aura esté oüy, lesquels ne pourront avoir aucune part ny profit dans les Navires de guerre ou autre, ny es prises qu'ils auront à juger.

VIII.

VIII.

Et en cas que l'une desdits parties demande revision des jugemens donnés par le Conseil desdits Sieurs les Estats, ils commettront des personnes qualifiées & nullement interessées pour en juger en dernier ressort avec lesdits Sieurs Conseillers de l'Admirauté, & cependant les prises demeureront en bonne & seure garde, sans qu'il en puisse estre faite aucune vente, si ce n'est après avoir esté convenu avec ledit Sieur Ambassadeur du temps d'icelle; Ce que pareillement sadite Majesté accorde pour les subjects desdits Sieurs les Estats pour tous les cas susdits.

IX.

Quant à la nomination aux charges des Colonels, Capitaine & autres Officiers des Regimens François, il en sera usé en la maniere accoustumée.

X.

Si sa Majesté estant en guerre avoit besoin des Regimens François, qui sont es Provinces Unies, feront lesdits Sieurs les Estats tenus de les faire conduire à Calais ou Diepe: pourveu toutefois, que lesdits Sieurs les Estats foyent en Paix ou Trefve.

XI.

Le droit d'Aubaine cessera en suite des Traittés precedens en tous points, & sera par sadite Majesté mandé à tous Parlemens d'en faire jouir lesdits Sieurs les Estats purement & simplement, sans autre forme de Justice, & sans qu'il leur soit nécessaire d'impetrer lettres de naturalité: comme aussi de leur part lesdits Sieurs les Estats, seront tenus de donner pareil ordre au regard des subjects de sa Majesté.

XII.

Toutes lettres de represailles, Marques, Arrests & autres semblables, seront nulles & de nul effect, en vertu du present Article, mais la Justice sera rendue & administrée à un chacun, ainsi qu'il appartiendra.

XIII.

En consequence duquel Traitté les subjects & habitans des pays dudit Seigneur Roy & desdits Sieurs les Estats, vivront en bonne amitié & auront le Trafic libre entreux & dans l'estenduë des Estats & pays, de l'un & de l'autre, tant par mer que par terre, de toutes denrées & Marchandises, dont le Commerce n'est prohibé & defendu par les Ordonnances qui ont lieu édicts Estats & pays; sans qu'ils soyent tenus payer plus grand droit pour lesdites denrées & Marchandises, qui entreront édicts Royaumes, pays, & Estats, ou qui en sortiront, que ceux qui se payent par les naturels habitans & subjects des lieux, ou le Trafic & Commerce s'exercera.

XIV.

Tous les Traittés faits par sa Majesté & les Sieurs les Estats avec autres Roys, Princes, & Republicques, demeureront en leur force & vigueur, fors & excepté en ce en quoy il est derogué par le present Traitté.

XV.

Sera donné pouvoir à l'Ambassadeur du Roy residant es Provinces Unies, & reciproquement à l'Ambassadeur que lesdits Sieurs les Estats tiendront en France, pour traiter de bonne foy de toutes autres choses, qui peuvent faciliter le Commerce, & la Navigation entre sa Majesté & ses subjects, & lesdits Sieurs les Estats & les leurs.

Lesquels Articles & Traitté pour les susdits sept années, si tant la guerre dure, seront presentement ratifiés, bien & dûement, par lesdits Sieurs les Estats, & iceux avec la ratification envoyés à sa Majesté par ledit Sieur Ambassadeur, pour estre pareillement lesdits Articles & Traitté par elle ratifiés, & dellivrés auxdits Sieurs les Estats par ledit Ambassadeur, deux mois apres la date des presentes.

Vernieuwingh van Alliantie van de Christelijckste Koningh, mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, aen alle de genen, die dese tegenwoordighen sullen sien, Saluyt. Alsoo op de *seventende* dagh van de Maent Junius een Tractaet van Alliantie gemaect en veracoor-

deert heeft geweest, hier in den *Hage*, tusschen den Heer van *Baugy*, Ambassadeur van sijn Christelijckste Majesteyt van Vranckrijck en Navarre, en de Heeren onse Gedeputeerden, hier toe gecommiteert, daer af d'inhout volght:

Alsoo d'overlede Koning, onse waerdste Heer en Vader, (Godt zy hem genadigh) heeft willen maecken, in 't Jaer van *sessien hondert acht*, een Ligue defensiva met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, om hen te verplichten tot het maken van de Treves met d'Aerts-Hertogen, die sy niet wilden maken sonder de verseeckeringh van garantie en defentie van onse gesejde Heer en Vader, en dat in deselve begrepen was dat sy eeuwigh behoorde te zijn tusschen onse Staten, en de Vereenighde Nederlanden, sijn intentie altijd gheweest hebbende dat wy haer souden confirmeren en continueren; Soo ist, dat wy begerig om in alle dingen het voorbeeld van onse gheseyde Heer en Vader na te volgen, en ons naer sijn willen te conformeren, en considererende dat, hoe de gesejde Heeren Staten meer verseeckeringh van onse zyde hebben, hoe sy minder bewogen sullen zijn om hun seeckerheydt door andere middelen te soecken, die bequaem souden zijn om de ghemeene rust te beroeren, en oock begerigh om soo veel aen ons mogelijk sal zijn, de Vrede tusschen al de Vorsten te bevorderen, hebben genoemt, verkosen en gedeputeert de Heer van *Baugy*, Raets-Heer in onse Raedt van Staet, en onse Ambassadeur in de gesejde Vereenighde Nederlanden; dewelck uyt kracht van 't vermogen aen hem gegeven, daer af Copy over geschreven, en in 't eynde der tegenwoordigen ingevoeght sal worden, na veel Conferentien te dingen, die volgen, heeft verdragen en gearresteert met de Gedeputeerden der gesejde Heeren Staten, oock uyt kracht van 't vermogen aen hen ghegeven, van 't welck oock Copy overgeschreven, en aen 't eynde der tegenwoordigen gevoeght worden.

I.

Eerstelijck, dat sijn Majesteyt tot een gift fourneren en beschicken sal aen de gheseyde Heeren Staten, *seven* Jaren geduerende, de somma van een Millioen ponden, alle *ses* Maenden in yder Jaer te betalen, indien d'Oorlog, diemen tegenwoordighlijck tegen hen voert, soo langhe tijdt duert te beginnen van d'eerste Januarius lefleden.

II.

Van welke somme van een Millioen ponden in yder Jaer, die sijn Majesteyt aen de gesejde Heeren Staten accordeert, sal buyten ghehouden worden de Somma van *vijsig duysent* ponden, om door de gesejde Heer Ambassadeur aen de Franche Officieten uytgedeelt te worden.

III.

Geduerende welke tijdt van *seven* Jaren de gheseyde Heeren Staten, geen Vrede noch Bestandt sullen handelen met hun vyanden, directelijck noch indirectelijck, sonder 't advys van sijn Majesteyt; gelijk oock van sijn Majesteyt geen Tractaet gemaect sal worden tot prejuditie van hun Staet.

IV.

Daer by is oock verdragen, dat ingeval sijn Majesteyt in d'Oorlog in sijn Staten aengetaft wort, hy niet gehouden sal zijn dan in de helft van 't gesejde Secours, en indien hy 't goet vint, sal hy d'andere helft mogen besteden aen Volck en aen Schepen, van *twee tot ses hondert* Vaten groot, tot de concurrentie van de gheseyde somme: in welck geval men verdragen sal in de soldye der Soldaten, en in de huer der Schepen naer de gewoone en ordinaire voet van 't gesejde Land, van 't welck van nu af particuliere staet gemaect sal worden, die men voor een Articul van het tegenwoordigh Verdragh sal houden. Gelijk oock de gheseyde Heeren Staten in de voorgenoemde saecken, directelijck noch indirectelijck, onder hoednigh een schijn het oock mach wesen, gheen Secours of Assistentie tegen sijn Majesteyt sullen geven.

V.

Indien 't daer en boven ghebeurt dat sijn Majesteyt Schepen van nooden heeft, om de Zee-Custen van sijn Koninckrijcken te suyveren, of om sich t'opposeren tegen d'aenvallen en aanslagen, die men tegen sijn Staten sou konnen maken, of om eenige andere diergelijcke oorsaek, soo sal sijn Maj. naer sijn believen mogen kopen of

hueren in de Vereenigde Nederlanden tot een getal van vijftien Schepen, in welck gheval de gheseyde Heeren Staten belooven d'intentie van sijn Majesteit ter goeder trouw te seconderen, om hem die op 't spoedighite, en voor een redelijcke prijs, ghelijck men gewoonelijck in 't gheseyde Landt geeft, te doen verkrygen.

VI.

De Heeren Staeten sullen binnen ses Maenden met sijn Majesteit verdragen om het Westerlijcke deel van de Middellandsche Zee tegen 't rooven en stroopen der gener van *Algiers* en *Thunis* te garanteren en bevryden: en indien ondertusschen in de havenen der gheseyde Heeren Staten eenige Fransche Schepen of Goederen gevonden wierden, die door de geenen van *Algiers* en *Thunis* genomen waren, soo sullen de gheseyde Heeren Staeten die doen restitueren, en weer overleveren op d'eerste instantie, die hen daer af gedaen sal worden, 't zy door des Konings Ambassadeur, of door de Kooplieden sijn onderfaten, die hen weer sullen eyschen.

VII.

De onderfaten van sijn Majesteit, noch de geenen der Heeren Staten sullen niet vermogen eenige vyandlijckheydt te Landt, ter Zee, noch op eenige Rivieren te plegen, onder hoedanigh een schijn het soude moghen wesen; en de gheseyde Heeren Staten sullen order geven dat de klachten van des Konings onderdanen ten langhsten binnen drie Maenden geeyndicht sullen zijn door de Raden van d'Amiralteit, na dat d'Ambassadeur, of een ander van sijnen 't wegen sal zijn ghehoort; welcke Raden van d'Amiralteit geen part of profijt sullen mogen hebben in de Schepen van Oorlogh, of anders, noch in de geroofde Goederen, daer af sy vonnissen sullen.

VIII.

En in geval dat d'een der gheseyde parthyen revisie en overzieningh der vonnissen verfocht, die door de Raedt der gheseyde Heeren Staten gegeven zijn, soo sullen sy gequalificeerde Pertoon, die geensints daer by geinteresseert zijn, daer toe committeren, om daer af in *dernier ressort*, en sonder wyder beroep te vonnissen, met de gheseyde Heeren Raden van d'Amiralteit; en ondertusschen sullen de geroofde Goederen in goede en seckere bewaringh blyven, sonder datmen die sal mogen verkoopen, 't zy men eerst met de gheseyde Heer Ambassadeur in de tijdt daer af verdraghen heeft: 't welck desgelijcks sijn gheseyde Majesteit accordeert en toestaet aen de onderfaten der gheseyde Heeren Staten in alle de voorgenomde voorvallen.

IX.

Wat aengaet de noemingh en verkiesingh in d'Ampnen der Collonnellen, Capiteynen, ende andere Officieren der Fransche Regimenten, men sal daer in de gewoone wyle volgen.

X.

Indien sijn Majesteit in Oorlogh zijnde, de Fransche Regimenten in de Vereenigde Nederlanden zijnde, van nooden had, soo sullen de gheseyde Heeren Staten verplicht zijn hen tot *Calis* of *Drepe* te doen brengen, doch op voorwaerde, soo de gheseyde Heeren Staten in Vrede of Treves zijn.

XI.

't *Recht van Aubeyne* sal ophouden in gevolg der voorgaende Tractaten in alle punten; en sijn gheseyde Majesteit sal aen alle Parlemen ten doen beveelen dat sy sulcks de gheseyde Heeren Staten doen genieten oprechtelijck en simpelijck, sonder andere forme van recht, en sonder dat sy behoeven Brieven van Neutraliteit t'impetreren; gelijk oock de gheseyde Heeren Staten van hun zyde verplicht sullen zijn gelijcke order te geven ten oplicht der onderfaten van sijn Majesteit.

XII.

Alle Brieven van Represalien, Marques, Arresten, en andere diergelijcken, sullen nul en sonder wercking zijn, uyt kracht van dit tegenwoordigh Arttykel: maer aen yeder sal recht gegeven en toegedient worden, ghelijck behooren sal.

XIII.

In gevolg van welck Tractaet d'onderfaten en inwoonders der Landen vande gheseyde Heer Koningh, en der gheseyde Heeren Staten in goede vriedtschap sullen

leven, en vrye Handel hebben tusschen hen en in d'omkringh der Staten en Landen van d'een en d'ander, soo ter Zee als te Landt, van alle Waren en Koopmanschap, daer af de handel niet verboden is door d'Ordonnantien, die in de gheseyde Staten en Landen plaets hebben; sonder dat sy gehouden sullen zijn grooter Tollen en Rechten voor de gheseyde Waren en Koopmanschap, die inde gheseyde Koninckrijcken, Staten en Landen sullen koomen, of daer uytgevoert worden, te betalen dan de geenen, die van d'eyge Inwoonders en Onderfaten der plaetsen, daermen de Handel en Koopmanschap pleeght, betaelt worden.

XIV.

Alle Tractaten, door sijn Majesteit en de Heeren Staten met andere Koningen, Princen en Republycquen gemaect, sullen in hun vigeur en kracht blyven, behalven en uytgenomen in 't gheen daer af het door 't tegenwoordigh Verdragh vernieticht is

XV.

Aen d'Ambassadeur des Konings, residerende in de Vereenigde Nederlanden, en reciproquelijck aen d'Ambassadeur, die de gheseyde Heeren Staten in Vranckrijk sullen houden, sal macht gegeven worden om ter goeder trouw van alle andere dingen te handelen, die de handel en Scheep-vaert, tusschen sijn Majesteit en sijn onderfaten, en de gheseyde Heeren Staten en hun onderdanen kunnen faciliteren en bequamer maecken.

Welcke Arttyckelen en Tractaet voor de ghenomde seven jaren, indien d'Oorlogh soo langh duert teghenwoordighelijck wel ende behoorelijck geratificeert sullen worden door de gheseyde Heeren Staten, en die, met de Ratificatie, door de gheseyde Ambassadeur worden gesonden aen sijn Majesteit, op dat hy oock de gheseyde Arttyculen en Tractaet souw ratificeren, en leveren aen de gheseyde Heeren Staten door de gheseyde Ambassadeur, twee maenden na datum desen tegenwoordighen.

Pouvoir du Sieur Baugy Ambassadeur de sa Majesté Tres-Chrestienne.

Louis par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre: A tous ceux qui ces presentes lettres verront, Salut. Desirans à l'exemple du feu Roy nostre Tres-honoré Seigneur & Pere, que Dieu absolve, conserver & entretenir la bonne Alliance & Confédération, qu'il a de son vivant contracté avec les Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, & d'en renouveler à present le Traité, suivant les diverses Instances, qui nous en ont esté faites au nom dedit Sieurs les Estats par leurs Ambassadeurs, au moyen de quoy étant necessaire de commettre quelque personne de qualité qui puisse negotier sur ce subyet avec lesdits Sieurs les Estats, scachant ne pouvoir faire pour cet effet plus digne choix que de nostre amé & feal Conseiller en nostre Conseil d'Etat, & nostre Ambassadeur en Hollande le Sieur de *Baugy* pour la particuliere confiance, que nous avons en sa fidelité & affection au bien de nostre service, prudence, experience, & bonne conduite: A ces causes & autres bonnes considerations à ce nous mouvans, nous avons ledit Sieur de *Baugy* commis, & député, commettons, & deputons par ces presentes signées de nostre main avec plein pouvoir pour conferer, negotier, & traiter avec lesdits Sieurs les Estats, ou ceux d'entr'eux qui auront bon & valable pouvoir sur ce subyet; & de ladite Alliance & Confédération resoudre, passer, & arrester en nostre nom avec eux tous les Articles necessaires pour cet effet. Prommettant en foy & parole de Roy avoir pour agreable, tenir ferme, & stable tout ce que par luy sera fait, convenu & accordé en cet endroit. Car tel est nostre plaisir. Donné à Paris le 10. jour de Decembre l'An de grace 1629. & de nostre Regne le 20.

Signé

LOUIS.

Et sur le reply, *Philippeaux*, & scellé sur double queue du grand seau de cire jaune.

Pouvoir en macht van de Heer van Baugy, Ambassadeur van ſijn Chriſtelijckſte Majesteit.

Louis door Gods Genade, Koningh van Vranckrijck en Navarre, &c. Aen alle de genen, die dese tegenwoordige Brieven ſullen sien, Saluyt. Begeerende, naer 't voorbeeldt van d'overlede Koningh, onse waerdſte Heer en Vader, (Godt zy hem genadigh) te conſerveren en t'onderhouden de goede Alliantie en confederatie, die hy in ſijn leven ghecontracteert heeft met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, en tegenwoordighlyck het Tractaet daer af te vernieuwen, volghens de verſcheyde instantien, die aen ons daer af gedaen zijn in de naem der gheſeyde Heeren Staten door hun Ambassadeurs, en deshalven noodigh zijnde te committeren eenigh Perſoon van qualiteyt, die van dese saeck mach negotieren en handelen met de gheſeyde Heeren Staten, wetende tot dit effect geen waerdiger verkiesingh te kunnen doen, dan van onse Beminde en getrouwe Raetsheer in onse Raedt van State, en onse Ambassadeur in Hollandt, de Heer van Baugy, om het particulier betrouwen dat wy hebben in ſijn getrouwheyt ten besten van onse dienst, voorsichtigheyt, ervarendtheyt en goet beleydt: om dese oorsaecken, en om andere goede confideration, ons hier toe bewegende, hebben wy de gheſeyde Heer van Baugy gecommiteert, en gedeputeert, committeren en deputeren hem door dese tegenwoordige, met onse hant geteeckent, met volle macht om te conſereren, negotieren en tracteren met de gheſeyde Heeren Staten, of met de genen onder hen, die goede en waerde macht over dese saeck ſullen hebben, en van de gheſeyde Alliantie en confederatie te sluyten, passeren, en arreſteren, in onsen naem, met hen alle Artyckelen, die hier toe noodigh zijn, belovende, op de trouw, en 't woordt van een Koningh, voor aengenaem te hebben, vast en beſtandt te houden al 't gheen dat door hem sal zijn gedaen, verdragen, en hier in gecaccordeert, want het ons alsoo belieft.

Gegeven te Parijs, de tiende dagh van December, in Jaer der genade seſſien hondert negen en twintigh, en het twintighste van onse heerschappy.

Geteeckent

LOUIS.

Onderſont Philippeaux, en op een dubbelde bant met geel was gezeget.

Pouvoir des Deputés des Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies.

Les Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas: A tous ceux qui ces presentes lettres verront, Salut. Comme ainsi soit que pour le bien & service de nostre Republique avons fait plusieurs & diverses instances devers le Tres-haut, Tres-excellent & Tres-puissant Prince Louis, par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre, Afin qu'il luy pleut à l'exemple du feu Roy son Tres-honoré Seigneur & Pere renouveler & entretenir la bonne Alliance & bonne Confederation qui a esté tousiours entre ses Royaumes, Estats, Subjects, & habitans & les nostres: sa Majesté daigné commettre la Sieur de Baugy, Conseiller en son Conseil d'Etat, & Ambassadeur en les Provinces pour negotier sur ce sujet avec nous. Au moyen de quoy estant necessaire de deputer de nostre part quelques personages de qualité, pour à cette fin se trouver en Conference avec ledit Ambassadeur de Baugy: & estans pleinement informés de la suffisance, prudence, fidelité, & intelligence de Sieurs Rogier Huygens Bourgemaistre de la Ville de Aernhem, Nicolaes de Bouckhorſt Sieur de Noortwijck & Wimmenum, Theodore Bas, Chevalier vicil Bourgemaistre d'Amsterdam, Symon de Beaumont Conseiller & Pensionnaire de la Ville de Middelbourgh, Adriaen Ploos, Chevalier Sieur de Oudegein, Tienhoven & Gein, Jean Veldriël Do-

cteur en Droit, vicil Bourgemaistre de la Ville de Dokum, Sweer de Haersolte, à Haerſt & Echten, Gooffens Schaffer Sieur en Uythuysen & Meden. Nous avons fait election de leurs personnes & à eux donné, comme nous donnons par ces presentes, plein pouvoir & autorité, de tratter, convenir, & conclurre avec ledit Ambassadeur Sieur de Baugy sur le ſubjet de ladite Alliance & Confederation; promettant sincerement & de bonne foy, avoir agreable, tenir ferme & stable à tousiours, tout ce que par nosdits Deputés en cette qualité sera fait, promis, & accordé en cet endroit, sans jamais aller ny venir au contraire directement ou indirectement, en quelque sorte ou maniere que ce soit, mais le tout devoir ratifier si besoin est, & en passer Lettres & Instrumens en meilleure forme que faire se pourra. Fait à la Haye en nostre Assemblée ſoubs nostre grand ſeél en cire rouge. Paraphé & ſoubs la Signature de nostre Greffier le 16 Fevrier 1630. Estoit paraphé S. Haersolte. vr. Et sur le reply, par Ordonnance deldits Sieurs Estats Generaux, Signé Cornelis Musch. Seellé du grand Seau en cire rouge sur double queue.

En foy de quoy nous susdits Ambassadeurs & Deputés esdits noms avons en vertu de nos pouvoirs signé & présenté de nostre ſeing ordinaire, & à icelles fait oppofer le Cachet de nos armes. Fait à la Haye le 17. Juin 1630. Estoit signé D. Baugy. R. Huygens, Nic. de Bouckhorſt, D. Bas, Symon de Beaumont, A. Ploos. I. Veldriël. S. van Haersolte. G. Schaffer. Plus bas au deſſous des Signatures estoit cacheté des Cachets des Armes respectivement deldits Sieurs Ambassadeurs & Deputés.

Pouvoir en Macht van mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, aen alle de genen, die dese tegenwoordige Brieven ſullen sien, Saluyt. Alsoo wy, tot de welſtandt en ten dienst van onse Gemeente, veel en verſcheyde instantien aen de hoogſte, uytmuntenſte en Machtichſte Vorſt, Louis door Gods genade Koningh van Vranckrijck en Navarre, hebben gedaen, op dat het hem sou believen, naer 't voorbeeldt van d'overlede Koningh, ſijn waerdſte Heer en Vader, te vernieuwen en t'onderhouden de goede Alliantie en Confederatie, die altyt geweest heeft tusſchen ſijn Koninckrijcken, Staten, Onderſaten en Inwoonders, en tusſchen d'onſen, ſoo gelieft ſijn Majesteit te committeren de Heer van Baugy, Raets-heer in ſijn Raedt van Staet, en Ambassadeur in dese Nederlanden, om over dese saeck met ons te handelen. Dieshalven van nooden zijnde van onse zyde te deputeren eenige perſoonen van qualiteyt, om ten desen eynde te verſchynen in Conferentie met de gheſeyde Ambassadeur van Baugy, en volkomentlyck geïnformeert zijnde van de genoegſaemheyt, voorsichtigheyt, getrouwheyt, en kennis van de Heeren Rogier Huygens, Burgermeester der Stadt Arnhem, Nicolaes van Boeckhorſt, Heer van Noortwijck en Wimmenum, Dirck Bas, Ridder, oudt Burgermeester van Amsterdam, Symon van Beaumont, Raed en Pensionaris der Stadt Middelburgh, Adriaen Ploos, Ridder, Heer van Oudegein, Tienhoven en Gein, Jan Veldriël, Doctor in 't Recht, oud Burgermeester der Stadt Dokum, Sweer van Haersolte, te Haerſt in Echten, on Gooffens Schaffer, Heer in Uythuysen en Meden: Soo hebben wy verkiesingh van hun Perſoonen ghedaen, en aen hen gegeven, ghelijck wy door dese tegenwoordigen geven volle macht en autoriteyt van te handelen, verdragen en sluyten met de gheſeyde Ambassadeur, de Heer van Baugy, op 't ſubject van de gheſeyde Alliantie en Confederatie, belovende ſincerlyck en ter goeder trouw aengenaem te hebben, en voor altyt vast en beſtandigh te houden al 't geen door onse gheſeyde Gedeputeerden in dese qualiteyt sal zijn gedaen, belooft en veraccordeert, sonder immer daer tegen te doen, directlyck noch indirectlyck, op hoedanige wyſe en maniere dat het zy, maer indien 't van 't nooden is, alles te ratificeren, en daer af te passeren Brieven en Instrumens in de beste forme, die men sal kunnen maken. Gedaen in den Hage, in onse

Vergadering, onder ons groot Zegel in roode Was, geparafeert en onder de signature van onse Griffier, op den 16. dach van Februarius, 1630. was geparafeert *S. Haerfolte*. Onderfont door d' Ordonnantie der gheseyde Heeren Staten Generael. Getekent *Cornelis Musch*. Gefegelt met het groot Zegel in roode Was, op een dubbelde bandt.

Tot bevestingh van 't welck wy boven ghehoemde Ambassadeurs en Gedeputeerden, uyt kracht van 't vermoghen, aen ons verleent, dit in de gheseyde namen hebben getekent, en vertoont met onse gewoone tekening, en daer aen ons wapen-zeghel doen setten. Gedacn in den Hage, den 17. dach van Junius, 1630. Was getekent *D. Baugy, R. Huygens, Nicolaas van Boeckhorst, D. Bas, Symon van Beaumont, A. Ploes, I. Veldriël, S. van Haerfolte, G. Schaffer*. Laeger onder de signaturen was gezeget met de wapenen respectivelijck der gheseyde Heeren Ambassadeurs en Gedeputeerden.

Declaration des Deputés de Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies du Pays bas sur le premier Article du Traitté.

Comme il est porté au premier Article du Traitté, fait ce jourd'uy entre le Sieur de *Baugy* Ambassadeur de sa Majesté Tres-Chrestienne & les Sieurs les Deputés des Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies, que sadite Majesté fournira auxdits Sieurs les Estats en don, sept ans durant, la somme d'un million de livres, lesdits Sieurs Deputés déclarent leur intention avoir esté & estre que les premiers 500000. livres tiendront lieu de don de pareille somme qui reste à payer en vertu du Traitté de Compiègne, en cas que sadite Majesté estant priée par l'Ambassadeur desdits Sieurs les Estats résidant en France, vienne à déclarer, qu'elle ne se peut élargir plus avant, requerans toutefois lesdits Sieurs Deputés le Sieur Ambassadeur de *Baugy*, qu'il luy plaist par ses meilleurs offices seconder devers sa Majesté les devoirs de l'Ambassadeur des Sieurs les Estats, afin qu'elle puisse estre esmée d'accomplir les premiers Articles sans aucune limitation comme cy-dessus. Ainsi fait à la Haye le 17. de Juin en l'an 1630. Estant signé. *R. Huygens, N. de Boeckhorst, Dirck Bas, Symon de Beaumont, A. Plois, I. Veldriël, S. Haerfolte, G. Schaffer*.

Nous ayans cedit Traitté agreable en tous & chacun des les points avec la Declaration particuliere donnée sur le premier Article dudit Traitté: Avons iceux points avec ladite Declaration acceptés, approuvés, ratifiés, & confirmés, comme nous les acceptons, approuvons, & confirmons par ces presentes; promettans les garder, entretenir, & observer inviolablement, sans aller ny venir au contraire, directement ou indirectement, en quelque forte & maniere que ce soit, sous l'Obligation & Hypothèque de tous les biens & revenus desdits Provinces Unies en general & en particulier, presens & avenir. En tesmoin de quoy nous avons fait seeller ces presentes de nostre grand seau, paraphées & signées par nostre Griffier. A la Haye le 2. Juin 1630. Estoit paraphé *S. van Haerfolte*, plus bas, par Ordonnance desdits Seigneurs les Estats Generaux. Signé *Cornelis Musch*. Et scele du grand Seau en cire rouge pendant à double queue.

Declaratie der Gedeputeerden van mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden op 't eerste Artikel van 't Traact.

Alsoo verhaelt is in 't eerste Artikel van 't Traact, dese dach ghemaect tusschen de Heer van *Baugy*, Ambassadeur van sijn Christelijckte Majesteyt, en de Heeren de Gedeputeerden van de Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, dat sijn gheseyde Majesteyt aen de gheseyde Heeren Staten tot een gift sournieren sal seven jaren lang de somma van een Millioen ponden; so is 't dat de gheseyde Heeren Ghe-

deputeerden verklaren dat hun intentie gheweest heeft, en is dat d' eerste 50000 ponden plaets van gift sullen houden van ghelijcke somme, die overigh is te betalen, uyt kracht van 't Traact van Compiègne, in gheval dat sijn gheseyde Majesteyt, ghebeden zijnde door d'Ambassadeur der gheseyde Heeren Staten, resideerende in Vranckrijck, komt te verklaren dat hy sich niet wyder uytbreiden mach: de gheseyde Heeren Gedeputeerden nochtans verfoeckende aen de Heer Ambassadeur van *Baugy*, dat het hem belieft, door sijn beste Officien, by sijn Majesteyt te seconderen de devoyren van d'Ambassadeur der Heeren Staten, op dat hy bewoghen mach worden om d' eerste Artijckelen te vervullen, sonder eenighe limitatie, ghelijck hier boven. Aldus ghedaen in den Haghe, den 17. van Junius, in 't jaer 1630. Was getekent *R. Huygens, N. van Boeckhorst, Dirck Bas, Symon van Beaumont, A. Plois, I. Veldriël, S. Haerfolte, G. Schaffer*.

Wy hebbende dit gheseyde Traact aenghenam in alle, en in yeder van sijn deelen en punten, met de particuliere Declaratie, ghegheven op 't eerste Artikel van 't gheseyde Traact, hebben dese punten, met de gheseyde Declaratie gheaccepteert, gheapprobeert, gheratificeert en gheconfermeert, ghelijck wy hen by dese teghenwoordighen aenneemen, approbeeren, en confermeeren, beloovende hen onverbreckelijck te bewaren, onderhouden en observeeren, sonder daer teghen te doen, directelijck noch indirectelijck, in hoedanighe wijze en maniere dat het zy, onder verplichtingh en verpandingh van alle de goederen en inkomsten der gheseyde Vereenichde Nederlanden, in 't generael en particulier, teghenwoordighen en toekomende tot getuygenisse van 't welcke wy desen teghenwoordigh hebben doen zeghelen met onse groote Zeghel in roode Was, Geparafeert en gheteeckent door onse Griffier, Ghedaen in den Hage, den tweede van Junius, 1630. Was geparafeert *S. van Haerfolte*. Laeger, door d' Ordonnantie der gheseyde Heeren Staten Generael. Getekent *Cornelis Musch*. Ghezeghelt met het groote Zeghel in roode Was, aen een dubbelde Bandt hanghende.

d' Aggreatie des Conings was gedateert in sijn Leger tot St. Jean de Morinne den 13. July 1630.

Gelijck dan in 't Jaer 1624. het Traact van Compiègne ende dat van Suylhampton waren d' eerste hinderpalen der Drede: alsoo was dit de tweede.

Tot voldorninghe van 't welck; als oock om de volgende maxime van sijn Excellentie den Heer Prince van Orange / dat men of geen Oorlogh of een offensijf moest voren; soo wiert wel dese Sommer gcrust; edoch een groot besseing booz 't volgende Jaer geformeert. Dattelijck om aen te tasten Brugge of Duynkercken: waer toe gcoopdeelt wiermodich te sullen sijn twee Legers: een van dertich duysent Man te Voet ende veertich vanen Ruyteren; om offensieve te gaen op een van gemelde heyde plaetsen: ende een tweede hien Leger van thien duysent Man te voet ende achtien a twintigh Vanen Ruyteren tot bewaring der plaetsen op den Rhijn. Waer toe gheresolveert wiert te lichten acht a negen duysent Man te voet booz hier Heere Maenden. Met den Baron van Gent ende den Colonel Orentrieter wiert ghehandelt elck een Regiment van drie duysent koppen te lichten: die op peder hoost ontfingen ses gulden: makende ses-ende-dartigh duysent gulden. Het derde Regiment soude lichten den Partoef van Vendome en Dancryck: maer de Cardinal Richelieu heeft sulcx belet.

't Succes van dat besseing was alsoo / dat / hoewel men alreede ghepasseert hadde 't Canael tusschen Brugge ende Gent, de Spaensche so sterck ende wel in posture waren / dat geraetsaem gebonden wiert te retireren.

In Julio wiert noch boozgheslaghen Rijnberck Venloo, of Breda te Belgeren: maer niet getenteert: want de Spaensche uyt Duyschland ende Itallen soo sterck wierden / dat sy offensibelijck een groot besseing in 't werck stelden: in diet vorgeen dat Graef Jan van Nassau te Water met een groote Diote Winne-Lants-

Lants-Daerders / Fregatten / Jachten / Plat boomde Schepen / ende diergelyck waertuygh uyt het Satinger ga: quam om te Water aen te tasten het Eiland bande Clundert ende Willemstad: Terwyle de Marquis de Santa Cruz met een machtigh Spaensch Leger quam in 't Pymclant logeeren: om alsoo Holland ende Zeeland van elchander te separeren. Daer ghelijck het groot besseing van desen staet by Brugge, also wiert oock dit Spaensch gesteyt: doch dit met groot verlies en schande van de Spaensche. Alsoo dat Graef Jan ter nantwer noot booz sijn persoon sich salbeerde ende seer beslijcht ende bescheimpt daer afquam.

Hier te booz inde Jaeren 1622. 1624. 1629. ende 1630. uyt de Tractaten over de Nabuyrige ende aengrenzende Landen van Cleve, tc. Gemaect / is gesien / hoe verde oock dat werck is by Nederlandtsche Oozloge in consideratie gekomen: beyde soo dese Staet als de Spaensche haer daer by interesserende.

In continuatie van sulx is de Heer Graef van Schwartzemborg in 't begin des Jaers 1632. in den Hage gekomen: ende heeft van wegen den Heer Churfurst van Brandenburg gesloten dese volgende naerder Alliantie.

Tractaet met Sijn Churfurstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburg van den 2. April 1632.

Alfoo in 't Jaer 1622. tusschen Sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburg ende de Ho: Mo: Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden is opgericht eene defensiva Alliantie tot recuperatie ende conservatie van Hooghtgedachte sijner Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt Cleefische ende Gulische Landen, in de welke hare H. M. totte voorgedachte recuperatie ende conservatie hare assistentie, ende daer-en-tegen sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt een seker aental Krijchs-Volck, ende dan by voorvallende occasien oock een genoempt deel van extraordinaire Belegerings kosten reciproce toe geseyt ende versproocken hebben, op wijze ende mate gelijk het selve inde voorz Alliance breder gestelt ende daer op gevolgde Tractaten ende affcheyden geexpreffeert is.

I.

Als oock volgens in Anno 1629. ende 1630. door mediatie van hare Ho: Mo: is gemaect een Provisioneel Accoord tusschen sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt ende den Heeren Pfalts van Nieuborgh over de Cleefische ende Gulische Landen, ende dien volgende sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt her daer voor heeft gehouden, dat sy in 't toekomende niet en was verbonden yet meer uyt de voorz Alliance te presteren, het sy aen onderhoude van Volck, ofte oock eenige kosten van Belegeringe, alsoo deselve komen te cessen, vermits het voorz Accoord vande Jaeren 1629. ende 1630. respectie, sustinerende hare Ho. Mo. daer tegens, dat wel de Belegeringen ende derselven kosten, als mede de recuperatie vande Landen, die ten behouve van den Heer Pfalts-Grave afgedeelt sijn, in 't toekomende voor den tijt van xxv. Jaeren in 't meerghemelte Accoord van 1629. ende 1630. geexprimeert, ten regarde van sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt komen te cessen, maer dat nochtans tot conservatie van sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt aenbedeelde Landen noodich was eenich Krijchs-Volck vorder t' onderhouden, ende al waer het schoon, dat sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt absolute over de Gulische ende Cleefische Landen veraccordeert ende in geruste possessie van deselve gestelt ware dat sy nochtans evenwel in crachte vande voorz Alliance, schuldich soude sijn, secker aental van Volck t' onderhouden, breder inde selve Alliance geexpreffeert.

II.

Waer over in 't Jaer 1629. als oock teghenwoordigh op 't nieuws tusschen den Heer Meyster Grave van Swartzenburg, als Gesanter van sijn Chur-Vorstelijcke Door-

luchtigheyt ende de Heeren Gedeputeerden van hare Ho. Mo. die dese respectie hebben gheteyckent ende besegelt, diverse conferentien ende onderhandelungen gehouden sijn.

III.

Soo is eyndelijck met advijs ende deliberatie van sijn Excellentie den Prince van Orange afgesproocken ende veraccordeert, dat sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt aen hare Ho. Mo. sal betalen, voor den tijt van drie Jaeren, aen te reekenen van den 10. deses loopenden Maendts Aprilis, elck Jaer hondert en twintigh duysent gulden Hollants gelt, met vijftien duysent gulden, yder ses Weecken, in handen van den genen, die hare Ho. Mo. tot den Ontfangh der voorz Penningen sullen commiteeren ende autoriseren, binnen Emmerich, Rees, ofte Wesel; ende dat die selve sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt daer mede vande trouppen, welke tot hier-en-toe ondert commando vande Heere van Gent gestaen hebben, ende uyt haere Landen sijn betaelt geworden, sal los ende ontslagen sijn: ende sullen hare Ho. Mo. daer-en-boven in den tijt vande voorz drie Jaeren, niet meer uyt de voorz Landen te pretenderen hebben, anders als hier noch na volghet.

Ende of sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt naer ommevang van de voorz drie Jaeren tot verder Prestatie van gelt of onderhout van Volck uyt crachte vande meergemeelde Alliance geobligeert sal sijn, het selve sal voor uytgangh vande selve drie Jaeren by compromis gesubmitteert werden tot arbitrage ende decisie, van een van dese navolgende Coningen, of derselver Ambassadeurs, te weten Vranckrijck, Engelandt, ofte Sweden, daerinne parthyen wederzijts sullen kunnen convenieren ende condescenderen, met onderlinge bewilliginge, ten ware dat dese faecke alvorens by minnelijck verdrach werde gevonden, ende wat by den geligeerde Arbitrer by voortgang van 't voorz Compromis sal werden uytgesproocken, 't selve sal by parthyen wederzijts worden geobserveert ende nagekomen, blyvende middelertijt de voorz Alliance vanden Jaer 1622. inde resterende Articulen in hare waerde, ende hier deur ongeprejudiceert.

IV.

Verder endeten tweeden, alsoo hare Ho. Mo. derselver Credijt hebben geinterponeert, voor ende ten behouve van sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt ter somme van een hondert duysent Rijcxdaelders ende dieshalven in 't Jaer 1624. ende wederom Anno 1629. op diverse manieren is gehandelt worden, maer daer uyt tot dato noch geene richtigheyt gevolgt: Soo is eyndelijck nu oock deses aengaende, veraccordeert dat sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt dese schult vande een hondert duysent Rijcxdaelders Capitael, neffens het verscheene Interest, ende wederomme Jaerlijcx Interesten van Interest, die van tijt tot tijt, tot betalinge vande Intressen van 't voorz Capitael hebben moeten genegotieert worden, wederom op sich ende hare aenbedeelde Landen sal nemen, alsoo dat de voorz 100000. Rijcxdaelders met de verloopende Interesten, ende Interesten van Interesten mette Maeckelardie gelden daer onder gereeckent, ende die nu vorder sullen komen te loopen ende te vervallen, betaelt sullen werden, op seven eerstkommende Jaeren by eguale portien, ingangh nemende den tijt vande voorz betalinge den 10. deses loopende Maents April.

V.

Ten derden soo neemt sijn Chur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt oock op sich de betalinge vande generstanten, welke aen den Heere van Gent ende de trouppen onder sijn commando staende, te weten twaelf Compagnien te Voet ende eene te Paerde, naer voorgaende richtige afreekeninge ende Liquidatie volgens d' Ordre van desen Staet, tot op den 10. deses loopenden Maents Aprilis noch bevonden sullen werden te competereen, voor so veel als daer van in Actualen dienst sijn geweest; des sal de voorz Reekeninge dattelijck by de hant worden genomen, ende sonder interruptie afgedaen ende ten eynde gebracht: doch of het

het boven vermoeden ghebeurde, dat over de voorz af-reeckeninge eenighe questie en disputy mochte koomen r'ontfaen, den selven sal ghedecideert werden by twee Neutrale Perfoonen, by parthyen weder-zijds daer toe elcx een te verkiesen, soo haest disputyen sullen komen r'ontfaen, mits dat de te eligeeren Perfoonen ten deel of in 't geheel sullen gheseten zijn inde Cleeffche ofte de Landen van haer Hoogh Mog. respectie, ende sullen de voorschreve geelgeerde Arbiters de disputyen binnen een Maent naer d'Electie decideren, ten waere de saecke meerder tijdt vereyfte, ende of sy den anderen niet en konden verstaen, soo sullen sy met eenparigheydt van advyfen, ofte soo sulcks niet en konde vallen, by lotinghe, een super-arbiter kiesfen, des sal aende voorschreve restanten af-slagh strecken 'tgunt ten behouwe vande voorschreve Trouppes 't zedert den 20. July 1630. tot op den 10. April 1631. uytte Contributien vande Cleeffche Landen betaelt is. Ende is verders verklaert, ende verstaen, dat dese submissie ende decisie by de te eligeren Perfoonen te doen, ten respect van anderen, hy zy dan wie hy wil, in gheen consequentie sal werden ghetrocken. Ende alsoo de voorz Heere van *Gent*, ende sijne onderhebbende Compagnien ten hooghsten benoodicht zijn om geldt is goet ghevonden ende verstaen, dat sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt datelijck ende metter sluyten van desen aenden voorschreven Heere van *Gent* ende sijne onderhebbende Capiteynen ende Officieren, ter goeder Reeckeninghe, ende in minceringhe van haere achterstel promptelijck betalen sal twee Maenden Solts, voor yder Compagnie te Voete ende te Paerde.

VI.

Hier teghen hebben haere Hoogh Mog. op sich ghenoomen ende toeghefeyt. Ten eersten, dat sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt in hare Cleeffche ende toe-behoorighe Landen oock alle ende yeghelijck derselver Steden ende Plaetsen die hare Hoogh Mogende tegenwoordigh met haer Guarnisoen beiet hebben, ofte hier naest occuperen mochten by derselver Hoogheydt, Jurisdictie, Intraden ende Dependencien van dien, ende deselve Landen by hare Neutraliteyt willen laten, sonder deselve daer teghens met eenighe Impositien ofte andersints te beswaeren, boven 't gheene de Steden *Emmerick*, *Rijs*, ende *Wesel* albereyts in conformite van voorgaende Tractaten ende af-scheyden hebben beloof. Oock sullen haere Hoogh Mogende de voorschreve Landen tegens een yeghelijck helpen conserveeren ende maintaineren voor soo veele moghelijck is, ende of yemandt daer teghen deselve met Invasien, Impositien, ofte op andere manieren beswaeren wilde, sulcks af-keeren, ende sullen haere Hoogh Mogende oock sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheyds Landen met haer Legers ende door-tochten verschoonen, volgens de voorschreve *Alliance van den Jare seshien hondert twee en twintigh*.

VII.

Ende sullen haere Hoogh Mogende egeene Retorfen inde aenbedeelde Landen van sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ghebruycken, soo wanneer sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt der selver Landen of Onderdaenen, door haer Hoogh Mogende Vyanden tot yet te doen of te geven soude ghedwongen worden, doch hebben haere Hoogh Mogende sich voor-behouden om de Retorfie te doen buyten de aenbedeelde Landen van sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt: dan in cas dat d'Ingefetene van sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt yet wes goetwilligh aen de voorschreve Vyanden mochten gheven, dat sy in sulcken gevalle ghehouden sullen zijn soo veel aen haere Hoogh Mogende te betalen, ofte dat andersints tegens hun Retorfie sal mogen gebruyckt werden.

VIII.

Tentweeden, willen haere Hoogh Mogende, ingeval wanneer sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt deselve daer over soude versoecken, de behulpelijcke handt bieden, op dat door bequame ende ghevougelijcke middelen, die sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt sal aengeven, de boven-ghemelde Pen-

ningen tot haere Hoogh Mogende betalinghe, uyt sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt Cleeffche ende toebehoorighe Landen, tot verchooninghe van derselver Domeynen moghen bygebragt worden, wel verstaende, dat haere Hoogh Mogende doende dese assistentie by ghevalle ofte andersints de respectie penningen hier vooren beloof uyt de voorschreve Landen, soo haest niet by een quamen als versproocken is, sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt sal evenwel sorghe dragen ende ghehouden zijn, de voorschreve beloofde betalinghe effectueelijck te presteren ende furneren.

IX.

Ten derden, Nademael den Heer *Palts-Grave* uyt krachte van provisioneel Accoort in 't laer 1629. ende 1630. opperecht, tot dies te beter contenteringhe van hare Hoogh Mogende aen sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt versproocken heeft in drie laren, die nu gecxpireert zijn, te betalen uyt het Vorstendom *Guligh een hondert duysent Rijxdaelders*, ende uyt het Vorstendom *Berge, 't seftigh duysent Rijxdaelders*: insgelijcken oock sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt uyttet selve Graeffchap *Ravensbergh*, 't welck den Heere *Palts-Grave* in communione is toegedeylet, *thien duysent Rijxdaelders*, ende uytte Heerlijckheit *Ravefeyn, ses duysent Rijxdaelders* hebben sal; soo willen haere Hoogh Mogende met alle ghevoughlijcke middelen, soo veele doenlijck, oock hier in sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt de hulpelijcke handt bieden, op dat deselve sonder verder dilatre tot richtinge, betalinghe van dese Penninghe mach komen. Sulcx dat nochtans, de betalinghe vande *drie hondert en 't seftigh duysent* Guldens. Item, de voorschreve *een hondert duysent Rijxdaelders*, met het verloop van dien, in vougen als vooren, als oock de voor-verhaelde achterstallige Soldyen, door wan-betalinghe vande voorschreve Sommen, die de *Palts-Grave* van *Nieuwburgh* schuldigh is, niet en sal worden gherctar-deert.

X.

Eyndelijck, inghevalle boven hoope, sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt derselver Landen ende Onderdanen, om deses tegenwoordigen Tractaets ende Accoorts, als oock van te vooren opgerichte Alliance willen, van yemandt, soude aenghetast, beschaught, ofte ghemolesteert worden, soo willen haere Hoogh Mogende deselve daer tegen soo veele mogelijck protegeren ende defenderen.

Alle welcke Puncten ende Articulen hier vooren verhaelt, ten weder-zyden ter goeder trouwe ende onverbreeckelijck sullen onderhouden werden, ende tot naerder vastigheydt van dien, zijn hier van twee gheelijck-luydende Instrumenten ghemaect, ende by den Heer Meester, *Grave* van *Swartzenburgh*, als Gefanter van sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ter eenre, ende de Heeren Gedeputeerden van haere Hoogh Mogende ter andere zyde, met Handt ende Zegel bevesticht, gheloovende Parthyen weder-zijdt binnen den tijdt van vier Maenden naest-komenden van hare respectie Heeren Principalen, uyt te brengen, approbatie ende ratificatie, in bestendighe forme, op de voorz puncten ende Articulen.

Gedaen in den Hage den tweeden April seshien hondert twee en dertigh.

Adam Graef van Swartzenborgh.

Floris Graef van Culemborgh.

Nicolaes van Bouckhorst.

Adriaen Faew.

S. van Beaumont.

A. Ploos.

P. van Walta.

S. van Haerffolte.

G. Schaffer.

Met haer respectie Zegels.

De derde Handelingh van Treves of Vrede in 't Jaer 1632.

In 't begin van dit Verhael / is ghesien hoe kort de Handelingh met den Cancellier Beckius afliep. De Handelingh tot Rosendael, met den Heer van Marquette gaf wat meerder ghericht / ende duyrde langer. Naer in 't Jaer 1632. wierdt van Vrede of Treves ghehandelt ser solemnelijck / ende met apparentie ten minsten in 't begin / van success / tot groot nabeele der Spaensche / en expulsie van de selve upt gheheel Nederlandt. 't Welck nochtans (hoe wel onweetentlijck) belet wierdt deur die geene / die deselve expulsie meest begeerden ende sochten. Namelijck deur Brancbryck / ende eenighe Provincien / die niet begeerden dat de Handelingh op het kortste tot Maestricht soude worden gheslooten: maer trocken deselve in longueur / ende deden aen de Spaensche winnen soo veel tydt / dat se haer saecken redesserden: waer deur men opdelijck genootsaecte wierdt sich met Brancbryck te verbinden meer als opt.

Alreede in 't begin van 't Jaer 1632. haddemen correspondentie met eenighe Personen van grooten aensien ende qualiteyt van d'andere zyde: die haer ghe-negentheydt toonden tot bezobberingh vande saecken van desen Staet. Ende alsoo in Martio alreede ghe-foymert was desseyn om Antwerpen te gaen belegeren / ende men aen de ghemelde Personen daer van eenighe openingh dede / soo hebben deselve dien aen-gaende ghemoveert verscheyden swarigheden / ende be-ter ghecoordeert upt gorde insichten / datmen het He-ger van desen Staet langhs de Maes opwaerts op 's Dpandts bodem behoorde te brengen / om hem van die kant / soo deur de Wapenen / als secrete Cor-respondentie / een swaren slag te geven / volghens welck Advijs in gheschiedt de Cocht / om te bemachtigen de Plaetsen van 't Overquartier van Seiderlandt: om sulcx gheschiedt zijnde / voorts te penetreren tot in 't hart van de principaelste Provincien van den Dpand / ende werdende deur deselve secrete Personagien oock aengedient / datter ghelegentheydt soude zyn om deur middel van Geld een goet aental van Ruypteren ende knechten upt den Spaenschen dienst af te trecken / oock dat eenighe Steden ende Plaetsen ende Personagien van aensien onder 't gheviert van den Dpandt sittende / wel geerne het Spaensche Jock souden af-twerpen; mits by haer Hoogh Mog. alvorens ver-sekeret wordende dat soodanighe Steden / Plaetsen / ende derselver Ingesetene / soo seffelijck als We-relijck / mitgaders de voorscheyde Personagien van aensien ende qualiteyt / ende haer Dpanden by haer Rechten, Vryheden, Privilegien, Goederen, ende publijcque exercitie van Religie, sulcx sy jegenwoor-digh deselve waren ghebruyckende / souden werden ge-maintineert / ende verders gebeneficeert met merce-den ende recompensen van Geld ende andersints upt de Provincien ende Steden die geruineert / gereduceert / of verobert souden worden / mitgaders upt de O-meynen in de voorscheyde Provincien ende Steden ge-legen. Soo wierdt sijn Excellentie de Heer Prins van Orangien versocht / de merckgemelde secrete Personagien van 't gene voorscheyde te versekeren / ende ver-der aen te schryven datse een goet aental Ruypteren ende knechten upt den dienst van den Dpandt wilden afstrecken. Tot alle 't welck ten spoedighsten is by een gebuyght de Somme van driemael hondert duysent gul-den, die ten deele na Venloo / ten deele na Callis sijn bedectelijck gesonden. Ende is oock gheresolueert de Declaratie op de Naem van haer Hoogh Mog. aen alle Ingesetene van de Nederlanden onder den Ko-ningh van Spangien geseten; gheslijck die in dato den twee en twintighsten May is uptgegaen / ende hier sal gestelt worden.

Alle 't gene voorsz / benessens de veroberingh van Maestricht / opererde soo veel / dat d'Infante / ende de Spaensche Begeeringh tot Brussel resolueerde in Handelingh te koomen / ende schickten voer eerst der-waers den Heer Philippe le Roy, bekleet met eene Com-

missie / om van wegen d'Ingelanden / der onlanghs te booren deurgestreckte Krouwensteynsche Dyck te han-delen van herdyckinge van dien. Onder welck pteert in discours gheraekende / met den Heer Prince van Orangie / als noech gecampeert liggende in sijn Quartier by Maestricht / eenighe upren langh / aen hooghst-ghedachte sijn Excellentie soo veel reden ende bescheyt wierdt ghegeven / dat verlesende de hoope van dat de Spaensche Nederlanden souden komen tot willighe revolte; sijn Excellentie oock quiterde het desseyn van bozderen intocht / ende ghehoor gaf op d'aengeboden Handelingh. Soogh om van de ware beschapenheyt te better onderrecht te zyn / soo schickte hy den Heer van Heenvliet na Brussel / die met sijn Carosse / Hupfououten ende kinderen / sich prebalerende van een oude Sa-begarde van Neutraliteyt / ende vergeselschap deur gemelden le Roy; aldaer koomende / bevondt dat de Landen geensints waren gedisponeert tot revolte / of pers diegelyck / 't welck hooghst-gedachte Heer Prince was verwachende. Daer van by den Heer van Heenvliet, aen sijn Excellentie zijnde rapport ghedaen: oock soo aen de Infante als aen den Heer Certs Bisschop van Mechelen / als zijnde Hoofst van 't eerste Lior der Staten / deur den Heer le Roy zijnde verhaelt / ende voer oogen gestelt den gevaerlijcken Staet des Lants / ende dat de Heer Prince van Orangie na gheen Han-delingh soude willen lusteren / als met de respectieve Sta-ten: Soo wierdt op alle middelen gheprest / hoe ende in wat manieren soodanige Handelingh ende Besen-dinge soude mogen gheschieden / sonder offensie des Konings, ende quetlinge van sijn eere ende ghesagh. Opdelijck wierdt bebragt het exempel van 't Jaer 1601. Dienvolgende is 't ghebeurd dat d'Infante coeliet de Vergaderingh van Staten aen de Provincien van d'ander zyde tot Brussel: oock dat deur den Her-toogh van Aerschot, by Missive van den 17. Septem-ber / aen den Prince van Orangie versocht wierdt Pas-poozt voer eenige Heeren Gecommitteerde van deselve / tot Brussel vergaderde Staten Generael / welck Pas-poozt gheacoordeert ende gegeven zijnde / soo zyn inde Stadt van Maestricht ghehoomen de Dp-Heer van Swartfenbergh, de Heer van Hellebus, ende de Pensionaris Edel-Heere, als Gedeputeerde van weghen de Staten Generael van d'andere zyde tot Brussel ver-gadert / ende hebben aen sijn Excellentie ende de Hee-ren haer Hoogh Mog. aentwessende Gedeputeerden openingh gedaen: dat sy ghelast waren van de Heeren Staten van d'andere zyde, om te verstaen de meeninghe van desen Staet, tot Onderhandelingh ende her vinden van de middelen, waer deur men by eene goede uyt-komfte van de jegenwoordighe ende langhduyrige Ne-derlandfche Oorloge mocht werden ontlact: ende in ge-valle men aen dese zyde daer toe oock ghenegen waere, dat de Heeren haere Committenten meerder ende aen-sienlijcker getal van Gedeputeerden souden senden; om dat werck by der hand te nemen.

Daer op is ghevolght / dat eenige Heeren Gedeput-terden van haer Hoogh Mog. in 't Legher zijnde / by advijs ende goet-binden van den Heer Prince / ende van d'andere Heeren haer Collegien / verscheyden dis-courssen met de voorscheyde Gecommitteerde van d'an-der zyde hebben ghehouden / daer upt geresultceert zyn dese vervolgende negen pointen / die op het papier ge-bruyght wierden / om aen weder-zijds Heeren Princ-palen voorgebragen / ende der selver goede meeninghe ende Resolutie daer op verstaen te werden / ende daer na den 10. October gelact ende geïnstrueert te koomen binnen Maestricht / d'Artijckelen waren dese:

I. Dat by een Handelinghe aen te stellen tusschen de Hee-ren Staten Generael van alle de Nederlandfche Provin-tien, van d'een en d'ander zyde, sal werden verpiewt het Tractaet van Treves, ghemaect met den Koningh van Spangien, Anno 1609. soo het licht in alle sijne pointen ende Articulen.

II. Dat de Heeren Staten van de Provincien onder den Koningh van Spangien haer sullen verbinden te preste-ren alle de Pointen ende Articulen van 't voorlz Tra-ctaat

Staet die in 't selfde werden beloofd, by ende van wegen den Koningh van Spangien, in sulcker voeghen dat de Heeren Staten, Leden, Steden ende Inwoonders van de Geunieerde Provintien, die effectuelijck sullen genieten.

III.

Dat tusschen de Heeren Staten van de voorz respectieve Provintien sal opprecht worden een Verbondt ende Alliantie, waer by sy haer gesamentlijck over ende weder sullen alliceren het ghemaecte Tractaet van Trefves in alle ende yegelijck sijne Poincten te garanderen ende maintineren teghen een yegelijcken die het selve soude willen verbreecken, of in eenige wyse tegen te gaen.

IV.

Dat deselve Heeren Staten by de voorz Alliantie, haer onder elckanderen sullen verbinden reciproquelijcken tot de conservatie van hare *Vryheden ende Gerechtigheden*, ende ghemeens ruste tegen alle endeen yegelijck, niemant uytgefondert, offensieve ende defenfive, die de Nederlandtsche Provintien, of eenige der selver aentaften bevechten of beschadigen sal.

V.

Dat om de ghemeene verseeckeringe ende gherustheydt, *alle de Spangiaerden*, (zijnde luyden van Oorloge) sullen moeten vertrecken, uyt, ende buyten alle ende een yegelijck der Nederlandtsche Provintien, ende geene wederom binnen deselve mogen ghebracht worden.

VI.

Dat de *Casteelen sullen werden gedemolieert*, of ten minsten de Wailen in de Vesten neder geleght ende geapplianceert ende open geleght tegens de Steden.

VII.

Dat alle foodanigh Volck van Oorloge, te Voet ende te Paerde, te Water ende te Lande, als d'Heeren Staten van de Provintien van d'andere zyde, sullen houden tot defentie van de voorschreve ruite ende ghemeene seeckerheydt, sullen zijn in der selven Eedt alleenlijck, ende van niemant anders; ende by ofte van wegghen deselve worden aenghenoomen ende betaeldt, ende alle Officieren daer onder ghestelt.

VIII.

Dat tot seeckerheydt teghen alle in-vallen in de principaelste Zee steden van Vlaenderen foodanighs ordre van Gouvernement ende Guarnisoen sal werden aengestelt *met ghemeene advijse*, van de respecte Heeren Staten der Nederlanden, dat sonder bewillinghe van deselve gesamentlijck gheen ander Crijghs Volck in de voorz Steden of Havens van dien sal mogen werden ingebracht.

IX.

Dat eenige weynighe Steden ende Plaetsen, hier niet openbaer, om sonderlinghe consideratie, tot de ghemeene ruste dienende, van het Guarnisoen van den Koningh van Spangien ontledight ende Neutrael ghemaect, ende eenighe aen de Heeren Staten der Geunieerde Provintien overgelevert sullen worden.

Met dese Articulen wierden in alle Provintien gesonden eenige Gecommitteerden van hare Hoogh Mog. op dat derselver Respective Gedeputeerde met volkomen last mochten koomen tot behandeling van soo importanten werck.

D'eerste intentie was om te Maestricht (alwaer behalven d'opgemelte drie / noch seven andere Heeren / nameelijck d'Eerts-Bisschop van Mechelen, d'Abt van St. Vaes, de Hertogh van Aerschot, van Marcke, Pensionaris van Brugge, de Heer van Danfermont, van wegen Henegouw, Roenet, Schepen van Namen, ende Broide, Pensionaris van Douay, waren aengekomen) de Handel te voltrecken; ende dat soo spoedigh als mogelijk was / om veel redenen: eensdeels om dat het Leger van desen Staet aldaer noch in 't Weldt leggende / dien van d'ander zyde te meer mocht intimideren; anderdeels oock dat de saecke in den Hage ghebracht werdende / ende onder deliberatie van veel Hoofden komende / in ende tot langhtwyligheyt soude verdwynen; gelijk namaels geschiet is.

Daer Hoogh Mogende schickten by probisie de Heeren Teresteyn ende Haerfolte nae Maestricht / om de Gedeputeerden van d'andere zyde te complimenteren ende t'onderhouden / ende om den Heer Prince te berichten / hoe verre de saecke in de Provintien ghebracht / ende dat by die van Zeelandt, ende Vrielandt, ende Stadt ende Landen, noch niet gheresolbeert was: alle d'andere gereet zijnde om de Handelingh tot Maestricht t'entameren: Sp deden den 6. Novembrij rapport.

Dat sy Heeren Teresteyn, Haerfolte, ende Cressorier Goch, van hier betrocken / ende in aller ple in 't Leger by Maestricht ghearriveert zijnde / aen sijn Excellentie hadden ghecommunicert hare Hoogh Mogende Resolutien den 16. ende 18. Octobris gestelden respectieve ghenomen / belangende 't stuck van d'aangeboden Handelinghe by die van d'ander zyde / ende datse daer na volgens den inhoudt van de voorschreve hare Hoogh Mogende Resolutie van den 16. voornommt / de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten van van d'andere zyde / hebben gecompimenteert, ende met dicoursen onderhouden, sonder nochtans met hun eenige Handelinghe / ofte Conferentie t'entameren / doende alleenlijck openinge / dat hare Hoogh Mogende alhier in den Hage besigh waren omme binnen korte dagen van wegen desen Staet derwaerts nae Maestricht ten dien eynde te senden meerder aental van Gedeputeerden, blyvende in die bougen preepe binnen de Limpten van haeren last / spreckende noch vande Handelinghe, noch vanden Voet, veel min van 't subject van dien; waer over dat de gemelte Heeren Gedeputeerden van d'andere zyde / scheen gealtereert te zijn / vermits sy egeen andere openinge en bequamen / ende oversulck ghesep / datse uyt d'openinge aen hun ghedaen / aen de Heeren haere Principalen niet en wisten te schryven / wanneer de voorschreve Handelinghe soude aen gaen, doende Instantie datmen haer soude willen pefigieren den tijdt / ofte ten minsten ten naesten by seggen / wannere dat d'andere Heeren hare Hoog Mog. Gedeputeerden souden koomen: op dat sy daer van met eenige seeckerheydt de Heeren haere Principalen / souden konnen vermittigen / die sy tot die tijdt toe / niet en hadden konnen schryven / ende dat deselve daer op alleen tot Brussel bleven vergaderd / waer op hun gheantwoordt is / datmen van deser zyde niet precijs en soude verklaren, wanneer dat het selve soude konnen geschieden, ende dattet mogelijk haest zijn, ende mogelijk wat soude aen loopen.

Enighen korten tijdt daer na heeft sijn Excellentie de Heeren hare Hoogh Mogende Gedeputeerden by den anderen doen vergaderen / ende verhaert: dat hy wel ghewenscht hadde, datmen hadde moghen de Handelinghe moghen entameren, ende onder de terreur van de Wapenen voltrecken, ende een korte bevoigne daer van ware gemaect gheweest, maer sulcks niet zijnde, datmen most delibereren, wat met het Leger te doen stonde, dattet Leger seer wierdt geaffigeert van sieckte, pest, ende andere verscheiden inconvenienten, daer door het van dage tot dage, meer ende meer, quam te versmelten, zijnde een groote menighe van Soldaten krank; waer op ter presentie van sijn hoogh-gemelte Excellentie / met eenparighe stemmen van alle de Heeren hare Hoog Mog. Gedeputeerden is verstaen: datmen 't Leger soude doen opbreken, 't welck oock dienvolgens den 2. deser opgebrocken is / ende sijne marche ghenomen heeft aen d'andere zyde van de Maas / na Ruermunde / af schepende de vooverhaelde siecken / wel vier duysent vijf hondert sterck, in vier en vijftigh Marschschepen / om binnen dese Landen gebracht te werden.

Wydere is gerapporteert / dat sy Heeren Teresteyn ende Haerfolte, achtervolgens haer Hoogh Mogende Resolutie van den 18. Octobris voornommt / sijne Excell. ende d'andere Gecommitteerden in bedencken hadden ghestelt / oft de ghelegentheydt ende constitutie van saecken niet en soude vereyschen / dat de Handelinghe, met die van d'andere zyde te houden, elders als binnen Maestricht soude werden geentameert, principelijck reguard genomen dat dese Stadt nu geheel gein-

geinfecteert was van pest, ende andere contagieuse siekten, ende dat oock deselve Stadt seer geelaigneert was vande Regeeringhe tot Brussel; als oock van desen Staer: waer op met advijs ende boozgaende deliberatie van sijn meer hooghgemelte Excellentie ende de t'samentlijke Heeren Gedeputeerden van d'andere zyde boozgheslagen werdt de Stadt van 's Hartogenbosch, daer toe sijn getoont hebben inclinatie / doch daer nevens verklaert hier inne sonder boozgaende Communicatie vande Heeren hare principalen niet te konnen Condescenderen / ende datse ober sulckx uyt haer middel hadden afghebeerdicht den Pensionaris Edel-heer, dewelcke booz't betreect van hare Hoogh Moghende Gedeputeerden herwaerts niet en was weder-ghekeert / maer dat de Gedeputeerden van d'andere zyde Brieven van haere Heeren Commitmenten hadden bekomen / dat de veranderinge om binnen 's Hartogenbosch de Handelinghe te beginnen haer aengenaem was: waer ober de Heeren Arnhem ende Vander Meer, tot Maestricht sijn gebleven om de Heeren Gedeputeerden middelrecht te onderhouden / sijnde niet te min eenighe van deselve Heeren Gedeputeerden gemeeynt haer booz eenige dagen te gaen begeben naer Luycck om de groote infectie die tot Maestricht was / ende dienvolghens t'ebiteren t' d'anger daer in sijn gebleven siecken booz haer persoon / verzoekende de meergemelde Heeren hare Hoogh Moghende Gedeputeerden dat deselve op 't gene boozz ende of de Handelinghe tot Maestricht soude aengehangen worden / soodanigen regardt willen nemen alse booz ben dienst / eere ende reputatie van 't Landt souden bevinden te behooren.

Daer nae heeft den Heer Terestejn alleen aen haer Hoogh Moghende gecommuniceert seckere Missive by sijn Excellentie gheschreven daer by deselve verklaerde datmen de Burgers soude moghen revoceren ende naer hups doen keeren; continueerende de Waergelders alnoch booz eenighe dagen in dienst / waer op gedeliberceert zijnde / is goet gebonden ende verstaen de gemelte Heeren hare Hoogh Moghende Gedeputeerden booz te genomenen moeyte / arbeidt / ende gedaen rappoort ten hooghsten te bedanken als hare Hoogh Moghende aengenaem. Ende wat belanght de boozde punten van Consideration resulterende uyt 't boozz rapport / daer op soude met d'eerste ghelentheydt worden gedeliberceert / uytgesondert het revoceren van de Borgers t'welck goet gebonden is: ende dienvolghens verfocht ende gecommuniceert de Heeren Heemstede, Vosbergen ende Weede om te veramen een ordje ende vasten boec waer na de boozschreven rebocatie soude geschieden / sock de Compagnien Soldaten tegens de boozschyete Burgers gewisselt ende uytgetrocken / in hare boozgaende Guarnisoenen gebzacht / ende alles herstelt in sijnen boozigen staet / ende t'ghene dat dienvolghens by de gemelte Heeren deses aengaende soude worden betaemt ende in 't werck ghestelt / wert booz als nu booz als dan / ende als dan booz als nu gheapproveert ende geratificeert.

Ende om ten deele die by de tzeemde alhier aenwesende Ambassadeurs al reede gedaen ende noch te doene klachten te booz konnen ende te holdaen: soo is specialijck aen den Ambassadeur van desen Staet in Manckrijck belast te doen Officie volgens inhoudt van volgende Missive.

De Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

Edele, Gestrenge, Vroome lieve Besondere, wy en Etwyffelen niet of aldaer te Hove sullen uytgegeven ende gestroyt worden verscheyden geruchten nopende de Handelinghe, die van wegen de Heeren Staten Generael van d'andere sijde ons is aengeboden, daer uyt dan onvermydelyck moeten volgen verscheyden discourses, ende oock de afgunfijge van desen Staet by den Koninck sullen onderstaen onse actien te traduceren, ende sijne Majesteit daer van te geven quade impressien, t'welck wy met groote sorghvuldigheyt altoos hebben gesocht ende alnoch sijn doende voor te komen, ende dien

volgens goet gevonden u mits desen expresselijck te lasten dat ghy sijne Hooghtgedaghten Majesteit sult verseeckeren van onsen goeden wille effectie ende dienst, tot sijn Conincklijke Persoon ende desselvs Croonen, alsoo wy niet meer te herten ende in recommandatie en hebben als sijne Majesteit te believen ende ons desselvs guust ende Vrientschap te Conserveren, met byvoeginge dat wy met onsen Vyant directelijck noch indirectelijck sonder advys van sijne Majesteit noch Peys noch Treves sullen maken, gelijk sulcx in 't 3. Articul van de Alliantie, daer met sijne Majesteit gelieft heeft desen Staet te vereeren, uytdruckelijck staet gestipuleert, ende dat wy oock een vast ende vrientlijck vertrouwen stellen dat syne Majesteit van syner sijde het effect van d' Alliantie oock ons volkomentelijck sal willen laten genieten, ende op dat sijne Majesteit na de rechte beschapenheyt ende ghelegentheyt van de voorschreve aengeboden Handelinghe geïnformiert mach sijn, sult ghy verklaren dat wy den twee en twintighsten May ende elfden September beyde lesleden hebben laten emaneren seeckere declaratie waer van Copie hier nevens gaet, daer by die van d'andere sijde om reden in deselve declaratie ge-expressieert verfocht ende vermaent wordende het Spaensche loock af te werpen ende haer te voegen met dese Geunierde Provincien, de Haer Hartogh van Aerschot uyt last van de Heeren Staten Generael onder de gehoorzaamheyt van den Coninck van Spagnien by sijn L. Brief van den seventienden September lesleden aen sijn Excellentie de Heer Prince van Orangie in 't Leger by Maestricht heeft verfocht Paspoort voor deese navolgende drie Heeren, te weten den Baron van Swertsenburgh, Hellebus, ende Edelheer, Pensionaris van Antwerpen: om openinge te mogen komen doen van saecken van importantie, ende dien volgens de voornoemde Heeren van d'andere sijde tot Maestricht by sijn Hooghgemelte Excellentie ende de Heeren onse Gedeputeerden in 't Leger gekomen zijnde, hebben openinge gedaen dat sy gelieft waren van de Heeren hare Commitmenten om te verstaen de meeninge ende Intentie van deser sijde tot onderhandelinghe ende t'vinden van middelen tot een goede wytkomste van den tegenwoordige bloedige ende langduyrigen Nederlandische Oorloghe, ende dat in cas men aen deser sijde daer toe genegen mocht sijn de Heeren hare Commitmenten meerder ende aensienlijcker getal van Gedeputeerden souden senden om dit werck by der handt te nemen, ende sijn hier over tot Maestricht over ende weder over verscheyden discourses gehouden, daer uyt eyndelijck geresulteert sijn eenighe punten die op 't Pampier gebracht sijn om aen wederzijts Heeren Principalen voorgedraghen, ende daer op derselver goede meeninghe ende Intentie verstaen te worden, waer mede de Heeren Gedeputeerden van d'andere sijde sijn vertrocken na de Heeren hare Commitmenten, ende hebben wy oock na ingenomen rapport van deselve punten, als sijnde van grooter Importantie, communicatie moeten doen aen de Heeren Staten van de respective Provincien in 't particulier, om daer op te verstaen derselver goede meeninge ende intentie, om dat, sonder expresse bewillinge ende consent van dien, daer in niet en magh worden ge-procedeert, sulcx dat tot noch toe nietwes substantieels nopende voorz Handelinghe is geslooten, ofte geslooten heeft konnen worden, doch is middelertijt meerder aental ende aensienlijcker Gedeputeerden van d'andere sijde ter nombre van tien Heeren met haer gevolgh tot Maestricht gekomen, die aldaer ende in die plaecten daer ontrent eenen geruymen tyt buyten negociatie ende Handelinghe sijn gebleven, ende als noch sijn, sulcx dat wy considererende dat sulcx met de digniteyt van de voorz Persoonen noch met de reputatie van desen Staet niet over een en komt, ende dat oock by dit saloen van 't Jaer de voorz plaecte van Maestricht onbequaem soude sijn in cas de voorz Geunierde Provincien tot de aengeboden Handelinghe mochten verstaen, hebben goet gevonden in soodanigen cas dese plaecte van den Haghe daer toe t'adfigneren ende vast te stellen, oock geaccordeert Paspoort voor de gemelte Heeren Gecommitteerden van d'andere sijde om van Maestricht ende die plaecten daer ontrent over 's Hertogenbosch herwaerts na den Haghe te moghen komen, ende te sien wat den tijt ende

gelegentheydt in dese saecke verder sal willen gheven, sonder datter yetwes *substantieels* voor als noch is ver- richt, ende oock niets Finalijck gheslooten sal worden, sonder daer op te versoeken sijne Majesteys Hooghst- Wijsadvijts, daer toe deselve een vast vertrouwen sal gelieven te setten. Maer in cas dat wy souden kunnen vinden een Christelijcke eerlijcke ende verseckerde uyt- komste van d' Oorlogh, wert sijne Hooghstgedachten Majesteit gedienselijck vercocht in foodanigen cas ons sijne Hooge wijse Consideration ende advys te willen mede deelen, daer op met behoorlijck respect sal worden gelet. Ende sult ghy ons in aller yle hebben over te stuy- ren by geschrifte 'tgeene ghy deses aengaende den meer Hooghstgedachten Coninck sult voordragen, also oock 't ghene u daer op tot *antwoort* 't sy by monde of by Ge- schrift sal worden gegeven, alsoo daeraen voor den dienst van den Lande ten hooghsten is gelegen, waer toe ons verlatende bevelen U. L. in Godes Protectie. In den Hage den 18. November een duysent ses hondert twee en dertigh.

De tijd van ondertusschen alsoo verloopende / wiert geresolveert de Handeling in den Hage te verleg- gen.

Gen gerupme wijs booz deselver aankomste alhier / hadde de Konincklycke Fransche Ambassadeur Audi- entie: septe dat volgens 't derde Artijckel van 't Tractaet tusschen den Koningh en desen Staet Anno 1630. gemaect haer Hoogh Mogende beloofst hadden / geduerende den tijd van seven eerst-komende jaren niet te handelen van Vrede of Treves sonder advys van sijn Koninck, begeerende daerom dat haer Hoogh Mogende in dese gelegentheydt wilden gebruycken de rijpheyd ende voorlichtigheydt die noodigh is in eene saecke van sulcken gewicht, op dattet geen oorfaeck van klacht mogt geven, als het te laet was, soo wel aen haer self (van sich te hebben laten surpeneten) als aen den Koning sijn Mee- ster; van dat hy niet geroepen was tot de deliberatie van foodanigen saecke: die wel desen Staet directelijck trof, edoch oock seer raecte 't Interest van sijn Koninck.

Terskont daer na hadde oock Audientie de Koninckl. Sweetsche Ambassadeur Camerarius: verklarende/niet uyt Curieusheyd, maer om den dienst sijnes Konings te komen versoeken ende begeeren dat hare Ho. Mo. met hem Confidentelijck wilden communiceren wat van de tegenwoordige Vrede-Handeling was: dewijle by voort- ganck van dien alle de last des Oorlogs soo van wegen den Keyser als den Koning van Spagnien op hem soude val- len. Ende moghten hem sijne Vrienden oock raden (om d'apparentie van desen Nederlantschen handel) selfs oock sijne particulie, e seeckerheydt in acht te nemen ende na Vrede te luysteren.

De Koninginne van Bohemen heeft oock door den Secretaris Mauritius 't Interest van Cur-Whalsische Dups (de Koningh doen tot Wents noch sijnde; edoch hoorts daer nae overlopende) laten boozdragen; ende versoeken / dat by voortganck daer op mocht worden gelet; allegerende de weldaden die alleer het Phalsch Huys aen desen Staet hadde bewesen, sijnde oock de Palsische restitutie, soo wel als de Nederlantsche Vre- de geweest d' eeniste subjecten ende oogmerk van de Alliance of Tractaet van Suithampton met Engeland gemaect. De Bewinthebbers vande West-Indische Compagnie desgelijck representerden den af-breuck die sy gedaen hadden aen de Spaensche; haer alnoch geduy- rende Octroy; ende haer apparente schade, soo niet onderganck soo de Treves succedeerde.

Deel blautwe Boeckens / als gemeenlijck / quamen oock booz den dagh: om de gemoederen een af-keer te gheven tegen de Handelingh; als vol bedroch: de Pre- dicanten op de Stoelen Preecken ende baden daer teghen. Een in den Haegh nam den Cert expresselijck in desen tijdt / uyt de Prophecien die de Destructie van Jerusalem hadden boozsepe: want soo wel sy als veel andere meenden de saecke was alreede tot Maestricht soo goet als geslooten. Maer 't heeft aen desen handel (gelijck veeltijds) gheblecken / dat Godes Wijsheyd met de menschelijcke geckt. Alsoo dese D'allerhardste Vyanden / ende die meest woelden om

de Koningh in Nederlant te ruynen, sijn oorfaeck getweest van sijn behoudenis. Want indien men in tijdt last hadde gesonden om tot Maestricht te sluyten: soo soude men na alle apparentie alle of het mersten- deel van d' opghemelde Articulen wel geobtimeert; ten minsten / Hulst, Gelder, Breda, (volghens uyt- druckelijcke discourses die te Maestricht in 't begin de Gecommitteerde van d'ander sijde voerden) tot versee- kering van den Treves gekregen hebben.

Mengesien de schick booz 't verlies van soo veel Ste- den / retraitte van Graef Hendrick van den Berge, Graef van Warfulé, de intelligentien tusschen den Prin- cen van Espinoy, van Barbancon, Graven van Eg- mont, ende andere boornaemste Heeren van de Spaen- sche Nederlanden / groot was / ende 't Staetsche Le- ger noch Victorieux / genoegh aen 't harte van Vla- bant lagh. Maer door de tegenwerkinge van de Fran- sche, Sweetsche Ministers, ende van de Provincien die meest altydt tegen Spagnien hebben geeyert; so wiert dat desseing gebzooken: de Handeling van Maestricht in den Hage getransporeert / ende daer door de tijdt (het kostelyckste van de werelt) ja de geheele Herfst ende Winter ten dienst ende besten des Conings van Spag- nien (door ontweend belep van sijne ende grootste Vyanden) gewonnen.

Den 18. November wiert de Hof-Meester Martain- ne geschickt na den Bosch, om van daer herwaerts te conduceeren de Heeren Gedeputeerde van d' andere sijde; aen den Gouverneur van den Boschwiert ge- schreben toe te sien / dat hy derselven of die van haer Suite / niet aldaer mocht werden bespiedet wat de For- tification of Magassins aenginck.

Den 4. December deden sy haer publijcken entré in den Hage: ontfangen door den Heer Prince van Oranien (met een groot aantal Carossen/ende toeloop van Volck) by de Hoornbrugge; ende als Ambassadeurs gelogert ende getracteert.

Hier booz is gesepd dat Gecommitteerde werden ge- sonden aen de haer ongenegen toonende Provincien. Na Zeelant gingen de Heeren Carz, Raet ende Pensionaris van Dorch ende de Heer Marienborgh Boggemeester tot Deventer. Die den 28. Octobris tot antwoort kregen/dat sy eerstdaegs haer Gecommitteerde souden seyden na den Haghe, die aldaer komende met die van Vrielandt ende Stadt ende Landen haer heftigh teghen den Treves-Handelingh gestelt / ende ghesamentlijck in alles hebben gediscrepeert van de vier andere Provin- cien: die genegentheyd genoeg toonden tot den Handel; indien de Gedeputeerde van d' andere sijde hadden kon- nen uytzengen behoorlijcke last / ende dese Staet redel- ijcke Conditione bedingen / gelijck uytet volgende bze- der sal blijcken.

Na Vrielandt wierden gesonden eerst de Heer Boreel Pensionaris van Amsterdam van wegen Hollant ende de Heer Walta, daer op sy den twintighsten Octobris hebben geresolveert eenige Extraordinaris Gecom- mitteerde ter Vergaderingh van hize Hoogh Mogende te seypden / klagende daer neffens datmen een point van sulcken importanti ende daer aen de Staet der Ver- eenighde Provincien in 't Generael ende particulier soo hoogh gelegen was, buyten hun Ed. Mogende kennis, overroeping, ende contrarie de Unions Articulen had- de ter hant genomen; ende niet alleen ondersocht maer oock progressen gedaen. Haer Gecommitteerde in den Hage komende hebben verklarert in substantie / niet te kunnen sien dat eenigh Vrucht, uyt dese Handeling te scheppen was; ende daerom tegens deselve te proteste- ren. Na Stadt ende Lande waten gesonden de Heeren Sonck ende Ruytenburgh die aldaer des gelijck tot ant- woort kregen den 17. Octobris dat sy geen last konden geven aen hunne Gecommitteerden om met die van d'ander sijde te handelen; als sullende strecken tot nadeel van desen Staet ende alle geallieerde Koningen, Princen, Potentaten, ende Republijcken.

Niet te min hebben de Gecommitteerde derselver Provincien alle Conferentien / Deliberation ende Raet- slagingen so met de Gecommitteerde van d' andere sijde als over de saecke self respective gehouden / altijd byge- woont; edoch 't elckens oock wederhaelt haer boozige

Protestanten; insonderheyt na dat d'ander hier Provincien hadden toegestaan dat de Gedeputeerde van d'ander syde souden alhier ageeren niet alleen als Gecommitteerde van de Gedeputeerde der Staten tot Brussel vergadert: maer oock als Gecommitteerde des Konings van Spaigen. Want de Provincien van Zeelant, Vrielandt ende Stadt ende Landen na geen Treves-Handelingh wilden lusteren / maer alleen begeerden eene Alliantien onder de Staten van alle Nederlandsche Provincien: met Expulsie ende Excluse van den Koning van Spanjen ende Spaensche Natie / volgens gepubliceerde verklaringe van den 22. Mey.

Die van Hollandt waren moderater: als Considerende dat / wanneer Spanjen wiert ge-excludeert / sy geen vryheyt van Commercie in Spanjen, Italien ende andere des Konings Landen souden kunnen genieten.

De Consideratien der Provincien op de negen punten waren dese.

Op het eerste seyn die van Gelderlant, dat men 't selve behoorde te reguleren na de Articulen van 't Beslant vanden Jare 1609. voer soo veel deselve op de tegenwoordige tijde ende saecken souden applicabel sijn / ende dien volgens te verminderen ofte te amplieren: ende in cas van Succes soo lange Jaren te bedingen als mogelijk soude sijn.

Die van Zeelant, Vrielandt, Stadt ende Landen seyn datmen behoorde de Handeling tusschen de Staten van tweersyden niet exclusie van Spagnien tot een eeuwighe Vyde aen te stellen.

Op het tweede seyn Gelderlant, dat die van de andere sijde niet alleen het Tractae t van den Jare 1609. gehouden souden wesen te presteren / maer oock alle het gene met haer van nieuws soude werden getraceert ende geschooten.

Op het derde seyn Zeelandt, Vrielandt, Stadt ende Landen dat men alleen soude appliceren tot een eeuwighe verbont ende Vyde ende anders niet.

Op het vierde seyn Gelderlant, in cas van Alliantie tot mutuele defensie oock daer in te begripen de neutrale Steden met Guarnisoen van desen Staet beset. Vrielandt Stadt en Landen, dat de Staten van de andere sijde haer in liberteyt / ende soo wel tegen Spagnien / als de gene die de Commerce soo in als buyten Europa sullen soecken te turberen / sullen stellen.

Zeelant: achter de woorden vry ende gerechtigheyt, te voegen het woort Privilegien.

Hollandt: dat die van de andere sijde oock tegen d'aggressien upt het Roomsche Rijck sullen worden geobligiert / maer desen Staet tegen geen voer gaende Tractaten ofte Geallieerden Geengageert

Op het vijfde seyn Zeelandt, Vrielandt, Stadt ende Landen dat alle Spagnarden soo Militaire als andere Personen in Politische Civile ende andere bedieningen sijnde / upt de Nederlandsche Provincien souden moeten vertrecken / niet te Lande / maer te Water: ende de Bourgognons te Lande.

Op 't sesste seyn Zeelandt dat de Casteelen souden moeten worden gemolteert.

Op het 7. seyn Vrielandt Stadt ende Lande, dat de Coninck van Spagnien / Infante / of derselver Raet / gheen gesagh sullen hebben over 't Rijck-Volck van de andere sijde / ende mitsdien directe noch indirecte den Coninck noch d' Infante sullen obedieren nochte in derselver Faber haer tegens de Geuniceerde Provincien mogen laten gebuycken.

Gelderlandt seyn op het 8. dat de verseckeringe van de Vahenen van Vlaenderen voer desen Staet in sonderlinge recommandatie diende te werden gehouden.

Zeelandt: dat de Vlaemsche Zee-Vahenen met Guarnisoen van de Vereenigde Provincien ofte ten minsten met Rijck-Volck in beyder Sedt sijnde / sullen worden beset.

Gelderlandt ende Stadt ende Lande seyn op het 9. datmen de Stedekens Erckclens ende Wachtendonck aen de Provincie van Gelderlandt behoorde te bedingen / Aem Gelder, Breda, Santvliet, Lingen, Rijnbergh

ende Gulick, van 's Opants Guarnisoenen te ontkegen ende de Fortificatie vande 3. laesie te caeren ende aen haer Heeren te restitueren.

Ma dat de Gemelde Gecommitteerde van d'ander sijde in den Hage gekomen waren; soo sijn preliminaerlijck genomen verschepte Resolutien ende gemaecte Reglementen waer na de Handelingh ende Conferentien soude werden gehouden / Van geen particuliere Communicatie, Correspondentie, of gemeenschap te houden met deselve Gecommitteerde; geen presenten van haer 'ontfangen op arbitraire straffe: Item hoe men deselve soude ontfangen ende diergelijcken.

Den 7. September sijn ter presentie van sijn Excellentie de Heer Prins van Orangien ter Vergaderinge gecompareert negen van de Heeren Gecommitteerden van d' andere sijde / blijvende de Heer Danfermont, vermits desselfs indispositie / absent / ende heeft d' Heer Bonen, Hertsbisshop van Mechelen in substantie gedaen de nabolgende Propositie.

Hooge Ed. ende Mo. Heeren, hebbende verstaen dat op onse vriendelijcke aenbiedinge U. Ho. Mog. niet ongenegen en waren, om een middel van uytkomst te vinden 't sy by Peys ofte Treves, waer mede dese gemeene Nederlanden, ons Vaderlant soude kunnen werden verlost van den langdurigen verdervenden ende bloedvergietenden Oorlogh ende innerlijcke verschillen die deselve Landen nu lange Jaren hebben getroubleert; hebben d' Heeren Staten Generael van d' andere sijde tegenwoordig noch tot Brussel vergadert sijnde, onse Personen gelast daer toe eyndelijck na dese plaets van den Hage te verwoegen, gelijk wy hier gekomen wesende, ons veel Eer ende Vrientschap is bewesen, door de Heeren daer toe gecommiteert, oock goet onthael gedaen, daer over wy gemeent sijn geweest aen eenige van deselve Heeren particuliere danckseggingen te gaen doen, maer verstaende dat sulcx volgens d'ordre van U. Hoogh Mogende niet gebruyckelijck en is, hebben 't selfde niet willen onderlaten alhier in de Vergaderinge van U. Hoogh Mogende te doen, oock hier nevens aen te bieden volgens den last van de Heeren onse Committenteh goede Nabuyschap, vrientschap, oock dienst, met volkomen verseckerheit, bereyt sijnde 't selfde nader te demonstreren, soo wanneer ons tijt, plaets, ende met wien, sullen; sijn geadsigneert, om te treden in Onderhandelinge tottet vinden van middelen, 't sy by Vrede of Treves, waer door den langdurigen bloedigen ellendigen ende Inlantschen Oorlogh uyt de wech geleyt sal kunnen worden, presenterende van onser sijde alles daer toe te contribuieren dat met reden ende billickheit eenighints van ons sal kunnen geeyscht worden, willende vertrouwen dat indien uwe Hoogh Mogende mede soo genegen sijn, dat Godt door de aenstaende Onderhandelinge sodanige middelen sal laten vinden, dat wy uyt dese plaets niet en sullen scheiden, tot dat de 'samentlijcke Nederlantsche Provincien in gerustheyt sullen sijn gebracht, om daer door te komen tot haren geluckigen welstant, ende wy sullen ons altijdt veerdigh ende bereyt houden om in Onderhandelinge te treden, als uwe Ho. Mog. daer toe gereet sullen sijn.

Hier op heeft de Heer van Noortwijck ter Vergaderinghe presiderende verstaert / dat de overkomst van de Heeren Gedeputeerden aengenaem was aen desen Staet / vertrouwende dat de last aen haer Ed. gegeven / sulcx soude sijn dat daer door uptgewerckt soude kunnen worden een eynde van den langdurigen Oorlogh / verzoosaecht door ambitie van die gheene wien begeerten noch het Oosten noch het Westen heeft kunnen versadigen, maer staende na een absolute Monarchie / hebben oock gepooght door verdruckinge van desen Staet te wege te brengen de geheele Ondergang vande resterende Vrijheyt / Rechten / ende Privilegien van de Provincien van de andere sijde / voegende wijsders hier by dat hare Hoogh Mogende op hare Edle Propositie ende aenbringen niet souden na laten te resolberen sulcx als de redelijckheyt ende billickheyt soude bereyschen / waer met de Heeren Gecommitteerden van d' andere sijde sijn veretrocken ende door de Heeren van Hoemstede ende de Knuyt weder na haer

Logement met de Carossen ghelept / gelijk sy ghaelt waren.

Daer procuratie of volmagt om te Handelen met desen Staet hebbe sy daer na overgelevert; iupdende als volgt.

De Gedeputeerde van de Staten van de Provincien van het Nederlandt teghenwoordelijck binnen de Stadt van *Brussel* vergadert, allen den gene die dese letteren sulden sien Saluyt.

Alsoo om dese Landen te ontcommeren van de Oorloge waer mede sy soo veel Jaren sijn beswaert gheweest, ende die te verlossen van de ongevallen ende ellenden daer uyt spruytende, ende te brengen tot ruste ende hinnen ouden voorspoedt ende welstandt, wy over langhen tijdt hadden ghewenst te komen tot een goeden Peys of Trefves met die Hoog Mogende Heeren Staten Generael van de Geunieerde Provincien, tot de meeste glorie van Godt, Vader, Autheur, ende Beminder van Vrede ende tot verlichtinghe van alle de ghene die van wederzyden d'onheylen van de voorz Oorloge sijn lydende, doen te weten, dat hebbende verstaen de goede ghenegethuydt van de voorz Heeren Staten van de Geunieerde Provincien desen aengaende, ende dat sy te vreden waren te komen met ons in Communicatie ende Tractaet van de voorz Peys of Trefves, wy om het volkomen betrouwen het welck wy hebben in den Hooghweerdighen Heeren *Jacques Boonen* Aertsbisschop van Mechelen, den Eerwaerdigen Vader in Gode *D. Philips de Caverel* Abt van *St. Vaest tot Atrecht* den Hooghgebooren Vorst ende Heere, Heere *Philips* by der Gratie Godes *Prince Grave van Arenborgh*, *Hertogh van Aersshot*, Ridder van de Ordre van den Gulden Vliese, Heer *Geraet Frey-Heer zu Swartsenburgh*, Ridder ende Richter der Edelen in't Hertoghdome van Luxemborg ende Graefschap van Chiny, Heer *Gabriel de Chasteler* Ridder Heere van *Moulbaix*, *d'Ansermont*, Heer *Guillam de Blasere* oock Ridder, Heere van *Hellebus*, eerste Schepene van de Stadt van *Gent*, de Heer *Jacques* Edel-Heer eerste Raedt Pensionaris van de Stadt van Antwerpen, *Viglius van Marke* eerste Raedt Pensionaris ende Griffier van den Vryen, *Jan de Ronnetb* Licentiaet in den Rechten Raedt in den Souverainen Bailliuschap van den Lande ende Graefschap van *Namen* ende Schepenen derselver Stadt, ende *Peter de Broide* Docteur in den Rechten, eerste Raedt Pensionaris van de Stadt van *Douay*, hebben deselve Heeren ofte het meerendeel van hun (ingevalle van sieckte of absentie van eenige derselver) Gecommitteert ende Gedeputeert Comitteren ende Deputeren by desen, om hun te Vergaderen ende te versamelen in de Stadt van *Maestricht* ofte elders daer het noodigh sal wesen met die Gedeputeerde van de voorz Heeren Staten Generael van de Geunieerde Provincien, ende aldaer te Tracteren ende besluyten den voorz Peys of Trefves, min noch meer dan wy selver en souden kunnen doen, waer toe wy hun autoriseren ende volkomen macht geven, ghelijck ter selver saecke behoort ende vereyicht wort, beloovende te houden voor vast, goet, ende onverbreeckelijck 't gene 't welck by hun desen aengaende sal getraecteert ende besloten wesen: In getuygenisse van het welcke hebben wy doen teekenen dese tegenwoordige Commissie by *Jacques Maes* Raed ende Griffier van de Heeren Staten van Brabant, ende Zegelen metten Zegel van deselve Staten voor Ons ende in onsen Naem, gedaen tot Brussel den *derden* van de Maent van *October* in den Jare *sestien hondert twee-en dertigh*. Onderstont ter Ordonnantie van de voorz Heeren Gedeputeerde van de Staten van de Provincien van het Nederlandt tot Brussel Vergadert, was geteekent *J. Maes*. Zijnde op't spacium Gedruckt het Zeghel van de Gemelde Heeren Staten van Brabant in rooden Wasse onder een Pampieren Ruyte.

De Procuratie gegeven aen de Gecommitteerde van weghen desen Staet was, als volgt.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden allen den genen die desen sien ofte hooren lesen, Salut.

Doen te weten Alsoo wy by Onse Declaratie den 22. Mey ende 11. Septemb. beyde lefleden gedaen emaneren, de Nederlandtsche Provincien van d'andere zyde ernstelijck verfocht ende vermaent hebben, omme de redenen in deselve declaratie ghe-expresteert, haer te voegen met dese Vereenighde Nederlandtsche Provincien, ende volghens de Heeren Staten Generael van de voorz andere Provincien door derselver Gecommitteerde in 't vriendelijck hebben doen aanbieden, met ons te mogen komen in onderhandelinge omme middel ende uytkomst te vinden, het sy by Vrede of langhduerigh Bestant: waer mede die gesamentlijcke Nederlandtsche Provincien van den langhduerigen ende Landtverderffelijcken Oorlogh, die de Nederlanden soo vele jaren hebben geaffigeert souden kunnen verlost worden, met belofte ende toefgginge van te sulden presteren alle 't gene deselve met Ons souden komen te handelen ende te verdraeghen. Ende daer op by Ons tot de aengeboden onderhandelinge zijnde geadfigneert de plaetse van den *Hage*, de Heeren Gecommitteerden van de Heeren Staten van de voorz andere Provincien haer alhier hebben laten vinden, ende in onse Vergaderingh verfocht ten fine als voren met onse Gecommitteerden in communicatie te mogen komen, Soo is 't, dat wy van onse zyde mede te vreden zijnde tot nederlegginge van 't voorz langhduerigh ende bloedigh Oorloge, ende tot soulagement van de goede Ingeteneten ende Inwoonderen van de gesamentlijcke Nederlandtsche Provincien, alle goede Christelijcke ende seckere middelen te verstaen ende in te geen, ende ons volkomentlijck vertrouwende op de wijsheydt ervarentheydt ende getrouwigheydt van den Welgebooren Grave ende Heere Heere *Floris Grave van Culenborgh* Vryheere van *Pallant*, *Witte*, *Weerde* &c. Heer ter *Leede*, *Lienden*, *Wildenborgh*, *Kentwyler*, *Engelsdorp*, *Bachem*, *Urechem* &c. Heer *Hendrick van Essen* Raet Ordinaris des Furstendoms *Gelre* ende Graefschap *Zutphen*, *Richter* van *Arnhem* ende *Amptman* in *Veluwen-Zoom*, Heer *Nicolaes vander Boeckborst*, Heere van *Noortwijck* ende *Wimmenom*, *Bailliu* ende *Dijck-Graef's* *Lants* van *Rhijnlant*, Heer *Cornelis van Terefein* *Out Burgemeester* der Stadt *Dordrecht*, Gecommitteerde Raedt van de Heeren Staten van *Hollandt* ende *West-Vrieslandt*, Heer *Jacob van Broeckhoeven* *Oudt Burgemeester* der Stadt *Leyden*, Heer *Adriaen Pauw* *Ridder Heere* van *Heemstede* Raedt Pensionaris van *Hollandt* ende *West-Vrieslandt*, Heer *Iohan de Knuyt* eerste ende representerende den *Adel* in de Staten ende Raedt van het Graefschap van *Zeelandt*, mitsgaders Ordinaris Raet van zijn Excellentie de Heer *Prince* van *Oranje*, Heer *Symon van Beaumont* Raet ende Pensionaris der Stad *Middelburgh*, Heer *Adriaen Ploos* *Ridder Heere* van *Oudegein* *Tienhoven* ende *Gerin*, Heere *Iohan van Zuylen van der Haer* Heere van der *Fier Cockengen*, *Spenge*, ende *Monfortsgerichte*, Heer *Rieck van Burmania* *Grieman* van *Ferwarderadeel*, Heer *Pieter van Walta*, Heer *Sweer van Haersolte* tot *Haerst* ende *Eechden* *Lant Rentmeester* Generael van *Zallant*, Heer *Hendrick ter Cuylen* *Burgemeester* der Stadt *Zwol*, Heer *Goossen Schaffer* tot *Uythuyfen* ende der *Meden Joncker* ende *Hovelingh*, ende Heer *Lucas Clant* tot *Warffnuysen*, *Eendrum* ende *Pietersbuyren* *Joncker* ende *Hovelingh*, hebben deselve te samen ofte ten minsten seven van hunlyden (by nootlijcke absentie van d'andere) als uyt elcke Provincie een in onse Vergaderinge comparerende, gegeven ende geven by desen volkomen macht autoriteyt Generael ende speciaal bevel, omme mette Gecommitteerden van de Welgemelte Heeren Staten van d'andere zyde, daer toe behoorlijck geauthoriseert zijnde van onsent wegen ende in onse Name alhier in den *Hage* op 't *Hoff* in de plaetse daer toegeprepareert te Vergaderen, te hooren de openinghe van 't ghene de Gemelde Heeren Gedeputeerde van d'andere zyde sulden aenbrengen oock over te nemen derselver *Credentials* ende *Acte* van *Procuratie*, ende wyders met hun te treden in onderhandelinge om een goede sekere ende Christelijcke uytkomst uyt de voorz Oorlogen te mogen vinden, daer over te Tracteren ende te mogen besluyten gelijk als sy lyuden tot meesten dienste ende versekeringe vande Vereenighde Nederlanden, hare geassocieerde, goede inwoonderen derselver, ende andere

andere Geïntereffeerde in de voorz langdurige Oorlog; fullen bevinden te behooren in Conformité van den laft hun albereyts gegeven ofte als noch te geven: ende hebben beloofd ende beloven mits desen dienvolgens ter goeder trouwen, ende onder obligatie van ons ende onse Successeuren in 't Generael ende particulier vooraltijt goet vast ende van waerden te houden, 't gene by onse voorz Gecommitteerde desen aengaende geaccordeert ende beslooten sal worden, 't selve te ratificeren onverbreeckelijck te onderhouden ende doen onderhouden oock voldoen ende doen voldoen sonder daer tegens immermeer te doen ofte gedooghen gedaen te worden in eeniger manieren. Des ten Oorkonde hebben wy desen doen parapheren met onsen grooten Zegel doen Zegelen ende by onsen Griffier doen teyckenen, In onse Vergaderinge in 's Gravenhage den *twelfden* December *een duysent ses hondert twee en dertigh*.

Daer op hebben die van d' andere sijde wederom ingegeven dese navolgende Acte ende verklaringe.

DE Gecommitteerde van de Gedeputeerde van de Heeren Staten tot Brussel Vergadert hier tegenwoordigh, ghesien hebbende de procure hun van wegen die Hoochgemelte Heeren Staten Generael van de Vereenighde Provincien op gisteren getoont, ende vindende dat het narratijf van deselve procure mentie is maeckende van seeckere twee declaratien d'een van den *twee en twintighsten Mey* ende d'ander van den *elfden September* leest leden, *vervolgens dewelcke* aen de voorz Hoogh Mogende Heeren verfocht soude sijn in Conferentie te komen ten eynde van Peys of Treves, vinden hun genootfaeck te verklaren, gelijk sy doen mits desen dat hunne principalen de voorz Conferentie noyt verfocht noch laten verfoecken hebben in *gevolgh van de voorz twee declaratien* die in hunne Vergaderingh noyt gelezen ofte ontfangen en sijn gheweest, dan alleenlijck op die redene in haer voorz Procure gemelt, ende over sulcx dat sy Gecommitteerde voorz het narratijf van de voorz Procure van de voorz Heeren Staten Generael niet en kunnen aennemen ofte advoyeren, vorder als den Inhoud vande voorz hare Procure is mede brengende, sijnde mitsdien onder die voorz verklaringe met het dispositijf te vreden, mits oock die verklaringe vande voorz Heeren Gedeputeerden van de vereenigde Provincien dat sy het voorz narratijf niet anders en verstaen, en merckelijck die twee woorden, *ende vervolgens*, dan op d'ordre van tijde ende niet op den aenhanck ende gemeenschap van de faecke, vinden voorts in het narratijf van de voorz Procure verhaelt dat hunne voorz principalen die voorz Conferentie souden verfocht hebben op die belofte ende toefegginge van *te presteren alle 't geene in de onderhandelinge soude worden geslooten*, waer over sy oock ghenootfaeck sijn te verklaren dat sy verstaen dat hunne principalen niet vorder en sullen verbonden sijn te presteren dan voor soo veel als die voorz Gecommitteerde en sullen toe-seggen, volgens den Inhoud ende kracht van hunne voorz Procure. Aldus ghedaen in 's Gravenhage by die voorz Heeren Gecommitteerde van de Gedeputeerden van de Heeren Staten tot Brussel vergadert ende aen de Heeren Gedeputeerde van de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael van de Geunieerde Provincien overghelevert den *veertghenden* December *een duysent ses hondert twee en dertigh*.

De twee Declaratien, daer van hier te voor is mentie ghemaect, luyden als volgt.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, allen den gheenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt: Alsoo de *Spagniaerden* ende *hare adberenten*, vermits *hare growelijcke seyten*, *innehmen*, *plunderinge*, *moorderye* ende *brandinge der Steden*, hier bevoorens by de Heeren Staten van de samentlijck-

ke Nederlantsche Provincien verklaert sijnde *voor Vyanden*, sy dies niet tegenstaende, censdeels door *sinnre* ende *snoode* practijcken ende *menées*, ende anderdeels door openbaer ghewelt, 't meerendeel der voorz Provincien hebben weten te bemachtigen, ende t'onder te brengen, traeterende eenige van dien *seer hart*, met *beroovinge van hare Privilegien, Vrybeden ende Rechten*, daer door alle Neeringhe ende Welvaert uyt de voorz Provincien is verjaeght, ende deselve in fooberen toestandt gebracht. **SOO IST**, dat wy uyt goede nabuyrige affectie die wy totte selve Provincien ende Ingesetenen van dien sijn dragende, goet ghevonden hebben hun mits desen vrundelijck te verfoecken, dat sy op het loffelijcke exempel van hunne Voor-Ouderen ende predecesseuren haer willen ontrecken van het beswaerlijck ende ondraeghlijck Jock der Spagniaerden ende hare Adherenten, ende sich met dese Geunieerde Provincien vrywilligh voegen, presenterende hun daer toe de sterke ende behulpame handt, door assistentie van het Leger, welck wy onder 't wijs, kloeck ende voorfichtigh beleyt van sijn Excellentie d' Heer *Frederick Hendrick Prince van Orangien*, te Velde hebben ghebracht, beloovende Meergemelde Provincien heyllijckelijck ende onverbreeckelijck mits desen, dat wy hun met de selvige Steden ende Leden van dien, alsoock hare Ingesetenen, soo Geestelijcke als Wereldlijcke, van wat staet, qualiteyt ofte conditie sy souden mogen sijn (die haer sullen voegen als vooren) sullen conferveren ende mainteneren by hare Privilegien, ende Rechten, als oock by de *publycke exercitie van de Roomsche Catholycke Religie*, willende en desireerende met de selvige te leven, handelen ende wandelen *als goede Vrienden, Nabuyren, ende Bontgenoten*, waerdoor niet alleen de Spagniaerden met meerder gewelt, ghemeene macht ende onderlinge bystant, wederstaen, ende afgeweert sullen konnen worden, nemaer oock de samentlijcke Nederlandsche Provincien in ruste, ende tot haer *ouden en florissanten welstant* gebracht, met Neeringe ende Welvaert, vertrouwen dat de meer gemelde Provincien, Steden ende Leden van dien, als oock derselver Ingesetenen, 't geene voorz is sullen willen apprehenderen, ende dien volgens sich hier naer accommoderen ende reguleren, Gedaen in 's Gravenhage, ter Vergaderinge van de Hoogh Gemelte Staten Generael, onder der selver Contre-Zegel paraphure ende de signature van haren Griffier, op den *twee en twintighsten Mey een duysent ses hondert twee en dertigh* was gearapheert *A. Ploos van Tienhoven*. ut. onderstont, Ter Ordonnantie van de Hoogh Gemelte Heeren Staten Generael. Geteekent Cornelis Mulch, sijnde op 't spacium gedruickt het Contre-Zegel der selver Heeren Staten, in rooden Wasse.

De Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, Allen den gheenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt: Doen te weten, alsoo het langhduyricht ende Landt-verderffelijck Oorloghe in de Nederlandsche Provincien verweckt door de *gepretendeerde absolute Spaensche Heerschappie*, ende *Dominatie over de Persoonen ende Goederen van der selve Ingesetenen*, soo Geestelijcke als Wereldlijcke, met eene Generale Vereeniging van deselve Provincien, ofte door een seeckere Handeling van Vrede ofte Stilstandt van Wapenen hadde konnen ter nedergeleydt werden, indien 't selve door de *Spaensche Ambitie, Monees, ende dissidentie van der selver belofte* niet ware verhindert, insonderheyt als daer toe eenighe inclinatie, ende apparentien, haer hebben vertoont, als wanneer de Spagniaerden ende hare adherenten haer personagie tot nadeel van 't gemeene beste van de Nederlantsche Provincien, doorgaens hebben gespeelt, haer daer door in Spangien doende valeren, ende daer mede de gewenschte uytkomst vande Nederlandsche Oorloghe wetende te renverferen, waer uyt voor alle de Wereldt notoir ende kennelijck is, dat de voorz Spagniaerden ende haer adherenten niet anders foecken als de Nederlandsche Provincien niet alleen in ghestadigen Oorloghe te houden, maer tot uytterlijcke ruine ende defolatie te brengen, ende deselve daer na als *geconquesteerde Landen* te houden, *van hare Rechten, Privilegien, Neeringe ende Welvaert te berooven*, ende in dier vougen in het Oorloghe te doen

doen Confumeren. Soo is't, dat wy, inherende onse declaratie van den twee en twintigste Mey lefleden, ende blyvende niet weyniger gheneghen tot welstandt ende herstellinghe van de ghesamentlijcke Nederlandtsche Provintien in haer oude fleur, als wy onse Vryheydt, Rechten ende Privilegien tot noch toe, door Godts ghenadigen Zecgen met de Wapenen hebben verdedicht, ende tot den uyttesten toe, gheresolveert sijn te maintaineren, uyt goede Nabuerighe affectie die wy tot d'andere Provintien ende Ingefetenen van dien sijn draghende, goedt ghevonden hebben deselve ende de Leden van dien, soo Geestelijcke als Wereltlijcke, Hoogen ende Lagenstandts personagien ende persoonen, ende alle goede Ingefetenen ende Landt-Staten, mitsdesen ernstelijck ende vrundtlijck te vermanen, ende te versoecken, dat sy, volghens ons loffelijck exempel, ende van haer Voor-Ouderen ende prædecessoren, haer willen ontrecken uyt het bezwaerlijcke ende ondragelijcke Jock van de Spanjaerden ende hare Adherenten, en haer vrywilligh voegen met onse Geunieerde Provintien, tot welcken eynde wy, onder het wijs ende kloeckmoedigh beleydt van sijn Excellentie d'Heer Fredrick Henderick Prince van Orangien, &c. Een goet ende machtigh Leger te Velde hebben ghebracht, om niemandt te bederven, maer veel eer om d'andere Nabuerige Provintien, Steden ende Leden van dien, de behulpame ende stercke handt te bieden, ten eynde sy van het Spaenische Jock verlost, ende in hare voorige vryheydt ghefelt mogen werden, beloovende de meergemelte Provintien heylighlijck ende onverbreeckelijck mitsdesen, dat wy haer met der selver Steden ende Leden, als oock hare Ingefetenen, soo Geestelijcke als Wereltlijcke, van wat staet, qualiteyt ofte conditie die souden moghen sijn (die haer sullen voegen, als vooren) sullen conserveeren ende maintaineren by hare Privilegien, Vryheden ende Rechten, als oock by de publijcke exercitie van de Roomsche Catholijcke Religie, willende ende desidererende mer deselve te leven, handelen ende wandelen, als goede Vrienden, Nabueren ende Bondtgenooten, waer door niet alleen de Spanjaerden, met meerder ghewelt, gheemeene macht, ende onderlinghe bystandt, wederstaen ende af-gheweert, nemaer oock de samentlijcke Nederlandtsche Provintien, in ruste ende tot haren ouden ende Florissanten welstandt, met neeringhe ende welvaert ghebracht sullen kunnen worden: Ende indien eenighe, van wat staet of conditie die soude moghen wesen, haer souden onderstaen den voortganch van soo goeden, ende heylsamen werck te verhinieren, sullen wy niet kunnen ledigh staen, met alle rigeur van Wapenen, ende Confiscatie van Goederen jegens deselve te procederen, daer van alle ende yder haer sullen ghewaershouwt houden, vertrouwende dat de meergemelte Provintien, Steden ende Leden van dien, als oock der selver Ingefetenen, 't gene voorzis, sullen willen apprehenderen, ende haer dienvolgende ten ghemeeenen beste hier na accommoderen ende regulieren. Gedaan in 's Graven-haghe, ter vergaderinghe van de Hoogh Gemelte Staten Generael, onder der selver Contre-Zegel, paraphure ende signature van haren Griffier, op den elfden Septembris seftien hondert twee-en-dertigh. Was geparapheert Nicolaes van der Bouckhorst. Onderstont. Ter Ordonnantie van de Hoogh Gemelte Heeren Staten Generael. Geteeckent Cornelis Musch, sijnde op 't spatium gedrukt het Contre-Zegel der selver Heeren Staten, in roode Waffche.

In conferentie komende hebben die van deser sijde gheklaeght dat de Procuratie van die van d'andere sijde niet en was op de Naem van de Generale Staten, niet bevestight meeten grooten Zegel van dien / maer op de Naem van de Gedeputeerde der Staten, gecaetheert by ontfieninghe mettet Segel van de Provintie van Brabant ende geteeckent Jacob Maes Griffier van Brabant; dien volghens dattet geen vastigheyt soude sijn in 't gene men met haer tracteerde. 2. Was oock daer in abusijf / dat sy seppen gehoort te hebben dat alhier was ghenegentheyt om te handelen van Vrede of Treves: want d'aenbiedinge ende t'aenfoecken was geschiet van die van d'ander sijde. Oppet eerste sep-

den sy dattet met haer een ander gelegentheyt hadde, als met de Staten alhier, die Souverain ende self meester waren, maer dat sy aen d'andere sijde waren Vassallen ende Onderdanen: geen geformeert Corpus. Doch by succes van handelingh dat sy souden geben alle mogelijk ende nader contentement: op 't tweede / bekenden aenfoeckers te sijn / ende gerequiriten; ende ter contrarie dat hare Hoogh Mogende waren gerequiteerde: ende sijnde maer een pointille van reputatie meenden dat dooz dese hare bekentenis deselve reputatie van desen Staet ghenoeghsaem ware gesalveert.

Maer by reconventie taxerenden sy ghelijck alrede gesept is / in de Procuratie van die van desen Staet; dattet gheseyt wort als of die van d'ander sijde hadden versocht dese Handelingh op d'uytgegebene Declaratien van den 22. May ende 11. September deses Jaers: daer nochtang deselve noyt in hare Vergaderingh waren ghesien. 2. Onthenden dat sy dese handelingh hadden versocht op belofte van prestatie (ghelijck in deselve Procuratie van die van dese sijde wert gheseyt) van 't ghene soude werden geslooten; daer nochtang sy verstaen dat hunne Principaalen niet verder en sullen verbonden sijn dan dooz soo veel sy sullen toefegghen in kracht van de voorsz haer Procuratie. Verklarende daerom op de voorsz Procuratie van haer Hoogh Mogende niet te kunnen treden in besoiagne: dat sy Vassallen waren ende haer Coningh niet vermochten te meesteren: dat sy noch haer Principaalen niet machtigh waren haer Coningh te verhangen. Versochten haer Hoogh Mogende geliefde die punten als niet van substantie sijnde / te mitteven. Ende aengaende de versochte verseeckeringh ofte prestatie / soo begeerden sy dat hare Hoogh Mogende achter weder Artijckel dat men soude komen te veraccorderen geliefde t'expirieren wat verseeckeringh deselve souden begeren.

Ende alsoo dese correctien van wederzijts Procuratien veel tijdt soude betrefsen: soo heeft men d'een d'ander gegeven Acte / onder beneficium van de welke men in de Handelingh ten Principale soude moghen voortgaen.

Ende komende daer na weder in Conferentie hebben sy versocht te weten van waer men alhier soude begeren te handelen van Vrede of van Treves: daer op is haer geantwoort dat de middelen daer toe te proponeren souden strecken soo wel tottet een als tottet ander; of tot beyden kunnen werde geapliceert: Sy seppen / aengesien Anno 1608. haer hadden geopenbaert groote swaricheden in 't Characteren van een ewighe Vrede / ende daerommen epndijck hadde moeten komen tot een Treves; dat daerom haer best ende geraetsaemst docht te handelen van Treves: hoopende gelijck Ann oeen duysend ses hondert acht. de Handelingh van Vrede epndijckde in eenen Treves; dat alsoo nu de Handelingh van Treves beginnende / epndijck op een Vrede soude uptballen. Proponeerden alsoo als een Fundament het model van den twaelf-jarigen Treves geslooten in 't Jaer een duysend ses hondert negen. om geamplieert / verklaert / ende berandert te worden na dat de gelegentheyt van Persoonen / Staet / ende tijdt berandert was. Die van deser sijde seppen daer op / dat sedert dien tijdt de saecken seer waten verlopen ende gealtereert: dat tot dien eynde ende om die oorzaecke / gelijck sy wel wisten / waren tot Maestricht op 't Papier ghebracht seckere negen Articulen (hier vooz gestelt ende aen alle Provintien overgebracht) begerende te weten wat ende hoe sy daer op haer souden willen verklaren: ende wat vastigheyt sy souden konnen beloven ende byhangen om die te doen onderhouden: Sy repeteerden haer voorigh seggen / van niet te kunnen den Coningh verhangen: doch seiden vooz 3. expedienten, 1. Datmen wilde toestaen dat een derde van wegen de Coningh in de Handelingh mocht intervenieren. 2. Of dat de Coningh henlieden mocht autoriseren, om hem te repræsenteren in dese Handelingh. 3. Of dat alles op behaegh ende approbatie des Conings mocht werden gedaen.

Gebragt sijnde of sy altans eenighe Procuratie van den

den Coning hadden: sepden neen: maer dat sy meenden Contentement te sullen geben met de Procuratie in den Jaer 1629. op d' Infante gegeven met clause van substitutie door Rubens vertoont/sijnde jonger van date als die de Coning op den Persoon van den Coning van Groot Brittagnien hadde verleent.

Tot vorder lecture getreden sijnde; hebben die van d' andere sijde versocht verklaringsh op een van de 3. voorgeslagen middelen als sijnde het fundament van de Handeling; sonder dewelcke ten Principale niet soude konnen geschieden. Ende aengaende de gemelde negen punten/ tot Maestricht gesoomeert / sepden te sijn van ioodanige stoffe dat sy haer alsnoch daer op niet konden verklaren, begeerden oock te weten wat plaetsen of Steden / in 't lesste Artijckel gemelt / men soude willen eyschen. Die van d' andere sijde geschepden sijnde; hebben die van Vrieslant ende Stadt ende Lande gerepeteert haer boozigh protest; van niet gelast te sijn te handelen met de gene die spraken upt den naem van den Coning/ van d' Infante/ of van den Spaenschen Gaedt.

Daer na weder by een komende heeft men die van d' ander sijde als noch vermaent bedacht te willen sijn op de praestatie in 't tweede Artijckel versocht; ende haer so op dat/ als op d' andere te willen verklaren als tht genoggh hebende gehad: sy hebben daer op gedaen contrate ver soeck om te hebben verklarings van die van desen Staet op het lesste Artijckel / wat Steden ende plaetsen sy souden begeeren: sulcx heeft men geexcuseert; seggende dat men by oorde van boozen most beginnen / ende de verklarings daer op doen / als men daer toe gekomen was. Ende wederom gepoyt sijnde op vastigheyt ende praestatie; sepden te wippen dat sy de Coning souden konnen verbinden in 't gene de saecken in Nederlant aen haer sijde raecte / niet in saecken daer buyten; als waer toe expresse authorisatie des Conings van nooden soude sijn: vertrouwende een der boozsz die middelen of expedienten te sullen konnen bekrigen: maer dat sy 't aen den Coning souden moeten ver soecken; dat hy was een Coning niet titulair; maer met macht: ende ober al Garnisoen hadde/ dat sy Vasallen waren/ ende de vruchten van de Tractaten niet souden konnen genieten sonder interuentie / authorisatie / ende ratificatie des Conings. Waegden of men alhier soude swarigheyt maken / om te handelen met haer upt den hoofde des Conings.

Men sepdie haer daer op / dat in den Jaer 1609. de Crebes was gegarandeert geweest door Wyanchrijck ende Engeland / sulcx nu niet sijnde: dat de Staten van d' ander sijde deselve garantie soude moeten praestieren/ 't welck niet konde sijn wanneer sy upt den Hoofde des Conings als geinterponeerde Personen aegerden.

Sy repliceerden; haer onmogelijck te sijn sulcx self te garanderen: hoopren ende mochten lijden dat gelijck te booz / soo oock nu Wyanchrijck ende Engelandt guarands bleben.

Gebraght sijnde hoe sy den Coning in Nederlandt souden meenen te verbinden; seyden door het weygeren van heden, subventien, Consenten, ende wat sy fourneren tot onderhout van den Oorlogh: verklarende dat de Coning haer noyt beden of consenten met gewelt hadde afgedrongen/ maer andersints dat sy noch kunnen noch buyten Nederlant den Coning niet konden verbinden/ of pet praestieren wat den Coning raecte / maer te vreden te sijn / haer ende haer nakomelingen te willen verbinden. Daer op sepdie men haer dat upt sulckes wepnigh seckerheyt door desen Staet soude te binden sijn: by hengende veel redenen te dien propooste; ende weder komende op de negen Artijckelen, versochte men haer nochmael de ronde verklarings. Daer op die van d' andere sijde uptgaende / ende haer beraden hebbende/ sijn weder ingekomen/ verklariden op het eerste/ gelijck te booz/ dat sy den Crebes van 't Jaer 1609. proponeerden als een Model: ende aengaende d' andere Artijckelen/ dat die noch noyt en waren vertoont in haer Vergadering tot Brussel. Dat self de Gecommitteerde van haer Hoogh Mog. noyt gewilt hadden dat die op de naem van de Heeren Staten souden werden upt gegeven: als waer toe oock der selver Gecommitteerde niet

gelast en waren; dat alsoo deselve Artijckelen niet wieden geacht als booz een Papier volant: dat de tweede ende volgende Artijckelen waren van sulcken stoffe; dat daer door de Coning soude gemaectt worden Titulair; gelijck hy hem schijft Coning van Jerusalem: of gelijck hy was in de Beunierde Provincien booz het Jaer 1581. wanneer noch alles wiert gedaen op sijnen naem; sonder nochtang dat hy aldaer prts hadde te seggen. Versochten derhalben Adigatie der selver Artijckelen; ende dat sy een heer souden moeten doen of eenige upt haer middel sepden na Brussel. Wenschten soo na by haer principalen te sijn; gelijck alhier de Heeren Staten by een/ praesent/ ende vaerdig waren.

Die van deser sijde buyten gestact / ende weder ingekomen sijnde / hebben met ernstige woorden geseyt: gehoopt te hebben dat sy (die van d' andere sijde) beter gelast souden sijn gekomen; om opening te doen van middelen tot een vytkomste der Oorloge, Boozsz wederom veel herhaliserende op 't point van de verseckerings ende praestatie; in plaets van alle 't welcke sy nu noch eerst wilden nemen een recess / ende spreucken met haer principalen. Die van d' ander sijde baden datmen dit niet ten ergsten wilde dypden: om oozsaacken die sy soo te booz als nu in 't lange deduceerden: dat in desen Staet oock niet terfont de leden geect waren getweest; maer dat sy alhier na deselve een geruyne tijdt hadden moeten wachten. Alsoo sach men wel dat sy begosten te ruggelen/ ende dat d' eerste hangigheyt/ die sy te Maestricht hadden getoont/ over was. Dies die van Vrieslant ende Stadt ende Lande des te meer ende pberiger instieerden haer boozige Protestatien ende begeerten van alle handelingh met den selven af te sijden. Maer de Provincien van Gelderland / Holland / Utrecht / (immerg de twee eerste leden van dien / want de Stadt Utrecht was van humentur als Vrieslant/ ende Stadt en Landen) ende Overijssel bleben volhardeden in haer hoope / dat de saecke noch boozganck soude gewinnen; ende wiert by meeste stemmen ter generalitept als noch gecontinueert / ende geresolveert dat men die van d' andere sijde soude aenslegen ghelijck ghedaen wiert / dat sy souden hebben uyte brenghen behoorlijcke authorisatie geteekent by den Griffier van yder Provincie, ende met derselver uythangende Segel bevestigt.

Den 23. Decembris was weder Conferentie: in dewelcke haer wiert geseyt dat men verwacht hadde Saetisfactie op de negen meermacis gemelde Artijckelen/ als oock op ende volgens de Propoosten tot Maestricht 't haerder eerste aenkomst gevallen/ verwondert sijnde/ datmen haer nu alhier sach reculeren: men vragghden haer afronde verklarings/ of sy van intentie waren verandert / of reflexie namen op de saecken in Wyntlant (alwaer de Coning van Sweden in den Slach te Lutsen was doot gebleben) ende de handeling wilden trahieren om tijdt te gewinnen. Men begeerde alsnoch haer verklaringsh of sy wilden handelen als Staten met Staten; ende praestieren 't gunt gehandelt soude mogen worden. Haer antwoort was; Dat sy als noch hadden de sincere ende oprechte meeninge die sy van Brussel tot Maestricht, ende van daer in den Hage hadden gebracht, ende geensints verkoelt waren in haer yver om Nederlandt te brengen tot ruste, dat sy bereyt waren alles daer toe te contribuieren, sonder eenig regard te nemen, of de saecken veranderden tot voorspoet of tegenspoet. Maer egter dat sy op de negen punten niet gelast waren: dat oock self die van desen Staet verklaert hadden daer toe niet gelast te sijn, maer deselve te houden voor Discourten. Edoch dat sy alles souden bybrengen wat in haer vermogen was. Repeterende al wederom boozige Allegatien; als men de negen punten toestont / dat de Coning niet soude sijn als Titulair. Versochten men moechter alhier eyschen wat practicabel ware / dat sy niet verder gelast waren als op den voet van den boozigen Crebes / ende van geen ander seckerheyt te geben en wisten/ als door d' authorisatie des Conings: wilden nochtang daer by oock haer selfs verbinden. Siende dan dat die van d' andere sijde haer handen t' eenemael wieschen van de negen punten; soo heeft men te boozschijn gebraght ende openingh gedaen van seckere een ende twintigh nieuwe punten: daer upt latende het acht-

ſie/ſpreekende van de Ooft ende Weſt-Indiſche Compagnie.

Pointen , by de Gecommitteerden van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden op d'aangeboden handeling van de Gecommitteerde van de Heeren Gedeputeerde van de Staten van de Provincien van het Nederlant tot Bruſſel vergadert aen deſelve voorgelſt omme van wederſijden aengenomen ende door middel van dien een uytkomſte uyt de tegenwoordighe Oorloge gevonden te mogen worden.

I.

Eerſt alſoo de tegenwoordige handeling op d'aenbieding van de Heeren Staten van d'andere ſijde aengeſtelt is tuſſchen de Heeren Staten van de Nederlantiſche Provincien van wederſijden ende de Heeren Staten vande Vereenigde Provincien te vreden ſijn haer te verbinden voor de preſtatie onderhouding ende nakominge van alle 't gene gerracteert ſal worden, het ſy 't ſelve in de Nederlanden, ende binnen ofte buyten Europa ſal van nooden weſen, ſoo ſullen inſgelijcx de Heeren Gedeputeerden van de Staten van de Provincien van het Nederland aen de ander ſijde door haer Gecommitteerde doen beloven te volbrengen ende te praeteren, alle 't gunt als vooren gerracteert, ende ſoo wel in de Nederlanden als *binnen en buyten Europa* gerequireert ſal worden in ſulcker voegen dat de Heeren Staten, Leden ende Steden ende Inwoonders van de Geuniceerde Provincien, alle punten ende Articulen van het Tractaet effectivelijck ende volkomentlijck ſullen genieten, ende ſullen de voorſz Gecommitteerde tot dien eynde ſoodanige Procuratie ofte Authoriſatie, met belofte van Ratificatie niet alleen van hare Heeren Committenten, maer oock van den Coninck van Spagnien hebben te beſorgen, ende uyt te brengen, daer mede ſy luyden mogen weſen verſeekert, ende gelijcke verſeekeringe ſullen konnen geven aen de Gecommitteerde van deſer ſijde.

II.

Alle punten ende Articulen begrepen in 't Tractaet van den 9. April 1609. ende verdrach daer op gevolgt den 7. January 1630. ſullen gerenoveert ende van nieuws voor gearreſteert gehouden worden uytgeſondert de gene daer van expreſſe veranderinge ofte nader verklaringe ſal gedaen worden, ende ſullen daer-en-boven worden aengenomen bewilligt ende geeffectueert de punten ende Articulen hier na volgende.

III.

Dat aen den Staet der Vereenigde Provincien onwederſpreckelijck ſal ſijn ende blijven alle *Souverainiteyt, Hoogheyt ende diſpoſitie ſoo in 't Politijck als Kerckelijck* over alle de Dorpen ende het heele platte Landt, behoorende aen de Steden, Caſtelen, Vlecken, ende Heerligheden, ende het reſſort ende gevolge van deſelve, als mede over de Rivieren ende Stroomen welke aen ende onder de gehoorſaemheyt van deſen Staet ſijn gereduceert, ende by deſen Tractaet aen deſelve Staet vorder ſullen gelaten worden.

IV.

Ende alſoo voor deſen wegen het reſſort van de *Meyerye* van 's Hertogenboſch, diſpuuten ſijn gemoveert ende deſelve aen de voorſz Stadt van oudts is geannexeert ende daer van met geen Fondament kan geſepareert worden; dat de voorſz *Meyerye* inſgelijcx in allen deelen als vooren ſal blijven ende gehouden worden aen den Staet van de vereenigde Provincien, als van de andere Dorpen ende platte Landen in 't voorgaende Articul is geexpreſſeert.

V.

Dat de Revieren de *Schelde*, Item Canalen van 't *Sas* 't *Zwijjn* ende andere *Zeegeaten* daer op reſponderende in ſulcker voegen ende niet anders bevaren, ende gefrequeunteert ſullen moghen worden als die gedurende den tijt van het voorgaende twaelfjarige beſtant, ſijn gebruyck geweest.

VI.

Met ſulcken verſtande ende expreſſe beſpreck, dat de Schepen ende goederen komende in ende uyt de *Havenen van Vlaenderen met ſoodanige Convooy-gelden, Impoſten, Tollens*, ende andere laſten ende niet minder al-

daer ſullen worden beſwaert, als de Goederen de *Schelde* ende de voorſz Canalen op ende afgaende, ende dat op de executie van dien ſuffiſante ordre ſal werden geſtelt.

VII.

Daer-en-boven dat het *wit Sout* uyt de Vereenigde Provincien na die van d'andere ſijde, niet ſal mogen verboden nochte hoogher als het grove Sout belaſt, maer met *egale laſten* ten wederſijden moeten beſwaert worden.

VIII.

Dat die van de *Ooft ende Weſt-Indiſche Compagnien* in de Vereenigde Nederlanden volgens hare reſpective Octroyen ſullen continueren in hare Navigatie, Traffique ende Commercie, ſoo te Water als te Lande op alle Landen, Eylanden, Havenen ende Plaetſen daer deſelve tot noch toe hebben gevaren ende gefrequeunteert, mitsgaders by alle Volckeren ende Naticen, die haer Acces ſullen willen geven.

IX.

Dat de Goederen, Coopmanſchappen ende Manufacturen uyt de Vereenigde Provincien komende, aen de ander ſijde in 't inkomen ofte uytgaen, niet ſullen mogen verboden ofte hoogher belaſt worden als haer eygen Goederen ofte van andere Nabuerige Rijcken ende Landſchappen die minſt ſijn belaſt, ende daer-en-boven dat de voorſz Goederen, Coopmanſchappen ende Manufacturen van de Ingeſetenen van de voorſz Vereenigde Provincien, in Spagnien ende in het Spaenſche gebiet, in Italien ofte elders niet verboden nochte hoogher in 't in ende uytgaen ſullen mogen beſwaert worden, als de Goederen, Coopmanſchappen ende Manufacturen derwaerts gaende ende komende uyt te Havenen van Vlaenderen.

X.

Dat die van de *Portugeeſche Natie* Inwoonders ende Ingeſetenen van de Vereenigde Provincien die nu ſijn ofte namaels ſullen komen, van wat Religie of Geloof die ſouden mogen weſen, ſoo wel als andere Ingeſetenen van de voorſz Provincien het effect van 't tegenwoordige Tractaet ſoo in Nederlant als in Spagnien ende alomme in 't Spaenſche gebiet volkomentlijck ſullen genieten.

XI.

Dat de Reformatie mitsgaders eenparige ordre ende evaluatie in 't ſtuck van de *Munte* tuſſchen de reſpective Nederlantiſche Provincien aengeſtelt ende onverbreeckelijck ſal worden onderhouden.

XII.

Dat om de gemeene verſeekeringe ende geruſttheyt alle de *Spagniaerden* ſijnde luyden van Oorloge ſullen moeten vertrecken, uyt ende buyten alle ende yegelijck der Nederlantiſche Provincien, ende gene wederomme binnen deſelve mogen werden gebragt.

XIII.

Dat alle ſoodanigh *Volck van Oorloghe te Vaet ende te Paert, te Water ende te Lande*, als in d'andere Nederlantiſche Provincien ſal worden gehouden, tot deſenſie ende ſeekerheydt van deſelve, ſal ſijn in den Eedt van de Heeren Staten van de andere ſijde alleenlijck ende van niemant anders; ende by ofte van wegen deſelve aengenomen ende betaelt ende alle de Officieren daer over geſtelt.

XIV.

Dat tot verſeekerheydt teghens alle invaſien in de principaelſte *Zee-Steden van Vlaenderen* ſoodanige ordre Gouvernement ende Guarniſoen ſal worden aengeſtelt met gemeen advijs van de reſpective Heeren Staten der Nederlanden dat ſonder bewilliging van deſelve gefamentlijck gheen ander Krijgs-volck in de voorſz Steden ofte Havenen van dien en ſal mogen worden ingebragt.

XV.

Dat omme ſonderlinge Conſideration totte gemeene ruſte dienende, de Stadt van *Rhijnberck* ende de Schantſie daer tegen over van het Guarniſoen van den Coning van Spagnien ontledigt, de Fortificatien gedemolliert de Stadt Neutral gemaeckt, ende aen den Ceur-Vorſt van Ceulen gereſtitueert, mitsgaders de Steden van *Breda* ende *Gelder* aen den Staet van de Vereenigde Provincien overgele-

gelevert sullen worden, ende de Fortificatie van *Santvliet* ter neder geworpen.

XVI.

Dat de questien over de *non-executie* van het te maecten Tractaet ende van wegghen de geannoteerde ende gheconfisqueerde Goederen, binnen behoorlijcken tijt daer toe te beraemen sullen worden getermineert by eenige Rechters ten weersijden te verkiefen.

XVII.

Ende alsoo vervolgens het 14. Artijckel van 't Tractaet van den Jaer 1609. het Proces van *Chastelbellin* by het leven van wijlen den Heere Prince van Orangien geinstituteert in 't Hof van Mechelen niet is gedecideert na dat daerom genoeghaem vervolg is gedaen. Soo sal 't voorz. Proces voor de rechters in 't voorgaende Artijckel geexpresteert, metten eersten geinstrueert ende in alle rechtverdigheyt ende sinceriteyt getermineert, ende het ghewijste ter goeder trouwen voldaan ende nagekomen worden.

XVIII.

Dat tegen d' *Arresten*, *Contraventien* ende *Beschadigheiden*, die d' Ingesetenen van de Vereenigde Provincien souden mogen aengedaen worden, ende tot reparatie van deselve naerder verseeckerings sal worden gedaen. Ende ten eynde het te maecten Tractaet in alle punten onverbreeckelijck nagekomen ende onderhouden magh worden, ende d' Ingesetenen van de respectieve Nederlandsche Provincien, niet alleen in seeckerheyt ende gerustheyt binnen ende buyten deselve mogen leven, Converseeren ende Frequenteren, maer oock de gemeene ruste van de gesamentlijcke Nederlandsche Provincien van buyten niet komen geturbeert te worden.

XIX.

Soo sullen die van de Christelijcke *Gereformeerde Religie* voortaan in haer conscientien niet gemolesteert ende aen d' andere sijde in gelijcke Staet ende Ordre gehouden ende toeghelaten worden als die van de Roomsche Catholijcke Religie aen deser sijde aengesien worden ende sullen daer-en-boven die van de voortz. Gereformeerde Religie alomme oock buyten de Nederlanden in Spagnien ende Spaensche gebiedt *buyten recherche* gelaten worden.

XX.

Sullen verder de Heeren Staten van de voorz. respectieve Provincien metten anderen dispiciëren beraemen ende ingaen de beste bequaemste ende seeckerste middelen daer mede het te maecten Tractaet *gemainteneert* ende *gegarandeert* mogen worden tegens alle ende een yegelijck die 't selve souden willen verbreecken ofte tegen gaen.

XXI.

Lestelijck sal aengaende het *Interest* van eenighe *Personagen* ende op andere particuliere saecken, alle redelijcke ende behoorlijcke Satisfactie begeert ende geaccordeert worden.

Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provincien van Vrieslandt ende Stadt ende Lande respectivelijck verklaert 't inhereren der selver verklarings ende Protestatie vooz desen gedaen.

Desse punten vervolgens haer voorgelesen wordende/ sepden op het eerste: geen ander seeckerheyt te kunnen beloven als gelijck te voor verklaert was. Op het tweede/ sepden gelast te sijn. Den derden passerende: sepden op den vierden/ dat de Meyerie niet aen de Stadt dependeerde. Het vijfde te sijn buyten reden. Ende op alle de resterende/ vooz soo veelte die nieuw/ of buyten den voozigen Treves waren ongelast te sijn. Op het laeste/ 't welck de Personen van Graef Hendrick van de Berge, Graef van Warfusé, den Prince van Espinoy, Graef van Egmont, &c. aenging/ sepden/ sulcx wel te sullen te commanderen; Edoch dat de Infante, hoewel een seer goetaerbighe *Prout* sijnde/ nochtans haer 't eenemaal outselde; als sp daer van voozde sprecken. Doch om buytbaerlijck nochtans in de handeling vooz te gaen/ verklarnden eenighe ypr haer middelen te sullen sepden na Brussel aen hare principalen; om de gemelde punten/ ende wat alhier meer in de Conferentie ghepasseert was te rapporteren. Derhalven sijn haer 's ande-

rendaegs dooz den Griffier Musch ter handen gestelt op gemelde punten waer tegen sp wederom hebben gewisfelt ende oberggegeven nabolgende Acte.

DE Gecommitteerde van de Heeren Gecommitteerde van de Staten der Nederlandsche Provincien vergadert tot *Brussel*, hebben alrede verklaert te vreden te sijn te komen in onderhandeling van Vrede of Bestant *ten naefsten* by op die conditien vervat by het Tractaet van 't *voorgaende Bestant*, ende behoudens het gene in dese onderhandeling daer in verandert af ofte aengedaen soude mogen worden, ende aengaende de middelen waerby de Hoogh Mog. Heeren Staten Generael souden mogen vertrouwen, ende hun verseeckert houden dat 't gene by dese onderhandeling sal beslooten worden dadelijck ende onverbreeckelijck sal onderhouden worden, sulcx dat onder andere d' Ingesetenen der Vereenighde Provincien in alle gerustheyt ende sonder achterdencken sullen mogen varen ende hunnen handel doen, in Spagnien, Italien ende elders in de Landen onder het ghebiet van sijne Catholijcke Majesteit, seggen de voorz. Gecommitteerde dat eenige van de middelen tot deser verseeckertheit alhier by de Heeren Gedeputeerde van de Staten van de Vereenighde Nederlanden voorgelagen, daer toe niet en kunnen strecken, want al waren oock alle deselve middelen beloofd ende te wercke geleyt, soo en soude noch daer door de *Vaert en Handel* in Spagnien, Napels ende andere Rijcken van sijne voorz. Majesteit voor d' Ingesetenen der Vereenighde Nederlanden niet open veel min verseeckert sijn, sonder consent ende wille van deselve; soo geheel klaer ende ongetwijfelt is: men laet staen, dat de voorz. middelen, behalven de belofte ende Verbont van de voorz. Provincien niet en sijn in de macht derselver noch van de voorz. Gecommitteerde noch oock andersints geractsaem, namentlijck voor soo veel als die haer, onder andere daer by te seer souden seecken in last van 't *Onderhout van het Krijgs-Volck* soo als 't selve oock notoir is, oock mede dat deselve middelen niet en kunnen bestaen mette ghehoorsaemheyt van den Coning van dewelcke de voorz. Provincien niet en kunnen wijcken, gelijck altydt van eerst af tot noch toe van wegen de voorgenoemde Gecommitteerde is te kennen gegeven geweest. Over sulcx bevinden deselve Gecommitteerde, dat den noodigen ende krachtigen middel om verseeckert te sijn van het effect van de voorz. onderhandeling sonderlinge van de voorz. vrye *Vaert* ende *Negotiatie* is den wille ende verbintnisse van sijne Majesteit: in 't onderhout van alle 't gene alhier sal beslooten worden, welcken middel niet en kan verhoopt worden als men *heel bart soude willen staen ende dringen op de voorz. andere middelen*, want soo deselve plaette hebbende, soude sijne Majesteit gebeelijck verliefen sijne Authoriteit ende macht over de Provincien van hare sijde, sonder daer van yet anders te behouden dan den *naefsten ende alleenlijck onereusen Tytule*. Ende alsoo ware buyten hope dat sijne Majesteit by dese onderhandeling so getraecteert sijnde soude kunnen beweegt worden t' onsen gevalle haer te verbinden in het toelaeten van de voorz. Koophandel daer alle de Nederlanders soo hooglijck aen gelegen is, ende sonderlinge de Vereenigde Nederlanden om hun Zee-Volck ander werck te geven als by de Oorloghe.

Hebbende de Hoogh Mog. Heeren Staten Generael by Raed vande Coningen ende Potentaten hunne Geallieerde, op de voorz. middel van verseeckertheit, door de Verbintnisse van de voorz. sijne Catholijcke Majesteit hun genoeg vertrouwt in 't Jaer 1609. ende oock daer op 't effect van de Treve alsdoen beslooten, namaels genooten, in plaette dat als nu daer en boven de voorz. Provincien by dese onderhandeling mede sullen verbonden sijn in de beste forme dat 't selve sal kunnen geschieden ende sulcx dat haer Ho. Mog. redenen sullen hebben om, haer daer mede te genoegen.

Om nu de voorz. Verbintnisse van sijn Majesteit gevoelijck te wege te brengen, dunckt de voorz. Gecommitteerde dat het bequaemste soude sijn van deselve sijne Majesteit daer toe te verwerven behoorlijcke autorisatie ende macht met belofte van Ratificatie, op deselve Gecommitteerde dewelcke alsdan met *wederhande macht*

macht alhier fouden handelen ende hun verbinden, welke authorisatie ende macht van eersten af de Handeling fouden konnen kracht gheven, in plaetse dat sijne Majesteys Ratificatie ende macht soude moeten uytgesteld worden tot naer het volkomen besluyt, ende noch minder verseeckertheyt.

Sijnde over sulcx de voorz. Gecommitteerde van meyninge *met danck* van de voorz. Heeren Gedeputeerde door eenige van hem-luyden het bequaemste bescheet om sijne Majesteit te mogen verbinden als boven, eerstdaechs te vorderen, ende met eenen te bekomen belastinge om over de puncten by de voorz. Heeren Gedeputeerde van dese sijde op gisteren voorgehouden, ende andersints henluyden behoort te mogen bejegenen, ende eyntlijck dese onderhandeling tot Gods Eere ende's Landts Welvaert op't spoedichste te besluyten.

Daer mede sijn den Ertz-Bisschop, Den Hartoch van Aerschot, de Pensionaris Edelhere, Hellesbus ende van Marca den 28. Decemb. getogen na Brussel.

In Januarij daer aen quam aen den Heer Prince alhier een Schijven van den vermaerden Schilder Rubens; om te hebben Paspoort / ende alhier te mogen komen / oock spreken op het stuck van de Crebes-handeling. Dit hadde sijn Fundament op't geene by de Gecommitteerde van d'andere sijde meetmaels was geseyt / dat sy geen macht hadden om te praeteren watter soude werden gehandelt; ende dat of sy of een darde mosten worden geauthoriseert van den Coning. Nu wast alsoo dat deselve Rubens (niet alleen van wegen sijne Schilder-kunst / maer oock als sijnde een Man van geleertheit / van Talen / ende van Staet / by den Coning aengenaem) seer geluckelijck sich hadde gebruycht in de Vreede-handeling tusschen Spagnien ende Engeland, hoor wat meer als een Jaer geslooten. Ende demijle / volgens Tractaet van Zuythampton, Engeland ende dese Staet elckander beloofte hadden geen Vrede of Crebes te maecten sonder mutueel consent; soo hadde Rubens niet alleen last gehad in Engeland / maer oock alhier: ende daer ober met den Heer Prince van Orange soo mondeling als deur Vrieten geageert.

Deselve Brief nu aen haer Hoog. Mog. gecommuniceert werdende; soo hebben die van Hollandt haer terfont wel genegen getoont om dit Paspoort toe te staen: als insijnde / dat die 't ynde wil, oock moet willen de middelen, om tot dat eynde te komen: Ende dat niet mogelijk en was te sluyten met de meerop-gemelde Gecommitteerde tot Exclusie des Conings. Met Hollandt hebben haer geboegt de Provintien / Gelderlandt, Wtrecht ende Over-Yssel; ende hebben aen Rubens in qualiteit als Secretaris des Conings in sijn Secreten Raedt toegestaen Paspoort voor vier Maenden.

Daer als men dat daer na getwaer wiert tot Brussel, so hebben 't die tot de handeling Gecommitteerde Heeren ende insonderheyt de Hartogh van Aerschot seer qualijck genomen ende haer jalousie daer ober getoont: haer dunckende onbillijck te sijn. 1. Dat een darde haer het werck soude als upt de handt nemen / of alleen meet te seggen hebben als sp al-te-famen. 2. Dat een van middelmatige qualiteit daer toe soude werden ghebruycht: daer ober sich de Hartogh van Aerschot voornemelijck seer Formaliseerde: als sijnde van natupren seer prompt in sijne woorden / ende hooch van moede. Ammers is soo veel oppositie daer tegen gheschiet dat Rubens achter bleef; ende sijn den Ertz-Bisschop / Hartogh / ende andere den lesten Januarij weder in den Hage gekomen. De volgende dagen sijn verscheyden Conferencien met denselven gehouden. Daer upt epndelijck geresulteert is dat den 11. Februarij de Heer van Heemstede, die de principaelste directie in de Handeling deurgaens gehad heeft / haer Ho. Mog. voordroegh dat de Heeren Marca ende Ronet bepde van de Heeren Gecommitteerde van d'andere sijde sijn Ed. hadden gesproocken in de vertreck-kamer van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslandt / na dat d'antwoort van de 'samentlijcke Gecommitteerde van d'andere sijde was overgelevert

op d' Artickulen by hare Ho. Mog. hun in December lesleden ter handt gestelt ende datse hadden geseyt dat onder hun verscheyden discouren waren gevallen ober den rechten sin van 't woort prestatie, van't ghene alhier in Nederlant by Success van Tractaet soude worden beslooten / ende dat sy daer ober onder hun in dispartiept van opinien waren gevallen / versoekende daer ober naerder esclarcissement / ende dat hy Heer van Heemstede daer op hadde geseyt dat de meeninge ende Intentie van haer Ho. Mog. ober 't woort prestatie, was dat de Heeren Staten van de Prohibitien van d'andere sijde alles fouden moeten praeteren 't gene by de meergenoemde Heeren Gecommitteerden soude worden toegeleyt ende beloofte de saecken in Nederlant raeckende: ende 't publijck betreffende, sonder dat daer op afgewacht soude moeten worden ratificatie upt Spagnien ende dat de woorden van reparatie van schaden ende Interesten alleenlijck konden gepast worden op contraventien van 't Tractaet die in 't regart van particulieren soude mogen ghebaen worden / ende dat hy Heer van Heemstede om naerder upt te drucken de meeninge van haer Ho. Mog. hadde geseyt / exempli gratia, by success van de tegenwoordige onderhandeling van d'andere sijde soude mogen beloofte worden d'overleberinghe van de Stadt van Breda aen desen Staet / sulcx soude datelijck na 't besluyt moeten gheschieden sonder af te wachten Ratificatie van den Coning van Spagnien ofte datmen by non-overleberinghe van de woortz Stadt met beralinge van schaden ende Interesten soude mogen volstaen / want dat reparatien van schaden ende Interesten (die na voorgaende kennisse ende examinatie van saecken eerst fouden worden begoot) nergens anders toe en fouden dienen / als om de saeck op de lange baen te schuyven / 't welck met het publijck niet ober een en komt ende dat de Gemelte Heeren Marca ende Ronet daer op hebben versocht dat hun de woortz antwoort van wegen d'andere sijde overgelevert / mocht worden geresitueert om den sin noopende 't woortz woort van prestatie haerder te exprimeren / doch dat sulcx by hem Heer van Heemstede was gheexcuseert. Daerop gedelibereert zijnde / is goet ghebonden den Gemelten Heer van Heemstede voort gedaen Rapport mit souden te bedancken / ende dat de meergenoemde antwoort 's anderen daegs ter presentie van sijn Excell. in de Vergaderinge van haer Ho. Mog. soude worden geresumeert ende ghesen tegens d' Artickulen van weggen desen Staet aen de Gemelte Heeren Gecommitteerden hier beboozeng behandicht / om daer na soodanige resolutie genomen te worden als men bebinden soude te behooren.

Hier na volght d'antwoort van de Heeren Gecommitteerden van d'andere sijde.

DE Gecommitteerden van de Heeren Gedeputeerden van de Staten der Nederlantsche Provintien vergadert tot Brussel, verklaren op de pointen by de Gecommitteerde van de Heeren Staten Generael der Vereenighde Provintien overgelevert 't naervolgende.

Op 1. Point, dat hunne Procuratie is, soo oochsienlijck blijck, sonder eenige restrictie, ende soodanigh dat syluyden uyt krachte derselver vermogen te handelen besluyten ende beloven al't gene hunne Commitenten selve vermogen, dewelck noch daer-en-boven by acte van den 26. Januarij lesleden hier gevoecht by Copie, ten overvloede beloofte hebben te ratificeeren ende approberen te doen ratificeren ende approberen by de Staten van hunne respectieve Provintien al't gene uyt kragte vande voorz. procuratie sal wesen getraceert ende beslooten, ende om 't selve krachtich ende effectijf te maecten naer behooren, so belooven deselve Gecommitteerden, dat de voorz. Gedeputeerden sullen Continueren in alle moegelijcke debvoiren alrede begonst, ten eynde sijne Majesteit bewillige, ratificere, ende beloove 't onderhouden 't gene syluyden sullen gehandelt ende beslooten hebben, ende hoopen, ja ghe-looven dat dieshalven geen gebreck en sal sijn, sels uyt dien

dien de Sereniffime Infante alrede ernstelijck aen sijne voornoemde Majesteyt heeft geschreven om sijne beloften daer over te verwerven.

Ende alsoo de Gecommitteerden van de Heeren Staten Generael hebben betuyght dat daer medegeen verseeckertheden ghegeven en wort aen het Tractaet van nu af.

Hebben voorts tot volkomen Satisfactie ende gerustheyt van de Heeren Staten Generael der Vereenighde Provintien verclaert bereyt te sijn te tracteren niet alleenlijck in ende op de voorz qualiteyt ende Voet; maer oock als gemachtighe van syne voorz Majesteyt uyt krachte van de Procuratie der selver ende der substitutie van hare Hoogheyt alhier beyde vertoont, maer alsoo voor sulcx plaetse te geven de voorz Gecommitteerden van de Vereenighde Provintien noch eenigh vorder appaisement over de solemniteyt ende forme van de voorz procuratie ende substitutie hebben verfocht, de Gecommitteerde van de voorz Gedeputeerde sullen trachten metten eersten 't selve te besorgen.

Ende om dien onghemindert de meyninghe van de voorz Gedeputeerden op den eerstgemelten Voet ten Principalen te openen tot vorder voldoeninge van 't voorz eerste point, seggen dat hoewel als sijne Majesteyt by middel van de voorz ratificatie op den eersten Voet, ofte uyt krachte van de voorz Procuratie op den tweeden Voet soude verbonden sijn het Tractaet te presteeren ende over al te doen volbrengen, in d'een ende d'ander geval de Heeren Staten Generael deser Vereenigde Provintien van 't effect volkomentlijck souden verseeckert sijn, nochtans om het vorder verfoeck van de voorz hunne Gecommitteerde voor soo vele doenlijck is na te komen, de Gecommitteerden van de voorz Gedeputeerden sijn bereyt van wegen hunne Committenten ende Staten van hunne sijde, te beloven de prestatie, volkominge ende onderhoud van het getraeteerde in dese Nederlanden ende niet vorder, in verstande nochtans, dat het niet en sal toegelaten wesen te komen tot arresten repressalien ofte wegen van facte om te hebben voldoeninge van eenigh gebreck ofte reparatie van eenige inbrekinge des Tractaets, van d'een of d'ander sijde, dan naer dien op behoorlijcke vermaninge tot dien cynde te doen, ende weyeringhe van voldoeninge, ofte sulck uytstel dat het voor weyeringhe te houden ware, de Rechters van wederzijden te kieser volghens den 15. Article van de voorz punten sullen verclaert hebben datter gebreck of inbraecke is ende reparatie valt, sal oock aengaende de Contraventien van Particulieren onderhouden worden het 31. Articul van de voorgaende Treves.

Ende en sullen de voorz hunne Committenten uyt krachte van de voorz belofte niet verbonden sijn als tot 't ghene aen goede Onderfaten ghevoegelijck ende betaemelijck is. Te weten om neffens sijne Majesteyt te doen alle mogelijcke ende geoorlofde debvoiren ende neerstigheden om te hebben volkominge van 't gebreck ofte reparatie van de inbraecke, Ende niet konnende 't selve alsoo verwerven, sullen gestaen, mits voldoende over de schaden ende Interessen.

Op 't 2. Point der voornoemde Gecommitteerden verdragen hun daerin, dat sullen geachtvolghet, vernieuwt ende gehouden worden voor gesloten ende gearrestert alle poincten ende Articulen begrepen in 't Tractaet van den 9. April 1609. ende het nader verdrach daer op gevolght den 7. February 1610. behoudens de veranderinghe ende verklaringhe daer in te doen, blyvende oock in vigeure de belofte van de voornoemde Heeren Staten Generael ende van wijlent mijn Heere den Prince van Orangien gedaen aen de Ambassadeurs van Vranckrijck ende Groot Britagnie den vooren: 9. April 1609. van dat niet en soude verandert worden in 't Fact van Religie op de Dorpen wese van het Refort van de Steden van de Geunieerde Provintien ghelegen in Brabant, maer dat die aldaer sal blyven als voor dato van den Treves sonder eenigh beletsel ofte veranderinge.

Wat belangt het derde point van 't voorz Geschrifte, alsoo 't selve genoegh behelst ende vervat de woorden van het derde Articul van het Tractaet van den voor-

gaenden Treves met eenighe extensie van dien, ende dat op het verstant desselvs, oock geduyrende de voornoemde voorgaende Treves, eenige difficulteyten, gevallen sijn overmits de Generaliteyt van de woorden en termen, wort verfocht naeder verklaringh ende specificatie van de *Steden en Casteelen*, mitgaders van de Dorpen platte Land, ende anderints die souden verstaen worden te behooren aen deselve Steden ende Casteelen, Vlecken ende Heerligheden met haer reffort ende gevolgh van die gene, daer van by 't voorz Artijckel wert vermeldt, ende sonder prejudicie van dien sijn te vreden dat voor soo veel als raecht het platte Landt dependerende van eenige Steden ende Provintien die geduyrende de voorgaende Treves by d'een of d'ander sijde gehouden sijn geweest, ende noch dagelijcx gehouden worden, men sich sal reguleeren gelijk men hadde behooren te doen voor den tijd ende naer de woorden van den voornoemden Treves, ende dat 't selve sal geachtvolghet worden in 't gesach van het platte Landt dependerende van de Steden ende plaetsen by d'een of d'ander sedert verkregen, oock met last van te onderhouden ende doen onderhouden d'Articulen gecapituleert in 't overgeven van deselve Steden ende stercke plaetsen, ende dat die gene die by dit Tractaet souden mogen vallen in wisselinghe of gecedeert worden van d'een of d'ander sijde, sullen gereguleert worden na de Conditien van het bespreck dien aengaende te arresteren.

Aengaende de Meyerye van 's Hertogenbosch vermeldt by het 4. Artijckel van 't voornoemde Geschrifte: de voornoemde Gecommitteerden souden verfoecken dat sulck gereserveert sal worden tot eene particuliere Conferentie daer op te houden naer het besluyt van dit principael Tractaet, als wese van lanck ende breed onderfoeck.

Aengaende het bevaren van de Riviere de *Scheld*, ende Canalen van het *Sas*, *Zwin* ende andere Zeegeten, daer op responderende, gementioneert by het 5. Articul behoort in aendenckinge genomen te worden, dat 't gene aldaer wort voorgelaten, is directelijck tegens de gemeyne liberteyt, niet bestaende in eenige egaliteyt, by de voornoemde Gecommitteerden van de Vereenighde Provintien met het voorhouden van eenige naervolgende Articulen in effecte te pretenderen 't hunwaerts alleen te behouden, het geheel gesagh vande Rivieren den Rhijn ende Mase, ende d'eenige Rivieren ende Wateren door dewelcke eenighen kleynen handel soude moghen ghedreven worden by de Inwoonders van de voorz andere Provintien soo te pramen ende beswaren dat die voor hem luyden genoegh souden gemaectt worden onvruchtbaer, als door dewelcke sy gheen anderen noch vorderen Handel en souden te verwachten hebben dan voor soo veel als men henlieden met groote incommoditeyten soude willen toelaeten. Ende by dien is allesints billich dat gheconsenteert sal worden d' openinghe ende Vrye Navigatie van de voornoemde Rivieren, Canalen ende andere Zeegeten.

De Rechten, Impositien, Tollen ende andere lasten die ghegeven worden in 't inkomen van de Zee-Havenen ende Rivieren, verhaelt by het 6. Artijckel van 't voorz Geschrifte, sullen reciproquelijck mogen gereguleert worden als van ouden tijden, hebbende niet min de voornoemde Gecommitteerden wel willen verklaren dat sy infantie ghedaen hebben by hare Hoogheyt ten eynde haer soude believen te consenteren ende procureren dat de Licenten souden afghedaen worden, sijnde by deselve hare Hoogheyt alrede orde ghegeven dat dit stuck sal worden geexamineert om daer op behoorlijck te resolveren, naerdien sy naerder sal onderricht sijn van de meyninghe van de voorz Heeren Staten Generael van de Vereenighde Provintien.

Het 7. Artijckel sprekende van het wit Zout, alhoewel 't selve grootelijcx bejegt d' Inwoonders van Vlaenderen ende andere Provintien onder den Coninck, sal worden geaccordeert.

Op 't geene wort geproponeert by 't 8. Artijckel, seggen, dat hunne Committenten hebben goet gevonden, gedaen te worden, soo sy dadelijck sijn doende, eenige andere

dere ende breedere dabvoiren om t'advijeren wat midde-
len men gevoeghlyck soude konnen gebruycken om te
beneficieren de Commerciën van beyden sijden in ende
uyt dese Nederlanden, ende sonder præjudicie van 't gene
daer uyt sal resulteren, dat by provisie dit point soude
mogen geresulteert worden naer uytwijfen des voorgaen-
den Treves.

't Gene geproponceert wort by het 9. Artijckel in fa-
veur van de Portugifche Natie, is tegens de Wetten ende
maximen van het Rijk van Spagnien ende by dien al-
daer niet toelatigh sonder consent van den Coningh, niet
temin sal by hare Hoogheyt gefchreven worden in Spag-
nien om deshalven naerder te verstaen d'intentie van sij-
ne Majesteyt.

Het inhouden van het 10. Artijckel nopende de in-
formatie ende evaluatie van de Munte over alle de Pro-
vintien van het Nederlant respectivelijck, ende het on-
verbreeckelijck onderhout van die wort goet gevon-
den.

Nemaer aengaende het 11. 12. ende 13. de voornoem-
de Gecommitteerde verklaren 't inhouden derselver niet
te kunnen toestaen, om de redenen mondelinge in het
leste reces verhaelt.

De Stadt Breda sal overgelevert worden aen de voor-
noemde Heeren Staten Generael van de Geunieerde
Provintien sonder het platte Land, behoudens aen den
Coninck restitueerende *Fernambucque* voor drie hondert
duylent Croonen van vijftigh stuyvers het stuck, maer
aengaende de Stadt *Geldre*, sijne Majesteyt verstaet de-
selve te behouden, de Stad *Rhijnberck* naer de demolitie
van de Fortificatiën sal geleverd worden an den Ceur-
Vorft van Ceulen, behoudens gelijcke demolitie van
de gene van *Maestricht*, toebehoorende voor een deel
aen denselven Ceur-Vorft, het Fort van *Saftinge* ofte
Polder van *Namen* sal gedemoliceert ende verlaten wor-
den, in wisseling van de demolitie van de Fortificatiën
der Stadt *Santvliet*, alles op Conditie dat in cas van over-
leveringe der voornoemde Stadt *Breda* aldaer blyven en-
de gehouden sal worden het exercitie van de Catholijcke
Religie.

Soo veel aengaet het 14. Artijckel wort goet gevonden
dat noepende de materie ende reparatie van schaden ende
Interessen by wegen van Justitie die geschillen die val-
len sullen op de non executie van het Tractaet ende om
geannoteerde ende geconfisqueerde Goederen, sullen
gedecideert worden by Rechters aen beyde sijden te
kiefen, naer behoorlijck reglement daer op te stel-
len.

Sonder nochtans daer in te begrijpen (soo schijnt ge-
pretendeert te worden by het *seftiende* Articul) het be-
recht van het Proces van *Cajiel Bellin*, 't welck blijven
sal aen den Grooten Raedt, alwaer men verstaet dat van
wegen wijlent mijn Heer den Prince van Oragnien niet
gedaen en sijn geweest de Diligentien ende vervolgh als
behoort om d'uytinge te verkrijgen: wort niettemin
verklaert ende toegeseyt, dat den voornoemde Hoogen
Raedt gehouden sal sijn 't voorz Proces metten alderer-
sten te decideren, achtervolgens 't gene gedragen by den
voorgaenden Treves.

De Propositie gedaen by het 17. Artijckel luyt in ter-
men seer generael ende daerom wort verlocht deselve wat
in bysonder verklaert te worden.

Ende die gene van het achtienste Artijckel sal mogen
gereguleert worden naer dat behoorde geschiet ende ge-
observeert geweest te hebben in gevolge van den voor-
gaenden Treves.

Al-eer te beantwoorden het inhouden van 't 19. ende
20. Artijckel sal dienen dat de voornoemde Heeren Ge-
committeerden hun distinctelijck ende nader openen,
ten eynde van daer af te doen rapport ende t'ontfangen
sulcke instructiën als van nooden wesen sal, verklarende
niet-te-min de voornoemde Gecommitteerde sijne Ca-
tolijcke Majesteyt van meyninge te wesen te doen sulcke
goede Officiën by sijne Keyserlijcke Majesteyt dat men
wastelijck magh vertrouwen deselve te vreden sal sijn in
dit Tractaet begrepen te worden, indien de voornoem-
de Heeren Staten sulcx versoecken.

Volght de voorz Acte.

DE Gedeputeerden van de Staten van de Provintien
van het Nederlant tot *Brussel* vergadert om te vol-
doen aen 't gene hunne Gecommitteerde is voor-
gehouden geweest by de Gedeputeerde van de Ho. Mog.
Heeren Staten Generael van de Vereenighde Provin-
ciën inde Conferentie onder hun gehouden om te trac-
teren Peys en Treves, beloven te Ratificeren ende t'ap-
proberen, te doen Ratificeren ende approberen by de Sta-
ten van hunne Respective Provincien allen 't gene de-
sen aengaende sal wesen getraeteert ende beslooten by
hunne voorz Gecommitteerden volgende de Commis-
sie ofte Procuratie hun gegeven den derden October lest-
leden.

Gedaen tot Brussel den 26. Januarius in den Jare 1633.
Onderstont: by ordre van de voorz Heeren Gedeput-
teerde onderteeckent *J. Maes*, ende was ter sijde opge-
druckt een Zegel van de Heeren Staten van Brabant.

De Heeren *Marc* ende *Ronnet* sijn daer na weder by
den Heer van *Heemstede* gekomen / seggende gehoort
te hebben dat niet alleen in de Vergadering maer oock
by de Gemeente wiert misnoegen getoont over de Ge-
melde voozgaende by haer gedane antwoort: Verforcht
te weten waer in dat bestont. Op antwoort haer
als van sich self datmen begeert hadde het verreck der
Spagniaerden; dat de Militie aen d'ander sijde in Eede
van de Staten aldaer soude sijn; dat in de Vlaemfche Ha-
venen Garnisoen met gemeen advys soude werden ge-
leyt; datmen verforcht hadde de Restitutie van *Rhijn-
berck* aen den Ceur-Vorft van Ceulen, ende *Gelder*, ende
Breda aen desen Staet, met Demolitie van *Santvlied*.
Waer op sy seiden dat wel al eer de Spaensche Militie
was uyt *Heerlant* gedaen retireeren: Maer terstont we-
der ingeroepen: alsoo men de Kercken in nam/de *Ber-
den* stopnde/ende het onderste boven kercke. Op d'an-
dere Pointen haer oude *Liet* singende: geen macht te
hebben: ende dat deselve onbillich waren. Epndlijck ver-
forchten nieuwe Conferentie die haer is toegestaen met
voozgaende te-gemoetvoeringe datmen hoe langer hoe
meer merchte dat sy niet oprechtelijck en procedeerden/
of geensins voldeden de hoop die sy te vooz gegeven had-
den. Maer begeerde dat sy souden uytbrengen een Acte
van substitutie van de *Infante* met alle substantiële ende
noobige Clausulen van Verbande in eene Procuratie ge-
requereert (daer in haer overgegebene Defectuen was)
ende in specie met belofte van *Sarand* van deselve *In-
fante* als *Souvernante*, oock dat sy souden moeten uyt-
brengen Confirmatie des Conings op deselve substitue-
tie/sy seiden alreede daer over gesonden te hebben. Maer
taxeerde haer oock van dat sy souden hebben last of in-
tentie om met presenten de voornaemste van de regering
te corrumpieren; Waer van de Heer *Prince* de Verga-
dering had gewaerschoot.

Den 8. Martij verforchten die van d'ander sijde dat
uyt de Procuratie van den 12. Decemb. mocht werden
gelaten de Clausulen dat sy waren gekomen tot de *Han-
deling* op de Declaratie vanden 22. May ende 11. Februa-
ris. Item in de Procuratie te stellen/ dat sy souden han-
delen in twee qualiteyten: te weten als van wegen den
Coning ende van wegen de Staten. Sulcx is den 18.
Martij toegestaen. Voortel *Zeeland* daer tegen heftigh
heeft geprotesteert/als oock die van *Dieflant* ende *Stadt*
ende *Landen*.

Die van d'ander sijde reprocheerden deselve Procura-
tie al weder als Relatijf op die van den 12. Februaer/
alwaer van deselve 2. Declaratiën was gementioneert;
oock om verschepden andere defectuositeyten soo sy se-
den; daer op men haer gesocht heeft met explicatiën/
alserhande redenen / ende goede induction te geven con-
tenteinent: Waer sy hebben deselve niet aengenomen:
epndlijck heeftmen haer geseyt te sullen de Procuratie
redresseren na haer weigeballen: soo wanneer sy oock
de substitutie van d' *Infante* souden hebben uytge-
bracht.

Tweede Procuratie.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, Allen den geenen die dese jegenwoordighe sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt. Doen te weeten. Alsoo wy by onse opene Brieven van den 22. Decem-ber des voorleden Jaers, gecommiteert ende geauthori-seert hebben seeckere Gedeputeerden, die uyt onsen name, ende van onsen 't weghen, mette Heeren Ge-commiteerden van de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten van de Nederlandsche Provintien tot Brussel vergadert, souden treden in Onderhandelinge, omme een goede, seeckere ende Christelijcke uytkomst, uyt de langhduyrige Nederlandsche Oorloghen te vinden, daer over te Tracteren ende te besluyten. Ende 't zedert de voorschreve Gecommitteerde van de voornoemde Heeren Gedeputeerden van de Staten tot Brussel vergadert; Vertoont ende uytgebracht hebben Procuratie van den Koninck van Spangien, van den 26. July 1629. op d'Infante, ende vervolgens Procuratie by forme van substitutie van de hoogh-ghemelte Infante van den 26 February des jegenwoordigen Jaers, op de voorschreve Gecommitteerde van de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten tot Brussel vergadert, ghepasseert; Soo ist, dat wy de voorschreve Gedeputeerden in onse meer-ghemelte Procuratie genoemt, te samen, ofte het meere deel van deselve insgelijcks ghegeven hebben, ende geven by desen, volkomen macht, autoriteyt ende bevel, omme in onsen name, ende van onsen 't weghen mette Gecommitteerden van de voornoemde Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten tot Brussel vergadert, mede als Gecommitteerden ende Procureurs van den Koningh van Spangien ende van de Infante te moghen Handelen, Tracteren ende Besluyten, ten eynde ende in manieren als vooren, beloovende voor goet, vast, ende van waerden te sullen houden, ende doen houden, al't gunt by de voornoemde onse Gedeputeerden, oock in de voorschreve qualiteyt mette voornoemde Gecommitteerden van den Koningh van Spangien, ende van de Infante geaccordeert ende beslooten sal worden, ende alle 't selve te ratificeren, te doen na-komen ende volbrengen, gheelijck wy by onse voorgaende Procuratie hebben beloofd, welcke Procuratie wy verklaren dat blijft van weerden, ende in sijn geheel.

Gedaen in onse Vergaderinge in 's Gravenhaghe den 18. Marty 1633.

Tweede Procuratie.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden: Allen den ghenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt, Doen te weten: Alsoo de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten van de Nederlandsche Provintien tot Brussel vergadert, door derselver Gecommitteerden in 't vrundlijck hebben doen aanbieden, met ons te moghen koomen in onderhandelinge, omme middelen ende uytkomst te vinden, het zy by Vrede of langhduyrigh Bestandt, waer mede die ghesamentlijcke Nederlandsche Provintien van den langh-duyrigen ende Landt-verderffelijcken Oorlogh, die de Nederlanden soo veele Jaren hebben geaffigeert, souden konnen verlost worden; ende daer op by ons tot de aengebodene Onderhandelinge zijnde geassigneert die Plaetse van den Haghe, de Gecommitteerden van de Gedeputeerde vande Heeren Staten vande voorschreve andere Provintien haer alhier hebben laten vinden, ende versocht ten sine als vooren, met onse Gecommitteerden in Conferentie te moghen koomen, soo in qualite als geauthoriseert by Procuratie van den Doorluchtighen ende Groot-machtigen Princc, *Philips de Vierde*, Koningh van Spangien, &c. Ende by substitutie vande Doorluchtighe Princesse *Isabella Clara Eugenia*, Infante van

Spangien, &c. Uytwyfende de respectie Brieven van Procuratie van den *ses en twintighsten* Julij *sestbien hondert negen en twintigh* Ende de substitutie in dato den *ses en twintighste* February lefleden als mede in qualite ende als gemachtighe van de Gedeputeerden van de Heeren Staten in de Nederlandsche Provintien tot Brussel vergadert, volgens ende uytwijfende der selver Commissie ende Procuratie van den *derden* October *sestbien hondert twee en dertigh*. Soo is 't: dat wy van onser zijde mede te vreden zijnde tot nederleggighe van 't voorschreven langhduerigh ende bloedigh Oorloghe, ende tot soulagement van de goede Inghesetenen ende Inwoonderen van de ghesamentlijcke Nederlandsche Provintien, alle goede Christelijcke ende seeckere Middelen te verstaen ende in tegaan, ende ons volkomentlijck betrouwende op de wijsheydt, ervarentheydt, ghetrouwigheydt, van den Wel-ghebooren Grave ende Heere, Heere *Floris Grave van Cuylenburgh*, Vry-Heere van Pallant, Wittem, Weerde, &c. Heere ter Leede, Lienden, Wildenborgh, Kentwijler, Engelsdorp, Bachem, Vrechem, &c. Heer *Hendrick van Essen* Extraordinaris Raet des Furstendoms Gelre ende Graeffschap Zutphen, Richter van Arnhem ende Amptman in Veluwen-zoom, Heer *Nicolaes van der Bouckhorst* Heere van Noortwijk ende Wimmenom, Bailliu en Dijckgraef des Lands van Rhyn-Land, Heer *Cornelis van Terefeyn* oud Burgemeester der Stadt Dordrecht, gecommiteerde Raed van de Heeren Staten van Holland ende West-Vrieland, Heer *Jacob van Boucheoven*, oudt Burgemeester der Stadt Leyden, Heer *Adriaen Paww*, Ridder Heer van Heemstede, Raet Pensionaris van Holland ende West-Vrieland, Heer *Johan de Knuyt*, eerste en representerende den Adel in de Staten ende Raet van het Graeffschap van Zeeland; mitsgaders ordinaris Raet van sijn Exelentie de Heer Prince van Orangie, Heer *Symon van Beaumont* Raed ende Pensionaris der Stadt Middelborgh, Heer *Adriaen Ploos*, Ridder, Heere van Oudegein, Tienhoven ende Gein, Heer *Johan van Zuylen vander Haer*, Heer vander Haer, Cockengen, Spengen ende Mousfoorts Gerechte, Heer *Rienck van Burmania*, Grietman over Ferwaderde, Heer *Pieter van Walta*, Heer *Swoer van Haersolte* tot Haerst ende Echden, Land-Rentmeester Generael van Zallant, Heer *Hendrick ter Cuylen* Burgemeester der Stadt Zwol, Heer *Goosen Schaffer* tot Uythuyzen, Eendrum ende Pieters-buyren, &c. Joncker ende Hovelingh, hebben de selve te samen ofte het meere deel van dien ghegeven, ende gheven by desen volkomen macht, autoriteyt, generael ende speciaal bevel omme mette Gecommitteerden vande welghemelte Heeren Staten van d'andere zijde in qualite als Commissarisen ende Procureurs van den Hooghtgemelden Koningh van Spangien ende Hooghghemelde Infante, ende van de welghemelde Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten tot Brussel vergadert van onsent weghen ende in onsen Name alhier in den Haghe op 't Hof in de plaetse daer toegheprepareert te vergaderen, te hooren d'openinghe van 't gene de gemelte Heeren Gedeputeerden in de voorschreven qualiteyten sullen aenbrengghen ende wijders met hun te treden in onderhandelinge omme een goede seeckere ende Christelijcke uytkomst door middel van Vrede of langhduerigh Bestandt nyt de voorschreven Oorloghen te moghen vinden, daer over te tracteren ende te moghen besluyten gheelijck als sy-luyden tot meesten dienst ende verseeckerighe van de Vereenighde Nederlanden, hare gheassocieerde goede Inwoonderen der selver, ende andere gheintereseerde in de voorschreven langhduerighen Oorlogh, sullen bevinden te behooren, ende hebben beloofd ende belooven mitsdesen ter goeder trouwen, ende onder obligatie van onsende onse Successeuren in 't generael ende particulier voor altijdt goet; vast ende van weerden te houden, 't ghiene by onse voorschreven Gecommitteerden deien aengaende gheaccordeert ende beslooten sal worden 't selve te ratificeren, onverbreeckelijck te onderhouden, oock voldoende ende doen voldoen, sonder daer teghens immermeer te doen, ofte ghedooghen te worden in

eenigher manieren, des ten oirconde, hebben wy desen doen Parapheren, ende met onsen grooten Zegel doen Zegelen, ende by onsen Griffier doen teekenen. In onse Vergaderinghe in 's Gravenhage den 24. Marty 1633.

Ende alsoo de Heer knuyt ter Vergaderinghe presiderende difficulte maecte om met 4. Stemmen de voorsz. Procuratie te accesceren / soo heeft de Heer van Noortwijk, als gepresideert hebbende in de voorgaende weech / de conclusie gefozmeert met de 4. toestemmende Probincken. Van hebben de Heeren Gedeputeerden van Hierlandt / ende Stadt ende Lande respectbelijck verkiact / te persisteren by hare voorige last / Verklarungen ende Protesten op alle 't geene was ghebaen / ende verfoeckende alsmoet / dat volgens Resolutie ende Verklarunge voorsz. besen / ende nu wederom gedaen en ghenomen / sonder eenighe vozder dilap op haer overgegeven Demonstrantie gedisponeert mocht worden.

Dyndag den 1. Aprilis hebben de Heeren hare Hoog Mog. Gedeputeerden tot de Handelinghe van den Treves met die van d'andere zyde by mondelingh Verhael van den Heer van Heemstede gerappozteert / dat zedert den 24. Martij lest. leden / als wanneer haer Ho. Mog. hadden laten depescheren nieuwe Procuratie / om met die van d'andere zyde in twee qualitepten te handelen / dat hun deselve Procuratie ten voorsz. daghe na de middagh is overgelevert geworden / ende gecollationeert zijnde jegens de Coppe Autentijc / dat die van d'andere zyde hadden verkiact / dat sy voorsz. alsmoet niet anders en kosten seggen / als dat sy daer inne namen contentement / doch dat sy de voorsz. Procuratie in den haren nader souden examineren / ende ter naester by-eenkomst die aengaende finale Verklarunge doen ; waer op hun afgevozert zijnde hun Geschijft / op het geene hun van deser zyde jongst is ter handt gestelt / om dat sy hier bevoorens iteratbelijck hadden verkiact / dat soo wanneer de Heeren hare Ho. Mog. Gedeputeerden met de voorsz. Procuratie gereet souden zijn / dat sy van haer zyde met het begerde Geschijft oock gereet souden komen / hebben daer op geantwoort / dat sy met 't voorsz. Geschijft alsmoet niet gereet en waren / vermits sy niet en wisten dat de Procuratie nu soude worden overgelevert / verfoeckende tijt tot de overleveringhe van 't meer genoemde Geschijft / te meerder om dat eenighe onder den haren waren / die de Nederlandtsche Cale niet en verstonden / ende dat over sulcx de meer genoemde Procuratie onder hun soude moeten gheresumeert worden / en daer en boven dat by hun alles eerst in het Fransch / ofte Walsch moeste werden ghestelt / ende daer na van woort tot woort getranslateert in de Nederlandtsche Cale / om aen hare Ho. Mog. Gedeputeerden overgelevert te kunnen worden / ende dat sulcx moepelijck viel ende dreg te meerder tijt daer toe gerequireert werdt / ende naer dat veele discouren over ende weder op dit stuck gehouden ende geballen waren / hadden de gemelte Heeren Gecommitteerden van d'andere zyde aengenomen het begerde Geschijft over te leveren den 26. Martij lest. leden / 't welck sy oock ten selben dage hebben gedaen.

't Geschijft van den 15. Martij waren de navolgende Apostillen: die relatijf zijn tot de 21. Articulen / aen den Gecommitteerden van d'andere zyde in 't laetste van December jongst verleden overgegeven: die welke (hier te booren gestelt) alhier moeten werden gheconjungeert ende gehouden als gerepeteert.

I.

Dat de Heeren Staren van de Nederlandtsche Provincien aen d'andere zyde datelijck ende effective sullen presteren na 't besluyt van het te maken Tractaet, alle 't geene Nederlandt aengaet, *Rijnberck* ende de Forten daer over daer in begrepen, sonder alvorens eenige last of ratificatie van buyten af te wachten.

II.

Dat het 4. Artijckel van den voorgaenden Treves sal worden onderhouden ten opsichte van *d'Oost-Indien*, als in den voorgaenden Treves is gepractiseert geweest: ende aengaende de saeck van *West-Indien*, dat die sullen

ghelaten worden in foodanigen staet, als die jegenwoordigh zijn.

III.

Dat de platte Landen de Steden sullen moeten volgen, ende in cas die van d'andere zyde yetwes souden moghen overkoomen in 't regard van 't stuck van de Religie, ten platten Lande voornoemt, dat daer op soude mogen werden gheleth, dogh dat de Acte by de Heeren Ambassadeurs den tijdt van 't sluyten van den voorgaenden Treves ghegeven, niet en kan gheadmitteert worden.

IV.

Dat dit Articul necessair is, ende datmen daer by sal persisteren.

V.

Dat dit Articul sal worden gemaintineert, ende daer by geperfitteert.

VI.

Dat by dit Artijckel sal worden gheperfitteert, ende 't selde gemaintineert.

VII.

Hier op en is egeen nadere Resolutie gevallen, als zijnde by die van d'andere zyde toegefaen.

VIII.

Op den inhoudt van dit Articul is resolutie ghenoomen by occasie van de deliberatie op het 2. Articul hier vooren.

IX.

Dat dit Point in 't generael werdt ghehouden voor gearresteert soo het leyt; ende soo hier na eenighe particulariteyten sijn souden mogen koomen te openbaren, dat aldan daer over met die van d'andere zyde sal worden geconfereert ende gespoocken.

X.

Dat dit Point soo na gebracht sal worden almen kan, ende soo veel mogelijk sal zijn.

XI.

Dat hier op egeen naerdere Resolutie en is ghevalen, en dat ten weder-zyden hier in wordt gheconfendeert.

XII.

Dat dit Point, voor als noch sal ghelaten worden soo het staet, om te sien wat uyt de nadere Conferentie met die van d'andere zyde te houden deses aengand, sal resulteren, ende datmen daer na by trappen sal mogen voorlaen, te weeten: datmen de jegenwoordighe Spangiaerden in de Nederlanden aen d'andere zyde, soude laten uytsterven, ende dat gheduyrende den te maecken Treves, egeen andere Spangiaerden souden moghen gebracht worden in Nederlandt, te Water noch te Lande, ende dat sulcks oock niet wilende vallen, datmen aldan dit Articul sal refumeren.

X.

Dat op dit Point, ernstelijck sal worden geurgeert, ende soo veel doen om te obtineren, almen sal konnen doen, doch niet konnende hier met overkoomen, datmen dit Artijckel aldan sal laten gliffieren.

XIV.

Dat alle mogelijcke debvoiren sullen ghedaen worden om te bekoomen ende obtineren den inhoudt van dit 14. Artikel, ende te sien hoe verde datmen hier met sal deur konnen, ende sulcx niet wilende vallen, datmen aldan met trappen sal moghen wijcken: ende dienvolgens voorlaen. 1. Dat gheen Spaens Guarnisoen, noch Spaens Gouverneur inde Havenen van Vlaenderen soude moghen aengefelt worden; ende sulcks oock niet wilende vallen; datmen aldan sal voorlaen, dat de Soldaten ende Gouverneurs tot besettinghe vande Havenen sullen zijn ende blijven alleen in den Eedt van de Heeren Staten van de Nederlandtsche Provincien van d'andere zyde, ende niet in Eedt van den Koningh van Spangien: ende dit oock niet konnende geobtinereert worden in 't generael, dat men de voorsz. sustenue aen eene Stadt langhs de Cust van Vlaenderen Zee-Haven hebbende, sal appliceren: ende ten laetsten, soo dit oock niet en sal willen vallen, dat men aldan sal voorlaen, dat een reglement sal moeten gemanereert worden by een Tractaet apart

apart over de gelegentheyf der voorfz Haven, met weder-fijds bewillinge.

XV.

Dat dit Artijckel, foo het leyf fal blyven, ende daer by geperfitteert worden, voor foo veel de redditie van de Steden belanght, ende fooder eenige particulariteyten fouden moghen worden voortgebracht, dat daer op fal worden gehandelt.

XVI.

Dat by dit Artijckel fal worden gbleven, te meerder om dat die van d'andere fide hier niet fonderlinghs jegen en leggen.

XVII.

Dat gbleven fal worden by de verklaringe by de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden in der felfer Name, volgens voorgaende Refolutie, defes aengaende in het jongft overgeleverde Gefchrift gedaen.

XVIII.

Dat dit Artijckel gelaten fal worden foo het leyf.

XIX.

Dat volgens dit Artijckel, in reden ende billicheydt beftaet, dat die van de Gereformeerde Religie aen d'andere fide buyten recherche, ende in hare huysen ongemoeyt werden gelaten, ende dat wyders geperfitteert fal worden by de gedane verklaringe in het jongft overgevene Gefchrift aen die van d'andere zyde, noopende die geene die in Spangien verkeerden, woonen, ofte frequenteren, of aldaer Domicilie fouden moghen gaen houden.

XX.

Dat gbleven fal worden by de Verklaringhe hier op ghedaen in 't jongfte overgeleverde Gefchrift, foo noopende de geappreheende invafien ende attacquen van den Keyfer, geduyrende den te maecten Treves, als oock ten reguarde van 't redres van faecken in Duytslandt.

XXI.

Dat alle mogelijcke debvoiren fullen worden ghedaen voor de gheinterrefeerde Perfonnagien ende Heeren, mitfgaders particulieren, volgens de Memorien by defelve albereyts gegeven, ofte noch te geven.

Hier na volghf 't gunt de Gecommitteerde van d'andere zyde hebben den 26. Martij op 't voorgaende (relatijf ende geconjungeert op de 21. Articulen, daer mede fy den 28. Decembris waren na Brussel getogen) overgelevert.

DE Gecommitteerde van fijne Majefteyt, ende der Gedeputeerde van de Staten der Nederlandsche Provincien vergadert tot Brussel, hebbende ghefien ende overleyt het Gefchrift henluyden in handen gefelt den 15. van de loopende Maent van Marty by de Heeren Gedeputeerde van de Heeren Staten Generael der Vereenighde Provincien, verklaren. Alsoo men hier by een ghekomen is, om by wege van een goede Vrede ofte Bestandt, in ruste te stellen d'Ingefetenen van alle dese voorschreve Nederlanden, dat oock dienen gefocht te worden van d'een ende d'ander zyde de middelen om daer toe te koomen by redelijcke, gevoughlijcke, ende doenlijcke condition, waer toe fy Gecommitteerde van hunnen 't weggen allefints trachten, daer toe by-bren-gende al 't gene in hun vermogen is, welcken volgende hebben geantwoort op 't eerste point van de Propofitien van de voorschreve Heeren Staten Generael, aengaende d'eerfte voldoeninge van het Tractaet, dat defelve fal reciproquelijck ende dadelijck kunnen volbracht worden terfont naer het b. fluyt desselfs, voor foo veele als soude kunnen ende mogen promptelijck gheeffctueert worden, ende tot verseeckertheyt van 't geene daer van d'executie vereyft, vorderen tijdt fal daer in moghen versien worden met gemeen advijfe, by wege van Gyfelaers, ofte andere bequame middelen, die men in gelijcke faecken gewoon is te gebruycken, daer van men lichtelijck fal kunnen over een komen, het principael befloten zijnde.

Maer aengaende het onderhoudt van 't Tractaet naer de voorfz eerste volkominge, hebben geprefenteert daer in te verbinden, eerst fijne voorschreve Majefteyt als fijne Procureurs, ende uyt krachte van het vermoghen 't welck fy van defelve hebben by de Brieven van substitutie ende Procuratie daer in geinfereert, hier te voeren over gheleyt; Boven welcke Obligatie de Sereriffime Infante beloofft by de voorschreve Brieven van substitutie, als Procuratie van fijn voorschreve Majefteyt ende in woordt van Princeffe te volbrengen ende onderhouden 't voorschreve Tractaet; Voorts om aen de voorschreve Heeren Staten Generael, noch te geven overvloediger satisfactie, de voorschreve Gecommitteerde hebben gheprefenteert te verbinden de voorschreve Staten van hunne zyde totte praestatie, voldoeninghe ende onderhoudt van 't voorschreve Tractaet binnen de Nederlanden, in dier voegen nochtans, ende niet vorder als ghedragen is by haerluyder antwoordt op 't voorschreve eerste Point. ende naerder verklaringe van dien, by middel van welcke verseeckerheden ende verbinteniffen de voorschreve Heeren Staten Generael, hebben meer dan fuffifante reden omme henluyden te ghenougen, aengefien selfs dat Koningen, Staten ende Republijcquen, in ghelijcke Tractaten henluyden te vreden houden met het enckel woordt van d'een aen d'andere, in dier vouge, datter geenderhande fundament en is van te vereyichen van de voorschreve Gecommitteerde, andere ende meerdere verseeckerheden, dan die geene, die aengeboden zijn gheweest; ende noch min van de voorschreve Staten van hunne zyde te willen doen verbinden totte praestatie absolute van 't voorschreve Tractaet niet alleenlijck in dese Nederlanden, maer oock in foo veele andere Rijcken ende Staten van fijne voorschreve Majefteyt foo wijf van hemluyden ghelegen, ghelijck nochtans de voorschreve Gedeputeerde van de Heeren Staten Generael schynen te willen doen by 't voorschreven Gefchrijft van den 14. Marty, in plaetse dat in diversche voorgaende Conferentien, namelijk die van den 7. February, ende 4. Marty fyluyden verklaert hebben de voorschreve praestatie niet vorder als in de Nederlanden van de voorschreve Staten te verfoecken, mits welcken de voorschreve Gecommitteerde perfitieren met redenen by de voorschreve praestation. Te meer dat de voornoemde Heeren Staten Generael van hunnen 't weggen, geene andere verseeckertheyt en praestieren dan van henluyden woordt ende Obligatie.

Voor foo veele belanght het tweede Point van de voorschreve Propofitie, seggen als 't anderen tyden, dat fy conferteren in de vernieuwinghe van de Artijckelen van den voorgaenden Treves ende Verdragh daer naergevolghf op den 7. Januario 1610. Behalven de veranderingen ende Verklarigen daer van men onderlinghe fal kunnen accorderen, in conformiteyt van de eyge termen van het voorschreve 2. Point, ende met conditie, dat geobferveert fal worden 't geene beloofft is gheweest by de voorschreve Heeren Staten, in 't aengaen ende in effecte als deel van het Tractaet van den felfen Treves, noopende het faict van de Religie; Gelijck desghetuygen ende verifieren d'Ambaffadeurs van den Koningh van Vranckrijck daer in geintermetteert gheweest zijnde, by Acte daer van uytgegeven van den felfen dato als ist 't voorfz Tractaet, waer by den Staet van de voorfz Vereenighde Provincien geen Interest en fal lyden, niet meer als by tyde van de voorschreve voorgaende Treves.

Raekende het 3. Artijckel, de voorschreve Gecommitteerde hebben hun gerefereert, ende refereren hun alfnoch tot het 3. Artijckel van den voorgaenden Treves, ende tot 't gheene dat behoorde ghedaen ende onderhouden gheweest te hebben in ghevolge van dien, sonder regard te neemen op 't gheene dat ter contrarie geufurpeert is, ghelijck blijcken fal ghebeurt te zijn in diversche Plaetsen, waerom, ende tot verhoeden van alle misverftanden ende swaigheden, die andersints fouden moghen ryfen, ende tot af-leggen van de geene opghekoomen, geduyrende de voorgaende Treves, tot nu toe onbessicht ghebleven, is van nooden een klaer Verdragh te maecten, over alle

de Limiten van d'een ende d'ander zyde in ghevolge van het dispositief van 't voorschreve derde Articel vande voorgaende Treves ende vernieuwinghe van dien, ende niet naer de voorschreve Usurpatie, ende dien-aengaende te koomen in particuliere Conferentie, sonder verachteringe van het principael Tractaet; vindende oock allefints redelijck, ende overfulcks inisterende in 't gheene geconditioneert hebben, aengaende 't onderhoudt van de Capitulationen ghemaect met de Steden aen de voornoemde Heeren Staten Generael, zedert de voorgaende Treves overgegeven, in de voorschreve Conferentie op de Limyten, soude oock mogen afgeleyt worden het different van de Meyerye van 's Hertogenbosch, waer van mentie gemaect wort by het 4. Artijcul van de voorz Propositien, als niet wel konnende jegenwoordelijck gedefinieert worden om de redenen, begrepen in de antwoorde van de voorz Gecommitteerde.

Belangende het 5. Point, wordt andermael verklaert, dat de Propositie daer by geroert, is een nieuwe servituyt, niet ghebruyct voor den Oorloge, jehghens het Recht van alle Volckeren ende Vryheyd van de Commercie, ingebracht buyten de bespreecken van den voorgaenden Treves, waer deur soude ghegeven worden den voet en occasie, om in te brengen gelycke, ofte andere ongerieven in de Rijcken ende Staten van sijne voorschreve Majesteit, tot beneficium van sijne Subjeeten tot incommoditeit ende achterdeel van de Inwoonders van de voorschreve Geunierde Provintien, aldaer handel doende, in 't verminderen, ofte verhinderen de Rechten van Stapelen, ofte andere oude prerogativen, die aen eenighe Nederlandtsche Provintien ofte Steden souden moghen toebehooren.

Met noch minder redenen wordt by het 6. Point gepretendeert dat de havenen van Vlaenderen souden overlast worden met *nieuwe Rechten, Impositien ende Lichtingen*, om ghelijck te stellen de Lasten aldaer meste geene van de Schelde, als wefende directelijck jegens de Privilegien ende oude herkomen van de voorschreve Provintie, daer by gantschelijck soude worden ghediversteert ende te niet gedaen alle Commercie ende Traffique der selver, om daer mede te benificeren de Nabuyrige Staten ende Rijcken: henluuden ter surpluse remitterende, tot 't geene by ghemeender-handt soude mogen worden geadviseert, om te faciliteren ende vorderen de Traffiq soe gelyckmatelijck als eenighfints doenlijck wordt.

Waer mede word oock voldaan aen 't 8. Artijckel van de voorz. Propositie.

Op 't 7. is men d'accord.

Op 't 9. en kan gheen ander antwoorde vallen dan de geene hier te vooren gegeven, verwachtende de rescriptie van Spangien.

Het 10. wordt reciproquelijck geaccordeert.

De Propositien gedragen by de 11. 12. ende 13. Articulen en konnen in geenige manieren geadmitteert worden, om de redenen verbaelijck gededuceert.

Op het 14. Point en werd niet bevonden datrer eenige redenen voortgebracht is, die de Heeren Staten Generael souden bewegen om niet aen te nemen die aenbiedingen die van wegen sijne Majesteit dien aengaende gedaen zijn tot soe grooten profijt ende voordeel van de voorz Heeren.

Aengaende het 15. Point, en valt geen vorder Declaratie, mits het leste Geschrift vande Heeren Gedeputeerde ghenoech over een komt met d'overgegeven antwoorde.

Op het 16. alsoo men onderricht is dat den Grooten Raedt in eegen ghebreck en is geweest van recht te doen in de saecke van *Chastelbellin*, en kan oock deselve met egeene redene uyt den voorz raedt versonden worden, sonderlinghe voor Rechters, die volgens dese onderhandelinghe alleenlijck souden dienen, om kennisse te nemen van saecken, raeckende het gebreck van het onderhoudt van het Tractaet, of van geconfisqueerde, of geannoteerde Goederen.

Nopende het 17. Point, sullen de Onderfaten ten weder-zyden in hun gheheel blyven, ten opzien van de

Actien die hun souden moghen toekomen in ghevolge van het voorgaende Bestant, ende de vernieuwinghe van 't selve; ende voor soe veele aengaet de middelen van verseeckeringe teghens de schaden ofte overlasten, die hier namaels souden mogen voor vallen, ter oorsaecke van eenighe Arresten of Inbraecken teghens het Tractaet, sullen de voorz Heeren Gedeputeerden hun naerder gelieven te Declareren.

Over het inhoudt van het 18. Point, en valt niet anders te seggen, als het gene begrepen is in den voorgaenden Treves, zijnde niet te min te vreden dat de Articulen geslooten tusschen den Koningh van *Groot Brittanien*, ende den *Comestable van Castilien*, sullen overgefet worden in de Nederlandtsche Tale, ende daer van gemaect worden een Acte particulier, die ghehouden worde als deel van het Tractaet.

Op het inhoudt van het 19. Point, ghedraechtmen hem tot d'antwoorde dien-aengaende te vooren overgegeven.

Aengaende het 20. Point, sal dienstigh zijn dat de voorz Heeren Gedeputeerden hun naerder ende volkomelijck verklaren, om t'samen van als rapport te doen aen hare Ho. Mog. ende daer naer in het vorder ondersoek van de saecken punctuelijck antwoorde te geven, met toevoeginge van 't geene daer beneffens dient verfocht by de voorz Gecommitteerde. Onderfondt by last van de voornoemde Gecommitteerde, Geteyckent

V. Marcke.

Pointen ende Articulen, door de Gedeputeerden vande Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, totte jegenwoordige Handelinghe van Bestandt, by precise last van deselve Heeren Staten overgelevert aen de Heeren Gecommitteerden van den Koningh van Spangien in krachte van substitutie van d'Infante op hun verleent, als oock Gecommitteerde van de Heeren Gedeputeerde van de Staten van de Provintien van het Nederlandt tot Brussel vergadert, om hier op te hebben der selver categorique antwoorde.

I.

Dat de gemelte Heeren Gecommitteerde gehouden sullen zijn datelijck uyt te brengen nadere procuratie van den hoogst-gedachten Koningh, ofte approbatie van de substitutie by de hoog-gemelte *Infante van Spangien* op haer E. gegeven totte jegenwoordige Handelinghe, ende na 't beslyt van dien, daer op uyt te brengen ratificatie van den meer hoogst-gemelte Koningh binnen ses weecken, ende van de meer hoogst-ghemelde *Infante* binnen veerthien daghen, mitsgaders van de Heeren Staten van de respectieve Nederlandtsche Provintien aen d'ander zyde binnen drie weecken, ende dat alles in bestendige forme, sonder inertie van eenige clausulen of stipulationen die in 't Tractaet niet expresselijck en sullen zijn begrepen; ende sullen de ghemelte Heeren Staten van de Nederlandtsche Provintien voornoemt, datelijck ende effectieve naer het voorz beslyt van het te maecten Tractaet, gehouden zijn te presteren, loopende den voorz tijdt van veerthien daghen sonder verder dilay alle 't geene in de Nederlanden, ende daer ontrent in kracht van 't voorz Tractaet sal zijn gheaccordeert, sonder daer toe eenighe naerdere last ofte Ratificatie af te wachten, ende sullen oock de meer-ghemelte Heeren Staten van de Nederlandtsche Provintien, aen d'andere zyde moeten instaan, ende guaranderen alle Contraventien ende misbruycken, die geduy-

gheduyrende den te beraemen tijdt van het Tractaet soude moghen komen te geschieden ende voorvallen, in ende ontrent Nederlandt, ende daer nevens solemnele beloften doen van de goede ende behulpfame handt te sullen bieden, dat de contraventien ende misbruycen, gheduyrende den selven tijdt buyten Nederlandt vallende, op 't spoedigste moghen werden gherecht, ende effectiue gerepareert; ende zijn de meer-gemelte Gedeputeerde van de Heeren Staten Generael van de Vereenighde Provintien te vreden, de Heeren haere principalen ende Committenten te verobligeren voor de præstatie, onderhoudinghe, ende naerkominghe van alle 'tgeene ghetraecteert sal worden, ende van wegen desen Staet soude moeten worden voldaan, het zy 't selve in de Nederlanden of daer buyten sal van nooden wesen.

I I.

Dat alle punten ende Articulen, begrepen in 't Tractaet van den 9. Aprilis 1609. ende Verdragh daer op ghevolcht den 7. January 1610. sullen gerenoveert ende van nieuws voor gearresteert ghehouden worden, met dien verstande ende expres bespreck, dat de saecken ten opfichte van d'Oost-Indien sullen worden onderhouden, ghelijck in den voorgaenden Treves, door toedoen ende beleydt van de Spangiaerden, Contravenierende het 4. Articul van den selven Treves, is ghepractiseert gheweest; ende sullen de saecken van de West-Indien gelaten worden in foodanigen standt ende gelegentheydt van Traficq ende Oorlogh als die jegenwoordigh is.

I I I.

Dat aen den Staet der Vereenighde Provintien sal zijn ende blyven alle Souverainiteyt, Hoogheydt ende gesagh over alle de Dorpen ende her gheheele platte Landt, behoorende aen de Steden, Castelen, Vlecken ende Heerlickheden, ende het Refort, Recht, ende ghevolge van deselve, als mede over de Revieren ende Stroomen, dewelcke aen, ende onder de ghehoorsaemheydt van desen Staet zijn gereduceert, ende wat belanght de Limyten, dat die albereyts bekent ende gepractiseert zijn, sullen blyven; dogh daer nieuwe Conquesten ofte Fortificatien, zedert den voorgaenden Treves zijn ghedaen ofte gemaect, dat die van nu af klaer sullen gestelt worden.

I V.

Dat oock inde *Meyerye van 's Hertogenbosch*, in allen deelen sal blyven ende gehouden worden, aen den Staet van de Vereenighde Provintien, ghelijck van andere Dorpen ende platte Landen in 't voorgaende Articul is geexpresteert.

V.

Dat de Revieren de *Schelde*, item Canalen van 't *Sar*, 't *Zwijn*, ende andere Zee-gaten daer op responderende, niet anders bevaren ende gefrequentert sullen moghen worden, als die geduyrende den tijdt van het voorgaende twaef-larige Bestandt zijn gebruyckt geweest.

V I.

Dat de Schepen en Goederen, koomende in, ende uyt de havenen van Vlaenderen, met foodanighe Convoy-gelden, Impositien, Tollen, ofte andere Lasten, ende niet minder aldaer sullen worden beswaert, by ofte van weggen den Koningh van Spangien, als de Goederen de *Schelde* ende de voorz Canalen op ende afgaende, oft dat deselve Goederen aen d'andere zyde voorts aen de *Schelde* soo weynigh sullen worden belast, als de Goederen gebracht wordende uyt oft in de *Havenen van Vlaenderen*.

V I I.

Dat het *Wit Sout*, uyt de Vereenighde Provintien na die van d'andere zyde niet sal moghen verboden, noch hooger, als het grove Sout belast, maer met egale lasten ten weder-zyden moeten beswaert worden.

V I I I.

Dat de Goederen, Coopmanschappen ende Manufacturen uyt de Vereenighde Provintien, komende aen d'andere zyde, in 't inkomen, ofte uytgaen niet sullen moghen verboden ofte hooger belast worden als haer eygen Goederen, ofte van andere Nabuyrige Rijcken ende Landtschappen die minst zijn belast, ende daer

en boven dat de voorz Goederen ende Manufacturen van de Ingefetenen van de voorz Vereenighde Provintien in Spangien, ende het Spaensche gebiedt, in Italien, ofte elders niet verboden nochte hooger in 't in, ende uytgaen, sullen moghen beswaert worden, als de Goederen, Coopmanschappen ende Manufactuyren derwaerts gaende ende koomende uyt de *Havenen van Vlaenderen*.

I X.

Dat de Goederen vande *Portugese Natie*, Inwoonders ende Ingefetenen van de Vereenighde Provintien, die nu zijn, ofte namaels daerbinnen soudent koomen woonen, van wat Religie of Geloof die moghen zijn, gebraght wordende in *Spangien*, *Portugael*, ende andere *Rijcken van Spangien*, sullen gereguleert worden als Goederen van d'andere Ingefetenen deser Landen, sonder eenige distinctie: dan wat belanght de Nederlanden aen d'andere zyde, aldaer sal de voorz *Portugese Natie*, soo wel ten regarde van hare persoonen als Goederen moeten worden getraecteert ende gereguleert als d'andere Ingefetenen deser Landen.

X.

Dat de Reformatie, mitsgaders eenparige ordre ende evaluatie in 't stuck van de Munte, tuschen de Nederlandsche Provintien aengestelt, ende onverbreeckelijck sal worden onderhouden.

X I.

Dat om de gemeene verseeckeringe ende gerustheydt, alle de *Spangiaerden*, zijnde Luyden van Oorloge, sullen moeten vertrecken uyt, ende buyten alle ende yegelijcken der Nederlandsche Provintien, ende geene wederomme binnen deselve mogen werden gebracht, geduyrende den tijdt van het te maecken Bestant.

X I I.

Dat de Stadt van *Rhynberck*, met de Fortificatien ende de *Schantse* daer jegens over, van het Guarnisoen van den Koningh van Spangien ontledight, de Fortificatien gededemolieert, de Stadt Neutraelghemaect, ende aen den Cheur-Vorst van Ceulen gerestitueert, mitsgaders de Steden van *Breda* ende *Gelder*, aen den Staet van de Vereenighde Provintien overgelevert sullen worden.

X I I I.

Dat eenighe *Rechters*, in ghelijck ghetal, ten wederzyden in Nederlandt, ende niet elders, sullen worden aengestelt, die gesamentlijck binnen behoorlijcken tijdt sullen termineren de questien over de *non executie* van het te maecken Tractaet, ende van weggen de geannoteerde ende geconfisqueerde Goederen ontlaen, met sulcken verstande, dat de Vonnissen de saecken in Nederlandt raeckende, de volkoomen effect sullen forteren, ende voorts dat de Heeren Gecommitteerden van d'andere zyde sullen ghehouden zijn de goede handt te bieden dat de Sententien, raeckende saecken buyten de Nederlanden oock alomme ter executie sullen worden ghebracht, ende niet illufoir ghelaten; ende zijn de Heeren Gedeputeerde van de Heeren Staten Generael te vreden, de Heeren hare Principalen, ende Committenten hier mede te verbinden, soo veel als haer aen deser zyde soude moghen aengaan.

X I V.

Dat het Proces van *Chastelbellin*, hangende alsofnoch ongedecideert in 't Hof van *Mechelen*, sal worden ghetermineert binnen den tijdt van een Jaer, ende by gebreecke van dien, dat de Rechters in 't voorgaende Articul gheroert, nu voor alsdan, ende alsdan voor als nu, sullen gheauthoriseert zijn ende blyven om het voorz Proces te decideren; ende sal de Sententie by hun daer in te wyfen, effect forteren, ende geexecteert worden in allen schijn, of deselve by 't voornoemde Hof van *Mechelen* was gewesen.

X V.

Nadien uyt dese jegenwoordige Onder-handelinghe gebleecken is, dat de Heeren Gecommitteerden van de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten van de Nederlandsche Provintien van d'ander zyde, swarigheyt maken, de Heeren Staten van deselve Provintien te verbinden tot garant tegens d'arresten, contraventien, ende

beschadigheden die d'Ingefetenen van dese Vereenigde Provintien souden moghen aengedaen worden buyten Nederlandt, soo werdt van deselve verwacht een bequaem ende sufficient expedient, waer door d'Ingefetenen deser Landen, yegens foodanige Arresten, Contraventien ende beschadigheden sullen bevrijt konnen blyven, ofte reparatie van dien bekoomen, in cas hun sulcx mocht wedervaren.

XVI.

Dat die vande Gereformeerde Religie, woonende in de Nederlanden aen d'andere zyde, oft deselve frequenterende buyten recherche, ende in hare huysen onghemoeyt sullen worden gelaten, ende wat aengaet de geene die in Spangien, in de Rijcken van Spangien, als oock d'Eylanden, mitgaders alomme daer den Koningh gesagh ende gebiedt heeft buyten de Nederlanden in Europa sullen gaen, keeren, frequenteren ende wederkeeren, met hare Schepen ende Coopmanschappen, ofte oock aldaer Domicilium houden ofte gaen houden, sal onderhouden ende geobserveert worden, den inhoudt der Artyculen by den Koningh van *Groot Britsangie*, ende den *Conestable van Castilien* hier bevoorens gheslooten, ende sullen desselfde Articulen by Acte apart worden geprefseert, oock zijn ende blyven van foodanigen kracht in allen schijn, oft deselve in het Tractaet waren geinfereert, ende voorts alomme in diverse Talen bekent gemaect, sulcks ende daer 't behoort.

XVII.

Dat sijne *Keyserlijke Majesteit* in dit jegenwoordighe Tractaet sal worden begrepen, als oock andere Koningen, Princen ende Republijcquen, die hier na ghenoeemt souden worden, ende dat dienvolgens by de Heeren Gecommitteerden van d'andere zyde sal worden bearbeyt ende uygebracht moeten worden, goede verseeckertheyt dat de Geunieerde Provintien, geduerende den tijdt van het te maecten Bestant uyt het Roomsche Rijk niet en sullen worden geinvadeert ofte eenige hostilliteyt aengedaen.

XVIII.

Dat den Heer Prince van *Espinoy*, als oock de Heeren Graven van den *Berge*, *Cuylenburgh*, ende *Warsuse* respectie sal moeten contentement ghedaen worden op der selver pretensien, volgens de respectie Memorien daer van aen de Heeren Gecommitteerden van d'andere zyde overgegeven, ende sullen hier na noch geexamineert ende overgelevert worden de pretensien van verscheyde particuliere geinteresseerde, om deselve mede contentement te doen ende klachteloos te stellen.

Alle welcke Pointen ende Artyculen met de Memorien daer by gevougt, werden mit desen overgelevert aen de Heeren Gecommitteerden van den Koning van Spangien, ende van de Heeren Gedeputeerde van de Heeren Staten tot *Brussel* vergadert, met sulcken verstande ende die meeninge ende intentie, van daer op binnen den tijdt van 14. dagen uyt te brengen categorique antwoordt, op datmen mach weten waer na men sijn ten eenen of ten anderen aen deser zyde sal aenstellen ende reguleren. Gedaen in 's Gravenhage den 1. April 1633.

Den 12. April wiert vast geselt seckere *Memorie* om van wegen haer Hoogh Mog. ter handt te worden aen alle *Ambassadeurs* ende *Ministers* van Coningen/ Princen/ Republijcquen ende Potentaten alhier aen 't Hof residentende; als aen den *Ambassadeur* van *Danckrijck*/ *Sweden*/ *Denetien*/ ende aen den Heer *Charnasse*, waer toe Gecommitteert sijn de Heeren *Rantwijck*, *Noortwijck*, *Vosbergen* ende *Weede*. Ende waer aengingh den Heer *Resident Boswel*, ende andere *Ministers* van minder qualiteyt als *Ambassadeurs*/ deselve warden ter Vergaderingh van haer Hoogh Mog. beschepden/ ende aen haer Coppe van de *Memorie* gecommunicert/ luydende als volght:

De Gecommitteerde van de Heeren Staten van de Nederlandsche Provintien tot *Brussel* vergadert, op voorgaende aanbiedinge, om in handelinghe te koomen met de Gecommitteerde van de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, tot nederlegginge van het langhduerigh ende bloedigh Oorlogh, in den Haghe

gearriveert wesende, is na exhibitie ende overleveringh van weder-zijts procuratien, van wegen de hooghgemelte Heeren Staten Generael voornementlijck geinfiteert, op de seeckerheyte die van d'andere zyde souden konnen ende behooren gegeven te worden, van dat het te maken Tractaet, promptelijck, ende effectelijck volbraght, ende de contraventien namaels te vallen, behoorlijck gerepareert souden worden; ende alsoo de Gecommitteerde van d'andere zyde foodanighe seeckerheydt niet konden presteren, ten zy soo wel uyten naem van den *Koningh van Spangien*, als van de *Heeren Staten Generael tot Brussel* vergadert, wlerde getraecteert, om dat het Tractaet soo wel buyten als binnen de Nederlanden, effect souden moeten forteren; Soo hebben de ghemelde Gecommitteerde daer toe naderhandt mede uygebracht procuratie van den Coningh van Spangien, op d'Infante, ende substitutie, dienvolgende by de hooghgemelde Infante op de voornoemde Gecommitteerde Nominatie gedaen, in kracht van dewelcke deselve zijn ghequalificeert ende aengenomen als Commissarissen, soo wel van den *Koningh van Spangien*, als van de *Heeren Staten tot Brussel* vergadert, omme te moghen handelen tot een eeuwighe Vrede ofte langhduyrigh Bestant mette Heeren Staten Generael der Vereenighde Provintien. Daer op de handelinghe aengevangen, ende by de Gecommitteerden vande hooghgemelte Heeren Staten Generael voorgestelt zijnde verscheyde punten, streckende tot rust van de Nederlanden in 't generael, ende vervolghens van de geheele Christenheyte, ende tot seeckerheyte van de Vereenighde Nederlanden in 't particulier, als mede op 't stuck van de *Trafique* ende *Commercie*, soo wel in, als buyten de Nederlanden; hebben de Gecommitteerden van d'andere zyde haer toe niet ghenoechsaem gelaft gevonden, ende daeromme na *Brussel* ghesonden hebbende, daer na de meeste ende principaelste punten gedifficulteert: waer over tusschen beyde de parthyen verscheyden Conferentien sijn gehouden, daer in aen die van d'andere zyde de nootfaeckelijckheyte ende rechtmatigheyte van de voorgestelde punten is gherepenteert, indien sy ter goeder trouwe het Oorlogh souden begeeren te verlaten, ende de rust ende seeckerheyte in ende buyten de Nederlanden met ernst te betrachten ende te bevorderen. Ende nadien sy meermaels verclaert hadden volgens haer last daer in niet te konnen condescenderen, ende de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden geensints konden goet vinden dese handelinghe met onseeckerheyte te laten protaheren, omme hare Wapenen ten besten voor haren Staet, ende van hunne Vrunden ende Geallieerde, niet inutil te laeten worden, hebben eyntlijck haer Hoogh Mog. de principaelste punten, dienende tot seeckerheyte ende bestendicheyt van het te maecten Tractaet, voor nu ende namaels, soo in 't regard van de Nederlanden, als van andere Nabuyren ende Geallieerden vast gestelt, ende hare Gecommitteerde tot dese handelinghe gelaft, aen de Gecommitteerden van d'andere zyde deselve schriftelijck over te geven, ende daer op te begeeren categorique antwoorde in tijdt van 14. dagen, met verklaringe, indien sy deselve niet souden willen bewilligen, dat het ongelijck aen haer zyde sal blyven, ende d'onheyten van 't Oorlogh ende verderf van Landen ende Luyden, haer geimputeert te worden, als zijnde hare Hoogh Mog. geensints van meyninge uyt het Oorlogh te scheidten, als met genouchsamen seeckerheyte voor hare, ende hare Nagebuyren ende Geallieerde, ende andersints gheresolveert daerinne als voor desen te continueren, op vertrouwen dat Godt Almachtigh haer namaels een ander ende beter uytkomst sal verleenen, welken volgens de voorsz. Pointen ende Articulen aen de Gecommitteerde van d'andere zyde den 1. Aprilis sijn overgelevert, ende vijf van deselve Gecommitteerde des anderen daeghs daer mede na *Brussel* vertrocken; ende hebben hare Hoogh Mog. middeler-tijdt geresolveert het Legher van desen Staet onder het wijs ende kloeckmoedigh beleyd van sijn Excellentie de Heer Prince van *Orangie* tegen het eynde van dese Maent te Velde te brengen, omme hare *Victorien* door Gods zegeninge te vervolghen, ende de Spaensche macht alhier in Nederlandt sulcx te occuperen, dat die nergens elders sal konnen gecmployeert worden; ende

ende ingevalle de voorgestelde Pointen by die van d'andere zyde bewillight, ende daer op een Tractaet beslooten mocht werden, sullen alle Nagebuyrens ende Geallieerdens van desen Staet daer uyt bespeuren, dat haer Ho. Mog. de gemeene saecke geenints begeeren te verklaren, ende daerom niet alleene voor hare seeckerheydt hebben willen forgen: maer oock haer bequaem maecken omme hare Vrunden ende Geallieerde te kunnen assisteren, ende de Spaensche Heerschappye alomme teghens te gaen, ten eynde alsoo de gheheele Christenheydt, ende voornamentlijck de geoppoede Princen ende andere Landen tot een algemeene rust ende seeckerheydt souden moghen geraecken, ende daer by gemainteneert worden.

Den 18. April/ alsoo die van d'ander zyde noch geen antwoordt inbrachten / ende die na Brussel ghesonden / niet weder quamen / wierdt voorgestelt ofmen niet soude daer oer aenmaninghe doen. Doch wiert noch goet ghehouden een dagh of twee aen te sien.

Den 21. wiert op haer aenhouden haer Paspoort gepolangeert / tot weerseggens.

Den 13. Mey weder ghehoomen zijnde / zyn verholgens met den selven gehouden eenige Conferentien: sy excuserden hun verblijf over de 14. dagen / om d'absentie van den Marquis d'Aitona, verklaerden als noch niet by geschijfte te konnen antwoorden / voor ende al eer te hebben esclarcissement op seeckere Pointen: Dertrouwende dat nochtans de handelingh niet soude werden afgebrocken; soomen aen deser zyd begerde aen te nemen redelijcke ende Goddelijcke middelen: seiden alsnoch niet versien te zyn van nader Procuratie / om oorsaecke dat verschepen Posten uyt Spangien koomende / waren afgeset deur Francopsen (die in der daet deur den Heer Charname, ende andersins allen vlijt waren aenwendende / om dese handelingh te doen verdwijnen) dogh dat d'Infante nochmaels daerom hadt geschreven: toornende seeckere Certificatie van haer / dat de Koningh tot Treves handelingh wel gheuegen was; sy begeerden dat na explicatie op het woort ontrent Neerlandt, daer op gelejt is daer mede ghement te zyn Rhijnberck. Ende woorts langh ende in 't breede op alle de Pointen geueballieert zijnde / by verschepene Conferentien / hebben overgegeuen dese navolgende Responsiven:

De Gecommitteerde soo van sijne Majesteyt als van de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten der Nederlandtsche Provintion tot Brussel vergadert, gesien hebbende de Pointen ende Articulen op den 1. Aprilis leest leden overgelevert by de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, verklaren ende antwoorden daer op gelijk volght:

Op 't eerste Point; Alsoo eenighe posten, koomende van den Koningh aen hare Hoogheydt met Brieven, rackende dese onderhandelinge zyn afgeworpen gheweest, dat deselve hare Hoogheydt verklaert heeft te sullen senden eenen eyghen Post aen sijne Majesteyt om vernieuwinghe van de Procuratie der selver, ofte Acte van approbatie op de substitutie op de voorz Gecommitteerde by hare Hoogheydt ghegeuen uyt krachte van de voorz Procuratie, hebbende niet te min sijne Majesteyt alrede verklaert by Brieven van den 15. April leest-leden, wel te vreden te zyn, dat alhier in sijnen Naem van Treves gehandelt wort, volgens de certificatie van haer Hoogheydt hier nevens gaende by translaet authentijcq, daer van het orgineel aen de voorz Heeren Gedeputeerden is getoont geweest. Ende sullen die voorz Gecommitteerde, na 't besluyt van de tegenwoordige handelinghe daer op uyt brengen Ratificatie van deselve sijne Majesteyt binnen drie Maenden, ende van de Doorluchtigste Princeffe Infante binnen 14. daghen, mitgaders van de Heeren Staten van hunder zyden binnen twee Maenden, alles in goede ende bestendige forme, ende gelijk by de respectie Procuratie van sijne Majesteyt, substitutie van hare voorz Hoogheydt, Procuratie ende Acte van de voorz Heeren Gedeputeerden tot Brussel vergadert, toegeleyt is: soo dat de Heeren Staten van deser zyde, sullen hebben alle redene van contentement. Voorts

sal alle 't geene by de voorz handelinghe beslooten sal zyn binnen 14. dagen haer deseive besluytinghe van wederzyden volbrocht ende datelijck geexecuteert worden, behoudens de saecken waer toe anderen tijdt van volkominge by dese handelinghe besproocken sal zyn. Ende boven de verbintenisse van sijne Majesteyt, ende van hare Hoogheydt sullen oock de voorz Staten van de Provintien tot Brussel vergadert, gehouden ende verbonden zyn tot het prefteren, binnen den tijdt als boven, 't geene in de Nederlanden, ende aengaende Rhijnberck in kracht van 't voorz Tractaet sal zyn gheaccordeert; ende sullen oock deselve Staten instaan ende guaranderen alle contraventien ende misbruycken, die geduyrende den te beramen tijdt van het Tractaet soude moghen koomen te gheschieden ende voorvallen in Nederlandt; en daer nevens solemnele beloften doen van alle goede devoiren ende instantie te doen, daer het sal behooren, op dat de contraventien ende misbruycken, geduyrende den selven tijdt buyten Nederlandt vallende, op 't spoedighste moghen worden gerecht, ende effective gerepareert, welverstaende, dat noopende de contraventien ende misbruycken, die niet en sullen ghedaen worden by publicque autoriteyt, sal gevolght worden het 31. Articul van den Treves des Jaers 1609.

Op het 2. Articul, dat alle Pointen ende Articulen, begrepen in het Tractaet van den 9. April, ende Verdrag daer op gevolght den 7. January 1610. behouden 't geene in dese jegenwoordige onderhandelinge bearaemt sal worden, sullen van nieuws voor gearresteert gehouden worden, ende onverbreeckelijck geobserveert, soo wel buyten als binnen Europa, de gheele Werelt door, dat oock het exercitie van de Catholique Apostolique, ende Roomiche Religie sal onderhouden werden ten platten Lande in Brabant, volgens die belofte ghecertificeert by d'Ambassadeurs van Vranckrijk allen voornoemden 9. April 1609. sonder eenige veranderinge.

Op het 3. Articul, dat het stuck van de Limiten sal geregleert worden in conformite van den Text des voorz voorgaende Treves, soo wel aengaende 't geene daer voor als daer naer, van d'een of d'ander zyde is gehouden of geconquesteert gheweest, ende d'usurpatie contrarie den Text gedaen gerepareert. Ende op dat desen aengaende geene duysterheydt, noch twyffelachtigheydt en zy, sal pertinente Declaratie ende Specificatie ghemaect worden van de Steden, stercke Plaetien en Vlecken, ende van den platten Lande daer aen klevende.

Op het 4. Articul, alsoo het stuck van de Meyerye van 's Hertogenbosch teer wijt-loopigh, ende van breed ende diepen onderfoeck is, versoecken de voorz Gecommitteerde, alsoo niet wort goet gevonden dit Point te remitteren tot eene particuliere onderhandelinge, naer het besluyt van dese principale, dat immers om tijdt te winnen, dieshalven getracteert werde in 't bysonder by eenighe Persoonen daer toe ter weder-zyden te noemen, in sulcken ghetal als de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden sullen goet vinden sonder verachtinge van 't principael Tractaet.

Op 't 5. 6. ende 8. (wesende het 7. alrede gheaccordeert) wort het inhoud van het 8. toegefaen, in regarde van de Coninckrijcken, Staten ende Landen, daer d'Inwoonders van de Geunieerde Provintien, volghens den Text van de voorgaende Treves hebben mogen negotieren, met toefegginge daer en boven dat sijne Majesteyt van Spangien op de Riviere van de Schelde, 't Sas van Gent ende het Zwijn, sal doen cesseren, soo langhe den Treves sal duyren, en alle andere beswaernissen, die geduyrende ofte ter oorsaecke van de Oorloge zyn opgheselt, oock sonder eenige andere van nieuws te moghen opstellen, behoudens dat daer tegen de Lasten ende Impositien van wegen de Heeren Staten van deser zyde te lichten ende te practiqueren, ghemodereert sullen worden op den voet daer op men ten weder-zyden sal konnen accorderen, waer mede voldaan wert het voorz 5. ende 6. Articul.

Op 't 9. wordt alsnoch daer by gheperifficeert, dat die van 't Jodische Geloove, Ingeleten der Vereenighde Nederlanden, noch hunne Waren en sullen in Spangien ende Portugael, ende andere Rijken van sijne Majesteyt

steyt niet meer voordeels hebben als die *Joden* elders residentende ende hunne waren : ende wat belanght de Nederlanden wesende onder 't gebiedt van deselve sijn Majesteit en sal die van 't voorz. Iodische Geloove noopende hunne Personen, waren ofte Goederen niet meer toegelaten sijn dan gewesen is geduyrende die voorgaende Treves, maer hunne waren bevondende in een Schip geladen met Waren ofte Coopmanschappen toebehoorende d'Inwoonders van de Geunieerde Provincien gequalificeert om te genieten het beneficium van den Treves, en sullen de Waren van deselve Inwoonders niet geconfisqueert worden, anders als het selve na recht is geordonneert ofte gebruyckt tegens alle andere, volgens die Wetten ende Costumen van 't voorz. Rijk van Spangien op de toegelaten ende verboden Goederen onder een gemengelt : waer-en-boven noch, van wegen haer Hoogheyt, aen sijn Majesteit geschreven sal worden om alle onbehoorlijke ondersoeken ende quellingen te doen cesseren.

Het 10. is buyten different : yegens het 11. Point wert geperpseert als t'andere tijden.

Op het 12. sal, als in de voorgaende Geschriften geseit is, de Stadt *Breda* worden overgelevert aen de Heeren Staten Generael sonder het platte Landt, 't welck blyven sal aen sijn Majesteit op conditie dat d'oeffeninge van de *Catholijcke Roomsche Religie*, ende den Geestelijken Staet ende Jurisdicte in deselve Stadt sal altyt blyven ende gehouden worden, gelijk die daer tegenwoordich is. Dat oock de Stadt van *Rhijaberck* met de Fortificatien ende de Schans daer tegen over van het Guarisoen van sijn Majesteit voorz. sullen ontledicht, ende die Fortificatien gedemolieert, die Stadt Neutrael gemaeckt, ende aen den Chur-Furst van *Ceulen* geresitueert worden. Ende voor soo veel aengaet *Fernambuco* sal overgelevert worden aen sijn Majesteit van Spanien mits eene somme gelts die de voorz. Genomitteerde geauthoriseert sijn te mogen vermeerderen boven de drie hondert duysend Croonen die sy alrede hebben aangeboden, deselve overleringe te geschieden op sulcken tijdt ende voet als besproocken sal worden. Ende nopende de Stadt van *Gelre* en verstaet men hier daer van te scheiden sonder daer tegens eenige andere plaetsen in mangelinghe te hebben ten genougen van sijn Majesteit.

Op het 13. Point wort toegestaen dat nopende de Materie Civile ende reparatie van schaden ende Interessen by wegen van Iustitie de geschillen die vallen sullen op de *non executie* van het Tractaet, ende om geannoveerde ofte geconfisqueerde Goederen, sullen gedecldeert worden by Rechters aen beyde sijden in gelijk getal te kiezen ende te stellen in Nederlandt ende niet elders. Waer op behoorlijk reglement onderlinge sal geraemt worden, wel verstaende dat deselve Rechters egeene kennisse en sullen nemen dan ter oorfaecke van Contraventien, misbruycken ende gepraetendeerde ongelijke gedaen by autoriteyt publijcque by laste van sijn Majesteit of van de Heeren Staten van de Vereenichde Provincien. Ende nopende de Contraventien van particulieren sal gevolgt worden het 31. Articul van de voorgaende Treves.

Op het 14. Point, men is te vreden toe te seggen dat het Proces van *Chastel-bellin* by den grooten Raet van Mechelen sal worden ghecedeert binnen een Jaer na dat de saecke ten vollen sal wesen geïnstrueert, welke instructie geschieden sal met korte dilayen, soo dat den Heere Prince van Orange geen oorfaecke sal hebben te klagen.

Nopende het 15. Artijckel het schijnt dat ten weder-siden genouchsamen voldoeninge gegeven wort by middel van het 13. point hier vorens.

Het inhoud van het 16. Point en kan niet vorder gheacordeert worden als geschiet en is by de voorgaende Treves welverstaende, dat de Articulen beslooten met den Connestable van Castilien, ende by den 7. Articule van den selven Treves gheacordeert aen de Inwoonders van de Geunieerde Provincien sullen uytgedrukt worden in bysondere Acten ende gehouden als geïnseert in dit Tractaet, ende daer-en-boven deselve Articulen uytgegeven ende verkondicht in ver-

scheyden Talen, daer ende soo men sal bevinden te behooren.

Over het 17. Point, sal van wegen haer Hoogheyt gegotieert worden neffens sijn Keyserlijcke Majesteit behoudens dat de Heeren Staten Generael van de Geunieerde Provincien sullen beloven naer het besluyt van dit Tractaet van Treves gheen assistentie te doen aen de Vyanden van sijn voornoemde Keyserlijcke Majesteit noch aen de gene die tegenwoordich tegen haer de Wapenen genomen hebben ofte nemen sullen.

Op het 18. Point wort verklaert dat hare Hoogheyt de Pretensien aldaer gemelt laet ondersoeken in de Raden van sijn Majesteit ende sal metten eersten daer op resolveren naer behooren. Ende in 't particulier voor soo veel aengaet de pretensie van den Prince van *Espinoy* : dat hare Hoogheyt aler daer op te resolveren sal aen de Princesse van *Ligne* laten communiceren desen Articul, mitsgaders de stucken daer toe dienende van wegen den voorz. Prince overgegeven ; aen denwelcken oock daer tegens ghecommunicert sullen worden de Requeste van deselve Princesse overghegeven ter contrarien eynde, om d'antwoorde ten weder-siden ghesien aen de Gecommitteerde last ghegeven te worden om op dese pretensien te antwoorden ghelijck het sal behooren. Ende aengaende Graef *Hendrick van den Bergh*, ende den Graef van *Warfust* sal van weghen hare Hoogheyt geschreven worden in Spagnien, sal oock daer naer gesproocken worden van 't gene gepretendeert wort voor eenige particulieren van wegen sijn Majesteit. Actum 18. May 1633. Onderfond by last van de voorz. Gecommitteerde geteykent.

J. Edelbeer

Dese Responsiben ter Vergaderingh ingezacht sijn de / hebben d'aenwesende Provincien aengenomen deselve deels deur assendige wpt den haven / deels deur *Missive* te communiceren aen deselver Heeren principalen / om de goede meeninge van dien daer op te verstaen ende weder in te brengen tegen den 2. Junij : ende alsoo de Heer Prince van Orange alrede was te *Deide* ; is aen sijn Excelentie oock Copie soo van 't geheel Rapport ende Verbalisatie als van de Articulen toegesonden.

Die van d'ander sijde hier deur eenige ledighen tijdt krijgende / lieten haer verclupden genegen te sijn ondertusschen te gaen besichtigen de hoognaemste Steden soo in Hollandt als andere Provincien. 't Welck ter ooren van haer Hoog : Hoog : komende ende om verscheydene redenen niet goet gebonden wordende : soo is haer deent den Griffier Mulch eerst gnotificeert het versenden van hare Responsiben aen de Respective Provincien : ende datmen hoopte daer op te sullen hebben der selver *Admissen* ende Resolucien tegen den 2. Junij / daer na sijn sy deur hem versocht ondertusschen te willen blyven in den Hage, ende niet te gaen deur reysen de Steden deser Provincien. Waer op de Partogh van Aerschoot, seggende : naer dien dit maer een versouck was, datter in haere dicretie stont sulcx t'achtervolgen of niet ; soo repliceerde de Griffier : Het versouck van de Heeren Staten Generael, als repraesenterende de Souverainiteyt van desen Staet, moet voor commandement geacht worden. Ende de Partogh daer opzagende / of dan oock de wegh na Brussel was geslooten : gaf de Griffier vooz antwoort : neen : met bybouginge / in cas sijn Excelentie daer toe Paspoort begeerde ; datmen hem daer mede sou accommoderen.

Hier na verstaende / dat des onangefien (nochtans vooz dat de *Notificatie* haer was geschiet) de Heer van Danfermont was / onder pzetert van *Peerden* te koop / geaen na Schorel, met intentie om van daer te gaen na *Vrielandt* : soo in sulcx soo qualijck genomen datmen per expresse *Missive* hem heeft nagheschreven 't geene men aen sijn Heeren Collegas by monde had laten seggen : als namelijck dattet Paspoort haer gegeven was / om in den Hage te komen / ende op het stuck van de *Treves*-handeling te baceren / ende niet om deur desen Staet heen ende weer te strecken ; ende sluy-

ten.

de met dese woorden: De sorte que nous nous promettons que vous voudrez a veüe de cette retourner icy, & vous garentir des incommodités, qui vous pourroient survenir (om dat hy geen Paspoort specialijck daer toe en hadde) outre nostre intention.

Ende alsoo oock daghelijcks een grooten toeloop van Roomsche Catholijcken was ten huyse van de Gedeputeerde van d'andere sijde tot de Wisse ende andere haer Kerckelijcke Godes dienste / diemen haer als Ambassadeurs voor haer ende haer Familie toeliet / soo sijn de Heeren van Hollandte iteratijvelijck gebeden om ordde daer tegen te stellen.

In dese tijdt wiert oock versocht Paspoort voor den Heer van Wouwere, een van 's Konings Finantie Raden tot Brussel; om alhier te komen van wegen den Koning ende het werck der Treves de dijven: Maer eensdeels was dat tegens 't sin des Hartogs van Aerschot ende sijn Colleguen: anderdeels oock sachmen hier hoe langer hoe meer dat van de Handelingh niet sonde ballen: ende datmen al genoegh of rede te veel van 's Konings Volck in 't Landt hadde: dies op 't selve versocht geen ander Resolutie quam als datmen daer in niet konde treden.

Op enen tijdt als de laest overgekome ne Responsiven door affendinge ende andersints waren gecommuniceert aen de Provincien; soo sijn oock deselve gesonden aen sijn Excellentie / leggende voor Rhijnberck / om te hebben deselvs Hooghwijs Advijs / daer op deselve schreef dit antwoort.

Hooghe Mogende Heeren,

WY hebben wel ontfangen uwer Ho. Mog. Missive van den 20. deses met de stucken daer neven gevoocht, waer by het haer belieft heeft te begeeren dat wy haer dienen souden van ons advys op 't stuck van de Handeling van Bestant met de Heeren van de andere sijde aengevangen.

Wy bekennen dat uwe Ho. Mog. ons daer mede bewysen, een *sonderlinge groote eere*, voor dewelcke wy haer gedienstelijck bedancken, maer hier tegens besorgen wy dat wy haer daerinne niet en sullen kunnen dienen soo als de gewichtigheyt van de saecke ende U. Hoogh Mogende goede intentie wel meriteren, ons devoir vercyfcht, ende wy van herten wenschen: Nochtans sullen wy tot quitinghe van onsen plicht voor ons advys vrymoedigh verklaren.

Dat onses bedunckens dit gantsche Tractaet is bestaende in twee punten het een *raeckende de saecken van Europa; 't andere die van Indien.*

Wat die van Europa aengaet en sien wy maer twee principale difficulteyten, *de eene over de Meyerye van 's Hertogenbosch*, en d'andere over de *Havenen van Vlaenderen*, waer van wy meynen dat men in geener manieren en behoort te wijcken, maer by 't een ende 't ander te blijven, te meer alsoo wy achten datter middelen sijn omme soo wel in 't een als in 't andere malkanderen te verstaen. Indien niet, sijn van advys datmen behoort te persisteren by 't geene dien aengaende van deser sijde geproponeert is. Want voor soo veel de vordere differentiale punten beroeren magh, daer kunnen, onses vermoedens, wel expedienten gevonden werden, omme deselve t'accommoderen.

Belangende die van *Indien*; en sien wy geen middel van eenige Modificatie, mitdien d'eere, reputatie, ende 't voordeel van 't Landt daer in bestaet dat *Fernambuco* werde gemainteneert, sonder dat men, om gelt ofte eenige andere belofte behoort t'abandoneren de Compagnie van West-Indien als die van den Staet van den Lande soo wel verdient heeft ende *aen de saecken des Conings van Spagnien soo grooten afbreuck alsnoch doen kan*: ende aengaende de Oost-Indische Compagnie men behoort te blijven by 't gene geduyrende de voorgaende Treves gepractiseert is, ten op sien van dat de Coning van Spagnien selfs dien wegh gekosen heeft, sonder dat ter saecke van dien yetwes gedaen sy tot nadeel vande Treves: maer wy laten ons beduncken datmen beyde de voorz Compagnien hier op behoort te verstaen, ende sich ten naesten

by te reguleren na 't gene sy daer van adviseren souden, als die daer van de beste kennisse hebben, ende meest geinteresseert sijn.

Ende omme haest te sien 't Succes van dese saecken, so sond e men na onse opinie kunnen beginnen te handelen ende t'acorderen op 't gene raecht een van dese voorz twee Poincten ende eerst te beginnen met dat van *Indien*, waer over eens geworden sijnde, vermeynen wy datmen elckanderen oock haest verstaen soude over de saecken van Europa,

Ditis in 't korte 't gene wy U. Ho. Mog. op de materie souden aendienē voor ons advys, ons nochtans in allen gedragende tot hare wijsheyt ende voorsichtigheyt omme te doen ende te procederen na dat deselve voor den meesten dienst, ende profijt van den Lande bevinden sullen te behoren, en ons daer mede aen deselve gebiedende, bidden God Almachtigh

Hooghe Mogende Heeren U. Ho. Mogende te houden in sijne Heylige Protectie. Uytter Leger voor Rhijnberck den 1. Juny 1633. Onderstont U. Hoogh Mogende Onderdanigen Dienaer.

Geteeckent,

F. Henry de Nassou.

Wepnigh dagen daer na liet sijn Excellentie sacht doen dat de Heer Charnacé sich beroemt hadde / Coppe van desen Bries ghekeeren / ende die getranslateert in 't Fransch aen den Coning overgesonden te hebben.

Den 14. Juny wiert by Conferentie aen die van d'ander sijde voorgehouden / dat sy alsnoch geen contentement en gaven aengaende de lang gedilapeerde ende soo dickmael begeerde Procuratie. 2. Het groot verschil aengaende de Compagnie in Oost ende West-Indien: die sy mede in 't Tractaet wilden Compromitteren / ende dese Staet wildese in Oolog laten. 3. Aengaende de Meyerye. 4. Aengaende 't slupten van de Schelde, 't Sas, 't Zwijndt. 5. Datmen alsnoch persisterde om te hebben Breda ende Gelder. Op 't eerste hebben weder geklaegt dat haer *Couriers* / na ende uyt Spagnien gaende / warden in Spanckrijck opgehouden / afgewoepen ende gedeballeert; doch meenden dat de Procuratie wel soude volgen: hoewel sy oordeelden dat de Procuratie van anno 1629. noch severt door een Bries des Konings aen Rubens geconstitueert / genoegh was. Aengaende Indien: sachten aen te wijssen / dat van deser sijde in den begijne getoont was dat men aldacr oock Wrede begeerde / doch dat daer ober daer na soude kunnen werden gecouvenieert. Tegen Breda ende Gelder epsten weder Fernambuco, de Meyerye meenden sy niet goede bescheyden te bewijssen / dat se niet dependent was van de Staet. Aengaende de resterende punten refererden haer tot voorige responsiven: alleen by monde alles bybrengende wat haer sustenue mocht vast stellen. Doch daer na verklarēden sy te vreden de sijn Gelder teghen eenigh ander plaets te mangelen; begeerende men mochte eenigh plaets voorslaen: oock presentēden Breda ober te geven sonder 't plaets Landt: ende dat de Roomsche Catholijcke Kelligie ende Geestelijken Staet in de Stadt altijd soude blyben gelijck die nu was.

Raekende den Keyser in 't 17. point: seiden dat d'Infante hem alreede bewogen had te verklaren / dat geouprende den Treves hy desen Staet niet vpanlijck soude attaqueren: mits oock van desen Staet in 't wijck niet geschiedende eenige vpanlijcke attentaten; noch de Vanden van sijn Keyserlijcke Majesteit eenige hulp doende: des soude den Coning van Spagnien bystaen den Keyser te assisteren.

Verder niet konnende komen: sijn gecommiteert de Heeren van Reomstede ende Knuyt om van alles aen sijn Excellentie te refereren. Den 17. Julij wederkomende rapporteerden het advijs van sijn Excellentie hier in te bestaen.

Dat die van d'ander sijde aengefept sonde moghen worden om in vordere Conferentie te komen / ende dat alsoan nader Instantie behoorde gedaen te worden / op de exhibitie van de nieuwe Procuratie ofte adieu op de subst.

substitutie by d' Infante van Spagnien gegebenvoer de Heeren van d'andere sijde / sonder eventuel de Handeling daeromme datelijck af te breeken of schoon de voorsz Procuratie ofte appbatië alsnoch niet gceghbeert wiert.

Ten tweeden dat men de Oost ende West-Indische Compagnien soude conferberen ende maintaineren / ende in specie / belangende de West-Indische, dat men deselve soude conferberen 't sp by Oorlogh ofte by andere bequame expedienten met communicatie ende betwilliginge van de West-Indische Compagnie te betamen / doch dat men in geenderley maniere de Forten van Farnambuco soude verlaten / overgeven / ofte tegens eenigh gelt betwiffelen.

Ten 3. datmen 't stuck van de Meyerye soude behooren staende te houden / doch in cas dat die van d'ander sijde eenige voorszagen souden komen te doen die middelmatig waren / dat hare Hoog Mog. daer op na gelegentheyt souden konnen letten.

Ten 4. dat het stuck van het beharen van de Schelde ende de Canalen daer op responderende by die van d'ander sijde klaerder soude behooren gestelt te worden ; sulcx als men in reden ende equiteit bevinden soude te behooren.

Ten 5. datmen soude behooren t'urgeren dat Gelder tegens Rhijnberck soude mogen worden gedemanteleert ; als mede op de renditie van Breda, doch latende 't stuck van Breda ter discretie van hare Ho. Mog. dan datmen in allen manieren soude dienen t'insisteren dat de nieuwe Forten / op / by / ende ontrent St. Stevenwaert gemaecht / mochten worden gedemoliceert by voortganch van 't Tractaet.

Ten 6. dat de Keyser in het Tractaet soude behooren gestoten te worden / doch niet met inefgale conditien ; dat als Spagnien soude beloven hem met de saecken van Duytschland niet te bemoeven / dat hare Ho. Mog. paripassu oock souden mogen beloven doen / maer als Spagnien den Keyser ofte andersints de saecken van Duytschland soude willen secoureren / dat men aen dese sijde oock de verpheyt soude behouden van in Duytschland secours te doen.

Ende datmen alle / 't gene voorsz / in d'aenstaende Conferentie soude mogen voorsz / ende meynde sijn Hooghgemelde Excellentie dat soo wanneer als op de voorsz Pointen weder sijts geconventieert soude sijn / datmen dan wel nopende de vozdere ende resterende Pointen / in de Handeling voorszgebraght expedienten soude kunnen vinden / om alsoo opeen goede / Christelijcke en haften boet upt d' Oorlogh te geraecken / maer als sulcx niet en soude konnen gebeuren / datmen dan staet soude moeten maecken van in d' Oorloghe te continueren / ende daerinne volgen de voetstapen van onse Voorz. Ouders ende Predecessurs met goede courage ende belept / ende verwachten wat nader upkomst God Almachtigh soude willen geven.

De saecken aldus staende ; soo heeft Franckrijck dooz den Heer Charnassé (die geduyprigh van begin af deser Handeling hier was geweest ende deselve hadde gecoficeert ende gecontramineert dooz aenwijfinge van meerder voordeel by continuatie van 't Oorlogh te sulien doen) secreteelijck aen sijn Excellentie laten communiceren dat de Coningh desseing hadde om met een machtigh Leger te trecken in Lotteringh ; waer dooz (alsoo Spagnien den Hartogh sijn Geallieerde ende Adherent niet soude willen laten verloozen gaen) het Spaensche Leger alsoo soude werden gedistrahceert / dat het Leger van desen Staet / na behooren verstercht werdende / noch pets groots soude konnen ter hant nemen / waer upt sijn Excellentie nieuwe hoope schepeten om de Nederlanden onder 's Coninghs gehoorsamenheit staende / weder te stellen in gelijcken standt als 't voozgaende Jaer : ende te veroorzaken of een Generael Opstande tegen de Spaensche of haer de negen voorz desen geprojecteerde Articulen te doen ingaen. Om dese oorzake heeft sijn Excellentie aen den Rijck Cancellier Oxenstern ende Landt. Graef van Hessen geschreben ende geobtimeert dat een goet aental Sweedsche ende Hessische Rupters souden komen een Rupt-

terdienst doen aen desen Staet. Hy dede 't Leger afschaffen van Rhijnberck na Nimmegen : logeertende de Rupterpe in Cleverham : versochte 200. duysent pont Discrupt ; ende een groot ghetal Schepen vooz Geertruydenberch te doen komen : daer na dede 't Leger gaen na Bortel.

Alsoo de Ceur. Voost van Ceulen 't verleden Jaer / als dese Staet meende 't meeste avantage te hebben op de Spaensche / de Pappenheimsche dede af-komen : ende men hiesde dat gheduyprende desen Voost / hy des gelijcks mocht doen : soo is goet gebonden dooz besendinge ende Wieben hem daer van af te schycken. Charnassé dede oock dooz den Commissaris Kerst ende andersints abanceren notabile sommen van 't beloose subsidie ; ende in verscheyden Conferentien met die van desen Staet ende sijn Excellentie gehouden over 't af breeken van de Handeling met die van d'ander sijde ende 't maken van eene nieuwe Alliance met Franckrijck / gaf klaerlijck te verstaen / dat de Coningh genegen was tot de Rupture teghen Spagnien : gelijck oock dooz den Ambassadeur Baugy altebe in 't Jaer 1629. ende 1630. genoegh wiert te verstaen ghegeven. In 't begin van Augustus wiert gesonden dese Memorie aen alle Ambassadeurs ende mindere Ministers van desen Staet luytens Lants. Residerende om te communiceren daer 't behoorde. Ende wiert oock wederom geduyck de Declaratie van hare Hoogh Mogende van den 22. May ende 11. September des voozleden Jaers : om gestropt ende gedibulgeert te worden onder d' Ingesetenen van d'ander sijde. 't Welck alles geen effect heeft gehad ; anders / als dat de Coningh van Franckrijck geheel Lotringhen Conquesteerde / ende den 25. Septembis sijn entree dede tot Mançy.

Hier na volgt de Opgemelde Memorie.

Memorie gesonden aen de Ministers van wegen desen Staet Residerende buyten 's Lants, by Coningen, Princen, Potentaten ende Republijcken ten eynde deselve by alle occasien bericht mogen doen sulcx ende daer 't behoort, vanden Staet van de Handelinghe van den Treves met de Gecommitteerde van den Coning van Spagnien bestaende in het navolgende.

DAt die Handelinghe tusschen de Gedeputeerde van Spagnien ende van hare Hoog Mog. op het ernstigh aenhouden van des Coninghs Gecommitteerde soo lange gecontinueert is met belofte by haer ghedaen, dat sy souden uytbrengnen nieuwe Procuratie van den Coningh ende daer by soodanighen last daer mede de Ruste ende Vrede in het Nederlant met genoeghame seeckerheyt soude hebben kunnen getroffen ende herstelt worden.

Dan dat by vervolgh sy luyden van het eene ende het ander sijn gebleven in gebreecke, ende middeler tijd ende onder de hand hebben beginnen te sprecken van Stiltant van Wapenen, daer toe hare Hoog Mogende geenints hebben willen verstaen : waer na sy luyden gepooght hebben te komen tot andere voorlagen, sonder op de pointen van wegen haer Hoogh Mogende geproponereert te geven het verwachte ende begeerde contentement.

Ende middelertijt is men in ervainghe gekomen dat de Cardmael Infante met veel Krijgs-Volck in Italien is gekomen, om na Nederlant te passeren, ghelijck mede een groot ghetal Schepen van Duynkercken na Spagnien sijn verseylt ende aldaer noch meer toegerust worden, diemen verlaet ende gelooft veel Spaensche Krijsch-Volck na Nederlandt sullen soecken over te brengen.

Zijnde ses vande principaelste Gedeputeerden van den Coningh ontrent twee Maenden geleden na Brussel veretrocken, om uyt te brengen de nieuwe beloose Procuratione

ratie, ende naerder laft op de punten van wegen haer Hog: Mog: geprooneert, ende niet tegenstaende de Gedeputeerde alhier geb'even verscheyden malen hebben verklaert dat deselve eerstdaegs souden weder komen, sijn echter slylieden tot nu toe niet verschenen sonder dat van den tijd van haer wederkomste meer wert gesproocken, maer van *Brussel* vernomen, dat eenige van dien in Spagnien sijn ontboden, ofte derwaerts ghesonden sullen worden. Uyt alle 't welcke klaerlijck te sien is de Gedeputeerde des Coninghs alleen gefocht hebben tijdt te gewinnen, ofte den Coningh van Spagnien ende sijne Ministers met *bedriecklijcke Handelinghe* alhier ende elders soecken om te gaen, ende middeler tijdt haer alomme met macht te verstercken, ende niet by goetlijcke Handelinghe de ruste van de Christenheyt maer met *bedroch ende Wapenen* haer Ambitien ende Defeynen te promoveren: alwaer her schoon met desadveu van hare Gecommitteerde, gelijk des Coninghs Gecommitteerde genoegsaem gedefadvoyeert, ende sonder laft ende buyten Negotiatie gelaten worden.

Waer tegen hare Ho: Mo: in hare gewoonlijcke constantie van de Wapenen sijn gebleven, ende van meyninge den Coning van Spagnien te Water ende te Landen alle moghelijcke afbreuck te doen, ende sullen by het af-breecken vande tegenwoordige Handelinghe alle de werelt betoonen, hoe weynig laft den Coning van Spagnien ende sijne adherenten hebben tot een Christelijcken ende verseeckerden Vrede.

't Welck dan den Evangelische in Duytschlant tot advertentie ende waerschouwinghe mede sal mogen dienen, om door geen schijn van Handelinghe hare Wapenen te verlaten, ende hare avantagien te quiteren, maer onder benefitie van deselve met af breuck ende teghenstant van de gene die de ruste van de Christenheyt tot noch toe hebben gheturbeert. Deselve ruste door Godes genadigen zegen te bevorderen, gelijk hare Ho: Mo: geresolveert sijn te doen ende onveranderlijck sullen blyven.

Den 13. Augusti quamen de Heeren Edelheere ende Raet den Heere van Heemstede segghen dat sy laft hadden tot opningh van eenige punten. Op antwoorde haer dat de meeste Gecommitteerde van deser sijde tot de Handelingh absent waren.

Edelheere septe vorders; also sy upt Spagnien geen bescheet ontfingen / ende de Staten van d'ander sijde noch tans en negen blyven tot de Handelingh / dat sy geresolveert hadden te seynden aen den Coningh den Bisschop van Yperen, den Hartogh van Aerschot ende den Pensionaris Schotte van Brussel / om upt te brenghen de Procuratie van deser sijde op hun versocht / verklaerde dat sy de reyse soude konnen doen in 21. daeghen tot Madrid: Versochten dat aengaende de *Depeyre* / het mocht blyben in statu tot d'uytkomste deser Tractaten.

Ondertusschen is het Leger aen 't marcheeren ghevaecht: wiert eerst tot Heez ende Leende langh deur de Spaensche onder Airona ende Graef Johan opgehouden / endlijck weecken de Spaensche na den Demer: ende lieten de Staetsche passeren na Maestricht: alwaer eenige dagen gelegen hebbende / passeerden de *Maese* ende quamen deur de boogde weder tot Nimmegen: de Zweedsche ende Hellsche repasseerden den *Rijn* tot Weiel, sonder booz besen Staet pets *Duytbarighs* upt te rechten: als alleen datmen de Spaensche soo veel belet sel ende aentwerckis gaf; dat sy aensien moesten dat de Fransche Nancy ende meest geheel Lotringen incozporcerden. Ondertusschen verzoort die van de Regeeringh alhier / dat die van d'ander sijde noch alhier blyden: sonder eenich beschept upt Spagnien. Dies men goet vont den 10. October de *Ghemelde* overgeblevene Gecommitteerde van d'andere sijde te bescheppen ten *Huse* van den Graef van Culenburgh: alwaer haer deur den *Welghemelden* Heer Graef wiert aengesep; dat sy gedencken souden alhier te sijn gekomen niet om te Resideren: maer om te besolgen: ende soo sy noch niet versien waren van behoorlijcke volmacht ende pouvoit; dat sy mochten sien die te bekomen ten langhsten binnen vier of ses wecken: of datmen soude / by ontrentenig van sulchx /

resolberen op haer *Dimissie*. Die van *Duislant* ende *Stad* ende *Land* wilben, men soude se eerstont dimitteren. Die van d'ander sijde antwoordende / beken den dat die van deser sijde groot gelsck hadden: verklaerden dattet haer self oock leet was / ende begonst te verbieten: dat sy gestadich daer over aen hare principalen waren schryvende; oock soo seer / dat sy wel wisten van importuniten beschuldicht te sullen worden.

Den 22. Novembrijs hebben sy antwoort inghebracht als volght.

Alsoo die Heeren Staten Generael van de Vereenichde Provintien goet ghevonden hebben door eenighe Heeren hunne Gedeputeerde aen de vier Gecommitteerden van sijne Majesteit ende van de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten van de Provintien tot *Brussel* vergadert hier overgebleven op den 10. van de voorleden Maent te laten voorhouden, hoe dat het wel convenieerde een eynde te maerken van dese langduyryghe onderhandelinghe, ende tot dien eynde weder gesonden souden werden die Heeren hunne mede Gecommitteerde om openingh te doen van de uysterste Intentie van sijn Majesteit ende die Heeren hunne principalen, om daer uyt te sien ofmen die begoste Handelingh van *Treves* soude konnen brengen tot een goede uytkomst, stellende daer toe den tijdt van een Maent ofte ses wecken uytterlijck. Soo hebben die voorz vier Gecommitteerde naer dat sy van alles advijs gegeven hadden aen hare Doorlustichste Hoocheydt ende die voorz Heeren hunne principalen, hier op voor antwoorde gegeven op den 22. deser dat die voorz Heeren hunne principalen continuelijck besich hadden gheweest, ende noch waren om mer den aldereerste de begoste Handelinghe te brengen tot een goet ende vruchtbaerlijck eynde, ende dat bysonderlinge tot vorderinghe derselver tot *Brussel* by een bleven Vergadert, doch alsoo sy evenwel met alle die devoiren, die sy gedaen hadden, noch ter tijdt soo veel niet en hadden konnen te weghe brengen dat sy van sijne Majesteit bekomen souden hebben alle 't gene van nooden was tot sluytinghe van de voorz Handelinghe, dat sy oock bevonden dat het niet wel doenlijck en was daer toe te geraecken met Brieven alleen. Soo was by hare Hoocheydt ende die voorz Heeren voor het bequaemste gheoordeelt dat den Heer Hartogh van *Aerschot* met den Pensionaris van *Brussel* (om hem 't assisteren als Raet) een reyse soude aen nemen naer Spagnien, om sijn Majesteit mondelinge te onderrechten vande geheele gelegentheyte van dese saecke, ende te Procureren al sulcken Resolutie alser tot volkomene sluytinghe derselver noch noodich is, waer toe den voorz Hartogh hem seer ghewillichlijck gevoeght hebbende, ende sijnde vertrocken op den 16. deser, met intentie van de reyse te volbrengen in alle dillgentie, hadden die voorz Heeren een vast vertrouwen aengenomen dat sy binnen korten tijdt van sijn Majesteit sullen bekomen die Resolutie die sy sijn verwachtende, daer van sy goet gevonden hebben de Heeren Gedeputeerde van deser sijde te verwittigen, soo om hun verseeckeringe te gheven datter van hunder sijde in dese saecke gehandelt wort met alle sinceriteyt als oock om dat die Heeren siende datter eegen devoir, ofte neerftigheyt gespaert en wort, des te redelijcker souden vinden den vorderen uytstel van tijdt die daer toe van nooden is. Overgegeven den 4. November 1633. was geteekent,

I. Edelheer.

Den 9. Decembrijs hebben die van *Gelderlant*, *Zee-lant*, *Wrecht* *Vrieland* ende *Stad* ende *Landen* gheabdisseert datmen behoode die van d'ander sijde te dimitteren. *Holland* ende *Over-Yssel* ter contrate / meenden men behoode noch wat hier te laten. *Danckrijck* ondertusschen seer d'ingende op de rupture van dese Handelingh / ende groote dinghen by continuatie des *Duytloghs* deur *Charnaesse* doende hoopen: soo is den 16. ter praesentie van sijn Excellentie goet gebonden datmen soude 's anderen daeghs in de *Dertreck-Camer* bescheppen de gemelde versterende vier Gecommitteerde van d'ander sijde ende haer geven / gelijk ghegeven is dese navolgende *Dimissie*.

Dimissie

Demissie gegeven aende Gedeputeerde van de ander zyde.

DE Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, verklaren mitsdesen, dat hare Ho. Mog. op d'aenbiedinge hier bevoorrens gedaen van wegen de Gedeputeerde van de Heeren Staten van de Nederlantsche Provintien tot Brussel vergadert, door hare Gecommitteerde, mette Heeren Gecommitteerde van d'andere zyde, die naderhandt by d'Infante, van weghe den Koningh van Spangien, mede zijn geauthoriseert gheworden, in Handelinghe zijn getreden geweest, omme te vinden een Christelijcke, eerlijcke, verseeckerde ende bestendige uytkomst van 't laghduyrigh, bloedigh ende Landverderffelijck Oorloghen, in de voorsz Nederlanden; waer uyt vervolgens, tot nederlegginghe van de Oorloghen die wyders inde Christenheydt zijn ontstaen, met conservatie ende verseeckeringhe van de Vrienden ende Geallieerden van desen Staet, soude hebben konnen gearbeydt worden. Ende niet tegenstaende van wegen haer Ho. Mog. in desen is betoont een oprechte genegentheydt, ende gecontribueert 't gunt behoorde. De Heeren Gecommitteerde van den Koningh van Spangien, ende van de Gedeputeerde van de Heeren Staten van d'andere zyde, nu lange in gebreke zijn ghebleven, van uyt te brengen foodanige Procuratie van den hoogstgemelten Koningh, als tot soo solemnele ende importante Handelinghe is gerequireert, ende dienvolgende van haer aengenomen ende verwacht gheweest, ende 't selve retardement hare Ho. Mog. alderhande bedencken heeft gegeven, in allen schijn of de voorsz Handelinghe van d'andere zyde niet met ernst ghemeent, ofte gecontramaneert mochte worden by de geene die aen het welvaren, ende de ruste van de Nederlanden haer niet laten ghelegen wesen; dat over sulcks hare Ho. Mog. na voorgaende rijpe deliberatie ende advys van sijn Excellentie den Heere Prince van Orangie, *niet dienstigh hebben konnen oordeelen, dat de Heeren Gecommitteerden van d'andere zyde, die hier zijn gelaten, alhier langer souden verblywen, maer goetvinden dat deselve haer by d'andere Heeren haer mede Gecommitteerde, naer Brussel gelieven te verwoegen, omme gesamentlijck te besognieren ende te bevorderen, 't geene tot Nederlegginge van het jegenwoordige Oorloghe, mitsgaders tot ruste van de gesamentlijcke Nederlandische Provintien soude mogen dienen, ende omme deselve haeren ouden ende florsantien welstandt wederom te laten ghevrieten:* Ende ingevalle de meergemelte Heeren Gecommitteerde van de Gedeputeerde van de Heeren Staten tot Brussel vergadert, bekomen hebben de noodige Procuratie, ende naerder last, soo als voor desen is verseycht, ende daer van behoorlijcke kennisse herwaerts over doen, sullen haer Ho. Mog. niet nalaten tot vorder bevorderinghe van de aengevangene Handelinghe haer foodanigh te verklaren, als tot gemeene rust der ghesamentlijcke Nederlanden, ende uytkomst van den langduyrigen Oorlogh noodigh is, versoekende haer Ho. Mog. de voornoemde Heeren Gecommitteerde van d'andere zyde alhier gelaten, hier van sinceer ende ghetroouw rapport te willen doen, aen de Heeren Gedeputeerde van de Heeren Staten tot Brussel vergadert, ende daer het vorder van nooden sal wesen. Gedaen ter Vergaderinghe van de hoogh-gemelte Staten Generael in 's Gravenhage den 16. December 1633.

Daer op hebben de Gecommitteerde van d'andere 3pde weder ingegeven dit navolgende Geschrift.

Af-scheyt by de Gecommitteerde van de andere zyde gegeven aen haer Ho. Mog.

DE 4. Gecommitteerde van sijne Majesteit, ende van de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten van de Provintien tot Brussel vergadert, hier ghebleven, hebbende aen de voorsz. Heeren ende elders, daer het behoorde te kennen gegeven, 't ghene by de Heeren Gedeputeerde van de Heeren Staten Generael van de Vereenighde Provintien in de leste Ver-

gaderingh van den 17. deser Maent, voorgehouden was gheweest, zijn gelaft te verklaren, ende aen de voorsz Heeren Gedeputeerde by geschrifte over te geven, *Dat van haerder zyde in dese Handelingh niet en is geprocedeert, dan met alle trouwe, sinceriteyt, ende oprechtigheyt, sonder eenige neerstigheyt, devoir oft arbeydt naer ghelaten te hebben, die tot vorderingh van de voorsz. Handelingh soude mogen dienstigh zijn geweest;* hebbende sonderlingh soo veele te wege ghebracht, dat de Heer Hertogh van Aerschor (in wien sijn Majesteit vertoont heeft seer groot vertrouwen te hebben, als hem onder anderen mede ghenomincert hebbende tot Gouverneur van sijne Nederlanden) niet tegenstaende het onbequaem Saisoen van 't Jaer, die reyse heeft aengenoomen na Spangien, om sijne Majesteit van de gheheele gelegentheydt van de saecke mondelingh te onderrechten, ende by dit middel het succes daer van te faciliteren, ende dese Landen te onlasten van dit droef ende langhduyrigh Oorloghen, ende deselve te brengen tot die langh gewenschte ruste. Ende alsoo van dese reyse niet anders en werde verwacht dan alles goets; Soo en is niet dan met groot leet-wesen verstaen, dat de Heeren Staten Generael van de Vereenighde Provintien, by hunne Declaratie van den 16. van deser Maent (overgegeven in de Vergaderingh van den 17.) goet-gevonden hebben de begofte Handelingh te discontinueren: des te meer, datmen met goede redenen hoopen mochte, datmen binnen seer korten tijdt de goede effecten soude sien van de Negotiatie van de voorsz Heere Hertogh.

Actum by die voorsz Gecommitteerde den 26. Decembris 1633.

Was geteyckent,

J. Edelbeer.

Sy hebben ter Vergaderingh van haer Hoog. Mog. oock af-scheyt ghenomen / ende geproochen deur den Pensionaris Edelbeere, meest op den selven voet als de voogaende antwooydt. Daer op zijn Gecommitteerde de Heeren Ghaef van Cuylenborgh, Noortwijk, Heemstede, Knuyt, Ameronge, Walca, Haersolte, Schaffer, omme meergemelte Heeren Gecommitteerde van d'ander 3pde in haer Logijs te gaen balediceren ende goede reyse wenschen.

D'Oppgemeide Handelingh was soo ras niet afgehoochen / of men vingh aen met den Baron Char-nassé te tracteren: edoch ghenouchsaem in waer-wille van Hollandt: want deselve Provintie al in dien tijdt haer sochte deur een Dede of Treves 'ontlasten. Ende sulcks nu mislucht zijnde / heeft echter groote klachte ghedaen over hare achterheden / ende verklaert dat sy haer niet voyder konden beswaren / als met 3. Croupen / die op de 3. Staten van Oozloge bekent waren / dienvolgens vooz gelicentieert te houden alles wat zedert den Jaer 1628. geworpen was: viel oock ernstige besogne op het stuck der verminderde quoten van Sel-derlandt ende Ober-ffel / Et.

Dit psychelde de Provintien des te meet tot de Handelingh met Franckrijck / om een liberaele subsidie te krijpen tot onderhoudt van de Croupen / die Hollandt wilde casseren: ende om den Oozlogh offensibe te continueren / want de Heer Prince van Orangie wilde niet verstaen tot een defensijf: ende Franckrijck begaerde niet een sluyber subsidie te geven: ten waer men offensibe ginck ende attacques dede / want met simpele diversie was de Koningh niet te byden.

Met den Heer van Charnassé wierden ghemaectt herscheyden Projecten eermen het eens wiert. De Heer Prince van Orangie was seer ghenegen tot de Handelingh: Zeelandt heeft haer altydt wel by den Oozlogh bebonden. D'Andere Provintien bekommeten haer ghemeenlijck wepnigh met saecken van de Generalitept: ende laten die aenkomen op haer ordinarijs Gecommitteerde ter Generalitept comparerende: ende dese volghden seer het abbijs ende goet-binden van den Heer Prince / die deur Charnassé in 't particuliet groote hope wiert gegeven dat Franckrijck epndlijc tot ruptuce tegen Spangien soude te bewegen zijn. Een sake die in 't eerste

eerste aensien schein aennemelijck ende wenschelijck te sijn booz desen Staet : als waer deur men soude moghen hooopen dat epndelijck eens geheel Nederlandt van de Spaensche soude konnen werden gesupvert / ende ten deele aen desen Staet ten deele aen Vranckrijck acrestceeren.

Maer in Hollandt waren verscheyden Leden die dat verder insagen / ende daerom de Handelingh met Vranckrijck ongaern ingingen : vreesende / als het Oorlogh al schoon op het beste giuec : dat endlijck men alhier / in plaets van de Spaensche (die Vranckrijck ende wy te samen gemakelijck konden onderhouden) souden krijgen tot Aagebuyc het machtigh / ende deur aentwasch van 't meeste van Aeerclandt / seer formidabel Vranckrijck.

Daerom hebben eenighe Leden van Hollandt ghe daen navolgenbe Protestatien.

Alsoo de Heeren Gecommitteerde van Dordrecht ter Vergadering van hare Ed. Groot Mog. van wegen hare Heeren principalen specialijck sijn ghelast in de Handelingh met den Baron van Charnacé te helpen te wege brengen dat het Landt werde geconserveert in sijne vryheyt om met die van d'ander sijde te mogen Handelen in materie van Treves of Vrede, dan ende soo wanneer sulcx dienstich sal werden bevonden, Item dat de interventie van sijne Majesteit van Vranckrijck in sodanige Tractaten niet toe en werde gestaen uyt saecke van beding of stipulatie, ten ware saecke dat d'Interesten van Hoochghemelte sijne Majesteit klaer uytghedruckt sijnde men anders mocht bevinden te behooren, verstaende hare Heeren Principalen de voorz Interesten in aller manieren klaer te moeten werden gespecificceert ; Ende in cas niet tegenstaende alle ernstige debvoiren van de voorz Heeren Gecommitteerde conclusie by pluraliteit van stemmen mochte worden gemaeckt op't voorz subject, dat de voorz Heeren Gecommitteerde alsdan sullen hebben te verklaren in sodanige conclusie niet te konnen bewilligen, mitsgaders van't advijs der voorz Stadt Dordrecht notule te doen houden, ende Acte daer van te begeren om de proferiteit van de intentie van de voorz Heeren by alle gelegentheyt kondich te moghen maken. Ende alsoo op heden den 24. February 1634. In de voorz saecke tegens intentie van de voorz Heeren van Dordrecht is geconcludeert. Soo ist dat de voorz Heeren Gecommitteerde by desen verklaringh doen als boven is gheseyt. Act. den 24. Febr. 1634.

Dewyle de Gedeputeerde der Stadt Amsterdam bemerken dat eenige Leden deser Vergadering genegen sijn aen te gaen seker Tractaet by den Heere van Charnacé voorgelagen ende behandicht op beswaerlijcke conditien, ende dat 't selve soude strecken tot vermindering van de Souverainiteit ende vryheyt, mitsgaders tot verbrekinge van voorige intentien ende Resolutien solemnelijck ghenomen by de Regiering van Hollandt ende West-Vriesland, daer van de Stadt Amsterdam ende andere Steden met haer van een ghevoelen sijnde, aensienlijcke leden sijn, datmen oock in sodanighe swaerwichtighe saecke, die nas 't gevoelen sels van de confererende Leden groote consideratien aen beyde sijden heeft, nu tracht te besluyten by pluraliteit van eenighe meerder stemmen. Soo verklaren de voorz Gedeputeerde van Amsterdam by expresse last van hare principalen wel gheneghen te sijn tot een goet naerder Tractaet van Alliance, Vrientschap, correspondentie ende assistentie mette Kroone van Vranckrijck, mits dat het geschiede buyten engagement ende verminderen van de vryheyt ende Souverainiteit deser Landen, daer toe voor desen soo veel gedaen ende geleden is. Ende dat het andersints veel beter ware extraordinaris by dese Regeering soo veel middelen te vinden als gemelte Tractaet aen desen Staet soude toebrengghen, liever als het Landt in sijne vryheyt te praëjudiceeren. Maer indien alle de voorz vertooningen de meerder leden niet en souden konnen bewegen, Ende dat men soo praëjudiciablen Tractaet soude meenen voort te gaen : Soo sijn de voorz Gedeputeerde van Amsterdam oock gelaest, de andere Leden van verscheyden opinie sijnde te insinueren, dat sy niet en moghen noch sullen toestaen, soo veel in haer is

dat 't voorz Tractaet op den voet boven geroert werde aenghegaen, nochte dat het oock in 't vermoeden sy van andere leden teghens 't advys van soo notable Steden by pluraliteit te besluyten in saecken die raken de Souverainiteit ende het hoochste ghesach in de Regeeringh; daer in veel minder saecken als en middelen ende consenten gheen overstemminghe en valt. Ende indien 't selve des niet teghenstaende soude geschieden. Soo protesteren de Gedeputeerde van Amsterdam in den Name van hare principalen, daer aen ofte daer in geen part of deel te willen hebben, ende dat sy de vryheyt van 't Land (die den Voor-Ouderen soo dier geweest, ende ons oock als noch behoorde te wesen) met sodanige praëjudiciablen Tractaten niet en verstaen in haer Regard te laten verminderen. Ingelijcx datmen haer niet sal hebben te imputeeren de ongemacken ende verder onheylen. Ende 't ghevolgh die uyt dit engagement van de vryheyt ende gherechticheydt van 'i Landt sullen staen te verwachten, Ende verfoecken hier van infertie gedaen te worden in de publijcke Notulen deser Vergaderingh.

Overgegeven ter Vergadering van haer E. Groot Mog. by de Gedeputeerde der Stadt Amsterdam den 24. February 1634.

Met dese Protestatien hebben de Heeren van Rotterdam ende Alckmaer sich geconsoformeert : Ende de Heeren Edelen, van Haerlem, Leyden, Goude, Hoorn, Enckhuysen, ende meer andere Leden / ter contrarie gheprotesteert / met verklaringh in dien de boozs Protesten niet ingetrocken worden / dat sy ghe noorsacht souden wesen haere contraprotstatie mede schijftelijck over te leveren.

Hollandt hiong oock seer daer op dat de Coninck soude betalen de kosten van de vloote onder den Admirael Houtain gesonden / oock de ghesonchene Schepen voor Rochelle. Daer in woude Charnacé niet treden / alleen gaf Acte dat hy by den Coning daerom alle mogelijcke bewoiren soude doen.

Met Tractaet met hem epndelijck geslooten den 15 April 1634. Iupd als volghet.

Traitté pour sept ans fait entre le Roy par le Sieur Baron de Charnacé, & Messieurs les Estats des Provinces Unies des Pays bas, par leurs Deputés à la Haye le 15. Avril 1634.

Les Estats Generaux des Provinces Unies du Pays-bas, reconnoissans avec toute sorte de respect & gratitude, les bien-faits, faveurs & assistances qui de temps en temps leur ont esté départies de la France, & partant desirans de se procurer par tous moyens possibles la continuation & augmentation de la bonne amitié & Alliance dont il a plu au Roy Tres-Christien les honorer & contribuer en la presente constitution des affaires tout ce qui pourra servir à la grandeur de la France, bien public de la Chrestienté, & à l'affermissement & seureté de leur Estat, ont député à cet effet Messieurs le Comte de Culenbourg, Baror de Pallant, Wittem, Werde, Seigneur de Leede, Liendem, Wildemburch, Kentswiller, Lengeldorp, Bachem, Vrechem, Nicolas de Bouchorff, Seigneur de Noortwijck & Wimmenom, Baillif & grand Maistre des levées en Rhijnlant, Adriaen Pauw, Chevalier, Seigneur de Heemstede, Hoogerfmitde de Rietvuick & Nieuwekerck, Conseiller & Pensionnaire d'Hollande & West-Frise, Jean de Knuyt, Chevalier Seigneur dans le vieux & nouveau Vosmer, premier & representant Noblesse aux Estats de la Comté de Zeelande & Conseiller Ordinaire de son Excellence le Prince d'Orange, Adriaen Ploos Chevalier Seigneur de Oudegein, Tienhoven, & Gein, Pierre de Walta, Guillaume Ripperda, à Boxbergen, Bocolo, & Hengelo, & Bernard Coenders à Helpen, pour traiter avec le Sieur Baron de Charnacé Conseiller de sa Majesté en son Conseil d'Etat & cy-devant Ambassadeur en Alle-

magne, lesquels Deputés estans entrés en serieuse communication avec ledit Sieur de Charnacé, ont après plusieurs Conferences en vertu de leurs respectifs pouvoirs cy-apres inserés, traité, convenu & arresté les Conditions & Articles qui ensuivent.

I.
Premierement lesdits Seigneurs des Estats Generaux promettent de continuer à faire la guerre par mer & par terre avec toutes leurs forces, aux Espagnols & Provinces qui en dépendent, sans pouvoir entrer ny entendre à aucun Traité de Paix, Trêve, ou suspension d'Armes directement, les huit premiers mois suivans, ny les pouvoir conclure de douze mois; le tout à commencer du premier jour du mois de May prochain.

II.
Sa Majesté promet aussi de ne traiter de huit mois, & de ne conclure de douze mois, avec le Roy d'Espagne aucun accommodement sur les affaires & differens qui son, entr'eux, & d'employer son pouvoir vers les Ministres de la Couronne de Suede, & les Princes confédérés en l'Allemagne de faire le mesme.

III.
Lesdits Sieurs Estats Generaux feront publier derechef & effectuer de bonne foy, quand l'occasion en presentera la déclaration qu'ils firent l'année 1632. pour ceux de la Religion Catholique Romaine, dans toutes les Provinces qui s'uniront ou rendront volontairement, & sans contrainte à eux: Et pour ceux qui seront pris par la force des armes, d'autant qu'ils n'ont pas le pouvoir d'en refoudre & s'engager sans le consentement en consideration des instances reiterées qu'en a fait le Roy, d'en faire rapport aux Provinces susdites, afin qu'il leur plaife adviser quelque contentement, ils en pourront donner à sa Majesté.

IV.
Et si apres les douze mois susdits, lesdits Sieurs des Estats Generaux veulent traiter & conclure Paix ou Trêve avec leurs Ennemis, ils ne le pourront faire durant ce present Traité sans intervention de sa Majesté, & déclareront en tel cas à leurs ennemis par escrit que le Traité qu'ils pourront lors faire avec eux, ne porra prejudicier à celuy-cy, lequel non-obstant demeurera en sa force & valeur, comme aussi si sa Majesté vient à traiter, declarera le mesme.

V.
Et pour ce que lesdits Sieurs des Estats Generaux ont quasi seuls soutenu si longues années, une guerre tant sanglante & ruineuse, & la continuent encore contre un trespuissant Enemy, sa Majesté promet de leur donner par chacun an de ce Traité, à commencer au jour du daté des presentes la somme d'un million de livres, outre celuy qu'elle leur a promis par le Traité fait avec eux le 17. Juin l'an 1630. c'est à dire deux millions de livres en tout payable de six mois en six mois, par portions esgales, à commencer les premiers d'Aoust & Fevrier prochain, & leur donne d'avantage la somme de trois cens mil livres par chacun an, en la façon suivante; c'est à sçavoir, leur entretiendra, quand il en sera requis, un Regiment de gens de pied, pareil à celuy du Sieur Marechal de Chastillon, & une Compagnie de Cavallerie ou l'argent de ladite Compagnie à son choix, jusques à la concurrence desdits trois cens mil livres. l'un & l'autre aux conditions portées par un escrit a part, de mesme datte de ce Traité; Et si lesdits Sieurs les Estats ne requierent ledit Regiment, sa Majesté ne sera obligée au paiement de ladite somme de trois cens mil livres.

VI.
Si pendant les années de ce present Traité, lesdits Seigneurs des Estats Generaux viennent à conclure un Traité de Paix ou Trêve avec leurs Ennemis, le Roy promet d'en demeurer guarand, en sorte que si puis apres le Roy d'Espagne contrevenoit aux choses promises audit Traité, ou que sous quelques pretexte que ce peut estre directement il attaquoit lesdits Seigneurs des Estats Generaux es Pays, Terres, & places qu'ils possèdent ou tiennent au jour de ce present Traité, en sorte qu'il rompiest generally avec le Roy d'Espagne: Le Roy s'oblige dès à present de faire le mesme & rompre generally avec le Roy d'Espa-

gne à guerre ouverte par Mer & par Terre. & de ne pouvoir apres faire Paix ny Trêve, que conjointement avec lesdits Seigneurs les Estats, & de leur consentement.

VII.
Comme en cas pareil, la Paix ou Trêve estant une fois concludé, si puis apres le Roy d'Espagne, sous quelque pretexte que ce peut estre, directement ou indirectement attaquast le Roy es Pays, Terres & places qu'il tient au jour de ce Traité, en sorte que sa Majesté rompiest generally avec le Roy d'Espagne, lesdits Seigneurs s'obligent dès à present de faire le mesme, & rompre generally avec le Roy d'Espagne à guerre ouverte, par Mer & par Terre, & de ne pouvoir puis apres faire ny Paix ny Trêve, que conjointement avec le Roy & de son consentement.

VIII.
Et touchant les Interests du Roy, que le Sieur de Charnacé a donné par escrit, & spécifié en certains Articles signées de sa main, dont la Copie signée des Deputés desdits Seigneurs les Estats luy a esté donnée, si sa Majesté venoit à estre attaquée, ou inquietée par le Roy d'Espagne à l'occasion d'iceux, de sorte que sa Majesté rompiest generally, comme dit estre lesdits Seigneurs Estats Generaux seront obligés de rompre & continuer la guerre contre les Espagnols, & de ne faire ny Paix ny Trêve que conjointement avec sa Majesté, & de son consentement: comme aussi sa Majesté ne pourra faire ny l'un ny l'autre que conjointement avec lesdits Seigneurs les Estats, & de leur consentement.

IX.
Si l'Empereur, Ferdinand Archiduc d'Autriche ou autres Princes de sa maison ou dépendant d'icelle, apres le Traité de Paix ou Trêve, faits sous quelque pretexte que ce soit, directement ou indirectement vint à attaquer lesdits Sieurs Estats les Generaux es Pais, Terres & places qu'ils tiennent au jour de ce present Traité, en sorte que lesdits Sieurs les Estats Generaux rompiest generally avec ladite Maison d'Autriche, sa Majesté s'oblige de faire le mesme, & de ne faire puis apres aucun Traité de Paix ou Trêve, que conjointement avec lesdits Sieurs Estats & de leur consentement. Comme en cas pareil, si ledit Empereur ou autre Prince, ou dépendant de la Maison d'Autriche, apres le Traité de Paix ou Trêve susdite, attaquoit directement ou indirectement quelque pretexte que ce soit, le Roy es Pays, Terres & places qu'il tient au jour de ce present Traité, en sorte que sa Majesté rompiest generally avec eux, lesdits les Sieurs Estats Generaux s'obligent de faire le mesme, & de ne faire puis apres Paix ny Trêve que conjointement avec sa Majesté, & de son consentement.

X.
Le present Traité ne prejudiciera à celuy qui a esté fait cy-devant le 17. Juin de l'an 1630. lequel demeurera en sa force & valeur en toutes les choses qui ne sont portées en iceluy, durera ledit Traité sept années, à commencer du jour & datte des presentes, comme aussi le precedent Traité de l'an 1630. sera continué pour ledit terme, & tenu comme inseré de mot en mot dans le present Traité, de sorte que lesdits Traités dureront autant l'un que l'autre, & seront renouvelés & continués apres lesdits sept années, si on y peut entendre de part & d'autre.

XI.
Mais si sa Majesté aime mieux rompre avec l'Espagne que de fournir le million & les trois cens mil livres à la façon susdite, lesdits Sieurs les Estats Generaux s'obligeront de ne traiter avec leurs ennemis que conjointement avec le Roy, & de son consentement. Comme aussi sa Majesté s'obligera reciproquement de ne traiter avec les Espagnols que conjointement avec lesdits Sieurs les Estats, & de leur consentement, & sera deschargé en outre du million qu'il leur a promis par le Traité de l'an 1630.

XII.
Et quand il plaira au Roy de rompre avec le Roy d'Espagne, seront préalablement faits partages raisonnables des Conquestes de part & d'autre.

XIII. Ce

XIII.

Ce Traité sera agréé & ratifié par le Roy & les Estats Generaux, selon la forme accoustumée & la plus valable qui se pourra desirer, dans six semaines ou deux mois, & délivré entre les mains des Ministres de sa Majesté & desdits Sieurs Estats Generaux, pour estre accompli & exécuté selon la forme & teneur. En foy de quoy nous fudits, Baron de Charnacé, & Deputés des Estats Generaux, avons en vertu de nos pouvoirs signé ces presentes de nostre Sceau ordinaire, & a icelles fait apposer le Chacnet de nos armes. Fait à la Haye, le 15. jour d'Avril mil six cens trente quatre.

Traactaet voor seven jaren, gemaect tusschen de Koningh, door de Heer Baron van Charnacé, en mijn Heeren de Staten der Vereenighde Nederlanden, door hun Gedeputeerden in den Hage, de 15. van April, 1634.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, Erkennende met alle soorte van respect en danckbaerheit de weldaden, faveuren en adfittentien, die van tijd tot tijd door Vranckryck aen hen meê-gedeelt zijn, en begeerende dieshalven voor sich te bevorderen, door alle moghelijcke middelen, de continuatie en vermeerderingh van de goede vrendtschap en Alliantie, daer meê het den Christelijckste Koningh belieft heeft hen te vereeren, en, in tegenwoordige constitutie der saecken, al't geen te contribueren, dat dienen sal konnen tot de grootheyte van Vranckryck, tot gemeene welstant van de Christenheyte, en tot de bevestigingh en verkeringh van hun Staet, hebben tot dese effect gedeputeert mijn Heer de Graef van Kulenburgh, Baron van Pallant, Wittem, Heer van Leden, Lienden, Wildenburgh, Kentwiller, Lengeldorp, Bachem, Urechem, Nicolaes van Boukhorst, Heer van Noortwijck en Wimmenum, Baljuw en Dijk-graef van Rhyndlandt, Adriaen Paeuw, Ridder, Heer van Heemstede, Hoogersmilde, van Rietvincken Nieuwekerck, Raet en Pensionaris van Hollandt en West-Vrielandt, Jan de Knuyt, Ridder, Heer in d' oude en nieuwe Vosmeer, d' eerste en vertoonende d' Adel in de Staten van 't Graeffschap van Zeelant, en ordinaer Raedts-Heer van sijn Excellentie de Prince van Orange, Adriaen Ploos, Ridder, Heer van Oudegeyn, Tienhoven en Geyn, Pieter van Walta, Willem Ripperda, a Boxbergen, Boculo en Hengelo, en Bernard Koenders a Holsen, om te tracteren met de Heer Baron van Charnacé, Raetsheer van sijn Majesteyt in sijn Raet van Staet, en hier voor Ambassadeur in Duytslandt, welcke Gedeputeerden, getreden zijnde in serieuze communicatie met de geseyde Heer van Charnacé, hebben na veel Conferentien, uyt kracht van hun respectieve Pouvoys en Machten, hier na geïnserceert, getraecteert, verdragen, en gearresteert de conditien en Artijckelen, die hier volgen.

I.

Eerstelijck beloven de geseyde Heeren Staten Generael te continueren in 't oorlogen ter Zee en te Land met al hun krachten tegen de Spangarden, en de Landschappen, die van hen dependieren, sonder te vermogen te treden of te verstaen tot eenighe handelingh van Vrede, Treves, of Schorsingh van wapenen, directelijck of indirectelijck d' acht eerst-volgende maenden; noch die te mogen sluyten binnen twaelf maenden; alles te beginnen van d' eerste dagh des maents van May naest-komende.

II.

Sijn Majesteyt belooft oock binnen acht maenden niet te handelen, en binnen twaelf maenden niet te sluyten met de Koningh van Spangien eenigh accommodement op d' affairen en differenten, die tusschen hen zijn, en sijn macht t' imployeeren by de Ministers van de Kroon van Sweden; en de geconfedereerde Princen in Duytsland, om desgelijcks te doen.

III.

De geseyde Heeren Staten Generael fullen weer doen publiceren, en getrouwelijck effectuieren, als d' occasie sich vertoonen sal, de Declaratie, die sy in 't Jaer

van seftchien hondert twee ende dertigh, deden voor de gheuen van de Roomsche Catholijcke Religie, in alle de Provintien, die sich met hen fullen vereenigen, of gewillighlijck en sonder dwang aen hen overgeven. En war de gheuen aengaet, die door geweldt van Wapenen gewonnen zijn, dewijl sy gheen macht hebben om beluyt daer af te maken, en sich daer in te begeven, sonder de toestemmingh der Provintien, soo beloven de geseyde Heeren Staten, in consideratie der geduerige instantien, die de Koningh daer af doet, rapport daer af aen de voorgeseyde Provintien te doen, op oar'et hen belieft t'aduiteren wat contentement sy daer in aen sijn Majesteyt fullen mogen geven.

IV.

En indien na de voor-genoemde twaelf maenden de geseyde Heeren Staten Generael willen Vrede of Treves met hun vyanden tracteren en sluyten, soo fullen sy, geduerende dit tegenwoordigh Traactaet, sulcks niet vermogen te doen sonder interventie of tusschenkomst van sijn Majesteyt, en in sulck een geval aen hun vyanden by geschrift verklaren dat her Traactaet, 't welck sy dan met hen souden mogen maken, niet aen dit sal mogen prejudicieren en nadeeligh zijn, 't welck niet tegenstaende in sijn kracht en waarde sal blijven, gelijk oock sijn Majesteyt, soo hy komt te tracteeren, desgelijcks verklaren sal.

V.

En om dat de gheseyde Heeren Staten Generael by na alleen soo lange jaren soo bloedigh en verderfelijck een Oorlogh ghesustineert en ondersteunt hebben, en hem noch tegen een machtige vyand continueren, soo belooft sijn Majesteyt aen hen te gheven in yeder Jaer van dit Traactaet, te beginnen van de dagh des datums der tegenwoordighen, de somma van een Millioen ponden, boven de gheen, die hy aen hen belooft heeft door het Traactaet, met hen ghemaect op de 17. van Junius, in 't Jaer seftchien hondert dertigh, dat is twee Millioenen ponden, in 't geheel te betalen van ses tot ses maenden, in twee gelijcke partyen en deelen, te beginnen d' eerste dagh van Augustus, en van Februarus naestkomende. Ja sijn Majesteyt geeft noch aen hen een de somma van drie hondert duysent ponden voor yeder Jaer op de volgende wijse: te weten hy sal, als hy daer toe verlocht sal zijn, voor hen onderhouden een regiment van Voetvolck, ghelijck met dat van de Heer Maerschalck van Chastillon, en een Compagnie van Ruytery, of het gelt van de gheseyde Compagnie naer sijn believen tot de beloopingh der geseyde drie hondert duysent ponden, te een en 't ander naer de conditien, vervat in een besonder geschrift van de selve datum van dit Traactaet. En indien de gheseyde Heeren Staten het geseyde Regiment niet cyschen, soo sal sijn Majesteyt niet verplicht zijn aen de betalingh van de geseyde somma van 300000. ponden.

VI.

Indien in de Iaren van dit tegenwoordigh Traactaet de gheseyde Heeren Staten Generael komen te sluyten een Traactaet van Vrede of Treves met hun vyanden, soo belooft de Koningh borgh daer voor te blijven, in voegen dat, *soo de Koningh van Spangien daer nae de tegen de dingen, die in 't geseyde Traactaet beloofd zijn, of dat hy, onder hoedanigh schijn het oock sou mogen wesen, de geseyde Heeren Staten Generael directelijck aentaste in de Landen en Plaetsen, die sy op de dagh van dit tegenwoordigh Traactaet besitten of houden, in voegen dat sy generalijck met de Koningh van Spanjen braken, de Koningh sich van nu af verplicht desgelijcks te doen, en generalijck te breken met de Koningh van Spangien, met open Oorlagh ter Zee en te Land, en daer nae niet te moghen maken Vrede noch Treves: dan conjunctelijck ende gesamentlijck met de geseyde Heeren Staten, en met hun toestemmingh.*

VII.

Ghelijck oock in gelijck geval, indien de Koning van Spangien, nae dat de Vrede of Treves eenmael geflooten is, onder hoedanige schijn het oock sou mogen wesen, directelijck aentaste de Coningh in sijn Landen en plaetsen, die hy op dese dach van het tegenwoordigh Traactaet besit of houdt, in voegen dat sijn Majesteyt generalijck brack met de Koningh van Spangien, soo verplichten sich de geseyde Heeren van nu af desgelijcks te doen,

en generalijk met de Koningh van Spangien te breeken, met open oorlogh ter zee en te land, en daer na niet te mogen maken Vrede of Treves, dan conjunctelijck, en gesamentlijk met de Koningh, en met sijn toestemmingh.

VII.

En aengaende d'Interessen des Konings, die de Heer van *Charnacé* by geschrift heeft gegeven, en gespecificeert in sekere Artikelen, met sijn hand getekent, daer af de getekende Cope van de Gedeputeerden der geseyde Heeren Staten aen hem is geleevert, indien sijn Majesteit om de oorfaeck soodanigh aengestaft, en door de Coningh van Spangien gemoeyt wierd, dat sijn Majesteit generalijk brack, ghelijck gesegt is, soo sijn de geseyde Heeren Staten verplicht te breken, en d'oorlogh tegen de Spangiaerden te continuieren, en geen Vrede noch Treves te maecten, dan conjunctelijck en gesamentlijk met sijn Majesteit, en met sijn toestemming: gelijk oock sijn Majesteit niet sal vermogen Vrede of Treves te maken, dan conjunctelijck en gesamentlijk met de geseyde Heeren Staten, en met hun toestemmingh.

IX.

Indien de Keyser *Ferdinand*, Eertz Hertogh van Oostenrijck, of andere Vorsten van sijn Huys, of daer aen dependeerende, nae het Tractaet van de ghemaecte Vrede of Treves, onder hoedanige schijn het oock zydirectelijck of indirectelijck, quam aentasten de gheseyde Heeren Staten Generael in de Landen en plaetsen, die sy op de dagh van dit tegenwoordigh Tractaet houden, in voeghen dat de geseyde Heeren Staten Generael generalijk braken met het geseyde Huys van Oostenrijck, so verplicht sijn Majesteit sich desghelijcks te doen, en daer na geen Vrede noch Bestant te maken, dan conjunctelijck, en gesamentlijk met de gheseyde Heeren Staten, en met hun toestemming. Gelijk oock in gelijke geval, indien de geseyde Keyser, of ander Vorst of Dependent van 't Huys van Oostenrijck, nae het Tractaet van Vrede of Treves boven genoemt, directelijck of indirectelijck, onder hoedanige schijn dar het zy, de Koningh aentasten in de Landen en plaetsen, die hy besitten houd in de dagh van dit tegenwoordigh Tractaet, in voegen dat sijn Majesteit generalijk met hen brack, soo verplichten de geseyde Heeren Staten Generael sich desghelijcks te doen, en daer nae niet te maken Vrede noch Treves, dan conjunctelijck en gesamentlijk met sijn Majesteit, en met sijn toestemmingh.

X.

Dit tegenwoordig Tractaet sal niet prejudiceeren noch nadeeligh zijn aen 't geen, 't welk hier voor op de 17. Junius van 't jaer 1630. gemaect is, 't welck in sijn kracht en waerde sal blijven in alle de dingen, die daer niet in begrepen zijn; en het geseyde Tractaet sal seven jaren dueren, te beginnen van de dagen en datum der tegenwoordigen; gelijk oock het voorgaende Tractaet van 't jaer 1630. gecontinueert sal zijn voor de geseyde tijd, en gehouden als geintereert en in-gevoegt van woort tot woort in dit tegenwoordig Tractaet; in voegen dat de geseyde Tractaeten 't een soo lang als 't ander sal dueren, en nae de geseyde seven jaren weer vernieuwt en gecontinueert worden, so men van weer-zijden daer toe verstaen kan.

XI.

Maer indien sijn Majesteit liever met Spangien wil breeken, dan de 1300000 ponden op de voorgenoemde wijze fourneeren en beschaffen, soo sullen de geseyde Heeren Staten Generael sich verplichten niet met hun vyanden te handelen, dan conjunctelijck, en gesamentlijk met de Koningh, en met sijn toestemmingh. Gelijk oock sijn Majesteit sich reciprokelijck verplichten sal niet met de Spangiaerden te handelen, dan conjunctelijck en gesamentlijk met de geseyde Heeren Staten, en met hun toestemmingh, en sal daer boven onlast zijn van de Millioen, die hy aen hen beloofst heeft door het Tractaet van 't Jaer 1630.

XII.

En als het den Koningh believen sal met de Koningh van Spangien te breken, soo sal te vooren redelijck partage en deeling van de Conquesten van weer-zijden gedaen worden.

Dit Tractaet sal gheagreert en gheratificeert worden door de Koningh, en door de Staten Generael, nae de ghewoone forme, en nae de krachtigste, die men begeeren kan, in detijd van ses weken, of twee maenden, en geleevert worden in handen der Ministers van sijn Majesteit, en van de geseyde Heeren Staten Generael, om vervult en geëxecuteert te worden nae de forme en inhoudt. Tot bevestingh van 't welck wy voorgenoemden, Baron van *Charnacé*, en de Gedeputeerden der Staten Generael, uyt kracht van onse Pouvoirs en Macht-brieven, dese tegenwoordigen met ons ghewoon merck hebben getekent, en ons Zegel-wapen daer aen doen setten. Gedacn in den Hage, den 15. dagh van April, 1634.

Articles & Conditions accordées entre le Roy & Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, par le Sieur Baron de Charnacé, Conseiller de sa Majesté en ses Conseils &c. Et Messieurs les Deputés des Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, pour la levée & entretien d'un Regiment de gens de pied François, & d'une Compagnie de Cavallerie, en cas qu'il plaise à sadite Majesté donner ladite Compagnie.

I.

Premierement ledit Regiment fera d'autant de Compagnies, & chaque Compagnie d'autant de Soldats qu'est celuy de Monsieur le Marechal de *Castillon*; Et la Compagnie de Cavallerie de mesme que celles des Sieurs du *May & St. Martin*.

II.

Le Roy payera la levée dudit Regiment & Compagnie, & lesdits Sieurs les Estats Generaux leur donneront les Armes, sans en pretendre aucun remboursement, & fourniront des Vaisseaux & des Vivres pour le passage des uns & des autres, aussi sans restitution de frais.

III.

Le Roy donnera toutes les Charges & Officies dudit Regiment & Compagnie de Cavallerie à la levée, & lors qu'elles viendront à vaquer sa Majesté en disposera ainsi qu'il luy plaira.

IV.

Si les affaires de la France obligent le Collonel de ramener ledit Regiment & Compagnie de Cavallerie en France, lesdits Sieurs Estats Generaux promettent luy donner toute aide & assistance, ne retenir aucun de ces Soldats, luy fournir de Vaisseaux pour le ramener avec tout, ou partie dudit Regiment & Compagnie, en tel lieu ou lieux du Royaume qu'il voudra aller; à la charge que l'on payera ausdits Sieurs les Estats ce que peut monter la dépense dudit Regiment, pendant le temps qui pourroit rester; lors du Traitté fait ce jourd' huy & lesdits Vaisseaux seront fournis desdits Sieurs les Estats gratuitement au temps requis par ledit Collonel.

V.

Lesdits Sieurs Estats Generaux ne voulans pas traiter, plus mal ledit Collonel, Capitaines & Officiers dudit Regiment & Compagnie de Cavallerie, que ceux des autres François qui sont à leur service, & pour ce, les rendre d'autant plus affectionnées, promettent & s'obligent de leur donner del'argent qui viendra de France; les mesmes pensions qui ont esté promises au Collonel, Officiers & Capitaines du Regiment de Monsieur le Marechal de *Castillon*, & des Compagnies de Cavallerie des Sieurs du *May & de St. Martin*; dont l'argent sera mis entre les mains dudit Collonel à Paris, ou icy à la Hage à son choix, pour estre distribué selon la volonté du Roy: lequel argent sera pris de celuy qui sera payé du Roy pour chaque année au premier terme.

VI.

Le Traité fait ce jourd'huy entre le Roy & Messieurs le Estats Generaux, par lequel la Majesté s'oblige d'entretenir ledit Regiment & Compagnie de Cavallerie, venant à expirer ou se rompre pour quelque cause que ce soit, en sorte que la Majesté n'entretient plus ny l'un ny l'autre, lesdits Sieurs Estats Generaux promettent & s'obligent de les entretenir au meisme pied & conditions du plus ancien Regiment & Compagnie de Cavallerie Françoises qu'ils ayent maintenant à leur service, tant pour ce qui est du Collonel, qu'Officiers, Capitaines & Soldats & aussi long-temps qu'ils auront des Troupes Françoises à leur service, sans leur pouvoir rabattre aucune chose de ce qui se paye maintenant audit Regiment dudit Sieur Marechal de *Chastillon*, & premiere Compagnie de Cavallerie, sinon en cas que l'on rabatist à toutes les troupes generalement.

VII.

Le Collonel estant absent pour le service du Roy, lesdits, Sieurs Estats Generaux ne pourront retenir ses gages ou appointemens quelques Placats ou Ordonnances qu'ils ayent faites, ou puissent faire cy-aprés à l'encontre.

VIII.

Lesdits Sieurs Estats promettent de repartir ledit Regiment & Compagnie de Cavallerie, tant pour le payement des Soldats que des Officiers créés en la premiere levée, dont le nombre & la paye ne seront diminués sur les Provinces qui les agreront, & dont ils seront acceptés, qui les payeront dès le mois que la Majesté ne les entretiendra plus sans pouvoir laisser plus d'un mois en arriere.

IX.

En encores que lesdits Sieurs Estats Generaux entretiennent lors, comme dit est, le susdit Regiment & Compagnie de Cavallerie, & qu'ils dependent lors immediatement d'eux; ils promettent neantmoins que toutesfois & quantes que ledit Collonel voudra ramener ledit Regiment en France, lesdits Sieurs Estats Generaux luy en donneront la permission sans aucun delay, payeront effectivement tout ce qui leur sera deu leur donnant un mois de gages, & fourniront incontinent de Vaisseaux à leurs despens pour les mener en tels lieux de France que ledit Collonel desirera; Ce qui s'entend ainsi, si ledit Regiment venoit à estre licentié.

X.

Si la Majesté ne peut estre induite à entretenir ladite Compagnie de Cavallerie avec le Regiment, les conditions cy-dessus inserées ne laisseront pas d'avoir lieu pour le Regiment seul, sans que le manquement de la susdite Compagnie en puisse empescher l'effect. Ainsi fait à la Haye par nous soubzsignés le 15. Avril 1634. Ainsi signés. *Hercules de Charnacé, Floris Comte de Culenborgh, Nicolas de Bouckhorst, Adriaen Pauw, Jean de Knuyt, Adriaen Ploos, W. Ripperda, B. Coenders de Helpen.*

Artickelen en Conditien, geaccordeert tusschen de Koning, en mijn Heeren de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, door de Barron van Charnacé, Raedts-Heer van sijn Majesteyt in sijn Raden &c. en mijn Heeren de Gedeputeerden der Heeren Staten Generael van de Vereenighde Nederlanden, voor de werwingh en onderhouding van een Regiment Fransche Voet-knechten en van een Vaendel Ruytery, in geval dat het aen sijn geseyde Majesteyt beliest het geseyde Vaendel te geven.

FErstelick. het geseyde Regiment sal bestaen in soo veel Compagnien, en yeder Compagnien in soo veel Soldaten, als dat van mijn Heer de Marechal van

Chastillon, en de Compagnie van gelijcken als die van de Heeren *du May* en *S. Martin*.

II.

De Koningh sal betaelen de werwingh van 't geseyde Regiment, en van de geseyde Compagnie; en de geseyde Heeren Staten Generael sullen hen de wapenen geven, sonder eenige weer-uytkeering daer af te pretendeeren, en sullen oock schepen en lijfthocht fourneeren voor de passage van d'eenen en d'anderen, oock sonder restitutie der kosten.

III.

De Koningh sal al d' Ampten en Officien van 't geseyde Regiment, en Compagnie Ruyters in de werwing begeben; en als sy open sullen komen, sal sijn Majesteyt daer af disponeren gelijck hem behagen sal.

IV.

Indien de saken van Vranckrijck de Colonel verplichten het geseyde Regiment, en Compagnie Ruyters weer in Vranckrijck te brengen, soo beloven de geseyde Heeren Staten Generael aen hem alle hulp en bystandt te geven, geen van sijn Soldaten te weerhouden, Schepen aen hem te fourneeren en te bestellen, om dat weer wegh te voeren, mer het geheel of een deel van 't geseyde Regiment, en Compagnie in foodanigh een plaets, of plaetsen van 't Koninckrijck, als hy sal begeeren te trecken; op conditie nochtans dat men aen de geseyde Heeren Staten 't geen sal betalen, 't welck de kosten van 't geseyde Regiment sal bedragen, die dan sou mogen restteeren van het Traetaet, dese dagh gemaect; en de geseyde Schepen sullen door de geseyde Heeren Staten gefourneer worden gratuitelijck, en sonder te betalen, in de tijd, door de geseyde Colonel verfocht.

V.

De geseyde Heeren Staten Generael, de geseyde Colonel, Capiteynen en Officieren van 't geseyde Regiment en Compagnie Ruyters niet qualijcker handelen willende dan de ghenen der andere Franschen, die in hun dienst zijn, en om hen te meer tot hen geaffectioneert te maecken, beloven en verplichten sich 't gelt van 't welck van Vranckrijck sal komen, de selve Pensionen te gheven, die beloost hebben geweest aen de Colonel, Officieren en Capiteynen van 't Regiment van mijn Heer de Marechal van *Chastillon*, en der Compagnien Ruyters van de Heeren *du May*, en van *S. Martin*, daer af 't gelt gestelt sal worden in handen van de geseyde Colonel te Parijs, of hier in den Haghe naer sijn keur, om naer de wil des Konings gedistribueert te worden: welck gelt genomen sal worden van dat, 't welck de Koning sal betalen voor yder Jaer van d'eerste termijn.

VI.

Indien 't Traetaet, dese dagh gemaect, tusschen de Koning, en mijn Heeren de Staten Generael, door 't welck sijn Majesteyt sich verplicht 't geseyde Regiment en Compagnie Ruyters t'onderhouden, quam t'expireren, of te breeken, om hoedanigh een oortaeck het oock zy, in voegen dat sijn Majesteyt voortaan geen van beyde onderhoud, soo beloven en verplichten sich de Heeren Staten Generael hen t'onderhouden op de selve voet, en conditien van 't oudste Regiment en Compagnie Ruyters der Franschen, die sy nu in hun dienst hebben, soo voor 't geen, dat de Colonel aengaet, als voor d' Officieren, Capiteynen en Soldaten, en soo lang als sy Franscher oepen in hun dienst sullen hebben, sonder hen yets te mogen verminderen van 't geen, 't welck nu betaelt word aen d' geseyde Regiment van de Heer Marechal van *Chastillon*, en aen de eerste Compagnie Ruyters, en in geval dat men verminderde, aen al de troepen in 't gemeen.

VII.

Als de Colonel ten dienst des Konings afwesigh is, soo sullen de geseyde Heeren Staten Generael sijn gagie of appointementen niet mogen weerhouden, wat Placcaten of Ordonnantien sy gemaect hebben, of hier na daer tegen sullen kunnen maken.

VIII.

De geseyde Heeren Staten beloven het geseyde Regiment en Compagnie Ruyterste repartieren, soo voor de betaling der Soldaten, als van d' Officieren, in d'eerste werwingh verkofen, daer af het getal en de betaling niet

vermindert sal worden op de Landtschappen, die hen sullen agre-eeren, en daer af aen-genomen sullen zijn; die hen betalen sullen sedert de maent dat sijn Majesteit hen niet meer sal onderhouden, sonder meer dan een maent tot achterstallingh te mogen laten.

IX.

En hoewel de geseide Heeren Staten Generael dan, gelijk geseight is, het voor-genoemde Regiment, en de Compagnie Ruyters onderhouden, en dat sy dan immediatelijck van hen dépendeeren, soo beloven sy nochtans dat, soo dickwils en soo meenighmael, als de geseide Collonel het geseide Regiment weer nae Vranckrijk sal willen brengen, de geseide Heeren Staten Generael aen hem, sonder eenigh uytstel, verlof sullen geven, en effectijvelijck al't geen betalen, datmen aen hen schuldigh sal zijn, met een maent soldy aen hen te gheven. Sy sullen hen oock terstondt. schepen op hun kosten fourneeren, om hen in foodanighe plaetsen van Vranckrijk te voeren, als de geseide Collonel sal begeeren; 't welck dus verstaen wordt, soo men 't geseide Regiment quam te licentieeren, en te slaken.

X.

Indien sijn Majesteit niet bewogen kan worden tot de geseide Compagnie Ruyters beneffens het Regiment 't onderhouden, soo sullen nochtans de conditien, hier voor geinsereert en ingevoeght, plaets hebben voor het Regiment alleen, sonder dat de manquement van de voor-seide Compagnie d'uytwerkingh daer af sal konnen beletten. Aldus ghedaen in den Hage, door ons onder-gheteckent, op den 15. dagh van April, in 't jaer 1634.

Aldus geteekent,

Hercules van Charnacé, Floris Graef van Kullenburgh, Nicolaes van Boeckhorst, Adriaen Paeuw, Jan de Knuyt, Adriaen Ploos, W. Ripperda, B. Coenders van Helpen.

Estats & departement de la somme de vingt un mille cinq cens livres réservée & stipulée par le Traitté de l'Aliance conclue aujourd'hui pour les hauts Officiers & Capitaines d'un nouveau Regiment & Compagnie de Cavallerie, nouvelle à lever & autres Officiers cy-aprés nommés, par forme d'augmentation de pension & appointement extraordinaire des deniers que sa Majesté fournira aux Sieurs Estats Generaux en vertu dudit Traitté.

Premierement

AU Collonel du nouveau Regiment	2000. L.
Au Lieutenant Collonel nouveau Regiment	1000. L.
Au Sergeant Major du nouveau Regiment	500. L.
Aux xiiij. Capitaines du nouveau Regiment chacun.	500. L.
Au Capitaine de la Compagnie de Cavallerie nouvelle	1000. L.
Au Seigneur Duc de Buillon pension de Colonel	2000. L.
Au mesme comme Capitaine de Cavallerie	1000. L.
Au Marechal de Chastillon Capitaine d'une Compagnie de Cavallerie	1000. L.
Au Vicomte de Machaut Capitaine d'une Compagnie de Cavallerie	1000. L.
Au Seigr. Fontaine Capit. d'une Compagnie de Cavallerie	1000. L.
Au Seigr. Cormont Capitaine d'une Compagnie de Cavallerie	1000. L.
A Monsieur de la Force Capit. d'une Compagnie de Cavallerie	1000. L.
Aux quatre Capit. derniers du Regiment de Monsieur de Candale chacun	500. L.

Et les pensions & appointements susdit du Collonel, & autres Officiers, & Capitaines du nouveau Regiment, & du Capitaine de la Compagnie de Cavallerie nouvelle, seront mis ainsi qu'il est porté par le Traitté, mais les pensions & appointements du Duc de Bouillon, & des autres Capitaines de Cavallerie, susmentionnés seront mis entre les mains du Seigneur Ambassadeur de Roy Tres-Chrestien icy ou en France à son choix. Fait & arresté à la Haye le quinzed'Avril. 1634.

Ainsi signé.

Hercules de Charnacé, Floris Comte de Kullenburgh, Nicolaes de Boeckhorst, Jean de Knuyt, Adriaen Ploos, Wilhelm Ripperda, B. Coenders de Helpen.

Staet en verdeling van de somma van 21000 en 500 ponden, ghereserveert en gestipuleert door het Tractaet van Alliantie, bedengeslooten, voor de hooge Officieren en Capiteynen van een nieuw Regiment, en Compagnie Ruyters, die nieuwelijcks te Werven zijn, en van andere Officieren, hier na genoemt, by forme van Augmentatie en vermeerderingh van pensioen en appointement extraordinair der penningen, die sijn Majesteit, uyt kracht van 't geseide Tractaet aen de Heeren Staten Generael sal forneeren en bestellen.

Eerstelijck.

A En de Collonel van 't nieuwe Regiment	2000. p.
Aen de Luytenant Collonel van 't nieuwe Regiment	1000. p.
Aen de Sergeant Major van 't nieuwe Regiment	500. p.
Aen veertien Capiteynen van 't nieuwe Regiment, yder	500. p.
Aen de Capiteyn van de nieuwe Compagnie Ruyters	1000. p.
Aen de Heer Hertogh van Buillon pensioen van Collonel	2000. p.
Aen deselve als Capiteyn van de Ruytery	1000. p.
Aen de Marechal van Chastillon, Capiteyn van een Compagnie Ruytery	1000. p.
Aen de Vicomte van Machaut, Capiteyn van een Compagnie Ruytery	1000. p.
Aen de Heer Fonteyne, Capiteyn van een Compagnie Ruytery	1000. p.
Aen de Heer Cormont, Capiteyn van een Compagnie Ruyters	1000. p.
Aen mijn Heer de la Force, Capit. van een Compagnie Ruyters	1000. p.
Aen de 4 leste Capit. van 't Regiment van mijn Heer de Candale, yder	500. p.
En de voor-genoemde pensioenen en appointementen van de Collonel, en van andere Officieren en Capiteynen van 't nieuwe Regiment, en van de Capiteyn van de nieuwe Compagnie Ruyters sullen gestelt worden gelijk in 't Tractaet begrepen is. Maer de pensioenen en appointementen des Hertoghs van Bouillon, en der andere Capiteynen van de Ruytery, hier voor genoemt, sullen ghestelt worden in handen van de Heer Ambassadeur van de Christelijckste Koningh, hier of in Vranckrijk, naer sijn believen. Gedaen en gearresteert in den Hage, de 15. dagh van April, 1634.	
Aldus geteekent,	
<i>Hercules van Charnacé, Floris Graef van Kullenburgh, Nicolaes van Boeckhorst, Jan de Knuyt, Adriaen Ploos, Wilhelm Ripperda, B. Coenders van Helpen.</i>	

ARTICLES contenans les Interests que le Roy a à demesler avec le Roy d'Espagne, lesquels ont esté mis ce jour d'huy es mains de Messieurs les Estats Generaux par le Sieur de Charnacé, & dont la presente Copie luy a esté renduë par nous surnommés Deputés desdits Sieurs Estats; signé de nostre main, afin qu'il ny puisse estre fait variation de part ny d'autre.

I.
Premierement: Que la Paix faite cy-devant pour terminer les differens survenus en Italie, sur le sujet de la succession de Mantouë demeure en son entier, selon les Articles qui ont esté arrestés entre les deux Couronnes de France & d'Espagne, & l'Empereur Ferdinand deuxiesme de ce nom.

II.
Que le Roy ne pourra estre troublé ny molesté en la paisible possession de l'acquisition de Pignerol & ses dependances, non plus qu'aux autres lieux, qu'il y posside.

III.
Que les Grisons soient maintenus en la libre jouissance des droicts de Souveraineté qui leur appartient sur la *Valtelline*, conformement à ce qui est déclaré par le Traitté de Mouçon.

IV.
Que le Roy d'Espagne n'assistera point le Duc de Lorraine contre la foy des Traittés que le Roy a fait avec luy, comme fondés sur des raisons tres-justes & raisonnables.

V.
Que le Roy d'Espagne n'assistera point ceux qui voudroient ataquen les Estats du Roy, sous quelque pretexte que ce peut estre. Fait à la Haye le 15. Avril 1634.

ARTIKEL EN, inhoudende d'Interessen, die de Koningh met de Koningh van Spangien heeft te demesleeren en te redder, dewelcken dese dagh gestelt zijn in handen van mijn Heeren de Staten Generael door de Heer van Charnacé, en daer af de teghenwoordige Copie aen hem ghelevert is door ons voor-genoemde Gedeputeerden der geseyde Heeren Staten, met onse handt geteeckent, op dat'er geen variatie en veranderingh van weer-zyden in wesen kan.

I.
Eerstelijck, dat de Vrede, hier voor ghemaectt, om de differenten te termineeren en te effenen, die in Italien op-gekomen zijn over het subject van de successie van Mantua, in sijn geheel blijft, volgens de Artijckelen, die gearresteert zijn tusschen de twee Kroonen van Vranckrijk en Spangien, ende Keyser Ferdinand. de tweede van dese naem.

II.
Dat de Koning niet sal mogen getroubeleert noch gemolesteert worden in de vredige possessie van d'acquisition en verkrijgingh van Pignerol, en haer dependentien, niet meer dan in d'andere plaetsen, die hy daer besit.

III.
Dat de Grisons of Graubunders gehouden en ondersteunt worden in de vrye genietingh der rechten van Souveraineteit, die hen over *la Valtelina* toebehoort, conform het geen, dat verklaert is door het Traactaet van *Manson*.

IV.
Dat de Koning van Spangien de Hertogh van Lotteringen niet sal admitteren tegen de belofte der Tractaten, die de Koning met hem gemaectt heeft, als gefondeert op seer gerechtelijke en redelijke redenen.

V.
Dat de Koning van Spangien de ghenen niet sal admitteren, die de staten des Konings souden willen ataqueren en aentasten, onder hoedanigh een schijn het oock magh wesen. Gedaen in den Haghe, de vijftiende van April, 1634.

Declaratie que le Traitté de Paix ou Treuve avec l'Ennemy se fera dans les Provinces Unies.

Sur ce qui a esté convenu entre le Sieur Baron de Charnacé au nom du Roy Tres-Chrestien, & les Deputés des Sieurs les Estats des Provinces Unies par les 6. 7. 8. 9. & onzième Articles du Traitté conclu aujourd'huy, *Que nul Traitté de Paix ou Treuve ne se pourra faire après la rupture commune avec les Ennemis, quo conjointement & d'un commun consentement.* il est convenu & déclaré de part & d'autre, qu'au cas qu'on vient à traiter, le Roy sera prié d'avoir agreable que le Traitté se fasse sur le lieu qui sera choisy par lesdits Sieurs Estats dans les Provinces Unies, pour plusieurs raisons qui ont esté représentées audit Sieur de Charnacé auquel lieu les Ambassadeurs & Ministres du Roy & desdits Estats se trouveront avec ceux qui seront Deputés de la part des Ennemis, & si le Roy ne le trouvoit bon, dont la Declaration de sa Majeste sera faite par escrit avec le Ratification du present Traitté, qu'en tel cas le mot *conjointement* sera tenu comme non inferé dans le Traitté, suidit, & demeurera seulement le mot *sans consentement.* Et auroit cét Article & la Declaration du Roy qui en suivra, la mesme force & valeur que les autres du present Traitté. Ainſi Fait à la Haye le 15. Avril l'an 1634.

En foy de quoy nous dessusdits Baron de Charnacé, & Deputés des Estats Generaux cy-devant nommés, avons en vertu de nos pouvoirs signés ces presentes de nos signes Ordinaires, & à icelles fait opposer le Cachet de nos Armes à la Haye le 15. Avril 1634.

Signé

H. de Charnacé. F. C. de Calenborgh. N. de Bouckhorst. A. Paeuw. I. de Knuyt. A. Ploos. F. Walta. W. Ripperda. B. Coenders.

Declaratie dat het Traactaet van Vrede of Treves met de vyant in de Vereenighde Nederlanden geschieden sal.

Op't geen, t welck verdragen is tusschen de Heer Baron van Charnacé in de naem van de Christelijckte Koningh, en de Gedeputeerden van de Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden, door het 6. 7. 8. 9. en 11. Artijckel van 't Traactaet, heden geslooten, dat geen Traactaet van Vrede of Treves sal mogen gemaectt worden, na de gemeene brekingh met de vyanden, dan conjunctelijck, en met gemeene toestemming, is verdragen en gedeclareert van waer-zyden dat, in geval men komt te handelen, de Koning gebeden sal worden aengenaem te hebben dat het Traactaet geschiede ter plaets, die door de geseyde Heeren Staten in de Vereenigde Nederlanden gekoſen sal worden, om veel redenen, die aen de geseyde Heer van Charnacé verhoort zijn, in welke plaets d' Ambassadeurs en Ministers des Konings, en der geseyde Heeren Staten verschijnen sullen met de geenen, die van wegen de vyanden gedeputeert sullen zijn. En indien de Koning het niet goet vondt, daer af de Declaratie van sijn Majesteit by geschrift gedaen sal worden met de ratificatie van het tegenwoordigh Traactaet, soo sal in soodanigh geval het woort *conjunctelijck en gesamentelijck* gehouden zijn als niet geïntereert en ingevoegt in het voorgenoemt Traactaet, en sal alleenlijck het woort *sonder toestemming* blijven. En dit Artijckel, en de Declaratie des Konings, die volgen sal, sullen gelycke kracht en vigeur hebben, als d'andere Artijckelen van dit tegenwoordigh Traactaet. Aldus gedaen in den Hage, de 15. dagh van April, in 't Jaer 1634.

Hier na volgde 't Doboy; booy den Heer Charnassé in dato den 12. Januarj 1633. ende dat booy die van haer Ho. Mog. in dato den 4. April 1634.

Tot bevesting van 't welck wy boven-genoemden, Baron van Charnacé, en Gedeputeerden der Staten Generael, hier voor genoemtt, uyt kracht van onse Pouvoirs en Macht-brieven, dese tegenwoordigen getekent hebben met onse gewoone mercken, en onse wapen-zegels daer aen doen setten. In den Hage, den 15. dagh van April, in 't Jaer 1634.

Getekent

H. van Charnacé, F. G. van Kuleburgh, N. van Boeckhorst, A. Paem, I. de Knuyt, A. Ploos, P. Walta, W. Ripperda, B. Koenders.

De Heeren Gedeputeerde van haer Hoog Mog. die het Tractaet met den Heer Charnassé hadden geteckent gaben den 24. April aen hem een treffelijke Maeltijd; alwaer vock compareerden de Heer Prins van Orangien/ ende den Heer de Baugy: die wel was Ambassad. in den schijn ende van naem: maer de geheele Handelingh van de Alliance wiert gebeyden door Charnassé: aen wien tot vereeringh wiert gepresentert ses duysent gulden: die hy wepgherde in geld aen te nemen: Maer stont toe dattet wiert gheconverteert in een Lampet ende Becken van Massif Goud. Hy toogh kortz daer naer weder na Franckryck ende onder de hand verseckerende / dat de Koningh groote genegentheyt hadde totte rupture; maer / om reden / begeerde daer over aengesocht te worden; soo hest men de Heeren van Heemstede ende de Knuyt in Extraordinaris Ambassade gesonden na Franckryck in Junio.

In Augusto quam de Heer Knuyt upt Franckryck herwaerts doen een heer; rapporterende ende mede heryngende verscheyden Concepten van een Tractaet van rupture.

Dese Sommer passeerde sonder dat petz notabels wierde uptgerecht / de Spaensche onder de Marquis d' Aitone lagen ontrent Maesricht ende hielden gelijck als gebloqueert: Om 't welck hy diversie r' ontsetten / soo legerde sich de Heer Prince van Orangie in September booy Breda: met intentie om het aen te tasten ten waer saecke dat de Spaensche van Maesricht af quamen: gelijck sy deden: derhalven oock de Heer Prince van Breda af toogh den 8. Septembis: untrent op eenen tydt als de Partog van Wymer/ ende Gustaf Hoorn geslagen wierden by Noytingen.

Geduprende dese geheele Sommer ende Winter wiert in Franckryck genegotieert over de rupture tegen Spagnien / ende hoewel Franckryck / immer de Cardinal / daer toe van self groote genegentheyt hadde: soo toonde hy nochtans sich scrupuleux; bysende dat d' yberige Catholicken soo in Franckryck als elders daer over seer souden klyten; dat de Paus daer booy soude werden verbycendert: dat oock aen d' ander sijde Engeland soude scheppen jalouzie / daerom rieden de Fransche in de Conferentie seer; datmen moeste gebuyken de pzetert van de Catholische Heeren upt de Spaensche Nederlanden geweken: datmen moeste wazereren de Wede/ ende alles watter gedaen wiert / dattet gestiede tot generale rust ende Vrede: edoch met wapenen nemen wat men krijgen konde. Datmen gelijckelijck Ambassadeurs soo upt Franckryck als van hier most seyn den om Engeland mede in de Handelingh te trecken. Doch wilden de Fransche Ministers niet verder gaen in har presentatten aen Engeland al tot recuperatie van de Phaltz; niet van de fleur / ende van eenigh plaets in Nederland aen Engeland te geven wiert weynigh mentie gemaecht. Over de Partage van de Nederlandsche Provincien / over de Conjunctie/ ende commandement der Legers ende dergelijcke viel oock veel debat.

Aen de sijde der Vereenighde Provincien was 't oock niet sonder scrupulen. Want dese geheele Handelingh geschiede sonder Communicatie of kennisse der Provincien: ende moeste daerom soo scherp ende naeuw ghe-nomen worden / als 't mogghelijck was: op dattet

namacis inde Provincien geen swarighypt en mochte invallen.

Opntlich is geslooten ende geteckent tot Parijs den 8. Februarj 1635. als volgt.

Traité d' Alliance de Ligue Offensive & Defensive entre le Roy Tres-Chrestien, & les Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies du Pais Bas, fait, arresté, & conclu entre les Sieurs de Bullion du Conseil d'Etat, garde des Seaux des Ordres du Roy, & iur-Intendant de ses Finances; Bouhillier, aussi du Conseil d'Etat, grand Tresorier des Ordres, & Secretaire des Commandemens & Finances de sa Majesté, de Charnacé Baron ou dit lieu, aussi du Conseil d'Etat de sadite Majesté, Commissaires deputés par elle, Et les Sieurs Arjaens Pauw, Chevalier Sieur de Heemstede, Hogertmilde, de Rietwick & Niewerkerck, Conseiller Pensionnaire de Hollande & West-Frise, & Johan de Knuyt, Chevalier, Sieur dans le vieux & nouveau Volmar, premier & representant la Noblesse aux Estats, de la Comté de Zelande, & Conseiller Ordinaire de Monsieur le Prince d' Orangie, Ambassadeurs Extraordinaires vers le Roy Tres-Chrestien, de la part desdits Sieurs les Estats Generaux, en vertu de leurs pouvoirs respectifs, dont les copies seront cy-apres inserées.

L'Experience faisant connoistre à tout le monde que le procédé des Espagnols n'est autre que de se servir de toutes sortes de moyens, pour empier sur tous les Princes leurs voisins, les tenir divisés entre eux, & rendre la guerre immortelle dans la Chrestienté, Le Roy Tres-Chrestien & les Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies du Pais Bas, voulans prevenir les malheurs qui en pouvoient arriver, & establir les choses en sorte que l'on puisse parvenir à une bonne & seure Paix dans la Chrestienté, & particulièrement ayder les peuples des Pais Bas à se de liberer de la dure servitude, ou ils sont soumis par les Espagnols, ont convenu que lesdits Espagnols ne se disposent à des termes raisonnables d' accommodement, ains continuent dans les mauvais desseins qu'ils ont contre la France & lesdits Sieurs les Estats, comme le Traité passé à Bruxelles le 12. May dernier pour mettre la guerre dans la France, la prise de Don Juan de Menesses, trouvé le 11. Septembre dernier visitant à minuit les entrées & passages du Royaume du costé de Languedoc, & l' armement Naval qui a esté fait à Naples l' année dernière pour descendre en Provence, & divers autres desseins connus par voyes indubitables le justifient au respect du Royaume, & les pernicieux desseins qu'ils ont continuellement entrepris & fomentés de tous costés à la ruyne des Provinces Unies, avec le refus qu'ils ont fait des conditions qui mesme de leur part avoyent esté proposées ausdits Sieurs les Estats, le verifient à leur esgard; Et que sa Majesté juge estre obligée par raison d' entrer en rupture avec le Roy d' Espagne, & lesdits Sieurs les Estats de continuer la guerre avec toutes leurs forces, pour ces causes & autres sadite Majesté rompra à guerre ouverte avec le Roy d' Espagne dès que ce Traité sera signé & ratifié, & lors commencer à toute sorte d' hostilité au Pais Bas. Comme aussi lesdits Seigneurs les Estats Generaux continueront la guerre avec toutes leurs forces, & le Roy & lesdits Seigneurs les Estats attaqueront à force ouverte les Provinces que le Roy d' Espagne tient au Pays Bas; aux conditions suivantes.

I.

Le Roy fera entrer dans lesdits Provinces une Armée de vingt-cinq mil hommes de pied, & cinq mil Chevaux, avec le Canon, & attirail necessaire à un tel Corps, & lesdits Seigneurs les Estats feront la mesme chose avec une Armée de vingt-cinq mil hommes de pied, & cinq mil Chevaux, aussi avec le Canon & Attirail necessaire à un tel Corps: lesdits deux Armées se joindroient d' abord, aux lieux dont il sera convenu, pour agir conjointement ou separement, ains qu'il sera jugé plus à propos, ce qui se fera au plus tard au mois de Mars prochainement venant, si ce n'est qu'on convienne de quelque entreprise, laquelle on puisse le executer par commun consentement entre cy & là: A condition toutesfois que si lesdites Armées font deux attaques, elles se feront si proches l'une de l'autre qu'elles se puissent secourir, En sorte que si les Espagnols viennent à attaquer l'une d' icelles, l'autre quittera toute entre-

treprise

tre. prise pour aller à son secours, sans s'en pouvoir excuser sous quelque pretexte que ce puisse estre. si ce n'est qu'elle soit suffisante d'envoyer dix mil-hommes de pied & deux mil chevaux au secours de celle qui sera ataquée, sans abandonner le dessein où elle sera embarquée, bien entendu que les dix mil-hommes de pied, & les deux mil chevaux, soient capables de se joindre à l'Armée qu'ils devront secourir; Et au cas qu'ils ne le puissent sans peril evident, ladite Armée marchera avec toutes les Forces; Que si les Generaux des deux Armées d'un commun consentement jugeoient qu'il en fallust user autrement, ils le pourront faire selon que l'ordre de la guerre le requerra, pourveu qu'au paravant ils en soient convenus par esdit. Il a esté en outre convenu, pour éviter les inconveniens, qui pourroient arriver si l'intelligence n'estoit entiere entre les Armées du Roy & desdits Seigneurs les Estats, qu'on ne pourra recevoir les Soldats d'une Armée en l'autre, Et que si quelque Officiers souffrent la transgression de cet Article, ils seront châtiés severement: Qu'aux Logemens qui se feront, les Armées estans conjointes, ceux qui commanderont celle du Roy, choisiront pour leur campement, un Logement de deux places égales l'une, & quant au commandement des Armées, chacun commandera la sienne. Et au cas qu'il fut à propos de tirer des susdites Armées conjointes quelque Corps d'Armée pour secourir ou garder les Frontieres, cette-cy sera réglée & commandée comme l'autre, & pareillement conjointe, selon qu'il en sera besoin, ou pour s'opposer au secours que les Ennemis pourroient tirer d'Allemagne, ou pour faire quelque nouvelle attaque par diversion, selon qu'il en sera convenu, ou pour secourir les places des Pais, tant du Roy, que desdits Seigneurs les Estats, du costé d'Allemagne. Et au cas que sa Majesté & lesdits Seigneurs les Estats reconnoissent utile de separer la susdite moindre Armée, il pourra estre fait par l'avis & consentement des Chefs des deux Armées, bien entendu qu'il ny ait aucune apparence de peril pour la Frontiere desdits Seigneurs les Estats du costé d'Allemagne.

II.

Les deux Armées entrans dans le Pais cōme on dit, est, les peuples d'iceluy seront conviez de se joindre à la cause commune, & chasser de leur Villes les Espagnols & leurs adberens pour se mettre en liberté, ce qu'effectuans dans le terme de trois mois apres la requisition, lesdites Provinces demeureront jointes & unies en un Corps d'Etat libre, avec tous droits de souveraineté sans changement, pour ce qui est de la Religion Catholique Romaine, qui demeurera ausdites Provinces au mesme estat qu'elle est presentement.

III.

Au mesme temps que quelques Provinces, Villes, Princes & Seigneurs Ecclesiastiques ou Seculiers, de quelque condition qu'ils soyent desdits Pais-bas, se joindront sincerement au present dessein de l'establissement d'une bonne Paix & seure liberté; Sa Majesté & lesdits Seigneurs les Estats les prendront en leur Protection & Alliance, & seront Ligue Offensive & Defensive avec eux, employans tout ce qui dependra d'eux pour les faire jouir de l'effet du present Traitté, avec promesse de les comprendre dans tout les traittés de Paix qui se pourroient faire à l'advenir, & de les defendre envers tous & contre tous dès lors qu'ils se joindront à la cause commune, & durant tout le cours de la guerre; comme aussi apres la Paix la Religion Catholique Romaine y sera conservée en son entier, avec la mesme franchise, autorité, & prerogative, dont tous les Prelats & Ecclesiastiques, soit en leurs Corps & Communautés ou en particulier jouissent presentement: Et ne sera pris autre seureté desdits Seigneurs, Villes, & Communautés que celle de leur foy, & de quelques Ostages qui seront gardés pour certain temps selon qu'il sera convenu. Bien entendu que lesdits Princes, Seigneurs, Provinces & Villes contribueront de bonne foy ce qui sera de leur pouvoir, à leur propre defence. Et au cas qu'il arrive qu'en un mesme voisinage trois ou quatre Villes viennent à se rendre conjointement, ou l'une apres l'autre, il a esté convenu, qu'elles pourront former un corps d'Etat libre, & qu'elles seront conservées & main-

tenuës en cette qualité, avec les Seigneurs & Noblesse qui pourroyent se trouver enclavés es Territoires & Voisinages desdites Villes.

IV.

Et d'autant qu'il seroit impossible aux susdites Provinces de garder leurs Frontieres contre la puissance des Espagnols, toutes les places de la coste de Flandre jusques à *Blancken-Bergue* inclus, & deux lieues avant en terre demeureront au Roy, avec les Villes de *Thionville* & *Namur*, leur territoire & jurisdiction, & *Ostende*, aux conditions portées cy-apres dans les grands partages; Et lesdits Sieurs les Estats auront *Damme*, aux conditions aussi portées cy-apres dans lesdits grands partages, *Hulst*, avec le Pais de *Waes*, *Breda*, *Gueldres*, *Stevenswaert* avec leurs Territoires & Jurisdiccions.

V.

Et par ce qu'il pourroit arriver que les susdites Provinces des Pais-Bas maintenant assujecties au Roy d'Espagne ne voudroient pas contribuer ce qu'elles pourroient à leur liberté, ains non obstant la requisition, qui leur en seroit faite dans le susdits temps demeureroient adherentes aux Espagnols, & les favoriseroient en leur mauvais dessein. Le Roy, & lesdits Sieurs les Estats considerans qu'en ce cas ils sont obligés de pourvoir à la seureté desdites Provinces, & de prevenir les maux qui leur pourroient arriver pour leur avoir voulu procurer du bien; Il a esté arresté qu'en suite du present Traitté & dessein, le Roy & les Sieurs les Estats se rendront Maistres dudit Pais, dont le partage fera fait ainsi qu'il s'ensuit, à condition toutesfois que dans l'estenduë dudit partage, les places & lieux qui d'eux-mêmes auront secouï le joug des Espagnols moyennant qu'ils aient un Corps de trois ou quatre Villes, ainsi qu'il est dit cy-dessus, demeureront libres, sans autre subjection à sa Majesté, ou ausdits Sieurs les Estats Generaux, que d'un serment de ne rien faire contre leur service ains l'avancer autant qu'ils pourront, & des Ostages jusques à ce seulement que les Espagnols soient hors du Pais.

Partage du Roy.

Le Pays de *Luxembourg*, les Comtés de *Namur* & de *Haynault*, *Artois* & *Flandres*, jusques aux Limites qui se feront par une Ligne laquelle prendra de *Blankenberg* inclus, & tirera entre *Damme* & *Bruges*, à moitié chemin de ces deux places, d'où elle ira droit à *Rupelmonde* qui demeurera au Roy: Et pour ce qui est du *Cambresis*, & places contenues en iceluy, il sera libre au Roy d'en disposer ainsi que bon luy semblera.

Partage des Messieurs les Estats.

Le Marquisat du St. Empire, où est compris la Ville d'*Anvers*, la Seigneurie de *Malines*, le Duché de *Brabant* & le reste de la coste depuis *Blankenberg*, qui demeurera au Roy jusques au *Swind*, les Villes de *Damme*, & *Hulst* avec le Pais de *Waes* jusques à la ligne cy-dessus, à condition toutesfois que pour le regard de la Ville de *Damme*, la conquête du Pais-Bas estant parachevée il y sera pourveu par Commissaires de part & d'autre à ces deputés, afin que la Ville de *Bruges* & le Territoire qui en dependra, appartenans à sa Majesté, ne puissent estre inondés ny incommodés par les Escluses & Dignes de la dite Ville: bien qu'il ne soit point dit cy-dessus de l'Etat auquel *Ostende* & *Damme*, doivent demeurer entre les mains du Roy & desdits Sieurs les Estats, pour prendre temps de mieux considerer, ce qui sera plus utile pour le bien commun, il a esté convenu que la conquête des Pais-Bas estant parachevée, il sera advisé entre le Roy & les Sieurs les Estats par Commissaires à ce deputer, comme est dit cy-dessus, s'il vaudra mieux ou razer aussi les fortifications & combler le Port d'*Ostende* d'une part, & de l'autre; razer aussi les fortifications de la Ville de *Damme*, ou que le Roy, & lesdits Sieurs les Estats les possederont fortifiées, & que sa Majesté mettra ledit Port d'*Ostende* en tel estat que bon luy semblera. Il a esté aussi convenu qu'en consideration de sa Majesté, la Religion Catholique Romaine demeurera en toute l'esten-

Pestenduë dudit partage ainsi qu'elle est à present, & les Ecclesiastiques au mesme estat qu'ils sont.

VI.

L'Armée du Roy estant entrée dans lesdits Pays, & la rupture faite entre les deux Couronnes, comme il est dit cy-dessus, elle durera jusques à l'enieme expulsion des Espagnols des Pays Bas, sans que cependant la Majesté ny lesdits Sieurs Estats puissent traiter Paix, Treve, ou suspension d'Armes, que conjointement & d'un commun consentement; Et si ladite Paix venoit à estre faite en la façon susdite & que puis apres le Roy d'Espagne, l'Empereur, ou autre Prince de la maison dépendant d'icelle, directement ou indirectement attaquent le Roy ou lesdits Sieurs Estats en ce qu'ils possèdent dès à cette heure, ou posséderont lors par les conquestes qu'ils auront faites. Sa Majesté & lesdits Sieurs Estats rompront conjointement avec ceux qui attaqueront l'un d'eux, sans pouvoir diviser leurs interets, ny faire en suite aucun Traitté de Paix, Treve ou suspension d'Armes que conjointement & d'un commun consentement; ce qu'ils feront pareillement en quelque temps que les Espagnols attaquent cy-aprés directement, ou indirectement les Estats & possessions de sa Majesté ou desdits Sieurs les Estats, soit qu'il intervienne un Traitté de Paix auparavant, soit qu'il n'intervienne pas.

VII.

Et afin que la jalousie & le desir de poursuivre l'entreprise projectée par le present Traitté ne puisse causer du desordre, & de la confusion en l'exécution d'un si bon dessein, il a esté arresté que les Armées du Roy & desdits Seigneurs les Estats estans conjointes, attaqueront premierement deux places du portage de sa Majesté, & qu'après cela elles en attaqueront deux autres du portage desdits Seigneurs les Estats, si ce n'est que les Generaux des deux Armées conviennent ensemble par escrit d'en user autrement; bien entendu que si l'on vient conjointement ou separement à emporter avec les susdites Armées des places qui soient du portage de sa Majesté on les luy rendra tout aussi-tost qu'elles seront prises, comme on fera de mesme au regard desdits Seigneurs les Estats, en cas qu'on vienne à emporter conjointement des places qui soient de leur portage, lesquelles leur seront semblablement rendues aussi-tost qu'elles seront prises, & l'entreprise ne pourra cesser que chacun ne soit en possession de ce qui doit luy appartenir par le present Traitté suivant le portage, que dessus; mais si les Chefs des deux Armées estiment puis apres par raison de guerre pour le bien commun qu'il faille changer quelque chose en l'ordre, pris par resolution commune pour l'attaque des places, ils le pourront faire, pourveu qu'au préalable ils en conviennent ensemble par escrit.

VIII.

Il a esté en outre convenu que pendant l'attaque qui se fera à la coste de Flandre, les Seigneurs les Estats tiendront à leurs despens une Armée navale à la Rade de ladite coste, convenable & suffisante pour empêcher le secours que l'on voudroit mettre ausdites places assignées en icelle, laquelle Armée y demeurera jusques à la reddition desdites places.

IX.

Au cas qu'après ce Traitté de rupture signé & ratifié on vienne à faire la Paix, Treve, ou suspension d'Armes, elle ne se pourra conclurre ny y entendre, que conjointement, & d'un commun consentement du Roy & desdits Seigneurs les Estats, avec obligation de rompre aussi conjointement, & entrer en guerre avec les Espagnols & leurs Adherens, toutes les fois qu'ils viendront à violer ou enfreindre aucunes des conditions accordées par le Traitté de Paix ou Treve, qui en sera fait, sans que par apres on puisse aussi jamais faire aucun nouveau Traitté de Paix, ou Treve que conjointement, & d'un commun consentement, à condition que s'il vient encore à estre violé, sa Majesté & lesdits Seigneurs les Estats entreront conjointement en guerre ouverte avec ceux qui en seront infracteurs.

X.

Si l'Empereur Ferdinand, Archiduc d'Autriche, ou autre Prince de sa maison, ou dépendant d'elle, ou quelque autre Empereur qui peut estre à l'advenir sur le sujet du present Traitté, ou sous quelque autre pretexte que ce

puisse estre, vient à attaquer les Seigneurs les Estats Generaux es Pays, Terres, & Places qu'ils tiennent au jour de ce present Traitté, en sorte que lesdits Seigneurs les Estats Generaux rompiessent generalement & ouvertement avec ledit Empereur, ou autre Prince & dépendant de la maison d'Autriche, sa Majesté s'oblige de faire le mesme, & de ne faire puis apres aucun Traitté de Paix, ou Treve, que conjointement avec lesdits Seigneurs Estats Generaux, & de leur consentement; Comme en cas pareil si ledit Empereur Ferdinand, ou autre Prince dépendant de la maison d'Autriche ou quelque autre Empereur, qui peut estre à l'advenir sur les sujets que dessus, ou sous quelque autre pretexte que ce puisse estre, attaqueit directement ou indirectement le Roy es Pays, Terres & Places qu'il tient au jour de ce present Traitté, en sorte que sa Majesté rompe generalement & ouvertement avec eux; Lesdits Seigneurs les Estats Generaux s'obligent de faire le mesme, & de ne faire puis apres aucun Traitté de Paix ny Treve, que conjointement avec sa Majesté, & de son consentement.

XI.

Or par ce que sa Majesté & lesdits Seigneurs Estats Generaux ont trop de connoissance du desir que le Roy de la Grande Bretagne a toujours eu du bien & du repos de la Chrestienté, pour douter qu'il ny veuille pas contribuer en cette occasion; Il a esté arresté qu'il sera convié de la part de sa Majesté & desdits Seigneurs les Estats d'entrer avec eux en Traitté, auquel les Interests & ceux de sa maison seront considerés ainsi qu'il le peut desirer pour le bien commun, ou au moins de demeurer dans les termes d'une vraie neutralité avec sa Majesté & lesdits Seigneurs les Estats.

XII.

Il a esté aussi arresté que du jour que la rupture sera faite entre les deux Couronnes de France & d'Espagne, outre l'Armée Navale que les Sieurs les Estats doivent entretenir en la Rade de la coste de Flandre pour le bien commun, ainsi qu'il est dit en l'Article 8. de ce traitté, le Roy & lesdits Sieurs les Estats tiendront continuellement en Mer tant que la guerre durera, cinq, de cens à deux cens, cinq de deux cens, à trois cens, & cinq de trois cens, à quatre cens tonneaux, qui seront divisés en deux escadres & commandés par des Admiraux & autres Officiers de part & d'autre, pour nettoyer la Mer Oceane, le Canal, & tenir les Costes des Estats du Roy & celles desdits Sieurs les Estats libres & seures, en sorte que le commerce ne soit point troublé par qui que ce puisse estre, & empêcher que les ennemis communes ne puissent faire aucune descente dans les Estats de sa Majesté, & desdits Sieurs les Estats Generaux; & au cas que lesdits escadres viennent à s'assembler, comme il peut arriver qu'il sera nécessaire pour le bien commun, l'Admiral des Sieurs les Estats abaissera d'abord son pavillon du grand Mast, & le saluera de son Canon; Et celuy de Roy le resaluera comme de coutume, & comme il en a esté usé par le Roy de la Grande Bretagne lors que ses Armées & celles des Sieurs les Estats ont esté jointes: En suite de telle salutation les Officiers des susdits escadres assemblés sur le Vaisseau qui portera le pavillon du Roy au grand Mast, consulteront ensemble au commun Conseil de guerre, pour faire dans les occasions qui n'auront point esté preveues dans leurs Instructions respectives, ce qu'ils estimeront plus à propos, & l'Admiral du Roy aura audit Conseil la premiere voix, l'Admiral desdits Sieurs les Estats la seconde, la troisieme le Vice Admiral du Roy, & la quatriesme celuy desdits Sieurs les Estats, la cinquieme le contre Admiral du Roy, la sixiesme celuy desdits Sieurs les Estats, & les autres Capitaines & Officiers qui de part & d'autre seront appellés audit Conseil par resolution commune des deux Admiraux, oppineront alternativement, selon qu'il est porté cy-dessus, & son conclura puis apres à la pluralité des voix, & la conclusion sera mise par escrit par un Secretaire dudit Conseil, qui entendra la langue Françoise, & celle des Provinces Unies.

XIII.

Le Roy, & lesdits Seigneurs les Estats Generaux permettront l'entrée libre dans tous leurs ports aux susdits Vaisseaux entretenus par eux, & on leur fournira en iceux les Vivres & Munitions de guerre qui leur seront necess-

necessaires pour leur subsistance, en payant le prix courant de ce dont ils auront besoin, ce qui sera pareillement observé pour les Armées de Terre, avec cette égalité que quand les Vivres viendront de France, ils seront fournies à l'Armée des Sieurs les Estats, au mesme prix qu'ils seront distribués à celle du Roy, comme en cas pareil lors que les vivres viendront des lieux de l'obeissance desdits Sieurs les Estats, ils les feront fournir à l'Armée du Roy au mesme prix qu'ils les feront distribuer à la leur.

XIV.

A esté en outre arresté que ce present Traitté ne dérogera en aucune façon au dernier, fait à la Haye le 15. Avril dernier, & ratifié puis après de part & d'autre, avec les Declarations particulieres, lequel demeurera en plein & entier effet, pour estre executé en tous ses points fors, en ce, enquoy il pourroit estre contraire à celuy-cy; auquel cas le present Traitté aura seulement lieu.

XV.

Encore que par ledit Traitté fait à la Haye le 15. Avril de l'année dernière, entre le Roy & lesdits Seigneurs les Estats Generaux il soit dit, que cas advenant de rupture de la part du Roy avec l'Espagne, sa Majesté demeurera deschargée des deux millions qu'elle leur a promis, & de l'entretènement d'un Regiment nouveau, & d'une Compagnie de Chevaux legers qu'elle leur accorde par iceluy; Neantmoins parce que la premiere Année du susdit Traitté escheu le 15. Avril prochainement venant est presque achevée, sa Majesté fera fournir effectivement ausdits Seigneurs les Estats Generaux le deuxiesme million dans le present mois de Fevrier, autre le million qui luy a esté déjà payé pour l'année mil six cens trente-quatre qui eschoit au mois d'Avril, mil six cens trente-cinq, & afin qu'il ne se puisse trouver aucune ambiguité sur ce sujet, il a esté presentement convenu de rechef, que sadite Majesté sera deschargée à l'advenir des deux millions, & de l'entretènement dudit Regiment & de la Compagnie de Chevaux, legers.

XVI.

Ce Traitté sera agréé & ratifié par le Roy & les Sieurs les Estats Generaux selon la forme accoustumée, & la plus valable qui se pourra dans un mois ou six Sepmaines apres la signature, & delivré entre les mains de sadite Majesté & desdits Sieurs les Estats, pour estre accomply & executé selon la forme & teneur.

Traicté van Alliantie van Ligue offensive en Defensive, tusschen de Christelijckste Koningh, ende Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, gemaect, gearresteert en geslooten tusschen de Heeren van Bullion, van de Raedt van Staet, Zegelbewaerder van d'Order des Konings, en Surintendent van sijn Finantien; *Bouthillier*, oock van de Raet van Staet, groot Thresorier der Ordren, en Secretaris der Commandementen en Finantien van sijn Majesteyt; van *Charnacé*, Baron van de geleyde plaets, oock van de Raedt van Staet van sijn geleyde Majesteyt, Commissarissen, door hem gedeputeert: ende Heeren *Adriaen Pauw*, Ridder, Heer van Heemstede, Hooger-smilde van Rietwick en Nieuwekerck, Raedt Pensionaris van Hollandt en West-Vrieslant; en *Johan de Knuyt*, Ridder, Heer in d'oude en nieuwe Vosmar, d'eerste en representerende d'Edeldom in de Staten van 't Graefschap van Zeelandt, en ordinaer Raedts-heer van mijn Heer de Prince van Orangie, Ambassadeur extraordinair by de Christelijckste Koningh, van wegen de geleyde Heeren Staten Generael, uyt kracht van hun respectieve Pouvoirs en Macht-brieven, daer af de Copyen hier achter geïnferreert en in-gevoeght sullen worden.

Alfoo d'ervarentheyt aen al de werelt doet bekennen dat de handel der Spangiaerden niets anders is, dan allerehande middelen te gebruycken, om op de Vorsten hun gebueren te rooven, hen onder malkander verdeelt te houden, en in Christenryck d'oorlogh onsterffelyck te maken; soo is 't dat de Christelijckste Koningh, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, willende voorkomen de rampen, die daer uyt konnen spruyten, en de dingen sodanigh in staet stellen, dat men tot een goede en seekere Vrede in de Christenheyt kan geraken, en particulierlyck helpen de Volcken der Nederlanden sich te bevrijden

en ontslaen van de strenge dienstbaerheydt, daer in sy door de Spangiaerden gebracht zijn, verdragen hebben dat, soo de geleyde Spangiaerden sich niet disponeeren tot redelijke termen van accommodement, maer continueeren en volharderen in de quade desseynen, die sy tegen Vranckryck en geleyde Heeren Staten hebben, g helijck het Traicté, te Brussel gepalfeert de 12. van Mey lesleden, om d'Oorlogh in Vranckryck te voeren, het vanhen van *Don Juan de Menesses*, d'elste van September lesleden ghevonden visterende ter midder-nacht d'inkomsten en passagien van 't Koninckryck naer de zijde van Langedock, en de toerusting te Scheep, die in 't voorgaende jaer te Napels gedaen is, om in Provence te landen, en verscheyde andere desseynen die sy geduerighlijck aengevangen en van alle zijden gequeect hebben, tot de ruine en ondergang der Vereenigde Nederlanden, met de refus en weygering, die sy gedaen hebben van de Conditien, die selve van hun zijde geproponceert waren aen de geleyde Heeren Staten, sulcks aenwijst ten regard van hen, en dat sijn Majesteyt oordeelt door reden verplicht te zijn in rupture te treden, en te breken met de Koningh van Spagnien, en de geleyde Heeren Staten goet vinden in d'Oorlogh te continueeren en te volharden met alle hun krachten: om dese en andere oorsaken sal sijn geleyde Majesteyt in openbare Oorlogh uytbarften tegen de Koning van Spagnien, soo haest als dit Traicté gerekent en geratificeert sal zijn, en dan allerehande vyandschap in Nederlandt beginnen te plegen; gelijk oock de geleyde Heeren Staten Generael met al hun krachten d'Oorlogh sullen continueeren, en de Koningh, ende geleyde Heeren Staten sullen met openbaer geweld de Provintien, die de Koning van Spagnien in Nederlandt heeft en besit, op de volgende conditien en voorwaerden aentasten.

I.

De Koningh sal in de geleyde Provintien doen intreden een heyr van 25000. Mannen te voet, en van 5000. Paerden, met geschut en toerustingh, tot soodanigh een lichaem nootakelijck, en de geleyde Heeren Staten sullen desgelijcks doen met een heyr van 25000 Mannen te voet, en 5000 Paerden, oock met het geschut, en met de toerusting, tot soodanigh een lichaem nootakelijck. De geleyde twee heyren sullen sich in 't eerst te samen voegen ter plaetsen, die men bespreken sal, om gesamentlijck, of van malkander gescheyden te wercken, naer dat men bequaemst sal oordeelen, 't welk ten langste geschieden sal in de maent van Maert naestkomende, 't en zy men van eenige aenflag verdraegt, die men door gemene toestemming van weerzijden sou konnen uytvoeren: op voorwaerde nochtans dat, soo de geleyde heyren 2. *Attacken* en aenvallen doen, sy soo na by malkander gedaen sullen worden dat sy malkander sullen konnen secouren, in voegen dat, soo de Spanjaerden 't een daer af quamen aentasten, 't ander alle aenslagen sal verlaten, om tot bystant van 't ander te gaen, sonder sich daer af te konnen excuseren, onder hoedanigh een schijn het oock magh wesen, 't en sy het bestandig is om 10000 Mannen te voet, en 2000 Paerden tot bystant van 't geen, 't welck aengetast sal worden, te senden, sonder het desseyn te verlaten, dat het aengevangen sal hebben, wel verstaen zijnde dat de 10000 Mannen te voet, en de 2000 Paerden capabel zijn om sich by 't heyr, dat sy secouren sullen, te verwoegen: en in geval dat sy 't niet konnen doen sonder blijckelijck gevaer, soo sal 't geleyde heyr met al sijn krachten aentrecken. Indien de Generalen der beyde heyren met een gemeene toestemming oordeelden dat men anders daer in te werck moest gaen, soo sullen sy sulcks mogen doen naer dat d' order van d'Oorlog vereyschen sal, op Voorwaerde dat sy te voeren by geschrift daer in verdragen zijn. Om alle in convenienten te schuwen, die souden konnen voorkomen, soo d'intelligentie en vrientschap niet geheel was tusschen de heyren des Konings, en der geleyde Heeren Staten, soo is noch verdragen dat men de Soldaten niet van 't een in 't ander heyr sal ontfangen, en dat, soo eenige Officieren d'overtredingh van dit Artijckel lijden, sy swaerlijck gestraft sullen worden: dat in de logementen en legeringen, die men maken sal, als de heyren te samen zijn gevoeght, de genen, die over des Konings heyr gebieden, voor hun campement of legeringh van twee gelijcke plaetsen d'een sullen verkiesen, en dat, soo veel het commandement der heyren aengact, yder over

over 't zijne sal commanderen. En in geval dat men geraden vindt van de voorgenoemde te samen-ghevoegde heyren eenigh heyr uyt te maken, om de Frontieren te fecoureren en te bewaren, soo sal dit geregelt en gecommandeert worden gelijk 't ander, en desgelijcks te samen gevoegt, naer dat van node sal zijn, of om sich te stellen tegen de bystant, die de vyanden uyt Duytflant soudon kunnen krijgen, of om by diversie eenige nieuwe aenval te doen, naer dat men daer in verdragen sal, of om de plaetsen van 't Lant te fecoureren, soo aen de zijde des Konings, als aen die van de gesejde Heeren Staten naer de kant van Duytflant. En in geval dat sijn Majesteit en de gesejde Heeren Staten nut bekennen het voor-ghe-noemt kleyn heyr te scheidon, soo sal dit gedaen mogen werden door 't advijs en de toestemmingh van de Hoofden der beyde heyren; wel verstaen zijnde dat'er geen schijn van gevaer zy voor de Frontieren der gesejde Heeren Staten naer de zijde van Duytflant.

II.

Als de beyde heyren in 't Land treden, ghelijck gesejt is, so sullen de Volckeren daer af genoodicht worden om sich by de gemeene saeck te voegen, en de *Spangiaerden* en hun *Adherenten* uyt hun Steden te verdrijven, om sich in vryheydt te stellen: en indien sy dit in de tijdt van drie maenden nae de requisitie en 't verfoeck doen, soo sullen de gheseyde Provintien ghevoeght en vereenicht blijven in een lichaem van een vrye Staet, met alle rechten van Souverainiteyt, sonder veranderingh voor 't geen, 't welck de Roomsche Catholijcke Religie aengaet, die in de gesejde Provintien in een selve staet sal blijven gelijk sy tegenwoordighlyck is.

III.

In de selve tijdt dat eenige Provintien, Steden, Vorsten en Heeren, Geestelijcken of Wereldlijcken, van wat staet sy zijn in de gesejde Nederlanden sich oprechtelijck by het tegenwoordigh desseyn van d'oprechtingh van een goede Vrede, en seekere vryheydt sullen voegen, soo sullen sijn Majesteit, en de gesejde Heeren Staten hen in hun *Protectie en Alliantie* nemen, en met hen *Ligue offensive* en *defensive* maecken, al 't geen besteedende, dat aen hen sal dependeeren, om hen 't effect van het tegenwoordigh Tractaet te doen genieten, met belofte van hen in alle Vrede-handelinghen, die soudon kunnen voorkomen voor 't aenstaende, te begrijpen, en hen te defendeeren en beschermen by en tegen alle, soo haest als sy sich by de ghemene saeck sullen voegen; en men sal van de gheseyde Heeren, Steden en Gemeenten gheen andere verseeckeringh nemen, dan die van hun trouw, en van eenige Gyselaers, die voor seekere tijdt bewaert sullen worden, nae dat verdragen sal zijn; wel verstaen zijnde dat de gheseyde Vorsten, Heeren, Landchappen en Steden getrouwelijck het geen sullen contribuieren, 't welck in hun macht sal zijn, tot hun eyge defensie en bescherming. En ingeval dat het gebeurt dat in een selve wijck drie of vier Steden sich conjunctelijck en gesamentlijck, of d'een nae d'ander, quamen over te geven, soo is verdragen dat sy een lichaem van vrye Staet sullen mogen formeeren, en dat sy geconserveert en gehouden sullen worden in dese qualiteyt met de Heeren en Edeldom, die in de Landen en wijcken de gesejde Steden vast en bevesticht zijn.

IV.

En om dat het aen de voor-genoemde Provintien onmoghelick sou zijn hun Grensen en Frontieren te bewaren tegen de macht der Spangiaerden, soo sullen alle de plaetsen van de Vlaemsche Kust, tot aen *Blanckenbergh* inkluys, en twee mijlen verte in 't Landt aen de Koningh blijven; met de Steden van *Diedenboven* en *Namen*, hun Land en Jurisdicte, en *Oostende*, op de conditien, hier na verhaelt in de groote deeling: en de gesejde Heeren Staten sullen *Damme* hebben, op de voorwaerden, oock hier na verhaelt in de gesejde groote deelingh, *Hulst*, met het Landt van *Waes*, *Breda*, *Gelder*, *Stevenswaert*, met hun Landen en Jurisdicte.

V.

En om dat het sou kunnen gebeuren dat de voor-genoemde Provintien der Nederlanden, den Koningh van Spangien onderworpen, niet het geen, dat sy kunnen, tot hun vryheydt wilden contribuieren, maer, niet teghen-

staende de requisitie en 't verfoeck, 't welck aen hen in de voorgenoemde tijdt ghedaen wierd, Adherenten aen de Spangiaerden bleven, en hen in hun quaet desseyn favoriseerden, de Koning en de gesejde Heeren Staten overwegende dat sy in dit geval verplicht zijn in de seckerheydt der gesejde Provintien te versorgen, en de quaden te beletten, die hen soudon kunnen overkomen, om dat sy hun nut en welstand wilden bevorderen, soo is gearresteert dat, in gevolg van 't tegenwoordigh Tractaet en desseyn, de Koningh en de Heeren Staten sich meesters van 't gesejde Landt sullen maken, daer af de partage en deeling dus, gelijk hier volghet, gedaen sal worden; op voorwaerde nochtans dat in 't begrip van de gesejde partage en deeling de plaetsen, die van self het juck der Spangiaerden af gefchut sullen hebben, by soo verre sy een lichaem van drie of vier Steden uytmaecken, gelijk hier voor gesejt is, vry sullen blijven, sonder andere subjeete aen sijn Majesteit, of aen de gesejde Heeren Staten Generael, dan van een eedt van niets tegen hun dienst te doen, maer die soo veel, als sy kunnen, te bevorderen, en van Gyselaers, doch niet langer, dan tot de Spangiaerden uyt het Landt sullen zijn.

Deelingh des Konings.

Het Land van *Lutsenburgh*, de *Graeffschappen van Namen*, en van *Henegouwen*, *Artois* en *Vlaenderen*, tot aen de limiten, die door een linie gemaect sal worden, dewelcke van *Blanckenbergh* inkluys sal beginnen, en tusschen *Damme* en *Brugge*, ter halver wegh van dese twee plaetsen deurgaen, en van daer sich recht naer *Rupelmonde* strecken, 't welck aen den Koning sal blijveu. En wat *Cambre-sis*, en de plaetsen, daer in begrepen, aengaet, het sal den Koning vry staen daer af te disponeeren gelijk hem goet sal duncken.

Deelingh der Heeren Staten.

Het Marckgraeffschap van 't Heyligh Rijck, daer de Stadt van *Antwerpen* in begrepen is, de Heerlijckheydt van *Mechelen*, het Hertogdom van *Brabant*, en 't overighe van de Cust van *Blanckenbergh*, 't welck aen de Koning sal blijven tot aen *Swind*; de steden van *Damme* en *Hulst*, met het Land van *Waes*, tot aen de linie, hier voor genoemt; op voorwaerde nochtans dat ten regard van *Damme*, na de vol-cyding van de Conqueste van Nederlandt, daer in versien sal worden door Commissarissen van weer-zijden hier toe gedeputeert, op dat de Stadt van *Brugge*, en 't Landt, dat daer aen dependeert, aen sijn Majesteit behoorende niet soudon kunnen onder-geset en geincommodeert worden door de sluyfen en dijcken van de gesejde Stadt. Hoewel hier voor niets gesejt is van de Staet, in de welke *Oostende* en *Damme* sullen blijven in de handen des Konings, en der gesejde Heeren Staten, om tijdt te nemen van beter te confideereeren welck nutte voor de gemeene welstandt sal zijn, soo is verdragen dat men, als de conqueste en veroveringh der Nederlanden af-gedaen is, adviseeren en beramen sal tusschen de Koningh en de Hoogh-Moghende Heeren Staten, door Commissarissen, hier toe gedeputeert, ghelijck hier voor gesejt is, of het beter is de Vestingen te slechten, en van d'een zijde de Haven van *Oostende* te vullen, en van d'andere zyde de Vestingen van de Stadt *Damme* te slechten; of dat de Koningh, en de gesejde Heeren Staten hen gefortificeert besitten, en dat sijn Majesteit de gheseyde Haven van *Oostende* in foodanigh een staet stelt, als hem goed sal duncken. Men heeft oock verdragen dat in consideratie van sijn Majesteit de Roomsche Catholijcke Religie sal blijven in 't geheel begrip van de gesejde deelingh, ghelijck sy tegenwoordighlyck is, en de Geestelijcken in een selve staet als sy zijn.

VI.

Des Konings heyr in de gheseyde Landen getreden, en de rupture en brekingh tusschen de twee Kroonen gedaen zijnde, ghelijck hier voor gesejt is, soo sal sy dueren tot aen de geheele verdryvingh der Spangiaerden uyt Nederlandt, sonder dat ondertusschen sijn Majesteit

Majesteit, noch de geseide Heeren Staten sullen moghen tracteren van Vrede, Treves of schorffingh van Wapenen, dan *conjunctelijck, gesamentlijck, en met een gemeene toestemmingh*: en indien de gheleyde Vrede op de voor-verhaelde wijze gemaect wierd, en dat daer na de Koning van Spangien, de Keyser, of ander Vorst van sijn Huys, daer aen dependeerende, de Koningh, of de geseide Heeren Staten directelijck of indirectelijck in 't gheen aentafte, dat sy heden besitten, of dan sullen besitten door de conquisten en veroveringen, die sy gedaen sullen hebben, soo sullen sijn Majesteit en de geseide Heeren Staten conjunctelijck en gesamentlijck met de ghenen breken, die een van hen sullen aentafsten, sonder te moghen hun interessen verdeelen, noch ingevolgh te maecken eenig Tractaet van Vrede, Treves, of schorffingh van Wapenen, dan *conjunctelijck, gesamentlijck, en met gemeene toestemmingh*; 't welck sy desghelijcks sullen doen in welke tijt de Spangiaerden hier na directelijck of indirectelijck de Staten en Possessien van sijn Majesteit, of van de geseide Heeren Staten aentafsten, 't sy dat'er te vooren een Tractaet van Vrede tusschen komt, of niet.

VII.

En opdat de jaloufy, en de begeerte van d'aenslag, door die Tractaet voorbedacht, gheen wanordeningh en verrarringh in d'uytvoeringh van soo goed een dsefeyn sou veroorlaken, soo is beslooten dat de heyren des Konings, en der geseide Heeren Staten, te samen ghevoeght zijnde, eerstelijck *twee plaetsen van de partage en deelingh van sijn Majesteit* sullen aentafsten, en dat sy daer na twee anderen van de partage en delingh der geseide Heeren Staten sullen ataqueren, 't en zy de Velt-Oversten der beyde heyren by g-schrift verdragen anders daer in te werck te gaen: wel verstaen zijnde, dat, soo men gesamentlijck, of van malkander gheicheyden, met de voorgenoemde heyren eenighe plaetsen veroverd, die van de partage en deelingh van sijn Majesteit zijn, men die soo haest, als sy gewonnen zijn, aen hem sal overleveren, ghelijck men oock doen sal ten regard der geseide Heeren Staten, in geval men gesamentlijck eenige plaetsen veroverd, die van hun partage en deelingh zijn, de welcken oock aen hen overghelevert sullen worden, soo haest als sy gewonnen zijn, en d'aenslag sal niet moghen ophouden voor dat yder sy in possessie en besettingh van 't gheen, 't welck hem toebehooren sal door het tegenwoordigh Tractaet, en volgens de voorgenoemde partage en delingh. Maer indien de Velt-Oversten der twee heyren namaels, ten dienste van d'Oorlogh, en tot de gemeene welltant achten, dat men yets moet veranderen in d'order, die door ghemeene resourie tot aentafstingh der plaetsen genomen is, soo sullen sy sulcks mogen doen, in dien sy te vooren by g-schrift daer in verdragen zijn.

VIII.

Wijders, men heeft oock verdragen, dat, in de bestorming, die op de Vlaemsche Kust geschieden sal, de Heeren Staten op hun koften een *Scheeps heyr* op de reede van de geseide kust sullen houden, die machtig en bequam is om het secours te beletten, dat men in de geseide belegerde plaetsen van die Kust sou willen brengen; welke Vloot daer blijven sal tot d'overgeving der geseide plaetsen.

IX.

Ingeval men na dit Tractaet van ruptur en brekingh, gerekent en geratificeert zijnde, Vrede, Treves, of schorffingh van Wapenen komt te maken, soo sal men die niet mogen *sluyten*, noch daer toe *verstaen*, dan conjunctelijck, gesamentlijck, en met gemeene toestemmingh des Konings, en der geseide Heeren Staten, met verplichtingh van oock conjunctelijck en gesamentlijck te breken, en in Oorlogh te treden met de Spanjaerden, en met hun adherenten, soo dickwils als sy sullen komen te violeren, of o'vertreden eenighen der conditien, geaccordeert door het Tractaet van Vrede of Treves, dat daer af gemaect sal zijn, sonder dat men daer na sal vermoghen te maken eenig nieuw Tractaet van Vrede of Treves, dan gesamentlijck, en met gemeene toestemmingh; op conditie dat, soo het weer gevioleert en gebroken word, sijn Majesteit, en de geseide Heeren Staten conjunctelijck en gesamentlijck in openbare Oorlogh sullen treden tegen de ghenen, die d'Infracteurs en brekers daer af sullen zijn.

X.

Indien de Keyser Ferdinand, Ertz-Hertog van Oostenrijck, of eenigh ander Vorst van sijn Huys, of daer aen dependeerende, of eenigh ander Keyser, die voor 't aenstaende sou mogen komen, op het subjeet van dit tegenwoordigh verdrach, of onder eenighe andere schijn, die 't sou mogen wesen, de Heeren Staten Generael in de Landen en Plaetsen, die sy op de dach van dit tegenwoordigh verdrach houden en besitten, soodanigh quam aentafsten, dat de geseide Heeren Staten Generael generalijck en openlijck braken met den geseide Keyser, of met eenig ander Vorst en dependent van 't Huys van Oostenrijck, soo verplicht sijn Majest. sich tot desghelijcks te doen, en daer na gheen Tractaet van Vrede of Treves te maecken, dan *conjunctelijck en gesamentlijck* met de geseide Heeren Staten Generael, en met hun toestemmingh: gelijck in gelijcke val, indien de geseide Keyser Ferdinand, of eenigh ander Vorst, aen 't Huys van Oostenrijck dependeerende, of eenigh ander Keyser, die voor 't aenstaende sou kunnen komen, op de voorgenoemde subjeeten, of onder eenighe andere schijn, hoedanigh die sou mogen wesen, directelijck of indirectelijck de Koningh in de Landen en Plaetsen, die hy op de dach van dit tegenwoordigh Tractaet houden besit, aentafst, in voegen dat sijn Majesteit openlijck en generalijck met hen breekt, soo verplichten sich de geseide Heeren Staten Generael desghelijcks te doen, en daer na gheen Tractaet van Vrede of Treves te maken, dan *conjunctelijck, gesamentlijck* met sijn Majesteit, en met sijn toestemmingh.

XI.

Maer dewijl sijn Majesteit, en de geseide Heeren Staten Generael al te groote kennis hebben van de begeerte, die de Koning van Groot Brittanje altijd tot de wellstandt en rust van de Cristenheydt gehadt heeft, om te twijffelen dat hy in dese ghelegentheydt sou weygeren hier in te contribueeren, soo is gearresteert dat hy van wegen sijn Majesteit en de Heeren Staten genoodigt sal worden om met hen in een Tractaet te treden, in 't welck sijn interessen, en de geenen van sijn Huys geconfidereert sullen worden, ghelijck hy sulcks tot de ghemeene wellstandt kan begeeren, of ten minsten binnen de palen van een ware *Neutraliteit* met sijn Majesteit, en met de geseide Heeren Staten te blijven.

XII.

Men heeft oock ghearresteert, dat, als de ruptur ghe- daen sal zijn tusschen de twee Kroonen van Vranckrijck en Spangien, boven het Scheeps heyr, 't welck de Heeren Staten op de reede van de Vlaemsche Kust sullen houden, tot gemeene wellstandt, gelijck in 't 8. Artijckel van dit Tractaet geseft is, de Koningh en de geseide Heeren Staten ghedueriglijck in Zee sullen houden, soolangh als de Oorlogh sal dueren, vijf schepen van 100. tot 200. Vaten, vijf schepen van 2. tot 300. Vaten, en vijf schepen van 3. tot 400. Vaten, die in twee Esquadrons gedeelt, en door d'Admiralen en andere Officieren van weerszijden gecommandeert sullen worden, om de groote Zee en 't Canael te suyveren, en de Kusten der Staten des Konings en die van de geseide Heeren Staten vry en seecker te houden, in voeghen dat de Koop-handel niet door yemandt, wie 't oock wesen magh, ghetroubleert sou worden, en om te beletten dat de ghemeene vyanden in de Staten van sijn Majesteit en der geseide Heeren Staten Generael souden landen: en in gheval dat de geseide Esquadrons sich by malkander vervoegen, ghelijck gebeuren kan dat tot de gemeene wellstandt nootfaeckelijck is, soo sal d'Admirael der Heeren Staten in 't aenkomen de Vlagh van sijn groote mast strijcken, en hem met sijn Geschut groeten, en de Admirael des Konings sal hem weer groeten volghens de ghewoonte, en ghelijck men gedaen heeft by de Koning van Groot-Brittanjen, toen sijn Vlooten en die van de Heeren Staten te samen gevoeght waren. In gevolg van dese salutatie en groeten sullen de Officieren der voorgenoemde Esquadrons, op het schip vergadert, 't welck des Konings Vlag aen de groote Mast sal voeren, gesamentlijck in de gemeene Krijgs-Raet consulteren, om in d'occasien, die niet voorsien zijn in hun respectieve instructien, te doe naer't geen, dat sy dienstigst sullen achten; en des Konings Admirael sal inde geseide Raet d'eerste stem hebben, d' Admirael der geseide Heer.

Heeren Staten de tweede, de Vies Admiraal des Konings de derde, de Vies Admiraal der gheseyde Heeren Staten de vierde, de Schout by nacht van de Koningh de vijfde, de Schout by nacht der geseide Heeren Staten de sesste stem, en d' andere Capiteynen en Officieren, die van weer zyden door gemeene resolutie der twee Admiralen ter geseide berading geroepen zijn; sullen by beurten, en overhants stemmen, gelijk hier voor verhaelt is, en men sal daer na by meerderheyt van stemmen sluyten, en het besluyt sal schriftelijck gestelt worden door een Secretaris van de geseide Raet, die de Fransche tael, en die van de Vereenigde Nederlanden verstaen sal.

XIII.

De Koningh, en de gheseyde Heeren Staten Generael sullen d'inkomst in al hun Havenen vry laten aen de voor-genoemde schepen, die door hen onderhouden worden, en men sal daer in fourneeren en beschicken de Vivres en Munitie van Oorlogh, die hen tot hun subsistentie en onderhouding noodig sal zijn, mits betalende de loopende prijs van 't geen, 't welck sy van nooden sullen hebben; 't welck oock geobserveert sal worden voor de heyren te land, met dese gelijkheyt dat, als de vivres in Frankrijk komt, sy aen 't heyr der Heeren Staten gefourneert sal worden voor een selve prijs als sy aen dat van de Koningh gedistribueert sal worden; ghelijck in ghelijcke geval als de vivres van de plaetsen komt, die onder de gehoorsaemheydt der geseide Heeren Staten staen, soo sullen sy die aen des Konings heyr fourneren en beschicken voor een selve prijs, als sy die aen hun heyr sullen doen distribueeren.

XIV.

Oock is ghearresteert dat dit tegenwoordigh Tractaet geen sintz derogeren noch verminderen sal aen 't leste Tractaet, in den Hage gemaeckt de 15. April leest-leden, en daer na geratificeert van weer-zijden met de particulare Declaratie, 't welck in volkomen en gheheele effecte sal blijven, om in alle sijn punten uyt-gevoert te worden, uyt-genomen in 't geen, in het welck strijdigh met dit sou mogen zijn, in welck geval het tegenwoordigh Tractaet alleen plaets sal hebben.

XV.

Hoewel door het gheseyde Tractaet, in den Hage gemaeckt op de 15. dagh van April van 't leest-leden Jaer, tusschen de Koning en de geseide Heeren Staten Generael geseigt is dat, by rupture van weggen de Koningh met Spangien, sijn Majesteit ontlast sal blijven van de twee Millioenen, die hy aen hen beloofst heeft, en van d'onderhouding van een nieuw Regiment, en van een Compagnie lichte paerden, die hy daer door aen hen toegestaen heeft, niet-te-min om dat het eerste Jaer van het voorgenoemde Tractaet, uytgaende de 15. April naestkomende, by na verlopen is, soo sal sijn Majesteit effectelijck aen de geseide Heeren Staten generael fourneeren de tweede Millioen in de tegenwoordige Maent van Februarij, boven de Millioen, die alree aen hen betaelt is voor 't Jaer 1634. die in de Maent van April 1635. verviel; en op dat men gheen twijfelachtigheyt op dit subjeet sou vinden, soo is tegenwoordighlijck van nieuws verdragen dat sijn Majesteit voortaan ontlast sal zijn van de twee millioenen, en van d'onderhouding van 't gheseyde Regiment, en van de Compagnie lichte Paerden.

XVI.

Dit Tractaet sal geaggreert en geratificeert worden door de Koningh, en door de Heeren Staten Generael, naer de gewoone en bestandigste forme, die men sal konnen doen, binnen een Maent of ses weecken na de signature, en geleverd in de handen van sijn geseide Majesteit, en der gheseyde Heeren Staten, om naer de forme en inhoudt daer af vervult en geexecuteert te worden.

Article secret accordé ensuite & en consequence du Traitté passé ce jourd'huy.

Encore que par le neufiesme Article du Traitté fait entre le Roy & les Sieurs les Estats signé ce jourd'huy il soit dit, que au cas qu'après ledit Traitté de rupture signé & ratifié, on vienne à faire la Paix, Tréve, ou suspension d'Armes, elle ne se pourra conclure ny y en-

tendre que conjointement & d'un commun consentement du Roy & desdits Sieurs les Estats, neanmoins sa Majesté & lesdits Sieurs les Estats sont convenus qu'en tous les autres lieux où l'on pourroit faire la guerre sans y estre obligé par le present traitté, le Roy & lesdits Sieurs les Estats y pourront puis après faire la Tréve, ou suspension d'Armes seulement, ainsi que bon leur semblera, mais non pas la Paix, qui ne pourra jamais estre faite que conjointement & d'un commun consentement.

Lequel Article secret aura pareille force & vigueur que s'il estoit inseré dans le corps du susdit Traitté general passé ce jourd'huy.

Fait à Paris le huitiesme de Fevrier, mil six cens trentecinq. Estoit signé,

Bullion, Bouthillier, Charnacé, Adriaen Pauw, J. de Knuyt.

Secret Artikel, geaccordeert in gevolgh en consequentie van 't Tractaet, dese dagh gemaeckt.

Hoewel door het 9. Artikel van 't Tractaet, tusschen de Koningh en de Heeren Staten gemaeckt, en dese dagh getekent, geseigt is dat, indien men, na het Tractaet van rupture en brekingh, getekent en geratificeert zijnde, komt te maken Vrede, Tréves, of schorffing van Wapenen, die niet gelloten, noch daer toe verstaen mach worden, dan gesamentlijck, en met gemeene toestemming des Konings, en der geseide Heeren Staten, soo hebben nochtans sijn Majesteit, en de geseide Heeren Staten verdragen dat in d'andere plaetsen, daer men d'Oorlogh sou mogken voeren, sonder door het tegenwoordigh Tractaet daer toe verplicht te zijn, de Koningh en de geseide Heeren Staten daer naemaels sullen mogen Tréves of schorffing van Wapenen alleen maken, gelijk hen goet sal duncken, maer geen Vrede, die nimmer gemaeckt sal mogen worden, dan conjunctelijck, en met gemeene toestemmingh.

Welck secreet Artijckel ghelijcke kracht en vigueur sal hebben als of het ingevoeght was in het lichaem van 't voorgenoemt generael Tractaet, dese dagh gepasseert.

Gedaen te Parijs op d' achtste dagh van Februarij, in 't Jaer seftien hondert vijf en dertigh.

Was getekent

Bullion, Bouthillier, Charnacé, Adriaen Pauw, J. de Knuyt.

Article secret accordé ensuite & en consequence du Traitté passé ce jourd'huy.

Encore qu'il aye esté dit par l' Article second du Traitté passé ce jourd'huy entre le Roy & les Sieurs les Estats Generaux, que les peuples qui seront conviés de se joindre à la cause commune & chasser les Espagnols de leurs Villes, ayent à la faire trois mois après la requition qui leur en sera faite, neantmoins il est accordé entre sa Majesté & lesdits Sieurs les Estats que ce terme pourra estre prolongé par advis & consentement commun de sa Majesté & desdits Sieurs les Estats, autant qu'ils jugeront necessaire pour le bien & avancement de la cause commune.

Il a esté en outre convenu entre sadite Majesté & lesdits Sieurs les Estats, que si pendant la guerre qu'ils feront en la coste de Flandre, ou ensuite d'icelle, les ennemis communs ou leurs adherens quels qu'ils puissent estre ataquoyent par mer les Estats de sa Majesté en quelque lieu que ce puisse estre, qu'en ce cas lesdits Sieurs les Estats de sa Majesté, une puissante Armée en Mer, pour jointe aux forces Navales que sa Majesté fera aussi de son costé, s'opposer conjointement aux mauvais desseins des ennemis, & faire contre eux tout ce qui sera jugé plus convenable; Ce qui sera pareillement fait au cas que les Pays des Messieurs les Estats viennent a estre ataqués par Mer.

Lesquels Articles secrets auront pareille force & vigueur que s'ils estoient inserés dans le Corps du susdit Traitté general, passé ce jourd'huy.

Fait

Fait ce huitiesme Fevrier mil six cens trente-cinq à Paris. Estoit signé. Bullion, Bouthillier, Charnacé, Adriaen Pauw, I. de Knuyt.

Secret Artikel, geaccordeert in gevolgh en consequentie van 't Tractaet, dese dagh gepasseert.

Hoewel geseght is in het tweede Artikel van 't Tractaet, in dese dagh gepasseert tusschen de Koning, en de Heere Staten Generael, dat de Volcken, die genoodicht sullen worden om sich by de gemeene saeck te voegen, en de Spanjaerden, uyt hun Steden te verdrijven, sulcks te doen hebben drie Maenden na de requisitie en 't verfoeck, dat daer af hen ghedaen sal worden, soo is nochtans veraccordeert tusschen sijn Majesteit, en de geseide Heeren Staten, dat dese tijdt sal moghen verlanght worden door 't gemeen advijs en de toetemmingh van sijn Majesteit, en der geseide Heeren Staten soo langh als sy nootakelijck sullen achten tot de wilstant en vorderingh van de gemeede saeck.

Noch is verdragen tusschen sijn geseide Majesteit en de geseide Heeren Staten dat soo geduyrende d'Oorlogh, die sy op de Kust van Vlaenderen sullen voeren, of by gevolgh daer af, de ghemeene vyanden, of hun adherenten, hoedanigh sy oock souden moghen zijn, dat de Staten van sijn Majesteit, in welcke plaets het oock soude konnen wesen, ter Zee aentaften, dat in gheval de geseide Heeren Staten een machtige Vloot in Zee sullen brengen, om, gevoeght by de scheeps-krachten, die sijn Majesteit van sijn zijde sal toerusten, sich gesamentlijck te stellen tegen de quade desseyen der Vyanden, en tegen hen al 't geen te doen, 't welck dienstigste geoordeelt sal worden; 't welck men oock sal doen in geval de Landen der Heeren Staten ter Zee aengetaft wierden.

Welcke secrete Artijckelen gelijcke kracht en vigueur sullen hebben, als of sy ingevoeght waren in 't lichaem van 't voorgenoemde generael Tractaet, dat dese dagh gepasseert is.

Gedaen desen achtsten van Februarius, seftien hondert vijfen dertigh te Paris. Was getekent Bullion, Bouthillier, Charnacé, Adriaen Pauw, I. de Knuyt.

Article secret accordé ensuite & en consequence du Traitté passé, ce jourd'huy suivant la promesse cy-dessus écrite.

Il a esté accordé entre sa Majesté & les Sieurs les Estats que si quelques Princes ou Republicques sous leur nom, sous celuy du Roy d'Espagne, ou autrement attaquent les Vaisseaux que lesdits Sieurs les Estats tiendront en mer devant les Villes de la coste de Flandre, qui sont entre les mains des Espagnols, ou entreprennent de combattre les Vaisseaux que sa Majesté & lesdits Sieurs les Estats auront joints ensemble, ou tachent de faire des descentes de gens de guerre sur les terres de sa Majesté ou desdits Sieurs les Estats, ou de jetter du secours dans les places assiegée par les troupes des uns ou des autres, en sorte qu'un tel procedé face resoudre le Roy & lesdits Sieurs les Estats à entrer en rupture avec les susdits Princes ou Republicques, qu'en ce cas ils le feront conjointement sans pouvoir puis apres faire Paix, Treve ou suspension d'Armes, que conjointement & d'un commun consentement du Roy & desdits Sieurs les Estats.

Nous soubsignés Ambassadeurs Extraordinaires des Seigneurs les Estats Generaux des Provinces Unies, promettons que le contenu de l'Article cy-dessus, sera delivré, signé de la part de nos Superieurs, quand la Ratification du Traitté fait au jourd'huy entre les Sieurs Commissaires Deputés du Roy Tres-Christien, & nous sera delivré de la part de sadite Majesté. Fait à Paris le 8. Fevrier 1635.

Estoit signé,

Adriaen Pauw, I. de Knuyt.

Secret Artikel geaccordeert in gevolgh en consequentie van 't Tractaet, dese dagh gemaect, volgens de belofte, hier onder geschreven.

Tusschen sijn Majesteit en de Heeren Staten is verdragen, dat. soo eenige Vorsten, of Rebulijcken onder hun naem, onder die des Konings van Spangien, of andersints, de Schepen quamen aen te tasten, die de geseide Heeren Staten in Zee sullen houden voor de Steden van de Vlaemsche Kust, die onder de Handen der Spangiaerden zijn, of aenvingen de Schepen te bestrijden, die sijn Majesteit en de geseide Heeren Staten te samen gevoeght sullen hebben, of poogden Krijghsvolck aen Lant te setten op de Landen van sijn Majesteit, of der geseide Heeren Staten, of door de troepen van d'een of d'ander secours in de belegerde plaetsen te brengen, in voeghen dat foodanig een handel de Koning, of de geseide Heeren Staten doet besluyten in rupture en breking te treden met de voorgenoemde Vorsten en Rebulijcken, in dese geval sy sulcks gesamentlijck sullen doen, sonder daer na te mogen maecten Vrede, Treves of schorsingh van Wapenen, dan gesamentlijck, en met gemeene toestemming des Konings, en der geseide Heeren Staten.

Wy ondergetekende extraordinare Ambassadeurs der Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden beloven dat d'inhout van dit voorgenoemt Artijckel geleverd sal werden ghetekent van weggen onse Superieurs en Meesters, als de ratificatie van 't Tractaet, heden gemaect tusschen de Heeren Commissarissen, gedeputeert van de Christelijckste Koningh, en aen ons geleverd sal zijn van wegen sijn geseide Majesteit. Gedaen te Parijs, d'achtste van Februarius, 1635.

Was getekent

Adriaen Pauw, J. de Knuyt.

Hier volgde 't pouvoir van wegen den Koning in dato den 30. January 1635. ende van wegen haer Ho. Mog. in dato den 30. May 1634.

En foy de quoy Nous susdits Commissaires & Ambassadeurs soubcrites avons desdits noms signé ces presentes de nostre sceau ordinaire, & à icelles fait opposer le Cachet de nos Armes. A Paris ce jourd'huy huitiesme du mois de Fevrier mil six cens trente-cinq. Estoit Signé. Bullion, Bouthillier, Charnacé, Adriaen Pauw, I. de Knuyt.

Tot bevestiging van 't welck wy voorgenoemde Commissarissen en ondergeschreven Ambassadeurs, in de geseide namen dese tegenwoordigen hebben getekent met onse gewoone tekening, en ons Wapen-Zegel daer aen doen setten. Gedaen te Parijs, dese achtste dagh van de Maent Februarius, 1635. Was getekent Bullion, Bouthillier, Charnacé, Adriaen Pauw, I. de Knuyt.

Op dit Tractaet is gevolgt de conjunctie der Legerz by Maestricht, het innemen van Tienen, het belech van Loeven, ende het verlies van Schenckeschans.

Om dit laetste te recupereren quamen beyde Legerz camperen boven ende beneden 't selve Fort: doch alsoo datmen de Spaensche niet soude beleeten te leggen tot Cleef: houdende 't Drex / ende passage op de Schants open.

In dese tijdt soude men geseyt hebben dat de Vrede of Handeling van dien seer verde te soecken was, sijnde het Tractaet van rupture noch soo versch / ende daer by beloofd den Oorlogh te continueren tot d'uyterste eyulsie van de Spaensche. Boven dien was d'Oorlogh dese Somer met grooter ernst als opt gevoert: des on-aengesien wiert een Vrede Handelingh op de hane ghebracht eerst tot Cranenborgh onder pretext van dat aen de Spaensche sijde wiert gefortificeert het Huyg te Gennep, ende aende Staetsche sijde Ravetteyn ende het Tolbuys. Ende van daer by continuatie tot Turnhour. Doen eerstelijck in October door eenen gewesenen Ritmester Wittenhorst genaemt dese Handelingh wiert van weggen de Spaensche aenghebraght tot Aernem; soo was men scrupuleus / ende daer

in bekomiert. Men d'een zyde / soo men daer na luyf-
ferde / batter wel licht by de Spaensche geen behooylic-
ke last of qualificatie en was; aen d'ander zyde was
het oock bedenckelijck af te slaen een Handelingh van
Vrede; dewelcke het eynde is van alle Oorlogen. Ge-
meer alsoo de Heeren van Bresé ende Carnassé self een
wepnigh te booz van wegen den Koningh hadden laten
aendienende ende notificeren / dat de Heer Mazarini Prin-
cius banden Paus in Franckryck hadde boozgeslaghen
vier plaetsen tot Dede-handelingh tusschen de Kroo-
nen; namelijk Constants, Ausburgh, Trente of Spiers,
kegerende te weten wat genegentheyt men alhier daer
toe hadde.

Om dan t'yt d'onfreckelicheyt te komen soo hebben sijn
Excellentie ende de Gecommitteerde van haer Hoogh
Moog. tot Aernem goetghevonden te laeten gaeden den
Heer Griffier Mulch tot Cranenborgh om te spreken
met Don Martin Axpe Secretaris van den Koningh.
Die aldaer komende / bevonden heeft batter geen be-
hooylicke Procuratie van den Koningh tot de Hande-
lingh was: ende daer-en-boven voerden de Spaensche
oock seer vzeemde ende Erobitante discouren; nopen-
de 't gene de saecke ten principale raechte: als name-
lijck dat sich de Spaensche lieten verclupden / dat sy be-
geerden de restitutie van Limborgh, met de vier Lan-
den van Over-Male, Maestricht, Ruermonde, Ven-
loo, de Cruys-Schans, St. Jacob, Orloy, ende Rhijn-
berck, met alle de plaetsen in West-Indien, ende dat sy
daer jegens souden af-stant doen van 't Fort Schencken-
schans ende Santvliet. Daer van gerappoortte sijnde
aende Vergaderingh van haer Ho. Moog. ter presentie
van den Heer Prince van Orange / was het advijs van
sijn Excellentie dat men op d' Erobitantie van dese
Dpandts boozslaghen (die in 't begin gemeenlijck sijn)
geen regard behoode te nemen. Ende boozts gehoozt de
Confederaten van de respectie Provincien op deselve
openingh van wegen den Dpand gedaen; wierden sijn
Excellentie ende de Heeren haer Ho. Moog. Gedeput-
teerde (met welckers kennis deselve boozslaghen tot
Cranebozz waren ingenomen) bedanckt, geadvoyeert,
ende verfocht daer in te willen continueren / ende wy-
ders doen 't gene sy na gelegentheyt ende constitucie
van saecken ende tyden souden bevinden te behooren /
ende boozts daer toe te gebuycken met advijs van sijn
Excellentie alle 't gene van noode was / ende de nature
van de saecke was requirerende; woorders wiert aen den
Heer van Heemstede Extraordinaris Ambassadeur van
desen Staet in Franckryck ghesonden bericht van de
boozts openingh; om te dienen sulcx ende daer 't behoort
ende / ende dat hy scherpeijck soude hebben te vernemen
wat de voornoemde Heer Mazarini of pemand anders
aldaer noopende eenighe Handelingh van Dede soude
mogen booztzhenghen; ende hare Ho. Moog. van sijne
devoicen ende beoindinghe van tydt tot tydt aviseren:
daer op heeft welgemelde Heer van Heemstede de boozts
openingh ende Handelingh in geschifte den vyfden Dec-
ember aen den Heer Cardinael Richelieu vertoont.
Hem wierdt tot antwoort gegeven aengaende de booz-
tsch van Handelingh ende plaetsen op Mazarini van
wegen den Paus ghedaen; dat sulcx niet was als een
vermaningh tot Vrede in generale termen van wegen de
Paus, als gemeene Vader, aen alle Christene Princken.
Sijnde het Officie van een Hoofd der Kercke te recom-
manderen de Dede ende ophoudinge van 't vergieten
van Christen bloedt: ende hoewel sulcx anders niet en
was; oock geen particuliere openingh van eenige pre-
sentarien of afschijngen behelste; dat nochtang ter stont
't selve (in ghevolge van de gemaekte Tractaten) was
aen hem Heer van Heemstede van wegen den Koningh
gecommunicert: ghelijck oock deur de Heeren van
Bresé ende Charnassé aen sijn Excellentie ende de Heeren
haer Hoogh Moog. Gecommitteerde was bekend ghe-
maect. Daer tegen hem Heer van Heemstede wierdt
boozgewopen / dat de Griffier Mulch alreede in Sep-
tember tot Cranebozz op het stuck der Treves versche-
den reppen gedaen ende Conferentien met Don Martin
Axpe gehouden hadde / ende sulcx alles niet alleen son-
der daer van gegeven te hebben eenighe kennis aen den
Mareschal de Bresé ende Charnassé; maer oock sonder

te hebben willen bekennen / dat hy Heer Griffier tot
dien eynde ende op dat stuck tot Craneborgh was geem-
pleeert ende gefonden gewest: niet tegenstaende ver-
schepden Instantien die daer ober gedaen waren / om de
waerheyt te weten van de geruchten daer van loopende.
Woorders wiert van wegen den Koningh hem Heer van
Heemstede vercoont ende booz oogen gestelt hoe seer dese
Proceduren contrarieerden tegen de gemaekte Tracta-
ten; hoe seer deselve discreperden van de oprechticheyt/
die sijn Majesteit in dat stuck hadde bewesen; als heb-
bende terstont gedaen Communiceren alle openingh van
Dede die sijn Majesteit booz quam / etc.

Op dese wyse toonden de Koningh ende sijn Mini-
sters haer onvernoegthepdt: daer in men nochtang
meenden dat sy niet heel gelijck hadden: want soo booz
den Heer van Heemstede aen 't Hof van Franckryck
als booz de Heeren van Noortwijk ende van Wavren
aen den Heer Mareschal de Bresé ende Charnassé de
communicatie pblijck genogch geschiet was / als na-
maels gebleecken heeft.

Den vyfden November quam de Ritsmeester Wit-
tenhorst van wegen de Spaensche verfoeken een nieu-
we Conferentie: ende alsoo de tydt verlopen ende de
Vergaderinghe weder van Aernem in den Hage gheko-
men was / soo wiert tot de selve Conferentie boozgesla-
ghen Turnout teghen den dertienden November: met
resolutie ende last / by booztganch van de Treves vol-
gens 't gene alreede was boozghekomen van te willen
overleveren aen desen Staet de Stad Breda in soodant
gen staet / als die was doen de Coning van Spagnien
deselve nam / metter ressozt ende Jurisdictie van oien:
Item 't Fort Schenckschans ende de Stad Gelder, ende
daer beneffens offereren een summa van ses Millioenen
Guldens, om hier na te sien of de Heeren Staten Gene-
rael te bewegen souden sijn / om / op d'iterative Instan-
tien van wegen de Spaensche gedaen / aende Spaensche
ende tot haren behoefte af te slaen de Steden Maestricht,
Limborgh, met de vier Landen van over Male, de Steden
ende Forten in Brasil metten aenkleve van dien, ende in
Oostindien den te maecten Treves mede effect te laten
forteren. Ende in cas datter Expedienten in desen sou-
den moeten werden boozgeslagen / soude de voornoemde
Griffier mogen laten verclupden datter hoop was / om
de Fortificatie van Ruermonde te bemolieren / ende dat
Gelder ende Stralen daer teghen soude moeten worden
gebemoliet. Woorders wiert goet gevonden dat hy Heer
Griffier soude verclaren dat weder sijds gelegentheyt
bereyscht dat mede met Franckryck soude getraect /
ende dat men de saecke daer heen sou dirigeren dat oock
Dede tusschen Franckryck ende Spagnien werde ge-
tsoffen: hoewel men de sake ende interesten tusschen
Spagnien ende desen Staet soude kunnen adjusteren sou-
de handelen ende Tracteren. Oock soude de Griffier ver-
nemen / of de Spaensche niet goet souden vinden dat
op een volgende Conferentie pemand van wegen
Franckryck mede verscheene / om booz d' Interesten van
Franckryck te spreken. Van alle 't gene boozschreven
is aen den Heer van Charnassé, booz soo veel het Franck-
ryck aenginck / notificatie ghedaen; ende daer neffens
verfocht ende gepresentert of hem soude believen dat
van wegen Franckryck in de aenstaende Conferentie
oock perwes soude mogen werden geseyt / d' occasie
sulcx presenterende. Daer soo hy / als de Marquis
de Bresé, hepde verclart van wegghen den Koningh
booz Extraordinaris ende Ordinaris Ambassadeurs
alhier / hebben haer seer t' onbreiden soo by publice-
ke als particuliere audientien ende Conferentien ghe-
toont.

Den vijfden Decembris heeft de Griffier Mulch
gherappoortte dat de vyfde by-een-komste van we-
ghen die van d'ander sijde verfocht den achten Novem-
bris eerst van dese sijde was verscheben op den dertiende
ende by die van d'ander sijde op den twee en twin-
tighen der voorszeyde Maent November / ende
epndlijck by wederzijds bewillinghe gearresteert / den
derden deses loopende Maents / alwaer dien volgens de
voornoemde Griffier Mulch des namiddaegs was ver-
scheenen / als oock mede Don Martin de Axpe, dewel-
ke sijn aenkomste aen den meerghevoenden Griffier
de

hebbende laten notificeren / is na onderlinge toewenſchinge van goeden abont ende gewoonlyche complimenten by wederſyds bewillinghe vaſt geſtelt & anderdaegs ſynde den 4. December voornoemt by den anderen te komen op 't ſtaed huys tot Turnhout voornoemt ; des morgens ten negen uren / 't welck wel aenliep door ſeekter vooghebellen accident tot ontrent ten elf uren / als wanneer den meergenoemden Don Martin de Axpe ende Griffier Mulch den anderen hebben geſien / geſprooken ende gecomplimenteert / waer mede ende eenighe kleyne diſcourſen daer neffens gheballen die comparatie is afghehoopen / ende voorts gecommenceert tot na den middagh ten vier uren / als wanneer de meergenoemde perſoonen ter voorsz plaetſe gecompareert ende nedergeſeten weſende / de meergenoemden Don Martin de Axpe heeft gefondeert op 't ſtuick van een beſtendige Procuratie van den Coning van Spagnien om met deſen Staet te handelen / daer toe hy daer bevoogens hope hadde gegeven / doch heeft verclaert / dat hy alnoch egeen Procuratie en hadde bekomen / maer dat hy die van dach tot dach was verwachende / excuſerende het dilay op eenighe vooghebellen onghelentheyt : daer na den meergenoemde Don Martin de Axpe aengeſept ſynde door den meergenoemden Griffier / dat deſen Staet met Franckrijck in Alliantie was / ende datmen over ſulcx buyten Franckrijck niet en kon handelen / is daer over ghe-discourteert ghetweest / ende vervolgens daer upt ghetesultteert / dat men in cas van Handelinghe een by-eenhouſte van Ambassadeurs van den Keyſer, Coningen van Vranckrijck, ende Spagnien, mitgaders van deſen Staet soude dienen aen te ſtellen / 't welck hy hem / vooz ſoo veel hem aenglich / is geapprebeert / oock aengenomen goede Officien te doen by den Cardinael Infant, vertronwende dat deſelue van wegen Spagnien daer toe mede ghenegen ſou ſijn / Ende voorts geſprooken weſende van de plaetſe / daer ſoo badighe Vergaderinge soude worden aengheſtelt / is voorsz ghe-daen / dat ſoodanige Vergaderinge bequamelijck soude aengheſtelt worden tot Oosterhout, plaetſe van de Baronnie van Breda, den Heer Pijns van Orange toebehoogende ; wyders is by occasie / dat de Schout van Woonſendael tot Turnhout mede gekomen was / geſprooken van een wiſſelinghe ter wederſyds gebangen ten ter Zee / daer toe de voornoemde Schout van weghen haer Ho. Mog. ſepde gelast te ſijn ; dan heeft de meergenoemde Don Martin d'Axpe, verclaert op dit ſtuick onghelast te ſijn / maer heeft aenghenomen hem deſes aengaende ſulcx ende daert behoorde te informeren ende laten informeren / ende den meergenoemden Griffier binnen 8. of 10. dagen / doen eerſtkomende / te adverteren / of men op alle 'tghene voorsz is met den anderen nader soude ſpreken / ende dat hy alſdan dienvolgens op ſeekeren bequamen dach daer op mondelinge behoorighe verklaringe binnen Turnhout voornoemt soude uptbrengen. Waer op gedeliberert ſynde / is goet gebonden ende verſtaen / de meergenoemde Griffier Mulch over ſijne genomene moepte te bedanken / ende op ſijn aendien en gheozdonneert / dat hy / volgens den last hem tot Wunheim gegeven 'tghene voorsz is in ſubſtantie ſou gaen communiceren dien namiddach aende Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Ambassadeurs van wegen den Coning van Vranckrijck alhier reſiderende.

Hier te vooz is alreede mentie gemaect van dat de Conincklijke Franſche Miniſters gaansch geen contentement namen upt de notificatie ende communicatie die men haer dede van den Handel tot Craneboogh ende Turnhout ; veel min waren ſvernoegt in de Handeling ſelf : haer klachten / argumenten / protestation / ende verſoek daer teghen ſijn te ſien in nabolghende propositie gedaen den 14. Decembris 1635.

Messieurs, Nous avons desiré cette seconde Audience de Vos Seigneuries, pour les entretenir des affaires qui se presentent maintenant, pour leur faire entendre la continuation des bonnes intentions, qu'à toujours eues le Roy pour cet Estat, & pour vous

assurer du desir, qu'en nostre particulier nous avons de vous servir.

Vous vous souvenés tous, je m'assure, Messieurs des soins incomparables que le feu Roy Henry le Grand ; de glorieuse memoire, à toujours eu pour la subsistance, & l'accroissement de cette Republique ; la passion qu'il tesmoigna pour vous faire reconnoître souverains par tous les Alliés, qui difficilement, sans son exemple, & son autorité, s'y fussent disposés ; Et l'affection singuliere, avec laquelle il vous assista, en toutes occasions, jusques à la mort, avec autant de chaleur qu'il en eust peu avoir pour son propre Estat.

Le Roy, Messieurs, n'a pas seulement succédé au Royaume de son Pere ; mais encore aux soins & à l'affection qu'il avoit toujours eue de cet Estat, tant de millions d'or, & la vie d'un si grand nombre de braves gens, qu'il a employés pour vous assister, en sont des preuves trop grandes, & trop recentes, pour croire que vos Seigneuries en aient perdu la memoire.

Mais cela ne suffisant pas, selon vostre opinion, pour vous empescher à la fin, de succomber, faisant la guerre ; ou de venir à un Traité, qui vous seroit encore autant prejudiciable ; sa Majesté entrant dans vos sentimens, vous envoya Monsieur de Charnacé, pour vous offrir un plus puissant secours. Mais les Propositions que vous faisoient lors les Espagnols, & qui n'estoient avantageuses, qu'en apparence & dont les desseins ne tendoient qu'à vous faire perdre le temps, ralentir vos preparatifs, mettre la division dans vostre Estat, & vous priver de l'amitié de vos plus veritables, & plus puissans amis, vous avoient neantmoins tellement prevenus, qu'à peine le voulussies vous seulement entendre. Mais enfin, la patience vous ayant donné le loisir de voir clair, dans les intentions de ceux, qui ne pouvant jamais oublier les offenses que vous leur avés faites, ne peuvent aussi jamais estre autres que Vos Ennemis : Et ayans perdu absolument l'esperance du Traité, par la mort de la Serenissime Infante, & le retour des Deputés en Brabant vous en fites un avec monſieur Sr. de Charnacé, par lequel le Roy s'obligea de vous donner deux millions de livres par an, & d'entretenir dans vostre Armée, deux mil-hommes de pied, & cent Chevaux. Ce qu'il a aussi punctuellement executé ; comme toutes les autres choses qu'il vous a promises.

Mais ce ne sont pas là, Messieurs, les seuls avantages que vos Seigneuries, ont tiré de ce Traité, puis qu'il semble qu'il n'ayt servy que comme d'ouverture, pour en faire un autre infiniment plus avantageux pour vous, en ce que sa Majesté s'est engagée dans une perpetuelle ligue offensive & defensive contre l'Espagne, la Maison d'Autriche, & tous leurs Adherans ; A quoy l'on ne peut pas dire qu'elle aye esté porté par aucun autre interest ; que par celuy qu'elle prend au bien du Public, & particulierement à celuy de cet Estat, lequel apparemment estoit en plus grand danger qu'aucun autre de l'Europe ; tant à cause que la naturelle inclination des hommes, les induit à se separer mal volontiers, des choses qu'ils croyent leur appartenir legitimement : Que, d'autant que les Espagnols ne desmordent jamais, de la pretension qu'ils ont toujours eue de la Monarchie de l'Europe, voyent clairement que l'affiette avantageuse de ces Provinces icy, leur est un grand obstacle au dessein qu'ils ont, d'usurper celles de tous leurs voisins.

Sa Majesté donc, Messieurs, portée par le zele qu'elle a du bien & de la liberté de ses Amis, & Alliés & pressée par vos instantes sollicitations, s'est resolué de declarer la guirre à l'Espagne, en quoy elle a fait beaucoup, non seulement au de-là de ce qu'elle avoit promis, mais de ce que vous en devies mesme esperer.

Envoyant M. de Rohan en la Valteline, avec quantité de tres-belles Troupes, par le moyen desquelles ayant obtenu plusieurs signalées Victoires sur les Ennemis, il l'a jusques à present fort heureusement conservé.

Monsieur le Marechal de Crequy est allé en Italie, avec une forte considerable Armée ou joint aux Ducs de Savoie, de Mantouie, & de Parme, il est impossible qu'ils ne fassent une grande diversion des forces d'Espagne, puis qu'ils l'attaquent dans une des plus sensibles parties de sa domination.

En Allemagne & Lorraine Monsieur le Cardinal de

la Valette, les Ducs Bernard, d'Angoulesme, & Marechal de la Force, avec trois grandes Armées, tiennent en eschet toutes les forces de l'Empire.

En ce Pays icy, Messieurs, sa Majesté y envoyant vingt-cinq mil hommes de pied, cinq mil Chevaux, un tres-grand attirail d'Artillerie, & en un mot la plus belle, & puissante Armée, que jamais Prince ayt fait sortir de son Pays, pour le secours de ses Alliés; Je croy que personne ne peut douter qu'elle n'ayt pleinement satisfait à sa parole, pour l'entier accomplissement de laquelle, s'estant renduë à Rochefort, au temps convenu avec vos Seigneuries: & n'y trouvant point la vostre ny mesme aucunes de Vos nouvelles; ceux qui avoient l'honneur de la commander; ne firent point de difficulté de passer outre, pour venir chercher la vostre jusques dedans Vos Frontieres, & rencontrans celle des Espagnols sur leur chemin, bien qu'en un lieu fort avantageux ne different pas neantmoins de la combattre; Et Vos Seigneuries sceurent en ce temps-là, quel en fut l'évenement.

On proposa lors de se servir de l'avantage de cette deffaitte, & pour en ceüillir le fruit de passer la Meuse à Huy, & entrer dans le cœur du Pays des Ennemis, dans lequel il est indubitable que nous eussions fait grand progrès, avant qu'ils se fussent rassurés de la terreur dans laquelle ils estoient: & qu'ils eussent rassemblé leurs forces; Mais la connoissance que ceux qui conduisoient les troupes Françoises avoyent, que ce n'estoit pas le dessein du Roy de tirer aucun avantage en son particulier de cette guerre, & que le seul desir d'en procurer celui de ses Amis l'y avoit embarqué, leur fist preferer à toute autre resolution, celle d'exécuter ce que sa Majesté avoit promis; de sorte que l'on passa outre & vint jusques à Maestricht où encore Monsieur le Prince d'Orange, n'estoit pas arrivé. Si le se jour que l'on fit, & le temps qu'on employa pour aller aux Ennemis leur donnant moyen de se reconnoître, de reprendre cœur, & de pourvoir à toutes les choses nécessaires pour soutenir un si puissant choc, nous empescha de faire aucun progres, ou que comme l'on vient rarement d'abord about des grands desseins, & que le Ciel ne voulut pas que le nostre sortist: lors son effet; Tant ya Messieurs que vous scavés qu'elle en a esté l'issue.

Je ne representerois point toutes ces choses à vos Seigneuries & beaucoup d'autres que j'obmets encor, capables de leur faire considerer combien l'amitié de la France vous est assurée, utile, & mesme nécessaire, sans que ce qui se fait aujourd' huy dans vostre Estat, me donne beaucoup de sujet de croire, que vous en avez perdu le souvenir.

Les allées & venues du Sr. Mus vostre Greffier, ses diverses assignations, & conferences avec les Deputés des Ennemis, sans nostre participation, ne se peuvent faire qu'au prejudice d'un Traitté le plus solemnel qui se soit jamais fait entre deux Estats.

Je scay Messieurs, que ceux qui ce messent de cette negotiation tachent de persuader que Messieurs de Knuyt, de Noordwijck & le Sieur Mus luy-mesme, nous sont venus trouver, à trois differentes fois, Monsieur de Charnacé & moy, pour nous donner part de tout ce qui se faisoit, mais nous ayant toujours assuré qu'il ne se faisoit rien; & pour nous en oster la connoissance, allegua quantité de fort foibles raisons; nous avons bien connu que le mal estoit d'autant plus grand, que l'on taschoit de le cacher à celui, qui y pouvoit donner le principal remede; Vos Seigneuries entendront bien que c'est du Roy, dont je parle; puis que sa puissance vous a tant de fois si utilement secouru; & que son affection en vostre endroit, est toujours presté, pour l'employer à vostre conservation & accroissement.

Ce sont là, Messieurs, les raisons qui ont convié sa Majesté (la saison ne permettant plus aux Troupes, de demeurer en Campagne) de vous envoyer icy Monsieur de Charnacé, & moy, ses Ambassadeurs, connoissans l'affection qu'il a de longue main pour vostre service, & celle qui m'a fait desirer de quitter un grand employ, que j'avois en Allemagne, pour en venir prendre un icy, sous le commandement de Monsieur le Prince d'Orange, entre les mains duquel, nous avons non seulement soumis nos personnes; mais encore toutes les belles Troupes de cet-

te belle Armée, sur lesquelles il a eu un aussi absolu pouvoir, que si elles eussent esté à la solde de Vos Seigneuries.

C'est avec grande raison, Messieurs, que la connoissance que nous avons du soin que Vos Seigneuries ont toujours eu, de garder inviolablement leur parole, de Vos prudences, & des belles & genereuses actions, que vous avés faites durant le cours de tant d'années, nous empesche d'adjouter foy aux assurances qu'on nous donne de Bruxelles, de Cologac, d'Amsterdam, de Londres, & mesmes d'icy, que vous avés non seulement receu les propositions d'un Traitté; Mais encore, en foyés venus si avant, que peu s'en faut, que vous ne foyés d'accord de tous les Articles.

Toutes lesquelles raisons sont infiniment fortifiées par les incomparables qualités de Monsieur le Prince d'Orange qui, je m'assure, consentiroit mal volontiers à une action si peu honorable.

Quant à moy il me seroit plus facile de desmentir mes propres yeux que de croire que vous foyés capables d'en faire une, laquelle en violant la foy, que vous avés si solemnellement donnée, à un des plus grands Roys de la Terre, & vostre plus puissant amy, seroit qu'il seroit de-formais impossible de se confier plus à vos paroles.

Quelle apparence, Messieurs, de se persuader, que Vos Seigneuries renongant à leur prudence ordinaire, veillent par une precipitation, qui ne peut estre que nuisible, tomber volontairement dans les pieges qui vous sont tendus par vos irreconciliables Ennemis?

Et quel moyen de croire que les mesmes hommes, qui par l'espace de soixante & tant d'années, ont avec tant de bonheur & de gloire combattu pour leur liberté, veillent maintenant, en faisant une breche irreparable à l'autorité de leurs Provinces, & une offence, qui ne peut avoir de reconciliation, à leurs Amys & Alliés, entrer dans une servitude toute apparente? Car tel pourroit-on dire l'Estat ou vous seriez, Messieurs, apres avoir Traitté seuls, & vostre liberté lors ne seroit plus qu'imaginaire, & pour un temps.

L'on dit qu'entre autres Articles de ce Traitté Vos Seigneuries ont consenty d'y comprendre les Indes: nous n'avons pas receu Monsieur de Charnacé & moy cet avis comme veritable, ne nous pouvans imaginer, que ceux dont la conduite est si sage, & si prudente, voudroient desister d'une chose, dont la perte est certaine, grande, presente & perpetuelle, pour une si petite recompence, quant à l'argent & si incertaine quant à la Treve, dont le mot explique assez clairement son peu de durée & qui ne sera que pour autant de temps, qu'il en faut aux Espagnols pour respirer un peu des oppressions, dans lesquelles ils sont maintenant; pour refaire de l'argent, fortifier d'hommes leurs Armées, & s'accommoder avec ceux de leurs Ennemis, qu'ils jugeront les plus puissans, pour s'opposer aux desseins qu'ils auront tousiours de remettre Vos Provinces dans leur subjection, & ce qu'ils croiront faire sans aucun blâme, tant à cause de l'exemple que vous leur donneriez en traitant (comme on dit que vous faites) que d'autant qu'ils ont pour maxime irrevocable, qu'un Prince n'est point obligé à la parole qu'il donne à des heritiques, ny à des subjets, comme il vous tient, principalement lors que c'est l'Espée à la main, & contraint par la necessité de ses affaires. Or est-il, Messieurs, que personne de entre vos Seigneuries, ne doute qu'ils ne vous tiennent pour l'un, & pour l'autre.

Beaucoup d'autres raisons, Messieurs, se presentent en foule, pour nous empescher de croire ce que l'on dit de ce Traitté si prejudiciable à vostre reputation, & au bien de Vos affaires; mais ce seroit faire tort à Vos prudences & bon jugement de vous entretenir d'avantage d'une affaire qui parle d'elle-mesme.

Le Roy, & Messieurs de son Conseil, ne se peuvent, non plus que nous, imaginer une chose si honteuse, de personnes si pleines d'honneur & de probité, le bruit en est neantmoins si public que nonobstant la creance, & ce que nous luy en avons mandé, sa Majesté a jugé à propos de nous nommer, Monsieur de Charnacé & moy, ses Ambassadeurs auprès de Vos Seigneuries, pour en conferer avec elles; agir aux rencontres qui se presenteront; Et scavoir particulièrement de vous ce qui en est, & tout ce qui s'est passé dans cette negotiation à fin qu'il sçache sur-

surquoy, & comment il doit prendre ses mesures; Et vous convier d'arrester le cours d'un mal, qui n'est desja que trop grand, en deffendant la continuation de ces Conferences particulieres, proposées, & fomentées, seulement par vos ennemis: & dont la continuation ne scauroit estre que fort nuisible, puis que le premier effet qu'elles produiront, ne servira qu'à nous mettre en ombrage, & alterer nostre bonne intelligence que les Espagnols prevoient bien ne devoir estre, si non la ruine totale de leur Maison, au moins celle de leurs ambitieux desseins.

Vous considererés, Messieurs, s'il vous plaist qu'il n'y a que dix mois que la France, pour satisfaire au violent desir, que vous luy en aviés tant de fois & depuis un si long temps fait paroistre, est entrée dans cette guerre; Que Vos affaires sont au mesme Estat qu'elles estoient lors; Et que Monsieur le Prince d'Orange par sa conduite, & grande experience a mis le fort de Schenck en estat, que non seulement le recouvrement en est indubitable, & la prise inutile aux Ennemis: Mais encore à grande charge, & despense pour eux.

De sorte, que ne se voyant point aucune raison, capable de produire un si grand changement, il ny a personne qui ne croye, que Vos Seigneuries n'ont eu dessein de faire ce dernier Traitté avec le Roy, qu'afin qu'il vous servist d'un puissant moyen, pour en faire un plus avantageux avec les Espagnols; En ce cas, Messieurs, si les offences sont grandes à proportion qu'elles sont faites à personnes plus relevées: Et si les grands sont beaucoup plus sensibles aux injures, que ceux de mediocre condition, je remets à Vos Seigneuries, de juger le sentiment que le Roy peut avoir de celle-cy?

Que si neantmoins contre la creance commune & toutes les apparences il vous est survenu des incommodes particuliers, que vous n'eussiez point, il y a dix mois, & qui ne se peussent prévoir; sa Majesté vous convie par nous, de les luy faire connoistre, vous offrant pour ses effect ses bons advis, ses moyens, & sa puissance.

Et si elle les reconnoist telles qu'il n'y ayt que la Paix seule qui y puisse remedier, elle vous declare qu'elle est presté d'y entendre, n'ayant pris les Armes qu'à ce dessein: mais il desire qu'on la fasse seure, & honorable, c'est à dire, traitté, & concluë conjointement, & du consentement commun des Alliés; Et non pas preceptée, particuliere, & cachée, comme il semble que doit estre celle qui se traite maintenant; de laquelle sa Majesté ne se plaint que pour l'Interest seul de la Chrestienté & vostre bien particulier, & non pas crainte de demeurer en guerre avec l'Espagne, se trouvant, graces à Dieu, en Estat de n'en pas apprehender les efforts, son Royaume estant plus uny maintenant, plus riche, & plus aguerry qu'il n'estoit du temps de Francois premier, contre lequel neantmoins les efforts de toutes les puissances de l'Empire, d'Espagne, d'Italie, des dix-sept Provinces, lors jointes, & le secours d'Angleterre furent inutiles.

Ioint que sa Majesté, gardant les gages comme elle fait, c'est à dire, ayant entre ses mains les choses pour lesquelles on luy peut faire la guerre; Et que ses Ennemis n'esperent point pouvoir jamais n'avoir par la force, fera toujours son accommodement ainsi, & quand bon luy semblera; Mais les premieres intentions qu'elle a eues en prenant les armes, n'estant que pour les avantages de ses Amis & Alliés, liberté, & repos du Public, sont trop justes & trop saintes, pour qu'elles s'en vueille jamais separer; Vous assurant, Messieurs, qu'elle hazarderoit plutôt son Royaume, voire mesme sa personne qu'elle a tant de fois exposée aux perils de la guerre, que de vous abandonner, manquer au moindre Article de ses Traittés; ny à la moindre des paroles qu'elle vous a données. Toutes ses actions, Messieurs, ont esté jusques icy remplies de trop d'honneur: sa vie trop illustre & glorieuse, pour en vouloir ternir l'esclat par un manquement de foy. Mais pourquoy m'estendrez d'avantage dans ce discours, puisque toute cette compagnie est aussi scavante que moy, dans cette verité?

Ce que ne se pouvant attendre de l'ancienne probité, justice, gratitude, & prudence de Vos Seigneuries nous devons esperer l'entiere observation de leurs promesses, & qu'elles empeschent la continuation de ces confere-

rences, qui nous donnent juste subject de tres grande jalousie qu'elles continueront la guerre commencée avec la generosité qu'elles ont tousjours fait paroistre dans toutes leurs actions: Ou feront la Paix avec l'honneur & seureté requise & non pas avec une aveugle precipitation.

Comme aussi, Messieurs, nous avons charge de la part de sa Majesté de vous assurer qu'elle persistera fidelement dans l'amitié & affection qu'elle vous a promise, observant tres-exactement les Traittés qu'elle a avec vous, sans que jamais il y ayt consideration aucune qui l'en puisse faire départir.

En quoy, en nostre particulier, nous vous assurons de contribuer tout ce qui sera en nostre pouvoir, ayans une affection, & un desir parfait de vostre prosperité & contentement.

Fait à la Haye le 14. Decembre 1635.

Signé

Brezé, Charnacé.

MYn Heeren, wy hebben dese tweede audientie van uw Hoog Mog. verfocht, om hen met de saken, die sich nu vertoonen, t'onderhouden, om hen te doen verstaen de continuatie des goede intentien, die de Koningh altijd tot dese Staet gehaut heeft, en om u te verseeckeren van de begeerte, die wy in ons particulier hebben van u te dienen.

Ick verseecker my, mijn Heeren, dat ghy alle wel ghedachtigh zijt aen de weergadeloose forgen, die d'overleden Koningh Henrick de Groot, van heerlijcke gedachtenis, altijd gehadt heeft tot de subsistantie, onderhouding en vermeerderingh van dese Republijck, de passie en genegenthey, die hy getuyghde, om u voor Souvereynen door al sijn Bondt genooten te doen bekennen, die swaerelijck sonder sijn voorbeeld en autoriteyt sich daer toe geelick fouden hebben, en de sonderlinge affectie, met de welcke hy u assisteerde in alle gelegentheden tot aen sijn doodt, met soo groote yver, als hy tot sijn eyge Staet gehad sou kunnen hebben.

De Koningh, mijn Heeren, is niet alleenlijck in sijn Vaders Koninckrijck gesuccedeert, maer oock in de torgen en genegentheydt, die hy altyd tot dese Staet gehad heeft. Soo veel Millioenen Goudts, en 't leven van soo groot een getal van brave Krijghs lieden, die hy besteed heeft, om u t'adistieeren, zijn al te groote en nieuwe blijcken om te gelooven dat uw Hoog Mog. de gheuegenis daer af verlooren hebben.

Maer dit alles noch niet genoegh zijnde naer uw gevoelen; om u, Oorlogh voerende, te beletten eyndelijck onderghedruckt te worden, of tot een hancelingh te komen, die alsoo nadeeligh aen u sou zijn, soo heeft sijn Majesteyt, in u ghevoelens tredende, mijn Heer van Charnacé aen u gesonden, om u een machtiger bystandt aen te bieden. Maer de Propositien, die de Sparjaerden toen aen u deden, en die niet, dan in schijn, avantagieus en vorderlijck waren, en daer af de desseynen niet strekten, dan om u de tijdt te doen verliezen, in u toerustinghen te doen verfluwten, divisie en verdeelingh in uw Staet te maecten, en u van de vriendschap uwer waerachtighste en machtighste Vrienden te berooven, hadden u nochtans foodanigh voor ingenomen, dat ghy naeuwelijcks hem wilde hooren. Maer zijn gedult eyndelijck tijdt aen u gegeven hebbende om klareljck te sien in d'intentien der ghenen, die, nimmer vergeten konnende d'onghelijcken, die ghy hen aengedaen hebt, oock nimmer anderen, dan u Vyanden, kunnen zijn, en na dat ghy geheelijck verlooren had de hoop van een Tractaet door de doot van de Serenissime Infant, en de weerkeeringh der Gedeputeerden in Brabant, soo hebt ghy een Tractaet gemaect met de geseyde Heer van Charnacé, door 't welck de Koning sich verplichte twee Millioenen Ponden jaerlijcks aen u te gheven, en in uw heyr t'onderhouden twee duysent Mannen te Voet, en hondert Paerden, 't welck hy oock punctuelijck gedaen heeft; gelijk oock alle andere dingen, die hy aen u heeft beloort.

Maer, mijn Heeren, dit zijn noch niet alle de voordeelen,

len, die u Hoogh Mogenden uyt dit Tractaet hebben getrocken, dewijl het ichtynt dat het niet gbedient heeft als tot een openingh, om een ander, die onsyndelijck avantaigefelijcker en vorderlijcker voor u is, te doen, namelijck dat sijn Majesteit sich verbonden heeft in een *geduyrige Ligue offensive en defensiva tegen Spangien, 't Huys van Oostenrijck, en alle hun Adherenten*. Daer toe men seggen kan dat hy door geen andere interest bewooghen heeft geweest, dan door de gene, die hy in de *welstant van 't gemeen* neemt, en besonderlijck in 't *welvaeren van den Staet*, dewelck naer uyerlijcke schijn in grooter gevaer was, dan eenige andere van Europa, soo uyt oorsaek van dat de naturelijcke inclinatie der menschen hen beweeght tot ongaerne te scheidten van de dingen, die sy ghelooven hen wettelijck te behooren, als om dat de Spangiaerden nimmer sullen afstaen van de pretensie, die sy altydt tot de *Monarchy van Europa* gehad hebben, dewijl sy klarellyck sien dat de vorderlijcke gelegentheyt deser Landtschappen hen een groote obstakel en hindernis is in 't desseyen, dat sy hebben, van de Staten van alle hun gebueren t'usfurpeeren, en aen sich te trecken.

Sijn Majesteit dan, mijn Heeren, bewoghen door d'yver, die hy tot de welstandt en vryheyt syner vrienden en geallieerden heeft, en door u ernstige, aensoeckingen gheperst, heeft beslooten Spangien d'Oorlogh aen te seggen, in 't welck hy veel ghedaen heeft niet alleelijck boven 't geen, dat hy beloofst hadt, maer oock van 't geen, dat ghy daer af konde verhoppen;

Sendende *M. de Roban* in *Valteline*, met quantiteyt van feer schoone troepen, door middel van dewelcken hy veel heerlijcke victorien op de Vyanden verkregen, en dat tot aen dese tydt gheluckighlijck geconserveert heeft.

Mijn Heer de Marechal van *Croqui* is naer Italien getrocken, daer hy sich by de Hertogen van *Savoyen, Mantua* en *Parma* sal voegen; en 't is onmogelijck dat sy niet een groote diversie der heyrkrachten van Spangien sullen maecten, dewijl sy hem in een der gevoelijckste deelen van sijn Heerschappy aentasten.

Mijn Heer de Cardinael de *la Valette*, de Hertogen *Barent*, van *Angouleme*, en de Marechal de *la Force*, met drie groote heyren houden, al de krachten van 't Keyserrijck in waggelingh.

En dewijl mijn Heeren, sijn Majesteit in dit Landt *wyfen twintigh duysent mannen te Voet, en vyf duysent Paerden*, met een groote sleep van Geschut, en in een woort het schoonste en machtighste heyr gefonden heeft, dat oyt Vorst uyt sijn Landt heeft doen trecken tot secours sijnar Geallieerden en Bondt-genooten, soogeloofick niet dat yemandt twyffelen sal dat sijn Majesteit niet volkomenlijck sijn woordt voldaan heeft, tot geheele vervullingh van 't welck, sich te *Rochefort* vervoeght hebbende in de tydt, met uwe Ho. Mog. verdragen, en daer u heyr niet vindende, noch oock eenigetyding van u, de gene, die d'eer hadden van over 't heyr te ghebieden, geen swarigheydt maecten van voort te trecken, om 't uwe tot in u frontieren te soecken, en dat van de Spangiaerden op hun wegh ontmoetende, hoewel in een naedeelijcke plaats, stelden nochtans niet uyt met daer tegen te sryden, en u Ho. Mog. wisten in die tydt hoedanigh d'uytgang daer af was.

Men proponeerde toen sich van 'tvoordeel deser neerlaegh te dienen, en, om de vruchten daer af te plucken, te *Huy* over de *Maes* te trecken, en in 't hert van 't Land der vyanden te treden, in 't welck wy ongetwijffelt groote progressen en winsten gedaen souden hebben, eer sy bedaert waren van de schrick, daer in sy waren, en eer sy hun krachten weer vergadert hadden. Maer de kennis, die de gene hadden, die de Fransche troepen beleyden, dat het des Koninghs desseyen niet was eenigh *voordeel in sijn particulier van dese Oorlogh te trecken*, en dat d'eenige begeerte van voordeel aen sijn vrienden te doen hem daer toe bewogen hadt, die hen voor alle resolutie prefereren 't geen van uyt te voeren sulcks als sijn Majesteit beloofst hadt: in voegen dat men voort trock, en tot aen *Maastricht* quam, daer mijn Heer *Prince van Orange* noch niet ghekomen was. Of de vertoovingh, die men dee, en de tydt, die men besteede, om tegen de Vyanden te gaen, hen middel gevende van sich te bekennen, weer

moet te scheppen, en in alle de dingen te versorgen, die nootfaeckelijck zijn om soo machtigh een stoot tegen te staen, ons belette eenighe progressen te doen, of dat men selden voort ten eynde van groote aanslagen en desseyen koomt, en dat de Hemel niet wilde dat onse desseyen toen sijn uytwerkingh hadt; soo veel is'er af, mijn Heeren, dat ghy weet hoedanigh d'uytgang daer af geweest heeft.

Ick sou aen u Ho. Mog. niet vertoonen alle dese dingen en noch veel anderen, die ick nalaet, alle bequaem om u te doen considereren hoe seker, nut en oock nootwendigh de vriendtschap van *Vranckrijck* aen u is, soo 't geen, 't welck heeden in u Staet gheschiet, my geen grootste stof gaf tot gelooven dat ghy de geheugenis daer af verlooren hebt.

Het heen en weer gaen van de Heer *Musch*, u *Griffier*, en sijn verscheide Assignatien en conferentien met de Gedeputeerden der Vyanden, sonder onse participatie en gemeen-maekingh konnen niet geschieden dan tot nadeel van een Tractaet, het plechtelijckste, dat ooyt tusschen twee Staten gemaect is.

Ick weet, mijn Heeren, dat de geneen, die sich met dese handelingh bemoeien, trachten te persuaderen dat mijn Heeren de *Knytt*, van *Noortwijck*, en de Heer *Musch* self ons tot drie verscheide malen hebben besocht, mijn Heer van *Charnacé* en my, om ons al 't geen, dat'er geschiede, deelachtigh te maecten: maer sy hebben ons altydt verseeckert dat'er niets gedaen wierdt, en, om ons de kennis daer af te benemen, veel swacke redenen geallegeert en by gebracht. Doch wy hebben wel bekend dat het quaet soo veel te groter was, als men het meer voor de geen poogde te verberghen, die daer toe de voornaemste remedie kon gheven. U Ho. Mog. sullen wel verstaen wat de Koningh is, daer af ick spreck, dewijl sijn macht u dickwijls soo nuttelijck geholpen heeft, en dewijl sijn affectie tot u altydt vaerdigh is om haer tot u conservatie en vermeerderingh te besteden.

Dit zijn, mijn Heeren, de redenen, die (de tydt niet toelattende dat de troepen langer in 't velt blyven) sijn Majesteit bewooghen hebben om hier aen u te senden mijn Heer van *Charnacé* en my, sijn Ambassadeurs, die kennis hebben van d'affectie, die hy van langer hant tot u dienst heeft, en de gene, die my heeft doen begeren een groote employ, die ick in *Duytlandt* hadt verlaten, om hier aen te neemen onder 't ghebiedt van mijn Heer de *Prince van Orange*, in welcks handen wy niet alleelijck onse personen ondergesteldt hebben, maer noch oock alle de schoone troepen van dit treffelijck Heyr, over de welcken hy een soo volcome macht gehad heeft als of sy in soldy van u Ho. Mog. hadden geweest.

't Is met groote reden, mijn Heeren, dat de kennis die wy hebben van de sorgh, die u Hoogh Mog. altyt hebben gehad in hun woort onverbreeckelijck t'onderhouden, van u voorlichtigheyt, en van de heerlijcke en treffelijcke daden, die ghy in de loop van soo veel jaeren ghedaen hebt, ons belet geloof te geven aen de versekeringen, die men ons geeft, van *Brussel*, *Keulen*, *Amsterdam*, *Londen*, ja oock van hier, dat ghy niet alleelijck de propositien van een Tractaet aengenomen hebt, maer daer in noch soo verre zijt gekomen, dat'er weynigh aen verschilt of ghy zijt in al d' *Artijckelen verdragen*.

Alle welcke redenen oneyndelijck versterckt zijn door de weergadelose qualiteyten van mijn Heer de *Prince van Orange*, die, gelijck ick my verseker, ongaerne bewilligen sou in een actie, die soo weynigh eerlijck is.

Wat my aengaet, het sou my lichter zijn mijn eygen oogen te mistrouwen, dan te gelooven dat ghy capabel zijt om een Tractaet te maken, 't welck, *violerende de belofte*, die ghy soo solemnelijck gegeven hebt aen een der grootste Koningen van d'aerde, en u machtighste vrient, te weegh sou brenghen dat het voortaan onmogelijck sou zijn sich meer op u woorden te vertrouwen.

Wat apparentie is'er, mijn Heeren, om sich te persuaderen dat u Ho. Mog. hun ghewoone voorlichtigheyt verlatende, souden willen, door een verhaestingh en overylingh, die niet dan schadelijck kan zijn, gewillighlijck vallen in de stricken, die u door u onverloenelijck vyanden gespannen zijn?

En wat middel is'er te geloven dat de ſelve menſchen, die 60 en ſoo veel jaren langh met ſoo groot geluck en eer voor hun vryheydt hebben geſtreven, nu ſouden willen, door't maken van een irreparable breſſe in d'auhoriteyt van hun Provincien, en door een middrijf, dat geen verſoening by hun Vrienden en Bontgenooten kan hebben, in een klaerblijckelijcke dienſtbaarheyt treden? Want ſoodanigh ſou men de Staet mogen noemen, daer ghy, mijn Heeren, in ſoud zijn, nae dat ghy alleen getraecteert had: en u vryheydt ſou dan niet, als inbeeldelijck, en voor een tydt zijn.

Men ſegt dat, onder andere Articulen van dit Tractaet, u Ho. Mog. toegeſtaen hebben dat men d'Indien daer in begrypen ſou. Wy, mijn Heer van Charnacé en ick, hebben dit advys niet als waer aengenomen, ons niet inbeelden konnende dat de genen, welckers beleyt ſoo wijs en voorsichtigh is, ſouden willen deſiſteeren en aſtaen van een ding, daer af't verlics ſeecker, groot, tegenwoordigh, perpetuel en geduerig is, voor ſoo kleyn een recompenſie en vergelding, als het gelt, en ſoo onſecker als de Treves, daer af de naem ſelf klaerlijck d'ongeduerigheyt uydruckt, en die niet langer ſal ſijn dan voor ſoo veel tijt, als de Spangiaerden behoeven, om van de verdruckingen, daer in ſy nu zijn, een weynigh adem te ſcheppen, om ſich weer van gelt te verſorgen, hun heyren van volck te verſtercken, en ſich t'accommodeeren met de genen van hun vyanden, die ſy de machtighſte ſullen oordeelen tot tegenſtaent aen de deſſeynen, die ſy altydt ſullen hebben, om u Provincien weer onder hun ſubjectie te brengen, 't welck ſy gelooven ſonder blaeme en laſter te konnen doen, ſoo uyt oorſaek van 't exempel, dat ghy aen hen door 't handelen (gelijck men ſeght dat ghy doet) ſult geven, als om dat ſy tot een onweeroepelijcke Maxime en grondregel hebben, *dat een Vorſt niet verplicht is aen 't woort, dat hy geeft aen Heretiken en Ketters, noch aen onderſaten, gelijck hy u houd, voornamelijck als het geſchlecht met het ſwaert in de handt.* en door de noot ſijner ſaecten gedwongen. Maer, mijn Heeren, niemand van u Ho. Mog. twijfelt dat ſy u voor beyde houden.

Veel andere redenen, mijn Heeren, vertoonen ſich in gedranch, om ons te beletten het geen te gelooven, dat men van dit Tractaet ſeght, 't welck ſoo nadeeligh voor u reputatie, en voor de welſtant van u ſaecten ſou zijn. Maer men ſou u voorsichtigh en goed oordeel onghelijck aen doen, ſoo men u langer van een ſaek onderhieldt, die van haer ſelve ſpreect.

De Koningh en mijn Heeren van ſijn Raedt konnen ſich ſoo weynigh, als wy, ſoo ſchandelijck een ſaek inbeelden, en dat van lieden, die ſoo vol van eer en oprechtigheyt zijn. 't Gerucht is nochtans ſoo ghemeen, dat, niet tegenſtaende 't geloof, en 't geen, 't welck wy aen hem ontboden hebben, ſijn Majesteit dienſtig geoordeelt heeft de Heer van Charnacé en my tot ſijn Ambaſſadeurs by u Ho. Mog. te verkieſen, om met hen daer af te confereren, in de voorvallen, die ſich vertoonen ſullen, te handelen, en van u particulierlijck 't geen te weten, dat'er af is, en dat in deſe geheele handelingh gepaſſeert is, op dat hy weten ſou waer op en waer naer hy ſich heeft te regeleren, en om u te noodigen tot de voortgangh van een quaer te ſtutten, dat alree niet dan te groot is, met te verbieden de Continuatie deſer particuliere Conferentien, door vyanden alleen voorgeſtelt en gevoed, en daer af de continuatie niet dan ſeer ſchadelijck ſou konnen zijn, dewijl d'eerſte wercking, die ſy voort ſouden brengen, niet ſal dienen dan om ons in ombrage te ſtellen, en onſe goede kennist'altereren, die, gelijck de Spangiaerden wel voorſien, niets anders ſou welen dan *de geheele ondergangh van hun huys*, of ten minſte die van hun eerſuchtige deſſeynen.

Ghy ſult, mijn Heeren, ſoo 't u belieft, 't confidereren dat het niet meer dan tien Maenden geleeden is dat Vranckrijck, om de *violente begeerte* te voldoen, die ghy daer af ſoo dickwijls, en ſedert ſoo lange tydt aen dat lant hebt betoont, in deſe Oorlogh is getreden, dat u ſaecten in een ſelve ſtaet zijn, als ſy toen waren, en dat mijn Heer de Prince van Oranje; door ſijn beleyt en groote ervarentheit, Schenckſchans in ſoodanigh een ſtant gebracht heeft, dat niet alleenlijck de weerkrijgingh daer af ontwijffelijck, en de veroveringh onnut aen de vyanden is,

naer noch aen hen tot een groote koſten en beiaſtingh ſtreckt.

Sy voegen dat, dewijl men geen reden ſiet, die bequaem is om ſoo groot een veranderingh in te brengen, yder geloven ſal dat u Ho. Mog. geen deſſeyn gehad hebben om dit leſte Tractaet met de Koningh te maken, dan *op dat hy u tot een machtige middel ſou dienen, om een, dat wordelijcker is, met de Spangiaerden te maekken.* En in dit geval, mijn Heeren, indien de misdaden groot zijn naer proportie dat ſy aen hoogh-geachter lieden ghedaen worden, en indien de Grooten veel *gevoelijcker in d'ongelijcken* zijn, dan de genen van middelbare ſtaet, ſo geef ick aen u Ho. Mog. 't oordeelen hoedanige ghevoelen de Koningh hier af kan hebben.

Doch indien nochtans, tegen het gemeen geloof, en tegen alle ſchijnbare blijcken u particuliere incommediteyten overgekomen zijn, die ghy naer *zien* maenden niet hadt, en die men niet voorſien kan, ſoo nodight zijn Majesteit u door ons dat ghy die aen hem beken ſult maken, *u tot deſe ſaek aanbiedende ſijn goede advyſen, ſijn middelen, en ſijn macht.*

En indien hy die ſoodanigh bevint, dat'er niets is, dan de vrede alleen, die daer in remedieren kan, ſoo verklaert hy dat hy bereyt is om daer toe te verſtaen, dewijl hy alleenlijck hierom de Wapenen aengerast heeft: maer hy begeert dat men haer ſecker en eerlijck maect, dat is getraecteert en beſlooten *ghesamentlijck, en met ghemeene toeſtemmingh der Bontgenooten, en niet verbaest, particulieren verborgen.* ghelijck het ſchijnt dat dit, 't welck men nu traecteert, welen ſal van 't welck ſijn Majesteit ſich niet beklaegt, dan om d'eenige intereſt van de Chriſtſtenheyt, en u beſonder welvaren, en niets uyt vrees van in Oorlogh tegen Spangien te blyven, dewijl hy, Godt zy danck, ſich in ſoodanigh een ſtaet bevint, dat hy de pogingen daer af niet vrees, vermits ſijn Koninckrijck nu cendrachtiger, rijcker, en beeter in d'Oorlogh ervaren is, dan het was in de tydt van *Franciſcus d'eerſte*, tegen de welcken nochtans de pogingen van alle de machten van het Rijk van *Spangien, Italien, de ſeventien Provincien*, toen te ſamen gevoeght, en de byſtant van Engelandt omme waren.

Daer by, ſijn Majesteit, de panden bewarende, gelijck hy doet, dat is dat hy de dingen, om de welcken men hem d'Oorlogh ſou konnen aendoen, en die de vyanden noyt verhoppen door geweld te konnen verkrjigen, ſal altyt ſijn accommodement maekken, ſoo, en als 't hem belieft. Maer d'eerſte intentien, die hy gehad heeft, toen hy de wapenen aentaste, alleenlijck zijnde *tot voordeel, en nut van ſijn vrienden, en geallieerden, vryheydt en ruſt van 't gemeen*, ſijn al te gerechtigh en te heyligh om immer daer af te willen ſcheyden, u verſeckerende, mijn Heeren, dat hy eer ſijn Koninckrijck in gevaer ſou ſtellen, gelijck hy ſich ſelf dick wils in 't gevaer van d'Oorlogh gheſteldt heeft, dan u te verlaeten, in 't minſte *artijckel van ſijn Tractement te manqueeren, noch in 't minſte der woorden, die hy aen u gegeven heeft.* Alle deſe actien, mijn Heeren, ſijn tot hier toe met al te groote eer vervult geweest, en ſijn leven al te doorluchtigh en te heerlijck, om door een manquement van trouw de glants daer af te willen beſmetten. Maer waerom ſal ick my maer in deſe reden uytbreiden, dewijl dit geheel getelſchap ſoo wettigh als ick in deſe waerheyt is?

Daer zijn eenigen, die geloven dat ſy, door deſe ſoo gewoone conferentien van de Heer *Musich* met *Don Martin d'Aspe*, al de ſwarigheden ge-effent hebbende, die u Hoogh Mog. met Spangien hebben, voldoen ſouden met ons doen komen in een Tractaet, dat alree geſlooten is ten opſicht van u, maer ten regard van ons noch niet begonnen, in d'obligatie en verplichting, door dewelcken de Koningh en u Ho. Mog. verplicht zijn niet, dan *conjunctelijck* en *gesamentlijck* te handelen. Maer 't is'er ſoo verre af, dat *d'ongetrouwheyt* daer af verkleynr, en de miſdaet vermindert ſou zyn, dat ſy in tegendeel daer door veel aengewaffen en toeghenoomen ſouden zijn, u fiende voegen by *ongelijck de verachttingh en beſpottingh.*

Maer dewijl men dit niet te verwachten heeft van d'oude vroomheyt, gerechtighen, danckbaerheyt en voorsichtighen van u Hoogh Mog. ſullen wy de geheele obſervatie

servatie van hun beloften verhoopen, en dat sy beletten sullen de continuatie deser Conferentien, die ons gerechtigte stoffe van seer gróote jealousy geven, en dat sy volharder sullen in d'Oorlogh; die sy met gelijcke edelmoe-digheyt, als sy in alle hun wercken altydt hebben betoont, hebben begonnen: of dat sy Vrede sullen maecken met vereyschte eer en seckerheyt, en niet met een blindé ver-keestingh.

Wy hebben oock last, mijn Heeren, om van wegen sijn Majesteyt aen u te verseecken dat hy getrouwelijck persisteren en volharder sal in de vrientchap en gene-gentheyt, die hy aen u beloofd heeft, observeerende heel naeukeurighlijck de Tractaten, die hy met u heeft, son-der dat'er immer eenige consideratie sal zijn, die hem daer af kan trekken.

In 't welck in ons particulier wy u verseecken al het geen te contribueeren, dat in onse macht sal zijn, heb-bende een volkome affectie en begeerte tot u voorspoet en contentement. Gedaen in den Hage, op den 14 van December, 1635. Geteeckent *Bresé, Charnacé.*

Pour réponse & excuse sur cette Proposition & serieuses plaintes on donnoient la sui-vante.

Sur la Proposition faite de la part de sa Majesté Tres-Chrestienne en l'Assemblée des Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas, le 14. de Decembre dernier par les Seigneurs de *Brezé* Marschal de France, & Ambassadeur Extraordinaire, & de *Charnacé* Conseiller au Conseil d'Etat, Marschal de Camps Armées, & Ambassadeur Ordinaire de sa Majesté.

Les Seigneurs Estats Generaux déclarent que la Memoire leur demeurera toujours vive des bienfaits, assistences, & faveurs, qui de temps en temps ont esté de parties à cet Estat du Roy Henry le Grand de tres-glorieuse Memoire, & aussi du Roy qui a non seulement succédé au Royaume de son pere, mais aussi aux soins, & à l'affection qu'il à tesmoigné pour la subsistence & accroissement de cette Republique, dont lesdits Sieurs Estats le remercient bien-humblement & le reconnoissent avec toute sorte de respect, & gratitude en leurs actions, & desirer de se procurer par tous moyens possibles la conservation de l'amitié & Alliance d'un si grand & glorieux Prince, à quoy ils ont toujours contribué, & contribueront encore, aux occurrences des affaires tout ce qui pourra servir à la grandeur & gloire de sa personne & prosperité de ses Couronnes, & en ont donné des preuves évidentes aux occasions, de sorte qu'il semble estrange auxdits Sieurs Estats Generaux, que leurs Excellences tâchent d'interpréter indirectement les allées & venues du Sieur *Musch* leur Greffier, veu qu'elles n'ayent servies sur les ouvertures faites par les Espagnols d'un recommodement, à autre fin, que pour intention sur un Traitté General, que la France a toujours désirée; & le Traitté d'Alliance de ligue Offensive & Defensive, conclu le 8 de Février dernier, entre les deux Estats, buté principalement à l'establissement des choses, en sorte qu'on puisse parvenir à une bonne & seure Paix dans la Chrestienté; de maniere que sa Majesté Tres-Chrestienne n'a nul subjet de se plaindre des dites allées & venues, de plus que les Sieurs de *Noortwijck*, *Waveren*, & de *Knuyt* ont ingénüement donné part à leurs Excellences de tout ce qui s'y faisoit, & le Sieur *Musch* luy-mesme leur a communiqué, par ordre exprés desdits Sieurs Estats Generaux, qu'il a déclaré à *Don Martin d'Axpe*, estant à *Turnhout*, que cet Estat est en Alliance estroite avec la France, & que sans icelle on ne veur traiter de ce costé avec les Ennemis communs. Surquoy & sur un Traitté General on a encore à apprendre leur déclaration, Et à cette fin les Seigneurs Estats Generaux ont trouvé bon d'envoyer le Sieur *Musch* leur Greffier vers *Turnhout*, à la premiere commodité & aussi sur le fait des prisonniers par Mer, & un autre cas, survenu touchant l'infraction faicte à la neutralité accordée de part & d'autre à ceux de la *Swaluwe* & de *Sevenberge* respectivement; En outre les Seigneurs Estats Generaux assurent sa Majesté qu'ils ne desirer autre Paix que seure & honorable, c'est à dire en conformité du Traitté qu'elle est presté d'y entendre. Lesdits Seigneurs Estats Generaux savent

tres-bien que les mal-intentionnés, & aussi les Espagnols tâchent de semer des faux bruits, & de la deffiance entra les bons amis, pour les separer, afin qu'ils puissent plus aisement parvenir à la pretendue Monarchie de l'Europe. A raison de quoy les Sieurs Estats confient qu'il plaira à sa Majesté-Tres-Chrestienne, de leur donner aussi part de ce qui passe à Rome & ailleurs touchant une Paix Generale, requerans de toute leur affection leurs Excellence de faire à sa Majesté rapport favorable de cette déclaration, & y apporter leurs meilleurs offices, l'assurans du zele & du desir qu'ils ont d'entretenir sincere & confidente correspondance, & luy continuer leurs Tres-humbles Services. Fait en l'Assemblée desdits Sieurs Estats Generaux le 3. de Januier 1636.

Tot Antwoort ende excuse op dese Propositie ende ernstige klachten gaf men haer 't gene volght.

Op de Propositie, gedaen van wegen sijn Christelijcke Majesteyt, in de Vergaderingh van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, den veertienden van December lefleden, door de Heeren van *Bresé*, Marschal van Vranckrijck, en extraordinair Ambassadeur en van *Charnacé*, Raets-heer in de Raedt van Staet, Marschal van 't Leger, en der heyren, en ordinaer Ambassadeur van sijn Majesteyt.

De Heeren Staten Generael verklaren dat altydt by hen levendigh sal blyven de gheheugenis der weldaden, adfistientien, en faveuren, die van tijdt tot tydt aen dese Staet bewesen en mee-gedeelt zijn door Koningh *Henryck de Groot* van heerlijcke geheugenis, en oock door de Koningh, die niet alleenlijck sijn Vader in 't Koninckrijk is gesuccedeert, maer oock in de sorgen, en in d'affectie, die hy beroont en betuyght heeft voor de subsistentie en aenwas van dese Gemeente: daer af de geseyde Heeren Staten hem ootmoedelijck bedancken, ende sulcks met alle respect, eerbiedigheyt en danckbaerheyt in hem wercken bekennen. Gelijck sy oock begeeren door alle moghelijcke middelen voor sich te bevorderen de conservatie en behoudenis vande Vrientchap en alliantie van soo groot en heerlijck een Vorst; daer toe sy altydt gecontribueert hebben, en noch sullen contribueeren in occurrentien der saecken alle 't geen, dat sal kunnen dienen tot de grootheyt en eer van sijn persoon, en voorspoet van sijn Kroonen, en in d'occasien en voorvallen blijckelijcke proeven daer af hebben gegeven; invoeghen dat het de geseyde Heeren Staten Generael vreemt schijnt dat hun Excellentien het heen en weer trekken van de Heer *Musch*, hun Griffier, indirectelijck en averechts bedieden, dewijl dat niet gedient heeft op de openinghen van een accommodement en byleggingh door de Spangiaerden gemaect, dan mer intentie op een generael Tractaet, 't welck Vranckrijck altydt begeert heeft: en het Tractaet van Ligue offensieve en defensiva, geslooten op d'achtste van Februarius lefleden tusschen de twee Staten, doelt voornamelijck op d'oprechtingh der dinghen, ja foodanigh, dat men tot een goede en seckere Vrede in de Christenheyt sou kunnen geraecken: invoeghen dat sijn Christelijckste Majesteyt geen oorfaeck heeft om over het gheseyd heen en weer trekken te klagen, te meer dewijl de Heeren van *Noortwijck*, *Waveren* en de *Knuyt* oprechtelijck en volkomentlijck aen hun Excellentien geopenbaert hebben alle 't geen, dat'er gheschiedt; en de Heer *Musch* heeft selfs, door uytgedruckte bevel der geseyde Heeren Staten, aen hen verthoont dat hy aen *Don Martin van Axpe*, te *Turnhout* zijnde, verklaert heeft dat desen Staet in een engh verbondt en alliantie met Vranckrijck was, en dat men, sonder dat Rijk, van dese zijde niet met de gheemeene Vyanden souw willen tracteeren. Daer op, en op een algemeen Tractaet men noch hun Declaratie te verstaen heeft. En tot desen eynde hebben de Heeren Staten Generael goetgevonden de Heer *Musch*, hun Griffier, mer d'eerste ghelegentheyt naer *Turnhout* te senden, en oock op de saeck der ghevange-nen ter Zee, en op een ander voorval, overgekomen aengaende het breecken van de Neutraliteyt, van weerszijden aen de geenen van de *Swaluwe*, en van *Sevenbergen*.

bergen respectivelijck toegestaen. Dat meer is: de Heeren Staten Generael verseeckeren sijn Majesteit, dat sy geen andere Vrede begeeren, dan een seeckere en eerlijcke, dat is in conformiteyt van 't Tractaet dat hy bereyd is om daer toe te verstaen. De geseyde Heeren Staten Generael weten seer wel dat de quaetwillighen, en oock de Spangiaerden trachten valsche gheruchten en wantrouw tusschen goede vrienden te zayen, om hen te scheidten, op dat sy te lichtelijcker tot de gepretendeerde Monarchy van Europa souden geraecken. Deshalven vertrouwen de gheseyde Heeren Staten het oock aen sijn Christelijckste Majesteit sal believen hen oock deelachtigh te maecten 't geen, dat tot Roomen elders gebeurt, aengaende d'algemeene Vrede, verseeckende uyt alle hun affectie en genegenheit aen hun Excellencien dat het hen belieft favorabel rapport van dese Declaratie aen sijn Majesteit te doen, en hun beste diensten daer aen te besteden, met hem te verseeckeren van de goede yver en begeerte, die sy hebben om een oprechte en getrouwe correspondentie t'onderhouden, en in hun oormoedighste diensten tot hem te volharden. Gedacn in de Vergaderingh der geseyde Heeren Staten Generael, de derde dagh van Ianuarius seftien hondert ses en dertigh.

Met dese Excusen sijn de Konincklijke Franse Ambassadeurs geen sijn te vreden geweest: Maer den *seventen* Ianuary weder gecompareert ter Vergaderingh ende hebben gedaen dese navolgende Propotie.

Messieurs. Après avoir long-temps attendu la response, à l'escrit que nous avons donné à Vos Seigneuries le treiziesme du mois dernier, enfin Messieurs de Noortwijck, & de Ruytenburg, prenant Samedi dernier la peine de nous en apporter une, qui entre autres choses contient à mon advis, quatre points principaux.

Le premier est touchant les assistances & tesmoignes d'affection que cét Estat a receu tant du feu Roy *Henry le Grand* de glorieuse Memoire, que de celuy-cy à present regnant, desquelles Vos Seigneuries ayans une entiere connoissance, nous ne doutons pas aussi, qu'elles n'en ayent un tres-grand ressentiment.

Par le second, il semble que Vos Seigneuries cherchent un pretexte, pour continuer les allées & venus de Sieurs *Mus* vostre Greffier vers les Espagnols, que nous pouvons bien dire estre sans la participation du Roy, puis que nous ne scavons, de ce qui s'y fait, que ce qu'on croit qui ne nuira de rien au subiet de ses voyages.

Le Troiesme, est une declaration que Vos Seigneuries l'y veulent renvoyer au premier jour.

Et le Quatriesme une reproche civile, sous le nom de demande de ce qui se traite à *Rome*, & ailleurs, avec les Ennemis communs.

Surquoy, Messieurs, nous avons jugé à propos de voir Vos Seigneuries pour vous en dire nos sentimens, & ce que nous estimons necessaire, pour le bien de l'Estat & de la cause commune.

Pour ce qui est du premier, Messieurs, nous avons trop bonne opinion de Vos Seigneuries pour les pouvoir jamais accuser d'ingratitude, & par consequent croyons que Vos sentimens vers la France, sont tels qu'ils doivent estre. Quant à ce qui est du second: nous nous estonnons infiniment, qu'on nous accuse, de vouloir interpreter indirectement les allées & venus du Sieur *Mus*, vers les Espagnols, comme si nous estions seuls qui y puissions à redire, & neantmoins, je m'assure qu'il ny a pas un de vous autres Messieurs qui à part soy ne tombe d'accord que le Roy à tres juste subiect de en offencer, & nous de nous en plaindre, Et en effet ce procedé est si extraordinaire, & si esloigné de ce qu'on pouvoit attendre de Vos Seigneuries après un Traite si solemnel, que l'on peut dire qu'il n'est pas mesme soutenable.

Pour ce qui est du Troiesme; Il nous a extrêmement surpris, en nous faisant voir le mal beaucoup plus grand, que nous ne l'avions pas imaginé, en ce que nous avions creu que les conferences passées avec les Ennemis, n'avoient esté que par le Concert de cinq ou six de Vos Deputés, sans que tout le Corps de l'Estat s'en meslat. Mais

maintenant nous voyons, que non seulement Vos Seigneuries approuvent ce qui s'est fait, mais encore le veulent continuer, au prejudice du Traité qu'elles ont avec le Roy, & nonobstant la declaration que nous leur avons faite, que sa Majesté en estoit offensée.

Il est vray, Messieurs, que nous pouvons imaginer quel est le dessein de ces Conferences; Car si c'est pour une paix generale, pourquoy les faire particulieres? Et si c'est pour un Traité particulier, a quoy sont ces desguisements & defavouer avec tant de soin une chose qui sera verifiée dans peu de jours? Et accroistre par ce procedé une offence qui ne fera que trop sensible par elle-mesme.

De sorte Messieurs que nous vous supplions de nous vouloir declarer qu'elles sont Vos intentions, & si elles sont bonnes (comme nous le souhaitons mesme pour vostre bien particulier) de faire que les apparences ne les desmentent point, en rompant le cours de ces Conferences si dangereuses; Et ne permettans point le retour du Sieur *Mus*, vers les Ennemis, ou pour le moins le different, jusques à ce que nous ayons des nouvelles du Roy, & que nous scachions sa volonté, sur le subiect d'une *Infraction si notable* au Traité que Vos Seigneuries ont avec sa Majesté. C'est de quoy nous faisons Instance à cette notable Assemblée non seulement pour satisfaire au devoir des nos charges, mais encore à l'affection que nous avons au bien de Vos affaires.

Quand à ce qui est du quatriesme: Messieurs nous pouvons jurer à Vos Seigneuries qu'il ne s'est rien fait à *Rome*, n'y ailleurs, directement ou indirectement, qui contrevienne à la parole que le Roy vous a donné; vous protestant de sa part, qu'il ne s'est fait aucune proposition, que celle dont nous vous parlâmes, il y a environ deux mois; Qui n'a esté autre sinon, que le *Pape* desirant le repos universel de la Chrestienté; apres y avoir convié l'Empereur, convioit aussi le Roy, d'y vouloir entendre; Lequel respondit, qu'il ne desiroit rien d'avantage pour son particulier, mais que cela ne despendoit plus de luy seul, qu'il ne pouvoit, ny ne vouloit maintenant rien faire sans ses Alliés, & particulierement sans Vos Seigneuries, auxquelles il feroit scavoir cette ouverture, & si elles y consentoient, que tres-volontiers il y entendroit; Enquoy Messieurs sa Majesté a bien tesmoigné estre plus punctuelle à l'observation de ses promesses, que n'ont pas esté Vos Seigneuries, mais puis qu'il est impossible d'empescher que les choses qui ont esté faites, ne le soient, le mal neantmoins, quoy que grand, ne l'est pas en sorte, qu'on n'y puisse apporter remede, pour veu que ce soit promptement; Et je m'assure que Vos Seigneuries jugeront bien que le premier, & le plus necessaire, est de rompre le cours, comme j'ay desia dit, à toutes ces conferences particulieres. C'est dont nous vous supplions; Messieurs, & de nous vouloir promptement declarer quelles sont Vos intentions, afin qu'en les faisant scavoir au Roy, il puisse avoir loisir de former ses resolutions selon les occurences.

Fait à la Haye le sixiesme jour de Janvier 1636.

Estoit signé.

BREZÉ-CHARNACE.

Mya Heeren, na dat wy lange tydt gewacht hadden naer d'antwoort op 't geschrift, dat wy op de *dertien*den van de leest-leden maent aen u Ho. Mog. gegeven hebben, soo hebben eyndelijck mijn Heeren van Noortwijck en van Ruytenburgh dese leste Saterdag de moeyte gedaen van een aen ons te brengen, dat, naer mijn gevoelen, vier principale punten begrijpt.

't Eerste is aengaende d'admittentien en getuygenissen van affectie, die dese Staet ontfangen heeft, so van d'overleden Koningh *Henrick de Groot*, van heerlijcke geheugenis, als van dese, die teghenwoordighlijck regeert; en dewijl u Ho. Mog. volkomen kennis daer af hebben, so twijffelen wy oock niet of sy hebben van hen oock een groot ressentiment en gevoel.

By het tweede blijkt dat u Ho. Mog. een pretext soecken

ken, om te continueeren, en te volharden in het heen en weer trecken van de Heer *Musch*, u Griffier, naer de Spangiaerden, 't welck wy wel mogen seggen te wesen sonder de participatie en kennis van sijn Majesteit, dewijl wy 't geen, datter gedaen wort, niet weten, dan dat men geloof dat hy door sijn reysen niets hinderen sal.

Het derde is een verklaring, dat u Ho. Mog. hem eerst daeghs weer derwaerts willen zenden.

Het vierde is een heusch verwijt, onder de naem van verlock van 't geen, dat te *Roomen* en elders met de gemeene vyanden gehandelt wort.

Wy hebben dieshalven, mijn Heeren, dienstig geoordeelt voor u Ho. Mog. te verschijnen, om daer at ons gevoelen te seggen, en 't geen te verklaren, 't welck wy nootfaeckelijck achten tot de welstant van dese Staet, en van de gemeene saeck.

Wat het eerste aengaet, mijn Heeren, wy hebben al te goet gevoelen van u Ho. Mog. om hem oyt van ondanckbaerheit te kunnen beschuldigen; en wy gelooven dieshalven dat u gevoelens tot Vranckrijck soodanig zijn als sy behooren te wesen. Aengaende het tweede, wy zijn oneyndelijck verwondert van dat men ons beschuldigt dat wy het heen en weer trecken van de Heer *Musch* naer de Spangiaerden indirectelijck en verkeerdelijck willen bedreven, als of wy alleen de genen waren, die dat wisten te berispen: en nochtans twijfel ick niet dat'er niemant van u alle, mijn Heeren, is, die by sich self niet toestaet dat de Koningh suer gerechtige stoffe heeft om sich daer over te vergrammen, en wy om daer over te klagen. En secker, dese handel is soo extraordinaer, en soo vreemt van 't geen, dat men van u Ho. Mog. na soo solemneel een Tractaet, verwachten kon, dat men seggen kan dat het niet te sustineeren is.

Wat het derde betreft, dat heeft ons boven mate overvallen, met ons het quaet veel grooter te doen sien, dan wy 't ons ingeebelt hadden, namelijk hier in, dat wy geloofden dat de gepasseerde Conferentie met de vyanden niet geschiep waren dan door 't bedrijf van vyf of ses van u Gedeputeerden, sonder dat het geheele lichaem van de Staet sich daer mee bemoeide. Maer wy sien nu dat u Ho. Mog. 't geen, dat gedaen is, niet alleenlijck approbeer, maer daer in noch willen continueeren en volharden, tot prejuditie, en nadeel van 't Tractaet, dat sy met de Koning hebben, en niet tegenstaende de Declaratie, die wy aen hen gedaen hebben, van dat sijn Majesteit daer over vergramt sou zijn.

't Is waer, mijn Heeren, dat wy ons niet konden inbeelden hoedanigh het deseyn deser Conferentie is. Want indien het om een algemeene Vrede is, waarom dan dese besondere Conferentie? En indien het om een besonder Tractaet is, waer toe zijn dan dese vermaningen goet, en waer toe dan soo sooghuldiglijck een ding gelochent, dat binnen weynigh dagen waer bevonden sal werden en door dese handel een misdrijf vergroot, dat niet dan al te gevoelijck van sich self sal wesen?

In voegen, mijn Heeren, dat wy u ootmoedighlijck bidden dat ghy aen ons wildt verklaren hoedanigh u intentien zijn, en, soo sy goed zijn, (gelijck wy wenschen, selve voor u particuliere welvaert) te maken dat d'apparentien daer niet mee strijden, door 't breecken van de voortgang deser soo gevelijcke Conferentie, en door niet toe te laten de weerkeeringh van de Heer *Musch* naer de vyanden, of ten minsten door haer so lange uyt te stellen, tot dat wy bescheyt van de Koning hebben, en tot dat wy sijn wil weten op 't subjeet van een *soo notable infractie* in 't Tractaet, 't welck u Ho. Mog. met sijn Majesteit hebben. Dit is 't geen, daerom wy instantie doen aen dese treffelijcke Vergadering, niet alleenlijck om in de pligt van onse Ampten te voldoen, maer oock in d'affectie, die wy tot de welstant van u saecken hebben.

Wat het vierde aengaet, mijn Heeren, wy kunnen aen u Ho. Mog. sweeren dat'er te *Roomen*, of elders niets gedaen is, directelijck, of indirectelijck, 't welck strijdt met het woordt, en de belofte, die de Koningh aen u gedaen heeft, aen u van sijnent wegen protesteerende en betuygende dat'er geen propositie noch voorstel gedaen is, dan 't geen, daer af wy tot u spraccken, omtrent twee maenden geleden; 't welck niets anders heeft geweest, dan dat de *Paus*, d'algemeene rust van de Christenheit be-

geerende, na dat hy de Keyser daer toe genoodicht had, oock de Koning noodigde om daer toe te willen verstaen die daer op antwoorde dat hy voor hem in 't particulier niets liever begeerde, maer dat dit niet meer aen hem alleen bestont, dat hy nu voortaan niet kon, noch niet wilde yets doen sonder sijn Geallieerden en Bont-genooten, en particulierlijck sonder u Ho. Mog. aen de welken hy dese ouvertuere en opening bekent sou maken, en, soo sy daer in bewillighden, dat hy gaerne daer toe verstaen sou: in 't welck, mijn Heeren, sijn Majesteit wel betuygt heeft te zijn *punctueler in d'observatie en onderhouding van sijn beloften, dan u Ho. Mog. geweest hebben*. Daer dewijl het onmogelijck is te maecten dat de dingen, die men gedaen heeft, niet gedaen zijn, soo is nochtans het quaet, hoewel groot, niet soodanig, dat men geen remedie daer toe aenwenden kan, soo dit maer vaerdighlijck gedaen word. En ick verseker my dat u Ho. Mog. wel sulen oordeelen dat het eerste en nootfaeckelijckste is, gelijck ick geseght heb, *de cours en voortgangh van de besondere Conferentie te breken*. Dit is, mijn Heeren, het geen, daerom wy u bidden, en vaerdighlijck aen ons te willen verklaren hoedanigh u intentien zijn; op dat de Koning, aen dewelcken wy die ontbieden sulen, tydt magh hebben om sijn resolutien naer d'occurrentien en voorvallen te reguleeren, en formeeren. *Gedaen in den Hage, den sesden dagh van Januarius sestiens hondert ses en dertigh*. Was geteeckent *Bresé. Charnacé*.

Daer op gedelibereert sijnde is echter goet gebonden te persisteren by de booggaende antwoort van den dertien Januarij / ghegheven op haer Propositie van den veertienden Decembrij. Ende wierden verfocht de Heeren Graef van Culenborgh ende van Noordwijck, om aen de welgemelde Heeren Ambassadeurs over te brengen secker tweede antwoort: daer en boven den selven aen te seggen dat haer Ho. Mog. wel gemenscht hadden / dat volgens het booggeven van haer Ho. Mog. pemant van wegen sijn Koninklijke Majesteit van Vranckrijck neffens den Griffier *Musch* na *Turnhout* ware ghesonden; ende soo het mogelijck ware dat het afsnoch mocht geschieden; op dat in allen deelen mochte bijsteken de sinceriteit ende oprechticheit van haer Ho. Mog. in dese saeckte.

Les Etats Generaux des Provinces Unies du Pais Bas ont creu fermement que les Seigneurs Ambassadeurs de sa Maj. Tres-Christienne eussent pris entier contentement en la responce faite sur leur Proposition precedente, mais ayan, veu par celle d'hier que leurs Excellences sont encore en loin & inquietude, & ouy, a grandissime regret, le rapport du Seigneur Comte de Culenborgh, & du Sieur de Noordwijck, qu'ils ne les ont sceu raifoir en leur ordeur par l'elclaircissement fait en outre de bouche de la sincere & ingenue intention desdits Seigneurs Etats, mais que les Seigneurs Ambassadeurs desirent une declaration plus precise sur ladite Proposition d'hier; Lesdits Seigneurs Etats declarent que le depart du Sieur *Musch* leur Griffier vers *Turnhout*, pour apprendre les intentions de l'Enemy, touchant un Traite General de Paix est conforme a la bonne intention du Roy, portee par sa Responce donnee le 19. du mois de Decembre dernier, au Sieur de *Heemstede* Ambassadeur Extraordinaire des Seigneurs Etats Generaux pres sa Majeste: Souhaitans extremement qu'il plaise a leurs Excellences avoir bonne opinion du procedé des Seigneurs Etats Generaux, comme ils ont de celuy de sa Majeste, & n'estre point susceptibles des imaginations & figures indirectes; Car les Seigneurs Etats n'ont pas donne subjeet aux arrieres & prejudiciables pensees, dont il semble que leurs Excellences soyent imbus; veu qu'ils n'ont jamais manqué en leur foy publique a leurs Amis & Allies & jugeans que les contestations de part & d'autre ne serviront pas pour affoiblir l'Enemy commun, & qu'elles ne sont pas les vrais moyens pour le disposer a la raison, mais que les plus seur & meilleur chemin est pour parvenir a une Paix generable, laquelle sa Majeste Tres-Christienne tesmoigne desirer par la susdite Responce du 19. Decembre de preparer les affaires, en sorte qu'on puisse estre prompt & prest a faire une guerre vigoureuse d'un commun concert & mutuelle intelligence, leurs Excellences

lences y trouveront bonne disposition de ce costé toutes & quantes fois il leur plaira entrer en conference, sur ce subject; & elles sont priées derechef plus instamment de vouloir contribuer tous leurs bons & plus effiacius Offices à la conservation & continuation de la bonne correspondance, sincere & parfaite amitié, entre sa Majesté & les Seigneurs Estats Generaux. Fait en leur Assemblée à la Haye le 8. de Janvier 1636.

Antwoort van haer Ho. Mog. op de Propositie van de Konincklijke Fransche Ambassadeurs den 6. Januarij.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden hebben vastelijck geloofd dat de Heeren Ambassadeurs van sijn Christelijckste Majesteyt volkomen contentement genomen souden hebben in d'antwoort, op hun voorgaende Propositie gedaen. Maer die van gisteren gesien hebbende, dat hun Edelheden noch in sorgen en ongerustheden zijn, en met het grootste leetwesen gehooft hebbende het rapport en bescheydt van de Heer Graef van Culenburgh, en van de Heer van Noortwijk, dat sy hen niet hebben konnen beladigen in hun yver door de mondelinghe verklaringh van de sincere en oprechte intentie der geseyde Heeren Staten; maer dat de Heeren Ambassadeurs een preciser Declaratie op de geseyde Propositie van gister begeeren, soo verklaren de geseyde Heeren Staten, dat het vertreck van de Heer Musch, hun Griffier naer Turnhout, om d'intentien van de vyandt te verstaen, aengaende een generael en algemeen Tractaet van Vrede, conform is met de goede intentie des Konings, vervaet in sijn antwoort, den 19. van de Maent December lest-leden ghegeven, aen de Heer van Heemstede, Extraordinaer Ambassadeur der Heeren Staten Generael by sijn Majesteyt: wenschede hartelijck dat het aen hun Edelheden gheliefde een goetd ghevoelen te hebben van de handel der Heeren Staten Generael, ghelijck sy van die van sijn Majesteyt hebben, en niet soo licht aen te nemen indirecte en verkeerde imaginatien en inbeeldingen. Want de Heeren Staten hebben geen stoffe ghegeven tot naedeelighe en schadelijcke gedachten, daer af het schijnt dat hun Edelheden ingedroncken zijn; dewijl sy noyt ghesaelt hebben in hun publijcke trouw aen hun Vrienden, Geallieerden ende Bondtgenooten; en oordeelende dat de Contestatien van weer-zyden niet sullen dienen om de gemeene vyandt te verlvacken, en dat sy niet de ware middelen zijn om de Vrede te disponeren, maer dat de beste en seckerste wegh, om tot een algemeene Vrede te gheraecken, dewelcke sijn Christelijckste Majesteyt betuyghet te begeeren door sijn voorgenoemde antwoort van den 19. December, is de fakten soodanigh te prepareren en voort te bereyden, datmen vaerdigh en bereydt kan zijn, om met ghemeen concert, en onderlinge kenniseen vigoreuse en wackere Oorlogh te volvoeren; daer toe hun Edelheden goede dispositie van dese zyde sullen vinden, soo dickwils als het hen sal believen in Conferentie op dit subject te treden. En sy worden weer noch instantelijker gebeden alle hun goede en krachtigste Offitien te contribuieren tot de conservatie en continuatie van de goede correspondentie, en oprechte en volmaecte vriendschap tusschen sijn Majesteyt en de Heeren Staten Generael.

Gedaen in hun Vergaderingh in den Haegh, d'achtste dagh van Januarius 1636.

Dese sacche van Treves handelingh noch aldus in onseckerheyt staende / soo is in allen ghebalie / t sy dat deselve voort of te rugge ginch / goetd ghebonden in plaets van eenen machtigen Wpand / gheen tweede oock te verwerken. Het Nijlische Leger banden Kepsel onder den Velde Overste Piccolomini sach noch in ende op de Fonteynen / ja tusschen de Guarnisoenen van desen Staet langhs den Rijn. Sulcx gaf apprehensie / dattet niet allen in t' toekomende wel meer mocht geschieden / nemaer oock en sijn oorsaecke geben tot rupture m'ttet Roomsche Rijk / Dupeser Natie. Vanckrijck ende Sweden hadden t' selve gaerne gesien. Maer soo wel de Heer Prince van Orangie, als de Heeren Sta-

ten Generael sijn alstijt van ander gheboelen ende maxime ghetweest: dat / namelijk / vooz desen Staet in alle manieren dienstigh was te blyben in Neutraliteyt metten Kepsel ende t' Rijk. Tot dien eynde sijn bescheyden Besendingen gedaen ghetweest deur den Heer van Vosbergen, ende andere vooz ende na aenden Ceur-Doyst van Keulen: Item deur den Heer Aitzema, myn Wom / aenden Hertogh van Fridlandt, Generael van t' Kepsels / ende den Graef van Tilly, Generael van t' Nijlische Legher. Ende alsoo de Verklaringshe op alle deselve Besendinghen niet waren soo satisfactoir / of daer op volghden t' elckens weder nieuwe soorten van infractien: soo is dese ghelegentheyt raedtfaem ende noodigh gebonden aen sijn Roomsche Kepselijcke Wafestept ende in t' Rijk te schikken wel-gemelde Heer van Aitzema: om niet alleen de gebreke Rupture of Sendinghe van dergelijcke Nijlisch Legher te voozkomen ende beletten / maer oock te doen oprechten een volkomen goet Reglement of Tractaet van Neutraliteyt / ende vzedige Nagebuyschap.

Ende hoewel dit tot gheen ander eynde gheschiede: soo gaf het nochtans aen Dyanckrijck ende Sweden veel ombrage / om oorsaecke / dat als geseyt is / deselve liebet sagen datmen het masque af dede / ende ghelijck s' mettet Rijk / of met den Kepsel brack.

Tegen den 12. Januarij 1636. werdt wederom een by-eenkomste tot Turnhout gheappointeert / dewelcke met eene reciproque iudificatie / ende daer mede alle Handelingh afgeboochen wierde / geepndicht is. De Heer Giffier derwaerts sullende gaen / hield sijn in den Haghe op / tot den 10. Januarij tot na-middagh / om te sien of hy die van d'ander zyde / den 10. s' d' gh niet wierde wederom bescheyden / doch gheen veranderinghe daer in vernemende / heeft sijn reyse sulcx geuligeteert / dat hy niet tegenstaende / contrarie Wint en Stroom / soo rijdelijck binnen t' Hartogenbosch is ghearriveert / dat hy ten geprefigeerden dage des avondes noch soude hebben konnen wesen tot Turnhout vooznoemt; maer ten Bosch geen Crompetter van t' vopants zyde vindende / om langhs den wegh des te veeliger te konnen ryden / heeft de vooznoemde Giffier een Wode ghesonden naer Turnhout, om te vernemen / offer geen abus of misverstant en ware tusschen beyde ghekomen / ende heeft de voozschrebe Wode hem Giffier t' anderen daeghs / wessende den 13. binnen den Bosch gherappoort / dat Wittenhorst, die ghetwoon was de Paspoorten ende Dagen van Assignatie over ende weder / over respectie te blyngen / tot Turnhout was ghevassert met Paspoort van de andere zyde vooz hem Giffier; daer wt oordeelende datter perweg aen die zyde in den wegh ware ghekomen / heeft de Giffier hem den 14. van den Bosch begeben / met meeninge ende intentie om den Hage te naderen / maer komende op de Wafse vooz Alemkerck, is hem aldaer gecencontreert de voozs Wittenhorst overleverende aen hem Giffier het voozs Paspoort / ende versoekende dat hy hem den 22. des voozs Maents Januarj ten Bosch wilde laten binden / om den 24. met ghemack naer Turnhout vooznoemt te komen: waerom hy Giffier hem naer Dordrecht heeft begeben / om aldaer sijn Wunden ondertusschen te besoecken / ende is aldaer bupien kosten van de Scheralltept geweest tot den 20. op welken dagh hy hem heeft gheembatqueert / om den 22. vooznoemt ten Bosch te konnen zijn; edogh heeft hy Giffier hem selven ontrent den Bosch te Schryp opgehouden / tot t' anderen daeghs / als wanneer de vooznoemde Wittenhorst, by hem is ghekomen / ende heeft geseyt / dat hy Wittenhorst van hem Giffier begerde te weten / of hy Giffier Procuratie hadde in bestandighe forme: hy heeft daer op gheantwoorde / dat hy den Gedeputeerde van t' Wpands zyde tot Turnhout komende / contentement soude doen. Waer mede de vooznoemde Wittenhorst vertreckende / heeft den voozs Giffier versoekt / dat hy hem tot Oosterhout, of daer ontrent soude willen bevoegen / op dat hy hem des te eerder antwoort mocht laten weten / of de comparitie tot Turnhout noch sijn voortgancch soude hebben / ofte niet; ende gewacht heb-bende / ontrent de st-elhovische Schans tot den 30. Januarj in secker Nacht van Oorlogh / is aldaer by den

den voorsz Giffier gekoomen den Crompetter van den Spand/ die hem in plaets van adsignatie van Compagnie ghebracht heeft secker Willety t welck hy aende Heeren haer Hoogh Mog. Gedeputeerden heeft overgesonden / daer van oock aen haer Hoog Mog. by deselve bericht is ghedaen / ende alsoo de voozghemelde Giffier bemerchte uyt de subterfugien ende dilapen by die van d'andere zyde aenghetwent / dattet selfde maect en streckte om hem van tijdt tot tijdt op te houden / ende dooz sijne zyde haer Hoog Mog. kleynheyt aen te doen / heeft hy om sulcx te ghemoet te treden / alle mogelijke middelen aengewent / om de Gecommitteerde van d'andere zyde *Don Martin d'Axpe*, te doen koomen tot Turnhout / t welck soo gheluckigh is gesuceedeert / dat hy de *Axpe* den 7. Februarij ghekoomen wesende tot Turnhout / is in conformite van haer Ho. Mog. meeninge ende intentie aen den voorsz *Wittenborst* toegesonden het Willety / t welck hem Giffier by de ghemeite Heeren haer Hoog Mog. Gedeputeerden was ghesonden / om overgelevert te worden aen *Don Martin de Axpe* vooznoemt / ten eynde hy de *Axpe* in ronde ende klare termen wilde verklaren / of niet de meeninge was met Vranckryck conjunctim te handelen, ende heeft de meeninge ghenoemde Giffier aen den voorsz *Wittenborst* versocht in bekeerde terme / dat hy hem Giffier wilde excuseren / van dat hy aldaer tot Turnhout niet konde comparen vooz ende alcer dat de meergenoemde *Don Martin d'Axpe* hem in boegen voozsepe soude hebben verklaert op t voorsz Willety / ende uyt bekeerde heeft de meergenoemde Giffier aen den selven *Don Martin* met een Expressen Persoon ghesonden tot een present enigh Dicsy werck / ter weerde van tusschen de twintigh ende dertigh gulden; dit alles den 7. tot Turnhout ghekoomen / ende oock het voorsz Willety aen den meergenoemden *Don Martin* behandicht wesende / herst hy op den selven dagh des abondts een Expressen Bode aen den meergenoemden Giffier gedepescheert / met een Brief van *Wittenborst*, die den Giffier den 8. des morgens ten vyf upren is behandicht / inhoudende de voorsz Brief / met versoch van aldaer tot Turnhout te willen compareren / ende datmen by samen-komst soude tracteren van t gheene noodigh soude zyn / ende dat hy *Don Martin* den voorsz Giffier den gheheelen dagh soude wachten / maer dat hy d'Axpe niet naerders soude trecken naer Antwerpen, of na een ander secker Plaetse / om dat sijn Paspoort den selven dagh gingh expireren. Sulcx dat haer Hoog Mog. naer der selver hooghe wijsheyt wel hebben bemercht / ende noch verder konden bemercken / waer toe dat de voorsz subterfugien ende dilapen by die van de andere zyde aenghetwent / ghedient hebben / ende noch verder souden hebben konnen dienen / dat / namelijk hy d'Axpe niet naerders soude hebben byghebracht; als wat hy alreede te vooz hadde ghedaen. Daerom de Giffier / sonder by hem te koomen / weder is ghekeert inden Haghe, eluderende den geenen die by hem socht t eluderen. Waer op ghedelibereert zijnde / is goedt ghevonden ende verstaen / den meergenoemden Giffier Mulch mitsdesen te bedanken over sijne ghedane debvoiren / ende ghenomene moeyte; ende werdt gelast aen sijn Excellentie ende samentijche Heeren Gedeputeerden tot de secrete saecken mede rapport te doen.

Hier deur (alsoo deselve negotiatie met de Spaensche tot derselver disreputatie ende bespottinge was afghebroocken) soo werdt Vranckryck weder te vreden gheselt: siende dat van deselve Cranenburghie ende Turnhoutse Handeligh niet soude vallen / hoewel men gheen klepne Consideratie hadde mogen nemen op den soberen toestandt van saecken: want eerstelijck / soo was Schencken-Schans in 's Spandts handen / ende daer deur een groote schyck gegeven aen dese Staet; de Betuwe, het beste quartier van Gelderlandt / was bedooven / veel onkosten dien Somer om niet aengewent; de reputatie vooz Loven vermindert / het Leger onbetelt / ellendig / vol sterfte en sieckte / loopende in de Hollandtsche ende andere Steden by dursenden bedelen langhs de straten / selfs Liederen van goeden ende vijcken Puppe: waer deur oock in alle de Provincien ontstaect een groote sterfte / daer uptmen / ten tweeden / af nam;

soo dit in 't begin des Oorlogs of Rupture van Vranckryck tegen Spangien / in den groenen houte, geschiede / dat by ghevolgh de Fransche betalingh noch erger soude zyn. Ten deden: Alsoo nu deur de Praeghsche Biede de Keyser veel advantage in Ouytstandt hadde ghewonnen / ende men dese Somer hadde een extreem effort ghedaen van de uiterste machten die Vranckryck ende desen Staet konden te samen byenghen / ende in plaets van te winnen / men noch hadde verlooren: Soo stont te bezogghen dat by toekomende voozganch van den Oorlog niet veel bydeel te doen / maer beter was Biede te maecten.

De Koningh van Vranckryck ende sijn Raedt bemerkende alle t geene voorsz; oock ghesien hebbende aen dese Turnhoutse ende Cranenburghie Handeligh soo wel de genegentheyt als de nootwendigheyt deser Provincien tot de Biede / ende daerom bysende dat deselve al wederom d'een of d'ander occasie / die haer vorderlijck mocht werden ghepresteert / souden mogen by de hapren vatten / hebben goet ghedacht te toonen effectivelijck / dat Vranckryck niet wepniger tot Biede genegen was; mits dat deselve generajck mocht ghetrossen werden: daerom heeftmen in Vranckryck goet ghevonden van self de Handeligh alhier vooz te staen ende beken te maecten. Ende is dic eygentlyck het begin ende fundament van de lactie of / soomenise noemde / de generale Biede Handeligh / die van deser tijdt af gheduyt heeft twaelf Jaren langh: ende noch endijck niet verdet als tot enie particuliere Biede heeft konnen gebracht werden: hoewel soo veel gerucht / om enie generale is gemaect geweest. Want eenighe Jaren langh heeft gedisputeert over de plaets van de Handeligh / ende over de Formulieren van de Paspoorten om op de Vergadering der generale Handeligh te compareren.

D'Anleppinge van tot deselve alsoo genaemde Generale Vrede Handeligh, wiert ghemaect van wegghen Vranckryck op volgende maniere:

Den 30. April 1636. is in de Vergaderingh van hare Ho. Mog. ghecompareert de Heer van Charnacé, Ordinaris Ambassadeur van wegghen den Koningh van Vranckryck / ende heeft eerst by monde ghedaen / ende daer na in geschryfte overgelevert de Propositie hier naer ghemeteert / waer naer by den Heer van Noortwijck ter Vergadering, presiderende / met expressen voozdacht den gemelten Heer van Charnacé afgebraght wesende / of des Konings meninghe ende intentie was / dat als men op de te nomineren plaetse / ende den te presigereu tydt soude komen / dat een yder van de Geallieerde sijne Ambassadeurs derwaerts soude stucen / ende dat een yder respective van sijn eygen Interesten soude spreken / Cracteren ende deselve af-handelen; herst daer op rondelijck verklaert de meninghe ende intentie van den hoogh-gedachten Koninck sulcx te wesen; waer op by de Provincien te samen gesproocken wesende / is den ghemelten Heer Ambassadeur dooz de Heer presiderende ter Vergadering verstaert / dat haer Ho. Mog. hem spoedelijck antwoozde souden geben; ende hebben de Provincien bande Propositie versocht Coppe / die haer gearrodeert is.

Messieurs, Le Pape ayant depuis peu fait entendre à sa Majesté par son Nonce, que les Espagnols luy avoyent déclaré, d'estre prests d'envoyer leurs Deputés à une assemblée generale, pour y traiter de la Paix avec sadite Majesté & les Alliés, qu'ils avoyent nomme leurs Deputés le Duc d'Alcala, Don Francisco de Melos, & le Vice-Cancelier de Milan, comme l'Empereur avoit auparavant fait les siens l'Evêque de Wirzburg, le Camte de Fougere, & de Baron Cuyt; que pour le lieu de l'Assemblée, ils convenoyent de l'un des quatre cy-devant proposés par l'Empereur Trente, Constance, Auspurg, & Spiers. Et que pour le temps de ladite Assemblée ils n'en determinoyent rien, s'en remettant à la Sainteté, qui pressoit le Roy que ce fust au plus tost qu'il seroit possible.

Sa Majesté a fait réponse qu'elle persistoit dans la resolution immuable, de ne se separer jamais de ses Alliés, ny en apparence, ny en effect, soit pour continuer la guerre, ou pour traiter d'une bonne Paix, qu'elle l'ouoit

la prudence de sa Sainteté d'approuver cette Resolution, sçachant qu'il est impossible, à qui se soit, d'en destourner sa Majesté. Que pour lieu & le temps de l'Assemblée sa Majesté ne pouvoit convenir que conjointement avec lesdits Alliés, mais que par advance elle pouvoit dire qu'aucun des quatre lieux, ne sçauroit estre admis, pour estre par trop esloigné de vos Seigneuries; mais que sa Majesté seroit office vers vosdits Seigneuries à ce qu'elles consentissent de convenir de *Cologne*, de *Liege*, ou de quelque autre lieu qui en soit proche, & que pour le temps elle se conformeroit à que ce les Alliés estimeroient plus à propos.

Mais qu'en quelque lieu que ce peult estre sa Majesté, ne consentira jamais que ses Deputés s'y trouvent pour traiter de la Paix, si ceux de ses Alliés n'y sont en même temps.

C'est Messieurs ce que sa Majesté m'a commandé de faire entendre à Vos Seigneuries, & de les convier de sa part de se resoudre au plustost sur ce sujet, & luy en faire sçavoir Vos sentimens; lesquels attendant sa Majesté a bien voulu leur dire, que les siens sont que pour le temps, de l'Assemblée, il sera mal-aisé qu'elle se puisse commencer que dans tout le mois d'Aoult; Ce delay au moins estant requis pour sçavoir la resolution des autres Alliés, & la responce de l'Empereur, & du Roy d'Espagne, pour convenir de ce que sadite Majesté aura resolu avec lesdits Alliés, sur le temps & le lieu lequel sa Majesté ne juge pas pouvoir estre plus commode pour tout le monde, & particulièrement pour Vos Seigneuries que celui de *Cologne*, de *Liege*, ou de quelque autre lieu, proche de là, pour toutes considerations, & qu'aussi sa Majesté convie Vos Seigneuries, de vouloir convenir de l'un ou de l'autre.

Fait à la Haye le trentième Avril, mil six cent trente six.

Signé

Charnacé.

MYn Heeren, alsoo de Paus onlanghs, door sijn Nuntius, heeft doen verstaen aen sijn Majesteyt, dat de Spangiaerden aen hem verklaert hadden, bereydt te zijn om hun Gedeputeerden te senden tot een generale ende algemeene Vergaderingh, om daer van Vrede met sijn gheseyde Majesteyt, en met sijn Geallieerde en Bondt-genooten te spreecken, dat sy tot hun Gedeputeerden verkofen hadden de *Hertogh van Alcalá*, *Don Francisco de Melos*, ende de *Vice-Cancelier van Milanen*, ghelijck de Keyser te vooren of de sijnen verkofen had de *Bisshop van Wirsburgh*, de Graef van *Foucre*, en de *Baron Curts*, dat sy voor de Plaets tot de Vergadering verdroegen in een van dese vier, te vooren door de Keyser geproponceert, *Trente*, *Constans*, *Augsburgh* en *Spiers*. En dat sy, soo veel de tijdt van de gheseyde Vergaderingh aengingh, niets determineerden, sulcks aen sijn Heyligheydt gevende, die de Koningh preste om dit op 't spoedighste aen te vanghen; soo ist, dat sijn Majesteyt tot antwoordt heeft ghegeven dat hy persisteerde en volharde in d'onveranderlijcke resolutie van nimmer te sçheyden van sijn Geallieerden en Bondtgenooten, noch in schijn, noch in der daedt, 'tzy in d'Oorlogh te continueren, of om van een goede Vrede te handelen, dat hy de voorsichtigheydt van sijn Heyligheydt prees in in 't approberen van dese Resolutie, wetende dat het, voor wie 't oock zy, onmogelijck is sijn Majesteyt daer af retrecken. Dat voor de plaets en tijdt van de Vergaderingh sijn Majesteyt daer in niet verdraghen kon, dan conjunctelijck en gesamentlijck met sijn gheseyde Geallieerden en Bondtgenooten; maer dat hy by provisie kon seggen dat gheen der vier Plaetsen aenghenomen soude worden, om dat sy te verre van u Ho. Mog. afgelegen zijn: maer dat sijn Majesteyt dienst sou doen aen u gheseyde Ho. Mog. soo sy bewillighden in de samen komste te *Keulen*, te *Luyck*, of in eenighe andere Plaets, die na by daer aen is, en dat hy, soo veel de tijdt aengact, sich sou conformeren en schicken naer 't gheen, dat sijn Geallieerden en Bondtgenooten bequaemst souden oordeelen. Maer dat, in welke Plaets het oock mach wesen, sijn Majesteyt noyt aen sijn Gedeputeerden sal toe-

laten, dat sy daer verschynen om van Vrede te handelen, soo de ghenen van sijn Gheallieerden ende Bondtgenooten in de selve tijdt daer niet by zijn.

Dit is, mijn Heeren, 't gheen, 't welck sijn Majesteyt my bevoolen heeft aen u Hoog Mog. te doen verstaen, en hen van sijnen 't wegghen te nodigen ten spoedigsten op dese saecke te resolveren, en u ghevoelens aen hem bekent te maecten: en sijn Majesteyt, daer op wachtende, heeft hen willen aenseggen dat sijn ghevoelen, soo veel de tijdt van de Vergaderingh aengaet, is dat sy swaerlijck eer sal kunnen beginnen dan in de Maent van Augustus; dit uytstel ten minste van noode zijnde, om te weten de Resolutie der andere Geallieerden en Bondt-genooten, en d'antwoordt van de Keyser, en Koningh van Spangien, om in 't gheen te verdraghen, dat sijn gheseyde Majesteyt gheresolveert sal hebben met sijn gheseyde Geallieerden en Bondt-genooten op de tijdt en plaets, die sijn Majesteyt oordeelt niet bequaem te kunnen zijn voor al de Werelt, particulierlijck voor u Hoog Mog. dan die van *Keulen*, van *Luyck*, of van eenighe andere plaets, niet verre van daer, voor alle considerations, dat sijn Majesteyt oock u Hoog Mog. noodigt, in d'een of d'andere te willen verdragen.

Gedaen in den Haghe den 30. van April 1636.

Geteeckent

Charnacé.

LEs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas, ayans veu & examiné la Proposition faite & livrée par escrit de la part de sa Majesté Tres-Chrestienne, en l'Assemblée des Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas, le 30. Avril dernier, par le Sieur de *Charnacé*, Conseiller au Conseil d'Etat, Marechal de Camps Armées, & Ambassadeur Ordinaire de sa Majesté, remercient icelle de toute leur affection de la communication qui leur a esté faite de sa part, que les Espagnols sont prests d'envoyer leurs Deputés à une Assemblée Generale, pour y traiter de la Paix avec sa Majesté & ses Alliés & declarent qu'il leur est tres-agreable qu'il luy a pleu de couvrir lesdits Seigneurs Estats, de se vouloir resoudre de leur part au plustost sur le temps & lieu pour ladite Assemblée. Les Seigneurs Estats Generaux ne manqueront pas d'y envoyer leurs Deputés pour satisfaire au desir du Roy, & trouver avec sa Majesté une bonne issue de la longue Guerre, desirans qu'il loit le plustost qu'il sera possible, & au mois de Juillet s'il se peut; & sa Majesté est priée qu'elle nous en veuille notifier le jour prefix; & quant au lieu à assigner pour ladite Assemblée, ils consentent qu'il sera selon ce qui a esté convenu entre sa Majesté Tres-Chrestienne & lesdits Seigneurs Estats le 15. d'Avril 1634. & nomment à *Uytrecht*, comme Ville spacieuse & grande au milieu de cet Estat; Toutesfois les Seigneurs Estats ne se formaliseront, de *Xante*, ou *Cologne*, en cas que sa Majesté ne puisse faire persuader aux Espagnols, & aux autres Interezzés de se vouloir accommoder, selon ce qu'il a esté convenu entre sa Majesté & cet Estat quant au lieu.

Fait à la Haye le quatriesme du mois de May, mil soixante trente six.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, ghesien en geëxamineert hebbende de Proposition, ghedaen en schriftelijck overgelevert van wegghen sijn Christelijckste Majesteyt, in de Vergaderingh der gheseyde Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, den 30. van April leest-leden door de Heer van *Charnacé*, Raets-Heer in den Raedt van State, Marechal der Leghers en Heyren, en ordinaris Ambassadeur van sijn Majesteyt, bedancken de selve uyt alle hun ghenegentheydt van de communicatie, die aen hen van sijnent wegghen ghedaen is, dat de Spangiaerden bereydt zijn hun Gedeputeerden tot een Algemeene ende Generale Vergaderingh te senden, om daer van Vrede te handelen met sijn Majesteyt,

en met zijn Geallieerden en Bondt-genooten, en verkla- ren dat het hen seer aengenaem is dat het hem belieft heeft de gheseyde Heeren Staten te noodigen, om van hun zyde op her spoedighste van de tijd en plaets tot de gheseyde plaets te willen resolveren. De Heeren Staten Generael sullen niet mankeren hun Gedeputeerden derwaerts te senden, om de begeerte des Konings te vol- doen, en met zijn Majesteyt een goede uytgangh van de lange Oorlogh te vinden, begeerende dat dit soo spoedig- lijk gedaen wordt, als mogelijk is; en in de Maent van Julius, soo sulcks geschieden kan; en sijn Majesteyt wort ghebeden, dat hy den precysen dagh aen ons belieft be- kent te maecten; en wat de plaets aengaet, die tot de gheseyde Vergaderingh aengewesen sal worden, sy ver- trouwen dat dit sal zijn naer 't geen, dat daer af verdragen is: ussichen sijn geseyde Heeren Staten den 15. van April, 1634. en voornamentlijk t'Utrecht, als een treffelijcke en groote Stadt in 't midden van desen Staet. Doch de Heeren Staten sullen sich niet formaliseren van *Santen of Keulen*, ingeval dat sijn Majesteyt de Spangiaeren, en d'andere geïnteresseerden niet kan doen over-reden sich te willen schicken naer 't geen, dat, aengaende de plaets, tusschen sijn Majesteyt en dese plaets verdragen is.

Ghedaeen in den Hage, de 4. dagh van de maent Mey 1636.

Den 23. Augustij heeft *Dianckersjck* deur den Am- bassadeur *Charnassé* laten communiceren, dat de Koning van Spangien nu oock hadde aengenoomen de Stadt *Keulen*, tot de Vergaderingh-plaets van de generale Handelingh; dat de Aller-Chrestelijckste Koningh tot deselve genomineert hadde den Cardinal van Lions, als Hoofd van de Besendinghe / ende daer by de Heeren van *Avaux* ende *Feuquieres*. Maer alsoo Spangien was tergerender de noodighe Paspoorten of *Saufcon- duitcs* voer de Geallieerde van sijn Majesteyt van *Dianckersjck*; soo wilde deselve oock niet senden sijne Ambassadeurs tot *Keulen*, voer ende alcer van Spangien souden gegeven zijn gemelte Paspoorten.

Anders is dese Somer niet gepasseert / aengaende de Wede-Handelingh; de meeste befoingnes met den Am- bassadeur *Charnassé* was aengaende de betalingh der *Logijs* en *Hospitael-geiden* der Fransche Troupen; die alsoomme in de Steden van dese Probitien waren ge- fourneert / ende de franche inde *Cast-hupsen* ghelept. 't Welck d' Ambassadeur seer sustineerde dat tot last van desen Staet behoopde te kommen; maer epulijck is ver- dragen deur navolgende *Tractaet*:

Traitté, entre Louis XIII. Roy de France, & les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas le 6. Septembre 1636.

LES Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas: A tous ceux qui ces presentes verront, Salut. Comme ainsi soit que le 6. jour de Septembre der- nier un *Traitté* de secours ayt esté fait & accordé icy à la Haye entre le Sieur de *Charnassé*, Conseiller du Roy en ses Conseils d'Etat & privé, Gouverneur & Baillif de la Ville & Comté de Clermont, Marechal des Camp, & Armées de sa Majesté, & son Ambassadeur Ordinaire en ces Provinces, & les Sieurs nos Deputés à ce Commis; dont la teneur s'ensuit.

Le Roy ayant consideré les grandes despenses extraordi- naires, que les Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas ont esté obligés de faire cét hyver passé, pour le siege & reprise du Fort de *Schenck*, & celle qu'il leur convient encore presentement supporter, pour tenir leur Armée en Campagne, afin de nuire & endom- mager les ennemis autant qu'il leur sera possible; sa Majesté à donné ordre & pouvoir au Sieur de *Charnassé* Conseil- ler en ses Conseils d'Etat & privé, Gouverneur & Bail- lif de la Ville & Comté de Clermont, Marechal de Camp & Armées de sa Majesté, & son Ambassadeur Or- dinaire en ces Provinces, d'aviser avec lesdits Sieurs Es- tats ce que pourroit faire, sa Majesté en ces occasions qui leur teimoignast de plus en plus la continuation de sa bonne volonté, au bien de leur Etat: surquoy ayant plu-

sieurs fois communiqué avec les Sieurs Deputés desdits Sieurs Estats, à cét effet, enfin apres diverses Conferen- ces, ils ont convenu & arresté en vertu de leurs Pouvoirs respectifs, cy-aprés inferés, les Articles & Conditions qui s'ensuivent.

I.

Sa Majesté assistera pour un an, à commencer du jour du present *Traitté*, les Sieurs les Estats Generaux des Pro- vinces Unies des Pays Bas, de la somme de quinze cens mille livres.

II.

Lesdits Sieurs les Estats employeront ledit argent effe- ctivement à l'entretien de gens de guerre, qui pourront estre levés, ou pour faire des recrues ou autres renforce- mens des Compagnies qui sont presentement à leur ser- vice, en sorte que ladite somme de 150000. livres, ne pourra estre divertie à aucun autre usage. Ce que lesdits Sieurs Estats promettent de bonne foy & maintiendront religieusement, afin de tant mieux incommoder ou atta- quer les Ennemis par toutes voyes & moyens à eux pos- sibles.

III.

Sauf & excepté que sur ladite somme de 150000. li- vres sera pris, ce qu'il faut payer (selon le desir de sa Ma- jesté) aux Villes & Places ou les Troupes de sa Majesté- ont esté en garaisson, le juste pris du Logement & services, depuis qu'elles y sont entrées, jusques au jour qu'elles en sont sorties; En ce compris les Regimens des Sieurs *Mu- lart & Wardenburg*, pour tout le temps qu'ils ont demeuré & demureront en ce Pays: Et les Sieurs les Estats fourniront aquis valables desdites Villes & Places dans 3. mois après la ratification de ces presentes, à la deschar- ge de sa Majesté, comme aussi de ce qui est deu aux Hos- pitaux desdites Villes, pour les Soldats de sa Majesté & Regimens susdits qui y ont esté receus.

IV.

Sa Majesté entretiendra en ce Pays pendant ledit temps les Regimens desdits Sieurs *Mulart & Wardenburg*: qui seront mis au plus près, que faire se pourra, au nombre des Chevaux & d'hommes portés par leurs respectives Commissions, & seront payés selon les Rolles des mon- stres qui en seront faites. Et ce à quoy les clostures desdi- tes Rolles monteront sera desfalqué de la part de sa Majes- té, sur lesdites 150000. livres.

V.

Que si sa Majesté vient à demander les deux Regimens susdits pour estre envoyés en France, lesdits Sieurs les Es- tats leur permettront d'y aller, mais en ce cas sa Majesté ne pourra plus rien desfalquer pour leur entretien de ladite somme de 150000. livres depuis le jour qu'ils s'embar- queront.

VI.

Sa Majesté baillera pour ledit argent des assignations qui seront bonnes, & au contentement de celuy qu'il plai- ra auxdits Sieurs les Estats autoriser en France à cét ef- fet, pour estre acquittées effectivement.

VII.

Ladite somme sera payée en trois termes, sçavoir 50000. livres lors de Ratification respective de ces pre- sentes 50000. livres dans le mois de Mars; & les autres 50000. livres dans le mois de Juillet.

VIII.

Lesdits Sieurs les Estats consentent en outre, que sur la- dite somme de 150000. livres, seront prises & reservées les Pensions des Officiers François, pour estre payées & distribuées sur le pied & de la mesme façon qu'il a esté convenu par le *Traitté* du 17. Juin 1630. & celuy du 15. Avril 1634. Et que celuy que lesdits Sieurs les Estats commettront à Paris pour recevoir lesdits 150000. li- vres, sera obligé d'y payer & fournir la somme, à quoy se montent lesdites Pensions, sur le dernier terme susdit.

IX.

Sa Majesté & lesdits Sieurs les Estats ratifieront respec- tivement ces presentes dans le terme de 6. semaines si faire se peut.

X.

Ce present escrit ne derogera point aux precedans *Traittés*, fait entre sa Majesté & lesdits Sieurs Estats; tous

Tous lesquels demeureront en leur force & vigueur, pour estre fidellement effectués de part & d'autre.

Tractaet, tusschen Louis de XIII. Koningh van Vranckrijk, en de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden; de 6. van September. 1636.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, aen alle de genen die dese tegenwoordige sullen sien, Saluyt. Alsoo op de 6. dagh van September leest leden een Tractaet van secours hier in den Hage gemaect en geacordeert is tusschen de Heer van Charnacé, Raets-Heer des Konings in sijn Raedt van Staet, en in sijn besondere Raedt. Gouverneur en Baljuw van de Stad en 't Graeffschap van Clermont, Marechal der Heyren en Legers van sijn Majesteit, en sijn Ordinaer Ambassadeur in dese Provintien, en de Heeren onse Gedeputeerden, hier toe ghecommitteert, daer af d'inhoudt volght.

De Koningh geconfidereert hebbende de groote extraordinaire onkosten, die de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden verplicht zijn gheweest in dese verlede Winter te doen, tot het Beleg en de Weerwinnigh van Schenck-Schans, en degene, die sy noch tegenwoordighlyck moeten dragen, en de gene, die sy noch in 't Veldt souden houden, om soo veel, als hen moghlyck sal sijn, de Vyanden te hinderen en te beschadigen, soo heeft sijn Majesteit order en macht ghegeven aen de Heer van Charnacé, Raets-Heer in sijn Raedt van Staet, en in sijn besondere Staet, Gouverneuren Baljuw van de Stadt en 't Graeffschap van Clermont, Marechal der Heyren en Legers van sijn Majesteit, en sijn Ordinaer Ambassadeur in dese Provintien, t'adviseren met de geseide Heeren Staten 't geen, 't welck sijn Majesteit soude mogen doen in dese ghelegentheden, om meer en meer de continuatie van sijn goede wil, tot welstandt van hun Staet, en aen hen te betuygen. Ten dien effect hier op veelmael gecommuniceert hebbende met de Heeren Gedeputeerden der geseide Heeren Staten, soo hebben sy eyndelyck, uyt kracht van hun respectieve Pouvoirs en macht-Brieven, hier na geïntereert en ingevoeght, dese volgende Artijckelen en Conditien verdragen en ghearriteert.

I.

Sijn Majesteit sal de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden assisteren met de somme van 1500000. ponden voor een Jaer, te beginnen van de dagh van dit tegenwoordigh Tractaet.

II.

De geseide Heeren Staten sullen het geseide geldt effectivelyck employeren en besteden tot d'onderhoudingh van Krijghs-volck, dat geworven sal moghen worden, of om de Compagnien, die tegenwoordighlyck in hun dienst zijn, te vullen, of te verstercken: in voegen dat de geseide Somme van 1500000. ponden tot gheen ander gebruyck gediverteert sal mogen worden: 't welck de geseide Heeren Staten getrouwelyck belooven, en religieuselyck sullen onderhouden, om soo veel te beter door alle weghen ende middelen, die hen moghlyck zijn, de Vyanden t'incommoderen, of aen te tasten.

III.

Behalven en uytgefondert, dat van de geseide Somme van 1500000. ponden genomen sal worden 't gheen men (naer de begeerte van sijn Majesteit) aen de Steden en Plaetsen betalen moet, daer de Troepen van sijn Majesteit in Guarnisoen ende Besetting hebben geweest, door de gerechtige prijs en waerde der *Logijs-gelden en diensten*, zedert dat sy'er inghekoomen zijn, tot sy daer weer uytgetrocken: hier in begrepen zijnde de Regimenten der Heeren *Mulart en Wardenburgh*, voor al de tijdt, die sy in dit Landt gebleven zijn, en blyven sullen. En de Heeren Staten sullen binnen 3. Maenden, na de Ratificatie van dese tegenwoordigen, behoorelycke quijtscheldingen der geseide Steden ende Plaetsen fourneren, en beschicken, tot ontlastingh van sijn Majesteit: gelijck oock van 't geen, 't welck men schuldigh is aen de

Gast huysen der geseide Steden voor de soldaten van sijn Majesteit, en voor de voorgenoemde Regimenten, die daer ontfangen zijn.

IV.

Sijn Majesteit sal, geduyrende de geseide tijdt, in dit Landt onderhouden de Regimenten der geseide Heeren *Mulart en Wardenburgh*, die soo na, als 't moghlyck sal zijn, ghebracht sullen worden tot het getal der Paerden ende Mannen, dat hun respectieve Commissien mede brenghet; en sullen betaelt worden naer de Monster-rollen, die daer af gemaect sullen zijn. En 't gheen tot het welck de closture der geseide Rollen sullen belopen, sal afgekort worden van wegen sijn Majesteit, op de geseide 1500000. ponden.

V.

Indien sijn Majesteit de 2. voorgenoemde Regimenten komt te verfoecken, om in Vranckrijk ghesonden te worden, soo sullen de geseide Heeren Staten hen toelaten derwaerts te trecken; maer in dit gheval sal sijn Majesteit niet vermoghen yets meer af te korten voor hun onderhoudingh, van de geseide somme van 1500000. ponden, zedert den dagh dat sy te sloop sullen gaen.

VI.

Sijn Majesteit sal voor de geseide penningen Assignatien geven die goet zijn, en tot vernoegingh van de geen die de geseide Heeren Staten believen sullen tot dit effect in Vranckrijk t'authoriseren, om effectivelyck betaelt en voldaan te zijn.

VII.

De geseide somme sal in 3. Termijnen betaelt worden, te weten 500000. ponden beneffens de respectieve Ratificatie deser tegenwoordigen, 500000. ponden in de Maent van Maert, en d'andere 500000. ponden in de Maent van Julius.

VIII.

De geseide Heeren Staten consenteren daer en boven, dat van de geseide somme van 1500000. ponden, genomen en gereserveert sullen worden de pensioenen der Fransche Officieren, om terstont betaelt en gedistribueert te worden, en op een selve wijze, als verdragen is door het Contract van den 17. Innius 1630. en dat van den 15. April 1634. En dat de geen, die van de geseide Heeren Staten te *Parijs* gecommitteert sal worden, om de geseide 1500000. ponden t'ontfangen, verplicht sal sijn daer te betalen en te fourneren de somme, tot de welck de geseide pensioenen bedragen, van de keste voorgenoemde Termijn.

IX.

Sijn Majesteit, en de geseide Heeren Staten sullen respectivelyck Ratificeren dese tegenwoordigen, binnen de tijdt van 6. weken, soo sulcks geschieden kan.

X.

Dit tegenwoordigh Geschrift sal niet derogeren of verminderen van de voorgaende Tractaten, tusschen sijn Majesteit en de geseide Heeren Staten ghemaect, alle de welcke in hun vigueur en kracht sullen blyven, om van weder. sijden getrouwelyck geexecuteert en nagekomen te worden.

Hier volghde het *Doubois* banden Koningh in ghe woonlycke forme op den Heer Charnacé, in dato Versailles den 14. *May* / ende dat van haer *Ho. Mog.* op de Heeren Graef van Culenborgh, Bouckhorst, Beaumont, Oetgens van Wavren, Katz, Knuyt, Ploos, Swartsenbergh, Haer solte ende Schaffer. Gedateert Hageden 6. September 1636.

Daer na volghde en foy de quoy, &c. ende was ondere teekent by alle de voorsz. Heeren. Daghe den 6. September 1636.

Alsoo in dese selve tijdt oock wederom een Tractaet is ghemaect tusschen haer *Ho. Mog.* ende *Cheur-Bandenborgh*: in gebolge van beschepen voorighe soo is noodigh 't selve oock alhier te stellen: om te hebben continuatie van saecken.

*Tractaet gemaeckt tusschen hare Ho. Mog.
ende den Cheur-Vorst van Brandenburg,
den 4. September 1636.*

Alfoo in 't Jaer 1622. tusschen sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt van Brandenburg ende de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden is opgerecht eene defensiva Alliantie tot rupture van Hoogh-gedachte sijne Cheur-Furstelijcke Doorluchtigheys Cleefsche ende toebehoorighe Landen, waer op daer na diverse andere Tractaten en Verklaringen zijn gevolgt, naer breeder inhoudt van deselve Tractaten, als oock in 't Jaer 1629. ende 1630. door mediatie van haer Ho. Mog. een provisioneel Accoordt, tusschen sijne Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ende den Heere Palts-Grave van Nieuborgh is opgerecht, waer op tusschen sijne Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ende hare Ho. Mog. is geresen differentie, ter saecke van verscheyde meeninge, of namentlijk sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt schuldig ende gehouden waer uyt krachte van de gemelde Alliantie ende gevolghde Tractaten ende Verklaringe aen haer Ho. Mog. noch yet van gelde ofte van volcke te presteren, sulcks dat daer over oock in de Jaren 1629. ende 1632. diverse Communicatien sijn ghehouden, daer het dan by de voorz. jonghte Handelinghe van 't Jaer 1632. daer op is genomen ende verafscheydet gheworden, dat dese differentie binnen seeckeren bestemden tijt tot arbitrage ende decisie van een vande 3. Koninghen van Vranckrijk, Engelandt ende Sweden, ofte derselver Ambassadeurs soude gestelt ende daer deur getermineert worden, ten ware dan saecke datmen sijn beyderzijds inder minne ende vrundtschap konde verghelijcken, ghelijck naerder by 't selfde Tractaet kan ghesien worden.

Soo heeft het soo wel sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt, als oock hare Ho. Mog. belieft tot onderhoudinghe van goede Vrundt ende Nabuyschap, welke voor desen aller-zijds is geobserveert geworden de gemelte saecke in een nieuwe vriendelijcke communicatie ende handelinge te leggen; ende heeft sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt tot dien eynde hare Volmachtige Raden, namentlijk haren Cleefschen sende Marckschen Cancelier *Wynant van Hamborgh* ende *Johan van Brael, genaemt Plater*. aen haer Ho. Mog. gesonden, met de welke hare Ho. Mog. door der selver Gecommitteert de diverse Conferentien hebben houden laten, waer op eyndelijck met advys ende deliberatie van sijn Excellentie dit volgende Accoordt is gesloten.

Aenvancks soo willen hare Ho. Mog. renoncieren ghelijck sy renoncieren in krachte van desen op alle ende yegelijcke vorderinghen ende pretensien, welke haer competeren uyt de Tractaten van Alliantie voor desen ghepasseert tusschen sijne Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ende hare Ho. Mog. soo wel van 't Jaer 1622. het zy uyt het 16. Artijckel ofte andere Artijckelen der selver Alliantie, als uyt d'andere daer op gevolghde naerdere Tractaten ende Verklaringen; sulcks dat sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt in 't toekomende sal ontslagen ende vry zijn, ende blyven van alle hare Ho. Mog. van sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheys Landen. der selver Steden ende Ingesetenen over al niet meer in krachte van dien en fullen te eyschen ofte te vorderen hebben, als wat in 't tegenwoordige Accoordt hier volgende beschreven staet.

Namentlijk, ende ten eersten, soo sal sijne Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt boven de drie hondert en 't seftig duysent gulden in 't voorverhaelde Tractaet van 't Jaer 1632. ende boven de Maent tot vijftien duysent gulden in 't Jaer 1635. beyde beloofd ende betaelt, volgens het schijn ende blyck dat daer van sal worden vertoont, noch betalen aen hare Ho. Mog. de Somme van een hondert ende seven en twintigh duysent gulden, edogh met dese conditie, dewyle tegenwoordigh in sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheys Cleefsche Landen gheene middelen tot prompte penninghen te vinden en zijn, dat sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt sal stel-

len suffisante onder-pandt in de voorz. haere Cleefsche Landen, waer op de gemelde Somme van een hondert seven en twintigh duysent gulden ten behoeve van hare Ho. Mog. sal gecrediteert worden.

Ten tweeden, alsoo hare Ho. Mog. der selver credijt ten behoeve van sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ter Somme van een hondert duysent Rijxdaelders hier bevoorens hebben gheinterponeert, ende deshalven inde Jaren 1624. 1629. ende 1632. op diverse manieren is ghehandelt sonder dat nochtans daer uyt tot dato deses noch geene richtigheit is gevolgt; Soo is nu wederom veraccordeert, dat sijn Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt dese voorz. schult van een hondert duysent Rijxdaelders Capitael, neffens de verschenen Interest, ende wederom Jaerlijckche Interesten van Interesten, dewyle van tijdt tot tijdt de betalinghe van de Interesten, neffens 't voorz. Capitael hebben moeten genogotieert worden, wederom op sijn ende hare aenbedeelde Landen sal nemen, ghelijck hy neemt mits desen, in voeghen dat de voorz. een hondert duysent Rijxdaelders Capitael, met de verloopde Interesten, ende Interesten van Interesten, met de mackelaerdy daer onder gereekent, ende die noch verder fullen koomen te verlopen, en te vervallen, betaelt fullen worden met vijftigh duysent Rijxdaelders Jaerlijck ter concurrentie van 't voorz. Capitael, met de voorz. verloopde Interesten, en Interesten van Interesten, ende die noch verder fullen koomen te verlopen met de mackelaerdy van dien.

Hier segens hebben hare Ho. Mog. op sijn genomen ende toegeseyt.

Ten eersten, dat sijn Cheur-vorstelijcke Doorluchtigheydt in hare Cleefsche ende toebehoorige Landen tegens een jegelijck fullen helpen conserveren ende maintainen, voor soo veele de gelegentheydt van derselver Staet sal koomen te lyden, ende ofte oock yemandt deselve Landen met invasie ofte op andere maniere wilde beswaren, daer jegens de behulpelijcke handt nabuerlijck bidden, dat oock hare Ho. Mog. sijne Cheur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt in de bemelte Landen ende alle ende yghelijcke derselver Steden ende Plaetsen soo wel de gheene, welke sonder hare Hoog: Mog: Garnisoen sijn, als die haer Hoog: Mog: tegenwoordich met Garnisoen beset hebben, ofte hier naest uyt handen van hare Vyandt ofte andersints occuperen mochten, mette Ingesetenen van dien, sonder yet *ex jure belli* daer op pretenderen, in volkomen Neutraliteyt fullen laten blyven, ende sijn Chur-Furstelijcke Doorl. oock onbeswaert en onbeschadicht laten in desselfs Gemelte Landen, Steden ende Plaetsen, toebehoorighe Hooch ende Gerechtigheydt Jurisdicte, Domeynen en plaetsen, als andersints, ende oock derselver Landen, Steden ende derselver Ingesetenen met eenige *Impositie, gemeene Middelen* ofte andersints op eeniger hande manieren gant/ck niet beswaren, boven het geene de Steden *Emmerick, Rees ende Wesel* alreede in conformiteyt van voorgaende Tractaten hebben beloofd, ende wanneer sijn Chur-Furstelijcke Doorluchtigheydt sal goervinden in hare Landen of Steden eenighe Middelen ofte Impositien tot sijne Chur-Furstelijcke Doorluchtigheydt behoeve ende oock ten eynde hare Hoog: Mog: Assistentie te versoeken alsdan *fullen hare Hoog: Mo: aensien Chur Furstelijcke Doorluchtigheydt de begeerde Assistentie ende behulpelijcke handt na gelegentheydt bidden, welverstaende nochtans dat in cas hare Hoog: Mog: de beloofde Penningen daer uyt soo haest niet by een quamen, als men met malkanderen hier vooren heeft geconvenieert, dat sijn Cheur-Furstelijcke Doorluchtigheydt evenwel sorghen sal draghen ende gehouden sijn de voorz. beloofde betalinghe effectivelijck te doen, ende fullen hare Hoog: Mog: dienvolgens oock noodige en conveniente ordre geven, dat hare Officiers sich niet en verwoorderen om in sijn Cheur-Furstelijcke Doorluchtigheys Landen, Steden ende Plaetsen sich in de Lands Regieringe, ende wat daer van dependeert te mengen ofte de selve eenichints te beletten, ghelijck hare Ho: Mo: insonderheydt oock fullen ordonneren, dat hare Officiers gene Gelt-middelen van eenige Impositien, hoe dat de selve oock naemen hebben mogen, directelijck of indirectelijck*

stelijk aen sich brengen, ende het gene wat daer tegen mochte geschiet sijn, datelijck wederom af-stellen Ten tweeden fullen haer Ho: Mog: eigene Retorsien inde Landen of Steden van sijn Ceur-Furstelijcke Doorluchticheydt gebruycken, soo wanneer de selve Landen, Steden ofte particuliere Onderdanen door hare Ho: Mog: Vyanden tot yet te doen ofte te geven souden gedwongen worden, ende fullen hare Ho: Mo: oock met hare Legers, Inquartieringen, ende Doortochten sijn Ceur-Furstelijcke Doorluchticheyds Landen verschoonen soo veel moghelijk, ende of daer eenighe Legers, Door-Tochten ofte Inquartieringe tot onvermijdelijcke Defensie van hare Ho: Mo: Staet, (want daer-en-boven ende andersints en sal het niet worden gedaen) gebracht ende geschieden mogen, alsdan fullen hare Ho: Mo: sulcke ordre onderhouden ende d'Onderdanen de selve ordre genieten laten, ghelijck in hare Hoog Mog: eygene Landen geschiet.

Ten derden, nademael den Heere Phaltz-Grave uyt kragt van 't provisioneel Accoort in 't jaer 1629. en 1630. oppgerecht, tot dies te beter contentement van haer Ho: Mog: aen sijn Ceur-Furstelijcke Doorluchticheydt versproken heeft in drie laren die nu voorlang en geexpiereert sijn, te betalen uyt het Vorstendom Gulick een hondert duysent Rijxdaelders desgelijcke oock sijn Cheurvorstelijcke Doorluchtigh. uyt het halve Graefschap Ravensbergh, 'twelck den Heere Phaltz-Grave in communione is toe gedeelt, thien duysent Rijxdaelders ende uyt de Heerlijckheyt Ravelsteyn ses duysent Rijxdaelders hebben sal, soo willen haer Ho: Mog: met alle gevoelijcke Middelen ende soo veel doenlijck is oock hier in aen sijn Ceur-Furstelijcke Doorluchticheydt de behulpelijcke handt bieden, op dat deselve sonder verdere dilatie tot richtige betalinge van dese penningen mach komen, zulcx dat nochtans de betalinge van 't gene hier vooren staet beloofd, door wan-betalinghe van de Opghelemt somme die de Heere Phaltz-Grave schuldich is, niet en sal werdengeretardeert.

Ten vierden, ingheval boven hoope sijn Ceur-Furstelijcke Doorluchticheydt der selver Landen ende Onderdanen om deses tegenwoordigen Tractaet ende Accoorts wille, ofte oock ter oorfaecke van de voorgaende Alliantie ende Tractaten met haer Ho: Mo: gesloten van yemand soude aenghetast beschadicht, ofte gemolesteert worden, zoo fullen haer Ho. Mog. deselve daer teghens so veel moghelijk is, helpen protegeren en defenderen.

Eyndelijck is tot onderhoudinge van de voorgaende goede Nabuyschap, goet gevonden ende ver-afscheyt, soo wanneer eene parthye op d'andere desselvs Landt ende lieden eenige aanspraeck of vorderinge vermeenden te hebben, de welke d'andere parthye, soo als gepretendeert werden mochte, niet toe en stonde, dat daer in niet feytelijcx ofte defacto sal werden voorgenomen, maer de saecke by minnelijcke communicatie, of door bemiddelinghe ofte eventuele decisie ende uytspreecke van een ofte meer onpartijdige Mediateuren, waer over beyde parthyen sullen convenieren afgedaen werden; ende eer het selve geschiet is, soo en sal geen deel toegelaten sijn, sijne intentie ofte vorderinghe teghens den anderen met feytelijcke ofte geweldsamen excursien deur te dringen.

Dit present Tractaet sal niet derogeren aen het voorgaende Tractaet van den 2. April 1632. verder als in dese dien-aengaende expresse veranderinghe werdt gedaen.

Ende dewijle de voornoemde Gedeputeerde Raden van sijn Ceur-Furstelijcke Doorluchticheydt dit voorbescreven Accoort in krachte van haer hebbende volmacht met haer Ho: Mog: met reserve van Ratificatie van sijn Chur-Furstelijcke Doorluchticheydt hebben aengenomen, soo fullen deselve sodanige Ratificatie binnen den tijdt van twee Maenden naestkomende, onder sijn ende onder sijn Chur-Furstelijcke Doorluchticheyts Zegel in bestedinge forme aen hare Ho: Mog: laten inbrengen, welke alsdan aen deselve van gelijcken hare Ratificatie in behorlijcke ende bestandighe forme ende onder hare Ho: Mog: Zegel wederom willen uytgeven op de voorz. Pointen ende Artibulen; ende is tot verseeckeringe endeter oirconde der waarheyt dese door wederzijts Gedeputeerden gheteekent inden Hage den

4. September 1636. Was geteekent, *Wynands van Heymbach, Johan van Brael genaemt Plater A.V. Rantwijk, Nicolas vander Bouckborst, Gasser van Vosbergen, A. Ploos van Amstel, Frederich Vry-Heer van swartsenburch.*

Om weder te komen tot de materie: soo gaf de Coninc klijcke Fransche Ambassadeur Charnace den 29. Nobembrijs per Memorie te kennen / dat sijne Majesteijt was versocht te geven ende te ontfangen de noodighe Salvos conductus vooz de gene die op de Generale Handelinghe souden compareren: dat de Coning hadde laten antwoorden dat de Keyser ende Spaensche oock moesten doen hebben gelijcke Paspoorten vooz sijne Geallieerde: Edoch niet te min liet haer Hoog: Mog: versoucken dat haer geliefde oock desgelijcks te doen stellen ende expedieren sodanige Paspoorten vooz de Gedeputeerde vanden Keyser / Coning van Spangien / ende Chur-Fursten soo Catholijcke als Protestantse. Daer op sijn Gecommitteert de Heeren / Graef van Culenborgh, van Noortwijk, ende Gysflic Mulch; om met den Ambassadeur Charnacé te communiceren over 'tmaken van concepten van sodanige saufconductus. Het hadde met die saecke epgentlijck dese beschapenheyt dat de Keyser sochte te beletten (alsoo seer als Franckrijck bozderde) dese maniere van generale of Universele Vrede-Handeling: als sijnde in practicabel: gelijck namaels wel is ghebleecken. Want of wel de Croonen vooz de Chur-Furst Phaltz-Graef endlijck oock de begeerde Paspoorten eyschten ende verkreghen; nochtans hebben si niet daerom te weghe gebracht of willen brengen de volkome Restitutie van dien: 'twelck haer licht om doen soude sijn geweest: indien d' eene soo wel als d' ander perts (na de meerde ende proportie van 't gene de Chur-Furst / Phaltz-Graef in Vrede-Handeling tot Osenbrugge is te hoze gehomen) van hare Conquesten ende Satisfactien hadden willen nalaten. Gelijck beyde Croonen dan oock van begin aen des Oorlogs geprote siet hebben niet te soecken als de Restitutie ende Satisfactie van de ondergedruckte Leden van 't Roomsche Rijck. Wat aenging de Vereenichde Nederlanden: deselve hebben van begin aen noyt sodanige Paspoorten vanden Keyser laten versoucken oock niet van noode gehad: als sijnde ende willende blyven metten Keyser ende 't Roomsche Rijck in eene perfecte Neutraliteyt ende ruste.

Maer Franckrijck / niet konnende directelijck desen Staet in Hostiliteyt tegen 't Rijck embarqueeren / socht nochtans op dusdanige wyse die te qualificeren als offe in Dpantichay stont: want die Paspoort of Salvos Conductus van nooden heeft / wert geconsidereert als Dpandt. Sulcx quam seer qualijck over een met de Negotiatie van Aitzema, soo tot Weenen als daer na tot Regensburgh volgens last van hare Ho: Mog: Gelijck oock de Keyser selfs namaels in een Bries aen sijne Gedeputeerde tot Ceulen gedateert Regensburgh den 25. September 1641. te kennen gaf; met dese woorden: *Quantumvis, ad modo dictos Ordines Belgj Confederatos, quod attinet, nullo Prorsus ipsis opus sit salvo conductu: quippe cum quibus nos, Sacrumve Romanum imperium nullum bellum gerimus: Pront etiam tum anno 1636. Confederatorum Ordinum Ablegatus Foppius ab Aitzema, quam ipsis ad instantiam Magni Ducis Etruriae Publicae Fidei ac Securitatis literae ad Tractatus istos datae essent, hac ipsa de causa eas reddidit. Maer Franckrijck ende Sweden wasser merckelijck aengelegen dat oock desen Staet mocht worden ghetrocken ende vast gemaeckt aen de Generale Tractaten tot Munster ende Osenbrugge. Want op die manier wiert desen Staet stilswijghende ende onghewoenselijck oock met een vast gemaeckt aen de Fransche ende Sweetsche Interessen in Dupessane / dienvolgens hielp ende bozderde desen Staet der selver Conquesten ende Satisfactien aldaer: sonder dat desen Staet eenige Satisfactie vooz haer selfkreeg of eyschte: 'twelck si nochtans met ghelijck recht / als Franckrijck ende Sweden hadden mogen doen.*

Dese Consideratie is namaels oorsaecke geweest / waerom dese Staet gedrongen wiert apart te handelen: als

als niet willende altyt op die manier vast blyben aen de Franfche ende Sweetsche Satisfactien; die geen eynscheenen te hebben. Welck niet van nooden waer gheveest indien men niet tot Munster maer in den Hage of eenig ander Plaets der Vereenigde Provincien (belgens expresse inhoudt van het Tractaet van Brantfchick gemaecht) de Vrede-handeling hadde aengesteld. Want dan sondmen hebben hoer afgesneden alle vreem-Interessen ende Satisfactien; daer over namaels tot Munster veel hapering ende disput is geweest. Daerom dede Aitzema, wepgerende d' aengeboden Paspoorten / niet alleen wel / maer oock volgens last. Want 1. soo was hy gefonden om te verklaren / dat dese Staet tegen 't Rijck geen Hoeloch boerde noch boeren wilde; maer oprechten een goet Regelemant van goede Nabuyschschap ende Neutraliteyt. 2. Soo was expresse tusschen Brantfchick ende desen Staet beloofd / dat alle Handeling van Vrede of Treys met Spaguen soude geschieden binnen dese Vereenigde Provincien. 3. Hadde hy soodanige Paspoorten tot de Generale Vrede-Handeling van den Keyser aengenomen: soo soude hy tegen sijn last tacite dese Staet in Hostiliteyt vel quasi hebben gestelt met 't Rijck; teghen sijn expresse last. Sulcke wepgeringh is hem nochtans by de gene die de Franfche ende Sweetsche Satisfactien favoriseerden / quaelijck afgenomen / ende heeft sijne geheele Negotiatie by dese lve hatigh gemaecht. Men d'ander spde werdt de selve niet wepgeringh oock getraverseert deur de Spaensche ende Spaensche-Gesinde: die in 't minste niet konden liden / dat de Keyser sich soude verbinden / om geen secours of auxiliare Leget meer te senden aende Spaensche in Nederlandt teghen desen Staet. Onaengesien dese hoewel upt contracte hoecten heerkomende traverseen ende contrainuen / soo heeft hy bekomen in Jaaro 1636. dese Keyserlijcke Declaratie.

Sacra Cæsarea Majestas Dominus noster Clementissimus benigne intellexit, quæ eandem nomine Ordinum Confœderatorum in Belgio D. Foppius ab Aitzema liber Baro, de proxime præteritorum annorum gestis, quasi per ea sinceritati pacis, quoad bellum Hispanicum, quam ipsi hæcenus cum Sacra Cæsarea Majestate & Sacro Romano Imperio coluerint, prejudicatum sit retulit; simulque de studio pacis eorundem Ordinum cum eadem Sacra Cæsarea Majestate & Sacro Romano Imperio porro continuandæ commemoravit, simul etiam quæ a Majestate sua & Sacro Imperio ratione militis Picolominæi abducendi postulavit; Quæ Majestas sua Cæsarea equidem de prælibato pacis studio D. Ordinum libenter audivit: quippe cui nihil aliud æque in votis sit, quam ut quiete & pacificè sibi, eidemque Sacro Imperio non modo cum dictis Ordinibus Confœderatis in Belgio, sed cum aliis etiam quibuscunque vel Regibus & Principibus, vel statibus tam externis, quam intra ipsum Sacrum Romanum Imperium comprehensis degere, & sinceræ benevolentia officii potius, quam alia ulla ratione cum iisdem concertare liceat. Ad resgestas verd præteritorum annorum, quod attinet, existimat Majestas Sacra Cæsarea si Ordines Confœderati in Belgio iusta ratione supputent, quæ tam intra, quam extra Sacrum Romanum Imperium ab ipsis Tractata, acta, & gesta fuere, vel quæ è contra à Sacra Cæsarea Majestate suscepta fuerint, & suscipi debuerint, non habituros præfatos Ordines iustam ullam de ipsa conquerendi causam, sed contra potius repleturas, quicquid ab eâ vel contra ipsos, vel pro Serenissimo Hispaniarum Rege Catholico Nepote suo Charissimo gestum est, ac nominatim auxilium quod Serenissimo ac Reverendissimo Domino Cardinali Infanti Hispaniarum anno proximè elapso per Marschallum suum Piccolomineum præstitum est, id non alia quam necessariâ de causâ ac pro defensione non minus propria, quam Provinciarum illarum, quas dictus Serenissimus Rex Catholicus etiamnum ab ipsa Sacra Cæsarea Majestate & Romano Imperio recognoscit, susceptum fuisse. Posteaquam nimirum constitit non modo ipsos memoratos Ordines Confœderatos in Belgio cum Rege Gallia turbatore Pacis publicæ in Imperio, & qui jam pridem hostilia omnia contra dictam Sacram Cæsaream Majestatem ejusque Augustam Domum intra & extra

Sacrum Imperium moliri non desistit, scelus defensivum, & offensivum nulla facta reservatione Majestatis Sacra Cæsarea vel sepe dicti Imperii junxisset; verum etiam eundem Regem in præmemoratis Provinciis & ditiones, aparta hostilitate D. Serenissimo Regi Catholico Nepoti ejusdem Sacra Cæsaria Majestatis denunciata, invadere, atque adeo invalisse; Quo tempore certe Majestas sua Cæsaria neque D. Provincias sibi feudi & clientelæ jure adstrictas, neque D. Serenissimum Regem Catholicum tam proquinqua generis necessitudine conjunctum, adeoque nec se ipsam, cujus hac in re tam variis rationibus causa agebatur, deserere potuerit; Pro ut quivis æquus rerum arbiter facillimè intelligit; Addit huc Majestas Sacra Cæsarea continuas novarum rerum molitiones, & consiliorum cum aliis hostibus, & adversariis ejusdem & Sacri Romani Imperii, communicationem, qua iisdem Ordinibus per complures jam annos quietem & tranquillitatem suæ Majestatis & ejusdem Imperii la cessere non dubitarunt, à quibus quidem consilijs, machinationibus, & cœdere five cœderibus si dictos Ordines discessisse Majestas Sacra Cæsarea intellexerit; tum se quoque ad id quod tranquillitatis Publicæ ratio in Imperio postulare vita fuerit, quo ad ea de quibus prædicti Ordines tibi exoptulandum duxerunt, haud in vitam condensationem declarat. Cujus tamen causæ & negotii hujus accuratior tractatio forte nec hujus temporis esse, nec ad se solam pertinere videtur; Ac si id, quod tentit, dicendum sit, rebus diligentius consideratis ita censet, fortean controversiam five contentionem hujus rei haud alia commodiore via è medio tolli posse, quam si eliminato penitus bello Pax firma utriusque parti tolerabilis, inter præfatum Serenissimum Regem Catholicum ac D. Ordines Confœderatos coeat, aut certe induciæ ad longius aliud quod tempus firmentur. Horum alterutrum Majestas Sacra Cæsarea studio pacis & tranquillitatis publicæ & Universalis libenter se viturum dicit; quo etiam eisdem Ordines benignè & benevolè hortatur, offerendo ad hoc operam & officia sua; ac simul benevolentiam suam Cæsaream ipsis confirmando. Quod reponsi loco dicto Domino Abligato significari voluit, cui similiter gratiam suam Cæsaream clementer offert, Viennæ sextadecima die May Anno Domini supra mille sexcentos sexo & trigesimo.

Syn Keyserlijcke Majesteit, onse ghenadighste Heer, heeft wel en jonckelijck verstaen 't geen aen hem, in de naam der Vereenighde Staten in Nederlandt, door D. Foppius ab Aitzema, vry Baron, vertoont is van de handel der naest voorgaende jaren, alsoock daer door, soo veel de Spaensche Oorlogh aengaet, de sinceriteyt en oprechtigheyt van de Vrede, die sy tot noch toe met sijn Keyserlijcke Majesteit, en met het Heylige Roomsche Rijck onderhouden hebben, verhindert en verongelijck wierdt; gelijk oock 't geen, 't welck hy van de bevorderingh en onderhoudingh van de Vrede der gheseyde Staten met de geseyde Keyserlijcke Majesteit, en met het Heylige Roomsche Rijck verhaelt heeft, en daer by het goet, 't welck hy van sijn Keyserlijcke Majesteit, en van 't Heylige Roomsche Rijck, in 't stuck van 't Krijghsvolck van Piccolomini wegh te senden, verfocht heeft; 't welck sijn Keyserlijcke Majesteit, soo veel hem aengaet, blydelijck van d'alree geproefde Vrede der Heeren Staten gehoort heeft, vermits hy niet soo vierighlijck begeert, dan dat hy gherustelijck en vredelijck voor hem, ende voor het geseyde Heylige Rijck mach woonen, niet alleenlijck met de gheseyde Staten der Vereenighde Nederlanden, maer oock met alle anderen, zy zijn dan Koningen, Vorsten, of Staten, soo Uytheemichen, als binnen 't Heylige Roomsche Rijck self beslooten, en dewijl hy liever met ghedienstigheden van oprechte gunst, dan om eenige andere oorfaeck tegen hen wil stryden. Wat de handel der voorgaende jaren aengaet, sijn Keyserlijcke Majesteit acht dat, soo de Vereenighde Staten in Nederlandt wel en oprechtelijck rekenen, en overwegen de dingen, die zy, soo binnen als buyten het Heylige Roomsche Rijck getraecteert, verhandelt en gedaen hebben, en in tegendeel het geen, 't welck van sijn Keyserlijcke Majesteit aengevangen is, en aengevangen behoerde te worden, de geseyde Staten geen gerechtige oorfaeck om daer ovet

over te klagen, sullen hebben, maer in tegendeel, eer bevinden dat het geen, 't welck van sijn gesejde Majesteit, of teghen hen, of voor de Serenissime Catholijcke Koningh, sijn waerdste Neef ghedaen is, en eygentlijck het secours en d'onderstandt, die in 't naest voorgaende jaer door sijn Marechal Piccolomini aen de Serenissime en Reverentissime Heer, de Cardinael Infant van Spangien toegelonden is, om geen andere, dan om nootsaeckelijcke oorfaecken is gedaen, en niet min tot sijn eygen defensie, als tot de bescherminge der Landtschappen, die de gesejde Serenissime Catholijcke Koningh oock nu van sijn Heylige Keyserlijcke Majesteit, en van het Roomsche Rijck erkent; namentlijck, na datmen siet en beviad dat de voorgenoemde Vereenigde Staten in Nederlandt met den Koningh van Vranckrijck, de Turbateur en verfeurder van de gemeene rust in 't Rijck, en die alrede niet af laet alle vyandelijcke daden teghen sijn gesejde Keyserl. Majesteit, en sijn Doorluchtig Huys en buyten 't Rijck, aen te vangen, niet alleenlijck een Ligue defensiva en offensiva hebben ghemaect, sonder eenige uytsonderingh van sijn Keyserl. Majest. of van 't meergenoemde Rijck, maer oock dat 'de selve Koningh in de voorverhaelde Landtschappen en Heerschappyn, met aenleggingh van openbare vyandschap aen de Serenissime Catholijcke Koningh, Neef van deselve Keyserl. Majesteit invallen sou, en alre ingevallen is: in welke tijdt ghewilfelijk sijn Keyserl. Majesteit de Provintien by fondale recht aen hem verbonden, noch de Serenissime Catholijcke Koningh, met soo engh een bandt van maeghschap aen hem verbonden, noch oock sijn sef, die dit oock in dese saeck, om verscheyde redenen betref, niet heeft konnen verlaten, ghelijck alle billijcke Rechteren van saken lichtelijck sullen begrypen. Daer sijn Keyserl. Majesteit noch by vought de geduerige pogingen van nieuwe dinghen, ende communicatie der Raden met andere vyanden, en regentrevens van sijn gesejde Majesteit en van 't Heylige Roomsche Rijck, daer door de gesejde Heeren Staten veel jaren langh niet geschroomt hebben de rust en ghe-rustheit van sijn gesejde Majesteit, en des sels Rijck te tergen en 'ontruften. En indien sijn Keyserl. Majesteit verstaet dat de gesejde Staten van dese Raden, Aenslagen, Verbondt of Verbonden afgeweken zijn, soo verklaert hy dat hy dan gaerne bewilligen sal in 't geen, dat de reden van de ghemeene rust in 't Rijck schijnt te vereytschen, voor soo veel 't geen aengaet, dat de meergemelte Staten versoeken: van welke saeck en handel het nu geen tijdt schijnt om naeuwkeurighlijcker te handelen, en soo 't schijnt niet aen hem alleen gehoort; maer indien 't geen 't welck hy gevoelt, vry staet te seggen, soo ghevoelt hy dus, na dat hy de saecken naerftighlijcker overwogen heeft, dat de controverfie of contentie van dese saeck door geen andere bequamer middel wegh ghenoomen kan worden, dan datmen d'Oorlogh tot aen de gront verdelgende, een vaste ende bestandige Vrede, voor beyde de parthyen verdragelijck, tusschen de voorgenoemde Serenissime Catholijcke Koningh, en de Heeren Geconfedereerde Staten maect, of ten minsten voor langer tijdt oprecht. Sijn Keyserl. Majesteit verklaert dan dat hy ter begeerte van de Vrede, en openbare en algemeene rust, gaerne een van dese beyde sou sien; daer toe hy oock vriendelijck en jonstelijck de gheseyde Staten vermaent, met aanbiedingh van sijn vlijt en gediensfigheydt hier toe, en oock om sijn Keyserlijcke goet-jonstigheydt aen hem te bevestigen. 't Welck hy tot een antwoordt den gesejde Heer Ambassadeur heeft willen aen dienen, aen dewelck hy oock mildelijck sijn Keyserlijcke gunst aenbiedt. Te Weenen, op den 16. van Mey, in 't Jaer onses Heeren 1636.

Van daer na Regensburgh (alwaer een Rijckdagh beschreven was/ ende de Koningh van Hongarijen tot Roomsche Koningh gekoosen wierdt) treckende/ ende sijn Negotiatie continuerende/ soo openbaerden haer meer ende meer difficulteyten teghen sijn Negotiatie. Want ondertusschen wierdt Schenckenschans weder gereduceert/ de Treves-Handelingh mette Spaensche tot Cranenburgh ende Turnhout was afgebroken/ de betrouwelijckheit met Vranckrijck wierdt vernieuwt ende herstelt/ ende alleg tot een ander ende generale

manier van Vrede-Handel/ na Keulen ghediregeert.

Daer by quamen de groote klachten over de Contributien die desen Staet vorderde/ eende krech upt de Landen van Sulich ende het Rijck Wien: byde onsteydige Leden van 't Roomsche Rijck.

Dit werdt tot Regensburgh ghevoert als een Acte van byandschap: ende by de Spaensche ende Spaensgeseinde gebuycht als een krachtigh middel/ om niet alleen te beletten het Tractaet van Neutraliteit/ 't welck haer Hoog Mog. deur hem Aitzema sochten; Maer oock om het Roomsche Rijck/ of ten minsten het Keyserlijck Legher t'inciteren tot rupture teghen desen Staet.

Dit gaf de Heer Ambassadeur Charnassé oock te kennen in secker Memorie: waer deur hy sochte te diverteren seckere Reductie van Krijghs volck die de Heeren van Hollandt in December deses Jaers 1636. waren byvende/ seggende hy Heer Charnassé onder andere/ Outre qu'en vous affoiblissant de telle sorte (meenende de Reductie) Vous attirerés indubitablement sur vous & dans vos Frontieres, plus ouvertes du costé de l'Allemagne, les forces de l'Empereur & de ses Adherens, aussi tost qu'elles seroient en estat de le pouvoir faire, non obstant les vaines impressions (denoterende de geene die die Besendinge van Aitzema hadden gedaen) que l'on a voulu donner que l'Empereur se disposeroit facilement à une parfaite Neutralité, de quoy plusieurs discours tenu depuis peu entre luy & l'Ambassadeur d'Espagne (dat is te seggen/ Boven dat ghy/ met u dus te verzwacken/ (meenende de Reductie) ontfijfelijk op u/ en op u grensen/ die naer de zjde van Duytslandt meer open zijn/ de Weprkrachten van den Keyser/ en van sijn Adherenten sult trecken/ soo haest sijn staet zijn van sulcx te konnen doen/ met tegenstaende d'pele impressien en indrucken/ denoterende de gene die de Besendinge van Aitzema hadden geraden) diemen heeft willen geben/ dat de Keyser sijn lichtelijck sou disponeren en schikken tot een volkomen Neutraliteit/ daer of onlanghs veel discourtissen zijn gehouden tusschen hem/ en de Ambassadeur van Spangien. (Dit waren allerhande redenen die de Spaensche Ambassadeur ghebuycht hadde om om den Keyser te diverteren van de Neutraliteit; als dat sijn Koningh was een Lidt ende Vasal van 't Rijck van wegen den Bourgondischen Creyts; item/ om d'inséparable Interesten van 't Huys van Oostenrijck &c. welke redenen alhier gebuycht waren) Que vos Seigneuries auront mesmes pouvoir par escrit, doivent affés desabuser un chacun, & ne donner rien à esperer de ce costé-là que toute sorte de hostilité, lors que le temps le permettra. (Dat is te seggen) Dat u Ho. Mog. gheelijck vermogen sullen hebben by geschijft/ behoren aen poer genoegh d'oogen te openen/ en niets van die zijde te doen hoopen/ dan alderhande byandschap/ als de tijdt sulcx toelaten sal.

Daer na om hem Aitzema ende sijn doen noch meer swart te maeken/ soo werdt aen haer Ho. Mog. ingegeven een Extract van een Brief geschreven tot Hamburgh deur een Conincklijck Fransch Minister aen den Heer Ambassadeur Charnassé alhier den 17. Januarij 1637. luydende: Il y a quelque temps que Monsieur Salvius reconnoissant le Sieur Foppius d'Azema avoir des grandes intrigues en la Cour Imperiale, luy escrivit que la Couronne de Swede ne desiroit rien d'avantage que d'entrer en quelque bon Traitté de Paix avec l'Empereur, qu'il le prioit donc, s'il voyoit qu'à Ratisbone l'on eust quelque bonne disposition à y entendre d'employer ses Offices pour l'acheminement de ce dessein.

Ledit Sieur Aitzema ne manqua point en mesme temps de faire l'ouverture de cette proposition à l'Empereur, & au College Electoral. Mais il y adjousta du sien, que la Couronne de Suede deputerait des Ambassadeurs à Ratisbonne: si l'Empereur & ledit College se disposoyent à entendre audit Traitté.

Sur cela ledit College ordonna au Marquis Sigismond, qui est à Berlin, de sonder les Ministres que la Couronne de Suede à en Allemagne, si les Suedois avoient intention d'en venir à ce que ledit Aitzema leur avoit fait entendre.

Papprens que l'on a respondu audit Marquis, qu'il estoit bien vray que la Couronne de Suede estoit extrêmement enclin à la Paix, & que si pour en traiter, l'Empereur & ledit College vouloient choisir Hambourg ou Lubeck elle deputeroit aux Ambassadeurs. Mais que d'en envoyer à Ratisbonne, elle ne le pouvoit: Que l'on n'avoit point donné charge audit Sieur Aitzema de le dire: mais bien de tesmoigner, qu'en Suede l'on n'estoit point si fort contraire à la Paix comme on le croyoit.

Depuis peu j'ay veu une lettre que ledit Sieur Aitzema escrivoit à une personne de qualité de ce lieu, par laquelle il luy mandoit en ces termes, que l'Electio d'un Roy des Romains se feroit bien-tost, comme une action sur laquelle consistoit le fondement d'une Paix generale & assuree dans l'Allemagne.

Ik eenige tijdt geleden dat mijn Heer Salvius, bemerkende dat de Heer Foppius van Aitzema groote besigheden in het Keijserlijke Hof hadt / aen hem schreef dat de Kroon van Sweden niet meer begeerde / dan in een goede Bede-handelingh met de Keijser te treden / en dat hy dieshalven hem badt / dat indien hy te Regensburgh sagh dat men eenige goede dispositie had / om daer toe te verstaen / hy sijn dienste sou imployeren en besteden tot de vozderingh van dit woornemen.

De gesepde Heer van Aitzema faelde niet in een selfde tijdt openingh van dese Propositie / en van dit vozstel aen de Keijser / en aen de Heer-Doijtelijke Vergaderingh te doen. Maer hy voeghder van 't sijne by / dat de Kroon van Sweden Ambassadeurs na Regensburgh sou deputeren en afbeerdigen / soo de Keijser en de gesepde Vergaderingh sich disponeerden tot naer 't ghesepde Tractaet te verstaen / en daer na te luysteren.

Hier op ordonneerde de gesepde Vergaderingh aen de March-Graef Sigismond / die te Berlijn is / de Miniisters / die de Kroon van Sweden in Duytslandt heeft / te prelen of de Sweedtschen gesint waren tot het gheen te koomen / 't welck de gesepde Aitzema aen hen hadt doen verstaen.

Ik bemerk datmen aen de gesepde March-Graef geantwoort heeft / dat het wel waer was dat de Kroon van Sweden heel vieriglyck tot de Bede genegen was / en dat / soo de Keijser / en de gesepde Vergaderingh / om hier af te handelen / Hamburg of Lubeck wilden verkiezen / sy een Ambassadeur derwaerts afbeerdigen souden: maer datmen gheen Ambassadeur naer Regensburgh kon senden: datmen aen de gesepde Heer van Aitzema geen last hadt gegeven / om sulcks te seggen; maer wel te betuyghen datmen in Sweden niet soo seer sijnpigh tegen de Bede was / als men wel geloofde.

Ik heb zedert een Brief gesien / die de gesepde Heer van Aitzema aen een Persoon van qualiteit in dese Plaets hadt geschreven / door dewelck hy in dese termen aen hem ontboodt / dat de verkiezingh van een Roomsche Koningh haest souw gheschieden / als een werck en handel / daer op het fundament van een generale en seker Bede in Duytslandt bestont.

Daer op quam vooz 't postille in margine van 't selve Geschryft: Sy gheselt in handen van de Heeren Graef van Culenborgh, Noortwijck, Vosbergen en Haersolt, om daer ober te communiceren met sijn Hoogheyt / te verstaen desselvs wijse Consideratien / ende daer op rapport te doen.

Maer alsoo dit niet waren als gesochte dingen / tenderende om alle Handelingh metten Keijser af te doen breecken; ende dese Staet vast te maecten aen de Generale Tractaten ende Fransche ende Sweedtsche Satisfactien in 't Rijck; soo is dese saecke daer by gebleven. Wordende 't selve Extract (waer af niet waer) vooz sinple Notificatie aengenomen.

Diet tegensstaende dese soo Spaensche aen d'eene / als Fransche ende Sweedtsche Offitien aen d'ander zijde; soo heeft sijn Roomsche Keijserlijke Majesteit vooz de tweede mael gegeven dese Declaratie:

QUæ Sacræ Cæsareæ Majestati, Domino nostro Clementissimo, nomine Ordinum Unitarum Belgii Provinciarum, eorundem Ablegatus Foppius van Aitzema Liber Baro, diversis Memorialibus proposuit, eadem Sacra Cæsarea Majestas ac loco ejusdem Sacri Ro-

mani Imperii nec non Hungariæ & Bohemiæ Regiæ Majestas Dominus item noster Clementissimus benigne percepit ac consideravit. Ad quæ dictæ Sacræ Cæsareæ Majestatis nomine memorata Romanorum Regiæ Majestatis vigore Plenipotentiæ ab eadem sibi concessæ prænominate ablegato clementer respondet, fuisse Majestati suæ Cæsareæ sicuti notum sit, jam à multis annis hoc summæ curæ ac sollicitudini, atque in id idem nunc in præsentem conventu Electorali, collaborante eodem Sacri Romani Imperii Principum Electorum Collegio, omni studio incubuisse, quo tandem aliquando jam dudum desideratæ pacis tranquillitas Sacro Romano Imperio, ac inclytæ Nationi Germanicæ, nec non & vicinis Provinciis postlaminio quasi restituatur; cui fini consequendo etiam de mediis, quæ illud opportuna forent, diligenter inquisitum, & deliberatum fuerit. Quando igitur compertum notumque sit dicto Sacro Romano Imperio Nationis Germanicæ aliisque eidem finitimis regionibus & Provinciis plenam quietem & tranquillitatem comparari non posse, nisi Belgicis illis bellis (ex quibus plurimorum malorum seges & origo emanavit) per firmam ac stabiliem pacem compositis, aut saltem perniciosis illorum effectibus perditurnis aliquas inducias sopitis; Hinc Majestas sua Cæsarea ac dicta Regiæ Majestas una cum prædicto Collegio Electorali nullum sibi dubium facit, quin & præmemorati Ordines Provinciarum Unitarum Belgii, quæ eodem conducunt, libenter amplexuri, promoturique, ac proinde in tractatus ea de re instituendos ac maturandos, (si modo, quod omnino sperandum, etiam Serenissimus Hispaniarum Rex Catholicus eos admiserit) haud gravatum consensuri sint; videlicet, ut jam simul ubique Pacis illud Universalis tam necessarium negocium, serio tractetur, ac ubi cum una alterave externa Natione in pristinum pacis statum reditum fuerit, tum nihil reliquum fiat, unde novi motus existerent, vel speratus ex toto laborum ac sumtuum impensis fructus aliquo modo intercipi queat; Atque ad hunc finem sæpèmemorata Sacra Cæsarea ejusque loco id acta Romanorum Regiæ Majestatis clementer se offert, non modo, quod prædictum Serenissimum Hispaniarum Regem Catholicum officiosè ad consentiendum in eisdem Tractatus disponere, verum etiam quod interpositione sua Cæsarea una cum prælibato, Collegio Electorali eo collaborare velit, ne iis optato plenæ pacis vel induciarum diuturnarum careant exitu. Declarat autem vice ac nomine sæpèdictæ Cæsareæ Majestatis eadem Majestas Regiæ, quod interim, ac durantibus etiam his Tractatibus, & quando etiam (contra ac à Divina Bonitate omnino sperandum est) non admitterentur, vel ad desideratum finem non perducerentur, nihilominus Majestas sua Cæsarea & Sacrum Romanum Imperium etiam deinceps sese erga sæpèdictos Ordines Provinciarum Unitarum Belgicarum, non aliter quam prout Constitutionibus Sacri Romani Imperii conforme est, habeat: Si tamen iidem Ordines dictarum Provinciarum Unitarum Belgicarum contra easdem constitutiones non commiserint, ac Sacram Cæsaream Majestatem & Status Imperii non gravarint; tum & hostibus ac inimicis ejusdem Majestatis Cæsareæ & Sacri Romani Imperii sese non junxerint, ac nec directè illis oputulati fuerint. Et quum summa rei tpsius necessitas postulare videatur, ut hi Tractatus quantocius promovcantur; Hinc eadem Majestas sua Cæsarea & Regiæ consultum ac necessarium judicat iisdem inchoandis certum diem ac locum quam primum præfigi, quem admodum in eum eventum, tempus quidem Dominica, quasi modo geniti, stilo novo hujus anni, pro loco autem Aulam suam Cæsaream sive ea Vienne Austriae, sive Prage fuerit, vel etiam Noribergam, vel Augustam Vindelicorum proponit; Valde etiam opportunum ad hoc opus promovendum censens interim donec ad Tractatus ipsos perveniatur, suspensionem armorum inter partes bellantes concludi ac firmari. De cætero autem eadem Majestas sua Cæsarea ejusque nomine, sæpèmemorata Romanorum Regiæ Majestas gratiam suam Cæsaream & Regiam dicto Ablegato Ordinum prædictarum Provinciarum clementer offert.

Signatum Ratisbonæ vigesima nona Januarii Anno 1627.

Sijn

Sijn Keyſerlijke Majesteit onſe genadigſte Heer, en in plaets van deſelve ſijn Konincklijke Majesteit van 't Heylige Roomsche Rijk, en oock van Onger en Bohemen, oock onſe genadigſte Heer, heeft vriendelijck verſtaen, en aengemerckt 't gheen aen ſijn Keyſerl. Majesteit, in de naem der Vereenighde Staten van de Provintien van Nederlandt, door hun Ambassadeur, *Foppius van Aitzema*, Vry Baron, in verſcheyde memorien is voorgestelt. Op 't welck de ghemelte Koninckl. Majest. van Rom en, in de naem van ſijn geseide Keyſerl. Majesteit uyt kracht van de volmacht, van de Keyſer aen hem overgegeven, aen de voorgenoemde Ambassadeur vriendelijck antwoordt: dat ſijn Keyſerl. Majest. ghelijck bekent is, alree over veel jaren hier toe ſijn vlijt en naerſtigheyt aengewent heeft, en nu inde tegenwoordige Keurvorſtel. Vergadering, door medewerkingh van het ſelve Collegie der Keurvorſten van 't H. Roomsche Rijk, noch alle vlijt aengewent heeft; op dat eyndelijck het H. Roomsche Rijk en het vermaerde Duytſche Volck, beneffens de geburige Provintien, weer tot de ruſt van een lang gewenſte vrede gebracht fou worden. En om dit eynde te verkrygen, heeft men naerſtigelijck naer de middelen geſocht, en naerſtelijck overwo ghen, die daer toe bequaem en dienſtig ſouden zijn. Maer alſoo blijckelijck en bekent is aen 't geseide H. Roomsche Rijk van 't Duytſche Volck, en aen d'andere Landſchappen en Provintien die daer aen palen, dat men geen volkomen ruſt en geſultheyt kan verkrygen, ten zy deſe Nederlandſche Oorlogen, uyt de welcke veel quaden, als uyt een bron, geſproten zijn, door een waſte en beſtandighe Vrede beſlecht worden, of ten minſten de ſchadelijcke werkingen daer af, door eenigh langdwijlich Beſtant in ſtaet ghebracht zijn; Soo iſt, dat ſijn Keyſerl. Majest. en ſijn geseide Koninckl. Majest. met de voorgenoemde Keurvorſtel. Vergadering geenſints twyffelt, of de voorgemelde Staten der Vereenighde Nederlanden ſullen gaerne de dingen, die daer toe dienſtig zijn omhelſen; bevoorſeren, en daer na in de Tractaten, die hier over gheinſtuteert en bevordert ſullen worden, (indien de Sereniſſime Catholijcke Koningh van Spangien daer toe geſint is, 't welck warelijck te hoopen ſtaet) lichtelijck, en ſonder groote ſwarigheyt bewilligen; namelijck dat nu ghelijckelijck deſe ſoo nootſaekelijcke Handelingh van Vrede ernſtelijck mach gehandelt worden, en dat, als men met 't een en 't ander uytheemlich Volck in de voorgaende ſtaet van Vrede ghekeert is, niets overigh mach blyven, daer uyt nieuwe beroerten konnen ontſtaen, of de vruchten, uyt de koſten van ſoo veel abeyden en belasting verhoopt, in eeniger wyſe wech geruckt en ontrooft mogen worden. En tot dien eynde ſoo biedt ſich de meer ghemelde Keyſerl. Majest. en, in des ſelſs plaets, ſijn Roomsche Koninckl. Majest. goedertierentlijck aen, niet alleenlijck om de voorgenoemde Sereniſſime Catholijcke Koningh van Spangien beleefdelijck te disponeren tot toetſtemmingh in de geseide Tractaten, maer oock om door ſijn Keyſerlijcke tuſſchenſpraeck, beneffens de geseide Keurvorſtel. Vergadering te arbeiden, dat ſy geen gewenſchte uytgangh van volkomen Vrede, of van een langdurige Trevc of Beſtandt ſullen derven. De ſelve Koninckl. Majest. verklaert oock, in de plaets en naem van de meer ghemelde Keyſerl. Majest. dat hy ondertuſſchen, en terwijl deſe handelingen duren, ja oock 't welck heel anders vande Goddelijcke goetheyt te verhoopen is ſchoon ſy niet ingewillight, en niet tot een ghewenſcht eynde gebracht worden, dat nochtans ſijn geseide Keyſerl. Majest. en het H. Roomsche Rijk ſich voortaan tegen de meer genoemde Staten der Vereenighde Nederlanden niet anders ſal dragen, dan gelijk met de conſtitutien van 't H. Roomsche Rijk conform is; op voorwaerde nochtans, ſoo de Staten der geseide Vereenighde Nederlanden niet teghen deſelve conſtitutien bedreven, en ſijn Keyſerl. Majest. en de Staet van 't Rijk niet verongelijck hebben, en daer by ſich niet mer de vyanden van de Keyſerl. Majest. en van 't H. Roomsche Rijk, hebben verwoegt, en aen hen directelijck noch indirectelijck geen onderſtant gedaen. En alſoo de hoogſte noot van de ſaek ſelve ſchijnt te vereyſſchen dat deſe Handelingen hoe eer hoe beter voortgeſtuwt worden, ſoo oordeelt de ſelve Keyſerl. Majest. nootſaekelijck en geraden

te zijn om de ſelve te beginnen met den eerſten, ſekeren dagh en plaets te ſtellen, gelijk hy tot dien eynde proponert en voortelt, voor ſoo veel de tijd aengaet de Sondagh van de geen, die alſnu gebooren is, naer de nieuwe ſtijl van dit laer, en voor de plaets ſijn Keyſerl. Hof, 't zy te Weenen of te Praegh, of oock in de Steden van Neurenbergh, of Augſburgh; achtende ondertuſſchen ſeer dienſtig en bequaem tot vorderingh van dit werck, dat men, cermen tot de Handelingh ſelve komt, een ſchorſingh van Wapen en tuſſchen de ſtrydende partyen maect en fluyt. Wat het overige aengaet, de ſelve Keyſerlijcke Majest. en in des ſelſs naem de meergemelte Roomsche Keyſerl. Maj. bieden hun Keyſerl. en Koninckl. gunſt goedertierentlijck den gheseyden Gefant van de Staten der voorgenoemde Nederlanden aen. Getekent te Regensburg, op de 29. dag van Januar. in 't laer des Heeren 1637.

Den 10. Februarj 1637. Inſiſteerde d'Ambassadeur Charnaſſe wederom haer om de Paſpoorten van deſen Staet booz de Gedeputeerde/ die de Keyſer/ de Koning van Spangien/ en andere neutrale Princen van noden ſouden hebben te ſenden op de Handelingh tot Keulen. Hoe wel de Keyſer ende neutrale Princen deſelve niet van doen hadden / oock ſelf ende directelijck alhier niet verſochten; hoewel oock ſoo doen / als daer na/ deſen Staet noyt haer met des Rijk of anderer Neutralen Handelingh heeft willen bemoepen/ anders als interceſſionelijck.

Daer vo. Naog. hebben nochtans deſelve Paſpoorten gedaen concipieren / ende daer na deur de Heeren Cats en Volbergen communiceren met ſijn Hooghepdt / byſonder ober de difficulteyt / diemen alſnoch ſepde dat Spangien maecte om de Paſpoorten te geven aen die van deſen Staet. Des onaeuſſien is den 19. Februarj ghereſolueert deſelve Paſpoorten te ſenden aen den Heer van Ooſterwijck, Ambassadeur van deſen Staet tot Parijs / om die te verwiffelen tegen de geene die van Spangien booz deſen Staet ſouden komen.

Aen den Ambassadeur Charnaſſe ſelf alhier werden gegeven d'andere Salconductus, die verſocht wierden booz de Gedeputeerde van de Keyſer/ ende andere neutrale Catholijche Princen; alle waren gedateert den 19. Februarj 1637. dat booz de Spaenſche (die booz den Keyſerſche waren *mutatis mutandis* deſgelyck, alle in 't Franſch/ met den Cytel aen den Keyſer/ van Majesté Imperiale) lupde als volgt.

Les Etats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas.

ATous Gouverneurs, Lieutenans, Admiraux, Colonels, Commandeurs des Villes, Places & Fortresses, Capitaines, Chefs & Conducteurs de Gens de Guerre, tant par eau que par terre, & en outre à tous Magistrats, Juſticiers, Officiers, & autres, eſtans en noſtre ſervice & ſous noſtre obeiſſance ſçavoir faiſons; Que nous conſentons & accordons par ces preſentes Paſſeport à

Deputés du Roy d'Espagne, enſemble, & chacun d'eux à part, pour ſe pouvoir tant plus ſeurement transporter par eau & par terre, par le Pais Enemy, Neutre, ou celuy de noſtre obeiſſance vers l'Assemblée generale de Cologne, & y ſejourner & demeurer en toute ſeureté tout le temps que ladite Assemblée durera, avec authoriſation ſpeciale de pouvoir durant leur ſejour envoyer quelqu'un deſdits Deputés Meſſagers, Courriers, ou autres de leur Suite, tant par eau que par terre, par les Pais Enemy, Neutre, ou de noſtre obeiſſance vers le Roy d'Espagne, l'Infant Cardinal, ou autres, donnans ſeulement auxdits Envoyés certifiat ſous leur Signature & Cachet; comme auſſi le Roy d'Espagne, & l'Infant Cardinal en vertu de ces preſentes pourront reſpectivement envoyer durant ladite Assemblée, vers leſdits Sieurs Deputés à Cologne tels Meſſagers ou Courriers qu'il leur ſemblerabon, leurs donnans ſeulement certifiat en forme deuë, & apres la departie & durant ladite Assemblée leſdits Deputés pourront retourner de Cologne avec la meſme ſeureté, ſoit par eau ou par terre, par Pais Neutre & celuy de

de l'Ennemy vers le Roy d'Espagne ou l'Infant Cardinal, laus que sous pretexte de ces presentes rien soit attenté qui pourroit tendre au prejudice de cet Estat; par quoy nous vous ordonnons & Commandons, ensemble & chacun d'eux apart, de laisser lesdits Deputés, ensemble & chacun d'eux apart, avec toute leur suite, chevaux, Carrosses, Chariots, Batteaux, Meubles & Equipage, passer, aller, séjourner & repasser librement & franchement, & aussi les Messagers & Couriers respectifs, qui seront envoyés en maniere que dessus, sans leur faire ny souffrir qu'il leur soit fait mis ou donné aucun tort, destourbier, molestation, ou empeschement, à peine d'estre chasties exemplairement, ains au contraire toute faveur & assistance requise.

Fait à la Haye le 19. de Fevrier 1637.

De Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

AEn alle Gouverneurs, Lieutenants, Admiralen, Kollonellen, Commandeurs der Steden, Plaetsen en Vestingen, Capiteynen, Hoofden, en Conducteurs van Krijghs-volck, soo te Water als te Landt, en daer boven aen alle Magistraten, Justiciers, Officiers en anderen in onsen dienst, en onder onse gehoorzaamheyt zijnde, doen te weten, dat wy door dese tegenwoordighe contenteren, en accorderen Passeport en vrygheleyde aen

Gedeputeerden des Konings van Spangien te ghelijck, en aen yder van hen in 't bysonder, om soo veel te veyliglijcker te Water en te Landt, deur de Landen der Vyanden, Neutralen, en van onse gehoorzaamheyt, naer d'algemeene Vergaderingh van Keulen te moghen trecken, en daer in veyligheyt al de tijdt, die de gheseyde Vergaderingh dueren sal, te blijven en resideren, met speciale autorisatie van geduerende hun verblijf, yemant der geseide Gedeputeerden, Boden, loopers, of anderen van hungevolgh te moghen senden, soo te Water als te Landt, deur de Landen der Vyanden, Neutralen, of van onse gehoorzaamheyt, naer de Koningh van Spangien, de Cardinael Infant, of anderen, gevende alleenlijck certificatie, onder hun Reeckeningh en Zegel, aen de gheseyde afgevaerdighden, ghelijck oock de Koningh van Spangien, en de Cardinael Infant, uyt kracht van dese tegenwoordigen, geduerende de geseide Vergadering, respectivelijck sullen mogen senden naer de geseide Heeren Gedeputeerden te Keulen, foodanige Boden of Loopers, als hen goedt sal schynen, alleenlijck aen hen gevende certificatie in behoortlike forme; en na 't vertreck, en geduerende de geseide Vergaderingh, sullen de gheseyde Gedeputeerden moghen weerkeeren van Keulen, met deselve seckerheyt, 't zy te Water of te Landt, deur Neutralen en Vyantlijcke Landen, naer de Koningh van Spangien, of naer dese Cardinael Infant, uytgesondert nochtans, dat onder schijn van dese tegenwoordighe, niets geattenteert sal worden, dat tot prejudicie en nadeel van dese Staet soude konnen strecken: daer om wy u ordonneren en commanderen, gesamentlijck, en yder in 't bysonder, de geseide Gedeputeerden, ghelamentlijck, en yder in 't bysonder, met al hun ghevolgh, Paerden, Karrossen, Wagens, Schuyten, Meublen, en Toerustingh, te laten trecken, gaen, blijven, en weer te trecken vryelijck en sonder veranderingh, en oock de respectieve Lopers, die in maniere als boven gesonden sullen zijn, sonder hen te doen of te lyden, dat hen aengedaen wordt eenigh ongelijck, veranderingh, molestatie, of belettingh, op verbeurte van exemplarlijck ghefract te worden; maer in tegendeel alle faveur en noodige assistentie aen hen te bewyfen.

Ghedaen in den Haghe, op de 19. dagh van Februarius. 1637

't Formulier volgens welcke men wederom daer tegen begeerde dat de Spaensche Passpoorten of Salvus Conductus voor desen Staet souden werden inghestelt/was op deselve voert: alleen met uytlatinge der Titulen hande Vereenighde Provincien. Die van den Keiser en Catholijcke Neutrale Princen / begeerdemen

op ghelijcke voert: mutatis mutandis. Ende ghelijck men aen de Keiserliche / Spaensche / ende andere / niet gaf als de qualicept van Deputé de la Majesté Imperiale, Deputés du Roy d'Espagne, Deputés des Princes & Estats Neures, also was men oock te vrede dat aen dien van desen Staet werden ghegeven simpellich de Titulen van Deputés des Seigneurs les, Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas.

Den 13. May verfocht de Koninklijke Fransche Ambassadeur dat oock permant van desen Staet mocht werden ghesonden tot Hamborgh; alwaer een by eenkomstige was aengeselt van de Fransche / Sweedsche / Deensche ende andere Ministeren / tot het adjusteren van de Preliminaria.

Den 9. Junij schreef de Ceur Doyff van Keulen / ende verfocht van hare Hoogh Mog. Passpoort voor Don Francisco de Mello, om van wegen Spangien te compareren tot Keulen; hem wierdt geantwoort / dat het selve gereet soude zijn om te verwisselen; wanneer oock gereet was het Passpoort / datmen verfocht van Spangien voor die van desen Staet.

Tot dien eynde zijn daer na aen den Ceur Doyff ghesonden d'opgementioneerde Formulieren / die des ghelijcks by Coppe oock ghegeven zijn / aen den alhier aentwefende Venetiaenschen Ambassadeur Michaelis.

Den 19. Junij heeft d'Ambassadeur Charnassé voor gedragen / dat de Koningh schickte den Heer de la Garde na Keulen; begeerde dat oock permant van hier ghelijckelijck met hem gaen / of dat d'Agent Bilderbeek mocht worden gelast; om ghelamentlijck t'agieren / ende te thoonen dat het niet haverde aen syne Majesteit noch aen desen Staet; alsoo die tot de Handelingh ghereede waren; maer dattet ghebrack aen de Spaent die gheen Passpoorten schickte. Daer op is van weghen haer Hoogh Mog. den Heer Agent Bilderbeek aengescheven / en ghelast / dat hy hem met den Sieur de la Garde soude hebben te verbougen / by den Heer Ginetti, Legaet van den Paus / ende aenhoren / oock gade te slaen 't gheene de voorsz. Sieur de la Garde aen den selven Heer Legaet voordragen / aenbruyghen / ofte protesteren soude; ende soo wanneer de voorsz. gemelde Sieur de la Garde sijn actie soude beslooten hebben / dat hy Bilderbeek alsdan den meergemelde Heer Legaet soude voordragen dat hy was hare Hoogh Mog. Ordinaris Agent tot Keulen residerende / ende dat hy by haer Hoogh Mog. expresselijck was gelast / sijn Excellentie oock bekent te macchen / dat de Kroone van Brancryck met haer Hoogh Mog. ende die selve met die Kroon Brancryck / stricktelijck met den anderen over ende weder over waten verbonden / door een baste ende bondighe Alliantie / om te samen in Oorloghe te blijven in Nederlandt tegens den Konink van Spangien / of uyt den Oorlogh samen te scheidten by Contact van Vrede / ende dat haer Hoogh Mog. ende over sulchs der selver Gedeputeerden op de Vrede Handelinghe aldaer tot Keulen aengeselt / souden hebben ghesonden in cas aen hare Hoogh Mog. voor deselve haere Gedeputeerden Passpoorten ofte Vry gelept waten gesonden by de gene die 't behoort; ghelijck haer Hoogh Mog. hunne Passpoorten voor andere albereypt eenen ruypen tijdt gheleden / in handen van den Koningh van Brancryck hadden geconsigneert. Doorts dat hy Heer Bilderbeek wel soude hebben te letten / dat de veel gemelde Sieur de la Garde voor hem overhangh in desen niet en mocht sprecken / ende 't woortdoeren / ende aen haer Hoogh Mog. ende reekenschap geben / van 't gheene hy in desen soude hebben ghevaen.

Doorts dat hy Bilderbeek, met de voorsz. genoemde Sieur de la Garde soude onderhouden goede vrientschap ende correspondentie / ghelijck hy oock soude doen met alle publijcke Ministeren van hooghst gedachten Koningh van Brancryck.

Den 2. Augusti heeft de Koninklijke Fransche Ambassadeur Charnassé by Audientie ter Vergaderingh gecommuniceert; dat de Paus considerende, dat oec tot Ceulen aen te stellen handeling, een langwyllig werk soude geve, dat een Battaille, een Belegering, of ander noabel

succes aen d'een of d'ander sijde de saken ende humeu-
ren t'clckens veranderde: dat daerom van nooden was
een generale opschorringhe van Wapenen ten minsten
voor ses of vijft jaren: geduyrende dewelcke de saecken
ten principale lichtelijck souden moghen werden gevon-
den. Dat om tot soodane stiltandt te komen het nodigh
was dat de Koningh van Vranckrijck mocht verkrijghen
last van alle sijn Geallieerde: om deseive Schorringh op
het stilste ende secreetste tot Romen met de weder par-
thyen te sluyten. Maer (sepde de Heer Ambassadeur)
de Koningh hadde daer na niet willen luytteren repete-
rende, om jalousie wech te nemen, het eerste descing om
tot Ceulen te handelen.

Den 10. September representeerde de Conincklij-
ke Fransche Heer Secretaris Brasser (d'Ambassadeur/
oock Colonel / Charnassé sijnde in de Approches door
Breda s'abonts ten thien upren den 1. Septembrij
door 't hooft doot gheschooten) door een wijt-loopigh
Demoye / dat de Spaensche alnoch waren weygeren-
de de Paspoorten voor des Koninghs Geallieerde: ende
alsoo daer om oock de Koningh weygerde te senden sijn
Gedeputeerde tot Ceulen; soo spargeerden de Spaensche
dat de Koning oorfaecke was van dat de Handelingh niet
voort gingh.

d'Ambassadeur d'Abauv nu oock tot Hamborg aen-
gekomen sijnde schreef aen de Welgemelden Heer Bras-
ser: met vermaning om debito te doen / ten eynde oock
haer Ho. Mo. mochten pemant op de by een komst tot
Hamborg seynden.

Den 23. Decembrij heeft oock de Conincklijke En-
gelsche Resident Boswel instantie by haer Ho. Mo. ge-
daen / ten eynde pemant van desen Staet mocht worden
gesonden na Hamborg: om, sepde by / te maecken een
Alliance tusschen Engelandt, Vranckrijck, ende desen
Staet; immers voor soo veel deseive by ende in de saec-
ken van Duytslandt was geinteresseert.

Dese Souer 1637. gewan dese Staet de Stadt Bre-
da: Spaghen Venloo ende Roermunde.

In plaets van den Heer Charnassé quam in Novem-
ber alhier de Marquis d'Estamps als Ambassadeur or-
dinaris.

Den 17. Decembrij 1637. wert weder met Vranck-
rijck gehandelt op volgende conditien.

I.

SA Majesté assistera pour un an à commencer du pre-
mier Janvier prochain mil six cens trente-huict, les
Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des
Pais Bas de la somme de douze cens mil livres: laquelle les-
dits Sieurs les Estats employeront effectivement à l'en-
tretien des gens de Guerre extraordinaires, qui sont desia,
& pourront estre levés, en sorte que ladite somme de
douze cens mil livres ne pourra estre divertie à aucun au-
tre usage; ce que lesdits Sieurs les Estats promettent de
bonne foy, & maintiendront religieusement afin d'attaquer
ou incommoder plus aisement les Ennemis par toutes
voies & moyens à eux possibles.

II.

Sa Majesté fera bailler pour ledit argent des assigna-
tions qui seront bonnes & au contentement de celuy
qu'il plaira auxdits Sieurs les Estats autoriser en France
sur ce sujet pour estre acquitées effectivement. Le paye-
ment s'en fera en trois termes; scavoir, quatre cens mil li-
vres lors de la ratification respective du present Traitté,
quatre cens mil livres, dans le mois de Juin prochain, & les
autres quatre cens mil livres dans le mois de Septembre en-
suivant.

III.

Moyennant quoy lesdits Sieurs les Estats s'obligent de
mettre leur Armée bonne & forte en Campagne, pour fai-
re une entreprise grandement considerable: la Majesté pro-
mettant de son costé de mettre pareillement une bonne
& forte Armée en Campagne, pour faire aussi une entre-
prise considerable dans le Pais Bas & incommoder les
Ennemis le plus qu'il luy sera possible.

IV.

Lesquelles entreprises seront seulement concertées &
declarées entre Monsieur le Prince d'Orange, & celuy
qu'il plaira au Roy d'envoyer pour en communiquer de

la part avec luy, chacun, sachant allés que le secret en est
l'Amé & qu'il est impossible, qu'elles puissent réussir, s'il
n'est observé religieusement.

V.

Lesdits Sieurs les Estats consentent que sur ladite som-
me de douze cens mil livres, seront prises & reservées les
pensions des Officiers François, pour estre payées & di-
tribuées sur le pied, & de la mesme façon qu'il a esté con-
venu par le Traitté du 17 Juin 1630. & celuy du 14. A-
vril 1634. & que celuy que lesdits Sieurs les Estats com-
mettront à Paris pour recevoir lesdits douze cens mil livres
sera obligé d'y payer & fournir la somme à quoy se mon-
tent lesdits pensions sur le dernier terme du payement.

VI.

Sa Majesté & lesdits Sieurs Estats ratifieront respecti-
vement les presens Articles dans le terme de six semaines,
si faire se peut.

VII.

Ce present Traitté ne derogera point aux precedens,
faits entre la Majesté & lesdits Sieurs les Estats, tous les-
quels demeureront en leur force & viguer, pour estre
fidèlement & Religieusement effectués de part &
d'autre.

I.

SIN Majesteyt sal, voor een jaer, van d'eerste naest-
komende Januarius, 1638. te beginnen, de Heeren
Staten Generael der Vereenighde Nederlanden as-
sistieren met de somme van 1200000 ponden, de welcke de
geseyde Heeren Staten effectivelijck imployeren en be-
steden sullen tot d'onderhoudingh der extraordinare
Krighs-lieden, die alree geworven zijn, en noch gewor-
ven sullen moghen worden: in voeghen dat de gheseyde
somme van 1200000. ponden tot geen ander gebruyck sal
mogen gediverteert worden, 't welck de geseyde Heeren
Staten getrouwelijck beloven, en religieuselijck sullen on-
derhouden, om door alle wegen en middelen, die hen
mogelijk zijn, de vyanden lichtelijcker aen te tasten, of
te beschadigen.

II.

Sijn Majesteyt sal voor 't gheseyde gelt Assignation
doen geven, die goet sullen zijn, en tot contentement
van de geen, dien 't den geseyde Heeren Staten believen
sal over dese saeck in Vranckrijck t'authoriseeren, om ef-
fectivelijck betaelt te worden. De betalingh hier af sal
geschieden in drie termynen, te weten 400000. ponden
benefens de respectieve Ratificatie van het teghenwoor-
digh Tractaet, 400000. ponden in de maendt van Junius
naestkomende, en d'andere 400000. ponden in de maent
van September daer aen volgende.

III.

En op dese conditie verplichten sich de geseyde Hee-
ren Staten hun heyr, goet en sterck zijnae, te veldt te
brengen, om een aenslag te doen, die grotelijcks considera-
bel is: ghelijck sijn Majesteyt van sijn zijde oock beloofte
een goed en sterck heyr in 't veldt te brengen, om oock
een considerable aenslagh in Nederlandt te doen, en de
vyanden soo veel, als hem mogelijk sal zijn, t'incommo-
deeren, en te beschadigen.

IV.

Welcke aenslaghen alleenlijck geconcerteert en gede-
clareert sullen worden tusschen mijn Heer de Prince van
Orangien, en de geen, die 't den Koningh believen sal te
senden, om van sijnent wegghen daer af met hem te com-
municeren, dewijl yder wel weet dat het secret die ziel
daer af is, en dat het onmoghelijk is dat sy een ghelucki-
ge uytgang kunnen hebben, soo dit niet religieuselijck
geoblyveert word.

V.

De gheseyde Heeren Staten consenteren dat de pen-
sioenen der Fransche Officieren van de gheseyde somma
van twaelf hondert duysent ponden genomen en gerefer-
veert sullen worden, op dat men die betaelt op gelijcke
voet, en op de selve wijze, als verdragen is door het Trac-
taet van de 17. Junius, 1630. en door dat van de 14. A-
pril, 1634. en dat de gheen, die van de gheseyde Heeren
Staten te Parijs ghecom mitteert sal worden, om de ghe-
seyde twaelf hondert duysent ponden t'ontfangen, ver-
plicht en gehouden sal zijn de summa, die de gheseyde

Pensioenen belopen, van de leste termijn der betalingh te betalen, en fourneeren.

VI.

Sijn Majesteit, en de gheseyde Heeren Staten sullen binnen de tijd van ses weken, indien het mogelijk is, de tegenwoordige Artijckelen respectivelijck ratificeren.

VII.

Dit tegenwoordig Tractaet sal niet derogeren en verminderen aen de voorgaende Tractaten, tusschen sijn Majesteit, en de gheseyde Heeren Staten gemaect, alle de welcken in hun kracht en vigeur sullen blijven, om van weer zijden ghetrouwelijck en religieuselijck geëffectuert en nagekomen te worden.

Commissarien van 't selve Tractaet waren de Heeren van Bullion ende Bouchillier van weghen den Coning ende den Heer Vosbergen van weghen desen Staet.

D'Effecten in 't volghende Jaer 1638. waren slecht: de Retraite van Calloo: het non-succes van de Belegging der Steden St. Omer, Fontarabie, &c.

In 't Jaer 1638. isset vande Vrede-Tractaten sijn geweest: behalven dat tot Hamburg wiert gehandelt vande preliminarien. In September Communiceerde d'Ambassadeur d'Estampes een Brief geschreven by den Ambassadeur d'Avaux tot Hambogh: waer in hy hare Hoog Mog. verfocht ende riedt te schrijven aen de Coninginne van Sweden; deselve verfoeckende dat hare Majesteit gheliefde haer Ghedeputeerde niet te seynden tot Lubeck tot de Vrede-Handeling; voor ende alcer de Coning van Spagnien soude hebben gegeven de noodige Paspoorten aen die van haer Ho. Mog. om te komen tot Colen.

Waerop dient genoteert dat het eerste besseing was dat de Handeling met Sweden ende Dupslant soude sijn tot Lubeck gelijck de Fransche ende Aeverlantsche tot Keulen, 't welck daer na gelept wiert tot Munster ende Osenbrugge.

Den 20. Octobris wiert dooz den Ambassadeur van Venetien overgelevert aen de Heeren van der Capelle, Cats, ende Vosbergen als daer toe Gecommitteert seer her Paspoort van de Cardinal Infant. Maer alsoo daer in niet stont als ghegeneralijck voor de Geallieerde van Vrankrijck; sonder te specificeren desen Staet: soo is aen den Ambassadeur 't selve Paspoort weder gegeven met verklaring / datmen alhier geen ander Paspoort soude noch konde admitteren als volgens Formulier hier te voor aen getoogen.

Den 28. October sijn oock aen de Koninghlijcke Sweetsche Ambassadeur Camerarius ende Resident Spieringh Copien ghegeven van deselve Formulieren: met versoek van te willen deselve alsoo vooz desen Staet helpen bozderen; ende dat d'aangeboden Handelingh tot Vrede in 't Generael ende niet affsonderlijck mocht geschieden; sulcr hebben sy bepe aengenomen ende soo wel d'een als d'ander verklaert de meyningh der Croon Sweden niet te sijn / als om te handelen gesamentlijck.

Den 11. December de Heer Vosbergen ter Vergaderingh presidierende verhaelde dat de Heer Resident Spieringh hem heeft gecommuniceert de devoiren ghedaen dooz den Heer Salvius Afgesante der Kroon Sweden tot Hambogh by den Coningh van Denemarck om te procureren de noodige Paspoorten vooz desen Staet: daer van oock de Resident Crakow hadde alteede eens geschreven: ende dat de Koningh van Denemarck gesep hadde / dat hare Ho. Mog. hem daer over noyt hadden doen verfoecken of schrijven.

Waer op gedelibereert sijnde is dooz de Heeren Rantwijck, Noortwijck, Vosbergen ende Ripperda daer ober Conferentie gehouden met den Heer Spiering: die seer geraden heeft dat alsmoch aen den Hooghsigedachten Koning daer ober mocht werden geschreven / gelijck in December geschiet is.

Als de Heer Knuyt in 't laetst van 't Jaer 1638. ober de saecke van de Koninginne Moeder in Brancrijck was / hadde men liever aldaer gesien dat hy last hadde gehad om te spreken van nieuwe besseings vooz de toekomende Campaigne: ende tottet maerken van een nieuw Tractaet van subsidie. Maer alsoo by daer

toe niet gelaesticht was / ende men scheen alhier wat hoel daer in te sijn: soo schreef de Heer van Chavigoy in Januario aen sijn Hoogheyt alhier: datmen in Brancrijck verwondert was datter geen antwoort en quam op de Memorie diemen aen Welgemelden Heer Knuyt op dat stuck hadde ghegeven. Vergelijcke Discoursen hadden de Koninghlijcke Ministers alrede te vooz oock gheboert teghen d'Ambassadeur van desen Staet: segghende dat de Koningh verwondert was: waerom men niet weder sprack van subsidie: dat de Koningh nu niet weprijger liberael was als vooz desen. Daer op sijn eenighe van de Vergaderingh gecommiteert om met den Koninghlijcken Franschen Ambassadeur te spreken. Deselve sepe / dat men wel soude doen ende senden yemant tot dien eynde in Vrankrijck; om te verkrijghen continuatie van 't subsidie. Daer op is in 't laetst van Januarius 1639. geschreven last aen den Heer van Oosterwijck Ordinaris Ambassadeur van desen Staet in Brancrijck: met begeerte om te behoumen twaelf mael hondert duysent guldens Hollants Geld.

Het Dictum of Articulen van het Tractaet (de pouvoirs of Procuratien / oock het praemium / sijnde complementen alle op een facon salick om hooghepts wille over slaen) waren als volgt.

I.

SA Majesté assistera pour un an à commencer du premier jour de Janvier de la presente année 1639. lesdits Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas de la somme de douze cens mil livres, laquelle lesdits Sieurs les Estats employeront effectivement à l'entretien des gens de guerre extraordinaires, qui sont desja & pourront estre levés, en sorte que ladite somme de douze cens mil livres, ne pourra estre divertie à aucun autre usage, ce que lesdits Sieurs les Estats promettent de bonne foy & maintiendront Religieusement afin d'attaquer ou incommoder plus aisement les Ennemis par toutes voyes & moyens possibles.

II.

Sa Majesté fera bailler pour ledit argent des assignations bonnes, & au contentement de celui qu'il plaira auxdits Sieurs les Estats autoriser en France sur ce sujet pour estre acquittés effectivement. Le paiement s'en fera trois Termes; A sçavoir, quatre cens mil livres lors de la Ratification respective du present Traité, quatre cens mil livres dans le mois de Juin prochain, & les autres quatre cens mil livres dans le mois de Septembre ensuivant.

III.

Moyennant quoy lesdits Sieurs les Estats s'obligent de mettre leur Armée bonne & forte en Campagne, pour faire une entreprise grandement considerable; Sa Majesté promettant de son costé de mettre pareillement une bonne & forte Armée en Campagne, pour faire aussi une considerable entreprise dans le Pays Bas, le plus qu'il sera possible.

IV.

Lesquelles entreprises seront concertées & déclarées entre Monsieur le Prince d'Orange & celui qu'il plaira au Roy d'envoyer pour en communiquer de la part avec luy: chacun sçachant assés que le Secret en est l'ame, & qu'il est impossible qu'elle puisse réussir s'il n'est observé religieusement.

V.

Lesdits Sieurs les Estats consentent que sur ladite somme de douze cens mil livres seront prises & reservées les pensions des Officiers François, pour estre payées & distribuées sur le pied & de la mesme facon qu'il a esté convenu par le Traité du 17. Juin 1630. & celui du 14. Avril 1634. Et que celui que lesdits Sieurs les Estats commettront à Paris pour recevoir lesdits douze cens mil livres, fera obligé d'y payer & fournir ladite somme, à quoy montent lesdites pensions sur le dernier terme du paiement.

VI.

Sa Majesté & lesdits Sieurs les Estats ratifieront respectivement lesdits Articles dans le terme de six semaines, si faire se peut.

VII.

Ce present Traitté ne dérogera point aux precedens entre la Majesté & lesdits Sieurs les Estats, tous lesquels demeureront en leur force & viguer, pour estre religieusement effectués de part & d'autre.

Pour plus grand esclairement du troisiéme Article du Traitté passé à Paris entre le Roy & les Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas le 24. Mars 1639. Il a esté convenu que sa Majesté & lesdits Sieurs les Estats mettront en Campagne chacun une Armée composée de dix huit à vingt mil-hommes de pied & de quatre mil cinq cens à cinq mil chevaux; que lesdites Armées entreront au premier jour de May au plus tard, sans y manquer dans les Pais Bas: que celle desdits Sieurs les Estats attaquera une place de grande Consideration, & qui pourra de plus incommoder les Ennemis: Et que celle de sa Majesté en attaquera aussi une considerable de son costé.

Et au cas que le Roy se resolve d'assieger une place sur la coste de Flandre, lesdits Seigneurs les Estats s'obligent de tenir pendant ladite attaque à leurs despens à la Rade de ladite coste trente Vaisseaux de guerre pour garantir & empescher l'entrée & sortie de ladite place, contre ceux qui voudroient entreprendre de la secourir sans aucune excepter.

Sa Majesté promet en Foy & parole de Roy de observer & executer punctuellement le susdit Article secret.

Fait à St. Germain en Laye le 26. Avril mil six cents trente-neuf.

I.

Sijn Majesteyt sal voor een Jaer, te beginnen van d'eerste dagh van Januarius van het tegenwoordigh Jaer 1639. de gesejde Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden assisteren met de somme van 1200000. ponden, de welke de gesejde Heeren Staten effectivelyck inployeren en besteden sullen tot d'onderhouding van Extraordinaire Krijgs-lieden. die alree gewonnen zijn, of noch gewonnen sullen mogen worden; in voegen dat de gesejde somme van 1200000. ponden tot gheen ander gebuyck gediverteert sal moghen worden: t'welck de gesejde Heeren Staten getrouwelijck belooven, en religieuselijck sullen onderhouden, om door alle mogelijcke wegen en middelen de Vyanden lichtelijcker aen te taffen, of t'incommoderen, en te beschadigen.

II.

Sijn Majesteyt sal voor het gheseyde gelt doen geven goede assignatien, tot contentement van de geen, die de gheseyde Heeren Staten sullen believen over dese Saeck in Vranckrijck t'Authoriseren, om effectivelyck en dadelijck betaelt te worden. De betalingh daer af sal in drie termijnen geschieden, te weten 400000. ponden beneffens de respectieve en onderlinghe ratificatie van dit tegenwoordigh Tractat, 400000. ponden in de Maent van Junius naestkomende, en d'andere vier hondert duysent ponden in de Maent van September daer aen volgende.

III.

Op welke conditie, de gheseyde Heeren Staten sich verplichten hun heyr, goet en sterck zijnde, in t'velt te brengen, om een aenflagh te doen, die grootelijcks considerabel is, gelijck sijn Majesteyt oock van sijn zijde belooft een goet en sterck heyr, in t'velt te brengen, om oock soo veel, als hem mogelijck sal zijn, een considerable aenflagh in Nederlandt te doen.

IV.

Welcke aenlagen geconcerteert en gedeclareert sullen worden tusschen mijn Heer de Prince van Oranje, en de geen, die de Koningh sal believen te senden, om van weggen sijn Majesteyt met sijn gheseyde Hoogheyt daer af te communiceren, dewijl yder wel weet dat het secreet de ziel daer af is, en dat het onmogelijck is dat d'aenflagh wel gelucken kan, soo t'geheym daer af niet religieuselijck geobserveert wordt.

V.

De gheseyde Heeren Staten consenteren dat de pensioenen der Fransche Officieren van de gheseyde somme van 1200000. ponden ghenomen en ghereserveert sullen worden, op dat men die betaelt en distribucert op ghelijc-

ke voet, en op een selve wijze als verdraghen is door het Tractat van de 17. Junius, 1630. en dat van de 14. April, 1634. en dat de geen, die van de gheseyde Heeren Staten te Parijs ghecommitteert sal worden, om de gheseyde 1200000. ponden t'ontfangen, verplicht sal zijn om daer de gesejde somme, die de gesejde Pensioenen bedragen, van de leste termijn der betalingh daer te betalen, en te fornren.

VI.

Sijn Majesteyt, en de gheseyde Heeren Staten sullen respectivelyck de gheseyde Artijckelen ratificeren binnen de tijdt van 6. weeken, indien sulcks gheschieden sal.

VII.

Dit teghenwoordigh Tractat sal niets derogeren en verminderen van de voorgaende Tractaten, tusschen sijn Majesteyt en de gheseyde Heeren Staten gemaect; alle de welcken in hun kracht en vigeur sullen blijven, om van weer zijden religieuselijck onderhouden en geëffectueert te worden.

Tot meer verklaring van t' derde Artijckel van t' Tractat te Parijs gepasseert, tusschen de Koning en de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, de 24. van Maert, 1639. is verdragen, dat sijn gesejde Majesteyt, en de gheseyde Heeren Staten yder een heyr, bestaende in 18. of 20000. Mannen te Voet, en 4500. of 5000. Ruyters, in t'velt sullen brengen, en dat de gheseyde heyren intreden sullen op d'eerste dagh van Mey ten langsten, sonder daer in te missen, in Nederlandt: dat het heyr der gheseyde Heeren Staten een plaets van groote consideratie, en die de Vyanden meest sal kunnen incommoderen en beschadigen, aentasten sal; en dat het heyr van sijn Majesteyt van sijn zijde oock een considerable plaets sal aentasten.

En ingeval dat de Koning resolveert een plaets op de Kust van Vlaenderen te belegeren, soo verplichten de gesejde Heeren Staten sich, geduyrende het gesejde beleg, op hun eygen kosten, op de reede van de gheseyde kust 30. Oorloghschepen te houden, om d'ingangh en uytgangh van de gesejde plaets te garanteren en beletten tegen de geenen, die aenvangen mochten haer te secouren, sonder eenige exceptie en uytsondering.

Sijn Majesteyt belooft, op t' woort en de belofte van Koning het voorgenoemt secreet Artijckel punctuelijck t'observeren, en t'executeren.

Gedaen te St. Germain in Laye, de 26. van April, 1639.

In Februatio 1639. wiert gereboceert van hier de Koninglijcke Franse Ambassad. d'Estampes: om reken-schap te geven van sijn Voyage tot Wesel. In sijn plaets wiert de Capiteyn d'Estades gesonden / om als gentil homme Envoyé te handelen met sijn Hoogheyt noopende de desseingh van Campagnie.

D'Armee van desen Straet onder sijn Hoogheyt is in Junio van Bergen-op-Zoom gescheypt ende gelandet tot Philippine: een vliegend Leger onder Graef Wenzelich dede / om diverse te maechen / een Cocht den Maes op / ende omtrent kleyn Zabant. Anders is niet uytgerecht dese Somer: als Helden ingenomen vooz Wanckrijck / maer in t'lest van t'Jaer gaf God Victorie over de Spaensche Blote onder Don Antonio Oquendo in Dupis.

Van Diede is dit Jaer seshien hondert negen en dertigh niet sonderlinghs ghespyooken maer om nochtans namaels deselve des te vorderlijcker uyt te wercken: soo wiert in t'laets van dit Jaer seshien hondert negen en dertigh getmaecht dit navolgende Concept ende desseing tusschen den Cardinael ende den Heer Prince van Orangie.

Sur la proposition, que Monsieur le Prince d'Orange m'a fait faire par le Sieur d'Estades, qu'il attaqueroit l'année prochaine, que l'on comptera mil six cents quarante. Les Villes de Damme & Brugge, tout à la fois, les forts du Canal jusques à Blanckenbergh & Blanckenbergh mesme, moyennant que le Roy luy donne, rendus en Flandre, quitte de tout change, les sommes necessaires, pour la levée de douze mil hommes de pied & six mois de gages: outre l'entre-

Pentretènement des Troupes Extraordinaires qui furent levées pour l'année du siege de *Mastricht*.

Après avoir fait sçavoir ce dessein au Roy & reçu les ordres & commandemens sur iceluy, je promets à Monsieur le Prince d'Orange au nom de sa Majesté de luy faire payer la somme de *quinze cens mille livres*, payables en quatre termes de trois en trois mois, dont le premier sera en Janvier prochain; moyennant, que Monsieur le Prince d'Orange me donne aussi sa promesse d'exécuter la Proposition cy-dessus dite; Et que pour cet effet il fasse lever & entretenir extraordinaires les Troupes cy-dessus spécifiées, pour l'exécution du dessein, outre ce que Messieurs les Estats ont accoustumé d'avoir sur pied. Et afin que toutes choses soient punctuellement exécutées de part & d'autre. Je promets de faire payer la somme cy-dessus en quatre payemens esgaux; Le premier échéant au mois de Janvier prochain & les trois autres de trois en trois mois francs & quitte de toute change dans Amsterdam.

Je promets en outre de la part du Roy, que Monsieur le Marechal de la *Melleray*, sera en Campagne avec l'Armée de sa Majesté le premier jour de May prochain, sur peine d'estre estimé manquer à ce qui est convenu entre Monsieur le Prince d'Orange & moy, pour sa Majesté & Messieurs les Estats, & qu'il exécutera la diversion projetée par sa Majesté ou donnera combat general aux Ennemis; Et que quand mesme il le perdrait sa Majesté ne laissera pas de tenir une Armée puissante dans le Pays desdits Ennemis. Fait à Ruel le 24. jour de Novembre 1639.

Je promets à Monsieur le Cardinal de Richelieu, moyennant l'exécution de ce que dessus, de faire lever les Troupes spécifiées dans sa promesse, outre toutes celles qu'ont accoustumée d'avoir Messieurs les Estats pour faire un Corps si puissant qu'avec iceluy je puisse attaquer tout à la fois les places de *Damme & Bruge*, & les Forts qui sont aux Ennemis de l'Escluse à *Blanckenberg & Blanckenberg mesme*; & accomplir entierement la proposition cy-dessus spécifiée, faite de ma part par le Sieur d'*Estrades*. Ce à quoy je m'oblige en foy & parole de Prince, sans pouvoir pretendre estre en ce subyet desgagé de ce à quoy m'oblige cet Escrit, que par l'exécution dudit dessein ou un combat General, donné aux Ennemis qui se presenteront pour m'en empêcher, je promets en outre d'estre precieusement en Campagne le premier jour de May avec les forces cy dessus designées; sur peine d'estre estimé manquer à ce qui a esté convenu entre Monsieur le Cardinal & moy, pour sa Majesté, & Messieurs les Estats.

Op de propositie, die mijn Heer de Prince van Oranje aen my heeft laten doen, door de Heer d'*Estrades*, dat hy in 't naestkomende Jaer, daer in men 1640. sal schrijven, de Steden van *Damme en Brugge* gelijckelijck soude aentasten, gelijck oock de Forten en Schanffen van de vaert tot aen *Blanckenbergh*, en *Blanckenbergh self*, soo de Koning aen hem gaf de sommen, die nootakelijck zijn tot de werving van 12000 Mannen te voet, en ses Maenden *Goldy*, boven d'ondarhouding der extraordinare troepen, die gheworven wierden voor 't Jaer van 't beleg van *Mastricht*.

Na dat ick dit desseyen aen de Koningh vertoont, en sijn ordeningen en bevelen daer op onafangen heb, soo beloof ick aen mijn Heer, de Prince van Oranje in de naem van sijn Majesteit, aen hem te doen betalen de somme van 150000. *Ponden*, te betalen in 4. termijnen van alle drie maenden, daer af d'eerste sal zijn in Januarius naestkomende, soo mijn Heer de Prince van Oranje my oock sijn belofte geeft van de voorverhaelde propositie uyt te voeren, en dat hy hier toe sal doen werven en onderhouden d'extraordinaire troupen, hier voorgespecificeert, tot uytvoeringe van 't desseyen, boven het heyr, dat myn Heeren de Staten ghewoonelijck op de been hebben. En op dat alle dinghen van weer zijden punctuelijck uyt-gevoert souden worden, soo beloof ick de voorghenomde sommen in vier ghelijcke payen te doen betalen, kosteloos, en vry van alle wissel in de Stadt Amsterdam; daer af d'eerste paey vervallen sal in de maent van Januarius naestkomende, en de drie anderen payen van drie tot drie maenden.

Ick beloof daer en boven van des Konings wegen dat mijn Heer de Marechal de la *Melleray* te veldt sal zijn met het heyr van sijn Majesteit d'eerste dagh van Mey naest-komedde, op verbeurte van geacht te worden te falen in 't gheen, 't welck verdragen istusschen mijn Heer de Prince van Orange en my, voor sijn Majesteit, en voor mijn Heeren de Staten, en dat hy de diversie, door sijn Majesteit voorbedacht, uyt sal voeren, of den Vyanden een volle veldt-slagh leveren, en dat schoon hy de strijdt verloor, sijn Majesteit niet nalaten sal een machtigh heyr in 't Landt der geseyde Vyanden te houden. Gedacn te Ruel, de 24. dag van November, 1639.

Ick beloof aen mijn Heer de Kardinael van Richelieu, op voorwaerde van d'uytvoeringh van het voorgenoemde, de T roepen, in sijn belofte gespecificeert, te doen werven, boven alle de geenen, die mijn Heeren de Staten gewoonelijck hebben, om soo machtigh een lichaem te maecten, dat ick daer mee gelijckelijck kan aentasten de plaetsen van *Damme en Brugge*, en de *Schanffen*, die de Vyanden van *Sluys tot Blanckenberg* hebben, en *Blanckenberg self*; en volkomenlijck te vervullen de Propositie, hier voorgespecificeert, en van mijnt wegen door de Heer van *Estrades* gedaen. Daer toe ick my, op de trouw en 't woort van Prince verplicht sonder in dese Saec te kunnen pretenderen ontslagen te sijn van 't geen, daer toe dit geschrift my verplicht, dan door d'executie en uytvoeringh van 't gheseyde desseyen, of een volle veldt-slag, aen de Vyanden geleverd, die sich vertoonden sullen om my te beletten. Ick beloof daerenboven precieelijck te velt te wesen op d'eerste dagh van Mey, met de heyr krachten, hier voor aenge wesen, op verbeurte van geacht te worden te falen in 't geen, 't welck verdragen is tusschen mijn Heer de Kardinael en my, voor sijn Majest, en mijn Heeren de Staten.

Het effect van dese conventie in 't Jaer 1640. is onburchtbaer geweest.

Terwyle de Vereenighe Provintten door den *Coningh* teghen *Spanien* werden geoccupeert / soo heeft de *Koningh* van *Denemarck* / leedigh ende neutrael sijnde / sijn lust ghenomen om d'Ingesetenen van desen Staet in haer bype *Navigatie* ende *Commerciën* seer t'incommoderen. 1. Alsoo, dat inde *Sondt* de *Collen* soodanigh wierden vermeenighvuldigh ende verhooght / dattet langer ondraeghlijck was. 2. Specialijck aengaende 't geene hy nam van de *Salpeter*. 3. Oede de *Koningh* turbeeren ende beletten de *Walvis* vangst van die van desen Staet omtrent *Spitsbergen*. 4. Oede hy den Ingesetenen van hier verbieden den *Handel* op *Cola* in *Laplant*: Den selben benemende *Schepen*, *Gelt* ende *Coopmanschappen*. 5. Oede hy den *Schippers* *Schip* ende *Goedt* benemen / alster maer pets on-bij / of eenige *Salpeter* / oock buyten haer kennis in de *Schepen* gebonden wierdt. Om waer in te versien haer *Hoogh Mog.* in 't Jaer 1640. hebben gesonden in *Sueden* / ende gemaect 't volgende *Tractact*.

Serenissimæ ac Potentissimæ Principis ac Domine, Domine *Christina* Dei Gratia *Suecorum*; *Gothorum*, *Wandalorumque* designatæ *Reginæ* ac *Principis* hæreditariæ, *Magnæ* *Principis* *Finlandiæ*, *Ducis* *Esthoniæ*, & *Cæliæ*, *Ingrizque* *Domine* &c. *Domine* nostræ *Clémentissimæ*, *Regni* *Sueciæ* *Senatores* ad hunc actum specialiter *Deputati* *Axelius* *Oxenstierna* *Regni* *Cancellarius* & *Judex* *Provincialis* *occidentium* *Norlandiarum*, *Lapponiæque*, *Liber* *Baro* in *Kimitho*, *Domine* & *Fiholm* & *Tidoen*, *Eques* *auratus*; *Johannes* *Skitte* *supremi* *per* *regnum* *Gothicæ* *judicii* *præles*, & *Judex* *Provincialis* *Finlandiæ* *Septentriolis*, *liber* *Baro* in *Duderhof*, *Dominus* in *Gronfoo*, *Stromsrum*, & *Skitteholm*, *Eques* *auratus*; *Claudius* *Flemingius* *Admiralius*, *supremus* *Castellanus* *Stockholmensis* & *Judex* *Provincialis* *Finlandiæ* *Meridionalis*, *Hæreperarius* in *Hiornas* & *Wilnus*, *Johannes* *Oxenstierna* *Collegii* *Cancellariæ* *Consiliarius* *Liber* *Baro* in *Kimitho*, *Dominus* in *Horningsholm* & *Tulgarn*; *Nec* *non* *Cælorum* *ac* *Potentium* *Domin.* *Ordinum* *Generalium* *Fœderati* *Belgii*, *pro* *tempore* in *Sueciam* *Legat.*

Legati, ibidemque ad hunc actum sufficienti Potestate & mandatu muniti, *Gulielmus Boreel*. Dünbequæ & Westhovy Dominus, Ambachri Dominus in Domborgh, Confiliarius & Pensionarius urbis Amsterodamsium; *Albertus Sonck* Eques auratus, Exconsul & Prætor Primarius urbis & territorii Hornensis, nomine Prævinciæ Hollandiæ & West-Frisiæ, in Concessu Generali uniti Belgii Deputatus, *Speas ab Alva* in Jellum, Grietman in Bæderadcel Frisiorum; Constare volumus universis & singulis, quorum interest, aut quomodolibet interesse poterit, quod cum ante lex & viginti circiter annos, inter Serenissimum atque Potentissimum Principem ac Dominum, Dominum *Gustavum Adolphum* ejus nominis secundum & Magnum, Suecorum, Gothorum & Wandalarum Regem, Magnum Principem Finlandiæ, Ducem Esthoniæ &c. Gloriosissimæ Memoriz ab unâ; & Celso ac Potentes Dominos Ordines Generales Fœderati Belgii ab alterâ parte, gravibus de causis, imprimis pro libertate Navigationis, & commerciorum per mare Balticum & Septentrionale, & mutuâ utrorumque Status salute & conservatione, fœdus sancitum fuerit, idque jam ante aliquot annos expiravit, eum verò effectum habuit, quandiu duravit, qui utrinque intendebatur; Nunc postquam moderna Regia Majestas Sueciæ, nec non celsitudo Dominorum Ordinum Generalium ad animum sibi revocarunt, quantum periculi mutuis eorum statibus impendat & perturbationis ac violentiæ libertati navigationis, & Commerciorum in utroque mari intentatur & Exercetur; idcirco ut tantis malis tempestivè occurrant & convenientia remedia iis avertendis adhibeant, visum utrisque fuit è re mutuâ, pristini fœderis Tractatus renovare, idque præsentis tempore accommodatis legibus illustrare.

Nos proinde vi acceptæ respectivè a sacrâ Regia Majestate Sueciæ, nec non à Celsitudine Dominorum Ordinum Generalium Fœderati Belgii Potestatis & mandatorum congressi, Consilia mutuo contulimus *priora pacta recognovimus*, eadem declaravimus, & in sequentes Articulos utrinque convenimus, ac conclusimus.

I.

Erit fœdus mutuuum inter Reginam Regnumque Sueciæ ex una, & Domin. Ordines Generales ac Prævincias Confœderatas Belgicas ex alterâ parte, pro *asserendâ securitate, & libertate Navigationis Commerciorum in utroque mari Baltico, & Septentrionali ad Angustias usque Maris Anglo Gallici sive Canalem exclusivè* extendendo, pro præstandâ defensione iuorum respectivè Regnorum, Prævinciarum & subditorum ex utraq; parte & pro conservandis Dominiis, Juribus, libertatibus, immunitatibus, pactis, & receptis consuetudinibus tam terrâ quam Mari.

II.

Quod si comperiat *libertati Commerciorum ac Navigationis in Mari Baltico & Septentrionali aliquid impedimenti, remora aut oneris molestiæque supra sœdum morem hæctenus injectum*, aut durante fœdere contingat, vel prædictam Sacram Regiam Majestatem Regnumque Sueciæ ac ejusdem subjectas Prævincias, subditosque, vel Celsitudinem Dominum Ordinum Generalium fœderati Belgii eorumve subditos in libero usu commerciorum ac Navigationis in dicto Mari Baltico, & Septentrionali, *contra jura gentium, receptam consuetudinem, & obtenta Privilegia* turbari ac præter morem onerari & aggravari; vim & injuriam passus cum altero Confœderatorum communicabit; ac primo quidem uterque Fœderatorum id imprimis opetam dabit, ut ex consilio & operâ mutua is qui libertatem Navigationis ac commerciorum turbavit ac oneravit, *amicabili ratione persuadeatur*, Navigationem ac commercia pristinæ libertati ac immunitati restituere; ne rem ad arma venire necessum sit; quod si verò ea lædentem infederit obstinatio, ut *nullis amicabilibus rationibus* se induci patiat, ideoque ea perturbatio sine Navigationis ac commerciorum interitu aut magno detrimento tolerari nequeat; Ita convenit inter Sacram Regiam Majestatem Regnumque Dominorum Ordinum Generalium Fœderati Belgii, ut *violare libertatem Commerciorum ac Navigationis in Mari Baltico & Septentrionali debeant Viribus omnibus* quas potè possint contrahere terra marique, prout super eo &

de modo rei gerendæ inter ipsos convenierit, nec prius *desistere* cæpto, quam læsæ parti fuerit satisfactum & læpe dicta commerciorum ac Navigationis libertas in dictis maribus antiquo mori ex præscripto Juris Gentium, pactorum ac receptarum consuetudinum fuerit restituta.

III.

At si in præsens amicabili ratione res fuerit opera & inter ventu seu Fœderatorum seu aliorum tractata, is vero qui offendit odio in alterum Confœderatorum concepto, aut Sacram Regiam Majestatem Regnumque Sueciæ vel ei subditas Prævincias atque subditos, aut Celsitudinem Dominorum Ordinum Generalium, eisque subjectas Prævincias & subditos, postmodum quacunque alia prætextu de causa aut prætextu adoriatur bello; Sacra Regia Majestas ac celsitudo Domin. Ordinum Generalium non minus tenebuntur, admonitæ primo se interponere, ac, cum conservatione jurium Fœderati, bellum prævenire. Quod si vero obstinatione partis adversæ id amoveri nequeat; Sacra Regia Majestas Regnumque Sueciæ Celsitudini Dominorum Ordinum Generalium *auxilio ad erit terra marique*, & vice versa sua Celsitudo Dominorum Ordinum Generalium & Confœderatæ Prævinciæ Belgicæ Sacram Regiam Majestatem Regnumque Sueciæ *terra marique juvabit* viribus eis, eoque modo, ut superiori Articulo dictum est adversus illum qui turbaverit libertatem Navigationis & Commerciorum, cæptoque insistant donec læso Fœderato satisfactum fuerit.

IV.

Quod si contingat vel Sacram Regiam Majestatem ac Regnum Sueciæ, vel Celsitudinem Domin. Ordinum Generalium Fœderati Belgii nunc futuri sue temporibus, aliis de causis *bello involvi, cum aliis Regibus, Principibus Rebuspub. aut potestatibus*, cujus explicandi ratio amicabilis non inveniatur, tenebitur quisque Confœderatorum *Fœderato suo bellis prelo succurrere*, modo ut specialius conveniri poterit. Hoc tamen reservato, ne se ulterius aut alia ratione, quam submitteudis subsidii ex præscripto pactorum Fœderati sui privatis libris immicere, nec cultam hæctenus amicitiam, atque commerciorum usum cum Fœderati hoste frangere necesse sit.

V.

Uterque Confœderatorum mutuuum alterius commodum & Salutem quantum fieri poterit & necessitas requisiverit, promo vebit; alter alterum de imminentibus ei periculis, & hostium machinationibus admonebit, & quantum fieri poterit, malum omne prævertere & amoliri conabitur.

VI.

Interest autem & Sacræ Regiæ Majestatis Sueciæ ab unâ & Celsitudinis Dominorum Ordinum ab altera parte ne hosti alterutrius quicquam aut emolumenti aut virium quocunque tandem modo accedat; Idcirco neuter Confœderatorum alterius hostem, qui nunc est in præfens hostis, aut deinceps enasci poterit, Consilio, ope, pecunia, comæatu, *Milite, navibus, nautis, armis, pulvere pyrio, aut munitionibus ullisve bellicis rebus aliis juvabit*.

VII.

Licet vero neutri Confœderatorum licitum sit hostem sui Confœderati dictis priori Articulo rebus juvare, id tamen ita erit interpretandum, ut *Navigatio atque usus Commerciorum liber sit subditis* cujusque cum hoste Fœderati, qui alia de causa quam ob hoc fœdus bello cum Fœderatorum alterutro fuerit immixtus, ut salvo hoc fœdere subditis ejus, cui bellum non est, libere liceat navigare & commercia sua quacunque exercere cum subditis hostium dicti fœderati; Hoc tamen excepto & reservato ut si quis vel *urbem vel munimentum* quodcunque aliud seu iusta obsidione ad grediatur, seu circumfideat, animo in suam potestatem cogendi & adigendi; alter Confœderatorum tandiu suspendet Navigationem *in ea loca*, atque Commerciorum usu abstinere, subditosque suos jubebit suspendere & abstinere, donec illa urbs vel munimentum vi aut pactis occupatum, vel occupatione desperata obsidio aut circumcessio soluta fuerint.

VIII.

Liberum erit toto hujus fœderis tempore sacræ Regiæ Majestati Sueciæ in Prævinciis, Domin. Ordinum Generalium fœderati Belgii, & vicissim horum Celsitudinis in Regnis & Prævinciis Sacræ Regiæ, Majestatis *con-*

scribere, colligere, & innaves imponere, milites, navas, navem emere vel conducere, pulverem Pyrium, arma omnis generis & caetera quaecunque ad bellum necessaria sunt comparare & exportare. Licitum etiam utriusque Confederatis & eorum subditis erit, in portus alterius naves suas subducere, ibi hybernare, morari, illorumque immunitatibus ac Privilegiis frui, & quae ab hostibus suis interceperunt in iis absque ullo impedimento ex more & lege loci distrahere: Quae omnia hostibus, qui vel nunc tales sunt, vel imposterum tales fient, prohibebuntur.

IX.

Præfens foedus inter Sacram Regiam Majestatem & Celsitudinem Dominorum Ordinum inquitum & renovatum Sacrae Regiae Majestatis Regnique Sueciae praeminentiae, Regalibus, Juribus, & Dominio Maris Baltici nequicquam derogabit, sed illa omnia Sacra Regia Majestas Regnumque Sueciae cum omnibus quae inde dependent, sicut nunc ita in posteram integra retinebit, iisque liberè & sine contradictione fruatur. Eodem modo praefens foedus non derogabit Dominorum Ordinum Generalium juribus, libertatibus & consuetudinibus, sed iis omnibus ipsorum Celsitudo, sicut nunc ita in posterum liberè & sine impedimento fruatur; quae quidem omnium horum fruitio utrinque intelligi debet, salvo presente hoc foedere.

X.

Subditi Celsitudinis Dominorum Ordinum Generalium in Regnis ac Provinciis Sacrae Regiae Majestatis Sueciae fruuntur omnibus illis Privilegiis, contractibus & stipulationibus, quae in eis pro immunitate a Vestigalibus, impositionibus, atque oneris illorum locorum, a predecessoribus ejus Majestatis collatae sunt, pariter ac illis quae sacra Regia Majestas in posterum largiri poterit. Et vice versa Sacrae Regiae Majestatis Regnique Sueciae subditi fruuntur in Provinciis unitis Belgicis omnibus illis Privilegiis, contractibus, & stipulationibus quae in eos pro immunitate a vestigalibus, impositionibus, atque oneribus illorum locorum antiquitus collatae sunt, pariter ac illis quae in posterum a Celsitudine Dominorum Ordinum Generalium Foederati Belgii in ipsos conferri poterunt.

XI.

Ut autem rectius intelligatur quousque se extendat subditorum utriusque partis Confederatorum libertas commemorandi in Regnis ac Provinciis eorundem, ita convenit utrinque ut liceat subditis unius commercari in regnis ac Provinciis alterius Confederati: Ita tamen ut id fiat ex praescripto statutorum loci in quo commercia exercentur: quod si quispiam subditus aut Civis Foederati Belgii in Regnis ac Provinciis Sacrae Regiae Majestatis quae iure Suecano utuntur, sine certo intra Regnum & dictas Provincias haerede moriatur, tenebitur Magistratus illius loci relictas merces, pecuniam, debita atque libros rationum cum scriptis & documentis relata in certum iudicem sub manu & sigillo Notarii Publici & testium aservare, atque illico obitum hominis literis suis bis significare. Magistratui urbis illius, in qua defunctus domicilium aut civis jus obtinuit, ut per ipsum Magistratum indicetur legitimo haeredi veniendi intra annum & noctem repetitum haereditatem in Regno Sueciae dictisque ejus Provinciis relictam, facto initio numerandi à die scientiae, sive notitiae mortis, Magistratui istius urbis per literas intimatae; si venerit intra praescriptum tempus, licitum erit ei, postquam se legitimum haereditatem indubitatis documentis probavit, adire & repetere haereditatem; Ita tamen, ut si civis subditusque Sacrae Regiae Majestatis extiterit, qui mortuus est, haeres jus statutarium (modo non excedat trientem haereditatis) persolvat civitati illi in qua alter moriebatur; antequam bona illa hereditaria urbe aut Regno exerit, aut in Regno distraherit, omnibus aliis Caduci juribus quae ex tali haereditate Sacrae Regiae Majestati aut Regno Sueciae solebant competere, aut accrescere, deinceps, aut in posterum remissis & cessantibus; Quod si vero infitor tantum fuerit, qui alterius civis subditique Dominorum Ordinum bona in se receperat distrahenda, tenebitur similiter Magistratus illius loci, in quo is mortuus fuerit, obitum infitoris hujus bis significare literis Magistratui illius urbis, in qua is habitat, cujus bona ea esse, aut Infitor manifestaverit, aut alias ex relictis codicillis aliisve documentis certis confiterit,

ut indicetur vero possessori, veniendi repetitum bona sua; si venerit & sufficienter probavit, relictorum bonorum se possessorem esse, liberum ipsi erit repetere, ac recolligere bona sua integra eaque omnia sine defalcatione distrahere aut exportare. Eadem humanitate tractabuntur subditi Sacrae Regiae Majestatis Sueciae in Provinciis Confederati Belgii, eodemque jure & libertate utentur atque fruuntur dicti Sacrae Regiae Majestatis Regnique Sueciae subditi in saepedictis Provinciis Foederati Belgii, tam ratione haereditatum, quae ibi illdem obtingere possunt, quam ratione mercium ac bonorum infitori conceditarum; ac tenebuntur Magistratus cujusque loci, ubi possessorem aut infitorem mors praecipue occurrerit, obitum hominis bis perscribere ad Magistratum ejus loci, ubi haeres sit, aut qui sua infitori crediderit, ut sua ab infitore relictis sine defalcatione recuperare, haereditatemque sine impedimento ex praescripto juris aut statuto loci adire queat, atque tenebitur loci Magistratus manum auxiliarem petenti exhibere.

XII.

Requirat autem tum justitia ipsa, tum necessitudo mutua atque emolumentum utriusque partis Confederatorum, ut alter alterius subditos ac cives juvet, ac promoveat in omnibus quae commodum illorum spectant, idcirco Celsitudo Dominorum Ordinum Generalium Foederati Belgii subditis ac civibus Sacrae Regiae Majestatis Regnique Sueciae Justitiam imploratam indilate in Provinciis unitis administrari faciet. Et vice versa Sacra Regia Majestas subditis ac civibus Dominorum Ordinum Generalium Justitiam indilate administrari faciet in Regnis ac Provinciis ejus Majestati subjectis, eaque ut quam citissime sine dilatione aut longis ambagibus praestetur, utrinque enixe curabitur.

XIII.

Cumque Praecipuus hujus Foederis scopus sit, ut Confederatorum Negotiationes & Commercium eorumque Regna, Provinciae & subditi conserventur & hostili aggressioni resistatur; Idcirco hoc ipsum Foedus non praesudicabit Foederi, quod Sacrae Regiae Majestati intercedit cum Rege Galliae aut Principibus Germaniae: Neque praesudicabit Foederibus, quae Celsitudini Dominorum Ordinum Generalium intercedunt cum Regibus Galliae & Magnae Britanniae; nec non Republica veneta; multo minus tollet & diminuet amicitiam aut pacta conventa, cum dictis aliisque Regibus, Principibus, Rebuspub. & Civitatibus, quin potius firmabit & roborabit dictam amicitiam & pacta, salvo nihilominus per omnia manente hoc foedere.

XIV.

Quod si vel Sacra Regia Majestas Sueciae vel Celsitudo Dominorum Ordinum Generalium bellum suscipere coacti fuerint, in quo alter alteri vi hujus foederis supportas laturus est, neutri liberum erit sine scitu ac consensu alterius cum hoste pacisci aut inducias tractare ini-reque.

XV.

Sacra Regia Majestas Ordinarium Legatum aut Residentem apud Dominos habebit Hagae vel alibi prout visum ejus Majestati fuerit; Et Celsitudo Dominorum Ordinum suum Stockholmiae aut alibi in aula Regiae Majestatis prout ei visum fuerit, vel rerum conditio & temporum ratio exegerit.

XVI.

Durabit autem foedus hoc quindecim annis; Quibus elapsis erit penes utrosque Confederatos & in liberam cujusque voluntate illi renunciare vel id continuare.

XVII.

Si alii quoque Reges aut Principes liberaeque urbes Imperiales atque Hanseaticae ad hoc foedus accedere velint, erit id ipsis liberum: iisque conditionibus, quae foederi & utrique Confederatorum parti satisfaciunt, recipiantur.

XVIII.

Pacta haec concludentur sub libera approbatione & solenni ratificatione Sacrae Regiae Majestatis Sueciae ac Celsitudinis Dominorum Ordinum Generalium Foederati Belgii reddenda intra sex menses; Ratificata vero bona fide servabuntur & adimplebuntur.

XIX.

In robur & certitudinem omnium supradictorum articulorum confecta sunt bina hujus Tractatus & Foederis ejusdem tenoris instrumenta; quae utrinque nos supra nominati propriis manibus subscripsimus & sigillo-

gillorum nostrorum impressione atque appensione munivimus; Actum Stockholmiae die prima Mensis Septembris Anno supra Millesimum sexcentissimum quadagesimo.

en Onderlaten van weer-zijden, en om hun Heerschappyen, Rechten, Vryheden, Bevrydingen, Tractaten, gewoonten en costumen, soo te landt als ter Zee, te bewaren.

II.

Indien men enige verbinding, beletsel, of molest en belastingh boven de gewoonte, tot hier toe onderhouden in de vryheydt van de Koophandel en Scheepvaert in d'Oost- en Noord Zee bevind, of indien, geduyrende 't Verbond, gebeurt dat de voor-gedachte Konincklijke Majesteit, en 't Koninckrijk van Sweden, en des selfs onder worpen Landschappen en onderdanen, of de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, of der selver onderlaten in de vrye oeffeningh van hun Koophandel en Scheepvaert in de gheseyde Oost- en Noord-Zee, tegen 't recht der Volcken, d'aengenome gewoonte, en de verkregen Privilegien en voorrechten geturbeert, en tegen de gewoonte belast en beswaert worden, soo sal de geen, die 't geweldt en ongelijck geleden heeft, met d'ander der Bondt-genooten communiceren; en d'een en d'ander der Bondt-ghenooten sal dit voornamelijk bevlijtingen, dat, met onderlinge raet en hulp, de geen, die de vryheydt van de Scheepvaert en Koop-handel geturbeert en belast heeft, door minnelijcke redenen overreed word om de Scheep-vaert en Koop-handel weer in voorrige vryheydt en koiteloosheydt te stellen, op dat men geen wapenen behoeft te gebruycken. En indien de geen, die dit geweldt gedaen heeft, hardneckigh blijft, en door geen minnelijcke redenen kan bewogen worden, in voeghen dat men dese perturbatie en aenstoot sonder d'ondergangh, of sonder groote schade van de Scheep-vaert en Koop-handel niet kan verdragen; soo is tusschen sijn Konincklijke Majesteit, en 't Koninckrijk van Sweden, en de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden verdragen en geslooten dat sy behooren te beschermen de vryheydt van de Koop handel en Scheep-vaert in d'Oost- en Noort-Zee, met al de krachten, die sy veyliglijck te water en te land sullen kunnen te samen trecken, gelijk daer over, en over de middel van sulcks uyt te voeren, verdragen sal zijn, en van 't begonnen niet eer afdaten: dan na dat men de verongelijckte party voldaan, en de meer genoemde vryheydt van de Koophandel en Scheep-vaert in de geseide Zeeen, naer 't oudt gebruyck, en naer het voorschrift van 't recht der Volcken, en van de gemaccte en aengenomen gewoonten herstelt heeft.

III.

Maer indien tegenwoordiglijck de saeck met minnelijcke redenen, door de vlijt en tusschen-komst van Bondt-genooten of anderen, by-geleght was, en de geen, die verongelijckt heeft, teghen d'een der beyde Bondt-genooten met haet word ontsteken, of hare Konincklijke Majesteit en 't Koninckrijk van Sweden, of des selfs onderworpen Landschappen en Onderlaten, of de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, en der selver onderworpen Landschappen en Onderlaten, om welke voorgevende oorsaecken het sedert sou mogen zijn, met Oorlogh aantast, soo sullen haer Konincklijke Majesteit, en de Ho. Mog. Heeren Staten Generael niet min gehouden zijn, eerst vermaent zijnde, sich daer tusschen te stellen, en, met behoudenis der rechten van Bondt-genoot, d'Oorlogh te voorkomen. Doch indien dit, door de hardneckigheydt van de tegen-party, niet afgeweert kan worden, soo sullen de gewijste Konincklijke Majesteit en 't Koninckrijk van Sweden aen de Ho. Mog. Heeren Staten Generael te Land en ter Zee onderstaand doen; ghelijck van d'andere zijde de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, en de Vereenigde Nederlanden haer Konincklijke Majesteit en 't Koninckrijk van Sweden te Land en ter Zee sullen helpen, met hun krachten, en op een selve wijse, als in 't voorgaende Artikel tegen de geen gesegt is, die de vryheydt van de Scheep-vaert en Koop-handel geturbeert sal hebben, en in 't begonnen voort varen, tot dat de verongelijckte Bondt-genoot voldaan sal zijn.

IV.

Indien 't ghebeurt dat haer ghewyde Konincklijke Majesteit en 't Koninckrijk van Sweden, of de Hoog Mogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, nu of in toekomende tijden om andere Oorsaken in Oorlogh bedraeyt worden tegen andere Konin-

WY Axelius Oxenstern, Cancelier van 't Koninckrijk, en Provinciale Rechter der Westelijcke Norlanden, en van Laplandt Vryheer in Kimith, Heer van Fiholm en Tidoen, Ridder; *Johannus Skitte*, Presis van 't hooghste recht in 't Gotische Rijk, en Provinciale Rechter van 't noordelijck Finlandt, Vryheer in Duderhof, Heer in Gronfoo, Stromfrum, en Skytteholm, Ridder; *Claudius Flemingius* Admirael, Overste Slotvooght van Stockholm, en Provinciale Rechter van 't zuyderlijck Finlandt, en Escheer in Horn en Wilne, en *Johannes Oxenstern*, Raet van 't Cancellier Collegie, Vryheer in Kimith, Heer in Hormingsholm en Tullgara, Raden van de Doorl. en machtigste Vorstin, en Vrouw, Vrouw *Christina*, door Gods genade verkoosen Koningin en erfelijcke Vorstin der Sweden, Gotten en Wandalen, Grootvorstin van Finland, Hertogin van Ethon en Carelia, Vrouw van Ingria, &c. Onse genadigste Vrouw, en van het Sweedische Koninckrijk, specialijck tot dese handel gedeputeert: en *Willem Boreel*, Heer van Duynbeke en West hoven, en van 't Ambacht in Domburg, Raet en Pensionaris van Amsterdam; *Albert Sonck*, Ridder, Oud-burgermeester en Opperfchout van de Stadt en 't Landt van Hoorn, in de naem van Holland en West-Vriesland Gedeputeerden in de Generale Vergadering van 't Vereenigt Nederland, en *Eppe van Alva* in Jellum, Grietman van Baerderdeel in Vriesland, tegenwoordiglijck Ambassadeurs der Hoogh Mogende Heeren Staten Generael van 't Vereenigt Nederland in Sweden, en daer met genoeghane macht en bevel tot dese Handeling versien; maken kennelijck aen alle, en aen yder in 't besonder, die dit aengaet, of sou mogen aengaen, dat alsoo over omtrent 26. Jaeren tusschen de Doorlochtigste en maghtigste Vorst en Heer, *Gustavus Adolphus de II.* van die naem, ende *Groot Koningh de Sweden, Gotthen en Wandalen, Groot-vorst van Finland, Hartogh van Ethon, &c.* Van heerlijcke geheugenis, van d'een zijde, en de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden van d'andere zijde, om gewichtige oorsaken, en voornamelijk om de vryheydt van de Scheepvaert, en om de handel in d'Oost-Zee, en tot d' onderlinge welstand en conservatie der beyde Staten, en Verbond heeft gemacckt geweest, 't welck, hoewel over eenige Jaren geëxpireert en ten eynde gelooopen, foodanig een uytwercking heeft gehad, terwijl het duerde, als van weer-zijden gewenscht wierd: soo is 't dat de moderne Konincklijke Majesteit van Sweden, en de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, overwogen hebbende hoe groot gevaer hun beyde Staten over 't hooft hangt, en hoe groote perturbatie en gemelt tegen de vryheydt van de Scheepvaert en Koop-handel in de beyde Zeeen aenghevangen en gepleeght word, onderling goed gevonden hebben, om soo veel quaden tijdelijck tegen te gaen, en hulpmiddelen, die tot afweeringh daer af dienstigh zijn, aen te wenden, de Tractaten van 't oude Verbondt te vernieuwen, en dat met Wetten, naer de tegenwoordighe tijdt gevoeght, t'illustreren en verklaren.

Wy dan, te samen gekomen, uyt kracht van 't vermoegen, en van de beveelen, respectivelijck van haere Konincklijke Majesteit van Sweden, en van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden ontfangen, hebben, na onderlinge raet-pleging met mal-kander, de voorgaende Tractaten erkent en aengenomen, de selfen verklaert, en zijn in de volghende Artikelen verdragen, en beslooten.

I.

Tusschen de Koningin en 't Koninckrijk van Sweden aen d'een, en de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden aen d'andere zijde sal onderlingh Verbond zijn, tot versekering van de veyligheydt en vryheydt van de Scheep-vaert en Koophandel, in d'Oost- en Noord Zee, met uytbreidingh tot aen de Hoofden of van 't Canael tusschen Franckrijk en Engelandt, tot bescherming en defensie van hun respectieve Koninckrijcken, Landschappen

gen, Vorsten, Gemeenten, of machten, die met geen minnelijcke redenen kan by gelegd worden, soo sal yder der Bontgenoten gehouden welen *sijn Bontgenoot, tot d'oorlogh bereyt, te secoueren*, ghelijck nu specialijcker verdragen is, of voor 't aenstaende verdragen sal konnen worden. Dit nochtans gereserveert en uytgefondert dat hy sich niet verder of anders in de twist van sijn bysondere bontgenoot behoef te begeven, dan met senden van onderstant, volgens het voorschrift van 't verdragh, sonder de vrientchap, met de Vyant van de Bontgenoot tot noch toe onderhoudeu, of de koophandel met hem te breecken.

V.

De beyde Bontgenooten sullen soo veel, als mogelijk is, ende nootfelijckheit sal vereyffchen, onderlingh malkanders voorspoet en welstant bevorderen, en d'een d'ander van de gevelijckheden, die hem boven 't hooft hanghen, en van de lagen der Vyanden te verwittigen, en spogen, soo veel mogelijk sal zijn, alle quaet af te wieren, en te beletten.

VI.

Maer alsoo 't van groot belangh voor hare ghewyde Konincklike Majesteit van Sweden van d'een, en van de Hoogh Mog. Heeren Staten van d'andere zijde is dat de Vyandt van een van beyde niet in eenigher wijse in voordeel en machten toeneemt; soo sal dieshalven geen der beyde Bontgenooten de Vyant van sijn Bontgenoot, die nu tegenwoordichlijck zijn Vyant is, of namaels daer voor bekent sal worden, met raet, middelen, gelt, toevoyer *Krijghs-volck, Schepen, Boots-gesellen, Wapenen, Buffe-kruyt, of met eenige voorraet van Oorlogh, of met andere dingen mogen helpen*.

VII.

Maer hoewel aen geen der beyde Bontgenooten geoorloft is de Vyant van sijn Bontgenoot met de dingen, in 't eerste Artijckel genoemt, te helpen, soo sal nochtans dit aldus te verstaen zijn, dat *de Scheep vaert en 't gebruyck van de Koophandel vry sal zijn aen d'onderfaten* van yder, met de Vyandt van de Bontgenoot, die om andere oorfaken, dan om dit verbondt, Oorlogh met een der beyde Bontgenoten aengevangen heeft: in voegen dat het, sonder dit verbont te krencken, aen d'onderfaten van de geen, die niet in Oorlogh is, geoorloft sal zijn vryelijck en onbeschroomdelijck te zeulen, en hun koophandel ter plaets, daer 't hen belijft, met d'onderdanen der Vyanden van de geseyde Bontgenoot te plegen. Doch dit nochtans uytgefondert, en gereserveert, dat, soo een van beyde eenige *Stadt of Vestingh* met een volle belegeringh aentast, of omringt, met voorneemen van die te dwingen, en onder sijn macht te brengen, soo sal d'ander van de Bontgenooten soo langh sijn Scheepvaert naer dese plaetsen opschorffen, en sich van de koophandel onthouden, en aen sijn onderfaten bevelen te schorffen en af te wijcken, tot dat die Stad of Vesting door gewelt, of door verdragh ingenomen, of, door wanhoop van de belegeraer van 't beleggh en blockeringh ontslagen is.

VIII.

Geduerende de geheele tydt van dit verbondt sal 't vry zijn aen sijn gewijde Konincklijke Majesteit van Sweden in de Lantschappen der Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, en onderlingh oock aen de geseyde Ho. Mog. Heeren Staten in de Koninckrijcken en Lantschappen van hare Konincklijke Majesteit *Krijghs-volck en Boots-gesellen te werven, vergaderen, en in schepen te brengen, oock Schepen te koop en te bueren, buffe-kruyt alderhande Wapenen en alle andere dingen, die tot d'oorlogh nootfaeckelijck zijn, te vergaderen, en uytte voeren*. Aen de beyde Bontgenoten, en aen hun onderfaten sal oock vry zijn hun schepen in malkanders havens te brengen, daer te blyven, t'overwinteren, en der selver vryheden en voor-rechten te genieten, en daer 't geen, 't welck sy hun Vyanden afgenomen hebben, sonder eenige veranderingh, volgens de gewoonte en wet van de plaets, te verdeelen en verspreyden.

IX.

Het tegenwoordigh verbondt tusschen haer ghewyde Konincklijke Majesteit en de Ho. Mog. Heeren Staten ingegaen en vernieuwt, sal niets derogeren en vermin-

deren van de Pre-eminencie van hare Koninckl. Maj. Koninckl. Rechten en Heerschappy van d'Ooist-Zee: Maer haer Koninckl. Maj. en 't Rijk van Sweden, met alles, dat daer aen behoort, sal voortaan, gelijk nu, alles geheel behouden en die vryelijck, en sonder tegenegging gebruycken. Op gelijcke wys sal dit oock niet derogeren en verminderen aen de rechten, vryheden en gewoonten der Heeren Staten Generael, maer sy sullen alle de selve voor 't aenstaenden, gelijk nu, vryelijck en sonder veranderingh genieten: Welcke genieting en gebuyc van alle dese dingen weerszijdhig verstaen moet worden met behoudenis van dit tegenwoordigh verbont.

X.

d'Onderfaten der Ho. Mog. Heeren Staten Generael sullen in de Koninckrijcken en Lantschappen van haer gewijde Koninckl. Maj. van Sweden ghenieten alle de Privilegien, contracten en stipulatiën, die daer in, tot immuniteit en vrydom van schattingen en tollē, en belasting dier plaetsen, door de voorfaten van haer Maj. vergunt zijn, gelijk oock de geen, die haer geseyde Koninckl. Maj. voor 't aenstaende nae deelen kan. En van d'andere zijde sullen d'onderfaten van hare Konincklijke Majesteit, en van 't Koninckrijk van Sweden in de Vereenighde Nederlanden genieten alle de Privilegien, Contracten en Stipulatiën, die daer in tot bevrydingh van tollē, schattingen, en belastingen dier plaetsen van oudts gebracht en gegeven zijn, gelijk oock de geen, die voor 't aenstaende van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden derwaerts gebracht en gegeven konnen worden.

XI.

Maer op dat beter verstaen sou worden hoe verre de vryheit der onderdanen van weerszijden der Bontgenooten, om in de Koninckrijcken en Lantschappen der selver te blyven, sich uytstreckt, soo is van weerszijden verdragen dat aen d'onderfaten van d'een Bontgenoot geoorloft sal sijn in de Koninckrijcken en Lantschappen van d'andere Bontgenoot te handelen; Doch soodanigh nochtans, dat dit geschieden sal volgens het voorschrift der statuten van de plaets, daer in de Koopmanschap gedaen wort. Maer indien eenigh Onderdaen of Burger der Vereenighde Nederlanden inde Koninckrijcken of Lantschappen van hare ghewijde Koninckl. Maj. die hun *gewoone recht gebuycen, sonder seecker Erfgenaem binnen 't Koninckrijk en de geseyde Lantschappen sterft*, soo sal de Magistraet van die plaets gehouden zijn de nagelaten waren, gelt, schulden en Rekenboecken met de geschriften en documenten, tot seecker aenwijfingh en register gebracht, onder de hand en 't zegel van een openbaer Notaris, en van getuygen te bewaren, en terstont het overlyden van dese man door sijn Brieven tweemaal bekent te maken aen de Magistraet van de Stadt, in dewelcke d'overleden sijn wooningh of Burger-recht heeft gehad, op dat door die Magistraet den wettige Erfdenaem aengeseght sou worden om binnen jaer en dagh d'erffenis, in 't Koninckrijk van Sweden, en in des selfs geseyde Lantschappen nagelaten, weer te eyffchen; de tellingh beginnende op de dagh van de tydingh en kennis des doots, door brieven aen de Magistraet van die Stadt bekent gemaect. Indien hy binnen de gestelde tydt komt, soo sal hy mogen na dat hy met ontwijffelijcke blycken bewisen heeft dat hy de wettige Erfgenaem is, toetreden en d'erffenis weer eyffen. Doch nochtans soodanigh, dat soo de geen, die gestorven is, een Burger of Onderdaen van hare gewijde Koninckl. Maj. heeft geweest, d'Erfgenaem het statuyt-recht (soo het niet het derde deel van d'erffenis, overtreft) aen de Staet sal betalen, in dewelcke d'ander gestorven is, eer hy alle dese erfelijcke goederen uyt de Stad, of uyt het Rijk sal voeren, of in 't Rijk diftraheeren, terwijl alle andere rechten van 't *Verganckelijck*, dewelken uyt soodanigh een erffenis aen hare gewijde Konincklijke Majesteit, of aen 't Koninckrijk van Sweden plegen te behooren, of te vermeerderen, voortaan en voor 'taenstaende ophouden. Maer indien de verstorven alleenlijck een Factoor heeft geweest, die de goederen van een ander Burger of Onderdaen der Heeren Staten by sich ontfangen heeft, om die te diftraheeren en te verkoopen, soo sal oock de Magistraet van de plaets, in dewelcke hy gestorven is, gehouden zijn 't overlyden van de Factoor tweemaal bekent

van de Nederlandsche Vrede - Handelingh. 141

kendt te maken, door brieven aen de Magistraet van die Stadt, in dewelcke de geen woont, welcks goederen dit zijn, volgens de verklaring van de Factoor, of gelijk men uyt de nagelaten Boecken en seeckere Documenten verstaen sal, op dat den ware Eygenaer aengelegt mach worden dat hy komt om sijn goederen weer t'eyssen. Indien hy komt, en klaerlijck aenwijst dat hy d'eygenaer der nagelaten goederen is, soo sal t'hem vrystaen sijn goederen in t' geheel weert'eysschen, en te vergaderen, en die sonder verminderingh en afreck verkoopen of uytvoeren. Met ghelijcke heusheydt sullen oock gehandelt worden d'onderfaten van hare gewijde Konincklijke Majesteit van Sweden in de Vereenighde Nederlanden, en gelijcke recht en vryheydt sullen oock gebruycken en ghenieten de geseyde Onderfaten van hare ghewijde Konincklijke Majesteit, en van t' Koninkrijk van Sweden in de meer genoemde Vereenighde Nederlanden, soo ten opzicht der Erffenissen, die daer by de selven konnen voorvallen, als ten opzicht van de Waren en Goederen, aen de Factoor vertrouwt: en de Magistraten van yeder plaats, daer d'Eygenaer of Factoor gestorven is, sullen gehouden zijn de doot van dese man tweemaal over te schrijven aen de Magistraet van de plaats; daer d'Erfsge-naem is, of daer de geen woont, die t' sijne aen de Factoor heeft vertrouwt, op dat hy t' sijne van de Factoor nagelaten, sonder verminderingh mach weer-krijgen, en sonder verhinderungh sijn erffenis, naer t' voortchrift van t' recht, of naer de statuyten van de plaats, mach aen-tasten; en de Magistraet van de plaats sal noch gehouden wesen sijn helpende handt aen de hulp-eyffcher uyt te reycken.

XII.

De gerechticheit selve, gelijk oock d'onderlinghe vrientchap en dienst van weer-zijden der Bondtgenoten vereyicht, dat d'een d'onderfaten en Burgers van d'ander helpt, en voortstuw in al t' geen, t' welck hun gerijf en nuttigheyt aengaet: dieshalven sullen de Hoog Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden verfochte *gerechticheit sonder uytstel* in de Vereenighde Landtschappen aen d'onderfaten en Burgers van hare gewyde Konincklijke Majesteit doen toedienen. Desgelijcks sal oock hare gewyde Konincklijke Majesteit aen d'onderfaten en Burgers der Heeren Staten Generael sonder uytstel gerechticheit doen toedienen, in des selfs Koninckrijcken en Landtschappen, die haer onderworpen zijn.

XIII.

En alsoo het voornaemste oogemerck van dit Verbondt is dat de Koophandel en Koopmanschappen der Bontgenooten, en hun Koninckrijcken, Landtschappen en Onderdanen geconserveert en bewaert souden worden, en dat men d'aenval der vyanden tegenstaen sou, soo sal dit selve Verbondt niet prejudicieeren en nadeeligh zijn aen t' Verbondt, t' welck tuschen hare gewyde Koninckl. Majesteit en de Koningh van Franckrijk, of Vorsten van Duytslant onderhouden wort: noch het sal oock niet nadeeligh zijn aen de Verbonden en Tractaten, die de Ho. Mog. Heeren Staten Generael onderhouden met de Koningen van Franckrijk en Groot Brittangien, en met de Gemeente van Venetien. Veel min sal het wech nemen en verminderen de vrientchap en gemaeckte Tractaten met de geseyde en andere Koningen, Vorsten, Gemeenten en Steden, ja sal eer de geseyde Vrientchapen en Tractaten bevestigen en verstercken, behoudens nochtans dit Verbondt, dat in alles blyft.

XIV.

Indien haer ghewyde Konincklijke Majesteit van Sweden, of de Ho. Mog. Heeren Staten Generael gedwongen wierden Oorlogh aen te vangen, in dewelcke, uyt kracht van dit Verbondt, d'een aen d'ander onderstant sal doen, soo sal aen geen van beyde vry staen sonder weten en toestemmingh van d'ander met de Vyant te verdragen, of bestandtte maecten, en aen te gaen.

XV.

Hare gewyde Konincklijke Majesteit sal een ordinaer Ambassadeur of Resident by de Heeren Staten houden, of in den Hage, of elders, naer dat hare Majesteit goet sal vinden; en de Ho. Mog. Heeren Staten sullen hun Ambassadeur houden te Stockholm, of elders, in t'Hof

van hare Konincklijke Majesteit, naer dat sy goet sal vinden, of naer dat de staet der dingen, en d'eylich der tyden vereyffchen sullen.

XVI.

Dit Verbondt sal vyftien jaren dueren; en als dese jaren verlopen zijn, soo sullen de Bontgenooten van weer-zijden hun vrye wil hebben, om dat of te seggen, of te continuereen.

XVII.

Indien andere Koningen of Vorsten, en vrye Keyserlijcke en Aen-Zee-Steden dit Verbondt oock wuden aennemen en ingaen, soo sal dit aen hen vry staen; en sy sullen opsulcke voorwaerden aengenomen worden, die t' Verbondt, en onderling de Bontgenooten van weer-zijden voldoen.

XVIII.

Dese Articulen en Verbonden sullen beslooten worden onder de vrye approbatie, en solemnele Ratificatie van haer gewyde Konincklijke Majesteit van Sweden, en van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, binnen ses maenden over te leveren, en, geratificeert zijnde, getrouwelijck bewaert, nagekomen en vervult worden.

XIX.

Tot bevestigingh en verseeckering van alle de bovengeseyde Articulen zijn van dit Tractaet en verdragh twee instrumenten van gelijcke inhoudt gemaeckt, die wy bovengenoemde van weer-zijden met onse eygen handen hebben onderteyckent, en met d'indruckingh en aenhanging van onse Zegels bekrachtigt. Gedaen te Stockholm, op d'eerste dagh van de maent September naer de slijt van t' Koninckrijk, in t' jaer 1640.

Postquam nomine ac Mandato Serenissimæ Potentissimæ Principis ac Dominæ, Dominæ Christianæ Dei Gratiâ Suecorum, Gothorum, Wandalarumque Regniæ & Principis hæreditariæ, Magnæ Principis Finlandiæ, Ducis Esthoniæ & Careliæ nec non Ingridiæ Dominæ &c. ex unâ, & nomine ac Mandato Cæsarum ac Potentium Rom. Ordinum Generalium Fœderati Belgii ex alterâ parte, pro afferendâ libertate, Navigationis, ac commerciorum in Mari Baltico, ac Septentrionali ac præstantâ utriusque partis Regnorum, Provinciarum, atque subditorum Securitate, mutuum Fœdus contractum ac renovatum fuit, prout illud liquet ex instrumentis solenniter confectis à Sacræ Regiæ Majestatis Regni que Sueciæ Senatoribus ad hunc actum specialiter deputatis, Illustrissimis, Illustribus, Magnificis ac Generosis, Domino Axelio Oxenstiernâ Regni Sueciæ Cancellario, ac jussu Provinciali Occidentium Norlandiarum, Lapponiæque, libero Barone in Kymitho, Domino in Fyholm & Tidoen, equite Aurato; Domino Iohanne Snytte, supremi per Regnum Gotiæ Iudicij præside & iudice Provinciali Finlandiæ septentrionalis, & libero Barone in Duderhof, Domino in Gronfoo, Stroomfrom & Skytteholm, Equite aurato; Domino Claudio Flemmingio, Admiratio, Supremo Castellano Stockholmiensi & iudice Provinciali Finlandiæ Meridionalis, hæreditario in Mornas & Wilnas; Domino Iohanne Oxenstiernâ Collegii Cancellario, libero Barone in Kymitho; Domino in Horningsholm & Tulgarn; Nec non Celsitudinis Dominorum Ordinum Generalium Fœderati Belgii tempore Sueciam Legatis, itidemque ad hunc actum sufficienti potestate ac Mandatis instructis, Illustribus, Magnificis, ac Generosis Domino Guilielmo Boreali, Duynbequy ac Westhoviæ Domino, Ambacti Domino in Domburgh, Consiliario & Pensionario Urbis Amsterodamensium; Domino Alberto Zonck Equite Aurato, Exconsule, & prætore Urbis & territorii Hornani, nomine Provincie Hollandiæ & West-Frisiæ in Confessu Generali Uniti Belgii Deputato; Domino Epeo ab Ailva in Iellum, Grietman in Barderadeel Frisiorum; In cuius Fœderis Articulo secundo, sicut utrinque convenit ut opera utriusque Confœderatorum mutuâ, is qui libertatem Navigationis & Confœderatorum turbavit, ac oneravit amicabili ratione persuadeatur, Navigationem & commercia pristinæ Libertati & immunitati restitueret, aut, si rejecerit amicabilem transactionem, vindicare libertatem Commerciorum ac Navigationis in dictis maribus debeant

debeant viribus omnibus tam terrâ quam mari, donec iste Fœderis scopus obtentus fuerit, prout super iis viribus & de modo rei gerendæ inter Fœderatos convenerit; Ita in Articulo quoque tertio promissum est, si transactâ hac dicta lite contingat alterutrum Confœderatorum ab eo, qui ante offendit; postmodum quacunquē alia prætenfa de causa aut prætextu *bello impeti*, teneri alterum Confœderatorum, interposita amicabili opera, cum conservatione Iurium sui Fœderati bellum prævenire; Si vero id amoveri ea ratione nequeat, alter alterum terra marique adversus eum hostem juvare debet viribus omnibus, donec læso Fœderato satisfactum fuerit, prout de auxilio atque modo rei gerendæ mutuo conveniri poterit. In Articulo autem quarto conventum utrinque est, ut, si contingat alterutrum Confœderatorum *aliis de causis bello involvi*; cum aliis regibus, Principibus, Rebusp. aut potestatibus, cujus explicandi ratio amicabilis non inveniretur, quisque Fœderatorum *teneatur Fœderato suo bellis præsto succurrere*, modo, prout specialius convenit aut convenire poterit, salvo reservato in prædicto Articulo descripto. Idcirco ut huic conventioni præfato Articulo quarto Generaliter comprehensæ re ipsa satisfiat, inter prænominatos Sacræ Regiæ Majestatis Sueciæ Deputatos, & Celsitudinis Dominorum Ordinum Generalium Fœderati Belgii Legatos vigore acceptorum Mandatorum ad ratificationem ipsorum Principalium *perro transactum, Promissum ac Conclusum est modo ut sequitur.*

I.

Sacræ Regiæ Majestati Sueciæ tempore belli Articulo quarto prioris Tractatus descripti Domini Ordines Fœderati Belgii præstabant *quatuor millia militum*, quos Domini Ordines ad inserviendum ejus Majestati suis sumptibus alent toto fœderis tempore, aut quandiu Sacra Regiæ Majestas hoc auxilio opus habeat.

II.

Vicissim Celsitudo Dominorum Ordinum Generalium belli tempore fruetur pari auxilio *quatuor millium Militum*, qui ejus Majestatis sumptibus sustentantur durante hoc Fœdere aut quandiu eorum Celsitudo illis opus habuerit.

III.

Intelligenda verò est hæc auxilii five subsidii præstatio ad hunc modum, ut penes utrinque Confœderatorum *optio sit capiendi aut totum illum numerum aut partem in milite*, ut pote duobus vel tribus millibus & alteram partem in pecuniâ, muntione, five apparatu bellico, navibus & iis, quæ instructui earum conducunt, aliisve rebus pro conditione rerum, & bene placitis cujusque, hac inita æstimatione, ut *pro mille militum auxilio solvantur quolibet mense quatuor millia Imperialium.*

IV.

His tamen conditio per exprefum annexa est, ut si contingat Sacram Regiam Majestatem aut Celsitudinem Dominorum Ordinum Generalium juxta tenorem *fœderum* ante hoc *cum aliis* Regibus, Principibus, Rebuspublicis, aliisve Confœderatis *factorum*, illis Fœderatis *auxilio venire* aut de ferendo eo fuerint solliciti, antequam de auxilio ex præscripto hujus Fœderis ferendo requirantur, *eo casu* uterque officio satisfecisse judicabitur, *si dimidium subsidii quatuor millium Militum numerum* aut ad dictum in priori Articulo modum æquivalens præstiterit.

V.

Cum alterniter Confœderatorum requisitus, fuerit super præstando auxilio, dabitur ipsi *sufficiens spatium* temporis, illud preparandi, *trium videlicet mensium* ab insinuatione requisitionis numerando, quibus præteritis auxilium promptè & sine omni morâ submittetur.

VI.

Quod si contingat Sacram Regiam Majestatem aut Celsitudinem Dominorum Ordinum Generalium in *Propriis Regnis ac Provinciis hostiliter infestari*, Ita ut Sacra Regia Majestas & eorum Celsitudo infestationem illam pro vero bello habeant, cui avertendo status rerum illius Confœderati, qui tali bello impetitur, dicta auxilia vel tota, vel partem eorum præstare non permittat, is qui taliter infestatus est *non tantum non obligabitur* durante illâ invasione promissa auxilia præstare; *verum*

etiam, si quæ missa sunt, post significationem tribus mensibus ante factam, poterit revocare.

In robur ac certitudinem horum pactorum, utrinque conventorum, bina ejusdem tenoris Exemplaria Confœcta & nomine Sacræ Regiæ Majestatis Sueciæ par Ejusdem Deputatos, & nomine Celsitudinis Dominorum Ordinum Generalium Fœderati Belgii per eorundem Legatos subscripta atque sigillorum eorum impressione & appensione firmata sunt. Stockholmæ die prima mensis Septembris, filo Regni, Anno supra *Millesimum Sexcentum quadragesimo.*

Alsoo in de naem, en door 't gebiedt van de Serenissime en machtigste Vorstin en Vrouw, Vrouw *Christina*, door Gods genade Koningin en Erf-Vorstin der Sweden, Gotthen en Wandelen, Groot Vorstin van Finland, Hertogin van Esthon en Carellen, en Vrouwe van Ingryen, &c. van d'een, en in de naem en door 't gebiedt der Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden van d'andere zyde, tot *verzekering van de vryheyt der Scheep-waert en Koophandel in d'Oost en Noort-Zee*, en tot d'onderhoudingh van de seeckerheyt der Koninckrijcken, Lantschappen en Onderfaten van weerzyden een onderlingh Verbont gemaect en vernieuwt is, gelijk sulcks blyckt uyt d'instrumenten, solemnelijck gemaect door de Raedts-heeren van hare Konincklijcke Majesteit, en 't Koninckrijk van Sweden, tot dese handel specialijck gedeputeert, te weten de doortlichtigste vermaertste, treffelijckste, en edelmoedigste Heeren, de Heeren *Axelius Oxenstern*, Cancelier van 't Koninckrijk van Sweden, en Provinciale Rechter der westelicke Norlanden, en van Laplant, vry Baron in Kymith, Heer in Fyholm en Tydoen, Ridder; De Heer *Iohan Skytte*, Preses van 't opperste Recht in 't Gotsche Koninckrijk, en Provinciale Rechter van 't noorderlijck Finlant, en vry Baron in Duderhof, Heer in Gronfoo, Stromfrum en Skyttholm, Ridder; De Heer *Claudius Flemmingus* Admirael, opperste Castelleyn van Stockholm, en Provinciale Rechter van 't suyderlijck Finlant, Erf-Heer in Mornas en Wilnas; en de Heer *Ioan Oxenstern*, Raet van 't Cancelare Collegie, vry Baron in Kymith, Heer in Horningsholm en Tulgarn van d'een zyde: en door de Ambassadeurs der Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden in Sweden, oock met genoegsame macht en bevel tot dese handeling verfort, te weten de doortlichtigste, treffelijckste en Edelmoedighste Heeren, de Heer *Willem Boreel*, Heer van Duynbecke en Westhoven, Heer van 't Ambacht in Domburgh, Raet en Pensionaris der Stadt Amsterdam; de Heer *Albert Sonck*, Ridder, Oudt-Burgermeester, Schout van de Stadt en 't Lant van Hoorn, in de generale Vergaderingh der Vereenighde Nederlanden in de naem van de Provincie van Holland en West-Vrieslandt gedeputeert; en de Heer *Eppe van Alva* in Iellum, Grietman van Barderdeel in Vrieslandt: gelijk onderling, naer het tweede Articul van dit verbont, verdragen is dat door d'onderlinge vlyt der beyde Bontgenooten de geen, die de vryheyt van de Scheep waert en Koophandel der Bont-genooten geturbeert en belast heeft, *door minnelijcke redenen overreed sal worden* de Scheep-waert en Koop-handel in de voorgaende vryheyt en veyligheyt te stellen, en, indien hy dese minnelijcke aenspraeck verwerpt, dat sy dan de vryheyt van de Koop-handel en Scheep-waert in de geseyde Zeen sullen beschermen met alle krachten, soo te Land als ter Zee, tot dat het ooggemerck van 't Verbont verkregen is, naer dat over die krachten, en over de middel, tot uytvoering van de saeck dienstigh, tusschen de Geconfedeerde verdragen sal zijn; soo is oock in het derde Articul beloofd dat, indien na de beslechting van dese twiift, gebeurt dat een der beyde Bont-genooten van de geen, die te voren verongelijck heeft, sedert om eenige andere voorgewende oorlaeck of schijn *met Oorlog aengetalk wort*, d'ander der Bont-genooten gehouden sal zijn, door minnelijcke vlyt en tusschen-spraeck, met behouding der rechten van sijn Bont-genoot, d'Oorlog te voorkomen: en indien dit door dese middel niet afgeweert kan worden, soo sal d'een d'ander te Landt en ter Zee met alle krachten tegen die vyant helpen, tot dat de verongelijckte Bont-genoot voldaan sal zijn, gelijk men in de bystandt,

standt, en in de middelen, tot uytvoering van de saeck, onderling verdragen sal hebben. Maer in 't vierde Articul is van weerszijden verdragen dat, soo 't gebeurt dat een der beyde Bondt-geenoten om andere oorsaken in Oorlogh wort bedraeyt tegen andere Koningen, Vorsten, Gemeenten, of Machten, sonder dat men sulcks met minnelijcke redenen kan beslechten, yder der Bondt-geenoten gehouden sal wesen *zijn Bondt-geenoot, ten Oorlogh bereyt, te secoureren*, alleenlijck, gelijk specialijcker verdragen is, of noch verdragen kan worden, met behoudenis en uytsondering van 't geen, dat in 't voorgenoemde Articul gereserveert is. *Dieshalven*, op dat aen dit verdragh, in 't voorverhaelde vierde Artikel generalijck begrepen, dadelijck en warelijck voldaan sou worden, so is tusschen de voorgenoemde Gedeputeerden van hare gewyde Konincklijke Majesteit van Sweden, en d'Ambassadeurs der Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, uyt kracht van hun ontfange Brieven en beveelen, tot ratificatie van hun Principalen *gekandelt, beloofst en geslooten, in dier voegen gelijk volght.*

I.
De Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden sulden, in tydt van Oorlogh, naer het vierde Articul van het voorige beschreven Tractaet aen hare gewyde Konincklijke Majesteit van Sweden onderstant doen van 4000. *Krijgs-lieden*, die de Heeren Staten, ten dienst van hare Majesteit, op hun kosten sulden onderhouden de geheele tydt van 't Verbont, of so lang, als hare gewyde Koninckl. Maj. dese bystant van nooden sal hebben.

II.
Van d'andere zyde sulden de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, in tydt van Oorlogh, gelijcke onderstant van 4000. *Krijgs-lieden* ontfangen, die op de kosten van hare Majesteit onderhouden sulden worden, geduerende dit Verbont, of soo lang als hun Ho. Mog. die van nooden sulden hebben.

III.
Men moet nochtans dit bewijs van hulp en onderstant in deser voegen verstaen, dat de Bondt-geenoten van weers-zijden *keur sulden hebben om dit gheheel getal, of een deel van 't Krijgsvolck aen te nemen*, gelijk 2 of 3000. en 't ander deel in gelt, munitie, of in andere toerusting ten Oorlogh, Schepen, en foodanige dingen, die tot de toetsel daer af noodigh zijn, of in andere dingen, naer de gelegtheit der saken, en believen van yder der Bont-geenoten, naer dese gestelde schatting, dat *voor de bystant van 1000 Krijgs-lieden, in yeder maent 4000 Rijcxdaelders betaelt sulden worden.*

IV.
Hier aen is wel uydruckelijck dese conditie vast, dat indien 't gebeurt dat haer gewyde Konincklijke Majesteit, of de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, naer d'inhout der *Verbonden*, te voeren met andere Koningen, Vorsten, Gemeenten of andere geconfoereerden *gemaect, tot bystant van die Bondt-geenoten trecken*, of daer toe aengesocht wierden eer men hen om bystant, volgens het voorschrift van dit Verbont verfocht, sy beyde geoordeelt sulden worden hun plicht in dit gheval voldaan te hebben, soo men *de helft van 't getal der Krijgs-lieden, tot onderstant geschickt, of de helft van gelijcke somma, in 't eerste Articul aengewesen, te voorichijn brengt.*

V.
Indien een der beyde Bont-geenoten aengesocht wiert om bystant te bewysen, soo sal aen hem genoeghaeme tydt van dicke bereyden gegeven worden, te weten van drie maenden na d'insinuatie van 't verfoeck, nae verloop van dewelcken de bystant vaerdighlijck, en sonder eenige vertoevingh gesonden sal worden.

VI.
Maer indien 't gebeurt dat haer gewyde Konincklijke Majesteit, of de Ho. Mog. Heeren Staten Generael in *hun eygen Koninckrijck en Landschappen wyandelijck gemoeyt en aengetast wierden*, foodanigh dat hare ghewyde Konincklijke Majesteit en hun Ho. Mog. dese moejenis en aentastighing voor een ware Oorlogh hielden, om dewelcke af te weeren de staet der dingen van die Bondt-geenoot, die met foodanigh een Oorlogh aengetast wordt, niet toelaet de geseyde bystant, of gheheel, of een deel daer af te bewysen, soo sal de geen, die foodanigh ge-

moeyt is, *niet alleenlijck niet verplicht zijn*, geduerende dese inval de beloofde bystant te bewysen; maer indien'er bystant ghesonden is, die *mogen weer roepen* na de bekent-maekingh van drie maenden, te voeren gedaen.

Tot bevestigingh en verseeckeringsh van dit Verbont, van weer zijden verdragen, zijn twee exemplaren van gelijcke inhoudt gemaect, en in de naem van hare gewyde Koninckl. Maj. van Sweden door des selfs Gedeputeerden, en in de naem van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden door der selver Ambassadeurs ondertekent, en met d'indruck en aenhangh van hun Zegels bevesticht. Te Stockholm, op d'eerste dagh van de maent September, naer de Stijl van 't Rijck, in 't laer 1640.

Hier na volghde de Ratificatie der Koninginne / Doog Tutores & Regni Sueciae Administratores ondertekent tot Stockholm den 10 Mey 1641. gelijck oock de Ratificatie van haer Ho. Mog. op sijner tijdt daer te gen uptgewisselt ende gevolgt is.

In 't begin van November 1640. quam d'Ambassadeur la Thuillerie inden Page / van wiens besendinge sijnde booggekomen nabolgende Memorie: heb ghebacht / ten propooste / deselve hier te stellen als sijnde essentieel op het stuck der Vrede-Handelingh: ende om te beletten dat die niet mocht gheschieden affsonderlijck.

Memoire donné au Sieur de la Thuillerie Conseiller du Roy en ses Conseils s'en allant en qualité d'Ambassadeur en Hollande 1640.

L'Edit Sieur de la Thuillerie se rendra le plus diligemment qu'il pourra à la Haye, & delà ira trouver Monsieur le Prince d'Orange en son Armée.

Il doit sçavoir, que le principal bur de son Voyage est d'empescher la Treve & les Negotiations qui se pourroient faire à cette fin, Mais il ne doit pas le faire connoistre ny tesmoigner que nous apprehendons que Messieurs les Estats ny Monsieur le Prince d'Orange soient capables de prendre une telle resolution, *si contraire a leurs Traités, à leur honneur, & a leurs Interests*: si cependant il descouvre qu'il se fasse ou qu'on pense à quelque negociation, c'est lors qu'il doit esclatter comme il faut.

Le pretexte du Voyage dudit Sieur de la Thuillerie doit estre que le Roy n'a pas voulu laisser d'avantage Messieurs les Estats sans un Ambassadeur, & qu'il a voulu en l'envoyant presentement se servir de cette occasion pour les consoler de ce que leurs Armées n'ont pas reussi cette année; & non pour se plaindre de ce qu'elles n'ont pas fait tout ce qu'avoit esté promis à la Majesté, qui ne doute point que Monsieur le Prince d'Orange n'ayt fait tout ce que luy a esté possible pour avoir un bon succès en ses desseins.

En suite ledit Sieur de la Thuillerie fera connoistre à Messieurs les Estats & à Monsieur le Prince d'Orange la ferme resolution que le Roy a de continuer fortement la Guerre, jusques a ce que ses Armes & de ses Alliés contraignent les Ennemis a venir à une *bonne paix*; à laquelle tous les interessés trouvent raisonnablement leur compte.

Si à ce propos Messieurs les Estats ou Monsieur le Prince d'Orange luy font connoistre, que leur Estat a besoin d'estre secouru d'argent pour pouvoir maintenir puissamment la guerre: ledit Sieur de la Thuillerie respondra, qu'il ne doute point, que le Roy ne tesmoigne toujours sa bonne volonté à Messieurs les Estats en tout ce qui luy sera possible, mais qu'augmentant tous les ans ses despenses pour faire puissamment la guere, qu'il soustient de tous costés, & au dedans & au dehors de son Royaume, il semble qu'il est moins raisonnable d'en pretendre de ses coffres, que par le passé, particulièrement par Messieurs les Estats qui ont estimé de faire resoudre M^ajesté à la rupture, qu'en cette consideration le Traitté 1635. les oblige à faire la guerre à leur despens sans aucun secours d'argent: il montrera, qu'aussi est-il vray, que depuis l'ouverture de la guerre faite en 1635.

on n'a jamais donné aucun secours d'argent, qu'en considération des efforts extraordinaires, qu'ils se sont obligés de faire pour des desseins particuliers plus grands que ceux que leur portée, & leur puissance leur pourroient permettre d'entreprendre.

Après une telle réponse, ledit Sieur de la *Thuillerie* leur dira que ce qu'il leur dit luy est (suggéré par la connoissance qu'il a des affaires, & non par un ordre précis qui luy ayt esté donné d'en juger ainsi : sa Majesté ny son Conseil n'ayant pas prévu que ceste demande luy peut estre faite, ains au contraire pense qu'elle ne se feroit pas. Messieurs les Estats se resolvans plustost a satisfaire à l'obligation de leurs Traités en continuant la guerre selon leur portée & leur puissance qu'à entreprendre des desseins, qui pour estre trop grands puissent plus facilement ne réussir pas ; ainsi qu'il leur est arrivé cette année. Cependant il leur tesmoignera qu'ils peuvent escrire à la Cour ce qu'ils estimeront à propos pour le bien commun en charger leur Ambassadeur, ou mesmes en envoyer un Extraordinaire si bon leur semble; les assurant que celui qui viendra d'eux fera bien reçu de sa Majesté & de son Conseil.

Ledit Sieur de la *Thuillerie*, connoist que Monsieur le Prince d'Orange marche de bon pied, & desire par la continuation de la guerre tascher de se parer l'année, qui vient, du malheur qui luy'est arrivé en la pretente, il n'oubliera rien de ce qu'il pourra pour le confirmer avec adresse en ses bons desseins.

Mais s'il connoissoit qu'il eut d'autres pensées & qu'il fut enclin à se porter à quelque Traité secret avec les Ennemis, il taschera de reconnoistre ceux qui ont des meilleurs sentimens dans le Corps des Estats (où il ne peut, qu'il n'y en ayt beaucoup d'affés judicieux pour veoir que *se separer de la France est se perdre*) & les fera agir autant, qu'il pourra à ces fins qui son ceiles de leur Estat propre.

Cependant il se conduira en cette occasion avec tant d'adresse & de prudence que Monsieur le Prince d'Orange n'ait pas subject d'en prendre des ombrages qui le puissent porter à une mauvaise resolution.

Il peut faire valoir auxdits Sieurs Estats en General & a chacun d'eux en particulier les grandes assistances qu'ils ont toujours reçues de la France, leur faire connoistre la fermeté avec laquelle elle est demeurée attachée à leurs interets, l'avantage & la seurere qu'ils auront de s'y tenir unis, & leur ruine inevitable s'ils s'en separent.

Ledit Sieur de la *Thuillerie* aura Copie des Traités faits entre le Roy & lesdits Sieurs Estats depuis l'année 1634. jusques à l'année dernière ; par lesquels il verra, quelles sont les obligations de part & d'autre, & apportera tout ce que dependra de luy pour faire, qu'ils soient exactement observés du costé desdits Sieurs Estats, comme sa Majesté fera du sien.

Le dernière Traite s'est passé entre Monseigneur le Cardinal & Monsieur le Prince d'Orange : par les termes duquel ledit Sieur de la *Thuillerie* verra que le Roy a fait beaucoup au delà de ce que S. E. avoit promis au nom de sa Majesté & que Monsieur le Prince d'Orange se peut dire avoir presque manqué en tout ce à quoy il estoit obligé, n'ayant fait autre chose, que de tenter le passage des Canaux, qui sont auprès de *Bruges*, sans executer le dessein qu'il avoit proposé, ny combattre les Ennemis qui s'y sont opposés, ainsi qu'il s'estoit engagé de faire.

Si Monsieur le Prince d'Orange parle audit Sieur de la *Thuillerie* de certains discours, qu'il a dit au Sieur d'*Estrades* qu'on avoit tenus de luy à la Cour, il l'assurera, que ce sont des rapports faits malicieusement & à dessein de le piquer : Et que sa Majesté & S. E. ont toujours esté fort esloignés de telles pensées : Et luy fera connoistre, qu'il est trop instruit des choses du Monde, pour ne sçavoir pas, que les mauvais succès sont toujours suivies de mauvais discours : que le Roy mesme ny ses Ministres n'en sont pas exempts dans son Estat, ou il est impossible de contenir des milliaffes des Langues.

Ledit Sieur Ambassadeur doit sçavoir, que l'*Esprit dudit Sieur Prince d'Orange est fort converti*, & qu'il a un soin

tout particulier de chacher ses intentions : c'est pourquoy il s'estudiera particulièrement à les penetrer pour juger si les assurances, qu'il luy aura données de la part du Roy l'auront remis en l'affiette qu'il faut.

Les habitudes particulieres que ledit Sieur d'*Estrades* a eu auprès de Monsieur le Prince d'Orange, depuis quelques années, pourront beaucoup ayder audit Sieur Ambassadeur à connoistre l'humeur en laquelle il sera.

Ledit Sieur Ambassadeur doit sçavoir, que ledit Sieur d'*Estrades* a eu cy-devant ordre de faire instance audit Sieur Prince d'Orange, qu'il ne mette point son armée en Garnison qu'au mois de Novembre : sur quoy il apprendre dudit Sieur d'*Estrades* ce que Monsieur le Prince aura répondu, & verra s'il sera besoin de luy faire derechef la mesme instance, afin qu'il donne parole positive sur ce sujet.

Le Roy desire cela dudit Sieur Prince & des Messieurs les Estats sur les avis que sa Majesté a eus que le Cardinal Infant a dessein de faire quelque effort vers la fin de la Campagne, & de joindre pour cet effet à l'Armée qu'il a vers ces quartiers cy, celle du Comte de *Fontaine* : ce qu'il pourroit faire aisément, si ledit Sieur Prince mettoit son Armée dans les quartiers d'hiver plustost que ledit mois de Novembre. C'est le moins que sa Majesté puisse esperer de luy après l'assistance Extraordinaire qu'il a reçu de la France : ledit Sieur de la *Thuillerie* pourra faire la mesme instance à Messieurs les Estats, mais s'il apprend dudit Sieur d'*Estrades* que Monsieur le Prince d'Orange luy ayt promis de faire sur ce sujet ce que le Roy desire, il n'en faudra doint parler auxdits Sieurs Estats.

Si on parle audit Sieur de la *Thuillerie* des bruits qui ont courru d'un Traité avec l'*Evesque de Bois le Duc*, il dira que la meilleure réponse qu'il puisse faire & la plus sensible punition, qu'eussent peu recevoir les Espagnols d'un tel artifice, est la prise d'*Arras*, le mal que les Espagnols reçoivent en Italie des Armes du Roy, & le combat de la Flotte des Indes par le Marquis de *Brezé*.

En suite il leur pourra dire que le Roy a evité peut-estre une pareille artifice des Espagnols par le refus qu'il a fait depuis le Siege d'*Arras* d'un Passeport pour Frere *Jean de St. Augustin* Confesseur du Cardinal Infant qu'il vouloit envoyer en Espagne.

Ledit Sieur de la *Thuillerie* leur representera, que tant s'en faut qu'ils ayent lieu de prendre aucun ombrage, qu'au contraire il n'y a rien que sa Majesté ne fasse pour avancer les affaires de la cause commune.

Qu'en cette consideration elle a envoyé depuis peu *M. Mazarini* pour assister à la Capitulation de *Thurin*, si Dieu le met entre les mains du Roy, & faire en sorte, s'il se peut, qu'on ne gagne pas seulement la Ville mais encore si entierement le Prince *Thomas* qu'il se joigne ouvertement aux Armes du Roy contre les Espagnols.

Ledit Sieur de la *Thuillerie* aura un soin particulier de bien vivre avec Madame la Princesse d'Orange, & de la flatter autant qu'il luy sera possible sans faire neantmoins aucune bassesse.

Ledit Sieur de la *Thuillerie* aura un soin particulier d'asseurer à Monsieur le Prince d'Orange de l'affection de S. E. & de l'estime qu'il fait de sa personne, qui est telle qu'il aura peu remarquer luy mesme, que bien que la difficulté du nemps ayt empêché S. E. de satisfaire à ce à quoy il s'estoit obligé par le Traité de l'année passée fait avec sadite E. elle n'a pas voulu cependant manquer à faire payer le troisieme quartier selon qu'il estoit porté par ledit Traité, Il assurera aussi Madame la Princesse d'Orange de l'affection & du service de Monsieur le Cardinal.

Ledit Sieur de la *Thuillerie* sçaura que ledit Sieur Cardinal est encores en penée de faire payer le 4. quartier : ce que rien n'en peut empêcher si ce n'estoit que Monsieur le Prince d'Orange prit tout à fait le contre-pied des affaires de France, comme s'il mettoit en Garnison son Armée, auparavant la fin du mois d'Octobre.

Il sera de la prudence dudit Sieur de la *Thuillerie* de prendre garde que Messieurs les Estats ou Monsieur le Prince d'Orange ne veulent donner des faux ombrages, de la Trêve, pour porter le Roy plus aisément au secours

qu'ils desirerent de luy: en telles occasions ledit Sieur de la Thuillerie aura à battre froid, & leur tesmoigner que ce n'est pas chose que le Roy puisse apprehender, sachant bien qu'ils ont trop d'honneur pour faire aucune chose contre leur parole, & leur engagement. Et qu'ils sont trop bons Politiques pour se repaier d'une puissance, qui seule est capable de les proteger.

Il est important que ledit Sieur de la Thuillerie fasse doucement sentir à Monsieur le Prince d'Orange, qu'on a eu quelque connoissance de Sedan, que Monsieur de Bouillon se mettant dans quelque negociation avec les Espagnols sous pretexte & sous le nom de ses Hostes tint lesdits Espagnols en esperance de quelque Traité d'une Trefve secrette avec Messieurs les Estats & ledit Sieur Prince: que le Roy tient pour chose assuree, que Monsieur le Prince d'Orange ne sçait rien de ce procedé duquel sa Majesté a estimé qu'il doit d'autant plus estre averty, afin qu'il y remédie, ainsi qu'il l'estimera plus à propos.

Ledit Sieur Ambassadeur representera à Monsieur le Prince d'Orange & à Messieurs les Estats, suivant la proposition qui fut faite icy l'année passée par le Sieur d'Estades de la part de Monsieur le Prince d'Orange, que le vray moyen de ruiner les Ennemis, dans le Pays Bas est, d'empêcher qu'ils recoivent des bleds par Mer à Dunquerque; sa Majesté considerant de plus en plus l'utilité d'une telle Proposition principalement maintenant que pour la prise d'Arras, & la ruine des environs d'Ayré ils sont privés des commodités qu'ils tiroient de leur meilleur Pays. Elle se resout, si Messieurs les Estats veulent avoir un soin particulier d'empêcher ladite entrée des Bleds de te tenir de la part 8. ou 10. Fregattes à Calais pour cette fin.

Or comme c'est une despence nouvelle, que sa Majesté n'a point faite jusques à present, elle estime qu'elle doit estre considerée par Messieurs les Estats comme un nouvel effect de la bonne volonté, qu'elle a pour la cause commune, à l'esgard dequoy ils voudront augmenter le nombre de Vaisseaux qu'ils ont accoustumé de tenir devant Dunquerque, & les rendre plus soigneux que par le passé pour empêcher l'entrée & la sortie de ce port.

Ledit Sieur de la Thuillerie assure Messieurs les Estats, qu'au cas qu'ils prennent cette resolution, le Roy donnera ordre particuliere aux Gouverneurs de Calais & de Boulogne de les assister de tout leur pouvoir, & de secourir les Vaisseaux Hollandois, ainsi que ceux mesme de sa Majesté dont ils ont desja reçu des preuves si avantageuses qu'ils connoissent bien que sans l'assistance de Monsieur le Comte de Charrot, il leur a esté impossible de gagner la Bataille Navale qui signalera en tout temps leur Estat.

Les Espagnols ont fait expedier à l'instance de la Republique de Venise un saufconduit sous le nom du Cardinal Infant, pour ceux que Messieurs les Estats voudront envoyer à l'Assemblée de Cologne, duquel saufconduit Copie sera donné audit Sieur Ambassadeur.

La forme de saufconduit ne satisfait pas entierement lesdits Sieurs Estats, particulièrement en ce que, ceux qu'ils enverront audit lieu de Cologne n'y sont pas qualifiés ou Ambassadeurs, ou Deputés Plenipotentiaires ou bien Deputés seulement.

Quant à ce qui est de la qualité d'Ambassadeurs, ou leur, a fait comprendre, que ce n'est pas chose necessaire: ceux que le Roy & les autres enverront n'estans aussi qualifiés dans les saufconduits d'Espagne & du Roy de Hongrie, & dépendra de leurs maîtres de les qualifier comme ils aviseront.

Pour ce que est de celle de Deputés Plenipotentiaires, ils ont raison d'y insister, puis que le Cardinal Infant a donné cette qualité dans des pareils saufconduits aux Deputés des Princes & Villes d'Allemagne Alliéés du Roy.

Neantmoins on a essayé de faire voir auxdits Sieurs Estats qu'ils peuvent accepter le saufconduit du Cardinal Infant, sans faire cet difficulté, par ce qu'il traite dans le saufconduit ceux qu'ils enverront à Cologne, de mesme sorte que ceux qui y seront envoyés par le Roy d'Espagne, observant egalité en cela entre luy & eux, ainsi que le Sieur Ambassadeur connoitra par la lecture

dudit saufconduit ce qui semble devoir satisfaire lesdits Sieurs Estats.

Ils n'ont pas tout à fait rejeté cette raison; Monsieur le Prince d'Orange ayant donné quelque intention, qu'en cas qu'il ne tient plus qu'à l'envoy des Deputés des Messieurs les Estats à Cologne, que l'on n'y traitast de la Paix, ils se pourroient servir dudit saufconduit en la forme qu'il est; mais cependant ils ne pouvoient pas tesmoigner qu'ils l'acceptent, veu qu'au contraire ils pretendent que la qualité d'Ambassadeurs ou Deputés Plenipotentiaires, doit estre employée.

Sur cela ledit Ambassadeur n'a rien à faire, n'estant pas à propos qu'il se mesle en cette affaire, pour ne donner lieu de croire auxdits Sieurs Estats que le Roy voulut qu'ils se contentassent des choses qu'ils estiment aller à la diminution de la dignité Souveraine. Il doit neantmoins estre informé de ce que dessus touchant ledit saufconduit & de raisons qui peuvent induire Messieurs les Estats, à s'en contenter en cas qu'il fut impossible d'en avoir un autre qui fut necessaire qu'ils envoyassent à Cologne.

Fait à St. Germain en Laye, le 17. Septembre 1640. Signé Louis, & plus bas Bouthillier.

Memorie gegeven aen de Heer de la Tuillerie, Raets-Heer van de Koning in sijn Raden, voor Ambassadeur naer Hollandt treckende in 't Jaer 1640.

DE geseide Heer sal sijn op 't spoedigste, dat hy sal kunnen, in den Hage begeven, en van daer recht by mijn Heer de Prince van Orangie in sijn Heyr gaen.

Hy moet weten dat het principaelle oogmerk van sijn reys is, de Treves te beletten, en oock de Handelingen, die tot dit eynde ghemaect kunnen worden; maer hy moet niet betoonen of te kennen geven, dat wy vreesen, dat mijn Heeren de Staten, noch mijn Heer de Prince van Orangien capabel zijn om foodanigh een beslyt te nemen, soo srydigh met hun Tractaten, met hun eer, en met hun Interesten. Indien hy ondertuschen bespeurt dat men eenige Handelingh doet, of daer op denckt, soo moet hy dan uytbarsten gelijk 't behoort.

De pretext en deck-mantel, van de reys des gheseyde Heer de la Tuillerie sal zijn, dat de Koning mijn Heeren de Staten niet langher heeft willen laten sonder een Ambassadeur, en dat hy hem verferkende, ghewilt heeft tegenwoordiglijk dese gelegentheyte gebruycken, om hen te vertroosten van dat hun Heyren in dit Jaer geen geluk hebben gehad, en niet om sijn te beklagen van dat sy niet al 't geen gedaen hebben, 't welck aen sijn Majest. beloost was, die niet twyfelt of mijn Heer de Prince van Orange hoest al 't geen gedaen dat hem mogelijk was, om een goet succes en gevolgh in sijn desceynen te hebben.

De gheseyde Heer de la Tuillerie sal een gevolgh van mijn Heeren de Staten, en aen mijn Heer de Prince van Orangien vertoonen de vaste resolutie, die de Koning heeft, om sterckelijck d'Oorlogh te continueren en te volharden, tot dat sijn en sijn Bondgenooten wapenen de vyanden dwingen tot een goede Vrede te komen, in dewelcke alle de geinteresseerden redelijck hun vernoevingh sullen vinden.

Indien tot dese propoost mijn Heeren de Staten, of mijn Heer de Prince van Orangie aen hem vertonen dat hun Staet van nooden heeft met gelt gecourceert en geholpen te worden, om d'Oorlogh met macht te kunnen uytvoeren; soo sal de gheseyde Heer de la Tuillerie antwoorden, dat hy niet twyfelt of de Koning sal altijd sijn goede wil aen mijn Heeren de Staten in al 't gheen, dat hem mogelijk sal zijn betuygen, en dat, dewijl hy jaerlijcx sijn kosten vermeerderd, om krachtiglijk d'Oorlog te voeren, die hy van alle zyden onderhoudt, buyten en binnen sijn Koninckrijk; het schijnt minder redelijck te wesen sijn Kassen daerom aen te spreken, dan in voorgaende tijdt, insonderheyt door mijn Heeren de Staten, die hoog geacht hebben de Koning tot de rupture en brekingh te doen beslyuten; dat ten desen opzicht het Tractact van 't Jaer 1635. hen verplicht op hun eygen kosten 't Oorloghen, sonder eenige onderstandt van geldt. Hy sal oock toonen, gelijk oock waer is, dat zedert d'opening van d'Oorlogh, in 't Jaer 1635. gemaeckt men noyt geen

onderftand van geldt gedaen heeft, dan uyt inlicht van boven ghewoone en extraordinare pogingen, die fy verplicht zijn te doen, om particuliere deffeynen, grooter dan de genen, die hun macht en vermogen hen fou konnen toelaten aen te vangen.

Na foodanigen een antwoordt fal de Heer de la Tuillerie hen seggen dat het geen, 't welck hy tot hen seght, hem ingegeven en toegekomen is door de kennist, die hy van de laecken heeft, en niet door een precife order, die aen hem ghegeven is om daer af 'oordeelen; dewijl zijn Majesteyt en zijn Raedt niet voorsien hebben dat dese vraegh aen hem soude konnen gedaen worden, maer in tegendeel gedacht heeft dat sy niet gedaen soude worden. Mijn Heeren de Staten resolyerende en besluytende eerder de verplichting van hun Tractaten te voldoen, met d'Oorlogh te continueren en volharden naer hun macht en vermogen, dan deffeynen aen te vangen, die, om dat sy al te groot zijn, lichtelijker niet fullen gelucken, gelijk in dit jaer hen overgekoomen is. Hy sal ondertusschen aen hen betuygen dat sy naer 't Hof moghen schryven 't geen sy tot de ghemeene welstandt dien sijn fullen achten, hun Ambassadeur daer mede belasten, of, indien 't hen goet dunckt, een Extraordinaer Ambassadeur derwaerts te senden, hen verfekende dat de geen, die van hen sal koomen, van sijn Majesteyt, en van sijn Raedt wel ontfangen sal worden.

De Heer de la Tuillerie waet dat mijn Heer de Prince van Orangien oprachtelijk voortgaet, en door de continuatie van d'Oorlogh begeert te trachten om sijn tegen 't naestkomende laer te beschutten van 't onghewal dat hem in 't tegenwoordige laer overgekoomen is. Hy sal niets van 't gheen vergeten, dat hy sal konnen, om hem behadighlijck in sijn goede deffeynen te verstercken.

Maer indien hy bespeurde dat hy andere ghedachten hadt, en tot eenigh secreet Tractaet met de vyanden genegen was, soo sal hy trachten de genen te bekennen, die de beste gevoelen in 't Lichaem der Staten hebben, (daer ongetwyffelt veel en genoegh aanwysingen fullen zijn, om te sien dat sijn van Vranckrijck te scheiden, sijn onder te helpen) en hen, soo veel als hem mogelijk is, tot dese gemercken te doen arbeiden, dewelcke dien van hun eygen Staet zijn.

Hy sal sijn ondertusschen in dese occasie en ghelegentheydt met soo groote behendigheyt en voorlichtigheyt beleyden, dat mijn Heer de Prince van Orange gheen stoffe sal hebben, om ergwaen te vatten, die hem toteen quade resolutie fou konnen bewegen.

Hy kan aen de gheseyde Heeren Staten in 't algemeen en aen yder van hen in 't besonder vertoonen de groote bystanden, die sy altijd van Vranckrijck hebben ontfangen, hen aanwysen de vastigheyt, met de welcke dit Rijk aen hun Interesten vast gebonden is ghebleven, het voordeel en seckerheyt, die sy hebben fullen, soo sy eenigh blyven, en hun onschuwelijcke onderganga, soo sy sijn daer afscheyden.

De gheseyde Heer de la Tuillerie sal Copye van de Tractaten hebben, gemaect tusschen den Koningh, en de gheseyde Heeren Staten, zedert het laer 1634. tot aen het leste; door dewelcke hy sien sal hoedanige Obligatien en verplichtingen van weer-zyden zijn, en alles by brengen, dat hem aen sal staen, om te maecten dat sy naukeurighlijck onderhouden worden van de zyde der gheseyde Heeren Staten, gelijk sijn Majesteyt van sijn zyde sal doen.

Het leste Tractaet is gepasseert tusschen mijn Heer de Kardinael, en mijn Heer de Prince van Orange, door de woorden van welck de gheseyde Heer de la Tuillerie sien sal dat de Koningh veel gedaen heeft boven 't gheen dat sijn Doorluchtighe in de naem van sijn Majesteyt beloodt hadt, en datmen segghen mach dat mijn Heer de Prince van Orange gemanqueert heeft by na in al 't geen daer toe hy verobligeert en verplicht was, niet anders gedaen hebbende, dan d'overtocht der grachten, die by Brugge zijn te versosken, sonder het deffeyn, dat hy voor-gestelt hadt. 'executeren en uyt te vgeren, noch vyanden, die sijn daer tegen stelden, te bestryden, gelijk hy sijn verplicht hadt te doen.

Indien mijn Heer de Prince van Orangien tot de ghe-

seyde Heer de la Tuillerie spreeckt van seckere discouren, die hy tot de Heer d'Estrades gesecht heeft, datmen van hem te Hoofgehouden hadt, soo sal hy hem verfekeren dat dit rapporteren en aenbrengingen zijn, die men malitieuuslijck en boosaerdighlijck verdicht heeft, en om hem te prickelen, en dat sijn Majesteyt, en sijn Doorluchtighe altijd verre van foodanige ghedachten hebben geweest, en aen hem doen bekennen dat hy al te wel onderwisen is in de dinghen des Werelts, om niet te weten dat de quade successen, en uytgangen altijd van quade redenen gevolgt worden, dat de Koningh felt, en sijn Minister niet vry daer af zijn in sijn Staet, daer het onmogelijck is soo veel duysenden van tonghen te bedwingen.

De gheseyde Heer Ambassadeur moet weten, dat de geest van de gheseyde Heer Prince van Orange seer bedeckt is, en dat hy besondere vlijt doet om sijn intentien te bedecken. Dief halven hy bysonderlijck trachten die te deurdringen, om 'oordeelen of de verfekeringen, die hy hem van wegen de Koningh gegeven sal hebben, hem in behoorlijcke stant fullen hebben gebracht.

De besondere gemeensaemheyt, die de Heer d'Estrades zedert eenighe jaren by mijn Heer de Prince van Orange gehad heeft, fullen de gheseyde Heer Ambassadeur veel konnen helpen, om de humeur, in dewelcke hy zijn sal, te kennen.

De gheseyde Heer Ambassadeur moet weten, dat de gheseyde Heer d'Estrades hier te vooren order ghehad heeft, om by de gheseyde Heer Prince van Orangien instantie te doen dat hy sijn Heyr niet in Guarnisoen sal brenghen, dan in de Maent van November: daer op hy van de gheseyde Meer d'Estrades 't geen verstaen sal, dat mijn Meer de Prince van Orange geantwoort sal hebben, en sal sien of het van nooden sal zijn weer de selve instantie aen hem te doen, op dat hy positive belofte op dit subject gaf.

De Koningh begeert dit van de gheseyde Meer Prince en van mijn Meeren de Staten, op d'advysen die sijn Majesteyt gehadt heeft, dat de Kardinael Infant voornemen heeft om eenige pogingh op 't eynde van de Veltocht te doen, en tot dese saeck het Meyr van de Graef van Fonteyne by 't geen, 't welck by naer dese gewesten heeft, te vervoegen: 't welck hy lichtelijck soude konnen doen, soo de gheseyde Meer Prince sijn Meyr in de Winterquartieren voor de gheseyde Maendt van November bracht. Dit is 't minst, dat sijn Majesteyt kan verhoopen na d'extraordinaire bystandt, die hy van Vranckrijck ontfangen heeft. De gheseyde Meer de la Tuillerie sal deselve instantie aen mijn Meeren de Staten mogen doen; maer indien hy van de gheseyde Meer d'Estrades verstaet, dat mijn Meer de Prince van Orangien aen hem beloofd heeft dat hy in dese saeck het geen sal doen, 't welck de Koningh begeert, soo sal hy tot de gheseyde Meeren Staten niets daer afsprecken.

Indien men tot de gheseyde Meer de la Tuillerie spreekt van de geruchten, die gelopen hebben, van een Tractaet met de Biffchop van 's Mertogenbosch, soo sal hy seggen dat de antwoordt, die hy geven kan, en de ghevoelijckste straf, die de Spangiaerden van foodanigh een list konden ontfangen hebben, is de veroveringh van Atrecht, en het quaer, 't welck de Spangiaerden, door de Wapenen des Konings in Italien lyden, en de strijdt der Vloot van Indien, door de Marquis van Bresé.

In ghevolgh sal hy tot hen moghen seggen, dat de Koningh misschien een ghelijcke list der Spangiaerden geschuwt heeft, door de weygeringh, die hy ghedaen heeft, van een Paspoort voor Broeder Joan S' Augustijn, Biecht-Vader vande Kardinael Infant, die hy naer Spangien wilde senden.

De gheseyde Meer de la Tuillerie sal oock aen hen vertoonen dat het soo verre daer af is, dat sy plaets hebben om arghwaen te nemen, datter in tegendeel niets is, 't welck sijn Majesteyt niet soude doen, om d'affairen van de gemeene saeck te bevorderen.

Dat hy om dese oorsaek onlanghs gesonden heeft M. Mazarini, om in de Capitulatie van Thurin t'assisteren, soo Godt hem in des Konings handen stelt, en, indien hy kan, te weegh brenghen, datmen niet alleenlijck de Stadt wint, maer oock dat de Prince Thomaso sijn gheheelijcken opendlijck tegen de Spangiaerden by de Wapenen des Konings voeght.

De gheseyde Heer de la Tuillerie sal particuliere vlijt aenwenden om wel te leven met Mevrouw de Princesse van Orangien, en haer te flatteren, soo veel als hem mogelijk sal zijn, sonder nochtans eenighe nederigheydt te betoonen.

De gheseyde Heer de Tuillerie sal besondere vlijt doen om mijn Heer de Prince van Orangie te verlekere van de goede genegentheydt van sijn Doorluchtighe, en van d'extime, die hy van sijn Persoon doet, die foodanigh is, dat hy self sal konnen bespeurt hebben, dat, hoewel de swarigheydt des tijds sijn Doorluchtigheydt belet heeft het gheen te voldoen, daer toe hy verplicht was door het Tractaet van 't voorgaende Jaer, met sijn Doorluchtigheydt gemaect, hy echter niet heeft willen manquere om het derde quartier te doen betalen, gelijk d'inhoud van 't gheseyde Tractaet mede brenghet. Hy sal oock Mevrouw de Princesse van Orangien verlekere van d'afsectie en dienst van mijn Heer de Cardinael.

De gheseyde Heer de la Tuillerie sal weten dat de gheseyde Heer Cardinael noch in gedachten is van het vierde quartier te doen betalen. Niets sal hem hier in konnen beletten, 'ten waer dat mijn Heer de Prince van Orangien geheelijk de saecken van Vranckrijck tegenstreefde, ghelijck soo hy sijn Heyr in Guarnisoen bracht voor het eynde van October Maent.

Het sal staen aen de voorsichtigheydt van de gheseyde Heer de la Tuillerie, acht te nemen dat mijn Heeren de Staten, of mijn Heer de Prince van Orangien gheen vals bedencken en argwaan van de Treves willen geven, om de Koningh te lichtelijcker te bewegen tot de secours en bystandt, die sy van hem begeeren. In foodanige ghelegentheden sal de gheseyde Heer de la Tuillerie traeghlijck te werck gaen, en hem betuygen dat dit een saeck is, daer voor de Koningh niet heeft te vreesen, wetende dat sy te veel eer hebben, om yets tegen hun woordt, en tegen hun verbintenis te doen, en dat sy al te goede Politijcken zijn, om sijn van een macht af te scheidt, die alleen bequaem is om hen te beschermen.

't Is van belangh, dat de gheseyde Heer de la Tuillerie soetelijck aen mijn Heer de Prince van Orangie doet gevoelen, datmen eenighe kennisse van *Sedan* heeft; dat mijn Heer van Bouillon sijn in eenighe handelingh met de Spangiaerden in hoop houdt van eenighe handelingh van een verborgen Treves met mijn Heeren de Staten, en met de gheseyde Heer Prince; dat de Koningh voorsecker houdt dat mijn Heer de Prince van Orangien niets van desen handel weet, van 't welck sijn Majesteyt gheacht heeft dat hy soo veel te meer behoort veradveteert te zijn, op dat hy daer in remedieert, ghelijck hy dienstigh sal achten.

De gheseyde Heer Ambassadeur sal vertoonen aen mijn Heer de Prince van Orangien, en aen mijn Heeren de Staten, volgende de Propositie, die hier gedaen wierdt in 't voorgaende Jaer door de Heer d'Esstrades, van wegen mijn Heer de Prince van Orangien, dat de ware middel, om de Vyanden in Nederlandt te verdolgen, is te beletten, dat sy gheen Graen ter Zee over Duynkercken ontfangen. Sijn Majesteyt meer en meer considerende de nuttigheydt van een foodanige Propositie, voornamelijck in dese tijdt, in welke sy, om de veroveringh van *Atrecht*, en om de verwoestingh ontrent *Arien*, van de commoditeyten, die sy van hun beste Landt trocken, berooft zijn, besluyt en resolveert, soo mijn Heeren de Staten besondere vlijt willen doen om de gheseyde inkomst der Granen te beletten, dat synen 't wegen hier toe acht of thien Fregatten te Kalis houden.

En alsoo dit een nieuwe koste is, die sijn Majesteyt tot aen dese tijdt nooyt ghedaen heeft, soo acht hy dat sy behoort geconfidereert en aengemerckt te wesen, door mijn Heeren de Staten als een nieuwe uytwerckingh van de goede wil, die hy tot de ghemeene saeck heeft, soo ten opzicht van 't welck, het hen soude believen te vermeerderen het ghetal der Schepen, die sy ghewent zijn voor Duynkercken te houden, en hen naerftiger te maken, dan voor heenen, om d'invaert en uytvaert van dese Haven te beletten.

De gheseyde Heer de la Tuillerie sal mijn Heeren de Staten verseeckere, dat in geval, sy dese Resolutie nemen, de Koningh particuliere order sal geven, aen de

Gouverneurs van Calais en Bouloigne, om hen uyt al hun vermogen by te staen, en de Hollandtsche Schepen te secouere, ghelijck en foodanigh, als de Schepen van sijn Majesteyt, van 't welck sy alrede soo vorderlijcke proeven hebben ontfangen, dat sy wel bekenen, dat sonder de bystandt en 't behulp van mijn Heer de Graef van Charrot, het hen onmogelijck heeft geweest de Scheeps strijdt te winnen, die 't alle tyden hun Staet verheerlijcken sal.

De Spangiaerden, hebben op d'instantie van de Gemeente van Venetien, doen expedieren een Saufconduyt, en Vry-geleyde, onder de naem van de Cardinael Infant, voor de genen, die mijn Heeren de Staten sullen believen naer Keulen te senden, van welck Saufconduyt en Vrygeleyde copy aen de gheseyde Heer Ambassadeur gegeven sal worden.

De forme van dese vry-geleyde voldoet niet gheheel de gheseyde Heeren Staten, besonderlijck hier in, dat de genen, die sy naer gheseyde plaets van Keulen sullen senden, daer in niet gequalificeert zijn voor Ambassadeurs, of voor Volmachtighe Gedeputeerden, of alleen Gedeputeerden.

Wat het geen aengaet, 't welck de qualiteyt van Ambassadeur berreft, men heeft hen doen verstaen dat het gheen noodsaeckelijck dingh is, dewijl de genen, die de Koningh en d'andere senden sullen; in de vry-geleyden van Spangien, en van de Koningh van Ongheren oock niet gequalificeert zijn, en aen hun Meesters sal bestaen hen foodanigh, als sy goet vinden sullen, te qualificeren.

Wat de qualiteyt van Volmachtighe Gedeputeerden aen gaet, sy hebben reden om daer op aen te houden, vermits de Cardinael Infant, dese qualiteyt in ghelijcke vry-geleyden, aen de Gedeputeerden der Steden en Vorsten van Duytslandt, des Konings Geallieerden heeft gegeven.

Niet-te-min heeftmen gepooght aen de gheseyde Heeren Staten te vertoonen dat sy de Saufconduyt en Vry-geleyde van de Cardinael Infant mochten aen-nemen, sonder dese swarigheydt te maecken, om dat hy in de vry-geleyde de genen, die sy naer Keulen sullen senden, op een selve wyse handelt, als de genen, die door de Koning van Spangien derwaerts ghesonden sullen werden; daer in ghelijckheydt, tusschen hem en hen observerende, ghelijck de gheseyde Heer Ambassadeur sal bekennen door 't lesen van de gheseyde vry-geleyde; 't welck, ghelijck het schijnt, de gheseyde Heeren Staten behoort te vernoeget en voldoen.

Sy hebben dese reden niet gheheel verworpen; mijn Heer de Prince van Orangien eenige intentie ghegeven hebbende, dat in gheval het niet meer houdt, dan aen 't senden der Gedeputeerden van mijn Heeren de Staten naer Keulen, om daer van de Vredete handelen, sy de gheseyde vry-geleyde in de forme, gelijk hy is, souden mogen gebruycken. Maer ondertusschen konden sy niet betuygen dat sy haer aennemen, dewijl sy in teghendeel pretenderen dat de qualiteyt van Ambassadeur, of Volmachtighe Gedeputeerde daer behoort ghebruyckt te worden.

Hier over heeft de gheseyde Ambassadeur niet te doen, dewijl het niet gheraden is, dat hy sijn in dese saeck menght, om aen de gheseyde Heeren Staten gheen plaets van gelooven te geven, dat de Koningh wilde dat sy sijn souden vernoeget met de dingen, die sy achten te strecken tot verminderingh van hun Souvereyne Waerdigheydt. Hy moet nochtans geïnformceert zijn van 't voorverhaelde, aengaende de gheseyde vry-geleyde, en van de redenen, die mijn Heeren de Staten konnen bewegen, om sijn daer mede te vernoeget, in geval dat het onmogelijck was een ander te krygen, die nootsaeckelijck was dat sy naer Keulen souden senden.

Gedaen te St. Germeyn in Laye, den 17. September, 1640.

Geteckent

Louys.

en Leger

Bontbillier.

In february 1641. is weder ghemaeckt 't volgendē Tractaet met Vranckrijck.

I.

SA Majesté assistera durant la presente année 1641. lesdits Sieurs les Estats Generaux de la somme de douze cens mil livres, laquelle lesdits Sieurs les Estats employeront effectivement à l'entretien des gens de guerre extraordinaires qui sont desja & pourront estre levés: En sorte que ladite somme de douze cens mil livres ne pourra estre divertie à aucun autre usage: ce que ledits Sieurs les Estats promettent de bonné foy & maintiendront Religieusement afin d'attaquer plus aysement les Ennemis par toutes voyes & moyens à eux possibles.

II.

Sa Majesté fera bailler pour ledit argent des assignations qui seront bonnes & au contentement de celui qu'il plaira auxdits Sieurs les Estats autoriser en France sur ce subject, pour estre effectivement acquittée dans Paris dans le cours de la presente année: Le payement s'en fera en trois termes; sçavoir, quatre cens mille livres lors de la Ratification respectice du present Traitté, quatre cens mil livres dans le mois de Juin prochain, & les autres quatre cens mil livres dans le mois de Septembre ensuivant.

III.

Moyennant quoy lesdits Sieurs les Estats s'obligent de mettre leur Armée bonne & forte en Campagne, pour faire une entreprise grandement considerable; Sa Majesté promettant de son costé de mettre pareillement une bonne & forte Armée en Campagne pour faire aussi une entreprise considerable dans le Pays Bas, ou incommoder les Ennemis le plus qu'il luy sera possible.

IV.

Lesdits Seigneurs les Estats consentent que sur ladite somme de douze cens mil livres seront prises & reservées les Penfions des Officiers François, pour estre payées & distribuées sur le pied & de la mesme façon qu'il a esté convenu par le Traitté du 17. Juin 1630. & celui du 14. Avril 1634. Et que celui que lesdits Sieurs les Estats commettront à Paris pour recevoir lesdits douze cens mil livres sera obligé d'y payer & fournir la somme à quoy se montent lesdits penfions sur le dernier terme du payement.

V.

Sa Majesté & lesdits Sieurs Estats ratifieront respectivement les presents Articles dans le terme d'un mois ou six semaines au plus tard.

VI.

Ce present Traitté ne desrogera point aux precedens, faits entre sa Majesté & lesdits Seigneurs les Estats: tous lesquels demeureront en leur force & vigueur pour estre fidèlement & religieusement effectués de part & d'autre.

Pour plus grand esclarcissement du troisieme Article du Traitté passé.

Il a esté convenu que le Roy & les Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas mettront en Campagne chacun un Armée composée de dix huit a vingt mil hommes à pied & de quatre mil cinq cens à cinq mil Chevaux: Que lesdites Armées entreront au premier jour de May au plus tard sans y manquer dans le Pais Bas: Que celle desdits Sieurs les Estats attaquera Gueldres, Hulst, Anvers, ou une autre place de pareille consideration, & que celle de sa Majesté en attaquera aussi une considerable de son costé, ou fera telle diversion en s'avancant dans le Pais des Ennemis, qu'estant obligés de tenir une bonne partie de leurs forces pour s'opposer aux desseins de sa Majesté, Monsieur le Prince d'Orange aye d'autant plus de facilité d'avoir un succès heureux de l'entreprise qu'il fera; bien entendu qu'en cas que l'Armée de sa Majesté ne fasse qu'une simple diversion, elle se mettra en Campagne quatorze jours avant celle desdits Sieurs les Estats. Et au cas qu'il soit resolu que toutes les deux Armées entreprennent des attaques des places, elles se mettront en Campagne en mesme jour precisement sans y faillir sur peine de manquement de foy de part & d'autre.

Lesdits Sieurs les Estats s'obligent de faire passer dans le huitieme du mois d'Avril trente Vaisseaux de guerre bien equipés de deux, trois, quatre, & cinq cens tonneaux

à leurs despens au travers de Calais, pour empescher aux Ennemis de Flandres par Mer. Et au cas que les Armes du Roy attaquent quelque Place sur la coste de Flandres, lesdits trente Vaisseaux demeureront toujours sur ladite coste, tant que l'entreprise durera & investiront par Mer de telle sorte la place assiégée que s'il y eust quelqu'un, soit par les paltermes du Roy d'Espagne, soit par celles de quelque autre puissance que ce puisse estre, qui voulust les assister, sous quelque pretexte que se soit; audit cas lesdits Sieurs Estats s'obligent de faire escorter tous les Vivres qui viendront de la coste de France au lieu où sera l'Armée de sa Majesté, ou de luy en fournir à prix raisonnable si les vents ne permettent pas d'en apporter de France suffisamment, & qu'ils soient bons pour les transporter des Pays desdits Sieurs Estats des Provinces Unies audit lieu ou sera l'Armée du Roy, pour parachever son dessein; auquel sadite Majesté n'engageroit jamais ses Armes sans la confiance qu'elle prend que le contenu au present Article sera fidèlement & punctuellement executé par lesdits Sieurs les Estats; qui le promettent & s'y obligent sur peine de manquement de foy & d'infaction des Traittés faits par eux avec sa Majesté.

En foy de quoy nous Commissaires & Ambassadeurs en vertu de nos pouvoirs respectifs avons signé ces presentes de nos signes ordinaires, & à icelles fait poser les Cachets de nos Armes. Fait à Paris le quatorzieme Fevrier mil six cens quarante un. Signé Boutthillier & Guillaume de Lyere.

I.

SYN Majesteit sal geduerende het tegenwoordigh Jaer van 1641. de gheseyde Heeren, de Staten Generael, assisteren met de somme van 120000. ponden; de welke de gheseyde Heeren Staten effectivelijck employeren en besteden sullen tot onderhoudingh van Krijgsvolk extraordinair, dat alree geworven is, of noch ghesworven soude mogen worden; in voegen dat de gheseyde somme van 120000. ponden tot geen ander ghebriuyck gediverteert sal mogen zijn: 't welck de gheseyde Heeren Staten oprechtelijck beloven, en religieuselijck sullen onderhouden, om door alle weghen en middelen, die hén mogelijk zijn, de vyanden lichtelijcker aen te tasten.

II.

Sijn Majesteit sal voor de gheseyde somma doen geven Assignatien, die goet zijn, en tot contentement van de geen, dewelcke de gheseyde Heeren Staten sullen believen tot dese saeck in Vranckrijck t'authoriseren, om effectivelijck te Parijs binnen de loop van het tegenwoordigh Jaer betaelt te worden. De betalingh sal gheschieden in drie Termynen, te weten, 400000. ponden, beneffens de respectice Ratificatie van het tegenwoordigh Tractaet, 400000. ponden in de Maent van Junius naestkomende, en d'andere 400000. ponden in de Maent van September daer aen volgende.

III.

Door middel van 't welck de gheseyde Heeren Staten sich verplichten hun Heyr dat goet en sterck is, in 't veldt te brengen, om een Aenflagh, grootelijcx considerabel, te doen; belovende sijn Majesteit van sijn zyde oock een goet en sterck Heyr in 't veldt te brengen, om oock een considerabele aenflagh te doen in Nederlaudt, of de vyanden op 't meest, dat hem mogelijk sal zijn t'incommoderen, of afbreuck te doen.

IV.

De gheseyde Heeren Staten consenteren dat van de gheseyde somma van 1200000. ponden ghenomen en gereserveert sullen worden de Penfionen der Franfche Officieren, om betaelt en gedistribueert te worden op gelijcke voet, en op de selve wyse als verdragen is door het Tractaet van den 17. Junius 1630. en dat van den 14. April 1634. en dat de geen, die de gheseyde Heeren Staten te Parijs sullen committeren, om de gheseyde 1200000. ponden te ontfangen, verplicht sal zijn daer te fourneren en te betalen de somma, tot dewelcke de gheseyde Penfionen belooopen, van de leste Termynen der betalingh.

V.

Sijn Majesteit, en de gheseyde Heeren Staten sullen respectivelijck de tegenwoordighe Artijckelen Ratificeren binnē de tijt van een Maent of 6. weken ten langsten.

Dit

VI.

Dit tegenwoordigh Tractaet sal niets derogeeren of verminderen aen de voorgaende Tractaten, tusschen sijn Majesteit en de gheseyde Heeren Staten ghemaect, alle dewelcken in hun kracht en vigore sullen blyven, om v. n. weer-zijden getrouwelijck en religieuslyck geëffectueert en uyt-gevoert te worden.

Tot meer verklaringh van 't derde Artijckel van 't verleden verdragh:

Is verdragen dat de Koningh, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden yeder in 't veldt sal brengen een heyr bestaende in 18 of 20000 mannen te voet, en van 4500, of van 5000 paerden; dat de gheseyde heyren sonder te missen op d'eerste dagh van May ten langhsten in Nederlandt sullen treden; dat het heyr der gheseyde Heeren Staten aentasten sal *Gelder*, *Hulst*, *Antwerpen*, of eenighe andere plaets van ghelijcke consideratie, en dat heyr van sijn Majesteit oock van sijn zijde een considerable plaets sal aentasten, of, in 't Landt der vyanden intreckende, foodanigh een diversie maecten, dat sy verplicht sullen zijn een groot deel van hun heyrkrachten tot teghenstandt aen de desseyne van sijn Majesteit te houden; op dat mijn Heer de Prince van Oranjen soo veel te meer bequaemheydt sou hebben om een geluckige uytgangh van den aenlagh te verkrijgen, die hy aen vangen sal: wel verstaen zijnde dat ingeval het heyr van sijn Majesteit niet anders doet, dan een *simpele diversie* te maken, het selve sich te velt sal begeven 14 dagen voor dat van de gheseyde Heeren Staten. En in gheval men besluyt dat de beyde heyren aentastingen van plaetsen sullen voornemen, soo sullen sy preciselijck op een selve dag te veldt komen, sonder te falen, op de verbeurten van manquement van trouw van weer-zijden.

De gheseyde Heeren Staten verplichten sich op d'achtste van de maent April 30 *Oorlog-schepen*, wel toegeerust, van 2, 3, 4, en 500 vaten groot, op hun kosten te doen passeren voorby Kalis, om de vyanden d'inkomst van Vlaenderen ter zee te beletten. En in gheval dat het heyr des Konings eenighe plaets op de Kust van Vlaenderen quam aen te tasten, soo sullen de gheseyde 30 *schepen* altijd op de gheseyde Kust blyven, soo langh als d'aenlagh sal dueren, en sullen ter zee de belegerde plaets foodanigh aentasten, dat soo'er yemand was, die, of door de wapenen des Konings van Spangien, of door dien van een andere macht, hoedanigh die oock mocht wesen, hen wilde assistieren, onder hoedanigh een schijn het oock mocht wesen, de gheseyde Heeren Staten in foodanigh een gheval sich verplichten al de lijftocht te doen conveyeren, die van de Kust van Vrankrijk sal komen naer de plaets, daer 't heyr van sijn Majesteit sal zijn, of door een redelijcke prijs lijftocht daer in te bestellen, soo de winden niet toelaten dat men genoegh uyt Vrankrijk derwaerts voert, soo hy goetd is om die uyt de Landen der gheseyde Heeren Staten van 't Vereenicht Nederlandt naer de gheseyde plaets te voeren, daer 't heyr des Konings sal zijn, om haer desseyne uyt te werken; in 't welck sijn gheseyde Majesteit nimmer sijn wapenen souw begeven, sonder de confidentie en 't vertrouwen dat hy heeft, dat d'inhoudt van dit teghenwoordigh Artijckel ghetrouwelijck en naeuwkeurighlijck gheexecuteert en uyt-gevoert sal worden door de gheseyde Heeren Staten, die sulcx beloven, en sich daer toe verplichten, op verbeurte van trouwloosheydt, en van infractie en breekingh der Tractaten, door hem met sijn Majesteit gemaect.

Tot bevestingh van 't welck wy Commissarissen en Ambassadeurs, uyt kracht van onse respectie pouvoirs en macht-brieven, dese tegenwoordigen met onse ghewoone mercken hebben gheteckent, en onse wapenzegels daer aen doen setten. Gedaen te *Parijs*, op den 14. dagh van *Februarius*, 1641. Geteckent *Bouthillier*, en *Willem van Lier*.

Alsoo in 't laetste van 't Jaer 1640. het Ryck Portugal van Koningh Philippus van Spangien is afgefallen ende gekoosen heeft den Hartogh van Bragança; soo heeft de nieuwe Koningh aen desen Staet gesonden het gemeenen Interest tegkens een ghemeen Vyand laten repræsenteren, ende ghedaen maken volgende Tractaet.

DE erbarentheyt heeft geleert / dat Don Philippo den tweeden Koningh van Castilien / met kracht ende ghewalt van de Wapenen / hier bevoorens heeft geimbadeert de kroone van Portugal / ende dien volgens ontset den Hooghtgheestigen / Hooghtgheestigen Koning Don Jan (hier bevoorens Hertoge van Bragança) van het ongetwyffelde recht ende gerechtigheyt omme als wettig ende naeste Erfgenaem vande Hooghtgheestige Vrouwe Dona Catharina, te succederen totte Hooghtgheestige kroone van Portugal / ende hebben de Successoren van den boorz. Koning van Castilien vele Jaren achter den anderen gecontinueert inde gewetdadige occupatie vande meer Hooghtgheestige kroone van Portugal / verzekende Heccoozden ende herdragen van Vriendtschap / correspondentie ende handel / die de Heeren Koningen vande kroone van Portugal altoos met andere Princen ende Nationen in Europa hebben gehad / betoovende den goede Angesetenen en Vasallen van die kroone van der selver Werren / Costumen ende Gerechtigheden / hun daer-en-boven beswarende met ongerechtigheden / onverdajelijcke quellingen / ende verscheyden andere soort en van Opranppe / hun opleggende excessive lasten / die de Koningen van Castilien met ende neffens het patrimonium der Koninglijcke kroone van Portugal hebben verspillt ende geconsumeert / in berrindelijcke ende onbehoorlijcke Oorlogen / waer doog de boognoemde goede Angesetenen ende Vasallen van die kroone gepicqueert ende vertooynt geworden zijnde / hebben na langhe patientie met groote couragie ende voorsichtigheyt / epndelijck het onrechtveerdig en onverdajelijck soek van den Koning van Castilien afgetwoopen / ende haer selven in bypdom herstelt / ende verborgens Communi applausu, den meer Hooghtgheestigen Johan de Vierde tot Koning erweelt / uytgeroepen ende geswooren / ende de Ho. Mo. Heeren Staten Generael oock Passive, wetende de onverdajelijcke Opranppe ende oock sware lasten vanden boorz. Koning van Castilien / oock desselfs boog voornemen om te geraken tot de Monarchie by hem vele Jaren ober gantsch Europa gepretendeert / hebben tot bevoorderinge van het gemeene beste geoozdeelt dienstigh te zijn het loslijck voornemen van den meer Hooghtgheestigen Koningh Don Johan de Vierde te seconderen / ende met den selven te maken ende voltrecken dit tegenwoordigh Tractaet ende Heccoozt / ende mit dien te laten passeren vele ende verscheyde occasien / die sy ander sintz tot haer eppen particulier profit ende nuttigheyt by dese occurrentie van saken / soo aen dese / als aen d'ander zyde vande Linie souden kunnen mesnageren / ende in plaets van dien lieber latent rebivisceren de oude vrientschap / correspondentie ende handel / die tusschen de Heeren Koningen van de kroone van Portugal ende de Nederlanden ober ende weder ober van outz is getweest.

Erstelijck isser beslooten een goet, vast, getrouw ende onverbrekelijck Bestant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantschap, tusschen den Hooghtgheestigen Koning ende de Staten Generael soo ter Zee, andere Wateren ende te Lande, in 't regard van alle Onderdanen ende Inwoonders der Vereenighde Nederlanden, van wat qualiteyt, conditie sy zijn, sonder uytneminge van Plaetsen of Persoonen, als oock van gelijcken ten regarde van alle Onderdanen ende Inwoonders der Landen vanden meer Hooghtgheestigen Koningh, van wat qualiteyt, conditie sy zijn, sonder uytneminge van Plaetsen of Persoonen, die het voor sijne Majesteit tegens den Koningh van Castilien houden, of hier naer

fullen bevonden worden te houden, ende dat in alle plaetsen ende Zeen ten weder-zyden van de Linie, op de conditien en restrictien hier naer respectivelijck verklaert, voordien tijdt van tien jaren: welck Bestant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantschap in de Quartieren van Europa, ende elders gelegen buyten de Limiten van de respectieve Ocfroyen aen die van de Oost ende West-Indische Compagnie hier bevorens van wegen desen Staet respectivelijck verleent, datelijck met het teekenen van dit Tractaet sal inganck nemen.

II.

Ende in Oost-Indien ende alle de plaetsen ende Zeen, gehoorende onder 't distriect van 't Ocfroy by de Heeren Staten Generael aen d'Oost-Indische Compagnie deser Landen een Jaer na dato, dat de ratificatie op dit Tractaet van wegen den Koningh van Portugael hier te Lande sal zijn overghebragt. Maer indien de publicque notificatie van 't voornoemde Bestant ende ophoudinge van alle Acte van Vyantschap, aen eenighe der voornoemde Plaetsen ende Zeen sal zijn gekomen, eerder als het voornoemde Jaer soude zijn verlopen, dat dan een yeder weder-zijds in foodanige Plaetsen ende Zeen respectivelijck van den tijdt af der voorz notificatie sijn sal moeten onthouden van alle Vyantschap.

III.

Des fullen onder het voorz. Bestant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantschap, begrepen worden alle foodanige Oost-Indische Potentaten ende Volckeren, waer mede de Heeren Staten Generael, of d'Oost-Indische Compagnie deser Landen van harent wegen in vrundtschap ende Alliantie zijn, indien sy goedt fullen vinden het seive Bestant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantschap mede in te gaen.

IV.

Ende sal den voorz. tijdt van thien Jaren geduyrende, d'eene op d'ander geen hostiliteyt of aggressien, soo te Water als te Lande mogen plegen. Ende fullen alle Portugesche Schepen uyt Portugael, by last of Commissie des Hooghsigemelten Koningh *Jan de Vierde*, varende na de Plaetsen ende Zeen die het met den telven Koning fullen houden, als oock mede de Schepen van daer nae Portugael keerende, vry ende vranck mogen varen in 't regardt van de Oost-Indische Compagnie deser Landen.

V.

Gelijck mede de Schepen van de selve Ingesetenen deser Landen in haer Voyages, oock niet door de voorz Portugesche en fullen worden gemolesteert.

VI.

Ende sal d'een en d'ander vry ende onbekommert blijven in sijne Tractaten ende Contracten,

VII.

Item de Plaetsen besitten, mitsgaders varen ende zynen handel ongemolesteert exerceren, soo als hy ten tyde ende met de notificatie van het voornoemde Bestant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantschap in Oost-Indien de Plaetsen beseten, effectivelijck gevaren, ende sijnen Handel ge-exerceert sal hebben.

VIII.

Het meer-genoemde Bestant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantschap sal effect forteren voor den tijdt van thien Jaren, in de Plaetsen ende Zeen gehoorende onder 't distriect van het Ocfroy by de Heeren Staten Generael verleent aen de West-Indische Compagnie deser Lande na dato, dat de Ratificatie op dit Tractaet van wegen den Koningh van Portugael hier te Lande sal zijn overghebragt, ende de publicque notificatie van het voornoemde Bestant ende ophoudinge van alle Acten van Vyantschap, voorts aen eenighe der voornoemde Plaetsen ende Zeen respectieve sal zijn gekomen, van welcken tijdt af parthyen weder-zijds in foodanige Plaetsen ende Zeen respectieve sijn fullen moeten onthouden van alle Acten van Vyantschap, wel verstaende, dat binnen acht Maenden na dat de voorz Ratificatie hier te Landen sal sijn overghebragt, men als dan alhier sal handelen met de Kroone van Portugael, hoopende een Vrede in de meer-genoemde Plaetsen ende Zeen, gehoorende onder het voorz. distriect van 't Ocfroy der West-Indische Compagnie, waer toe d'Heer *Tristao de Mendoca Furtado*, Ambassadeur ende Raedts-Heer van

zyne Koninghlijcke Majesteit van Portugael by desen beloof, dat binnen de voorz. acht Maenden na de overlevering van de voorz. Ratificatie van sijne Majesteit, binnen dese Landen fullen komen de noodige Last, Ordre, Instrictie, oock Persoon ofte Persoonen, met Koninghlijcke autorisatie versien, om van den voorz. Vrede te handelen. Doch in cas dat jegens alle verwachtinghe den Vrede niet en soude ghetrossen worden, dat dies niet tegenstaende het meer-genoemde Bestant ende ophoudinge van alle Acten van Hostiliteyt, voor den voorz. tijdt van thien Jaren, in voegen als vooren ende op de Conditien hier na verklaert, volkomen effect sal forteren.

IX.

Die van de West-Indische Compagnie deser Landen, als mede d'Inwoonderen ende Landt-zaten in der selver Conquesten, en, mitsgaders alle die van haer dependeren, van wat Natie, Conditie ofte Religie die oock mochten wesen, fullen hebben ende ghenieten in alle de Landen ende Plaetsen van den Koningh van Portugael, ende tot deselve Croone behoorende, gelegen in Europa, foodanige Commercie, exemptie, vry ende Gerechtigheden, als d'andere Ingesetenen van desen Staet, in kracht van dit Tractaet fullen bekomen ende genieten. Wel-verstaende dat die van de West-Indische Compagnie deser Landen, als mede d'Inwoonderen deser Landt-zaten in der selver Conquesten, mitsgaders alle die van haer dependeren, niet en fullen vermogen uyt Brasilien te brengen in het Koningrijk van Portugael, Suycker, Brasilien-Hout, ende andere Koopmanschappen uyt Brasilien voort komende, gelijk oock mede de Portugysche Natie, als mede d'Inwoonders ende Landt-zaten in der selver Conquesten, mitsgaders die van haer dependeren, oock uyt Brasilien niet en fullen vermogen te brengen binnen dese Provincien ende Landen, Suycker, Brasilien-Hout ende andere Coopmanschappen uyt Brasilien voort-komende.

X.

De Nederlandtsche, als oock de Portugysche Natie, sal d'een den anderen gheduyrende het voorz. Bestant ende Ophoudinge van alle Acten van Vyantschap te hulpe ende te bate zijn na vermogen, daer d'occafie ende toefant van saken sulcks sal vereyschen.

XI.

Alle Forten, Steden, Schepen ende Particuliere Persoonen, 't sy deselve Portugysen ofte andere mogen wesen in Brasilien ofte elders gelegen ende bevonden, dewelcke de Parthye van Castilien by blijven, ofte hier naer onder der selver macht fullen komen, ende fullen niet anders aengesien ende gehouden worden, als voor gemeene Vyanden, dewelcken, soo d'eene als d'andere vry sal staen, sonder aensien van Limiten, aen te tasten, te vervolgen ende vermeesteren, met dien verstande, dat soo yemandt foodanige Plaetsen ofte Forten quamen te veroveren, den selven oock volgen sal het platte Landt ende andere Emolumenten, die van outs daer toe annex sijn geweest, niet tegenstaende de sulcke, als boven, in een distriect van eens anders Limiten ghelegen mochten zijn.

XII.

Weder-zijds Ingesetenen fullen yder by het zyne gelaten worden ende verblyven, soo als het ten tyde van de Notificatie van den Stillstandt van Wapenen ende Ophoudinge van alle Acten van Vyantschap, als dan bevonden sal worden, ende tusschen weder-zijds uytterste Fortreffen het platte Landt ('t welck noodtsackelijck verstaen wort gedomineert ende geconquesteert te zijn) weder-zijds afgedelt, hier onder begrypende de Volckeren ende Natien daer onder resorterende, welcke Confynen in deser voegen gestelt ende beraemt zijnde, sal de Portugysche Natie aen hare, ende de Ingesetenen deser Landen aen dese zyde weten, wat plaetsen ende gelegtheden een yder voor het sijne sal hebben te behouden ende besorgen.

XIII.

Ende wat aengaet der particuliere eygenscapen ende possessien, die by de voorz. verdeylinghe aen d'een of d'andere zyde fullen konnen geraecken, daer van fullen vermoedelijck d'eene plaetsen bevonden worden verla-

ten ende verwoest, ende d'andere bewoont ende gepeupleert te zijn: nu wat belanckt dese Plaetsen, daer van d'Inwoonderen ende Eygenaers haer aen d'een of d'andere zyde bevonden sullen worden begeben te hebben, daer van en sal geen Restitutie geschieden, noch oock van eenige Meublen, die aldaer souden mogen zijn achtergelaten ende bevonden worden, maer sal een yder hem moeten vergenoegen met het gene hy uyt deselve verlatene Plaetsen sal hebben mede genomen ende afgebracht.

XIV.

Doch in de voorsz. Plaetsen ende Landen, dewelcke de Eygenaers van dien ofte andere Possessors in der selver Naem ende van haren 't wegen gebleecken zijn, deselve salmen ten weder-zyden met kennisse van saccken, alvorens gesien hebbende hare noodige bewysen en verificatien, in haer besit ende eygendom laten.

XV.

Daer op de Regieringhe ten weder-zyden in haer respectieve districte sal hebben te disponeren, sulcks men bevinden sal te behooren, sonder dat yemant anders hem daer mede sal hebben te bemoeven.

XVI.

De Handelingen tot weder-zijds Quartieren in Brasil sullen een yder in sijne gelaten worden met exclusie van alle andere, sels en sullen de Portugysen die van desen Staet, noch oock d'Ingesetenen van desen Staet die van de Portugysen vermogen te frequenteren, ten ware, datmen by gemeene bewilliging ende consent hier naer anders soude bevinden te behooren.

XVII.

De Portugysen en sullen op Brasil niet mogen Varen, Handelen of Trafficueren met Schepen van eenige andere Natien, of Uythemsche Natien sels, maer van noode hebbende eenighe vreemde Schepen tot Vaert, Handel ende Trafficq op Brasil, sullen deselve vermogen ende moeten huere ofte koopen van de Ingesetenen deser Landen, in welcken gevalle, (namentlijck van hueringe of koop) geen kleynder Schepen in Brasil en sullen mogen ghe-employeert worden, als van hondert en dertigh Last, of twee hondert en sestigh Vaten, Gemonteert ten minsten met sestien Goringen, schiepende yder vijf en ses Pont Yers respectie, ende versien van Munitie van Oorlogh na advenandt, ende soo wanneer grooter Schepen by de Portugysche op Brasil sullen worden gehuert of gekocht, ende vervolgens ge-employeert als vooren, sullen deselve na proportie van de Lasten meerder Gemonteert ende versien moeten zijn, ende dit alles op pene van verlies ende Confiscatie der voorsz. Schepen met der selver toebehooren, die andersints als vooren sullen worden ge-employeert ten behoeve van de West-Indische Compagnie deser Landen, of den geenen die aen of van de selve dependeren, soo wanneer alse by haer souden mogen worden geatrappeert ende aen gehaelt.

XVIII.

Noch de Portugysen, noch d'Ingesetenen deser Landen en sullen vermogen eenigen toevoer van Schepen, Negros, Coopmanschappen ofte andere behoeften te brengen ofte voeren naer de Indien van Castilien ofte andere Plaetsen, die de Parthey van deselve sullen houden, op pene van verlies van Schip en Goedte, ende sullen oock de Persoonen daer op bevonden, als onvry aengetaft ende getraecteert werden.

XIX.

Het gene soo de Portugysen als d'Ingesetenen deser Landen, op de Cust van Africa besitten, heeft geen Limijtscheydinge van nooden, alsoo tusschen beyde verscheyde Volckeren ende Natien gelegen zijn, die deselve scheyden ende afdeylen.

XX.

Maer wat belangt de Negocie ende Frequentatie op deselve Cust, het Eylandt St. Thomé ende andere Eylanden daer onder begrepen, sal soo wel den eenen als den anderen vry staen, mits soo deselve Navigatie ende Commertie, 't sy van Gout, Swarten ofte andere Waren, hoe die oock genoemt mochte wesen, geschiede ende gedestineert mochte zijn, in ofte ontrent de Steden ende Forten, die d'eenen ofte d'andere mochten besitten ende in hebben, sullen daer van betaelt worden de Tollen

ende Gerechtigheden, die d'Ingesetenen, Portugysen ende vrye Luyden van deselve plaetsen gewoonlijck sijn te geven; *Et Vice versa.*

XXI.

Ende dewijl de Heeren Staten Generael der selver Conquesten in Brasil ende andere Plaetsen alleen gedaen hebben, doen d'Ingesetenen ende Inwoonderen van de selve noch Onderdanen ende Subjecten waren van den Coningh van Castilien, oock Vyanden van desen Staet, van welcke natuere mede geweest sijn die gene, die haer aldaer als nu onder de gehoorfaemheyte vanden Coningh van Portugael ende tot Vrunden ende Geallieerden tot desen Staet begeben, daer uyt voor het toekomende weder-zijds een geduyrige Alliantie ende goede correspondentie open staet, mitsgaders met redenen d'een den anderen behoorlijcke Administratie van Justitie voort-aen sal moeten laten toe te komen.

XXII.

Is het nochtans sulcx, dat met de veranderinge, die in allerhande eygendommen ende besittinghe van vaste ende roerende Goederen is gekomen, alleen door Calamiteyt vande moeyelijcke Oorloge, verscheyde Inwoonderen van den aen-begin, ende vervolgens onder de gehoorfaemheyte vanden Staet deser Nederlanden gekomen sijn, die ten deele verarmt ende verbystert sijn geworden, ende dat veel Nederlanders, die aldaer met koopen van Ingenhos ende andere vaste Goederen haer hebben ter neder-gestelt, kan de Staet van deselve Conquesten geensints lijden, dat eenige Goederen *Jure possessorij vel quasi* souden werden gherepenteert, dat oock d'Ingesetenen vande Heeren Staten Generael van de Portugesen, noch de Portugesen van d'Ingesetenen deser Nederlanden eenighe schulden ofte andere Lasten sullen mogen eyschen, veel min Executie tot bekoominge van dien by der handt te nemem, maer sal een yder gelaten worden by het gene hy bevonden sal worden te besitten den tijdt vande voorsz. Notificatie.

XXIII.

Die Onderfaten ende Inwoonderen vande Landtschappen vanden Hooghst-gemelten Coningh *Don Jean de vierde*, ende der Heeren Staten respectie sullen geduyrende het Bestant ende Ophoudinge van alle Acten van Vyandschap van thien Jaren alle goede correspondentie ende vrundtschap te samen hebben, sonder te gedencken die Offensien ende schaden, die sy-lieden hier vooren hebben geleden.

XXIV.

In cas hier na met gemene onderlinge bewilliging den Oorlogh in de Castiliaense West-Indien mocht worden gebracht ende gevoert, ende in deselve Indien eenighe Conquesten ten laste van den gemeenen Vyandt ghedaen, datmen op de verdeelinge, mangelinghe ende tegenoot van dien in 't vriendelijck met gemeene bewilliging, als vooren, soude mogen convenieren, gelijkmen oock geduyrende het meergenoemde Bestant ende Ophoudinge van alle Acten van Vyandschap, met weder-zijds ghemeene bewilliginghe ende toestemminghe inde voorsz. poincten of eenige van dien, veranderinghe zal mogen doen.

XXV.

Ende sullen wederzijds Ingesetenen, van wat Natie, conditie, gelegentheyte ofte Religie deselve zoude mogen wesen, geene uytgefondert (het zy dan of deselve Ingesetenen in des eens ofte des anders gebiedt souden mogen sijn gebooren oft hebben gewoont) vermogen te frequenteren, Varen ende Handelen met allerhande soorte van Waren ende Koopmanschappen in de Rijken, Provintien, Landen ende Eylanden respectie in Europa ende elders aen dese syde vande Linie gelegen, ende sullen wederzijds Ingesetenen in d'een des anders Landen gelegen als vooren, komende te Traffiqueren in 't inbrengghen ende uytvoeren derselver Waren ende Koopmanschappen, niet hooger met Tollen, Impositien ofte andere Rechten bezwaert worden, als d'Inwoonders ende Ingebooren van dat Landt sels, ende sullen oock respectielijck genieten foodanige voordeelen ende Privilegien, als deselve respectielijck hebben genooten voor dato, dat Portugael onder den Coningh van Castilien is gebracht geweest.

XXVI.

De Ingefetenen ende Inwoonders deser Landen Christenen wefende, zullen in alle de Plaetsen, Steden en Landen, oock Provincien ende Eylanden van het Rijk van Portugael, of daer aen en af dependende, 't sy aen dese of d'andere zyde vande Linie, zoo in Europa als daer buyten gelegen, ter plaetse daer frequentatie wort toegestaen, hebben ende genieten vryheyte van consciencie in hare particuliere Huysen, ende binnen Scheeps-Boordt vrye exercitie van Religie. Ende in cas dat van hier in Portugael een Ambassadeur ofte Resident werde gefonden, dat deselve respectivelijk sullen hebben ende genieten in hare Huysen ende Wooningen foodanige liberteyt ende exercitie van Religie, als den jegenwoordigen Heer Ambassadeur van Portugael binnen desen Staet wert toegelaten.

XXVII.

De Heeren Staten Generael sullen, sonder de ratificatie van sijne Majesteit op dit Tractaet af te wachten, opder selver eygen kosten, den Coningh ende de Kroone van Portugael admitteren, onder een goetd Hooft ende andere noodige Officieren, met vijftien Schepen en vijf Fregatten, wel gemonteert, gemant, versien van Vivres, oock Canon ende andere Munitie van Oorloge.

XXVIII.

Des sal de Hooghst gemelte Coningh daer by koopen ofte in huysen, op sijne Majesteits eygen kosten, ende onder desselvs eygen beleydt, gelijk getal van vijftien Schepen ende vijf Fregatten, mede wel Gemonteert, Gemant, met Matroosen ende Volck van Oorlogh, oock versien van Vivres, Canon, ende andere Munitie van Oorlogh, om te samen met de Schepen ende Fregatten van desen Staet gebruyckt te worden op de Kusten van Portugael ende Spanjen respectie, tot af breuck van den Coningh van Castilien den gemeenen Vyandt.

XXIX.

Den Coningh van Portugael sal op desselvs eyghen kosten thien of meer Gallioenen equiperen in Portugael, ende deselve voegen by de boven verhaelde Vloot, om te samen gebruyckt te worden yegens den Coningh van Castilien ende desselvs Onderdanen.

XXX.

De Schepen die uyt Portugael gevaren zijn, als oock der selver Ladinge, de voorz. Kroone oft der selver Ingefetenen toebehoorende, ende daer van konnende doen blijcken naer behooren, en sullen van egeen prinsen zijn, alwaer 't schoon dat foodanige Schepen en Goederen, varende onder de Vlagge van Castilien, by de voornoemde Vloote of daer buyten wierden veroverd, maer sullen foodanige Schepen ende der selver Ladinge gerestitueert worden aen de originele Eygenars van dien.

XXXI.

De Prinsen ende andere voordelen, die by de voorz. Vlooten ende Gallioenen sullen worden bekomen, de selve sullen ghepart, ghedeeldt, ende ghenooten worden narate van 't getal van de Corpora der Schepen, ende dat om te voorkomen ende t'ontgaen diverse disputen, die andersins uyt verscheyden respecten, die uyt de deelinghe der Prinsen ende andere Goederen, of ter occasie van dien, souden mogen ontsaen.

XXXII.

De Coningh van Portugael sal binnen dese Landen mogen aennemen, ende laten aennemen, foodanige hooge ende lage Militaire Officieren, oock Ingenieurs, Mineurs, Vuyr-werckens, ende andere Werck-luyden, die by soude moghen desireren, ende dat op sijn eygen kosten ende Soldyen, ende sal sijne Majesteit in de bevorderinghe van dien van wegen de Regeeringhe de goede handt geboden ende gehouden worden.

XXXIII.

Men en sal onder geen pretext vermogente vallen in de Huysen, openen, besien, door-snuffelen Brieven, Boecken van Rekeninghe, of de Rekeninghe selfs der Koop-luyden, Onderdanen ende Ingefetenen deser Nederlandische Provincien, frequenterende 't Rijk van Portugael, of d'Eylanden ende andere Gewesten daer toe behoorende ende specterende, gelegen in Europa, nochte oock de Persoonen van de voorz. Koop-luyden

in hechtenisse stellen, sonder voorgaender rechtelijck ende Wettige informatie te nemen, naer gestaltenisse der respectie Plaetsen, uyt-gefondert 't casus van *Crime laese Majestatis*, openbaer verraet, of intelligentie met den Vyandt.

XXXIV.

Ende sal de Heeren Staten Generael der Vereenighde Provincien vry staen ende geoorloft zijn in alle de Havenen van 't Rijk van Portugael, d'Eylanden ofte andere Gewesten, daer toe gehoorende ende specterende, gelegen in Europa, te committeren, ende met behoorelijke autoriteyt te versien, Consuls, die sorge sullen dragen voor hare Onderdanen ende Inwoonders, frequenterende de voorz. Havenen, ende *vice versa* wert 't selfde oock toegestaen aen den Coningh van Poringael te doen in de Havenen deser Landen.

XXXV.

Dit Tractaet sal geaggre-eert ende geratificeert worden door den Coningh van Portugael ende de Heeren Staten Generael respectie, in gewoonlijcke ende alderbeste forma binnen den tijdt van drie Maenden, inganck nemende huysen dato deses, ende sal het selfde ten weder-zyden oprechtelijck ende sincerlijck worden naergekomen, ende dienvolgens sijne Majesteits Ratificatie alhier in den Hage binnen den voorz. tijdt over gebracht wefende, sal deselve yegens die vande Hoog-gem. Heeren Staten Generael gewisseltjende over-genomen worden.

Ende hebben wy Ambassadeurs ende Commissarissen voornoemt dit Tractaet met onse eyghen handen Onderteeckent / ende 't selfde met onse respectie Cachetten bevestigt / in den Hage den 22. Junij 1600. een-en-beertigh.

Hier te boren is gementioneert van de by-cen-komste tot Hamborgh: aldaer is na eenige Jaren Deliberatie epndlijck den 25. December 1641. geslooten volgende Tractaet praeliminair ende preparatoir tot de Generale Dede Handeling tusschen de Keyserliche ter eenre ende de Fransche ende Swedische ter andere zyden: als dat de Handeling respectie tot Munster ende Osnabrugge soude zijn.

Sijnde te noteren dat alreede booz't Jaer 1635. de Dede Handeling tusschen den Keyser en de Sweden doozt verscheyden interposerende Princen verscheyden malen is ghetenteert geweest: epndlijck de Dede tusschen den Keyser ende Saxon den 30. Mey 1635. tot Praga geslooten zijnde; Soo hebben haer de Hertogh van Mecklenburgh, de Marck-Graef Sigismund van Brandenburg, de Hertogh van Saxon Lawenburgh, ende epndlijck de Koninck van Denemarck gestatpneert. In't Jaer 1637. is Graef Kurtz, Rijckvice Cancellar / van den Keyser in 't Rijk gesonden. Die enigen tijdt tot Hamborgh geweest zijnde; is de Heer Lutzow in sijn plaets tot dien eynde aldaer gekomen: doch eerst met last om alleen met de Swedische Legaat Salvius te Handelen / daer na kreeg last om oock met den Ambassadeur d'Avaux te Handelen: waer op dooz interbentie van den Heer Langerman van wegghen den Coningh van Denemarck als Geadmitteert Mediateur / gesloten is het Opgemelde Tractaet praeliminair tot Hamborgh hier na volgende.

Sacrae Caesareae Majestatis & Imperii aulicus Consiliarius ad Circuum inferioris Saxoniae, & ad pacis praeliminaria cum potestate deputatus Legatus Conradus a Lutzow &c. Universis & singulis, quorum Interest, constare volumus; postquam multis retro annis agitari caeperunt rationes instituendae de pace Universalis Tractationis, atque aliae ex aliis difficultates in praeliminariibus emerferunt, tandem Deo adspirante & Serenissimi Regis Daniae tanquam Mediatoris interposita autoritate, factum esse, ut inter nos, pro sua dicta Caesareae Majestatis & Rege Hispaniarum ex una, & Illustrissimum & Excellentissimum Legatum Dominum Claudium de Mesmes, Comitum d'Avaux pro Rege Christianissimo ex altera parte, dicta praeliminaria conclusa sint sequentem in modum.

Loca Universalis Tractatus sint Monasterium & Osnabrugae

Osnabrug in Westphalia, ex quorum utroque statim post commutatos (ut infra dicitur) *Salvos Conductus*, educantur militaria partium praesidia, & durantibus Congressibus dictae Civitates Sacramento erga utramque partem salutae ad neutralitatem obligentur.

Magistratui interim proprio cum milite & civibus sua cujusque Urbis custodia relinquatur: ipse vicissim dato reverfali obstringatur ad fidelitatem & securitatem toti conventui praestandam, & Tractantium res ac personas, comitatumque sancte habendum & custodiendum; & si quid ab eo pro communi Tractatus bono requisitum fuerit, praestet se quidem obsequentem, neutrius tamen partis iusta exequatur nisi ab utroque Legatorum corpore Collegiatim insinuata.

Uterque Congressus pro uno habeatur, atque ideo non solum itinera inter *Monasterium* & *Osnabrugam*, omnibus quorum inter est ultro citroque liberè securèque commeari posse, tuta sunt: sed & quicumque interjectus locus particulari Tractantium conventui pro mutua communicatione commodus visus fuerit, eadem qua dictae Urbes securitate fruatur.

Si vero, quod Deus avertat, Tractatus Universalis re infecta dissolvatur, recipiant *Monasterium* & *Osnabrug* statum & praesidia quae nunc habent omni ex parte, at sancte Religioseque servetur neutralitas ad sex hebdomadas post abruptum Tractatum.

Salvi Conductus ad *Monasteriensem* Congressum infra enumerati commutentur utrinque omnes intra menses duos, à die hujus Conventionis; & ne diversis distitque procul locis facienda commutatio implicet negotium, ac novas adferat moras, fiat illa *Hamburgi* per Regios *Daniae* Ministros.

Et quidem ex una parte tam Imperator quam Rex *Hispaniae* tradant sequentes *Salvos Conductus* quisque suos.

1. Pro Plenipotentiaris Regis Christianissimi.
 2. Pro Residente Suecico.
 3. Pro Plenipotentiaris Serenissimae Ducissae *Sabaudiae*.
 4. Pro Plenipotentiaris Ordinum Generalium Foederati *Belgii*.
 5. Pro Deputatis Electoris *Trevirensis*.
 6. Pro Principe *Carolo Ludovico Comite Palatino Rheni* ejusque Fratribus aut eorum Deputatis.
 7. Pro Ducibus *Brunsvicensibus* & *Lunenburgensibus* aut eorum Deputatis.
 8. Pro illustrissimae Principis *Ameliae Elisabethae Land-Gravii Hassiae Viduae* Deputatis.
 9. Pro Universis Imperii Ordinibus *Galliae Foederatis* adherentibus in genere aut eorum Deputatis.
- Ex altera parte per dictos *Daniae* Ministros dictoque loco & tempore tradantur ad eundem Congressum *Monasteriensem* Christianissimi Regis *Salvi Conductus*.
1. Pro Plenipotentiaris Imperatoris.
 2. Pro Plenipotentiaris Regis *Hispaniae*.
 3. Pro utriusque Foederatis & adherentibus in genere, aut eorum Deputatis.
 4. Pro Deputatis Electoris *Colonienfis*.
 5. Pro Deputatis Electoris *Bavariae*.

Salvi Conductus *Caesarei* & *Hispanici* pro Plenipotentiaris Ducissae *Sabaudiae*, sub ea forma concepti tradantur, quae in exemplari apud Serenissimum *Daniae* Regem deposito, expressa est, addito tantum titulo *Turricis Filii sui Sabaudiae Ducis. Gaejus statuam Regentis*.

Ceteri omnes & singuli tam ex parte Imperatoris *Hispaniae*, quam ex parte *Galliae* sub ea formula quae novissime per Mediatorum Legatos communicata partibus & ab illis probata fuit.

Quo facilius à parte *Hispaniae* *Salvorum Conductum* commutatio procedat, valesnt qui antehac à vivente Serenissimo Cardinali *Infante* in forma supradicta expediti fuerunt; si à Rege *Catholico* confirmantur & rati habeantur.

Singulis *Salvis Conductibus* dicta Tractatus Universalis loca desique ex praescripto sequentis Articuli inferantur, & praesentis Tractatus autographum datà Singulis Legatis copia autentica apud Serenissimum *Daniae* Regem deponatur.

Dies autem auspiciando utriusque Congressui *Monaste-*

riensi nimirum & *Osnabrugensi* dicta constitutaque esto vigesima quinta Mensis *Martii* proxime venturi: Quod Felix faustumque Orbi Christiano det esse Deus.

Præfens Tractatus cum altero super iisdem pacis Universalis praelimiribus hodiernâ quoque die concluso inter nos *Conradum à Lutzow* pro Serenissimo Imperatore ex unâ, & Illustrissimum Legatum Dominum *Joannem Salvium* pro Serenissimâ Regina *Sueciae* ex alterâ parte unus idemque sit Tractatus, nec nisi ad impletis utriusque conditionibus, alteruter pro impleto habeatur.

In quorum omnium fidem praesentes manibus nostris signatas sigillis quoque mutuis firmavimus, earundem ratihabitationem à principalibus utrinque nostris factam, una cum dictis *salvis Conductibus*, statuto tempore ac loco insinuandum promittentes.

Actum *Hamburgi* die 15 Decembris Anno supra millesimum sexcentesimo quadagesimo primo.

L. S. *Conradus à Lutzow*,

Conradus van Lutzow, Raetsheer van 't Hof van sijn Keyserlijke Majesteit, en van 't Rijk voor de Kreys van Neder-Saxen, en met macht Gedeputeerde Ambassadeur tot de Preliminarien en voorbereydingen van de Vrede, &c. Wy willen aen alle en yder, die dit aengaet, bekent maecken dat, alsoo men sedert veel Jaeren herwaerts veel redenen heeft voorgebracht, tot oprechtingh van een Tractaet en Handelingh van de alghemeene Vrede, en alsoo anderen uyt andere swarigheden in de preliminarien en voorbereydfelen voortghekoomen zijn, eyndelijck, door Godts hulp, en door de tusschen ghestelde autoriteyt van de Serenissime Koningh van *Deenmarcken*, als *Middelae*, te weegh gebracht en uytghewerckt is dat tusschen ons, voor sijn gheseyde Keyserlijke Majesteit en de Koningh van *Spanjen* van d'een zijde, en de Doorluchtigste en uytmuntenste Ambassadeur, mijn Heer *Claudius de Meimes Graef van Avaux*, voor de Christelijckste Koningh van d'ander zijde, de gheseyde Preliminarien en voorbereydfelen, beslooten zijn in de volgende wijse.

De plaetsen van d'alghemeene Handelingh sullen zijn *Munster* en *Osnabrug* in *Westphalen*, uyt beyde van de welcken terintont, na de verwisselingh der paspoorten, (gelijck hier na geseght sal worden;) en de gheseyde Steden sullen, soo langh de Vergaderingen duren, vry en ontslagen van d'eedt tot het een of 't ander deel genootschap zijn, en sich in neutraliteyt houden.

De bewaringh van yder Stadt sal ondertusschen aen haer eyghe Overigheyt, met het *Krijghs-Volck* en de *Burgers*, ghelaten worden, die weer op haer beurt verplicht sal worden alle getrouwheyt en verseeckeringh aen de geheele Vergaderingh te bewijfen, en de Goederen, Personen en gestoet van de Handelaers heylighlijck rachten en te bewaren; en indien sy yets tot het ghemeene nut van de Handelingh verlochren, soo sal dit, welgoet zijn voor de gheen, die gehoorfaemt, maer nochtans de beveelen van d'een noch d'ander moghen uytwercken, 't en zy van de beyde lichamen der Ambassadeurs in Vergaderingh gheinsinueret.

d'Een en d'ander Vergaderingh sal voor een ghehouden worden, en dieshalven sullen niet alleenlijck veyligh zijn alle tusschen *Osnabrug* en *Munster*, voor al de geenen, voor de welcken het dienstigh is vryelijck herwaerts en derwaerts te moghen reyfen; maer oock alle andere plaetsen, die voorgheworpen mochten worden tot een particuliere vergaderingh der handelaers, en tot onderlinghe communicatie bequaem schijnen, sullen gelijcke seeckerheydt hebben en genieten, als de geseyde Steden.

Maer indien, 't welck God verhoed, d'alghemeene Handelingh vruchtelooselijck vernieticht wierd, soo sullen *Munster* en *Osnabrug* weer ontfanghen de Staet en besettingh, die sy nu geheelijck hebben; en de Neutraliteyt sal heylighlijck en religieuselijck bewaert worden voor ses weken na d'afgebroken Handeling.

De Passpoorten en vry-geleyden tot de *Munstersche* Ver-

Vergadering, hier nae genoemt, sullen alle van weer-zijden verwisselt worden binnen twee maenden na de dagh deser Vergadering: en op dat de verwisseling, die in verscheyde plaetsen, en verre van malkander ghelegen, te doen sou zijn, niet veel moeyten sou geven, en nieuwe verwylingh aenbrengen, soo sal die te Hamburg, door de Koninghlycke Ministers van Deenmarcken geschieden.

En van d'een zijde sullen, soo wel de Keyser, als de Koning van Spangien, de volghende Passepoorten, en Vry-geleyden, elck de sijne, overleveren.

1. Voor de Volmachtighden van de Christelijckste Koningh.
2. Voor de Sweedsche Resident.
3. Voor de Volmachtighden van de Serenissime Hartogin van Savoyen.
4. Voor de volmachtighden van de Generale Staten der Vereenigde Nederlanden.
5. Voor de Gedeputeerden des Keur-Vorsts van Tries.
6. Voor Prins Karel Lodewijck, Palts Graef aen de Rhijn, en voor sijn Broeders, of voor hun Gedeputeerden.
7. Voor de Hertoghen van Brunswijck en Lunenburg, of voor hun Gedeputeerden.
8. Voor de Gedeputeerden van de Doorluchtigste Vorstin Amelia Elisabeth, Weduw van de Lantgraef van Hessen.
9. Voor d'algemeene Staten van 't Rijk, voor de Bondt-ghenooten en Adherenten van Vranckrijk in 't algemeen, of voor hun Gedeputeerde.

Van d'andere zijde sullen door de geseyde Ministers van Deenmarcken, ter gheseyde plaets en tijd ghelevert worden ter selve Vergadering van Munster de Passeporten en vry-geleyden van de Christelijckste Koning.

1. Voor de Volmachtighden van de Keyser.
2. Voor de Volmachtighden van de Koningh van Spangien.
3. Voor de Bondt-ghenooten en Adherenten van beyde in 't algemeen, of voor hun Gedeputeerden.
4. Voor de gedeputeerden des Keurvorsts van Keulen.
5. Voor de Gedeputeerden des Keurvorsts van Bayeren.

De Passeporten van de Keyser en Koningh van Spanjen voor de Volmachtighden van de Hartogin van Savoyen sullen overgelevert worden onder dese forme geconcepiceert, die in 't exemplaar, by de Serenissime Koningh van Deenmarcken bewaert, uytgedrukt is, alleenlijck met byvoegingh van de tijtel van *Tutrix en Vooghes van haer Soon de Hartogh van Savoyen. en Regente van sijn Staten.*

Alle de anderen, en yder besonder, soo aen de zijde des Keyfers, en van Spanjen, als aen de zijde van Vranckrijk, gingen op de selve forme, die onlangs door de Ambassadeurs der Middelaers aen de partyen ghecommunicceert, en van hen aengenomen wierdt.

Op dat van de Spaensche zijde te lichtelijcker de verwisselingh der Passeporten en vry-geleyden sou voortkomen, soo sullen de gheenen bondigh worden gekent, die voor desen van de Serenissime Kardinael Infant by sijn leven, in de voorgheseyde forme gegeven wierden; soo sy van de Catholijcke Koning bevestigt en waerdigh gekent sullen worden.

De gheseyde plaetsen en dag van d'algemeene handeling sullen naer 't voorschrift van 't volgende Artijckel in yder Passeport geinsereert en ingevoegt worden; en d'eygen hant van deie tegenwoordige handeling sal by de Serenissime Koningh van Deenmarcken bewaert, en aen yder Ambassadeur autentijcke Copy gegeven worden.

De dagh, in de welck de Vergaderingh van Munster en Osnabrug gestelt en geset staet, sal zijn de 25. van de Maent Maert eerstkomende. *Godt geef dat dit geluckigh en voorspoedigh voor de Christelijcke Werelt mag wesen.*

Het tegenwoordige Tractaet, met het ander, over de selve Preliminarien en voorbereydtselen van d'algemeene Vrede, heden oock gheslooten tusschen ons *Conradus van Lutzow*, voor de Serenissime Keyser van d'een, en de Doorluchtigste Ambassadeur, mijn Heer *Johannes Salvius*, voor de Serenissime Koningin van Sweden van d'andere zijde, sal een en 't selve Tractaet zijn, 't en zy

dat, de conditien van beyde vervult zijnde, 't ander van beyde voor vervult gehouden wordt.

Tot bevestiging van alle 't welcke wy dese tegenwoordigen met onsen handen hebben gerekent, en met onse Zegels van weer-zijden bekrachtigt, belovende der selver Ratificatie, onderlingh van onse Principalen gedaen, gelijkelijck met de gheseyde Passeporten of Vry-geleyden ter gestelde tijdt en plaets te beschicken. Gedaen te Hamburg, op de vijftiende Dagh van December Oude-ende vijf en twintigste Nieuwe-stijl, in 't Jaer 1641.

L. S. Conradus van Lutzow.

Met de Sweedsche is Mutatis Mutandis desgelijcks gehandelt.

De Ratificatien der Kroonen quamen den 25. Februario daer na wel in: Maer des Keyfers niet: want in plaets van sulcx/ soo wierdt desselvs Gesandt Lutzow van sijn Keyserl. Majest. gereboceert. 't Welck aen de Fransche ende Sweedsche veel Materie van klachte heeft gegheven: immers alsoo dat d'Ambassadeur d'Avaux onder dato den 30. May 1642. een langen scherpen Bries schreef aen den Koning van Denemarck/ daer in hy onder andere betwijft/ dat de Keyser in desen tijdt liever heeft gheuilt largitionibus multis, & iniquissimis legibus, pagorumque ad ipsius Austriae fines ducentorum detitione ac servitute pacem Ottomanicam redimere, quam Germanicæ operam dare.

Dat de Keyserse aen sijn Majesteit van Denemarck hadden gewerpt/ 't gunt sy van self hadden geofferteert aen den Turckischen Osman Aga, Mahomet Effendi, Tirnar Tefredar, ende Mustapha Alai.

Alsoo dat / sepde hy / het Jaer ende Maent (Maertius 1642. in het preliminar Tractaet Detaccozdeert) 't welck dooz den aenhangh bande Christen Vrede behoorde te werden genobilitceert / waren bescheyben op een Vrede-Derbont tusschen Oosten-Rijk ende de Turcken gemaecht.

De Keyserse hebben daer teghen gheseyt: als de Fransche rechte intentie tot Vrede hadden gehad: dat se hadden behooren te seynden tot Keulen: alwaer de Handelingh onder Mediatie van de Paus was aengesest / in plaets van sulcx dat d'Avaux (sonder eenighe Paspoort van den Keyser daer toe versocht te hebben) was gekomen tot Hamburg: wissende eerst in langen tijdt den Keyser geen Naem gheben als van Koningh van Hongarien: suspect daerom; dat hy meer quam om den Oozlogh te soberen / als om den Vrede te beyderen.

Dat Lutzow gheen last hadde ghehad so breedte Tracteren als het preliminar Tractaet luydt: mae alleen van de plaets ende tijt: in specie had de Keyser de Hartoginne van Savoyen niet willen kennen als tutrix & Regens: segghende dat sulcx gehoorde niet tot de preliminarie, mae tot de principale Handelingh.

De Keyserse sepden oock dat d'Avaux in sijn eygen Bries aen den Koningh van Denemarck bekende dat hy praeter mandatum hadde geconsenteert in den dag.

Dat oock den Keyser sijn behoorsijcke Titel niet was gegeven; Item aengaende de Neutraliteit van Munster ende Osnabrugge. Sy betweten oock/ dat Vranckrijk den 12. October 1630. tot Regensborgh by solemneel Tractaet beloofte hebbende gheen Assistentie te doen aen eenigh Vpandt of Rebel des Keyfers / des Heylighen Roomschen Rijcx / of der Keyserlijcken Erf-Landen / nochtans in de derde Maent daer aen/ namelijk den 13. Januarj sestien hondert een en dertigh dooz Charnassé dede sluyten een recht contary Tractaet met Sweden.

Ende aengaende het Tractaet met den Turck ghemaeckt / soo sepden de Keyserse sulcx niet te sijn als een Treves dooz wepnigh Jaren. Waer tegen sy wederom betweten de Alliantien al-er tusschen Koningh Franciscus den eerste ende den Turck gemaecht: hoe wel Vranckrijk verde ghelegen van Turckpen / gheen oozfaecke (gelijck Oosten-Rijck) daer toe hadde.

End.

Endlijck nochtans heeft de Keyser het selve prelimi-
naire Tractaet geratificeert den 22. Julij / seftdien hon-
dert twee en veertigh.

Die van het Hups Oosten-Rijck gheboelden meer
ende meer dat haer Opanden in macht ende getal te
seer toe-namen : ende daarom hebben dickwils onder
de handt dooz d'een of d'ander laten tentzeeren / of dese
Staet Separatim tot Handelingh soude sijn te brengen/
maer men heeft noyt het Oor daer toe willen leenen.
Endlijck in 't Jaer 1641. hebben sy de saecke dooz een
illustre Persoon & per viam honoris oock eens willen
onderlegghen. Sendende op Ceulen den Graef van A-
wersbergh als Keyserlijcke Gesandte of Ambassadeur
om van daer herwaerts te komen/ daer van het verhael
is als volgt.

Den 2. Februarioy ontgingen haer Hoog Mog. een
Brief van den Agent Bilderbeecke van den 30. Janua-
ry upt Ceulen : inhoudende advertentie dat de Heer
Graef van Awersbergh, Keyserlijck Rijckhs Hooff-
Raed/ ende Erff-Maerschalck/ &c. als Keyserliche Ge-
sante herwaerts aen desen Staet quam dooch dat hy tot
Ceulen ainsnoech wat verbleef / ende dat hy Bilderbeeck
hem te gemoet gevoert had/ de swaricheden/ die anderen
vooz desen op den wech herwaerts was wederbaren/
waerop gedelibereert sijnde / is goet gebonden dat de ge-
desireerde Salvus Conductus aen Bilderbeeck vooz den
voorznoemden Heer Gesandte soude worden gesonden/
ende in cas hy van Ceulen vooz den ontfangh van dien
herwaerts mocht sijn vertooken dat hy Bilderbeeck
den gemelten Heer Graef de voorszeyde Salvus con-
ductus soude na senden tot op de Frontieren van desen
Staet.

Den 4. Februarioy sijnde ter Vergaderinge in beden-
ken gheleert/ hoe men soude logeeren den Gesandte van
den Keyser die de Heer Bilderbeeck advertieerde dat
herwaerts aen quam : ende waer men soude blijven
met Multapha Siaus, afgesonden van den Turck alhier/
soo wanneer als men den selven Keyserlijcken Gesandte
in het Ordinaris Logis soude brengen. Is alvoor-
rens hier inne te treden / goet ghebonden ende her-
staen te vernemen naer de qualificatie van de voorsz
Embassy van den Keyser / soo wanneer als hy binnen
dese Landen soude sijn ghekomen / ende 't selve weten-
de alsoan naer gelegentheyt nemen soodanige resolutie
als men bebinden soude te behooren.

Den 28. Februarioy is in de Vergaderinghe gecomp-
reert de Heer de la Thuillierie Ambassadeur van de Co-
ningh van Brancryck/ ende heeft aen haer Ho. Mog.
obergelevert een Duplicata van eenen Brief van sijn
Majesteit gheschreven tot St. Germain en Lape den
13. deses / ende heeft hy Heer Ambassadeur volghens
ende in Conformité van den selven Brief aen haer Ho.
Mog. gerepresenteert ende te gemoet ghevoert vele
ende verscheyden redenen ende Consideration / oock de-
selve gepooght te Funderen ende Verbesigen met het
11. Articel van d'Alliantie den 8. Februarioy 1635. bin-
nen Paris gheslooten / tenderende alles daer heenen
ten eynde dat de Heer Graef van Awersbergh, af-
ghesonden van den Keyser naer desen Staet / ende
sich nu eenen gherupmen tijdt opgehouden hebben
tot Ceulen, het herwaerts te komen / mocht worden
verboden; waer op gedelibereert sijnde / is goet ge-
bonden dat de Copie vande voorsz Duplicata gestelt
soude worden in handen van de Heer Catz om ober de
saecke te Communiceren met sijn Hoogheyt, verstaen
dessels Hoogh wijse Consideration ende van alles rap-
port te doen.

Den 1. Martij is gehoozt 't Rapport van Heer Catz
achtervolgens haer Hoogh Mog. Resolutie ghespoo-
ken hebbende met sijn Hoogheyt nopende den In-
houdt van den Brief van den Coning van Brancryck
in dato den 13. Februarioy lef-leden / voozigen daeghs
dooz den Heer de la Thuillierie Ambassadeur van sijn
Majesteit aen haer Ho. Mog. obergelevert / als oock
belangende 't geene de selve mondelinghe daer hy heeft
gevoeght / taechende 't weeren ende houden upt desen
Staet den Persoon van den Heer Graef van Awers-
bergh afgesonden van den Keyser / ende vooz eenigen
tijdt sich opgehouden hebbende tot Ceulen, waer op ge-

delibereert sijnde/ is verstaen midtsdesen te verfoecken
ende Committeren de Heeren Randwijck ende Catz,
om den Gemelten Heer de la Thuillierie te gaen binden
ende den selven met alle bedenkelycke redenen te ge-
moet te voeren / dat na dien desen Staet met het
Roomsche Rijck- is in Neutraliteyt / ende alhier niet
wetende wat dien Gemelten Heer Graef in Man-
datis heeft / men beswaerlijck soude konnen wep-
ghen dessels komste herwaerts / doch souden desel-
ve Heeren den meer-Ghemelten Heer Ambassadeur
volkomenlijck verseeckeren dat in cas hy Heer Graef
eenighe openinghe soude komen te doen van saecken
raeckende ofte begrepen inde Tractaten die tusschen
de Coone van Brancryck ende desen Staet sijn/
datmen sijn Ed. daer van volkomen Communica-
tie soude doen / ende niet anders ingaen of pro-
cederen als in Conformité van de Opgemelte Trac-
taten.

Den 4. Martij is gehoozt 't Rapport van de Heeren
Randwijck ende Catz achtervolghens haer Hoog Mog.
Resolutie gheveest sijnde by d'Heer Ambassadeur van
Brancryck / ende met den selven ghespoooken heb-
bende noopende 't stuck van de komste van den Heer
Graef van Awersbergh Af-Gesante van den Keyser/
jegenwoordigh tot Ceulen, ende aen sijn Ed. te gemoet
ghevoert de Consideratie die haer Hoog Mog. op het
stuck sijn hebbende / oock gehoozt 't Rapport van desel-
ve Heeren belanghende 't gheene de Gemelte Heer Am-
bassadeur haer Ed. heeft te ghemoet gevoert ten regar-
de van de besendinghe naer Portugael ende ghelegent-
heyt van Sr. St. Pé ontrent die saecke als sijnde van
wegen den Coningh van Brancryck gedefiniert naer
Portugael. Waerop gedelibereert sijnde / hebben haer
Hoog Mog. de Gemelte Heeren der selver Gedeputeer-
den ober ende ter saecke van de ghenomen moepte be-
banck / ende is de saecke voorsz dic macl daer by ge-
laten.

Den 21. Martij de Heer Graef van Awersbergh
Keyserliche Commissaris alhier in den Haghe ghe-
komen wesende heeft aen haer Hoogh Mog. laten ver-
handt-repken seeckeren beslooten Brief / die gehouden
ende ghesummeert werdte te sijn creditif van den
Hoogstgemelten Keyser op den Gemelten Heer Com-
missaris aen haer Hoog Mog. hebbende de voorszeyde
Brief dese Superscriptie te weten. Illustribus, Genero-
sis, Nobilibus, & honorabilibus nostris & Sacri Romani
Imperii Fidelibus dilectis N. N. Ordinibus Unitarum
Provinciarum Belgiarum. Waerop gedelibereert sijnde/
hebben haer Hoogh Mog. goet gebonden dat men den
voorsz Brief by provisie soude laten on-geopent / ende
middeleer-tijdt nasien 't gheene hier bevoozens in sulcke
ofte dierghelijcke ghelegentheyt is gepasseert / om als
dan alle 't selve met den meer-Gemelten Brief te stel-
len in handen van den Heer Vosbergen om daer ober te
Communiceren met sijn Hoogheyt / verstaen dessels
Hoochwijss Advys ende Consideration ende daer van
Rapport te doen.

Den 22. Martij sijnde gehoozt 't Rapport vande
Heer Vosbergen achtervolgens haer Hoogh Mog. Re-
solutie met sijn Hoogheyt gecommuniceert hebbende
ober de Superscriptie op den Brief die d'Heer Graef
van Awersbergh Keyserliche Commissaris aen haer
Hoogh Mogende heeft laten presenteren / oock daer
nessens geerhbeert ende nagesien de Retroacta op ghe-
lijck subject den 30. September in den Jare seftdien
hondert twee en dertigh met den Commissaris Gram-
may alhier voorgeballen / wert na voozgaende Delibe-
ratie in Conformité van den inhoud der voorsz Re-
troacta / ende Advys van sijn Hoogh Gemelte Hoog-
heyt daer op gevolgt / goet ghebonden ende verstaen
midtsdesen te verfoecken ende te committeren de Hee-
ren Linteloe, Brouck-hoven ende Vosbergen, om haer
te verhoeghen in het Logement van den voorznoemden
Commissaris / ende hem te ghemoet te voeren dat haer
Ho. Mog. daer na tracten om met sijn Keyserl. Majest.
ende den Hepligen Roomsche Rijckie goede Advuyrige
Correspondentie en Vrientschap te onderhouden / ende
dienbolghende oock sijne Majesteits Gesanten Advuy-
ren sulen respecteren / maer dat sy ghehouden sijn haer
Hoogh

Hoogh ende Gerechtigheyt te maintaineren / gheleijck sijne Keyserlijke Majesteit ende alle Koninghen ende Potentaten in haeren oock doen / ende daerinne pveren / ende over sulcx ghespeert hebben upt de Superscriptie van den Brieven by ende van weghen den Gemelten Heer Graeff overgelevert / die haer Hoogh Mog. presumeren te sijn / sijn L. Creditijf / dat deselve niet en worden ghelent voor de ghene die sy sijn / ende by alle Koninghen / Princen ende Potentaten gekent worden / dat sy daeromme denselven Brieven niet en souden konnen openen / ofte oock daer op in besoignes treden / ten ware de voorsz. schreve Superscriptie daer van wierde berandert ende gecorrigeert / ende wierden de Gemelte Heeren in dien gelast den voorsz. Brieven te rugge te langhen / met verklaringe dat haer Hoogh Mog. daer op geen Audientie konden geben. Aennende midtsdien beleefdelijck haer afscheyt.

Den 25. Martij is ghehoort 't Rapport van de Heeren Linteloe, Brouck-hoven ende Vosbergen, achtervolgens haer Hoogh Mog. Resolutie van den 22. deses gewest sijnde 't Logement van den Heer Graef van Awersbergh ende aen denselven ghenotificeert hebbende haer Hoogh Mog. Resolutie ten selven dage genomen ten regardie ende op het subject van den Brieven van Creditie die sijn L. daeghs te vooren in haer Hoogh Mog. Vergaderinghe hadde doen ingheven door den Camer-Bevaerder van haer Hoogh Mogende ende dat de Gemelte Heer Graef hem misnoeght / toonde dat van den Brieven oock ghesneden een gheedeite van het kroonhage Parchement daer mede het Segel op den voorsz. schreve Brieven ghesneden / werdt vast gehouden / met verklaringe dat sijn L. soodanighen Brieven aen sijn Roomsche Keyserlijke Majesteit sijnen Heer ende Committeent niet en soude derben te rugge geven / doch dat sijn L. eyndelijck de voorsz. schreve Brieven onder Protestatie heeft opghenomen / ende dat sy Heeren Gheputeerden den selven oock aldaer hebben ghelaten / voorsz. hebben de selve Heeren haer Hoogh Mogende Gheputeerden hier nevens verhaelt de Discoursen die ter volghens sijn ghevallen over den Titel ende Qualificatie die haer Hoogh Mog. met goet Recht ende Fondement sustinerende dat deselve competeert / ende oock de voorsz. lagen by den Gemelten Heer Graef gedaen / nopende de modificatie over de Superscriptie van de Brieven by den meer-Hoogst-Gemelten Keyser aen haer Hoogh Mog. te doen / ende dat dienbolgens de woorden van Fidei-bus daer van souden worden af ghelaten : waer op sy Heeren Gheputeerden haer afscheyt genomen ghebende / zyn ghegaen by sijn Hoogheydt, ende aen den selven ghecommuniqueert hebbende het ghepasseerde by den meer-Gemelten Heer Graef, ende dat sijn Hoogh-Ghemelte Hoogheydt daer op heeft gheseyt sijn Hoogheyt Advijs ende Consideration / waer op gedelibereert sijnde / is in Conformiteit van dien goet gebonden midtsdesen nochmaels te versoeken ende te Committeren de meer-Gemelte Heeren haer Hoogh Mogende Gheputeerden om andermael te gaen binden den meer-Gemelten Heer Graef met authorisatie om van sijn L. te trecken of hem bekent is met wat Tytel ende Qualificatie de Republike van Venetie selfs by sijne Hoogheyt ghemelte Keyserlijke Majesteit in desselvs schryvens wert bejagent / ende in cas sy daer van bericht weet te doen of niet / souden de Gemelte Heeren haer Hoogh Mogende Gheputeerden sijn L. aenseggen dat men alhier eghen Brieven van sijne meer-Hoogst-Ghemelte Keyserlijke Majesteit houdende aen desen Staet en soude konnen aennemen / daer van de Superscriptie als oock den Inhoudt Respective minder Titel Qualificatie of terme soude mede brengen / als den gheenen die sijn Roomsche Keyserlijke Majesteit by desselvs Brieven is ghevende of gebuyckende aen de Republike van Venetie selfs / ende souden de meer-Gemelte Heeren haer Ho. Mog. Gheputeerden meer-Gemelten Heer Graef versoeken dat hy de moepte wilde nemen van sulcx by sijne meer-Hoogst-Ghemelte Roomsche Keyserlijke Majesteit Persoonlijck te willen gaen bezorden / ende dat sijn L. daer van weder-zijts den danck sal hebben : dan in cas de meer-Ghemelte Heeren haer Hoogh Mog. Gheputeer-

den petwoes soude moghen booz. komen dat tot dese Resolutie ofte saecke niet en is applicabel / 't selve souden nemen ad referendum. Nota, dat hy verlocht wierdt sulcks Persoonlijck te willen bevorderen by den Keyser : dat was tacite ende heuffelijck geseyt : dat men begeerde sijn vertreck van hier.

Den 27. Martij sijnde ghehoort 't Rapport van de Heeren Linteloe, Brouck-hoven, ende Vosbergen, nader gesprooken hebbende met d'Heer Graef van Awersbergh, is opgehouden.

Den 28. Martij in Deliberatie gelept sijnde / is goet gebonden ende verstaen / midtsdesen te versoeken ende te committeren de Heeren Linteloe, Brouck-hoven, Vosbergen, Walta ende Aldringa, om met sijn Hoogheydt daerby te spreken ende te Confereren nopende 't stuck vande Titulen ende Superscriptie van Brieven die haer Hoogh Mog. by Geschijfte souden verklarren te desireren van sijne Roomsche Keyserlijke Majesteit om daer op desselvs Audientie te verlenen / als oock de Clausulen die in soodanighe Brieven soude behooren geseereert te worden.

Den 29. Martij sijnde ghehoort 't Rapport van de Heeren Linteloe, Brouck-hoven, Vosbergen, Walta ende Aldringa, achtervolghens haer Hoogh Mog. Resolutie van den 28. deses / gesprooken ende gecommuniqueert hebbende sijn Hoogheydt over 't stuck van het Anticuleren ende Op-schijft der Brieven als oock van de clausule van Cere in den Text van dien dienen soude behooren te desireren van sijn Roomsche Keyserlijke Majesteit schryvende aen desen Staet. Is na voorsz. gende Deliberatie ende ghelet weseude op haer Ho. Mog. Resolutie van den 26. November 1639. op sulcke ende diergelijcke subject genomen / goet gebonden ende verstaen / midtsdesen te versoeken ende te committeren de Heeren Linteloe, Brouck-hoven, ende Vosbergen, om de verdere moepte te willen nemen van nochmaels te gaen by den Heer Graef van Awersbergh, ende den selven te gemoet voeten / dat soo wanneer als sijne Roomsche Keyserlijke Majesteit soude ghelieven te schryven aen desen Staet / 't sy in het Latijn / Fransoys / Italiaens / Nederlands of Hooghduyts dat haer Hoogh Mogende desireren dat de Superscriptie van soodanighe Brieven / als oock van binnen boven aen soude moeten sijn. Celsi & potentes Domini ende in den Text van deselve Brieven Vestra Celitudine in het Fransoys Hauts & Puissants Seigneurs ende in den Text Vous, in het Italiaens Celsi potenti signori, ende in den Text Vostra Celitudo : in het Nederlands of Hooghduyts Hoog Mogende Heeren ende in den Text Uwe Hoogh Mogende. Ende alsoo het daer over gehouden word dat den Gemelten Heer Graef 't gheene de voorsz. boven vermelden wel licht soude moghen booz. komen / soo sulien de Gemelte Heeren haer Hoogh Mogende die Gecommitteerden den meer-Gemelten Heer Graef in bedencken stellen of sijn L. niet en soude konnen goet binden die Brieven in 't regard van sijne Brieven ende haer Hoogh Mogende deses respectivelijck in Perloon by sijn meer-Hoogstgedachten Roomsche Keyserlijke Majesteit te gaen uptwercken / ende dat niet te twyffelen is of sijn L. sal dies aengaende weder-zijts den danck hebben / of ten minsten sich booz. eenen hoort tijde Persoonlijck te gaen verboegen by den Heer Ceur-Vorst van Ceulen, als hebbende vermidts sijn qualiteit of Respective Nabuytschap kennisse van de saeken van sijne Roomsche Keyserlijke Majesteit ende deses Landen Respective om met den selven Heer Ceur-Vorst 't overleggen ende beramen seckeren vasten voort / waer op ende waer naer dat de voorsz. schreve saecke der voorsz. schreve Titulen ende inscriptien als oock Clausulen in den Text der Brieven soude konnen worden uptgewerlt / met byhoeginge van dese verklaringe dat haer Hoogh Mog. de Brieven van sijne meer-Hoogst-Gemelte Roomsche Keyserlijke Majesteit niet egeen ander Titel Inscriptie ofte Clausule in den Text van dien / als hier vooren dupdelijck is uptgeducht / en souden konnen aennemen : latende aen 'twelghevallen van sijne meer-Hoogst-Gemelte Roomsche Keyserlijke Majesteit de Cale daerinne deselve aen haer Hoogh Mogende sal ghelieven te schryven. Bodder hebben haer

haer Hoog Mog. geresolueert / dat de meer-ghemelde die Heeren haer Hoog Mog. Gedeputeerden het voorsz Offitie by den meer-ghemelde Heer Graef verricht heb- bende / sullen de gaen binden de Heer de la Tuillierie, Or- dinaris Ambassadeur van den Koningh van Franck- rijk / ende den selven communiceren 't gheene inboe- gen boven verhaelt / den meer-gemelten Heer Graef sal zijn aengheseyt / om te dienen sulcks ende daer 't be- hoort.

Den 1. April is in delibetatie gelept / ende ghelet we- sende op haer Hoog Mog. Resolutie banden 26. No- vember 1639. over 't stuck van het Intituleren ende Or- deschryften der Vrieven / als oock van binnen boven aen / mitsgaders de Clausule van Eere in den Text van dien diemen desireert van de Koningen / Princen / Poten- raten / ende Republijcken / schryvende aen desen Staet / is goede ghebonden ende verstaen midtsdesen / te ver- soeken ende te committeren de voorsz Heeren haer Hoog Mog. Gedeputeerden / om de verdere moeyte te nemen van nochmaels te gaen binden den Heer Graef van Awerfbergh, ende den selven te ontmoet boeren / dat soo wanneer als sijn Roomsche Keyserlijke Majesteit soude believen te schryven aen desen Staet / 't zy in 't Latijn / Francops / Italiaens / Nederlandts / of Hooghduyts / dat haer Hoog Mog. desireeren dat de su- perscriptie van sodanighe Vrieven / als oock van bin- nen / boven aen souden moeten zijn Celsi & potentes Domini, ende in den Text van deselve Vrieven Vestra Celsitudo, in het Francops Hauts & Puissants Sei- gneurs, ende in den Text Vous, in het Italiaens Celsi Potenti Signori, ende in den Text Vestra Celsitudo, in het Nederlandts of Hooghduyts / Hoog Mogende Heeren, ende in den Text / Uwe Hoog Mogende.

Den 2. April zijnde gehoozt 't Rapport van d'Heeren Lintelo ende Vosbergen (de Heer Brouckhoven ab- sent wesende) achtervolgens haer Hoog Mog. Reso- lutie van den 19. Martij lesleden / geweest hebbende by de Heer Graef van Awerfbergh, ende aen den selven Graef bekent ghemaect hebbende / haer Hoog Mog. meeninge / intencie ende resolutie / noopende 't stuck van de Intitulatie ende andere Clausulen van Eeren / die haer Hoog Mog. desireeren op / ende inde Vrieven / die sijn voorsz Keyserlijke Majesteit aen desen Staet sou- de ghelieven te schryven / is na voorsz gemaekte delibetatie goet gebonden / gemelte Heeren haer Hoog Mog. Ge- deputeerden mitsdesen te bedancken voorsz moeyte by deselve genomen.

Den 21. Junij ontfangen een missive van sijn Hoog- heit den Heer Prins van Orangie / geschreven den 18. deses / houdende in effect verzoek dat haer Hoog Mog. aen sijn hoogh gemelte Hoogheyt willen laten toekom- men 't geene deselve souden mogen geresolueert hebben / noopende het verblijf van den Graef van Awerfbergh alhier in den Hage / waer op ghedelibereert zijnde / is goet ghebonden ende verstaen / datmen aen sijn hoogh- gemelte Hoogheyt soude rescriberen dat de voorsz Graef sijn alhier als een particulier stille houdt / sonder van eenige publijcke affaires in 't generael of in 't particu- lier aen penant ter Werelt te spreken / ja soo getete- reert / dat hy naetwelijcks de straet en betreeft / ende al- soo den Staet doozgaens verklaert met sijn Roomsche Keyserl. Majesteit / als oock met het Roomsche Rijck Neutraliteit te willen onderhouden / dat oock de In- gesetenen deser Landen der selver Cracht in het hoogh- gemelte Rijck dypen / ende sy alomme daerinne als Neutralen worden ghetraectert / soo en kunnen haer Hoog Mog. egeen fundament binden / waer op deselve den meer-gemelte Graef souden kunnen doen betree- ken / sonder oorsaeck te geven tot infractie aen de voorsz Neutraliteit.

Hyt dit verhael is te sien het dessein van Spangien / zijnde betwefen / ofte ten minsten aangewesen / deur de Fransche Ministers / dat dese Graef quam op kosten van den Koningh van Spangien (te zijn om met des- sen Staet te tracteren tot Vrede: waer toe deselve Graef hadt een Latijns Douboir: 't welck hy aen ver- schepden Persoonen alhier in Original heeft verthoont: daer hy versekerende / dat aengaende de Cptel / hy had- de gektegen last om desen Staet te tracteren / gelijk de

Republijcke van Venetien wert ghetraectert van den Keyser: soo in d'Inscriptie der Vrieven als in den aen- spraeck.

Men Persoonen die hem in 't particulier quamen be- soecken / ghebruyckte hy dichtwilg die woorden: Pax aeterna, faciant pacem aeternam: seggende dat immers dese Staet niet loffelijckers noch wenselijckers soude kunnen doen / als te maecten een eeuwige Vrede: om alsoo van ter zyde te kennen te geven / sijn last ende in- tentie / ende die alhier smaectelijck te maecten.

Hy gaf endelyck in een Geschift / by 't welck hy bet- socht aen haer Hoog Mog. om wederom ghehoort te worden deur Commissarissen / te kennen gevende dat hy ontfangen hadde nieuwe Credentialen.

Maer daer op wiert geseght dattet Geschift of Me- morie van den Heer Graef niet was getekent: waer op niet konnende werden geresolueert. Ten tweeden / dat de Heer Graef niet te doen hadde als simpelich over te geven sijn Credentialen / om gheopent ende gecrami- neert te werden / of die in forma desiderata waren.

Daer in maecte hy swarigheyt / bresende of wel des- selve waren gelijk aen Venetien; met den Cptel Serenissima ende Serenitas; datmen echter daer in noch geen contentement en nam / maer precise soude blyben by den Cptel van Celsi Potentes; die Franckrijck self aen desen Staet niet en geeft: ende dat het voorsz sijn Roomsche Keyserl. Majesteit soude zijn tot klepnach- tingh / wanneer men hem de Vrief weder gaf.

Daer by merchte hy endelijck genougsaem / dat (ghe- lijck 't de waerheyt was) desen Staet ende Franckrijck gheen lust hadden tot de Handelingh / immers dat dese Staet grenstus konde / of wilde separaet tracteren / als sijnde deur de rebolte van Portugael ende Catalogoien veel meer voordeel te sullen by continuatie van den Oorlogh binden / als deur den Vrede; hoewel seer te gheloooven / oock te merken was / dat Spangien aen desen Staet apart tracteerde / veel satisfactie soude geven. By hem was oock eenigen tijdt de Heer Friquet een Boggoignon: namachs in ende omerent de Hande- lingh tot Munster veel ghebruyckte / wiens communicatie meest met den Heer Prince in 't particulier / ende tot sijnne particuliere satisfactie zijn gheweest: maer soo wel sijn Hoogheyt / als de Heeren in de Vergaderingh van haer Ho. Mog. het gesach hebbende / sijn vast aen Franckrijck gebleven / sonder te willen luyfteren na ee- nige affonderlijcke aanbiedingen.

De Graef sulcx sijnde / heeft sijn niet boeder willen engageren / maer Paspoort versocht voorsz hem / sijn Creyn en Bagagie / om te gaen deur Brabant op Na- men, Creutsnach ende Regensburgh; 't welck hem is toegestaen / sonder te betalen 's Landes gererchtigheyt / daer op toogh hy den 29. Junij upt den Hage. Een Jaer daer na quam hy tot Hamborgh, voltrecken of ratificieren het Tractaet preliminar.

Dese Sommer 1641. wiert gewonnen Gennep by desen Staet / ende Dorsten by den Ceur-Vorst van Ceulen.

De Koninginne Moeder / seer gehaet in Engelant / repasserde van daer in Zeelandt / ende soo langhs den Rhijn op Ceulen, alwaer sy sterft den 2. July 1642. In December wiert gecelibeert het Outelijck tusschen de jongste Dochter van de Prins van Orangie / met den outsten Soone des Graeden van Ost-Vrieslandt.

In Januarig 1642. gafmen passagie tot Wesel aen den Graef van Gubian / commanderende de Wymersche: daer op volghde terstont omtrent half Januarij de neerlaghe van de Ceur-Ceulische Croupen by Kem- pen onder Lamboy, die selfs gevangen wiert.

Dese Victorie gaf den Koning aenlepdinge tot groote Besseps: om niet alleen inde Westphaelsche Creps / maer oock aen d'Ost-zyde der Spaensche Nederland- den Conquesten te doen; liet daerom tracteren met desen Staet / om aen Gubian tot versterkinghe der Wymersche ober te geven drie duysent Man te voet onder dertigh Compagnien; ende schickten upt Franck- rijk vier duysent Bretons, daer mede de Hessische ende Wymarsche conjungeerden / 't welck een schoon Leger maecten. Het Tractaet met den Ambassadeur de la Tuillierie gheslooten in den Hage den 8. Martij / luyt als volght:

Le Roy considerant le peu d'inclination, que les Ennemis communs ont à la paix, & qu'il est impossible de les y porter, s'ils n'y sont contraints par la force: pour parvenir à une si bonne fin, sa Majesté s'est resoluë conjointement avec les Sieurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, de les attaquer le plus puissamment qu'il se pourra cette Campagne; Et pour donner moyen auxdits Sieurs Estats de supporter plus aisement les dépenses qu'ils seront obligés de faire pour une grande entreprinse, sa Majesté a bien voulu leur accorder pour l'année 1642. un secours d'argent extraordinaire, conformément aux conditions qui s'ensuivent.

I.

Sa Majesté assistera durant la presente année 1642. lesdits Sieurs Estats Generaux de la somme de douze cens mil livres, laquelle lesdits Sieurs Estats employeront effectivement à l'entretien des gens de guerre extraordinaires qui sont desia, & pourront estre levés, en sorte que ladite somme de douze cens mil livres ne pourra estre divertie à aucun autre usage. Ce que lesdits Sieurs Estats promettent de bonne foy & maintiendront religieusement, afin d'attaquer plus aisement les Ennemis par toutes voyes & moyens à eux possibles.

II.

Sa Majesté fera bailler pour ledit argent des assignations qui seront bonnes & au contentement de celuy que lesdits Sieurs Estats autoriseront en France sur ce subject pour estre effectivement acquittées dans Paris, dans la cours de la presente année; Le payement s'en fera en trois termes, sçavoir, quatre cens mil livres lors de la Ratification respective du present Traitté. Quatre cens mil livres dans le mois de Juillet prochain, & les autres cens mil livres dans le mois d'Octobre ensuivant.

III.

Moyennant quoy lesdits Sieurs Estats s'obligent de mettre leur Armée bonne & forte en Campagne; pour faire une entreprise considerable: Sa Majesté promettant de son costé de mettre pareillement une bonne & forte Armée en Campagne pour faire aussi un entreprise considerable dans les Pays Bas, ou incommoder les Ennemis le plus qu'il luy sera possible.

IV.

Lesdits Sieurs Estats consentent que sur ladite somme de douze cens mil livres seront prises & reservées les pensions des Officiers François, pour estre payées & distribuées sur le pied & de la mesme façon qu'il a esté convenu par le Traitté du 17. Juin 1630. & celuy du 14. Avril 1634. Et que celuy que lesdits Sieurs Estats commettront à Paris pour recevoir lesdits douze cens mil livres, sera obligé d'y payer & fournir la somme à quoy se montent lesdits pensions sur le dernier terme du payement.

V.

Sa Majesté & lesdits Sieurs Estats ratifieront respectivement les presens Articles, dans le terme de six semaines ou deux mois, si faire se peut.

VI.

Ce present Traitté ne desrogera point aux precedens faits entre sa Majesté. Et lesdits Sieurs Estats, tous lesquels demeureront en leur force & vigueur pour estre fidellement & religieusement effectués de part & d'autre.

De Koning considerende de wepnige inclinatie/ die de gemeene vyanden tot de Dede hebben / ende dat het onmogelijck is hen daer tot te bewegen/ soo sy niet met geweld daer toe gedwongen worden: om tot soo goetd een eynde te geraken/ heeft sijn Majesteit besloten gesamentlijck met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden hen aen te tasten / op het krachtigste/ dat hy in dese Veldt-Tocht sal konnen. En om aen de gheseyde Heeren Staten middel te geven/ om lichtelijcker te supporteren en te dragen de kosten/ die sy verplijcht sullen zijn vooz een groote Aenslagh te doen/ soo heeft sijn Majesteit aen hen te willen accorderen en toestaen/ vooz 't Jaer 1642. een secours van extraordijngel/ conform met de condicien en voozwaerden/ die hier volghen.

Sijn Majesteit sal geduerende het tegenwoordigh Jaer

1642. de geseide Heeren Staten assisteren met de somma van 1200000 pond dewelcke de geseide Heeren Staten effectivelijck imployeren ende ghebruycken sullen tot onderhoudingh van extraordinaris Krijgs-lieden, die alrede geworven zijn, of noch geworven sullen moghen worden: in voegen dat de geseide somme van 1200000 ponden, niet tot eenigh ander gebruyck sal mogen gedeverteert worden. Welck de geseide Heeren Staten ghetrouwelijck beloven, en religieuselijck sullen onderhouden, om door alle wegen en middelen, die hen mogelijk zijn, de Vyanden lichtelijcker aen te tasten.

II.

Sijn Majesteit sal voor 't geseide gelt Assignatien doen geven, die goet sullen zijn, en tot contentement en verhoogingh van de geen, die de geseide Heeren Staten tot dese saeck in Vranckrijck sullen autoriseren, om in de loop van het tegenwoordigh Jaer effectivelijck binnen Parijs betaelt te worden. De betaling daer af sal geschieden in drie Termynen; te weten, 400000. ponden beneffens de respectieve Ratificatie van het tegenwoordigh Verdrag, 400000. ponden in de Maent van Julius naestkomende, en d'andere 400000. in de Maent van October daer aen volgende.

III.

Door middel van dewelcke de geseide Heeren Staten sich verplijchten hun Heyr goet ende sterck in 't Veldt te brengen, om een considerable Aenslagh te doen; terwijl sijn Majesteit van sijn zyde oock beloofd, een goet en sterck Heyr in 't Veldt te brengen, om oock een considerable Aenslagh in Nederlandt te doen, of de vyanden het meest, dat hem mogelijk sal zijn, t'incommoderen.

IV.

De geseide Heeren Staten consenteren, dat van de geseide somma van 1200000. ponden de Pensioenen der Franche Officieren ghenomen sullen worden, om die te betalen en te distribuieren terstont, en op een selve wyse, als verdragen heeft geweest door het Tractaet van den 17 Junius 1630. en dat van den 14. April 1634. en dat de geen, die de geseide Heeren Staten te Parijs sullen committeren, om de geseide 1200000. ponden t'ontfangen, verplijcht sal zijn om daer de somms, die de geseide Pensioenen beloopden, van de leste Termyn der betalingh te betalen en fourneren.

V.

Sijn Majesteit, en de geseide Heeren Staten sullen respectivelijck ratificeren de tegenwoordige Articulen, in de tijdt van ses weecken of twee Maenden, soo 't gheschieden kan.

VI.

Dit tegenwoordig Tractaet sal niet derogeren en verminderen van d'andere Tractaten, met sijn Majesteit en de geseide Heeren Staten ghemaect; alle dewelcke in hun vigueur en kracht sullen blyven, om van wecr-zyden ghetrouwelijck en religieuselijck geffectueert en nagekomen te worden.

Tot bevestiging van 'twelck wy Ambassadeur, en Ge-deputeerden der Heeren Staten Generael, uyt kracht van onse respectieve Pouvoirs en Macht-Brieven, dese tegenwoordige met onse gewoone mercken hebben getekent, en daer aen onse Wapen-Zegels doen stellen. Gedaen in den Hage in Hollandt, d'achtste dach van Maert, 1642. Dus getekent, de la Tuillerie. R. Huygens. C. Teresteyns. I. van Brouckhoven. I. Catz. G. van Vosbergen. Johan van Reede. F. van Donia. S. van Haerfolte. W. Aldringa. en met hun Wapen-Zegels bezegelt.

Geratificeert door sijn Majesteit in d'ordinaire forme, en bezegelt met het groote Zegel, in dato den derden van April, 1642. te Narbonne, gheteeckent Baulbillier.

Hier na volghde 't Douboir des Konings op d' Ambassadeur la Tuillerie in dato St. Germeyn en Layc, den 7. Januarj 1642. Mitsgaders het Douboir van hare Hoog Mog. op de Heeren Huygens, Teresteyns, Brouckhoven, Catz, Renfoude, Donia, Haerfolte ende Aldringa. Gedateert Hage den 6. Marty 1642.

En foy de quoy nous Ambassadeurs & Deputés des Sieurs les Estats Generaux en vertu de nos Pouvoirs respectifs avons signés ces presentes de nos seings ordinaires & à icelles fait poser les Cachets de nos Armes.

Fait

Fait à la Haye en Hollande le 8. de Mars mil cens quarante deux. Ainsi signé de la Thuillerie, R. Huygens, C. Teresteyn, J. van Brouckhoven, I. Catz, G. de Vosbergen, Johan van Reede, F. van Donia, S. van Haersolte, W. Aldringa, & Cachetés des Cachets de leurs Armes.

Ratifié par sa Majesté en la forme ordinaire & scellé du grand sceau en date du troisieme Avril 1642. à Narbonne, signé Bouthillier.

Pour plus grand esclarcissement du 3. Article du traité fait à la Haye en Hollande ce jourd'huy, il a esté convenu que le Roy & les Sieurs Estats Ceneraux des Provinces Unies des Pays Bas, mettront en Campagne chacun une Armée composée de dix huit a vingt mil hommes de pied, & de quatre mil cinq cens à cinq mil Chevaux. Que lesdites Armées entreront par tout la my May dans les Pays Bas, que celle desdits Sieurs Estats attaquera une Place de telle confideratiō, que les Ennemis en recevront notable prejudice; & que celle de sa Majesté attaquera aussi une confiderable de son costé, ou fera telle diversion en s'avancant dans le Pays des Ennemis qu'estans obligés de tenir une bonne partie de leurs forces pour s'opposer aux desseins de sa Majesté, Monsieur le Prince d'Orange ayt d'autant plus de facilité d'avoir un succès heureux de l'entreprise.

Bien entendu qu'en cas que l'Armée de sa Majesté ne fasse qu'une simple diversion, elle se mettra en Campagne quatorze jours avant celle desdits Sieurs les Estats. Et au cas qu'il soit resolu que toutes les deux Armées entreprennent des attaques des places, elles se mettront en Campagne en mesme jour precisement sans y faillir; sur peine de manquement de foy de part & d'autre.

Lesdits Sieurs Estats s'obligent de faire passer dans le huitiesme jour du mois d'Avril, trente Vaisseaux de guerre bien equipés de deux, trois, quatre, & cinq cens tonneaux à leurs despens au travers de Calais, pour empêcher aux Ennemis l'entrée de Flandres par mer; Et au cas que les Armes du Roy attaquent quelque place sur la coste de Flandres, lesdits trente vaisseaux demoureront tousiours à ladite coste tant que l'entreprise durera, & investiront par mer de telle sorte la place assiegée par les Armes du Roy, qu'elle ne puisse estre secourüe par mer, soit par forces du Roy d'Espagne, soit par celles de quelque autre puissance que ce puisse estre, qui voudra les assister sous quelque pretexte que ce soit; audit cas lesdits Sieurs Estats s'obligent de faire escorter tous les Vivres qui viendront de la coste de France au lieu où sera l'Armée de sa Majesté, ou de luy en fournir à prix raisonnable, si les vents ne permettent pas d'en apporter de France suffisamment; Et qu'ils soient bons pour les transporter des Pays desdits Seigneurs Estats des Provinces Unies, audit lieu; tant que l'Armée du Roy sera pour parachever son dessein, auquel sa Majesté n'engageront jamais ses Armes, sans la confiance qu'elle prend que le contenu au present Article sera punctuellement & fidellement executé par lesdits Seigneurs Estats, qui le promettent & s'y obligent sur peine de manquement de foy, & d'Infraction des Traittés fait par eux avec sa Majesté.

Les Seigneurs Estats promettent sincerement aux Armées de sa Maj. passage & repassage sur le Rhin à Wesel, & aussi passage & repassage sur la Meuse à Maastricht: pour veu que ce ne soit point pour prejudicier à leurs Estats.

Les Seigneurs Estats s'obligent de tenir leur Armée en Campagne tant & si long temps que le bien de la cause commune requiera & la saison pourra permettre.

En foy de quoy nous Ambassadeurs & Deputés des Sieurs les Estats Generaux, en vertu de nos pouvoirs avons signé ces presentes de nos seings ordinaires, & à icelles fait poser les Cachets de nos Armes. Fait à la Haye en Hollande le 8. de Mars mil six cens quarante deux.

Ainsi signé de la Thuillerie, R. Huygens, C. Teresteyn, I. van Brouckhoven, I. Catz, G. de Vosbergen, I. van Reede, F. van Donia, S. van Haersolte, W. Aldringa, & Cachetés des Cachets de nos Armes.

Ratifié par sa Majesté en la forme ordinaire & scellé du grand sceau en date du 3. d'Avril 1642. à Narbonne, signé Bouthillier.

TOt meer Verklaring van het 3. Artijckel van 't Traact, desen dagh in den Hage in Hollandt gemaect,

is verdragen, dat de Koningh, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, yeder een Heyr in 't Veldt sullen brenghen, bestaende in 18. of 20000. Mannen te Voet, en in 4500. of 5000. Paerden; dat de gheseyde Heyren ten langhten in 't midden van de Mey Maent in de Nederlanden sullen treden; Dat het Heyr der geseyde Heeren Staten een plaets van foodanige confideratie sal aentaften, dat de Vyanden notabele prejuditie en schade daer af sullen ontfangen; en dat het Heyr van sijn Majesteyt van sijn zyde oock een confiderabelé plaets sal aentaften, of foodanigh een diversie te maken, met in 't Landt der Vyanden te trecken, dat sy verplicht sullen zijn een groot deel van hun Heyrkrachten te houden, om sijn teghen de desseynden van sijn Majesteyt te stellen, en mijn Heer de Prince van Orange soo veel te meer bequaemheyt heeft om een geluckigh succes en gevolg van d'Aenflagh te hebben.

Wel verstaen zijnde, dat ingeval het Heyr van sijn Majesteyt niet anders sal doen, dan een simpele diversie te maecken, het sich veertien dagen voor dat vande gheseyde Heeren Staten te Veldt sal begeven. En in gheval datmen resolveert en besluyt dat de beyde Heyren Vestingen sullen aentaften, soo sullen sy sijn preciselijck in een selve dagh te Veldt begeven, sonder daer in te faelen, op verbeurte van trouloosheyt van weer-zyden.

De gheseyde Heeren Staten verplichten sich om op d'achtste dach van April Maent 30. Oorlog Schepen wel toegerust, van twee, drie, vier, en vijf hondert Vaten, op hun kosten voor by Kalis te doen kruyssen, om de Vyanden d'ingangh van Vlaenderen ter Zeete belleten; en ingeval dat de Heyren des Konings eenighe Plaets aentaften op de Cust van Vlaenderen, soo sullen de geseyde 30. Schepen altydt op de gheseyde Cust blyven, soo langh d'Aenflagh sal dueren, en ter Zee plaets, door des Konings Wapenen belegert, sodanig investiren, dat sy ter Zee niet ghesecoureert kan worden, 't zy door de krachten des Konings van Spangien, of door de genen van eenige andere macht, hoedanigh sy ook mach wesen, die hen wilde assisteren, onder hoedanigh een schijn het oock zy. In dit geseyde geval verplichten sijn de gheseyde Heeren Staten al de Vivres te convoyeren, dié van de Cust van Vranckrijck sal komen naer de plaets daer 't Heyr van sijn Majesteyt sal zijn, of voor een redelijcke prijs Vivres daer aen beschaffen, soo de winden niet toelaten datmen overvloedighlijck daer af uyt Vranckrijck brengt, en soo sy goet is om hen te vervoeren uyt de Landen van de geseyde Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden naer de geseyde plaets, en daer des Konings Heyr sal zijn, om sijn desseyn uyt te voeren, in 't welck sijn Majesteyt noyt sijn Weapenen soude engageren en begeven, sonder het betrouwen, 't welck hy heeft, van dat d'imboudt van dit tegenwoordigh Artijckel punctelijck en getrouwelijck uytgewoert sal worden door de gheseyde Heeren Staten, die sulcx beloven, en sich daer toe verobligeren en verplichten, op de verbeurte van manquement van trouw, en van infractie en breking der Tractaten, door hen met sijn Majesteyt gemaect.

De Heeren Staten beloven oprechtelijck pas en repas, over de Rijn te Wesel aen de Heyren van sijn Majesteyt, en oock pas en repas te Maastricht op de Maes; behoudens dat het niet sy om hun Staet te prejudiceren en nadeeligh te zijn.

De Heeren Staten verobligeren, en verplichten sich, hun Heyr soo langh in 't Veldt te houden, als de welftant van de gemeene saeck sal vereyffchen, en de tijdt sal konnen toelaten.

Tot bevestiging van 't welck wy Ambassadeurs en Gedeputeerden der Heeren Staten Generael, uyt kracht van onse Pouvoirs en Macht-Brieven, dese tegenwoordighe met onse gewone mercken hebben geteeckent, en onse Wapen-Zegels daer aen doen hechten. Ghedaen in den Hage in Hollant, de 8. dach van Maert, 1642. Dus gheteeckent de la Tuillerie, R. Huygens, C. Teresteyn, I. van Brouckhoven, I. Catz, G. van Vosbergen, I. van Reede, F. van Donia, S. van Haersolte, W. Aldringa, en met hun Wapen-Zegels bezegelt.

Geratificeert door sijn Majesteyt in de ghewoone forme, en gezegelt met het groot Zegel, in dato den derden April, 1642. Te Narbonne, geteeckent Bouthillier.

Second Article Secrete.

L Es Seigneurs les Estats des Provinces Unies, en suite du Traitté conclu, arresté & signé ce jourd'huy entre sa Majesté & eux promettent au Roy de licentier de leur serment & service lors que sa Majesté aura ratifié le susdit Traitté *trois mil hommes bons* & effectifs avec leurs Officiers qui sont presentement à leur service, en telle sorte qu'ils passeront avec le susdit nombre dans celuy, & à la solde de sadite Majesté & luy prestent serment de fidelité. En foy dequoy; nous Deputés desdits Seigneurs Estats en vertu de nostre Pouvoir avons signé la presente de nos seins ordinaires, & à icelle fait poser les Cachets de nos Armes. Fait à la Haye en Hollande le 8. de Mars 1642. Ainsi signé de la *Thullerie*, R. Huygens, C. Terefeyn, F. van Donia, I. van Brouckhoven, I. Cats, S. van Haerfolte, G. van Vosbergen, Johan van Reede, W. Aldringa. & Cachetés de Cachets de leurs Armes.

Ratifié par sa Majesté en la forme ordinaire à Narbonne le 3. jour d'Avril 1642. Signé *Bouthillier* & scelle en placart.

Tweede secreet Artijckel.

D E Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden, in gevolgh van het Tractaet desen dagh beslooten, gearresteert en getekent, tusschen sijn Majesteyt en hen, beloven aen de Koningh te licentieren van hun eedt en dienst, als sijn Majest. het voorgenomde Tractaet geratificeert sal hebben, 3020. Mannen, goede en effectieve Lieden, met hun Officiers, die teghenwoordighlyck in hun dienst zijn, in sulcker voeghen, dat zy, met het voorgenomde ghetal sullen passeren in de meynichte, en in de soldy van sijn geseide Majesteyt, en d'eed van getrouwigheydt aen hem sullen doen. Tot bevestigingh van 't welck wy, Gedeputeerden der geseide Heeren Staten, uyt kracht van onse Pouvoirs en Macht-Brieven, dese tegenwoordighe met onse ordinare mercken hebben geteekent, en onse Wapen-Zegels daer aen doen setten. Gedaen in den Hage in Hollandt. d'achtste dach van Maert, 1642. Aldus geteekent de *la Tuillerie*, R. Huygens, C. Terefeyn, F. van Donia, I. van Broeckhoven, I. Cats, S. van Haerfolte, G. van Vosbergen, Johan van Reede, W. Aldringa. En met hun Wapen-Zeghels bezegelt.

Geratificeert door sijn Majesteyt in d'ordinaire forme, te Narbonne, de derde dagh van April, 1642. Getekent *Bouthillier*, en bezegelt in Placcaet.

Declaration des Messieurs les Estats.

N Ous soubsignés Deputés des Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas, declaronz qu'après nous avoir esté dit par le Sieur Ambassadeur de la *Thullerie* que ses ordres avoient esté changés & qu'au lieu de demander les Troupes *purement & simplement*, ainsi qu'il avoit fait du commencement, on luy avoit depuis ordonné declarer que sa Majesté les deseroit seulement par prest, si par hazard la forme dont on les accorde par l'Article secret signé ce jourd'huy n'estoit pas agreable du Roy, ledit Ambassadeur *ne sera point tenu pour desavoue*: s'assurant au reste que sa Majesté est si raisonnable qu'elle voudra bien considerer que divers respects & la Constitution des ces Estats, ne permettent pas auxdicts Seigneurs les Estats Generaux de les bailler autrement. En tesmoignage dequoy nous avons signé la presente de nos seings ordinaires, & à icelle fait poser les Cachets de nos Armes, à la Haye en Hollande le 8. de Mars 1642. Signé R. Huygens, C. Terefeyn, I. van Brouckhoven, I. Cats, G. van Vosbergen, I. van Reede, F. van Donia, S. van Haerfolte, W. Aldringa. Et Cachetés des Cachets de leurs Armes.

Declaratie en Verklaringh van mijn Heeren de Staten.

W Y onder-geteekende Gedeputeerden van de Generale Staten der Vereenigde Nederlanden, verklaren dat, na dat tot ons geleght is door de Heer Ambassadeur de la *Tuillerie*, dat sijn ordren verandert waren, en dat in plaets van de Troupen, suyverlijck en soo eenvoudighlyck te begeeren, ghelijck hy in 't begin gedaen heeft, men hem zedert geordonneert had te declareren en verklaren dat sijn Majesteyt hen alleenlijck by leeningh begeerde, soo by geval de forme, daer mede men hen accordeert door 't secreet Artijckel, desen dach gheteeckent, niet aengenaem aen de Koningh was, de geseide Ambassadeur *niet voor gesavouert en gelochent sal achten*; sijn voorts verskerende dat sijn Majesteyt soo redelijck is, dat hy wel sal willen considereren, dat verscheide respecten en opfichten, en de constitutie en stant van dese Staet niet toelaten aen de geseide Heeren Staten Generael hen andersints te geven. Tot getuygenis van 't welck wy dese tegenwoordighe, met onse ordinare mercken hebben geteekent, en onse Wapen-Zegels daer aen doen stellen. In den Hage in Hollandt, d'achtste dagh van Maert, 1642. Geteekent R. Huygens, C. Terefeyn, I. van Brouckhoven, I. Cats, G. van Vosbergen, I. van Reede, F. van Donia, G. van Haerfolte, W. Aldringa.

Promesse à Messieurs les Estats.

I E Soubsigné Sieur de la *Tuillerie*, Ambassadeur du Roy Tres-Christien, promets que les *trois mil hommes* avec leurs Officiers que les Seigneurs les Estats ont promis, en suite du Traitté conclu, arresté & signé ce jourd'huy entre sa Majesté & eux de licentier & faire passer au service & à la solde de sadite Majesté, repasseront avec leurs Officiers au bout de douze Mois prochains, dans celuy & à la solde desdits Seigneurs les Estats. En tesmoignage dequoy j'ay signé la presente de ma main & à icelle fait poser le Cachet de mes Armes. Fait à la Haye en Hollande le 8. de Mars, 1642. Signé de la *Tuillerie*.

Ratifié en la forme ordinaire par sa Majesté, à Narbonne, le 3. jour d'Avril 1642. Signé *Bouthillier*, & scelle en Placart.

Belofte aen mijn Heeren de Staten.

I Ck onder-geteekende Heer de la *Tuillerie*, Ambassadeur van de Christelijckste Koningh, belooft dat de 3000. Mannen, met hun Officiers, de Heeren Staten hebben beloof, in gevolgh van het Tractaet, dese dagh beslooten, gearresteert en gheteeckent, tusschen sijn Majesteyt en hen, te licentieren, slaken, en over te doen gaen in dienst en befoldingh van sijn geseide Majesteyt, ten eynde van twaelf Maenden naest-komende weer sullen passeren met hun Officiers, in de dienst en befoldingh der geseide Heeren Staten. Tot getuygenis van 't welck in dese tegenwoordighe met mijn eyghen handt hebbe geteekent, en mijn Wapen-Zegel daer aen doen stellen. Gedaen in den Haegh in Hollandt op d'achtste dach van Maert, 1642. Getekent *la Tuillerie*.

Geratificeert in d'ordinaire forme door sijn Majesteyt te Narbonne, de derde dach van April, 1642. Getekent *Bouthillier*, en in Placcaet gezegelt.

Dit Tractaet ende Campaigne heeft noch aen desen Staet noch aen Franckrijck niet gegeven/ immers niet in Nederlant/ want de Hessische ende Wymarsche/ghelijck oock het Leger van desen Staet consumeerden den Sommer met leggen aen dese en gene 3pde Ofsop. Ende als het tijdt wierdt booz ons Leger in Guarnisoen te gaen: soo passerden de Hessische ende Wymarsche den Rhijn tot Wesel/ beset latende Nijps/ Kempen ende Dupren/ met eenige lilepne Plaetskens.

Maer aen d'ander 3re gewan Franckrijck de Fameuse Sterckte Perpignan, mettet geheele Graeffschap van Roussillon. Dit Jaer begosten de dzoebe veranderingen met Engelandt. De Koninginne quam in eygenet

ner Persoon met de Princesse Royale in 't begin van Martij upt Engelandt in den Hage: ende de Koning sich upt Londen begevende / riehrede sijnen grooten Scandaert op. Van die tpd't af is d' Oorlogh aldaer gecontinueert. Den Koningh ende sijn Raed wel siende dat sijne saecke odieux gemaeckt wierdt onder pretext van de Religie / selde sijn hoop seer op dit Quwelijck: ende dat daer dooz in Engelande de scrupuleuse souden werden verseeckert / dat sijn Majesteit soo dieren Pant gebende aen den Prinz van de Gereformeerde Religie geen d'allerminst gedachte hadde van te wanckelen in 't stuck van 't Gelooft: Dat oock desen Staet sich dooz 't Quwelijck soude toonen seer gehonoreert ende verbonden / om de Parthij des Konings te volgen of te begunstigen.

't Eerste, dat alhier gedreben wierdt / was een Ambassade: Het tweede; allerlepe in koop ende uptvoer van Amunitie van Oorlogh/Wapenen/Schepen; Ten derden, ontkeningh van Officieren / ende aenneming van Krijghs-volck. Dorch Hollandt heeft niet kunnen werden betwoogen om Parthij te kiezen: Maer is volstandigh gebleven by haer Neutraliteit. Soo dat dit Quwelijck heeft gebaert effecten/ by-hang recht contraire van de gene diemen sig weder-zijts had in-gebeeldet.

In 't begin van dit Jaerliet oock de Coningh van Denemarck aen haer Hoog Mog. aenbieden sijne bemiddelingh om te binden tusschen desen Staet ende den Coningh van Spangien een goede uptkomst van den Oorlogh. Daer op dooz de Heeren Vosbergen, Weede, ende Veltriel aen des Coninghs Resident Tancken is tot antwoort gesept op d'aengeboodene interbentie; dat alhooren tot soo wichtighen handelingh te hoornen / van nooden waren de gedesceerde Paspoorten in behoortijckhe Foyne.

Den veertienden Januarij comparcerden een aensienlijck getal der Heeren Staten van Hollandt ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. seggende dat allenthalven de geruchten liepen dat een dagh tot de Generale Bredde-handel was aengesteld tot Munster; ende dat nachtang upt Franckrijck aen desen Staet geen Notificatie daer van quam. Versochten dat dooz de Commissiteerde van haer Ho. Mog. met den Heer Ambassadeur de la Thuillerie, over het gelt scouers of Tractaet van Campagnie handelende / mocht werden gesproocken op dat subject met wel-gedachten Heer Ambassadeur: om te weten wat hem daer van mocht bekent zijn. Maer op deselve antwoorde/ niet als particulier Advijs te hebben van den Heer Ambasad. d'Avaux dat den 25 february naest-komende was genoemt ende geprefigereert tot d'uytwisselingh van de Paspoorten of Salvi conductus: ende dat tot de by een-komst tot Munster gestelt was den vijftentwintighsten Martij daer aen naest-volgende. Daer van gerappoortert sijnde ter Vergaderingh / sijn de Heeren Gedeputeerde van de Respective Provincien aengemaent / haer te willen bequamen tot de Gemelde by-een-komst ende Tractaten / haer te verklaren op de Dominatie der Persoonen derwaerts te seggen / ende op het concipieren van de noodige Instructie.

Den 26 heeft sijn Hoogheyt late communiceren secker Credentiale Brieven van den Graef van Trautmandorff op een Dominicaner Monick P. George: D. Ebersteyn aen den Cardinael Richelieu: Maer alsoo deselve den 4. Decembry 1642. was gestorven / soo had by deselve overgegeven aen den Cardinael Mazarin. Sijn aenbyengh was niet als eene heusche aenmaninge tottet afscheyden der Fransche Plenipotentiarijen tot de Generale Bredde handelingh / daer op van wegen den Koningh in 't langhe geantwoordet ende aengewesen wierdt / dat de retardatien waren ende quamen vande sijde des Keijzers ende des Konings van Spangien: als weggerende de formele Paspoorten.

Den 19 february wiert dooz den Heer Catz aen haer Ho. Mog. ge-exhibeert Extract upt een Brieven van den Koninklijcken Resident Sr. Romain upt Hamborgh geschreven den 10 february aen den Heer Brasser: inhoudende / dat hy niet willende aennemen de Paspoorten van Spangien onder den Naem van D. Francisco de Mello: de Graef van Awerspegh had vooz geslagen/dat

de Koning van Ungarien (alsoo wierdt doen noch ghe-noemt de Keijzer) als last hebbende van den Koning van Spangien de selve soude verleenen. Le jugement de ces quartiers (disant ledit S. Romain) est qu'on les pouvoit bien accepter, (dat is te seggen) 't Selve Paspoort was gedateert Weenen den 28. Januarij 1642. met dese clausula concernens: ut Deputatos à Contaeeratis Belgii Ordinibus Plenipotentiarios Monasterium ad Tractatus pacis ibidem instituendos proficiscentes videlicet . . . per omnia territoria ac loca, &c. una cum comitibus, familiaribus, familiis, equis, curribus, navibus, reous, farclinis, ac scripturis, &c. libere, tuto, secure, atque Expedite, ire, transire, &c. (dat is te seggen.)

Den 27. february wiert deur den Heer van Mathenes van wegen sijn Hoogheyt weder gecommunicert een Brieven van S. Romain upt Hamburg van den 17. february met een Paspoort van den Koningh van Spangien self gedateert Saragossa den 19. Nobembry 1642 geteekent Jo el Rey, enlager/ Andrés de Roca: met upslating van de Clauven der Dreeenigde Provincien / de clausule concernens was / dat hy gaf Paspoort alos Plenipotentiarios, que los dichos Estados Generales de las Provincias unidas del país baxo han nombrado y nombran &c. (dat is te seggen.)

De sake met sijn Hoogheyt gecommunicert zijnde / over dese Paspoorten: Soo stont hem best aen die van den Koning self. Edoch alsoo een Courtier upt Franckrijck verwagt wiert op dat subject; wiert de saecke noch op-gehouden.

Den 2. Martij is ter Vergadering ingehaelt de Heer d' Estrades op Brieven van Cerdemre van den Koningh upt St. Germain van den 8. february complimentereende van sijne Majesteits sincere intencien tot onderhoude der Alliancen / dede een deftige waerschouwinghe tegen de Spaensche loofheyt; datse in 't gemeen als de tijdt van de Campagnie ghenaccht / op de Waen bracht openinge van Bredde-Handeling / om daer mede de Oorlogs preparatien te retarderen. Sepoe wijders dat de Koning seer verwondert was te hooren dat men alhier hadde de Compagnien gereduceert: te weten van 200. op 150. van 150. op 120. ende van 120. op 100. meenende dat daerom het Uger alhier met koste met geno-gsamme forze in 't Welt komen. Maer de Hertzen van Hollandt (die meest oorzake waren van dese reductie) hadden daer van een ander opinie; namelijck dat de Hoofden die ypcasseerden / niet effectijf waren onder de Compagnien / en dat sy nu gelycke sterck (mits promptelijck betalen-de) in 't Welt soude komen als te vooz.

Dooz discoureeerde wel-ghemelde d'Estrades van de Campagnie en tegenwoordige gelegentheyt der saecken van d' Oorloge.

Den 17. Martij verklaerden haer Ho. Mog. by schriftelijcke antwoorde / dat sy haer het Concept Paspoort van den Koning van Spangien lieten gebalien.

Den 13. May is in presentie van sijn Hoogheyt getreden in deliberatie over den Doet van de Commissie om te gaen na Munster.

Onder tusschen is deur den Ambassadeur van desen Staet tot Parijs weder gesloten navolgende Tractaet.

L Ouis par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre: A tous ceux qui ces presentes lettres verront, Salut. Ayant veu & examiné en nostre Conseil le Traité, qui a esté fait en nostre nom & signé par nos Amés & feaux Conseillers és nos Conseils le Sieur Bouthillier de Charigny, Commandeur de nos Ordres, Secretaire d'Etat & de nos Commandemens, & le Sieur de la Thuillerie nostre Ambassadeur prés des Sieurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pals Bas, estant presentement en nostre Cour & suite, nos Commissaires en cette part, avec le Sieur Guillaume de Lier, Seigneur d'Oosterwijck, Ambassadeur desdits Sieurs Estats prés de nous, en vertu des pleins pouvoirs que nosdits Commissaires & ledit Sieur Ambassadeur ont eux de nous & desdits Sieurs Estats, duquel Traité la teneur s'en suit. Le Roy considerant le peu d'inclination que les Ennemis communs ont à la Paix & qu'il est impossible de les y porter s'il ny font contraints par la force, pour parvenir à une si bonne fin, sa Majesté s'est resoluë conjointement avec les
Siieurs

Sieurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas de les attaquer *le plus puissamment* qu'il se pourra cette Campagne. Et pour donner moyen auxdits Sieurs Estats de supporter plus aysement les despences qu'ils seront obligés de faire pour une grande entreprise, sadite Maj. a bien voulu leur accorder pour la present année *mil six cens quarante trois* un secours d'Argent extraordinaire, conformement aux conditions qui s'ensuivent.

I.

Sa Majesté assistera durant la presente année *mil six cens quarante trois* lesdits Sieurs Estats Generaux de la somme de *douze cens mil livres*: lesdits Sieurs Estats employeront effectivement à l'entree des gens de guerre extraordinaires qui sont desia & pourroit estre levées en forte que ladite somme de *douze cens mil livres* ne pourra estre divertie à aucun autre usage, ce que lesdits Sieurs Estats promettent de bonne foy & maintiendront religieusement, affin d'attaquer plus aisement les Ennemis par toutes voyes & moyens à eux possibles.

II.

Sa Majesté fera bailler pour ledit Argent des Assignations qui seront bonnes & au contentement de celuy que lesdits Sieurs Estats autoriseront en France sur ce subject pour estre effectivement acquités dans Paris dans le cours de la presente année: Le payement s'en fera en trois termes; sçavoir, *quatre cens mil livres* lors de la ratification respective du present Traitté, *quatre cens mil livres* dans le mois de Juillet prochain. Et les autres *quatre cens mil livres* dans le mois d'Octobre ensuivant.

III.

Moyennant quoy lesdits Sieurs Estats s'obligent de mettre leur Armée *bonne & forte* en Campagne pour faire une entreprise considerable, la Majesté promettant de son costé de mettre pareillement une bonne & forte Armée en Campagne pour faire ausi une entreprise considerable dans le Pais Bas, ou incommoder les Ennemis le plus qu'il luy sera possible.

IV.

Lesdits Sieurs Estats consentent que sur ladite somme de *douze cens mil livres*, seront prises & reservées les pensions des Officiers François, pour estre payées & distribuées sur le pied & de la mesme façon qu'il a esté convenu par le Traitté du dix-septiesme Juin, *mil six cens trente*, & celuy du 14 Avril *mil six cens trente quatre*, & que celuy que lesdits Sieurs Estats commettront à Paris pour recevoir lesdits *douze cens mil livres*, sera obligé d'y payer & fournir la somme à quoy se montent lesdits pensions sur le dernier terme du payement.

V.

Sa Majesté lesdits Sieurs Estats ratifieront respectivement les presents Articles dans le terme de six semaines ou deux Mois, si faire se peut.

VI.

Ce present Traitté ne desrogera point aux precedens, faits entre sa Majesté & lesdits Sieurs Estats, tous lesquels demeureront en leur force & viguer pour estre fidellement & religieusement effectués de part & d'autre.

LOuis, door Gods genade Koningh van Vranckrijck en Navarre, aen alle de genen, die dese tegenwoordige letteren sullen sien, *Saluyt*. In onse Raet gesien en ge-examineert hebbende het Tractaet, dat in onse naem isgemaect, en geteekent door onse getrouwen en beminde Raets-heeren in onse raden, de Heer *Bouhillier de Chavigny*, Commandeur van onse ordenen, Secretaris van Staet, en van onse beveelen, en de Heer de *la Tuillerie*, onse Ambassadeur by de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, tegenwoordighlijck zijnde in ons Hof en ghevolgh, onse Commissarissen in dese saeck, met de Heer *Willem van Lier*, Heer van Ooster-wijck, Ambassadeur der gheleyde Heeren Staten by ons, uyt kracht der volmachten, die onse gheleyde Commissarissen, ende gheleyde Heer Ambassadeur van ons, en van de gheleyde Heeren Staten ghehadt hebben: van welck Tractaet d'inhoudt volght.

Alfoo den Koningh considereert en overweecht de weynighe inclinatie, die de gemeene Vyanden tot de Vreede hebben, en dat het onmogelijck is hen daer

toe te beweegen, soo sy door ghewelt daer toe niet ghedwonghen worden, soo is 't dat zijn Majesteyt, om tot soo goet een eynde te gheraecken, geresolveert en beslooten heeft, hen ghelamentlijck met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, op *het krachtighste*, dat mogelijck sal zijn, in dese velt-tocht aen te tasten. En om aen de gheleyde Heeren Staten middel te geven van de kosten, die sy verplicht zijn tot een groote aenslagh te doen, te lichtelijcker te verdragen, soo heeft sijn Majesteyt aen hen veraccordeert en toeghestaen voor het tegenwoordigh jaer van *sestien hondert drie ende veertigh* een secours en onderstandt van Extraordinaer geldt, naer de Conditien, die hier volghen.

I.

Sijn Majesteyt sal, gheduerende het tegenwoordigh jaer van *sestien hondert drie ende veertigh* de gheleyde Heeren Staten Generael assisteren met de somme van *twaelff hondert duyfent* ponden, dewelcke de gheleyde Heeren Staten effectivelijck imployeren en besteden sullen tot d'onderhoudingh van Extraordinarie Krijghs-lieden, die alree geworven zijn, en noch gheworven sullen mogen worden: invoegen dat de gheleyde somme van *twaelff hondert duyfent* ponden niet sal moghen tot eenigh ander gebruyck gediverteert worden; 't welck de gheleyde Heeren Staten ghetrouwelijck belooven, en religieuselijck sullen onderhouden, om door alle wegen en middelen, die hen moghelijck zijn, de Vyandt lichtelijcker aen te tasten.

II.

Sijn Majesteyt sal voor de gheleyde somme van penninghen assignatien doen gheven, die goet sullen zijn, en tot contentement en veruoegingh van de geen, die de gheleyde Heeren Staten hier toe in Vranckrijck sullen autoriseren, om effectivelijck betaeldt te worden binnen Parijs in de loop van het teghenwoordigh jaer. De betalingh daer af sal ghetchieden in drie termijnen, te weten *vier hondert duyfent* ponden benefens de respective ratificatie van het teghenwoordigh Tractaet, *vier hondert duyfent* ponden in de maendt van Julius naestkomende, en d'andere *vier hondert duyfent* ponden in de maent van October daer aen volgende.

III.

Door middel van 't welck de gheleyde Heeren Staten sich verbinden hun heyr, goet en sterck zijnde, in 't veldt te brengen, om een considerable aenslagh te doen; terwijl sijn Majesteyt oock van sijn zijde beloofte een goet en sterck heyr in 't veldt te brengen, om oock een considerable aenslagh in Nederlandt te doen, of de Vyanden op het meest, dat hem moghelijck sal zijn, t'incommoderen, en te beschadigen.

IV.

De gheleyde Heeren Staten consenteren en bewilligen dat men de pensioenen der Fransche Officieren van de gheleyde somme van *twaelff hondert duyfent* ponden afneemen en reserveeren sal, om op gelijcke voet en wijze betaeldt te worden, als verdragen is door het verdragh van den *seventienden Junius sestien hondert dertigh* en dat van den *veertienden April sestien hondert vier ende dertigh* en dat de geen, die de gheleyde Heeren Staten te Paris sullen committeeren, om de gheleyde somma van *twaelff hondert duyfent* ponden t'ontfangen, verobligeert en verbonden sal zijn daer de somma, die de gheleyde Pensioenen belooopen, vande leste termijn der betalingh te betalen en fourneeren.

V.

Sijn Majesteyt, en de gheleyde Heeren Staten sullen respectivelijck ratificeeren de tegenwoordige Articulen in de tydt van *ses* weecken of *twee* maenden, soo 't ghetchieden kan.

VI.

Dit tegenwoordigh verdragh sal niets derogeeren en verminderen van de voorgaende Tractaten, tusschen sijn Majesteyt en de gheleyde Heeren Staten ghemaeckt, alle dewelcken in hun kracht en viguer sullen blyven, om van weer-zijden getrouwelijck en religieuselijck ge-effectueert en volbracht te worden.

Articles Secrets.

LE Roy ayant veu & examiné les Articles conclusés & arrestés en son nom, le trentiesme Mars dernier, entre les Sieurs *Bouthillier de Chavigny* Conseiller de sa Majesté en ces Conseils. Commandeur de ses Ordres, Secretaire d'Etat & de ses commandemens. Et le Sieur de la *Tuillerie* son Ambassadeur prés de Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas; Estant presentement en sa Cour & suite, l'un & l'autre, Commissaires de sadite Majesté en cette part; & le Sieur *Guillaume de Liere* Sieur d'Oosterwijck Ambassadeur desdits Sieurs Estats pres d'elle en suite du Traité conclu & arresté le mesme jour entre eux, en vertu de leur pleins pouvoirs, desquels Articles Secrets la teneurs en suit.

Pour plus grand esclarcissement du trois Article du Traité passé ce jour d'huy, il a esté convenu que le Roy & les Sieurs des Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas mettront en Campagne chacun une Armée composée *disxmidt à vingt mil hommes de pied & de quatre mil cinq cent à cinq mil Chevaux*. Que lesdites Armées entreront dans les Pais Bas, pour tout la my May prochain, si ce n'est que celui qui commandera les Armées du Roy d'Espagne se mit plus tost en Campagne, auquel cas le Roy & lesdits Sieurs Estats seront obligés s'y mettre en mesme temps, de quelque costé qu'ils puissent tourner: que celle desdits Sieurs Estats attaquera une place de telle consideration que les Ennemis en recevront *un notable prejudice*, & que celle de sa Majesté en attaquera, aussi une *considerable* de son costé, ou fera telle *diversion* en s'avancant dans le Pais des Ennemis, qu'estans obligés de tenir une bonne partie de leur forces pour s'opposer aux desseins de sa Majesté. Monsieur le Prince d'Orange aye d'autant plus de facilité d'avoir un succès heureux de l'entreprise qu'il fera. Bien entendu qu'en cas que l'Armée de sa Majesté ne fasse qu'une *simple diversion*, elle se mettra en Campagne quatorze jours avant celle desdits Sieurs les Estats. Et au cas qu'il soit resolu que toutes les deux Armées entreprennent des attaques de places, elles se mettront en Campagne en mesme temps & jour precisément sans y faillir, sur peine de manquement de foy de part & d'autre.

Lesdits Sieurs Estats s'obligent de faire passer dans le huitième du mois d'Avril *trente vaisseaux* de guerre bien équipés, de deux, trois quatre, & cinq cens tonneaux à leurs despens au travers de Calais, pour empêcher aux Ennemis l'entrée de Flandres par mer. Et au cas que les Armes du Roy attaquent quelque place sur la coste de Flandre lesdits trente Vaisseaux demeureront toujours à ladite coste tant que l'entreprise durera, & investiront par mer de telle sorte la place assiégée par les Armes du Roy, qu'elle ne puisse estre secouruë par mer, soit par les forces du Roy d'Espagne, soit par celles de quelque autre puissance que ce puisse estre, qui voudrust les assister sous quelque pretexte que ce soit; *audit cas* lesdits Sieurs Estats s'obligent de faire escorter tous les Vivres qui viendront de la coste de France au lieu où sera l'Armée de sa Majesté, ou de luy en fournir à prix raisonnable; si les vents ne permettent pas d'en apporter de France suffisamment & qu'ils soyent bons pour les transporter des pays desdits Sieurs Estats des Provinces Unies audit lieu, & où sera l'Armée du Roy pour parachever son dessein; auquel sa Majesté n'engageroit jamais ses Armes sans la confiance qu'elle prend que le contenu au present Article sera punctuellement & fidellement executé par lesdits Sieurs Estats, qui le promettent & s'obligent sur peine de manquement de foy & d'infraction des Traité faits par eux avec sa Majesté.

Lesdits Sieurs Estats promettant sincerement aux Armes de sa Majesté *passage & repassage par le Rhijn à Wesel*, & aussi passage & repassage sur la *Meuse à Maastricht*, quand ils en seront requis, par sa Majesté pour veu que ce n'est point pour *prejudicier* à leur Estats.

Lesdits Seigneurs Estats s'obligent de tenir leur Armée en Campagne tant & si long-temps que le bien de la cause commune requiera & la saison pourra permettre.

En foy de quoy nous Commissaires & Ambassadeurs en vertu de nos pouvoirs respectifs avons signé ces presentes de nos Signes ordinaires & a icelles fait poser la cachet de nos Armes, à Paris le trentiesme Mars, mil six cens quarante trois. Signe *Bouthillier de la Tuillier* & *Guillaume de Liere* avec leurs Cachets.

Secrete Articulen

DE Koningh gesien en ge-examineert hebbende de secrete Articulen, beslooten en gearresteert in sijn naem de 30. van Maert lesleeden, tusschen de Heeren *Bouthillier de Chavigny*. Raetsheer van sijn Majesteyt in sijn Raden, Commandeur van sijn ordenen, Secretarius van Staet, en van sijn beveelen, en de Heer de la *Tuillerie*, sijn Ambassadeur by mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, teghenwoordiglijk zijnde in sijn Hof en gevolgh, beyde Commissarissen van sijn geseyde Majesteyt hier in, en de Heer *Willem van Liere*, Heer van Oosterwijck, Ambassadeur der geseyde Heeren Staten by sijn Majesteyt, in gevolgh van het Tractaet, beslooten en gearresteert tusschen hen op de selve dagh, uyt kracht van hun volmachten, van welke secrete Articulen d'inhout volght.

Tot meer verklaringh van het derde Articul van het Tractaet, dese dagh gepasseert, is verdraghden dat de Koningh, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden yeder een heyr in 't veldt sal brengen, bestaende in 18 of 20000 mannen te voet, en 4500 of in 5000 paerden: dat de geseyde heyren in Nederlandt sullen treden, ten langhsten op half-mey naefstkomende, 't en waer dat de geen, die over de heyren des Konings van Spangien gebiedt, sich eer in 't veldt begaf; in welck geval de Koning en de geseyde Heeren Staten verplicht sullen sijn sich ter selve tydt te veldt begeven, werwaerts sy sich sullen mogen keeren: dat het heyr der geseyde Heeren Staten een plaets van soodanigh belangh sal aentaften, dat de vyanden een *merckelijcke prejudicie* en naedeel daer af sullen ontfanghen, en dat het heyr van sijn Majesteyt van sijn zijde oock een *considerable plaets* sal aentaften, of soodanigh een *diversie* maecken, met in het landt der vyanden te trecken, dat sy verplicht zijn een groot deel van hun krachten te houden, om de desseynen van sijn Majesteyt tegen te staen, en dat mijn Heer de Prince van Orange soo veel te meer bequaemheyt heeft om een geeluckige uytgangh van d'aenflagh te hebben, die hy doen sal. Wel verstaen zijnde dat in geval het heyr van sijn Majesteyt niets anders sal doen, dan een *simple diverse* maecken, het sich veertien dagen voor dat van de geseyde Heeren Staten in 't veldt sal begeven. En ingeval dat men resolveert en besluyt dat al de beyde heyren vestingen sullen aentaften, soo sullen sy sich preciselijck in een selve dach en tydt te veldt begeven, sonder daer in te falen, op verbeurte van manquement van trouw van weer-zyden.

De gheseyde Heeren Staten verplichten sich om op d'achtste van de maendt April 30 Oorlogh-schepen, wel toegerust, van 2. 3. 4. en 500 vaten op hun kosten by en omtrent Kalis te houden, om den vyanden d'ingangh van Vlaenderen ter Zee te beletten. En ingeval dat het heyr van de Koning eenige plaets op de Kust van Vlaenderen aentafte, soo sullen de geseyde 30 schepen altydt op de geseyde Kust blyven, soo langh als d'aenflagh sal dueren, en sullen de plaets, door de wapenen des Konings belegert, soodanigh besluyten, dat sy niet gecoureert kan worden ter Zee, 't zy door de heyrkrachten des Konings van Spangien, of door de macht van eenigh ander vermogen, hoedanigh het wesen mocht, die hen wilde assisteren onder hoedanigh een schijn het oock mocht zijn: in welck gheval de gheseyde Heeren Staten sich verplichten al de vivres te convoyeeren, die van de Kust van Vranckrijck sullen komen naer de plaets daer 't heyr van sijn Majesteyt sal zijn, of voor een redelijcke prijs lijfsocht aen hem te forneren, en te verschaffen, soo de winden niet toelaten overvloediglijk daer af uyt Vranckrijck te brengen, en soo sy goet is om uyt de Landen der geseyde Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, naer de geseyde plaets, en daer des Konings heyr sal zijn, om haer desseyn uyt te voeren.

ren, gevoert te worden, in de welck sijn Majesteit nimmer zijn Wapenen souw engageren en belemmeren, sonder 't berouwen, dat hy heeft, dat d'inhout van het tegenwoordigh Articul punctuelijck en ghetrouwelijck uitgevoert sal worden door de gheseyde Heeren Staten, die sulcks belooven, en sich daer toe verplichten, op verbeurte van trouweloosheydt, en infractie en breekingh der Tractaten, door hen met sijn Majesteit ghemaeckt.

De geseide Heeren Staten belooven sincerelijcken en oprechtelijck aen de wapenen van sijn Majesteit pas en repas over de Rhyne te Wesel, en oock pas en repas over de Maas te Maestricht, als sy daer toe verfocht sullen zijn door sijn Majesteit, behoudens als dit niet is om hun Staet te prejudicieeren en beschadigen.

De geseide Heeren Staten verplichten sich hun heyt soolangh in 't velt te houden, als de welstant van de gemeene saeck sal vereyssen, en de tydt konnen toeaten.

Tot bevestighingh van 't welck wy Commissarissen en Ambassadeur, uyt kracht van onse respectieve Pouvoirs en Macht-brieven, dese tegenwoordigen hebben gheteeckent met onse ordinare mercken, en onse Wapenzegels daer aen doen setten. Te Parys, den 30 Maert 1643.

Geteeckent

Bouthillier, de la Tuillerie, en Willem van Lier.

met hun Wapens bezegelt.

Ende alsoo ondertusschen den Koning quam in May te sterben: ende de Koningh Lodovic de 14 in sijn plaats te succederen; soo is 't selve Tractaet op den Naem van dese geteconfirmereet dooz navolgende Acte.

Acte de Renouvellement du Traite de 1643.

Ayant esté representé à Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies du Pais Bas, par le Sieur de la Thuillerie Conseiller du Roy en ses Conseils, & son Ambassadeur près d'eux le 15 Juin dernier passé, que sa Majesté par l'advis de la Reyne Regente sa Mere avoit jugé à Paris le trentielme jour de Mars de la presente Année mil six cens quarante trois, entre le feu Roy son Pere de tres-glorieuse Memoire & lesdits Sieurs Estats Generaux, fust renouvelle sous le nom de sa Majesté a present regnant, lesdits Sieurs Estats desirans satisfaire à l'intention de sa Majesté ont demeuré d'accord avec lesdits Sieur Ambassadeur de confirmer & renouveler ledit Traité dont la teneur s'ensuit.

Icy fuivoit un nouveau pouvoir du Roy Louis 14. du 16 May: & le Pouvoir des Sieurs les Estats Generaux daté le 24 d'Aougt 1643 & la signature dudit Renouvellement le 30 d'Aougt.

Signé

Bart: de Gent, Hoogendorp, I. van Reede, A. van Vierffen, W. Ripperda.

& scellé du Cachets de leurs Armes.

Acte van vernieuwingh van 't Tractaet van 1643.

Verthoont zijnde aen mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, door de Heer de la Thuillerie, Raetsheer van de Koningh in sijn Raden, en sijn Ambassadeur by hen, op de 15 dach van Junius lestleden, dat sijn Majesteit, door 't advys van de Koningin Regente, sijn moeder, dienstigh geoordeelt hadt dat het Tractaet, te Parys gemaect, op de 30. dach van Maert van het tegenwoordigh jaer 1643. tusschen wijien de Koningh sijn Vader van heerlijcke geheugenis, en de geseide Heeren Staten Generael, ver-

nieuwt sou worden onder de naem van sijn Majesteit, tegenwoordighlijck regeerende; soo is 't dat de geseide Heeren Staten, begeerende d'intentie en meeningh van sijn Majesteit satisfactie en vernoegingh te geven, verdragen hebben, en eens geworden zijn met de geseide Heer Ambassadeur te confirmeeren, bevestigen en vernieuwen het geseide Tractaet, daer af d'inhoudt is.

Hier volgde een nieuwe Pouvoir en Macht-brief van de Koningh *Leus de XIV.* van de 16 Mey, en 't Pouvoir, en de Macht-brief der Heeren Staten Generael, gedateert de 24 van Augustus 1643 ende de signature en teekeningh van de geseide vernieuwingh, de 30 van Augustus.

Geteeckent

Bart van Gent, Hogendorp, I. van Reede, A. van Vierffen, W. Ripperda.

en met hun Wapen-zegels gezegelt.

De Koningh van Spanckrijck hebbende sedert veel jaeren valetudmaic geweest / is den 14 Mey tusschen 2. ende 3. upren namiddagh deser Weck overleden / sijnde den selven dagh als vooz drie en dertigh Jaer de Koningh sijn Heer Vader vermoort wierde / ende hy koninginne Doeder / de Cardinael ende de Koningh elckander haest ende binnen 't Jaer gebolght.

Den negentienden Mey werdte de Spaensche Armée geslagen tot Rocroy, dooz den Prince van Condé, alsoo gewan dese jonghe Koningh den vyfden dagh sijnre Regeeringh een groote Victorie ende boozdeel: het welck tot de Dyeede-Handelingh geen goet debe.

De dagh van by-een-komste tot Munster ende Ofenbrugge gestelt sijnde op den eerste Ende / ende den elfden Julij maestkomende Nieuwe stijl: soo heeft men ernstelijck beginnen te spreken bande befendinge derwaerts te doen. Hollandt sloegh booz / men behoorde niet meer als drie of uptteelijck vier Persoonen te senden: Maer d'andere aviseerden dat van wegen peder Prohibitie een behoorde te garn.

Hollandt sepde Anno 1622 vier upt haer Prohibitie by de Tractaten gehadt te hebben. d'Andere seiden dat sy Anno 1607. geen meer als een daer by hadden gehadt / gelyck oock van peder bande andere Prohibitien daer een was by geweest: doch dat van weghen de Generalitept twee supernumeraire daer by waeren gheboeght.

Den drie en twintighsten Mey sijn Hooghept oock Prins Willem ende den Raedt van State inde Vergaderingh sijnde hebben vermaent dat men wilde bedaght sijn / om onacnghesten de Dyeede / indien die quam te succederen / in goede posture ende defensie te blyben dooz eene ghenoeghsamic Militie. Sulcx is dooz expressse Missive oock den Provincien tot bermanninge aengeschreven.

Den vyf en twintighsten hebben de Heeren van Hollandt tot Plenipotenciarijen ghenoeemt de Heeren van Mathenes ende van Heemstede: Uytrecht den Heer van Renwoude: Vrielandt verklaerde niet gereedt te sijn: Over-Yssel noemde den Heer Haerfolte; of in cas van sijn Edelhepts indispositie / den Heer Ripperda: Stadt ende Landen den Heer Aldringa, Gelderlandt ende Zeelandt absent sijnde. Den acht en twintigste wierdt booz gesteldt of tot Lustre bande befendinge niet diende Gecommitteert te werden Graef Willem als Supernumerair van wegen de Generalitept: zijnde niet byten exempel; maer Anno 1607 oock alsoo geschiet. Uytrecht, Vrielandt ende Landen verklaerden ten hooghesten daer toe genegen te sijn. Hollandt vertroude dat hare Heeren principalen daer in oock geen swarighept soude maecten.

De Heer la Thuillerie Konincklijcke Fransche Ambassadeur weder upt Spanckrijck geseert zijnde / ende den negen en twintighsten Mey Audientie hebbende heeft overgelevert d'Originele Passpoorten van den Keyser / in 't Latijn op Parlement geschreven / gedateert den 28 Januarj 1642. geteeckent by den Keyser, Curts ende Walderode.

Noch

Noch een Originael van den Koningh in Spagnien geteekent ende gedateert/ als hier boven geseyt is.

Den 9. ende 22. Junij hebben de Heeren Gedeputeerde van Zeelandt haer t'ouyeden getoont van dat men alhier in haer absentie was getreden in Deliberatie ende besoiigne over de Commissie ende instructie na Munster.

Echter is geresolveert de Prohibitien te versoeken om tegen den 7. Julij te willen alhier gereet sijn om te confereren over het maechen der Instructie.

Den 13. Julij schreef ende versocht Don Francisco de Melos upt Gent aen sijn Hoogheyt om Paspoorten booz Contre Walter, Don Lopo Zapata, booz den Marquis de Castell Rodrigo, booz Don Diego de Savedra, ende booz den Haetsheer Marc Antoine Bruyn. Alle welke Paspoorten hy ende van wegen haer Hoogh Mog. op het recommenderen ende versoek van sijn Hoogheyt zijn ghedepescheert den 17. dito ende aen deselve gesonden leggende mettet Legher tot Weneede: die deselve boozs booz een Trompetter schickten aen Don Francisco de Melos tot Gent.

Den 20. Julij rapporteerde de Heer van Meynderwijk ter Vergaderingh presiderende / dat de Heer Gaur. Doyt Daltz Graef hem aen sijn Logement was komen bedancken booz de goede Behoiven die haer Hoogh Moghende booz de Heer van Oosterwijck haer Ambassadeur tot Parijs hadden laten doen booz hem/ om sijn Interesten/by voortganck van Tractaten/daer in mede te moghen doen begripen ende enclaberen: gelijk hy desghelijcks was midtsdesen alhier versoehende.

Den 5. Augusti is weder gheschreben aende Prohibitien van Hollandt, Zeelandt, Vriesland, Over-Yssel, Sradt ende Landen; ten eynde sijn (den 7. Julij niet wesende ghekomen volghens boozighe versoek) als noch mochten komen ende haer in den Page instellen den 25. Augusti / ende den 27. daer aen te treden in besoiigne/ om te procederen tot Nominatie / Commissie ende Instructie der Plenipotentarisen. Ende alsoo ruffchen die van Stadt ende Landen questie was noopende t' houden van een Landt dag: Soos is op t selve subject oock geschreben aen de Heeren Gecommitteerde van haer Ho. Mog. op dat stuck tot Gheringen synde. In dese tijdt quam Advijs dat de Heeren Koninklijke Fransche Plenipotentarisen d'Avaux ende Chavigny binnen een weeck van Parijs souden betrecken; om hier dooz te passeren / ende wiert boozgeslagen of men deselve niet behoorde eenige Extraordinaris receptie aen te doen. Daer op niet is geresolveert.

Den 11. Augusti sloegh de Heer van Renfoude ter Vergaderinge presiderende wederom booz dat men behoorde te versoeken den Heer Graef Willem Stadthouder van Vrieslandt tot supernumerair Plenipotentaris na Munster. Maer Hollandt ende Gelderlandt verclaerden haer niet geredt.

Den 26. ende 27. Augusti is van wegen Breemen ende Hamborg dooz my weder aen haer Ho. Mog. gedaen debito ten eynde van wegen desen Staet oock tot Munster mocht werden gesproocken booz de bype Navigatie ende Commercieen op de Wefer ende Elve tegen de continuerende exactien van Denemarck op dese / ende tegen de ghebruygde Colen van Odenburgh op die Riviere.

Daer op geresolveert is na begeeren.

In't begin van September is eyndlijck by der handt genomen de besoiigne over de besendinge Commissie ende Instructie: edog eerst gesproocken van eene Militie vast te stellen: waer toe sijn Hoogheyt ende den Staet van State versoekt zijn om een Lijst te maechen.

De Heeren van Zeelandt lieten aenteekenen / te confereren in dese besoiigne, onder expresse conditie nochtans, dat aen de respectieve Provincien soude werden ghegheven contentement ende Satisfactie over de voornoemde Instructie ende Pointen die met den Vyandt souden worden verhandelt: of dat anders by faute van dien dit haer Ed. Mogende consent ende verklaringh van nu voor als dan voor gheen consent sal worden gehouden.

Den 7. September wiert boozghesfelt waer men de

Heeren d'Avaux ende Chavigny (in wiens plaets daer na ghenomineert is de Heer Servient) soude logeeren: ende goet ghebonden dooz den Hof-Meester Mortaigne den Ambassadeur van Portugael (die men om't ongeluck van Biant/sijn Wips over gelkomen/hadde toegestaan te logeren in 's Lants Wypfinge) te laten versoeken/of hem niet soude believen te deslogereen upt deselve Wypfinge en gaen logeren by den ordinaris Ambassadeur: maer hy antwoorde acte te hebben van haer Ho. Mog. om te blyben woonen in de selve 's Lants Wypfinge ghedurende sijn verblijf alhier: ende wel mocht gebeuren (designerende dat 't gemene peupel alhier sijn Wypfinge eens had geplundert; ende datmen hadde geweggert hem eenige Wypfen te verhuypen) dat hy oock den Ordinaris Ambassadeur soude moeten nemen in sijn Wypf.

Den 12. September heeft d'Ambassadeur de la Thuillerie ende eenige daghen daer na d'Ambassadeur van Portugael Fr. d'Andrade Leitao expresse Audientie gehad ende t'eickens op expresse Brieven van den Koningh van Brancrick ten eynde booz Fabeur van Brancrick ende desen Staet oock de Portugaelsche Ambassadeur mochten werden gheadmitteert op de Munstersche by-een-komste. Ten minsten ende by probisie datse mochten passeren van hier na Munster/als schuytende onder de Salvi Conductus van de Fransche ende van desen Staet. Daer op heeftmen sich booz die tijdt niet verclaert.

Den 20. October sijn tot de Munstersche besoiigne genomineert de Heeren van Meinertwijk, ende Aernem van Gelderlandt / de Heeren van Mathenes van Stevelshouck, Schaep, Kessel, ende Cats, van wegen Hollandt, de Heeren de Knuyt ende Stavenisse upt Zeelant/ de Heeren van Nederhorst ende bander Hoolck van wegen Utrecht: de Heeren Crack ende Veldtril van wegen Vrieslandt; de Heeren Aldringa ende Clant van wegen Stadt ende Landen: Over-Yssel absent zijnde.

Den 31. Octobris heeftmen op 't Papier ghebracht de naerbolgende preliminarre Pointen.

Pointen van Importantie, diemen soude behooren vast te stellen, alvoorens te treden tot Handelinghe met den Vyandt van Bestant of Vrede.

Dat de Regeeringhe, Hoogheyt, Vrygheydt, ende Eenigheydt van den Staet ende de Provincien Respective, met derselver rechten ende Privilegien sullen gheconserveert ende ghemainteneert worden volgens de Unie, ende de Unie seifs, gelijk die gheflooten ende gepubliceert is den 29. January vijftien hondert en negen-en-tseventigh.

Doch dat de Religie ghehouden ende ghehanthact sal worden, ghelijck die Anno 1619. inden Synode Nationaal tot Dordrecht is bevestigt, oock vervolgens hier te Lande aengenomen.

Ten derden, dat van de Militie te Paert ende te Voet, met den gevolge ende aenkleven van dien, in conformite van den Staet, daer van op voorgaende Advijs van sijn Hoogheyt ende den Raet van State, te formeren ende vast te stellen, voor den tijdt van het te maechen Bestant met den Vyandt, ende geduyrende het selve, in gheenen deelen ende soude mogen werden vermindert veel minder gecaeseert.

Ende op dat de drie bovenverhaelde Pointen, als wesende steunfels van den Staet deser Provincien, moghen sijn ende blyven onveranderlijck, soo sullen de Provincien heyliglijck belooven, oock houden, elckanderen de handt te bieden, tot weeringe van alle 't goede ter contrarie van de bovengestelde drie Pointen soude moghen voorgenomen worden, ende sal daer van gemaectt worden een Acte, die de Heeren Gedeputeerden van de Respective Provincien sullen onderschrijven soo voor haer selven als van weghen de Heeren der selver principalen ende hare Successeuren, in kracht vande speciale Procuratie ende Volmachten, daer op van de Heeren der selver respectieve principalen uyt te brengen, ende sal oock een Formulier van Procuratie daer toe worden inghesfelt, op dat

dat alles op eenen ende den selfden voet eenpaerlijk mach komen te geschieden.

Ten vierden, dat men by Succes van Tractaet met den Vyant, de Kroone van Vranckrijk sal versoecken, te willen maecten een vaste ende bundighe Alliantie met desen Staet, daer by Vranckrijk aen deselve Staet soude belooven, dat in cas de Koningh van Spagnien het voornoemde Tractaet quame te verbreken, ende aen te tasten eenige plaetse by ofte van weghen desen Staet gheposideert, beset of gehouden werdende, dat de Croone van Vranckrijk met den voorz Koningh van Spagnien alsdan *ipso facto* in Oorlogh louden moeten treden, ende van gelijcken oock desen Staet, als Spagnien soude komen te breecken met de Hooghtgemelte Kroone van Vranckrijk.

Ten vijften, dat geduyrende de onderhandelinghe met den Vyant egeen Volck van Oorlogh en sal worden afgedanckt.

Ten seften, dat alle Preparatien ten Oorlogh sullen werden gemaect gelijk men gewoon is in desen Staet van Jaer tot Jaer te doen.

Ten sevenden, dat alle mogelijke debvoiren gedaen sullen worden, ten eynde dat gelijcke middelen eenpaerlijk in alle de Provincien ingevoert, geheven oock verantwoort mogen worden.

Ten achtsten, dat by het besluyt, van het te maecten Tractaet met den Vyant Ordre ghestelt sal worden tot aflossinghe ende betalinghe van des Generaliteyts schulden, ende dat ten dien fine eenighe Generale middelen ghemeen ghemaeckt ende inghewillight sullen moeten worden.

Ten negenden, dat de Convoyen ende Licenten sullen worden ghecontinueert, volghens de Lijste daer van in treyn synde, ten minsten soo langhe enderter tijd ende wyle toe als de loopende schulden, mitsgaders de Penninghen op Interest ghereguleert, staende ten laste van de respectieve Collegien ter Admiraliteyt volkomenlijck sullen zijn voldaan ende gequaten.

Mengaende de Militie: deselve wiert ghestelt op achtentseftigh ende een half Compagnie Ruyteren ende op vier hondert ende seven ende seftigh Compagnien te Voet: te samen sterck vijf duysent vijf hondert ende tachtich Ruyteren, ende negen-en-dertigh duysent negen hondert ende tachtich Koppen te Voet: bedragende ten 42. daghen seven hondert ende tachtich duysent seven hondert vijf-en-dertigh gulden tien stuyver ende in 't Jaer ses Millioenen seven hondert, vier-en-tachtich duysent negen hondert twee-en-seftig gulden ellef stuyver. Daer wert oock goet gebonden een Acte te doen instellen om de 3. behende preliminaire punten te besweeren. Gelijck oock vervolgens getreden zijnde in de lecture ende besoigne over de stoffe ende ingredienten tot 't maecten der Instructie / onder Sedt aen 't Lant ghegeven beloofte is alles secreet te houden: edogh alsoo, dat een peder by stont ende moeste staen om aen sijne Principalen daer van te refereren: om 't welcke te doen verstaen wiert dat bande selfde stoffen ende ingredienten souden werden ghegeven Coppen / aen pder Provincie: om de welcke t'ontfangen genoemt sijn de Heeren van Meyndertswijck, Catz, Stavenisse, Nederhorst, Crack ende Clanth.

De Heeren Gaven van Avaux ende Servien Koninghlijck Fransche Extraordinaires Ambassadeurs ende Plenipotentiarsen entlijck den 18. November de Maes af gekomen zijnde tot Dorth: soo hebben sy seer getracht / om op meer als ghetwoonlijcke maniere te werden ontfangen: onder pretext / dat dit een seer aensienlijcke ende extraordinaris besendinghe was / maer men vreesde dattet was in der daet om van dat Extraordinaris te maecten een ordinaris: sijnde een eppghenschap der Grooten altydt plus ultra te gaen: soo wel in de Ceremonialien als in de Realiteyten. Cerstelijck wiert vooz ghestelt of men niet behoofde een gequalificeert Persoon te senden tot Rotterdam, om haer te Complimenteren / behalven de ordinaris vertwillikominge die aldaer geschiede door den Hof-Meester Mortaigne. Ten tweeden of men niet behoofde den Magi-

straet tot Rotterdam te versoeken om door 2. a 3. Compagnien Bozgers deselve te recipieren / oock geduyrigh desfrapieren. Ende tot Delft desgelijck. Ten derden wat receptie men haer aen de Hooren-Brugge soude doen. Ten vierden; of men niet behoofde hier in den Hage haer een dach of twee langer te desfrapieren als ordinaris. Waer op gebeibereert zijnde is verstaen aengaende het eerste ende tweede / dat daer in niet konde werden getreden / maer sulcx te laten tot discretie van de Magistraet. Het derde is gelaten na oude gewoonte; nopende het desfrapement desgelijck; soo veel de qualiteyt der dagen aenging. Edoch in qualiteyt van spijnghe; dat men soude trachten d'ere van 't Landt wel waer te nemen. Corte receptie by de Hoorn-Brugge is vooz dese ene repse noch versoecht de Heer Prins Willem; als zijnde een Extraordinaris aensienlijcke Ambassade; om het groot werck diesweghen sy quamen. Ende hoewel de Heer Brasser daer na noch wederom heeft doen proponeren dat men de twelgemelte Ambassadeurs mocht ontfangen met eenige of een Compagnie Bozgers in den Hage: soo is geresolveert hem wel dubdelijck te antwoorden / datmen deselve soude inhalen na onder ordze / gewoonte / ende practijcke; ende dat tot de receptie soude werden versoecht de Heer Prins Willem alken vooz dese repse.

De Hofmeester Mortaigne schreef dat de Heeren Ambassadeurs waeren den 20. November aengekomen tot Rotterdam, sulende aldaer blijben tot den 22. zijnde vier Maectijden: ende alsoo men niet gewoont was aldaer te betalen vooz d'Ambassadeurs als twee Maectijden: versoecht te weten of sy nu meer soude betalen als twee. Daer op is geantwoort om dattet wat Extraordinaris was: dat sy al de vier Maectijden soude goet doen. Ten twee en twintigsten November schreef sy dat d'Ambassadeurs noch langer als de vier Maectijden ghedachten te blijben: versoecht te weten hoe sy hem soude dzagen aengaende deselve Maectijden / die sy boven de vier aldaer soude teeren. Hem wiert uydrukkelijck gheantwoort ende gelast: indien sy noch geen opening hadde ghegeven bande vier Maectijden te sullen betalen; dat sy 't by de twee / na ouder gewoonte / soude laten blijben: Doch soo sy opening had gedaen van de vier: dat sy 't daer by soude laten blijben: sonder eenigh Maectijt meer te betalen. Men wiist wel dat de Ambassadeurs sulcx niet deden uyt meenaghe: Maer om / plus ultra, altydt pers hoven desen Staet te ghewinnen: in plaets dat Vranckrijck aen haer Hoog Mog. nu soo veel Jaeren d'ere / Rangh / ende Titelen verminderde: gelijck hier na noch sal worden getoont.

Den 23. November notificeerde Mortaigne dat sy den selfden dagh / Namiddagh ten vier upren meenden te zijn by de Hoorn-Brugge: alwaer sy door sijn Hoogheyt Prins Willem met een groot ende Princelijck ghebolgh ende Carossen wierden ontfangen ende gevoert in haer Logement in 't Wuyt van Assendelft in 't West-eynde. De Heeren Aernhem, van der Camere, Vosbergen, Nederhorst, Veldtdriel, ende Aldringa werden ghecommiteert haer te vertwillikomen in haer Logement ende d'eerste-mael haer geselschap te houden ten Avontmale. Van waer de Heer de Avaux sich absenteerde / onder pretext van indispositie: Maer in der daet / soomen presumeerde / uyt Grootshereyt ende om te toonen sijn onghenoegghen van dat men haer gheen meer ende Extraordinaris Receptie hadde gedaen. Edoch de Heer Servien bondt sich t'elckens aen de Maectijden: gaende alle sijne discoursen daer heen dat de sincere meeninghe der Koninginne Regente ende des Raets was om Wrede te maecten; datter reede al te veel Christen Bloet was vergoten: dat men sich behoofde te speden: ende gheen meer tijdt verliesen.

Da dat sy den 1. December met ende neffens den Heer Ordinaris Ambassadeur la Thuillierie (de Heer d'Avaux doende het woort hebbende den Heer van Servien aen sijn Rechter ende den Heer la Thuillierie aen sijn Linker-handt:) Publijcke ende met opene deuren audientie hadden gehad / proponerende in generale termen: soo versochten sy Commissarien: daer toe ge-

van de Nederlandfche Vrede-handelingh. 167

nommeert werden de Heeren van Meynertswijck, Mathenes, Pauw, Knuyt, Hoolck, Rijperda, ende Aldringa. De Heer Veldriël alleen hier sijnde van weghen Dief-
lant / verklaerde sijne gelegentheydt niet te sijn / de Conferentien waer te nemen : Edoch in besouwing te confereren.

De Credentiael / als zijnde eenighsints essentieel / heb hier by gestelt.

Tres-chers, grands Amis, Alliés & Confoederés, Nous envoyons en Allemagne nostre Tres-cher & Tres-amé Cousin Henry d'Orleans, Duc de Longeville & de Toureville, Prince & Comte Souverain de Neufchastal, Comte de Dunois & de Tancarville, Connestable hereditaire de Normandie, Gouverneur & nostre Lieutenant General audit Pays, Capiteyne de cent hommes d'Armes de nos Ordonnances & Chevalier de nos ordres, Nostre Tres-cher & feal le Sieur Claude de Mesmes, Comte d'Avaux, Commandeur de nosdits ordres, Sur-Intendant des Finances de France & l'un de nos Ministres d'Etat, & nostre Amé & feal le Sieur Abel d'Servient Comte de la Roche, Conseiller en tous nos Conseils, tous trois en la qualité de nos Plenipotenciaires, pour traiter de la Paix Generale conjointement avec nos Alliés. Et comme nous desirons dans la conjuncture de la Negotiation, qui se doit faire à Munster, Vous tesmoigner nos bonnes intentions, nous Vous escrivons celle-cy par l'avis de la Reyne Regente nostre Tres-honorée Dame & Mere pour Vous dire, que comme nous avons la même bonne volonté que le Roy nostre Tres-honoré Seigneur & Pere de maintenir l'estroite Alliance & union qu'il avoit Contracté avec vos Provinces, nous avons donné ordre auxdits Srs. Comtes d'Avaux & de la Roche de passer en Hollande comme nos Ambassadeurs Extraordinaires auxquels nous avons fait expedier un pouvoir suffisant pour s'assembler avec nôtre Amé & feal Sieur de la Thuillerie Conseiller en nostre Conseil d'Etat, & nostre Ambassadeur en Hollande, concerter, arrester, & signer avec ceux, qui auront de vous pouvoir, tous Traittés, & Articles, qui seront jugés à propos, touchant nos Interests & les Vostres, qui sont à ajuster, pour parvenir à la Conclusion de ladite Paix, ayant expressément chargé nosdits Ambassadeurs de vous asseurer de nostre affection, & s'informer particulièrement de Vostres Interests, afin de les porter dans le Traitté General avec autant de vigueur, que nos propres affaires, vous donner part aussi de celles de cette Couronne, pour en conferer ensemble, & conserver entre nous & vous une sincere & parfaite conviance & intelligence, pour mieux parvenir à ladite Paix Generale, & trouver les moyens de la rendre assurée. Vous prendrés donc entiere creance en eux sur tout ce qu'il vous seront entendre de nostre part. Sur ce nous prions Dieu, qu'il vous ait, Tres-chers, Grands Amis, Alliés & Confoederés, en sa sainte & digne Garde.

Escrit à Paris le dernier Septembre 1643. Estoit Vostre bon Ami & Confoederé.

Signé.

Louis, plus bas de Lomenie.

Superscription.

A nos Tres-chers, Grands Amis, Alliés & Confoederés, les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas.

Seer waerde en groote Vrienden, Bondt-geuootten en Geconfedereerden, wy senden naer Duytlandt onse waerdste en bemindste Neef, Henryck van Orleans, Hertogh van Longeville, en van Toureville, souverain Prince en Graef van Neufchastal, Graef van Dunois, en van Tancarville, erfelijck Connestabel van Normandyen, Gouverneur, en onse Lieutenant Generael in 't gefeyde Landt, Capiteyn van 100 gewapende mannen van

onse Ordonnantien, en Ridder van onse Orders; Onse waerdste en getrouwe, de Heer Claude de Mesmes, Graef van Avaux, Commandeur van onse gefeyde Ordenen, Surintendant der Finantien van Vranckrijck, en een van onse Ministers van Staet; en onse beminde en getrouwe, de Heer Abel de Servient, Graef de la Roche, Raedts-Heer in alle onse Raden, alle drie in qualiteyt van onse Plenipotentarijfen, om van d'algemeene Vrede te handelen, ghesamentlijck met onse Geallieerden en Bondt-geuootten. En alsoo wy, inde conjuncture van de handeling, die tot Munster geschieden sal, begeeren onse goede intentien aen u te betuyghen, soo schrijven wy u dese, door 't advys van de Koningin Regente, onse eerwaardigste Vrouw en Moeder, om u te seggen dat, alsoo wy de selve goede wil hebben, die wijlen de Koningh, onse eerwaardigste Heer en Vader, gehad heeft, om de naewe verbintenis en eenigheydt, die hy met uw Provintien contracteert en ghemaect hadt, te onderhouden, wy order gegeven hebben aen de gefeyde Heeren Graven van Avaux en de la Roche, om in Hollandt te trecken, als onse extraordinare Ambassadeurs, aen de welcken wy hebben doen expedieren en verlenen een suffisant pouvoir en Volmacht, om te versamelen met onse lieve en getrouwe, de Heer de la Thuillerie, Raets-heer in onse Raet van Staet, en onse Ambassadeur in Hollandt, en te reconcerteren, arresteren en te tekenen met de ghenen, die van u macht sullen hebben, alle Tractaten, en Artijckelen, die dienstigh geoordeelt sullen worden, aengaende onse en uwe Interests, die te vereffenen zijn, om tot de conclusie en 't besluyt van de gefeyde Vrede te geraecken; hebben expresseelijck en wel uytdruckelijck aen onse gefeyde Ambassadeurs belast u van onse affectie en genegentheyte te verseeckeren, en particulierlijck naer uw Interests te verneemen, om die in d'algemeene handeling te brengen met soo groote vigeur en wackerheyte, als onse eyge saecken, en om u d'interests van dese Kroon oock deelachtigh te maken, om daer afghesamentlijck te confereren, en om tusschen ons en u een sincere en volmaecte betrouwen en Vrientschap te conserveren, om berer tot de gefeyde algemeene Vrede te geraken, en middelen tot haer verseeckeren te vinden. Ghy sult dan volkomen betrouwen op hen nemen in al 't gheen dat sy van onsent wegen aen u sullen doen verstaen. Hier op bidden wy God, dat hy u waerdste, groote Vrienden, Bondt-geuootten en Geconfedereerden, in sijn heylige en waerdige bewaring neem.

Geschreven te Parys, de leste dagh van September, 1643.

Uw goede Vriendt en Geconfedereerde.

Geteeckent

Louis, lager de Lomenie.

't Opschrift was.

Aen onse waerdste, groote Vrienden, Bondt-geuootten en Geconfedereerden, de Heeren Staten Generel der Vereenigde Nederlanden.

In 't begin van de Conferentien / alsoo de Konincklijcke Fransche Ambassadeurs soo seer gestaen hadden om meer eere t'ontfangen / als sy ghewoon waren / soo nam men voorsacke om te tilagen / van dat de Koningh ende sijne Ambassadeurs desen Staet ende d' Ambassadeurs van dien pooghde haer ver / ende Titulen te verminderen. Maer wat instantie daer op wett gedaen : soo hebben sy 't alstijt met een / onge-last te zijn, geexcuseert / sy spraken van 't bedres ende herstellinge van 't onlangs geslagen Leger van Gubriaan : ende van de subsistentie der Princesse Lant-Gravin ende van haer Armees : schijnende niet weynigh te sullen hebben te lijden by resterie van des Graef van Gubriaans geslagen Leger : verfochten dat dese Staet / als na by der handt sijnde aen de Princesse Lant-Gravin soo wel als aen de Guebriaensche Croupen / hoe wel berde sijnde / geliefde eenige notable hulp te doen; 't sy met Wolck / Gelt / of Amunitie ende Diores. Daer van

hangeraapportteert zijnde / is volgens resolutie ter naeste Conferentie geantwoort; dat hare Ho. Mo. verblijft waren van dat sijn Majesteit tot restauratie van't Leeger van Guebrian hadde geschickt een klocck Hoofst / (den Visconte de Curene) gelt / ende Doelck / ende dat men de Princesse Lant-Bavin soude per missive encourageeren ende na ghelegentheit assisteren doch sonder eenigh effectif engagement of belofte van secours te senden. Daer na is gesproocken ende by de Koninglijcke Fransche gheproponeert; wat Doet men soude houden in 't Cracteren tot Munster, waer op gediscountert / ende gerapportteert / namaels geresolveert ende vervolgens geantwoort is dat haer Hoogh Mog. souden sependen hare Plenipotentarisen; ende dat die niet die van den Opand souden handelen upt den eyghen Hoofde van desen Staet, immediatelijck / ende dat elck (de Staetsche soo wel als de Fransche) souden bemestren haer eygen Interesten, dat men de sacche soude trachten te dirigeren tot een Treves; die niet minder mocht sijn als van twaelf Jaeren. Doch te sluyten niet onderlingh ghemeen betuilinging; alles pari passu: ende namaels d'ene breekende met Spagnien / d'ander oock dienvolgens gelijkelijck soude moeten breekken. Zeelanc soo in desen / gelijk oock te voorsz heeft gerepeteert haer protestatie.

Den 21. Novembry / wiert aen de Heeren Ambassadeurs gegeven volgende Memoriel.

L plaira à leurs Excellences de représenter à la Majesté qu'après la Trêve faite l'an 1609. le Roy Henry le Grand de Tres-glorieuse & immortelle Memoire a déclaré que les Ambassadeurs de Seigneurs les États des Provinces Unies, représentant un Souverain & Puissant État, seroient reconnus, & traités, ainsi que les Ambassadeurs de la Serenissime Republique de Venise, lesquels ils suivroient immédiatement en les prenant comme par la Robbe.

Et suivant ce, les Roys de France & de la Grande Bretagne, Suède, Denemarck, comme aussi la Serenissime Republique de Venise en toutes receptions, audiences, Ceremonies, & solemnités ont traité les Ambassadeurs de l'État des Provinces Unies, comme les leurs sont receus & traités ailleurs.

Mais il semble que quelque Eclipse y est entrevenu par mesme rendu des Ambassadeurs de la Couronne de France & les Ambassadeurs de cet État respectifs, & pour obvier & remedier aux inconveniens & interruptions qui pourroient en les continuations d'iceluy arriver à Munster aux entreveus, communications, & correspondances tres-necessaires entre les Ambassadeurs & Plenipotentiaires de la Couronne de France & ceux de cet État. Les États Generaux des Provinces Unies supplient le Roy de vouloir donner des ordres deus à ses Ambassadeurs & Plenipotentiaires qui viendront à Munster, de reconnoistre, recevoir, & traiter les leurs ainsi qu'ils reconnoistront, recevront, & traiteront les Ambassadeurs & Plenipotentiaires de la Serenissime Republique de Venise.

Fait à la Haye en l'Assemblée des États Generaux des Provinces Unies le 21. de Decembre 1643.

H Un Excellentien sullen gelieven aen sijn Majesteit te vertoon dat, na de Treves, in 't Jaer 1609. gemaect, Koninghenrick de Groot. van heerlijcke en onsterfelijcke geheugenis, verklaert heeft dat d' Ambassadeurs der Heeren Staten van de Vereenigde Nederlanden, een Souveraine en machtige Staet representerende, bekent en gehandelt souden zijn als d' Ambassadeur van de Serenissime Gemeente van Venetien, de welken sy immediatelijck souden volgen, met hen als by 't kleet te vatten.

En dien volghens hebben de Koninghen van Franckrijck, van groot Brittanje, Sweden, en Denemarcken, gelijk oock de Serenissime Gemeente van Venetien, in alle Ontfangenissen, Verhooringen, Ceremonien Solemniteyten d' Ambassadeurs van de Staet der vereenigde Provincien getraecteert en gehandelt, gelijk de hunnen elders getraecteert en gehandelt zijn.

Maer het schijnt dat'er eenighe Eclips en verduyfte-

ring tusschen ghekomen is door 't misverstant der Ambassadeurs van de Kroon van Franckrijck, en d' Ambassadeurs van dese Staet respectivelijck; en om te voorkomen, en te remedieren d'inconvenientien, interruptien en inbreucken, die in gevolg hier af tot Munster souden kunnen voorkomen in de besoeckingen, communicationen, en noodige correspondentien tusschen de Gesanten en Volmachtighden van de Kroon van Franckrijck, en van dese Staet, soo is 't dat de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden de Koninghen bidden te willen behorelijcke Ordenen aen sijn Ambassadeurs en Plenipotentarisen geven, die te Munster sullen komen, en hun Ambassadeurs erkennen, ontfangen en Tracteren gelijk sy d' Ambassadeurs en Volmachtighden van de Serenissime Gemeente van Venetien sullen erkennen, ontfangen en tracteren.

Gedaen in den Hage, in de Vergadering van de Generale Staten der Vereenigde Nederlanden, de 21. van Decembre, 1643.

In dese tijdt was Dispute tusschen de Provincien aengaende d'onkosten tot Munster te dragen. Hollandt verstant ende begeerde dat pder Provincie haer eygen Plenipotentarisen soude hebben te onderhouden. Maer alle d'andere sephen sulcx strybig te sijn tegen d'ordre van de Generaliteit: dat hare Hoogh Mog. in sulcken gebat oock niet souden kunnen verstaen dat tot Munster de Handelinghe geschiede upt den Hoofde van de Generaliteit: daer upt dan oock andere inconvenientien souden voortkomen. Edoch beloofden dat pder Provincie soude soude zorgen tot prompt furnissement van haer quote.

Den 14. Januarij versocht de Coninglijcke Portugaelsche Ambassadeur Andrade Leitao wederom verklaring of dese Staet hem in Socium fuorum legatorum ad congressum monasteriealem soude beliben aen te nemen. Daer op alsoo oock alrede te voorsz de Coning van Franckrijck twee maal geschreven ende de Koninglijcke Fransche Ambassadeurs alhier oock hadden gewach gemaect / men geresolveert heeft te verklaren / gelijck verklaert is dat hy in qualiteit van Ambassadeur niet soude kunnen gaen in 't geselschap van d' Ambassadeurs van desen Staet: maer dat men de macht ende middelen hadde om hem met Consoep te doen in sekerheyt gaen tot Munster. Wilde hy mede gaen als Edel-man ende particulier, verklarde haer Ho. Mog. dat sulcx hem ongetroeyt was; maer dat tot Munster zijnde sy hem niet soude kunnen protegeeren.

Den 26. Januarij heeft men by Conferentien den Koninglijcke Fransche met allerhande redens ende motiven ghesocht t'induceren tottet maekken van een Treves booz lange Jaeren: 't welck sijn reflexie hadde op het negende Point of Artichel van de namaels ghemaeckte Ligue Garantie: daer van tot sijnre tijdt meer sal gesproocken worden. Item men heeft wederom Instantie gedaen om te hebben contentement nopende d'eeren-Titulen, Rang, &c. Nopende 't welck de Heer Haga ghemefen Orateur van wegghen desen Staet tot Constantinopel heeft gestelt een destigh Geschift: bewijfende dat hy soo wel aldaer / als in Poolen ende Duytsland was over al getraecteert geweest als een Konings Ambassadeur. Sulcx is te voorsz door den Heer vander Myle ende andere in Ambassade van wegghen desen Staet ghemefst zijnde klaerlijck aenghemeesen. Daer na is ghemaecht over het veelsoudigh ende mal a propos nemen des Hollandsche Schepen / booz de Fransche / op de Middelladsche Zee: daer op sy niet gelast zijnde is in de navolgende Somer gebolghet eene expresse besendinge / ende ghemaeckt een Cractaet van Marine.

In de volghende Conferentie hebben de Heeren Fransche versocht te treden tottet maekken van een Cractaet van Campagnie; Item tot foormeeren van 't Oorlogs besseing: verklarende dat de Koningin dese Somer een Extraordinaris effort meende te doen. Ende alsoo tot dien eynde hare Majesteit nieuwe lichtinghe van nooden hadde: soo versochten sy Munster- ende Loopplaats daer toe tot Haren onder Maestricht / sy ruyf senterden oock de slechte ghelegentheit van de Provincie

esse Landt-Gravin beure de nederlage van Guebrian; dat Castell self perijckel liep van belegert te worden; ver-
sochten al noch secours van geldt of Dolck booz haer.

Op volgende ende naerdere Conferentie heeft men de
saecke van de Garantie gebzacht op seckere acht poin-
ten: daer in men 't genoegsaem eens was/discreperende
alleen in een neghende. Men sepde haer toe-gestaen te
hebben de Monsterende Loop-plaets tot Haren; ende
upt de Magasijnen te sullen sepden aen de Princesse
Landt-Gravin; soo veel Amunition als men eenighints
soude mogen missen/ sy sepden daer booz danck/ende ut-
geerden seer de conclusie in de acht bekende Pointen:
sepden dat d'andere Plenipotentiarijen tot Munster
haer lang verblijf alhier interpeterden als een onwille-
der Fransche tot de Vrede. De Heeren Gedeputeerde
van haer Ho. Mo. Creuserden dese langsaemheyt op
d'ongereetheyt der Provintien / en Constitutie van den
Staet: sy hebben wederom daer en tegen van de Fran-
sche versogt een net / klaer ende Categorijck antwozdt
op de memorie van den 21. December lesleden / raken-
de den Tijtel, Rang, Rechter-hand: gelijck die van Ve-
nerien; Maer de Heeren Ambassadeurs gaben te ken-
nen in alle manieren dat sy dien aen - gaende onghelast
waren; ende dat men het in Djanckrijck ten Hove sou-
de moeten soecken. Sulcx was vzeemdt: want het ge-
bleck klaer dat tot het Jaer van omtrent 1632. d'Am-
bassadeurs van desen Staet waren getracteert geweest/
gelijck die van Venetien. Sedert had Djanckrijck self/
on-aengesogt / aen den Heer Prince van Oranjen zijn
Tijtel vermeerdert; ende aen desen Staet / Victorieu-
ser / grooter ende glorieuser als te booz/vermindert. En
hoe wel de Provintien/byspouder Hollandt/ seer pberijgh
daer in waren/ende genoegsaem verklaerden de ver-
sameling tot Munster niet te sullen noch konnen waer-
nemen / ten sy haer daer in geschiede contentement: soo
was het echter te verghesens ende scheen daer upt als of
Djanckrijck niet ongaern sag het achter-blijben van die
van desen Staet van de Munstersche Vergadering; om
alsoo 't gehele werck ten minsten noch de aenkomende
Sommer (in dewelcke sy alceede verklaert hadden dat de
Coninginne een groot effoort meende te laten doen) ste-
pende te houden.

Den 12. Februarj Compareerden de Heeren van
Hollandt in grooten aental ter Vergadering van haer
Ho. Mogende ende verklaerden geen opening te konnen
doen op de meutwe Tractaten met Djanckrijck booz en
al - eer sy souden hebben contentement aengaende den
Tijtel, Rang, ende Handt. Daer ober is gheresolveert
met sijn Hoogheyt te spreken. Echter wederom in
Conferentie komende is men eens ghewozden op een
Subsidie van twaelf mael hondert duyent gulden; ende
is ober 't maecten van 't Hoofst booz de Tractaten veel
gebrabillieert: aengaende het wozdt Seigneurs Estats:
Item aengaende 't woort Respect. De Heeren Fran-
sche versochten oock Paspoort booz den Pausselijcken
Punce om van Colen te gaen na Munster (daer in geen
swaichghet wert gemaect.) Item ontslaginge van een-
nige Roomsche Catholijcke Geestelijcke Personen die
upt het Landt van den Bergh op gehaelt ende tot Orfoy
waren gebzacht/ sy toonden oock secker geintercipieer-
den Bries van Pedro de la Cotera Gouverneur tot Gel-
der: daer upt bleck dat de Troepen van Lamboy wa-
ren in dienst van Spangien/en dat daerom desen Staet
de selve behoozde als Opand/ niet als Neutrael/te hou-
den. Maer beneffens de selve Pointen was het princi-
paelste subject der Conferentie de Ligue Garantie.
Men isst aengaende de acht Pointen wel eens ghewoz-
den; maer de swaichghet was ober secker neghende
Point (hier na volgende:) 't Welck de Provintien / in-
sonderheyt Zeelandt seer urgeerden / ten minsten dat
het als een Seereet of bysonder Artijckel mogt werden
ghesepaert. Maer de Heeren Fransche verklaerden
geen last daer toe te hebben.

De Heeren van Zeelandt hebben weder geprotesteert/
dat sy niet verstonen/mettet aennemen der acht Poin-
ten te maecten eenige beranderingh/ innovatie/ of con-
firmatie/der Tractaten van het Jaer 1630. 1634. ende
1635. Maer die te laten in haer balcer / stonden wel
toe de acht Pointen; doch niet te konnen aennemen dat

in 't vierde en vijfde gesepdt wierdt dat die van Djanck-
rijck ende die van desen Staet hare respectie Negotia-
tien tot Munster niet meer souden moghen abanceren
d'een als d'ander / als sijnde niet alleen niet practicabel;
maer oock ondienstigh booz den Staet: sijnde ghehoegh
dat d'een sonder consent van d'ander niet soude mogen
slupten.

Men de Konnglijcke Fransche Ambassadeurs is we-
der deboir gedaen om de Tytel, Rang, Handt, &c. haer
seggende dat het slupten van dese acht Pointen of Ligue
Garantie soude wuchteloos sijn: soo de Staet aengende
de selve Ceremoniale pointen geen satisfactie kreeg:
Want men geen Visite d'een aen d'ander soude konnen
doen/ende sonder Visite geen communicatie; maer niet
is verkeren als vewop aen 't Hof: des wegen aen den
Commisaires Houft (alsoo d' Ambassadeur Lier hier
was) is gheschreven. Ende dewijl de Heeren Fransche
al noch refuseerden aen te nemen het neghende Artij-
ckel: soo sijn de Heeren Gedeputeerden geauthoriseert
des onangestien het selve Artijckel aen de Heeren Fran-
sche ober te leveren: met by - boeginghe dat haer Ho.
Mo. het gemelde negende Artijckel/ het casus booz-
valende houden als geinteresseert in het Tractaet der bewo-
ste acht Articulen. Die van Zeelandt verklaerden al
noch onghelast te sijn en in 't gene boozsz. niet te consen-
teren als onder 't wel-behagen van haer Heeren Prin-
cipalen; ende onder vorige protestatie.

De Oepkening van 't Tractaet van Campagne is
geschiedt in den Dage den 29. Februarj/ende dat van de
acht Artijckelen of Ligue Garantie den eersten Maer-
tij: gelijck de selve alhier volgen.

L Ouis par la grace de Dieu Roy de France & de Na-
varre: A tous ceux qui ces presentes Lettres ver-
ront, Salut. Ayant veu & examiné en nostre Con-
seil le Traitté qui a esté fait en nostre nom à la Haye en
Hollande, & signé par nostre Tres-cher: & Feal Claude de
Mesmes, Comte d'Avaux, Commandeur de nos ordres,
Sur-Intendant de nos Finances, & l'un de nos Ministres
d'Estat; & nostre bien-ame & Feal Abel Servien, Comte
de la Roche, Conseiller en tous nos Conseils nos Am-
bassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires pour la
Paix Generale, & nostre Armée & Feal Gaspier Coignet de
la Thuillerie Conseiller en nos Conseils, & de nostre Am-
bassadeur vers nos Tres-chers, Grands Amis, Aliés &
Confederés les Sicurs Estats Generaux des Provinces
Unies des Pais-Bas, nos Commissaires en cetté part avec
les Sieurs Deputés Bartolt de Gent, Sieur de Loenen &
Meynderwijk, Seneschal de Tielre & Bommelerweerd,
Jean de Mateneste, Sieur da Mateneste Riviere, Opmeer,
Souteveen, Jacques Catz Chevalier Conseiller Pension-
naire de Hollande & West Frise, Jean Knuyt, Chevalier
Sieur dans le Vieu & nouveau Volmer, premier & re-
presentant la Noblesse aux Estats de la Comté de Zelan-
de, & Conseiller Ordinaire de nostre Tres-cher & bien-
amé Cousin le Prince d'Orange, Gijsbrecht vander Hoolck,
vieux Bourgeois de la Ville d'Utrecht, Francois de
Donia à Hinnema en Heitsum, Guillaume Ripperda Sieur
de Boxbergen, Boeulo, & Hengelo, & Adriaen Clant
Sieur de Stedum, en vertu des pleins pouvoirs de nosdits
Ambassadeurs, & desdits Sieurs Deputés, desquels Trait-
té en Pouvoirs la teneur s'ensuit.

Le Roy par l'advis de la Reyne Regente sa Mere, con-
siderant le peu d'inclination que les Ennemis communs
ont toujours eue à la Paix, & qu'encore que pour la Ne-
gociation d'icelle ils ayent enfin envoyé partie de leurs
Plenipotentiaires à Munster. Ils pourroyent se contenter
de cetté apparence & tirer les affaires en longueur s'ils ne
sont forcés par les armes d'entendre à un accommodement
raisonnable. Pour parvenir à une si bonne fin, sa
Majesté s'est resollue conjointement avec les Sieurs Es-
tats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, de les
attaquer le plus puissamment qu'il se pourra cetté Cam-
paigne; Et pour donner moyen auxdits Sieurs Estats de sup-
porter plus aisement les despences qu'ils seront obligés de faire
pour une grande entreprise. Sadite Majesté a bien voulu
leur accorder pour la presente année 1644. Un secours
d'argent extraordinaire, conformément aux conditions
qui s'ensuivent.

I.

Sa Majesté assistera durant la presente Année xvjC. quarante quatre lefdits Sieurs Estats Generaux de la Somme de douze cens mil livres, laquelle lefdits Sieurs Estats employeront effectivement à l'entretien des gens de Guerre extraordinaires, qui sont desja & pourront estre levés, en sorte que ladite somme de douze cens mil livres ne pourra estre divertie à aucun autre usage, ce que lefdits Sieurs Estats promettent de bonne foy, & maintiendront religieusement, afin d'attaquer plus aisement les Ennemis par toutes voyes & moyens à eux possibles.

I I.

Sa Majesté fera bailler pour ledit Argent des Assignations qui seront bonnes, & au contentement de celui que lefdits Sieurs Estats autoriseront en France sur ce subject, pour estre effectivement acquittées dans Paris dans le cours de la presente Année. Le paiement s'en fera en trois termes; sçavoir, quatre cens mil livres lors de la ratification respective du present Traitté, quatre cens mille livres dans le mois de Juillet prochain, & les autres quatre cens Mille livres dans le mois d'Octobre en suivant.

I I I.

Moyennant quoy lefdits Sieurs Estats s'obligent de mettre leur Armée bonne & forte en Campagne pour faire une entreprise considerable; Sa Majesté promettant de son costé de mettre pareillement une bonne & forte Armée en Campagne pour faire aussi une entreprise considerable dans le Pays Bas, ou incommoder les Ennemis le plus qu'il luy sera possible.

I V.

Lesfdits Sieurs Estats consentent que sur ladite somme de douze cens mil livres seront prises & reservées les pensions des Officiers François, pour estre payées & distribuées sur le pied, & de la mesme façon qu'il a esté convenu par le Traitté du 17. Juin 1630. & celui du 14. Avril 1634. & que celui que lefdits Sieurs Estats commettront à Paris pour recevoir lefdits douze cens mil livres sera obligé d'y payer & fournir la somme à quoy se montent lefdits pensions sur le dernier terme du paiement.

V.

Sa Majesté & lefdits Sieurs Estats ratifieront respectivement les presents Articles dans le terme de six semaines ou deux Mois, si faire se peut.

V I.

Le present Traitté ne derogera point aux precedens, faits entre sa Majesté & lefdits Sieurs Estats, tous lesquels demeureront en leur force & viguer pour estre fidellement & religieusement effectués de part & d'autre.

En foy de quoy nous Ambassadeurs susdits, & Deputés en vertu de nos Pouvoirs respectifs avons signé ces presentes de nos Seins. Ordinaire, & à icelles fait poser les Cachets de nos Armes. A la Haye en Hollande ce vingt-neufvesme de Fevrier 1644. Signé: de Mesmes, Servien, la Thuillerie, Bartolt de Gent, Jean de Matenesse, J. Cats, Knuyt, Hoolck, Donia, Clant. Avec les Cachets de leurs Armes.

Pour plus grand éclaircissement du troistesme Article du Traitté passé ce jour d'huy, il a esté convenu que le Roy & les Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas mettront en Campagne chacun une Armée composée dix huit à vingt mil hommes & de quatre mil cinq cent à cinq mil Chevaux. Que lefdits Armées entreront dans les Pais Bas, pour tout la my May prochain, si ce n'est que celui qui commandera les Armées du Roy d'Espagne les mit plus tost en Campagne, auquel cas le Roy & lefdits Srs. Estats seront obligés d'y mettre les leurs en même temps, de quelq; costé que les ennemis puissent tourner que celle desdits Sieurs Estats ataquera une place de telle consideration que les Ennemis en recevront un notable prejudice, & que celle de sa Maj. en ataquera, aussi une considerable de son costé, ou fera telle diversion en s'avancant dans le Pais des Ennemis, qu'estans obligés de tenir une bonne partie de leur forces pour s'opposer aux desseins de sa Majesté. Monsieur le Prince d'Orange aye d'autant plus de facilité d'avoir un succès heureux de l'entreprise qu'il fera. Bien entendu qu'en cas que l'Armée de sa Majesté ne fasse qu'une simple diversion, elle se mettra en Campagne quatorze jours avant celle desdits Sieurs les Estats. Et au cas qu'il soit resolu que toutes les

deux Armées entreprennent des attaques de places, elles se mettront en Campagne en mesme jour precisement sans y faillir, sur peine de manquement de foy de part & d'autre.

Lesdits Sieurs Estats s'obligent de faire passer dans le huitième du mois d'Av. trente vaisseaux de guerre bien équipés, de deux, trois quatre, & cinq cens tonneaux à leurs despens au travers du Canal de Calais, pour empêcher aux Ennemis l'entrée de Flandres par mer. Et au cas que les Armes du Roy ataquent quelque place sur la coste de Flandre lefdits trente Vaisseaux demeureront tousjours à ladite coste tant que l'entreprise durera, & investiront par mer de telle sorte la place assiégée par les Armes du Roy, qu'elle ne puisse estre secouruë par mer, soit par les forces du Roy d'Espagne, soit par celles de quelque autre puissance que ce puisse estre, qui voudrust les assister sous quelque pretexte que ce soit; aussi audit cas lefdits Sieurs Estats s'obligent de faire escorter tous les Vires qui viendront de la coste de France au lieu où sera l'Armée de sa Majesté, ou de luy en fournir à prix raisonnable; si les vents ne permettent pas d'en apporter de France suffisamment & qu'ils soyent bons pour les transporter des pays desdits Sieurs Estats des Provinces Unies audit lieu, & où sera l'Armée du Roy pour parachever son dessein, auquel sa Majesté n'engageroit jamais ses Armes sans la confiance qu'elle prend que le contenu Article sera du point fidellement & punctuellement executé par lefdits Sieurs Estats, qui le promettent & s'y obligent sur peine de manquement de foy & d'infraction des Traittés faits par eux avec sa Majesté.

Lesdits Sieurs Estats promettant sincerement aux Armées de sa Majesté passage. & repassage sur le Rhijn à Wesel. & aussi passage & repassage sur la Meuse à Maastricht, quand ils en seront requis, par sa Majesté pourveu que ce ne soit point pour prejudicier à leur Estat.

Lesdits Sieurs Estats s'obligent de tenir leur Armée en Campagne tant & si long-temps que le bien de la cause commune requiera & la saison pourra permettra.

En foy de quoy nous Ambassadeurs & Deputés en vertu de nos pouvoirs respectifs, avons signé ces presentes de nos seings ordinaires, & à icelles fait poser le Cachet de nos Armes. A la Haye en Hollande ce vingt-neuf de Fevrier, mil six cens quarante quatre. Estoit signé, De Mesmes, Servien, la Thuillerie, B. de Gent, Jean de Matenesse, J. de Catz, J. de Knuyt, G. van der Hoolck, Fr. van Donia, Adr. Clant.

L Oüis, door Gods genade Koningh van Vranckrijck en van Navarre, aen alle de genen, die dese tegenwoordige letteren sullen sien, Saluyt. In onse Raed gesien en ge-examinert hebbende het Tractaet, dat in onse naem gemaect is in den Hage in Hollandt, en geteekent door onse waerdste en getrouwe Claude de Mesmes, Graef van Avaux, Commandeur van onse Ordenen, Surintendant van onse Finantien, en een van onse Ministers van Staet; en onse wel-beminde en getrouwe Abel Servien, Graef de la Roche, Raedsheer in alle onse Raden, onse Extraordinaire Ambassadeurs en Plenipotentiarissen voor d'algemeene Vrede; en onse beminde en getrouwe Gaspert Coignet de la Thuillerie, Raedtsheer in onse Raden, en onse Ambassadeur by onse waerste groote vrienden, Bondgenooten en Geconfoedereerden, de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, onse Commissarissen in dit deel, met de Heeren Gedeputeerden Bartolt van Gent, Heer van Loenen en Meynerwijk, Seneschal van Tieler-en Bommeler-waert; Jan van Matenesse, Heer van Matenesse, Riviere, Opmeer, en Soutveen; Jacob Cats, Ridder, Raed Pensionaris van Holland en West-Vriesland; Jan de Knuyt, Ridder, Heer in de oude en nieuwe Vosmeer, eerste en vertoonende d'Edeldom in de Staten van 't Graeffschap Zeelandt, en ordinaer Raeds-heer van onse waerdste en wel-beminde Neef, de Prince van Orangien; Gijbrecht van der Hoolck, oudt Burgermeester van de Stadt Utrecht; Franciscus van Donia Hinnema in Heytsum; Willem Ripperda, Heer van Boxbergen, Bocolo en Mengelo; en Adriaen Clant, Heer van Stedum, uyt kracht der Volmagten van onse geleyde Ambaf-

Ambassadeurs, en der gesejde Heeren Gedeputeerden, van welcke Tractaten, Pouvoirs en Volmachten, d'Inhoudt volgt.

De Koning, door 't advys van de Koninginne Regente, sijn Moeder, considerende de weynige inclinatie, die de gemeene vyanden altydt tot de Vrede gehad hebben, en dat, schoon sy, om de handelingh daer af, eyndelijck een deel van hun Plenipotentiarissen en Volmagtigden naer Munster hebben gesonden, sy sich souden kunnen contentereen en vernoegen met dese schijn, en de saecken in verwylingh trecken, soo sy niet door de Wapenen gedwonghen worden tot een redelijck accommodement te verstaen. Om tot soo goetd een eynde te verstaen, soo heeft sijn Majesteit geresolveert en ghesloten hen, ghesamentlijck met de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, op het kragtigste, datmen sal kunnen, in dese veldt-tocht aen te taffen. En om aen de gesejde Heeren Staten middel te geven om de kosten te draghen, die sy verplicht sullen zijn voor een groote aenslagh te doen, soo heeft sijn gheseyde Majesteit hen willen accorderen en toestaen voor het teghenwoordigh Jaer van 1644. een secours van Extraordinaer geld, conform met die Conditien, die volgen.

I.

Sijn Majesteit sal, gheduerende het tegenwoordigh jaer van *seftien hondert vier en veertigh* de gheseyde Heeren Staten Generael assisteren met de somme van *twaelff hondert duysent* ponden, dewelcke de gheseyde Heeren Staten effectivelijck imployeren en besteden sullen tot d'onderhoudingh van Extraordinaire Krijghs-lieden, die alree geworven zijn, en noch geworven sullen mogen worden: invoeegen dat de gesejde somme van *twaelff hondert duysent* ponden niet sal moghen tot eenigh ander gebuyck gediverteert worden; 't welck de gesejde Heeren Staten ghetrouwelijck belooven, en religieuselijck sullen onderhouden, om door alle wegen en middelen, die hen moghelijck zijn, de Vyandt lichtelijcker t'atqueren en aen te taffen.

II.

Sijn Majesteit sal voor de gheseyde somme van penninghen assignatien doen gheven, die goet sullen zijn, en tot contentement en vernoegingh van de geen, die de gesejde Heeren Staten hier toe in Vrankrijck sullen autoriseren, om effectivelijck betaeldt te worden binnen Parijs in de loop van het tegenwoordigh jaer. De betalingh daer af sal gheschieden in drie termijnen, te weten *vier hondert duysent* ponden beneffens de respectieve ratificatie van het tegenwoordigh Tractaet, *vier hondert duysent* ponden in de maendt van Julius naestkomende, en d'andere *vier hondert duysent* ponden in de maent van October daer aen volgende.

III.

Door middel van 't welck de gheseyde Heeren Staten sich verobiigeren en verplichten hun heyr, dat goet en sterck sal zijn, in 't veldt te brengen, om een considerable aenslagh te doen; gelijk sijn Majesteit oock van sijn zijde belooft een goetd en sterck heyr in 't Velt te brengen, om desgelijcks een considerable aenslagh in Nederlandt te doen, of de Vyanden op het meest, dat hem mogelijck sal zijn, t'incommoderen.

IV.

De gheseyde Heeren Staten consenteren en bewilligen dat men de pensioenen der Fransche Officieren van de gesejde somme van *twaelff hondert duysent* ponden afneemen en reserveeren sal, om op gelijcke voet en wijze betaeldt te worden, gelijk verdragen is door het tractaet van den *seventienden Junius seftien hondert dertig* en dat van den *veertienden April seftien hondert vier en dertig* en dat de geen, die de gesejde Heeren Staten te Parijs sullen committeeren, om de gesejde somma van *twaelff hondert duysent* ponden t'ontfanghen, verplicht sal zijn, om daer de somma, die de gheseyde Pensioenen belooopen, van de leste termijn der betalingh te betalen.

V.

Sijn Majesteit, en de gesejde Heeren Staten sullen respectivelijck ratificeren de tegenwoordige Articulen in de tydt van *ses wecken* of *twee maenden*, indien sulcks gheschieden kan.

VI.

Dit tegenwoordigh Tractaet sal niets derogereen en verminderen aen de voorgaende Tractaten, tusschen sijn Majesteit en de gesejde Heeren Staten ghemaect, alle dewelcken in hun kracht en vigeur sullen blyven, om van weer-zijden ghetrouwelijck en religieuselijck uytgevoert te worden.

Tot bevestigingh van 't welck t'op booz-ghenoemde Ambassadeurs en Gedeputeerden/ uyt kracht van onse respectieve Pouvoirs en Macht-byieven/dese tegenwoordigen met onse ghewoone signaturen en mercken hebben onder-getekent/ ende onse Wapen zeghels daer aen doen stellen. In den Page in Hollandt/dese 29. Februario 1644. Getekent de Meimes, Servient, la Tuillerie, Bartolt van Gent, J. van Matenessse, J. Cats, Krauyt, Hoolck, Donia, Clant. Met hun Wapen-zeghels ghezegelt.

Tot meer verklarung van 't derde Artijckel/dese dag gepasseert/ is verdragen dat de Koningh / en de gesejde Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden weder een heyr in 't Veldt sullen brenghen / bestaende in 18. of 20000. mannen te voet, ende in 4500. of in 5000. paerden: dat de gesejde Heeren Staten ten laangsten in 't midden van Meymaendt naestkomende in de Nederlanden sullen treden/ 't en waer dat de geen/die ober de heeren des Konings van Spangien commandeerde / de hnen eer in 't Veldt byagt; in welck geval de Koningh/ en de gesejde Heeren Staten verplicht sullen zijn de hnnent oock in tijds in 't Veldt te brenghen / naer welke zijde dat de Wpanden sich sullen mogen keeren: dat het heyr der gesejde Heeren Staten een plaets van foodanighe consideratie sal aentassen / dat de Wpanden merckelijck schade daer af sullen ontfangen/ en dat het heyr van sijn Majesteit oock een aenmerckelijck Plaets sal aentassen / of met intrecken in 't Landt der Wpanden foodanigh een diversie maken/ dat sy verplicht sullen zijn een groot deel van hun heyrkrachten te houden / om sich tegen de bessepen van sijn Majesteit te stellen/en onder-tusschen mijn Heer de Prince van Orangien soo veel te meer bequaemheyt heeft om een gheluckigh success en gevolg van sijn aenslagh te verkrijghen. Wel verstaen zijnde dat in gheval het heyr van sijn Majesteit alleelijck een diversie maect / het sich veertien daghen booz dat van de gheseyde Heeren Staten in 't Veldt sal begeven: en in geval dat men resolveert ende besluyt dat de heerde heeren Plaetsen sullen ataquereen/en aentassen/ soo sullen sy sig verprijckelijck op een selve dagh in 't Veldt begeven/sonder daer in te salen/ op verbeurte van manquement van trouw van weer-zijden.

De gheseyde Heeren Staten verplichten sich om op d'achste dagh van April dertigh, wel toe geruste Oorloghschepen, van twee / drie / vier en vijf hondert baton op hun koften in de Canael van Italijs te doen passeren/ om den Wpanden d'inkomst in Vlaenderen ter Zee te beletten. En in geval dat het heyr des Konings enige Plaets op de Kust van Vlaenderen aentaste / soo sullen de gesejde dertigh Schepen altydt op de gheseyde Kust blyven/ soo lang als d'aenslag sal dueren/en de plaets/ booz het heyr des Konings belegerd/ foodanigh ter Zee besluyten/ dat sy ter Zee niet gescoureert kan worden/ noch booz de krachten des Konings van Spangien/ noch booz die van enige andere macht/ die it soude mogen wesen/ die hen soude willen bystaen / onder hoedanigh een schijn het oock was. De gesejde Heeren Staten verplichten sich oock in 't booz genoemde geval al de Wpazs te doen contboperen/die van de Kust van Frankrijck sal komen / naer de plaets / daer 't heyr van sijn Majesteit sal sijn / of booz een rebelijck prijs Wpazs aen hen te beschaffen / soo de winden niet toe laten dat men genoegh uyt Frankrijck derwaerts brenghet / en soo sy goetd is om ghevoert te worden uyt de Landt der gesejde Heeren Staten der Vereenigde Nederlanden nae de gesejde plaets/ en daer het heyr des Konings sal sijn / om sijn bessepen uyt te voeren/in het welck sijn Majesteit nummer sijn wapenen sou engageren ende belemmeren sonder het vertrouwen dat sy heeft / dat den Inhoudt van 't gheseyde Artijckel ghetrouwelijck

en punctuëlijk uyt-gheboect sal worden dooz de gesepde Heeren Staten/ die dit beloven/ en sich daer toe verplichten / op verbeurte van manquement van trouw / en infractie en bzekingh der Tractaten / dooz hen met sijn Majesteit gemaeckt.

De gesepde Heeren Staten beloven oprechtelick aen de Heeren van sijn Majesteit pas en repas op de Rijn te Wesel, ende oock pas en repas op de Maes te Maastricht, als sy dooz sijn Majesteit daer toe versoght sullen zyn / behoudens dat het niet zy om hun Staet te prejudiceeren / en nadeligh te zyn.

De gesepde Heeren Staten verplichten sich hun heer so langh in 't Velde te houden / als de welstandt van de gemeene saeck sal bereyffchen / en de tijdt en 't weer sal konnen toe-laten.

Cot bevestigingh van 't welck top Ambassadeurs en Gedeputeerden / uyt kracht van onse respectibe Pouboirs en Macht-Beieven / dese tegenwoordighen met onse ordinar en gewoone mercken hebben geteckent / en onse Wapen-Regels daer aen doen setten. An den Dage in Hollandt / dese 29. van Februarus / 1644. Was geteckent / de Mesmes, Servien, la Tuillerie, B. van Gent, Joan van Matheneste, J. Cats, J. de Knuyt, G. van der Hoolck, Fr. van Donia, Adriaen Clant.

Hier na volghden de Respective Procuratien en Ratificatien in Communi forma.

Traité de Ligue de Garantie.

Louis par la Grace de Dieu Roy de France & de Navarre; A tous ceux qui ces presentes Lettres verront, Salut. Ayant veu & examiné en nostre Conseil le Traité qui a esté fait en nostre nom à la Haye en Hollande, & signé par nostre Tres-cher & feal Claude de Mesmes, Comte d'Avaux, Commandeur de nos ordres, Sur-Intendant de nos Finances, & l'un de nos Ministres d'Etat, & nostre bien Amé & feal Abel Servien, Comte de la Roche Conseiller en tous nos Conseils, nos Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotenciaires pour la paix Generale, & nostre Amé & feal Gaspar Coignet de la Tuillerie Conseiller en nos Conseils, & nostre Ambassadeur vers nos Tres-chers & Grands Amis, Allies & Confederés les Sieurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pays-Bas, nos Commissaires en cette part avec les Sieurs Deputés Bartholt de Gent, Sieur de Loenen & Meinderwijck, Seneschal de Bommel, Tielre & Bommelerweerd, Jean de Mateneste Sieur de Mateneste, Riviere, Opmeer, Souteveen, Adriaen Pauw Chevalier Sieur de Heemstede, Hogerimilde, de Rietwijck & Nieuwerkerck Conseiller & Meitre des Comtés de Hollande & West-Frise, Jean de Knuyt, Chevalier Sieur dans le Vieux & nouveau Vosmer, premier & representant la Noblesse aux Estats de la Comté de Zeelande, & Conseiller ordinaire de nostre Tres-cher & bien-Amé Cousin le Prince d'Orange, Gijbert vander Hoolck, Vieux Bourgemestre de la Ville d'Utrecht, François de Donia à Hinnema en Hielsum, Guillaume Ripperda Sieur de Boxbergen, Boculo & Hengelo, & Adriaen Clant Sieur de Stedum, en vertu des pleins pouvoirs de nosdits Ambassadeurs & desdits Sieurs Deputés, dequels Traité & pouvoir la teneur s'enfuit.

Le Roy Tres-Chrestien par l'avis de la Reyne Regente sa Mere, voulant continuer à l'Etat des Provinces Unies des Pays-Bas, la mesme affection & bienveillance que les deffunts Roys Henry le Grand, & Louis XIII. de glorieuse Memoire leur ont tesmoignée. Et ayant considéré combien il est necessaire pour le bien Public que la mesme Union & intelligence qui a esté jusques icy entre la France & lesdits Provinces Unies, tandis que la guerre a duré, soit maintenüe à l'avenir, & encore plus affermie à l'occasion du Traité qui se doit faire à Munster, pour l'avancement & seureté dudit Traité, Et afin que l'Ennemy commun perdant l'esperance de pouvoir jamais separer les Interests de la France d'avec ceux dudit Estat des Provinces Unies se porte plustost à consentir, à un accommodement leur & raisonnable, qui puisse establir un durable repos dans la Chrestienté & particulièrement dans la France, & dans lesdits Provinces Unies, sa Majesté a voulu que ses Ambassadeurs Extraordinaires & Pleni-

potenciaires qu'elle a nommées pour le Traité de la Paix Generale, avant que se rendre en la Ville de Munster passassent par ces pais, pour y traiter & resoudre les moyens les plus propres d'executer conjointement cette bonne intention, & les Seigneurs Estats Generaux desdits Provinces Unies reconnoissans avec toute sorte de respect & gratitude les bien-faits, faveurs & assistances qui de temps en temps leur ont esté départies de la France, & remerciants sa Majesté de l'honneur d'une Ambassade si importante, ont député quelques personages de qualité, lesquels se seroient assemblés diverses fois avec lesdits Sieurs Plenipotenciaires de France, & le Sieur Ambassadeur de sa Majesté pres lesdits Sieurs Estats, en sorte que l'affaire ayant esté meurement deliberée & concertée entre Messire Claude de Mesmes, Comte d'Avaux, Commandeur des Ordres du Roy, Sur-Intendant de ses Finances, & l'un des Ministres d'Etat, Messire Abel Servien Comte de la Roche, Conseiller du Roy en tous ses Conseils, Ambassadeurs Extraordinaires de sa Majesté, & Plenipotenciaires pour le sudit Traité General, & Messire Gaspar Coignet de la Tuillerie, Chevalier Seigneur dudit lieu, Baron de Courfon, La Churelle, Villeport, & autres lieux, Conseiller du Roy en ses Conseils, & son Ambassadeur vers lesdits Sieurs Estats, comme ayans tous charge & pouvoir special de sa Majesté par lettres patentes deuenement signée & scellées, dont Copie sera cy-aprés inserée, d'une part, & les Sieurs Deputés Bartholt de Gent, Sieur de Loenen & Meinderwijck, Seneschal de Bommel, Tielre & Bommelerweerde, Jean de Mateneste, Sieur de Mateneste, Riviere, Opmeer, Souteveen, Adriaen Pauw, Chevalier Sieur de Heemstede, Hogerimilde, de Rietwijck, & Nieuwerkerck, Conseiller & Maistre des Comtés de Hollande & West-Frise, Jean de Knuyt, Chevalier, Sieur dans le Vieux & Nouveau Vosmer, premier & representant la Noblesse aux Estats de la Comté de Zeelande, & Conseiller ordinaire de Monsieur le Prince d'Orange, Gijbert vander Hoolck Vieux Bourgemestre de la Ville d'Utrecht, François de Donia à Hinnema en Hielsum, Guillaume Ripperda, Sieur de Boxbergen, Boculo & Hengelo, Adriaen Clant, Sieur de Stedum, comme ayans charge & pouvoirs suffisant desdits Sieurs Estats Generaux par lettres patentes sous leur grand Seel, paraphre & signature du Greffier; dont la Copie sera cy-aprés inserée d'autre part; il a esté arrêté & accordé ce qui s'enfuit.

I.

Les Traités cy-devant faits entre la France & les Provinces Unies des Pays-Bas, demeureront en leur force & vertu, pour estre cy-aprés fidellement & religieusement effectués de part & d'autre, excepté en ce qui aura esté desrogé auxdits Traités par le present.

II.

Dans la negociation de Paix ou de Tresvé qui se doit faire conjointement & d'un commun consentement avec les Espagnols, lesdits Seigneurs Estats desdits Provinces Unies desdits Pays-Bas, & lesdits Sieurs Estats de France, & ceux desdits Sieurs Estats s'ent'ayderont respectivement, & soustiendront également, & avec mesme vigueur les Interests de la France & des Provinces Unies.

III.

L'On ne pourra conclurre aucun Traité que conjointement & d'un commun consentement, & la France n'y aussy l'Etat des Provinces Unies ne pouvant avancer leur Negotiation avec les Espagnols l'un plus que l'autre.

IV.

Et afin que les Ennemis perdent l'esperance de separer les Interests de la France d'avec ceux des Provinces Unies en facilitant le Traité des uns, & reculant celuy des autres, lesdits Plenipotenciaires seront respectivement obligés toutes les fois qu'ils en seront requis de declarer aux Ministres d'Espagne qu'il y a obligation mutuelle, de ne conclurre que conjointement & d'un commun consentement, & mesme de n'avancer pas plus un Traité que l'autre.

V.

Et afin d'oster aux Ennemis l'envie d'exciter de nouveaux troubles dans la Chrestienté avec le succès qu'ils

Pont

font fait jusques a present, & avec l'Impunité qu'ils s'en promettoient. à l'advenir, si après s'estre accreue des dépouilles de plusieurs Princes dans les precedentes guerres, ils venoyent à recouvrer par des Traittés ce qui a esté repris sur eux en celle-cy, le Roy & lesdits Sieurs Estats agiront de concert, & avec la fermeté nécessaire pour conserver les avantages que Dieu leur a donnés en cette Guerre, & leurs Plenipotentiaires s'entr'ayderont à ce qu'il ne soit rien restitué de toutes les conquestes, foustennans également pour ce regard les Interests de la France, & ceux deidits Sieurs Estats.

V I.

Le Roy & lesdits Sieurs Estats venant à conclurre une Paix ou une Trefve (comme il a esté dit cy-dessus) Si sa Majesté ou lesdits Sieurs Estats font puis apres attaqués directement ou indirectement, sous quelque pretexte que ce soit, par le Roy d'Espagne, par l'Empereur, ou par quelqu'autre Prince de la Maison d'Austriche, l'on executera punctuellement de part & d'autre les Articles sixiesme, neufvesme, & dixiesme du Traitté de l'Année 1635. Bien entendu qu'il n'est en rien desrogé au surplus du contenu esdits Articles.

V I I.

En cas que le Roy & lesdits Sieurs Estats ne fassent qu'une Trefve, sa Majesté & lesdits Sieurs Estats seront obligés de recommencer la Guerre conjointement lors que ladite Trefve sera expirée, si elle n'est continuée d'un commun consentement, sans que par après on puisse faire aucun nouveau Traitté de Paix ou de Trefve, ny mesmes une suspension d'Armes que conjointement & d'un commun consentement, à condition que s'il vient encores à estre violé, Sa Majesté & lesdits Sieurs Estats entreront conjointement en Guerre ouverte contre ceux qui en seront infracteurs.

V I I I.

Outre ce que dessus, il est arresté & conclu que le Roy & lesdits Sieurs Estats donneront respectivement ordre à leurs Plenipotentiaires de contribuer tout ce qui pourra servir à la seureté du Traitté qui interviendra à Munster, & d'adviser ensemble aux moyens d'affurer la tranquillité publicque.

Het Traact van Ligue Guarantie, luyde als volghet.

L Oüys, door Gods genade Koningh van Vranckrijck en Navarre, aen alle de gene, die dese tegenwoordige Brieven sullen sien, *Saluyt* In onse Raedt gesien ende ge-examineert hebbende het Traact, dat in onse naem in den Hage in Hollandt is gemaeckt, en ghetekent door onse waerdste ende ghetrouwste *Claude de Mesmes*, Graef van Avaux, Commandeur van onse Ordenen. Sur-Intendent van onse Finantien, en een van onse Ministers van Staet, en onse wel-bemide en getrouwe *Abel Servient*, Graef de la Roche, Raedsheer in alle onse Raden, onse Extraordinaire Ambassadeurs, en onse Volmachtighden voor d'algemeene Vrede, en onse bemide en getrouwe *Gasper Coignet de la Tuillerie*, Raedsheer in onse Raden, en onse Ambassadeur by onse waerdste groote Vrienden, Bondt-genoten en geconfedereerden, de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, in dese handel onse Commissarissen met de Heeren Gedeputeerden, *Bartolt van Gent*, Heer van Loenen ende Meynderwijck, Seneschal van Bommel, Tieler en Bommeler-waert, *Ian van Matenesse*, Heer van Matenesse, Riviere, Opmeer en Souteveen, *Adriaen Paeuw*, Ridder, Heer van Heemstede, Hoogerfildede, van Rietwijck en Nieuwerkerck, Raedsheer, en Reken-meeester van Hollandt en West-Vrieslandt, *Ian de Knuyt*, Ridder, Heer in d'oude en nieuwe Vossemeer, eerste en verthoonende d'Adel in de Staten van 't Graeffschap van Zeelandt, en ordinaer Raeds-heer van onse waerdste en wel-bemide Neef, de Prince van Orangien, *Gijsbert van der Hoolck*, oudt Burger-meeester van de Stadt Uytrecht, *Franciscus van Donia* te Hinnema in Hielsum, *Willem Ripperda*, Heer van Boxbergen, *Boculo* en Hengelo, en *Adriaen Clant*, Heer van Stedum, uyt kracht der Volmachten van onse gheseyde Ambassa-

deurs, en der gheseyde Heeren Gedeputeerden; van welke Tractaten en macht d'inhoudt volghet.

De Christelijckste Koning, door 't advijs van de Koninginne Regente, sijn moeder, aen de Staet der Vereenigde Nederlanden continueeren, willende de selve affectie en goetgunstighyeyt, die d'overleden Koningen *Henryck de Groot*, en *Louijs de XIII.* van heerlijcke geheugenis, aen hen hebben betuyght, en geconfidereert en overwogen hebbende hoe noodsakelijck 't is voor de gemene welstant dat de selve Unie; eenigheyt en intelligencie, die tot hier toe tusschen Vranckrijck en de gheseyde Vereenigde Nederlanden heeft geweest soo lang als d'Oorlog geduert heeft, voor 't aenstaende onderhouden, en noch meer bevestigt wort uyt oorsaek van 't Traact, dat tot Munster gemaeckt sal worden, tot vordering en sekerheit van 't gheseyde Traact. En op dat de gemeene vyandt, verliende de hoop van oyt te kunnen scheidt d'Interessen van Vranckrijck met de geenen van de gheseyde Staet der Vereenigde Nederlanden, eer bewogen soude worden om te consenteren en bewilligen in een sekeren redelijcke accommodement, dat een geduerigerust in de Christenheyt kan opregten en bevestigen, en voornamelijck in Vranckrijck, en in de gheseyde Vereenighde Nederlanden, so heeft sijn Majesteyt ghewildt dat sijn Extraordinaire Ambassadeurs en Plenipotentiarissen, die hy genoemt en verkolen heeft voor de handelingh van d'algemeene Vrede, eer zy sich in de stad Munster verwoegden, deur dese Landen soudentrecken, om daer te handelen en te besluyten de middelen, die bequaemst sijn om gesamentlijck dese goede intentie uyt te voeren: en de Heeren Staten Generael der gheseyde Vereenigde Nederlanden, erkennende met alle soorte van respect, eerbiedigheyt en danckbaerheydt de weldaden, favouren en assistentien, die van tijdt tot tijdt door Vranckrijck aen hen meêgedeelt zijn, en bedanckende sijn Majesteyt van d'eer van een so importante en gewichtige Ambassade, hebben gedeputeert cenige personen van qualiteyt, dewelcke tot verscheide malen vergadert hebben gheweest met de gheseyde Heeren Plenipotentiarissen van Vranckrijck, en de Heer Ambassadeur van sijn Majt. by de gheseyde Heeren Staten, in voegen dat de sack, rydelijck gedelibereert, overwogen en geconverteert zijnde, tusschen mijn Heer *Claude de Mesmes*, Graef van Avaux, Commandeur der Ordenen van de Koning, Sur-Intendent van sijn Finantien, en een sijnre bedienaers van Staet, mijn Heer *Abel Servient*, Graef de la Rochel, Raedsheer van de Koning in alle sijn Raden, Ambassadeur Extraordinaer van sijn Majesteyt, en Volmachtighden voor de voor-genoemde algemeene Vrede, en mijn Heer *Gasper Coignet de la Tuillerie*, Ridder, Heer van de gheseyde plaets, Baron van Courson, la Churelle, Villeport, en andere plaetsen, Raedsheer van de Koning in sijn Raden, en sijn Ambassadeurs by de gheseyde Heeren Staten, als hebbende al te samen speciale last en pouvoir door opene Brieven, behoorlick getekent en bezegelt, daer af hier na Copy geintereert en ingevoeght sal worden, van d'een zijde, en de Heeren Gedeputeerden *Bartolt van Gent*, Heer van Loenen en Meynderwijck, Seneschal van Bommel, Tieler en Bommeler-waert, *Ian van Matenesse*, Heer van Matenesse, Riviere, Opmeer en Zouteveen, *Adriaen Paeuw*, Ridder, Heer van Heemstede, Hoogerfildede, van Rietwijck en Nieuwerkerck, Raedsheer en Reken-meeester van Hollandt en West-Vrieslandt, *Ian de Knuyt*, Ridder, Heer in d'oude en nieuwe Vossemeer, eerste, en vertoonende d'Edeldom in de Staten van 't Graeffschap Zeeland, en ordinaer Raeds-heer van mijn Heer de Prince van Oranje, *Gijsbert van der Hoolck*, oudt Burger-meeester van de stad Uytrecht, *Franciscus van Donia* te Hinnema en Hielsum, *Willem Ripperda*, Heer van Boxbergen, *Boculo* en Hengelo, *Adriaen Clant*, Heer van Stedum, als hebbende ghenoeghsamen last en pouvoir van de gheseyde Heeren Staten Generael, door opene Brieven onder hun Groot-zeghel, paraphure en signature van de Griffier, daer af de Copy hier na geintereert en ingevoeght sal worden, van d'andere zyde, soo is geaccordeert en gearresteert 't geen hier volghet.

I.

De Tractaten hier te vooren gemaeckt tusschen Vranckrijck en de Vereenigde Nederlanden sullen in hun kragt

en vigeur blyven, om hier na getrouwelyck en religieuselyck van weder-zijden ge-effectueert en nae-gekomen te worden, uyt gefondert in't geen, dat door dit teghenwoordigh Tractaet aen de gheseyde Tractaten gederogeert en vermindert is.

I I.

In de handelingh van Vrede of Bestandt, die ghesamentlyck, en met een gemeene bewilliging met de Spangiaerden gedaen sal worden, sullen de gheseyde Heeren Staten redder en defenderen hun Interecten met hun eygen Hooft, en immediatelijck, ende de Plenipotentiarijssen des Konings en der gheseyde Heeren Staten sullen respectivelijck malkander helpen, ende gelijkelijck, en met gelijcke vigeur ende wackerheydt d' Interecten van Vranckrijck, en der Vereenighde Nederlanden sustineren en ondersteunen.

I I I.

Men sal niet vermoghen eenigh Tractaet te sluyten, dan *gesamentlyck*, en met een gemeene bewilligingh; ende Vranckrijck, ende de Staet der Vereenighde Nederlanden sullen, d'een niet meer dan d'ander, hun handel met de Spangiaerden mogen vervorderen.

I V.

En op dat de Vyanden alle hoop souden verliesen om de Interecten van Vranckrijck aen de geenen der Vereenighde Nederlanden af te scheiden, met het Tractaet van d'een te vorderen, ende dat van d'ander te verwijderen, soo sullen de gheseyde Plenipotentiarijssen en de Volmachtigden respectivelijck verplicht zijn, soo dickwijls als sy daer toe versogt worden, aen de Ministers en Bedienaers van Spangien te verklaren, dat 'er onderlinge obligatie en verplichtingh is van niet te sluyten, dan *gesamentlyck*, ende met een gemeene toestemmingh, en oock het een Tractaet niet meer dan 't ander te vervorderen.

V.

Ende om den vyanden te benemen de lust en de begeerte van nieuwe Troublen in de Christenheydt te verweken, met het ghevolgh, dat zy tot aen dese tijdt ghedaen hebben, en met de straffeloosheydt, die sy sig voor het aenstaende daer af souden belooven, soo zy, nae dat sy sich verrijckt hebben met de roof van veel Princen in de voorgaende Oorloghen, door Tractaten quamen weer te krygen het geen hen in dese Oorlogh afgenomen is, soo sullen de Konigh en de gheseyde Heeren Staten ghesamentlyck, ende met noodwendige bestandighcydt handelen, ende d'avantagien en voordeelen te bewaren, die Godt in desen Oorlogh aen hen gegeven heeft; en hun Volmachtighden sullen malkander helpen dat 'er niets gerestitueert en weder overgegeven wordt van alle de conquesten, sustinerende ghelijckelijck, ten dese regardende opzicht, de interecten van Vranckrijck, en de geenen der gheseyde Heeren Staten.

V I.

Indien de Konigh en de gheseyde Heeren Staten een Vrede of Treves, komen te sluyten, gelijck hier voor geseght is, ende indien zijn Majesteyt, ofte de gheseyde Heeren Staten daer na *aengetast* worden, directelijck of indirectelijck, onder hoedanigh een schijn het oock is, door de Konigh van Spangien, of door de Keyser, of door eenige ander Vorst van 't Huys van Oostenrijck, soo sal men punctuelijck van weer-zijden het 6, 9, ende 10. Artijckel van 't Jaer 1635. uyt-voeren; wel verstaen zijnde dat het nerghens in gederogeert en vermindert is aen 't overige van 't inhoudt van de gheseyde Artijckelen.

V I I.

In geval dat de Konigh en de gheseyde Heeren Staten alleenlijck een Treves of Bestandt maecten, soo sullen sijn Majesteyt en de gheseyde Heeren Staten verpligt zijn d'Oorlogh weer *gesamentlyck* te beginnen, als de gheseyde Treves ten eynde gheloopt is, soo sy niet met ghemeene bewilligingh gecontinueert wordt, sonder dat men daer nae sal vermoghen eenighe nieuwe handelingh van Vrede, of van Treves, noch oock van schorsingh van wapenen te maecten, dan *gesamentlyck*, en met gemeene bewilligingh, op voorwaerde dat, soo het ghebroken en gethonden wordt, sijn Majesteyt, ende de gheseyde Heeren Staten *gesamentlyck* in openbare oorlogh tegen de geenen sullen treden, die d'Infracteurs of Brekers daer af sullen zijn.

V I I I.

Behalven dit voorgaende is gearresteert en beslooten dat de Coning en de gheseyde Heeren Staten respectivelijck aen hun Plenipotentiarijssen en Volmachtigden order sullen geven, om te contribueeren al't geen, dat sal konnen dienen tot de seeckerheydt van het Tractaet, dat tot Munster gehouden sal worden, en *gesamentlyck* t'adviferen op de middelen vande gemene rust te verfecken.

Hier na waren geïnserceert de respectibe Pouvoirs: en de daer na stont: En foy de quoy nous Ambassadeurs, sudsits & Deputés en vertu de nos Pouvoirs respectifs avons signé ces presentes de nos Seigns. Ordinaires, & à icelles fait poser le Cachet de nos Armes, & promettons en fournir les ratifications de sa Majesté & desdits Sieurs Estats en bonne forme dans le temps de deux mois, ou plus tost, si faire se peut. A la Haye en Hollande ce premier de Mars mil six cens quarante quatre, Signé de Mesmes, Servien, la Thuillierie, Barholt de Gent, Jean de Mateneffe, Adriaen Pauw, Knuyt, Hoolck, Donia, & Clant, avec les Cachets de leurs Armes.

Tot bevestigingh van het welck t'op booz-genoemde Ambassadeurs en Gedeputeerden/upt kracht van onse respectibe Pouvoirs en Macht-bleven/dese tegenwoordigen met onse getwoone metcken hebben ghetekent/en onse Wapen-zegels daer aen doen setten: en t'op belooven/binnen de tijd van twee maanden/of eerder indien 't geschieden kan/ de ratificatien van sijn Majesteyt/en der ghesepde Heeren Staten in goede forme te souneren en beschaffen. In den Dage in Hollandt/deser 1. van Maert 1644. Ghetekent de Mesmes, Servien, la Thuillierie, Bartolt van Gent, J. van Mateneffe, Adriaen Pauw, Knuyt, Hoolck, Donia, en Clant. Met hun Wapen-zegels.

Hier voor is gheseydt van een *negenste* Point of Artijckel, ende dat haer Ho. Mog. 't selve hielden als gheïnserceert en gevoeght by de acht voorgaende. 't *Selve luyde als volgt.*

d'Autant qu'il est nécessaire de pouvoir à tous les inconveniens qui pourroyent arriver à l'occasion de la negociation, qui se doit faire à Munster, au prejudice du Traité concerté entre Messir. les Ambassads. Extraord. & Ordinaires de sa Majesté Tres-Christienne & les Deputés des Seigneurs les Estats Generaux des Provinces Unies, & contre la bonne intention des uns & des autres, les Deputés desdits Seigneurs Estats ont proposé, & declarent encor devant la conclusion du Traité, combien que par l'Article troisieme, il est expressement convenu qu'on ne pourra conclurre aucun Traité que conjointement, & d'un commun consentement, & qu'à la requisiion par eux faite, afin qu'un Article fust dressé & inseré au Traité pour la Garantie mutuelle, en cas que sa Majesté pourra faire une Pais avec l'Ennemy commun, & lesdits Seigneurs Estats une Trefve de longues années, lesdits Sieurs Ambassadeurs ont alleguez & assurez par plusieurs fois, de ne vouloir ny pouvoir faire aucun Traité que conjointement & d'un commun consentement des Plenipotentiaires desdits Seigneurs Estats. sans leurs donner préallablement la satisfaction désirée & nécessaire en tel cas, laquelle assurance lesdits Deputés ont aussi rapportée & confirmée ausdits Seigneurs Estats leur superieurs. Que neantmoins ils sont obligés par charge expresse de donner par escrit auxdits Seigneurs Ambassadeurs les Articles qui s'en suivent.

Si le Roy fait la Paix, & que Messieurs les Estats ne fassent qu'une Trefve de longues Années conjointement & d'un commun consentement avec les Espagnols, le Roy s'obligé qu'estant requis de la part desdits Seigneurs Estats un an ou deux devant l'expiration de ladite Trefve, d'en moyenner & obtenir la continuation du Roy d'Espagne pour le mesme terme d'Années & aux mesme conditions.

Et au cas que le Roy d'Espagne vienne à refuser la continuation pour le terme & aux conditions que dessus, Sa Majesté Tres-Christienne r'entrera à l'expiration de ladite Trefve en guerre ouverte au Pays-Bas, contre ledit Roy d'Espagne, en sorte que l'on ne fera par après ny Paix, ny Trefve que conjointement & d'un commun consentement du Roy & desdits Seigneurs Estats.

Mais en cas que Messieurs les Estats à l'expiration de ladite Trefve veüillent recommencer la guerre avec les Espagnols, ou qu'eux mesme viennent refuser la continuation telle que dessus, sa Majesté Tres. Chrestienne ne fera pas obligée de r'entrer en guerre avec le Roy d'Espagne.

Le Roy venant à conclure une Paix, & que lesdits Seigneurs Estats fassent la Trefve avec les Espagnols comme il a esté dit dessus, si sa Majesté ou lesdits Seigneurs Estats sont puis après attaqués directement ou indirectement sous quelque pretexte que ce soit, par le Roy d'Espagne, par l'Empereur, ou par quelque autre Prince de la Maison d'Austriche, l'on executera punctuellement de part & d'autre les Articles 6. 9. & 10. du Traitté de l'An 1635. Bienentendu qu'il n'est en rien derogé au surplus du contenu esdits Articles.

Declarans lesdits Deputés en Suite de leur dite Charge, si en la negociation qui se doit faire à Munster, les affaires se disposent en sorte que d'un commun consentement soit trouvé bon traiter de Paix pour le Roy avec les Espagnols, & de Trefve pour Messieurs les Estats Generaux; que tel cas advenant les Sieurs Plenipotentiaires de sa Majesté ne pourront conclure leurs Paix qu'au préalable lesdits Sieurs Estats aient receu contentement sur le contenu des Articles cy-mentionnés.

Et requerans lesdits Sieurs Ambassadeurs de vouloir représenter cette Declaration à sa Majesté; laquelle est priée bien-humblement au nom desdits Seigneurs Estats de l'avoir agreable, & sur icelle faire entendre des bonnes & favorables intentions.

Fait & signé par les Deputés des Estats Generaux, à la Haye, & delivrés aux Sieurs les Ambassadeurs & Plenipotentiaires de France ce 29. de Fevrier 1644.

Alfoo het nootfakelijck is in alle d'inconvenienter te versorghen, die souden kunnen voorkomen, by gelegenthey van de Handelingh, die te Munster gedaen sal worden, tot nadeel van het Tractaet, tusschen mijn Heeren d'Extraordinaire, en Ordinaire Ambassadeurs van sijn Christelijckste Majesteit, en de Gedeputeerden van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden gemaect, tegen de goede intentie en mening van d'een en d'ander, soo hebben de Gedeputeerden der geseyde Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden geproponceert en voorgestelt, en verklaren als noch voor de conclusie en sluyting van 't Tractaet, hoewel door het derde Artijckel expresselijck en uytdruckelijck is verdragen datmen niet sal mogen eenigh Tractaet sluyten, dan gesamentlijck, en met gemeene toestemmingh, en dat op 't verfoeck, door hen gedaen, op dat een Artijckel gemaect en ingevoeght sou worden, in 't Tractaet, tot onderlinge guarantie en betcherming, dat ingeval sijn Majesteit een Vrede, en de geseyde Heeren Staten een Trefve of Bestandt van veel Jaren sullen komen maken: de geseyde Heeren Ambassadeurs veel malen by gebracht en verseeckert hebben van niet willen noch te kunnen eenigh Verdrag maken, dan gesamentlijck, en met gemeen toestemmingh van de Volmachtigden der geseyde Heeren Staten, sonder hen alvorens te geven de satisfactie en voldoening, die in sodanigh een geval begeert wordt, en nootfakelijck is; welke verseeckeringsh de geseyde Gedeputeerden oock aen de geseyde Heeren Staten, hun Meesters, hebben gerapporteert ende bevestight. Dat sy niet te min verplicht zijn door uytgedruckte last, d'Artijckelen die volgen, by Geschrift aen de geseyde Heeren Ambassadeurs over te geven.

Indien de Koning Vrede maeckt, en mijn Heeren de Staten niets anders doen, dan een Trefve en Bestandt van eenige Iaren met de Spangiaerden maecten, gesamentlijck, en met gemeene bewillingh, soo verobligeert en verplicht de Koningh sich, dat hy, verfocht zijnde van weghen de geseyde Heeren Staten een Iar of twee voor d'uytgang van de geseyde Trefve, de continuatie en verlanging daer af voor de selve tijdt van Iaren, en op gelijcke conditien, van de Koning van Spangien te bemiddelen, en te verwerven.

En ingeval de Koningh van Spangien komt te weygeren de continuatie en verlangingh voor de voornoemde tijdt, en op de voorgaende conditien, soo sal sijn Christelijckste Majesteit, met d'uytgang van de geseyde Trefve, weer openbare Oorlogh tegen de geseyde Koningh van Spangien in Nederlandt aenvangen; in voegen datmen namaels gheen Vrede noch Trefve sal maken, dan gesamentlijck, en met ghemeene toestemmingh van de geseyde Heeren Staten.

Maer ingeval mijn Heeren de Staten, met d'uytgangh van de geseyde Trefve, weer d'Oorlogh tegen de Spangiaerden wilden beginnen, of dat sy selve de voorge-noemde continuatie en verlanging komen te weygeren, soo sal sijn Christelijckste Majesteit niet verplicht zijn weer in Oorlog te treden tegen de Koning van Spangien.

Indien de Koningh komt tot Vrede te sluyten, en de geseyde Heeren Staten Trefve of Bestandt met de Spangiaerden maken, en gelijck hier voor verhaelt is, en in dien sijn Majesté of de gheseyde Heeren Staten namaels geattraqueert en aengetaft worden, directelijck of indirectelijck, onder hoedanigh een schijn dat het wesen mach, door de Koningh van Spangien, door de Keyser, of door eenigh ander Vorst van 't Huys van Oostenrijck, soo sal men punctuelijck van weer-zyden executeren en uytvoeren het 6. 9. en 10. Artijckel van 't Tractaet van 't laer 1635. Welverstaen zijnde dat het nergens in gede-rogeert en vermindert wordt in 't voorgemelte van d'inhoudt in de geseyde Artijckelen.

De geseyde Gedeputeerden verklaren voorts, in ghevolgh van hun geseyde last, dat soo in de Handelingh, die te Munster geschieden sal, de saken sich sodanigh schikken, datmen met gemeene toestemmingh goet vint met de Spangiaerden van Vrede voor de Koningh, en van Trefve of Bestandt voor mijn Heeren de Staten Generael te handelen, in sodanig geval de Heeren Plenipotentiaerissen en Volmachtigden van sijn Majesteit hun Vrede niet sullen mogen sluyten voor dat de geseyde Heeren Staten contentement en vernoevingh op d'inhoudt der voorverhaelte Artijckelen ontfangen hebben.

De geseyde Gedeputeerden verfoeken dieshalven aen de geseyde Heeren Ambassadeurs deselve verklaringh te willen vertoonen aen sijn Majesteit, die ootmoedighlijck gebeden wordt in de naem der gheseyde Heeren Staten dit verfoeck voor aengenaem te houden, en daer op sijn goede en favorable intentien te doen verstaen.

Gedaen en getekent door de Gedeputeerden der Generale Staten in den Haghe, en ghelevert aen de Heeren Ambassadeurs en Volmachtigden van Vranckrijck, desen 29. van Februarius, 1644.

Den 3. Martij wiert van wegen Gelderlandt ingebracht dat deselve Probitie hadde genomineert de Heeren van Meynderwijck ende Aernhem, om Alternatieve de Besendinge na Munster waer te nemen: dat wel beyde inde Commissie / edoch de Heer van Meynderwijck vooz soude staen. Die van Hollandt ende Utrecht verklarerden dat sy vooz behielden het selve Recht, Zee-landt repeteerde boorige protestatie.

De beyde Tractaten met de Heeren Fransche geteckent en voltrocken zijnde / soo verfochten sy den 3. Martij haer Audientie van Asschept. Waer op gedelibereert zijnde / hoewel anders niet meer plegen gefonden te werden als twee / wert echter goet gebonden / om dattet getal der Ambassadeurs was 3. / datmen oock vooz dese mael soude senden 3. Gecommitteerde / om haer ter Audientie te halen / ende weder te hups te brengen: waer toe genoemt zijn de Heeren Knuyt, Jonghal ende Clant.

Wel-gemelde Heeren van Avaux, Servien ende la Tuillierie, respectibement Extraordinaris ende Ordinaris Ambassadeurs van sijne Majesteit van Vranckrijck / ter Vergaderingh comparerende / zijnde publijcke Audientie met open deuten) ende geseten zijnde / hebben door den mont van den Heer d'Avaux gedaen een Propostie; inhoudende verschepden Pointen tot lof ende recomandatie van de generale Vrede-Handelingh tot Munster, maer endtijck boegde sy daer by:

OR Messieurs cette estroite Alliance fait que nous esperons, que vous recevres en bonne part la Priere, & l'instance que nous avons à vous faire de la part du Roy & de la Reine Regente pour les Catholiques de ces Provinces, vos subjects, en quoy nous vous asseurons que leurs Majestés ont consideré meurement tout les in-

conueniens qui en pourroient arriver, afin de les prévenir par leur prudence. Seroit-il croyable que le Roy de glorieuse memoire son Pere, que le Grand Henry à qui vous devés toutes les Marquis de vostre dignité & qui la orné de tous les fleurons des Couronnes Souveraines, eust voulu par l'instance, qu'il vous en a fait, ruiner son propre ouvrage, & rien faire qui peut estre prejudiciable à cet estat? Ce que leurs Majesté vous demandent n'est pas grand chose: ils desirerent seulement qu'il soit permis au Catholique de servir Dieu dans Maisons privées, & que les pauvres qui n'ont pas le moyen de nourrir & d'entretenir un Prestre, puissent librement venir dans les Maisons des riches pour servir Dieu sans crainte de la visite de vos Commissaires. Vous m'advoués, Messieurs, que ces recherches ne deminuent pas la qualité de Catholiques, & qu'elles s'exercent par l'avarice de vos Officiers plustost pour leur profit particulier que pour aucun bien qui en arrive à c'est Estat, de sorte que ceste rigueur ne sert qu'à irriter l'esprit de ceux, dont vous ne diminués pas le nombre. Nous prions (ce dites vous) pour ceux qui sont nos Ennemis aussi bien que les Vostres. Cette action Messieurs, seroit toujours Chrestienne, mais, je vous prie, considerés c'est affaire par les maxims d'Estat, & croyons, comme je n'en doute pas, qu'il se trouve quelques Catholiques mal-affectionnés au gouvernement present de cette Republique, d'ou cela peut il venir Messieurs, je vous le demande? les Catholiques qui ont signé les premieres Conföderations, qui nous ont porté sur le trône, ceux qui les premiers vous ont acquis la liberté n'en jouissent pas. Ceux à qui l'Inquisition d'Espagne a esté aussi odieuse qu'à vous mesmes, en souffrent une autre qui n'est gueres moins rigoureuse: en un mot la rigueur dont vous usés envers eux au fait de l'exercice de leur Religion, Pestroite defense de toute Assemblée Ecclesiastique, l'avarice de vos Commissaires, & le mespris qu'ils font souvent des choses que nous estimons les plus Saintes, à peu alterer quelques Esprits. Voulés-vous les regagner, voulés-vous rejoindre cette partie de vostre Estat qui est comme entrouverte, voulés-vous en faire des bons citoyens? relachés quelque chose de la severité de vos Placcards & de Vos Ordonnances. Les noms de Catholique & de Hollandois ne sont Pais incompatibles, on peut estre Ennemy du Roy d'Espagne sans estre Protestant. Nous en voyons un bel exemple, aujourd'huy en Catalogne & de en Portugal, ou la Catholicité n'empesche pas que les peuples ne combattent courageusement pour la conservation de leur liberté. Nous en voyons encore un exemple bien illustre dans les Cantons des Suisses, ou la diversité de Religion n'empesche pas qu'ils ne se defendent à communes armes de la Maison d'Austriche, dont ils ont esté autrefois les subjects. Assurés-vous, Messieurs, si vous faites la grace aux Catholiques que nous demandons pour eux au nom du Roy & de la Reine Regente sa Mere, qui sont d'une mesme Confession de foy avec eux, que vous en recevrés un tres bon effect, que la pieté de leurs Majestés, en aura grand ressentiment, & que vous obligerés vos concitoyens par cette faveur à ne tourner jamais les yeux ailleurs que dessus vous, pour y trouver de la consolation, Ainsi puissés vous, &c.

NU mijn Heeren, dese nauwe Alliantie en Verbinding, doet dat wy verhoopen dat ghy in 't goede sult nemen de bede en instantien die wy aen uw te doen hebben van wegen de Koningh en de Koninginne Regente, voor de Catholijcken van dese Lantschappen, uw Onderfaten, in 't welck wy uw versekeren dat hun Majesteyten rijpelyck geconsidereert en overwogen hebben al d'inconuenienten, en swarigheden die daer uyt fouden konnen spruyten, om door hun voorsigtigheyt hen te voorkomen. Soude het gelooffelyck zijn dat de Koningh van heerlijcke gheheugenis, sijn Vader de groote Henrick, aen de welck ghy al de mercken en teekenen van uw digniteyt en waerdigheyt verplicht zijt, en die haer met al de bloemen der Souvereyne Kroonen verciert heeft, souw ghewilt hebben door d'instancie, die hy daer af aen uw gedaen heeft, sijn eyghen werck ruineren en verdolgen, en yets doen, dat schadelijck voor dese Staet soude konnen zijn; 't Geen hare Majesteyten van

uw begeeren is een groote saeck. Sy versoecken alleelijck dat het aen haer gheoorloft sal zijn Godt in hun priuee en besondere huysen te dienen, en dat d'armen, die de middel niet hebben om een Priester te voeden en 't onderhouden, vryelijck in de huysen der Rijcken moghen komen om daer Godt te dienen, sonder 't besoeck uwer Commissarissen. Mijn Heeren, ghy sult my toestaen dat dese onderfoeckingen, en naspeuringen 't getal der Catholijcken niet verminderen, en dat sy gepleecht worden door de gierigheyt van uw Officieren, meer om hun besonder profijt, dan om eenigh goet dat dese Staet daer af toe komt; in voeghen dat dese strengheyt niet dient, dan om de geest der gener, van dewelcke ghy 't getal niet vermindert te tergen. Wy bidden (seght ghy) voor de genen, die soo wel onse als uw vyanden zijn. Dese daedt, mijn Heeren, soude altijt Christelijck zijn. Maer ick bid uw, considereert en aenmerckt dese saeck door de maximen en grond-regelen van Staet: en laet ons gelooven, ghelijck ick daer aen niet twyffel, datmen eenige Catholijcken sal vinden, die tot het tegenwoordig Gouvernement en bestieringh van dese Gemeente qualijck ghenegen zijn. Waer uyt kan dit spruyten? mijn Heeren, ick vraag 't uw. De Catholijcken, die d'eerste conföderation en Verbonden hebben gheteekent, die uw op de Throon hebben ghedragen, en de genen, die d'eerste de Vryheydt voor uw hebben hebben verkregen, genieten selve de Vryheydt niet. De genen, aen dewelcke d'Inquisitie van Spangien soo hatelijck heeft geweest, als aen uw selven, lyden nu een ander Inquisitie, die niet min strengh is. In een woordt, de strengheyt, die ghy tegen hen ghebruyckt in 't stuck van d'exercitie en oefeningh van hun Godts-dienst, het strictelijck verbod van alle Kerckelijcke Vergaderingen, de gierigheyt van uw Commissarissen, en de verachting, die sy dickwils toonen van de dingen, die wy de heyligite achten, heeft eenige geesten konnen altereren en ontfellen. Wilt ghy hen winnen? wilt ghy dit deel van u Staet, dat als open gepletten is, weer te lamen voeghen? wilt ghy goede Burgers van hen maken? lost en relascheert yets van de strengheyt uwer Placcaten en Ordonnantien. De namen van Catholijck, en van Hollandt konnen te lamen gaen. Men kan vyant van de Koning van Spangien zijn, ionder Protestant te wesen. Wy sien heden daer af een treffelijck voorbeeldt in Catalonien en in Portugal, daer de Catholijckheyt niet belet dat de Volckeren kloeckmoediglijck voor de conservatie en behoudenis van hun Vryheyde stryden. Wy sien noch een Doorluchtig Voorbeeldt hier af in de Cantons der Switsers, daer de verscheydenheyde en diversiteyt van Godts-dienst niet belet dat sy sich met gemeene Wapenen tegen 't Huys van Oostenrijck, daer af sy eertijts Onderfaten geweest hebben, defenderen en beschermen. Versekert uw, mijn Heeren, dat soo ghy de gunst aen de Catholijcken bewijst, die wy voor hen versoecken in de naem van de Koning, en van de Koninginne de Regente, sijn Moeder, die van een selve belydenis des gheloofs met hen zijn, ghy een seer goede effect en uytwerckingh daer af sult ontfangen, dat de Godvruchtigheyt van hun Majesteyten groot ghevoelen daer af sullen hebben, en dat ghy uw mede-Burgers door dese gunst sult verplichten nimmer d'ooghen elders, dan op uw te wenden, om daer consolatie en vertroostingh te vinden. Aldus sult ghy mogen, &c.

Wat nu belangde het eerste Lidt der voorsz Propositie/ daer op sijn de ghemelte Heeren Ambassadeurs na gelegentheyt bejagent/ met toewenschinge van gheluck aen de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs op haere aenstaende reyse/ met complimenten ter sake dienende/ van wat belanght de voorsz pzetense getecommandeerde moderatie/ daer op is hun dooz den Heer presiderende in substantie geantwoort/ dat het selve Point hier te Lande hittelachtig ende beswaerlijck is/ doch hier op nadere instantie by den meer-gemelten Heer d'Avaux, sich ter halber wege bande Tafel buggende/ gedaen wiesende/ om te hebben verder ende favorabelder Declaringhe/ ende by den gemelten Heer Presiderende sich van sijnre 3pde na den meer-gemelten Heer Graef van Avaux ter halben wege van de voorsz Tafel buggende/ sulck ghtweygeret wiesende/ sijn de meer-oppemelte Heeren Ambassa-

bassadeurs opgestaen ende afgegaen/ ende door de Heeren van haer Ho. Mog. voorgaende drie Gedeputeerden met Carossen weder gelept aen 't Hogement/ daer van sp gehact zijn geweest.

Ma dat de Heeren Ambassadeur van Franckrijk zijn afgegaen/ hebben d'aentwesende Heeren Gedeputeerden van wegen de respectie Provincien betoont over de recommandatie/ by deselve Heeren Ambassadeurs ten tegarde van de verfochte pretense moderatie ghedaen seer misnoeght te zijn/ ende vervolgens eenpariglych geadviseert/ datmen daer tegens een vigorousse Resolutie soude behooren te nemen/ ende aen de opgamelte Heeren Gedeputeerden upret middel van haer Ho. Mog. mondelinge beken te maken de redenen/ waerom dat daer in gantsch niet en konde werden getreden/ ende voortz hier binnen 's Landts betonen/ dat foodanige ofte diergelijke recommandatien haer Ho. Mog. onaengenaem waren/ ende den Staet deser Landen ondienstigh/ wadersz zijn verfocht ende Gecommitteert de Heeren Cats, Stavenisse, als oock de Griffier Musch, om in te stellen een Concept van een vigorousse Resolutie op foodanighe gelegenthey: passende/ welck Concept door deselve Heeren aen sijn Hoogh:yt soude werden ghecommuniceert/ en om vervolgens ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. na ingenomen rappoort van desselvs hoogh:wijs advijs ende consideratien/ gearresteert te worden/ voortz dat hier na oock gedelibereert soude worden/ of men d'ongelegenthey: die upt sulcke ofte diergelijke recommandatie voort den Staet deser Landen soude mogen ontsien/ sal representeren aen den Koningh ende de Regeringhe in Franckrijk.

DE Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, hebbende met rype deliberatie haer gedachten laten gaen over sekere gelegenthey in haer Ho. Mog. Vergaderinge op heden voor-gevallen, ende hier na verhaelt, hebben goet gevonden in te doen stellen ende uyt te brengen de volgende Verklaringe, te weten, dat gelijk de Regeringe der wel-ghemelte Vereenighde Nederlanden van den aen begin deses Staets aen de eenē zyde altydt vast hebben ghesfeldt, niemant van d'Inghesetenen der selver eenigen conscientie-dwangh op te dringen, maer in tegendeel van dien, aen eenen yegellycken der voorz Ingesetenen toe te staen in sijn particuliere Wooninge ende Familie conscientie-halven ongemolesteert te mogen blyven, dat deselve Regeringe aen de andere zyde noyt goet en heeft konnen vinden, dat aen de Paus-gefinde soude werden toegelaten plegingen van superstitie tegens Godts H. Woord, oeffeningen van kennelicke ergernissen, of invoeringe van Paufelicke Hirschien, noch oock betooninge van toegenegentheyd tot den Koningh van Spangien, Erf-Vyandt deser Landen, (het welke nochtans in derselven solemnele ghebeden, ende anders is bevonden te zijn geschiet) datmen evenwel van tijdt tot tijdt, ende sonderlinge onlangs met goede redenen van wetenschap, ende door wettige Informatien heeft vernomen, ende klaerlyck ontdeekt, dat de boven-gemelte Paus-gefinde sich niet vernoegende met de voorz goedertieren duldige ende verdraegsaemheydt, by ordre van de Regeringe henlieden toeghestaen, zijn uyt-gheboosten tot de voorz. ende andere onydelijcke ende noyt voor desen hier te Lande bekende vermetelheden ende excessen, waer tegens alsoo de Regeringhe noodigh was, oordelende spoedelijck versien te moeten worden, ende daer over zijnde in serieuze deliberatie, hebben meer-gemelte Paus-gefinde; sulcx gewaar zijnde geworden, niet naergelaten daer tegens in 't werck te stellen verfochden hare vonden ende practijcken, om het goet voornemen van den Staet door deselve te traverseren ende beletten, waer op onder anderen gevolgt is; dat de Heeren Ambassadeurs van sijne Majesteit van Franckrijk jegenwoordelijck in 's Gravenhage zijnde, ende op heden in haer Ho. Mog. Vergaderinge publijcque Audientie hebbende, in hare gedaen Propositie onder andere opentlijck verfoeck hebben gedaen, streckende tot veranderinge ende moderatie (soomen die pooght te noemen) ghedaen te worden in de Executie van de Placcaten van den Lande, gemancert tegen op-gemelte Paus-gefinde; Ende alsoo het gene voorz is, de Verga-

deringe van haer Ho. Mog. onverwacht, ende tegen der selver meyninghe was voor-komende, te meer vermits het doen van het opgamelte verfoeck aen meer-gemelte Heeren Ambassadeurs in seeckere Conferentie, mette selve ghehouden by de Gecommitteerden van haer Ho. Mog. op het serieuze was afgeraden ende deftigh aengesproocken, ende dat ten tyde van de gedane Propositie by haer Ho. Mog. wordt gheoordeelt, de voorgelagen veranderinghe ende pretense moderatie regel recht te gaen soo tegen den welstand van de ware Gereformeerde Religie, tegen de Gronden ende Ordre van den Staet, als mede tegen de ruste van de Christelijcke Gemeente, ende goede Ingesetenen deser Landen; ende mitsdien niet compatibel te wesen mette constitutie van den Staet, en vervolgens dat daerinne om redenen vooren verhaelt, geenints en kan werden getreden; Soo ist; Dat haer Ho. Mog. hebben verklaert, ende verklaren midtdefen, een gevoeligh misnoegen uyt de voorz voorlagen veranderinge ende pretense moderatie te hebben opgenomen, met expresse byvoeginge, dat haer Ho. Mog. soo omme de onheylen die uyt 't gunt voorz is staen te ryfen, als omme de voorgemelte vermetelheden van de Paus-gefinde in te toomen, geresolveert zijn metten alderersten te doen emaneren, ende in 't werck te stellen foodanige nadere ordre, Reglement ende Placcaet, als deselve naer de jegenwoordighe enormiteyt ende voorgaende excessen sullen bevinden te behooren. Ghedaen ter Vergaderinge van de hoogh-gemelte Staten Generael, den derden Martij 1644.

Des anderen daeghs zijn Gecommitteert de Heeren Meynderwijck, Mathenes, Cats, Heemtede, Knuyt, Stavenis, Hoolck, Donia, Nykercke, Clant ende de Griffier Musch: om aengaende het ghemelte tweede Lidt van de opgamelte Propositie aen de Heeren Fransche Ambassadeurs te ghemoet te hooren/ de substantie van gemelte vigorousse Resolutie. Ghelijck oock alreede de gemelte Heeren Knuyt Iongstal ende Clant 's vorigen daeghs na d'Audientie by haer ten eeten blyvende/ hadden gedaen.

Van de opgamelte Resolutie is ghesonden Coppe aen de Provincien/ om voort te koomen allerhande verkeerde discoursen ende mispudinghen/ die by d'een ende d'ander op foodanige gevallen plegen te volgen.

Den 7. Martij rappoorterden de Heer van Meynderwijck ende d'andere haer Ho. Mog. Gecommitteerde/ dat de hoogh-gemelte Heeren Ambassadeurs hadden in discrete Termen haer besjgent op het stuck van de moderatie der Executie van de Placcaten teghen de Catholicken/ ende dat sy alnoch civilych hadden gecommandeert de relaxatie van de ghevangene Gesteelijcke upt het Landt van Berge opgehaelt.

Den 8. Martij zijn Gecommitteert de Heeren van Meynderwijck ende Knuyt, om deur den Agent Verburgh aen den Ambassadeur d'Avaux t'overhandighen een present/ zijnde een goude Kettingh/ ter weerde van dien duylent guldens/ ende een van acht hondert gulden aen den Secretaris Prefontaine. Ende alsoo 't scheen datmen den selven Prefontaine nam als of hy alleen was Secretaris/ ende daer mede excluderde de andere: soo heeft d'Ambassadeur Servien deur eenen sijnen Edelieden aen den Griffier Musch laten weten/ dat de Secretaris Alard, by hem Heer Ambassadeur zijnde/ pretendeerde getracteert te worden ghelijck Prefontaine; met byvoeginghe/ dat sulcx hem Heer Ambassadeur soude aengenaem zijn. Daer op belast zijnde sich t'informeren op de qualificatie van hem Alard, ende bevonden dat hy stont in rechte Linie met Prefontaine, als Secretaris van de Extraordinaris Ambassade/ is geresolveert hem mede te sullen doen de selve Vereening. Ondertusschen de Heer Servien kranckelijck werdende/ is noch in den Hage gebleven tot den 19. Martij. Als wanneer de Heer Volbergen ter Vergaderingh presiderende/ heeft aen haer Ho. Mog. gecommuniceert/ dat welgemelte Heer Servien hem was komen besoecken/ ende bedanckt over d'eer/ die haer Ho. Mog. hem hadden aengedaen/ ten tegarde dat se tot verschepden repesen hadden doen vernemen na sijne dispositie. Ten anderen/ dat de ghemelte Heer Ambassadeur hem hadde gesep-

gefept dat sijn E. ghemeynt was op Maendagh eers-
hoomende was te vertrecken. Waer op is goet ghebon-
den te versoeken ende te committeren den meer-gemel-
ten Heer van Volbergen, samt den Heer vander Hooch,
om te samen den meer-ghemelten Heer van Servien op
Maendagh naestkomende te gaen valediceren van we-
gen desen Staet / ende daer neffens aen hem over te le-
veren den Brief van Credentie / vooz den Heer d'Avaux
ende hem ingestelt / aen den Koningh van Franckryck.
Voorts te seggen / dat sijn E. onder Signeur Mathus
Heuft soude binden een gouden Kettingh / ter weerde
van tien duysent gulden effectijf / ende fouden de gemelte
Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden den Secretaris
Allard bereeten met een gouden Ketting ter waerde van
acht hondert gulden vooz hem gemacht. Ende kopders
daer by boeghen de complimenten op soodanige ghele-
genheyt / soo ten regarde van den oppghemelten Heer
Ambassadeur / als den voornoemden Secretaris respec-
tive passende / oock gaen ten huyse van den Heer de la
Thullerie Ordinaris Ambassadeur van den meer-
hoogst-gemelten Koningh (in cas hy by den oppgemen-
ten Heer Ambassadeur Servien niet present en mocht
worden gebonden) ende den selven oock te gemoet boe-
zen / dat hy onder den voornoemden Signeur Heuft oock
soude binden een gouden Ketting / ter waerde van chien
duysent gulden / ende aen den Secretaris Brassel, een
present van acht hondert gulden effectijf / ende met by-
voeginge van de gewoonijckte Complimenten op peder-
respectieve gelegentheyt passende. Endlijck in beden-
ken gestelt wesende / of men den meer wel-gemelten Heer
Ambassadeur Servien, vertreckende / soude uptghe-
lepde doen / ende soo ja / op wat voet / ende dooz wien /
ende hier neffens verhaelt wesende 't ghene omtrent
soodanige ghelegentheyt soude sijn ghepasseert / ten
tijde van het vertreck van den oppghemelten Heer Am-
bassadeur d'Avaux. Is alwoorens hier verder in te tre-
den / goedt gebonden te versoeken den meer-oppgemen-
ten Heer Volbergen, om hier over te communiceren
met sijn Hoogheyt / verstaen desselfs hoogh-wijse Con-
sideration / ende van alles rapport te doen.

Endlijck alsood' Ambassadeur d'Avaux, deur ver-
supmentis / (want hy wel van sijn vertreck had genoti-
ficert / maer 't was vergeten te rapporteren) niet was
uptgelept / ende de Heer Servien nu sepde te sullen ver-
trecken : is in bedenken ghestelt / of / ende wat upt-
gelepde men hem soude doen : daer over met sijn Hoog-
heyt ghespoocken zijnde / is goet gebonden / dat deur
den Heer Prins Willem het uptgelep soude geschieden /
gelyck den 24. Martij geschiet is tot aen 't epnde van
't Bog na Leyden toe.

Den 6. April compareerde ter Vergadering de Heer
Ambassadeur de la Tuillerie, seggende dat hy niet quam
om afschept te nemen van haer Ho. Mog. maer alleen
ooslof / om vooz een weynig tijds te gaen in Extraordi-
naris Ambassade na Sweden ende Denemercken / de diffe-
rentie / om te bemiddelen ende accorderen / de diffe-
renten tusschen bepde die Kroonen ontstaan / tot bezou-
deringhe van 't gemeene beste / ende voorts hier by ge-
boeght den inhoud van secheren Brief van den hoogst-
ghemelten Koningh / dato Parijs den 20. Martij lest-
leden / bestaende in substantie hier in / te weten / dat
sijn Majesteit by Advijs van de Regerende Coninginne
/ den ghemelten Heer Ambassadeur tot Mediatcur
naer voorsz differenten was employerende / ende dat hy
naer sijn wederkomst alhier als Extraordinaris Am-
bassadeur aen desen Staet soude verbliven / ende op dat
onder tusschen gedurende sijn absentie / alhier pemant
mocht sijn / die Correspondentie houde / ende verhan-
dele met haer Ho. Mog. de saecken / die haer fouden
mogen presenteren / ende daer in ageren van weghen
sijn hoogh-gemelte Majesteit na gelegentheyt / dat de-
selve daer toe verhooren heeft den Persoon van den
Secretaris Brassel, versoekende dat haer Ho. Mog.
hem wil en toestaen gheloof / in 't gene dat hy van we-
gen sijn hoogst gemelte Majesteit soude vooz dragen /
waer op aen den meer-ghemelten Heer Ambassadeur
dooz den Heer President is gheantwoort / dat haer
Ho. Mog. sich de goede intentie ende meninghe van
sijn Majesteit wel laten bevalen / ende den inhoud van

de voornoemde Dissibe aen te nemen / hem Heer Am-
bassadeur geluck op sijn aenstaende reyse toewenschen-
de / met byvoeginge van Complimenten op soodanige
gelegentheyt passende / waer over hy haer Ho. Mog.
heeft bedanckt / mede met ghelwoonijckte Complimen-
ten. Hier naer heeft de meer-ghemelte Ambassadeur
gheproponeert / dat sijn Majesteit / ende die vande
Regeringhe van Franckryck hem hadden toegesonden
desselfs Ratificatie op de Tractaten alhier inden Haghe
geslooren / tusschen de meer-hoogst-gemelten Koningh
ter eenre / ende desen Staet ter andere zyde / ende in cas
haer Hoog Mog. met der selver Ratificatie ghereet wa-
ren / dat hy deselve soude konnen wisselen / doch dat hy
wel wiste / dat den tijdt daer toe geprefigert / noch niet
en was aengekomen. Ten tweeden / heeft de ghemelte
Heer Ambassadeur seer instantlijck aengehouden / ende
geurgeert met verschepden redenen ende motiven / ten
epnde dat de Land-Gravinne van Hessen, by ende
van weghen desen Staet met Ditzes ende Amunitien
van Doolgh in dese hare legentwoozdighe groote onge-
legentheyt mocht werden gheassisteert / daer toe hy su-
stineerde / dat van weghen desen Staet belofte soude
sijn ghebaen dooz de Heeren haer Hoog Mog. Gede-
puteerden / die mette Heeren Ambassadeurs van Franck-
ryck hebben genegotieert / waer op by eenighe van dien
berichte is ghebaen / naer de rechte beschapentheyt
ende ghelegentheyt van die saecke. Ten anderen heeft
de meer-ghemelte Heer Ambassadeur in effect ver-
haelt / dat hy den 5. Februarj lest-leden aen haer
Hoog Mog. heeft overgelevert secker Memoriel /
ende daer neffens gheboeght een Brief vanden meer-
hoogst-gemelten Koningh / dato Parijs 19. November
1643. streckende tot byen uptvoer van 1000. Lasten
Kroon / soo wel Carwe als Rogge / ende dat dit verfoek
iteratiewelyck is vernieuwt / verklarende dat hier onder
egeen Interest van den eenen of den anderen Coop-
man is vermengt / maer dat de Regerende Coninginne
nemeent is / het voornoemde Kroon tot een Welms
onder den Armen te laten uptdeelen / ende dat haere
Majesteit ter insicht van de voorsz Byghept het vooz-
noemde Kroon heeft ghetraecteert. Waer op ghedelibe-
reert zijnde / Is in ghevolgh van haer Hoog Mogende
Resolutie / in dato 29. Martij lest-leden op 't voornoem-
de 1. Point goet gebonden / nochmaels te versoeken de
Heeren Gedeputeerden van de respectieve Provincien /
dat deselve haer ten alderspoedighsten tottet uptwisselen
van de voornoemde Ratificatie / van deser zyde willen
bequamen / ende die Provincien die daer op vooz afsnoch
niet fouden mogen sijn gelast / datse haer diesarigende
hy / ende van weghen de Heeren der selver Provincien /
alsnoch ten spoedighsten willen laten lasten / ende daer
toe goede beboiren ende Officien aen wenden. Op 't 2.
Point hebben haer Ho. Mog. goet gebonden aen te ma-
nen den Haet van State / dat deselve haer Ho. Mog.
wilden berichten van 't gene sy ten regarde vande ver-
sochte assistentie vooz de Douthc Land-Gravinne van
Hessen met communicatie van sijn Hoogheyt hebben
gedaen.

Op 't 3. Point / hebben haer Ho. Mog. verklaert /
't selfde vooz alsnoch op te houden.

Sedert het vertreck van deselve Heeren Ambassa-
deurs / heeft men alhier van tijdt tot tijdt begost te besou-
gneten op de Munstersche Besendinge. Die van Hol-
land sloegen den 16. April wederom vooz / datmen be-
hoorde niet meer als 3. Plenipotentiarisen te senden :
ofte ten minsten niet meer vooz eerst / om het meeste
werck te doen / ende het rouwste te helpen af handelen /
maer d'andere persisterden / begerende dat van pder
Provincie behoorde een te gaen.

Den 27. dito hebben sy alsnoch haer voorighe vooz-
sach gerepeteert / ende soo niet / dat sy sustineerden dat
pder Provincie behoorde sijn eppen Committreerde te
onderhouden. Den 5. May sijn gelesen d'ingredienten
en stoffe om te sullen dienen tottet marchen van d'An-
structie vooz de Plenipotentiarisen na Munster. Den 7.
May werden geaggreert de twee Tractaten onlanghs
met de Koninglycke Franche Ambassadeurs getekent /
doch hebben de Heeren van Holland verklaert de vooz-
aggreatie toeghestaen / in desen verstande / dat als
noch

noch by sijn Majesteit van Oranjerijck / ende daer het verder sal dienstigh wesen / behooren souden worden ghedaen / om van weghen desen Staet tot Munster ende elders te moghen behouden soodanigen Raangh als Koningh Hendrick de IV. onsterffelijcker memorie aen deselve heeft gheconfereert / ende dat onder tusschen d'Heeren die als Plenipotentiarissen van weghen desen Staet souden gaen naer Munster, haer aldaer ten opzichte van de Heeren Plenipotentiarissen van Oranjerijck ende andere / souden hebben te dzagen / in confomité van hun Provinciacel abbijss in dato den 12. Februario lef-leden / te weten / datse haer sullen onthouden van alle communicatien ten Logement van de meer-gemelte Heeren Ambassadeurs / ter tijdt ende wijle toe / deselve sullen mogen goet binden de Plenipotentiarissen van desen Staet te Cracteren soodaniger voegen / als de Ministers van Venetien by deselve ghewoon sijn ghetracteert te worden / dat evenwel meer-gemelte Plenipotentiarissen van desen Staet souden vermogen met meer-gemelte Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van Oranjerijck te confereren / mits daer toe behoesende een Neutrale plaetse. De Heeren Gedeputeerden van weghen de Provincie van Zeelande, in haer Hoog Mog. Vergaderinghe / hebben op de voornoemde Aggreacie ende Ratificatie laten aentrecken / dat hunne Heeren Principalen niet anders ofte verders in deselve Aggreacie ende Ratificatie en sijn consenterende als onder dese expresse Conditie ende Verklaringshe / te weten / dat deselve hier mede niet en verstaen / eenige veranderinge ende renovatie ofte confirmatie te doen in de voogaende Cractaten / soo van Alliantie als Ligue offensieve ende defensiva / met de Kroonen van Oranjerijck inde Jaeren 1630. 1634. ende 1635. ghemaeckt / maer dat haer Ed. Mogende de voornoemde Cractaten sijn latende by haer valeur ende ongeprejudiceert.

Anderen daeghs de Gedeputeerde van de Ed. Mo. Heeren Staten van Zeelande verfocht zijnde haer naeder te verklaren op de 17. 18. 24. ende 25. Pointen van 't Geschijfte / geintituleert stof ende ingrediënten, om daer upt te formieren de Instructie vooz de Plenipotentiarissen gaende naer Munster, hebben geseggt / dat hunne Heeren Principalen / hadden ghewens / dat dooz soo menighvuldige debboien ende instantien / mondelinghe ende in gheschijfte ter Vergaderinghe van haer Hoog Mog. ghedaen / d'andere Provincien eenmael gemaect hebben konnen worden d'importantie van de egale belastinghe van de Habens van Vlaenderen / die als nu sijn / ofte hier namaels souden moghen worden ghemaeckt met de Riviere de Schelde / het Sas / ende Swijn / ende de Zee-gaten daer op responderende / mits-gaders d'excemtie van de 20. par cento, &c. soo verre te apphejenderen / dat d'Heeren Plenipotentiarissen van weghen desen Staet gaende naer Munster, van nu af in expresse last souden sijn gegeven gheweest / alle Handelingh met den Dpande af te huercken / ingeballe de voornoemde Pointen niet en konden worden gheobteneert: doch hunne voorsz Heeren Principalen nu sienda tot hun leetwefen contrarie / al hoewel haer Ed. Mog. hun ten hooghsten gefundeert binden / van hun voornoemde gefusticeerde niet te wijcken / maer daer by te blijven persisteren; Soo ist evenwel / dat haer Ed. Mog. in consideratie nemende de Verklaringshe / by de andere Provincien ghebaen / dat het obtineren van de voornoemde egale belastinghe ende excemtie respectie gants noodigh is / als waer van den dienst van den Lande in 't gemeen in verscheyden respecten is dependende / ende dat daeromme tot dien eynde alles dat mogelijk is / bygebracht moet worden / met presentatie van daer toe / met ernst ende vigeur te willen coopereren / bindende alleenlijck bedenckelijck van nu af soodanigen last aen de voornoemde Heeren Plenipotentiarissen te geben / als by hare Ed. Mog. is ghebestreect / hun eyndelijck hebben laten bewegen / d'andere Provincien in desen soo veel te gemoet te gaen / dat hare Ed. Mog. hun hebben gelaft te verklaren / te moghen lijden ende te vreden te sijn / dat de Besendinge na Munster werde waergenomen / om aldaer dooz de Plenipotentiarissen van desen Staet op de Instructie ten dien

sine te arresteren / met den Dpande in Handelingh te treden / ende vooz den verderen dienst ende Interessen van de Gemeeerde Provincien in 't Generael ende particulier te vigsieren / met dien verstande nochtans / dat de ghemelte Heeren Plenipotentiarissen niet alleenlijck in laste sal worden gegeven / ingeballe op de stipulatie van de voozverhaelde twee Pointen / van weghen den Koningh van Spangien swarigheyt werde ghemaeckt / dat sy niet sullen vermogen deselve te laten glijscen / maer daer op sullen moeten blijven insisteren / ende van hun weder-varen aen haer Hoog Mog. rapport doen / om daer op last t'ontfangen / wanneer by haer Hoog Mog. als mede by hunne Heeren Principalen naerder sal worden geresolveert / wat als van ten dienste van den Lande in 't generael / ende van de Provincie van Zeelande in 't particulier sal dienen te werden gedaen.

Maer oock dat de voornoemde Heeren Plenipotentiarissen sal worden gelaft met meer-gemelte Pointen in Dpde ende Raang / met ende nebens d'andere Importantsie ende essentieelste Pointen / met den Dpant te verhandelen / sonder deselve te refereren tot alle de voornoemde Importantsie ende essentieelste Pointen sullen sijn gedefinieert.

Doch op dat hare Ho. Mog. ofte wel eenige Provincien gene impressie soude werden ghegeven / dat hare Heeren Principalen in desen afgaende / ende wijckende van hunne voogaende last / souden sijn verflaut in den ernst ende puer die by hun in desen tot noch toe is becoont / ende dat haer Ed. Mog. dese saeckte tegenwoozdigh met een ooghe insien ende minder souden apphejenderen / als haer Ed. Mog. in der daedt sijn doende. Soo hebben sy Gedeputeerden van Zeelande niet willen ledigh staen / te verklaren / dat onder hunne Heeren Principalen wel eenighe dispariteyt van Wdypsen is gheweest / aengaende den Doet ende Fozme / die dienste te worden gebuycht / omme in desen haer Ed. Mog. Intentie in 't uytboeren bande voorsz twee Pointen / alderbest upt te wercken / maer dat haer Ed. Mogende altydt eenpaerlijck / ende met consonante Stemmen / hebben verstaen ende noch sijn verstaende / dat de meergenoemde Belastinghe ende Excemtie respectie vooz den Staet van den Lande in 't generael / ende te Provincie van Zeelande in 't particulier / van soodanigen Importantie ende gevolge sijn / dat sonder deselve te optneren / ende daer dooz vooz te koomen de swarigheden ende onheplen / die van weghen haer Hoog Mog. by hun overgegeven Deducitie aengerogen sijn / by haere Ed. Mogende / noyt in 't beslypten van eenigh Cractat van Crebes metten Dpande sal worden geconsenteert.

Den 11. Mey heeft den Heer van Meynderwijck aen haer Ho. Mog. overgelevert secker Memoriacel / dooz den Secretaris Brasser, aen hem Heer van Meynderwijck verhandtrepcht / mede bzingende / dat de Heeren Chaben van Avaux ende la Roche, Plenipotentiarissen van wegen den Koningh van Oranjerijck tot Munster, hem Heer Brasser by Bies / dato Munster 28. April lef-leden hadden ghelaft / aen haer Ho. Mog. te communiceren den aenhang van de besoignes tot Munster, ende d'openinghe der respectie Procuratien aldact geschiet / soo van wegen den Keyser als Koningh van Spangien respectie / daer in dat bevonden sijn verscheyden difficulteyten / soo ten regarde van de Titulen ende qualiteyten als ten insichte / dat de Plenipotentiarissen van den hoogst-gemelten Keyser / ende den voorsz Koningh van Spangien niet sufficient en souden sijn tot beslypt van Daps / ende dat daer in oock geen mentie en werde ghemaeckt van Geallieerde van Oranjerijck / verder als in generale termen in de prefactie van dien Item / dat de Plenipotentiarissen van Spangien / elck hebben hare aparte ende besondere Procuratien / gdepescheert in een extraozdinare fozme met groote defecten / ende dat de voornoemde Heer van Brasser by last als booren / was overleberende Coppe van de voornoemde Procuratien / zijnde die van den Keyser in Latijnsche ende die van den Koningh van Spangien inde Spaensche Tale / verklarende de meer-gemelte Sr. Brasser, dat de hoog-gemelte Plenipotentiarissen van Oranjerijck geerne souden verstaen haer Ho. Mo. gevoelen op die saeken /

ken/waer op gedelibereert zijnde / is goet gebonden dat de voornoemde memorien met de voornoemde Coppen der Procuracien ghesielt souden worden in handen van de Heeren Meynderwijck, Mathenes, Heemstede, de Knuyt, van der Hoolck, Veldriël, Ripperda, Clant, om te bisteren/ examineren / daer ober te communiceren met sijn Hoogheyt verstaen des selfs Hooghwijs abbijs ende Consideracien / ende daer van Rapport te doen.

2de Anderen daeghs / alsoo de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provintie van Hollandt den 5. dito onder anderen hadden aenghenomen ad referendum aen de Heeren der selver Principalen / Staets-gewijs Vergadert wesende d'abbysen van d'andere ses Provintien op 't 32. ende 33. Point der bewuste ingebienten / tenderende de selve Abbysen tot Commissie van eenighe Rechters by forme van Chambre myparthie, als oock op de abbysen van de 5. Provintien op 't 17. Point van de selve Ingredienten tenderende de selve abbysen daer henen dat egeen opschorsinghe van wapenen en zoude mogen toe-geslaen worden, geduyrende de Negotiatie tot Munster, midsgaders van de abbysen van de meer-gemelte Provintien op 't 87. en 88. Point van de meer-gemelde Ingredienten tenderende daer henen dat de Hostiliteyten weder-zijden soude duyren, tot dat den Koningh van Spangien sijne Ratificatie in behoorlijke forme op het te maecken Tractaet soude hebben laten inbrengen, Soo hebben de ghemelte Heeren Gedeputeerden van de wel-oppemelte Provintie van Hollandt des aen-gemaent wesende / verklaert / haer te conformeren met d'abbysen by d'andere ses Provintien den 5. des ses voornoemt in-gebragt op de voornoemde 32. en drie en dertigste Pointen/welcke twee Pointen dien volgens na voorgeaende deliberatie worden gehouden vooz geaccepteert / om in de te maecken Instructie vooz de Heeren Plenipotentiarissen van desen Staet mede gheseldt te worden / ende wat belangt d'abbysen van de 5. Provintien ten voorsz. daghe mede ingebracht op 't 70. 87. ende 88ste point des ses aengaende hebben de opp-gemelte Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Hollandt verklaert / dat de Heeren der selver Principalen haer dies aengaende oock hebben geconformeert met d'abbysen van de opp-gemelte vijf Provintien / in desen verstande nochtans / dat soo warmer aen de meer-gemelte Plenipotentiarissen eenighe Propositie sal voorkomen/Concernerende het subject in de boven gemelde punten ge-expresteert / tenderende in het een of het ander ghetal tot den voorsz. stilstandt / dat by de selve onder de hand daer van advertentie sal worden gedaen aen de Regeeringe / om na gelegentheit van tijdt ende saecken dient-halven te moghen resolveren / als de selve ten meesten dienste van den Lande behinden souden te behooren; De Heeren Gedeputeerden van Gelderlandt hebben haer op de meer-ghenoemde 70. 87. ende 88ste pointen ghevooght ende gheconformeert met de Provintien van Zeelandt / Utrecht / Vrieslandt / Over- / Nijssel en de Stadt ende Lande / en werden dien-volghens de selve pointen oock ghehouden vooz geaccepteert om in de te maecken Instructie mede geselt te worden.

De Heeren de Wit met de andere twee Extraordinaris Gedeputeerden van weghen de Provintie van Hollandt hebben met ende neffens d'Heeren Ordinaris Gedeputeerden van weghen de selve Provintie ter Vergaderinge van haer Ho. Mo. by expressen last van d'Heeren der selver principalen verklaert datse te vreden sijn / dat de kosten / die staen te vallen in de algemeene Negotiatie tot Munster / ten aensien van de Plenipotentiarissen van desen Staet / souden gebzagghen worden by de gesamentlijke Provintien / naer soodanighe quora, als de lasten van den Oorlogh by de selve ghedragen sijn gewest; behoudens dat wel gelet sal worden op een behoorlijk reglement dienthalven te maecken / tot betrachttinghe van de mesnagie / ende dat geene onnutte kosten ten laste van den Staet en worden gebzaght/ten anderen dat d'opp-gemelte Heeren der selver principalen haer laten geballen het ghetal van de Heeren Plenipotentiarissen naer Munster upt de respectie Provintien/waer op gedelibereert zijnde is goet gebonden op't eerste point 't selve t'accepteren / als conform den ghetoonlijcken Doet ende ordze van 't Lande / ende wel te vze-

den te sijn / dat een behoorlijk reglement dienthalven werde gemaect / tot betrachttinghe van de mesnagie. Op 't tweede point heeft de Provintie van Zeelandt gennomineert den Heer de Knuyt omme mede te gaen als Plenipotentiaris naer Munster van desen Staet / in desen verstande dat in cas pemandt van de vijf Provintien meer Plenipotentiarissen hier na toe-geslaen moghten worden als een / datse in soodanigen cas hun gefundeert hielden tot gelijk recht van augmentatie; De vijf Provintien hebben gelijcke verklaringe gedaen / ende heeft oock de Provintie van Hollandt verklaert / dat in cas de andere Provintien meerder als een Plenipotentiaris hier naer souden moghen worden geaccepteert / dat si haer in soodanighen ghevalle houden gefundeert tot augmentatie van de Plenipotentiarissen naer abbenant.

Alsoo de Secretaris Basser hadde aen-ghedient dat hy versien ende gheleest was met de Ratificacien ende Aggreacien van den Koningh van Franckrijck op het Tractaet van 't geldt secours / met de Articulen van de Campagne / den 29. Februarioj lesleden alhier in den Hage geslooten / als oock mede op het Tractaet concernerende de Negotiatie tot Munster aengeselt / met den ghevolghe ende aenkleben van dien / ende dat van deser sijde op de selve Tractaten ende Articulen / oock Ratificacien den 7. deses waren gedepescheert; Soo is nae voorgeaende deliberatie goet ghebonden te committeren ende autoriseren den Griffier Mulch om de selve Ratificacien jehens die van Franckrijck op het voornoemde subject upt te wisselen metten voornoemden Secretaris Basser, ten dien fine vooz den Heer Presiderende beschepden wesende in de Treves Kamer / ende by den voornoemden Griffier Mulch staende Vergaderinghe Rapport ghedaen wesende / dat alles bevonden is aen de sijde van Franckrijck gestelde te sijn nae behooren. Is goet gebonden dat de respectie voe noodighe depeschies / resulterende upt het eeneste het andere der voornoemde Tractaten / als oock upt de voorsz. Articulen van de Campagne / ofte ter oopsaekke van dien / sullen werden verbeerdicht / gelijck oock verbeerdicht sal worden procuratie op Signeur Jan Heust haer Hoogh Mogende Commissaris / om in kracht van dien t'ontfangen de twaelf hondert duysent gulden Fransch geldt secours volghens ende in kracht van het eerste Articuel van een der voornoemde Tractaten van die subiect spreekende / voorsz. wordt aen den meer-ghemelten Sieur Basser gegeven een Acte van verklaringe van dat de voorsz. uptwisselinghe van wederzijds Ratificatie was gheschiedt / om te stercken tot des selfs nae-richtinghe.

De nieuwe Oorlogh tusschen Sweeden ende Denemarck heeft dese Sommer aen de Regeeringh van desen Staet oock niet wepnigh bekommerens ende arbeidt gebeden: werden de gestadelijck van den de Deensche, van den de Sweedsche Ministers gemoect: Alsoo dat men noch eyndelijck niet alleen eene sterke Equipage/maer oock eene aensienlijke besendinghe heeft moeten derwaerts doen: te weten / de Heeren Schaepe, Zonck, ende Andree nae Denemarck / ende de Heeren de Wit, Bicker, ende Stavenisse nae Sweeden/gingen 't Zeyl uptet Die den 7. Julij met twee ende veertigh Oorlogh-schepen ende ontrent seven hondert koopvaerders / welckers Negotiarie in 't volghende Jaer heeft ghebaert de Tractaten die aldaer sullen volghen / sijnde in effect Tractaten van Vrede: die eerst vrom de nieuwe beswaernissen der Navigatie ende Commercien in Denemarck aen-geseldt / ende daer na den d'arrivasse der Sweedsche in 't Landt te Holsteyn ende in Schoonen niet wepnigh werdte gekrencht ende ten naesten byghevoochten.

Gelijck oock dierghelijcke moeytenissen ende nuwiggheden tegen de Navigatie ende Commercien op de Ribieren in de Oost ende Noordt-Zee upt-bloepende sedert eenighen tijdt gheboort ende ghezeest wordende / in Augusto sijn aen desen Staet ghedonden van weghen Bremen / de Heeren Bethmanus Herdefanus, Syndicus en Johan Aeerde Raedt der Stad Bremen / ende de Heeren Christoph Meurer Syndicus, en Nicolaus Jerre Raedt der Stadt Hamborgh neffens Lieuwe van

van Aitzema der Hantfleden aen hare Ho. Mog. Ordinarij Resident; om te vernieuwen de boorige Anno 1616. tusschen desen Staet ende de Hantfleden gemaecte Alliantie: waer ober verscheyden Projecten op 't Papier ghebracht zijnde beschelijck in 't volgende Jaer een Tractaet voltogen is.

De Koninglycke Portugaelsche Ambassadeur Andrade hebbende self op de booven ende recommandatie soo vanden Koningh van Brancryck / als van deszelfs Ministers alhier te vergeeffs getracht om verklaring te hebben dat dese Staet hem mede soude doen hebben access als een lid tot de Munstersche Handeling / is endlijck in Junio vertoogen op den voorslagh van met Conboop te sulen vepijghlijck alsoer oberghelygt werden. Men de Heeren van Meyndertswyck ende Cars haer Ho. Mog. Gecommitteerdens hem met een generael antwoort / soo op 't voorsz. point als op beelvoudige andere klachten / hem valedicerende hadde hy gheslaegt van dat men niet alleen geen Satisfactie maer oock gheen antwoort gaf aengaende de Stad St. Christoffel, noch van 't Casteel Seregippe del Rey, noch van Archem, noch van de Stadt Mallacca, noch van seckere Carraca, die d'Oost-Indische Compagnie na't besluyt van 't Tractaet op de Portugesen soude hebben genomen / noch oock van het gene dat in Angola omtrent de heviere Bengo soude sijn gepasseert / verfoeckende dat deses aengaende / als oock van verscheyden particulariteiten / hem / of ten minsten aen den Heer ordinarij Ambassadeur hier verblipende / oock antwoort soude mogen worden gegeven; van de preliminaire punten ten minsten / de drie voornaemste / heestmen den Heeren van Holland wederom aenghemant: doch noyt tot eenighe schijfelijcke verklaringhe konnen kerpren. Den 16. Junij hebben de Heeren haer Ghebruytende ter Vergadering van haer Hoogh Mogende by monde verklaert / dat sy bemerckten dat d'intentie van de Heeren derselver Principalen daer heenen gingh / dat de Religie, soo als die by het Synode Nationael tot Dordrecht in den Jaere 1619. is bevestight / wert geconfirmeert. Ten anderen / dat de generale Unie die den 29. Januarj 1579. binnen Utrecht gearresteert / soo als die leyt / en kan worden gepactiseert / is ende blijft vast gestelt. Ten derden dat in cas van Vrede ofte Treke / aen de hant sal worden ghehouden ghenoechsaem mental van Krijgs-Volck, gelyck in het boozgaende Bestant is geschiet / ende dat het selve getal na gelegentheit by Consent van de Probitien met adbijs van sijn Hoogheit soude vermeerderd of vermindert worden / soo als tot verreckeringhe van desen Staet sal dienstigh worden gebonden / waerop de ghemelte Heeren vande Probitie van Holland naerder verfocht wesen / om deses aengaende een schijfelijcke ende Categorique verklaringe aen hare Ho. Mog. te willen overleveren / ende sulcx geexcuseert hebbende / is goet ghehouden ende verstaen / dat desen aengaende by Dissive / ofte by besendinge verfoech sal werden ghedaen aen de op ghemelte Heeren derselver Principalen ter eerster by-eentamste van dien.

In der daet / om redenen hier te booz oock aenghetooogen / konde niet wel andere verklaringh daer op ghedaen werden; ende hebben haer de Probitien 't selve by Probitie laten gheballen; immers dien onvermindert boozt gebaren te resolveren van tijt tot tijt op 't gene tot de besendinge eerlijck / noodig / ende dienstigh mocht zyn.

Tot den Godesdienst onder de familie van de Heeren Ambassadeurs zyn verfocht ende bestelt de Heeren Lotius in den Page ende Teckmanus tot Utrecht respectie Medicanten. Tot Secretaris is genoemt de Heer Grafwinckel, Fiscael vande Domeynen van Holland: die namaels daer van geexcuseert ende in sijn plaats gestelt is de Heer Verburgh. Tot Hof-meester M. van Dalen. Men heeft Staet gemaect tot vier Carossen / elck tot ses Paerden / met een leegh Paert booz peder Carosse; ende noch eenige Apd-Paerden. Item dat pder Ambassadeur soude hebben een Edelman / ende vier Dienaers; de Libreen alle van een couleur.

In Octobri wert de Heer van Oosterwijck gesonden n Brancryck met een ample Instructie meest ende

Principallyck raekende het 9. Artijckel der Ligue Guarantie: ende de eeren Titulen, Rang, Hant, &c. diemen al noch bleef difficulterende aen desen Staet ende desselfs Ambassadeurs. Maer tot in 't laeste van dit Jaer 1644. persisteerde Brancryck in haer weyge enige deselver Ceremoniale Pointen. Ende van 't 9. bewuste Artijckel woude men te Hove niet hooren sprecken / de Cardinael Mazarini hadde geseyt / dat 't voor al de Werelt soude spottelijck staen te maecten tot Munster eene Vrede; ende op een ende deselve tijt, of wel te voor, te belooven weder te breecken.

Geduyrende al desen tijt dat de Koninglycke Fransche Ambassadeurs waren tot Munster (booz dat die van desen Staet alsoer quamen) hebben sy dooz den Heer Brasier aen haer Hoog Mog. bligtigh ende getrouwelijck laten communiceren wat tusschen haer ende de Spaensche passeerde: 't Welck al meest was raekende de Pouvoirs, samt forme / ende valeur van dien / 't welck als niet epphentijck tot de Nederlandtsche Handelingh gehoorende / gepasseert wert: om niet te ppolij te zyn.

Dit Jaer in September wert het Sas dooz belegering by den Heer Prince van Orangien ingenomen.

Ant begin van Januarj des Jaers 1645. schreef ende bedachte men de Heeren Koninglycke Fransche Ambassadeurs van d'op-gemelte goede ende getrouwe Correspondentien gelyck men oock schreef aen den Heer Dentianschen Ambassadeur Contarini; edoch hem te gemoet voerende dat men niet begreep of verstontde waerom de Heeren Fransche ende andere acnamen de Tijtel van Ambassadeurs extraordinaris in plaats dat het desseingh preliminar niet gaf ander Tijtel als van Plenipotentiairen. Maer daer op wert gerescribeert; dat men goetghebonden hadde / d'een soo wel als d'ander / te gebuycken de Naem van Ambassadeurs ende Plenipotentiairen gesamentlijck: om datter eenige andere soo tot Munster als Osenbugge dese qualiteyt waren boeren; die van minder conditie waren als de Fransche / dat daer-en-boven men bevondt de Naem ende Tijtel van Ambassadeur in Duplant te sijn veel aensienlijcker ende venerabilier: ende dat 't die van desen Staet oock by stont.

Den 17. Februario 1645. heeft de Colonel d'Estrades byvoigende Propositie aen haer Hoogh Mogende gegeven eenighe Satisfactie aengaende de Ceremoniale Pointen.

Messieurs, vous aurés peu voir en plusieurs remonstres depuis la Regence de la Mere du Roy, avec quel zele & affection elle s'est portée pour tous les Interests de vos Seigneuries. Ce que j'ay à vous dire Messieurs de la part, vous confirmera par des effets la bonne volonté que sa Majesté continue d'avoir pour la gloire & l'avantage de cet Estat; ayant receu ordre de declarer à vos Seigneuries que sa Majesté accorde pleinement, sans aucune reserve ce qu'ils demandent touchant les rangs & honneurs de Messieurs vos Ambassadeurs, son intention estant qu'ils seront traitté comme ceux de Venise: Le ne doure pas Messieurs que comme vos Seigneuries voyent que sa Majesté procede avec tant d'affection pour leur donner contentement dans une chose qu'ils ont poursuivy tant d'années, ils ne fassent aussi de leur costé tout leur possible pour donner la satisfaction que sa Majesté leur demande avec instance de terminer les affaires du Roy de Portugal, avec Messieurs de la Compagnie des Indes, &c celle de Madame la Lantgravinne avec Monsieur le Comte d'Emden.

Et qu' aussi vos Seigneuries prennent une prompte & bonne resolution d'agir puissamment cette Campagne, &c profiter d'une conjoncture si favorable, laquelle j'espere me donnera le moyen de faire voir à vos Seigneuries la passion que j'ay tousjours eue pour leur Service.

Fait à la Haye le 17. Fevrier, 1645.

Signé

D. Estrades.

Mijn

MYn Heeren, ghy hebt, sedert de Regente en bestiering van de Moeder des Konings, in veel Remonstantien en Vertoonighen konnen sien met welck een yver en affectie sy voor al d'interessen van uw Ho. Mog. bewogen heeft geweest. 't Geen dat ick, mijn Heeren van harent wegen aen u te seggen heb, sal u, door effecten en dadelijckheden, de goede wil bevestigen, die haer Majesteit behoudt, tot de glorie en voordeel van desen Staet: dewijl ick order ontfangen heb, om aen uw Ho. Mog. te verklaren dat *sijn Majesteit volkomentlyck accordeert en inwilligt, sonder eenige reserve en exceptie. 't gheen sy versocht hebben aengaende de Staten en eerbewijfingen van mijn Heeren, uw Ambassadeurs, sijn intentie zijnde dat sy gelijck d' Ambassadeurs van Venetien ghetraecteert sullen worden.* Ick twijffel niet, mijn Heeren, dat, dewijl sijn Majesteit met soo groote affectie handelt, om hen contentement en veruoegingh in een ding te geven, dat sy soo veel Jaeren lang vervolgt hebben, sy van hun zijde oock niet hun uytterste best sullen doen, om de satisfactie en voldoeninge geven, die sijn Majesteit van hen versoect, met instantie van te termineeren en af te handelen de saccken des Konings van Portugael met mijn Heeren van de Compagnie der Indien, en die van Mevrouw de Landt-Gravin, met mijn Heer de Graef van Embden.

En dat uw Hoogmogenden oock een goede en vaerdige Resolutie of Besluit nemen, van in dese Velt-tocht krachtelijck in de weer te zijn, en met soo favorabel een conjuncture te profiteeren, dewelcke, ghelijck ick verhoop, my middel sal gheven om aen uw Hoogmogenden te toonen de Passie en ghenegentheyt, die ick altijd tot hun dienst gehad heb.

Gedaen in den Hage, de 17. van Februarius, 1645.

Geteekent

D. Estrades.

Maer alsoo dat noch niet waeren als woorden die ontkent ende ghedevoteert worden: soo besocht men te hebben autentijcke Coppe van sijn last: maer om daer in noch meet contentement ende versekering te geven: soo heeft hy den 24. Februaer neffens een Brief van de Koninghlycke Fransche Plenipotentiarijen upt Munster van den 18. Februaer aen haer Hoogh Mog. verclaert dat deselve Heeren Ambassadeurs die van desen Staet souden tracteren ghelijck die van Venetien. Daer over heeft men 's anderen daeghs gesonden Brieven van Danksegginge aen de Koninginne Regente den Hartogh van Orleans / den Prince van Condé ende den Cardinael Mazarini: item oock aen de Heeren Koninghlycke Fransche Plenipotentiarijen tot Munster. Kortz daer na oock komende des Konings eppen Brief van den 4. Martij op het selve subject; soo heeft men dooz de Heeren Gent, Catz, Vosbergen, oock laten bedancken sijn Hoogheyt den Heer Prins van Orange: om dat in den Koninghs Brief stont, *Par les fortes & Vives prieres de nostre Cousin le Prince d' Orange.*

TRes-chers, Grands Amis, Alliés & Conföderés, Ayant par l'advis de la Reyne Regente nostre Tres-honorée Dame & Mere, accordée à vos prieres & à vos remonstrances que doresnavant nos Ambassadeurs traiteroient par tout les Vostres du titre d'Excellence, leur donneroient la main droite en leurs Logis. & que mêmes ils leur rendroient la premiere visite aux lieux où les vostres arrivent les derniers, comme ils feront à Munster, nous avons jugé par le sage Conseil de ladite Dame Reyne Regente, qu'il falloit adjouster à cette grace, celle de vous l'escire, afin que vos Registres fussent chargés de ce tesmoignage de nostre bonne volonté, il n'y a point eu de raison ou d'exemple qui n'ayt cédé à ce que vous avez désiré, & le souvenir de l'affection que vous avez eue pour cette Couronne a fait telle impression que volontiers nous avons jugé en vostre Faveur, à quoy nous avons encore esté excités par les fortes & vives prieres de nostre tres-chers & tres-amé Cousin le Prince d' Orange. Lequel prenant la part, qu'il doit, aux interests de vostre Estat, s'est employé avec tant de chaleur & aussi bien secondé

vos Instances que nous nous sommes resolu d'y acquiescer. Ce n'est pas en cela seulement, que vous devés attendre des effects de nostre protection Royale, nous voulons encore contribuer à donner accroissement à vostre autorite sur les Provinces voisines de nos communs Ennemis; afin que privés de l'esperance de resister à nos puissances Unies ils se soumettent à une Paix, qui soit glorieuse & seure aux Alliés; Pour les y obliger, nous nous preparons à leur faire fortement la guerre, pendant que nos Deputés assemblés essayeront de convenir des Conditions d'un Traité equitabl. Nous vous convions à suivre cet Exemple, & vous prions de donner entiere creance au Sieur d'Estrades aux choses qu'il vous proposera de nostre part, & le Tout-puissant vous avoir, Tres-chers Grands Amis, Alliés & Conföderés, en sa sainte garde.

Escrypt à Paris le 4. de Mars 1645. En bas estoit escrypt, Vostre bon Amy & Conföderé.

Signé

Louis plus bas de Lomenie.

Superscription.

A nos Trés-chers, grands Amis, Alliés & Conföderés les Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays bas.

SEer waerde groote Vrienden, Bondt-geooten en Geconfedereerden, door 'tadvij van de Koninginne Regente, onse eerwaardigste Moeder, op uw gebeden, en op uw vertoonighen veraccordeert en toegestaen hebbende dat van nu voortaan onse Ambassadeurs overal d'uwen souden tracteren en handelen met de tytel van *Excellentie, ben de rechte handt in hun Herbergh souden geven, en dat sy ken oock d'eerste Visite souden geven in de plaatsen, daer d'uwen de lesten sullen komen,* ghelijck sy te Munster sullen doen, soo hebben wy gheoordeelt, door de wijse Raedt van de geseyde Vrouw Koninginne Regente dat men by dese gunst die, van sulcks aen u te schrijven, behoorde te voegen, op dat uw Registers geladen souden worden met dese ghetuygenis van uw goede wil. Daer heeft gheen reden of voorbeelt gheweest, die niet voor 't geen, dat ghy begeert hebt, gheweken heeft: en de geheugenis van d'affectie en genegentheyt, die ghy tot dese Kroon hebt gehad, heeft sulck een impressie en in druck gemacckt, dat wy gaerne tot uw faveur geoordeelt hebben daer toe wy noch aengeprickelt zijn geweest door de sterke en levendigge gebeden van onse seer waerde en beminde Neef, de Prince van Oranjen, dewelck, de zijde kiesende, die hy behoort, in d'interessen van uwe Staet, soo groot een yver heeft gebruyckt, en uw Instantien soo wel gefecundeert, dat wy gerolveert en beslooten hebben daer mee te vreden te wesen. 't Is hier in niet alleenlijck dat ghy d'effecten en uytwerkingen van onse Koninghlycke Protectie en beschermingh hebt te verwachten. Wy willen noch contribueren en mede wercken tot aenwas en vermeerderingh te geven aen uw Autoriteyt en macht op de *geburige Provintien van onse gemeene Vyanden,* op dat sy beroott van de hoop van onse vereenigde machten tegen te staen, sich aen een vrede onderstellen, die heerlijck en seecker voor de Bontgenooten is. Om hen daer toe te dwinghen bereyden wy ons tot hen krachtelijck d'Oorlog aen te doen, terwijl onse Gedeputeerden, te samen vergadert, sullen pooghen te verdragen in de Conditien van een billijck en gerechtigh verdragh. Wy nodigen u tot dit voorbeelt te volghen, en bidden u volkomen geloof te geven aen de Heer d'Estrades in de dingen, die hy van onsent weghen u voordraghen sal, en wenschen dat d'Almachtige u, waerdste groote Vrienden, Bontgenooten en Geconfedereerden, in sijn heyligge bewaringh neem.

Geschreven te Parijs, op de 4. dagh van Maert, 1645. Onder was geschreven, uw goede Vrient en Geconfedereerde.

Geteekent

Louis. Laeger de Lomenie.

't Opschrift.

Aen onse waerdste groote Vrienden, Bontgenoten en Geconfoedereerden, de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden.

Den 24. Februarij sijn/ op 't verzoek van Marquis de Castel Rodrigo/aen sijn Hoogheyt/ by hare Ho. Mo. gedaen depescheren de noodige Paspoorten voor den Graef van Pennorande ende den Erts. Bisschop van Camerijck om te gaen na Munster.

Om dese Paspoorten te verhoeden was in den Hage gekomen den Heer van Normont: zijnde alreede in Januario lesleden oock alhier geweest; latende by d'een ende d'ander in 't particulier vallen eenighe propoosten om tot affonderlycke Handelinghe te noodigen: edoch publiclyck heeft niet alleen niet geproponeert maer oock geen last/ of qualiteyt gehad om pers te propoueren. Niet te min om dat de konste van foodainge lieden omzage gaf aen de Franche: soo wert den 3. Martij voor de tweedemaal gheschreven aen den Heer ordinarijs Ambassadeur van desen Staet tot Parijs; om te verklaren dat hy alhier niet ghedaen hadde als te solliciteren de gemelde Salvos Conductus voor de Spaensche Plenipotentiarisen: ende dat men hem terstont weder hadde gedepescheert; sonder dat hy eenighe andere opening had gedaen.

Den 10. Martij ende 20. April respectie heeft de Koning weder met hare Hoog. Moog. in den Hage doen maechen navolgende Tractaten.

L Ouis par la Grace de Dieu Roy de France & de Navarre: A tous ceux qui ces presentes Lettres verront, *Saluyt.* Ayant veu & examiné en nostre Conseil le Traitté qui a esté fait en nostre nom à la Haye en Hollande & signé par nostre amy & feal *Henry d'Estades*, Collonel d'un Regiment d'Infanterie nostre Commissaire en cette part avec les Seigneurs Deputés *Rutger Huygens*, *François Herberts*, vieux Bourgemaistre de la Ville de Gouda, *Jacques Cats*, Chevalier Pensionnaire d'Hollande & *Walt-Frisse*, *Gaspard de Vosbergen* Chevalier Sieur d'Iselar, *Godart van Reede*, Sieur de Nederhort, *Charles de Roorda* Grietman d'Idaerderdeel, *Guillaume de Ripperda* Sieur de Boxbergen, *Boculo & Hengelo*, & *Adriaen Clant* Seigneur de Stedum, en vertu des pleins pouvoirs de nostre dit Commissaire & desdits Sieurs Deputés desquels Traittés & pouvoirs la teneur s'en suit.

Le Roy par l'advis de la Reyne Regente sa Mere, considerant le peu d'inclination que les Ennemis communs ont toujours eue à la Paix, & qu'encore que pour la Negociation d'icelle ils ayent entia envoyé partie de leurs Plenipotentiaires à Munster. Ils pourroyent se contenter de cette apparence & tirer les affaires en longueur s'ils ne sont forcés par les armes d'entendre à un accommodement raisonnable, pour parvenir à une si bonne fin, sa Majesté s'est resoluë conjointement avec les Sieurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, de les attaquer le plus puissamment qu'il se pourra cette Campagne, & pour donner moyen auxdits Seigneurs Estats de supporter plus aisement les dépenses qu'ils seront obligés de faire pour une grande entreprise, ladite Majesté a bien voulu leur accorder pour la presente année xvj. quarante cinq un secours d'argent extraordinaire, conformément aux conditions qui s'en suit.

I.

Sa Majesté assistera durant la presente année 1645. lesdits Sieurs Estats Generaux de la somme de douze cens mil livres, laquelle lesdits Sieurs Estats employeront effectivement à l'entretien des gens de guerre extraordinaires qui sont desia, & pourront estre levés, en sorte que ladite somme de douze cens mil livres ne pourra estre divertie à aucun autre usage, ce que lesdits Sieurs Estats promettent de bonne foy & maintiendront religieusement, afin d'attaquer plus aisement les Ennemis par toutes voyes & moyens à eux possibles.

II.

Sa Majesté fera bailler pour ledit argent des assignations qui seront bonnes & au contentement de celui

que lesdits Sieurs Estats autoriseront en France sur ce sujet pour estre effectivement acquittés dans Paris; dans le cours de la presente année; Le paiement s'en fera en trois termes, sçavoir, quatre cens mil livres lors de la Ratification respective du present Traitté, quatre cens mil livres dans le mois de Juillet prochain, & les autres quatre cens mil livres dans le mois d'Octobre ensuivant.

III.

Moyennant quoy lesdits Sieurs Estats s'obligent de mettre leur Armée bonne & forte en Campagne; pour faire une entreprise considerable: Sa Majesté promettant de son costé de mettre pareillement une bonne & forte Armée en Campagne pour faire aussi un entreprise considerable dans les Pays Bas, ou incommoder les Ennemis le plus qu'il luy sera possible.

IV.

Lesdits Sieurs Estats consentent que sur ladite somme de douze cens mil livres, seront prises & reservées les pensions des Officiers François, pour estre payées & distribuées sur le pied, de la mesme façon qu'il a esté convenu par le Traitté du 17. Juin XVI. trente & celui du 14. d'Avril 1634. & que celui que lesdits Sieurs Estats commettront à Paris, pour recevoir lesdits douze cens mil livres sera obligé d'y payer & fournir la somme à quoy se montent lesdites pensions sur le dernier terme du payement.

V.

Sa Majesté & lesdits Sieurs les Estats ratifieront respectivement les presents Articles dans le terme de six semaines ou deux mois, si faire se peut.

VI.

Ce present Traitté ne desrogera point aux precedens faits entre sa Majesté. Et lesdits Sieurs Estats, tous lesquels demeureront en leur force & vigueur pour estre fidellement & religieusement effectués de part & d'autre. En foy de quoy nous envoyé & Deputés en vertu de nos pouvoirs respectifs avons signé ces presentes de nos Seigns ordinaires & à icelles fait poser les Cachets de nos Armes.

A la Haye en Hollande le 10. de Mars 1645.

Signé

d'Estades R. Huygens. F. Herberts. I. Cats, G. van Vosbergen. G. van Reede. C. Roorda, G. Ripperda, A. Clant & cacheté du Cachet de leurs Armes.

L Ouy, door Godts ghenade Koning van Vranckrijk en Navarre, aen alle de genen, die dese teghenwoordige brieven sullen sien, *Saluyt.* In onse Raet gesien en ge-examineert hebbende het Tractaet, dat in onse naem ghemacckt is in den Hage in Hollandt, en geteeken door onse beminde en getrouwe *Henrick d'Estades*, Collofiel van een Regiment Voetvolcks, onse Commissaris in dit deel met de Heeren Gedeputeerden *Rutger Huygens*, *François Herberts*, oud Burgermeester van de Stadt ter Goude, *Jacob Cats*, Ridder, Pensionaris van Hollandt en West-Vrielandt, *Gasper van Vosbergen*, Ridder, Heer van Iselar *Godart van Reede*, Heer van Nederhort, *Karel van Roorda*, Grietman van Idaerderdeel, *Willem van Ripperda*, Heer van Boxbergen, *Boculo en Hengelo*, en *Adriaen Clant*, Heer van Stedum, uyt kracht der Volmachten van onse gheseyde Commissaris, en van de geseyde Heeren Gedeputeerden, van welcke Tractaten en Volmachten d'inhout volgt.

De Koningh, door 't advijs van de Koninginne Regente, sijn moeder, considerend en overwegende de weynige inclinatie, die de gemeene Vyanden altijt tot de Vrede hebben gehad, en dat, schoon sy tot handelingh daer af eyndelijck een deel van hun Plenipotentiarisen en volmagtigden naer Munster hebben gesonden, sy sich mer dese schijn souden mogen vernoegen, en de faecken in verwyling trecken, soo sy niet door de Wapenen gedwongen worden tot een redelijcke accommodement en verdragh te verstaen. Om tot soo goed een eynde te gheraecken heeft sijn Majsteyt ghesolveert en beslooten, ghesamentlijck met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden hen op het krachtigste, dat men sal kunnen, in dese Velt-rocht aen te tasten.

En om aen de gheseyde Heeren Staten middel te geven van lichtelijker te draghen de kosten, die sy verplicht sullen zijn tot een groote aanslag te doen, soo heeft sijn gheseyde Majesteit aen hen willen accorderen en toestaan voor het teghenwoordigh Jaer van 1645. een secours van extraordinair gelt, conform de Conditien, die hier volghen.

I.

Syn Majesteit sal, geduerende het tegenwoordig Jaer van 1645. de gheseyde Heeren Staten Generael affsteeren met de somma van 1200000 *ponden*, dewelcke de gheseyde Heeren Staten effectivelijck sullen imploieren en besteden tot d'onderhouding van extraordinare krijgs-lieden, die alreede geworven zyn, en noch geworven sullen mogen worden: invoegen dat de gheseyde-somma van 1200000 *ponden* tot geen ander gebruyck sal mogen worden ghediverteert; 't welck de gheseyde Heeren Staten getrouwelijck beloven, en religieuselijck sullen onderhouden, om door alle wegen en middelen, die hen mogelijk zijn, de Vyanden lichtelijker t'atracqueren en aen te tasten.

II.

Sijn Majesteit sal voor de gheseyde somma van Penningen Assignatien doen geven, die goet sullen zijn, en tot contentement en vernoegingh van de geen, die de gheseyde Heeren Staten hier toe in Vranckrijck sullen authoriseren, om effectivelijck binnen Parys betaelt te worden in de loop van het tegenwoordig Jaer. De betaling daer af sal gheschieden in drie termynen, te weten 400000 *ponden*, beneffens de respectieve Ratificatie van het tegenwoordig Tractaet, 400000 *ponden* in de maent van Julius naestkomende, en d'andere 400000 *ponden* in de maent van October daer aen volgende.

III.

Door middel van 't welck de gheseyde Heeren Staten sich verplichten hun goet en sterck heyr in 't Velt te brengen, om een treffelijcke aanslag te doen, terwyl sijn Majesteit van sijn zyde beloofd oock een goet en sterck heyr in 't Velt te brengen, om desgelijcks een aenmerkelijcke aanslag in Nederlandt te doen, of de Vyanden op 't meeste, dat hem mogelijk sal zijn, t'incommoderen.

IV.

De gheseyde Heeren Staten consentieren en bewilligen dat de Pensioenen der Franche Officieren van de gheseyde somma van 1200000 *ponden* genomen en gereserveert sullen worden, om die te betalen en te distribueren op de selve voet en ghelijcke wijze, als verdraghen heeft geweest door het Tractaet van de 17. Junius, 1630. en dat van de 14. April 1634. en dat de gheen, die de gheseyde Heeren Staten te Parijs sullen committeren, om de gheseyde 1200000 *ponden* t'ontfangen, verplicht sal zijn de somme, die de gheseyde Pensioenen belopen, van de leste termijn der betaling te betalen en fourneeren.

V.

Sijn Majesteit en de gheseyde Heeren Staten sullen respectivelijck ratificeren de teghenwoordighe Artijckelen in de termijn en tijt van ses weken, of twee maenden, indien sulcks gheschieden kan.

VI.

Dit tegenwoordig Tractaet sal niets derogeren en verminderen van de voorgaende Tractaten, tusschen sijn Majesteit, en de gheseyde Heeren Staten gemaect, alle dewelcken in hun kracht en vigeur sullen blijven, om van weerzijden getrouwelijck en religieuselijck geffectueert en uytgevoert te worden. Tot bevestigingh van 't welck wy Ambassadeurs en Gedeputeerden, uyt kracht van onse respectieve Pouvoirs en Macht-brieven, dese tegenwoordigen met onse gewoone signature en mercken hebben gheteekent, en daer aen onse Wapen-Zegels doen stellen.

In den Hage in Hollandt, de tiende dagh van Maert, 1645.

Geteekent

d'Esradas, R. Huygens, F. Herberts, I. Catz, G. van Vofbergen, G. van Reede, C. Roorda, G. Ripperda, A. Clant, met hun Wapen-Zegels gezegelt.

Hier na volgden de respectieve Douboles en Ratificatien; in gewoonlijcke forme.

Louis par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre: A tous ceux qui ces presentes Lettres verront, Salut. Ayant veu & examiné en nostre Conseil le Traitté qui a esté fait en nostre nom à la Haye en Hollande, & signé par nostre amé & Feal le Sieurs *Henry d'Esradas, Collonel d'un Regiment d'Infanterie & nostre Commissaire en cette part avec les Sieurs Deputés, Roger Huygens, Chevalier, Jean Mathenesse, Sieur de Mathenesse, François Herberts, vieux Bourgeois de la Ville de Gouda, Jacques Cats Chevalier, Conseiller Pensionnaire d'Hollande & West-Frise, Godert de Reden, Sieur de Nederhorst, Charles de Roorda, Grietman d'Idaerderdeel & Adriaen Clant, Sieur de Stedum, en vertu des pleins pouvoirs de nostredit Commissaire & desdits Sieurs Deputés desquels Traittés & pouvoirs la teueur s'ensuit.*

Le Roy ayant entendu que les Sieurs Estats Generaux estoient en volonté d'attaquer cette Année *mil six cens quarante cinq*, une place de tres-grande importance & bien avantageuse au bien de la cause commune, & de lever des gens de pied extraordinaires par dessus toutes les troupes que lesdits Sieurs les Estats ont accoustumé d'avoir à leur Service, & les entretenir durant la prochaine Campagne pour l'execution de leur grand dessein, si la Majesté avoit agreable de les assister d'une somme considerable pour ayder a soubvenir à une partie des grandes despences qu'ils seront obligés de faire.

Le Roy nonobstant celles qu'il fait de toutes parts contre l'Enuemy commun a bien voulu tesmoigner auxdits Sieurs les Estats Generaux son affection en ce rencontre, & leur accorder la somme de *trois cens mil livres* payables dans Paris au premier de May, en assignations qui seront bonnes & au contentement de celuy que lesdits Sieurs Estats autoriseront en France sur ce sujet.

Moyennant quoy lesdits Sieurs les Estats Generaux s'obligent d'employer effectivement ladite somme de *trois cens mil livres* à la levée & l'entretien de gens à pied extraordinaires aux conditions cy-dessus spécifiées, & ne pourront estre diverties à aucun autre usage, ce que les Estats promettent de bonne foy & maintiendront religieusement.

Enfoy de quoy nous Envoyés & Deputés en vertu de nos pouvoirs respectifs avons signé ces presentes, & à icelles fait poser les Cachets de nos Armes.

A la Haye en Hollande le xx. d'April, 1645.

Signé

d'Esradas, R. Huygens, I. de Mathenesse, F. Herberts, I. Cats, G. Reeden, C. Roorda, A. Clant, avec les Cachets de leurs Armes.

Louis, door Godts ghenade Koning van Vranckrijck en Navarre, aen alle de genen, die dese tegenwoordighe brieven sullen sien, *Saluyt*. In onse Raet gesien en geexamineert hebbende het Tractaet, dat in onse naem ghemaect is in den Haghe in Hollandt, en geteekent door onse beminde en getrouwe, de Heer *Henrick d'Esradas*, Collonel van een Regiment Voervolcks, en onse Commissaris in dit deel met de Heeren Gedeputeerden *Roger Huygens*, Ridder, *Ian van Matenesse*, Heer van Matenesse, *Francoys Herberts*, oud Burgermeester van de Stadt ter Goude, *Iacob Catz*, Ridder, Raedt Pensionaris van Hollandt en West-Vrielandt, *Godert van Reede*, Heer van Nederhorst, *Karel van Roorda*, Grietman van Idaerderdeel, en *Adriaen Clant*, Heer van Stedum uyt kracht der Volmachten van onse gheseyde Commissaris, en der gheseyde Heeren Gedeputeerden, van welcke Tractaten, Pouvoirs en Volmachten d'inhoudt volgt.

De Koning, verstaen hebbende dat de Heeren Staten Generael van wil waren om in dit Jaer van 1645. een plaets van seer groote importantie, en seer vorderlijck tot de welstandt van de ghemeene saeck, en Extraordinaer krijgs-voick te werven boven al de troupen, die de gheseyde Heeren Staten gewoonelijck in hun dienst hebben, en hen t'onderhouden geduerende d'aenstaende Velt-tocht tot d'executie en uytvoering van hun groot desceyn, soo sijn

sijn Majesteit aengenaem vondt hen te adfisteeren met een considerabele en merckelijcke somma, om te helpen ondersteunen een deel der groote kosten, die sy verplicht sullen zijn te doen.

De Koningh, niet tegenstaende de kosten, die hy van alle zyden tegen de gemene Vyandt doet, heeft in dese ghelegentheit sijn affectie en ghenegentheid aen de geseyde Heeren Staten Generael willen betuygen, en hen accordeeren en toestaen de somma van 300000 ponden, te betalen binnen Parys op d'eerste dagh van Mey, in assignatien, die goet sullen zijn, en tot contentement en vernoevingh van de geen, die de geseyde Heeren Staten hier toe in Vrankrijck sullen autoriseeren.

Door middel van 't welck de geseyde Heeren Staten Generael sich verpflichten de geseyde somma van 300000 ponden effectivelijck t'employeren en besteden tot de werving en onderhouding van extraordinare Krijgs-lieden te Voet, op de conditien hier voor gespecificceert, en sul tot geen ander gebruyck mogen gediverteert worden; 't welck de geseyde Heeren Staten getrouwelijck beloven, en religieuselijck sullen onderhouden.

Tot bevestiging van 't welck wy Ambassadeurs, en Gedeputeerden, uyt kracht van onse respectieve Pouvoirs en Macht-brieven, dese tegenwoordighen hebben getekent, en onsen Wapen-zegels daer aen doen setten.

In den Hage in Hollandt, de 20. van April. 1645.

Geteckent

d'Estades. R. Huygens, I. van Matenesse, P. Herberts, I. Cats, G. van Reede, C. Roorda, A. Clant, met hun Wapen-zegels.

Hier na volgden de respectieve Pouvoirs en Ratificatien in gewoonlijcke forme.

LE Roy Ayant veu & examiné en son Conseil les Articles Secrets conclusés & arrestés en son nom le 10. jour de Mars dernier entre le Sieur *Henry d'Estades*, Colonel d'Infanterie & Commissaire de sa Majesté, en cette part, & les Sieurs Deputés *Roger Huygens*, Chevalier, *François Herberts* vieux Bourgemaître de la Ville de Gouda, *Jacques Catz*, Chevalier, Conseiller Pensionnaire d'Hollande & West-Frise, *Gaspard de Vosbergen*, Chevalier, Sieur d'Isar, *Godart de Reden*, Sieur de Nederhorst *Charles de Rooda* Grietman d'Idaerderadeel, *Guiliawms Ripperda*, Sieur de Boxbergen, & *Adriaen Clant*, Sieur de Stedum, en suite des Traittés conclusés & arrestés entr'eux ledit jour en vertu de leurs pleins Pouvoirs, desquels *Articles secrets* la teneur s'en suit.

Pour plus grand éclaircissement du troisieme Article du Traitté passé ce jourd'uy il a esté convenu que le Roy, & les Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas mettront en Campagne chacun une Armée composée de dixhuit à vingt mil hommes de pied & de quatre mil cinq cens à cinq mil chevaux: que lesdits Armées entreront dans les Pays Bas pour tout le my May prochain, si ce n'est que celui qui commandera les Armées du Roy d'Espagne se mist plus tost en Campagne: auquel cas le Roy & lesdits Sieurs les Estats seront obligés d'y mettre les leurs en mesme temps de quelque costé qu'ils puissent tourner; que celle desdits Sieurs les Estats attaquera une place de telle consideration que les Ennemis en receuront un notable prejudice; & que celle de sa Majesté en attaquera aussi une considerable de son costé, ou fera telle diversion en s'avançant dans le Pays des Ennemis, qu'estans obligés de tenir une bonne partie de leurs forces pour s'opposer aux desseins de sa Majesté, Monsieur le Prince d'Orange aye d'autant plus de facilité d'avoir un succès heureux de l'entreprise qu'il fera: Bien entendu qu'en cas que l'Armée de sa Majesté ne fasse qu'une simple diversion elle se mettra en Campagne quatorze jours avant celle desdits Sieurs les Estats, & au cas qu'il soit resolu que toutes les deux Armées entreprennent des attaque des places, elles se mettront en Campagne en mesme jour precisement, sans y faille; sur peine de manquement de foy de part & d'autre.

Lesdits Sieurs Estats s'obligent de faire passer dans le huitiesme du mois d'Avril trente Vaisseaux de guerre bien équipés de deux, trois, quatre, & cinq cens Tonnaux à leurs

despens, au travers du destroit de *Calais*, pour empescher aux ennemis l'entrée de Flandres par mer; & en cas que les Armées du Roy attaquent quelques place sur la coste de Flandres, lesdits trente Vaisseaux demeureront toujours en ladire coste tant que l'entreprise durera & investiront par mer de teile sorte la place assiegée par les Armes du Roy qu'elle ne puisse estre secouruë par mer, soit par les forces du Roy d'Espagne, soit par celles de quelques autre puissance, que ce puisse estre qui vouloit les assister sous quelques pretexte que ce soit; Audit cas lesdits Seigneurs Estats s'obligent de faire escorter tous les Vivres qui viendront de la coste de France, au lieu où sera l'Armée de sa Majesté, ou de luy en fournir à prix raisonnable, si les Vents ne permettent pas d'en apporter de France suffisamment, & qu'ils soient bons pour les transporter des Pays desdits Sieurs les Estats des Provinces Unies audit lieu, & où sera l'Armée du Roy pour parachever son dessein; auquel sa Majesté n'engageroit jamais ses Armes, sans la confiance qu'elle prend que le contenu au present Article sera fidellement & punctuellement executé par lesdits Sieurs les Estats, qui le promettent & s'y obligent sur peine de manquement de foy & d'Infraction des Traittés faits par eux avec sa Majesté.

Lesdits Sieurs Estats promettent sincerement aux Armées de sa Majesté passage & repassage sur le Rhin à *Wesel*, & aussi passage sur la Meuse à *Maastricht*, quand ils en seront requis par sa Majesté pourveu que se ne soit point au prejudice de leur Estat.

Lesdits Sieurs Estats s'obligent de tenir leur Armée en Campagne tant & si long-temps que le bien de la cause commune requerra & la saison pourra permettre.

En foy de quoy nous Envoyé & Deputés en vertu de nos Pouvoirs respectifs avons signé ces presentes de nos seings ordinaires, & à icelles fait poser le Cachet de nos Armes.

A la Haye en Hollande le 10. de Mars 1645.

Signé.

d'Estades, R. Huygens, F. Herberts, I. Cats, G. van Vosbergen, G. van Reeden, C. Roorda, G. Ripperda & Ad. Clant, avec les Cachets de leurs Armes.

DE Koningh, in sijn Raet gesien en geexamineert hebbende de secreete Artijckelen, beslooten en gearresteert in sijn naem, de 10. dagh van Maert lestleden, tusschen de Heer *Henryck d'Estades*, Colonel van een Regiment Voetvolck, en Commissaris van sijn Majesteit in dit deel, en de Heeren Gedeputeerden, *Rusger Huygens*, Ridder, *Francois Herberts*, oud Burgermeester van de Stadt ter Goude, *Jacob Cats*, Ridder, Raet Pensionaris van Hollandt en West-Vrieland, *Gaspard van Vosbergen*, Ridder, Heer van Isar, *Godart van Rede*, Heer van Nederhorst, *Karel van Roorda*, Grietman van Idaerderadeel, *Willem Ripperda*, Heer van Boxbergen, en *Adriaen Clant*, Heer van Stedum, in gevolg der Tractaten, op de geseyde dag tusschen hen beslooten en gearresteert, uyt kracht van hun volmachten; van welke secreete Artijckelen d'inhout volghet.

Tot meerder verklaringh van het derde Artijckel des Tractats, desen dag gepasseert, is verdragen dat de Koning en de Heeren Staten Generael de Vereenigde Nederlanden yder een heyr in 't Velt sullen brengen, bestaende in 18. of 20000. mannen te Voet, en in 4000. of in 5000. Paerden: dat de geseyde heyren ten langsten in 't midden van May naestkomende in de Nederlanden sullen treden, 't en waer dat de geen, die over de heyren des Konings van Spanjen sal gebieden, sich eer in 't Velt begaf: In welck geval de Koning, en de geseyde Heeren Staten verplicht sullen zijn hun heyren in een selve tijdt in 't velt te brengen, aen welke zyde sy sich mochten keeren: dat het heyr de geseyde Heeren Staten een plaets van sodanig belang en consideratie sal aentaften, dat de vyanden merckelijcke schade daer af sullen lijden; en dat het heyr van sijn Maj. oock van sijn zyde een voornaem plaets sal aentaften, of met intrecken in 't landt der Vyanden sodanig een diversie maecké, dat sy verobligeert en genootsaeckt sullen zijn een groot deel van hun heyrkrachten te houden om de deseynen van sijn Majest. tegen te staen.

en dat ondertuffchen mijn Heer de Prince van Oranjen soo veel te meer bequaemheyt heeft om een gelukkig gevolg h van d'aenflagh, die hy aenvangen sal, te verkrijgen. Wel verstaen zijnde dat ingeval het heyr van sijn Majesteit niets anders doet, dan een simple diversie te maecten, het sich 14. dagen voor dat van de geseide Heeren Staten in 't Veldt sal begeven; en ingeval dat men resolveert en besluyt dat de beyde Heyren plaecten sullen aentasten, soo sullen sy sich in een selve dagh preciselijck, en sonder daer in te falen, te Veldt begeven; op verbeurte van trouweloosheyt van weer-zijden.

De gheseyde Heeren Staten verplichten sich om op d'achtste dagh van Aprilmaent 30. Schepen van Oorlogh, wel toegerust, van 2, 3, 4. en 500. vaten, op hun eygekosten in d'engte van Calis te doen kruysen, om den Vanden d'ingang in Vlaenderen ter Zee te beleeten. En ingeval dat het heyr des Konings eenige plaecten op de Kust van Vlaenderen attaqueerde en aentaste, soo sullen de geseide 30. Schepen altijt op de geseide Kust blijven, soo lang als d'aenflagh sal dueren, en ter Zee de plaects, door des Konings heyr belegert, soodanigh aentasten en benauwen, dat sy ter Zee niet gesequireert noch geholpen kan worden, 't zy door de krachten des Konings van Spangien, of door die van eenighe andere macht, hoedanigh die oock magh wesen, die hen wilde affiteeren, onder hoedanigh een schijn dat het oock mach zijn. In welck geval de gheseyde Heeren Staten sich verplichten te conveyeren al de vivres, die van de Kuit van Vranckrijk sal komen naer de plaects, daer des Konings heyr sal zijn, of voor een redelijcke prijs vivres aen hem te bestellen, soo de winden niet toelaeten overvloedighlijck uyt Vranckrijk derwaerts te voeren, en soo het goet is om die uyt de Landen van de geseide Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden naer de gheseyde plaects te brengen, en daer het heyr des Konings sal zijn, om sijn Desseyn uyt te voeren; in 't welck sijn Majesteit sijn Wapenen nimmer engageeren en belemmeren sou, sonder het vertrouwen, dat hy heeft, dat d'inhoudt van het tegenwoordigh Artijckel ghetrouwelijck en punctuelijck geexecuteert en uygevoert sal worden door de geseide Heeren Staten, die sulcks beloven, en sich daer toe verplichten, op verbeurte van manquement van trouw, en in fractie en breking der Tractaten, die door hen met sijn Majesteit gemaeckt zijn.

De gheseyde Heeren Staten beloven sincerelijck aen de heyren van sijn Majesteit pas en repas over de Rhyne te Wesel, en oock pas op de Maeste Maestricht, als sy door sijn Majesteit daer toe verlocht sullen zijn, behoudens dat het niet zy tot prejuditie en nadeel van hun Staet.

De gheseyde Heeren Staten verplichten sich hun heyr in 't Veldt te houden, soo langh als de Welstandt van de gemeene saeck sal vereycken, en soo langh als de tijdt sal kunnen toelaeten.

Tot bevestiging van 't welck wy afgevaerdigde en Gedeputeerden, uyt kracht van onse respectieve Pouvoirs en Macht-brieven, dese tegenwoordighen met onse ordinaire mercken hebben gheteckent en onse Wapen-zegels daer aen doen setten.

In den Hage in Hollandt, de 10. van Maert 1645.

Geteckent

d'Estades, R. Huygens, F. Herberts, I. Catz, G. van Vosbergen, G. van Reede, C. Roorda, G. Ripperda, en Adriaen Clant, met hun Wapen-zegels.

Den 15. Martij sijnde by de Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van wegen de Provincie van Hollandt in haer Hoogh Mog. Vergaderinge nadere openinghe gedaen van deselver Provinciael advies noopende de verteechinghe ende andere onkosten te ballen binnen Munster ten regarde van haer Hoogh Mog. Ambassade tot de aengeselde Negotiatie, om te binden een generale ruste in de Ghustenhepde / is na voorgaende Deliberatie goet ghehouden ende verstaen de samentlijcke Heeren haer Ho. Mog. Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen tot herhal. vande voorsz. verteechinghe ende alle andere soo ordinaris als extraordinaris

onkosten die binnen Munster sullen moeten worden gedoocht ende gesupporteert midsgesen toe te leggen de somme van eens drie hondert guldens daegs, ende de opgemeite Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen binnen Munster ghekomen weseende ende een of thore van deselve Heeren van daer komende te vertrecken, dat van de voorsz. somme daeromme egeen af. schrijvinge soude worden gedaen / maer in cas dat meer van de selve Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen souden komen te absenteren / dat notitie by den Hof-meester van de absenten soude werden ghehouden / om hier daer op nader te worden gheresolveert / wel verstaende dat den Hof-meester ofte peimant anders die de manantie van de Penninghen soude worden toegetrouwt aen niemant wie hy soude mogen zijn / ofte oock op wat ordre dat buyten haer Hoog Mog. soude worden gegeven / en soude laten volghen enighe Penningen tot Treps ofte andere kosten buyten Munster vallende / op pene dat hem soodanighe betalinghe ofte verschot in uytgeef sijnner Reecheninghe niet en soude worden gheleiden ofte gevalideert.

Hollandt heeft daer wederom geinsisteert dat in 't begin niet meer als drie Plenipotentiarisen mochten warden gesonden: tot dat het principael werck soude sijn afgebaen. Maer d'andere Provincien hebben daer in niet willen confereren.

Alsoo de Commerccien in Oost ende West-Indien waeren van de principaelste ingredientien der Instructie soo hebben die van deselve Compagnie aen haer Hoogh Mog. ovetgegeven dese Consideratien.

Consideratie van de Oost-Indische Negotianten.

I.
Alhoewel de Oost-Indische Compagnie, of Negotianten dienstigher souden oordeelen in den Oorloge met de Castiliaenen in de Oost-Indien te continueren (vermits sy doch gestadigh met de Wapenen in de handt op haer hoede ende defentie moeten staen.) Soo vertrouwen sy doch dat u Hoogh Mog. (in cas van Tractaet van Vrede of Treves) soodanighe sorge dragen sullen, dat de voornoemde Castiliaenen ghelaten worden by haer Vaert, soo sy deselve nu aldaer noch hebben, sonder hun vorder te moghen extenderen, alle 't welcke sy de hooghe vryheydt van u Fla. Mog. vorders bevolen sullen laten.

II.
Sijnde niet-te-min (onder reverentie seer considerable oft gebeurde dat den Koning van Spangien in Portugaels Indien met groote macht soude verchijnen, onder pretext van de Portugijsen onder sijn ghehoorsaemheyt te reduceeren, ende dien volgens haer Oorloge aen dede, dat sulcx niet soude kunnen gheschieden, als met groot bedencken en pericule van de Geochroyerde Oost-Indische Compagnie, die daer door in een ghestadigh alarm tot hare groote kosten, souden gehouden worden, en waeromme sy dan oock (onder reverentie) nootfaeckelijck uyt Portugaels Indien sullen moeten gehouden worden.

III.
Den 21. January 1635. overgegeven by nader Consideratien dat haer Hoogh Mogende in haer Hoogh Wijse bedenckinge ghelieven te nomen, of in cas van Treves of Vrede de Bewint-hebbers van de Oost-Indische Compagnie deser Landen, soo wel die uytten dienst ghecheyden, als in actuële bedieninge zijn, mitsgaders deselver Ministers de Compagnie van Oost-Indien gedient hebbende, niet vry ende onbekommert in de Landen, staende onder de ghehoorsaemheyt van de Kroon van Spangien, sullen mogen handelen ende wandelen, sonder dat sy onder pretext van de voornoemde haer bedieninge als Bewint-hebbers in haer Persoone ofte goederen eenighints sullen gemolesteert werden, alsoo gheduyrende het Oorloghen swarigheyt aen 't Vyants zyde ghemaect is, om de Bewint-hebbers van beyde de Oost ende West-Indische Compagnien van Passpoort, verloockende deselve met die Insectie van haer qualiteyt te accorderen, ende middien (onder reverentie.) In cas

van de Nederlandsche Vrede-handelingh. 187

van Tractaet, sy buyten alle exceptie in haer Persoonen en Goederen, soo wel als andere Inghesetenen van den Staet, vry ende onbekommert behooren te wesen, mitgaders tot haer gerustheyt daer van te hebben foodanige Acte of Verklaringe als haer Ho. Mog. na hare hooge wijsheyt bevinden sullen noodigh te zijn, waer toe sy haer in dese gedragen.

Consideratien vande West-Indische Compagnie.

I.

In cas van combinatie der beyde Compagnien soude voor die te combineren Compagnien profitelijcker zijn, te continueren den Oorloghe, soo in Oost als West-Indien, de Kust van Africa, Brasil, de Zuyt-Zee en andere quartieren by Suyden de Tropicus Cancri, of uyterlijck de Linie Aequinoctiael, als eenighe Vrede oft Treves met gemelten Koningh van Spagnien te besuyten.

II.

Die combinatie aen een zyde gestelt wordende, en dat die Compagnie ende huert toegheseyde 25. Jarighe continuatie van Octroy, beneffens gerequireerde middel en tot subsistentie, om op haer selve te bestaan van haer Ho. Mog. impetreren, mitgaders dat die van de Oost-Indische Compagnie, daer beneffens oock de Vrede of Treves met den Koningh van Spagnien amplecteren, oordeelen die van de Compagnie haer den Vrede of Treves met den Koningh van Spagnien tot maintenu van haer Staet, als vervolgh de bevestinghe van haer Haudel, oock dienstigh te zijn.

III.

In cas van generale Vrede of Treves; de Compagnie voor de oprechte onderhoudinghe van deselve, wegen de Koningh van Spagnien sulcx te verseeckeren dat sy buyten eenigh pericul hare belastinge van de sware Guarnisoenen, machtige Schepen, ende andersints, soo veel mogelijk, moghen verminderen, en in hare Privilegien, wyse, Navigation, Commercen ende exemption, sonder eenige verminderinge, achtervolghens u Ho. Mog. Octroy blyven gemainteneert.

IV.

Dat onder sulcke Vrede of Treves mede moge begrepen worden alle Potentaten, Natien ende Volekeren, waer mede u Ho. Mog. of de West-Indische Compagnie van harent wegen binnen de voorz Limiten van 't Octroy in vrientchap en Alliantie zijn.

V.

Dat de Compagnie haer Handel en Trafficque in alle plaetsen binnen de voorz Limiten van 't Octroy sal mogen bevorderen daer den Koningh van Spagnien gheen Casteelen Jurisdictie, noch gebiedt heeft, en dat met al sulcke Koopmanschappen, Waren, Slaven, ende andersints, als sy te raede sullen vinden.

VI.

Dat de Onderdanen van Spagnien gheensints sullen vermoghen te varen of Handelen in eenighe Havens of Plaetsen daer de West-Indische Compagnie in den Naem van u Ho. Mog. eenige Casteelen, Forten, en gebied, of Logien zijn hebbende, ten zy *Vice-versa* gelijcke Handelinghe aen de voorz Compagnie worde vergunt in alle Quartieren ende Plaetsen onder den ghemelten Koningh van Spagnien behoorende, om dat in foodanige gelegentheyt die een of de ander geen swaerder belastinge mochte worden opgeheylet als de Inwoonders van de Respective plaetsen sijn betalende.

VII.

Dat een yeder oock foodanighe Steden, Kasteelen, Stercken, Handel-plaetsen, ende Landen sal blyven besitten ende gauderen, als ten inganck van eenigh Tractaet soude moghen bevonden worden, die een ofte ander te compereren.

Den 27. January xvj^c. vijf-en-veertigh, by nader geschrift verlocht.

Indien de Plenipotentiarijen yetwes buyten de voorz Consideratien mocht voorkomen, welck de Compagnie mocht aengaen oft prejudiciabel zijn, daer op ferieu-

selijck mach worden gelet, en die Bewinthebbers daer van kennis gedaen, soo als u Ho. Mog. sullen bevinden te behooren.

Dat in cas van Treves of Vrede de Respective Bewinthebbers ende hare Ministers, hooge als laghe Officiers, Soldaten, Boorsgesellen soo wel die uyt den dienst gescheyden, als in actuelen dienste, soo hier te Lande als in 't district van de West-Indische Octroy alnoch continuerende zijn, ende na desen mochten geemployeert worden, vry ende onbekommert in alle de Landen staende onder de gehoorfaemheyt van den Koning van Castilien, sullen mogen reysen, handelen, ende wandelen als andere Inghesetenen van desen Staet.

Alfoo men den 27. April ontfingh schrybens van de Koninglijke Fransche Plenipotentiarijen met een Geschrift by de Spaensche aen haer overgegeven / ende sy Heeren Fransche wederom vermaenden ende verfochten de spoedige komste van die van desen Staet / soo is den 29. ter Vergaderingh wederom voort gebracht dat den tijt tottet betreck van de Heeren haer Hoogh Mogende Plenipotentiarijen ende extraordinaris Ambassadeurs tot de Negotiatie binnen Munster aengestelt / om te binden een generale ruste in de Christenheyt seer hart naderde ende dat haer Hoogh Mogende op de bevooste preliminaire Pointen allerdingh noch niet en hadden ghesolveert / is na voorgaende deliberatie goetgebonden dat de ogemelte Heeren haer Hoogh Mog. Plenipotentiarijen ende Extraordinaris Ambassadeurs / dien onbernindert na Munster tot de voorz Negotiatie ten geprefigierden dage (den 7. Junij) souden verreyden / in desen verstande nochhang dat ober de voorz preliminaire Pointen nader soude worden gdelibereert / ende de Provincien onderling mogelijcke contentement dies aengaende werden ghedaen. De Heeren Gedeputeerden van de Ed. Mog. Heeren Staten van Zeelandt hebben ghesecht niet anders ghelast te sijn dan te verklaren dat haer Ed. Mog. geensints konnen verstaen, dat de besendinghe na Munster door de Plenipotentiarijen van desen Staet soude worden waerghenomen voor ende alee de bekende preliminaire Pointen vast souden zyn gestelt, ende dat sy daeromme tegens dese Resolutie tot waerneminghe van de voornoemde besendinghe, by overstemminghe genomen, waren protesterende, mitgaders tegen alle het gene in gevolge van de selve hier na vorder gedaen ende voorgenomen soude mogen worden.

Den 7. Junij gekomen zijnde was men noch al eben ongetreert eensdeels om de gemelte preliminaire pointen andersdeels om de defecten eeniger Provincien in de hondert duyent gulden betrecht tot de Munstersche besendinge. Pollant heeft soo veel te wege gebracht; dat den dertienden Junij wederom wierdt vast gestelt een dagh tottet betreck / namelijk half August. Sulcx is de Koninglijke Fransche Ambassadeurs na Munster toe geschreven. Van heeft de Heer Vet weder gerepeteert ende getenobeert de verklaring ende protest van wegen de Provincie van Zeelandt den 29. April ende sedert meet-mael voorgeest / als dat de Heeren van de Provincie van Zeelandt geensints konden verstaen dit de besendinghe na Munster door de Plenipotentiarijen van desen Staet soude worden waerghenomen voor ende alee de bekende Preliminaire Pointen vast soude zyn gestelt, ende dat sy daeromme tegen alle 't gene in gevolge van deselve soude moghen gedaen ofte voorgenomen worden protesteerden.

In 't verleden Jaer / als ghesepdt is / waren geschicht Ambassadeurs in Denemarck ende Sweden: deselve hebben niet alleen de Vrede tusschen deselve gereintegreert: maer oock de onlusten tusschen desen Staet ende Denemarcken geluckelijck ter neer gelept / ende daer - en - boden dooz een nieuwe Tractaet van Garantie met Sweden vast gestelt / gelijck oock in deselve tijt in den Haghe voltrocken is het Tractaet met de Steden Bremen ende Hamborgh. Daer by haer in 't volghende Jaer seftien hondert ses en veertigh geboeght heeft de Stadt Lubeck. Welcke alle als van een natuyt zijnde ende tot behoudnisse der ruste ende

Diede in 't stuk der byge Navigatie ende Commercieën bereckende/ hier na volghen.

DER Konincklijke Majesteit van Deenmarcken, Norwegen &c. Onser allergenadigsten Koningh en Heer tot dese Handelingh specialiter ghelaste ende met volmacht verlene ende geordineerde Rijcx-Raden ende Commissary *Corfits Ulevelt* Ridder des Koninckrijcx Dennemarck, Hoff-Meester, Rijcx-Raedt, Amptman over het Eylandt Moën, Tot Egeschere Erf-geseten, *Christiaan Thomassen* Ridder, Konincklijke Majesteit Cancellaeer, Rijcx-Raedt, Amptman tot Sint Canut Klooster, tot Stougard ende Lijckholm Erf-gheseten, *Christoffel Uvren*, Ridder Rijcx-Raedt, Amptman tot Franckier ende Erf-geseten op Asmarck, *Iurgen Sebfeldt*, Rijcx-Raedt, Lant-Richter in Zeelandt, Amptman op Ringsted Klooster ende Erf-geseten tot Refs, ter eeneren, ende der Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden Extraordinarise Ambassadeuren mede hier toe specialiter ghelast ende geauthoriseert *Jacob de Witte* Heere in Manezee, Melissant, Cromfryen, Gecommitteerde in de Reecken-Kamer der Edele ende Groot Moghende Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrielandt, Oudt-Burgemeester der Stadt Dordrecht, *Gerardt Schaap*, Burgemeester der Stadt Amsterdam ende Curateur der Univerfiteyt tot Leyden, *Albert Sonck* Ridder, Burghemeester ende Hooft-Schout der Stede Hoorn, ende der Hoogen Jurisdiccie daer van releverende ende *Joachim Andrie* Ridder eerste Raedt in den Provinciaelen Hove van Vrielandt, alle Gedeputeerde ter Vergaderinghe der Hoogh-ghemelde Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, ter anderen zyde, doen kond eenen yegelijcken, nademacl tusschen Hooghst-geerde harer Konincklijke Majesteit ende de Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael eenen tydt hermaerts verscheydene misverstanden ende Nabuyrlijke gebreecken wegben den Tol inde Sont ende de Koninckrijcken Dennemarcken ende Norwegen sijn ontsaen gheweest, ende wy Commissie ende volmacht hadden, om soodanighe gebreecken of geschillen by te leggen, onder Ons met mer' malkanderen te Tracteren, dat wy dienvolghens ende uyt krachte van dien ons ghesamentlijck in den Name der Heyligen Drievuldighydt met malkanderen hebben gevoucht ende tot volkoomene wechneminghe ende uytroeyinge aller ende yegelijcken misverstanden, het naervolghende bestendige ende onwedderoepelijck Verdragh geslooten ende opgerecht.

Het sal hier namaels tusschen haer Konincklijke Majesteit derselver Koninckrijcken, Vorstendommen, Landen ende Luyden ter eenre, ende d' Hoogh Moghende Heeren Staten Generael, ende d' andere Provincien, Landen ende Onderdanen ter anderen zyden, over al te Water ende te Lande oprechten, bestendige Vruindt ende Nabuyrschap onderhouden ende geplogen worden: 't eene deel sal het ander ghetrouwelijck meynen, ende niets doen dat tot des anderen schade ofte nadeel is streckende, noch door sich selfs, nochte door, ofte met andere aensichtinge ofte practijque, maer veel meer d'een des anderen nut, proffijt ende voordeel soecken ende bevorderen, welverstaende dat hier door de Tractaten van hare Majesteit ofte hare Hoogh Moghende met andere Koningen ende Republijcquen albereyds ghemaect, ofte noch te maecten, niet sal worden gederogueert ofte geprejudiceert.

II.

Den Tol in den Orefont sal van d' Ingeseten der Vereenighde Nederlanden, naer uytwyfinghe der Lijste ofte Tol-Rolle tusschen ons geaccordeert, oock met onse handt-teyckeninghe ende Zeghels voltrocken, voortaan gheheven ende ghenomen worden, sullen- de 't selve die naest achter een volghende veertigh Jaeren van dato deses geobsereert, ende gheduyrende alfulcke veertigh Jaeren, egeene verhooginghe in den Tol, onder wat name ende pretext fulcx soude konnen geschieden, ingevoert ofte geordonneert werden,

ende alle de By Tollen, ingevoert zijnde, egeene daer van uytgefondert, sullen cesserien; Naer expiratie van soodane veertigh Jaeren sal het *Spiersche Verdragh*, Anno vyftien hondert vier en veertig opgericht, in sijn voorgaende vigeur ende kracht blyven, indien geen ander onderusschen wert gemaect.

III.

Het visiteren der Schepen ende Goederen, den Ingesetenen der Geunieerde Provincien toe behoorende ende door de Sondt passerende, sal gheduyrende de voor-ghemelde Jaeren, in de Sondt afgeschafft, ende de Schippers, wanneer sy hare oprechte Convoy ende Pontcedullen toonen, daer op geloofd worden, ende sullen deselve, wanneer sy daer na hebben vertoldt, sonder ophouden ofte molestatie passeren, oock sonder te setten op den Drogen voor Koppenhagen: Edoch soo wanneer in 't toekomende wierde bevonden, dat hare Konincklijke Majesteit door dese bewilleginghe in 't heffen van sijne Tollen met lorrendrayeren ofte bedroch soude worden veronghelijck, soo sullen haer Hoogh Moghende wanneer deselve daer van werden onderricht, ende des verfocht, alle moghelijcke middelen bedencken, ende soo veel doenlijck, orde stellen, dat hare Konincklijke Majesteit anders niet, als wat recht ende billick is, wedervaren moge.

IV.

Het sullen egeene Koopmanschappen ofte Waren, hoe die Namen mogen hebben, worden verboden, om door den Sont te voeren.

V.

In de Koninckrijcken Dennemarcken ende Norwegen sal op 't goet 't welck met oprechte Certificaten wordt bewesen, den Ingesetenen der Vereenighde Nederlanden toebehoorende, egeen swaerder Tol, het sy in 't inbrengen ofte uyt-voeren worden geleydt ende afgevordert, als dan d' Onderdanen ende Inwoonders des Koninckrijcx selfs sijn betalende, van gelijcken sullen oock hare Majesteit Onderdanen in de Vereenigde Nederlanden niet hooger, als hare eygene Onderdanen worden gegraveert ende beswaert.

VI.

De Schepen dewelcke in 't Koninckrijk Norwegen hare volle ladinghe in enen Haven hebben in genomen, ende aldaer sijn gevisiteert ende vertolt, sullen verder niet gevisiteert werden, 't sy in den selfen ofte in wat Haven die oock mochten in loopen, maer het sullen de Schippers toonende hunne Tol-Cedullen, vry passeren: nochtans wanneer sy hare ladinge in verscheydene Havens innemen, soo sullen sy in die Havens, alwaer sy de ladinghe innemen, ende voorts nergens, ghevisiteert worden; dewijl oock het uytvoeren van 't Eyckenhout is verboden, soo sal nochtans, wanneer een Schipper met een, twee ofte drie stucken Eyckenhout wordt geatrappeert, niet hooger worden gestraft, om te betalen als dubbelt soo veel, als voor het Hout is gegeven.

VII.

De Tol in Norwegen sal hier namaels in die quantiteit ende op dien Voet worden ge-eycht ende ghenomen, als in 't laer *seftien hondert acht en swintigh is gheschiet*, ende niet hooger, ter tydt ende wyle toe, dat tusschen hare Majesteit ende hare Hoogh Mog. eene seckere maniere kan werden veraccordeert ende beslooten, naer dewelcke den Tol by lasten gereeckent, van alle de Hout-Waren kan gheheven worden, waer over hare Majesteit met de Heeren Staten soo haest eenighints mogelijk, Tractaten sal laten aenstellen, ten eynde deselve tot een bestendige beraminghe mach werden gebracht.

VIII.

De Nederlantsche Schippers ende Koopluyden sullen in Norweghen niet ghedwonghen worden Deelen ofte andere Hout-Waren van seckere Luyden aen te nemen ofte te koopen, maer het sal hun vry staen op de gewoonlijcke ladings-plaetsen te koopen van wien, ende wat hun best gelijck.

IX.

Het meten der Nederlantsche Schepen, in Norwegen Handelende, sal van twee Noorweeghsche ende

100 veel Nederlantsche Schippers die men sulcx ver-
trouwt, geschieden, ende by hun onderteykent, uyt-
gegeven worden, 'twelck den Slots-Heer van een yegelijcken
plaetse confirmeren in sijne Ampt-Boecken regiftreren,
op dat de Schippers 't allen tyden, des noot zijnde,
sich daer op mogen konnen beroepen, ende sal
boven dat, sulcke mate op de Zegel-Balcken, oock
voor ende achterstevens geset, ende ghebrandt werden,
tot dien eynde, dat den Tol van alle Hout- Waren by
lasten des te beter kan gestelt ende doorgaens op mid-
delbare Hout-lasten getaxeert werden, soo, als men in
't toekomende sich daer over, gelijk voorseydt is, sal
vergelijcken ende vereenigen.

X.

Alle het gene 't welck kan werden bewesen, dat te-
gens hare Majesteyts bevel ende ordre den Nederlandt-
schen Schipperen ende Kooplieden is afgenomen ghe-
worden, 't is de vier ende een quart van 't hondert aen
baren gelde ofte Hout last, sedert Anno *sestien hondert*
een-en-veertigh en meer, als in het bespreeck doenmaels
opgerecht, itaet begrepen, daer van sal behoerlijcke re-
stitutie geschieden.

XI.

Dat het teghenwoordige Tractaet, 't welck tusschen
hare Majesteyt ende de Heeren Generael Staten werdt
opgerecht, by hare Majesteyt sijne Doorluchtigheyt
den Prince, ende by de gesamentlijcke Rijcx Raden sal
worden onderschreven ende bevestigelt.

XII.

De Privilegien ende Gerechtigheden der respectie
Steden in de Vereenighde Nederlanden in het Tractaet
van Spier vermeldt, ende andersints by de oude Konin-
gen van Denemarcken ende Noorwegen uytgegeven,
sullen niet verstaen worden door dese Handelingh verkort
nochte in eenigherley maniere geprejudiceert te
zijn, maer te blyven in haer gheheel, ghelijck voor de-
sen, ende onder anderen die van de Stadt *Harder-
wijk*.

XIII.

Hare Majesteyt bewillicht, dat sy egeene Nederlandt-
sche Schepen daerom sal ophouden, noch eenighe wa-
ren uyt deselve opslaen, ofte eenighe Schepen tot haren
behoef nemen, ten sy dan, dat sy met d' Eyghenaers
van dien in der goede verdragen, ende delcive we-
ghen die betalinghe volkomentlijck voldoen heeft; sal
oock noyt sonder consent van d' Eyghenaers eenig Volck,
Geschur, ofte Ammunitie van Oorlogh uyt deselve
Schepen lichten, onder wat pretext 't selve oock mocht
wesen; ende sal de passagie ende Navigatie door den
Sont, als oock de Traffique in harer Majesteyts Lan-
den allesints vry ende onverhindert blyven, doch son-
der praëjuditie der Privilegien ende gerechtigheden van
yegelijke plaetse.

XIV.

Nederlantsche Goederen, die in andere als Neder-
lantsche Schepen souden mogen inghescheept wesen,
sullen vermoghen den Sont vry ende onverhindert
passeren, mits betalende den Tol, dewelcke van
Nederlantsche Goederen wordt ghegheven: doch dat
sy met oprechte Certificatie van de Nederlandtsche
of andere aen d' Oost-Zee gheleghene Steden bewysen,
dat die Goederen niemanden anders, als Nederlantsche
Inwoonderen te behooren.

XV.

Alle Nederlanders, dewelcke sich in d' *Oostersche Ste-
den* op houden, 't sy voor haer selfs, ofte in Commissie
ende Factorie, wanneer sy hare eygene ofte andere Ne-
derlantsche Inwoonders Goederen in Schepen ende
door de Sont passeren, deselve sullen even worden ge-
tracteert, ghelijck andere Onderlaten der Geuniceerde
Provincien.

XVI.

Nederlantsche Schepen, den Tol in eenen Haven
van Dennemarck betaeldt hebbende, ende aldaer een-
mael gevistert zijnde, sullen in gene andere Haven,
het sy in Dennemarcken ofte Noorwegen, soo wanneer-
se daer niet laden, op 't nieuw gevistert worden, maer
sullen vry passeren.

XVII.

De Tollenaers ende Tol-Schryvers in Noorwegen
sullen niet onderstaen den Schipper meer, als sy schul-
digh zijn, af tedwinghen, sullen oock voor het schry-
ven der Tol-Cedullen niet meer nemen als de Kon-
inghlijcke Ordinantie is vermeldende; ende sal haer
Koninghlijcke Majesteyt een tware straffe daer op stellen,
wanneer yemandt soude bevonden worden ter Contrarie
gehandelt te hebben.

XVIII.

Wegen den *Gluckstadigen Tol* is veracordeert in cas
de saecke niet kan werden afgedaen door de tegenwoor-
dige Tractaten met de Stadt *Hamborgh* daer over aenge-
steldt, dat d' Onderdanen der Vereenighde Neder-
landen, mits toonende de behoerlijcke Certificatie
in omnem eventum van nu af daer van sullen sijn be-
vrydt.

XIX.

Nademael nu, door de bovenstaende Articulen alle
differenten tusschen sijne Koninghlijcke Majesteyt ende
de Hoogh Moghende Heeren Staten Generael der Vere-
enighde Nederlanden gheheelijck sijn afghedaen ende
afghandelt; Soo is tusschen beyder sijts Commis-
sarijen ende Gesanten tot dese Handelinghe Ghede-
puteert, in maniere hier boven gheroert, bewillicht
reciproce beloofte ende toegheseyt, dat een yegelijck
deel binnen den tydt van drie Maenden, naer uytlev-
ringhe van dit reces, de Ratificatie ende Genaem-
houdinghe sijner Heeren Committenten *in debita &
solemni forma* by het andere deel sal ende wil inschafften;
Ende moghen d'op ghemelde Heeren Staten Gene-
rael hare Ratificatie, door haren in den Oresont heb-
benden *Resident*, ofte wien die selve andersints daer
toe ghelieven te gebruycken, laten inleveren, ende sal
als dan tegens derselver overneminghe, de Koningh-
lijcke Ratificatie wederom, aen denselven in geantwoort
worden.

Boven alle het geene hier vooren staet, is in dit Tra-
ctaet mede beslooten ende bedonghen, dat den Wel-
gebooren Heer *Anthou Gunter*, Graef tot Oldenborgh
ende Delmhorst, Heere tot Iever ende Kniphuy-
sen &c. Ende desselvs rechtmatighe Erfgenamen, de
Neutraliteyt ende exemptie, hun voor desen, ende
in specie by hare Hoogh Moghende door acte van den
eersten Augusti Anno *sestien hondert vier en veertigh*
toegestaen ende beloofte in hunne Graefschappen en Heer-
lijkheden sullen hebben te genieten.

Dat nu alle de bovenstaende Pointen ende Articulen
tusschen Ons, in den inganck van dit reces genoemde
ende van wederzyden gevolmachtighe Commissarjen
ende Gesanten vastelijck sijn verafficheyt ende besloo-
ten worden, soo hebben wy des ten Oirconde dit Re-
ces met eygenhandige subscriptie ende opdrukinge van
onse pitschasten bevestiget, ende sijn daer van twee al-
eens luydende ge expedieert ende aen yegelijck deel een
daer van toegestelt worden.

Gedaen in Christianopoli den *dertienden Augusti* An-
no *sestien hondert vyf en veertigh*.

ende was onderteeckent,

<i>Corfis Uleselt,</i>	<i>Iacob de Witte,</i>
<i>Christiaan Thomassen,</i>	<i>Geraerd Schaep,</i>
<i>Christopher Uren,</i>	<i>Albert Sonck,</i>
<i>Iorgen Seefeldt,</i>	<i>Ioachim Andrie</i>
<i>Christoffersen.</i>	

Translaet uyt d' Hooghduytsche Tale.

ALsoo tusschen Koninghlijcke Majesteyt tot Den-
emarcken, Noorwegen, &c. Ende de Hoogh
Mogende Heeren Staten Generael der Vereenigh-
de Nederlanden, door beyder sijts daer toe gefondene,
ende met genoeghsame Instructie ende volmachten ver-
sienne Ambassadeurs ende Commissarijen een verghel-
ijkinge ende Accord is getroffen ende gemaect, daer
in *Articulo Septimo* verafficheytet ende beslooten is, dat
den Tol in 't Koninghrijck Noorwegen voortaan van
alle

alle Koopmanschappen en Waren in die quantiteyt en opdien Voer sal geheven worden gelijk in 't laer *sestien hondert acht en twintigh* is geschiet. Maer de Lijste, Tol-Rollen, ende Ordonnantien, naer dewelcke den Tol in 't voornoemde laer is ontfangen, hier ter p'aetse niet sijn geweest, soo belooven ende verspreecken wy naerghenoemde, van Hoogh ge-eerde hare Konincklijke Majesteit Onser Allergenadighsten Koning ende Heere tot dese Handelingh gevormachtighde Commissary, te wege te brengen, dat hare Majesteit eene pertinente en volkomeene Rolle, naer dewelcke in 't voorgedachte Koninghrijck, desselvs Havens, Steden ende Plaetsen de Tollen in 't voorschreve *sestien hondert acht en twintigste* laer van alle Koopmanschappen ende Goederen sijn ontfangen, sal doen vervatten ende in druck uytgeven, ende dat deselve metten eersten haer Hoogh Mog. in *Helsingeur* sich ophoudenden Resident Heere *Carel van Cracow*, sal behandicht worden, op dat den selven hare Hoogh Mog. die konnen toefenden. Alsoo oock hare Hoogh Mog. Convoyers sich verscheidenden reysen beswaert hebben, dat sy achter die *Lappen*, alwaer sy tot dato setten. ende die wederkomste van de Koopvaerdy Schepen verwachten moeten, niet secker ende buyten pericul laghen, soo hebben wy oock beloofst ende toeghefeyt, by hare Koninghlijke Majesteit het te vermiddelen, dat die voorz. Convoyers niet sullen ghehouden sijn voortan precise achter die *Lappen* te leggen, maer dat hun een andere Reede, moge aangewesen worden, daer sy met meerder seckerheyt ende commoditeyt kunnen legghen. Dat nu dit alsoo, ghelijck voor verhaelt is, van Ons is beloofst, dies ten Oirconde hebben wy dese acte met Onse handteycken ende Signetten bevestiget, gedaen tot *Christiaenopel* den *tienden* Augusti Anno *sestien hondert vyf en veertigh*.

Was onderteeckent aldus ende met vier Sege's besgelt in rooden Lacque.

Corfits Uleselt, Christiaen Thomassen, Christopher Uren, Iurgen Seefeldt, Christoffersen.

Hier na volghde het Pouvoir des Konings in date den *seven en twintighsten* Marty *sestien hondert vyf en veertigh* en dat van haer Hoogh Mog. in dato den *dertienden* *sestien hondert vyf en veertigh* ende de Ratificatie in dato den *sesden* January *sestien hondert ses en veertigh*.

Het Tractaet van Garantie tusschen Sweden ende desen Staet ghemaect tot vaster onderhoudinghe van het voorgaende met Denemarcken ghemaect, luydende als volgt.

Ordines Generales Unitarum Provinciarum Belgicarum Univerfis & singulis, quibus contingit has videre audire Salutem. Quoniam die de cimâ quinta Augusti Anno Millefimo sexcentesimo quadragesimo quinto *Tractatus Cautionis reciprocae & vindictiarum* initus, factus & Conclusus fuerit inter Serenissimam & Potentissimam Principem ac Dominam, Dominam *Christinam* Suecorum, Gothorum Vandalorumque designatam Reginam & Principem hæreditariam, Magnam Principem Finlandiæ, Ducem Estoniæ ac Careliæ, & Dominam Ingridæ, ab una; Et Celsitudinem Status prædictarum Unitarum Provinciarum Belgicarum ab alterâ parte, per eisdem Regni Senatores ad Tractatus pacis cum Serenissimo Rege Regnoque Daniæ Deputatos Commissarios *Axelium Oxenshierna* Liberum Baronem in *Kymicho*, Dominum in *Fiholm* & *Tydoen*, Equitem Auratum, Regni Cancellarium & Iudicem Provinciale Norlandiarum Occidentalium &

Lapponæ; Matthiam Soop in *Malsaker* & *Binrum*, Iudicem Provinciale Ingridæ, *Thuronem Bilke*, Liberum Baronem in *Salestad*, Dominum in *Froswijck* & *Thuronam Sparre*, in *Erichstad* & *Kaffle a sa*, Omnes supremi Iudicii Assessores; Nec non extraordinarios nostros Legatos *Iacobum de Witte*, Dominum in *Maneze*, *Melissant*, *Comstrien*, Assessorem Camerae Computationum Hollandiæ & *West-Frisiæ*, Exconsulem urbis *Dordracenæ*, *Gerhardum Schaep*, Amstelodami Consulem & Curatorem Academiae *Lugdunensis*, *Albertum Sonck*, Equitem Auratum. Consulem & Prætozem *Hornæ* & Iurisdictionis suburbanæ subjacentis, & *Ioachimum d'Andrée* Equitem Auratum Consiliarium primum supremæ Frisiorum Curiae, Omnes Deputatos in Consessum Nostrum nomine & à parte Provinciarum Hollandiæ & *Frisiæ* respectivè &c. tam intuita foederis in *Stockholm* anno 1640. prima Septembris, quam respectu *conservationis paciorum* inter S. Regiam Majestatem *Sueciæ* & Regem *Daniæ* & Celsitudinem Status prædictarum Provinciarum die decimâ tertîâ Augusti præteriti anni respectivè ad *Bromsebro* & *Crifanopolim* initorum & conclusorum, Qui hic de verbo ad verbum insertus sequitur.

Serenissimæ atque Potentissimæ Principis ac Dominæ, Dominæ *Christinæ* Suecorum, Gothorum, Vandalorumque designatæ Reginæ & Principis hæreditariæ, Magnæ principis Finlandiæ, Ducis Estoniæ ac Careliæ & Dominæ Ingridæ, Dominæ nostræ Clemenissimæ Regniue *Sueciæ* Senatores & ad Tractatus pacis cum Serenissimo Rege Regnoque Daniæ Deputati Commissarii, *Axelius Oxenshierna*, Lib. r Baro in *Kymicho*, Dominus in *Fyholm* & *Tydoen*, Eques Auratus, Regni Cancellarius, & Iudex Provincialis *Norlandiarum Occidentalium* & *Lapponiæ* &c. *Matthias Soop*, in *Malsaker* & *Bium*, Iudex Provincialis *Ingridæ*, *Thuro Bielke*, Lib. r Baro in *Salestad*, Dominus in *Froswijck*, & *Thuro Sparre* in *Erichstad* & *Kafflesta*, omnes supremi Iudicii *Stockholmensis* assessores; Nec non Celsorum atque potentium Dominorum Ordinum Generalium Confederati *Belgii* eodem Legati & sufficiente potestate muniti *Iacobus de Witte*, Dominus in *Maneze*, *Melissant*, *Cromstrijen*, Assessor Camerae Computationum Hollandiæ & *West-Frisiæ* Exconsul urbis *Dordracenæ*, *Gerhardus Schaep*, Amstelodami Consul & Curator Academiae *Lugdunensis*, *Albertus Sonck*, Eques Auratus Consul & Prætor *Hornæ* & Iurisdictionis suburbanæ subiacentis, & *Ioachimus André* Eques, Consiliarius primus supremæ Frisiorum Curiae; Omnes Deputati in Consilio Dominorum Ordinum Generalium nomine Provinciarum *Hollandiæ* & *Frisiæ* respectivè &c. Constare volumus universis & singulis quorum interest aut interesse quomodolibet poterit, Quod cum Serenissimus Daniæ Rex S. Regiæ Majestatis Dominæ nostræ subditorum Commercia & Navigationem præteritis annis contra jus Gentium, pacta conventa, & morem ab antiquo observatum onerare impedire ac turbare cepisset, atque ex hinc res ad arma devenerit, quibus deponendis ac controversiis sopiendis & componendis, Nos S. Regniæ Majestatis Commissarii multo jam tempore incubuerimus & tandem divinâ favente nostrisque tractatus prosperante benignitate, eorum deduxerimus, ut ad limites Regnorum propè *Bromsebro* die 13. hujus mensis Bellum sit inter duo hæc inclyta Regna *Sueciæ* Daniæque compositum, lites transactæ, Navigationis, Commerciolorumque libertas restituta & pax atque amicitia firmata: Cum verò non minus dictus Serenissimus Daniæ Rex navigationem ac Commercia subditorum Celsitudinis Dominorum Ordinum Generalium immensis *Vestigalibus*, atque aliis diversis modis contra jus Gentium & pacta conventa onerasset atque turbasset, neque licet admonitus, desistere vellet, coacta fuit Celsitudo Dominorum Ordinum Generalium Nobis Legatis suis id in mandatis dare, ut avertendis majoribus malis Commerciorumque iusto suo cursui ac libertati reddendis, in id simul, atque conjunctim ex præscripto foederis mutuum cum S. Regiæ Majestatis ac Regni *Sueciæ* Commissariis, intenderemus, quò, confecto cum hisce bello, simul quoque onera & Commerciolorum difficultates subditis *Belgicis* injectæ abrogarentur: Nos igitur hisce obtinendis

tiendis recteque acrite formandis intenti, tandem divinâ clementiâ consilia & actus quoque nostros felicitante eo cuncta deduximus, ut iisdem tempore ac loco de Commerciorum Belgicorum per *Fretum Danicum*; ut & in *Norwegiâ* atque alibi in maribus Balthico & Oceano exercendorum libertate, cum Danicis Commissariis conveniremus & concluderimus, sicuti hæc & quæ huc tendunt, tam in pactis ipsius Regis Daniæ cum Regno Sueciæ, quam cum Ordinibus Generalibus Belgii Unitis uberius declarantur; Nos igitur utrinque muniti justâ potestate, ac mandatis respectivè à S. Regiâ Majestâte Dominâ nostrâ clementissimâ & Celsitudine Dominorum Ordinum Generalium Principalium Nostrorum nostrisque & invicem exhibitis procuratoriis, in id studio omni enixi sumus, ut factò hic egregio experimento; quantum possit mutui foederis inter S. Regiam Majestatem Sueciæ & Celsitudinem Dominorum Ordinum Generalium necessitudo, hanc adstringeremus magis, & conservandæ libertati navigationis ac commerciorum in maribus Balthico & Septentrionali firmiorem redderemus.

Inspeximus Primo initi Stockholmæ Anno M. DC. XL. die 1 Septembris foederis tabulas, easque & renovavimus, firmavimusque in omnibus suis Articulis, atque renovamus & firmamus, non aliter ac si hic Articulis la essent insertæ.

Deinde idem foedus Principalium nostrorum extendimus & adstringimus ad plenam conservationem pactorum, tam inter S. Regiam Majestatem Sueciæ & Regem Daniæ & Celsitudinem Dominorum Ordinum Generalium die 13. Augusti hujus anni respectivè ad *Bromsbroo* & *Christianopoli* initorum & conclusorum, in omnibus suis Articulis, qui Navigationem ac commercia utriusque Status subditorum seu Regni Sueciæ seu Republicæ Belgicæ, vel quæ inde dependant, concernant; atque idem si quid à Rege Daniæ, ejusve successoribus aut Ministris in S. Reg. Majestatis regni Sueciæ, vel Celsitudinis, Dominorum Ordinum Generalium, aut alterutrius partis subditorum præjudicium aut detrimentum actum & pactis contraventum fuerit, nec amicè admonitus Rex Daniæ emendaverit, pactisque satisfecerit, S. R. Majestas ejusque successores Dominis Ordinibus Generalibus; Et Celsitudo Dominorum Ordinum Generalium Reg. Majestati atque ejus successoribus, Regnoque Sueciæ manum auxiliarem præbebunt ex præscripto dicti jam ante anno M. DC. XL. initi foederis hujusque promissi.

Ac denique cum Commerciorum securitas non possit aut debeat à brevi temporis curriculo definiri, & anni foederis isti inter S. Reg. Majestatem & Celsitudinem Dominorum Ordinum jam tertia sui par te excurrerint, visum est ere utriusque & usu ipsorum Commerciorum, ut *restantibus necem adnis triginata addantur*, quò foedus hoc arctissimum pro navigationis ac commerciorum libertate ac non interrumpendâ aut ullo modo infringendâ immunitate duret ac conservetur per annos quadraginta à die 13 hujus mensis numerandos.

De hisce supra scriptis Nos Sacræ Regiam Majestatis Sueciæ, Nosque Celsitudinis Dominorum Ordinum Generalium Commissarii ac Legati Convenimus & Concludimus ad liberam Sacræ suæ Regiam Majestatis & suæ Celsitudinis intra sex menses subsecutorum ratificationem, atque omnia ea quæ prioribus & hisce pactis continentur, servatum iri a Sacræ Regiam Majestate & Celsitudine Dominorum Ordinum promittimus & spondemus, In quorum majorem evidentiam & robur instrumenta horum pactorum bina sunt confecta, manibus nostris subscripta, & appositione Sigillorum nostrorum firmata atque invicem tradita. Actum in *Suderokra* die 15 Augusti Anno M. DC. XLV. Erat subscriptum & de râ Hispanicâ rubrà sigillatum, modo & formâ ut sequitur.

<i>Axelis</i>	<i>Matthias</i>	<i>Thuro</i>	<i>Thuro.</i>
<i>Oxenstierna Mp.</i>	<i>Soop Mp.</i>	<i>Bielcke Mp.</i>	<i>Sparre.</i>
L: S:	L: S:	L: S:	L: S:

Hier na volghde het Pouvoir des Konings in date den *seven en twintighsten Marty sestiën hondert vyf en veertigh* en dat van haer Hoogh Mog. in dato den *dertienden sestiën hondert vyf en veertigh* ende de Ratificatie in dato den *sesden January sestiën hondert ses en veertigh*.

Het Tractaet van Garantie tusschen Sweden ende desen Staet ghemaect tot vaster onderhoudinghe van het voorgaende met Denemarcken ghemaect, luydende als volgt.

DE Staten Generael der Vereenighde Provintien, aen alle en een yegelijk, die dese Brieven sullen sien, of hooren lesen, *Saluyt*. Alsoo op de 15 dag van de maent Augustus, in 't jaer 1645, een *Tractaet van onderlinge bewaring en bescherming* ingegaen, gemaect en gesloren is tusschen de Serenissime en machtigste Vorstin en Vrouw, Vrouw *Christina*, gedesigneerde Koningin der Sweden, Gotten en Wandalen, en erfelijcke Vorstin, Groot-Vorstin van Finlandt, Hertogin van Esthon, en Carelien, en Vrouw van Ingria van d'een zyde; en de Ho. Mog. Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden van d'andere zyde, door de Heeren Commissarissen van het selve Rijk, tot het Tractaet van Vrede met de Serenissime Koning, en 't Koninckrijk van Deenmarcken gedeputeert, namelijk *Axelus Oxenstern*, Vry- Baron in Kymith, Heer in Fiholm en Tydoen, Ridder, Cancelier van 't Koninckrijk, en Provinciale Rechter der Westerse Norlanden, en van Laplant, *Matthias Soop* in Malsker en Binrum, Provinciale Rechter van Ingrien, *Thuron Bielcke*, vry Baron in Salestat, Heer in Froswijckren *Thuron Sparre*, in Erichstadt en Kaffenla, alle bysitters van 't hooghe Recht, en onse extraordinare Ambassad., *Jacob de Witte*, Heer in Manezee, Melissant en Cromstrijen, bysitter van de rekenkamer van Hollant en West-Vriesslant, out Burgermeester van de Stadt Dordrecht, *Gerard Schaepe*, Burgermeester van Amsterdam, en Curateur van d'Academie te Leyden, *Albert Souck*, Ridder, Burgermeester en Schout van Hoorn, en van het toebehoorende landt, en *Joachim d'Andrée*, eerste Raetsbeer van 't hooghe Hof in Vriesslant, alle Gedeputeerden in onse Vergadering, in de naem en van wegen de Provintien van Hollant en West-Vriesslant respectivelijk, &c. so ten aenmercking van het verbont, gemaect te Stockholm in 't jaer 1640. op de 1. dagh van September, als ten opzicht van de *conservatie en behoudenis der Tractaten*, gemaect en besloten tusschen haer Koninckl. Maj. van Zweden, en de Koningh van Deenmarcken, en de Ho. Mog. Heeren Staten der voorg. Lantschappen, op de 13 dach van Augustus, in 't voorgaende jaer te *Bromsbroo* en *Christiaenstadt*, 't welck hier van woort tot woort ingevoeght, volgt.

Wy Heeren Commissarissen en de Serenissime en machtigste Vorstin, en Vrouw, Mevrouw *Christina*, gedesigneerde Koningin der Sweden; Gotten en Wandalen; erfelijck Vorstin, Groot-Vorstin van Finlandt, Hertogin van Esthon, en Carelia, en Mevrouw van Ingria, onse goedertierenste Vrouw, en van 't Koninckrijk van Sweden, tot de Tractaten van Vrede met de Serenissime Koning en 't Rijk van Deenmarcken gedeputeert, te weten *Axelus Oxenstern*, Vry- Baron in Kymith, Heer in Fiholm, en Tydoen, Ridder, Cancelier van 't Rijk, en Provinciale Richter der Westerse Norlanden, en van Laplant, &c. *Matthias Soop*, in Malsker en Binrum, Provinciale Rechter in Ingrien, *Thuron Bielcke*, Vry- Baron in Salestat, Heer in Froswijck, en *Thuron Sparre* in Erichstad en Kaffenla, alle bysitters van 't hooghe Recht te Stockholm, en de Gefanten der Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, met genoegsame macht versorgt, *Jacob de Witte*, Heer in Manezee, Melissant en Cromstrijen, bysitter van de Reckenkamer van Hollandt

Holland en West-Vrielandt, oudt Burgermeester van de Stadt Dordrecht, *Gerard Schaep*, Burgermeester van Amsterdam, en Curateur van d'Academie te Leyden, *Albert Sonck*, Ridder, Burgemeester en Schout van Hoorn, en van d'onderhoorige plaetsen, en *Ioachim d'Andrie*, Ridder, eerste Raets-heer van 'thooge Hof in Vrielandt, alle Gedeputeerden in de Raedt der Heeren Staten Generael, in de naem der Provincien van Hollandt en Vrielandt respectivelijck, &c. willen dat aen alle, en aen yeder, die dit aengaet, of in eeniger wyse sou mogen aengaen, kennelijck sy dat, alsoo de Serenisime Koningh van Deenmarcken in de voorgaende jaren de koop-handel en scheepvaert der onderfaten van haer Konincklijcke Majesteit, onse Vrouw, tegen 's recht der Volcken, tegen de gemaecte Tractaten, en tegen de gewoonte, van oudts onderhouden, heeft begonnen te belasten, te verbinderen te turbeeren, en hier door tot aentaltigh der wapenen ghekoomen was, om dewelcken af te leggen, en de verschillen te beslechten en te stillen wy, Commissarissen van haer Konincklijcke Majesteit, alreede langhe tydt besich zijn geweest, en eyndelijck, door de Goddelijcke jonst, die onse handelingh gezegent heeft, de saeck soo verre hebben ghebracht, dat aen de grensen der Koninckrijcken by Bromsebroo, op de 13 dach van dese maendt, d'Oorlogh tusschen dese twee vermaerde Koninckrijcken van Sweden en Deenmarcken bygeleydt is, de verschillen beslecht zijn, de Vryheyt van de Scheep vaert en Koop-handel herstelt, en de vrede en vrientdschap bevestigt is, en alsoo de gefeyde Serenisime Koningh van Deenmarcken de scheepvaert en koophandel der Onderfaten van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael niet minder met overmatige Tollen, en andere verscheyde middelen, tegen 't recht der Volckeren, en tegen de gemaecte Tractaten, belast en geturbeert had, en, schoon vermaent zijnde, niet wilde afstaen, soo hebben de Ho. Mog. Heeren Staten Generael gedwongen gheweest aen ons door hun Ambassadeurs te vertoonen dat, om grooter qualen af te weeren, en de Koophandel weer in haer rechte gang en vryheyt te stellen, hier naer gelijk en gesamentlijck, naer 'tvoorschift van d'onderlingh verbont, met de Commissarissen van haer Koninckl. Maj., en van 't Koninckrijk van Sweden gemaect, souden trachten, op dat, d'Oorlog met desen ten eynde gebracht zynde, ghelijckelijck oock de lasten en swarigheden van de Koop-handel, den onderfaten van Nederlandt opgeleydt, souden afgeschafft worden. Wy dan, begerigh om dese dingen te verwerven, en oprechtelijck, en volgens de gewoonte op te rechten, hebben eyndelijck, door de Goddelijcke goedertierenthey, die onse raden, en oock onse daden voorspoedigh heeft gemaect, alles soo verre ghebracht, dat wy daer door ter tyd en plaets van de vryheyt in 't plegen der Nederlandtse koophandel in d'engte van Deenmarcken, gelijk oock in Norwegen en elders in d'Ooft en Noordt Zee, met de Deensche Commissarissen zijn verdragen, en besloten hebben, gelijk dese dingen, en 't geen, dat hier toe streft, breder verklaert worden soo in de Tractaten selven van de Koningh van Deenmarcken met het Koninckrijk van Sweden, als met de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden: Wy dan, versorgt met volle macht en bevel van weerzyden, van haer Koninckl. Maj. onse goedertierenste Vrouw, en van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, onse Principalen, en van weerzyden onse Procuratien getoont hebbende, hebben hier in met alle vlyt gearbeyt, dat wy, hier een treffelicke proef gedaen hebben, so veel de vrientdschap van een onderling verbont tusschen hare Konincklijcke Majesteit van Sweden, en de Ho. Mog. Heeren Staten Generael vermogh, dit verbont meer souden bevestigen, en vastter maken tot de bewaringh van de vryheyt der Scheepvaert en Koophandel in d'Ooft en Noort-zee.

Voor eerst hebben wy ingesien deschriften van 't verbont, te Stockholm gemaect in 't jaer 1640 de 1 dag van September, en hebben de selven vernieuwt en bevestigt in alle haer Articulen, en vernieuwen en bevestighen de selven niet anders, dan of sy hier gheheel van Articul tot Articul ingevoeght waren.

Wyders, het selve verbont onser principalen extenderen en adstringeren wy tot de volle conservatie en onderhoudingh der Tractaten, tusschen hare Konincklijcke Maj.

van Sweden, en de Koningh van Deenmarcken, en de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, op de 13 Augustus van dit jaer respectivelijck te Bromsebroo en Christiaensstat gemaect en besloten, in alle baer Artijckelen die de Scheepvaert en Koophandel der onderdanen van de beyde Staten, of van 't Koninckrijk van Sweden, of van de Nederlandtse Gemeente, of van 't geen, dat daer toe behoort, aengaen. En dieshalven, indien 'er yets van de Koningh van Deenmarcken, of van sijn nakomers of ministers, tot nadeel of schade der onderfaten van hare Koninckl. Maj., of van 't Rijk van Sweden, of van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, of van een van beyde, gedaen, en teghen de Tractaten bedreven is, en van de Koningh van Deenmarcken vriendelijck vermaent zijnde, niet verbeterd, of in 't verdragh voldaan is, soo sullen hare Koninckl. Maj., en haer Successeurs aen de Heeren Staten Generael, en de Ho. Mog. Heeren Staten Generael aen hare Koninckl. Maj., en aen haer Successeurs nakomelingen, en aen 't Koninckrijk van Sweden hun helpende handt bieden, naer 't voorschift van 't gefeyde en beloofde Verbont, alreë te vooren in 't jaer 1641. gemaect.

Eyndelijck, alsoo de veyligheyt van de Koophandel niet kan noch behoort in een korte omloop van tydt bepaelt te worden, en alsoo reë het derde deel der jaren van 't Verbont, tusschen hare Konincklijcke Majesteit en de Ho. Mog. Heeren Staten Generael gemaect, verlopen is, so heeft men, tot beyde nut, en tot gebuyck van de Koop-handel, goed gevonden, dat men by de reëterende 10 jaren noch 30 byvoegen sal. op dat dit eng en vast verbont voor de vryheyt van de scheepvaerten koop-handel, en voor de bevrydingh der tollen en schattingen, die niet gebroocken, of in eeniger wijse geschon den moet worden, dure en bewaert wort 40. jaren langh, beginnende te tellen van de 13 dach deser Maent.

In dese voorverhaelde dingen zijn wy, Commissarissen en Ambassadeurs van hare Koninckl. Maj. van Sweden, en der Hoogh Mog. Heeren Staten Generael verdragen en eenigh geworden, op de vrye ratificatie van haer Koninckl. Maj., en van hun Ho. Mog. die binnen ses maenden sal volgen: en wy beloven en verbinden ons dat alle de dingen, die in de voorgaende en dese Tractaten begrepen zijn, van hare Koninckl. Maj., en van de Ho. Mog. Heeren Staten onderhouden sullen worden. Tot grooter blijk en kracht van dewelken twee instrumenten van dese Tractaten zijn gemaect, en met onse handen onderteekent, en met d'aensetting van onse zegels bevestigt, en onderling overgelevert.

Gedaen in Suder Okra, op de vyftienden van Augustus, 1645.

Was ondergeschreven, en met roode was gezegelt, op de wyse en in de forma als volght.

<i>Axelis</i>	<i>Mathias</i>	<i>Thuro</i>	<i>Thuro</i>
<i>Oxenstierna Mp.</i>	<i>Soop Mp.</i>	<i>Bielcke Mp.</i>	<i>Sparre.</i>
L: S:	L: S:	L: S:	L: S:

Protest ende verklaringhe op het uytwisselen van weder-zyds Agreatie op het veel opgemelte Tractaet gemaect tusschen sijne Koningh. Majesteit van Denmarck, Noorwegen &c. ter eenre, ende hare Ho. Mog. ter andere zyden.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, allen den genen, die desen sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt, doen te weten, alsoo tusschen sijne Koninckl. Maj. van Deenmarcken Noorwegen, &c. ter eenre, en ons en desen Staet ter andere sijde op den twaelfden ouden, en den twee en twintighsten Augusti nieuwen stijl, in den verleden Iare 1645 binnen Christianopolis gemaect en beslooten seecker Tractaet, en dat het selvende Articul van dien in effect dickeert, dat den Tol in Noorwegen van doenmaels in die quantiteyt en op dien Voet sal worden geeft, ende genomen, als in 't Iaar 1628 is geschie, ende

ende niet hoogher, ter tijdt ende wijle toe, dat tusschen sijne Hoogst-ghemelte Majesteit, ende ons eene seeckere maniere kan worden veracordeert ende besloten, naer dewelcke den Tol by Lastengereken, van alle de Hout-waren kan gheheven worden. en dat sijne Majesteit met ons daer over soo haest eenighsints mogelijk, Tractaten soude laten aenstellen, ten eynde deselve, tot eene bestendighe beraminghe mach worden ghebracht. Ende dat de Konincklijke Denemarckische Commissarissen, by eene Acte apart, onder Handt ende Zeghel hebben beloofd, te weghe te brenghen, dat sijne Majesteit eene pertinente ende volkoomen Rolle, naer dewelcke in het voorghedachte Koninckrijk Noorweghen, desselvs Havens, Steden ende Plaetsen, die Tollen in 't voorschreven Iaer *sestien hondert acht en twintigh*, van alle Koopmanschappen ende Goederen zijn ontfanghen, soude doen vervatten, ende in Druck uytegeven, ende die selve metten eersten aen onsen Resident *Carel van Krakow* bionen Helfeneur residerende, behandicht worden, omme die aen ons toe te senden, ghelijck oock dien-volghens door den selven *Cracow*, aen ons wegghen sijne hoogst-ghemelte Majesteit, seecke Tol-Rolle in Noorweghen, herwaerts is overghelonden; Soo ist: Dat wy na ripe Examinatie van de gelegentheydt der saecke, hebben goet ghevonden te verklaren ende te protesteren, ghelijck wy wel expresselijk, verklaren ende protesteren by desen, dat wy de voor-Tol-Rolle in Noorweghen, van wegghen sijne Majesteit, in voegghen vooren verhaelt, herwaerts overghelonden, geensints met de Ratificatie, op het ghemelte Tractaet, door den voornoemden onsen Resident uyt te wilschen (volghens de speciale onse orde ende last, hem op dit subjeet ghegeven) ofte daer buyten, ende zijn accepterende: maer dat wy deselve pretenle Tractaten zijn disadvoyerende ende verwerpende, als in esse ende wesen in den voornoemden Iaere *sestien hondert acht en twintigh* niet gheweest, veel min ghepractiseert ende ghebruyckt zijnde; Ghelijck ons sulcks notoerlijk ende klaer, uyt verscheyden Documenten is ghebleecken, verklarende dien onvermindert, te vreden te zijn, volghens het opghemelte Tractaet te betalen, soodanighe Tollen als Anno *sestien hondert acht en twintigh* in Noorwegen in ghebruyck zijn gheweest; ende sultineren mitsdelen wel te recht, ende met goet fundament, dat het voornoemde *sevende*, als oock het *negende* Artikel van het selve Tractaet in effectuele practijcque sal moeten werden ghebracht ende ghehouden, ende dienvolghende de Tollen in Noorweghen meer ghenoomt, betaelt op den voedt ende quantiteyt, als Anno *sestien hondert acht en twintigh* voornoemt, op de Hout-Lasten betaelt zijn gheweest, ende ten dien eynde ingevoert; De Yckinge ende Meringhe van de Schepen, mitgaders de betalinghe by den hoop, na de Hout-Lasten ghenoomen op middelbare Waren, om in dier voegen, alle voor desen gheverghde vexation voor te koomen; lastende ende bevelende wel expresselijk, den meer-geuoemden onsen Resident *Carel van Cracow*, dese onse billiche ende in alle recht ende reden gefondeerde Verklaringhe ende protestatie, aen meer hoogst-ghemelte sijne Konincklijke Majesteit van Denemarcken, Noorwegen, &c. oft aen desselvs Konincklijke Commissarissen, in, ende neffens het uyt-wilschen, van wederzijds Aggreatic, op het veel op gemelte Tractaet over te leveren, als zijnde onse ernstighe meninghe ende intentie, sonder daer van Ampts halven te kunnen, veel min te mogen wijcken.

Aldus ghedaen in onse Vergaderinghe in 's Gravenhage, onder ons contre Z'ghel, Paraphure ende Signature van onsen Griffier, op den vier en twintighsten February 1646.

Het Tractaet met de Steden Bremen, ende Hamborgh den 4. Augusti 1645. ghetekent als volgt.

Alsso van veele Iaren herwaerts tusschen dese Verenighde Nederlanden, ende de ghesamentlijke

Hanze-Steden ende inonderheydt die van Bremen ende Hamborgh doorgaens ten weder-zijts onderhouden is geweest een goede, vaste, bondighe ende vertrouwelijke Vrundschap ende Correspondentie, ende deselve oock met een tydelijcke Alliantie hier bevoorens in den Iaer *sestien hondert sestien* is bevesticht geweest, waer van den tijdt over langhe is gheexpireert, ende concurrerende alnoch weder zijds goede meninghe ende intentie tot onderhoudinghe van de voorschreve Vrundschap ende Correspondentie, ende 't hervatten der voorschreve Alliantie; Soo hebben de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, uyt der selver middel Gecommitteert ende Geauthoriseert, d'Edele, Gestrenghe, Hooch-geleerde, Wyse, ende Voorzichtige Heeren, *Iohan van Gent, Jacob Catx, Ridder, Raedt ende Pensionaris van Hollandt ende West-Vrijslandt, Jacob Vet, Docter in beyde de Rechten, Raedt ende Pensionaris der Stede Middelborgh, Iohan van Reede, Heer van Reynlwoude, Tins-Heer in Woudenbergh, Carol Roorda, Grietman van Idaerdaerdeel, Geraerd van Santen, Burghermeeester der Stede Campen, Wolter Schoonenburgh, respectie Gheputeerden in hare Vergaderinghe, dewelcke tot diversiche reysen in Conferentie gheweest zijnde met d'Erentseste, Hoogh-geleerde, Wel-wyfe Heeren, *Bethmanns Herdefianus, der Rechten Docter, ende Nicolaus Ierren, derselven Rechten Licentiaer respectie Syndicus, ende mede Raedts-Verwanten der voornoemde Steden, met ende nevens de Heer Leo van Aitzema, Resident van de wel-ghemelte Hanze-Steden, alhier residerende, respectie Afgefanten van de opgemelte Steden Bremen ende Hamborgh te samen in kracht van weder-zijds Procuratien, hebben beraemt ende besloten dese naervolgende Pointen ende Articulen.**

I.

Het jeghenwoordigh Tractaet sal dienen (ghelijck oock het Tractaet, in den voorschreven Iaer *sestien hondert sestien*, tusschen haer Hoog Mogende ter eenre, ende de Hanze-Steden ter andere zijden aengegaen, heeft ghedient) niet tot offentie, maer tot handhavninghe van de vrye Navigatie, Commerciën ende Traffiquen op de Noordt Zee, (tot aen de Hoofden) Weser ende Elve, in voegen alstot noch toe is ghepractiseert, als mede tot maintainue van de Privilegien, Vryheden, Rechten, ende Gerechtigheden, soo van desen Staet, ende Ingeletenen van dien, als van de wel-ghemelte Steden, Bremen ende Hamborgh; op dat d'Onderfaten van d'een ende d'ander zyde, by den Rechten aller Volckeren, ende by voorghemelte Privilegien, Vryheden, Rechten ende Gerechtigheden, ende wel hergebrachte ghebruycken onverhindert moghen verblyven, ende dat teghens de gheene, die de voor ghemelte Onderfaten contrarie boven gheallegueerde practijcquen, met onrechtmatighe middelen in 't gunt voorschreven is, soude willen hinderen ende turberen, dat men tot herstellinghe van 't gunt voorschreve is, sal ghebruycken soodanighe effectieve remedien, als hier naer sal werden geseyt.

II.

Des werdt verstaen, dat het tegenwoordigh Tractaet niet en sal prejudicieren de Vrundschap met sijne Roomsche Keyserlijke Majesteit, midtsgaders het Heylige Rijk, ende andere Potentaten ende Republijcquen, dat oock die beyde Steden, die tot noch toe in de Roomsche Keyserlijke Majesteits, ende des Heyligen Roomschen Rijckes Schut, Bescherminghe, Verwantenis, ende Ghehoorsaemheydt is gheweest, oock in toekomende daer in zijn, ende verblyven sullen: dat van ghelijcken, meer-ghemelte Steden, niet en werden verstaen in crachte ofte ghevolghe van desen, sijn in te laeten totten Oorloghe, die hare Hoogh Mogende zijn voerende, teghens den Koningh van Spangien.

III.

Indien het dan quame te gebeuren dat door yemant de Navigatie, Commerciën, Traffiquen, mitgaders Rechten, Vryheden, en Privilegien ter eenre ofte te andere

andere zyde quame te werden gheurbeert, becommert ofte belet, soo sal voor eerst dienthalven werden geteert *Via Concordia*, om door vriendelijke accommodatie het gherefen different en beswaernissen, ist doenlijck, wech te nemen ende ter neder te legghen; ende ingevalle dat misschien het selve in voughen als vooren, door sachte middelen, niet te weghe soude konnen worden ghebracht, soo sal onderlinghe worden ghedelibereert ende ghelet op andere macht ende middelen, door dewelcke het selve effectivelijck sal konnen worden uytgewrocht: Ghelijck mede ten selven tyde sal werden uytgevonden ende vast ghestelt een quote ende proportie van de lasten ende onkosten, die ter eender ende ter andere zyde, sullen staen te werden ghedragen.

IV.

Haer Ho. Mog. sullen het jegenwoordigh Tractaet van Alliantie ten onderlingen besten dirigeren ende beleyden, doch sal de directie by de Steden verblyven binnen hare Ringh-muyren ende Territorien: ende sullen in de deliberation op 't subject van Oorloghe te vallen, soohare Ho. Mog. als opgamelte Steden vryelijck vermogen t'adviseren, tot welcken eynde dan alletijt van d'opgamelte Steden, een ofte meer Perfoonen in den Haghe, ofte daer haer Ho. Mog. Vergaderinghen sullen moghen by-woonen de Raedtflagen dienthalven te houden; sullen oock haer Ho. Mog. sulcx goet vindende, eenighe Perfoonen vermoghen te stellen ende committeren inde voorz Steden ofte daer het den noot ende gelegentheydt sal vereychen, tot onderhoudinghe ende naerder vastigheyt van den jegenwoordigen Tractate.

V.

De Schepen van de Onderdanen ter eenre ende ter andere zyde, sullen onverhindert mogen ghebruycken de Havenen, Rivieren ende Stroomen van de onderlinge Reforten, ende daerinne hare nootdrift moghen openen, hare Schepen repareren, ende andere behoorlijcke commoditeyten ghenieten, sonder nochtans eenich geweldt, ofte andere onregeltheyt te plegen, maer het gene yemant noodigh mochte hebben te koopen, ende danckelijck te betalen.

VI.

De voorz Alliantie sal ter eenre ende ter andere zyde wel ende ghetrouwelijck werden onderhouden, doch ingevalle (buyten vermoeden) eenigh misverstandt onderlinghe soude moghen komen t'ontstaen, sal daer over gheen datelijckheyt moghen werden gepleeght, maer sal het opgeresen different onderlinghe ter neder worden geleyt, met byvoeginghe, des noot zijnde, van Vrede-lievende Perfoonen.

VII.

Daer en sal noch ter eenre noch ter andere zyde, sonder onderlinghe consent niet worden getraecteert, in prejuditie van d'een en d'ander, maer sal eer werden ghetracht dat de Vrede in 't ghemeyn werde ghehouden tusschen weder-zijds Borgeren, Inwoonderen, Onderdanen, Schepen, Goederen, ende Commerciën, ten eynde deselve sonder beswaernissen, by hare voorighe Vryheden en Privilegien moghen werden ghehouden.

VIII.

En sal het jegenwoordig Tractaet duyren den tijdt van vijftien jaren.

IX.

En ingevalle eenige meer Hanze-Steden in den tegenwoordigen Tractaet ende Alliantie mochten versoeken ende begeeren geadmitteert te worden, het selve sal gheschieden op redelijcke Condition, en met ghemeen consent.

X.

En sal op het voorz Tractaet ten weder-zyden uytgebracht worden binnen den tijdt van twee Maenden, na dato deses weder-zijds Ratificatie in behoorlijcke forme.

Wier na volghde het Douboir van haer Ho. Mog. in date den 3. Augusty 1645. ende dat van Bremen ende Hamborgh in date den 2. Augusty 1645.

Ende hebben wy Commissarissen ende Afgesanten oock Resident voornoemt, dit Tractaet met onsen eygen handen onderteyckent, ende 't selve met onse respectieve Cachetten bevelticht. In den Hage den vierden Augusty seftien hondert vijfen veertigh, ende was onderteyckent. *I. van Gent, I. Cats, Jacob Vet, Iohan van Reede, C. Roorda, G. van Santen, W. Schoonenburgh, Bethmanus Herdesianus, Nicolaes Terre, Leo Aitzema*, hebbende yder daer nevens opgedruckt heurluyder Cachetten in rooden Lacke.

Met Lubbeck is in 't volgende Jaer dit selve Tractaet geamplieert (volgens het 9. Artijckel) op de Oost-ende Oost-zee, in deser manere.

Alfoo van vele laren herwaerts, tusschen de Vereenighde Nederlanden ende samentlijcke Hanze-Steden, ende infonderheyt die van *Lubeck, Bremen* ende *Hamborgh*, doorgaens ten weder-zyden onderhouden is geweest een goede, vaste, bondighe ende vertrouwde Vrundschap ende Correspondentie, ende deselve oock met een tydelijcke Alliantie hier bevoorens in den Iare 1616. is bevestigt geweest, waer van den tijdt over langh is geexpireert, ende concurrerende alnoch weder-zijds goede meeninghe ende intentie, tot onderhoudinghe van der voorz vrundschap ende correspondentie, ende 't hervatten der voorz Alliantie (ghelijck dan deselve Alliantie tusschen de hoogh-gemelte Nederlanden, ende de Steden *Lubeck, Bremen* ende *Hamborgh*, den 4. Augusty des vooricden Iaers 1645. is hervat ende vast ghestelt, ende in het 9. Artijckel oer selve, oock andere Hanze-Steden, is vry ghelaten daer in te koomen.) Soo hebben de Hoog Mog. Heeren Staten Generael uyt derselver middel Gecommittueert ende gheauthoriseert d'Edelc, Gestrenge, Hooch-geleerde, Wijse ende voorsichtighe Heeren, *Iohan van Gent, Amelis vander Bouckhorst*, Heer van Wimmenum, Bailliuw ende Dijck-Graef van Rhijnlandt, Curateur van de Accademie binnen Leyden, *Mr. Aelbrecht Bruyninx*, Ridder Pensionaris der Stadt Enckhuysen, *Gaspar van Vosbergen*, Ridder, Heer van Isselaer, en *Cats* in Duyvendijcke, *Gijfbrecht vander Hoock*, out Burgermeester der Stadt Uytrecht, *Carel Roorda*, Grietman van Idaerdradeel, *Boudewijn Jacob Mulert*, tho der Leencule, *Ieronimus Eyben*, Raets-Heer der Stadt Groeningen; respectieve Gedeputeerden in hare Vergaderinge, uyt de Provintien van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, Utrecht, Vrielandt, Over-Yssel, Stadt Groeningen ende Ommelanden; dewelcke te samen, of 't meerendeel van dien, tot diversche tyden ende stonden in Conferentie gheweest zijnde met den Edelen, Erentfasten, Welwyfen ende Hooch-geleerde Heeren *Iohan Popping*, Afgesante ende mede Raets-Vrunt der voornoemde Stadt *Lubeck*, ende den Heer *Leo van Aitzema*, Resident van de samentlijcke Hanze-Steden alhier; hebben over ende weder, over te samen in kracht van weder-zijds Procuratien, beramt ende beslooten, dese navolgende Pointen ende Articulen, ghelijck deselve tusschen dese meerop-gemelte Vereenighde Nederlanden, ende voorge-noemde beyde Steden *Beemen* ende *Hamborgh* den 4. Augusty voornoemt, in hare Formalibus zijn veraccordeert, nochtans met eenighe ampliatiën ende naerdere Verklaringen in het eerste, tweede, vierde ende vijfde navolgende Artijckelen respectieve gevoeght.

I.

Het tegenwoordighe Tractaet sal dienen, ghelijck oock het Tractaet (in den voorz Iare 1616. tusschen haer Ho. Mog. ter eenre, ende de Hanze-Steden ter andere zyde aengegaen) heeft ghedient, niet tot offentie van yemant, maer tot hanthavinghe van de vrye Navigatie, Commerciën, en Traffiquen op de Oost ende Noott-Zee (tot aen de Hoofden) *Trave, Weser* ende *Elue*, in voegen als tot noch toe is ghepractiseert; als mede tot maintainue van de Privilegien, Vryheden, Rechten, ende Gerechtigheden, soo ven desen Staet ende Ingesetenen van dien, als van de wel-gemelte Steden *Lubeck, Bremen* ende *Hamborgh*, op dat 'd'Onderlaten van d'een

d'een en d'andere zyde by den Rechten aller Volckeren, ende by voor-gemelte Privilegien, Vryheden, Rechten ende Gerechtigheden, ende wel hergebrachte gebruycken, onverhindert moghen verblyven, ende dat teghens de gene die de voor-gemelte Onderſaten contrarie boven Geallegeerde Privilegien, met onrechtmatige middelen, in 't guot voorſz is ſoude willen hinderen en turboeren datmen tot herſtellinghe van 't guot voorſz is, ſal gebruycken ſoodanige effectieve remedien als hier naer ſal worden geſeyt.

II.

Des werdt verſtaen, dat dit tegenwoordigh Tractaet niet en ſal prejudicieren de vruntſchap met ſijne Roomſche Keyſerlijke Majesteit, mitgaders het Heylige Rijk, ende andere Potentaten ende Republijcquen, edoch *hoc ſedere ſemper manente ſalvo*, dat oock de drie Steden, die tot noch toe in de Roomſche Keyſerlijke Majesteits, ende des Heylighen Roomſchen Rijcks Schut, Beſcherminghe, Verwantenis ende Gehoorſaemheydt geweest, oock in toekomstende daer in ſijn, ende blyven ſullen, dat van ghelijcken de meer-gemelte Steden niet en werden verſtaen in kracht ofte gevolge van deſen, ſich in te laten totten Oorloghe, die haer Ho. Mogende, zyn voerende tegen den Koningh van Spanjen.

III.

Indien het dan quame te gebeuren, dat door yemandt de Navigatie, Commercie, Traffiquen, mitgaders Rechten, Vryheden, Privilegien, ter eenre ofte ter andere zyde quame te werden gheurbeert ofte belet, ſoo ſal voor eerst dienthalven worden getenteert *via Concordia*, om door vrien delijcke accommodatie het gherefen different en beſwaerniſſen, iſt doenlijck, wegh te nemen en ter neder te leggen, en ingevalle dat miſſchien het ſelve in voeghen als vooren door ſachte middelen niet te weghe ſoude konnen werden gebracht, ſoo ſal onderlinge werden gedelibereert ende gelet op andere macht ende middelen, door de welke 't ſelve effectivelijck ſal konnen worden uygewrocht. Ghelijck mede ten ſelven tyde ſal worden uygevonden ende vaſt gheſtelt een quote ende proportie van de Laſten ende Onkoſten, die ter eender ende ter andere zyde ſullen ſtaen te werden gedragen.

IV.

Haer Ho. Mog. ſullen het jegenwoordige Tractaet van Alliantie ten onderlingen beſten dirigeren, ende beleyden, doch ſal de directie by de Steden verblyven binnen hare Ring-muyren, ende Territorien, en ſullen in de Deliberationen, op 't ſubject van Oorloge te vallen; ſoo haer Ho. Mog. als opgamelte Steden vryelijck vermogen te adviſeren, ende *alſoo een yegelijck deel der Vereenigde Corporum ſijne vrye ſtemme ende ſuffragium hebben te geven*, tot welcken eynde dan alle tijdt van weghe de opgamelte Steden, een oft meer Perſoonen in den Haghe, ofte daer haer Hoog Mogende Vergaderen, ſullen mogen by-woonen de Raedt-ſlagen dienthalven te houden, ſullen oock haer Ho. Mog. ſulcks goet vindende, eenighe Perſoonen vermogen te ſtellen, ende Committeeren in de voorſz Steden, ofte daer het den noodt ende gelegentheydt ſal vereyſſchen, tot onderhoudinghe ende meerder vaſtigheydt van den jegenwoordighen Tractate.

V.

De Schepen vande Onderdanen ter eenre ende ter andere zyde, ſullen onverhindert moghen gebruycken de Havenen, Revieren ende Stroomen van de onderlinghe Reforten, ende daer inne hare noodruft moghen opnemen, hare Schepen repareren, ende andere behoerlijcke commoditeyten, edogh volgens ende conform de Statuta ende ghewoonheyden van yeder Plaetſe, ghenieten, ſonder nochtans eenigh gheweldt ofte andere ongelegenheydt te plegen, maer het gene yemandt noodigh mochte hebben, te koopen, en dancklijck te betalen.

VI.

De voorſz Alliantie ſal ter eenre ende ter andere zyde wel ende ghetrouwelijck werden onderhouden, dogh ingevalle (buyten vermoeden) enigh miſverſtant onderlinge ſoude moghen komen 't ontſtaen, ſal daer over geen dadelijckheydt mogen werden gepleegt, maer ſal het

het opgerefen different onderlinge ter neder werden geleyt, met byvoeginghe, des noodt zijnde, van Vrede lievende Perſoouen.

VII.

Daer en ſal noch ter eenre, noch ter andere zyde, ſonder onderlinghe content, niet werden ghetraecteert in prejuditie van d'een of d'ander, maer ſal veel eer werden getracht, dat de Vrede in 't gemeyn werde ghehouden tuſſchen weder-zijds Borgeren, Inwoonderen, Onderſaten, Schepen, Goederen ende Commerciën, ten eynde deſelve ſonder beſwaerniſſen by hare voorighe Vryheden ende Privilegien moghen werden ghehouden.

VIII.

Ende ſal het jegenwoordige Tractaet duynen den tijdt van vijftien Jaren.

IX.

Ende ingevalle eenige meer Hanze-Steden in den tegenwoordigen Tractate ende Alliantie mochte verſoecken ende begeeren geadmitteert te worden, het ſelve ſal gheſchieden op redelijcke conditien, en met ghemeen content.

X.

En ſal op het voorſz Tractaet ten weder-zyden uygebracht worden binnen den tijdt van drie Maenden, na dato deſes, weder-zijds Ratificatie in behoerlijcke forme.

Hier na volghden de respectie Douboirs/ ſoo haer Haer Mog. als bande Stadt Lubeck, op de hier te vooz in 't hoogst-ghemelde Heeren Commiſſarien/ Afgefante ende my en daer na.

Ende hebben wy Commiſſarifen ende Afgefanten; oock Reſident voornoemt, dit Tractaet met onſen eygen handen onderteekent, ende 't ſelve met onſe respectie Cachetten beveſtigt, in deſen verſtande, dat voor de Ratificatie van dien, aen de Steden *Bremen* ende *Hamborgh* het gene hier gepaſſeert is, van weghe den Staet der meer-gemelte Vereenighde Nederlanden ſal worden genotificeert, ende verſocht d'inlatinghe der meer-gemelte Stadt *Lubeck* in het Tractaet. met hun den meer-genoemden 4. Auguſti gheslooten, voor aengenam te willen op nemen, waer toc oock de meer-gemelte Heer Afgefante in ſijn weder-keeren, alle goede Officiën ende debvolren ſal contribuieren, welck content dienvolgens uygewerckt wefende, ſal alſdan de weder-zijds Ratificatie op dit Tractaet worden uygewiſſelt. In den Hage den 25. October 1646. Was onderteyckent *I. van Gendt, A. Bouckhorſt, A. Bruyningh, G. van Poſbergen, G. van Hooick, G. Roorda, B. I. Mulers, H. Eyben, Iohan Poppingh, L. Aitzma*, met hare respectie Cachetten in rooden Lacke.

De Ratificatien op beyde de voorgaende Tractaten zyn na behooren ingehoomen / ende na ſijl ende ghewoante verwiſſelt tuſſchen haer Ho. Mog. ende my van wegen deſelve Steden.

Alſoo in dit Jaer oock ghemarckte werdt een Proviſioneel Tractaet met den Ambaſſadeur van Portugael / over de geſchillen in Ooſt-Indien gherefen: ſoo ſal ten propooſte zyn 't ſelve nu hier oock achter te ſtellen

Proviſioneel Tractaet ghemaect tuſſchen de Kroone van Portugael ende deſen Staet, aengaende de controverſien over de Jurisdictione, ende Territoir van 't Fort Galle.

Quamvis Tractatus induciarum, & Cessationis omnium hostilitatis a quo, ut & Navigationis & Commercii factus, initus, & Conclufus hic Hage Comitidis die duodecima luni 1641. tempore decenniis rite observari debuisset in India Orientali, omnibusque locis & maribus tam sub districtu Serenissimi praepotentis Regis Lusitaniae, Algarvae, &c. Quam Celsorum praepotentium Dominorum Ordinum Generalium Unitarum

tarum Provinciarum; Attamen istud non omnimodè effectum nevé observatum fuit, occasione Controversiæ, & discordiarum inter utriusque partis Gubernatores, atque officiales exortarum de & super Jurisdictione Territorii ad Fortalitium Gallæ spectantis; Quæ controversia varias peperit rixas, navium capturas, Commercio ac Navigationis turbas in plerisque feræ Indiæ Orientalis plagis, ac partibus inter Lusitaniam atque hujus Status incolas isthuc enavigantes, ac mercaturam exercentes, aded ut apparet tali rerum continuatione recens & apertum bellum utriusque partis incolis metuendum fuisse. Cui Summè memoratus Rex, Celsique ac præpotentes Domini Ordines Generales obviam procedere volentes, desuper provisionaliter conventum est inter Dominum *Franciscum de Souza Continho*, Consiliarium & Legatum Serenissimi Regis Lusitaniam, suæque Majestatis Gubernatorem, & Capitaneum Generalem Insularum Terceiræ, vigore suæ procurationis datæ Ullisibonæ 5. May 1643. ab una, Et Dominos Deputatos Celsorum & præpotentium Dominorum Ordinum Generalium præmemoratarum Unitarum Provinciarum virtute procurationis datæ Hagæ Comitum 18. Martii 1645. ab altera parte, qui sequentes hosce Articulos provisionaliter inierunt, & statuerunt.

Primo, Professores Fortalitii *Gallæ* eundem percipere debere ulum, & culturam terrarum & Camporum eo circa, quem tempore publicæ manifestationis dicti Decennii Tractatus habuerunt sub conditione, ne pendente controversia Cinnamomum ibidem propagent, nec percipiant.

Secundo, Serenissimum Regem Lusitaniam suos subditos ad Indiam Orientalem Commertium facientes, effectivè eò constringere debere, quò annuatim, quandiu controversia de Jurisdictione Territorii sub dicto Fortalitii *Gallæ* principaliter non fuerit terminata, præcise adferant, suisque impensis intra *Gallæ* Fortalitium tradant sexcentos Quintales optimi & minime agrestis Cinnamomi, quolibet Quintale computato ad Centum & viginti octo Libras Lusitanici ponderis; Cujus oblationis primus annus exordietur hodie dato hujusmodi ut prima ejusdem oblationis fieri debeat ante diem Martii proximi *millesimi sexcentissimi quadragesimi sexti anni*, & sic paritè annuatim continuent, uique dum præfata Controversia principaliter fuerit decisa; Quæ cum fortè infra anni lapsum terminaretur, eo non obitante antedicti sexcenti Quintales optimi, & minime agrestis Cinnamomi, tanto pondere, ut præmissum est, dictis possessoribus, harum Provinciarum incolis, semel & unà vice tantum offerri debeant.

Tertio, Neutri partium ex capite hujus provisionalis Tractatus ullum jus acquiri, aut pro justificatione unius vel alterius intentionis allegari, multo minus applicari debere.

Quarto, Serenissime Regem Lusitaniam per suum Legatum, & Celsos Præpotentes Dominos Ordines Generales per eorundem Deputatos, primo tempore devenire debere ad examinationem dictæ controversiæ, ad illam deinceps principaliter terminandam; Et si forte eorum opera & cura ceptum opus non ritè decide posset; tum sæpius dictam controversiam decidi debere per istiusmodi Neutrales Indices aut Arbitros, prout utrinque convenire licet, nec admittatur, ut dilatio & mora interveniens ullam vel minimam mutationem in hoc provisionali Tractatu inducat.

Quinto, Ab utraque parte effectivè restitutionem fieri debere Navium, ac Mercium detentatarum, pariterque locorum, & Fortalitiorum captorum à tempore publicæ manifestationis prædicti Generalis Tractatus dato 12. Junii 1641. ab una vel altera parte in India Orientali factæ statim à tempore publicæ manifestationis hujus provisionalis Tractatus, sine ullà morâ aut dilatione, hoc intellecto, ut inter utriusque partis Gubernatores, atque Officiales in India Orientali de modo restituendi navium, mercium, ac Fortalitiorum prædictorum conveniatur.

Sexto, Celsos præpotentes Dominos Ordines Generales, pariterque Cessitudo tua respective per obsignatas litteras, cum distinctis Navibus ad Gubernatorem Generalem Senatūque in India Orientali nomine hujus Status Belgicarum Provinciarum, Copiam authenticam,

aut verò duplicam hujus Provisionalis Tractatus emittere debere, iisque conjunctim ac distinctim expresse mandare atque injungere, ut hunc Tractatum ritè ac strictè observent, ac impleant etiamque observari atque impleri curent, quantum concernit Statum Belgicum in India Orientali, iisque in super in illismetipsis litteris expresse mandabitur, ut supradictum Generalem Tractatum Induciarum 12. Junii 1641. ad tempus Decennii in initum, æque observent ac impleant, observarique ac impleri curent secundum formam suam & tenorè prout jacet, neque ullam immutationem, aut interpretationem super hoc faciant aut fieri permittant; Et expediantur Domino Legato Lusitaniam tot prædictarum litterarum duplices in decenti forma, quotquot desideratur erit, ut ratione Coronæ Lusitaniam juxta illarum inscriptionem, per istiusmodi viarum ac itineris compendia emittantur prout illi visum fuerit.

Septimo, Excellentiam suam Dominorum Legatum Lusitaniam nomine, & ratione Serenissimi Regis adhuc per obsignatas litteras cum distinctis Navibus ad proregem in Goa, pariterque ad reliquos Lusitanicos Gubernatores & præfectos in India Orientali, Copiam authenticam aut duplicam antedicti provisionalis Tractatus emittere debere, illisque conjunctim & distinctim expresse mandare, ut eundem Tractatum ritè ac sincerè observent, atque impleant, etiamque observari ac impleri curent: quantum concernit Statum Lusitanicum in India Orientali, iisque in super illismetipsis Litteris expresse mandabitur, ut supradictum Generalem Tractatum 12. Junii 1641. ad tempus Decennii in initum, æque observent ac impleant observarique ac impleri curent secundum formam suam, & tenorè, prout jacet, neque ullam imutationem aut interpretationem super eo faciant, aut fieri permittant; Ac tenebitur Excellentia sua Dominis Ordinibus Generalibus tot dictarum suarum litterarum duplices in decenti forma expedire, quotquot erunt desideraturi, ut juxta illarum inscriptionem per istiusmodi viarum & itineris compendia emittantur, prout illi visum fuerit, de super Dominus Legatus Lusitaniam in se recepit, bonaque fide promissit similes litteras & transmissiones præfati provisionalis Tractatus per ipsissimum Regem suum ad Majestatis suæ supranominatum proregem, aliosque præfectos in ejusdem Indiis Orientalibus curatum expeditumque iri quam primum idem Majestati suæ innovaverit.

Octavo, Omnes lites & controversiæ, quæ occasione, sæpiusdicti Generalis Tractatus 12. Junii 1641. aut causa hujus provisionalis & specialis Tractatus, contra omnem expectationem emergent huc Hagam versus ex respectivè Indiarum Orientalium districtibus remittantur, ut per Dominum Legatum, aut alium Serenissimi Regis Lusitaniam eo tempore publicum Ministrum, & Dominos Deputatos à Confessu Celsorum præpotentium Dominorum Ordinum Generalium conjunctim terminentur & decidentur, neque pendente Controversiâ induciæ ad decennium in ita, ullo modo interrompantur, & labefactentur, sed maneant utrinque in suo vigore; Et spondeat Serenissimus Rex Lusitaniam sicuti ante memoratus Dominus Legatus Majestatis suæ nominæ hisce spondet Regem Publicum Ministrum hic Hagæ continuaturum Regia autoritate munitum, ad dictas lites, & controversias aspiciendas.

Nono, Casu quo inter utriusque partis Gubernatores, & Officiales in India Orientali factus in itus & conclusus fuit provisionalis Tractatus de & super Jurisdictione Territorii ad Fortalitium *Gallæ* spectantis, atque de & super restitutione modoque restituendi Navium, ac mercium detentatarum, pariterque locorum, & Fortalitiorum captorum à tempore publicæ manifestationis Generalis Tractatus dato 12. Junii 1641. ab una vel altera parte in India Orientali factæ, antequam publica manifestatio hujus particularis Tractatus eò pervenerit; Tali casu supradictus Tractatus inter utriusque partis Gubernatores, & officiales factus plenum effectum sortiatur quoad punctum prædictæ controversiæ jurisdictionis non ulterius, quam usque ad tempus decisionis ejusdem causæ principalis hic loci faciendæ; Et quantum ad cætera & ulteriora, comprehensa in prædicto Tractatu Generali, atque hoc Tractatu particulari respective, illa manebunt firma & stabilia.

Decimo, Hic provisionalis Tractatus confirmabitur, &

& rati habebitur per Serenissimum Regem Lusitaniae, & prae-potentes Dominos Ordines Generales respective in solita atque optima forma intra terminum quatuor Mensium, incipientem à dato hujus. Et deinceps Majestatis suae rati habitione hic Hagae intra dictum tempus oblata, eadem cum Dominorum Ordinum Generalium rati habitione mutuo transsumetur: Antedictus tamen tam Generalis, quam provisionalis Tractatus, eo nihil derogato interea temporis ab utroque parte candida ac bonâ fide praestabitur & observabitur, desiderataque expeditiones utrinque perfectæ, & oblatae aequè emittantur.

Proinde, Nos Legatus & Commissarii hunc Tractatum propriis nostris manibus subsignavimus, eundemque nostris signetis munivimus, Hagae Comitum die Martii, vigesima septimâ, Anni millesimi sexcentissimi quadragesimi quinti. Was gheteeckent *F. de Souza Coningo. I. Gent. D. de Hoogendorp. I. Catz, G. de Vosbergen, G. a Reede, I. a Veldriël, W. Ripperda, A. Clant.*

Provisieel Tractaet, gemaect tusschen de Kroone van Portugael ende desen Staet, aengaende de Controversien over de Jurisdicctie, ende Territorie van 't Fort Galle.

Alhaewel het Tractaet van Treves of Bestant, en ophoudingh van alle vyandelijcke wercken, gheelijck oock van de Scheep-vaert en Koop-handel gemaect, ingegaen ende beslooten hier in 's Gravenhage, op de 12. dach van Junius, in 't Jaer 1641. voor de tijt van 10. Jaren, hadt behooren geobserveert en onderhouden te worden in Oost-Indien, en in alle Plaetsen, en op alle Zeen, soo onder het begriip van de Serenissime en seer Machtighe Koningh van Portugael, Algarve, &c. Als van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, soo is dit nochtans niet geheel uytgewerckt en waergenomen, uyt oorfaeck van de contraversien, verschillen ende tweedrachten tusschen de Gouverneurs en Indiaensche Officiers van weer-zyden, van, en over de Jurisdicctie en ghebiedt van 't Landt, dat de Vestingh Galle betreft. Welcke controversie en verschil verscheide twisten heeft voort gebracht, gelijk oock veroveringen van Schepen, turberingen en sloornissen van de Scheep-vaert ende Koop handel, in by na het meeste deel der Gewesten van Oost-Indien, en partyeschappen tusschen d'Inwoonders van Portugael, en van desen Staet, die derwaerts varen en Koop-handel plegen, ja soodanigh, dat te vreefs is, dat uyt soodanigh een continuatie en voortgangh der dinghen, een nieuwe openbare Oorlog tusschen d'Inwoonders van weerzyden sal spruyten. En op dat de voorgedachte Koning, en de Ho. Mog. Heeren Staten Generael dese swarigheyt souden voorkomen, soo is hier over by provisie een middel beraemt en gemaect tusschen de Heer *Francisco de Souza Contimbo*, Raedts-heer en Ambassadeur van de Serenissime Koning van Portugal, en Gouverneur en Capiteyn Generael der Eylanden van Terceira, uyt kracht van sijn Procuratie, gegeven te Lissebon, op den 5. dach van Mey, in 't Jaer 1643. van d'een zyde, en de Heeren Gedeputeerden der Hoghe ende Mogende Heeren Staten Generael der voornoemde Vereenighde Nederlanden, uyt kracht van hun Procuratie, gegeven in 's Gravenhage, op den 18. dach van Maert, in 't Jaer 1645. van d'andere zyde, die dese volgende Artikelen by provisie gemaect, gearresteert hebben.

I.

De besitters van de Vestingh *Galle*, sullen ontfangen en genieten het selve gebruyck, en de selve bouwingh der Landen en Ackers, die sy in de tijt van d'Openbare afkondiging van 't geseyde tien-jarigh Tractaet hebben gehad ende beseten, op conditie dat sy, geduerende de controverfie en 't verschil, geen Caneel daer sullen bouwen en voort planten.

II.

De Serenissime Koning van Portugael sal sijn Onder-saten, in Oost-Indien Koop-handel doende, effectivelijck daer toe constringeren, dat sy jarelijcx, soo langhe als de controverfie en 't gheschil van de Jurisdicctie en 't Gebiedt des Landts onder 't begriip van de Vestingh

Galle niet principelijck en geheel beslecht is, precifelijck brengen en op hun eyghen koiten overleveren in de Vesting van *Galle* 600. quintalen van de beste, en geenints wilde Caneel, yder quintal gerreckt op 128. ponden Portugals gewicht. Van welckers levering 't eerste Jaer sal beginnen op desen dagh, invoegen dat d'eerste leveringh sal gheschieden voor d'eerste dagh van Maert eerst komende, in 't Jaer 1646. en sullen daer in larelijcks dus continueren en volharden, tot dat de voorgedachte controverfie en twist principelijck en gheheelijck sal zijn afgedaen en beslecht: en indien dit verschil binnen 't verloop van een Jaer beslecht en afgedaen word, soo sullen dit niet tegenstaende, de voorgenoemde 600. quintalen, van de beste, en geenints wilde Caneel, in soodanigh gewicht als voor verhaelt is, eens, en op eenmael alleelijck geleverd werden.

III.

Geen der partyen sal uyt d'inhoudt van dit provisieel Tractaet eenich recht verkrygen, of die tot justifi-catie en verschooningh van d'een of d'ander intentie by brengen, veel min appliceren.

IV.

De Serenissime Koningh van Portugael sal door sijn Ambassadeur, en de Ho. Mog. Heeren Staten Generael sullen door hun Gedeputeerden metten eersten tot examinatie en ondersoek van de gheseyde controverfie en verschil koomen, om die dan voor 't principelijck te termineren en eyndigen. En indien mischien door hun vlijt en bevordering het begonnen werck niet wel en behoorlijck gedecideert en beslecht kan worden, soo sal de meergemelde controverfie en verschil door neutrale Rechters en Scheyds-lieden gedecideert en beslecht worden, gheelijck aen weer-zyden betamelijck sal zijn, en men sal niet toelaten dat eenigh tusschen-komende verwylingh en uytstel eenige, ja oock de minste veranderingh in dit provisieel Tractaet sal inbrengen.

V.

Men sal van weer-zyden effectivelijck restitutie van de veroverde Schepen en Goederen doen, ghelijck oock vande veroverde Plaetsen ende Vestinghen, zedert den tijt der voorgenoemde openbare afkondigingh van d'al-gemeene Vrede, ghedaen in dato den 12. van Junius, in 't Jaer 1641. van weer zyden, terstont zedert de tijt van d'openbare afkondigingh van dit provisieel Tractaet, sonder eenige verwylingh en uytstel; dit wel verstaen zijnde dat tusschen de Gouverneurs van weer-zyden, en d'Officiers in Oost-Indien verdragen sal worden in de middelen van de voorgenoemde Schepen, Waren en Vestinghen te restituieren, en weer over te geven.

VI.

De Ho. Mog. Heeren Staten Generael, ghelijck oock sijn Hoogheyt, sullen door bezegelde Brieven, met be-sonders Schepen, aen de Gouverneur Generael, en aen de Raedt in Oost-Indien, in de naem van de Staet der Vereenighde Nederlanden, authentijcke Copy, of het dubbelt van dit provisieel Tractaet senden, en aen hen gesamentlijck, en aen yder in 't belonder wel expresselijck en uytduckelijck ontbieden ende bevelen, dat sy dit Tractaet behoorelijck en strictelijck sullen onderhouden en nakomen, en oock doen onderhouden en nakomen, voor soo veel de Nederlandsche Staet in Indien aengaet. Men sal oock in de selve Brieven expresselijck aen hen bevelen dat sy het voor verhaelt generael Tractaet van Treves en Bestant, op de 12. van Junius, in 't Jaer 1641. voor de tijt van 10. Jaren gemaect, behoorelijck sullen onderhouden en nakomen, en doen onderhouden en nakoomen, volgens de forme en inhoudt daer af, gelijk het uytwijft, sonder daer over eenighe veranderingh en verklaringh te maecten, of toe te laten datter eenige veranderingh en verklaring over gemaect wordt. En men sal aen de Heer Ambassadeur van Portugal soo veel Copyen en Af-schriften der voorverhaelde Brieven in behoorelijcke forme leveren, als hy sal begeeren, op dat sy, ten dienste vande Kroon van Portugael naer d'inscriptie daer af, op het spoedighste derwaerts gesonden mogen werden, ghelijck aen de Koningh goet duncken sal.

VII.

Sijn Doorluchtigheyt, de Heer Ambassadeur van Por-

Portugael belooft oock, in de naem, en van weghen de Sereniffime Koningh, door bezegelde Brieven, met befondere Schepen, auhentijcke Copy, of het dubbelt van het voorgeseyde provisioneel Tractaet aen de Viceroy in Goa, en oock aen d'andere Gouverneurs en Overften van Portugael in Oost-Indien te doen tenden, en aen hengefamentlijk, en aen yder in 't befonder expreffelijck en uydruckelijck te doen belaften, dat fy het felve Tractaet behoorelijk en finceerlijk fullen onderhouden en nakomen, voor foo veel de Staet van Portugael in Oost-Indien aengaet. En men fal daer en boven aen hen door de felve Brieven, expreffelijck ende uydruckelijck ontbieden, dat fy het voorverhaelde generael Tractaet, op den 12. van Junius in 't laer 1641. voor de tijdt van 10. Iaren ghemaect, wel fullen onderhouden en nakomen, en doen onderhouden en nakomen, volgens de forme en inhoudt daer af, gelijk het light, sonder eenighe veranderingh of verklaringh daer over te maken, of toe te laten datter eenighe veranderingh of verklaringh op gemaect wordt. En fijn Doorluchtigheyt fal ghehouden zijn aen de Heeren Staten Generael foo veel Af-fchriften der gheseyde Brieven te leveren, in behoorelijke forme, als fy fullen begeeren, op dat fy naer 't Gefchrift daer af, na hun goet duncken op 't fpoedighe derwaerts gefonden worden. Wyders, de Heer Ambaffadeur van Portugael neemt op figh, en belooft getrouwelijck ghelijcke Brieven en overfendingen van 't voorverhaelde provisioneel Tractaet door fijn Koning felf aen de voorgedachte Majesteyt, en d'andere Overften in Oost-Indien, te doen tenden en afvaerdigen, foo haest als fulcks aen fijn Majesteyt fal zijn bekent gemaect.

VIII.

Alle verffchillen en controverfien, die by gheleghentheydt van het meergenoemde generael Tractaet van de 12. Junius in 't laer 1641. of uyt oorfaeck van dit provisioneel en speciaal Tractaet, tegen alle verwachtingh en vermoeden, opborrelen en te voorschijn koomen, fullen herwaerts naer den Hage uyt de gewesten van Oost-Indien over gefonden worden, op dat fy door de Heer Ambaffadeur, of door yemant anders, in die tijdt een openbaer Miniſter en Bedienaer van de Sereniffime Koning van Portugael zijnde, en door de Heeren Gedeputeerden uyt de Vergaderingh der Ho. Mog. Heeren Staten Generael gefamentlijk gedertermineert en beſlecht mogen worden, en op dat, geduerende de controverſie, en 't verffchil, de Treves of 't Beftandt, voor 10. Iaren ghemaect, geenſints afgebroocken soude worden, en vervallen, maer van weder-zyden in hun kracht blyven. En de Sereniffime Koningh van Portugael fal beloven, gelijk de voorverhaelde Ambaffadeur, in de naem van fijn Majesteyt, fulcks belooft, hier in den Hage te houden een publijcke Miniſter en Bedienaer, met Konincklijke autoriteyt gemunieert en verſorget, om de gheseyde twiſten en controverfien t'affopieren en te stillen.

IX.

Ingeval dat tuſſchen de Gouverneurs en Officiers van weer-zyden in Oost-Indien ghemaect, ghearreſteert en beſlooten was een provisioneel Tractaet van en over de Jurifdictie van 't Landt, aen de Veſtingh Galle behoorende, en van en over de reſtitutie en middel van d'aengehoude Schepen en Goederen te reſtitueren, gelijk oock van de reſtitutie en weerlevering der Plaetſen en Veſtingen, veroverd zedert de tijdt van d'openbare af-kondigingh van het algemeen Tractaet, in dato den 12. Junius, 1641. van d'een of d'andere parthy in Oost-Indien gemaect, eer de publijque afkondigingh daer gekoomen is; in foodanigh geval fal het voorgenoemde Tractaet, tuſſchen de Gouverneurs en Overften van weer-zyden gemaect, volkomen kracht en uytwercking hebben, voor foo veel het Punt van de voorgeſeyde Jurifdictie, die in verffchil ſtaet, aengaet, en niet verder, dan tot de tijdt vande decifie en beſlechtingh der principale oorfaeck, die hier ter plaets gedaen fal worden; en wat d'andere en verdere dinghen aengaet, in 't voorgeſeyde generael Tractaet begrepen, gelijk oock reſpectivelyk in dit particulier Tractaet, die fullen vaſt en beſtandigh blyven.

X.

Dit provisioneel Tractaet fal beſtegt en geratificeert

worden door de Sereniffime Koningh van Portugael, en door de Ho. Mog. Heeren Staten Generael reſpectivelyk in de gewoone en beſte forme, binnen de tijdt van vier Maenden, beginnende van dato deſes. En als de ratificatie van fijn Majesteyt binnen de geſeyde tijdt hier in den Hage geleverd wort, foo fal de ratificatie der Heeren Staten Generael onderlingh hier op volgen. Het voorverhaelde, foo generael als provisioneel Tractaet fal ondertuſſchen, ſonder eenighe verminderingh, van weder-zyden oprechtelijck en ter goeder trouw geobſerveert en na-gekomen worden, en men fal de beloften van overſchryvingh, van weer-zyden verſocht en aengeboden, gelijkelijck volbrengen.

Hier na volghden de reſpectie Douboits in gemeene ſorme/ ende epndelijck deſe conclusie.

Dief halven wy Ambaffadeurs en Commiſſariffen die Tractaet met onſe eyghen handen hebben ondertekent, en 't ſelve mer onſe Zeghels beſtegt. In 's Gravenhage, op den 27. dach van Maert, in 't laer 1645. Was geteeckent F. de Souſa Continho, I. a Gent, D. de Hoogendorp, I. Catz, G. de Voſbergen, G. a Reede, I. a Veldriël, W. Ripperda, A. Clantb.

OM weder te keeren tot de Munſterſche Handeling, foo hebben die van Zeelandt den 16. Auguſti ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. ghedaen, ende vervolgens geexhibeert eene lange geraifonneerde Deductie: daer in fy haer Ho. Mog. hebben te gemoet gevoert dat haer Heeren Principalen ten hoogſten nodigh hadden geoordeelt, dat voor ende aeler de Beſendinghe naer Munſter waer te nemen, ende met den Vyandt in Handelingh te treden, het Preliminaire Point, rakende de manutentie van de ware Gereformeerde Religie, ſinlijck vaſt soude werden geſtegt, ende dat op den voet in conformiteyt van de projecten daer van ter preſentie, ende met advijs van fijn Hoogheyt, ende by alle de aenweſende Heeren Gedeputeerden ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. geadvoiceert, omme naer de Provincien gheſonden te werden, ende aldaer gekoomen zijnde, ter hoogſt-gemelte Vergaderinghe van haer Ho. Mog. gearreſteert te werden; zijnde haer Ed. Mogende intentie, in deſen geenſints gheweest hier mede yet ghemee te maecten, of aen de Generaliteyt te deferren, ſaecten die beyde de Provincien tot hare reſpectieve diſpoſitie zijn ghereſerveert, veel min uyt kracht ende in ghevolghe van het vaſt-ſtellen van het voornoemde Point op den Voet ende ſorme, als vooren yet te doen ende in 't werck te ſtellen, 't welck na den aerdt, teghenwoordighe conſtitutie ofte gelegentheydt van de Provincien ofte eenighe van dien, niet doenlijck ofte dienſtig soude moghen worden bevonden, ende by noodwendighe Conſequentie ende Reflexie, tot nadeel van de ware Gereformeerde Religie, ende hooghnodighe Conſideratie van de ſelve hier te Lande, als met behoudeniſſe van den den Staet *pari poſſa* gaende, ende te ſamen ſullende leven ende ſterven, soude koomen te ſtrecken; zijnde haer Ed. Mogende eenigh oogherck in deſen tot verhoedinghe van alle ſchadelijcke diſpuyten, die wederom ghelijck ten tyde van de voorgaende Treves, soude moghen werden ghemoveert, op den rechten ſin ende verſtandt van den dertienenden Artijckel van de Unie van Utrecht, als de Provincien by eenparigh, of ghemee consentende bewillinghe, ſigh met den anderen tot manutentie van de voornoemde Gereformeerde Religie, by deſe occasie ſolemnelijck ſouden verbinden, ende dat op den ſelven voet ende forme als voor deſen verſcheyden Unien ende Verbonden onder de Provincien zijn ghemaect ende aengegaen; waer op d'eerſte fundamenten ende beginselen van deſen Staet zijn ghegront ende ghebouwt, ende d'exercitie van de Gereformeerde Religie is ghevolgt, ende tot noch toe onder den Segen van Godt Almachtigh jegens alle uyt-beemte ende Inlandtſche ſwarigheyt geconſerveert, waer van d'Instrumenten ten tyde van het inſtellen van de voornoemde Concepten op de preſliminaire Pointen zijn geſien.

Doch haer Ed. Moghende insfende dat nae soo veel verloop van tijdt ende menighvuldige aenghewende de-voiren de saecke voor als noch daer toe niet heeft konnen werden gebracht ende voorts beducht zijnde dat by foute van langher vertreck van het waer-nemen van de befendinge na Munster, den Staet deser Landen, ende oock de Gereformeerde Religie eenigh notabel preju- dicitie zoude mogen werden geleght, welck door d' Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet, sijnde ter plaetse van de Handelinghe, ontdeckt, ende teghens ghebout soude konnen werden, soo hebben haer Ed. Mog. geoordeelt dat omme aen de eene zijde d'Ambassade naer Munster sonder langher dilay, haren voortganck te laten ghewinnen, ende dat aen de ander zyde de Respe- ctive Provincien den anderen aengaende het maintien van de ware Gereformeerde Religie behoorlijk conten- tement ende verseeckeringshe fouden doen, dat by Pro- visie ende tot dat de Provincien hun nader op het acnne- men van de in-gestelde Projecten fouden komen te ver- klaren, waer van haer Ed. Moghende verstaen dat de deliberatie niet onderlaten, maer met ernst ende yver behoort gecontinueert te werden. by de Heeren Gede- puteerden van de Respective Provincien uyt speciale last van de Heeren hunne principalen fouden werden ver- klaerd, ghelijck zy Gedeputeerden van Zeelandt ver- klaerden by desen omme ten Register van hare Hoogh Mogende geinsereert te worden, dat de Heeren 's Lands ende Graeflijckheydt van Zeelandt hun verbinden, ende d' andere Provincien heylighlijck beloven de ware Ge- reformeerde Religie soo die by Publijcke autoriteyt herte Lande geleerdt werdt, ende by de Synode Na- tionael van Dordrecht bevestigt is, te sullen handtha- ven ende met alle moghelijcke middelen maintineren, sonder te gedooghen dat tot nadeel ofte prejuditie van de voornoemde ware Gereformeerde Religie yet werde geattenteert ofte geinnoveert; Maer ter contrarie alle het selve met ghemeene macht te sullen helpen afwee- ren, met dien verstande nochtans dat haer Ed. Mo. ver- stonden in het stuck van de Kercken - Ordeninge ofte Ker- kelijcke Regeeringe over hunne Provincie in hun gheheel te blijven omme nae ghelegentheydt van tijdt ende occurrentie van saecken daer op te disponeren; In voegen gelijk haer Ed. Mog. tot nocht toe hebben ghe- daen.

Verfoeckende de ghemelte Heeren Ghedeputeerden van Zeelandt dat d' andere Provincien hier mede haer geliefde te conformeren, als over een komende met het geene de selve tot meermalen hebben verklaerd; hunne oprichte ende ernstige intentie te wesen.

Wat belanght de twee referrende Praeliminaire poin- ten raeckende d'Unie ende Militie, hebben de meer-ghemelte Heeren Gedeputeerden van Zeelandt geseght dat hunne Heeren Principalen hun hadden belast te verklar- en dat hare Edele Mogende bereydt waren, sich oock te verbinden de nadere Unie van Wtrecht, voor soo veel de selve aengenomen is, ende de respectie Provincien sig tot onderhoudinghe van de selve hebben verobligeert, na behooren te practiseren, sonder te gedoogen dat yet werde geattenteert ofte voor-ghenomen, waer door de voornoemde naerder Unie sijnde een *Fondamentele Wet* van desen Staet, ende den Bandt waer mede de respectie- ve Provincien tot eene Staets-ghewijse Regeeringhe met den anderen *onwederroepelijck* ende voor *alle tijdt zijn* ver- knocht ende geconfedereert, soude konnen ontbonden ofte gedissolveert werden; doch aengesien verscheyde saecken nu ende dan voor-gegaen fouden moghen zyn, srydende met de naerdere Unie ende waer by op het recht, daer by aen de Generaliteyt ghedefereert ofte wel aen de respectie Provincien ghereferveert immers niet over-gegeven ofte gemeen gemaect soude mogen sijn geusurpeert ofte indracht ghedaen, ende dat het sel- ve in tijden ende wijlen, in- ghevalle by dese gelegent- heydt dat van het vast stellen van de voornoemde Unie werde ghesproocken daer op niet werde geseght voor een geadvouerde possessie ende daer uyt verkregen recht geallegueert ende gheapliceert soude konnen werden, dat hunne voornoemde Heeren Principalen oordeelen dat by occasie van dese deliberatie in haer Hoog Mogen- de register wel klaerlijck behoorde te werden ge-expres-

seert, dat alle de Provincien verstaen ghelijck de Heeren Staten van Zeelandt verstaen by desen dat aen de Gene- raliteyt soude werden ghelaten al het geene aen de selve by meer-genoemde nader Unie van Wtrecht, of wel by Resolutie sedert by eenparigh consent van alle de Pro- vincien by speciale last in-gebracht, genomen, aen de Generaliteyt is ghedefereert; ende aen de andere zijde de respectie Provincien elcks in den haren sullen blijven behouden de dispositie over alle saken by de voornoem- de Unie ende daer op gevolgde Resolutien gerefereert, immers niet over-gegeven ofte ghemeen gemaect, son- der dat eenighe consideratie sal worden ghenomen op alle het geene contrarie is buyten de voornoemde naer- dere Unie, ende daer op ghevolghde Resolutien tot na- deel van de Generaliteyt, aen d'eene zijde, ofte wel van de respectie particuliere Provincien aen d' andere zyde op d'eene ofte andere wyse moght sijn ghedaen ofte ghe- practiseert.

Eyndelijck wat aengaet het derde praeliminaire point raeckende de Militie, hebben de voornoemde Heeren Gedeputeerde van Zeelandt gheseght, dat hunne Hee- ren Principalen wel consideratien hadden gehad, of het niet dienstigh waer dat van nu af by provisie alle de Provincien hadden konnen goed-vinden dat aengaen- de de aenhoudinghe van de Militie te Voet ende te Paerde met het gheene daer van dependeert by tyde van Treves yet seeckers vast hadde ghestelt geweest, doch alsoo daer tegensaen d' andere zyde doet dat de Militie tot genoeg- same defentie van 't Landt gerequireert, van tijde tot tijde sal moeten worden geproportioneert nae de macht van 't Krijgsvolck welck den Vyandt in de Nederlanden ende andere Nabuyrige Princken in aengrensende Lan- den in dienst fouden blijven houden ofte komen aen te nemen, dat hunne meer-gemelde Heeren Principalen verstaen dat van tyde tot tyde soo veel Volcks te Voet en te Paerde sal worden aen-ghescheiden, als tot verseecke- ringhe van den Staet allenthalven noodigh soude wor- den bevonden, ende dat daer van, van Jaer tot Jaer, ofte wel wanneer de noodt sulcks soude komen te ver- eyffchen by den Raedt van Staten Petition fouden wer- den gedaen, omme daer op vervolghens by de Respective Provincien na de ghewoonlijcke ordre van het Landt de gerequireerde consenten ingebracht te werden. Al- dus gedaen ende overgelevert den 16. Augustij 1645.

Geteckent

J. de Knuyt, Jacob de Veth, P. de Wisse, C. Sta- venisse, Guilielme Lucas.

Maer alsoo d' andere Provincien, bysonder die van Hollandt, niet hebben konnen haer voor als noch soo formelijck op dat stuck verklaren: soo heeft men echter goed gevonden 't gene hier na volghet by provisie weder te stellen.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden verklaren middelen dat de Christelijcke Gerefor- meerde Religie, sulcx de selve tegenwoordigh ghe- leert wort, vast is gestelt, ende dien volgens geresolveert sijn en blijven de selve te mainteneren, ten anderen dat de Generale Unie den 29. Januarij 1579. binnen Wtrecht gearresteert, soo als die leght en kan worden ghepracti- seert is, ende blijft vast gesteldt, ten derden dat in cas van Vrede of Treves aen de handt sal werden gehouden ghe- noegsaem aental van Krijgsvolck, ghelijck in het voor- gaende twaelf-jarige bestaent is gheschiedt, ende dattet selve getal na gelegentheyde ende consent van de Provin- tien, met advijs van sijn Hoogheydt sal vermeerderdt of vermindert worden, soo als tot verseeckeringe van den Staet deser Landen dienstigh sal worden gevonden.

Deur dese ende dierghelijcke beletselen is weder de tijdt van half Augustij ghepasseert; sonder dat de

ten Plenipotentiarissen betrokken. Den 25. der selver Maendts hebben de ghesamentlijke Heeren haer Hoog Mog. ghesigneerde Plenipotentiarissen tot de Handelin ge binnen Munster aengesteld / aen de selve ober-gelebert secker Pointen van Consideratie ende deliberatie gelijk de selve hi er na volgen gelaesert / de Commissie na Munster ofte den gevolge ende aenkleeden van dien Concerneerde.

I.

Of den Hertoge van Longueville sal worden ghetraeteert *d'Allesse*.

I I.

Of de Ambassadeurs van Cheur-Fursten, Vorsten, en van de Landt-Gravinne van Hessen alle sullen ghetraeteert worden *d'Excellentie*.

Of de Plenipotentiarissen van desen Staet in haer huys wordende besocht door de Ambassadeurs van Cheur-Fursten, Vorsten, ende van de Landt-Gravinne, in die Ceremonie van inleyden ende uytleyden die Ambassadeurs van de voorschreve Cheur-Fursten, Fursten, ende Landt-Gravinne sullen geven den voorganck en rechterhandt.

I V.

Hoe sich de Plenipotentiarissen van desen Staet in de voorsz. Ceremonie sullen dragen omtrent die Gesanten ende *Rijcks ende Hanze Steden*.

V.

Hoe men eenige van de voorsz. Ambassadeurs of Gesanten te gemoet komende op de straet sich sal gedragen in het wijcken en groeten die een aen de andere.

V I.

Ende generalijck of men in het voorsz. Ceremoniaet sal volgen den Voet, welcke wordt ghebruyckt door de Ambassadeurs van Venetien, ende men sich daer op met die bequaemste middel sal informeren.

V I I.

Indien men wordt aen-ghesocht van de Françoische Ambassadeurs om te handelen door *Mediatores* ghelijck wert gehandelt tusschen Vrankrijck en Spanien of men van wegen desen Staet mede sich daer toe sal in laren, om *per mediatores* te Handelen, gelijk in't laer 1608. is gehandelt door Vrankrijck ende Engellant als *Mediatores* ende wat men in sulcken cas voor *Mediatores* sal gebuycken, dewijle men niet soude mogen aennemen den Paus *Nuncius*, en alsoo resteert alleen *Venetia*.

V I I I.

In dien men sal handelen sonder *Mediatores* of men sal vergaderen met de Spaensche in een Neutrael Huys of in eenige Publicq plaets, ende elcx nemen een sijde van de Tafel, ende elcks bysonder inganck en uytgangh van de Kamer dan of men sal handelen *per internuncium* in Geschrift.

I X.

Of men tot *Munster* gekomen sijnde aen de Spaensche Plenipotentiarissen sal bekendt maecken die aenkomst.

X.

Of men sal afwachten de eerste openinghe van de Spaensche tot Handelinghe te worden gedaen.

X I.

Of men sal schrijven en handelen van deser zijde in Duyts ende Françoys, ende van de Spaensche ontfangen Schriften in Spaensch ende Françoys, dan of men ten beyden zyden sal gebuycken Latijnse Tale.

Den 26. Augustij heeft de Heer Resident Brasset weder aen haer Hoog Mog. gecommuniceert seker langh geschrijft by de Heeren Cheur-Furstelijke Plenipotentiarissen tot Munster obergegeven van't gene tot Osenbrugge was voorsz. gevallen: gelijk dan van tijt tot tijt de Koninghlijke Fransche Heeren Ministers tot Munster deur wel gemelden Heere Brasset hebben bliptige en noodige Correspondentie met haer Hoog Mog. alhier gehouden.

Den 30. Augustij wierden ter Vergaderinge gelesen bij Concepten van Procuratien voorsz. de Heeren haer Hoog Mog. Plenipotentiarissen die gesteldt sijn in Handen van de Heeren van Meynerdswijck, Mathenes ende Knuyt, gaende nae sijn Hoogheydt om met de selve te

worden gecommuniceert met ende nesses seckere andere hier voorsz. gheselbe elck Pointen by de Heeren Plenipotentiarissen gemoevert ende op het Papier geselbe.

De Heer Koorda ter Vergaderinghe Presiderende heeft aen haer Hoog Mogende gecommuniceert dat den acht-en-twintighsten Maey des Jaers 1643. de respectieve Provincien om rebenen ten selven tyde verhaelt / in bedencken is gheselbe / oft tot meerder supster van de Commissie naer Munster ende andere pregnante Consideratien op dat stuck loopende / niet goet en soude konnen gebonden worden / dat de Heer Graef Willem van Nassou Stadthouder van Hieslandt werde besocht / gecommuniceert / ende gheauthoriseert om als Supernumerair van weghen de Generaliteit de op-gemelte Commissie te helpen bekleeden ende uyt-boeren / ende dat daer op ghevolght was dat de Provincien van Gelderland, Zeeland, Wrecht, Vrieland, Over-Yssel; ende Stadt ende Lande, den twintighsten Februario deses loopende Jaers lesleden hadden geabteert / dat de op gemelte Heer Graef Willem van Nassou tot de voornoemde Commissie van wegen de Generaliteit als Supernumerair beneffens de Heeren Gedeputeerden uyt de respectieve Provincien / werde besocht ende gheauthoriseert / doch dat de Heeren Gedeputeerden van weghen de Provincie van Hollandt den voornoemden twintighsten Februario hebben verklaerdt noopende 't voorsz. Emplou van den meer-genoemden Heer Stadthouder niet ghereedt te sijn / ende alsoo den tijdt tot de ruyse by haer Hoogh Mogende geyrefigert nae Munster op de Negotatie van een generale ruste aldaer aengesteit / seer begost te naerden / soo heeft de gemelde Heer Koorda de Heeren Gedeputeerden van Hollandt verfocht / haer deses aengaende als nu Favorabelijck te willen verclaren. Van hebben de selve geantwoort hier op al noch niet ghereedt te sijn / waer op gedelibereert zijnde / is goet ghehouden te bescreken de op-ghemelde Heeren Gedeputeerden / van de meer-op-ghemelde Provincie van Hollandt / dat sy de saecke by de Heeren der selver Principalen op hunne naest aenstaende Staets-gewijse Vergaderinghe daer henen wilden dirigeren ende beleyden / ten eynde datse hun ten regarde van de voorsz. super-numeraire Commissie in den Persoon van den meer-ghemelden Heer Stadthouder met ende nesses de voorsz. selve andere Provincien oock Favorabelijck wilden verclaren.

Den 11. September is aen sijn Hoogheydt te Velde tot Waldem gheschreven ende besocht de moepte te willen nemen van te schryven aen de Marquis de Casfel Rodrigue Gouverneur Generael in de Nederlanden onder den Koningh van Castilien (dien Tijtel gaf men hem doen noch) tot Brussel om acht Paspoorten voorsz. de acht Heeren Plenipotentiarissen deses Staets te depescheren / consozm het generael by den Koningh self getkent den 19. November 1642. op dat de selve Heeren / niet konnende te gelijk ghereedt worden / niet behoefden d'een na d'ander te wachten.

Den 19. Septembrij hebben de Heeren van Mathenes ende andere / gheveest zijnde by sijn Hoogheydt om adbijs noopende de elf pointen die de Heeren Plenipotentiarissen den 25. Augustij hier te voorsz. gestelt / hadden ingegeven / gerappoortet 't geene volght op alle de selve pointen.

Rapport van sijn Hoogheyds Advijs.

Op het eerste is aen sijn Hoogheydt voorsz. gesteldt dat Consideratie was of ten opsighe van de Pretensie op Orange ghemaect door den Hartog van Longueville sijn Hoogheydt moghte sijn geinteresseert.

Ende of de verfogte qualiteit van Alcele alleen was gekomen van die Fransche Ambassadeurs van of sulck geschiede door begeren des Konings.

Advij van sijn Hoogheydt.

Dat het pretensie recht op Orange niet soude werden gedisputeert tot *Munster*. ende daerom niet behoefde te werden geconfidereert.

Dat de Colonel *d'Estrades* hadde ghetoondt aen zijn Hoogheyd den originelen Brief van de Cardinael *Mazarin* ten eynde om den Hartoge van *Longueville* te werden getraeteert *d'Altesse*.

Soo wanneer Sweeden, Venetia ende de Cheur Fursten alle Tracteren *d'Altesse* dan desen Staet niet alleen kan te rugghe blyven, dan dewijle de Cardinael *Mazarin* als Principael Ministre *d'Etat*, sulcx verfoecht door den Colonel *d'Estrades*, ende dat wegens den stijl van 't Françoysche Hof, sulcks wordt verstaen te gheschieden van weghen den Koningh, was daerom sijn Hoogheyd van advys dat men den Titul van *Altesse* aen den Hartoge van *Longueville* soude behooren te geven.

Op 't tweede Articule vernemen wat *Titus Venetia* doet geven dat door den Advocaet Grafwinckel zal worden vernomen by den Secretaris van den Venetiaenschen Ambassadeur, sijnde tot Amsterdam, hoe den Heere Ambassadeur van Venetia die selve Heeren Tracterde, dat sijn Hoogheyd op den Kinds - Doop van den Cheur - Vorst Phals is ghelast geweest van hare Ho: Mo: by schriftelijcke Acte te wijcken *uen Cheurversten*.

Op 't derde Articule, te doen niet minder nochte meerder als *Venetia*.

Op 't vierde Articule, worden niet ghehouden als Ambassadeurs.

Op het vijfde Articule, daer over te sprecken met *d'Ambassadeurs* van Vranckrijck, ende te doen als *Venetia* ende niet te wijcken eenighe Fursten ofte Princen maer te wijcken aen Ghekroonde Hoofden en aen *Venetia*.

Op 't sefte Articul, te doen als in den Text.

Op 't sevende Articul te esquiveren alle *Mediatores*, soo veel doenlijck, maer in voorvallende differenten by forme van discours te moghen verhalen aen de Françoysche of Venetiaensche Ministers 't voorvallende different, om te sien of den selvighen eenen voorslag doen van accommodement sonder te worden ghenomen als *Mediatores*.

Op 't achtste Articule, te Vergaderen in een publijck Huys *sine internuncio*: elcks te nemen een zijde van de Tafel aen die Spaensche te laten de keur van die Handt ende den voorgangh.

Op 't negende Articul, sich te reguleren met advijs van de Fransche Ambassadeurs, ende dat *Venetia* sulcks lichtelijck sal bekend maecken.

Op 't thiende Articul, is gedecideert in het ontwerp van die Pouvoirs ende die Pouvoirs van 't Jaer 1632. en 1609.

Op 't elfste Articul, dat apparentlijck die Spaensche fullen ghebruycken Françoysche Tale dan sich willende houden aen Spaensche Tale datmen dan sich houden sal aen Nederlandtsche Tale.

De Acte van indemniteyt ende Pouvoir sijn oock respectieve den 13. ende 17. Octobris vast gestelt als volgt.

DE Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, gelet hebbende op het verfoeck aen haer Ho. Mo. gedaen by de Heer *Bartholt van Gent* Heere van Loenen ende *Meynderwijck* Amptman ende *Dijckgraef* van Bommel, Tielre, ende Bommelerweerden, Gedeputeerde in onse Vergaderinghe uyt het Lidt van *d'Edelen* van die Provintie van Gelderlandt, (en voorts aen alle andere Heeren Extraord. Ambassadeurs en *Plenipot. mutatis mutandis*) als *Extraordinaris Ambassadeur ende Plenipotentiaris* van hare Ho. Mo. totte handelinghe omme eene generale ruste in de Christenheydt binnen de Stadt van *Munster* aen-gestelt, omme te hebben Acte van Indemniteyt van sijn persoon, gevolgh, Bagagie, ende Goederen, verklaren dat sy van wegen de Generaliteyt by alle middelen kosteloos ende schadeloos fullen houden den Persoon van den gemelden Heer van *Meynderwijck*, sijn gevolgh, Bagagie, ende Goederen, als haren *Extraordinaris Ambassadeur ende Plenipotentiaris*, tegens alle Arresten, Detentien, Saississementen, Gevanckenissen, ofte andere perijckelen, schaden, rove-

ryen, plunderinghen ende swarigheden, die hem te Water of te Lande, ghedyurende dese Commissie in 't gaen en komen over ende wederkeeren, ofte verblijven voor 't publijck ofte in 't particulier, gaende nae sijne Provintie soude moghen aengedaen worden, ofte overkomen, by wien ofte oock uyt wat oorsaecke 't selve oock soude mogen zijn, bedenckelijck ofte onbedenckelijck die alhier werden ghehouden voor ge-expressiert, ende dat dien volghende meer ghemelde Heer van *Meynderwijck*, des selsf gevolgh Bagagie ende Goederen daerjengens fullen worden geguarandeert, ende de contraventien ende swarigheden die hem souden mogen wedervaren, by alle weghen ende middelen gerepareert, oock voor goetraenghesien, gepresteert ende volkomen het gunt by den voornoemden Heer van *Meynderwijck*, sijn gevolgh ende aenkleven, ghedyurende de voorz. Ambassade tot sijne bevrydinge in 't werck ghesteldt ofte by andere tot des selsf ontlastinghe ende vergoedinghe daer inne ghedaen sal worden, onder verbandt van alle des Generaliteyts Goederen ende Inkomsten van dien eegene uytgeleyt, hoe die genaemt souden moghen worden, tot alsulcken volkomen verseeckertheydt contentement ende gherustheydt van den meer-ghemelten Heer als hy eenighints soude moghen vereytschen ende hem van noode wesen. Gedaen ter Vergaderinge van de Hooghemelde Staten Generael, in den Hage den 17. October 1645.

Acte van Pouvoir.

DE Staten Generael der Vereenigde Nederlanden. Allen den geenen die desen fullen sien ofte hooren lesen, *Saluyt*. Doen te weten; Also wy ons hier bevoorens by alle gelegentheyte met een opregte sincere wille ende intentie seer geneeygt hebben getoont, dat het langduygh Landt verderffelijcke ende bloedigh Oorlogh in de Nederlandtsche Provintien over vele Jaren verweckt, en vervolgens tot noch toe gecontinueert, ter neder geleyt soude hebben moghen werden, tot der selver Provintien ghemeene beste ende soulagement van de goede Ingefetenen van dien, ende dien volgens oock komen te vervallen ende te verdwynen de Oorloghen in andere verre af geleghen plaetsen ende Zeen die uyt den voorschreven Nederlandtschen Oorlogh jehghens onse wederpartye haren oorspronck hebben genomen, ende sijnde met onderlingh Accoordt uyt-gekofen de Stadt *Munster* in Westphalen tot een versamelinghe ende Handelinghe van een generale ruste in de Christenheyte, hebben voor goet geacht te noemen Personagien, dewelcke met alle Authoriteyt ende Volmacht fullen adfisteren de voorz. Versamelinghe ende Handelinghe om te helpen affopiëren den voorz. langduyghen Landtverderffelijcken ende bloedighen Oorlogh in de Nederlandtsche Provintien verweckt: Soo is 't, dat wy ons volkomenlijck betrouwende op de wijsheyt, voorlichtigheyde, ervarentheyte, intelligentie, getrouwigheyde ende yver tot den dienst der op-gemelde Vereenighde Nederlanden, van de Heeren *Bartholt van Gent*, Heere van Loenen, ende *Meynderwijck*, Amptman ende *Dijckgraef* van Bommel, Tielre ende Bommelerweerde, Gedeputeerde in onse Vergaderinghe uyt het Lidt van de Edelen van de Provintie van Gelderlandt, Heer *Johan van Matenesse*, Heer van *Matenesse*, *Riviere*, *Opmeer*, *Zousteveen*, &c. Gecommitteerde Raedt uyt *d'Ordre* van de Ridderfchap van de Edelen van Hollandt ende West-Vrielandt, hoogh-Heemraedt van Schielandt, Heer *Adriaen Pauw*, Ridder, Heere van *Heemstede*, *Hooghermilde*, *Ridtwijck*, *Nieuwerkerck*, &c. Eerste Presiderende Raedt ende Reecken - meester des Graeflickheys van Hollandt ende West-Vrielandt, Heer *Johan de Knuyt*, Ridder, Heer in oudt ende nieuw *Vosmet*, eerste ende representerende den Adel in de Staten ende Raedt van het Graefschap van Zeelant, Ordinaris Raedt van sijn Hoogheyd den Heere Prince van Orange, Heere *Godert van Reeden*, Heere tot *Nederhorst*, *Vreeland*, *Cortchoef*, *Overmeer*, *Horstwaert*, &c. Gecommitteerde in onse Vergaderinghe uyt de Ridderfchap en Edelen van de Provintie van Wtrecht, Heer *Françoys van Donia*, Heere tot *Hinnema* in *Hiellum*, Heer

Heer *Willem Ripperda*, Heere tot Hengelo, Bocxbergen, Boculoe, en Ruyffenborg, Gecommitteerde in onse vergaderinge uyt de Ridderfchap en Edelen van de Provincie van Over-Yffel, Heer *Adriaen Clant*, tot Stedum Heere van Nitterfum, respectieve Gedeputeerde in onse Vergadering, en Extraordinaris Ambassadeurs in Duytlandt, gevende de selve te famen ofte ten minften 't meerendeel van dien (by noodelijcke absentie of ongelegenheydt van d'andere) volkomen macht autoriteyt generael en speciaal bevel, om uyt den naem, en van onsent weghen in qualite van Plenipotentiarissen van desen Staet binnen de voorz. Stadt *Munster* te hooren en verstaen van de Heeren Plenipotentiarissen van den seer machtigen ende seer Excellenten Prince Don Philippe de vierde Koning van Spangien de openinghe van 't gene de selve Heeren Plenipotentiarissen van den voornoemden Koningh sullen aen-brengen, tot wegh-neminghe van de voorz. langduyrigen, Landverderffelijcken ende bloedigen Oorlog in de Nederlandsche Provincien verweckt, ende die daer uyt haren oorspronck jegens onse wederpartye in andere verre afgelegene plaetsen ende Zeen hebben ghenomen, ende dien volghens met de selve Heeren Plenipotentiarissen van den meer - genoemden Koningh treden in onderhandelinge ende tracteren, oock besluuten een goedt, vast, opricht, ende onverbreeckelijck Tractaet van ruste, ghelijck als ty Heeren Plenipotentiarissen van desen Staet tot den meesten dienst en verseeckeringhe van de Vereenighde Nederlanden der selver goede Inwoonderen, als oock van hare Geassocieerde en Geinteresseerden, in de voorz. langduerige respectieve Oorloghen sulden bevinden te behooren, ende hebben beloofst ende belooven midt desen ter goeder trouwen, ende onder Obligatie van ons ende onser Successeuren in 't generael ende particulier voor altydt goedt vast ende van waerden te houden 't gene by onse op-gemelde Heeren Plenipotentiarissen deses aengaende gheaccordeert ende beslooten sal worden, 't selve te ratificeren, onverbreeckelijck te onderhouden, ende doen onderhouden sonder daer jegens immermeer te doen, ofte gedooogen ghedaen te worden; in eenigher manieren directelijck ofte indirectelijck des ten oirkonde hebben wy desen doen Parapheren met onsen grooten Zegel doen zeghelen, ende by onsen Griffier doen teekenen in onse Vergaderinge, in 's Gravenhage den derthienden October seshien hondert vijfen veertigh.

Den 28. Octobris is eyndelijck vast ghesteldt de Instructie / ende werde met een gheresolueert uyt te schryven den algemeynen Vast en Brede-dagh; doch den tyd / alsoo de Plenipotentiarissen noch niet waren vertrokken / is niet gepassigeert.

Den 31. Octobris de Heeren Gedeputeerde van Zeelandt by den Heer van Meynderwijck, ter Vergaderinge Presiderende versoght sijnde hun te verklaren op de Instructie vooz de Heeren Plenipotentiarissen van wegen desen Staet gaende naer *Munster* / hebben geseght dat sy desen naer middagh ter loop / en soo veel de hoortheit des tijds heeft willen lijden / hadden gelezen ende geexamineert het geschijft ingestelt omme te dienen tot de voornoemde Instructie / ende het selve gheconsereert met de Resolutien ende Conclusien genomen ende ghesommeert uyt de in-gebrachte Advysen van de respectieve Provincien / op het gheschijft geintituleert stoffe ende ingredienten, &c. En dat sy vooz soo veel hun belangt (sonder nochtans te prejudicieren het gheboelen van de Heeren hunne mede Gedeputeerden teghenwoordigh noch absent zijnde / ende tot dit stuck specialijck oock geauthoriseert / beel min hunne Heeren Principalen te engagieren) niet anders hadden bevonden dan dat de voornoemde Instructie in sich was verbattende de substantie van de voornoemde Resolutien en Conclusien / ende dat soo veel belangt dat daer buyten is gaende / en niet namen het geene op eenighe Consideration by haer Ho. Mo. Plenipotentiarissen gemoveert / na voozgaende advies van sijn Voogheyt by haer Ho. Mog. geresolueert ende in de voornoemde Instructie geinsereert was; dat sy Gedeputeerde mede van hun selven ende sonder hunne Heeren Wede-Gedeputeerden oft Principalen te prejudicieren oft engagieren / al het selve soodanig hebben

geoordeelt te zijn / dat sy vertrouwen dat by hunne voornoemde Heeren Principalen / die noch dien werckelike Staets-gewijse vergadert waren / geen difficulte pt soude worden gemaect / hun daer mede te conformeren / en 't selve nebens andere Provincien te arresteren / in boeghen dat daer vooz in het afgaen van de Heeren Plenipotentiarissen naer *Munster* geen het minste retardement soude worden gebacht.

Doch dat sy Gedeputeerden van Zeelandt hadden gheremarqueert dat in het 115. Articul van de voornoemde Instructie / spreekende van het praeliminaire Tractaet van den eersten Martij 1644. met *Danckrijck* gemaect / een sekere bewuste 9. Articul daer op zijn te slexie hebbende / niet in soodanige positive termen was gesteldt / omme vooz de Heeren hare Ho. Mo. Plenipotentiarissen tot expresse last te dienen / als de Importantie van de selve / de intentie van de respectieve Provincien ende de resolutien in conformiteyt van dien ghenomen / het selve waren berepffschende.

Dat tot dien eynde sy Gedeputeerden van Zeelandt haer Ho. Mog. wel hadden willen rememoreren / dat soo wanneer van wegen haer Ho. Mo. eerst over het voornoemde praeliminaire Tractaet met de Heeren *Ambassadeurs* van *Danckrijck* in *Pandelinghe* was getreden / haer Ho. Mog. hadden verstaen / dat aen de voornoemde *Ambassadeurs* soude worden verklaert dat men van wederzijden de saecken met den gemeenen *Spandt* soude dirigeren tot het sluyten van een *Treves* vooz sekerer tijdt van *Jaren*: Item dat men sich van doen af wederzijds soude verbinden van gelycken te breecken ende wederom in *Oorloge* te treden / in geballe men *Danckrijck* ofte desen *Staet* quame te bespyngen en den *Oorlogh* aen te doen / doch als de voozs. Heeren *Ambassadeurs* daer op hadden laten verluypen / dat de *Kroone* van *Danckrijck* genoeghsaem geresolueert was tot het maecten van eenen vasten ende bondighen *Verde* / dat haer Ho. Mo. aen hun zijde hadden goet gebonden / dat by geschijfte souden werden ghestelt alle de redenen ende motiven dienende om *Danckrijck* te disponeren tot een *Treves* van lange *Jaren* / in cas desen *Staet* niet wilde komen tot een *Verde* / waer toe eenighe Provincien scheenen te inclineren.

Ende dewijle dese saecke soo by *Danckrijck* als desen *Staet* zijn difficultept soude komen te hebben (als zijnde de weynigh apparent dat sy beyde tot eenberley soogte van Tractaet soude konnen worden gedisponeert) dat haer Hoog. Mogende hadden goedt ghehouden / dat op *Panpiet* soude worden ghebracht een expedient / welck soude moghen dienen om *Danckrijck* te laten negotieren tot een *Verde* / ende desen *Staet* tot een *Treves*.

Welcken *Treves* / gelyck haer Ho. Mo. resolutie wel expresselijck was mede brengende / het effect van eenen *Verde* met den Koningh van *Spangien* soude hebben / geconsidereert dat de Tractaten met *Danckrijck* ende desen *Staet* van de *Jaren* 1634 en 1635. zijn mede brengende dat d'een of d'ander sonder gemeene bewilligingh geen *Vrede* of *Treves* vermacht te maken, welcke redenen ende niet namen het bewuste neghende Articul tot een expedient / ten sine voornoemt ingestelt zijnde.

Dat haer Hoog. Mog. wel expresselijck hadden verstaen dat de acht Articulen / uyt dewelcke het voornoemde *Praeliminaire* Tractaet was bestaende / met het voornoemde negende Articul soude werden geamplieert ofte wel dat daer na een secrete Articul apart soude werden gemaect.

Ende als d'Heeren *Ambassadeurs* van *Danckrijck* verklaerden op den inhoudten van het voornoemde negende Articul / ongelast te zijn / oock difficulteerden om consent te schryven / ende het selve te bekomen vooz ende aler op de acht Articulen van weghen desen *Staet* ratificatie soude werden verleent / dat wel hare Ho. Mo. de Heeren hunne Gedeputeerden hebben geauthoriseert tot sluyten ende teekenen van de voornoemde acht Articulen te mogen procederen.

Doch niet anders als met dien verstande / dat het bewuste neghende Articul soude werden gesteldt by gheschijfte / ende daer achter geboegt een schijfvelijck Verklarunghe / mede brengende dat in cas de aenfacinde

Waende Negotiatie tot Munster soo soude komen uyt te vallen / dat den Koningh van Franckryck niet onderlinge betwillingh soude maerken een Vrede / ende desen Staet een Creves / dat den Hooghgemelden Koningh den Vrede niet soude moghen sluyten vooz en aler dat desen Staet op het meer ghenoeemde Articul soude hebben contentement / ende dat het selve Articul met de voornoemde verklaringe nevens ende op de tepekeninge van het voornoemde Tractaet aen de Heeren Ambassadeurs soude werden overgelevert / niet byvoeginghe dat haer Ho. Mo. van haer zijde het daer vooz hielden / dat het meer genoemde negende Articul / de casus boozballende / in het Tractaet der acht Articulen was staende als ghescreert.

Welck geschijft ende verklaringe alsof d' Heeren Ambassadeurs van Franckryck hadden gedifficulteert oer te nemen / ende dat de bevoiren by den Heere van Oosterwijck sedert op haer Ho. Mog. last ende Instructie aenghetwent / niet hadden geoperceert / maer dat de afhandelinghe van het voornoemde neghende Articul tot Munster was geremitteert.

Dat de Heeren Staten van Zeelandt hunne Heeren Principalen / &c. in herende hunne eerste ende originele Intentie / ende de verklaringe in conformiteyt van dien van wogen haer Ed. Mo. tot meer malen / ende met namen den 27. Februarij 1644. ghebaen ende ten Register doen stellen / als noch verstanten dat het 3p Franckryck ende desen Staet te gelyck een Vrede ofte Creves quam aen te gaen / ofte wel dat by den eenen Creves en by den anderen een Vrede werde besloten / dat by expiraetie ofte Infractie van het Tractaet men te gelyck of gesamentlyck ghehouden soude zyn ten Oorlogh te komen / ende dat daeromme noodwendigh van woghen Franckryck het voornoemde neghende Articul moest werden geobtimeert.

Maer toe omme te kunnen geraecken sy Gedeputeerden van Zeelandt onder het welbehaghen van hunne Heeren Principalen van advyse waren dat de Heeren Ambassadeurs en Plenipotentiarissen van desen Staet in klaren precysen last by hunne Instructie ofte by resolutie apart behoort te werden gegeven / alle mogeliche debbooren aen te wenden / terstont op hunne aenkomst tot Munster aen de Heeren Plenipotentiarissen van Franckryck / dat het meer genoemde Articul / immers als nu / in het voorsz. praeliminaire Tractaet ghescreert / ofte by secreete Acte apart werde ghearresteert / en in geballe by hun 't selve niet konde worden te wege gebracht / dat 3p terstont haer Ho. Mo. daer van adberentie souden hebben te geven / om dan ver volgens ghebaen te worden het gene den dienst van den Landen bebonnen soude worden te bereytschen / sonder dat ondertussen tot eenigh beslyt van Tractaet met den Koning van Spangien soude mogen worden geprocedeert / en op dat de Heeren Ambassadeurs en Plenipotentiarissen van Franckryck niet souden mogen exciperen op defect van last / dat den Heer Ambassadeur Lier soude werden aengheschryven dat hy by het Hof van Franckryck met alle mogeliche bevoiren sonder tijdt verlies soude hebben te mopenneren / dat de ghemeide Heeren Ambassadeurs op het voornoemde negende Articul sustante last ende pouboir werde toe-gesonden.

Refererende voorsz. sy Heeren Gedeputeerden van Zeelandt hun verder tot de redenen ende motiven by hun mondelinge gheduceert omme te bewijzen dat 't voornoemde negende Point als op haer Ho. Mo. Iterative resolutie gefondeert / ende waer op de respectie Provincien immers Zeelandt, sich in het stuck van Handelinghe met den Spant hadden preciselyck behoort te werden geobtimeert / ende dat dooz het contracte van dien soude worden afgegaen de voornoemde Tractaten met Franckryck gemaecht / ende den verderen hooghgen ondienst van het Landt in de tegenwoozdige Conjuncture van tijden ende saecken betracht / ver soekende dat de andere Provincien alle het selve in behoorzijcke consideratie nemen / ende hun daer op vuchtbaerlyck souden willen verklaren.

Maer op gedelibereert ende by de Provincien gheadwifert wesen / is om de discrepantie van dien daer op een resolutie geballen.

Den 1. 2. ende 3. Nobembry by ende van woghen de Heeren van Zeelandt geurgeert zijnde op resolutie / ende siende dat het de ses andere Provincien gheliesbe daer by te persisteren / dat het Concept van Instructie ingesicte vooz de Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van woghen desen Staet gaende naar Munster / vooz gearresteert soude worden gehouden / hebben hun ghenootsaecht gebonden / volgens 't gene sy den 28. der verleden Maend hadden aenghenomen te doen / als nu te laten aen-tepeknen dat 3p de Resolutie ende Conclusie tot het arcesteren van de voornoemde Instructie ghenomen / ende alle het geene in gebolge van dien verder gedaen soude mogen werden / geenfins konnen acquiesceren / maer ter contrarie daer tegens wel expresselyck sijn protesterende / als sijnde de voornoemde saecke van soodanighen natuere dat volghens d' Arie ende Fundamentele maximen van desen Staet / daer oer by obtraclemminge geene Conclusie heeft konnen werden genomen / behalven dat vooz het arcesteren van de voornoemde Instructie by hunne Heeren Principalen op eenighe Articulen van de selve ende met namen het 115. Mentionerende van het Praeliminaire Tractaet den 1. Martij 1644. met Franckryck gemaecht / ende secker bewust neghende Articul daer op sijn reflexie hebbende / nopt eenigh advys ter Vergaderinghe van haer Hoogh Mog. is in gebracht.

Doch omme te betoonen d'oprechte intentie van hun Heeren Principalen / ende wogh te nemen alle nadereken ende ongesondeerde ombragie / als of haer Edele Mogende gempndt souden zyn / de Besendinge naar Munster te traineren / dat sy Gedeputeerden niet hadden willen ledigh staen nochmael (gelyck 3p op gisteren ende vergisteren iterativelyck hadden ghebaen) ronddelich te verklaren / ende by geschijfte oer te leveren / dat soo wannere het hondert ende vijftiende Articul van de voornoemde gheconcepierde Instructie soude sijn geamplieert ende ge-elucidert op den Doet ende in conformiteyt van het een ofte andere van de twee Projecten ten dien sine by den Heer Gziffier Musch uyt de advyzen van de respectie Provincien op het dampic ghebracht / ende by seg van de selve na resumptie ende suppareumptie gheappozeert / dat sy als dan van wogen hunne Heeren Principalen de voornoemde geconcepierde Instructie soo die light in alle hare Poincten en Articulen hun wel souden laten gheballen / ende vooz finalijck ende volkomentelijck gearresteert houden / om aen de Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen ter handt gesteldt / daer op by haer Ed. den behoorzijcken Edt ghebaen / ende de repse naar sijn Hooghheid / en ver volghens naar Munster sonder verder dilay aengenomen te werden.

Doch als de Heeren Gedeputeerden van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Overflant difficulteert souden maerken de voornoemde ampliatie ende elucidatie op het voornoemde 115 Articul absoluelyck aen te nemen / maer ter contrarie het essentieelste van dien / aen hunne Heeren Principalen souden willen refereren / ende dat daer dooz het bewuste negende Articul (sijnde van soodanige Impozantie ende soo essentieel als met veelvoudige en onwederleggelijcke redenen is betoont) in plaetse van als in het praeliminaire Tractaet met Franckryck gemaecht ghescreert / ende van de selve kracht / valent ende effect te houden / als de andere acht Articulen / gelyck alle de Provincien tot meer malen en met namen 26. 27. ende 29. Februarij 1644. hebben verklaert hunne ernstige intentie te wesen ter contrarie het voornoemde Articul los gemaecht van de Instructie geparateert immers niet albaer in genoegsame klare en positive termen soude werden gheseldt / maer alles tot nieuwe deliberatie werden verschooden / dat in sulcken geballe ende anders niet sy Gedeputeerden hun reene-mael ongelast ende on-equalificeert sijn vmdende tot het arcesteren van de meer ghenoeemde Instructie te gaen / maer genootsaecht sijn omme aen hunne Heeren Principalen / die binnen wepnigh dagen Staets ghelwys komen te vergaderen / rapport te doen / ende alles te laten tot haer Ed. Mo. resolutie ende dispositie.

Moghende wel lijden dat ondertussen de Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen hun naar het Uge

Leger verhoeghen / om de geconcipieerde Instructie metzaders de ampliatie ende elucidatie van het voornoemde 115. Articul met sijn Hoogheyt te communiceren en affsheyt te nemen / op dat haer Ed. wederkomst tot een sijnacel besluyt ende Arrest van alles gheprocdeert soude moghen worden / ende het selve ghebaen / ende anders niet / als dan de reyse naer Munster aen te nemen / versoekende dat dit alsoo in haer Hoog Mog. Register mach werden geïnserceert / om te dienen daer ende soe het behoort / welcke Registrature gheconferceert is.

Daer op hoor Provinciacel advijs by de Heeren van Hollandt ter Vergaderingh den 20. November is ingehaecht / dat de Instructie vooz de Heeren Plenipotentiarissen den 28. October voornoemt gearresteert soude zyn ende blyben van weerden / dat over het neghende Point aen-gheroert in het hondert en vijftiende Articul van de selve Instructie soude worden gheconferceert tot Munster, met de Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van Brancruyck en alle mogelycke debvooren en Officieren aldaer aengewent / om te bekomen den Inhoudt van het selve neghende Point / dat van gelijcken aen de Heer van Oosterwijck haer Ho. Mog. Ordinaris Ambassadeur in Brancruyck andermael soude worden geschreven / dat hy sulcx en daer 't behoort aldaer verder soude continueren in zyn voozgaende aengevangene pour suite, ten eynde dat d'opgemelte Heeren Ambassadeurs en Plenipotentiarissen van die Kroon moghen werden ghelast en geauthoriseert om in te willighen den Inhoudt van 't meer genoemde neghende Point / en in cas dat het effect van 't selve neghende Point niet en soude konnen werden bekomen / souden de Heeren haer Hoog. Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarissen sulcx aen haer Ho. Mog. hebben over te schryven om daer op te ontfanghen der selven naerderen last / en in allen gevalle met de Spaensche niet vermoghen te sluyten vooz en aler dat sy Heeren haer Hoog Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen desen naerderen last souden hebben bekomen / waer op gedelibereert zijnde hebben de Provincien van Gelderlandt / Utrecht / Vrieslant / Ober-Yffel ende Stadt en Landen haer hier mede geconformeert / doch wijdt het formieren van de Conclusie op dese saecke upt-gesteldt tot Dinsdagh naest-komende inctijds.

De gemelte Conclusie van dage te dage gediffereert wordende is eyndelijck den eersten Decembrijs vast gestelt : ende geresolveert dat de Heeren Plenipotentiarissen op Dinsdagh den 5. souden doen den Eedt op de Instructie ; oock haer Pouvoirs ende andere stukken ontfanghen / waer mede ende op den voozslag van Hollandt van den 20. Novembrijs oock de Heeren van Zeelandt haer hebben geconformeert.

Dinsdagh den 5. Decembrijs gekomen zijnde / is by eenige gemobereert / als of de Heeren Plenipotentiarissen eens den Eedt aen de Generaliteyt ghebaen hebbende / niet meer b:quaem souden zyn / om ter Vergaderingh te compareren. Daer na deliberatie is verstaen dat sich desen Eedt niet verder soude strecken ; als tot het ghetrouw uytvoeren van de Munstersche Besending / ende dat sy daer om niet souden verliesen hare Sessie ter Generaliteyt.

Daer nae de Heeren Plenipotentiarissen (exempt de Heer Knuyt, die noch niet was aengekomen) hebben tot het staben van den Eedt genomen Sessie op lage stoelen achter haer Ho. Mog. Tafel gestelt ; sulcx gedaen sijnde / is aen elck van de Plenipotentiarissen gegheben eene Coppe autentijck van de Instructie / ende aen de voozstemmende van de Heeren Plenipotentiarissen een-entwintigh stukken / volgens Inventaris by hem gheceertkent.

D' Instructie luydt als volghet.

Instructie van de Hoogh ende Mog: Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, voor de Edelle Gestrenge, Hooch-geleerde, Wyse, Voorlichtighe Heere *Bartholt van Gent*, Heer van Loenen ende Meynderwijck, Amptman ende Dijk-Graef van Bommel, Tielre ende Bommelerweerden, Gede-

puteerde in haer Ho. Mog. Vergaderinghe uyt het Lith van de Edelen van de Provintie van Gelderlandt, *Johan van Mathenisse*, Riviere, Opmeer, Soutveene, &c. Gecommitteerde Raedt uyt de Ordre van de Ridderfchap ende Edelen van Hollandt ende West-Vrieslant, hoogh Heemraedt van Schieland, *Adriaen Pauw*, Ridder, Heer van Heemstede, Hoogersmilde, Rietwijck, Nieuwerkerck, &c. Eerste Praesiderende Raedt ende Reeckenmeester des Graeffelijckheyds van Hollandt ende West-Vrieslant, *Johan de Knuyt* Ridder, Heer in oudtende nieuw Volmer, eerste ende representerende den Adel in de Staten, ende Raedt van het Graeffchap van Zeelandt, Ordinaris Raedt van sijn Hoogheyt den Heere Prince van Orangie, *Godert van Reeden* Heere tot Nederhorst, Vredelandt, Cortehoef, Overmeer, Horstweerd, &c. Gecommitteerde in haer Hoogh Mogende Vergaderinghe uyt de Ridderfchap ende Edelen van de Provintie van Utrecht, *Frans van Donia*, Heer tot Hinnema in Hielsum, *Wilhelm Ripperda* Heer tot Hengeloc, Boxbergen; *Boculoe* ende *Reussenborgh*, Gecommitteerde in onse Vergaderinghe uyt de Ridderfchap ende Edelen van de Provintie van Over-Yffel, *Adriaen Clant* tot Stedum Heer van Nittersum, alle te samen haer Hoogh Moghende Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen gaende op de Negociatie aengestelt binnen de Stadt *Munster* in Westphalen; tot het vinden van een generale ruite in de Christenheydt, waer nae zy haer ten regarde van dit subject van weghen de Staet der Vereenigde Provincien sullen hebben te reguleren.

I.

In den eersten verklarnd den voorsz. Heer Koningh dat hy te vreden is te tracteren, met de voorsz. Heeren Staten Generael van de Vereenighde Provincien in qualiteyt, ende als de selve houdende voor vrye Landen, Provintien ende Staten, op dewelcke hy niet en pretendeert ende te maecten met haer ghelijck hy doet by dese jegenwoordige een *Bestandt*.

I I.

Ende sullen de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarissen niet toe staen ofte gedooghen dat het bovenstaende point in dispute ofte controversie werde ghetrocken by de Plenipotentiarissen van den Koningh van Castilien, maer zal het selve moeten verblyven, ghelijck het nu leydt.

I I I.

Men sal den Koningh van *Castilien* geven den Titul van Koningh van *Spagnien*, al cer men ten oorsaek van dien de handelinghe, tot *Munster* aen te stellen, soude breken ofte op-schorten.

I V.

De conditien daer op het voorsz. Bestandt soude mogen oft konnen beslooten worden, volghen hier nae beschreven ende verklaert.

V.

Te weten dat 't voorsz. *Bestandt* sal wesen, goedt, vast, getrouw en onverbreeckelijck, ende voor egeenen minderen tijdt, als *twalf Jaren*; geduyrende, dewelcke wesen sal ophoudinghe van alle Acten van Vyandtschap van wat fatioen dat die zy, tusschen de voorsz. Heeren Koningh ende Staten Generael soo ter Zee, andere Wateren als te Lande in alle hunne Koningrijcken, Lantschappen, Landen, ende heerlijckheden, ende voor alle haerluyder Onderfaten ende Inwoonderen, van wat qualiteyt ende conditie die sijn, zonder uytsonderinghe van plaetsen ofte perloonen.

V I.

Doch sullen de Heeren Plenipotentiarissen van weghen haer Hoog Mog. verdacht zyn, dat by besluyt ende Succes van *Tractaet van Bestant* den precysen tijt in het bovenstaende Articul aengeroert werde uyt-gedruckt ende gelimiteert, die in allen gevalle niet korter en sal moghen sijn, als *twalf Jaren*.

V I I.

Een yegelijck sal behouden ende datelijck ghebruycken, die Landtschappen, Steden, Plaetsen, Landen, ende heerlijckheden, die hy jegenwoordigh houdt ende besit, zonder daer inne getroubleert ofte belet te worden, in wat manieren dat het zy, terwijl geduerende 't voorsz.

't voorſz Beſtant, daer onder men verſtaet te begrypen die Vlecken, Dorpen, Gehuchten ende platte Landen die daer van dependeren

VIII.

Ende dienvolgens wert wel ende te recht verſtaen dat de *Meyere van 's Hertogenboſch*, als van deſelve Stadt dependrende, aen deſer zyde behoort ende moet volgen.

IX.

Ende hebben de Heeren Ambaſſadeurs van den Koning van Vranckryck ende die van Groot Brittangien, beyde onſterfelijkker Memorie ten dage van haer beſluit van de voorgaenden Treves ghedaen de navolgende verklaringhe op het bovenſtaende Articul, gheleyck het in den ſelven voorgaenden Treves ſtaet geinſeert.

X.

Nous ſoubignes Ambaſſadeurs des Roy Tres-Chretien & de la Grande Bretagne, Certifions à tous qu'il appartient. Que par l'Article troiſieſme du Traitté fait ce jourd' huy entre les Deputés des Sieurs Hrchiducs & Eſtats Generaux des Provinces Unies; On a entendu d'une part & d'autre & nous l'avons ainſi compris, Que tout ce que leſdits Sieurs Eſtats, tiennent en Brabant & en Flandres, auſi bien qu'és autres Provinces dont ils jouiſſent, leur doit demeurer en tous droits de Superiorité, meſme le Marquiſat de *Bergues ſur le Zoom*, les Baronnie de *Breda Grave* & ce qui y eſt joint & uny avec tous les Bourgs, Villages, Hameaux, & Territoires, dependante Certiffions, les Deputés deſdits Siurs Archiducs avoir conſenté & accordé tout ainſi leſdits Sieurs Eſtats & leurs ſubjects ne pourront trafiquer aux Ports, Liux & places tenues par le Roy Catholique aux *Indes*, s'il ne le premet, qu'il ne ſera loſſible non plus à ſes ſubjects de Trafiquer aux Ports, Lieux & places que tiennent leſdits Sieurs Eſtats leſdits *Indes*, Si ce n'eſt avec leur permiſſion. Et outre ce que les Deputés deſdits Sieurs Eſtats ont déclaré pluſieurs fois en noſtre preſence, & des Deputés deſdits Siurs Archiducs, ſi on entendend ſur leurs Amis & Alliés eſdits Pays, qu'ils entendent les ſecourir & aſſiſter, ſans qu'on puiſſe pretendre la Treſve eſtre entrainée ou violée à cét occaſion.

Fait à Anvers le 9. jour d'Avril 1609.

Eſtoit ſigné

P. Iannyn, Elye de la Place, Ruſſi, Ri: Spencer, Rodolphe Winwood.

X.

WY onder-getekende Ambaſſadeurs van de Chriſtelijckite Koningh, en van de Koning van Groot Brittangien, certificeeren aen alle de ghenen, die dit ſal aengaen, dat door het derde Articul van 't Tractaet, deſen dagn gemaect, tuffchen de Gedeputeerden der Heeren Aertz-Hertogen, en der Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, men verſtaen heeft, en wy het dus begrepen hebben, dat al 't geen, 't welck de geſeyde Heeren Staten in Brabant en Vlaenderen houden, ſoo wel als in d'andere Provintien, die ſy beſitten, aen hen ſal blyven in alle rechten van Superioriteyt, ja ſelve het Marck-graefſchap van *Bergen op den Zoom*, de Baronnyen van *Breda, Grave*, en al 't geen, dat daer aengevoegt en aen vaſt is, met al de Dorpen, Vlecken, Gehuchten en Landeryen, die daer aen dependeeren. Wy certificeeren oock dat de Gedeputeerden der geſeyde Heeren Aerts-Hertogen geconſenteert en veraccordeert hebben dat, gelijk de geſeyde Heeren Staten, en hun onderſaten niet ſullen mogen handelen in de Havenen en plaetſen, ingehouden door de Catholijcke Koning in d'*Indien*, ſoo hy 't niet toelaet, het oock niet geoorloft ſal zijn aen ſijn onderſaten te handelen in de Havenen en plaetſen, die de geſeyde Heeren Staten in de geſeyde *Indien* inhouden, 't en zy met hun permiſſie en toelatingh. Wyders, dat de Gedeputeerden der geſeyde Heeren Staten veel-mael hebben verklaert in teghenwoordigheyt van ons, en van de Gedeputeerden der geſeyde Heeren Aerts-Herto-

gen, ſoo men yets teghen hun Vrienden en Bondtgenooten in de geſeyde Landen voorneemt, dat ſy verſtaen dat ſy hen willen helpen en byſtaen, ſonder dat men kan pretendeeren dat by deſe gelegentheyde de Treves gebroken of gevioléert is.

Gedaen t'Antwerpen, op den negenden van April, 1609.

Was geteekent

P. Iannyn, Elye de la Place, Ruſſi, Ri: Spencer, Rodolphe Winwood.

XI.

De Onderſaten ende Inwoonders van de Lantſchappen van de voorſz Heeren Koningh ende Staten, ſullen geduyrende dit Beſtant alle goede Correſpondentie ende Vriendſchap te ſaemen hebben, ſonder te ghencken die offentien ende ſchaden die ſy luyden hier vooren hebben gheleden; ſullen oock moghen komen ende blyven in de Landſchappen, d'eene van de anderen, ende daer doen hare Traffijcq ende Commerctien in alle verſeekertheyt, ſoo ter Zee, andere Wateren, als te Lande; 't welck nochtans de voorſz Heer Koningh verſtaet te weſen gereſtringeert ende gelimiteert aen de Koninckrijcken, Landſchappen, Laaden ende Heerlijckheden, die hy hout ende beſit in Europa ende andere plaetſen ende Zeen alwaer die Onderſaten van de Koningen ende Princen, die ſijn vrunden ende Geallieerden zijn, hebben de voorſz Traffique by onderlinge bewilliginghe; ende aengaende die plaetſen, Steden, Ports ende Havenen, die hy hout buyten de voorſz Limiten, dat de voorſz Heeren Staten ende hare Onderſaten daer niet en ſullen mogen exerceren eenige Traffique ſonder expreſſe toelatinge, van de voorſz Heere Koningh. Wel ſullen ſy lieden de voorſz Traffijcq moghen doen (indien hun lieden ſulcx goetdunct) in de Landen van alle andere Princen, Potentaten ende Volckeren, die 't hen lieden ſullen willen toelaten, (oock buyten de voorchreve Limiten) ſonder dat den voorſz Heere Koningh ſijnde Officier ende Onderſaten, die van hem dependeeren, ſullen doen eenig belet uyt dier oorſaecke aen de Princen Potentaten ende Volckeren die hen luyden d'ſelve hebben toegelaten ofte ſullen toelaten, noch van gelijcken aen hen luyden noch aen den Particulieren metten welcken ſy luyden gedaen hebben ende doen ſullen de voorſz Traffique.

Deſe twee volghende Articulen werden den veertienden Octobris ſeftien hondert vyf en veertigh gheleyck uyt het Concept van Inſtructie: ende wanneer ende hoe de Heeren Plenipotentiariſen op dat ſtuck namaels ſijn geïnſtruceert ſal 't ſijner tydt volgen.

XII.

Ende wat belanght het tweede Lith van het ſolve Articul wert tot elucidatie van dien poſitive ment geſtelt dat de *Caſtilianen* ſullen blyven by haer Vaert in loodanighe voeghen als ſy deſelve in Ooſt-Indien alnoch hebben, ſonder hun verder te mogen extenderen, ſoo datſe oock uyt Portugaels *Indien* ſullen moeten blyven, ſonder aldaer te mogen Handelen, gelijk oock mede de Inghelſtenen deſer Landen haer ſullen onthouden van de Frequentatie van der *Caſtilianen* als oock Portugijſche Ooſt-Indien.

XIII.

De Navigatie en Traffijcq op beyde de *Indien* reſpectivelijck ſullen worden gemaintineert volgens en in Conformité van de Oſtroyen daer toe albereyts gegeven ofte noch te geven, en tot yſekerheyt van dien ſal ſtrecken het te maken Tractaet en de Ratificatie ten wederzyden uyt te brengen, en ſullen daer onder begrepen worden alle Potentaten, Natien en Volckeren, waer mede haer Ho. Mog.

ofte die van de West-Indische Compagnie van harent weggen binnen de Limiten van haer Octroy in Vriendfchap ende Alliantie staen, ende sal dese Compagnie haer handel ende Traffiq in alle plaetsen binnen de Limiten van 't Octroy, aen hun by haer Ho. Mog. gegeven, mogen bevorderen daer den Koning van Castilien geen Casteelen, Jurisdicchien, noch gebiet en heeft, en dat met alfulke Koopmanschappen, Waren, Slaven, en andersins, als die van de voorn. Compagnie te rade sullen vinden: ende en sullen de Onderdanen van de voorsz Koning van Castilien geenints vermogen te Varen of Handelen in eenige Havens ofte Plaetsen daer de West-Indise Compagnie in den naem van haer Ho. Mog. eenige Casteelen, Forten, Gebiet, of Loges is hebbende, ten sy sake dat *vice versa* gelijke Handelingen by de Castilianen aen de voorsz Compagnie werde vergunt in alle quartier en Plaetsen onder den voorsz Koning van Castilien behoorende; En dat in so danc gelegentheit die een of de ander geen swaerder belastingen sullen mogen werden opgeleght als de Inwoonders van de respectie plaetsen sijn betalende, ende sal een yder oock foodanige Steden, Casteelen, Stercken, Handel ende Landen in West-Indien ende Brasil blyven besitten ende gauderen als ten inganck van het te maken Tractaet sal bevonden worden den eenen of den anderen te competeren. Ende sullen de Bewinthebbers soo van d'Oost als West-Indische Compagnie deser Landen als oock de Ministers hooge als lage Officieren, Soldaten en Bootgesellen, in actuelen dienst van d'een of de ander der voorsz twee Compagnien wesende, als oock die uyt derselver respectie dienften soo hier te Lande als in 't district van de opgemelde Compagnien al noch continueren, en na desen noch ge-employeert mochten worden, vry en onbekommerd sijn en in alle de Landen staende onder de gehoorsamheyt van den Koning van Castilien in Europa mogen reysen, handelen en wandelen als alle andere Ingezetenen van desen Staet, ende indien de Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs mochte voorgeworpen worden eenighe Consideratien contrarie 'tgeene dat hier boven staet ge-expresteert, sullen daer van advertentie hebben te geven aen haer Ho. Mog. die alsdan daer over souden communiceren met de Bewinthebberen van d'eene of d'ander Compagnie, of oock beyde sulcx aengaende.

XII.

Dit voorsztaende Articul wordt bevonden twee ledigh te sijn, ende wat aengaet het eerste Lidt van dien wordt gelaten soo het leyf.

XIII.

De Navigatie ende Traffiq op beyde Indien respectievelijck sullen worden gemainteneert.

XIV.

Ende terwylen noodigh is een goeden langen tydt om 't adverteren den genen die buyten de voorszcreve Limiten mer macht ende Schepen sijn, om te desisteren van alle Acten van Hostiliteyt soude geaccordeert dienen te worden, dat het *Bestant* binnen de Limiten van het Octroy hier bevoorens aen de Oost-Indische Compagnie deser Landen verleendt niet eer en soude beginnen, dan een laer na dato van het besluyt van het voorn. Bestant, ende wat belanght de Limiten van het Octroy hier bevoorens geaccordeert aen de West-Indische Compagnie dat het *Bestant* aldaer niet eer soude beginnen dan een half jaer na dato als vooren, wel verstaende dat indien het advys van weggen 't publijck ten wederzyden van 't meergenoemde *Bestant* binnen de voorszcreve respectie Limiten eer kan wesen, dat van als de Vyandtschap daer ophouden sal, maer indien na de voorszcreve tydt van een jaer ende half jaer respectie binnen de voorsz respectie Limiten der voorsz Octroyen eenighe Acte van Hostiliteyt daer sal sijn gedaen, de schade sal sonder uytstel worden gerepareert.

XV.

Op de substantie van twee naest voorsztaende Articulen hebben de Heeren Ambassadeurs van den Alder-Christelijcken Koning en die van Groot Brittangie onsterfelijcke Memorije den lesten Marty in het laer 1609. gedaen de navolgende verklaringe.

XVI.

Nous Ambassadeurs des Roys *Tres-Christiens* & de la

Grande Bretagne, & nous Deputés de Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays Bas, Certiffions par ces presentes, qu'estans ce jour d'huy dernier du mois de Mars 1609. assemblez en cette Ville d'Anvers, avec les Sieurs Deputés du Roy Catholique & des Serenissimes Archiducs *Albert & Isabella*. grand differant se seroit meu pour les commerces des *Indes*, que les Deputés desdits Sieurs Archiducs vouloient bien consentir de gré à gré au nom dudit Sieur Roy, es mots & termes conteneus es Articles quatre & cinquieme de la Trefve, qu'ils diroyent n'estre suffisans pour exposer ledit Commerce en ce que mention expresse n'y fut faite des *Indes*, dont ils s'abstenoient d'user pour certains respects, qui ne font d'aucun prejudice auxdits Sieurs les Estats, mais regardent seulement le contentement particulier dudit Sieur Roy, qui entend les en laisser jouir par eff. & en toute liberté pendant la Trefve, sans y donner aucun empeschement soit à leurs subjects & à ceux qui traffiqueront avec eux, ou eux Princes & peuples qui leur permettront ledit Traffiq en leur pays; Ce que toutesfois Nous Deputés desdits Sieurs les Estats, ne voulions accepter, requerans que les *Indes* fussent nommement exprimés, & l'Article couché si intelligiblement, qu'il n'y eust aucune ambiguité ny pretexte pour y faire difficulté à l'advenir. Ayans lesdits Deputés, tant des Archiducs que des Estats priez Nous Ambassadeurs des Roys *Tres-Christiens* & de la *Grande Bretagne* qui estions presens à leur dispute, de vouloir ayder à composer ce differant, comme avions fait ceux advenus es autres Articles du Traitté, à quoy nous serions volontiers employé essayans de persuader aux Deputés des Archiducs de faire l'expression dont ils estoient requis, puis qu'en la subsistence de la chose ils estoient d'accord & affirmoyent avec grands Serments, que ledit Sieur Roy d'Espagne avoit accordé iceluy commerce de bonne foy, & en intention de n'y jamais contrevenir, remonstrans d'autre part aux Deputés des Estats qu'ils avoyent aussi subject de se contenter de l'expressien contenué auxdits Articles quatre & cinquieme comme estans suffisans, sans qu'il soit besoin d'y adjouster ce qu'ils desirent de plus: mais les uns & les autres perseverans en leur opinion, en sorte que ledit Traitté sembloit devoir estre rompu à cét occasion; Enfin nous Deputés desdits Sieurs Estats aurions déclaré estre contens d'accepter lesdits Articles pourveu que lesdits Sieurs Roy *Tres-Christien* & de la *Grande Bretagne*, ci-devant priez de la part des Estats de se vouloir rendre guarands de l'observation de la Trefve avec assurance de leur secours en cas d'Infraction consentent de s'obliger spécialement pour l'observation dudit Commerce comme promis & accordé par lesdits Articles aussi valablement, que si le mot des *Indes* y estoit exprimé, ce que les Deputés des Archiducs auroient de-rechef déclaré estre veritable; Et que ledit Sieur Roy entendoit garder de bonne foy ce qu'ils promettoient en son nom, & nous Ambassadeurs fusdis promis & consenti à cét occasion de faire iceluy Traitté de Garantie en la suldite pour estre bien informés que leurs Majestés auront Majestés auront agreable, tout ce que ferons, pour parvenir à la Conclusion de ladite Trefve, dont les Deputés des Estats se sont contentés, & ont par effect arresté de clurre le Traitté d'icelle Trefve, ce qu'ils n'eussent autrement fait, ayans ensemblement Nous Ambassadeurs fusdis & Deputés des Estats, dressé & signé le present Acte, que certiffions & affirmons à tous qu'ils appartient d'estre veritable sur nostre foy & honneur.

Fait à Anvers les an & jours susdit.

Estoit signé,

P. Ioannijn, Elye de la Place, Russi, Ri: Spencer, Redolphe Winwood, Guillaume Loicis Comte de Nassau, W. de Brederode, Cornelis van Gent, Johan van Oldenbarnevelt, R. Malderie, G. v. Renesse, G. Hillama, Johan Sloeth, Ab. Coenders.

XVI.

Wy Ambassadeurs van de *Christelijcke* Koningh, en van de Koning van *Groot Brittangie*. en wy gedeputeerde

van de Nederlandsche Vrede-handelingh. 207

van mijn Heeren de Sataten Generael der Vereenighde Nederlanden, certificeren door dese tegenwoordigen dat terwyl wy desen dag, de leste van de maent, in 'tjaer 1609 in dese Stadt van Antwerpen vergadert, met de Heeren Gedeputeerden van den Catholijcken Koningh, en der Serenissime Aerts-Hertogen, *Albertus* en *Isabella*, een groot verschil ontfaan en geresen sou zijn om de commercie en koophandel der *Indien*, die de Gedeputeerden der gesejde Heeren Aerts-Hertogen wel willen contenteren gewillighlijck in de naem van de gesejde Heer Koningh, in de termen en woorden, begrepen in 't 4 en 5 Articul van de Treves, die sy seyden niet sufficient te zijn om de gesejde Commercie te verklaren, vermits'er geen expresse mentie van *d'Indien* was gemaect, daer af sy sich onthielden te gebruycken, om sekere respecten, die van geen prejuditie en nadeel zijn aen de gheseyde Heeren Staten, maer alleenlijck betreffen de particuliere contentement en vernoegingh van de gesejde Heer Koningh, de welck verstaet hen die te laten gebruycken by effect en met'er daet, in alle vryheyt, gedurende de Treves, sonder daer in eenige verhandeling te geven, 't sy aen hun onderfaten, en aen de genen, die met hen sullen trafiqueren en koophandel doen, of met hun Princen en volken, die de gesejde Trafick in hun Landt aen hen sullen toelaten: 'twelck nochtans wy, Gedeputeerden der gesejde Heeren Staten, niet wilden aanneemen, verfoeckende dat *d'Indien* voornamelijck fouden uytgedruckt zijn, en dat men 't Articul soo klaer sou stellen dat'er geen twyfelachtigheyt noch schijn was om voor 't aenstaende eenige swarigheyt daer in te maecten. Hebbende de gesejde Gedeputeerden, soo wel der Aerts-Hertogen, als der Staten, ons gebeden, Ambassadeur van de *Christelijcke* Koning, en van de Koning van *Groot Brittanje*, die by hun verschil tegenwoordigh waren, dat wy dese twist souden willen helpen beslechten, gelijk wy met de geenen gedaen hebben, die in d'andere Articulen van 't verdragh voorgekomen zijn. Daer toe wy ons gaerne lieten gebruycken, pogende de Heeren Gedeputeerden der Aerts-Hertogen t'overreden tot het doen van d'expresse ende uytduckinge, daer toe sy versocht waren, dewijl sy in de substantie van de saeck eens waren, en met hooge Eeden bevestighden, dat de gesejde Heer Koning van Spangien dese Koophandel getrouwelijck had veracordeert, met intentie van nimmer daer tegen te doen, vertoonende van d'andere zyde aen de Gedeputeerden der Staten, dat sy oock oorfaeck hadden om sich te vernoegen met d'expresse en uytducking, begrepen in 't gesejde vierde en vyfde Articul, als sufficient zijnde, sonder dat het nootfaekelijck is het geen, dat sy meer begeeren, daer by te voegen. Maer sy bleven beyde soo stijf by hun opinie, dat het scheen dat het gesejde Tractaet om dese oorfaeck gebroken sou worden. Eyndelijck hebben wy Gedeputeerden der gesejde Heeren Staten verklaert vernoegt te zijn mer de gesejde Articulen aen te nemen, behoudens dat de gesejde Heeren, de *Christelijcke* Koning, en de Koning van *Groot-Brittanje*, hier voor gebeden van wegen de Staten, sich willen beschermers maken van d'onderhoudingh van de Treves, met verskeringh van hun secours en bystandt in cas van infractie en brekingh, consenteeren tot sich speciaelijck te verplichten tot d'observatie en onderhoudingh van de gesejde Koophandel, als beloof en geacordeert door de gesejde Articulen, soo krachtig en vast, als of de naem van *Indien* daer in uytgedruckt was, 'twelck de Gedeputeerden der gesejde Aerts-Hertogen weer verklaert fouden hebben waerachtigh te zijn, en dat de gesejde Heer Koningh verstontd getrouwelijck te bewaren 't geen sy in sijn naem beloofden. En wy voorgenoemde Ambassadeurs hebben beloof en geconsenteert in dese gelegentheyt dit Tractaet van Garantie en beschermingh te maecten in de gesejde forme, om wel geïnformeert te zijn dat hun Majesteiten aengenaem sullen hebben al 't geen, dat wy sullen doen, om tot het beslyt van de gesejde Treves te geraecken, daer mede de Gedeputeerden der Staten sich hebben vernoegt, en met'er daer gearrestert hebben het Tractaet van dese Treves te sluyten, 'twelck sy andersints niet gedaen fouden hebben, hebbende gesamentlijck wy voorgenoemde Ambassadeurs, en Gedeputeerden der Staten ghemaect en gerekent dese tegenwoordige Acte, die wy certificeeren en bevestigen,

aen alle, aen welcken het sal behooren, waerachtigh te zijn, 'op onse eer en trouw.

Gedaen t'Antwerpen, ten voorgenoemde dagh en jaer.

Was geteekent.

P. Iannyn, Elye de la Place, Ruffi, Ri: Spencer, Rodolphe WinWood, Willem Lodewijck Graef van Nassou, W. van Brederode, Cornelis van Gent, Iohan van Oldenbarnevelt, R. Maldere, G. v. Renesse, G. Hillama, Iohan Sloeth, Ab. Coenders.

XVII.

De Onderfaten ende Inwoonders van de Landen van den voornoemden Koningh en de Staten, doende Traficque in de Landen d'een van d'andere, en sullen niet gehouden wesen te betalen meerder Rechten ende Impositien als de eygen Onderdanen respectie, inwoegen dat de Ingesetenen ende Onderdanen van de Geunieerde Provintien sullen sijn ende blyven ge-eximeert van seekere twintigh percento, ofte oock dierghelijcke mindere, meerder, ofte oock andere Impositien die den Koning van Castilien geduyrende den voorgaenden Treves geheven heeft, ofte noch geduyrende het Bestant soude willen heffen op de voornoemde Ingesetenen ende Onderdanen van de Geunieerde Provintien, ofte tot laste van deselve boven of meerder als op sijn eygen Onderfaten.

XVIII.

Doch in cas het voornoemde point in voeghen hier boven gestelt van den voorz Koningh van Castilien niet en soude konnen werden geobtimeert, sullen de Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarijen alvoorrens daer op met den Vyandt de begonnen Handelinghe af te breecken, daer van rapport moeten doen door een ofte meer uyt haer middel af te fenden ende nader laste te ontfangen.

XIX.

De Heeren Koning ende Staten en sullen buyten haer respectie Limiten van de passerende Goederen noch te Water noch te Lande gene inkomende, uytgaende ofte andere lasten ontfangen.

XX.

Die Onderfaten van de Heeren Koningh ende Staten sullen reciproquelijck in de Landen die eene van den anderen genieten haren ouden Vrydom in de Tol-rechten, daer van sy-luyden voor den aenvanck van de Oorloge in Vredelijcke possessie sijn geweest.

XXI.

De Frequentatie, Conversatie ende Commerciën tusschen de respectie Onderfaten en sal niet mogen belet, ende daer eenighe beletselen souden moghen komen t'ontfaan, deselve sullen datelijck afgedaen moeten worden.

XXII.

Ende sal den Heer Koningh van den dagh af dat het Bestant sal worden geslooten doen cesseren op den *Rhijn* en *Malle* de lichtighe van alle Tollen die voor dato van den Oorloge sijn gheweest onder het ressort ende district der Vereenighde Nederlanden, namentlijcken mede van den *Tol van Antwerpen* noch elders van weghen de voorz Koningh sal worden ontfangen, behoudelijck en op Conditie dat die Heeren Staten van Zeelant reciproquelijck van den voorz dagh af tot haeren laste sullen nemen, ende eerst van alsdan betalen die laerlijcxse Rentten, die op den voorz *Tol van Zeelands* voor den Iare vyfthien hondert twee-en-seventigh sijn beset en daer af de Proprietarijen en Rentheffers voor dato vande voorz Oorloge in Possessie ende ontfangh sijn geweest, soo oock van gelijcken sullen doen die Proprietarijen van de voorschreve andere Tollen.

XXIII.

Het wit ghesoden *Sout* uyt dese Landen komende in de Landen van de voorschreve Heer Koningh van herwaerts over en sal niet moghen verboden, nochte hooger als het grof Zout belast, maer met egale lasten ten weder-zyden moeten beswaerd worden ende blyven.

XXIV.

De Revieren de *Schelde*, Item de Canalen van 't *Sas*, 't *Swijn* ende andere Zeegaten daer op responderende, sullen van de zyde van de Heeren Staten geslooten worden gehouden, geduyrende den tydt van het Bestant.

XXV.

De Schepen ende Goederen komende in ende uyt de Havens van Vlaenderen respectie sullen met foodanige Impositien ende andere lasten by den voorz Heer Koning moeten beswaert worden ende blyven als de Goederen de *Schelde* ende de andere Canalen in het bovenstaende Articul begrepen in 't op ende afgaen respectie beswaert worden, gheduerende den tydt van het Bestant.

XXVI.

Ende even verre dat op de Stepulatie vande twee naest voorstaende punten swarigheyt soude mogen gemoveert worden aen de zyde van de Plenipotentiarisen van den voorz Heer Koningh, en sullen de Heeren Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. de voorz twee punten niet mogen laten gliffieren, maer daer op blyven insiteren en hun wedervaren aen haer Hoogh Mog. overschryven om daer op resolutie t'ontfangen.

XXVII.

In cas aen de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen voorghedraghen mocht worden, een ofte meer punten Concerneerende d'admissie van de publijcke exercitie van de *Roomsche Religie*, sullen het selfde plat afflaen, en in geenen deele admitteren eenighe de minste propositie ofte stipulatie vande Vyandt ten regarde van de *Papisten* ghehoorende onder 't ressoit van desen Staet, ende sullen de ghemelde Heeren haer Hoogh Mogende Extraordinaris Ambassadeurs sorghe moeten draghen ten eynde de Kercken (en Platten Lande soo in de Baronnie van *Breda*, Marquisat van *Berghe* en elders moghen wesen voor de Ghemeene van de Gereformeerde Religie, ende werdt de meer ghemelde Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen mits desen expresseghelyk ghelast geene *dispensatie* ofte *moderatis* by occasie van de aenstaende Handelinghe tot *Munster* toe te staen ten regarde van de Placcaten van desen Staet jehghens de *Paugetinde*.

XXVIII.

De Onderfaten ende Inwoonders van de Landen van de Heeren Staten sullen hebben deselve verseeckertheyt ende vryheyt in den Lande van de voorz Heer Koning, die geaccordeert is aen de Onderfaten van den Koningh van *Groot Brittanien* by het Tractaet van Vrede, ende die secreete Articulen ghemaect met den Conneftabel van Castilien daer aen om kortheyts wille gerefereert wordt.

XXIX.

De voorz Heer Koningh sal metten eersten doen versien, dat bequame eerlijcke plaetse geordonneert worden tot begravinge der Lichamen van den genen die van de sijde der Heeren Staten onder het gebiet van den voorz Koningh komen te overlyden, ten minsten in de Provincien ende Landen van herwaerts over.

XXX.

De Ingefetenen en Onderdanen van den voorz Heer Koningh binnen dese Landen komende sullen haer ten respecte van de Publijcquen Godts-dienst moeten dragen ende comporteren in alle modestie, sonder met woorden ofte wercken eenigh schandael te moghen gheven, nochte lasteringen spreekken.

XXXI.

Die Koopluyden, Schippers, Piloten, Scheeps-volck, haer Schepen, Koopmanschappen, Waren ende andere Goederen haer toebehoorende, sullen niet moghen aengeheslagen nochte gearresteert worden, 't sy in kracht van eenigh bevel generael ofte particulier, ende voor wat saecke dattet sy van Oorloge ofte andersints, selfs niet onder pretext van hem daer van te willen laten dienen voor de conservatie ende beschermenisse des Lants, daer onder men nochtans niet en verstaet te begrijpen die aenflagingen ende arresten van de Justitie, door de ordinaris wegen ter oorsaecke van eygen schulden, Obligatien ende bondige Contracten van den genen jehghens

den welckendie voorz aenflagingen sullen sijn gedaen, daer inne geprocedeert sal worden, gelijk gebruyckelijck is na recht ende redenen.

XXXII.

Daer sullen ten wederzyden eenige Rechters in ghelijck getal worden gecommiteert, by forme van *Chambre mixte* die hunne Residentie sullen houden in de Nederlanden, ende dat op alsulcke Plaetsen, het sy overhandt, dan onder het ghebiet van d'eene dan van d'andere, na dat sulcx by onderlinghe bewillinghe sal goetgevonden worden, welke wederzijds gheselde Rechters volghens de Commissie ende Instructie hun te geven, sullen oplicht nemen over de Handelinghe der Ingefetenen deser voorz Nederlanden, ende de lasten ende Impositien die ter eenre ende ter andere sijde gheheven sullen worden op de Koopmanschappen, Ende indien de voorz Rechters komen te bevinden dat daer in ter eenre of ter ander, of wel ten beyden sijden excess werde gepleecht, sullen 't selfde excess reguleren ende modereren, voorts sullen de voorz Rechters examineren de questien over de non executie van het Tractaet, alsoock de Contraventien van dien, die in tyden ende wylen souden mogen komen te ryfen soo in de Landen van herwaerts over, alsoock in de verre afgelegene Koninkrijcken, Landen, Provincien ende Eylanden in Europa ende daer op *summarie* ende *de plano* disponeren ende uyspreekken 't geene sy in Conformite van het Tractaet bevinden sullen te behooren, ende sullen de Sententien ende dispositien van de voorschreve Rechters ter executie worden ghesfeldt door de Ordinaris Justitie ter plaetse alwaer de Contraventie is gheschiedt, of wel jehghens de Persoonen van de Contraventeurs, na dat sulcx na gheleghentheyte sal worden gerequireert, ende sal de voornoemde ordinaris Justitie in geen ghebreecke mogen blyven de voornoemde executie te doen ofte laten gheschieden, ende contraventie te repareren binnen den tydt van na dat de voorz Ordinaris Justitie daer toe sal wesen verfocht.

XXXIII.

Indien eenige Sententien ende Vonnissen ghegheven waren tusschen Persoonen van verscheide parthyen niet gedefereert wesende 't sy in materie Civile ofte Criminele, die sullen niet moghen ge-executeert werden jehghens die Persoonen der Gecondemneerden, nochte hare Goederen, geduyrende 't voorz Bestant. Ende en sullen geen Brieven van marque en represalien geaccordeert worden, gheduyrende 't selve Bestant, ten sy met kennisse van saecken, ende in saecken in dewelcke sulcx is toegelaten by de Keyserlijcke Wetten en Constitutien, ende na de orde gestelt by deselve.

XXXIV.

Men en sal niet mogen aenkomen, innekomen ofte blyven in de Haven, Bayen, Plaeyen ofte Reden van den Lande d'eene van de andere, met Schepen ende Volck van Oorloge in ghetal, 'twelck soude moghen suspitie geven, sonder verlof en toelatinge van den genen, onder dewelcke de voorschreve Havenen, Bayen, Plaeyen, ende Reeden zijn, ten ware men ghedreven werde door tempeest ofte gedronghen werde 't selve te doen door noot, ende omme te schouwen eenige periculen van de Zee.

XXXV.

Die gene opten welcken de goederen sijn aengeslagen ende geconfisqueert ter oorsaecke van den Oorloge, ofte hare Erfgenamen, ende die haer recht hebben sullen gebruycken deselve goederen gheduyrende het voorschreve Bestant, Ende sullen de possessie van dien aennemen by haer eyghen autoriteyt, en in kracht van dit Tractaet sonder dat van nooden sy te hebben recours aen de Justitie niet teghenstaende alle incorporatien voor den Fisque, Werpandinghen, gedaen Giften, Tractaten, Accorden ende Transactien, ende wat renunciatien souden mogen gesteldt sijn in de voorz Transactien omme uyt te sluyten van een ghedeelte van de goederen die geene die deselve behooren toe te koomen, mer laste nochtans datse daer van niet en sullen moghen disponeren, nochte deselve beswaren ofte verminderen, hangende den tydt van 't voorz ghebruyckten

ten ware syluyde verworven hadden toelatinghe van de voorfz Heeren Koninck ofte Staten.

XXXVI.

Den 7 July 1610. is tot dilucidatie van 't bovenstaende Articul verdragen, dat alle goederen ende Rechten die in kracht van het Tractaet van den 9. April 1609. reciproquelyck den ouden proprietarisen, haren erven ofte Actie van de selve hebbende sijn geresitueert, ofte doen ter tydt noch moesten geresitueert worden, sullen by den selven Proprietarisen mogen verkocht worden, sonder dat van noode sal wesen daer toe particulier consent te verwerven, uytgesondert den eygendom van de Rentten die van wegen den Fisquen in plaetse van de verkochte goederen sullen worden bekend, mitgaders die Rentten ofte Actien staende tot laste van de Fisquen respectie.

XXXVII.

Indien de ontruyminge der goederen ende Rechten die behooren geresitueert te werden tot eenige plaetsen wordt gedifficulteert, den Rechter van deselve plaetse sal datelijck de restitutie doen effectueren, en daer inne gebruycken den kortsten wech, sonder dat onder pretext van onbetaelde capitatie ofte andersints, die restitutie van die sal mogen gediffereert worden.

XXXVIII.

De Inwoonderen ende Inghesetenen der Vereenighde Nederlanden, sullen alomme onder het gebiet vande voorfz Heer Koningh hen moghen dienen by alsulcke Advocaten, Procureurs, Notarisen, Solliciteurs ende Executeurs als hun goetduncken sal, die oock daer toe (des noot ende verfocht sijnde) by den Ordinaris Rechter gelaft sullen worden, des sullen de Inghesetenen ende Onderdanen van de voorfz Koningh komende onder het gebiedt van de voorfz Heeren Staten *vice versa* oock genieten gelijk behulp.

XXXIX.

't Welck oock plaets hebben sal ten proffijte van de Erfghenamen van wijlen den Heere Prince van Oranije selfs voor de Rechten die sy hebben in de Salines van het Graeffschap van Bourgoigne, die henluyde sullen weder gegeven ende gelaeten worden, selfs mette Bofschien die daer van dependeren, ende aengaende het Proces van *Castelbelin* geinstitueert by het leven van wijlen den voorfz Heere Prince van Orange in 't Hof van Mechelen jegens den Procureur Generael van den Catholijcquen Koningh, dewelcke andermael beloofst by delen tergoeder trouwe henluyden te doen geven justitie in alle rechtveerdigheyt ende sinceriteyt binnen een jaer sonder langer vertreck ofte uytstel, na dat vervolgh by hen sal wesen gedaen. Ende dat te meerder om dat geduyrende het voorgaende Bestant 't selfde volgens het 14 Articul van dien hadde behooren geffectueert te worden, 'twelck door faute van d'andere zyde niet en is geschiet.

L.

Den 7. January 1610. is tot dilucidatie van het eerste Lich van het voorstaende Articul verdragen, dat onder de restitutie van de Goederen ende Rechten by den Tractate van den 9. April 1609. geaccordeert oock verstaen worden begrepen te sijn de Goederen ende Rechten gelegen inde Graeffschappen van *Borgondien* ende *Charlois*, ende het geene volghende den selven Tractate ende Handelinghe van den voorfz 7. January noch niet en is geresitueert, sal aen den Proprietarisen, haren Erven ofte Actie van den selven hebbende van beyde sijden alomme metten eersten ter goeder trouwe geresitueert worden.

XLI.

Indien de Fisque heeft doen verkoopen van de eens ende andere zyde eenige geconfisqueerde goederen, die geene, dewelcke die souden behooren uyt krachte van het jegenwoordigh Tractaet toe te behooren, sullen gehouden wesen haer te contentieren met Interest van den Prijs jehens den Penningh seshien, ommet'elken Iare gheduyrende het Bestant betaeldt te worden op de neerstigheyt van den genen die besitten de voorschreve Goederen, andersints sal henluyden geoorloft sijn hen te adressieren aende verkochte gronden vande Erven.

XLII.

Den 7. January 1610. is tot dilucidatie van 't bovenstaende Articul verdragen, dat van verkochte afgheloste Renten ofte Capitalen by ofte aende Fisquen respectie, sullen Brieven verleent worden aende Proprietarisen, hare Erven ofte hare Actie hebbende, die hen dienen sullen voor bewijs declaratoire in Conformité van het Tractaet van den 9. April 1609 mette assignatie van Iaerlijckche betalinge op een Rentmeester in de Provintien daer die verkocht ofte gheloft sijn, die daer in sal worden gedenomineert, ende sal den Prijs gereeckent worden na de eerste verkoopinge publijcquelyck of andersints na behooren ghedaen, het eerste Iar Renten daer van sal verschynen ende betaelt worden een Iar naer dato van het besluyt van het Tractaet.

XLIII.

Maer indien de voorfz verkoopinghe ghedaen waren by Justitie voor goede ende Wettelijke schulden van den geenen die de voorfz goederen plegen toe te behooren voor de Confiscatie, 't sal haerluyden geoorloft sijn ofte hare Erfghenamen ende recht van den selven hebbende die na haer te nemen, betalende den prijs binnen een Iar te reekenen van den dagh van het jegenwoordigh Tractaet, na welcken tydt syluyden daer toe niet meer en sullen ontfangen worden, ende de voorfz aenneminge ende verkoopinghe by haer gedaen zijnde, sullen syluyden daer van moghen disponeren, gelijk haer goetduncken sal, sonder dat van noode sal wesen te verwerven eenigeandere toelatingen.

XLIV.

Ende wat belangt de restitutie der goederen, ende de toelatinghe vande verkoopinghe van dien in 't generael, deses aengaende wort hier vooren gesproocken.

XLV.

Men en verstaet nochtans niet de voorfz nae-haer-neminge plaetse te geven in den Steden, omme de groote incommoditeyt ende notable schaden, die ontfangen souden de verkrygers ter cause van de veranderingen en reparatien die syluyden souden mogen gedaen hebben in de voorfz Huysen daer van de liquidatie soude wesen te seer langende beswaerlijck.

XLVI.

Ende soo veel aengaet de reparatien ende verbeteringen ghedaen aen andere verkochte goederen, daer van die herkoopinge is toegelaten, indien die worden gepretendeert, de Ordinaris Rechters sullen recht doen met kennisse van saecken blyvende die Gronden ende Erven gebypothequeert voor de somme daer toe die verbeteringen sullen worden gelliquideert sonder dat nochtans geoorloft sal wesen aen de voorfz koopers te gebruyken recht van retentie, omme daer van betaelt ende voldaan te wesen.

XLVII.

Alle verswegen goederen ende Rechten, Meublen, Immeublen, Renten, Actien, Schulden, Crediten ende andere die niet by den Fisquen met goede kennisse en sijn gefalseert voor den dagh van het besluyt van dit Tractaet, sullen de Proprietarisen, hare Erven ofte den geenen die Actie van den selven hebben, met alle Vruchten, Renten, opkomsten ende proffijten in vrye dispositie volgen. Oock en sullen die verswijgers nochte haren Erven by de respectie Fisquen ter oorsaecke van dien niet moghen gemolesteert worden, maer de Proprietarisen, haren Erven, ofte die hare Actie hebben, sullen jehens een ygelijck dieaengaende recht hebben, als voor haer eygen goet.

XLVIII.

Die Boomen afgehouden na den dagh van het besluyt van het Tractaet, ende die ten selven dage noch op ten gront hebben ghelegen, oock die verkocht sijnde ten voorfz dage noch ongehouden waren, sullen den Proprietarisen volghen, niet tegenstaende die gedane verkoopinghe, ende sonder dat syluyden gehouden sullen wesen eenigen prijs te betalen.

XLIX.

De Vruchten, Hueren, Pachten ende inkomen van de Heerlickheden, Landen, Thienden, Visscheryen, Huysen, Renten en andere opkomsten vande goederen, die

volghens het Tractaet moeten gereftitueert worden, verſcheenen na den dagh van het beſluit van het ſelve Tractaet, ſullen voor het gheheels laer den Proprietarifen, hare Erven ofte Actie vanden ſelven hebbende, volgen.

L.

De gemaecte Huyre van de geconfisqueerde ofte geannoteerde goederen (niet tegenſtaande die voor veele jaren ſijn gemaect) ſullen mettet jaer daer in 't Tractaet ſal worden geſlooten, geexpireert weſen na het gebruyck van de Plaetſen reſpective daer die goederen gheleeghen zijn, ende ſullen die Huyren na een dagh van 't voorſz Tractaet, verſcheenen als hier vooren verhaelt is, aen de Proprietarifen betaelt worden.

L I.

Wel-verſtaande dat indien de Bruycker van de Goederen voor de Vruchten van de alſdan aenſtaande Ougſt eenighe koſten aen deſelve goederen ghedaen heeft, dat deſelve koſten na coſtume ofte tot diſcretie van den Gerichte van de plaetſe daer die goederen gelegen zijn, ſullen werden by den Proprietarifen betaelt aen den Bruycker.

L II.

De verkoopinghe van de geconfisqueerde ofte geannoteerde goederen gedaen 't ſedert het beſluit des Tractaets worden gehouden nul, en gelijcken die te vooren gedaen ſijn tegens de verdragen ofte accoorden met eenighe Steden in 't particulier gemaect.

L III.

De Huyſen van particulieren, die gereftitueert ſijn ofte ghereftitueert moeten volghens het Tractaet, en ſullen reciproquelijck met Guarniſoen ofte anderſinds niet anders ofte vorders belaſt worden van die van de andere Onderſaten van ghelijcke gheleghenthey.

L IV.

Niemandt en ſal ter eenre ofte ter andere zijde directelijck ofte indirectelijck in 't veranderen van ſijne woonplaetſe belaſt worden, midts betaelende die Rechten daer toe ſtaande, ende waren daer eenighe beletſelen gedaen ſedert het Tractaet, ſullen datelijck worden afgedaen.

L V.

Indien eenighe Fortificatien ofte publijcke wercken gedaen ſijn van de eenre ofte andere zyde, met toelatinghe ende autoriteyt van de ſuperieurs in de plaetſe daer van reſtitutie behoort gedaen te worden door Tractaet, de Eygeners van dien ſullen gehouden weſen haer te contenteren met de eſtimatie die ghedaen ſal worden by de Ordinaris Rechter ſoo van de voorſz Plaetſen, als van de Jurisdicctie die ſy daer hadden, ten ware Parthyen onderlinge accordeerden.

L VI.

Den ſevenden January 1610. is het bovenſtaande Articul dus verre geamplieert, dat voor die goederen tot Fortificatie, publyque Wercken ofte Gods-Huyſen geapliceert den Eyghenaer ſatisfactie gedaen ſal worden.

L VII.

Aengaende de Goederen van Kereken, Collegien, en andere pieuſe plaetſe gelegen in de Vereenighde Provincien, dewelcke waren Leden dependende van de Kerken Beneficien ende Collegien die ſijn van de gehoorsaemhey van de voorſz Koning, 't gene niet verkocht en is geweeſt voor den 1 January 1643 ſal henlyuden weder gegeven en gereftitueert worden, en ſullen daer inne weder komen, oock by haer eygen autoriteyt ende ſonder behulp van Juſtitie, omme 't ſelve te gebruycken, gheduerende het Beſtant ende ſonder daer van te mogen diſponeren, na dat hier vooren geſeydt is; maer voor den geenen die verkocht ſijn voor den voorſz tydt ofte gegeven in betalinghe by de Staten van eenighe Provincie, die Rente van den Prijs ſal haer betaelt worden 'elcken Iare naer advenant den Penning feſtien by de Provincie, die de voorſz verkoopinghe ſal hebben gedaen, ofte de voorſz goederen gegeven in betalinghe ende oock geaſſigneert in ſulcke maniere, dat ſy mogen weſen verſeekert, van gelijcken ſal gedaen ende geobſerveert worden, van de ſijde van de voorſz Heer Koning.

LVIII.

Die genen aen den welcken die geconfisqueerde goederen behooren gereftitueert te worden, en ſullen niet ghehouden weſen te betaelen eenighe achterſtallen van Renten, laſten, ende debvoiren ſpecialijck gheaſſeeteert ende geadſigneert op deſelve goederen voor den tydt dat ſyluyden die niet en hebben gebruyckt, ende ſoo ſyluyden vervolgt ofte ghemoveert waren van de eenre ofte andere zyde ſullen werden gervoyceert als geabſolveert.

L IX.

Den 7. January 1610. is het bovenſtaande Articul gellucidéert, hier mede, te weten, dat daer kennelijck bevonden wordt dat alle goederen van yemandt van de eenre ofte andere zijde gheconfisqueert ofte geannoteert ſijn gheweſt, ſoo dat den ſelven eegene middelen en heeft behouden, daer uyt by die Renten ofte Interecten van ſijne ſchulden vervallen, gheduyrende die confisatie ofte annotatie heeft konnen betalen, dieſelve en ſal niet alleen van de reele Laſten ende Renten, maer oock van de generale ende perſonele belaſtinghen van de Renten ende Interecten, in den voorſz tydt verſcheenen, bevrydt weſen.

L X.

Men en ſal oock niet moghen pretenderen voor die goederen die verkocht ofte geacordeert ſijn omme gediickt ofte herdijckt te worden, anders als die opſtallen daer voor die poſſeſeurs hen hebben verbonden by de Tractaten daer toe gemaect, met den Interect van de gefurneerde Penningen, indien eenighe gegeven zijn, oock na advenant van den Penning feſtien als boven.

L XI.

Die Jugementen gegeven, omme die goederen ende rechten geconfisqueert, met Parthyen die gekeat hebben den Rechter, ende Wettelijcken ſijn gedefendeert geweeſt, ſullen houden. Ende en ſullen de gecondemneerde niet ontfanghen worden, om die tegen te ſeggen, ten ware door ordinaris wegen.

L XII.

De voorſz Heeren Koningh ende Staten ſullen Committeren elcx in 't ſijne die Officieren ende Magiſtraten tot de Adminiſtratie van de Juſtitie ende Politie in de Steden ende ſtercke Plaetſen, dewelcke door het tegenwoordigh Tractaet behooren gereftitueert te worden aen de Proprietarifen, omme die te gebruycken geduyrende het Beſtant.

L XIII.

De voorſz Heer Coningh ſal ſich moeten obligeren by het Tractaet, dat ſijne Roomsche Keyſerlijcke Majesteit voorts oock het geheele Roomsche Rijk reſpectivelijck ſullen continueren in de neutraliteyt met deſen Staat, daer in deſelve reſpectivelijck tot noch toe ſijn geweeſt, ende ſalmen reciproquelijck van deſer zyde gelijcke neutraliteyt aanbieden.

L XIV.

Ende in allen ghevalle ſal de Neutraliteyt met den Keyſer ende het Roomsche Rijk vaſt dienen gheſteldt ende ſullen ten dien ſine alle *opgewomen offentien* gedurende de Oorloge in Duytſchlandt uyt de wege geleyt en in vergeteniſſe geſteldt worden.

L XV.

Men ſal by interventie ende Entremiſe ter plaetſe van de handelinghe alomme daer 't behoort ende moghelijck ſal ſijn van deſer zyde alle uytterſte debvoiren ende Offentien doen ende aenwenden, ten eynde dat den Heer *Chur-Furſt Palts* aen d'exercitie van de Cheurvorſtelijcke digniteyt ende in volkoomme poſſeſie ende gebruyck van ſijn Landen ende Luyden mach worden verholpen.

L XVI.

Ende ſal by dien wech oock ghedacht worden aen de ſaecten van den Heer *Hertogh van Sinneren*, en deſelve ſoo veel als immers mogelijck ſal ſijn, bevordert.

L XVII.

De ſaecte van de *Elveſtroom*, by ende van wegen de Stadt *Hamborgh* tot Munſter voorgebracht werdende, ſal alomme ſulcx ende daer 't behoort ten hooghſten worden gerecommandeert.

Van

LXVIII.

Van gelijcken sal oock gedaen worden ten regarde van de saecken van de Stadt *Bremen*, soo wanneer deselve tot Munster by ende van wegen deselve Stadt fullen werden voortgebracht.

LXIX.

Men sal oock van weghen desen Staet alle moghelijcke debvoiren doen tot Munster ten eynde dat de Plenipotentiarijfen van weghen den Koningh van *Portugael* oock acces tot de befoignes ende Handelinghe aldaer vallende voor hun Interest sulx ende daert behoort, mogen bekomen, ende wat belangt hunne Reyse derwaerts fullen de opghemelte Heeren Plenipotentiarijfen van *Portugael* haer onder het faueur van de Paspoorten, verleent aen de Plenipotentiarijfen van den Koningh van *Vranckrijk* moeten doen, volgens den voorflagh by den selven Koning in sijn Majesteys Brief gedaen aen haer Hoog Mog. den 21. July 1643.

LXX.

Indien de Vyandt ofte oock yemandt anders wle het oock soude moghen sijn quame voor te slaen of in bedencken te stellen, *suspensie of opschorsinghe* van Wapenen, fullen haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarijfen daer in niet moghen treden, maer fullen het selve moeten declineren ende alle Provisionele opschorsinghe van Wapenen, als ten verscheyde respecte voor het gemeene beste in 't generael, ende den Staet deser Landen in het particulier *gants ruineux ende schadelijck* alomme met alle moghelijcke middelen ende debvoiren tegens gaen, ende de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarijfen van *Vranckrijk* ende *Sweden* het selve respectivelijck met de redenen daer toe dienende alsoo te doen apprehenderen ende verstaen, sonder dat de meergenoemde Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarijfen van desen Staet fullen vermogen de gedane openingen ende voorlagen tot Provisionele opschorsinghe van Wapenen in *niets d' minste consideratie ofte bedencken te nemen*, ommen aen haer Hoog Mog. over te schryven, ende daer op last te verfoecken.

LXXI.

Die meubelen gheconfisqueert ende die Vruchten die vervallen sijn voor het besluyt van het jegenwoordigh Tractaet en fullen niet subiect wesen tot restitutie.

LXXII.

De Actien mobiliaren, dewelcke gerenonceert sijn by de voorz. Heeren Koningh ofte Staten tot profijte van particuliere schuldenaren voor den eersten January 1643. fullen blijven uytdaen van de eene ende andere sijde.

LXXIII.

Den tijdt die gelooopen heeft geduyrende den Oorloge, te *beginnen 't sedert den Jare 1567*, tot den aenvangh van de voorgaende Treves, als oock den tijdt die ghelooopen heeft 't sedert d'expiratie van denselven Treves, tot het besluyt van dit Tractaet en sal niet worden ghereekent, om yemandt daer niet te verkorten ofte andersints prejudicieren.

LXXIV.

Die geene die geduyrende den Oorloghe vertrocken sijn in Neutrale Landen fullen genieten de Vruchten van dit Bestant, ende fullen mogen wonen, daer hun 't selve goet dunckt selfs wederkeeren in haer oude woonplactsen, omme daer te wonen in alle seckerhey, onderhoudende de Wetten van den Lande, sonder dat ter oofsaecke van hare Wooninge (die sy luyden fullen doen in wat plaetse dat het sy) hare Goederen fullen mogen worden aengellagen ofte syluyden gepriveert van het gebruyck der selver.

LXXV.

Daer en fullen geen *nieuwe Forten* ghemaectt worden geduyrende 't voorschreve Bestant in de Nederlanden van d'eene ofte andere zijde, nochte oock *nieuwe Vaerten* ofte Grachten gegraven, daer door men ter expiratie van de te maecten Treves d'een of d'ander van partij eeningints soude konnen voorsuyten, keeren, ofte weeren.

LXXVI.

De Heeren van den *Husse van Nassou* en fullen niet

mogen worden vervolgt ofte gemolesteert in hare Persoonen ofte Goederen, gheduyrende 't voorz. Bestant voorde schulden ghecontracteert by wylen den Heere Prince van *Orangie* sedert den *Jare 1567*, af, tot sijn overlijden toe, noch voor de vervallen laeten geduyrende het saiffement ende annotatie der Goederen die daermede waren belast.

LXXVII.

Indien eenighe contraventic van dit Bestant ghedaen ware door eenighe particuliere sonder bevel van de voorz. Heeren Koningh ofte Staten, die schade sal worden gerepareert, selver ter plaetse daer die Contraventic sal wesen gedaen, indien sy aldaer werden achterhaelt ofte wel tot hare woonplaetse sonder dat syluyden elders fullen mogen vervolgt worden in hare Lichamen ofte Goederen in wat maniere dat 't zy, ende en sal niet gheoorloft wesen te komen *tot de Wapenen ofte breecken van dit Bestant*, ster oorsaecke van dien, maer sal wel toegelaten sijn, ingevalle van openbare weygheringe van Iustitie hem te voorsien, gelijk ghebruyckelijck is by *Brieven van marque of represalien*.

LXXVIII.

Alle on-terfscniffen ende dispositien ghedaen in haet van der Oorloge sijn verklaert nul ende gehouden als niet geschiet.

LXXIX.

Ende is het bovenstaende Articul den 7. January 1610. gheexplicteert dat onder exhereditien in haet vande Oorloge ghedaen worden verstaen begrepen te sijn, die exhereditien geschiet, omme eenighe saecken daer uyt de Oorloghe is ghesprooten, ende die daer van dependeren.

LXXX.

Die Onderfaten ende Inwoonderen der Landen van de Heeren Koningh ende Staten, van wat qualiteyt ofte Conditien die sijn, sijn verklaert capabel omme te succederen, die eene d'andere, soo door Testament, als sonder Testament, na de costume van de plaetse, ende indien eenighe Successien hier te vooren vervallen sijn aen eenighe van deselve, sy fullen daerinne worden ghebant-hout ende geconservceert.

LXXXI.

Alle Gavangens van Oorloge fullen ontslagen worden van de eene ende andere zijde, sonder te betalen eenigh rantsoen.

LXXXII.

Aengaende de Restanten van de Contributien die ten dage van het besluyt van het Bestant ter saecke van wederzijts Landen ende Luyden noch sullen staen te betalen, diesaengaende sal na ghelegenthey beraempt ende vast gestelt worden een bequamen Voet ende Ordre, waerop ende waerna de voorz. Restanten fullen moeten worden gefurneert ende betaelt.

LXXXIII.

Ende en sal tot niemants voordeel nochte nadeel directelijck ofte indirectelijck respectivelijck strecken ofte eenigints beduyt mogen worden, 't gene geduyrende de Handelinghe by monde ofte gheschrijfte van eene ofte andere zijde sal worden geproponeert ofte geallegeert, maer fullen soo wel de voorz. Heeren Koning, Staten Generael, ende particulier, als oock alle Princen Graven, Baender-Heeren, Edelen, Burgers, ende andere Inwoonders der respectieve Koninckrijcken ende Landen, van wat qualiteyt, Staet ofte Conditie die sijn, blijven in haer recht, naer inhoud van het Tractaet ende Bestant van dien.

LXXXIV.

De Heeren Plenipotentiarijfen van haer Ho. Mo. fullen alomme tot Munster ende daer omtrent precise hebben te letten ende observeren d'Eerende Rangh desen Staet competerende, sonder daer in te cederen ofte toe te geven aen yemant hy sy dan wie hy wil.

LXXXV.

Ende ten eynde het te maecten Tractaet te beter mag worden onderhouden, beloven respectivelijck de voorz. Heeren Koningh ende Staten, die goede Handt te houden, ende te gebruycken hare macht ende middelen een ygelijck in den sijnen, omme te maecten die *passagien* vry, ende die *Zeen ende Rivieren* navigabel ende secker jengens die *incurfien van Meentmaeckers, Zee-Roovers, Loopers* ende

ende Roovers, ende indien sy luyden die konnen apprehenderen de selve te doen straffen met rigueur.

LXXXVI.

Belooven boven dien niet te doen jegens ofte in prejudicie van het te maecten Tractaet, nochte gedoogen gedaen te worden directelijck, ende indient gedaen ware 't selve te doen repareren sonder eenighe swarigheyt nochte uytstel. Ende tot onderhoudinge van alle 't geene voorz is verbint de voorz Koningh hem selven ende sijne Successeuren, ende voor de bundigheyt van deselve verbintenisse renuncieert alle Wetten, Costumen, ende andere saecken daer jegens strijdende.

LXXXVII.

Het Tractaet sal geratificeert ende geapprobeert worden by de voorz Heeren Koningh ende Staten, ende die Brieven van Ratificatie by die eene den anderen overgelevert in goede ende behoorlijcke forme, binnen den tijt van ses weecken, ofte soo veel korter als men ten wederzijden sal konnen accorderen, in desen verstande nochtans dat na het besluyt ende teyckenen van het voorz Tractaet de *Hospitaliteyt ten wederzijden niet en sal komen te cesserer voor en alear de Ratificatie van den Koning van Castilien* in behoorlijcke substantie en forme sal zijn uytgebracht en jegens die van den Staet der Vereenigde Provincien uytgewisselt.

LXXXVIII.

Sulcx dat ondertusschen de saecken ten wederzijden sullen blijven in foodanighen Staet ende toefant als de selve ten tijde van het besluyt van het te maecten Tractaet sullen worden bevonden, ende dat ter tijt ende wijle toe, dat de boven-gemelte wederzijts Ratificatie sal zijn uytgewisselt ende overgelevert.

LXXXIX.

Het Tractaet sal alomme daer sulx behoort ghepubliceert worden terstont, naer dat die voorschreve Ratificatie ten wederzijden sullen zijn uytgewisselt ende overgelevert, *cesserende van alsdan alle Acten van Vyantschap.*

XC.

De Heeren Plenipotentiarisen en sullen voort aengaen van de Handelinghe, gheduyrende deselve, noch oock na het besluyt van het Tractaet niet vermoghen te nemen ofte ghenieten eenighe *Giften ofte Presenten directelijck of indirectelijck, op eenigen manieren bedenckelijck of onbedenckelijck, op peene van daer over geinfameert ende vervolghens na gheleghenthey van saecken ghestrafte te worden.*

XCI.

De Heeren Plenipotentiarisen sullen op dese hunne Instructie ghehouden sijn *Eet te doen*, van dat sy deselve oprechtelijck ende sinceerlijck sullen achtervolghen ende alles daer toe te Contribueren ende bybrengghen, dat tot *bevorderinghe* van dien sal strecken ende ter contrarie declineren alle 't gheene dat tot *retardement* of nadeel van dien soude moghen bygebracht werden.

XCII.

De Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen sullen na haer uytterste vermoghen ende deses Staets gelegenthey by intercessie ende andere goede debvoiren ende Officien willen helpen bevorderen de oude vryheydt die de *Gereformeerde Kercken* in Duytslandt in den Iare 1618. hebben gehad, sulx dat sy Heeren Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen haer te Munster soo in het Ecclesiasticq als Politicq sullen moghen bemoeien met Intercessionalen ende Promotorialen soo mondelingh als schriftelijck, *doch verder of anders niet*: geconsidereert dat haer Ho. Mog. sich met de saecken van Duytslandt *niet directelijck* en konnen ofte moghen bemoeien.

XCIII.

De Heeren haer Hoog Mog. Ambassadeurs Extraordinaris sullen t' sijner beste ende bequaemste tijt ende gelegentheydt sulcx ende daer 't behoort alle mogelijcke middelen employeren ten eynde dat de Heere *Baron Slavata* effectieve mach bekomen sijne Goederen van *Smiritshy* in Bohemen, dewelcke door Ligitime ende indisputable successie op sijn Vrouw Moeder ghedevolveert sijn.

XCIV.

De opgamelte Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen sullen op de voorz Negociatie tot Munster aenhouden dat de Ingesetenen van dese Landen, alsoock de Onderdanen van den Vyandt respectieve alnoch sal gevolcht worden het reel effect van het

Article van den voorgaenden geexpireerden Treves ende het 10. Article van 't verdrach van den 7. January 1610. daer op gevolcht, voor soo veel 't selfde effect over ende gheduyrende den tijt van de voornoemde Treves aen d'een of d'andere zijde niet en is gepresteert.

XCV.

Deselve Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen sullen by succes van 't Tractaet tusschen desen Staet ende den Koningh van Castilien hebben te bevorderen dat het Huys te *Leuth*, aengehoorende d'Heer Graef van *Flodrof*, aen hem werde gherestitueert.

XCVI.

Gheene *secrete Instructie* sonder voorgaende kennisse van de Heeren Staten van de respectieve Provincien sullen aen de opgamelte Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen moghen worden gegeven noch na ghefonden; ende in cas sulcx yetwes by de eene of d'ander Provincie oft yemant anders boven vermoeden soude moghen worden onderleydt ende gepooght te doen, sullen sy Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen 't selfde niet moghen aennemen, maer strax verwerpen, ende daer van datelijck advertentie geven aen haer Hoog Mogende.

XCVII.

Deselve Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen sullen uyt den *eyghenhoofde van desen Staet ende immediatelijck* handelen met den Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van den Koningh van Castilien, sonder te admitteren eenigen *Mediateur*, maer by voorvallende different sullen de opgamelte Heeren haer Ho. Mog. Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen *by forme van discours* moghen verbaalen aen de Francoische of Venetiaensche Ministers het selve voorghevalen Different, om daer op te verstaen deselver consideratien ende alsdan het selve different met de voorschreve consideratien aen haer Hoogh Mogende terstont overschrijven ende daer op verwachten deselver resolutie konnende haer Ho. Mog. niet toestaen, dat buyten haer eenige veranderinge alteratie ofte interpretatie van ende over de substantiele punten deser Instructie werde gedaen.

XCVIII.

Ende eerst ende alvorens eenige Handelinghe te beginnen met de Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van den voorschreven Koning van Castilien, sullen jegens deselve uytgewisselt worden, hare *Procuratien ende Volmachten*, ende deselve Procuratien ende Volmachten van wegen de voorschreve Koningh uyt te brengen by deselvs Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen, soo haest eenighsints doen lijck Copielijck herwaerts aen haer Ho. Mog. worden ghefonden, ende sal wel scherpe regart genomen worden, of deselve Castiliaensche Procuratien ende Volmachten sijn in behoorlijcke ende bestendighe forme.

XCIX.

De *by een komste ende Vergaderinge* met de Castiliaensche sal geschieden in een publicq Huys *sine intermuntio*: ende sal elcx van partye hebben ende beslaen een zijde van de Tafel, latende aen de Castiliaensche de Keure van de handt ende den voorganck.

C.

De meergemelte Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen sullen op den naestkomenden Dingdagh al sonder eenigh verder dilay van hier uyt den *Haagh vertrecken*, na Munster over den bequaemste ende naeste wegh die het hun goetduncken sal sonder haer onderweegh te moghen ophouden; dies de Heeren de opgamelte Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen, die ten voorz dage gereet sullen zijn, niet gehouden en sullen zijn na d'andere Heeren hare Collegien in desen te wachten ofte vertrouwen.

CI. Ende

CI.

Ende sullen sy Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassad. ende Plenipotentiarisen op de reyse gaende na Munster, als oock geduyrende hun verblijf aldaer ende daer omtrent, mitgaders in het wederkeeren van daer herwaerts, haer volkomenlijck mogen verlaten ende verseeckert houden op het *Paspoort* by sijne Roomsche Keyserlijcke Majesteit gegeven tot Weene in Oostenrijck den 8. January 1642. als dat van den Koningh van Castilien dat Saragossa den 19. November *sestien hondert twee ende veertigh*.

CII.

Ende in cas dat hun Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen jeghens alle verwachtinge ter contrarie yerwes moght wedervaren sullen haer Hoog Mog. hun alle't selve afdragen ende af houden, volghens ende in conformité van *d'Acte van indemnitete* hun te samen ende elcx van hun in't bysonder hier neffenster Hant gestelt.

CIII.

De meer ghemelte Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen arriverende tot Munster of daer omtrent ende *begroet* werdende by of van wegen de Ministers van den eenen of den anderen Koningh, Prins of Potentaet sullen deselve met gelijcke factoen bedancken ofte laten bedancken.

CIV.

Ende soo wanneer sy Heeren Extraordinarie Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen binnen Munster voornoemt een dagh twee of drie sullen zijn gheweest, sullen aldan met de beste d'exteriteyt ende gelegentheyt der selver *arrivement doen notificeren* aen de Ministers van den meergenoemden Koning van Castilien, ten ware dat de saecke haer alvorens d'esaengaende anders toedroeg, doch in allen gevalle sullen haer Hoogh Mogende Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen afwagten *d'openinghe* van de Castiliaensche tot Handelinghe, gelijck Anno 1608. ende 1632. respectie is geschiet, als te sien is in de respectie Pouvoirs in deselve Jaren van die zijde overgegeven.

CV.

De Heeren haer Hoogh Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen sullen in de Handelingh mogen ghebruycken soo in 't spreecken als schrijven de *Fransche Tale*, doch in cas de Spaensche haer souden willen houden aen 't gebruyck van de *Castiliaensche Tale*, sullen de oppemelte Heeren haer Ho. Mog. Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen sich in foodanigen gevalle houden aen de *Nederlantische Tale*, ende om dese discrepantie uyt den wegh te nemen, sullen haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen mogen voorlaan het gebruyck van de *Latijnsche Tale* ten wederzijden soo in 't spreecken als schrijven, als wese *lingua Communis*, ende desen voorslagh geaccepteert werdende van de *Castiliaensche* aldan gebruycken de voorsz. *Latijnsche Tale* als vooren.

CVI.

De *Communicatien en Conferentien* die gehouden sullen moeten worden met de Heeren Ministers van den Koning van Vranckrijck binnen Munster of elders ter oorsaecke ofte ter occasie van de voornoemde Negotiatie tot bevorderinge van een generale ruste in de Christenheyt als anderints, deselve sullen geschieden *voor behoudens den Bewusten Rangh ende Eer-titulen* in foodanigher voeghen als deselve van wegen de Hoogstgemelte Kroon aen den Extraordinaris Ambassadeur ende Plenipotentiaris van de Republijcq van Venetien wert gedefereert; ende sal de Heeren haer Hoog Mog. Extraordinaris Ambassadeurs deses aengaende met gegeven worden Copie autentijcq van de Missive van den Hoogstgemelten Koning op dat subjeet aen haer Hoog Mog. geschreven tot Parijs den 4. Marty 1645. om te strecken tot narichtinghe van de meerghemelte Heeren haer Hoogh Mogende Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen.

CVII.

Doch sullen de Heeren haer Hoog Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen, in cas dat de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipoten-

tiarisen van Vranckrijck hun defereren gelijcken Rangh ende Eer-titelen, als sy sijn doende aen den meergemelten Heer Extraordinaris Ambassadeur ende Plenipotentiaris van Venetie, den Heer Hertog van Longueville Tracteren met den Titel *d'Altesse*.

CVIII.

Dan in cas dat de voornoemde Ministers van Vranckrijck boven vermoede daerinne swarigheyt soude willen maecken ofte discrepantie observeren ten regarde van desen Staet ende de Republijcq van Venetie respectie, sullen sy Heeren haer Hoogh Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen in foodanighen cas sulcx naerlaten, ter tijt ende wijle toe dat hun daer in Satisfactie werde gegheven in conformiteyt a's vooren.

CIX.

Ende sullen de bovengemelte Communicatien ende Conferentien die gehouden sullen moeten worden met d'aenwesende ophemelte Ministers middelertijt gheschieden in een *derde Neutrale plaetse* ter tijt ende wyle als vooren.

CX.

De Heeren haer Hoogh Moghende Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen sullen *d'Ambassadeurs van de Ceur-Vorsten, Vorsten, ende van de Lant-Gravinne van Hessen, als oock de Plenipotentiarisen ende Gesanten van Rijcx ende Hanze Steden* respectieelijck recipieren ende Tracteren, gelijck d'Heer Extraordinaris Ambassadeur ende Plenipotentiaris van de Republijcq van Venetie de oppemelte Ambassadeurs, Ministers ende Plenipotentiarisen respectie is recipierende ende Tracterende in 't stuck van Cermonien: dies de meergemelte Heeren haer Hoogh Moghende Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen haer op dat subjeet by alle mogelijke wegen ende middelen, voor ende geduyrende hunne Commissie wel ende exactelijck sullen informeren ende laten informeeren, op dat deses aengaende eghen discrepantie van d'observantie van de Ambassadeur van Venetie in dit stuck en werde ghepleeght.

CXI.

Oock sullen de Heeren haer Hoog Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen in het *rescontereren* op de fraet ofte het *groeten* van eenighe der Heeren Ambassadeurs, Gesanten oft Plenipotentiarisen in het naest-bovenstaende Articul gementioneert, haer reguleren na 't gheene deses aengaende de Heer Ambassadeur ende Plenipotentiaris van Venetien is doende ende voorts denselven in alle vorder Ceremoniael volgen.

CXII.

De meergenoemde Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen sullen haer na dese Instructie precise moeten reguleren, ende voorts soecken t'effectueren alle't geene hun by *speciale aenschrijvinge* van haer Ho. Mog. op de voor te vallen taecken hier na soude mogen worden aenbevolen.

CXIII.

Middelertijt ende gheduyrende dese Commissie sullen de meergemelte Heeren Ambassadeurs haer Ho. Mo. oock *aen sijn Hoogheyt gestadigh van tijt tot tijt by schryvens adverteren* den aenvangh, voortgangh, ende toestant harer Negotiatie, ende 't gheene hun deses aengaende voorkomt; ende dat met ende door expresse Posten, die ter bequamer plaetse door den Raet van State volghens haer Hoog Mog. resolutie van den 28. September lestleden sullen worden geleyt.

CXIV.

De ghemelte Heeren Extraordinaris Ambassadeurs sullen seer *nauwe Correspondentie* houden met de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van wegen de Kroon van Vranckrijck tot Munster, noopende 't geene aldaer van tijt tot tijt sal voorvallen het stuck van de voornoemde Negotiatie concernerende, ende de saecke der Nederlanden met den gevolge ende aenkeven van dien betreffende.

CXV.

Ende sullen dien volgens behoorlijck *regard nemen op het Tractaet van den 1. Marty 1644.* alhier in den Hage gemaect,

gemaect, mitgaders op het bewuste *negende Artijckel*, by haer Ho. Mog. vast getelt, ende op het voornoemde Tractaet reflexie nemende.

CXVI.

De meergemelte Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarijen sullen na haer wederkomst mondeling *rapport* doen, oock *verhael* ende Declaratie tijdelijck ende te samen by geschrifte op eene ende deselve reyse ende Instantie overleveren.

Aldus gedaen ende gearresteert ter Vergaderinge van de Hooghemelte Staten Generael, in 's Gravenhage op den 28. October 1645.

Geparapheert *W. Schomborgh* ut.

Ter Ordonnantie van de selve geryckent

Cornelis Musch.

Hier te booz is alreede ghesepdt van den Eedt die de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarijen op dese Instructie hebben gedaen. Het formulier van dien luyde als volgt/ genomen upt het 90. en 91. Articulen der Instructie.

Wij belooben ende sweeren dat wij boozt aengaen van de Handelingh van rust binnen Munster aengestelt/ gedurende deselve noch oock na het besluyt van het Tractaet niet en sullen nemen of gemeten eenige gisje of presenten directelijck of indirectelijck op eenigher maeren bedenkelijck of onbedenkelijck op Peene van daer ober geinfameert/ ende vervolgens na gelegentheyt van saecke gestraft te worden.

Boozt dat wij onse Instructie oprechtelijck ende sinceerlijck sullen achterboigen/ ende alles daer toe contribueeren/ ende byzenghen/ dat bevozderingh van dien sal strecken/ ende ter contrarie declinieren alle 't gene dat tot retardement ofte nadeel van dien soude mogen bygebragt worden. Zoo waerlijck moet ons Godt Almachtig helpen.

Den 5. December 1645. hebben de Heeren Depuereertswijck/ Mathenes/ Weemstede/ Nederhoyst/ Donia/ Ripperda/ Clant/ op het bovenstaende formulier gedaen den behooylijcken Eedt.

Den 29. December 1645. heeft den Heer de Knuyp op het bovenstaende formulier gedaen den behooylijcken Eedt.

Dese saecken ende het vertreck hadde soo langh getrainert/ dat een pder bykans twijfelde aen den voortgang. Dat was oorsaecke/ waerom de Spaensche geloofden dat dese Staet niet ongenegen was liever alhier de saecke affonderlijck te binden dooz den Marquis de Castel Rodrigo sulcy te tentereen: die dooz eenen Trompetter schichten desen Brief/ ingelevert ende gelesen den 9. December 1645.

Messieurs.

Comme il y a desia long-temps qu'il se traite à Munster en l'Assemblée, qui s'y tient pour arriver à une Paix generale & qu'à cét effect s'y trouvent les Ministres que le Roy mon Maistre y a envoyé après qu'il y en a eü de sa part avec le mesme dessein en la Ville de Coloigne qui y ont sejourné les années qu'il est notoire; Considerant les embars qui journallement se recourent en la dite Assemblée, empeschans non seulement de venir à la Conclusion de ladite Paix, mais que l'on n'aït encor peu en entamer la matiere, au grand Interest & dommage de toute la Chrestienté & particulièrement de toutes ces Provinces des Pays Bas, où il en est arrivé & arrive encor continuellement de part & d'autre l'effusion de sang qui se void. C'est pourquoy & sachant combien le Roy mon Maistre a tousiours désiré & desire encor un si grand bien, ores que ces Ennemis publient le contraire, afin que l'on connoisse la verité de sa bonne intention; Il m'a semblé estre de mon devoir de représenter combien facilement l'on pourroit faire cesser des si grands maux en envoyant d'icy à la

Haye des Personnes qui traittent avec vous du moyen de couper broche à ces dilays, ou de venir à une ferme & seure Paix ou Trefve: dont sans doute resultera celle de route la Chrestienté. A quoy si vous estes contents d'entendre en m'envoyant des passeports, je vous en voyeray incontinent des Personnes naturelles de ces Pays & qui vous soyent agreables avec plein pouvoir & autorité de traiter & conclurre avec Vous en continuation des communications precedentes à telles conditions que vous aures subject de les juger raisonnables, & esperant que vous embrasserez volontiers ce moyen, qui est si conforme à la bonne Volonté, qui en autres occasions vous avez montré avoir au repos de toutes ces Provinces, qui est la vraye fin pourquoy se fait la guerre; je ne feray cette plus longüe en demurant, Messieurs, Vostre bien humble Serviteur Le Marquis de Castel Rodrigue. De Bruxelles le 2. de Decembre 1645.

La Superscription.

A Messieurs, Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas.

Mijn Heeren.

Also al over lange tijdt gehandelt wordt te Munster in de Vergadering, die men daer houdt, om tot een generale Vrede te geraecken, en dat ten desen effect daer ghevonden worden de Ministers en bedieners, die de Koningh mijn Meester daer ghevonden heeft, na dat'er van sijent wegen, om het selve Deseyn oock geweest zijn in de Stadt van Ceulen, die daer soo veel jaren, als kennelijck is, geweest hebben; overwegende de beletselen verhandelingen, die dagelijcks voorkomen in de geseyde Vergaderingh, beletten de niet alleenlijck te koomen tot de Conclusie en 't besluyt van de gheseyde Vrede, maer dat men noch de materie niet heeft konnen beginnen, en niet ter saeck komen, tot groote interest en schade van de geheele Christenheyt, en particuliereelijck van alle dese Nederlantsche Provincien, daer d'uytstorting van 't bloet, dat men ziet, gebeurt is, en weerszijden noch dagelijcks gebeurt. En dieshalven, dewijl ick weet hoe seer de Koningh mijn Meester altijt soo groot een goet begeert heeft, en noch begeert, schoon sijn Vyanden het tegendeel verkondigen, soo heeft my, op dat men de waerheyt van sijn goede intentie sou bemercken, gescheenen mijn plicht te zijn te vertoonen hoe lichtelijck men soo groote quaden sou doen ophouden, met van hier naer den Haag Persoonen te senden, die mer u van de middelen souden handelen, om alle dese verwijlingen kort te slijden, of tot een bestandige en secker Vrede of Trefves te koomen, daer, sonder twijffel, die van de gehele Christenheyt uytspuyten sal. Indien ghy vernooget zijt daer toe te verstaen, met Passepoorten aen my te senden, soo sal ick terstont Persoonen aen u senden, ingeborenen van dese Landen, die aengenaem aen u sullen zijn, met volle macht en autoriteyt van met u te handelen en te sluyten, in continuatie der voorgaende communicatien, op soodanige Conditien en voorwaerden, dat ghy oorsaeck sult hebben om die redelijck 'oordeelen, en verhoopen de dat ghy gaerne dese middel sult aenneemen, die soo conform is met de goede wil, die ghy in andere gelegentheden hebt getoont tot de rust van alle dese Provincien te hebben, 't welck her ware eynde is, daerom d'Oorlogh gevoert word, soo sal ick dese Brief niet langer maecken; blijvende, mijn Heeren, uw ootmoedigste Diensert, de Marckgraef van Castel Rodrigo. Uyt Brussel, de 2. dag van Decembre, 1645.

't Opschrift was.

Aen mijn Heeren, mijn Heeren de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden.

Deselve is in originali dooz den Ghesier gecommuniceert aen den Heer Brasser; met Copie daer van; ende belofte

belofte van hem ook te sullen doen hebben Copie van 't antwoort daer op te geben : om te toonen dat men allestus met Dankteghen woude houden goede Correspondentie : sulcx is oock geschreben met Copie soo van 't een als 't ander aen den Heer van Oosterwijck Ambassadeur ordinair van desen Staet tot Parijs 't Antwoort luyde als volgt.

Monseigneur.

Nous avons veu la Proposition, escrite dans vostre Lettre, rendue par ce porteur, que vous nous faites de la part du Roy d'Espagne, touchant l'envoy des Personnes natures du Pays Bas, pour traiter ici d'une foye & feure Paix ou Trefve, sous des conditions raisonnables; Nous en louons & estimons Vostre bonne volonte & inclination au regard de l'affaire au Principal, & nous y correspondrons de bien bon coeur, afin que toutes les Provinces du Pais Bas puissent estre remises en repos, avec trafic & prosperite: Mais d'autant que la Ville de Munster en Westfalie a este eleue d'un commun Concert & Consentement de tous les Interesses, pour y traiter d'un repos general, il convient que les Ministres du Roy Vostre Maistre s'y trouvent a cet effect avec plein pouvoir, & autorite pour en faire des ouvertures ulterieures & nos Ambassadeurs; qui sont sur leur depart vers ce lieu, avec pouvoir suffisant pour y entendre a la Negociation & Conclusion d'un repos dans la Chrestienté; vous assureant qu'ils sont amplement instruits des nos bonnes intentions sur ce sujet & singulierement de couper broche a tous les embarras dilais, ou autres empeschemens, qui pourroient recroyent retarder ou accrocher un si bon oeuvre, sur ce nous signerons, Monsieur, Vos Tres-affectionnés à vous faire Service, les Estats Generaux des Provinces Unies, Par ordonnance d'eux.

• Fait à la Haye en Hollande ce 9. Decembre, 1645.

Mijn Heer.

WY hebben gesien de Propositie en 't voorstel, geschreven in uw Brief, door dese bringer overgelevert, die ghy aen ons doet van weghen de Koning van Spagnien, aengaende 't senden van Persoonen, ingeboorenen van Nederland, om hier van een bestandige en seeckere Vrede of Treves te handelen, onder redelijke Conditien. Wy loven ende prijfen uwe goede wil en genegentheyt, ten regard van de saeck ten principale, en sullen gaerne daer in correspondeeren en overeen-koomen, op dat alle de Nederlandtsche Provintien weer tot dese rust, met trafick en voorspoet, mogen gebracht worden. Maer alsoo de Stadt van Munster in Westphalen, met een gemeen Concert en Bewilliging, van alle de geinteresseerden verkopen is, om daer van een algemeene rust te handelen, soo is 't behoorelijck en welvoegelijck dat de Ministers en Bedieners van de Koning, u Meeester, daer verschijnen tot desen effect, met volle macht en autoriteyt, om daer af wijdere openingen te doen aen onse Ambassadeurs, die op hun vertreck naer dese plaets staen, met ghenoeghsamer macht, om daer te verstaen tot de Handeling en sluyting van een rust in de Christenheyt, u verseeckerende dat sy bredelijck geïnstruceert en onderricht zijn van onse goede intentien in dese saeck, en besonderlijck van alle belemmeringen, verwijlingen en andere veranderingen, die soo goet een werck souden mogen verachten en vertragen. Hier op sullen wy teekenen, mijn Heer, uw seer genegenen om u dienst te doen, de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, door d'Ordonnantie van hen.

Gedaen in den Hage in Hollant, de 9. van December, 1645.

Eynde van het eerste DEEL.

HET

HET TWEEDE DEEL, Van 't Verhael der Nederlantsche VREEDDE-HANDEL.

DEN 14. December namen de Heeren van Meynertswijk, Nederhorst, ende Donia haer afschept.

Den 16. de Heeren van Mathenes, Heemstede ende Clant. De Heere Ripperda al terstonde nae gedanen Sedt vertoegen zijnde. Den 19. wiert de Bede dag vast gestelt / op den 17. Januarij des aenslaende Jaers.

Den 29. Decembris nam de Heer Knuyt, nae gedanen Sedt sijn afschept.

Tot December hebben sy elckander ingheswacht tot den vijftden Januarij 1646. als wanneer sy van daer zijn vertrocken; goet bindende haer onderwegens wat op te houden / ende haer tijdt te geven omme op 't stuck van de receptie haer te insoumeren / tot welcken epnde sy haren Secretaris op den achtste ober Steynford nae Munster hebben gesonden met schyppen aen de Heeren Ambassadeurs van sijn Majesteit van Brancrick / die haer des anderen daeghs wederom tot Steynford is komen binden met een Brief van de ghemelte Heeren / dienende tot antwoort op den haeren: waer op sy geresolueert hebben / haer op den elfden of eersten Januarij na d'oude styl op de Kiepe te begeben / ende zijn des selven daeghs tegen den avont tot Munster gearriveert: komende oncrent een half upr van de Stadt / zyn haer beseghent vijf Carossen / te weeten drie van de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck ende twee van die van Portugael, upt de welcke eenige Edeluyden van qualiteit haer / upt den Naem van die welghemelte Heeren Ambassadeurs zijn koomen begroeten ende bertwilckamen / als mede den Commandeur van de Stadt / dewelcke sy pder daer vooz beleefelijck bedanckt hebbende / zyn met haer twee eerste Carossen vooz gereden; waer op die drie van Brancrick ende de twee van Portugael volgden; tusschen de binnen Poorten van de Stadt hebben sy ghebonden drie Compagnien Soldaten in de Wapenen / ende binnen de Stede de Borgerie, die haer / gelyck als alle de andere Inwoonders soo Gheslijck als Wereltlijck / alle Eere bewesen / ende haer ober der selver komste verheugt toonden; de vijf Carossen gesyden haer tot aen haer Logement / alwaer die vooz Edeluyden wederomme upt de Carossen sijn getreden / ende haer ten tweeden-male in haer Zaler begroet hebbende / ende van haer daer ober bedanckt zijnde / daer op vertrocken.

Soo haer sy aldaer zijn aengekomen hebben de Ambassadeurs ende Afgesanten van Venetien, Brandenburg, ende Hessen aen haer ghesonden / ende haer doen bertwilckomen; Venetien heeft sich doen excuseren / dat sijn Carossen haer receptie niet hadden by-gewoont / alsoo by de Heeren Mediateurs vooz desen was geresolueert / sich by geene Receptien meer te laten binden. Des anderen daeghs hebben sy aen de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck ende Portugael gesonden / ende de selve vooz de ontfangene Eere doen bedanken / als mede Venetien, Brandenburg ende Hessen, vooz haer begroetinge / ende daer op aen alle aentwessende Ambassadeurs haer aankomste genotificeert.

De Graue van Nassau Keyserlijcke Gesant / heeft haer jegens de gene die sy daer gesonden hadden / den tytel gegeven van Excellentien, dan die hy aen haer gesonden heeft / heeft sulcx niet gedaen; sy hebben hem daer ober in gelycke termen / ten regarde van die gheene die hem gesonden had / geantwoort. De Ambassadeurs van Spaignen, aen wien sy mede gesonden hadden / hebben

haer geybenieert / aen haer sendende vier Secretarissen, waer van de eerste Heerlants / de tweede Fransch / ende de twee andere Latijn spraccken / haer gevende de qualiteit van Excellentien, gelyck mede de Ambassadeurs selver ghedaen hebben jegens die gheene die sy aen haer hadden gesonden / Savoyen ende die Cur-Vorsten hebben haer dooz de haere gelycke Eere ende qualiteit ghegeven / ende haer doen bertwilckomen. Aen den Nuncius van den Paus gesonden hebbende / is hy de eerste mael upt geweest / ende heeft de tweede mael sich doen excuseren / alsoo hy onthleert was.

Den 13. voozmiddag hebben haer de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck een Visite gegeven / met groote Pompe ende magnificentie / haer gants beleefelijck ende minnelijck beseghende / gelyck mede nae den middag gedaen heeft eene van de Ambassadeurs van Portugael, alsoo den anderen sieckelijck was.

Den 14. voozmiddag hebben aen haer ghesonden / Spaignen / Portugael ende Venetien / bertroekende haer Visiten aen de Heeren Staetse te doen / gelyck van die vier Ambassadeurs van Spaignen dien naemiddag haer hebben wesen besoecken / gearcompagneert wesende met Bellebardiers ende Mousquetons / in maniere als Vranckryck hadde vooz ghedaen / haer ghesamentlijck ende alle vier in 't particulier den tytel ghegeven van Excellentien, ende alsoo bertvolgens d'andere.

Ende alsoo sy bertroeten hadden een publijck Pitsier mede te nemen; soo hebben sy daerom gheschreven. Daer Hoogh Mog. hebben getoont dat haer aengenaem soude zyn geweest / dat sy aen den Nuncius van den Paus niet hadde ghesonden: Waer nu sulcx gheschiedt was / soo schreven haer Hoogh Mog. dat sy haer daer van voortaan wilden onthouden / oock gren Visiten van den Nuncius ontfangen. Wpders hebben haer toegesonden een Publijck Pitsier in gelyckheyt van 't Kiepe; 't welck hy de Heeren haer Hoogh Mogende Gecommitteerde te Velde / geduyrende de Campaigne / wiert gebuycht.

Hier te vooz is geseyt wat in December laesleden de Marquis de Castel Rodrigo tot affonderlijcke Handeling schreef. Den 22. Januarij openbaerde sich al weder tot dien tynde eenen van der Lucht, die soo wel aen sijn Hoogheyt als aen den Heer van Gent, ter Bergadering presiderende / upt den naem van welghemelden Marquis bertocht Passpoorten vooz soodanighe als hy soude begeeren hertwaerts te seynen / om openingh te doen tot Wyde-Handel in den Hage / waer op hem vooz den Heer presiderende is tot antwoort geseyt; dat men alhier in gheen particuliere Handelinghe konde treden / maer dat 't tot Munster moeste geschieden; met byhoginghe / dat 't de Regeering alhier aengenaem soude zyn, dat hy met dese antwoort ten spoedighsten van hier vertrecke.

Sulcx is aen den Koninckl. Franschen Resident alhier / ende aen den Koninck selfs dooz den Ambassadeur van desen Staet / gecommunicert; oock geschreven aen de Heeren Plenipotentiarissen tot Munster: om te toonen dat hare Ho. Mo. niet begeerden affonderlijck / oock niet in den Hage te handelen: maer tot Munster: alwaer de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van desen Staet (haer entree / receptie ende congratulatie tot de meeste eere van dien ghepasseert zijnde) den 15. doende haer contrebisite aen de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van Brancrick van deselve oock seer honorable

De receptie/ in ende uytroeping outfangen hebben/ zyn-
de de Heeren Hertog van Longeville tot aen haer Car-
rosse uytgekomen/ die begeert heeft dat sy alle te samen
voorzouden ingaen tot inde Zale van Audientie/ alwaer
sy bonden d' Heeren Gzaven van Avaux ende Servient,
welcke in andere bysen gelogeert zynde/ een wepnigh
door haer aldaer van buyten ghekomen waren; De
hoogh gemelte Heer Hertoghe heeft haer oock d' eerste
plaetse doen nemen/ pder van haer by de handt leydende
ende placierende/ ende nam de selve/ ende d' Heeren
Gzaven/ daer na de ouderste plaetse. Ende na dat sy
bedanckingen ende andere gewoonlijke complimenten
hadden ghedaen voorsz de Cere/ haer op der selver acti-
oniste/ ende in de eerste solemnele Visite/ in de alderbe-
ste forme bewesen/ heeft sijn Hooghepdt verclaert/ dat
Dyanchrijck daer was ghelogeert/ om den Staet van
haer Ho. Mog. meer ende meer te verheffen/ ende desel-
ve in gelijkheyt te tracteren. Ende indien haer ergens
yet anders ofte minder soude mogen wederbaren/ dat sy
t selve fouden doen ende helpen repareren/ ende niet ge-
dogen/ dat den rang ofte digniteyt van haer Ho. Mog.
in eeniger manieren fouden worden verhoert. Waer na
sy t samen geballen zyn in verschepde familiare discou-
sen/ alle te samen tenderende tot continuatie ende
vast stellinge van onderlinge goede confidentie ende cor-
respondentie. Ende terwyl sy by den anderen waren/
zyn haer Dienaren met Wijn getracteert gheworden/
ende zyn sy vervolgens van den Heere Hertoghe tot aen
haer Carosse weder uytgelept/ blyvende de selve staen
tot haer Carosse avancereerde/ ende op de selve maniere
als sy van sijn Hoogheyt gerecipieert waren. Den Heer
Contarini, Ambassadeur van Venetien/ hadde haer wel
te booren syne Visite laten presenteren/ die zyn sy eben-
wel genootsaecht gheweest wat uyt te stellen: sulcx den
selven Heer Ambassadeur haer des namiddaeghs solem-
nelijck is hooren besochten ende verwelkomen/ heb-
bende onder allerhande discoussen verhaelt in wat bou-
gen de Serenissime Republique tot de Mediatie was
versocht/ ende sy bereypt was hem selven mede tot dien-
ste van haer Ho. Mog. ende hare weder partje te laten
employeren/ te meer alsoo sonder/ ende buyten haer
Ho. Mog. niet alleen de generale Dyede soude te rugge
blyven/ maer oock als haer Ho. Mog. met hare weder-
partje konde vereenicht worden, het generale werck ap-
parent voortganck soude gewinnen. Sy verhaelde daer
by de swarigheyt daer in de Republique haer bebou-
de door invasie van de Turck/ ende hoe veel de gemeene
Christenheyt daer aen was gelegen/ dat deselve in rijdt
mochte gestuypt worden.

Sy hebben daer op sijn byer ende deboiren ghepuzen/
hem voorsz syne Officiuse aanbiedinge bedanckt/ doch
het stuck van de Mediatie ongeroert ghelaten/ ende is
alsoo den selven Ambassadeur met gelijcke Ceremonien
in t ontfangen/ in ende uytgaen/ als andere gekroonde
Hoofden van haer geschepden. Den tweeden Ambassa-
deur van Portugael/ Don Pedro de Castro hadde haer
wepnigh te voorsz met gelijcke Ceremonien gebistteert/
ende is van haer als booren gerefontreert. Sy zyn tus-
schen beyden mede begroet van wegen een Minister van
den Keyser/ daer tot Munster residentende/ die haer sijne
Visite heeft laten aendienen. Van alsoo de Keyserliche
Ambassadeurs na Onabzuggen waren vertrokken/ heb-
ben sy voorsz best ingesien/ eerst te vernemen/ wat sy van
de selve noch fouden hebben te verwachten/ ende de
offte haer van den Resident ghedaen middeler tijdt te de-
laperen. Aufgelijcks zyn sy in Der soon gegroet van een
Resident van de Koningh van Spangien/ Kuyermans
genaemt/ die haer seyde van den Gzave van Penderanda
daer toe gelaft te wesen/ ende aldaer eenige Jaren ghere-
sideert/ ende ordje te hebben om d' Heeren Ambassadeurs
van Spangien te assisteren.

Den 16. voorsz de Middaghe hebben sy de contra-Visite
ghedaen aen de Heeren Ambassadeurs van Spangien/
die haer gelijckelijck aen haer Carossen zyn komen on-
tfangen/ ende door verschepden ghemacken in de Kamer
van Audientie laten voorsz in gaen/ de eerste plaets ende
eerste sitten gegeven hebben. Ende naer dat sy een com-
pliment van bedanckinghe ende offre van haer diensten
hadden ghedaen/ ende verclaert tot wat eynde sy ver-

waerts waren ghesonden/ heeft den Gzave van Pene-
randa het woordt ghenomen/ ende een langh discours in
t Latijn gemaeckt/ dat de segentwoordige by een-komste
om goede ende nootwendighe saecken aengefelt was/
ende als parthjen van weder-zyden daer toe goeden
wille ende intentie wilden by-zyngen dat daer van een
goede uyt-komste stonde te verwachten/ ende hoewel in
voorzgaende tijden animositeyten waren gheweest/ dat-
men segentwoordigh het gepasseerde in vergetenheyt en
besyden moeste stellen/ ende alleen letten op het toeko-
mende/ wesen sy luyden genegen ende gelaft/ om met
den Staet van haer Ho. Mog. Huidtschap ende Con-
fraterniteyt/ ende foelus perpetuum, (t welck waren
sijne eygene woorden) te maecten/ de Commerccien al-
omme te herstellen/ ende een vaste en durable ruste hel-
pen bezonderen/ protestierende voorsz Godt/ dat sy luyden
oprecht ende ongebeynst in alles fouden gaen/ ende dat
Godt qui est scrutator cordium (dit waren sijn woorden)
soude onderschepden ende ordjeelen die anders deden.
Sy hebben daer teghens verclaert/ dat haer Ho. Mog.
ende de Nederlandsche Partie van alle oude tyden/ ge-
hadt hebben de reputatie van sinceriteyt ende goede
trouwte/ en in dese hoochwichtrige Actie de selve oock sou-
den toonen; ende dat haer Ho. Mog. gejudiceert heb-
bende een generale vaste ende Weden dagh/ die sy ghe-
last waten den volgenden dagh mede aldaer te celebze-
ren/ daer mede men opentlijck betoonde/ dat de selve in
den Name Godes dese Handelinghe willen laten begin-
nen/ ende niet als ter goeder trouwe/ met oprechte mee-
ninghe daer in laten procederen: sy quamen daer na in
verschepden propoosten van de Commerccien/ die eer-
stijcks tusschen Nederlandt ende Spangien hadden ghe-
floreert/ ende door de Oorlogen waren gheintrom-
peert; van de ghelegentheyt van Munster ende hare
respectie Logementen; van de ghemeenschap die Ne-
derlandt met Duytslandt hadde gehad/ waeromme sy
(onder anderen) seyden oock ghenootsaecht te wesen de
complimentare Visiten te doen ende te ontfangen van
ende aen die gene/ die uyt het Duytsche Rijk her-
waerts waren ghesonden/ ende haer dan terfont ghe-
reert te sullen houden tot de aengebodene communica-
tie. Ende betwyle dese entrevue ontrent een uyt was
durende/ zyn soo wel haer Edelluyden als Dienaren
in verschepden kameren magnifiquelijck/ soo met ver-
schepde spise/ als Wijn/ van de Spaensche Edelluyden
ende Dienaren ghetracteert gheworden/ ende zyn sy met
gelijcke ordje wederom uytgegaen/ ende uytgelept van
alle die 4. Ambassadeurs tot aen haer Carosse toe/
rontom de welcke de Spaensche Staffiers ende Mus-
quetiers tot aen de Poorte stonden gerangeert/ gelijck
sy de selve in t inhomen mede hadden bebonden/ ende
haer met buyghen van hare respectie Wapenen voorsz
ende naer reverentie hebben gedaen. Een selven daghe
des naer-middaeghs hebben sy de contraviste ghedaen/
eerst aen de Ambassadeurs van Portugael Andrada ende
Castro, welcke eenigh different onder den anderen had-
den/ aengaende haer by-eenkomste/ doch haer daer-
inne hadden vergeleeken/ om haer in t Logement van
Castro te samen te ontfangen/ ende daer na aen den Am-
bassadeur van Venetien; van alle welcke sy respectie-
lijck met gelijcke solemniteyten sijn ontfanghen/ ende
uytgelept/ ende soo wel als de Fransche ende Spaen-
sche te booren overbloedigh gedaen hadden/ met de Ci-
tulen van Excellentien. De Portugese Ambassa-
deurs klaegghden seer over het ongelijck den Prince E-
duard, Broeder van den Koningh/ met ende in sijne ge-
bangenisse aengedaen/ ende den Ambassadeur van Ve-
netien vermagende van saecken van Brasill/ wenschen-
de dat de selve geen ongemaect of alteratie tusschen Por-
tugael ende haer Ho. Mog. mocht veroorsaccken; sy
bracht oock wederom te passe de mediatie/ by occasie dat
die van Munster aen hem hadden versocht by de sa-
mentlijcke Ambassadeurs te willen moeyneren/ dat
inde aenstaende Wasten gheene insolentien oft vertoo-
ningen mochten gepleecht worden/ t welck sy aen haer
mede was versoekende/ ende in t generael heeft den
gemelten Ambassadeur haer soo inde Visite als contra-
Visite verclaert/ tot dese tijdt toe geene vruchten ghe-
daen te hebben in de bevredinghe van de Parthjen, met
ende

ende tusschen welke hy hadde getractert ende sich sel-
ven geinterponeert.

Den 18. quam de Heer Eertz Bisschop van Came-
rijk haer alleen een particuliere / doch solemnele Visite
doen / ende onder andere verklaert / in het Generalat-
schap van Pater Iohan Nay gesuceedeert / ende genegen
te wesen gelijcke Officien te doen / te meer alsoo hy sep-
de de goede ende oprechte intentie van den Koning / tot
bejedinge van de Nederlanden upt sijn Majesteits eij-
gen mont verstaen te hebben.

Den 24. hebben sy haer respectie plein pouvoirs met
de Heeren Spaensche verwisselt / dat van desen Staet
is hier voorgeselt / dat van Spangie luyde als volgt :

DOn Philippe por la gracia de Dios Rey de Ca-
stilla, &c. por quanto, por lo mucho que desseo
la quietud y tranquilidad de los buenos y fideles
Vasallos de mis Provincias obedientes de Flandes y que
descanssen de tan larga y sangrienta guerra, y se pueda
disponer mas conesto la paz universal de Europa y el bien de
la Christianidad tenia dado mi Plenipotencia a Don
Francisco de Melo Marques de Tor de laguna para oir, pro-
poner, Capítular, y Concluir qualquier tratado de Tregua
y paz con los Estados de las Provincias Unidas de los pae-
ses Baxos, iulgando a ora por obligacion mia en orden
a estos fines subrogar y continuar en otra persona la Ple-
nipotencia que el dho Marques tiene (por si se ofreciere
ocasion en que pueda ser necesario. Por tanto por la satis-
faccion grande que tengo de la prudencia, inteligencia,
y experiencia de Vos Don Gaspar de Bracamonte, Conde
de Pennoranda, Gentilhomme de mi Camera, y de mis
Consejos de Camera y Justicia, mi Embaxador Extraor-
dinario al Serenissimo Emperador Ferdinando mi muy
charo y muy Amado Hermano y primo, y Plenipotencia-
rio por la paz universal, y Confiando que hareys lo que
os cometiére y encargare como convenga mas al bien
commun de nus Provincias obedientes y a mi servicio, por
la presente os doy todo poder, facultad, y autoridad en la
mas ampla y complida forma que conviene y es neces-
ario, para que por mi y en my nombre representando mi
real persona podays oyr y proponer, Capítular, y concluir
qualquier tratado de Tregua o paz con los Dhos Estados
de las Provincias Unidas, y si el Dho Marques de Tor de
laguna, o otra qualquier persona le tuviere introduydo
y comenceado, o admittido su tractation, de mi nombre
le podays continuar hasta Concluir enteramente y con
efecto con justas y rasonables condiciones, que para ella
os doy el mismo poder, commissiion, y autoridad que yo
tengo con facultad de substituir en una o mas personas, junta
o separadamente, confiando de vos que qualquiera que
elegieredes fera la que convenga a mi servicio en el Dho
tratado; y en esta razon podeys hazer y Hagais todo lo
que os paraciére conveniente a la conclusion de el, y
obligarme a mi al cumplimento y ratification de lo que
se capitulare asentare, y concluyere por Vos o por vestro sub-
stituto o substitutos con todos las clausulas y seguridades
necessarias, com a o si aqui fueren expressadas, y desde
agora para entonces apruebo y ratifico todo lo que en
virtud desta mi Commissiion y Plenipotencia se tratare
y Concluyere como si fuere hecho y concludido por mi
propria persona, de que mandedar y di la presente, fir-
mada de mi mano, sellado de misello segreto, y refren-
dado del infrascrito mi Segretario de Estado; Dada en
Madrid al veynte y cinco de Hebrero, mil seiscientos y
quaranta cinco annos.

Y o el Rey.

P. Coloma.

DOn Phelippo, door Godts genade, Koningh van
Castilien, &c. Alsoo ick de rust ende vreedtsaem-
heydt der goede ende getrouwe Onderlaten van
mijn ghehoorsame Provincien van Nederlandt wensche,
ende de selve van sulcken langduyrigen ende bloedigen
Oorlogh gaerne soude ontlaffen, oock om hier door te
meerder te kunnen disponeren de algemeene Vrede in Europa,
mitsgaders de welstandt in Christenheydt; Soo had ick
mijn volkomen macht verleent aen Don Francisco de Melo,
Marquis de Tor de Caguna, om te hooren, proponeren,
capitulereu ende besluyten seecker Tractaet van Treves

ende Vrede met de Staten der Vereenighde Provincien van
Nederlandt, achtende nu mijn plicht by order te wesen,
ten sijne vandien de volle macht, die den vooriz Marquis
heeft (omme by voorvallende occasie daer't van wouden mocht
wesen) op eenen anderen Persoon te subrogeren ende
continueren. Derhalven, om de groote satisfactie en
vermoeyingh die ick heb, van de voorsichtighydt, ver-
stant, ende ervarentheyt van u Don Gaspar de Bracamont,
Graef van Pennoranda, Edelman van mijn Kamer, ende
van mijn Raden ende Iustitie, mijn Ambassadeur Extra-
ordinaris by de Serenissime Keyser Ferdinandus, mijn
leer waerde en beminde Broeder ende Neef, ende Ple-
nitiaris over de algemeene Vrede, ende vertrouwende,
dat ghy sult doen 't gene ick u sal Committeren ende be-
lasten, als meest betamelijck tot de ghemeene welstandt
mijn gehoorsame Provincien, ende van mijn dienst, soo ver-
leent ick u by desen alle mijn macht, faculteyt ende au-
thoriteyt inder breedste ende volkomenite forme, als
doenlijck ende van nooden is, om voor my, ende in mijn
naem, mijn Konincklijke Persoon representerende, te
hooren ende proponeren, capituleren ende besluyten see-
ker Tractaet van Treves of Vrede met de voornomde
Staten der Vereenighde Nederlanden: en by aldien den
vooriz Marquis de Tor de Laguna, of eenigen anderen
Persoon het geintroduceert ende begonnen, ofte der sel-
ver Onderhandelinghe geadmiteert mochte hebben, soo
sult ghy moghen continueren, tot dat het volkomenlijck
ende metter daedt met rechtmatige ende redelijcke Con-
ditiën besloten sal wesen, u tot dien eynde gelijcke macht
commissië ende autoriteyt verleene, als ick heb, met
macht om een oft meer Persoonen te substitueren, gela-
mentlijck of in 't bysonder, u vertrouwende, dat de geen,
die ghy kieset sult, foodanigh sal wesen, als over 't vooriz
Tractaet tot mijn dienst betamelijck en dienstig sal zijn;
ende om dese reden meught ghy doen ende doet alles,
dat u goet duncken sal tot 't besluyt van dien te behoo-
ren, ende my tot de naerkominghe ende ratificatie van
't geen dat daer u oft door u Gesubstitueerden oft Gesub-
stitueerde gecapituleert, beschreven en besloten sal wor-
den te verbinden, met alle alsulcke clausulen ende ver-
ringhen, als van nooden zijn fullen, als ofse alhier uyt-
gedrukt waren, Approberende ende Ratificerende nu
voor aldan, 't gene uyt krachte deser myne Commissië
ende volkomene macht gehandelt ende besloten sal wor-
den, als of het door mijn eygen Persoon gedaen ende be-
sloten was; waer van ick hebbe doen verleenen, ende
verleent dese tegenwoordige; met mijn handt onderteek-
kent, met mijn secreet Zegel gezegelt, ende by den on-
dergeteekenden mijn Secretaris van State Gearapheert
zijnde.

Ghegeven tot Madrid, op den vijfen twintighsten Fe-
bruary, des Jaers seftien hondert vijfen veertigh.

Ick de Koningh.

P. Coloma.

Op ende in 't selve Pouvoir wierden by de Heeren
Fransche/aen dewelcke men terstont Coppe gaf / ende
by die van haer Ho. Mog. aengemercht navolgende
scrupulen ende fauten :

I.

MIs Provincias obedientes de Flandes.
Le mot (obedientes) semble supposer qu'ils en
a d'autres des obeissants.

II.

Y se pueda disponer mas con esto la paz Universal de
Europa.

Ces paroles ne se peuvent entendre que pour un traitte
particulier & le traitté de Munster doit estre general.

III.

Con los Estados de las Provincias Unidas.
Il ne veulent traiter qu'avec Messieurs les Estats & ne
font aucune mention de leurs Alliés.

IV.

Por si se ofreciere ocasion en que pueda ser necesaria
la Plenipotencia.

Cets mots font encor veoyr que le Pouvoir n'a esté
dressé que pour un traitté particulier, puis que la Ple-
nipotence ne peut servir que par occasion.

V.

Y Plenipotentario para la paz Universal.
Si Mr. de *Peneranda* est Plenipotentiare, il n'a pas be-
sols d'une Commission particuliere.

VI.

Mis Provincias obedientes, las Proviencias Unidas.
La repetition de ces mots & l'oppositio de Provin-
cias Unidas a Provincias Obedientes n'est pas sans des-
sein.

VII.

Con facultad de substituir en una o mas personas.
Traicter par substituits avec Messieurs les Estats n'est
pas correspondre a la reconnoissance de la Souveraineté
& au Titre d'Excellence donné a leurs Ambassadeurs.

VIII.

Per vos o por Vuestros substitutos.
La particuliere disjunctive fait veoyr, que, Mon-
sieur de *Peneranda* present, le Pouvoir des autres cesse.
A la fin manque la clause qui est dans le Pouvoir de
traicter avec les Plenipotentiaires de France.

I.

Mijn gehoorsame Provintien van Nederlandt.
Het woordt gehoorsame, schijnt te supponeren, en aen
te wylen datter noch andere ongehoorsamen zijn.

II.

*Om hier door te meerder te kunnen disponeren de algemeyne
Vrede in Europa.*

Dese woorden kunnen niet verstaen worden, dan van
een particulier en besonder Tractaet; en het Tractaet
van *Munster* behoort generael en algemeen te zijn.

III.

Met de Staten der Vereenigde Provintien.
Sy willen niet tracteren en handelen, dan met mijn
Heeren de Staten, ende maecten geen ghewach van hun
Bondgenooten en Geallieerden.

IV.

*Om by voorvallende occasie, daer 't van nooden mochte
wesen.*

Dese woorden betoonen noch dat de macht niet ghe-
maect is, dan voor een particulier en besonder Tractaet;
dewijl de volle macht, niet dan by occasie kan dienen.

V.

En Plenipotentiaris over d'algemeene Vrede.
Indien mijn Heer de *Peneranda* een Plenipotentiaris
is, so behoeft hy geen particulier en bysonder Commissie.

VI.

Mijn gehoorsame Provintien, de Vereenighde Provintien.
De repetitie en herhalingh deser woorden, en de te-
genstelliging van *Vereenighde Provintien*, met *gehoorsame
Provintien*, is niet sonder dessein en voornemen.

VII.

Met macht om een of meer Persoonen te substitueren.
Door substituiten met mijn Heeren de Staten te han-
delen, komt niet over een met d'erkenenissen van de Sou-
verainiteyt, en met de Tytel van Hoogh Mogende, aen
hun Ambassadeurs gegeven.

VIII.

Door U. of door uw Gesubstitueerde.
Het woordt, of 't weick icheydingh maectt, wijst aen
dat, als mijn Heer van *Peneranda* present en tegenwoor-
digh is, de macht der anderen cesseert en ophout.

In 't eynde gebreekt de clause en 't besluyt, die in de
macht is van te handelen met de Volmachtighden van
Vranckrijck.

De substitutie van den Graef van *Peneranda* op de
Heeren *Erst-Bisschop Saavedra* ende *Brun lupden* als
volgth.

DOn *Gaspar de Braccamonte y Gusman*, Gentilhombre
de la Camera de su Majest ad de sus Reales Conse-
jos de Camera y Justicia, su Embaxador Extraor-
dinario en Alimania, y primer Plenipotentiaris para el
Tratado de la paz general en *Munster*. Haviendose servi-
do el Rey mi Senor que Dios le garde, de concederme en
*veinte y cinco de Hebrero de l'anno passado de mil seiscientos
y quaranta y cinco*, la Plenipotencia para tratar tregua o
paz con los *Estados de las Provincias Unidas* de las Pro-

vincias Unidas de los paçses baxos que es del tenor si-
guente de verbo ad verbum.

Hier volghde het voorgaende Pouvoir.

Por tanto en virtud de la autoridad y permission que su
May. se firue de darme para poder substituir; la dicha Ple-
nipotencia en una persona o mais junctas, o separadamen-
te, he nombrado y nombro a los Señor Fray *Joseph Ber-
gane* Argobispo Eleetto de *Cambray*, y Don *Diego de Sa-
aveda Faxardo* Cavallero de la orden de *Santiago* del Con-
sejo de Indias, de su May, y *Antonio de Brun* Del Con-
sejo de su May en el supremo de *Flandes*, todos Plenipo-
tentiaris para el *Tratado de la paz general en Munster*, a-
quienes y a cada una dellos he subrogado y substituido; su-
brogó y substituyo, dandoles el mismo poder y commis-
sion que y tengo, para que junte o separadamente, en
presencia o ausencia mia, o en qualquier otro impedimento
puedan (en conformidad de las clausulas de la *Sohredich-
a Plenipotencia*) conferir tratar, a justar en particular
y concluir paz, o tregua, o qualquier otro tratado de par-
te de su Magd. con sus Excellentias los Señores *Bartolo-
van Gent*, *Juan van Mateneffe*, *Adriaen Pacuw*, *Juan de
Kuyt*, *Godart van Reede*, *Fran. de Donia*, *Guillermo
Ripperda*, *Adriaen Clant de Sredum*, acuienes los *Dhos
Estados* de las Provincias Unidas de los paçses baxos han
nombrado por sus Embaxadores Extraordinarios en *Alle-
mania* y Plenipotentiaris para el tratado de *Munster*,
para loqual he de despachado y despacho la presente
subdelegation, firmada de mi mano, sellada con el
sello de mis armas, y refrendada del in fratcritto *Segnorio*
de su Magd. y desta Embaxada. En *Munster* a veinte y
quatro de *Henero* de l'anno 1646. Estoit signé el Conde
de *Peneranda*.

Advierto que en el mismo dia desta fecha he exhibido
la Copia de la Plenipotencia original de su Magd. y la he
entregado a los *Dhos Señores Embaxadores Extraordi-
narios en Alemania* y Plenipotentiaris para este con-
greso de *Munster* par los Señores *Estados Generales* de
las Provincias Unidas de los paçses baxos. Signé el Conde
de *Peneranda*. Plus bas, por mandado de su Ex. *Del Campo*.

De remarques daer op waren dese :

Dans la subpelegarion. Todos Plenipotentiaris para el
tratado de la paz general en *Munster*.

Siis sont Plenipotentiaires: pourquoy leur donner
commission? cela fait voir que ce pouvoir n'a pas esté
fait pour *Munster*.

En presencia o ausencia mia.

Il n'a pas ce pouvoir par celuy, qui luy a esté donné:
il estend & augmente la commissiom.

Los dichos Estados.

Façon de parler peu considerée, & irreverente en un
particulier.

Le pouvoir du Roy est pour traiter con *Estados*: Et la
commissiom du Conde *Penerande* nomme ceux avec qui
on doit traiter.

DOn *Gaspar de Braccamonte en Gusman*, Edelman
vande *Camera* van sijne Majesteit, van sijne *Ko-
nincklijcke Raden* van de *Camera* ende *Justitie*, sij-
nen *Ambassadeur Extraordinaris* in hoog *Duytsland*, den
eersten *Plenipotentiaris* tot het *Tractaet* van de *gheemeene
Vrede* tot *Munster*. Alsoo 't den *Coningh* mijnen *Hee-
re*, dien *Godt* beware, ghelieft heeft my op den 25. *Fe-
bruary* des voorz. Jaers 1645. te verleenen de *Plenipo-
tentie* en volle *Macht*, om met de *Staten* van de *Vereen-
ighde Nederlanden Treves* ofte *Vrede* te tracteren;
zijnde vanden inhoudt naervolghende, van woordt tot
woordt.

Hier volghde het voorgaende Pouvoir.

Derhalven uyt kracht van d'authoriteit ende permissie
die sijne Majesteit gelieft my te verleenen om de *Pleni-
potentie* op een oft meer *Persoonen* ghesamentlijck oft
bysonderlijck te substitueren; Soo heb ick genomineert
ende nomineere de Heeren *Broeder Joseph de Bergane*
gekofen *Erst-Bisschop* van *Camerijck*, ende *Don Diego
de Saavedra de Faxardo*, *Ridder* van d'Order van *Santiago*,
vanden *Rade* van *Indien*, van weggen sijne Majesteit,

ende *Anthonio de Brun*. Raedt van sijne Majesteit Inden Hooghen Rade van Vlaenderen, alle Plenipotentiarissen tot het Tractaet van Vrede tot Munster. Aen de welck, ende elck een der selve ick ghesubrogeert ende ghesubstitueert hebbe, subrogere ende substituere, hunlieden gevende soodanige macht ende commissie, als ick hebbe, omme t'laem ende apart in mijne presentie, oft absentie, oft by hoedanige andere veranderinge (in conformiteyt vande clausulen der voorsz Plenipotentie) Vrede oft Treves, oft eenigh ander Tractaet van wegen sijne Majesteit mogen confereren, handelen, in 't particulier t'adjusteren en te besluyten met hare Excellentien de Heeren *Bartbolt van Gent, Iuan Matense, Adriaen Paeuw, Iuan de Knuyt, Godart van Reede, Fran. de Donia, Guillelmo Ripperda, Adriaen Clant te Stedum*; die de hoogst-gemelte Staten der Vereenighde Provintien hebben ghenomineert tot haer-lieden Ambassadeurs Extraordinaris in Hoog-Duytslant, ende Plenipotentiarissen voor het Tractaet van Munster. Tot welken eynde ick gedepescheert hebbe, ende depeschere dese tegenwoordige subdelegatie onderteyckent zijnde met myne handt, gezegelt met het Zegel myner Wapenen, ende gearapheert door den ondergetekenden Secretaris van sijne Majesteit, ende van den Ambassadeur alhier. Tot Munster op den 24. Januarij des Jaers 1646. Was onderteekent den Hertogh van *Peneranda*.

Te ietten dat ick op den selven dagh, van dato deses, hebbe geexhibeert de Cope van de originele Plenipotentie van sijne Majesteit, ende deselve ghelevert aende voorsz Heeren Ambassadeurs Extraordinaris in Hoog-Duytslant, ende Plenipotentiarissen tot dese Vergaderinge van Munster, door de Heeren Staten Generael van de Geunieerde Provintien van Nederlandt. Onderteekent den Graef van *Peneranda*. Leger, door last van sijn Excellentie, *Del Campo*.

De remarques waren dese:

In de Subdelegatie. *Alle Plenipotentiarissen tot de gemeene Vrede tot Munster.*

Soo sy Plenipotentiarissen of Volmachtighden zijn, waarom dan Commissie aen hen gegeven? 't welck aenwijst dat dit Pouvoir, en dese Macht, niet voor Munster gemaect is.

In mijn presentie, of absentie.

Hy heeft dit Pouvoir en dese Macht, niet door de geen die aen hem ghegeven is, by vergroot en breyt sijn Commissie uyt.

De geseide Staten.

Een weynigh bedachte wyse van spreecken, en oneerbiedighlyck in een partilier en besonder man.

Het Pouvoir en de Macht-Brief des Konings is om te handelen *con Estados*, of *met de Staten*; en de Commissie des Graefs van *Peneranda* noemt de genen, met welken men handelen sal.

Op het Pouvoir van de Heeren Staetsche bonden de Spaensche te seggen 't gene volght:

Les Plenipotentiaires du Roy de Spagne ayants eu communication de la pleine puissance des Seigneurs Plenipotentiaires des Estats des Provinces Unies des Pays Bas, ont observé & remarqué les deux points suivants, ou a leur advis pourroient entrevenir quelques difficultés.

Premierement ou il est dit qu'en cas de *l'absence necessaire*, ou *incommodité* de quelques uns desdits Seigneurs Plenipotentiaires, les autres en plus grand nombre pourront ouir, traiter, &c. Il semble que l'epithete de (*necessaire*) appliqué a *l'absence* se pourroit oster, d'autant que telle *necessité* ne se pourroit verifier, & ainsi resteroit toujours de doute de la validité du Traité au cause du scrupule qui demeureroit, si l'absence auroit esté *necessaire* ou non.

Secondement en la fin & conclusion de ladite pleine puissance ne se trouve si non une promesse de *Ratification future* au lieu qu'il conviendrait y en adjouster une presente en disant. *Que des a present comme des a lors les Estats des Provinces Unies approuvent & ratifient tout ce qui sera*

traité, conclu & acordé par lesdits Seigneurs leurs Plenipotentiaires. comme il se trouve en la pleine puissance desdits Plenipotentiaires d'Espagne à Munster, 28. Janvier 1646.

DE Plenipotentiarissen, of Volmachtighden des Konings van Spangien, communicarie gehad hebben, de met volle macht der Heeren Volmachtighden van de Staten der Vereenigde Nederlanden, hebben de twee volgende puncten geobserveert en geremarqueert, daer naer hun ghevoelen eenige swarigheden tusschen souden kunnen komen.

Eerstelijck daer geseght is, dat ingeval van nootfaeckelijck afwesen, of ongelegentheyt van eenige der gheseyde Heeren Volmachtighden, d'anderen in grooter getal sullen mogen hooren, tracteren, &c. schijnt dat de toetsingh van nootfaeckelijck, by afwesen, gevoeght, wel soude moghen wegh ghenomen kunnen worden geverificeert; en die halven souder altijd twyffel van de kracht en waerdigheyt van 't Tractaet blijven, uyt oorfaeck van de schroom diemen soude behouden van of 't afwesen nootfaeckelijck of niet geweest soude hebben.

Ten tweede, in 't eynde en besluyt, van de gheseyde volle Macht vintmen niet dan een belofte van *soekomende Ratificatie*, in plaats datmen een tegenwoordighe daer by behoorde te voegen, leggende; *Dat van nu voortaan, gelijck oock alsdan, de Staten der Vereenigde Nederlanden approberen en ratificeren alle 't geen, 't welck door de gheseyde Heeren hun Plenipotentiarissen en Volmachtighden getraeteert, gesloten en veracordeert sal worden.* Gelijck men vindt in de Volmacht der gheseyde Plenipotentiarissen en Volmachtighden van Spangien. Te Munster, op d'acht-entwintigste van Januarius 1646.

Den 27. Januarij weder te samen komende / twerdt ober de selve *Pouvoir* gesdiscouert: de Heeren *Spaensche* sepdn dat sy souden uytbringen een ghelijck *Pouvoir* / als te voorsz *Dyanchryck* met haer hadt gheconferreert; of in sulcher voren als haer Ho. Mog. zelfs souden mogen goet vinden: versochten dat dien ontbinderd mocht werden voorsz-gebaren ten principale. De Heeren *Staetsche* / hadden terstont de Coppe van 't *Spaens* *Pouvoir* ende substitutie aen haer Ho. Mog. overgesonden / ende op het gemelte versoek ende aenbiedinge der Heeren *Spaensche* hebben geen reden ghehouden om te wepgeren (onder reserbe van te sullen afwachten last ende antwoort van haer Ho. Mog. noyende 't selve *Pouvoir* / d'aenhoringe van d'openinghe die sy (*Spaensche*) ten principale souden doen. 't Welck was eerst by monde / en daer na by Geschijfte / 't gene volght:

Nous Plenipotentiaires du Roy de Spagne, nostre Sire, qui signons le present papier, disons, qu'en la session, que nous feismes hier avec les Seigneurs Plenipotentiaires des Estats des Provinces Unies des Pays Bas, il fut amiablement convenu & accorde que puis que nous avions de part & d'autre reciproquement eschangé nos pleines puissances & pouvoirs, l'on vint a traiter de l'affaire principale sans prejudice des notes & observations, que nous feimes les uns & les autres sur les dites pleines puissances, & ayants lesdits Seigneurs Plenipotentiaires des Estats des Provinces Unies déclaré, qu'ils estoient prests d'entendre les ouvertures, que de la part de sa Majeste nous voudrions faire pour le commencement du Traité.

Au nom de Dieu, & pour son saint service, bien & repos de la Chretienté particulierement des subjects de Pays Bas, qui des puitant d'années ont souffert les poids & les Calamites d'une guerre si sanglante, estant certains des la bonne intention & volonté de sa Majeste & du grand desir qu'il a de la quietude & Tranquillité desdites Provinces des Pays Bas.

Nous propolons aux dits Seigneurs Plenipotentiaires desdits Estats une Treve, & comme celle qui s'accorda en l'an mil six cens & neuf, suivant l'exemplaire & modelle dudit Traité d'alors, & pour ce que depuis la ditte Treve faite, l'experience pourroit avoir monstre, qu'il convient oster, adjouster, ou esclarer quelques points de ceux des traittes & autres, & quil sembleroit estre a propos

pos de prevenir pour plus grande seurete, fermeté, & convenance de la dite Trêve, il sera loisible a l'une & l'autre des parties de mettre en un escrit particulier les points & articles, qu'elles croiront nécessaires. Lesquels escrits particuliers, & signés se delivront de part & d'autre en un mesme jour qui sera designé, afin qu'estants examinés par une amiable & sincere conference, on tienne à les Refoudre & determiner en la meilleure forme & plus convenable, pñur parvenir au bien repos & Tranquilité d'iceluy Pays à Munster, ce 28. de Janv. de l'an 1648. estoit signé el Comte de Penerande. Frere Joseph Archev. de Cambray, Don D. Saverda, Faxardo & A. Brun.

WY, tegenwoordighe Plenipotentiarijfen en Volmactighden des Konings van Spangien, onse Heere, die het tegenwoordigh papier tekenen, seggen dat in de Sessie of Sitting, die wy gister baden met de Heeren Plenipotentiarijfen en Volmactighden van de Staten der Vereenigde Nederlanden, minnelijk verdragen en veracordeert wierdt, dat dewijl wy van weerzyden onse Volmachten onderling hadden verwisselt, men van de principale saeck soude komen te handelen, so der de prejuditie der noten en observatie, die wy beyde op de gheseyde Volmachten maectten, en de gheseyde Heeren Volmactighden van de Staten der Vereenigde Nederlanden verclaert hebbende, dat sy bereydt waren om d'overtures en openinghe te verstaen, die wy, van wegen sijn Majesteit wilden doen, tot een begin van 't Tractat.

In de name Gods, en tot sijn dienst, en tot welftant en rust van de Christenheit, en besonderlijk van de Onderfasen der Nederlanden, die zedert soo veel Jaren de rampen en swarigheden van soo bloedigen Oorlog geleden hebben, verseeckert zijnde van de goede mening en wil sijner Majest. en van de groote begeerte die hy heeft tot de rust en gherustheit der gheseyde Lantschappen van Nederlandt.

Soo proponeren ende voorstellen wy aen de gheseyde Heeren Volmactighden der gheseyde Staten een Treves of Bestand, en gelijck de gene, die ghemaeckt wierdt in 't Jaer 1609. volgens 't model en 't voorbeeld van 't gheseyde Tractat, dat doen gemaect wiert. En vermits zedert de tijdt, dat her gheseyde Bestandt gemaect is, d'er varentheit getoont mocht hebben datmen eenighe punten van de gene, die alrede verhandelt zijn, en anderen, behoorde wegh te nemen, by te voegen, of te verklaren, endat het dienstigh soude schynen sulcx te voorkomen, tot grooter sekerheit, bestandigheit, en betamelijckheit van de gheseyde Treves of Bestand; soo sal 't aen de beyde partyen gheoorloft zijn de Punten en Artykelen, die sy nootdruftig sulden gelooven, in een besonder Geschrift te stellen, welke besondere en ghetekende Schriften van weerzyden, op een selve dagh, die men stellen sal, overghelevert sulden worden, op dat sy, na datmen die door een minnelijcke en oprechte conferentie geexamineert heeft, in de beste en betamelijckste forme mach sluyten en determineren, om tot de Welstand, rust en gerustheit der gheseyde Landen te geraken. Te Munster, den 28. Januarij. in 't Jaer 1648. Was getekent el Comte de Penorande, Frater Joseph, Eerts-Bisschop van Camerijck, Don. D. Saverda, Faxardo, en A. Brun.

Sulcx oock aen haer Ho. Mog. overgesonden zijnde/ soo heeft de Handeling tot Munster moeten stille staen: alsoo de Heeren Plenipotentiarijfen van desen Staet niet konden noch begeerden iets t'antwoerden op de Spaensche Propositie/ vooz ende al eer het Pouvoir (als fundament van de Handelingh) soude zyn vast gheselt/ om 't welck hem te concipieren/ ende oock te delibereeren of men dien ontbermindert/ ende hoe men met de Spaensche soude mogen voozt varen in de Handelingh ten principale/ lange besoignen zyn gheballen/ en speciaelijck den 24. Februario/ in presentie van sijn Hoogheyt/ als wanneer die van Hollandt hebben ingebracht het volgende Advijs.

Wat volgens het versouck van de Spaensche Plenipotentiarijfen van desen Staet soude werden gelijck het voozt necessaire, of nootwendighe absentie, simpellich soude werden geseyt by absentie.

Maer wat aengaet de versochte Clausule van Ratificatie

de presentie, dat deselve soude werden gecreusert/ als hier te Lande ongehoort/ ende streplich met de constitucie van desen Staet: ende dat daerom in plaetse van de voorsz Clausule eenen sekeren tijdt tottet inbringen van de Ratificatie by onderlinge concert soude vast gheselt/ ende van de Spaensche Plenipotentiarijfen gheen hooger of scherper stipulatie van Ratificatie werden gevoordert/ alsinen van wegen desen Staet ghemeynt was toe te staen.

Ten tweeden / dat raeckende het Pouvoir van de Spaensche Plenipotentiarijfen / vooz de Kroone van Brancich uptgebracht / d'extensie van de selve roetende de Cptelen aen den Koningh van Spangien daer in ghegeven mer te voordere ingreedenen van dien / souden werden gelaten aen de directie ende goet vinden van de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarijfen van hoogst gedachte sijne Majesteit van Brancich.

Ten derden / dat haer Ed. Groot Mog. hebben gheoordeelt / dat soodanige hoog-wichtighe materie upt een oeffinck Pouvoir / directelijck komende van den Konink van Spangien / ende niet by forme van sublimitie behoort te worden verhandelt; dat daer en boven in 't boven-ghevoemde Pouvoir verscheppen Clausulen werden bevonden / daer op meer-gemelde Heeren Committerde bedenckelijckheden waren moberende / wierdt daerom best gheoordeelt het voorsz Pouvoir daer te laten / ende volgens advijs van d'andere Provintien sels van wegen desen Staet upt te brengen sodanig Concept / als men ten beste van desen Staet soude oordeelen te konnen vinden.

Ten vierden / dat het boven-getoerde Concept / gheslijck het selve door ordje van haer Ho. Mog. op het papier was ghebracht / by haer Ed. G. Mog. vooz goet wert ingesien ende aangenomen / behoudens nochtans / dat de Cptels aen den Koning van Spangien in 't selve Concept ghegeven / byder gaen als by de Spaensche Passpoorten vooz desen uptgebracht de selve werden bevonden neder te zyn gestelt. Gevatert in Saragossa den 19. Novembrij 1642. dat daerom beter wert gheoordeelt niet verder te gaen in de voorsz Cptels / als volgens opgemelde Passpoorten / en dien volgens de voorsz Cptels in 't voorsz Concept souden werden gecreusert / in voegen hier na volgende:

Don Philippe door Godes genade Coning van Castilien, &c. Eerts-Hertoge van Oostenrijck, Hertogh van Borgondien, van Brabant, van Mylaen, Graef van Absburg, van Vlaenderen, Tyrol, Barcelona, Heer van Bitcayen ende van Molina, &c.

Mede is goet gebonden dattet voorsz Concept soude werden geamplieert mette clausule van Ratificatie van het gene / dat vooz het uptbrengen van de meer-gemelde Volmacht tot Munster / mette Plenipotentiarijfen soude mogen zyn getracteert.

Ten vijften / raeckende het gemoveerde van den Heer Resident Braslet, boven getoert: hebben best ghebonden in het opgemelde Concept des geen gewach te maecten / maer d'extensie dient halven / te laten soo die seggenwoozdelijck by het voorsz Concept was gedaen.

Spndelijck / dat de Plenipotentiarijfen van desen Staet van de Spaensche Ministers souden afvoorderen een Pouvoir / volgens het meer-gemelde Concept / ende ingevalle de selve soodanigh Pouvoir verlaten seggenwoozdigh niet upt te konnen brengen / maer daerom na Spangien te moeten werden gheschreven / dat de Plenipotentiarijfen van desen Staet / daer op souden sul hebben te staen / sonder met de begonnen Onderhandelingh voozt te varen: versouckende alleen Verklatinghe binnen wat tijdt de Spaensche Plenipotentiarijfen het bewuste Pouvoir souden konnen uptbrengen / sonder van eenige continuatie van Handelingh gewach te maken. Voeh ingeval meer-gemelde Spaensche Plenipotentiarijfen upt epggen motijf presentatie mochten komen te doen / om tot voorderingh van de Handelingh een Acte upt te sullen brengen / onder benchie van de welke de vooriz Onderhandelingh (geduyrende de verwachtinge van 't voorsz Pouvoir) soude mogen werden gecontinueert; dat in dien gevalle de Plenipotentiarijfen van desen Staet souden hebben te besorghen / de selve Acte

in substantie continueerde het nabolghende/ te weten:

Wat de Plenipotentiarissen van Spangien op cere/ bromigheid/ ende ter goeder trouwe/ beloofden uyt te brengen binnen seeckeren tijdt/ inde voorsz Acte uyt te drucken een Pourboir geconcipieert in de volgende maniere (doende insertie van 't voorsz Pourboir in de boven genoemde Acte) besluptende epndtlyck de voorsz Acte) dat indergemelte Spaensche Plenipotentiarissen berey t ende volbreedigh waren geduyrende den tijdt/ dat de voorsz Volmacht uyt Spangien werdt verwacht/ mette boven genoemde Plenipotentiarissen van desen Staet de begofte Onderhandeligh te continueren: welke Acte bekomen zijnde dat de Plenipotentiarissen van desen Staet souben vermoeghen voort te baren mette begofte Onderhandeligh/ sonder eenige naerder Resolutie van haer Ho. Mog. te verwachten. Gebende niet te min van die ende andere haer wederbaren prompte advertentie/ daer/ ende alsoo 't behoort.

Et was het advijs van Hollandt: rejeterende het meestendeel van de opghemelte Fransche remarques/ begeerende alleen het Pourboir volgens Concept hier na te sijner tijdt volgende. Maer het advijs van S. H. was dat simpelich alle Handelingh behoopte stil te staen soo langh ende terwyle het nieuw Pourboir uyt Spangien moest koomen/ alsoo het Pourboir sepde hy/ was het fundament ende basis van de Handelingh sonder ende te hoop het welke men in 't minste niet behoopte pers te timmeren aen soo hooychwichigh en impoyants werck.

De Provintien namen Coppe van 't Hollands advijs om aen de Heeren haer Principalen te communiceren.

Terwyle men in dese deliberatie was/ soo zijn ingekomen/ ghenouch op eenen tijdt/ twee sere hoogh eclatterende tpdingen; 't Eene was het Huwelijk tusschen den Koningh van Brancryck/ en de Erf Princesse van Spangien: 't ander was/ dat de Koningh van Spangien de geheele Dede Handelingh selde in handen van sijne Zusser de Coningh Regente in Brancryck. Wepde aengaende sal ick stellen de formele Propositie of Communicatie op dat stuck gedaen deur den Heer Prince van Orangie/ ghelijck oock de formele Relatie by de Heeren van Heemstede ende Knuyt, expresselijck om en op dat stuck herwaerts gekomen/ op het tweede gedaen.

Openingh van 't Huwelijk tusschen den Koningh van Brancryck ende de Princesse van Spangien.

Woensdagh den 28. Februarij heeft sijn Hoogheydt de Heer Prince van Orangie ter Vergaderingh aen haer Ho. Mog. ghecommuniqueert, dat hem uyt Vranckrijck openinge is gedaen dat tusschen den Koningh Louys de XIV. van die naem, ende de Princesse van Spangien een Huwelijk is gheslooten, op de conditie: *dat de Koningh van Spangien aen de Croone van Vranckrijck soude laten volgen ende de selve Kroone in-lyven de Souverainiteyt van de Nederlandische Provintien van sijn ressort ende gesach, ende dat dese selve Provintien binnen drie weecken aen de Kroone van Vranckrijck souden werden ingeruymt, ende dat het selve door werscheyden andere uyt Brabant herwaerts komende, werdt geconfirmert. Voorts, dat beyde de hoogst ghemelte Koningen, dese Vereenighde Provintien sullen laten by haer ghesach ende Souverainiteyt; dat de Koningh van Vranckrijck aen Spangien soude cederen Catalogne, ende dat de Coninginne Regente Moeder van den hoogst-gemelte Koningh Louys de XIV. versouckt van dese Geunieerde Provintien dies aengaende te verstaen hare goede meninghe ende intentie, hoe sy haer daer in sal Gouverneren; Waer na sijn hoogh-gemelte Hoogheydt verfocht wesende in 't gene voorz is, te willen formeren sijn hoogh-wyse Consideratien ende Advys, heeft dies-aende verklaert, datmen de hoogst-ghemelte Coninginne soude behooren alle 't selfde toete staen, mits datse in conformite van het Tractaet den 8. Februarij 1635. tusschen de Kroone van Vranckrijck ende desen Staet tot Parijs gesloten uyt de voorsz Spaensche Nederl. aen desen Staet soude laten volgen de partagie by het voorn. Tractaet ten behoeve van de selve gestipuleert. Hier na ghelesen wesende het schriftelijck rapport 't welck de Heeren van Heemstede ende Knuyt gisteren mondelingh hebben gedaen, ende huyden overgelevert, heeft sijn hoogst-ghemelte Hoogheydt daer op verfocht wesende te willen formeren sijn hoogh-wichtige Consideratien ende Advys,*

verklaert, dat in cas de Heeren Gedep. vande respectieve Provintien souden gereet zijn als nu daer op in te brengen Enne respectieve Advysen, datmen als nu daer van soude konnen sprecken, maer in cas datse ghemeynt souden zijn 't selve te sieren aen de Heeren der selver respectieve principalen, datmen alsdan al voorens soude moeten afwachten 't gene op het voornoemde rapport van daer soude komen. Waer op gedelibereert zijnde, hebben haer Ho. Mog. sijne meer hoogh-gemelte Hoogheydt, over, ende ter laecke van de gedane communicatie ten hooghsten bedanckt, ende dat het de selve belieft heeft met sijn hoogh-aensienlijcke presentie de Vergaderingh van hare Ho. Mog. by te woenen; Ende hebben de respectieve Provintien, soo van de voorsz Communicatie van sijn meer hoogh-ghemelte Hoogheydt als van deffels hoogh-wijs advijs, dies aengaende ghegeven, mitgaders van het voornoemde schriftelijck rapport, ende de hoogh-wyle Verklaringhe van sijn meer-hoogh-ghemelte Hoogheydt dies aengaende ghedaen, verfocht Coppe, die haer Ed. respectivelijck wordt geacordeert, om by af-sendinghe van yemant uyt den haren; of verfendinghe by Missive alle het selfde aen hunne respectieve Heeren Principalen te doen gheslaegen, ende der selver Provinciael advys daer op in te brengen ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. 't welck sy vertrouwen, dat sal konnen gheschieden binnen den tijdt van veerthien daghen naest-koomende, ende sulden de Heeren Staten van de respectieve Provintien door d'opghemelte Heeren der selver Gedeputeerden ten hooghsten werden gherecommandeert, alle het selfde te willen mesnageren, oock haer Ed. Mogende in bedencken te geven, of sy respectivelijck niet goet en souden konnen vinden, eenighe uyt den haren herwaerts Extraordinaris te Committeren in haer Hog. Mogende Vergaderingh, met volkomen macht ende autoriteyt, om alles de op-gemelde respectieve saecken aengaende, of conconerende t'adjusteren; Voorts hebben haer Ho. Mogende gheresolveert, dat de Gecommitteerde van weghen de Stadt Groeningen, als oock die van de Omlanden, tusschen d'Eems ende Lauwers, op morgent ter Vergaderingh van haer Hoog Mog. sullen worden bescheyden, ende deselve by Extract ghecommuniqueert 't gene voorschreve is, met serieus verfocht, dat sy alle 't selfde de Leden van de Provincie van Stadt ende Landen hunne respectieve Commitenten, met de meeste mesnagen ende secretesse willen communiceren, ende daer op der selver Provinciael advijs uytwercken, ghemerckt dat door seecker opgekomen incident de Sessie van weghen de Provincie van Stadt ende Landen in haer Hoogh Mogende Vergaderingh jegenwoordigh in 't geheel vacant is.

Sulcks hadde sijn Hoogheydt alrede des voorighen daeghs eerst aen den Heer Raedt Pensionaris Cats, daer na op het verfocht der Heeren van Hollandt in der selver Vergaderingh gerefereert: met by-voeginghe dat sijn Hoogheydt het hadde uyt de mond van de Collonel d'Estrades.

Het rapport aengaende de Spaensche submissie/ was als volght:

Hoogh Mogende Heeren.

DE Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van U Hoog Mogende tot Munster hebben goet ghevonden, omme de groote Importantie van de saecken haer aldaer voor ghekomen, ons te verfoucken een reyse herwaerts in diligentie te doen, ende U Hoog Mogende te representeren dat de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van Vranckrijck haer op den een en twintighsten deser Maent Februarij hadden te kennen ghegeven, dat daeghs te vooren de Mediateurs, namentlijck de Nonce van den Paus, ende Ambassadeur van Venetien haer hadden ghecommuniqueert, dat de Heeren Spaensche Plenipotentiarissen, volgens last van haren Koninck (by Expressen ontfanghen) hadden verklaert, dat deselve bewoghen, door het evident pericul weghen de groote preparatien des Turckischen Keyzers, de algemene Christenheydt raeckende, ende omme soo veel in hem

was de ruste van de voorz. Christenheydt te helpen procureren; te vreden soude wesen de differenten tusschen Vranckrijk ende Spangien uytstaende te submitteren aen de Coninginne Regente van Vranckrijk, omme by haer Majesteyt met assumpcie ende by deliberatie van de Heeren Hertoge van Orleans, Prince van Condé, Cardinael Mazarini en andere Heeren van den Raedt van Vranckrijk, de welcke den Hoogh-ghemelden Koningh estimeerde ende wilde defereren, getermineert te werden, ende dat de voorz. Koningh soude acquiesceren en onderteekenen 't gene by de selve zoude goet gevonden werden, vertrouwende dat de Coninginne Regente regard soude nemen, soo op 't Rijk van haren Soone, als op her huys daer uyt hare Majesteyt was ghesprooten, en op de convenience van de affaires ende Staten van wederzyden; dat den Koningh van Spangien de selve ouverture aen den Nonce van den Paus ende Ambassadeur van Venetien in sijn Hof residerende mede hadden laten doen, omme tot Munster aen de respective Ministers overgeschreven te worden; ende niet teghenstaende de voorz. depesche door Vranckrijk ende selfs door Parys was ghekomen, dat evenwel tot Munster eerst was aengelanght en geopent, om van daer aen 't Hof van Vranckrijk gefonden ende genotificeert te worden; dat hier op de Heeren Fransche Plenipotentiarijen aen de Heeren Mediateurs hadden geantwoordt, hoe dat Vranckrijk met desen Staet, ende de selve met Vranckrijk so nauwe waren verbonden, dat d'een buyten de andere niet vermochte te doen, sonder dat ghelijcke contentement aen de andere mede werde gegeven; *La al wilde men aen Vranckrijk half Spangien inruymen, dat zy buyten dezen Staet niet konden nochte begeerden te tracteren ofte eenighe Offren te accepteren*, ende sy over sulcks haer geobligiert vonden terstondt den volghenden dagh aen de Plenipotentiarijen van u Hoogh Mog. van de voorschreve offre volle communicatie te geven, al eer zy de selve naer Vranckrijk souden overschrijven; Begheerende dat sulcks van de voorz. Heeren Mediateurs aen de Spaensche Plenipotentiarijen moghte werden bekendt ghemaeckt; ende hoewel de selve Mediateurs daer op hadden gereplieert, dat soo grooten Kroone als Vranckrijk was, nergens eenige dependentie konde hebben; Echter de voorschreve Plenipotentiarijen van Vranckrijk hadden verklaert nu nochte immermeer anders te konnen ofte te sullen doen, ende hare alliantie onverbreeckelijck te willen onderhouden; dat vorders de meer-ghemelde Heeren nevens de voorschreve ouverture by forme van discours verscheide bedenckingen hadden gheopent, ende namentlijck dat misschien de Coninginne Moeder geen arbitre soude willen wesen tusschen den Coningh haren Soone, ende den Coning van Spangien haren Broeder; Item, dat onder de woorden, het geene convenient soude wesen tusschen beyde de Rijken ende Staten, veel soude konnen worden ghetrocken ende dat men met soo honorable submissie soude moghen voor hebben de vigeur van de Wapenen te stuyten, ofte de handelinghe van Munster nae Vranckrijk te transfereren ende sulcks van andere geallieerde te separeren, ende daer mede sijn profyt meenen te doen. Doch aen de andere zyde waren sy van gevoelen dat men het advantagie, het welck hier uyt soude moghen resulteren niet t'eenmael behoorde te verwerpen, maer tot sijn voordeel konnen mescnageren. ende dat zy wel liever hadden ghesien dat Spangien op hare geproponeerde articulen hadden gedeclareert, wat, ende hoe verre sy Vranckrijk daer inne soude konnen te gemoedt gaen, sonder het geheele stuck in onseckerheydt te laten, ende dat zy daeromme ghehoofden en haer verseeckert hielden dat Vranckrijk dese handelinghe van hier niet soude laten transfereren; Omme indien zy eenmael ten regarde van hare Geallieerde ende in de gemaecte Alliantien quamen te varieren, dat haer het selve voor ontrouw geimputeert soude worden, ende in toekomende alle credijt ende gheloof doen versiesen; dat zy daeromme oordeelden het beste en seckerste soude wesen, dat Vranckrijk ende desen Staet te samen bleven geconjungeert, omme ghelijckelijck een goede uytkomst ende reciproque contentement te moghen bekomen, of andersints te samen in de wapenen behoorden te blijven, ende d'aenstaende Campa-

gne met vigeur in het Veldt te komen, waer mede sy meenden de geheele saecke zoude konnen ghefaciliteert ende tot een gewenste uytkomst ghebracht worden. Zy seyden oock dat Spangien of sich selven in groote swarigheydt soude moeten bevinden, ofte andersins eenighe desseyn voor hebben, het welck de tijdt apparent zoude openbaren, ende dat zy haer althans van een specieus pretext van den Turck wel sochten te dienen, doch sulcx op andere tijden wel meer was ghebaurd. Eyndelijck de meer-ghemelde Heeren aen de Plenipotentiarijen van u Hoogh Mogende hadden versocht, dat de selve haer advys aen haer luyden souden willen mede deylen; dat hier op nae bedanckinge aen de Plenipotentiarijen van Vranckrijk was geantwoordt ende gededucert hoe religieuselijck u Hoogh Mogende hare Tractaten met Vranckrijk altijd hadden geobserveert, selfs in de Jaren *sestien-hondert twee-en-dertigh*, ende *sestien-hondert drie-en-dertigh*, doen beyde de Staten zoo naeuw aen den anderen niet waren verbonden, ende de Vrundschappen ende Interessen van Vranckrijk altijd waren voor-behouden, gelijk de Plenipotentiarijen van u Hoogh Mogende in de jegenwoordige Negociatie oock hadden gedaen ende souden continueren, doch alsoo de selve tot noch toe de Pouvoirs alleen van wederzijden hadden ghewisselt ende op het redres van de selve noch geen last bekoomen, dat over sulcks niet jegenstaende haer onder de handt vericheyde interpellation waren gedaen, om in vordere handelinghe mer de wederpartye te treden; Evenwel de voorschreve Plenipotentiarijen hadden ghesupersedeert ende niet verder gheavanceert, ende gelijk de selve haer sincerelijck ende oprechtelijck nae het Tractaet soude gedraghen, dat sy insgelijcx vertrouden de Heeren Plenipotentiarijen van Vranckrijk van ghelijcken souden doen ende door geene specieuse prentexen haer daer van laten dimoveren. Ende belangende d'Overture selver, dat haer de Constitutie van Vranckrijk alderbest bekendt was, ende de Plenipotentiarijen van u Hoogh Mog. daer op niet anders konden seggen, als dat het Tractaet den *Eenigen ende wassen regel* moeste wesen ende blijven, daer naer men sich van wederzijden onveranderlijck soude behooren te reguleren, waer op de Heeren Plenipotentiarijen van Vranckrijk meermalen ende met hooge verseeckerungen soo by monde, als by handtastinghe aen de Plenipotentiarijen van u Hoogh Mogende hadden beloofd dat Vranckrijk daer van nimmermeer en soude wijcken, ende dat zy dese Overture nae communicatie met Ons ghehouden aen de Coninginne souden oversenden, doch geen apparentie sagen dat Vranckrijk die handelinghe van hier soude trecken, maer op den voorigen voet ende de Ordre laten voortgaen, ende dat sy laetstelijck daer by hadden ghevoeght dat de Mediateurs seer hadden gherecommandeert; Ten eynde dese Overture, die sy verklaert hebben aenstonds aen Ons te willen ende te moeten communiceren, doch moghte secretelijck gemefnagert, ende daer mede tot naedeel van Spangien niet ghespeelt worden: 't welck sy de Plenipotentiarijen van u Hoogh Mogende mede instantelijck versogten. Den volghenden dagh daer na heeft den Heer de l'Ombre Raedt van den Hertoghe van Longueville van wegghen den selven, ende de andere Plenipotentiarijen van Vranckrijk de Plenipotentiarijen van u Hoogh Mogende genotificeert, dat noch daeghs te vooren de Mediateurs wederom hadden besoght, en uyt den mond van den Grave van Pignerand gerelareert de Heeren Spaensche Plenipotentiarijen wel bekendt te wesen de vaste Alliantie tusschen Vranckrijk, ende den Staet van de Vereenighde Provintien, ende dat de eene sonder de andere niet soude begeeren te tracteren ende dacromme de meeninghe van den Coningh van Spangien oock niet en was om afsonderlijck met Vranckrijk; maer te ghelijck met Vranckrijk ende Onsen Staet te handelen, ende de Tractaten ghelijckelijck te laten avanceren, mogende wellyden, dat de Plenipotentiarijen van u Hoogh Mogende sulcx bekendt wierde ghemaeckt, als mede dat zy luyden, de Spaensche, niet gemeynt en waren de tractaten in Vranckrijk te trecken, als wetende dat sy aldaer niet gehoort maer aenstonds naer Munster gerooyeert soude worden, alwaer sy ghemeynt waren de Tractaten; gelijk

gelijck te laten voortgaen, dat daer op ten zelve dage de Plenipotentiarijfen van u Hoogh Mogh. haer by die van Vranckrijk hadden gevonden, ende ghekomen wazende op de voorz. ouverture onder anderen ghemoveert dat de Coninginne en principaelste Heeren van Vranckrijk de selve ontfangende, ten aensien van hare hooge ende Eminente qualiteyten, ende oock door consideratie van het gantsche Rijck haer misschien zoo nauwaen 't Tractaet niet zouden verbonden houden, als wel de Ministers daer aen verbonden waren; Ende in zulcken geval de zaecke in 't korte ge-eyndicht, ende U Hoog Mog. in het parquet gelaten zoude mogen worden, de Heeren Plenipotentiarijfen van Vranckrijk daer op hadden gheantwoordt, dat de Coninginne immers soo wel daer aen was geobligeert, ende hare Ordren na Munster soude moghen geven, omme dien volghende aldaer voort geprocedeert te worden, begheerende in Onse jeghenwoordigheyt ende lastende haren Secretaris *Boulangier*, aldaer present zijnde, daer van datelick notitie te houden, omme dese hare verklaringhe in de Brieven, aen de Coninginne te schrijven, mede gheintereert te worden, 't welck de voorz. Secretaris aenfondts aengheteyckent ha' de, ende de voorz. Heeren Plenipotentiarijfen daer op haer verklaert, hare depefche nae Vranckrijk voort te zullen af-zenden, daer by dese zaecke was verbleven.

Het eerste/aengaende; Soo hebben de Heeren Franfche Ambassadeurs tot Munster / soo haest zy vernamen dat in de Vereenighde Nederlanden verspreet was het ghemeelde gerucht van Huwelijck tusschen den Coningh van Vranckrijk en de Infante van Spangien/mer belofte in dote aen Vranckrijk te geven de Spaensche Nederlanden/en dat sulcken gerucht bevoorfaecte alleley ombzagie en alteratie in 't gemoet van vele menschen onder haer Ho. Mog. gebied/eben of Vranckrijk sonder haer Hoog Mogh. soude hebben getraect met Spangien / getragt so haer als elders te perswaderen de falscheyt van 't selve gerucht; verklarende niet te konnen bedencken waer upt sulcx moght zijn gekomen / en sulcke ombzage op-genomen niet vele hooghe woorden/ dat het selve gerucht was sonder fundament / en van boozfs. houwelijck en dotatie niet gedaen eenige openingh van Vranckrijk/beel wepniger dat sulcx sonder booggaende communicatie en advijs van haer Ho. Mo. so secretelick soude zijn getraect ende binnen so korten tijdt/na dat upt Spangien directelick was herwaerts ghesonden aen den Grave van Pegeranda den last om te proponeren / dat de Coninginne Moeder van Vranckrijk/ tot uytvindinge van Wyde tusschen Vranckrijk en Spangien soude doen een moderatie quaer juxta & conveniens ester, en welcke opening sy Heeren Ambassadeurs ontfangende van de Heeren Mediatores / hadden gheantwoort/aen de Heeren Staetsche te moeten communiceren/en dat sulck antwoort dooz de Mediatours aen den boozfs. Grave van Pegeranda gerapporteert zijnde/had geseyt te konnen lijden / dat aen de selve daer van communicatie werde gedaen/gelijck den volgenden dag des mozgens was geschiedt: ende by aldien eenige de alderminste boozflagh van sulcken Huwelijck ware gedaen / sulcx niet wepniger aen haer souden hebben ghecommuniqueert / ende altydt met gelijcke sinceriteyt en promptitude te sullen continueren alle goede Correspondentie met verseckeringh dat de Coninginne ende alle Ministers van die Kroone geen andere oogherck hadden / oock sy Heeren Ambassadeurs / onder haer hebbende een Prince en Heeren die twintig Jaeren Ambassadeurs hadden geweest tot eere ende dienst van die Kroone / niet souden zijn Gens d'honneur, (dit waren de woorden) en sig niet souden willen laten gebuycken/om tegens haer Ho. Mo. Staet / als de beste ende seckerste Vrienden van Vranckrijk, te doen eenighe de alderminste Acte van ontrouwicheyt / ende dat de Coningh sijn reputatie niet soude laten krenken dooz blame van geen woort te houden (hebbende den Grave van Servient in 't particulier noch aen den Heer van Loenen ghebuyckt dese woorden en gheiteert / que je fois schelme) en wanneer het wes mogte booz komen dat suspicie van ombzage soude geven tegen het Tractaet, dat men sulcx klaer-

lijck en rondelijck wilde seggen / souden altydt in alle sinceriteyt ende oprechticheyt van de waarheyt en gheschapenheit van saecken onderricht doen / ende dat zy Heeren Ambassadeurs teghens haer van ghelijcken souden doen / ende ghelijcke sincere en oprechte onderzichtighe verwachten; Ende detwijl het gerucht van 't boozfs. huwelijck en dotatie niet aen haer (H. Staetsche) was gecommuniqueert / moeste men seckerlijck gheloooben/ende verseckerden met vele hooge woorden / dat sulchs niet anders was als een versierde ghedichtsel en artifice van de Spaensche / om te sitopen materie van oproet in Catalonia, misstroutwen tusschen Vranckrijk en haer Ho. Mog. Staet / ende tijdt te winnen om te booz-komen/ende doen verfwacken de bessepns van de Campagne / welck met couragie en ernsticheyt voort-settende / was de eenige ende seckerste middel / om te gheraden tot een glorieus ende hoederlijck Tractaet / om welcke men aldaer was vergadert / sy zwoeren mede te hebben seckere ende herschepden advijsen van den quaden toestandt van saecken inde Spaensche Nederlanden / ende sulcke oneenigheyt en quaerwilligheyt onder de Hoofden, dat de bessepns van de Campagne met ernst woordende voort gefet / men wepnigh tegenstandt soude binden; maer de Campagne latende verstantwen/ende de tegenwoordige occasien niet mesnagrende / men soude verlijfen beel te putatie / oock de apparentie van een hoederlijck Tractaet merckelijck verminderen / ende de Spaensche selfs daer mede souden sproeten.

Ende aengaende het tweede Point heeft de Heer Resident Brasler den een-en-twintigste Martij by gheschijft verliant upt Expresse last van de Coningh ende Coninginne Regente.

Que la Reyne Regente Mere de sa Majesté à trouvée convenable de s'excufer d'entrer dans l'offre des Espagnols, ne pouvant prononcer comme juge, en un fait ou elle est partye si interessée, l'affection qu'elle a comme Mere, & celle qu'elle est obligée d'avoir à l'Etat, sur lequel elle commande, ayant des sentimens aigus & si particuliers, que la proximité qui est entre un Frere & une soeur ne peut pas aller du pair: En suite dequoy elle a ordonné de dire aux parties, qu'elle veut & souhaite la paix & qu'elle est autant que nul autre touchée des maux que le public souffre, qu'elle est donc toute preste d'entendre à un traité sous les conditions suivantes, Que cette paix soit honorable & pour durer; que les alliés de la France y soient compris; qu'il soit pourveu à leur satisfaction; & que ce soit à Munster & non ailleurs qu'elle se traite.

En suite de ceia leurs Seigneuries peuvent estre assurees que sa Maj. ne changera jamais cette resolution, & qu'elles trouveront toujours du costé de la France une ferme incesbranlable à ne rien traiter & negotier que conjointement, & avec la satisfaction de cet Etat, dont l'on ne travaillera pas moins à mettre les interests à couvert tant pour le present que pour l'advenir, que ceux propres de la France, & bastir sur ce fondement, comme sur une chose qui n'est pas seulement conforme à l'honneur de sa Majesté & à la foy, qu'elle maintiendra toujours inviolablement à ses alliés, mais encore au bien de son Etat autant que du leur, pouvans estre persuadés & certains, que, pourveu qu'on ne se demente point de cette union & de ce Concert, la France & cet Etat y auront les memes avantages qui se pourroient rencontrer dans des traités particuliers, & ce avec de l'honneur & de la seureté, au lieu qu'en toute autre maniere de traiter, l'une & l'autre de ces deux conditions se trouveront tres assurement à redire;

Dat de Coningh Regente, Moeder van sijn Majesteit, betamelick heeft gevonden om sig 'excuseren en te verontschuldigen van te treden in d'aenbiedingh den Spangierden; niet konnende, als rechter, in een saeck, daer in sy soo geintereest is, uyt spreken de liefde en genegenheit, die zy als Moeder heeft, en die zy verplicht is tot de Staet te hebben, over de welcke zy gebied, soo scherpe en particuliere gevoelens hebbende, dat de proximateyt en 't na-maegschap, 't welck tusschen een Broeder en Suster is, hier mede niet gelijck kan zijn. In gevolgh van 't welck sy belast heeft aen de partyen te zeggen: Dat

Nederlandsche Vrede-handelingh.

225

Dat zy de Vrede wil en wenfcht, en dat sy meer, dan yemant anders, bewogen is met de quaden, die 't ghemeeen lijden: dat zy dan bereydt is tot een Tractact te verstaen, onder de volgende voorwaerden; *Dat dese Vrede eerlijck, en om te dueren zy: dat de Bondgenooten van Vranckrijck daer in begrepen zijn, dat in hun satisfactie werforgh zy, en dat men dit te Munster, en niet elders, verhandelt.*

In gevolgh hier af konnen de Hoog Mog. verseeckert zijn dat haer Majesteit dit besluyt nimmer sal veranderen, en dat zy aen de zyde van Vranckrijck altydt sullen vinden een onbewegelijcke bestandigheyt om niets te tracteren en te handelen, dan gelamentlijck, en met satisfactie van dese Staet, welcke Interesten men, so wel tegenwoordiglijck, als voor 't aenstaende, niet min sal pogen te verfekeren, als d'eygen Interest van Vranckrijck, en op dit fundament te bouwen, als op een ding, dat niet alleenlijck conform is met d'eer van haer Majesteit, en met de trou, die sy altijt onverbrekelijck tegen haer Bondtgenooten bewaren sal, maer oock tot welstant van haer, als van hun Staet, sig mogende overtuyght en verfeckert achten, dat, indien men van dese eenigheyt niet afwijkt, Vranckrijck en dese Staet de zelve voordeelen sullen hebben, die men in besondere tractaten zou konnen verkrijgen, en dit met eer en seeckerheydt, in plaets dat in alle andere manieren van tracteren d'een en d'ander van dese twee conditien gewisselijck te soecken sullen zijn.

Tot Munster oock hebben de Ho. Fransche Ambassadeurs/so haest zy hadden bekomen antwoordt op haer eyers ghesonden niet den voorslagh van Compromis / deur de Heeren Mediateurs/ seer wytkloepig aen d' Heeren Staetsche gedaen/ ende vertoont den Originelen Brief van de Koninginne houdende in effect dat de Koninginne en den Raed hebbende gesien en rijpelyck overwogen het compromis deur de Mediateurs van wegen de Spaensche ghesefterert aen de Koninginne Moeder om dooz hare Majesteit te worden uytgesproken, dat regt en billick is, en lettende op 't Huys daer van hare Majesteit is gekomen/ en dat de Koning van Spangien sulck soude volgen/ met eenparighe stemmen hadden verstaen sulck Compromis niet anders te zijn als een Compliment en beleefde woorden van den Koning gebruyckt teghen de Koninginne sijn Suster, gestelt in al te generale termes en niet lekers begrypende om de differenten tusschen beyde Kroonen te sligten, dat oock hare Majesteit met gelycke Confidencen en Compliment aen den Koning haer Broeder soude konnen submittieren/ om tusschen Vranckrijck en Spangien uyt spraeck te doen / midts lettende op den tegenwoordigen Staet/ gelegentheyt en berusting van beyder-zijt Koningrijcken en Landen/ en op den start in welke de selve in korten tijt souden konnen gebragt worden/ en dat de Koninginne sulcken uyt spraeck mede soude onder tekenen / maer om sekerlijck te beslignen de differenten tusschen beyde Koningen/ dat noodig was vooz te stellen effectieve vaste middelen / en dat het beste en sekerste waer / te beslupen den Wyde / op conditie dat als les soude gelaten worden in den tegenwoordigen Staet/ en dat elck soude behouden 't geene hy was besittende / en Vranckrijck ten opsigte van Wyde soude laten vallen alle wydere pretensien op Spangien, en vooz by gaen dese tegenwoordige gelegentheyt om met wapenen de verheerene avantage in korten tijt te konnen vermeerderen; doch onder bedingh dat hy het beslup van Wyde Spangien te ghelijck soude Satisfactie doen aen de geallieerde van Vranckrijck, en dat egeen particuliere handeling soude aenghenomen worden / maer datmen de selve soude plat af slaen en renvoeren naer Munster. Geleijck hare Majesteit dese sake renvoerde naer Munster. Begeerende voozs de Coninginne dat sy Heeren Ambassadeurs dese hare Majesteits intentie inde beleefte en civylste woorden souden te verstaen geven aen de Heeren Mediateurs om aen de Spaensche te worden vooz gestelt. Da voozlesing van den Brief sepde den Hertog/ dat dese communicatie aen haer geschiede eer en beborens de Mediateurs daer van kennis hadden ontfangen/ en begeerde dat sy sulcx wildden secreet houden / ende den rijt van twintigh upren wachten / binnen welcken den Inhoudt van desen Brief soude ruchtbaer worden.

Der volghens sepde den Hertog dese Heeren moeten alles sien, en sulcx seggende/ vertoont de haer eenen anderen langen brief van de Coninginne/ ten deele geschreben in 't ruffet/ waer van de onclifferinge was by gestelt/ desen Brief is dooz den Grave van Avaux geheel vooz gelezen daer in sy hebben gecomatqueert in effect: dat de Koninginne aldus was schrijvende: Ick heb ghesien en gedybereert met den Hertog van Orleans Pringe van Conde, Cardnael Mazarini, en anderen van den Raed op d'aenbiedinge door de Mediateurs van wegen de Koning van Spangien aen my gedaen, om in differenten tusschen den Koningh mijn Soon, en mijn Broeder den Koningh van Spangien een uyt sprake te doen, die recht en billick is, en lettende op 't huys daer van ick ben gekomen, en hebben met eenparighe stemmen verstaen, dat sulcken aanbieding is een compliment bestaende in beleefde woorden van confidencen door den Koning gebruyckt tegen sijn Suster gestelt in al te seer generale termes, en niet lekers begrypende, daer op een uyt sprake soude konnen gheschieden, dat ick insiende wat recht en billick is, en lettende op het huys daer van ick ben ghekomen niet bequaemlijck kan aennemen uyt spraeck te doen over die differenten tusschen den Koning mijn Soon, en den Koning van Spangien mijn Broeder, dat ick sijnde Moeder en lettende op de qualiteit die ick heb van Regente in 't Rijk moet houden de partye van den Koning mijn Soon en moet geagt worden te sijn een partydige Reghter, dewijl de obligatie van Moeder voor 't interest van haren Soon en sijn Koningrijk grooter is als Broeder, en ick als Moeder en Regente niet en mag ontrecken aen den Koning mijn Soon de voordeelen met de wapenen van Vranckrijck verkregen tegens Spangien in vergeldinge van veel en verheerden praetensien die den Koning is hebbende tegens Spangien, en van 't gene Spangien is onthoudende aen Vranckrijck: Ick houde in groote waerde en agting den Koningh mijn Broeder, en betrou zoo veel op sijne gerechticheyt dat ick met ghelijcke beleefde confidencen zoude konnen stellen ter uyt spraecke van den Koningh mijn Broeder de differenten tusschen beyde Koninghen, mits dat den Koningh mijn Broeder regard neme op 't geene wat billik en recht is voor den Koningh mijn Soon, en op den tegenwoordigen Staet van beyder-zijds Koningrycken en Landen, en in wat staet de selve in korten tijt konnen ghebragt worden, en dat ick zal volgen en onderteekenen al wat den Koningh mijn Broeder also zal uyt spreken, om te geraken tot ruste, waer toe ick van herten geneghen ben, en daer toe ick alles wil by-brenghen, voornementlijck mede om de stercke toe-rusting van den Turck moeten worden voorgesteld, niet sulcke generale Termes, maer sekere en vaste middelen van Vrede, waer toe in dese gelegentheyt de beste en geredste zijn, alles te laten in den tegenwoordighen Staet; en dat ten beyden zijden worde gehouden alles wat een yder is besittende, sullende Vranckrijck ter liefde van den Vrede laten gliffieren alle vordere praetensien tegen Spangien, en de avantage om door het middel van de wapenen sig wyder te extenderen, in vergeldinge van 't gene Spangien is onthoudende aen Vranckrijck, met conditie van niet te sluyten ten zy te gelijck de Geallieerde van Vranckrijck mede bekomen Satisfactie van Spangien, ende dat geen particuliere Tractaten ghemaeckt, maer alle af sullen worden gheslagen en gerenvoeyt na Munster om alleen daer te tracteren. Niet te min indien Spangien wil komen in vereffening van 't gene aen Vranckrijck competeert in vergelding van het gheene dat Spangien is onthoudende aen Vranckrijck, en dat Spangien verlatende het Koninghrijck van Navarre, patrimonial van Vranckrijck, in vergheldinghe van dien Vranckrijck meer als de waerde van Navarre sal overgeven. Ende by aldien ick ware Regente van Spangien, ende soo wel geïnformeert van den tegenwoordigen staet en de wapenen van beyde Koningrijcken, als ick ben geïnformeert van den tegenwoordigen quaden staet des Konings van Spangien, en mijn Broeder waren bekend de tegenwoordige toe-rusting van Oorlogh in Vranckrijck en inde Nederlanden, soo soude ick in sulcke gelegentheyt aen de Koningh van Spangien geen ander en beter middel van Vrede konnen aenwyfen als ick tegenwoordigh heb voor gheslagen. Daer verlesingh van desen Brief heeft den Hertogh van Longueville gelezen

een Bzief geschreben aen den Hertogh van Orleans aen de voorsz. Heeren Ambassadeurs / waer by in het kortte werc verhaelt den Inhoudt van voorsz. Bziefen van de Koninginne / ende de Heeren Ambassadeurs werden versoecht de selve te achtervolgen / daer by was geboeght in substantie. Ick bevinde Vlaenderen zoo schoon, ende zoo open, dat de wapenen van Vranckrijk daer wyder progres konnen doen; maer het is beter de avantage te verlaten, om te komen tot Vrede.

Is mede een bzief gescreven door den Gzabe van Avaux geschreben door den Prince van Condé aen de voorsz. Heeren Ambassadeurs mede in den selven sin relatijf tot den Bzief van de Koninginne / ende heeft die voorsz. Gzabe van Avaux gescreven een Bzief van den Cardinael Mazarini aen den Hertogh van Longueville, in welke eerst was begrepen het sommier van Bziefen geschreben van de Koninginne / daer na gespecificeert de groote toe-rusting van wapenen meer als van eenighe Jaren / om in heel korten tijdt gereedt te zijn en te konnen marcheren / als het Leger van den Hertogh van Orleans in Vlaenderen / ende een Leger op de Frontieren onder den Hertogh van Anguén, het Leger in Catalonia / een Leger onder Prins Tomaso in Italien / het Legher onder den Marschal de la Tour in Duytschlandt / ende de Scheyps Armade ter Zee; alle van sulcke maght ende middelen / om daer mede by dese gelegentheit den wegh tot een groot ende heerlijck Tractaet van Vrede te faciliteren; hebben mede de Gzaben van Avaux ende Servient elckz ter toont besondere Bziefen van den Cardinael Mazarini ten selven eynde als de Bziefen van de Koninginne waren mede byzende; sepden voorsz. 30 Heeren Ambassadeurs dat aen de zyde van haer Ho. Mo. de bescreven van de Campaigne mede met figuren woordende voorz. geset / seckerlych in heel korten tijt men soude bekomen een goet boddelijck en gloriens Tractaet / en dat Vranckrijk in allen beelden onverbzikelijck soude vast houden de eenigheit en verbintenis met haer Ho. Mo. Staet / als de beste s. k. rste en getrouste vrienden / en by het onderhoudt van welcher Vriendtschap en Alliantie / meer als van pemandt anders Vranckrijk was gemer. seert / ende nimmermeer die verbintenisson souden u. b. zeecken ofte verlaten; soo seer in achttinghe nemende de reputatie van woort te houden in alle Tractaten / dat wanneer infractie van Tractaten tusschen Vranckrijk en eenighe andere Princen of Republijcken soude geschieden / sulcke infractie niet van Vranckrijk / maer van de Seallierde soude voorz. komen en tot tepellen van sulckz aen haer dese Bziefen communicieerden / ende alles voorz. desen oprechtelijck ende succerlijck hadden gecommunicieert.

Mer dese hooge ende diere verklaringshen namen 30 twel eenighsinz wegh d' Impressie van de separate handelingen die men hier hadde ghebat upt de op-ghemelde twee Poincten: te weten / het Spaens Houwelijck ende het Compromis. Daer geensins verminderde daerom d'ombzage die men schepte van dat by continuatie van den Oozlogh Vranckrijk al te groot / ende te sozmidabel soude woorden; maer de selve ombzage werc verminderd deur de discursen en boden-staende op gheponckte Bziefen en haranguen / dat Spangien 't eynde adem was, dat Vranckrijk meer in posture en meer in bereydschap was, om groote efforten te doen, als oyt. En de Fransche Ministers extenuende Ons alhier dagelijck de Spaensche magt / en dat in Nederlandt alle groote Steden waggelden, niet meer wilden geven, ja gewisselijck haer zouden van de Spaensche dominatie ontrecken, meenden goet en dienst daer mede aen Vranckrijk te doen / deden meer quaet: als waer beurlimen metter tijdt meer bzeese en appzientie van Vranckrijk als van Spangien hadt: want dese Staet was nu deur Hult volkomenlijck verseeckert / en had niet van de Spaensche te bzeesen; maer als de resten van Vlaenderen onder Vranckrijk soude geraecken (ghelijck het Tractaet van partage daer toe leyde) dat dan dese Staet ten al te machtighen ende sozgelijcken Dagebup: soude krijgen.

Dese appzientie heeft meer ende meer de ghemoederen der Regeerlingh ende goede Ingesetenen bevangen: insonderch pht in Hollandt. In andere Provincien sagh men dat soo wijdt niet in / ende was men niet ongene-

gen om niet figuren in den Oozlogh woort te baten: waer toe by eenighe Provincien werc geurget / om weder / ma gewoonte / een Tractaet van subsidie of van Campaigne met Vranckrijk te slupten. Tot welken eynde last werc gesonden aen den Heer van Oosterwijck Ambassadeur van desen Staet tot Parijs: bupten kennis der Heeren Staten van Hollandt; in welcher Vergadering 't selve daer na veel geruchts maecte.

Den 22. Martij heeft de Heer van Renswoude ter Vergaderingh presiderende / de Heeren Gedeputeerden van de andere Provincien aen-ghemaent / dat de selve openinge souden ghelieven te doen van der selver respectie Provinciale advijsen op het Concept pouboir den 9. Februarj lest. leden / alhier ter Vergaderinge ghescreven / ende by de Heeren Gedeputeerden der respectie Provincien aen de Heeren der selver Principalen overgesonden / gelijck men voorsz. dienft van het Lant / ende verseeckheit van de aengesteide Negotiatie binnen Munster soude meenen / dat van de Spaensche Plenipotentiarisen alsoer soude werden gebodert; Ten anderen heeft de gemelte Heer presiderende de oppemelte Heeren Gedeputeerden oock aengemaent / dat de selve openinge souden ghelieven te doen van der selver respectie Provinciale advijs op de remarque by de Spaensche Plenipotentiarisen voorz. gebzacht op 't pouboir by haer Ho. Mo. den 31. October 1645. gegeven aen de Heeren der selver Plenipotentiarisen tot de Negotiatie binnen Munster aengestellt / bestaende hier in; te weten / dat upt het voorsz. pouboir mocht worden gelijgt het woort / nootzakelijcke, wesende adjectijf van het woort Absentiesten woorden dat in haer Ho. Mo. pouboir mocht worden gestelt / de clausule van Ratificatie de presentie in plaets dat daer in staet de clausule van Ratificatie de futuro; Hier nae zijn in de Vergaderingh gecompareert ses Extraordinaris Gedeputeerden van Hollandt / ende hebben niet en neffens d' Ordinaris Gedeputeerden van de selve Provincie seer pverige Instantie ghedaen / ten eynde dat tot Munster op seckerste Acte / staende gheprojecteert in hun Provinciale advijs van den 24. Februarj lest. leden (daer van d' andere Provincien Coppe is behangigt) inde Negotiatie binnen Munster aengestellt) mocht worden voorsz. geprocedeert / terwyle / dat men soude afwaagten 't uptbzegen van het pouboir / waer op gebeliberieert zijnde. Is goet gevonden op 't voornoemde Concept pouboir / dat upt de tytelen van dien gelijgt sal worden / gelijck gelijgt worden misz desen de woorden van de Oost ende West Indien, en in de nabolgende text op twee disincte plaesen de woorden / ghekooren, en de woorden / voor lange Jaren; En wat belanght het voorsz. pouboir dat desen Staet voorz. Heeren der selver Plenipotentiarisen tot de Negotiatie binnen Munster hadde gegeven / is toe geslaen dat daer upt soude gelijgt worden / gelijck gelijgt werc misz dien / het woort / Nootzakelijck, dan wat aenging het insereren in 't selve pouboir de clausule van Ratificatie de presentie, in plaets van de Ratificatie de futuro, die in het selve pouboir van desen Staet was gestelt / verklaerden haer Ho. Mo. dat in de veranderinge by de Spaensche dies aengaende werc sogt / niet en konde worden gereden / maer werc de selve plat afgeslagen / en werden dien volgens het voornoemde Concept pouboir / als oock 't voorsz. pouboir van wegen desen Staet gehouden voorz. gearresteert / ende wyders gezoemneert / dat het een en het ander pder na sijnre gelegentheit ende forme soude worden gepescheert en ghesonden aen de Heeren haer Ho. Mo. Plenipotentiarisen tot Munster; te weten het Concept pouboir / om aen de Spaensche Plenipotentiarisen overgeleberdt te woorden / om daer op en in Conformite van dien / upt te mercken van haer Koningh een pouboir in bestendige forme / ende het pouboir van desen Staet, om het selve aen de meer-gemelte Spaensche Plenipotentiarisen coppelijck upt-gewisselt te woorden; Des souden 30 haer Hoogh Mog. Plenipotentiarisen haer deses aengaende reguleren in Conformite van haer Ho. Mo. aenschrijven van den 5. Februarj lest. leden. Van wat belanght het geproponieert by d' oppemelte Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van Hollandt gedaen / noopen de voorz. Acte, 't selve werc op gehouden / om dat de Provincien van Vrieslandt ende Over-Yssel in desen mer de oppemelte

mette Provintie van Hollandt ober een quamen / en dat de Provintien van Zeelandt en Utrecht verclaerden contrarie van dien gelast te zyn / ende dat de Provintie van Gelderlandt verclaerde in de voorsz. Acte alleen te mogen condescenderen by gebolgh van alle andere Provintien / wese de de Provintie van Stadt en Lande al noch in 't geheel absenc / sonder dooz Gedeputeerden ofte aenschrijvinge respectie op 't gene voorsz. is / eenige last ingebragt ofte ingeschreven te hebben / niet segenslaende / dat aen de Gedeputeerden van beide de Leden van die op-ghemelde Provintie / op andere occasie hier in den Page wese de / ende in haer Ho. Mog. Vergaderinghe daer toe specialijck op verscheyden dagen bescheyden / dubbeldt ofte Coppe respectie van alles tijdelijck is mede gedeelt / om daer van aen de Heeren Staten van de opghemelde Provintie van Stadt ende Lande communicatie te doen / ende der selver Provincialen last daer op upt te wercken ; Van hebben de Heeren van Hollandt mondelinge verclaert hier tegens te protesteren.

Het Pouvoir of Concept / soo als men het van de Spaensche begeerde / oock al eer men hier het eens was / aengaende de Acte / om onder beneficte van dien met de Spaensche voort te vaten / is aen de Heeren Fransche tot Munster gecommuniceert : die welcke haer misnoegen toonden in twee passagien. 1 Om datter was upgelaten de clousule van mede te handelen / met de Geallieerde : gelyck die stonde in 't pouvoir der Spaensche om te handelen met Franckrijck. 't Welck sy wel bekenden niet te zyn Essentieel : edoch noodig 't insereren ; om daer deur te betoonen de groote conjunctie en verbintnisse tusschen Franckrijck ende desen Staet / soo wel en apparence (dit waten haer woorden) als inder daet. Ten tweeden mishaegde haer dattet stont / om te handelen met de Staten of der selver Plenipotentiarijen. Daer nochtans in al andere pouvoirs van den Keiser / Franckrijck / Sweden / Cheurfursten / &c. stont simpelich / om te handelen met de Plenipotentiarijen ; met hpoeging / gelyck de Spaensche altydt hadden gefogt met de Heeren Staten Generael te tracteren apart / dat nu dese clausule daer toe scheen te sullen geven aenlaet : Der fogten al noch daer in berandering. 't Selve versoek is niet seer in consideratie genomen : maer in plaats van sulcx heeft Hollandt seer geurgeert van tijdt tot tijdt om de Heeren Pauw en Knuyt te doen weder na Munster gaen / met last om onder beneficte van seker acte met de Spaensche in handelingh voort te vaten. 't Andere immers die van Zeelandt ende Utrecht ter contrarie / ende insisterden oock op de Campaigne.

In dese Maendt van April / te weten : den 6. ende 18. respectie zyn geteekent de Tractaten van Campaigne ende van de Marine hier na volgende :

LE Roy par l'advis de la Reine Regente sa Mere , considerant que depuis plus de deux anstant d' Ambassadeurs , Plenipotentiaires , & Deputés sont assemblez à Munster , lieu convenu pour le Traité de la paix generale sans en avoir encores adjoustés les conditions , & que les Espagnols tendent plustost à ferner de la division entre les Alliés , qu' à conclure un bon accommodement ; sa Majesté a resolu de redoubler ses efforts contre eux pour les y reduire par la force des Armes , & de les attaquer le plus puissamment , qu'il se pourra , conjointement avec les Srs. Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas , Ausquels pour donner moyen de supporter les despences qu'ils seront obligés de faire pour une grande entreprise , Sadite Majesté a bien voulu leur accorder pour la presente année 1646. un secours d'argent extraordinaire conformément aux conditions qui suivent.

I.

Sa Majesté assistera durant la presente année 1646. lesdits Srs. Estats Generaux de la somme de douze cens mille livres, laquelle lesdits Srs. les Estats employeront effectivement à l'entretien des Gens de guerre extraordinaires qui sont desja & pourront estre levez , en sorte que ladite somme de douze cens mille livres ne pourra estre divertie à aucun autre usage ; Ce que lesdits Srs. Estats promettent de bonne foy & maintiendront religieusement, afin d'at-

taquer plus aisement les Ennemis par toutes voyes & moyens à eux possibles.

I I.

Sa Majesté fera bailler pour ledit Argent des assignations qui seront bonnes & au contentement de celui que lesdits Srs. Estats autoriseront en France , sur ce sujet, pour estre effectivement acquittées dans Paris , dans le Cours de la presente année ; Le payement s'en fert en trois termes, sçavoir quatre cens mille livres lors de la ratification respectie du present Traité , quatre cens mil livres dans le mois de Juillet prochain , & les autres quatre cens mil livres dans le mois d'Octobre en suivant.

I I I.

Moyennant quoy lesdits Srs. Estats s'obligent de metre leur Armée bonne & forte en Campagne , pour faire aussy une entreprise considerable , dans les pays-bas ou incommoder les Ennemis le plus qu'il luy sera possible.

I V.

Les Seigneurs les Estats consentent que sur ladite somme de douze cens mil livres seront priées & reservées les pensions des Officiers François pour estre passées & distribuées sur le pied & de la mesme façon qu'il a esté convenu par le Traité du 17. Juin 1630. & celui du 14. Avril 1634. & que celui que lesdits Seigneurs Estats commettront à Paris pour recevoir lesdits douze cent mille livres , sera obligé d'y payer & fournir la somme , à quoy montent lesdites Pensions sur le dernier terme du payement.

V.

Sa Majesté est lesdits Seigneurs Estats ratifieront respectivement les presens articles dans le terme de six semaines ou deux mois si faire ce peut.

V I.

Ce present Traité ne derogera point aux precedens faits entre sa Majesté & lesdits Seigneurs Estats tous lesquels demeureront en leur force & vigueur , pour estre fidellement & religieusement effectués.

En foy , de quoy nous Commissaires Deputés en vertu de nos Pouvoirs respectifs avons signez ces presentes de nos seings ordinaires & à icelles fait poser les Cachets de nos Armes. A Paris le 6. jour d'Avril 1646.

Signé de Lomenie, (L.S.) Particelle (L.S.) d'Elstrades (L.S.) Guillaume de Lyere, (L.S.)

Pour plus grand esclaircissement du Troisieme article du Traité passé ce jourd'huy il a esté convenu que le Roy & les Seigneurs les Estats Generaux des Provinces Unies du Pays-bas mettront en Campagne chacun un armée Composée de dix huit a vingt mil hommes de pied & de quatre mille cinq cent a cinq mille Chevaux , que lesdites armées entreront dans le pays-Bas pour tout le 4. May prochain , si ce n'est que celui qui commande les armées du Roy d'Espagne les mit plustost en Campagne ; auquel cas le Roy & lesdits Seigneurs les Estats seront obligés d'y mettre en mesme temps de quelque costé qu'ils puissent tourner , Que celle desdits Seigneurs les Estats attaquera une place de telle consideration que les Ennemis en recevront un notable prejudice , & que celle de sa Majesté en attaquera aussy une de son costé ou fera telle diversion en s'advançant dans les pays des Ennemis , qu'estans obligés de tenir une bonne partie de leurs forces , pour supposer aux desseins de sa Majesté , Monsieur le Prince d'Orange aye d'autant plus de facilité , d'avoir un succes heureux de l'entreprise qu'il fera. Bien entendu qu'en cas que l'armée de sa Majesté ne fasse qu'une simple diversion , elle se mettra en Campagne quatorze jours avant celle desdits Seigneurs Estats , & au cas qu'il soit resolu , que toutes les deux armées entreprennent des attaques des places , elles se mettront en Campagne le mesme jour precisement , sans y faillir sur peine de manquement de foy de part & d'autre.

Les Srs. les Estats s'obligent de faire passer dans le 20 du present mois d'Avril trente Vaisseaux de guerre , bien equippez de deux , trois , quatre , & cinq cents tonneaux à leur dépens au travers de Calais , pour empescher aux Ennemis l'entré de Flandre par Mer , & au cas que les armées du Roy attaquent quelques places sur la coste de

Flan.

Flandre, lefdits *trente Vaisseaux* demeureront toujours en ladite coste tant que l'entreprise durera, & investiront par mer de sorte la place assiegée par les armes du Roy, qu'elle ne puisse estre secourue par mer, soit par les forces du Roy d'Espagne, soit par celle de quelque autre puissance que ce puisse estre, qui vouluft les assister, sous quelque pretexte que ce soit. Audit cas lefdits Srs. les Estats s'obligent de faire escorter tous les Vivres qui viendrons de la coste de France au lieu ou sera l'armée de sa Majesté ou de luy en fournir à prix raisonnable, si les vents ne permettent pas d'en apporter de France suffisamment, & qu'ils soyent bons pour les transporter des pais desdits Srs. les Estats des Provinces Unies audit lieu, & ou sera l'armée du Roy pour parachever le dessein du Roy. Auquel sa Majesté n'engageroit jamais ses armées sans la confiance qu'elle prend que le contenu au present article sera Fidelityment & punctuellement executé par lefdits Srs. Estats, qui le promettent & s'y obligent sur peine de manquement de foy & d'infraction de traités faits par eux avec sa Majesté passage Srs. Estats promettent sincerement aux armées de sa Majesté. Lefdits & repassage sur la *Meuse à Maftricht*, quands ils en seront requis par sa Majesté: *pourveu que ce ne soit pour prejudicier à leur Estat.*

Lefdits Srs. Estats s'obligent de tenir leur armée en Campagne tant & si long-temps que le bien de la cause commune requerra & la saison le pourra permettre.

En foy dequoy nous deputez en vertu de nos pouvoirs respectifs avons signés ces presentes de nos seings Ordinaires & a icelles fait poser le cachet des nos armes, à Paris le 6. d'Avril 1646. signé de *Lomenie, Particelle, d'Esbrades, Guillaume de Liere, & Cachettez de leurs respectifs Cachets d'armes.*

Alsoo oock sedert eenighe Jaren groote klachte was van dat de Fransche Oorloghs-schepen en bestellinghs-baerders de Hollandse scer beschabigden in de Middellandsche Zee: Soo is daer op in Wyanchryck expresselyck gesonden de Heer Reynst van Amsterdam: in qualiteyt van Commissaris: die beneffens den Ordinaris Heer Ambassadeur van dese Staet heeft gemaect nabolgende Tractaet van Marine.

DE Koning, door 't advys van de Koningin Regente, sijn Moeder, considerende dat sedert meer dan twee Jaren so veel Ambassadeurs, Volmagtigden en Gedeputeerden vergadert zijn te *Munster*, de besproken plaets tot de handeling van de gemeene Vrede, sonder de conditie daer af noch vereffent te hebben, en dat de Spanjaerden eer pogen verdeeltheyt tusschen de Bondtgenooten te zaeyen, dan een goed accommodement en verdrag te sluyten: so is 't dat sijn Majesteyt besloten heeft sijn pogingen tegen hen te verdubbelen, om hen door 't geweld der wapenen daer toe te brengen, en hen op 't kragtighste, dat men sal kunnen, aen te tasten, ghesamentlyck met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, aen de welcken, om middel te geven, tot ondersteuningh van de kosten, die sy verplichte sullen zijn om een groote aanslagh te doen, sijn gezeyde Majesteyt heeft willen accorderen en toestaen voor het tegenwoordigh Jaer 1646. een Extraordinaire secours van geldt, conformelijck met de conditien, die volgen.

I.

Sijn Majesteyt sal, gedurende dit tegenwoordigh Jaer 1646. de gefeyde Heeren Staten Generael assisteren met de somme van *twaelff hondert duysent ponden*, de welke de gefeyde Heeren Staten effectivelijck imployeren zullen tot d'onderhoudingh van Extraordinaer Krijgs-volck, dat alree geworven is, of noch geworven sal worden; in voeghen dat de *twaelff hondert duysent ponden* tot geen ander gebruyck sal mogen aengewent worden: 't welck de gefeyde Heeren Staten getrouwelijck beloven, en religieuselijck sullen onderhouden, om door alle mogelijke wegen ende middelen de Vyanden lichtelijcker aen te tasten.

I I.

Sijn Majesteyt sal voor 't ghezeyde geldt Assignatien doen geven, die goet zullen wesen, en tot vernoevingh van

de geen, die de gefeyde Heeren Staten hier toe in Vrankrijk sullen aauthoriseren, om effectivelijck binnen Parijs, naer de loop van 't teghenwoordigh Jaer, betaeldt te worden; welke betalingh in drie termen sal geschieden, te weten, *vier hondert duysent ponden* beneffens de respective ratificatie van het tegenwoordigh verdrag, *vier hondert duysent ponden* in de maendt van Julius naestkomende, en d'andere *vier hondert duysent ponden* in de maendt van October daer aen volgende.

I I I.

Op welke conditie de gezeyde Heeren Staten sig verplichten een goed en sterck Heyr in 't Veldt te brengen, om een aenmerckelijcke aanslagh uyt te wercken. Sijn Majesteyt van sijn zyde oock belovende een goet en sterck Heyr in 't Veldt te brengen, om oock een aenmerckelijcke aanslagh in Nederlandt uyt te wercken, of de Vyanden soo veel, als hem mogelijck sal zijn, 't incommoderen.

I V.

De Heeren Staten consenteren dat van de ghezeyde somme van *twaelff hondert duysent ponden*, de pensioenen der Fransche Officieren ghenomen en behouden sullen worden, om die terfont te betalen en te verspreyden; op de selve wijze, gelijck verdragen is door het Tractaet van den seventienden Junius, 1630. en dat van de veertiende April, 1634. en dat de geen, die van de ghezeyde Heeren Staten te Parys gecommiteert sal worden, om de gefeyde *twaelff hondert duysent ponden* 'ontfanghen, verplicht sal zijn om daer te betalen ende te fourneren de somme, die de Pensioenen belopen, van de leste terme van de betalingh.

V.

Sijn Majesteyt, en de gefeyde Heeren Staten sullen respectivelijck ratificeren de tegenwoordige artycklen in de tijd van *ses weken*, of van *twee maenden*, soo 't gheschieden kan.

V I.

Dit tegenwoordig Tractaet sal niets derogeren of verminderen van d'andere voorgaende Tractaten tusschen sijn Majesteyt, en de gefeyde Heeren Staten, alle de welcken in hun kragt en vigeur zullen blyven, om getrouwelijck en religieuselijck uytghevoert en nae-ghekomen te worden.

Tot verzekeringh van 't welck wy Gedeputeerde Commissarissen, uyt kragt van onse respectieve pouvoirs ende Volmaghten, dese tegenwoordighen met onse ghewoone mercken hebben getekent, en dese Segels daer aen doen zetten. Te Parijs, de selve dagh van April, 1646 getekent *De Lomenie (L. S.) Particelle (L. S.) d'Esbrades (L. S.) Guillaume de Lyere (L. S.)*

Tot meerder verklaringh van 't derde Artijckel in dit tegenwoordig verdrag is verdragen dat de Koning, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden yder een Heyr van *achtien of twintigh duysent mannen te voet*, en *vier duysent vijff honders*, of *vijff duysent Ruysters te Veldt sal brengen*, en dat de gefeyde Heeren in Nederlandt zullen in-trekken, ten langste op de vierde Mey naestkomende, 't en waer dat de geen, die over de heyren des Konings van Spanjen gebied, hen eer te Veldt bragt: in welck geval de Koning en de gefeyde Heeren Staten verpligt sullen sijn oock ter selve tijdt te Veldt te komen, naet welke zyde sy sich oock moghen keeren. Dat het Heyr der ghezeyde Heeren Staten een plaets van zoodanighe confederatie zal aentaften, dat de Vyanden merckelijck verlies daer by zullen lijdén, en dat het Heyr van sijn Majesteyt van sijn zyde oock een sal aentaften, of, met in-trekken in der Vyanden Landt, zoodanigh een diversie maken, dat sy verplicht sullen sijn een groot deel van hun Heyr-kraghten tot tegenstant der desseynen van sijn Majesteyt besich te houden, ende mijn Heer de Prins van Orangie soo veel te beter gelegentheydt heeft, om van d'aenslagh, die hy aenvangen sal, een gheluckighe uytgangh te verwachten. Wel verstaen zijnde, dat, in geval het heyr van sijn Majesteyt, niers dan een simpele diversie sal maken, het sig veertien dagen vroegher, dan dat van de gefeyde Heeren Staten te Veldt sal begeven, en in geval dat men besluyt dat de beyde Heyren Plaetzen en Vestinghen sullen aentaften, soo sullen sy sig precijfelijck op de

de selve dag in 't Veldt begeben, sonder daer in te falen, op verbeurte van trou'osheyt van weerzyden.

De gesejde Heeren Staten verplichten sich om op de twintigste dag van de jegenwoordige maent April dertig Oorlog Schepen, wel toegerust, van twee, drie, vier en vijf hondert Vaten groot, op hun kosten voorby Kaliste doen zeylen, om den Vyanden ter Zee d'inkomst in Vlaenderen te beletten. En ingeval dat de heyren des Konings eenighe plaetsen op de Kust van Vlaenderen acntasten, soo sullen de gheseyde dertigh Schepen altijt op de gesejde Kust blyven, soo lang d'aenflagh sal dueren, en ter Zee de plaets, die door de Wapenen des Konings belegert is, soodanig besetten, dat sy ter Zee niet kan ontfet worden, 't sy door de Heykrachten des Konings van Spanjen, of door die van eenige andere macht, wie 't oock mach wesen, die hen wilde assisteren, onder hoedanig een schijn het oock wesen mocht. In welck gesejde geval de gheseyde Heeren Staten sich verplichten ad de vivres, die van de Franche Kust sal komen, te convoyeren ter plaets, daer 't Heyr van syn Majesteit sal zijn, of voor een sedelijcke prijs vivres aen hem te bastellen, soo de winden niet toelaten dat men genoeg daer af uyt Vranckrijk derwaerts voert, en soo sy goet is om die uyt de Landen der gesejde Heeren Staten der Vereenigde Nederlanden ter gesejde plaets, en daer des Konings Heyr sal zijn, te brengen, om des Konings voornemen uyt te voeren. In 't welck syn Majesteit syn Wapenen nimmer sou engageren, sonder het vertrouwen, 't welck hy neemt, van dat d'Inhout van dit tegenwoordig Artijckel getrouwelijck en punctuëlijck door de gesejde Heeren Staten uytgevoert sal worden, die sulck belooven, en sich daerin verplichten, op peene van trouweloosheyt, en infractie en breking der Tractaten, door hen met syn Majesteit gemacckt. De gesejde Heeren Staten beloven oock oprechtelijck aen de Heyren van syn Majesteit doortocht en weder doortocht op de Maas te Maefricht, als sy door syn Majesteit daer toe verfocht sullen zijn, *beboudens dat het niet zy tot nadeel van hun Staet.*

De gesejde Heeren Staten verplichten sich hun Heyr soo lang in 't Velt te houden, als de welstant van de gemeene laeck sal vereyfschen, en de tijt toelaeten.

Tot bevestingh van 't welck wy Gedeputeerden, uyt kracht van onse respectieve pouvoirs en Volmachten, dese tegenwoordighen met onse ghewoone mercken hebben geteekent, en onse Wapen-Zegels daer aen doen setten.

Te Paris, op de seste dagh van April, 1646.

Getekent

De Lomenie, Particelle, d'Esbrades, Guillaume de Liere, en met hun respectieve Wapen-Zegels bezegelt.

LE Roy voulant par l'advis de la Reyne Regente sa Mere donner de plus en plus aux Sieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas des, témoignages de sa bien-vieillance & de son affection à l'occasion des plaintes qui ont esté faites plusieurs fois de leur part sur ce que leurs subjets estoient troublés dans leur Commerce, à cause que les Vaisseaux de Guerre de sa Majesté & Capitaines Armateurs prenoient leurs Navires Marchands lors qu'ils s'y rencontroit dedans la marchandise appartenant aux Ennemis & incontinent jugez de bonne prise, suivant l'ordonnance du feu Roy Henry troisieme de l'an 1584. sur le fait de la Marine. A quoy la Majesté voulant pourvoir par un bon Reglement & en attendant remedier, au micux qu'il luy sera possible, aux inconveniens qui naissent tous les jours de l'execution de ladite Ordinaire, & se relâcher de la rigueur d'icelle pour quelque temps en faveur desdits Sieurs Estats à la priere qui luy en a esté faite par le Sieur d'Ostervijck leur Ambassadeur Ordinaire en cette Cour & le Sieur Reyms Commissaire par eux deputé. Lequels ayans fait entendre qu'ils avoient quelques demandes & Propositions à faire à sa Majesté sur ce sujet, elle auroit nommé des Commissaires de sa part pour les examiner & convenir de ce qui seroit le plus à propos, pour le bien General du Commerce, lesquels apres plusieurs conferences avec ceux desdits Sieurs les Estats ont resolu & arresté les choses qui en suivent.

I.

Qu'en attendant que l'on aye fait un bon reglement l'on fera sureoir l'execution des articles de l'ordonnance du Roy Henry III. de l'an 1584. sur le fait de la Marine, portant que les marchandises appartenans aux Ennemis donnent lieu à la confiscation de celle des Amis, & ne sera plus observée ny practiquée à l'égard des subjets des Srs. les Estats Generaux des Provinces Unies des Pais Bas, pendant le temps de quatre Années: en telle sorte que les navires qui traffiqueront avec la Patente de l'Admiral des Provinces Unies, dans la Mer Mediterranée & de Levant, & sur l'Océan montrans certifications dudit Admiral ou de Villes & Lieux, aux sujets desquels lesdits Navires appartiendront, seront libres, & rendront aussi toute leur charge libre, bien qu'il y eust dedans de la Marchandise mesme des Grains & Legumes appartenans aux Ennemis; sauf excepté toutesfois les Marchandises de Contrebande. A sçavoir Poudres, Mousquets & toute sorte d'armes & Munitions, de Chevaux & Equipage servans à la guerre; mesme ne pourront porter ny transporter des hommes pour le service des Ennemis, Auquel cas le tout sera de bonne prise, Navires, appareux & marchandises; Ce qui sera aussi seulement pratique à l'égard de ceux qui auront secouru & jetté des hommes, Blés & Vivres dans une place attaquée par les Armes de sa Majesté.

II.

Et de la part desdits Sieurs les Estats seront reiterées les defences à leurs subjets de servir le Roy d'Espagne ou ses adherens avec leurs Navires en aucune faction militaire ou au transport de Chevaux, Soldats, Artillerie ou Munitions de Guerre ni vendre leurs dits Navires & donner leurs Matelots aux Ennemis sur peine de confiscation, & au cas que de semblables contraventions soit fait plainte de la part de sa Majesté, lesdits Sieurs les Estats en feront faire Justice & chastiment exemplaire sur les informations faites en France par les Officiers des Sieges de l'Admirauté ou par les Agents de sa Majesté & par les Consuls de la Nation Françoise Residents aux ports, Havres, & Eschelles des costes & terres estrangeres où ils sont establis. Et en cas que les Vaisseaux des infracteurs desdites defences eussent esté par les Vaisseaux de sa Majesté ils seront déclarés de bonne prise avec toute leur charge, & de la part de sa Majesté Tres-chrétienne feront aussi renouvelles les Ordonnances & reglemens cy-dessus sous les peines y contenuës.

III.

Pour esuiter aux inconveniens qui pourroient arriver lors que les Navires marchands des subjets desdits Sieurs les Estats seront rencontrés par les Vaisseaux de guerre de sa Majesté ou Capitaines Armateurs & pour offer tout sujet de different & contention à l'advenir, lesdits Navires apres avoir abbatu leur Pavillon par respect, si tost qu'ils auront reconnu celuy de France, & les Vaisseaux François qui ne pourront s'approcher plus pres qu'environ la portée d'un Canon desdits Vaisseaux marchands Hollandois, lesquels se soustiendront & paroiſtront sur le bord au premier signal qui leur sera donné d'un coup de Canon tiré sans balte sans obligation d'amener leurs voiles (sa Majesté voulant bien encore se relâcher en ce point de l'observation de ladite Ordonnance de 1584. en faveur desdits Sieurs les Estats pendant ledit temps de quatre Années, en attendant que ledit reglement general aye esté fait) afin de donner le loisir aux Vaisseaux de guerre de sa Majesté ou autres Armateurs d'envoyer leur Chaloupe à bord desdits Navires marchands dans lesquels entreront trois personnes ou plus sçavoir d'eux leur route, & faire apparoiſtre de leurs passeport ou patente; & s'il n'y a point de munitions & choses cy-dessus exceptées & defenduës, sans faire autre plus exacte perquisition ni visites ny que pour ce regard il soit pris aucune sorte de droicts, sous pretexte de salaires, vacations, ou presents. Ce qui neaura lieu neanmoins qu'en mer & es costes est angeres, demeurant en son entier la visite & recherche ordinaire es Ports & Havres de France selon qu'il est accoustumé, & ainsi qu'il en a esté bien & deüement usé par le passé.

IV.

Et pour assurer a d'avantage les subjets desdits Sieurs les Estats qu'il ne leur sera fait aucune violance injuste par

par lesdits Vaisseaux de guerre, sera fait défense à tous Capitaines de Vaisseaux & autres sujets de sa Majesté de les molester ny endommager comme ils faisoient auparavant, sur peine d'estre punis & tenus des dommages & Interests, & seront dorénavant les Capitaines armateurs obligez avant leur partement de bailler caution bonne & solvable par devant les Juges des lieux jusques à la somme de *deux mille livres* pour répondre des malversations qui se pourroient commettre en leurs courses & des contraventions au présent Traité & aux Ordonnances & Traitez d'alliances de sa Majesté à peine de descheance & nullité desdits Congez, ce qui sera pareillement pratiqué par les sujets desdits Sieurs les États.

V.

Et en attendant le reglement qui doit estre fait, sadite Majesté desirant contdescendre à la priere desdits Sieurs les États a trouvé bon que l'article 61. de ladite Ordonnance de l'an 1584. concernant le recouvrement des prises sur les ennemis soit dorénavant observé pour *deux fois vingt quatre heures*, au lieu d'une fois vingt quatre heures, portées par ladicte ordonnance. Ce qui s'excutera pour le temps de la durée du présent article.

VI.

Tous lesquels Articles & conditions cy-dessus seront respectivement observées par lesdits Sieurs les États Generaux & par leurs Navires de guerre. A l'égard des Vaisseaux des marchands François qui jouiront de la mesme liberté accordée à ceux des sujets desdits Sieurs les États.

VII.

Que par les articles & tout le contenu cy-dessus ne sera desrogé en aucune sorte aux accords & Traitez, faits entre le Roy & les Sieurs les États Generaux, lesquels demeureront en leur force & vertu & sera fourny lettres de ratification de ces presentes dans six semaines de part & d'autre.

En tesmoin dequoy nous Commissaires susdit Ambassadeur & député en vertu de nos pouvoirs respectifs avons signés ces presentes de nos seins ordinaires & a icelle fait poser le Cachet de nos armes.

A Paris le 18. jour d'Avril 1647. Signé
Seguier d'Antry, (L. S.) de Lomenie (L. S.) Particulier
Bignon (L. S.) Guillaume de Liere (L. S.)
Gion. Reinist (L. S.)

DE Koning, willende, door 't advys van d'Regente Koningin, syn Moeder, meer en meer aen de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden getuygenissen van sijn gunst, en van sijn affectie geven, om de klachten, die dickwils van hun zijde hier over gedaen zyn, dat hun Onderfaten in hun Commercie en Koophandel getroubleert en gesteurd wierden, ter cause dat d'Oorlog-Schepen van syn Majesteyt, en de gewapende Capiteynen hun Koopvaerdy-schepen namen, als sy daer Waren in vonden, die aen de Vyanden behoorden, en terfont voor goede Roof verklaerden, volgens d'Ordonnantie van wyten Koningh *Hendrick de derde*, in 't Jaer 1584. op 't stuck van de Zee gemaeckt. Daer op sijn Majesteyt versien en versorgen willende, door een goede reglement, en pogende ten beste dat hem moghelijk sal zyn, te remedieren in d'inconvenienten, die dagelijks uyt d'uytvoeringh van de geseyde Ordinantie spruyten, en om voor eenige tijt van de strengheyt daer af te wijcken, tot faveur der geseyde Heeren Staten, op de bede, die aen hem daer over gedaen is, door de Heer van *Oostervijck*, hun gewoone Gesant in dit Hof, en de Heer *Reynst* Commissaris, door hen gefonden; de welcken, te kennen gegeven hebbende dat sy eenige versoeken, en proposition over dese saeck aen syn Majesteyt te doen hadden, soo heeft hy oock van syn zyde Commissarissen verkosen, om hen t'examinieren, en in het geen, 't welck het bequaemste is, te verdragen, tot gemeene welstant van de Koop-handel, de welcken, na veel conferentien met die van de Heeren Staten de dingen, verdragen en gearresteert hebben.

I.

Dat men verwachtende dat men een goede reglement gemaeckt heeft, opschorten sal d'executie der Artijckelen, van d'Ordonnantie des Koninghs, *Hendrick de derde*, in 't Jaer 1584. gemaeckt op het stuck van de Zeevaert, inhoudende dat de Waren, den Vyanden toebehoorende, plaets

geven aen de confiscatie der gener wande *Vrienden*, en dit sal niet meer geobierveert en gepleeg worden, ten opsight der Onderfaten aen de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, geduyrende de tijt van vier Jaren, in sulcker voegen dat de Schepen, die op Koopvaerdy varen met de Patent en 't Paspoort van de Admiraal der Vereenigde Nederlanden in de Middellantsche Zee, en van Levanten, en op de groote Oceanen, vertoonende certificaten van de geseyde Admiraal, of van de Plaetsen en Steden, aen welckers Onderfaten de geseyde Schepen sullen toebehoren, vry sullen zyn, en al hun last vry sullen maken, schoon daer Koopmanschap, ja Graen en Saet, in was, 'twelck den Vyanden toebehoorde: uytgelondert nochtans de Waren van *contrebande*, te weten, *Buffekruyt*, *Musquetten*, en *allerhande Wapenen en Munition*, van Paerden en *voerustingh*, ten Oorlogh dienende, ja sy sullen oock geen volck mogen voeren, ofervoeren, ten dienst der Vyanden; in welcke geval alles voor goede prys verklaert sal worden, namelijk Schepen, toerusting en Koopmanschappen: 't welck oock seckerlijck practiseert en gepleegt sal worden ten opsigt van de geenen, die Mannen, Graen, en vivres in een plaets gebracht hebben, die door de Wapenen van syn Majesteyt aengetaft wiert.

II.

En van de zyde der gheseyde Heeren Staten sullen weer afgekondigt worden de defenise en verbiedingen, aen hun Onderfaten gedaen, van de Koningh van Spanjen, of syn adherenten niet meer te dienen, met hun Schepen in eenige Oorlogs-tocht, noch in overvoeringh van Paerden, Soldaten, Geschut, of Munition van Oorlog, noch hun Schepen te verkoopen, of hun Bootsgesellen over te geven aen de Vyanden, op verbeurte van confiscatie en verbeurtaemackingh; en in geval klachte van diergelijcke contravention en overtredingen van wegen syn Majesteyt gedaen wort, soo sullen de geseyde Heeren Staten daer over recht en exemplare straf doen plegen op d'informatien, in Vranckrijk gedaen, door d'Officieren der Zetels van d'Admiraliteyt, of door d'Agenten van syn Majesteyt, en door de Consuls van de Fransche Natie, residerende in de havens, en aen de Kusten en Stranden der vreemde Landen, daer sy opperecht zyn. En in gheval dat de Schepen der intracteurs en brekers der geseyde defenisen en verbiedingen door de Schepen van syn Majesteyt genomen waren, soo sullen sy, met hun lading, voor goede buyt verklaert worden: en van de zyde van syn Christelijckste Majesteyt sullen oock de boven-verhaelde Ordonnantien en Reglementen gerenouvelteert en vernieuwt worden, op de verbeurten, die daer onder begrepen zyn.

III.

Om alle inconvenienten en misvallen te schouwen, de welcken souden kunnen voorkoomen, als de Koopvaerdy-schepen van d'Onderfaten der gheseyde Heeren Staten door d'Oorlog-schepen van syn Majesteyt, of van andere Capiteynen, door last van syn Majesteyt in de Wapenen, ontmoet worden, en om voor 't aenstaende alle itoffe van twist en verschil weg te nemen, soo sullen de geseyde Schepen, soo haest sy de Vlag van Vranckrijk, en de Franche Schepen sien, (die echter niet nader, dan op een Canon-scheut aen de geseyde Koopvaerdy-schepen der Hollanders sullen mogen koomen) de Vlagh uytceerbiedigheyt strycken, en stant houdende, aen 't boort verschijnen, op 't eerste tecken, dat aen hen daer af gegeven sal worden, met de scheut van een stuck Geschut met los kruyt, sonder verplicht te zyn hun zeylen te brengen, (want syn Majesteyt wil in dit stuck van d'observatie der gheseyde Ordonnantie van 't Jaer 1584. tot faveur der geseyde Heeren Staten, syn regt afgaen, in de geseyde tijt van vier Jaren, verwachtende tot dat het geseyde generale Reglement gedaen sal zyn) om aen d'Oorlog-schepen van syn Majesteyt, of aen andere Armateurs, en Oorlog-schepen, bestelling van sijn Majesteyt hebbende, tijt te gheven van hun Sloep aen 't boort der geseyde Koopvaerdy-schepen te sende, daer drie, of meer mannen in sullen treden, om uyt hen te verstaen waerwaerts hun reys streckt, en hun Paspoort of Patent te vertoonen, en oock om te hooren of 'er gheen Munition en dingen, hier voor uytgefondert, en verboden, in sijn, sonder eenighe wijdere Visite en Ondersoeck te doen, en sonder ten dese regard eenighe soorten van recht te ne-

te nemen, onder schijn van salarie, vacatie of presenten: 't welck nochtans geen plaats sal hebben, dan in Zee, en op de vreemde Kusten, blyvende in sijn geheel d'ordinaire visse en onderfoeck in de Havens, en inkomsten van Vranckrijk, volgens de gewoonte, en gelijk men wel en behoorelijck in voorgaende tyden gebruyckt heeft.

IV.

En om te meer d'Onderfaten der gesejde Heeren Staten te verseeckeren dat hen geen ongerechtige violentie gedaen sal worden door de gheseyde Oorlogh-schepen, soo sal aen alle Capiteynen van Schepen, en aen d'andere Onderdanen van sijn Majesteit defensie en verbod gedaen worden, van hen te molesteren en te beschadigen, gelijk zy te vooren deden, op verbeurte van gestraft en schuldigh gehouden te worden aen de schaden en Interesten, en de Capiteynen, die met bestelling ten Oorlogh varen, sullen voortaan verplicht zijn voor hun verreck goede en vaste borg te stellen, voor de Rechters der plaetsen, tot de somme van twaelf duysent ponden, tot verseeckering der malversatien en quade handel, die zy in hun tochten souden mogen bedrijven, en van de Contraventien in 't tegenwoordig Tractaet, en in d'Ordonnantien, en Tractaten van Alliantien en Verbonden, op verbeurte van vruchteloosheyt en nulliteyt der bestelling Brieven: 't welck oock door d'Onderfaten der gesejde Heeren Staten gepleegt sal worden.

V.

En 't reglement, 't welck gemaeckt sal worden, veragende, soo heeft sijn gesejde Majesteit, begerende de beide der gesejde Heeren Staten te believen, goet gevonden dat het een en iselvigste Artijckel van de gesejde Ordonnantie van 't laer 1584. aengaende de recouvrement en weer-kryging van de Prijzen op de Vyanden, van nu voortaan geobserveert sal worden voor twee-mael vier-en-twintig wren, in plaets van een-mael vier-en-twintig wren, volgens d'inhoudt van de gesejde Ordonnantie: 't welck geexecuteert en nagekoomen sal worden voor soolange tijdt, als het tegenwoordig Artijckel sal dueren.

VI.

Alle welcke voorverhaelde Artijckelen en conditien respectivelijck geobserveert en onderhouden sullen worden door de gesejde Heeren Staten Generael, en door hun Oorlogh-schepen. Wat de Schepen der Franche Kooplieden aengaet, die sullen de selve vryheyt genieten, die aen d'Onderfaten der gheseyde Heeren Staten veraccordeert is.

VII.

Door d'Artijckelen, en d'inhout, hie voor verhaelt, sal in gener wyle yets gederogeert en vermindert worden in d'accoorden en Tractaten, tusschen de Koning en de Heeren Staten Generael gemaeckt, de welken in hun kracht sullen blijven, en men sal binnen ses weecken van weerzyden Brieven van Ratificatie van dese tegenwoordige Artijckelen founneren en beschicken.

Tot ghetuygenis van 't welck wy Commissarisen, en bovengenoemde Ambassadeur en Geputeerde, uyt kracht van onse respectieve pouvoirs en macht-brieven, dese tegenwoordigen met onse gewoone mercken hebben geteeckent, en onse Wapen-Zegels daer aen doen setten.

Te Parijs, op d'achtende dag van April, 1646.

Geteeckent

Seguier d'Antry. (L.S.) De Lowenie (L.S.) Particelle (L.S.) Bignon (L.S.) Guillaume de Liere (L.S.) Gion Reinsf (L.S.)

Den 21. April zijnde ter Vergaderinge by de Heeren Extraordinaris en Ordinaris Bedeputeerden van wegen de Provintie van Hollandt ingebragt der selver naerdere Verklaringe/ ten regarde van het stuck van de aenstaende Campaigne, bestaende hier in: Te weten/ dat de Heeren der selver principalen de saechen van de voorsz Campaigne sulcx souden behertigen/ dat de selve binnen den tyt van vier ofte vijf dagen souden bequaem wesen om hare goede genegenheyt dienthalven ter Vergaderinge van hare Ho. Mog. met ende neffens d'andere Provintien bekendt te maerken ende in te bzingen; soo hebben haer Hoog Mog. vastelijck daer op vertrou-

wende / dienvolgens na boozgaende Deliberatie ende Resumtie van dien/ geresolveert / dat de Plenipotentiarisen van desen Staet van de Spaensche nader souden afvoerden het Pouvoir volgens het Concept van dien/ den 22. Martij lesleden/ alhier goet gebonden/ ende aen de oggemelte Ministers vervolgens verhandtrepcke/ ende ingevalle de selve Spaensche Ministers souden verklarren sodanigen Pouvoir, booz als noch jegenwoordig niet te hebben behoomen / maer daerom na Spaignen ofte elders te hebben geschreben / dat de oggemelte Plenipotentiarisen van desen Staet daer op souden blyben stille staen sonder met de begoste Onderhandeling te varen/ verzoekende alleen Verklaringe binnen wat tijdt de Spaensche Plenipotentiarisen het bewuste Pouvoir souden konnen uptbzingen / sonder een Aete upt te sullen bzingen / onder beneficie van de welcke de voorsz Onderhandeling (geduypende de verwachtinge van 't voorsz Pouvoir) soude mogen werden gecontinueert/ dat in dien gevalle de Plenipotentiarisen van desen Staet souden hebben te besozgen / dat deselve Aete in substantie continueerde het navolgende; te weten:

Wat de Plenipotentiarisen van Spaignen op Cere/ Droomigheyt/ ende ter goeder trouwe beloofden upt te bzingen binnen seckeren bequaamen tijdt / inde voorsz Aete upt te drukken/ het Pouvoir daer van het Concept hier nae volgde/ hier vooren gemelt / sonder daer in te moghen doen eenige substantiele veranderinge.

Den 26. ende 28. April namen de Heeren Pacuw ende Knuyt respectieve haer afschept.

De Marquis de Castell Rodrigo siende dat de Handeling tot Munster genoegsaem stil stont / ende dat de Provintien alhier niet wel over ren dzoegen / heeft wederom geschreben aen hare Ho. Mog. desen Brief.

Messieurs.

Yant veu qu'és Traittés de Munster Pon ne procede avec la celerité que j'ay pu me promettre de la responce que vous m'avez faite à la lettre que je vous ay écrite le 2. du mois de Decembre dernier, ains que Pon y marche avec la mesme lentitude qu'en tous les autres Traitez de cette Assemblée; sur les avis qui se publient de Paris, que les François se sont de nouveau accordés avec Vous, à dessein d'affieger la Ville de Gend, à la sortie en Campagne. Il m'a semblé nécessaire pour la deffence de ladite Ville de donner ordre, qu'une partye des Troupes de cette Armée à ce destinée, sorte en Campagne; mais desirant que cette prevention se puisse excuser, & que le Traitté Paix s'avance, Comme il convient au repos Commun de la Chrestienté, j'ay bien voulu Vous faire ce mot pour Vous declarer cette mienne Intention, Vous priant de Vouloir Continuer d'avoir le bon coeur, dont Vous estes entrez en Traitté, en procurant de retrancher toutes les choses qui les pourroyent embarrasser & si cependant que cela se puisse Conclure, Vous trouvez Convenir qu'il y ait quelque suspension d'Armes, je suis prest a en traiter & à la Conclure, afin que Vous puissies voir que l'intention du Roy mon Maitre & de les Ministres, & la mesme, qui Vous a toujours est é representée de procurer le bien Commun par tous les moyens possibles, & sur cette Verité finissant je demeure. Messieurs, vostre bien-humble Serveur. Signé. El Marquis de Castell Rodrigo, Bruss. 25. Avril, 1646.

Mijn Heeren.

Esien hebbende dat men in de Handelinghen en Tractaten van Munster niet voortgaet met de geswintheit, die ick my van d'antwoort beloofd had, die ghy aen my gefonden hebt op de Brief, die ick op de tweede dagh van de maent December lesleden aen u geschreven had, maer dat men daer in handelt met een selve langsaemheyt, als in alle andere Handelingen van dese Vergaderingh, en op d'advysen, die van Parys gepublicert

ceert worden, dat de Franfen van nieuws met u veracordeert zijn, om met de komst in 't Veldt de Stadt *Gent* te belegeren; soo heeft my nootlaeckelijck gedacht, tot de defenfie en befcherming van de gefeyde Stadt, order te geven dat een deel der Troupen van dit Heyr, hier toe gedeftineert, in 't Veldt verfchijnen zou. Maer begeerende dat dese preventie en voorkomingh veronfchuldigt, en de Vrede handeling gevordert mag worden, gelijk het betamelijck is tot gemeene rust van de Christenheyt, soo heb ick dir woort aen u willen fenden, om u dese mijne intentie te verklaren, u biddende te willen continueren met het goede hart te behouden, daer mee ghy in dese handeling zijt getreden; bevorderende af te inijden en retrancheren alle dingen, die tot beletsel hier af soude mogen strecken. En indien ghy, terwyl men dit besluyt, geraden vindt eenighe *schorsing van Wapenen* te maecten, ick ben bereyt om daer af te handelen, en besluyt te maecten; op dat ghy moogt sien d'intentie van de Koning mijn Meester, en van syn Ministers en Bedienaers, en de selve, die u altijt vertoont is van door alle mogelijcke middelen de ghemeene welstant te bevorderen. En op dese waarheyt eyndigende, blijf ick, mijn Heeren, uw ootmoedigste Dienaer.

Geteeckent *El Marquis de Castel Rodrigo*. Te Brussel, de vijf-en-twintigste dag van April 1646.

Dese Brieven den 29 April ontfangen werdende/ is geselt in handen van den Heer Huygens om te communiceren aen syn Hoogheyt; volgens welckers adhs syn gecommiteert de Heeren Huygens, Wimmenum ende vander Hooock, om aen den Ambassadeur van Spanckrijck die te communiceren: is oock by Coppe ghesonden aen den Ambassadeurs van desen Staet in Spanckrijck ende aen de Plenipotentiarijen tot Munster, om allen 't halven te toonen de goede meening ende intentie van hare Ho. Mog. van niet a part te doen.

t'Antwoorden is daer op geresolveert als volgt.

Monsieur.

IL vous a plû nous escrire de Bruxelles le 25. April dernier qu'és traités de Münster l'on ne procede avec la celerité que vous vous aviez promis de nostre responce du 9. Decembre 1645. en outre qu'il y a des avis de *Paris* d'un certain nouvel accord entre la Couronne de France & cet Estat; nous avons jugé à propos de vous en esclaircir par ces presentes que nos Ambassadeurs & Plenipotentiaries sont sur le lieu choily de tous les interessés, avec plein pouvoir pour y entendre à la negociation & Conclusion d'un repos dans la Chrestienté, & que nostre intention a esté & en est encore de couper broche à tous les embarras, dilais ou autres empeschemens qui pourroient retarder ou accrocher un sy bon œuvre. Mais il vous souviendra que de la part du Roy vostre Maistre n' a pas encore remedié aux defauts remarqué par les Srs. nos Ambassadeurs & Plenipotentiaries au pouvoir dudit Roy, nonobstant que pour les faciliter un project d'un nouveau pouvoir a esté delivré a Munster aux Srs. ses Ambassadeurs & Plenipotentiaries le 30 du mois de mars dernier de sorte qu'il apert evidemment à qui & ou il tient qu'és traittez de *Munster* l'on ne procede avec la celerité desirée: & quant à l'accord nouveau par vous allegué nous n'en avons point de Connoissance; vous requerant de vouloir croire, que nous correspondrons de bon cœur à procurer toujours le bien Commun par tous moyens, possibles & sur cette assurance nous nous fignerons.

Escrit à la Haye en Hollande le 2. de May 1646.

Mijn Heer.

Het heeft u belieft uyt Brussel van de vijf entwintigste April lefleden aen ons te schrijven, dat men in de Handelingen van Munster niet voortgaet met de gefwintheyt, die ghy aen u self beloofst had op onse antwoort van de negende December 1645. daer by dat'er

advysen van Parys zyn van seecker nieuw accoord tusschen de Kroon van Vranckrijck en dese Staet. Wy heboen dieshalven dienftig geoordeelt u daer af door dese tegenwoordigen te verklaren dat onse Ambassadeurs en Plenipotentiarijen en Volmachtighen ter plaets zijn, die van al de geinteresseerden verkofen is, met volle macht, om te verstaen tot de Handelingh en sluyting van een rust in de Christenheyt, en dat onse intentie heeft geweest, en noch is alle verwarringen, uytstellingen, of andere verhindernissen af te inijden, die soo goet eca werck souden konnen vertragen, of beletten. Maer 't sal u believen te gedencken, dat van wegen de Koningh uw Meester noch niet geremedieert is in de fouten en gebreken, door de Heeren onse Ambassadeurs en Volmachtighen aengemerckt in de Pouvoir en Macht-brief van de gefeyde Koning, niet tegenstaende dat, om die lichter te maecten, een project en bewerp van een nieuwe pouvoir en macht geleverd heeft geweest te Munster aen de Heeren syn Ambassadeurs en Volmachtighen de dertigste van de maent Maert lefleden: in voegen dat klarelijck blijkt aen wie en waer het houdt datmen in de Handelingen van Munster niet met de gewenschte gefwintheyt voortgaet. Wat het nieu accoord aengaet, 't welck ghy verhaelt, wy hebben geen kennis daer af; versoekende van u te willen gheloven, dat wy eendrachtiglijck sullen corresponderen, om altijt de gemeene welstant door alle mogelijcke middelen te bevorderen, en op dese verfkering sullen wy dit onderteecken.

Geschreven in den Haegh in Hollandt, de tweede van Mey, 1646.

De Heeren van Heemstede ende Knuyt tot Munster weder gekeert zijnde/ hebben terfont aen de Heeren Franfche communicatie gedaen / ende aen de Heeren Spaensche gepresenteert opening van haren last / ende continuatie der besoigne den 28. Januarij laefleden begoft. Hoopende 't welcke onder de selve is gecombineert op de soyme van dien als volgt:

Nous les Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaries du Roy d'Espagne & des Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas, cy soubfignes Declarons avoir convenu & accordé ammiablement, que les Conferences qui se devront faire entre nous, pour le present Traitté, se tiendront *alternativement*, & par tours successifs à nos hostels respectivement, & que toujours celuy, qui à son tour donner a la visire pour la Conference, aura *la main en sçanco Entrée*, & *sortie*, tout ainsi comme a esté pratiqué entre nous es premieres visites solemnelles qui ont esté reciproquement faites; de plus declarons avoir convenu & accordé que tout ce qui sera negocié entre nous, sera mis *par escrit* & delivré de part & d'autre en mesme temps, & que toutes les escritures qui se devront faire pour le suldit present Traitté se mettront en *langue Françoise & Flamende*, & que les escritures en ces dites deux langues, tant seulement estans bien exactement collationées l'une à l'autre, seront tenues pour esgalement autentiques: Mais es conferences & discours qui se devront faire de bouche respectivement, on pourra user indistinctement des langues Françoises, Flamende, ou Latine, selon que l'un ou l'autre pour la plus grande commodité le pourra le mieux faire entendre.

En toy dequoy, & afin qu'il n'en reste plus aucune difficulté. Nous avons signé la presente de nos propres mains, & Cachetté du Cachet de nos Armes.

Fait à Munster ce 5. May, 1646.

Estoit signé

El Conde de Peneranda Fr. Ioseph de Bergagne Arceve. de Cambraj, Don Diego Savedra Faxardo, A. Bruyn, Bartolt van Gent, Iohan van Matbenesse, Adriaen Pauw, L. de Knuyt, Gadart van Reede, F. van Donia, W. Ripperds, & Adriaen Clant.

Nederlandsche Vrede-handelingh.

233

WY Extraordinaire Ambassadeurs en Volmactighden des Konings van Spanjen, en der Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, hier onder gheteeckent, verklaren minnelijk verdraghen en veraccordeert te hebben, dat de conferentien, die tusschen ons gedaen souden worden, voor de tegenwoordige Handeling, gehouden sullen worden *alternatvelyck* en by successive beurten in onse Herbergen respectvelyck, en dat de geen, die op sijn beurt de Visite tot de Conferentie sal geven, altijd *in 't sitten, inkoomen en wygaen de hooger Hant* sal houden, gelijk gepraetiseert is tusschen ons in d'eerste solemnele visiten, die reciproke-lyck gedaen zijn. Wyders, wy verklaren oock verdragen en veraccordeert te hebben dat al 't gheen, 't welck men tusschen ons negotieeren en verhandelen sal, by geschrift gestelt, en van weer-zyden in een selve tijt overgelevert worden, en dat al de Schriften, die men tot het voorgenoomt tegenwoordig verdrag sal maecten, in de *Franche* en *Nederlandsche Tael* gestelt sullen worden, en dat de Geschriften in dese twee gheseyde Talen alleen, wel naeu keurighlyck met malkander gecollationeert zijnde, gelijckelijck voor autentijck gehouden sullen zijn. Maer in de Conferentien en discoursen, die respectvelyck by monde gedaen sullen worden, sal men moghen sonder onderscheyt de *Franche*, *Nederlandsche* of *Latijnsche Tael* gebruyken, na dat d'een of d'ander tot het grootste gemack sich best sal kunnen doen verstaen.

Tot bevesting van 't welck, en op dat'er voortaan geen swarighet over sou blijven, soo hebben wy het tegenwoordige met onse eyghen handen gheteyckent, en met onse Wapen-Zegels bezegelt.

Gedaen tot Munster, dese vijfde van Mey, 1646.

Was geteeckent

El Conde de Penderanda, Fr. Joseph de Bergagne Archev. van Camerick, Don Diego Suedra Faxardo, A. Bruyn, Bartolt van Gent, Johan van Matbenesse, Adriaen Paww, I. de Kuyt, Govort van Reede, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.

Daer na aen de Spaensche ghecommuniceert zijnde het nieu Concept pouvoir hebben aengenomen 't selve alsoo uyt te wercken/ ende gepasseert dese Acte.

Alfoo omme te continueren de Handelingh tusschen Ons Ambassadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiarijfen van den Koning van Spaignen ter eenre; Ende d'Ambassadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiarijfen van de Staten Generael der Vereenigde Provintien van Nederlandt, ter andere zyde begoft, de gemelte Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarijfen van de Staten Generael verklaert hadden, dat al vooren moeste uytgewerckt ende overgelevert worden een Volmacht van woort tot woort, *sonder eenighe substantiele veranderinghe*, conform de minuten, de welcke van wegen de ghemelte Heeren Staten, aen Ons voorz. Ambassadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiarijfen van ghedachte Heer Koning van Spaignen is ter handen gestelt; Om welcke Volmacht te erlangen, wy genootsaectt worden expresse affendinge ten Hove te doen, ende dat dienvolgens wy hadden gepresenteert, binnen een seeckeren tijdt uyt te wercken een Volmacht, gestelt in al sulcke Termen, als boven verhaelt; Op Conditie dat wagtende op de voorsyde Volmacht, de voorsz. Handelinghe soude werden gecontinueert, waer toe de voornoemde Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarijfen der ghedachte Heeren Staten Generael, hadden bewilligt ende toe-gestaen den tijdt van twee Maenden; Soo hebben wy beloofte ende verseeckert, gelijk wy belooven ende verseeckeren op trouwe ende woordt van Ridder, en Heeren van Eere, uyt te wercken ende te erlangen van den Koning van Spaignen, Onsen Heere, ende te leveren aen ghemelte Heeren Ambassadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiarijfen van de voorghedachte Heeren Staten Generael voor den 1. dag van Julius eerstkomende, een Volmacht, gestelt als boven, ende sonder eenighe *substantiele* veranderinge conform de Minute hier na volgende.

Don Philippe van Godes genade, Koning van Castilien &c.

'Oirkonde van het welcke wy Ambassadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiarijfen van den Koning van Spaignen, dese tegenwoordige hebben geteeckent ende gezegelt met het Zegel van onse Wapenen.
Gedaen tot Munster den 7. May 1646.

Was onderteykent.

El Conde de Penderanda, F. Joseph Ertzb. van Camerick, A. Bruyn, ende gecachetteert met haere respectieve Cachetten in rooden Lacke.

Daer na in besoyghe komende hebben de Spaensche den 13. May gerepetteert ende geamplieert hare Presentatie van den 28. Januarj aldus:

LEs soubignez Plenipotenciaires de sa Majesté Catholique continuant dans le desir & sincere intention de terminer le plus promptement que faire se pourra par un bon & juste accord des malheurs & calamités des Guerres qui durent dés si long-temps aux Pais Bas, Apres l'invocation du Nom de Dieu, afin qu'il luy plaife venir un oeuvre si salutaire, proposent aux Seig. Ambassadeurs & Plenipotenciaires des Estats des Provinces Unies, en suite de la premiere ouverture qui a esté faite font passez trois mois.

I.
Que de la part de sa Majesté Catholique se traittera & conclura avec eux une Trêve de douze Ans ou de vingt, avec les mesmes formalitez, clauses, & conditions, que celle de l'An 1609.

II.
Que pour la ratification à faire par sadite Majesté du Traitté qui aura esté reciproquement convenu entre les parties, sera concedé le terme de trois mois: jaçoit on ne laissera pas de faire toute diligence afin que ladite ratification arrive auparavant.

III.
Que dés l'instans de la Conclusion dudit Traitté cessent de part & d'autre tous actes d'hostilité en l'attente de ladite Ratification, & en cas ledit Traitté, ne peut se résoudre si promptement que l'on doit esperer, ains pour quelque consideration que se fut, prist un plus long cours, se pourra devant la Conclusion d'iceuy convenir d'une cessation d'armes, & mesmes dés maintenant: pour prevenir l'effusion du sang de la prochaine Campagne & de tant plüost & mieux se preparer à la resistance generale contre l'Enemy commun de la Chrestienté.

IV.
Afin que le Traitté soit d'autant plus ferme & durable, & que la réunion demeure solide entre les parties, elles s'obligeront respectivement à ne donner aucun secours & assistance ny directement ny indirectement aux Ennemis l'une de l'autre, ains se temoigneront en toutes occasions les affects d'une pure & sainte reconciliation.

Estoit signé

El Conde de Penderanda, F. Joseph. Archiop. de Cambray, A. Bruyn, & Cachette de leurs Cachets des armes en cire rouge.

D'Ondergheteckende Plenipotentiarijfen en Volmactighden van sijn Catholijcke Majesteyt, continueerende in de begeerte en oprechte intentie van op 't allerspoedigste door een goet en gerechtigh verdragh te termineren en t'eyndighen d'onghelucken en rampen der Oorlogen, die so lang in Nederlandt dueren, na d'aenroepingh van de Name Gods, op dat 't hem belie so heylsaem een werck te zegenen, proponeren en voorstellen aen de Heeren Ambassadeurs, en Plenipotentiarijfen, of Volmactighden van de Staten der Vereenigde Nederlanden, in gevolgh van d'eerste ouverture opening, die daer af over drie maenden gedaen is.

I.
Dat van weghen sijn Catholijcke Majesteyt met hem gehandelt en geslooten sal worden een bestant van twaelf of twintig Jaren, met deseelve formaliteyten, clausen en conditien, als die van 't Jaer 1609.

3

II. Dat

II.

Dat tot Ratificatie, die syn gheseyde Majesteit doen zou van de Handeling, die onderling tusschen de partyen verdragen is, de tijt van drie maenden toegestaen sal worden, schoon men niet nalaten sal alle naerfigheyt te doen, op dat de gheseyde Ratificatie eer sou komen.

III.

Dat terfont met de sluyting van 't gheseyde Tractaet van weer-zyden alle vyandelijcke daden sullen ophouden, terwyl men de gheseyde Ratificatie verwacht. En in geval de gheseyde handelingh niet soo haestelijck, als men wel zou wenschen, geslooten kan worden, maer om eenige Consideratie, hoedanigh zy oock was, een langer loop nam, soo sal men, voor de sluyting daer af, ja oock nu voort, een schorffing van Wapenen mogen maecten, tot voorkomng van de Bloet-stortingh van d'aenstaende Veldt-tocht, en om sich te eerder en te beter te prepareren en bereyden tot d'alghemeene teghenstant van de gemeene Vyant der Christenheit.

IV.

Op dat het Tractaet soo veel te bestandiger en geduyriger zou zijn, en op dat de weer-eenigingh vast tusschen de partyen zou blyven, soo sullen sy sich respectivelijck verplichten tot geen *secours en bestant* te geven, noch directelijck noch indirectelijck aen de Vyanden van d'een en d'ander, maer sy sullen in alle gelegentheden betuygen en betoonen affecten en genegenheden van een zuyvare en heylige versoeningh.

Was geteekent

El Conde de Penderanda, Fr. Joseph Archiop. de Cambray, A. Brun, en met hun Wapen-Zegels in roode Was gezgelt.

De Heeren Staetsche hebben den 17. May ghedaen dese antwoort/ende schajstelijcken epsschen.

Alfoo de Heeren Ambassadeurs Extrordinaris ende Plenipotentiarijen van den Koningh van Spaignen beloofte ende verseeckert hebben, op trouwe ende woordt van Ridder en Heeren van Eere, over te leveren aen de Heeren Extrordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarijen vande Staten Generael der Vereenigde Provincien van Nederlandt voor den *eersten Julij* toekoomende, een volmacht sonder eenighe *substantiele* veranderinghe, conform de minute van de Volmacht gheinsereert in de Acte van belofte op den 7. Mey hier op gheexpedierte.

Ende dat by middel van dese belofte tusschen de gedachte Heeren Ambassadeurs Extrordinaris ende Plenipotentiarijen respectivelijck is overkoomen de Handelinghe te continueeren, tot welckers aenvangh de voornoemde Heeren Ambassadeurs Extrordinaris ende Plenipotentiarijen van den Koning van Spaignen in een *geschrift van den 28. Januarij verleden*, hebben voorgestelt een Bestant, als 't geene 't welck belooten wiert in 't Jaer 1609. volgens het exemplaar ende forme van het Tractaet van dien tijt voor behoudens 't afdoen, by-voegen ofte verklaren van eenige punten van de gheene die alreede zyn verhandelt ende andere welke men behoorde voor te komen tot meerder seeckerheit, vastigheit ende gevoegligheit van 't gheseyde bestant, breeder uytgedruckt in 't gemelte geschrift.

Soo ist, dat wy onderschreven Ambassadeurs Extrordinaris ende Plenipotentiarijen van de hoogh-gedachte Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlandtsche Provincien, *den Almachtighen biddende de tegenwoordige Handelinghe te zegenen*, verseeckert zijnde van de oprechte ende sincere meyninge ende wille van de gemelte Heeren Staten Generael, dat de langdurige bederffelijck ende bloedige Oorloghe, voor soo veel Jaren gesufciteert in de Provincien van Nederlandt, en uytgestreckt in andere plaetjen en ver-gelegene Zeen, worden ter neder geleyt tot het gemeene beste der gheseyde Provincien en verlichtinghe van de goede Inwoonderen der selver.

In den name en tot Godes Eere, omme te betoonen de effecten van de boven-genoemde oprechte en sincere intentie van de ghedachte Heeren Staten, tot den wel-

standt van 't gemeene Christendom, en verlichtinge der Nederlandtsche Provincien, ende de Inwoonders van de selve, tot antwoordt op de gheseyde *Propositie van den 28. Januarij* seggen dat het nootwendig is te samen te overkoomen op de Articulen hier naevolgende.

Ende dat conform het onderlingh Tractaet tusschen Vranckrijck ende den Staet der Vereenigde Provincien van Nederlandt, en conform ghelijcke verklaringe vooresen by de Heeren Ambassadeurs Extrordinaris ende Plenipotentiarijen van den Alder-Christelijcksten Koning gedaen, dat Vranckrijck sal werden voldaan, en synen Interests *ghelijckelijcken* ghedecideert met die van de gemelte Heeren Staten Generael der Vereenigde Provincien van Nederlandt.

I.

In den eersten verklaert den voorz Heer Koningh ende erkent dat de voorz Heeren Staten Generael van de Vereenigde Nederlanden ende de respectieve Provincien van de selve met alle haer gheassocieerde Landtschappen, Steden en aenhoorige Landen, zyn vrye en Souveraine Staten, Provincien, Landen, op de welke, noch op hare geassocieerde Landtschappen, Steden ende Landen, als vooren, hy Heer Koningh niet en pretendeert, noch nu ofte namaels, voor hem selven syne Successoren ende Nakomelinghen soo gheduyrende als na het expireren van 't jegenwoordigh Tractaet, nimmermeer yets sal pretenderen, en dien-volgens te vreden te zijn met de selve Heeren Staten te Tracteren, gelijk hy doet by dese jegenwoordighe, een bestant op de Conditionen hier naer beschreven en verklaert.

II.

Te weten dat 't voorz Bestant sal wesen goet, vast, ghetrouw en onverbreeckelijck en voor den tijt van . . . Jaeren: gedurende de welke wesen sal ophoudinghe van alle Acten van Vyandschap van wat soeten dat die zijn, tusschen de voorz Heeren Koningh ende Staten Generael, footer Zee, andere Wateren, als te Lande, in alle hun-luyden Koninkrijcken, Landtschappen, Landen, ende voor alle haer-luyder Onderfaten en Inwoonderen, van wat Qualiteyt en Conditie die zijn, sonder uytsonderinghe van Plaetsen ofte Persoonen.

III.

Een yegelijck sal behouden ende datelijck gebruycken de Landtschappen, Steden, Plaetsen, Landen ende Heerlijckheden, die hy jegenwoordig houdt ende besit, sonder daer inne getroubleert ofte belet te worden, in wat manieren dat het zy, geduyrende het voorz Bestant, daer onder men verstaet te begrypen de Vlecken, Dorpen, Gehugten ende platte Landen die daer van dependieren, ende sullen dien-volgens de geheele *Meyerye* van 's Hertogenbosch, mitsgaders alle de Heerlijckheden, Kastelen, Vlecken, Dorpen, Gehugten en platte Landen dependierende van de Stadt ende Meyerye van 's Hertogenbosch, Stadt ende Marquizaet van Bergen op den Zoom, Stadt ende Baronye van Breda, de Steden van Maestricht, *Grave*, ende Landt van *Cuyck, Hulst, Hulsterambacht*, ende Landt van *Waes*, en van alle andere Steden ende Plaetsen, welke de voorz Heeren Staten houden in Brabant, Vlaenderen, en elders, blyven aen de voorz Heeren Staten in alle ende die selfden rechten van superioriteyten soo in 't Geestelijck als in 't Werelijck als sy Heeren Staten syn houdende Provincien van de Vereenigde Nederlanden.

IV.

De Onderfaten en Inwoonderen van de Landtschappen van de voorz Heeren Koningh ende Staten sullen geduyrende dit Bestant, alle goede Correspondentien en Vriendtschap samen hebben, sonder te gedencken de Offensien en schaden, die sy luyden hier vooren hebben geleden, sullen oock moghen koomen ende blyven inde Landtschappen de een van de andere, en daer doen haer trafficque ende Commerce in alle verseeckerheit soo ter Zee, andere Wateren, als te Lande.

V.

Wel verstaende dat het voorz sal zijn sonder prejudicie, en voorbehoudende uytdruckelijck, om hier naer sich te verklaren op eenighe Articulen raeckende de Navigatie

Nederlandtsche Vrede-handelingh. 235

vigatie ende Traffijcq van Oost ende West-Indien, die men verstaet te behouden ende te mainteneren.

V I.

En terwijln noodigh is een goede langhen tijdt om te adverteren den gheenen die buyten de voorz limiten, met macht ende Schepen zijn om te desisteren van alle acten van hostilitet. Is geaccordeert dat het Bestandt binnen de limiten van het Octroy hier bevoorens aen de Oost-Indische Compagnie der Vereenighde Nederlanden verleent, ofte noch by continuatie te verleenen, niet eer en sal beginnen dan een Jaer nae dato van het besluyt van het tegenwoordige Bestandt. Ende wat aenbelangt de Limiten van het Octroy, hier bevoorens de Heeren Staten Generael geaccordeert, ofte noch by continuatie te accordeeren aen de West-Indische Compagnie, dat het Bestandt aldaer niet eer en sal beginnen dan een half Jaer nae dato als vooren, wel verstaende dat indien het advys van wegen 't Publycq ten wederzyden van 't meergenoemde Bestandt binnen de voorz respectie Limieten eer kan wesen, dat van als dan de vyantschap daer op houden sal: Maer indien na de voorz tijdt van een Jaer ende half Jaer respectie binnen de voorz Octroyen eenige acte van hostilitet daer sal zijn gedaen, de schade sal sonder uytstel worden gerepareert.

V II.

De Onderfaten en Inwoonders van de Landen van de voornoemde Heeren Koning ende Staten, doende Traffique in de Landen de een van d' andere en sullen niet gehouden wesen te betalen meerder rechten en impositien, als de eyghen Onderdanen respectie. In voeghen dat de Inghesetenen en Onderdanen van de Geunierde Provincien, sullen ende blyven geeximeert van secker *twintigh par cento*, ofte oock dierghelijcke mindere, meerdere ofte eenige andere impositien die den Koning van Spaignen geduyrende den voorgaenden Treves ghegeven heeft, ofte noch geduyrende het tegenwoordig Bestandt soude willen heffen op de voornoemde Ingesetenen ende Onderfaten van de Geunierde Provincien, ofte tot lafte van de selve, boven ofte meerder als op syn eygen Onderfaten.

V III.

De voorz Heeren Koning ende Staten en sullen buyten haer respectie Limiten van de passerende Goederen noch te Water noch te Lande, geen inkomende, uytgaende ofte andere lasten mogen ontfangen.

V IX.

De Onderdanen van de voornoemde Heeren Koning ende Staten, sullen reciproquelyck genieten in de Landen d' een van d' andere de oude vryheyt van de Tollen van de welcke sy in vredelijcke Possessie gheweest sullen zijn voor het begin van den Oorlogh.

X.

De Hanteringe, Ommegangh ende Commercie tuschen de respectie Onderfaten, en sal niet moghen verhindert worden; ende indien eenighe verhinderinghe mochte gebeuren de selve sullen reelyck en metter daer werden wech genomen.

X I.

Ende van den dag af van 't besluyt van dese Treves sal den Koning doen ophouden het heffen van alle Tollen op den *Rhyn ende Maese* die voor den Oorlogh geweest zijn, onder het ressort ende distrikt der Vereenigde Nederlanden, specialijck mede den *Zeeuschen Tol*: invoege dat deien Tol niet geheven sal worden van wegghen den Koning nock binnen de Stadt van *Antwerpen* noch elders, wel verstaende ende op conditie dat van den voornoemde dag af de Staten van Zeelandt reciproquelyck te haren laste sullen nemen ende betalen eerst en vooral, van den selfden dag af de Jaerlijcke Renten die voor het Jaer *vijftien hondert vijfende seventig* op den voorz Tol zyn gevestigt geworden, en van de welcke de eygenaers en Rentheffers in 't besit en 't ontfang zyn geweest, voor het begin van de voorz Oorlogh: het welck van gelijcken sullen doen de Eygenaers van de voornoemde andere Tollens.

X II.

Het wit gesoden *Sout* uyt dese Landen koomende in Landen van de voorz Heer Koning van herwaerts over, en sal niet mogen verboden noch hooger als het grof

Sout belast, maer met egale lasten ten weder-zyde moeten beswaert worden en blyven.

X III.

De Reviere de *Schelde*, als mede de Canalen van 't *Saer Zwijn* ende andere Zee-gaten daer op responderende, sullen van de zyde van de Heeren Staten geslooten worden gehouden, geduyrende den tijdt van dit tegenwoordig Bestandt.

X IV.

De Schepen en Goederen koomende in ende uyt de Havens van Vlaenderen, respectie, sullen met foodanige impositie ende andere lasten by den voorz Heer Koning moeten belast worden en blyven als de Goederen de *Schelde* ende andere Canalen in het bovenstaende articul begrepen, in 't op ende afgaen respectie beswaert worden, geduyrende den tijdt van het tegenwoordig Bestandt.

X V.

Sullen oock de Onderdanen en Inwoonders van de Landen van de Heeren Staten hebben de selve verseeckertheyt ende vryheyt in de Landen van den voorz Heer Koning die geaccordeert is, aen de Onderfaten van den Koning van Groot Bretagne, by het laeste Tractaet van Vrede ende de secrete Articule ghemaect met den Connestabel van Castilien.

X VI.

De gemelte Heer Koning sal met den eersten noodige voorzorge geven, datter eerlijcke plaetsen geordonneert worden totte begravenisse van de lichamen der gegener, die van de Staten zyde sullen komen 't overlyden onder de gehoorfaemheyt van den Koning.

X VII.

De Onderdanen ende ingesetenen van de Landen van den gedachten Heer Koning koomende inde Landen van de voornoemde Heeren Staten sullen haer ten opfichte van de publijcke oeffeninge van Religie moeten gedragen in alle sedigheyt, sonder eenig schandael te geven met woorden ofte met wercken, en sonder eenighe lasteringe te sprecken.

X VIII.

De publijcke Kercke in de Baronye van *Breda*, Marquisaet van *Bergen*; en elders sullen wesen en blyven aen die van de Gereformeerde Religie.

X IX.

Van gelijcken en sullen de Koopluyden, Schippers, Piloten, Scheepsvolk, hare Schepen, Koopmanschappen, waren, ende andere Goederen haer toe behoorende niet mogen aengeslagen nochte gearresteert worden, 't sy in krachte van eenig bevel generael ofte particulier, ende om wat saecke dat het zy, van Oorloge, Inquisition, of andersints, selfs niet onder pretext van sich daer van te willen laten dienen tot conservatie ende bescherminge des Landts: daer onder men nochtans niet en verstaet te begrypen de aenslagginghen ende arresten van de Justitie, door de ordinaris wegen ter oorsaecke van eygen schulden, Obligatien en bondige Contracten van den genen, jegens den welcken de voorz aenslagginghen sullen zyn gedaen, daerinne geprocedeert sal worden, ghelijck gebuyckelijck is nae recht en reden.

X X.

Daer sullen ten weder-zyden eenighe Rechters van *Chambre my partye*, die hunne Residentie sullen houden inde Nederlanden, ende dat op alfulcken plaets, het sy overhaut, dan onder het gebiet van d' eenen dan van d' andere, of na dat sulcx by onderlinge bewillinge sal goet gevonden worden; welcke wederzyts ghestelde Rechters, volgens de Commissie ende Instructie hun te geven, ende op de welcke sy sullen Eedr doen soo wel aen den meer-gemelten Heer Koning, als aen de Heeren Staten Generael respectivelyck sullen opsicht nemen over de Handelinghe der Ingesetenen der voorz Nederlanden, ende de lasten ende Imposten die ter eenre ende ter andere zyde geheven sullen worden op de Kopmanschappen; ende indien de voornoemde Rechters koomen te bevinden dat daer in ter eenre of ter andere, of wel ten beyden zyden excès werde begaen, sullen het selve excès reguleren ende modereren. Voorts sullen de voorz Rechters examinieren de questien over de *non expensie* van het Tractaet, als oock de Contraventien van dien,

die in tyden ende wylenfouden mogen komen te ryfen loo in de Landen van herwaerts over, als oock in de verre afgeheleghen Koninckrijcken, Landen, Provincien, ende Eylanden in Europa en daer op formatien ende *de plano* disponeren, ende uytspreecken 't gecne fy in conformiteyt van het Tractaet bevinden sullen te behooren, ende sullen de sententien en dispositie van de voorz Rechters ter executie worden gestelt door de ordinarij Justitie ter plaetse alwaer de contraventie is gheschiet, ofte wel jegens de persoonen van de Contraventeurs, na dat sulcx na gelegentheit sal werden gerequireert; ende en sal de voornoemde Justitie in geen gebreke mogen blyven de voornoemde executie te doen of te laten geschieden, ende de contraventie te repareren binnen den tydt van . . . na dat de voorz ordinarij Justitie daer toe sal wesen verfocht.

XXI.

Indien eenige Sententien en Vonnissen gegeven waren tuschen persoonen van verscheide partyen niet gedefendeert wese, 't fy in materie civyl ofte crimineel, die en sullen niet mogen ge-executeert werden jegens die personen der Gecommitteerden nochte harer goederen, geduyrende dit tegenwoordig Bestant, ende en sullen geen brieven van marque of represalien geacordeert worden, geduyrende het selve Bestant, ten fy met kennisse van saken, ende in saecken in dewelck sulcx is toe-gelaten by de Keyserlijcke wetten en constitutien, ende na de ordre gestelt by de selve.

XXII.

Men sal niet mogen aenkomen, inkomen ofte blyven in de Havenen, Bayen, Playen, ofte Reeden van de Landen d'ene van d'andere, met Schepen ende Volck van Oorloge in getal, welck soude mogen suspicie geven, sonder verlosf en toelatinge van den genen, onder de welke de voorz Havenen, Bayen, Playen, en Reeden zijn, ten ware men ghedreven worde door tempeest ofte ghedrongen 'tselve te doen door noot ende om te schouwen eenige periculen van de Zee.

XXIII.

De gene op de welke de goederen zijn aengeslagen, geconfisqueert ter oorsaecke van den Oorloge ofte hare Erfgenamen, ende die haar recht hebben, sullen gebruycken de selve goederen, geduyrende het tegenwoordigh Bestant, en sullen de possessie van dien aennemen *by haer eygen autoriteyt*, ende in kracht van dit Tractaet, sonder dat van noode sy te hebben recours aen de Justitie, niet teghenstaende alle incorporatien door den fisque, verpanding, gedaene giften, Tractaten, Accoorden, ende transactien, en wat renuntiatien in de voorschreve Transactien fouden mogen gestelt zijn, om uyt te sluyten van een gheedeelte van de goederen den genen, die de selve behooren toe te komen; ende alle goederen ende rechten, die volghens het teghenwoordigh Tractaet reciproquelyck den ouden proprietarissen haren Erven ofte actie van de selve hebbende sijn geresitueert, ofte noch geresitueert moeten worden, sullen by den selven proprietarissen moghen worden vercoft sonder dat van noode sal wesen daer toe particulier consent te verwerven, uytghesondert den eygendom van de renten, die van weghe den fisque, in plaetse van de verkofte goederen, sullen wesen geconstitueert, mitgaders de renten ofte actien staende tot laste van de fisquen respective.

XXIV.

Het welcke oock plaetse hebben sal ten profyte van de Erfgenamen van wylen den Heere *Prince Willem van Orangie* selfs voor de rechten die sy hebben inde Salines van het Graefschap van Bourgogne, die hen-luyden sullen weder gegeven en gelaten worden met de boschen die daer van dependeren.

XXV.

Daer onder men mede verstaet begrepen te zijn de vordere goederen en rechten gelegen inde Graefschappen van *Bourgogne* en *Carolois*, ende 't gene volghende het Tractaet van den 9 April 1609. ende den 17 Januarij 1610 respectivelyck noch niet en is geresitueert, sal aen de proprietarissen, haren erven of actie van de selve hebbende van beyden zyden, alomme metten eersten ter goeder trouwe worden geresitueert.

XXVI.

Gelyck mede verstaen worden daer onder begrepen te zijn de goederen ende rechten die nae uytgang van den voorgaende Treves by sententie van 't Hof van Mechelen tot nadeel van den Fi que sijn toe-gewesen aen wylen Graef Ian van Nassauw, of in wat manieren die voorz Graef de possessie van dien heeft verkregen, in wat plaetsen, Landen ofte Heerlichheden de selve toe-gewesen goederen en rechten mogen gelegen, en door wien de selve moghen gepoffedeert zijn: weleke Sententie by macht van dit Tractaet is, ende wordt gehouden als *niet gewesen* ende alle ander verkregen possessie als voorz is, te niet gedaen.

XXVII.

Ende wat aengaet het Proces van *Cassel belin* geintenteert by het leven van wylen den voorz. Heere Prince van Orangie in 't Hof van Mechelen tegens den Procureur Generael van den Koninck van Spangien, dewyle het selve Proces niet en is getermineert gheweest, binnen den tydt van een laer nae het vervolgh daer op gedaen, ghelyck als in 't 14 artijckel van den voorgaende Treves ter goeder trouwe was beloofd te doen. Is verdragen dat aenstonds nae 't sluyten van het tegenwoordigh Tractaet, den Fiscus uytten naem van den Koninck ofte wiens naem sulcx eenighsints soude moghen wesen, datelijck afftandt sal doen van alle de goederen in den voorschreve Proesse ge-eyfcht, ende by wien, of uyt wat rechten de selve fouden mogen beseten worden, oock renocereren in naem en van wegen als voor, van alle actien en pretensien die de Fiscus op de voorz goederen eenighsints soude mogen hebben, ofte konnen pretenderen, om door den tegenwoordighen Heer Prince van Orangie, sijn Erven ende Naekomelingen, of sijn recht hebbende, datelijck na 't sluyten van dit Tractaet en uyt kracht van 't selve ende sonder recours aen de Justitie, te worden aengeveert, en ghenomen in vrye en onbekommerde possessie; mits dat de ongebeurde ende genooten vruchten, met de lasten van dien, tot den dagh van het besluyt van dit Tractaet sullen blyven tot profyt van den Fiscus.

XXVIII.

Indien in eenige plaetse difficulteyt werde gevonden op de restitutie van de goederen en gherechtigheden die geresitueert moeten worden, sal den Rechter van de plaetse sonder uytstel de restitutie doen effect hebben en daerinnen den kortsten wech nemen, sonder dat onder pretext van onbetaelde Capitalen of andersints de restitutie uytgestelt mogen worden.

XXIX.

De Onderdanen ende Ingefetenen der Vereenighde Nederlanden, sullen over al inde Landen onder de gehoorfaemheyt van den gemelden Heer Koninck zijnde, sich mogen doen dienen van sulcke Advocaten, Procureurs, Notarissen, Solliciteurs en Executeurs die het haer sal goetduncken, waer toe oock de selve sullen worden gecommitteert by de ordinarij Rechters, wanneer het sal noodigh wesen ende de selve Rechters des sullen zijn verfocht, en reciproquelyck de Ingefetenen en Onderdanen van gedachten Koninck komende in de Landen van de gemelde Heeren Staten sullen gelycke assistentie genieten.

XXX.

Indien de Fisque heeft doen verkoopen van d'een of d'andere zyde eenige geconfisqueerde goederen, de gene aen wien de selve uyt krachte van dit Tractaet moeten toebehooren, sullen gehouden wesen haer te contenteren met den Interest van den prys jegens den penninck seften, omme daer van t'elken laere, geduyrende dese Treves betaeldt te worden op de neerstigheyt van de gene, die de voorz goederen besitten, andersints sal hun luyden gheoorloft zijn hun te adresseren aen de verkofte gronden ende erven, met dien verstande, dat in plaetse van de verkofte goedturen, afghelofte renten, ofte het Capitael van de selve, door en uytten naem, van de respective Fisquen, opene brieven sullen verleent werden, ten profyte van de eygenaers, hare Erven of des actie hebbende, die hun sullen dienen tot bewijs declaratoir, in conformiteyt, van het Tractaet, met assignatie van de laerlijcx betalinge op den Rentmeester inde Provin-

Provincie, daer die verkocht ofte gheloft zijn, welke Rentmeester daer inne sal werden genoemt, en sal den prijs gheteeckent worden, nae de eerste verkoopinghe publycquelyck ofte andersints gedaen zynde na behooren, van welke renten het eerste Jaer verschynen sal een Jaer nae dato van het besluyt van dit tegenwoordigh Tractaet.

XXXI.

Maer indien de voorz verkoopinghen ghedaen waren gheweest by Justitie voor deughdelijcke en wettelijcke schulden van die geene aen wien de voornoemde goederen plachten teghehooren voor de Confiscatie; 't sal hun-luyden ofte hare Erven, ende recht van de selve hebbende, geoorlooft zijn, die na haer te nemen, betaelende den prys binnen een Jaer te reekenen van den dagh van het tegenwoordigh Tractaet: nae welcken tydt sy-luyden daer toe niet meer sullen ontfangen worden, ende de voorz aenneminghe ende verkoopinghe by haer ghedaen zijnde, sullen sy-luyden daer van moghen disponeren, gelijk haer goetduncken sal, sonder dat van noode sal wesen eenighe andere toe-latinghe daer van te verwerven.

XXXII.

Men verstaet nochtans niet de voorz na haer neminge plaetse te geven voor de verkochte Huyfen, gelegen inde Steden te dier oorfaecke verkocht zijnde om de groote incommoditeyten ende notable schade die de verkrygers ontfangen souden ter cause van de veranderingen en reparatien die sy-luyden inde voorz Huyfen souden mogen gedaen hebben, daer van de liquidatie te seer langh beswaerlijck soude wesen.

XXXIII.

Ende soo veel aengaet de reparatie ende verbeteringe gedaen aen andere verkochte goederen daer van de verkoopinghe is toe ghelaten, indien die worden gheprentendeert, de ordinaris Rechters sullen recht doen, met knenisse van saken, blyvende de gronden ende erven ghyputequeert voor de sommen daer toe de verbeteringe sullen worden geliquideert, sonder dat nochtans geoorlooft sal wesen aen de voorz verkoopers te ghebruycken recht van retentie om daer van betaelt ende voldaan te wesen.

XXXIV.

Alle verswegen goederen en Rechten, Actien, Schulden, Crediten, en andere die by de Fisque niet aengeslagen sullen zyn geweest met behoorlijcke kennisse van saecken voor den dagh van het besluyt van dit Tractaet sullen blyven tot vrye ende volle dispositien van de Eyghenaers, haer Erven of des Recht hebbende, met alle de vruchten, renten, inkomsten, ende voordeelen, mede en sullen die geene die de voorz goederen ende rechten sullen verswegen hebben, nochte haere Erven daer over moghen worden gemolesteert van de respectieve Fisquen, maer de Eyghenaers haer Erven of des recht hebbende, sullen ten oplichte van dien actie hebben teghen een yghelijck als voor haer eyghen goet.

XXXV.

De Boomen afgehouden naer den dagh van 't besluyt van dit Tractaet en die ten selven daghe noch op den grondt sullen ghelegen hebben, als mede de verkochte boomen die ten voorz daghe van 't besluyt noch niet ghehouden mochten zijn, sullen blyven aen de Eyghenaers, niet tegenstaende de ghedaene verkoopinghe en sonder dat sy gehouden sullen wesen eenigh prys te betaelen.

XXXVI.

De vruchten, huyren, pachten, en inkomen van Heerlickheden, Landen, Thienden, Visscheryen, Huyfen, Renten, en ande op-komsten van goederen die volgens het Tractaet moeten geresitueert worden, verscheenen nae den dagh van 't besluyt van dit Tractaet, sullen voor het geheel jaer, den proprietarisen, haren erven, ofte actie van de selve hebbende, volgen.

XXXVII.

De huyren die gemaectt zijn van geconfisqueerde of aengeteekende goederen, niet tegenstaende die voor veel laeren zijn gemaectt, sullen expireren met het laer van 't besluyt van 't Tractaet; nae 't ghebruyck van de

plaetsen respectieve daer de voorz goederen sullen zijn gelegen, ende sullen de huyren verscheenen, naer den dagh van 't besluyt van 't Tractaet ghelijck gheschiedt is, betaelt werden aen de Eyghenaers, wel versacnde indien den bruycker der geleyde goederen voort gewas van dien laere eenige onkosten heeft aenghewent, dat de selve onkosten by de Eyghenaers aen den bruycker sullen worden betaelt, naer costume ofte tot discretie van den Gerechte, van de plaetse daer de selve goederen sullen zijn gelegen.

XXXVIII.

De verkoopinghe van geconfisqueerde of aengetekende goederen gedaen 't sedert het besluyt van 't Tractaet, sal gehouden worden nul, ende als niet ghedaen, gelijk mede de verkoopinghe gedaen voor het besluyt tegens de verdragen of accoorden met eenige Steden in 't particulier gemaectt.

XXXIX.

De Huyfen van particulieren die geresitueert zijn of geresitueert moeten worden volgens het Tractaet, en sullen reciproquelyck met Garnisoen ofte andersints niet anders nochte hooger belast worden, dan de Huyfen van de andere Inwoonderen van gelijcke gelegentheyten.

XL.

Niemandt en sal ter eenre ofte ter andere zyde, directelijck of indirectelijck in het veranderen van syne woon-plaetse belast worden mits betalende de rechten daer toe staende, ende indien eenighe beletselen sedert het Tractaet gheschiedt waren, sullen dareljck werden afgedaen.

XLI.

Indien eenighe Fortificatien ofte publycque wercken ter eenre ofte ter andere zyde, met toe-latinge ende autoriteyt van de Overigheyt gemaectt waren, in plaetsen waer van door het tegenwoordigh Tractaet restitutie sal moeten geschieden, de Eyghenaers van dien sullen gehouden wesen haer te contenteren met de estimatie die daer van ghedaen sal wesen door de ordinaris Rechters, soo van de voorz. plaetsen als van de iurisdictione die sy daer hadden, ten ware partyen daer over onderlinge accordeerden; ghelijck mede satisfactie sal ghedaen worden aen de Eyghenaers van de goederen die tot Fortificatien, publycque wercken ofte Godshuyfen sijn geappliciert.

XLII.

Aengaende de goederen van Kercken, Collegien, ofte andere pieuse plaetsen, gheleghen inde Vereenighde Provincien, de welke Leden waren dependerende van Kercken, beneficien, en Collegien, zijnde onder de ghehoorsaemheyt van den voorichreve Heer Koningh, het geen voor 't besluyt van 't Tractaet niet en is verkocht geweest, sal hun-luyden weder ghegheven ende geresitueert worden, ende sullen in 't besit van dien komen, oock by haer eygen autoriteyt en sonder hulpe van Justitie van 't selve geduyrende het Bestand te gebruycken, en sonder daer van te mogen disponeren, gelijk als hier vooren is gheseyt, maer voor de geene die verkocht sullen wesen voor den voorz tydt of by de Staten van eenige van de Provincien in betalinge sullen ghegheven wesen, de rente van den prys sal haer laerlijcx betaelt worden, teghen den penningh seftien by de Provincie die de voorz verkoopinghe sal hebben ghedaen, of de selve goederen in betalinge gegeven, ende oock in diervoegen geassigneert dat sy daer van moghen wesen versceekert, van gelijcken sal gedaen en geobserveert worden vande zyde van den ghemelden Heer Koninck.

XLIII.

Ende alsoo in 't laer 1582. aen wylen d'Heer Prince van Orangie gecedeert en gegeven zijn in betalinge van sijne achterstellen en af-reckeninghe van Servicien het Graeffchap van Alost, Abdye van Duynen, en Proevdie van Everfom, Graeffchap van Maessen, Abdye van Wynoxberge, Abdye van Nineve, Geertberghe ofte St. Adriaen in eremoen, d'Abdye van Affligem conform de opene brieven daer van verleent, van de welke door het ghevolghe van de Oorlogh de ghemelde Heer Prince van Orangie geen genot heeft konnen hebben.

uytge-

uytgenomen dat voor 't voorgaende Bestandt, de Stadt van Hulst, zynde onder de ghehoorsaamheyt van de ghedachte Heeren Staten Generael, wylen *Prins Maurits* is hersteldt in de possessie van het Klooster van *Sande* ende Proosdie van *Everfom*, dependentie van de *Abdy van Duynen* voornœemt, ende nae dat de reductie van *Hulst* voorz de ghemelde Heeren Staten Generael der Vereenighde Provintien van Nederlandt, op het nieuws de voorz cessie van het Klooster van *Sande* en Proosdie van *Everfom* en andere gerechtigheden daer aenghehoornde ghelegghen in *Hulst*er Ambacht, 't Lant van *Waes*, ende daer omtrent hebben geconfirmeert, is gheaccordeert dat den inhoudt van 't voorgaende Articul geen plaetse hebben sal ten opfichte van 't ghemelde Klooster van *Sande* en Proosdie van *Everfom*, maer dat de voorz cessie is, ende sal blyven geconfirmeert ten profyte van gemelde Heer *Prince van Orangie*, ende des recht hebbende, voor behoudens aen meerghedachte Heere *Prince*, sijn recht ende pretentien, ten opfichte van de andere partbyen hier boven gespecificeert, omme over de selve met den Koninck van Spangien t'acorderen buyten het teghenwoordigh Tractact.

XLIV.

De gene aen de welke de geconfisqueerde goederen moeten gherestitueert worden, en sullen niet ghehouden wesen te betaelen de achterstellen van renten, lasten, ende debvoiren specialijck geaffecteert ende geassigneert op de selve goederen, voor den tydt dat sy luyden die niet en hebben ghebruyckt, en soo syluyden daer vervolght ende ghemoydt worden van d'een of d'andere zyde; sullen werden gerenvoyeert als geabsolveert, en daer kennelijck bevonden wordt, dat alle de goederen van yemandt van d'een of d'andere zyde geconfisqueert ofte aengheteeckent zijn geweest, soo dat den selven geene middelen heeft gehouden, daer uyt hy die renten ofte interesten van sijne schulden, vervallen gheduerende de confiscatie ofte annotatie heeft konnen betaelen, de selve en sal niet alleen van de reale lasten, ende renten volghende het Tractact, maer oock van de generale ende personele belastinghen van de renten ende interesten in den voorz tydt vercheenen, gevrydt wesen.

XLV.

Men en sal oock niet mogen pretenderen voor de goederen die verkocht ofte geaccordeert zijn, omme gheduyckt ofte herduyckt te worden, anders als die opstallen daer vooren de possessieurs sich hebben verbonden by de Tractaten daer toe ghemaect, met den Interest van de gesurneerde penningen, in dien eenighe ghegheven zijn, oock na advenante van den penninck seitien als boven.

XLVI.

De Vonnissen gegeven omme de goederen ende rechten geconfisqueert met parhyen die ghekendt hebben den Rechter, ende wettelijck zijn gedefendeert geweest, sullen houden; en sullen de gecondemneerde niet ontfangen worden om die tegen te sprecken, ten ware door ordinariis wegen.

XLVII.

De voorz Heer Koninck quiteert en renonceert aen alle pretensien van redemptie en aen alle andere rechten en pretensien die hy soude moghen hebben ofte pretenderen in eeniger manieren op de Stadt van de *Grave*, *Lant van Kuyck*, sijn aenbehooren en dependentien, oude *Baronnye* van *Brabandt*, hier bevoorens in pandtschap gehouden van wylen den Heere *Prince van Orangien*: van welke pandtschap de redemptie is gequiteert en geconverteert in eygendom; en overgegeven ten profyte van wylen de Heere *Prince Maurits* in December 1611 by de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, als *Souverains* der voorz Stadt *Grave* en *Lant van Kuyck*, volghens en inconformiteyt van de opene brieven daer op verleent, en in krachte van welke conversie en afstandt de voornoemde Heere *Prince* teghenwoordigh, sijne Erven, ofte des recht hebbende, sullen voor altydt gebruycken, soo geduyrende als na de expiratie van de teghenwoordige *Treves*, de volle en geheele

eygendom van de voorz Stadt ende *Lant van Kuyck*, met alle sijn aenbehooren ende dependentien.

XLVIII.

Quiteert mede ende gerenonceert de ghedachte Heer *Koningh* aen allen een ygelijcken rechten en pretensien, 't sy van eygendom, cessie, of andersints die hy in eeniger manieren soude mogen pretenderen op de Stadt, *Gracfschap*, en *Heerlijckheyt*, *Lingen*, *Bevergarde*, *wier Dorpen*, en andere gerechtigheden daer aen gehoorigheden om reëlijck en met der daet, voor altydt, soo geduyrende, als na expiratie van het tegenwoordigh Bestandt te blyven aen den voornoemden Heer *Prince van Orange*, sijn Erven ofte des recht hebbende, in vollen recht van eygendom volghens de cessie daer van ghedaen in November 1578 't welke de voornoemde *Koning* voor soo veel hem mochte raecken, heeft geconfirmeert ende confirmeert by het tegenwoordigh Tractact.

XLIX.

De voornoemde Heeren *Koninck* ende *Staten* sullen committeren, elck in 't sijne de *Officier* en *Magistraten* tot de administratie van de *Justitie* en *Politie* inde *Steden* en *stercke plaetsen* de welke door het jegenwoordigh Tractact behooren gerestitueert te worden aen de *Eygenaers*, omme die te gebruycken geduyrende het Bestandt.

L.

De voorz Heer *Koning* maect sich sterck by het tegenwoordigh Tractact, dat sijn *Keyserlijcke Majesteit* als mede het gantsche *Rijck* respectieve sullen continueren ende onderhouden met de gemelde Heeren *Staten Generael* der Vereenigde Nederlanden de *Neutraliteyt*, in de welke de gedachte *Keyserlijcke Majesteit* ende het *Rijck* respectieve tot noch toe geweest zijn, ghelijck de voorz Heeren *Staten* van haren zyde de selve *Neutraliteyt* sullen continueren en onderhouden.

LI.

In allen gevalle sal de *Neutraliteyt* met sijn *Keyserl. Majest.* en het *Rijck* vast gesteldt ende bevestight blyven, tot welcken eynde sullen afgedaen en in vergetinghe gestelt worden alle offentien, die geduyrende den *Oorloge* sullen zijn gegeven.

LII.

De *Meubelen* die geffisqueert, en de vruchten die vervallen zijn voor het besluyt van het jegenwoordig Tractact, en sullen egene restitutie subject wesen.

LIII.

De actien mobilair, de welke by de voornoemde Heeren *Koningh* of *Staten* geremitteert sullen zijn tot profyt van particuliere *Schuldenaers* voor het besluyt van het jegenwoordighe Tractact sullen uytgedaen blyven van de een en de ander zyde.

LIV.

Den tydt die gelooopen heeft gheduyrende den *Oorlogh* te beginnen sedert den Jaer 1567. totten aenvanck vande voorgaende *Treves* als mede den tijt die gelooopen heeft sedert de expiratie van de geleyde *Treves* tot het besluyt van dit Tractact, ende sal niet worden gereckent, om yemandt daer mede te verkorten ofte te prejudiceren.

LV.

De gene die geduyrende den *Oorloge* vertrocken sijn in *Neutrale Landen*, sullen genieten de vruchten van dit Bestandt, en sullen moghen woonen, daer het hun sal goet duncken, selfs wederkeeren in haer oude woonplaetsen, omme aldaer te woonen in alle seeckerheyt, onderhoudende de *Wetten* van den Lande, sonder dat ter oorsaecke van hare woninge (die sy sullen houden in wat plaetse dattet sy) haer goederen sullen moghen worden aengeslagen of syluyden gepriveert van 't gebruyck der selver.

LVI.

Men sal geduyrende de tegenwoordige *Treves*, geen *nieuwe Forten* vermogen te maecten inde *Nederlanden*, noch aen d'een noch aen d'andere zijde, oock geen *nieuwe Vaerten* oft *Graften* graven daer door men ter expiratie van het Bestandt d'een ofte d'andere partye soude konnen stuyten ofte weeren.

LVII.

De Heeren van den *Huyse van Nassau* en sullen niet mogen

mogen worden vervolgt noch gemolesteert, in hare Perionen ofte Goederen, gheduyrende den tegenwoordigen Treves, over eenige schulden gecontracteert by wylen d'Heer Prince van Orange sedert den 1567 tot sijn overlyden toe, noch over de vervallen lasten geduerende het faiffement ende annotatie der goederen die daer mede waren belast.

LXVIII.

Indien eenige contraventie van dit Bestandt gedaen ware door eenighe particulieren, sonder bevel van de voorz Heeren Koninck ofte Staten, die schade sal worden gherepareert, selver ter plaetse daer de contraventie sal wesen ghedaen, indien sy aldaer werden achterhaelt, ofte wel tot hare woon-plaetse sonder dat sy luyden elders souden mogen vervolgt worden in hare lichamen, ofte goederen, in wat maniere dat het sy, en sal haer niet geoorloft zijn te komen tot de wapenen, ofte breecken van het Bestant ter oorfaecke van dien, maer sal wel toegelaten wesen (ingevalle van openbare weygeringe van iustitie) hem te voorsien gelijck gebruycklijck is brieven van marque of represalien.

LXIX.

Alle ontferfeninghen ende dispositien gedaen in haet van den Oorloghe sijn verclaert nul ende gehouden als niet ghedaen, ende onder ontferfeninghe ghedaen in haet van den Oorloghe worden verstaen begrepen te zijn, die ghene die gheschiet zijn om eenigh oorfaecke, waer uyt den Oorloghe is ontstaen, en daer die van dependen.

LX.

De Onderfaten en Inwoonderen der Landen van de ghedachte Heeren Koninck ofte Staten, van wat qualiteyt ofte conditie die zijn, sijn verclaert capabel om te succederen de een d'andere soo door Testament als sonder Testament, na de costume van de plaetse, ende indien eenige successie hier bovens vervallen waren aen eenige van de selve, sy sullen daerinne werden gehandhaeft ende geconserveert.

LXI.

Alle gevangens van Oorloghe sullen ontslagen worden van d'een ende d'andere zyde, sonder te betalen eenigh rancoen.

LXII.

Aengaende de achterfallen der Contributien die ten tyde van 't besluydt van dit Tractaet noch sullen te betalen staen, voor de personen ende goederen van d'een en d'andere zyde, sal nae d'occurrence van de sake een ordre ende reglement beraemt ende vast gesteldt worden, volgens welcke de achterfallen sullen moeten werden opgebracht en betaelt.

LXIII.

Ende en sal niet strecken, noch eenigfints mogen uytgelecht worden tot voordeel ofte nadeel van yemant directelijck of indirectelijck, alle 't gene geduyrende de Handelinghe vande een of d'andere zyde mondelinge ofte schriftelijck sal wesen voorgedragen of geallegueert, maer sullen so wel de gemelde Heeren Koninck ende Staten Generael en particulier als mede alle Princen, Graven, Baronnen, Edelluyden, Burgeren en andere Inwoonderen van de Koninckrijcken ende Landen respectieve van wat qualiteyt of conditie die zijn, blyven in haer rechten volgens den inhoudt van het Tractaet ende besluydt van 't selve.

LXIV.

De Inwoonderen en Onderdanen van de voorz Heeren Koninck ende Staten respectieve sullen reelijck ghenieten het effect van 't vyftiende Articul van de voorgaende ge-expireerde Treves, en het effect van het thiende Articul van het verdragh daer op ghevolgt den 7 Januarij 1610. ende dat voor soo veel als gheduyrende den termin van den voorgaenden Treves het voorschreven effect niet en is te weegh gebracht van d'een of d'andere zyde.

LXV.

Het Casteel van *Leut* sal van besettinghe ontbloedt worden, en gerestitueert aen den Grave van *Flodorf*, als hem in eygendom toe-behoorende.

LXVI.

Ende ten eynde het tegenwoordigh Tractaet te beter

moghen worden onderhouden, belooven respectivelijck de voorz Heeren Koninck ende Staten de goede handt te houden en hare macht ende middelen te gebruycken, een yegelijck in 'het zijne, om de passagien vry te maecten ende de Zee ende Revieren navigabel ende seecker tegens d'incursien van *Muytmaeckers*, *Zee-roovers*, *Loopers* en *Stroopers*, en indien sy luyden die konnen apprehenderen, de selve te doen staaffen met rigueur.

LXVII.

Beloven boven dien, niet te doen tegens of in prejudicie van dit tegenwoordigh Tractaet noch te gedogen gedaen te worden directelijck ofte indirectelijck, ende indien 't ghedaen ware 't selve te doen repareren sonder eenighe swarigheyt ofte uytstel ende tot onderhoudinge van alle 't gene voorz is, verbinden sy hun luyden respectivelijck; (sels die Heer Koninck, sijn sels ende sijn Successeurs) ende voor de bondigheyt van de selve verbintenisse, renuncieren aen alle wetten, costumen ende alle andere saecken daer tegens strydende.

LXVIII.

Dit tegenwoordigh Tractaet sal geratificeert ende geapprobeert worden by de voorz Heeren Koninck ende Staten, ende brieven van Ratificatie sullen van de een ende de andere worden overgelevert in goede ende behoerlijcke forme binnen den tydt van ses weecken ofte soo veel korter als men ten weder-zyden sal konnen accorderen, mer dien verstande dat na 't besluyt ende het toyckenen van het tegenwoordige Tractaet de *hostiliteyt ten weder-zyden niet en sal komen te cesseren* vooren aen de Ratificatie van den Koninck van Spangien, in behoerlijcke substantie en forme sal wesen uyt-ghebracht, ende tegens die van den Staet der Vereenigde Nederlanden uyt-gewisselt.

LXIX.

Sulcx ondertusschen de saecken ten weder-zyden sullen blyven in foodanigen staet en toetant als de selve ten tyde van 't besluyt van 't tegenwoordigh Tractaet sullen worden gevonden ende dat ter tydt toe dat de boven gemelde wederzyts Ratificatie uyt-gewisselt ende overgelevert sal wesen.

LXX.

Het gheseyde Tractaet sal omme ende daer sulcx behoort worden gepubliceert terstont na dat de voorz Ratificatie ten weder-zyden sullen zijn uytghewisselt ende overgelevert, ende sullen van als dan cesseren alle aecten van Vyandtschap.

LXXI.

Alles hier boven geschreven sonder prejuditie, ende voorbehoudende uytdruckelijck te mogen *by voegen, corrigieren, veranderen, of verminderen, alle het gene men noodigh sal vinden.*

Aldus gedaen ende overgelevert aen de Heeren Ambassadeurs Extraordinaris ende Plenipotentiarisen van den Koninck van Spangien.
In Munster den 17 Mey 1646.

Was geteekent.

Bartolt van Gent, Johan van Matenesse, Adriaen Pauw I. de Knuyt, God. van Reede, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.

Op de selve 71 Articulen hebben sy g'anderen daeghlyc teghen den avondt wederom gerepliceert het gheen volght:

L Es soubsignés Plenipotentiaires de sa Majesté Catholique ayant veu l'escrit contenant 71. articles en date du 17 May 1646. à eux delivré par les Seigneurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires des Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas pour esclaireissement de leurs intentions sur le subject des Traictés à faire entre eux pour parvenir au repos commun dudit pays Bas, tant d'un que de l'autre.

Sur le premier article que de la part de sa Majesté Catholique sera faicte une declaration pure sans modification

tion ny restriction au fait de la Liberté & Souveraineté & desdits Seigneurs Estats Generaux des pays Bas Unis, & des Provinces d'iceux respectivement, telle que la peut permettre un Traité de Trefve, en termes generaux & indefinis, sans neantmoins spécifiquement parler du temps à venir apres l'expiration de ladite Trefve, soit en l'incluant, soit en l'excluant: & comme sadite Majesté en ce point Fondamental & de si grande importance donne une si prompte & si entiere satisfaction auxdits Estats, on espere aussi qu'en autres points de moindre consideration elle sera reconnue & reciproquée envers sadite Majesté.

Le second & accepté.

Au regard du 3. qu'il soit couché & exprimé dans le Traité aux mesmes termes, & en la mesme forme qu'en la Trefve passée. Mais que pour determiner quels sont les lieux, Villages, & Terres qui sont veritablement dependantes de Villes occupées par lesdits Seign. Estats comme *Bolducque, Hulst, & autres*, soient deputez de part & d'autre des *Commis* qui en conviennent sommairement & de bonne foy, tant au regard du Sirituel que du Temporel, sans que pour cela le Traité demeure suspendu ny que par telle suspension se donne lieu a suivre la voye des Armes.

On demeure d'accord du 4.

L'on attendra sur le 5. l'esclaircissement y spécifié & promis pour y prendre resolution.

Le 6. est accepté.

Sur le 7. l'on offre auxdits Seigneurs Estats que leurs subjects ne payeront dans les Ports, Havres & terres de sa Majesté sinon les mesmes droits que payent les subjects de sadite Majesté, les traitant esgalement.

Le 8. 9. 10. sont acceptés.

Touchant le 11. on l'accepte semblablement.

Il n'est pas possible ce condescendre au Contenu du 12. pour estre chose, qui destruit les droits de regaille dont la conservation est trop chere & pretieuse a chaque Souverainiere sa domination.

En expliquant le 13. & donnant a entendre que les termes de *tenir clos*, n'excluent & ne rendent pas difficile le Commerce & l'entrée aux subjects & Bateaux des places de sa Majesté, il sera accepté & a charge du reciproque lors qu'on en voudra ainsi user de la part de sa Majesté envers les subjects desdits Seigneurs Estats.

On ne peut s'accorder au 14. pour estre repugnant a l'autorité Souveraine de sa Majesté, a qui il touche donner la loy & regle dans ses Estats & sur ses Vaisseaux & sur subjects, sans qu'elle luy vienne prescrite & dictée d'ailleurs en la mesme sorte qu'il ne voudroit aussi l'introduire aux pays d'autrui, laissant à chacun la libre disposition de ce & sur ce qui luy appartient.

Les 15. 16. 17. sont accordés.

Le contraire du contenu au 18. a esté desia autrefois convenu entre les parties, sçavoir que les Eglises demeureroient aux Catholiques, comme elles estoient dès leur commencement, & sont encore aujour d'huy.

On passera le 19. en l'exprimant en termes generaux, sçavoir que les Marchants, Maistres des Navires, Pilotes, Matelots, Leurs Navires, marchandises &c. ne pourront estre saisis ny arrestés pour quelque subject ou en quelque maniere que ce soit, en usant envers eux de mesme sorte qu'avec les Anglois, Ecossois, & Yrlandois.

On demeure d'accord des 20. 21. 22. 23. & se de-vra declarer ci-apres apres le terme laissé en blanc, à la fin dudit article 20. & du 23. seront exceptées les Heritiers ou ayant cause des feu Comtes *Henry de Bergues & de Warfaze*, ou autres des subjects de sa Majesté.

Puis que le payement a esté fait par accord & Traité particulièrement de la portion appartenante au Seigneur Prince d'Orange dans les Salines de Bourgogne, avec les Bois en dependants, comme on le fera voir, il ne sera plus question du contenu de l'article 24.

Le 25. est accordé, sauf en cas on trouveroit quelques accords, faits postérieurement avec les Seigneurs Princes d'Oranges par le moyen dequels ils eussent desia la satisfaction pretendue audit 25. Article.

On admet le 26.

Sur le 27. se donnera entiere & complete satisfaction

apres avoir pris connoissance plus particuliere de l'Etat, auquel se retrouve le procez y mentionné, & par qui sont possédés les biens, y pretendus.

Dés le 28. jusques au 42. inclus, on en demeure d'accord pour accourir le Chemin du Traité.

Le 43. conformément à la Conclusion d'iceluy demeure en suspens, jusques apres avoir traité avec le Sieur Prince d'Orange en particulier de la satisfaction par luy pretendue sur le subject dudit article.

Les 44. 45. 46. 47. 48. 49. sont passés pour mesme consideration de l'abbreviation du Traité, comme aussi pour le desir que sa Majesté à de donner contentement auxdits Seign. Prince, particulièrement au regard de 47. & 48.

De la part de sadite Majesté se feront tous les efforts & Offices possibles pour obtenir l'effect du contenu au 50. & 51. avec espoir, que sa Majesté Imperiale & les Estats de l'Empire y consentiront à l'Instance & requisition de sa Majesté Catholique.

Dés le 52. jusques au 61. inclus, ou en demeure d'accord, encore que sur ledict 61. se pourroit faire distinction, & reserve de prisonniers qui ont combattu hors des pays Bas & sous autre Estandars & d'rapaux, que ceux desdits Seigneurs Estats, mais pour d'autant plus réunir les cœurs & faciliter la reconciliation des parties, on l'admet generalement.

On passe aussi le 62. & semble que l'ordre & reglement dont il est parlé, se pourra établir par ceux, qui seront commis & Deputez pour limiter & determiner les dependances des Villes capitales comme il a esté insigne sur l'article 3.

Le 63. est admis semblablement jaçoit, il semble qu'il ne seroit pas besoin d'exprimer ce qu'il contient dans les articles du Traité à faire en cas qu'on passe à la conclusion d'iceluy.

Les 64. 66. 67. accordez; Mais au regard du 65. on attendra responces de Bruxelles pour y pouvoir donner spécifique responce dans peu de jours.

Sur le 68. 69. 70. on se refere a ce qui est porté en la proposition du 13. May 1646. delivree par lesdits Plenipotentiaries de sa Majesté Catholique audits Seigneurs Ambassadeurs extraordinaires & Plenipotentiaries des Estats des Provinces Unies au pays Bas, d'autant plus, qu'en la Trefve passée en fut usé de mesme, au regard de la cessation des hostilités, comme il est contenu en ladite proposition & que plusieurs considerations circonstances le requireront encore d'avantage à present pour le bien de toutes parties & pour empêcher que le salutaire dessein & desir de leur réunion ne soit diverti en cas lesdits hostilités ne soient promptement arrestées.

Le 71. est accepté avec mesme reserve & precaution de la part de sa Majesté que celle convenüe audit article pour lesdits Seigneurs Estats.

Et d'autant que par les presentes repliques, comme aussi par les propositions faites auparavant sur le fait de plusieurs puissances & generalement par tout le procedé desdits Ambassadeurs & Plenipotentiaries d'Espagne, Les Seigneurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaries des Estats des Provinces Unies aux Pays Bas peuvent suffisamment reconnoistre la sincere inclination & volonté que sa Majesté Catholique à de faire cesser les longues & sanglantes Guerres desdits Pays Bas, & vivre ci-apres en bonne amitié, correspondance, & intelligence avec lesdits Seigneurs Estats, pour ce est il à presumer de leur prudente & loüable conduite; de leur amour envers leur Patrie, bien & soulagement de leurs subjects, comme aussi de leur Zele à faciliter les moyens de repousser le commun ennemy de la Chrestienté, qu'ils ne differeront plus long-temps un si bon œuvre, principalement par la consideration des Interests Estrangers, qui ne les touchent pas immediatement: & d'autant qu'il n'a tenu & ne tient encore presentement qu'à la Couronne de France qu'elle ne soit plus que pleinement, & sur abondamment satisfaite, pour les grands avantages, qui de la part d'Espagne ont esté proposez en contemplation du repos public & de l'opposition à faire contre le Turc &c. Fait à Munster ce 17. May 1646. Estoit signé.

El Conde de Pennerande, Fray Joseph Arçobispo de Cambray, A. Brun.

Op deselve 71 Articulen hebben sy 's anderendaeghs tegen den about wederom gerepliceert 't geene volgt.

D'Onvergeschreven Volmachtigden van sijn Catholijcke Majesteit, gesien hebbende 't geschrift inhoudende 71. Articulen, in dato van den 17 May 1646. aen hen geleverd door de Heeren Extraordinaire Ambassadeurs en Volmachtigden van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, tot verklaringh van hun intentien op 't onderwerp der Tractaten, die tusschen hen te maecten zyn, om tot de gemeene rust van 't geseyde Nederlandt, soo wel van d'een als van d'andere zyde, te geraecken.

Op 't eerste Articul dat van wegen sijn Catholijcke Majesteit gedaen sal worden een syyvere verklaringh, sonder modificatie, noch restrictie in 't sluck van de vryheyt en Souverainiteyt der geseyde Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, en van hun Provincien respectievelijck, soodanigh als een Tractaet van Treves kan toelaten, in generale en onbepaalde termen, sonder nochtans in specie te spreucken van d'aenstaende tijdt nae d'uytgangh van het geseyde bestant. 't zy met inslytingh, of met uytfluytingh. En dewijl zyn geseyde Majesteit in dit fundamentael punt, dat van soo groote importantie is, sulck een vaerdige en volkome satisfactie aen de geseyde Staten geeft, soo verhoopt men oock dat zy in andere puncten van minder consideratie aen sijn geseyde Majesteit erkent en vergolden sal worden.

Het tweede Artickel wort aengenomen.

Ten regard van 't derde, dat het in 't Tractaet gestelt en uytgedrukt zy in de selve termen, en in deselve forme, als in 't voorgaende Bestant. Maer datmen, om te determineren welke de Plaetsen, Dorpen en Landen zyn, die warelijck aen de Steden dependeren, die van de geseyde Heeren Staten ingenomen zyn, als 's Hartogenbosch, Hulst en anderen, gemachtigden daer toe verkoopt die in 't kort en ter goeder trouw daer in verdragen, sooten regard van 't geestelijck, als van 't wereltlijck, sonder dat daerom het Tractaet gesuspendeert blijft, noch dat door soodanighe suspensie plaets tot vervolgh van d'Oorlogh gegeven wort.

Men blijft accoord met het vierde Artickel.

Men sal op 't 5. Artickel de verklaring, daer gespecificeert en beloofd, verwachten, om besluyt daer op te nemen.

't Sefte Artickel wort aengenomen.

Op 't sevende Artickel biedt men den geseyde Heeren Staten aen dat hun Onderfaten in de Havens en Landen van sijn Majesteit niets anders sullen betalen, dan deselve rechten, die d'Onderfaten van sijn Majesteit betalen, hen gelijckelijck handelende.

't Achtste, negen en tiende Artickel wort aengenomen.

Aengende het elfde, men neemt het oock aen.

't Is niet mogelijk d'inhout van 't twaelfde Artickel te bewilligen, om dat het een saeck is die de rechten van regeringh omftoot, daer af de conservatie en bewaringh al te waerd en kostelijck voor yder Souverain in zyn Heerschappy is.

Verklarende 't 13 Artickel, en te verstaen gevende dat de armen van gesloten te houden de handelingh, en d'ingang aen d'onderfaten en Schepen der plaetsen van sijn Majesteit niet uytfluyten, en niet swaer maken, so sal het aengenomen wordé, en op conditie van gelijcke weerkering, als men dat dus wil gebruycken van de zyde van sijn Majesteit tegen d'onderdanen der geseyde Heeren Staten.

Men kan het veertiende Artickel niet aennemen, om dat het strydt teghen de Souveraine Authoriteyt van zyn Majesteit, dien het toekomt wet en regel in zyn Staten en op zyn schepen en onderfaten te geven, sonder dat 't hem van elders voor geschreven en gedichteert wort in deselve wyse, gelijck hy die niet in de Landen van anderen zou begeren in te voeren, aen yder latende de vrye dispositie van 't geen en op 't geen, dat hem toebehoort.

't Vijftiende, 16. en 17. Artickel wort toegefaen.

Het contrarie van 't achtende Artickel is alree eertyts tusschen de partyen verdragen, te weten, dat de Kercken aen de Catholijcken souden blyven, gelijck zy van hun begin waren, en noch heden zyn.

Men sal het 19 Artickel voor-by gaen, met uytte drucken in algemeene termen, te weten, dat de Koop-

lieden, Schippers, Stierlieden, Bootsgefallen, hun Schepen, goederen, &c. niet sullen mogen aengetaft noch gearresteert worden, om hoedanig een oorfaeck, en op hoedanigh een wyse het oock zy, met hen daer in handelende op een selve wyse als met d'Engelsen, Schotten en Yren.

Men neemt aen het 20. 21. 22. en 23. Artickel; en men sal daer na de plaets aen 't eynde van 't wintighste Artickel open gelaten, vervullen, en uyt het drie-en-twintighste sullen ge-excepteert en uytgefondert worden d'Erfgenenamen, of cause hebbende van wylen de Graven Hendrick van den Bergh, en van Warfusée, of anderen, geboren onderdanen van sijn Majesteit.

Dewijl de betalinge gedaen is by accoord en particuliere handelingh van de portie, toebehoorende den Heer Prince van Oranje in de Salines van Bourgonje, met de Bosschen, daer aen dependerende, gelijck men toonen sal soo sal'er geen questie over d'inhoudt van 't vier-en-twintighste Artickel zyn.

Het vijf-en-twintighste Artickel wort toegefaen, behalven in geval men eenige accoorden vondt, namaels met de Heeren Princen van Oranje gemaect, door middel van de welckel zy alreede de satisfactie hadden, die in 't vijf-en-twintighste Artickel gepretendeert wort.

Het ses-en-twintighste Artickel wort toegefaen.

Op het seven-en-twintighste Artickel sal geheele en volkome satisfactie gegeven worden, na dat men particulier kennis van de itact genomen heeft, in dewelcke het verhaelt proces, wort gevonden, en door wie de goederen, daer in gepretendeert, worden beseten.

Van het acht-en-twintighste tot aen 't twee-en-veertighste Artickel, daer mede ingeslooten, blijft men accoord, om de wegh van de handelingh af te korten.

Het 43. conformelijck het besluyt daer af sal in suspensie blyven, tot dat men met de Heer Prince van Oranje in 't particulier behandelt heeft van de satisfactie, door hem gepretendeert op 't subjeet van 't geseyde Artickel.

Het 44. 45. 46. 47. 48. en 49. Artickel worden oock ingewillight, om een selve consideratie van verkortingh in de handelingh, gelijck oock uyt begeerten die sijn Majesteit heeft, om contentement aen de geseyde Heer Prince te geven, particulierlijck ten regard van het 47. en 48. Artickel.

Van wegen zyn geseyde Majesteit sullen alle mogelijcke pogingen en officien gedaen worden, om d'effect van 't geen te verwerven, 't welck in 't 50 en 51 Artickel begrepen is; met hoop dat sijn Keyserlijcke Majesteit, en de Standen van 't Keyser-rijck daer in sullen consenteren en bewilligen ter instantie en verfoeck van sijn Catholijcke Majesteit.

Van het 52. tot aen 't 61. incluyt blijft men accoord; schoon op het 61 voorgenoemt distinctie gemaect wort, en reserve van gevangenen, die buyten Nederlant gestreden hebben, en oock onder andere Standaerts en Vaendels, dan die van de geseyde Heeren Staten. Maer dit wort generalijck toegefaen om de herten so veel te meer te vereenigen, en de reconciliatie der partyen lichter te maecten.

Men bewilligt oock het 62 Artickel; en het schijnt dat d'order en reglement, daer af gesproocken is, sal konnen opgerecht worden door de genen, die gecommiteert en gedeputeert sullen worden, om de dependentien der Capitale Steden te Limiteren en determineren, gelijck in 't eynde van het derde Artickel geseght is.

Het 63 wort gelijckelijck toegefaen, schoon het schijnt dat het niet noodig sou zyn uyt te drucken 't geen het begrypt in d'Artickelen van de handelingh, die te maecten is, in geval men tot de sluytingh daer af voortgaet.

Het 64. 66 67 Artickel wort toegefaen. Maer ten regard van 65 Artickel, men sal daer in antwoordt van Brussel verwachten, om daer op binnen weynigh dagen klare antwoordt te geven.

Wat het 68 69 70. Artickel aengaet, men refereert sich op 't geen 't welck in de propositie van den 13 Mey staet, door de geseyde Volmachtighden van sijn Catholijcke Majesteit aen de geseyde Heeren Extraordinaire Ambassadeurs en Volmachtigden van de Staten der Vereenighde Nederlanden geleverd, en noch te meer om dat in 't voorgaende bestant desgelijcx daer mee gedaen wiert ten regard van d'ophoudingh van alle vyandelijcke daden gelijck

gelijck begrepen is in de gesejde Propositie, en gelijck veel by-komende consideration tegenwoordighlyck noch meer vereyffchen sullen, tot welstant der beyde partyen, en om te beletten dat het heylsaem voornemen en begeerte van hun weer vereenighingh gediverteert wort, soo 't ophouden van de gheseyde vyandelijcke daden niet vaerdighlyck beslooten wort.

Het 71. Artijckel wort toegestaen met deselve reserve en precautie van wegeñ sijn Majesteyt, als dien, in 't gesejde Artijckel door de gesejde Heeren Staten bedongen.

En alsoo door de tegenwoordige antwoorden, gelijck oock door de Propositien, te voren gedaen op het stuck van de volle machten, en generalijck door de geheele handel der gesejde Heeren Ambassadeurs en Plenipotentiarissen van Spanjen, de Heeren Extraordinaire Ambassadeurs en Volmachtigden van de Staten der Vereenigde Nederlanden genoegfamlijck konnen bekennen d'oprechte wil en genegenthey, die sijn Catholijcke Majesteyt heeft, om de lange en bloedige Oorlogen der gesejde Nederlanden te doen ophouden, en hier na te leven in goede vrientchap, correspondentie en intelligentie met de gesejde Heeren Staten; soo staet te presumeren van hun voorsichtigh en loffelijck beleyt, van hun liefde tot het Vaderlandt, en van de welstant en vertroostingh van hun ondersaten, gelijck oock van hun yver tot vordering der middelen van de gemeene vyandt der Christenen te verdryven, dat zy soo goeet een werck niet langer sullen uytstellen, insonderheyt door d'insicht der uytseemsehe interesten, die hen niet immediatelijck aengaen; en om dat het niet gehouden heeft, en tegenwoordighlyck noch niet houdt, dan aen de Kroon van Vranckrijck, dat zy volmaecktelijcker en overvloedelijcker voldoen word, om de groote advantagien en voordeelen, die van wegeñ Spanjen voorgestelt zyn, ten opsicht van de ghemene rust, en van de tegenstant, tegen de Turck te doen, &c. Gedaen tot Munster, dese 17 Mey 1646. Was getekent *El Conde de Peneranda. Bray Joseph Arcobispo de Cambray. A. Brun.*

Den 24 May hebben die van desen Staet weder daer op ingegeven navolgende geschijft.

Les soubsignez Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires des Estats Generaux des Provinces Unies du Pais-Bas, pour acheminer le Traitté & esclaireir plus à plein les droittes & sincerés intentions desdits Seigneurs Estats à faire cesser les longues & sanglantes Guerres des Pais-Bas, au bien & soulagement des bons habitans & subjets d'iceux, declarent que les articles donnez en responce de la proposition du 28 Janvier 1646. faite par les Seigneurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires du Roy d'Espagne, conservent la mesme bonne volonté d'estouffer le feu desdittes Guerres; eux mesmes jugeront, que la liberté & Souveraineté desdits Seigneurs Estats mentionnée au premier article dudit escrit, ne doit, ne ny peut estre aucunement *restrainte* au temps à venir, tant s'en fait qu'on la doive limiter au Traitté d'une Trefve, ou qu'on la doive reconnoistre ny reciproquer en autres points de moindre consideration. Et ce d'autant plus qu'on est apres à jeter les fondemens d'un durable repos, & qu'en defaut d'iceluy on peut rentrer en guerre & reprendre les Armes.

Comme aussi il est necessaire, que la Ratification du Roy d'Espagne soit impetree & delivree dans le terme prefix en deus forme & substance, & avant que ladite Ratification du Roy d'Espagne soit changée contre celle desdits Seigneurs Estats, on ne peut entendre à aucune suspension d'armes ny cessation d'hostilitez.

Et persistans à la precedente declaration que la France fera satisfaitte, & ses interests seront décideez conjointement avec ceux desdits Seigneurs Estats.

Pour accourir le chemin du Traitté, on passera le deuxieme article, sauf à convenir du terme precis, & des années de la trefve, avant la Conclusion du Traitté.

Comme aussi on passera tous autres articles auxquels lesdits Seigneurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires du Roy d'Espagne, en leur dit escrit du 17 May n'ont fait aucune remarque.

Touchant le 3 il n'est à propos de faire divers Traittez

hors ce lieu destiné au Traitté general ny de députer autres commis, pour regler les limites ou convenir du temporel ou du Spirituel, tenans lesdits Seigneurs Estats pour ferme & indubitable que la Souveraineté leur doit demeurer sur les lieux, & ainsi qu'il est exprimé audit article.

Touchant le 7 il s'est trouvé par effect; que durant la precedente Trefve & contre les articles d'icelle les subjets & habitans des Pais bas Unis, ou leurs Navires & biens, ont esté chargez plus haut que les propres subjets du Roy d'Espagne, laquelle ny esgalité & sur charge il est besoin de prevenir par l'claircissement appoté audit article.

Le 12 n'est pas pour destruire les droits de regale, qui sont laissez & conservez au Roy en leur entier, aincois comme en tous Traittez le fait du commerce est reglé de part & d'autre, & lesdits Seigneurs Estats admettent esgalement toutes sortes de denrées & marchandises, & se servent de Selvenant d'Allemagne, France, Espagne, Portugal, Italie & Indes, sans distinction, ainsi par la defense & surcharge du Sel blanc seroit par trop restrainte & racourcie, la liberté du Commerce accordée au 10 article.

Le contenu du 13 ait esté prattiqué durant la precedente Trefve, & d'ailleurs le droit d'Estape compete d'ancienneté, & par bon Tiltre à la Province de Zelande, sur tous les Navires qui venans de la Mer, entrent dans les Rivieres & Canaux mentionnez audit article, lesquels Navires sont obligez de décharger leurs marchandises en Zelande & charger en autres Navires, & lequel droit d'Estape ne se peut prattiquer en Brabant & Flandres, tant à faute de titre que pour raison de l'affiende de ladite Riviere de l'Escau & autres Canaux susdits, de sorte que cet article ne peut estre disputé ny alteré.

Le 14 ne repugne non plus à l'autorité Souveraine du Roy d'Espagne, auquel demeure, & est laissée liberté d'imposer tels & si hauts droits, qu'il luy plaise, Mais il est necessaire que l'Imposition soit par tout esgale, pour ne restraindre, & par trop diminuer la liberté de commerce accordée au 10 article susdit, mesmement pour ne divertir par l'Imposition inegale & destruire du tout le commerce de l'une en l'autre Province, comme de Brabant ou de Flandre, & ne ruiner tout à fait le commerce des pais Voisins, faut conserver & establir par ce Traitté.

Le 18 est en consequence de la Souveraineté & dépendance mentionnée au 3 article susdit, aussi pour prevenir les inconveniens & dangereuses consequences qui ont esté veües au prejudice de l'Estat, sans que pourtant sera retranchée la liberté de conscience accordée généralement à tous les subjets & habitans des Pais-Bas Unis, & sans que l'on se recorde avoir esté cy-devant convenu contraire entre les parties & mesmes ayant esté convenu, ne seroit applicable au temps & à la Negociation presente.

Le 19 est conformé aux articles de la precedente Trefve estant besoin de le mettre ainsi discrettement & clairement, pour prevenir les inconveniens & contraventions qui ont esté faittes à ladite Trefve au grand dommage des subjets desdits Pais-bas & destourbier de la liberté du Commerce.

Le Terme laisse en blanc au 20 sera declaré.

Le 23 doit demeurer ainsi comme il est accordé en la precedente Trefve, notamment pour ce que le Comte de Berg est né & mort Vassal & subjet du pays de Gelre, que pour ce que par convention expresse faite devant la precedente Trefve, & renouvelle après l'expiration d'icelle, observée sans interruption jusques à present n'a esté prattiquée ny tolerée aucune Confiscation au pays de Gelre, ainsi un chacun Ecclesiastique ou Seculier, de quelque condition ou qualité qu'ils soient, & tant ceux qui ont esté en service de Guerre, ou sans service de l'un ou de l'autre costé, sans distinction ny exception des personnes, ont retenu la libre possession & pleine jouissance de tous leurs biens, sans aucun recherche ny plus ny moins que ceux qui sont de mesme party.

Touchant le 24 l'on demanda la portion des Salines & des Bois en dépendans, appartenans audit Seigneur Prince d'Orange.

Au 27 la satisfaction est à faire sans distinction des personnes qui possèdent lesdits biens.

La cession du Cloistre de *Sande* & proposition d'*Everfont* doit demeurer ferme, conformément au contenu de l'article 43. le reste dudit article demeurera en suspens jusques à tant qu'il en sera convenu.

La declaration de l'Empereur & de l'Empire sur la Neutralité se doit procurer effectivement, comme il est dit aux articles 50 & 51. & est nécessaire & utile tant de l'un que de l'autre costé.

Le payement des arrerages exprimé au 62 sera réglé & déterminé par ceux qui de part & d'autre ont la Surintendance des Contributions.

Le 63 est nécessaire, mesmement pour la seureté de ceux qui sont employés en cette Negociation.

Sur le 65 l'on attendra à la rêsponse, qui doit venir de Bruxelles.

Et comme la presente Negociation est commencée par deliberation & consentement de toutes les Provinces & membres d'icelles, qui ne desirerent qu'une subsistance & amitié durable avec leurs Voisins, l'on se promet & attend que lesdits Seigneurs Ambassadeurs & Plenipotentiaires du Roy d'Espagne affectionnans le bien & le repos commun n'apporteront aucune difficulté aux articles qui ont esté delivrez pour retrancher les occasions de nouvelle deliberation dans les Provinces qui seroient pour retarder la Negociation, & la rendre plus difficile. Fait à Munster le 24 May 1646.

DOndergeteekende Extraordinaire Ambassadeurs Ende Volmachtighden van de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden om de handelingh te bevorderen, en volkomentlijcker d'oprechte en sincere intentien der gesejde Heeren Staten te verklaren, om te doen ophouden de langhe en bloedighe Oorlogen van Nederlandt, tot welstandt ende verlichtingh der goede Inwoonders en Onderfaten daer af: verklaren dat d'Artijckelen tot antwoordt gegeven op de propositie van den 28 Januarius gedaen door de Heeren Extraordinaire Ambassadeurs en Volmachtighden des Konings van Spanjen, conserveren en toonen deselve goede wil van de brandt der gesejde Oorlogen te blusschen. Ja zy selven sullen oordeelen dat de Declaratie van de Vryheyt en Souverainiteyt der gesejde Heeren Staten, in 't eerste Artijckel van 't gesejde geschrift by-gebracht, geensints behoort noch kan geresringereert worden tot de tegenwoordige tydt; soo verre is 't'er af dat men 't tot een Tractaet van bestant behoort te limiteren, of dat men 't behoort t'erkennen, en te reciproqueren in andere stucken van mindere consideratie. Ende dit soo veel te meer om dat men besigh is met de Fondamenten van een geduyrige rust te leggen, en dat men by gebreck daer af weer in Oorlogh kan treden, en de wapenen weer aentaften. Gelijk het oock nootlaeckelijck is dat de ratificatie des Konings van Spanjen binnen de gestelde tyd geimpetreert en geleverd wort in behoorlijke forme en substantie: en men kan niet verstaen tot eenige suspensie van wapenen, of ophoudingh van vyandelijckheyt, voor dat de gesejde Ratificatie des Konings van Spanjen tegen die van de gesejde Heeren Staten verwisselt is.

Ende persisterende op de voorgaende Declaratie dat Vranckrijck voldaan sal worden, en oock in haer Interresten gesamentlijck met die van de gesejde Heeren Staten gededicert.

Om de wegh van handelingh af te korten, sal men 't tweede Artijckel overslaen, uytgefondert dat men in de precise terme, en in de Jaren van 't bestant sal verdragen, eer het Tractaet geslooten wordt.

Men sal oock alle andere Artijckelen voor-by gaen, op dewelcken de gesejde Heeren Extraordinaire Ambassadeurs en Volmachtighden des Konings van Spanjen, in hun geschrift van den 17 May, geen rema-quen en aenteekeningen hebben gemaect.

Aengaende het 3 Artijckel, 't is niet voeghelijck dat men vericheyde handelingh buyten dese plaets maect, die tot een algemeene handelingh gedefincert is, noch andere Commissarissen te deputeren, om de Grensen te regelen, of het tydelijck en geestelijck te verdragen, dewijl de gesejde Heeren Staten voor vast en ontwijffe-

lijck houden dat de Souverainiteyt terstondt by hen moet blyven, en gelijk in 't gesejde Artijckel uytgedrukt is.

Aengaende het 7 Artijckel, men heeft met 'er daer bevonden dat geduyrende de voorgaende Treves en Bestant, en tegen d'Artijckelen daer af d'onderfaten en Inwoonders der Vereenigde Nederlanden, of hun Schepen en goederen hooger en swaerder belast hebben geweest, dan d'eyge Onderdanen des Konings van Spanjen: en 't is nootlaeckelijck dat men dese ongelijckheyt en surcharge voorkomt door de verklaringen, aen 't gesejde zevende Artijckel by-gevoeght.

Het twaelfde Artijckel is niet om de Koninghlijcke rechten te vernietigen, die aen de Koningh geheel gelaten en geconserveert worden: Maer gelijk in alle andere Tractaten het stuck van de Koop-handel geregelt wordt, en de gesejde Heeren Staten alderhande waren en Koopmanschappen gelijkelijck toelaten, en Sout gebruycken, dat uyt Duytslant, Vranckrijck, Spanjen, Portugael, Itallen en Indien komt, sonder eenig onderscheyt, so soude oock door de verbiedingh en hooger belastingh van wit Sout de vryheyt van de Koophandel, in het 10 Artijckel toegestaen, te seer geresringereert en ingekort wesen.

d'Inhoud van 't 13 Artijckel is gepractiseert geduyrende het voorgaende bestant. Wyders, het *Stapel recht* behoort van ouss, en met goet recht aen de Provincie van Zeelandt, en boven al de Schepen, die, uyt de Zee komende, in de Rivieren en Canalen, in 't gesejde Artijckel verhaelt, treden; welcke Schepen verplicht zyn hun waeren in Zeelandt te lossen, en andere Schepen daer mee te laden; welck *Stapel recht* niet sal mogen gepractiseert worden in Brabant en Vlaenderen, soo by gebreck van recht, als om de ghelegentheydt van de Rivier de Schelde, en andere boven-genoemde Kanalen; in voegen dat dit Artijckel niet bedisputeert noch gealtereert moet worden.

't Veertiende Artijckel strijdt niet tegen de Souveraine Authoriteyt des Konings van Spanjen, aen dewelck blyfft, en gelaten wordt vryheyt van soodanige en soo hooge schattingen, als 't hem belieft, op te setten. Maer 't is nootlaeckelijck dat d'Impositie over-al gelijk zy, om niet te resringeren en te seer te verminderen de vryheyt van de Koop-handel, in 't boven-genoemde tiende Artijckel toegestaen; insonderheydt om door d'ongelijcke impositio niet te diverteren en te vernietigen de Koop-handel van d'een in d'ander Provincie, gelijk van Brabant, of van Vlaenderen, en niet geheel te verwoesten de Koop-handel der gebuyrige Landen, die men door dese handelingh moet conserveren en oprechten.

't Achiende Artijckel is in gevolgh van de Souverainiteyt, en dependentie, in 't boven-gesejde derde Artijckel verhaelt, oock om voor te komen d'inconvenienten en gevarelijcke consequentien, die gesien zyn tot prejudicé van den Staet, sonder dat daerom vermindert sal worden de vryheyt van Conscientie, generalijck veracordeert aen al d'Onderfaten en Inwoonders der Vereenighde Nederlanden, sonder te gedencken dat hier voor het tegendeel tusschen de parthyen verdragen is, en, schoon soo verdragen zynde, niet applicabel soud zyn in de tegenwoordige tydt en sloop-vaert.

Het 19 Artijckel is conform d'Artijckelen van het voorgaende Bestant, van nooden zynde om dus duydelijck en klaerlijck geset te worden, om d'inconvenienten en contraventien te voorkomen, die in 't gesejde Bestant gedaen zyn, tot groote schade van d'Onderfaten der gesejde Nederlanden, en veranderingh van de vryheyt des Koop-handels.

De terme, in 't 20 Artijckel wit gelaten, sal verklaert worden.

Het 23 Artijckel moet blyven ghelijck het veracordeert, is in het voorgaende Bestant, voornamelijck om dat de *Graef van den Bergh* een Vassal en onderfaet van *Gelderlandt* gebooren en gestorven is, en oock om dat by uytgedruckte verdragingh, voor de voorgaende Treves gemaect, en na d'uytgangh daer af vernieuwt, sonder interruptie tot nu toe geobserveert, geen confiscatie in *Gelderlandt* gepractiseert noch toegelaten is maer yder, geestelijck of wereltlijck, van wat staet of qualiteyt zy zyn, en soo wel de geenen, die in dienst van Oorlogh, of sonder dienst hebben gheweest van weerzyden, sonder distinctie noch uytsonderingh van persoonen heb-

hebben de vrye befittingh, en volkome genietingh van al hun goederen behouden, sonder eenigh onderfoeck, noch meer noch min dan degeenen, die van een selve partye zijn.

Wat het 24 Artijckel aengaet, men verfoeckt de partye der *Salinen*, en der aenklevende *Boschen*, den geleyde Heer Prince van Orangie toebehoorende.

In 't 27 Artijckel is de satisfactie te doen sonder onderscheyt der persoonen, die de geleyde goederen besitten.

De Cessie van 't Klooster van *Sanden*, en proostdye van *Everfom* moet vast blyven, volgens en conform d'inhout van het 43 Artijckel. 't Overige van 't Artijckel sal in suspens blyven, tot dat men daer in verdragen heeft.

De Declaratie van de Keyser, en van 't Rijk over de Neutraliteyt moet ernstelijck bevordert worden, gelijk in 't 50 en 51 Artijckel geseght is, en is noodtsaekelijck en nut, soo wel aen d'een, als d'andere zyde.

De betaelingh de achterfallingen, in 't 62 Artijckel uytgedrukt, sal geregelt, en gedetermineert worden door de geenen, die van weerzyden de surintendencie der contributien hebben.

Het 63 Artijckel is noodtsaekelijck, voornamelijck tot verseeckeringh der geener die in dese handelingh gebruyckt worden.

Op het 65 Artijckel sal men d'antwoort verwachten, die van Brussel komen sal.

Ende alsoo de tegenwoordige handelingh begonnen is door deliberatie en bewilligingh van al de Provincien en leden daer af, die niet begeeren, dan een subsistentie en geduyrige vriendschap met hun gebuyren, soo belooft men sich, en verwacht dat de geleyde Heeren Ambassadeurs en Volmachtighden des Konings van Spangien, naer de gemeene welstant en rust trachtende, geen swarigheyt en difficulteyt in d'Artijckelen sullen mee-brenghen, die geleyert zyn om de occasien van nieuwe deliberatie in de Provincien te weeren, die de handelingh souden vertragen, en haer swaerder maecten. Gedaen tot Munster, den 24 van May 1646.

Daer op volghde den 27 May dese der Spaensche Declaringh.

LEs Soubzignes Plenipotenciaires de sa Majesté Catholique sur la Communication du dernier escrit des Seigneurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotenciaires des Estats Generaux des Provinces Unies du Pais-Bas en date du 24 May 1646. Desirans de plus en plus tesmoigner le veritable desir qu'ils ont du commun repos des habitans & peuples desdits Pais-Bas, sont contents de passer le premier article Touchant la Declaration de la Liberté & Souveraineté desdits Seigneurs Estats en la forme qu'elle est spécifiée en l'autre escrit precedent du 17 du meisme Mois & An, delivré par lesdits Seigneurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotenciaires des Estats Generaux des Provinces Unies des Pais-Bas.

Touchant la Ratification de sadite Majesté il en sera usé selon qu'il est porté audit dernier escrit du 24 May 1646. avec determination d'un terme de deux mois, bien entendu que si elle arrive auparavant, cesseront des lors tous actes d'hostilité entre les parties, sans attendre l'expiration dudit Terme.

Au regard du 13 article dudit precedent escrit sera concédé dès maintenant la superiorité de la *Mairie de Bolduc*, jaçoit entierement independante de la Ville a charge & condition qu'au regard du spirituel de ladite Mairie & plat pais sera trouvé quelque *expedient & temperament* pour la satisfactie de l'une & l'autre partie, le pays de *Waes* demeurera a sa Majesté se reservant seulement lesdits Estats les forts qu'ils y occupent presentement, & quant au Balliage de *Hulst* & de *Hulster-Ambacht* lesdits Estats en demureront en la possession & superiorité.

On admettra le contenu au 7 dudit precedent escrit en la forme qu'il y est exprimé, & avec l'explication du 20 pour cent, quoy que nouvelle au dela, de ce qui estoit porté en la precedente Trefve de l'an 1609.

Le 12 touchant l'admission & l'introduction du Sel blanc, s'accordera avec mesme admission & debite de celuy appartenant à sa Majesté riére lesdits Estats.

Le 13 se concedera au regard des *Estapes* au changement de Bateaux a charge du reciproque du costé de sa Majesté où il se trouveroit estre desia introduit & avoir esté pratiqué pendant la Trefve passée.

Le 14 de mesme; bien que d'une consequence tres-fâcheuse & non recevable, sinon en contemplation d'un prompt appaisement de l'effusion du sang Chrestien, & de toutes les desolations d'une si funeste guerre.

Le 18 sera réglé comme le 3 au regard du Spirituel & se devra trouver un temperament pour la satisfactie des deux parties.

Puisque le 19 est conforme à la precedente Trefve comme il est dit par le dernier escrit, ou est content, qu'il soit couché & expliqué aux mesmes termes que ceux qui se retrouvent audit Traitté de la precedente Trefve.

Le 23 passé comme en ladite precedente Trefve en termes Generaux.

Sur le 24 on en demeure d'accord au regard de ce qui ne se trouveroit avoir esté acheté & payé de la part de sa Majesté.

Pour le 27 qu'il demeure indecis jusques auterieur esclarcissement qu'on attend de *Brusselles*.

Sera convenu du contenu au 43 par un Traitté à part, & à la satisfactie du Seigneur Prince d'Orange, pour les pretensions qu'il peut avoir sur les choses qu'il ne possede pas. Mais quant à celles dont il est en possession par les concessions que luy en ont faites lesdits Estats Generaux au Balliage de *Hulster-Ambacht*, & ailleurs & qu'ils luy ont confirmées depuis peu, eiles demureront entierement à luy sans estre rien pretendu sur tels bien en vertu d'aucuns autres articles du present Traitté.

La declaration de l'empereur & de l'Empire se procurera effectivement, comme il est dit aux articles 50 & 51 en donnant terme de *deux Mois* au regard de l'Empereur, & d'un an au regard de l'Empire.

On Consent au 62 en la sorte que le declare le dernier escrit du 24 May.

De mesme au fait du 65.

Sur le 65 en conformité de la responce venue de *Brusselles* on declare que suivant le texte de la Trefve precedente ne se restituent aucunes Fortifications. Fait à Munster ce 27 May 1646. Estoit signé. *El Conde de Penneranda*, *Fray Joseph Archip. de Chambray*, *A. Brun*.

D'Ondergeteekende Volmachtighden van sijn Catholijcke Majesteyt, op 't leste geschrift der Heeren Extraordinaire Ambassadeurs en Volmachtighden van de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, in dato den 24 May 1646. begerende meer en meer te betuygen de ware begeerte, die zy tot de rust der Inwoonders en Volcken van de geseyde Nederlanden hebben, zyn noch vernoecht te passeren het eerste Artijckel, aengaende de verklaringh van de geseyde Heeren Staten en de forme, gelijk sy gespecificeert is in 't ander voorgaende geschrift van de 17 der selve maent en jaer, door de geseyde Heeren Extraordinaire Ambassadeurs ende Volmachtighden van de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden geleyert.

Aengaende de ratificatie vae sijn geseyde Majesteyt, men sal daer mee doen naer d'inhout van 't geseyde leste geschrift van den 24 May 1646. met de terminatie van een termijn van twee maenden, wel verstaende dat, soo zy eerder komt, alsdan alle vyandelijcke wercken tuschen de partyen sullen ophouden, sonder d'expiratie en uytganch van het geseyde termijn te verwachten.

Ten regard van 't derde Artijckel van 't geseyde voorgaende geschrift, men sal van nu voortaan concederen en toestaen de superioriteyt der *Meyerie van 's Hartogenbosch*, schoon zy in geheel buyten dependentien van de Stadt is, op voorwaerde en conditie nochtans, dat ten opzicht van 't Geestelijck van de Meyery, en van 't platte landt eenigh *middel en temperament* gevonden sal worden, tot satisfactie van weerzyden. Het landt van *Waes* sal aen sijn Majesteyt blyven; en de geseyde Staten sullen niets anders behouden, dan de Forten en Vestingen, die zy tegenwoordelijck daer besitten; ende wat aengaet het Baljuwschap van *Hulst*, en van *Hulster-Ambacht*, de geseyde Heeren Staten sullen de befittingh en superioriteyt daer af behouden.

Men sal toelaeten d'inhoudt van 't zevende Artijckel van 't gefeyde voorgaende gefchrift, in de form, gelijk het daer uytgedrukt is, en met d'explicatie van twintigh ten hondert, schoon nieu ten opficht van 't geen 't welck in de voorgaende Treves van 't jaer 1609. bedongen was.

Het 12 Artijckel, aengaende de toelatingh en invoeringh van Wit Sout, sal toegelaten worden met deselve toelatingh en debite van de geen, aen sijn Majesteit toebehoorende na de gefeyde Staten.

Het 13 Artijckel sal toegestaan worden ten regard der stapels by verwisselingh van Schepen op conditie van gelijcke voorwaerden aen de zyde van sijn Majesteit, daer men bevinden sal dat het alree ingevoert en gepleecht heeft geweest geduyrende de voorgaende Treves.

Het 14 Artijckel van gelijcken; hoewel van een kommerlijcke en onaennemelijcke consequentie, waer't niet ten insicht van een vaerdigh stillingh van 't Christelijck bloet te storten, en weeringh aller verwoestingen van soo rampsaligh een Oorlogh.

't Achtende sal geregeleert worden gelijk het derde, ten opficht van 't Geestelijck; en men sal een temperament en middel-weg vinden, tot satisfactie der twee parthijen.

Dewijl het negentiende Artijckel conform is met het voorgaende Bestant, gelijk door het leste gefchrift geseyt is, soo is men vernoght dat het gestelt en uytgedrukt wordt met deselve woorden als de geenen, die in 't geleyde Traectaet van de voorgaende Treves, gevonden worden.

Het 23 Artijckel wordt toegestaan gelijk in de gefeyde voorgaende Treves in generale termen.

Op het 24 Artijckel blijft men accoort ten regard van 't geen, 't welck niet bevonden sal worden van wegen sijn Majesteit gekocht en betaelt te zijn.

Wat het 27 aengaet, dat sal ongedecideert blyven, tot aen de volle verklaringh, die men van Brussel verwacht.

Men sal verdraegen in d'inhoudt van 't 43 Artijckel door een besondere handelingh, en tot satisfactie vande Heer Prince van Orangië, om de pretensien, die hy hebben kan op de dingen, die hy niet besit. Maer wat de dingen aengaet, daer af hy in 't besit is door de concessien en overgevingen, die de gefeyde Heeren Staeten Generael hem daer af gedaen hebben in 't Baljuwschap van *Hulster-Ambacht*, en elders, dat zy onlanghs aen hem geconfirmceert en bevestight hebben, sy sullen gebeeijck aen hem blyven, sonder dat men yets sal pretenderen op foodanige goederen, uyt kracht van eenige andere Artijckelen van dit tegenwoordigh verdragh.

De Declaratie van de Keyser, en van 't Rijk sal met der daet geprocureert en bevordert worden, gelijk in 't 50 en 51 Artijckel gefeyt is, gevende twee Maenden ten regard van de Keyser, en een Jaer ten regard van 't Rijk.

Men bewillight het 62 Artijckel in dier voegen, gelijk het leste gefchrift den 24 Mey verklaert.

Van gelijcken het 64 Artijckel.

Men verklaert op het 65 Artijckel in conformiteyt van d'antwoordt, van *Brussel* gekomen, dat, volgens d'inhoudt van de voorgaende Treves geen Fortificatien ende Vestingen weer overgelevert sullen worden. Gedaen tot Munster, de 27 Mey 1646. Was geteekent; *El Conde de Peneranda, Fray Joseph Archip, de Cambray, A. Brun.*

Daer op verklaerden die van desen Staet als volgt:

Sur le dernier escrit des Seigneurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires du Roy d'Espagne delivré le 27 May 1646. disent les Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires des Seigneurs les Estats Generaux d'accepter la Declaration decisoire & Cathégorique, faite par ledit escrit sur les articles proposez.

Et touchant aucunes positions & alleguatiens sur divers articles, apposeés audit escrit, se confient l'intention desdits Seigneurs Ambassadeurs & Plenipotentiaires estre conforme à la leur, qu'elles seront laissée hors les articles du Traitté, & en iceluy sera mis tant seulement ce qui est, ou sera accordé des choses mesmes.

Et notamment que le 13 article est accordé ainsi qu'il est posé dans les articles delivrés, puis qu'au contenu dudit escrit les raisons y appartenants sont acceptées.

Finalemēt qu'au 65. article sera exprimé que les revenus du Chasteau de *Leuth*, & tous autres droits, appartenances & dependances reviendront & demeureront au Compte de *Flodrof*, comme propriétaire sans aucun moleste ny empeschement.

Et que tout cela estant déclaré conformement aux droites intentions des deux parties en tels termes sera & devra estre inserée & exprimé dans les articles.

Deplus déclarent lesdits Ambassadeurs & Plenipotentiaires comme au commencement & en la suite ils ont fait, que satisfactie sera donnée conjointement à la France souhaitans qu'au plustost elle soit donnée pour faire conjointement la conclusion & prevenir par icelle plus grande effusion de sang. Fait à Munster le 30 May 1646.

Op het leste gefchrift der Heeren Extraordinaire Ambassadeurs en Plenipotentiarissen des Konings van Spangien, geleyt den 27 Mey 1646. seggen d'Extraordinaire Ambassadeurs en Volmactighden der Heeren Staten Generael dat zy de decisore en Cathégorische Declaratie aennemen, die gedaen is door het gefeyde gefchrift op de voorgestelde Artijckelen.

Ende aengaende eenige positien en allegatien op verscheide Artijckelen, in 't gefeyde gefchrift geapposeert en by-gestelt, de gefeyde Heeren Ambassadeurs en Volmactighden vertrouwen dat d'intentie daer af met de hunne gelijk is, dat zy gelaeten sullen worden buyten d'Artijckelen van 't Traectaet; en daer in sal alleenlijck gestelt worden 't geen van de dingen is, of daer van veracordeert sal zijn.

Ende insonderheyt dat 13 Artijckel veracordeert is gelijk het in de geleverde Artijckelen gestelt is, dewijl in d'inhoudt van 't gefeyde gefchrift de redenen, daer toe behoorende, aengenomen zijn.

Eyndelijck, dat in 't 65 Artijckel ge-exprimeert en uytgedrukt sal worden dat d'inkomsten van 't Kasteel van *Leuth*, en alle andere rechten, appartenantien ende dependentien weer sullen komen en blyven aen de Graef van *Flodrof*, als proprietare en eygenaer, sonder eenigh molest of veranderingh.

In de Artijckelen sal ingevoegt en uytgedrukt worden dat dit alles verklaert wort conform d'oprechte intentien van weerzijden.

Wyders, de gefeyde Ambassadeurs en Volmactighden verklaren noch, gelijk zy oock in 't begin, en in 't gevolgh gedaen hebben, dat men conjointelijck satisfactie aen Vrankrijk sal geven; wenshende dat zy op 't spoedighste gegeven wort, om gesamentlijck de conclusie te maecken, en daer door groeter bloetstortingh te voorkomen. Gedaen tot Munster, den 30 dagh van Mey 1646.

De Heeren Plenipotentiarissen schrieben ondertusschen iteratijvelijck en begeerden / alsoo de twee articulen raccende de Commerce in Oost- en WestIndien in October lesteleden waren geschejt uyt d'instructie; dienvolgens nu oock uyt de 71 artijckelen; dat haer dienaengaende moecht werden toegesonden last ende resolutie.

Den thiede ende 22 May hebben de Heeren Staten van Gelderlandt begost instantie te doen om te verkrijgen tot Munster de consolidatie van 't Overquartier van Gelderlandt: waer op aen de Heeren Plenipotentiarissen is gelast / om sulcx by de Spaensche te bevoorden oock t'obtinieren; doch wiert daer by geboeght dese clausule: In desen morgen verstande nochtans, dat de Negociatie tot ruste binnen de voorn. Stadt Munster aengestelt, door de voornoemde susten uē ende verfoeck niet en soude mogen werden geretardeert, oft dat de saecke van de Negociatie ten principale in het minste daer aen niet soude mogen gebonden worden, des soude de meergemelde Heeren haer Ho: Mog: Plenipotentiarissen ten hooghsten werden gerecommandeert / dat sy dese restrictie met alle circumspectie ende belept soude hebben te menageren.

De Spaensche 't sy datse secrete kennis van dese clausule hadden / of datse in der daedt gelastigt waren daer tegen t'opinastreten / hebben daer noyt in willen treden.

Alle de poincten / dan uytgenomen dat vande Oost- en West-

West-Indien, sampt dat van de Meyerie of modificatie op het stuk der Gerstelijckheyt / met de Spaensche geadjusteert zijnde / edoch secretelijck gemenageert wordende tot dat het gemenberct pouvoir soude zyn aengekomen: soo is nochtans ter kennisse van de Fransche gekomen dat een Tractaet vel quasi van 't leventig articulen was gemaect ende by enige van die van desen Staet geteekent. Haer Ho. Mog. blyvende buyten perfecte kennis van 't geene geadjustiert / veraccordeert of gedaen was / schreben om volkomen bericht; waer op de Heeren Ambassadeurs hebben geantwoort in soo generaele termen (want soo langh het Pouvoir uyt Spaignen niet aequam soo was alles vruchteloos) dat haere Ho. Mog. den 1 Junij schreben aen deselve / dat sy niet het voorn. generael ende duycker bericht, egeen contentement en namen / maer dat deselve expresselijck begeerden pertinent ende klaer bericht van alle 't g. ne albaer tusschen hun ende de Spaensche onderlingh over ende weder over was gepasseert / als oock booz het toekomende van alle 't geene van tijdt tot tijdt tusschen hun ende de Spaensche successive over ende weder over soude passeren in het stuk van de Negotiatie; ende dat sy boozts fouden volgen het 113 articul van deselver instructie; te meerder / om datter waerschiynelijcke redenen waeren / dat de Spaensche alles communicierden / daer sy het goetvinden; waer uyt of andersints andere / buyten dese Staet of Aegeringe van dien wesende / wisten na te seggen / alle 't geene aldaer passeerde / ende haer Ho. Mog. niet of wepnigh.

De Koningh. Franse tot Munster hebben in Junio gecontinueert te klacghen dat die van desen Staet haer handelingh te seer hadden geavanceert: dat de Spaensche haer nu niet aensochten: als haer genoeg zijnde met die van desen Staet / so sy meenden gedaen te hebben.

De Heeren Fransche toonden aen die van desen Staet brieven van Hobe ontfangen / meldende andere brieven van Pennoranda geintercipieert; daer in by schreef alles met de Heeren Staetsche te hebben geadjusteert; ende dat sy uyt Spaignen was verwachtende (volgens acte) binnen de Maent van Junius niet alleen het nieuw gereedseert Pouvoir: maer oock des Koninghs satisfactie op het geadjusteerde; dat sulcx aengekomen zijnde dize of vier vande Staetsche Plenipotentiarisen fouden van Munster vertrecken inde andere Provincien (presupponere ende dat Hollandt goet genoegh was) om in deselve oock smaechelijck te maerken watter gedaen was / ende alles tot sluytinge van een particulier Tractaet te dirigeren: sonder af te wachten tot dat oock Vranckrijck, aengaende haer interesssen / satisfactie kregen. Dat om dese oorzaak de Spaensche geheel verhoect waren: item / dat enige van de Staetsche Heeren Plenipotentiarisen waeren geweest by de Spaensche ende verscekeret / dat het Staetsche Leger soude te Velde gaen; maer stil blyben liggen sonder pets te doen: dat de Spaensche haer daer op verlatende / fouden alle macht by een trecken ende alleen op de Fransche passen. Hooghgedachte Heeren Fransche versochten daer op verklarings van die van desen Staet / ende dat niemant van de selve mocht uyt Munster vertrecken na den Hage of na de Provincien; uyt vreesse, seiden sy / dat de Populace haer soude mogen ontfetten ende commoveren, ende, tegen de meeninge van de Heeren Plenipotentiarisen, den selven Handelingh uyt de handen trecken. Sy seiden noch meer poincten te fullen boozstellen / maer booz en alcer daer toe te komen / versochten verklarings op het boozgaende. Haer wiert geantwoort van wegen die van desen Staet dat sy van opgemelde geintercipieerde brieven noch van den inhoudt ende gevolge van dien niet wisten / dien-volgens alle 't selve ontkenden / dat sy niet konden gelooven dat een aggregatie soude komen op een Tractaet dat niet was geslooten; ende daer van noch essentiele poincten open stonden; daer op sy selfs noch niet waren gelast. Dat sy / als het Pouvoir soude gekomen zyn / fouden boozt volgen hare instructie: Dat wel de Spaensche hadden gebraght / wanneer sy alles toefonden wat die van desen Staet hadden geproponeert / of dat sy met de Spaensche fouden willen apart sluyten; daer op sy hadden geantwoort / neen: Dat tot een teekken van sulcx sy (gelijck den Heeren

Fransche bekent was) op der Fransche aenmaningh hadden stil gestaen / ende noch stonden: dat sy tot verscheyden reysen hadden verklaert goede correspondentie met Vranckrijck te fullen ende inbeten houden: dat sy volgens dien van tijdt tot tijdt hadden alles met den Heeren Fransche gecommunicert. Daer na seiden de Koningh. Franse oock aduys van Hobe te hebben dat de Spaensche verklaert of geavanceert hadden / dat de Vereenigde Provincien haer niet verder aen de Fransche interessen verbonnen hielden als in Nederlandt / daer nochtans / seiden sy / de Tractaten van 't jaer 1634. ende 1635. generalijck gingen ende beheerden alle d'interessen van Vranckrijck; daer op versochten sy met groote instantie de ronde verklarings van die van desen Staet / of sy alleen dochten te blyven by de Nederlandtsche interessen / of dat sy oock aen Vranckrijck wilden garantireren haer Conquesten in Spaignen / Casal / Pinerol / Cataloignen / etc. Haer wiert geantwoort; dat die van desen Staet waren gekomen tot Munster om te handelen met de Heeren Spaensche: dat tot dien eynde ende om deselve handelingh te regulieren was met de Heeren Fransche te boozt gemaect het Tractaet van 't jaer 1644. 't selve hadden sy gevolght ende fouden 't wyder volgen. Inbiender nu mocht boozkomen eenigh geval die in 't selve Tractaet niet was dupdelijck uytgedrukt / ende interpretatie van nooden had: dat sy daer op fouden verscekeren ende ver wachten last van haer Ho. Mog. van de welcke sulcx byendeerde. De Heeren Fransche replicerende toonden haer eben ongeduidigh; seiden in d'ontfangen antwoort niet te kunnen acquiesceren: maer alles te fullen schrypen aen den Koningh oock aen den Heer Ambassadeur la Thuillierie, om te klagen aen hare Ho. Mog. van detwelcke soo sy niet ontfangen categorijck gemenscht antwoort / soo verklariden sy te fullen van Munster vertrecken / en alles laten staen soo 't stonde. Edoch hoopden van de Heeren Staetsche naeder beschept ende contentement; ende gaven den selven tijt om haer te bedencken. Daer op sy seiden dat de gemaecte Tractaten continueerden verscheyden poincten ende articulen / ende dat sy deselve fouden waesien. Ende eyndelijck weder gebraght zijnde of sy oock enige dachten na den Hage of nae de Provincien te seiden / seiden tot geene affendingh als noch te hebben geresolveert.

Op dese manier sijn wederzijts de Heeren Plenipotentiarisen van elck ander gescheyden: ende is seker seer aengewassen de jalousie / ende overnoeght / alsoo dat oock de Staet der Vereenigde Nederlanden genoeghsaem gebelct wierdt in tweerley gesindheden. Enige wilden datmen blindelingh ende praecellijck soude blyben by de Tractaten ende soo als de Heeren Fransche die explicierden; afwachtende tot dat Vranckrijck volkomen satisfactie soude hebben ontfangen soo boozt haer als boozt haer Geallieerde; andere ter contrarie verslaende dat dese Staet niet verder aen Vranckrijck gehouden was als noopende de satisfactie in Nederlandt; geensins aen buyten interessen, of aen Geallieerde van Vranckrijck daer van geen mentie was inde Tractaten.

Ende alsoo men alle dagen in 't gemoet sagh het nieu Pouvoir uyt Spaignen; soo vermaenden de Heeren Ambassadeurs van desen Staet ende versochten haere Ho. Mog. iteratijvelijck om naerder last / aengaende de Commerciën in Oost-ende West-Indien, daer van ter Vergaderingh gerefereert wordende / soo hebben de Heeren van Zeelandt weder heftigh geurgeert het negende artikel om tot ampliatie des Tractaets van 't jaer 1644 by de Heeren Fransche uyt te wercken; sulcx by expresse den Heeren Plenipotentiarisen weder is aengescreven.

Onder tusschen quam schrijbens van den Marquis de Castel-Rodrigo, van den 28 Junij uyt Brussel dat het geresereert Pouvoir uyt Spaignen was aengekomen. Sulcx wierdt daer na uyt Munster geronsificeert: als dat de Graef van Pennerande dooz sijn Secretaris den 30 Junij aen de Heeren Staetsche 't selve hadde laten weten: gelijck dan oock de Heer Brun een der Koningh. Spaensche Ambassadeurs den 3 Julij quam in persoon aen die van desen Staet vertoonen het gemelde Pouvoir in Originali gedateert den 7 Junij: seggende te fullen daer van doen schryven een Copije by alle drie Heeren

Spaen

Spaansche Ambassadeurs ondertekent: gelijk geschiet en noeh dien avondt aen de Heeren Staetsche Ambassadeurs gebzacht is; zijnde het selfde so als het naemaels achter het Tractaet van Breda ghestelt ende hier naer daer achter geinsereert is.

Dit Pouvoir betweckte in alle die tot een spoedigh beslupt der Breda / soo hier als inde Spaansche Nederlanden ghesint waren groote blydschap; als een basis ende fundament waer op men nu vaste hoope sceppte dat de Breda soude werden oghetimmeret gelijk naemaels geschiet is: maer aen andere gaf het wepnich contentement. De Ho: Fransche Ambassadeur la Tuillerie dede den 3 Julij aen den Heer Cats ende den 6 Julij aen den Heer van Strevelschoeck klachten. 1. Van dat men niet toe-liet de Catholijcke tot Hult; volgens het Tractaet van 't Jaer 1635. begeerde schryftelike resolutie ende verklaring dat inde Steden diemmen dese Sommer soude winnen / men de Roomsche Catholijcke Religie soude laten. 2. Soo heeft hy gherepeteert alle de klachtige proposien / die / als hier te vooz geseyt is / de Heeren Fransche aen de Staetsche / ober 't advanceren van de geadjusteerde ende by eenige getekende. articulen waren onlangs gedaen. Begeerde Categorike verklaring hoe better men verstant te willen gaeranderen de Fransche interessen. Daer mede toog hy na Breda (alwaer oock waren haer Hoocheden met een notabel aantal gecommiteerden van haer Ho. Ho. om te delibereeren op het stuck van de Campaigne: 't welck hoel ende langhsaem giuch: hoewel sich scheen te presenteren een groot avantage / ende singuliere apparentie om Antwerpen te gewinnen. Vranckrijck seif urgeerde dat seer / ende werdende van deser zyde gheproponeert twee boozemnie swaricheiden / 't ene van dat men geen volck ghenoech hadde. 't Ander datmen in het point van Religie niet soude kommen aen Bzackheyt contentement doen; soo is tot boldoeningh van 't eerste ende tot modificatie van het tweede gemaecht / ende den 11 Julij geslooten navolgende Tractaet:

LA Reyne desirant tesmoigner à Vostre Altesse & à Mess. les Estats l'affection qu'elle leur porte, sa Majesté a creu ne la pouvoir faire paroistre dans un sujet plus avantageux, qu'en offrant de leur prester trois mille Chevaux, pour dix jours, pour Executer quelque entreprise de tres-grande consideration, à condition que le passage desdits 3000 Chevaux soit escorté par les troupes de Mess. les Estats, selon le lieu, qui sera jugé à propos, comme aussy à leur retour, & qu'après la prise de la place, qui sera attaquée par Vostre Altesse, Mess. les Estats preiteront à l'armée de sa Majesté trois mille hommes de pied, afin qu'estant fortifiée de ce secours elle puisse entreprendre de son costé quelque chose de grand & avantageux au bien de la cause commune. Sa Majesté demande avec instance à Vostre Altesse & à Mess. les Estats que l'exercice de la Religion Catholique soit conservé libre dans la place qui sera prise; ne pouvant sans blesser sa conscience donner un secours de ses propres forces pour une Conqueste ou l'exercice de la Religion Catholique soit destruite. Sa Majesté espere que Vostre Altesse & Messieurs les Estats accordent cét article à ses prieres, & c'est ce qu'elle m'a commandé de luy faire entendre particulièrement de la part. Fait à Breda ce 22 de Juin l'annee d'Estades.

DE Koningin, begeerende aen uw Hoogheyt, en aen mijn Heeren de Staten te betuygen d'affectie en genegentheyt, die sy hen toedraeght, heeft geloofd haer niet in een vorderlijcker subject te konnen doen blijcken, dan met hen aen te bieden van hen drie duysent Paerden voor thien dagen te leenen, om eenige aenlagh van groot belangh uyt te voeren, op voorwaerde dat de passagie der geseyde drie duysent Paerden geconvoeyert en geleyt sal worden door de troepen van mijn Heeren de Staten, naer de plaets, die dienstigh geoordeelt sal worden, gelijk oock in hun weerkeeringh, en dat na de veroveringh van de plaets, die door uw Hoogheyt aengetaft sal worden, mijn Heeren de Staten aen 't Heyr van haer Majesteyt sullen lenen drie duysent mannen te voet, op dat zy met dese bystant versterckt,

van haer zyde oock yets groot en vorderlijck magh aenvangen, tot welstant van de gemeene saeck. Haer Majesteyt verfoeckt met instantie aen uw Hoogheyt, en aen mijn Heeren de Staten dat d'oeffeningh van de Catholijcke Religie vry geconserveert zy in de plaets, die genomen sal werden; niet konnende, sonder haer geweten te quetsen, een secours van haer eyge Heyrkrachten geven, tot een conqueste, daer d'oeffeningh van de Catholijcke Religie verdelght sal worden. Hare Majesteyt verhoopt dat uw Hoogheyt, en mijn Heeren de Staten dit Artijckel op haer gebeden sullen toestaen; en dit is 't geen, dat zy my bevolen heeft particulierlijck van haerent wegen aen hem te doen verstaen. Gedaen te Breda, dese 22 Junius. Getekent d'Estades.

Daer op werdt by S. D. ende de Heeren Gedeputeerde van haer Ho. Ho. den 29 Junij gegeven dit twee-ledigh antwooyt.

Son Altesse & les Deputés de Messieurs les Estats Generaux acceptant avec bien humble remerciement de l'offre du prest des 3000 Chevaux pour dix jours qui leur a esté faite de la part de sa Majesté & son Altesse Royale pour executer un entreprise de grandissime importance; mais pour la rendre plus facile & seure son Altesse & les Deputés susdits proposent & prient sa Majesté & son Altesse Royale qu'il leur plaie outre les 3000 Chevaux prester trois mil hommes de pied, & le passage de ces troupes tant a cheval qu'a pied iera escorte par les troupes de Messieurs les Estats selon le lieu qui sera jugé à propos, comme aussy à leur retour: a condition qu'après la prise de la place qui sera attaquée Messieurs les Estats presteront pour meime temps & condition à l'armée de sa Majesté trois mil hommes de pied, Comme son Altesse Royale desire. Fait à Breda ce 29 de Juin.

Son Altesse & les Deputés de Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des pais Bas, ayans veu la demande a eux faite avec instance par le Seig. d'Estades de la part de sa Majesté que l'Exercice de la Religion Catholique soit conservé libre dans la place qui sera prise, en succedant l'Execution, dont on est convenu ce jourd'huy, declarent qu'ils remettent le susdit point à Messieurs les Estats generaux susdits. Fait à Breda le 29 de Juin.

Syn Hoogheyt, en de Gedeputeerden van mijn Heeren de Staten Generael, met ootmoedige bedankingh aennemende de presentatie van drie duysent Paerden voor thien dagen, die hen van wegen haer Majesteyt, en haer Koninghlijcke Hoogheyt gedaen is, om een seer groote aenlagh uyt te voeren. Maer om haer lichter en sekerder te maken, soo proponeren en bidden syn Hoogheyt en de voornoemde Heeren Gedeputeerden haer Majesteyt en haer Konincklijcke Hoogheyt, dat het hen belieft, boven de drie duysent Paerden, drie duysent mannen te voet te leenen: en de passagie van dese troepen, soo te voet als te paert, sal door de troupen der Heeren Staten geleyt worden naer de plaets, die dienstigh geoordeelt sal worden, gelijk oock in hun weerkeeringh: op conditie dat, na de veroveringh van de plaets, die aengetaft sal worden, mijn Heeren de Staten voor een selve tijt, en op gelijcke conditien lenen sullen aen 't Heyr van hare Majesteyt drie duysent mannen te voet, gelijk haer Koninghlijcke Hoogheyt begeert. Gedaen te Breda, dese 29. van Junius.

Sijn Hoogheyt, en de Gedeputeerden van mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, gesien hebbende het verfoeck, instantelijck aen hen gedaen door de Heer d'Estades van wegen hare Majesteyt, dat d'oeffeningh van de Catholijcke Religie vry geconserveert zy in de plaets, die gewonnen sal worden, verklaren dat, indien d'uytvoeringh gelijckt, daer in men heden verdragen is, sy het voorgenomde punt stellen aen mijn Heeren de Staten Generael voorgenomt. Gedaen te Breda, den 29. van Junius.

Sulcx aen den Hertogh van Orleans gerapporteert zyn/ heeft de selve den Capitayn Remond wederom jaten verklaren 't gunt volghit:

Son Altesse Royale ayant veu la proposition de Vostre Altesse & celle de Messieurs les Deputés s'est resolu.

resolu de luy donner le secours qu'ils demandent de 3000. Chevaux & 3000. hommes de pied: pourveu que Vostre Altesse & Messieurs les Estats luy donnent un escrit par lequel ils assurent & promettent que l'Exercice de la Religion Catholique restera libre dans la place qui sera ataquée, comme il fult accordé en la Ville de Maestricht, & comme Messieurs les Estats Generaux & Vostre Altesse y ont consenty en ce temps pour quelques considerations, son Altesse Royale croit qu'elles ne peuvent pas estre plus juste, que les priers de la Reyne & les siennes: ne pouvans en conscience joindre des troupes de sa Majesté pour destruire l'Exercice de la Religion Catholique. A quoy son Altesse adjouste, que l'obligation y est toute entiere de la part de Messieurs les Estats par le traicté de l'an 1635. ou est dit que les places du partage de mesdits Seig. les Estats estans prise, ou y lairra l'Exercice de la Religion Catholique libre. En cas que Vostre Altesse & Mes. les Estats accordent ce qu'est porté cy dessus pour la Religion, son Altesse m'a commendé d'assurer Vostre Altesse qu'il fera tenir precisement sur le Canal de Bruges au jour & lieu nomme par Vostre Altesse les 3000. Chevaux & 3000. hommes de pied promis. Mais en cas de refus de cet article de la Religion, declare ne pouvoir prester lesdites troupes. Son Altesse Royale m'a de plus commendé d'assurer Vostre Altesse qu'il facilitera le dessein de Mess. les Estats, & ceux de Vostre Altesse par une puissante diversion, soit devant l'Escault, ou du coste de la mer, ou le Marquis de Carracene est allé avec 6000. hommes. Lamboy & le Marquis de Leede sont aussy aux environs de Tournay & l'Isle avec six mil hommes; Le Duc de Loreyne & Lamboy sont sur le petit Escault. De sorte que comme son Altesse à tous les Ennemis sur les bras, elle prie Vostre Altesse & Messieurs les Estats Generaux de se mettre en Campagne & entreprendre quelque chose de Considerable dans une Conjoncture si importante, esperant cette preuve de leur sincerité, & de leur affection. Son Altesse Royale s'est extremement estonné de ce qu'il est public en toute l'armée Ennemie, qu'il doit attaquer Bruges avec Vostre Altesse: estants bien informés qu'a l'Escluse on leve des gens de guerre, & qu'il y a des pontons jettés, pour faire, faire passage sur le Canal, en cas que les ponts soyent rompus, ce qui estonne son Altesse Royale, est de voir que le secret n'est pas observé en un affaire de tant d'importance, & de la que les Ennemis peuvent tirer un si notable avantage, en des faisant quelques unes de nos troupes detachées: dont ladite Altesse Royale a voulu donner advys a Vostre Altesse pour y apporter, s'il se peut, quelque remede; fait à Breda le 4. de Juillet 1646. signé, Remond.

SYn Koninghlijke Hoogheyt, de propositie van uw Hoogheyt, en die van mijn Heeren de Gedeputeerden gesien hebbende, heeft besloten aen hem de bystant van drie duysent Paerden, en van drie duysent mannen te voet te lenden, op voorwaerde dat uw Hoogheyt, en mijn Heeren de Staten aen hem een geschrift geven, door 't welck zy verlekere en beloven dat d'oeffeningh van de Catholijcke Religie vry sal blijven in de plaets, die aengetast sal worden, gelijk in de Stadt van Maeltricht toegetaen wiert, en geijck mijn Heeren de Staten Generael, en uw Hoogheyt daer in bewillight hebben in dese tijt, om eenige insichten, die, gelijk sijn Koninghlijke Hoogheyt geloofft, niet gerechtiger konnen sijn, dan de gebeden van de Koningin en van hem; niet konnende in Conscience de troepen van sijn Majesteyt sich by anderen conjungeren, om d'oeffeningh van de Catholijcke Religie te verdelgen. Daer sijn Hoogheyt noch byvoeght dat d'obligatie daer toe geheel en volkomen is van wegen de Heeren Staten, door het Tractaet van 't Jaer 1635. daer geleght is dat men in de plaetsen, onder de deeligh van mijn geseyde Heeren de Staten staende, d'oeffeningh van de Catholijcke Religie vry sal laten. In geval dat uw Hoogheyt en mijn Heeren de Staten accorderen hier boven voor de Religie verdragen is, soo heeft sijn Koninghlijke Hoogheyt my bevolen aen uw Hoogheyt te verlekere dat hy preciselijck op de vaert van Brugge, in de dagh en plaets, daer uw Hoogheyt gestelt, de beoefde drie duysent Paerden, en de drie duysent man-

nen te voet, sal doen houden. Maer in cas van weygeringh van dit Artijckel der Religie verklaert hy dat hy de geseyde troepen niet kan leenen. Sijn Koninghlijke Hoogheyt heeft oock aen my bevolen uw Hoogheyt te verlekere dat hy het dessein van mijn Heeren de Staten, en de voornemens van uw Hoogheyt sal faciliteren, en helpen bevorderen door een machtige diversie, 'tzy naer de Schelde, of naer de Zeekant, daer de Marck-graef van Cariacene, met ses duysent mannen getrocken is. Lamboy en de Marck-graef van Leede zyn oock ontrent Doornick en Rijffel, met ses duysent mannen. De Hartogh van Lotteringh en Lamboy zyn op de kleyne Schelde: In voegen dat, dewijl sijn Hoogheyt al de Vyanden op sijn hals heeft, hy mijn Heeren de Staten Generael, en uw Hoogheyt bid sich te Velt te begeven, en in soo important een conjuncture yets considerabel by der hant te nemen, verhopende dit bewys van hun oprechtigheyt en genegentheyt. Syn Koninghlijke Hoogheyt is boven mate verbaest van dat in 't geheele Heyr der Vyanden ruchtbaer is dat hy met uw Hoogheyt Brugge aentasten sal; wel informceert zynde dat men te Sluys Krijghsvolck werft, en dat men bruggen mee sal voieren, om over de vaert te geraken, ingeval de bruggen daer af gebroocken zyn. 't Geen, 't welck sijn Koninghlijke Hoogheyt verwondert, is te sien dat in een saeck van soo groot belangh het secreet niet behorelijck bewaert wordt, van 't welck onse Vyanden soo aenmerckelijck een voordeel konnen trecken, verstaende eenige van onse troepen, die van d'anderen afgescheyden zyn. Daer af sijn geseyde Koninghlijke Hoogheyt heeft willen advys geven, om, indien het mogelijk is, eenige remedie daer tegen te doen. Gedaen te Breda, de vierde van Julius 1646.

Was getekent

Remond.

Da eenige deliberatie is daer op geresolveert als volgt.

SON Altesse & les Deputez de Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des pays Bas promettent au Roy Tres chrestien & à la Reyne Regente sa Mere, que la Ville d'Anvers venant à tomber entre leurs mains, ils y lairront l'Exercice de la Religion Catholique, Apostolique, & Romaine, libre & publique. Fait à Breda ce 11 Juillet 1646. signé F. H. de Nassauw, Diderick van Linden, Willem van Lintelo, Bouchorff, Rujsch, A. Bicker, F. Herberts, G. van Vosbergen, Jean de Reede, I. d'Andree, J. van Yffelmuyden, G. van Santen. Accordé avec l'originale estoit signé

Huygens.

SYn Hoogheyt, en de Gedeputeerden van de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden beloven aen de Christelijckste Koningh, en aen de Regente Koningin sijn Moeder, dat, indien de Stadt Antwerpen in hun handen komt te vallen, zy daer d'oeffeningh van de Catholijcke, Apostolische en Roomsche Religie vry en publijck sullen laten. Gedaen te Breda, dese 11 van Julius, 1646. Getekent F. H. van Nassauw, Diderick van Linden, Willem van Lintelo, Bouchorff, Rujsch, A. Bicker, F. Herberts, G. van Vosbergen, Jan van Reede, I. van Andrea, I. van Yffelmuyden, G. van Santen. Accordeert met het originael.

Was geteckent

Huygens.

Edoch onder beneficie ende limitatie van dit secreet artijckel.

POur explication de ce qui a esté convenu ce jourd'huy entre Monsieur de la Tuillierie Ambassadeur extraordinaire du Roy Tres-chrestien, aupres de Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies des pays

gays Bas & Monsieur d'Estrades Envoyé par sa Majesté d'une, & Monsieur le Prince d'Orange assisté des députés de Messieurs les Etats susdits d'autre part, sur ce qu'est de l'Exercice libre & publique de la Religion Catholique, Apostolique & Romaine dans la Ville d'Anvers, il a este dit, déclaré & accordé par ce present article secret, que les Eglises qui pour cet effet seront laissées ausdits Catholiques dans ladite Ville d'Anvers, seront jusques au nombre de quatre, & icelles propres & suffisantes pour ledit exercice. Fait à Breda ce 11. de Juillet 1646. signé.

Tot verklaringh van 't geen, dat dese dagh verdragen istusschen mijn Heer de la Tuillerie, Extraordinaer Ambassadeur van de Christelijckste Coningh by mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, en mijn Heer d'Estrades, door syn Majesteit gesonden, van d'een zyde, en mijn Heer de Prince van Orange, geadjuceert van de Gedeputeerden der boven-geleyde Heeren Staten van d'andere zyde, op 't geen, dat de vrye en openbare oeffeningh van de Catholische Apostolische en Roomse Religie in de Stadt Antwerpen aengaet, is geseght, verklaert, en veracordeert door dit tegenwoordigh *secret Artijckel*, dat de Kercken, die tot dese effect in de Stadt Antwerpen aen de geleyde Catholijcken gelaten sullen worden *vier* in 't getal sullen zyn, en die bequaem en sufficient tot de geleyde oeffeningh. Gedaen te Breda, dese 11 Julijus, 1646.

Was onderteecken by den Heer Prince ende Gedeputeerde als het voorgaende. Sulcx naemaels ter kennis van die van Hollandt oock van Zeelandt gekomen zijnde, is qualijck opgenomen, eendeels om de forme (want het was een soorte van Tractaet: 't welck sonder last niet konde geschieden) anderdeels om de materie; namelijk de Religie. Daerom die van Zeelandt het hebben gedefaveert.

Dus lang / al sebert enige tweecken hadde d'Infanterie gelegen te scherp voor Doort: Maer terstont nae 't sloypen van 't opgemelde Tractaet / kreegh ordre om te haeren na Vlaenderen: geijck oock de Cavallerie toogh op Bergen-op Zoom ende albaet wett gheembazueert: om te landen te Philippine. Apt Hultgingen vier Compagnien paerden ende gelijcke heel die voers om te halen tot Lovendig in het Frans seours van drie duysent paerden / ende drie duysent te voet. Syn Hoogheyt self toogh den 16 van Bergen na 't Zas. Den 25 ende 26 was met het Leger tot Steecken; daer na tot Loqueren: alwaer het een goede wyle gelegen ende endelijck Teemische, een Casteel hoben Antwerpen aen de Schelde leggende / ingenomen ende terstont weder verlaten heeft; soo dat het deffin om Antwerpen te belegeren geheelijck verduwen: tot groote misnoegen van de Fransche: welcker troepen of seours van 6000. man in 't Landt van Waes bedreven groote moettwille.

Ondertusschen was niet alleen te Munster / maer oock in den Page tusschen die van Vranckryck ende desen Staet geduprige khaechte ende dispute over het sluyten of teyckenen, vel quali, van de seventigh artuculen van Crebes; als oock over 't verklaren hoe wydt desen Staet vast was aen de Fransche Interellen: Ende die van Gelderlandt specialijck wilden datmen al noch behoopte t'insistieren op de consolidatie van 't overquartier. Maer wat naerder devoiren die van desen Staet deden: soo verklaerden de Spaensche / dat hebbende eens vast ghestelt het derde artuyckel, dat yeder soude houden wat hy hadde (volgens 't sevende artuyckel van de instructie) sy ghesint waren niet eenigh Casteel of Huys meer over te gheven als wat bedongen ende geadjuceert was. De saecken alsoo staende / so syn den 23 Julij alhier gekomen de Heeren van Meynertswijck, de Knuyt ende van Nederhorst (de Heer van Mathenes alreede hier zijnde) doende rapport ende sulcx daer na in gheschijft overlevertende als volghet:

Tot boldoeninge van u Ho. Mog. Resolutie op Ons rapport den 25 Julij 1646. ghenomen. Soo gaen hier nevens de poincten ende artuculen die wy vertcoulwen

achtervolgende Onse Instructie tot contentement van u Ho. Mog. met de Plenipotentiarissen van Spagnien provisionelijck beraemt ende geadjuceert te hebben / gelijck die voorigsteren by u Ho. Mog. gelesen ende te gens de voornoemde instructie geconfereert zyn.

En alsoo upt de lecture en Onse mondelinge geremonstreerde bevonden is / dat eenighe poincten van delibetatie daer upt komen te resulteren, op de welck u Ho. Mog. naerder ordere en resolutie tot continuatie der voornoemde onderhandeling met de Spaensche Plenipotentiarissen wert gherequireert; soo hebben wy de selve ten sine voors. hier articulatum voorgestelt.

I.

Voor eerst, alsoo op het derde artuyckel raeckende de Meyerie van s'Hertogenbosch, nae alle mogelijcke devoiren niet anders hebben kunnen obtineren, als dat de Souverainiteyt aen den Staet absoluteelijck ghedefereert, edoch het geestelijcke ghereferveert is, om een temperament tot weder-zijts contentement ghevonden te worden, daer toe wy niet ghelast zijnde; soo worden u Ho. Mog. verlocht, Ons op 't selve temperament sulcx te lassen, als de selve ten dienste van den Staet oorbuerlijck en dienstigh sullen houden.

II.

En alsoo ghelijcke redenen militeren ten regarde van 't Marquizaet van Bergen-op-Zoom, Baronnie van Breda, en Landt van Cuyck verlocht Ons mede op 't selve temperament in de voornoemde plaetsen te lassen.

III.

Ende dewyl de poincten raeckende de saecken van Oost-ende-West-India uyt de Instructie ghelicht zyn, soo sullen u Ho. Mog. oock believen daer op te resolveren, en ordre te gheven om met de Ambassadeurs van Spagnien verhandelt te worden.

IV.

Ende alsoo d'Ambassadeurs van Vranckrijck Ons genoughsaem klaeghsuwe hadden verhaelt dat sy geduyrende Onse Negociatie by de Spaensche Ambassadeurs noch selfs door de Mediateurs, tot de onderhandeling van haer Interesse niet en waren aengemaent noch yetwes voorgebracht daer door haer Negociatie konde avanceren, en mits dien verlocht hebben Onse onderhandeling met Spagnien wilden differeren tot dat sy volgens onderling Tractaet, tot ghelijcke trappen met Ons souden zyn gheavanceert, het welck by Ons tot noch toe achtervolght zijnde, soo sullen u Ho. Mog. Ons believen te gelassen hoe in toekomende Ons dien-aengaende sullen hebben te gedragen.

V.

Achtervolgende u Ho. Mog. ordre, hebben wy met d'Ambassadeurs van Vranckrijck op 't negende poinct getracht in conferentie te komen, om dien-aengaende tot wederzijts verscekertheyt een goede resolutie te formen. Dan alsoo de voornoemde Heeren Ambassadeurs verklaerden noch onsecker te zyn, hoe haer Negociatie met Spagnien uytvallen soude, en adenant van die voorgenomen hadden het negende poinct te dirigeren: soo verlochten sy Heeren Ambassadeurs dat wy daer mede eenigen tijdt wilden patienteren. Eyntlijck voor Ons vertreck daer op nochmaels serieuseelijck aengemaent zijnde, hebben gheseyt haer stucken te sullen naessien, om haer so veel moghelijck diesaengaende te esslargeren, daer op door Ons subyt vertreck niet en is gevolght.

VI.

U Ho. Mog. ghelieven mede te resolveren hoe men sich sal gedragen ontrent de saecken raeckende de Hanse Steden en securiteyt van de Commerciën inde Oostzee, daer van en 't gene daer van dependeert voor desen by Missive aen u Ho. Mog. is openingh gedaen.

VII.

De Heer Erts-bisschop van Camerick, een van de Spaensche Plenipotentiarissen heeft aen Ons doen ghelangen de neffens-gaende memorie, daer op u Ho. Mog. mede verlocht worden te resolveren.

VIII.

Wort mede ghestelt in bedencken van u Ho. Mog. om

te vinden eenich temperament ten opfichte van den Rang ende Eertytulen te geven aen de Afgefantten van de Churfurften, also wy meynen den dienst van 't Landt daer aen te zijn ghelegen. Ende was onderteekent, *Bartholt van Gent, Johan van Mathenesse, I. de Kruyt, G. van Reede*, wert gelezen den 27 Julij.

De artyculen die sy obergaben waren sebhentigh / met dese tytel: Artyculen provisionelijck verdragen tusschen den Ambassadeur Extraordinaris ende Plenipotentiarijen van den Koninck van Spagnien ter eenre, ende d' Ambassadeur Extraordinaris ende Plenipotentiarijen vande Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ter andere zijde, omme geinteresseert te worden in het tractaet, 't welck ghemaect sal worden tot Munster. Dese artyculen waren genouchsaem van woort tot woort / immers in substantie conform den eersten epsej ende propositione / so die by de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet ghedaen was den 17 May 1646. hier te voort gestelt: Alleen dat het 51 Articul / als genomen gecompromitteert in het 50. daer in uptgelaten: soo dat het in plaats van 71 warden 70 artyculen. Het leste artycul was de clause salutair / dat dit alleen was sonder praedjudicie ende expresselijck voor behoudende te mogen by-voegen ende verdragen 't geen boven de voorgaende articulen noodigh ende dienstigh soude bevonden werden. Daer op volghden: Aldus gedaen ende ten wederzijden onderteekent in Munster den (hier was den dagh in blanco) was onderteekent: El Conde Penneranda, Fr. Joseph Ertsbischop van Camerick, A. Brun.

Dusdanige 70. Artyculen by de ghemelde Spaensche onderteekent waren aen de Heeren Staetsche overgelevert: desgelijck by de Heeren van Meynerswijk, van Heemstede ende de Kruyt gheteekent / klaegghden ende sepden de Fransche dat wederom daer tegen was gelegen aen de Spaensche. Doch eensdeels om het formulier van 't Hoofst (spreekende dat het niet was een tractaet, maer een provisionele over-eenkominge, om in een tractaet te werden gheintereert) anderdeels om de clause salutair van te mogen by of afdoen, soo hadden de klachten vande Heeren Fransche te min fundamenteel.

Ik hebbe van seer goeder handt dat de Heeren Fransche en de Spaensche van begin aen dat die van desen Staet tot Munster quamen / geheel diverse / ja contrarie coursen namen. De Heeren Fransche / hoewel expresse last hebbende / om de Staetsche te tracteren gelijck die van Venetien / aengaende d'eerste visite / hant ende rang; niet te min hebben daer op noch altijd gechicanert: in 't begin wilden van de naerder ordje niet weten. Daer na presenteerden wel den Heer van Meynerswijk wel te willen laten voort ingaen: maer dat sy Heeren Franschen terstondt daer op wilden volgen. Daer na presenteerden oock den Heer van Mathenesse te willen laten voortgaen / maer dat sy daer na / of ten minste pesse melle wilden volgen. 't Welck alleen by die van desen Staet plat afgeslagen zijnde / soo hebben de Heeren Fransche wel haer gheaccommodeert / eboch met eenighe onwille ende afkeerichheid. Ter contrarie soo hebben de Spaensche sonder eenighe heritatie / sonder eenighe swarichheid te maecten alles wat de Staetsche inde ceremonien souden hebben konnen wenschen / aen haer gedefereert / ende alle imaginable uptelijcke teekenen van civilliteit / vrientschap ende goede wille getoont.

Dese grootshheid hadden de Heeren d'Avaux ende Servient alreede in den Hage en passant beginnen te tonen; ende (met of sonder last) daer deur begost quaden dienst te doen aen haer Koninck: Ende secker tot Munster van den begin aen heeft de gemelde diversiteit van compoementen den Fransche ende Spaensche nesses die van desen Staet ghecauseert diverse effecten / dissidentie op de Fransche / ende confidentie op de Spaensche: maer de Heeren Fransche syn geabuseert gheweest deur eenige die haer wips maecten ende deden gheloven / dat desen Staet noyt de courage soude dorben hebben / om apart (als immers Franckrijck niet soude willen ghesamentlijck) te sluyten.

De Heeren Fransche Ministers hebben haer soo lang

so meer t'onbiede gestelt ende getoont oher 't gene voorsz. waer van rechte beschapenheit te sien is uptboegende Memoire:

LE Resident de France, ayant eu advis de Munster par lettre du 19 de ce mois, Qu'il auroit esté signé reciproquement par aucuns des Messieurs les Plenipotentiaires de cet Estat, & ceux d'Espagne un escrit contenant les points & articles de la Tresve, dont ils ont convenu entre eux, sans y faire mention aucune de l'obligation ou est cet Estat de ne rien faire, que conjointement avec la France, & sans en avoir donné communication à Messieurs les Plenipotentiaires de France, Ce que ceux de deça ont remis de faire apres qu'ils en auroient rendu compte à Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies du pays Bas, & ledit Resident ayant (seu qu'avant) hier cela fut fait en l'assemblée de leurs Seigneuries, il a creu estre de son devoir de leur représenter, qu'il n'auroit jamais pensé, qu'un tel escrit eust peu se passer en cette forme, puis que c'est un espede de *Traité réel*, ou les parties ont signé & non une piece de communication telle qu'on fait d'ordinaire pour venir à des simples ajustemens, & d'autant que c'est une action, qui va directement contre l'obligation des *Traités* faits entre la France & Messieurs les Estats, de la bonne foy, desquels dans l'observation sincere d'iceux, la Reyne Regente ne voudroit jamais douter, veu la creance parfaite, qu'elle a de leur sincerité; prudence, gratitude, & generosité.

Il supplie leurs Seigneuries de luy vouloir déclarer par escrit, si cette signature s'est faite de leur ordre, adveu, & consentement, ou non; afin, que sa Majesté en estant informée, elle ne soit point surpris par les rapports; qui pourroient luy estre faits sans connoissance du veritable fondement d'un tel procedé, remettant à leurs prudences, de considerer, en cas que cela se soit passé à leur dessein, ce qu'elles auront à faire pour la satisfaction de sa Majesté.

Il les supplie en outre de ne point prendre de conclusion sur ledit escrit & rapport, ny sur les points d'elclaircissement demandez par leurs Plenipotentiaires, que premierement la Reyne Regente ou Messieurs les Ministres, qui sont à Munster, n'ayent, en conformités des *Traitez*, en communication de ce qui s'est passé, d'autant, que ce seroit valider & confirmer une action tres-contrarie à la bonne correspondance qui doit estre observée entre la France & cet Estat dans le cours de cette Negociation, & de plus tres-prejudiciable aux Interests communs, en ce que les Espagnols ont en suite de cet *Escrit*, remply leurs peuples d'une Croyance toute certaine de la Conclusion de la *Tresve* particuliere avec cet Estat, ce qui leur fait plus liberalement faire des efforts de bourse, & les retient des resolutions que le desespoir leur auroit fait prendre, utiles aux uns & aux autres, comme encore il se voye que depuis que les Plenipotentiaires de l'Espagne ont conceu une vaine esperance de pouvoir tant gagner dans cet Estat, que de le diviser & separer d'avec la France, ils se sont retenus de toute Negociation sincere avec ceux de sa Majesté, n'ayant fait que des propositions vagues ou si fort au dessous de la raison, qu'il a suffisamment paru de leur mauvaise intention; Car quoy qu'on veuille dire, que leur Negociation soit autant ou plus avancée avec la France, qu'avec cet Estat, cela ne se trouvera jamais; n'ayans point encore jusque à present fait de Propositions réelles qui fussent aucunement tolerables, & il est certain que rien ne releve leur courage, que cet espoir de division, dans lequel ils sont entretenus, joints à cela, je ne scay qu'elles raisons d'incidents & revolutions, auxquels ils ne deuroient plus attendre, apres y avoir esté trompés depuis l'avenement du Roy à la Couronne, & l'heureuse Regence de la Reyne sa Mere, secondée d'un tres-sage & tres-prudent Conseil, outre ce qui se voit de toutes parts dans la force & conquitte des armes de leur Majestés: tellement que, quoy qui peut arriver de l'artifice de nos Ennemis. Il y a lieu d'esperer & de croire, Dieu aydant, que quand la France demeureroit seule aux mains avec eux, elle auroit plus de charges à porter, Mais n'en seroit pas ruynée pour cela. Fait à la Haye le 27 jour de Juillet 1646. signé *Brasser.*

DE Resident van Vranckrijck, van Munsteradvys gehadt hebbende door een Brief van den 19 van dese Maendt, dat'er reciproquelyck geteeckent was, door eenighen van mijn Heeren de Volmachtighden van desen Staet, en de geenen van Spanjen, een geschrift vervattende de punten ende Artijckelen van de Treves, daer af zy onder hen verdraghen zyn, *sonder daer in eenighe mentie te maecken van d'obligatie, daer in desen Staet is, van niets te doen, dan conjunctelyck met Vranckrijck,* en sonder communicatie daer af te geven aen mijn Heeren de Volmachtighden van Vranckrijck. Welck de geenen van dese zyde uytgefelt hebben tot dat zy daer af reeckeningh gegeven souden hebben aen mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden: en de gesejde Resident, verstaen hebbende dat dit eergifteren in de Vergaderingh van haere Ho. Mog. gedaen wierdt, heeft geloof dat het zyn devoir en plicht was aen hen te vertoonen.

Dat hy noyt gedacht sou hebben dat men soodanigh een geschrift in dese forme sou hebben konnen passeren, dewijl't een specie van een *reële en dadelijcke handelingh* is, daer de pertyen geteeckent hebben, en niet een stuk van soodanige communicatie, gelijk men gewoone-lyck maeckt, om tot simple adjustementen en vereffeningen te komen, en dewijl't een actie is, die directelyck gaet tegen d'obligatien, die tusschen Vranckrijck en mijn Heeren de Staten ghemaeckt zyn, van welckers goede trouw, in de sincere observatie daer af, de Regente Koningin nimmer sou willen twijffelen, uyt oorsaeck van het volkome vertrouwen, 't welck zy van hun oprechtigheyt, voorsichtigheyt, danckbaerheyt en edelmoedigheyt heeft.

Hy bidt hun Ho. Mog. hem te willen schriftelyck verklaren of dese teekeningh met hun order, believen en toestemmingh is geschiet, of niet; op dat haer Majesteit, daer af geïnformeert zijnde, niet verstrickt en overvallen wort door de rapporten, die aen haer gedaen konnen worden sonder kennis van't ware fundament van soodanigh een handel, stellende aen hun voorsichtigheyt en voorforgh, t'overweghen, ingeval dit buyten hun weeten geschiet, wat zy te doen sullen hebben tot satisfactie van hare Majesteit.

Hy bidt hen oock geen besluyt te nemen op 't gesejde geschrift, en rapport, noch op schriften van verklaringh, door hun volmachtighden verfocht, voor dat eerstelijck de Regente Koningin, of mijn Heeren, haer bedienaers, die tot Munster zyn, in conformiteyt der Tractaten, communicatie gehad hebben van 't geen, gebeurt is, om dat het sou zyn confirmieren en bekrachtigen een actie en handelingh, die strydigh is tegen de goede correspondentie, die geobserveert behoort te worden tusschen Vranckrijck en desen Staet in de cours van dese handelingh, en daer by heel nadeeligh voor de gemeene interesten, namelijk hier in, dat de Spanjaerden, in gevolgh van dit geschrift, *hun volcken vervult hebben met een secker geloof van 't besluyt van de particuliere Treves met desen Staet,* 't welck hen mildelijcker pogingen van de beurs doet doen, en hen van de resolutien af houdt, die de wanhoop hen had doen nemen, en die nut voor beyde waren. Gelyck men oock siet dat, sedert de Volmachtighden van Spanjen een ydele hoop ontfangen hebben van soo veel op dese Staet te konnen winnen, dat sy die konnen verdeelen, en van Vranckrijck afscheyden, sy sich van alle oprechte handel met de Volmachtighden van sijn Majesteit afgehouden hebben, niets anders gedaen hebbende dan ydele propositien, of soo verre buyten reden, dat hun quade intentie genoegh gebleecken is. Want schoon men seggen wil dat hun handelingh soo veel of meer gevordert is met Vranckrijck, dan met dese Staet, soo sal nochtans nimmer sulcx waer bevonden worden; dewijl zy tot noch toe geen re-elle en dadelijcke propositien gedaen hebben, die eenighints verdragelijck zyn: en 't is secker dat niets hun gmoet verheft, dan dese hoop van verdeelingh, in de welke zy gehouden worden. Voeght hier by ick weet niet welke *Visioenen van invallen en revolutien,* op de welcken zy niet meer behoorden te hoopen, na dat sy daer in bedrogen sijn geweest sedert de komst des Konings tot de Kroon, en de geluckige Regente en be-

stieringh van de Koningin sijn Moeder, en een seer wijse en voorsichtige Raedt gesecondeert, behalven 't geen, 't welck men van alle zyden siet in de kracht en 't beleyt der wapenen van hun Majesteiten in voegen dat, het ga soo 't wil met de list onser vyanden, men middel om te hoopen en te gelooven heeft, dat schoon Vranckrijck alleen handt-gemeen met hen bleef, zy wel meer lasten sou hebben te dragen, maer nochtans, met Godts hulp, daer om niet verdelght worden.

Gedaen in den Hage, desen 27. dagh van Julius 1646.

Geteeckent.

BRASSET.

Ende noch nader uyt de Proposie van den Koningh. Franschen Ambassadeur sedert weder gekomen van Breda / van den 8 Augustus.

MESSIEURS,

SUivant ce que Vos Seigneuries me tesmoignerent hier de desirer par escrit la proposition, que je fis de bouche à leur Assemblée, la voicy en substance, & ce que j'ay pu retenir des mots dont je me suis servy.

Que les divers bruits qui couroient tant icy qu'à l'armée, de ce qui se passe dans la negociation de la paix generale, m'obligeoient estant sur le point de retourner en France; d'avoir recours à vous, pour sçavoir ce que j'aurois à respondre au Roy mon Maître, & à la Reyne Regente sa Mere, quand leur Majesté me demanderont Compte de l'Etat auquel sera demeuré leur Service en ce pays; & particulièrement sur ce qui se publie d'une *Trefve concludé* entre le Roy d'Espagne & ces Provinces, & signée par trois de Messieurs Vos Ambassadeurs, qui sont à Munster. Le vous en demanday l'esclaircissement, Messieurs, pour ce que ce procedé me semble si estrange, & si contraire aux Traittés, qui sont entre la France & vous; & à la sincerité avec laquelle Vos Seigneuries ont tousjours observé leur parole, qu'encore bien que j'entende qu'un certain qui est dans les affaires, n'ait point hésité de dire en presence de plusieurs, que l'on pouvoit tromper la France. Il ne me peut entrer dans l'ame que tant de personnes sages & qualifiées, qui composent cette grande & puissante Republique, approuvent un tel discours, & moins veüillent le mettre en pratique. Le vous declareray neantmoins, Messieurs, que j'estois un homme, qui ne pouvois Juger des choses que par les apparences, & par les actions. Que j'osois bien dire estre en quelques uns tout à fait contraires, à ce que nous aurions sujet d'attendre de Ministre dependans d'un Etat joint au nostre dès sa naissance, & qui en avoit receu de si grandes & de si réiterés marques d'affection: Que je vous estimois, Messieurs, si justes que quand je vous aurois exposé ce qui me mettoit en subçon: Vous avoüeriez vous mesmes, que je n'estois point possédé d'une terreur panique, mais d'une crainte legitime, & qui pouvoit tomber sous le sens des hommes mesmes les plus constants; Le vous dis, Messieurs, que vous n'ignorés par les Traittés qui avoient esté faits entre le Roy & Vous, lesquels estoient en si grand nombre, qu'il seroit ennuyeux de les repetter, Que je m'arrestois seulement à ceux de *trente-cinq* & de *quarante-quatre*. Le premier desquels nous seroit de regle pour la guerre, & le second, pour nous diriger dans la negociation de la paix: Que Vos Seigneuries sçavoient bien que ce Traitté nous preservoit de marcher d'un pas égal dans ladite Negociation, de ne la point avancer l'un plus que l'autre, & de faire à nos Ennemis communs toutes les declarations, qui seroient desirées par l'un ou l'autre de nous, & de nous entre-ayder. Que bien loin d'observer ce point, Messieurs Vos Ambassadeurs ou pour le moins, quelques uns deux, non seulement avoient poussé leur negociation plus avant, que la nostre, que je pouvois dire avec verité n'estre pas commencée. Mais avoient arresté & signé avec les Ambassadeurs d'Espagne septante & un article, qui regloient tous les differens, que cet Etat à avec les Espagnols, *sans faire mention de nous*, ny avoir égard aux Instances, que Messieurs les Plenipotentia-

res

res de France leur avoient faittes de ne pas passer outre & contre la parole, qu'ils leur avoient donnée de ne les pas signer ainsi au lieu de nous entre-ayder les uns les autres suivant qu'il est porté par ledit Traitté de *quarante quatre*. Mesdits Sieurs vos Ambassadeurs empeschoient par leurs precipitation, que nostre Traitté ne s'avancast; Et J'osay dire, Messieurs, que s'ils avoient vescu avec nous en plus de confiance, & tesmoigné plus de fermé envers nos Ennemis communs; Il y a long-temps, que Vous & nous serions d'accord; P'adjoustay que nous recevions par leur procedé un si notable prejudice, que quand quelqu'un seroit à tasche de nous malfaire, il ne pourroit travailler plus utilement.

En continuant les causes de mon soubçon, je representay à Vos Seigneuries qu'il me paroistoit fort estrange, que les Espagnols, qui estoient vos Ennemis irreconciliables, & avec lesquels vous faisiez depuis quatre vingts-ans la guerre, parussent plus informés de vos intentions, que nous, qui estions vos *Veritables & esprouvés amis*. Qu'il ne vous estoit point inconnu, Messieurs, que lesdits Espagnols n'eussent publié dès le commencement de cette année d'estre assurez, que Vos armes, n'agiroient point, quelque diligence que les François pussent apporter auprès de Vous, & que le malheur vouloit, ou la mauvaise rencontre qu'ils se trouvoient prophetes, puis qu'après avoir retardé jusques au 20 de May la Ratification du Traitté de Campagne fait en Avril, que vous donnés douze cents mil livres, Jusques au 20 de Juin, est laissé inutile cinq ou six jours, faute de pourvoir aux choses necessaires, un secours de trois mil Chevaux, & de trois mille hommes de pied, qui suivant vos Instances Vous avoit esté amené jusques sur le Canal de Bruges par son Altesse Royale. Oncle du Roy mon Maistre, & Monseigneur le Duc d'Anguien premier Prince du sang, maintenant pour accomplir ces prophetes, & donner liberté à toutes les Forces d'Espagne de nous retomber une autre fois sur les bras, Messieurs Vos Deputez, qui sont à l'Armée estoient allés vers Monsieur le Marechal de Grammont, qui commande ce secours, luy denoncer qu'il estoit impossible de rien entreprendre, & partant qu'il songeast à la retraitte, & leur demandast les choses qui luy seroient necessaires pour la Favoriser: si cela, Messieurs, est capable de donner jalousie, à qui n'a pas le don de lire dans le Cœur des hommes: & si de ces formes d'agir nos Ennemis communs ne prennent pas vigueur à nostre prejudice & au vostre, je le soubmis, Messieurs à vostre jugement. Je vous laissay aussi à juger si ce n'estoit pas tacitement confirmer ce traitté ou articles, signez, que l'on nous veut faire passer pour des papiers volants; Je vous demanday donc, Messieurs, au nom du Roy mon Maistre, qu'il vous pleust me declarer nettement quel estoit l'Esprit de l'Etat, que j'entendois de plusieurs estre esloigné de toutes ces conventions particulieres, si ledit Traitté ou articles signez l'estoient de son aveu & reprenant ce que vous aurez veu dans le memoire, qui vous a esté présenté par Monsieur *Brasset*, Resident icy de la part du Roy, si vostre Intention n'estoit pas de demeurer fermes dans l'observation des Traitez, afin que selon Vos responces le Roy mon Maistre se pust reigler; P'ajoustay qu'esperant de de vos prudences, que vous ne voudriez pas changer des Ennemis reconciliez ou pour mieux dire forces par l'aprehension de tout perdre; à faire le semblant de l'estre contre d'anciens amis qui vous avoient toujours donné des assistances; j'attendois de Vos Seigneuries qu'elles Ordonneroient serieusement à ceux, ausquels elles avoient commis à Munster le soin d'une negociation si importante, de vivre avec Messieurs les Ministres, qui y sont de la part du Roy, de sorte, qu'ils eussent sujet à l'avenir de cesser leurs justes plaintes de tant & si notables prejudices, que les affaires du Roy avoient recievies faute de bon Concert des Vostres avec eux; j'aurois rebattu, Messieurs, d'avantage ce point, si je n'avois bien sçeu que Vos Seigneuries sont plainement informées de ce que je pourrois dire de plus. Voilà, Messieurs, surquoy je vous demanday responce par escrit, & s'il vous plaist promptement, afin d'avoir matiere estant en France d'exercer la passion que j'ay pour Vostre service, Entre-

tenant autant qu'en moy sera, la bonne Correspondence qui a toujours esté entre la France & cet Estat.

Je vous fis aussi instance, Messieurs d'envoyer Vostre Flotte sur la coste, suivant l'obligation en laquelle, vous estes de la faire par nostre Traitté de Campagne; afin de Favoriser les desseins de son Altesse Royale Monseigneur le Duc d'Orleans, qui est avec son Armée du costé de la Mer, qui se trouve libre pour tous ceux, qui se voudroient de ce costé opposer à nous, n'y ayant un seul Navire des vostres.

Je vous representay aussi, Messieurs & demanday de faire cesser par Vostre autorité les poursuites, qui se font par quelques Maistres de Navires, dans l'Admirauté d'Amsterdam contre les cautions, qui ont esté données ausdits Maistres pour seureté de leur paiement du fret de quelque Navires qu'ils devoient equipper pour le Service de son Altesse Royale, dont l'effect a esté empesché par l'Etat, sans en avoir pû jusques icy appren-dre la raison, puis qu'il semble que ce soit une chose libre, & que cette grace n'ait pas esté deniée à la Suede, au Dannemarc, ny à la Republique de Venise; Estimant, Messieurs, que Vos Seigneuries trouveront juste, puis que l'Etat nous oste le moyen de nous servir desdits Navires; que ce mesme Estat nous garentisse des poursuites que lesdits Maistres font contre nous.

Fait à la Haye le *huitiesme* jour d'Aoust 1646.

Signé

De la Tuillerie.

MYN HEEREN,

Volgende't geen uw Ho. Mog. my gister betuyghden van de propositie, die ick mondelijck tot hun Vergaderingh dee, schriftelijck te begeeren, soe sie haer hier in substantie, en 't geen, 't welck ick van de woorden, die ick gebruyckte, heb konnen onthouden.

Dat de verscheide geruchten, die liepen, soo hier, als in 't Heyr, van 't geen in de handelingh van de generale Vrede gebeurt, my verplichten, op punt zynde van weer in Vranckrijk te keeren, toevlucht tot uw te nemen, om te weten wat ick t'antwoorden zou hebben aen de Koningh mijn Meester, en aen de Regente Koningin, sijn Moeder, als hun Majesteyten my rekeningh van den Staet souden eyschen, in de welke hun dienst in dit landt gelaten sal zijn, en besonderlijk van 't geen, dat ruchtbaer gemaect wordt *van een beslooten Treves* tusschen de Koningh van Spanjen en dese Landtschappen, en geteckent door drie van mijn Heeren, U Ambassadeurs, die tot Munster zijn. Ick vraagde U naer de verklaringh daer af, mijn Heeren, om dat dese handelingh my soo vreem dacht, en soo srydigh met de Tractaten, die tusschen Vranckrijk en U zijn, en tegen d'oprechtigheyt, met dewelcke U Ho. Mog. altijd hun woordt geobserveert hebben, dat, schoon ick hoor seggen, dat *secker man, die in d'offaren is, niet geschroomt heeft in tegenwoordigheyt van veel te seggen, dat men Vranckrijk kon bedriegen*, niet in mijn gemoet kan indringhen dat soo veel wijse en gequalificeerde Personen, die dese groote en machtige Republijck maecten, soodanigh een reden sullen approberen, en noch min willen te werck stellen. Ick sal uw nochtans verklaren, mijn Heeren, dat ick een man was, die niet van de dingen kon oordeelen, dan naer de schijn, en naer de wercken: dat ick wel durfde seggen dat ick in eenige dingen heel srydigh was in 't geen, dat wy oorfaeck hadden van Ministers te verwachten, die van een Staet dependeren, die van haer geboorte aen d'onse gevoeght is, en die daer af soo groote en veelvoudige teekenen van affectie ontfanghen heeft: dat ick uw, mijn Heeren, soo gerechtigh achte, dat, schoon ick uw al verdoonde 't geen my in twijffel stelde, ghy selven bekennen zoud dat ick niet van een ydele schrick beseten was, maer van een wettighe vrees, en die oock de geest der verstandighsten selven innemen kan. Ick seyde Uw, mijn Heeren, dat ghy niet onkundigh en waerd in de Tractaten, die tusschen de

Ko-

Koning en u gemaect waren, dewelcke in soo groot getal waren, dat het verdrietig soude zijn hen te repeteren, dat ick my alleenlijk hielt aen de Tractaten van *vijf en dertig en vier en veertigh*. 't eerste van de welcke ons diende tot een regel voor den Oorlogh, ende het tweede om ons te dirigeren in de Negotie en Handeling van de Vrede, dat u Ho. Mog. wel wisten dat dit Tractaet ons voorschreef met een gelijcke pas in de gesejde Handelingh te treden, haer niet meer d'een dan d'ander te vorderen, en aen onse gemeene vyanden te doen al de declaratien, die door d'een of door d'ander van ons begeert souden worden, en malkanderen te helpen, dat verre van dit punt t'observeren mijn Heeren, u Ambassadeurs, of ten minsten eenigen van hen, niet alleenlijk hun Handeling verder hadden gedreven dan d'onse, die ick warelijk mach seggen niet begonnen zijn, maer met d'Ambassadeurs van Spangien gearreiteert en ghetekent hadden 71. Articulen, die al de differenten regelden, die dese Staet met de Spangiaerden heeft, *sonder mentie van ons* te maken, noch acht te hebben op d'Instantien, die mijn Heeren de Voltmachtigden aen hen hadden gedaen van niet voort te gaen, en tegen de belofte, die sy aen hen ghedaen, hadden gegeven, van hen niet te tekenen; in voegen, dat in plaets van malkander te helpen, volgens 't Verdrag van *vier en veertig*. mijn gesejde Heeren, u Ambassadeurs, door hun verhaefingh en veyling de voortgangh van onse Handelingh verhinderden: en ick durfde seggen, mijn Heeren, dat indien sy met ons in meer confidentie gheleest, en meer bestandigheyt tegen onse gemeene vyanden betoont hadden, ghy en wy al over lange verdragen souden zijn. Ick voegde hier by, dat wy door hun Handelingh soo merckelijck een prejuditie en nadeel ontvingen, dat schoon yemant dienst dede met ons quaet te doen, hy ons niet meer sou konnen plagen. Ick d'oorfaecken van mijn vermoeden continueerende, vertoonde aen u Ho. Mog. dat my seer vreemt schein dat de Spangiaerden, die u onversoenelijcke Vyanden waren, en tegen welcke ghy 80. Jaren lang d'Oorlogh had gevoert, bleken meer gelaformeert te zijn van u intentie, dan wy, die u *ware en beproefde waren*; dat het mijn Heeren, aen u niet onbekent was dat de gesejde Spangiaerden zedert het begin van dit laer verkondigh hadden dat sy versekert waren dat u wapenen niet souden werken, hoe groote naerfichtigheyt de Franschen by u souden doen: en dat het ongeluck, of de quade ontmoeting wilde dat sy Propheten bevonden wierden, dewijl, na datmen ghetardeert had tot den 20. van Mey de Ratificatie van de Handelingh van d'optocht, in April gemaect, dat u *twelf hondert duysent* ponden geeft, tot de 20. van Junius: dat by gebreck van voorsorge in de nootfaeckelijckedingen, vijf of ses daghen onnut gelaten is een secours van *drie duysent* Puerden, en *drie duysent* Mannen te Voet, die volgens u instantien, aen u gebracht waren tot aen de Vaert van Brugge door sijn Koninckl. Hoogheyt, Oom van de Koning mijn Meester, en mijn Heer de Hiertogh van *Anguin*. eerste Prince van den Bloede. Maer om dese Prophecien te vervullen, en aen alle de Heyr-krachten van Spangien vryheydt te geven van ons weer op den hals te komen, soo zijn mijn Heeren, u Gedeputeerden, die in 't Heyr zijn, naer mijn Heer de Marechal van *Grammont* gegaen, die over dit secours commandeert, om hem aen te seggen dat het onmogelijck was yets aen te vangen, en dieshalven dat hy op sijn vertreck soude dencken, en naer 't geen vragen, 't welck hem nootfaekelijck soude sijn om sijn vertreck te favoriseren. Of dit mijn Heeren, machtig is om jalouzy en ergwaen in de geen t'ontsteken, die de gaef van in de harten der menschen te lesen, en of van dese forme van handelen onse gheemeene vyanden geen vigeur en kracht nemen, tot ons en u nadeel, stel ick mijn Heeren, aen u oordeel. Ick liet oock aen u t'oorden of het oock niet was met stilswygen bevestighen dit Tractaet, of dese geteekende Artijckelen, die men ons voor vliegende Geschriften wil doen deur gaen. Ick verfocht dan aen u mijn Heeren, in de naem van u Koningh mijn meester, dat het u geliefde my oprechtelijck te verklaren hoedanig de geest van Staet was, die gelijck ick van veel verstant, vreemt was van alle dese particuliere convenien en verdragingen, of 't gesejde Tractaet, of de geteekende Artijckelen by u bekend waren, en herhalende 't geen ghy gesien hebt in de memorie, die u gepresenteert

is door mijn Heer *Brasset*, hier Resident van des Konings wegen, of u intentie was in de Tractaten bestendig te blijven, op dat de Koning mijn meester sijn naer u antwoorden sou mogen regeleren. Ick voegde hier by dat ick van u voorsichtigheyt verhoopte dat ghy niet soud willen verwisselen verloende, of eer overweldigde vyanden, door de vrees van alles te verliezen, met schijn te maken van sulcx tegen oude vrienden te zijn, die altijt affsentie aen u hadden gegeven: dat ick van u Ho. Mog. verwachtte dat sy ernstelijck aen de genen souden ordonneren, aen de welcke sy de sorg van soo gewichtig een Handelingh te Munster hadden bevolen, met mijn Heeren de Ministers, die daer van wegen de Koning zijn, soodanig te leven, dat sy voortaan stoffe souden hebben om af te laten van hun gerechte klachten van soo veel en soo merckelijcke prejuditien en nadeelen, die de saken des Konings ontfangen hadden by gebrek van goede over-een-koming der uwen met hen. Ick zou mijn Heeren, voortgevaren hebben, indien ick niet wel geweten hadt dat uwe Ho. Mog. volkomenlijck geïnformeert zijn van 't gheen, dat ick u meer sou konnen seggen. Daer fiet ghy, mijn Heeren, waerom ick schriftelijck en soo 't u belieft, vaerdiglijck antwoordt eyschte, om in Vranckrijck zijnde, de passie, die ick tot u dienst heb t'oeffenen, onderhoudende, soo veel in my sal zijn, de goede correspondentie, die altijt tusschen Vranckrijck ende desen Staet heeft geweest.

Ick verfocht oock ernstelijck van u, mijn Heeren, dat ghy u Vloot op de Kust soud senden, volgens d'Obligatie daer in ghy zijt, door het Tractaet van onse optocht, om sulcx te doen, om te favoriseren de deffeynen van sijn Koninckl. Hoogheyt, de Hertogh van Orleans, die met sijn Heyr op de Zee-kust is, dewelcke vry en leeg bevonden wort voor al de genen, die sijn aen dese zyde teghen ons willen stellen, dewijl daer niet een eenigh Schip van d'uwen is. Ick vertoonde oock aen u, mijn Heeren, en verfocht te doen ophouden door u autoriteyt de poursuiten en vervolgh, 't welck gedaen wordt door eenighe meesters van Schepen in d'Admiraliteyt van Amsterdam, tegen de cautien, die gegeven hebben geweest aen de gesejde meesters, tot verlekeringh der betaling van de huyr van enige Schepen, die sy toerusten souden ten dienst van sijn Koninckl. Hoogheyt, daer af d'uytwercking belet heeft geweest door de Staet, sonder de reden daer af tot hier toe te konnen hebben verstaen, dewijl het schijnt dat dit een vrye saeck is, en dat dese gunst niet heeft gheweygert geweest aen *Sueden*. *Denemercken*, noch aen de Republijck van *Venetien*, achtende mijn Heeren, dat uwe Ho. Mog. gherechtigh sullen vinden, dat dewijl de Staet ons de middel beneemt, om ons van de Schepen te dienen, deselve Staet ons beschut van 't vervolgh, 't welck de gesejde meesters tegen ons doen. Gedaen in den Hoghe d'achtste dag van August. 1646. Getekent de *la Tuillerie*.

Om waer op t'antwoorden/ en aen Vranckrijck contentement te geven / soo zijn de Heeren hier in 't Landt sijnne Plenipotentiarsen verfocht om abwijss. Dat van de Heer van Meynerfwijck, van Mathenes, ende Knuyt was als volght:

HOOG MOGENDE HEEREN.

T'Ot voldoeninge van u Ho. Mog. Resolutie van den 27. Iuly lefleden ghenomen op seeckere Remonstrantie by de Heer *Brasset*, Resident van den Koninck van Vranckrijck aen u Ho. Mog. gepresenteert, rakende 't geene tusschen d'Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarsen van Spangien ende u Hoog Mogende Plenipotentiarsen tot Munster ghepasseert is, sullen u Hoog Mogende tot Resolutie van de eerste klachte aldaer voorgestelt, ghelieven te erinneren 't gene tot openinge van de ghelegentheydt der provisionele stucks-wyse gheteyckende, ende nu noch te adjusteren Articulen na de waerheydt gherapporteert is, waer uyt evidentelijck blijkt, dat de voorschreve provisionele geadjusteerde Articulen geensints hebben de forme van eenigh reel Tractaet; maer alleenlijk een Onderhandelingh van eenighe Artikelen, om daer na neffens andere, in het te maecten Tractaet te worden geïnserceert.

By welke Articulen niet wel mochte gevoeght worden, hoe verre u Hoogh Mogende Onderhandelingh met Spangien aen Vranckrijk waren verobligeert, oock onnodigh, vermits sulcx in alle provifionele Onderhandelingen fuccessivelijck tegens de Spaensche Plenipotentiarijen, soo mondelick als schriftelijck voorbehouden is, ende daer op in de noch te adjusteren Articulen by u Hoog Mogende sal dienen gheleth, ende alsoo de voornoemde u Hoog Mogende Plenipotentiarijen ghelast zijn te handelen uyt eyghen hoofde van desen Staet, ende niet by entremise van Mediateurs. Ghelijck tusschen Vranckrijk en Spangien, totghetuigenis van hare Negotiatie werdt ghehandelt: Soo ist, dat u Hoog Mogende Plenipotentiarijen, tot verseeckertheydt van haer genegotieerde met de Plenipotentiarijen van Spangien verdraghen zijn, alles schriftelijck te verhandelen, ende wederzijds te teekenen, ghelijck u Hoog Mog. by toeghefonden Acten van den 5. May leest-leden is bekent gemaect, ende dienvolgende in conformiteyt van het Tractaet van den eersten Marty 1644. ende d'Instrucie by u Hoog Mog. ghesaengaende aen ons ghegeven, alle't ghene t'zedert met de Plenipotentiarijen van Spangien genegotieert is, schriftelijck vervat ten wederzijden geteekent, ende successivelijck aen de Plenipotentiarijen van Vranckrijk gecommuniceert. Hebben oock met de selve by onderlinghe concert versproocken, dat soo wanneer 't voornoemde gebefoigneerde aen u Hoog Mogende soude gherapporteert zijn, alsdan Cope van de voorschreve Articulen aen de voornoemde Plenipotentiarijen van Vranckrijk ghegeven soude worden, ghelijck voor ons vertreck van Munster daer toe ordre ghestelt, ende by ons voorschreve rapport aen u Hoog Mogende is verclaert; daer mede 'tverfoeck van de voorschreve Remonstrantie is voldaan; welcken voedt van befoigne soo als voorschreve achtervolght zijnde, konnen wy niet bevinden met wat reden van klachte, ende op wat fundament de voorschreve proceduyren gereprocheert veel min u Hoog Mogende verfocht konnen worden, daer op gheen conclusie te nemen, nochte op de Pointen van deliberatie uyt het voornoemde rapport resulterende eenige Resolutie te formeren. Lectum 14. Augusty, 1646.

Dat van den Heer van Nederhorst was:

HOOG MOGENDE HEEREN.

Tot voldoeninghe van u Hoog Mog. Resolutie van den 27. Julij, ende van den 8. ende 11. Augusty, op de klachten inde Propositie van de Heer Ambassadeur de la Thuillerie ende Remonstrantie van de Heer Resident Brasset vervat, daer inne bestaende dat by eenige van u Hoog Mogende Plenipotentiarijen teghens de Tractaten met de Croon Vranckrijk ghemaect, ende de beloften daer op ghevolght, leecker Geschrift by formeel ofte forme van Tractaet tot Munster soude zijn gheteeckent: Verfoeckende u Hoog Mogende Verklaringhe of de voorz teekeninghe door ordre ende adveu van u Hoog Mog. is gheschied of niet; of u Hoog Mog. wilden blijven by de observantie van de Tractaten tusschen Vranckrijk ende u Hoog Mog. gemaect, soo ja; dat u Hoog Mog. gheliefden te ordonneren dat u Hoog Mog. Plenipotentiarijen tot Munster, met de Heeren Plenipotentiarijen van Vranckrijk in toekomstende soo mochten leyen, dat alle rechtvaerdige oorfaecken van klachten mochten komen te cesser.

Sullen u Hoog Mog. gelieven te verstaen, dat waer is, dat d'Articulen by voorgaende geschriften met de Plenipotentiarijen van den Koningh van Spangien gheraemt ende geadjusteert in een Geschrift naderhandt vervat zijn geweest in capite houdende, *Articles Conveniens entre les Ambassadeurs & Plenipotentiaires d'Espagne & les Ambassadeurs & Plenipotentiaires des Estats Generaux*, by de Spaensche ende drie van u Hoog. Mog. Plenipotentiarijen onderteekent.

Dan alsoo eenige van u Hoog Mog. swarigheyt maecten 'tvoorschreve Geschrift te teyckenen. Soo is het voorz Gheschrift als niet gedaen, ende ongeteyckent gehouden, ende onder u Hoog Mog. Plenipotentiarijen

gebleven, sonder aen de Spaensche overgegeven te zijn. Sulcks de selve als nu gheen formeel Contract gheuoemt kan worden, als zijnde caduc en sonder effect gebleven, waer mede de klachten over het voorschreve geteyckende ende sonder effect gheblevene Tractaet, ende de Beloften die ghedaen mochten zijn van stillestant, eenighsints soudon konnen werden versacht ende beantwoordt.

Blyvende ter dispositie van u Hoog Mog. wat volghende de Resolutien van de respectie Provincien u Hoog Mog. inde verder Handelinghe op de Pointen van consideratie overgegeven, ghelieven te resolveren, hoe u Hoog Mog. Plenipotentiarijen haer inde correspondentie mette Heeren Ambassadeurs van Vranckrijk tot wachneminghe van de vordere klachten, sullen hebben te dragen, ende wat u Hoog Mog. nopende d'opervatie van 't Tractaet aen den Heer Ambassadeur de la Thuillerie sullen gelieven t'antwoorden.

Al eer te koomen tot de antwozdt op de ghemelde klachten te geven; soo dient ghesien het advijs ende verstandt der Heeren van Hollandt op het geadjusteerte tot Munster geteekent/ of op het papier ghebracht/ welck advijs lude als volghet:

Nadien de Superioriteyt in het temporeel by het eerste Artijckel aen desen Staet werdt toegesien/ ende dat by rapport werdt gesept het spiritueel van den Paus te dependeren/ ende aen den selven/ ende niet aen den Koningh van Spangien te staen/ werdt goet gebonden hoor den Staet te accepteren de voorz Superioriteyt in het temporeel.

Ende wat aengaet het spiritueel te stipuleren/ dat de Koningh van Spangien sich niet en sal hebben bes te bemoeven/ maer den Staet met den Paus van koomen dienthalven sal laten ghetweden; en ten eynde de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet ten volken mogen wesen geïnstrueert van de rebenen ende motieven/ waeromme de universele Superioriteyt over de Meepre van den Bosch aen den Staet behoort te volgen/ dat aen de selve coppelijck ter handt sullen werden ghedaen de substantieelste stucken/ soo Instructien/ Verbaalen/ als andere/ inde Conferentie van Elbozgh/ by de Commissarijen van haer Hoogh Mog. hoor desen ghebruycht/ om onder beneficie van dien t'gunt voorschreven is by de Spaensche Plenipotentiarijen in volle Re den te moghen sustineren ende oock te wege brenghen/ daer toe men verstaet alle mogelijcke debvoeren gedaen te moeten worden.

Doch inghevalle dat huften hermoeden/ t'gunt voorschreven is/ niet te weghe en soude koomen werden ghebracht/ werdt verstaen/ dat de Handelinghe niet en sal werden afgebrachten ofte merckelijck ghetardert/ alsoo het voorschreve werck in menighvuldige disputen heeft bestaen/ ende na veele Conferentien niet met allen en is gebozderd/ maer dat hoor meer-gemelte Plenipotentiarijen een bysonder Acte/ op het hooghste te creteren sal worden gedepescheert (blyvende de Instructie onterandert) houdende de voorschreve Acte in effecte dat meer-genoemde Plenipotentiarijen sullen hermoegen eenigh bequaem Temperament op het voorschreve Subject met malkanderen uyt te binden. Tot welcken eynde aen deselve Coppelijck sullen worden gecommuniceert de expedienten van Interim/ die ten eynde van meer-ghemelte Conferentie tot Elbozgh op het papier zijn ghebracht/ met dien verstande nochtans/ dat hoor het Temperament ofte Expedienten op het voorschreve subject uyt te wercken/ soo weynigh toetende het spiritueel oft Ecclesiastijc inde voorschreve Meepre sal werden overgegeven/ als eenighsints doenlijck sal wesen/ dat han tijdt tot tijdt/ aen de Regeringhe pertinente advertentie sal werden ghegeven/ wat op 't voorschreve werck is voorszallende/ en in wat Pointen het selve is staende/ ten eynde om daer in soodanige voorszeninge te mogen werden ghedaen/ en van nieuws Resolutien ghevoomen/ als ten dienst van den Lande sal behouden worden te verespichen.

Werdt verstaen dat de voorz twee Artijcken/ inde Instructie van de Heeren Plenipotentiarijen sullen werden

den herstelt in voegen gelijk de selve zijn leggende/ mits het voorschreue derthiende Artijckel esclairende/ niet de by voeginge van de Oost-Indische Compagnie/ beneffens de West-Indische/ het welck vitio scriptoris, oft andersints schijnt geomitteert te zijn/ in voeghen dat de clause dicterende dat onder het Tractaet sullen wesen begrepen alle Potentaten, Natien ende Volckeren die met de West-Indische Compagnie in Alliantie staen, sal geeytendeert worden/ die met de Oost-Indische ende West-Indische Compagnien in Alliantie staen, met gelycke by-voeginge inde volghende Clausulen van het voorschreue derthiende Artijckel/ daer sulchs behoort.

Werdt in alle manieren goet ghebonden/ dat de Plenipotentiarisen van desen Staet in 't beloydt van de gelycke Handelinghe tot Munster/ sullen gaen met goede Correspondentie/ en pari passu, met de Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van de Kroone van Franckryck/ volgens het Tractaet van den Jare 1644. hier in 's Szabenhage gemaccht.

Wpders/ aengaende de Interessen van wel gemelde Kroone/ datter merckelijcke ende treffelijcke redenen ende argumenten zijn vooz den Staet/ om van wege den selven te sustineren ongehouden te wesen de Interessen/ verder als de selve gebonden worden te zijn begrepen in het district van de Nederlanden/ maer datmen dien onbarmindert de voorschreue redenen/ ende motiven/ vooz alsnoch/ niet stij en sal hebben te staen/ of de selve haer aen te bzingen/ maer dat meer-gemelde Consideratien upt de voorschreue Tractaten ghenomen/ beneffens andere redenen van Staet sullen dienen te werden gebuycht/ om Franckryck te disponeren tot matige ende redelijcke postulatiën/ ende dat onder de selve redenen mede sal worden by gebracht/ daer ende alsoo het behoort/ het argument ghenomen bande onghelgheghepde van de Finantien van den Staet/ uptgeput dooz den langhduyrtigen ende scherpen Oorloghe/ ende dat sulchs mondelinghe in generale termen kennelijck sal worden ghemaect aen den Heer Ambassadeur de la Thuillerie, teghenwoordelijck staende op sijn verreck na Franckryck/ dat van ghelijcken sulchs sal worden ghebaen aen de Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van Franckryck teghenwoordelijck tot Munster weseude.

Wat daer en boven de Heer van Oosterwijck, Ordinaris Ambassadeur van haer Ho. Mog. sal worden aengescreuen het voorsz argument/ genomen upt de schaersheyt van meer-gemelde Finantien/ te ghebuycken daer ende so 't behoort.

Werdt verstaen dat de Plenipotentiarisen sullen blyben insiteren om het effect van 't Concepte 9. Artijckel, te mogen obtineren/ gebuycken ten selven eynde alle benedelijcke reden ende motiven/ met dien verstande/ dat het voorsz stuck sal worden verhandelt op sijn selven/ ende niet vermengt met het werck van de Interessen/ booren geroert.

Wat de Heeren Plenipotentiarisen op het serieuste sal werden aenbevolen van tijdt tot tijdt/ scherp regardt te nemen/ waer sich de Handelinghe tusschen Franckryck ende Spangien sal henen keeren of inclineren/ het sy dan tot een Vrede/ ofte wel tot een Stillstande van Wapenen/ ende dat van sulchs van tijdt tot tijdt pertinente advertentie sal werden ghegeven aen de Negeringe.

Alsoo de tijdt/ hoe lange de Crebes sal hebben te dueren/ by de Instructie van de Plenipotentiarisen niet en werdt uptgebuycht. Is goet gebonden/ dat den selven tijdt om merckelijcke redenen daer toe dienende sal worden ghenomen op dertigh Jaeren/ ofte daer omtrent.

Alsoo by het beerthiende Artijckel van 't ghebefoigeneerde der Heeren Plenipotentiarisen secker Clausele werdt gebonden/ die niet en is gheselt of begrepen in het vijf-en twintighste Artijckel der selber Instructie/ werdt goet ghebonden/ dat tot nader explicatie van bepde sal werden gheselt de volgende clausele/ Dat de Koningh van Spangien sal ghehouden wesen soo veel te stellen op de Haven van Vlaenderen, als hoogh-gedachte Koningh ende Heeren Staaten beyde sullen stellen op de Riviere de Schelde, ende andere Zee-gaten, en

dat de Clausulen 't gunt voorschreuen is/ contractierende/ of niet ghenogch uptdruckende/ sullen worden geropeert.

Ende den 20. Augusty verclaerden sy haer noch nader:

Wat haer Ed. Groot Mog. seer aengenaem souden zijn getweest/ ingevalle dat haer Ho. Mog. inde hadden konnen goet vinden/ dat de Heeren der selver Gheedeputeerden/ die het te arresteren bewuste antwoort aen den Heer de la Thuillerie sullen over leveren/ daer neffens hadden moghen openingh ende verklaringsh doen/ van de sobereyht ende schaertheyt van de Financien van de Generaliteyt, die de Heeren Gheedeputeerden van de andere respectie Provincien in dese Vergaderingh comparerende soo wel als hun van Hollandt bekent is. Ende dat de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van Franckryck gelast mochten werden de postulata van die Kroon te verminderen of te verminderen of modificeren. Ten anderen dat de Heer van Oosterwijck, haer Ho. Mog. Ordinaris Ambassadeur in Franckryck gelast hadde moghen werden diergelijck Verklaringsh ende openingh te doen aen die gene die tegenwoordigh de hooghste Negeringh van dat Rijck bekleeden. Maer alsoo hare Ho. Mog. het ene noch het ander niet en hebben konnen goet vinden/ soo versoeken de meer-gemelde Heeren Gheedeputeerden van weghen de Provincie van Hollandt in haer Hoog Mog. Vergaderingh/ dat de andere vijf aentweseude Provincien niemant upt den haren willen af-senden niet de Coppe van het Provinciael adhs van de selve Provincie van Hollandt den 18. deses ingedient op de Pointen van Consideratien/ resulterende upt het schriftelijck rapport upt de Heeren Meynerwijck, Mathenes, de Knuyt, Nederhorst, hier van haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen/ om daer op ten langhsten tegen den eerste September haer Provinciale adhsen alhier oock in te bzingen/ ende voorts aen de Heeren hunner respectie Provincien by die ghelegenthepde communiceren/ dat sy Heeren Gheedeputeerde van Hollandt/ aen hare Hoog Mog. hebben moeten bekent maecten (hoewel niet/ ende tot haer groot leetwesen) dat de selve Provincie van Hollandt/ onmachtigh is het werck van den Oorlogh langer te konnen by wesen, bermits de sobere ghelegentheyt, en de gantsche onvermogenheyt van humane Provinciale Finantien; als werdende den selven Oorlogh/ vooz soo veel hun aengaet/ gantsch ende r'eenemact gheassisteert ende ghegheben met Penningen die sy van tijdt tot tijdt op swaren Interest, ende daer toe noch groote kosten moeten negotieren.

Daer op gedeclibereert zijnde/ hebben eenige Provincien aengenaemen niemant upt den haren met het voornoemde Provinciael adhs aen de Heeren Principaelt af te senden/ oock de voorsz. Communicatie/ by de Heeren van Hollandt versoecht/ te doen/ ende eenighe Provincien hebben verklaert sulcx te sullen doen/ by schryvens.

Eyndelijck is gefozmeert/ vast gheselt/ ende dooz den Gziffier aen den Ambassadeur de la Thuillerie den 22. Augusti overgelevert dit Antwoort:

Sur la Proposition du Seigneur de la Thuillerie, Ambassadeur Extraordinaire de Roy Tres-Chrestien, faite en l'Assemblée des Seigneurs les Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas le septiesme de ce mois, ensemble sur le memorial du Seigneur Brasset, Resident de sa Majesté livre auxdits Seigneurs Estats le 27. de Juillet dernier, touchant certain escrit signé à Munstre, les Seigneurs Plenipotentiaires y mettrionnez declarent & soustennent, qu'il n'est autre, qu'un recueil de tout ce, qui s'est passé en substance à Munstre aux affaires des Pays Bas, entre les Seigneurs Plenipotentiaires d'Espagne & ceux de l'Etat des Provinces Unies, pour estre en temps & lieu inseré dans un Traitté, que se doit faire à Munstre. & en outre pour informer tant mieux & plus nettement leurs superieureux en quel terme la negociation pour un repos y seroit avancée, mais point du tout pour s'en servir d'un Traitté réel ou final, & quant à la parole donné par

touts les Seigneurs Plenipotenciaires & Ambassadeurs Extraordinaires de l'Etat des Provinces Unies aux Seigneurs Ministres du Roy Tres- Chrestien à Munster, de ne pas passer outre. quelques uns d'iceux nous en ont fait rapport, que ladite parole n'a pas pu prendre autre reflexion, que sur les affaires ulterieurs & à mettre en avant à l'advenir, mais point sur ceux, qui estoient desia concertez & adjustez, dont les Ministres du Roy à Munster en avoyent eu successivement communication.

Touchant l'esprit de l'Etat des Provinces Unies sur les uns & les autres, desquels les Seigneurs Ministres du Roy desirent estre esclairs; Les Seigneurs les Estats Generaux les assurent, que leur intention a esté tousjours, & en est encore de demeurer fermes dans l'observation des Traitez. Que le Roy & lesdits Seigneurs Estats agiront de concert & avec la fermeté necessaire dans la negociation d'un repos, qui se doit faire à Munster, conjointement & d'un commun consentement, & que l'on ne pourra conclurre aucun Traité; que conjointement & d'un commun consentement, & en outre tout en conformité de Traité du premier de Mars 1644. ce que lesdits Seigneurs Estats Generaux ordonneront à leurs Plenipotenciaires d'observer punctuellement.

Sur l'envoy de la Flotte vers la coste de Flandre en conformité du Traité de Campagne; Les Seigneurs Estats Generaux declarent, qu'un grand nombre des Navires de Guerre sous le Commandement & conduite du L. Admiral Trompa garny en la saison plusieurs semaines de suite ladite coste, mais ayant appris, que les Ennemis n'avoient pas force navale de consideration dans leurs ports, & que quelques petites Fregattes, s'estans servis de l'obscurité de la nuit avoyent fait voile en mer, ce qu'il est fort mal-aisé de leur empêcher, joint, que l'Armée du Roy s'estant esloignée de la coste, agissant dans le cœur du Pays Ennemy, sans qu'on nous ait informé du dessein de son Altesse Royale sur Mardijk; Le L. Admiral a jugé à propos d'aller croiser la mer pour attrapper lesdites Fregattes Ennemies, & cependant luy & la plus part des autres Navires de son Commandement ont esté obligés en necessités, faute de Vivre, retourner en ce Pays pour estre ravitaillés & radoubez, renvoyant neantmoins une partie de ses Navires vers la coste, qui en estoient encore pourvus, & afin que ce ravitaillage puisse estre tant plus tost avancé, les Estats Generaux ont envoyé des Commissaires du Corps de leur Assemblée, pour en presser ceux des Colleges de l'Admirauté & autres Officiers à qu'il appartient, de sorte que nous esperons, que dans peu de jours de L. Admiral sera sur la coste avec un grand nombre de Navires de Guerre, pour seconder l'intention de son Royalle.

Sur la demande de faire cesser les poursuites qui se font par quelques Maistres de Navires, qu'ils devoient équiper pour le service de son Altesse Royale, dont l'effect pourroit estre empêché par l'Etat des Provinces Unies, les Seigneurs des Estats Generaux declarent, que de la part de son Altesse Royale n'a jamais esté demandé licence d'équiper en ce Pays des Navires pour faire la guerre, de sorte que l'Etat des Provinces Unies de bon droit & d'une juste ignorance du dessein a defendu par considerations legitimes & raisonnables l'équipage & sortie desdits Navires, sans que l'Etat des Provinces Unies puisse estre inquieté du guarand des poursuites, que lesdits Maistres font: Requerant lesdits Seigneurs des Estats Generaux le Seigneur Ambassadeur qu'il luy plaïse son retour en France informer & assurer le Roy son Maistre & la Reyne Regente sa Mere & sinceres intentions de l'Etat des Provinces Unies. Fait en l'Assemblée des Estats Generaux, à la Haye le 21. d'Aoust 1646.

Op de Proposie van de Heer de la Thuillerie, Extraordinaer Ambassadeur van de Christelijckste Koningh, gedaen in de Vergaderingh van de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden de sevende van dese Maent, en oock op het memoriael van de Heer Brassier, Resident van sijn Majesteyt, aen de geseyde Heere Staten geleverd op den seven en twintighste Julius lefleden, aengaende seecker gheschrift, te Munster geteckent, verklaren en sustineren de Heeren Volmachtighden, daer gementioneert, dat het niet anders is, dan

een recueil en Vergaderingh van al't geen, t welck in substantie te Munster gebeurt is in de saecken der Nederlanden, tuschen de Heeren Plenipotenciaires van Spangien, en de Heeren van de Staet der Vereenighde Nederlanden, om in tijdt en plaets geinfereert en ingewooght te worden in een Tractaet, datmen te Munster maecten sal. en daer by om hun Superieurs en meesters te beter en volkomentlijcker t'informereren hoe verre de Handelingh tot een rust daer ghevordert is, maer gantchelijck niet om dat voor een reël en finaël Tractaet te ghebruycken, wat de belofte aengaet, door al de Heeren Volmachtighden, en Extraordinaer Ambassadeurs van de Staet der Vereenighde Nederlanden aen de Heeren Ministers en Bedienaers van de Christelijckste Koningh te Munster gegeven, van niet vorder te gaen, eenighe van hen hebben daer af rapport aen ons gedaen, dat de geseyde belofte geen andere reflexie heeft kunnen nemen, dan op d'ulterieurs en vordere saken, diemen voortaan ter baen sal brengen, maer niet op de genen die alrede bedisputeert en vereifent waren, van de welke de Ministers des Koninghs successivelijck communicatie hadden gehad.

Wat aengaet de geest van de Staet der Vereenigde Nederlanden, op d'eenen en d'anderen, van de welke de Heeren Ministers des Konings begeren verklaert te zijn; de Heeren Staten Generael vercleren hen dat hun intentie altijt heeft geweest, en noch is, vast en bestandigh te blijven in d'observatie der Tractaten: dat de Koning, en de geseyde Heeren Staten om strijt, en niet nootwendighe bestandigheyt sullen wercken in de Handelingh van een rust, die te Munster gemaect sal worden, ghesamentlijck, en met een gemeene bewilligingh, en datmen niet sal mogen eenig Tractaet sluyten, dan ghesamentlijck, en met een gemeene bewilliging, en dat meer is, in conformiteyt van d. Maert 1644. t welck de geseyde Heeren Staten aen Volmachtighden sullen bevelen punctuelijck t'onderhouden.

Op t'enden van de Vloot naer de Vlaemsche Cust in conformiteyt van t' Tractaet van d'Optoght, de Heeren Staten Generael verklaren dat om groot getal van Oorlog Schepen, onder t' commandement en beleyt van de Luytenant Admiral Tromp, ter gestelde tijdt veel weecken achtervolgens de geseyde Cust heeft bewaert, maer dat de Luytenant Admiral, verstaende dat de Vyanden gheen Scheeps-macht van consideratie in hun Havens hadden, en dat eenige kleyne Fregatten, de duysterheyt van de nacht tot hun voordeel nemende, in Zee gelopen waren, t welck hen swarelijck is te beletten, & daer by dat des Konings Heyr, van de Cust afgeweken, in t' hart van des vyants Lant besig was, sonder datmen ons van t'dessein van sijn Konincklijcke Hoogheyt op Mardijk geïnformeeert heeft, dien t'ijgh heeft geoordeelt in Zee te kruysen, om de geseyde Fregatten der Vyanden t'attrapperen: onder tusschen wiert hy, en t' meeste deel der andere Schepen, onder sijn gebiet staende, door gebreck van lijf-tocht verplicht en gedrukt weer in t' Lant te keeren, om weer geactualieert en versorghd te worden, sendende nochtans een deel sijnere Schepen, die van lijf-tocht noch wel versorghd waren, naer de Cust, en op dat dese weer versorging van lijf-tocht t'eerder gevordert sou worden, hebben de Staten Generael uyt het Lichaem van hun Vergaderingh Commissarissen gesonden, om daer toe te pressen de gene van de Collegien van d'Admiraliteyt, en andere Officieren, dien dit Ampt toekomt. In voegen dat wy verhoppen dat de Luytenant Admiral binnen weynig dagen, met een groot getal van Oorlog Schepen op de Cust sal zijn, om d'intentie van sijn Konincklijcke Hoogheyt te seconderen.

Op t' verfoeck van t' vervolgh te doen ophouden, dat door eenige meesters der Schepen gedaen wort, welke Schepen sy ten dienst van sijn Koninckl. Hoogheyt souden toerusten, daer af d'uytwerkingh door de Staet der Vereenigde Nederlanden soude belet zijn: verklaren de Heeren Staten Generael dat van wt ghen sijn Konincklijcke Hoogheyt noyt verlof versocht is, Schepen in dit Lant toe te rusten, om d'Oorlog te voeren, in voegen dat de Staet der Vereenighde Nederlanden met goet recht, en met een gherechtighe onkunde van t'voornemen door wettighe ende redelijcke consideratien, de toerustingh en t'vertreck der gheseyde Schepen verboden heeft, sonder dat den Staet der Vereenighde Neder-

Nederlanden tot voorstande van 't vervolgh, 't welck de geseide Meesters doen, ghemoeyt kan worden; verfoeckende de geseide Heeren Staten Generael aen de Heer Ambassadeur, dat het hem belieft in sijn weerkeeringh in Vranckrijck, de Koningh sijn Meester, en de Regente Koningin, des selfs Moeder, t'informereren en verfekeren van de goede ende oprechte intentien van de Staet der Vereenighde Nederlanden.

Gedaen in de Vergadering der Staten Generael, in den Haghe, den een en twintighsten van Augustus seftien hondert ses en veertigh.

Dus langhe heeft de gheheele Handelinghe ghesloopen op een Treves, maer hier na hebben haer de saccken ende Gemoderen alsoo toegedragen / datmen heeft booz best ghevonden de selve te veranderen in een Vrede, daer van de occasie ende verhael is als volgt:

DE Heeren Fransche hebben den 31. Augusti, ende vervolgens overgegeven eenighe Geschriften tot voldoeninghe van 't gheene men aengaende het dick gemelde negende Artijckel van de Ligue garantie hadde meermaels gheklaeght: eensdeels aenwysende de ongefundeertheit van dat Artijckel, anderdeels oock inhoudende eenighe voorragen ende expedienten, tot voldoeninge van dat Artijckel.

Maer alsoo men sich daer in niet heeft weten te vinden, ende men vreesde noch veel meer andere verwyderingh daer in te fullen ontsaen, soo is gheen beter uytkomst noch expedient te vinden gheweest, als te handelen op ghelijcke voet als Vranckrijck, namentlijk, op een Vrede, in plaets van Treves. Deur welcke Handelingh van Vrede, t'eenmael soude komen te cessereren de dispuyte, raeckende het bewuste negende Artijckel: 't welck daerom oock aen Vranckrijck selfs moest aengenaeft zijn. Behalven dat het veel glorieuser voor den Staet soude zijn te hebben een *absoluyte renunciatie*, ende Verklaringh des Koninghs deur een Vrede als deur eene Treves: 't welck niet als interims wyse soude zijn, of geduydet worden, sulcks eerst in Hollandt op gheworpen wordende, is met eendrachtige stemmen geamplecteert: ende alsoo eenighe Ghecommitteerde na alle Provintien gereet stonden om over te brengen de geadjusteerde Artijckelen, ende by te wonen de Provinciale Vergaderingen, ende Deliberatien daer over te houden: soo werden de selve den 17. Septembris versocht om te willen aen-hooren de Propositie die de Heeren van Hollandt op dat stuck ter Vergaderingh fouden doen, ghelijck sy ghedaen hebben den achthiende, in deser maniere:

DE Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, naeder ghelet hebbende op de saecken in de regenwoordighe Handelingh vallende binnen de Stadt van Munster, ende dat die principelijcken zijn aengeselt om te mogen gheraecten tot een generale ruste ende Vrede van de geheele Christenheydt, ende in allen manieren behoerlijcken dienen ghevordert, om daer toe ophet spoedigste te mogen geraecken, voor desen goet ghevonden is, dat van weghen desen Staet met den Koningh van Spangien alleen over Treves van langhe jaeren soude werden geageert, door dien men gemeent heeft daer in minder difficulteyten te fullen reconterren, als wel indien men van finale Vrede soude mogen handelen, daer nu ter contrarie dagelijcks meer ende meer werd bevonden dat de Tractaten tot Munster voorzoo langhe vallen, ende naer de occurrentien aldaer dagelijcks voorkomende, gheschepen zijn langhsaem ten eynde te fullen kunnen werden ghebracht, ende de Handelinghe van den voorzoo Treves apparent is, immers soo langhe of langeren tijdt, als van de Vrede te fullen wegh nemen, dat mede uyt verscheydene Brieven onlangs van de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet tot Munster gheschreven, met de bylagen van dien klaerlijcken wert bevonden dat over de voorzoo Handelingh van Treves menighvuldighe consideratien zijn vallende, ende dat selver by de outste confidentste, ende machtighste Geallieerde van desen Staet, bedenckingen

worden opgenomen, dat Spangien sich zoude mogen laten voorstaen dat de Hoogheyt ende Souverainiteyt deser Vereenighde Nederlanden, deur Tractaet van Treves, niet ten vollen soude wesen verfekert, ende vast gheseldt, dat mede de Spangiaerden niet afkeerigh schynen te zijn van de Vrede, ende de Francoysen daer toe raeden, als wese de Vrede het gewenschte eynde van alle Oorlogen, ende te hoopen is, dat dese sware ende bloedige Oorlogen eenmael daer door wegh ghenomen, ende in het toekomende geheelijck fullen komen te cessereren, ende dat in gheval van besluyt van een Vrede de vastigheyt van de Souverainiteyt deser Landen tot allen tijde sal blyven, selver oock by den Vyandt, buyten alle cavillatie ende misduydinghe, ende daer deur de selve ende alle quaedwillighe benomen sal worden de occasie om onder pretext of pretensie van Overigheyt dese Landen te komen beoorlogen, dat voor alle onpartydighe, oock voor de Nakomelingen in tijden ende wijlen befaerlijcken soude Sijn te verantwoorden, als men ter expiratie van den Treves, ende sulcks by laps van tijdt weder in Oorloghe zouden moeten koomen, daer men in plaetse van dien, wel een goede ende verseeckerde Vrede soude hebben kunnen bekoomen, dat in cas van Vrede de dispuyt met de Kroon Vranckrijck ontsaen, noopende het bewuste neghende Artijckel, midsgaders de ondiensfighe ende niet aennemelijcke vermenginge met de zaecken van Cathaloignen, fullen komen te cessereren, presenterende Vranckrijck; noopende de verseeckertheit ende garantie in cas van Vrede, te doen volkomen contentement, ende satisfactie aen desen Staet. Zoo hebben haer Edele Groot Moghende naer iterative hier over gehoudene deliberatien niet anders kunnen oordeelen als dat de Vrede is ende wesen soude, het Christelijckste, promptste, seeckerste, ende eerlijckste middel, om eenmael uyt dese kostelijcke ende bloedighe Oorloghen te gheraecten, ende dat midsdien van weghen desen Staet in alle manieren behoort te werden ghetracht, om in dese teghenwoordighe ghesaltenisse, ende constitutie van tyden ende saken daer toe mooghen koomen, ghelijck oock voor desen, ende voor het aengacn van den leest ghe-expireerden Treves, van weghen desen Staet daer toe langhe ghetracht is gheweest, ende niet eer tot de Handelinghe van de voorschreve Treves ghetreden, voor ende al eer bevonden was, dat alle hoope van een goede Vrede quam te cessereren. Ende vertrouwen haer Ed. Groot Moghende dat geene suffsante redenen zijn by te brengen, waerom een tijdtlijcke stilstandt of Treves voor een vaste ende eeuwige Vrede zoude dienen geprefereert. Want dat daer teghens werdt voor gheworpen, dat te bevresen is, de Tractaten van Vrede langher tijdt zouden requireren, dat men oock door de Vrede zorgeloos zoude werden ghemaect, de Militie zoude komen te vervallen, ende de ghemeene middelen te vermindere: dat oock meer zeeckerheydt van onderhoudenis in de Tractaten van Treves, als van Vrede zoude zijn te vinden, ende ordinarie de Treves, als maer tydelijck zijnde, ende waer van den uytganck met patientie kan werden verwaght, beter zoude werden gheobserveert als de Vrede; daer over, ende op het eerste, van de objectien is hier vooren geseydt ende aangewesen, dat na alle apparentie teghenwoordigh de Vrede immers in zoo korren of korteren tijdt zoude kunnen werden ghetrossen, ende beslooten als den Treves. De ghepresupponeerde sorgeloosheyt in Cas van Vrede, noch het verval van de Militie sijn niet te vreesen, te fullen koomen in een Volck ende Landt, die zoo lange in den Oorlog geuseert, ende foodanighe partye hebben als dese Landen, immers niet meer als in regarde van andere Koninghen, Princen, ende Republijcquen, die ghewoon ende nu oock ghesint sijn van den Vrede te handelen, ende haer verzeckertheit ende securiteyt in de zelve met goede middelen ende Wapenen te bezorghen, konnende andersints, ende by faute van dien, de sorgeloosheyt soo wel in een Treves als Vrede koomen te vallen, ende de Militie te vervallen, daer toe te minder apparentie in desen is, mids de situatie ende ghelegentheyde deser Landen, en de groote zorgvuldigheyt, die tot conservatie van de Vryheydt ende welvaren der zelve van tijde

tijdt tot tijdt sal noodigh wesen, ende dienen aengewent ende ghedragen, daer toe dan mede de consenten ende middelen werden gherequireert, die oock niet apparent zijn, in cas van Vrede te verminderen of te vervallen; maerten sijne voorz. ende tot beralinge van des gemeene Landts groote lasten, schulden ende 't achterheden sullen dienen ende moeten werden ghecontinueert, ende waer in mede geen nalatigheydt staet te bevresen, mits de oude ende lange gewoonte ende willicheyt van de Gemeente, ende dat foodanige middelen ende lasten by de gesamentlijke Regeerders deser Landen, zijnde de gequalificeerste ende notabelste Ingesetenen van dien werden geconsenteert, geheven ende ghedragen nevens de Gemeente die observantien ofte non-observantien van alle Tractaten ofte Handelingen van Vrede of Treves, werdende ordinarij gereguleert niet naer den tijdt of na de jaren daer inne ghemelt, maer na de Interesten van de respectieve Princen ende Republijcquen, ende naer dat de tyden ende occasien voorvallen; zijnde in Historien de exempelen in het een ende het ander niet dan al te wel bekendt.

Men den Heer van André in Diefant zijnde / werdt ghesonden een Brief van Credentie op 't selve subject: na Stad ende Landen werden gesonden de Heeren Ruyl ende Schagen respectieve Raden ende Pensionarissen van Haerlem ende Wickmaer. Na Zeelandt de Heeren Keyser, Raedt ende Pensionaris van Hoorn / H. van Beaumont, Secretaris van de Staten van Hollandt / ende vander Hooock, Gecommitteerde ter Generaliteyt wesen Utrecht.

D'Advysen upt Over-Rijssel / Utrecht ende Gelderlandt / quamen volgens in 't begin van October / daer na oock upt Diefant / ende Stadt ende Landen / tot controverse der Treves in een Dede. 't Welck zijnde een point van dieper insien ende groote consideratie / soo voer als teghen; soo heb ick alle de selve niet beter konnen voort brengen / als door de Propositie ende Antwoordt op dat sijn in Zeelandt geschiet: de Propositie van opgemaekte Heeren Gecommitteerde haerder Ho. Mog. aen de Gecommitteerde Raden in Zeelandt (ex-rufserende de convocatie der Heeren Staten) den 13. September / was aldus:

EDELE MOG. HEEREN.

DE Heeren Staten Generael onse Heeren Committeenten, van tijdt tot tijdt zijnde onderricht, dat de saecken tot Munster verder ende verder gingen, ende dat by eenige hooge partyen de Artijckelen al waren geadjusteert, by andere gheselt in haer Ho. Mog. Plenipotentiarissen handen om haer Tractaet te dressieren, sulcx datter niet meerder wierde ghesiderereert, dan de eyntelijke Resolutie van desen Staet, daer toe de Provinciale advysen inde meeste conformiteyt, des doenlijck, al vooren moesten worden ingebracht, hebben tot dien eynde eenige Heeren Gedeputeerden na haer eygene Provincien ende andere na de Provincie van Stadt ende Lande, ende (waer noodigh) van Vrieslant in passant gesonden, om de selve in hare respectieve advysen, tot conformiteyt van andere, te faciliteren ende te doen accelereren, oock ons aen de Ed. Mog. Heeren Staten van de Provincie van Zeelandt, die haer Ho. Mog. hoopten dat wy noch by den anderen souden hebben konnen vinden, ende per Expressen tot dien eynde verschreven, by den anderen te willen blyven, dan alsoo wy hier komende, bevinden, dat de selve zijn ghescheyden, sonder te hebben ghenomen foodanige Resolutie, die conform sal zijn de advysen van vier, ende soo wy ghelooven van ses Provincien; Soo versoucken wy gantsch vriendelijck, dat uwe Ed. Mog. believen de Heeren Staten van Zeelandt (aen welke onse Credentie is houdende) op het spoedighste te convoceren, omme na ghedane Propositie ende onderrichtinge op de langh getraineerde Munstersche saecken, ende mits seecker na gekomen Fransche Geschriften nu geconcerteerde conversie van Handelingen op een Vrede in plaetse van Treves, van de selve te bekomen foodanige vruchtbarighe Resolutien als haer Ho. Mog. van haer Ed. Mog. in dese tegenwoordige constitutie van saecken

billchlijck zijn verwachtende, ende willen wy niet verhoopen dat u Ed. Mog. ons de voorz. convocatie sullen weygeren, soo om dat de selve kort kan geschieden, zijnde vier Leden van de Prouintien op dit Eylandt, ende de andere dry by dit handtsame weder ghemackelijck ende spoedighlijck by den anderen konnende koomen, als oock om dat de Heeren Gedeputeerden die gheseyt worden na den Hage gedestineert te zijn, of noch niet en zijn vertrocken ende veel licht op heden, zij de Sondag, niet en sullen vertrecken, of vertrocken zijnde, bequamelijck souden konnen worden gecontramandiert, in allen ghevalle buyten hare Persoonen, den gantschen Raedt van hare respectieve Steden zijn te huys latende, omme openinge te ontfangen, de besoignes by te woonen ende af te doen, ende wel sonderlinghe om dat een Lidt van de Unie in den naem van de selve Unie, over eenighe importanta saecken worden besonden, noyt gewoon is te excuseren de openinge van redenen, die haer in hare difficulteyten souden mogen geven satisfactie, om soote komen tot een eenparige resolutie, ende derhalven vertrouwen wy dat u Ed. Mog. sulcx niet en sullen willen doen, ende soo de Heeren Staten afhouden de kennisse van de redenen, daer van wy aen haer Ed. Mog. gelaft zijn communicatie te geven, ende dat onder sichijn van eenighe formaliteyten, die u Ed. Mog. souden meenen al vooren te moeten werden waerghenomen; want behalven dat meenighvuldige exempelen konnen worden geallegeert, dat de Provincien, ende onder anderen de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslant by expresse Gedeputeerde, daer onder mede die van dese Provincie zijn besonden op veele geringer saecken dan dese daer van zijn, nochte de andere Provincien haer Provinciael advijs ter Generaliteyt niet en hadden ingebracht, soo meenen wy, dat u Ed. Mog. behooren te considereren, dat op geen voorgewende formaliteyten onder Leden van de Unie behoort te worden gestaen in een saecke, die ten ondiensf van den Lande, nu zedert eenigen tijdt klaer ghebleecken, ende by succes van tijdt noch klaerder te sullen blijcken staet te worden geslept, by diversiteyt van opinien, ghelijck wy van goeder handt weten dat van dese Provincie sal ontfaan, ende om dewelcke met goede bondige redenen wech te nemen, wy in name van hare Ho. Mog. hier zijn ghekomen, ende ons als noch op 't vriendelijckste zijn aanbiedende, ofte by aldien u Ed. Mog. de verfochte convocatie van wel ghemelte Heeren Staten deser Provincien ons als noch souden ghelieven te blyven weygeren, soo versoucken wy tot onse discharge, dat u Ed. Mog. kennisse willen dragen, dat wy niet alleen met groote spoedighheit, maer oock ernst hebben gesocht af te leggen in den boesem van de meer ghemelte Heeren Staten van Zeelandt, 't gunt haer Hog. Mog. ons hebben aenbevolen, ende daer mede te voorkomen den tijdt verlies, die sal ontfaan uyt de dispute op de voorz. gepretereerde formaliteyten, dewelcke in soo grooten noot, noot-saekelijcken ende sulcken haest vereysehende saecke, als dese beter ter zyden waren gheselt, waer mede wy dan verhoopen, van den last ons opgeleyt, te sullen wesen gedischargeert, latende de schult aen den genen, die in tyden ende wylen bevonden sullen moghen worden ontsaek te hebben gegeven tot de onheylen die desen Staet souden mogen overkomen, by aldien ter occasie van de irrefolutie van den Staet by ander hooge partyen yet sonder de selve Staet tot Munster souden moghen worden geslooten.

Aldus na mondelinge Propositie op den 13. September 1646. aen de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden van de Staten van Zeelandt tot Middelburgh ghedaen, schriftelijck op den 14. daer aen volgende, by ons onderschreven overgelevert aen den Heer Raedt Pensionaris van de selve Provincien.

Ende was Geteyckent, *Nanningh Keyser, Herbert van Beaumont, ende Gijfbrecht vander Hooock.*

Welcken volgende de onghemelte Gedeputeerde des Sondaegs 'smorgens ten half negen upren aen de Heere Raedt Pensionaris hebben ghedaen de Visite / ende hem verhaelt dat sy gaerne hadden gesien / dat men de Heeren Staten hadde geconvocert.

och sulcx t'haeren leedtwesen niet kunnen vallen/aen hem behandighden t'boorz. geschift / met verzoek dat hy nae de Predicatie t' selve wilde boorhouden aen de Heeren Gecommitteerde Raden / of die noch misschien van resolutie moghen beranderen / ende de wel-gemelde Heeren Staten convoceren.

Welck niet willende vallen / sp verklaerden van meeninghe te zyn des naemiddaghs met het gherpe te vertrecken om hare Ho. Mog. van alles reden en ceckenenschap te geben.

Den gemelten Heere Raedt Pensionaris het geschift over-genomen hebbende / vzaegde of sy daer op schriftelijck antwooydt begeerden / ende begost wederom de redenen van excuse der Heeren Gecommitteerde Raden te Justificeren.

De opghemelde Gedeputeerde seyn / dat zy 't geen van antwooydt in scriptis stelden aen de discretie van de niet ghemelde Heeren Gecommitteerde Raden ende vzaecken de boorz. Justificatie ende debath daer op te volgen af / alsoo oordeelden alles ghenoeghsaem in hare boorz-verhaelde geschift te zyn vervattet.

Tegen den middagh zyn haer Gedeputeerde in haer Logement komen verwillekomen ende begroeten de Heeren Tenis ende Reygersbergh Gecommitteerde Raden ende den Heer Raedt Pensionaris Stavenisse upt den naem ende van wegghen wel-ghemelde Heeren Gecommitteerde Raden haer gebende en ontfangende de complimenten daer toe dienende / daer by geboeycht dat haer Ed. Mog. na de Predicatie op haer boorz-verhaelde geschift souden resolveren.

Des Maendaghs 's morgens zijnde den 15. October / zyn weder in het Logement van de boorz. Gedeputeerde gekomen de voornoemde drie Heeren de welcke naer eenige mondelinge excusen / waerom de boorz. Convocatie niet hadde kunnen geschieden / aen de selve hebben over-gheleverdt / het schriftelijck antwooyt hier na volgende / ende haer boorz bejagent met alle ghewoonlijcke beleeftheit ende complimenten.

De antwooydt van de Heeren Gecommitteerde Raden was :

DE Gecommitteerde Raden van de Ed. Mogende Heeren Staten van Zeelandt rypelick gelet hebbende, op het gene haer Ed. Mog. op gisteren mondelingh is geprefenteert, ende huynen by geschrifte overgelevert, by de Edele, Gestrenghe, Erentste, Hooggeleerde, Wyse ende seer Voorfienige Heeren *Nanningh Keyser*, Raedt ende Secretaris der Stede Hoorn, *Herbert van Beaumont* Secretaris van de Ed. Gr. Mogh. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, ende *Gijbrecht van der Hooek*, oudt Burgemeester der Stadt Utrecht ende ordinaris Gedeputeerde ter Vergaderinge van de Ho. Mogh. Heeren Staten Generael ende t'samentlijcke Gedeputeerde van de Hoogh-ghemelde Heeren Staten Generael, hebben goed ghevonden daer op te verklaren, gelijk haer Ed. verklaren by desen, dat soo haest de Ed. Mog. Heeren Staten van Zeelandt kennisse ende openinge hebben ghehad; van het rapport by de Heeren *Meynderswijck*, *Mathenes*, de *Kunyt* ende *Nederhorst* aen haer Ho. Mog. jongst ghedaen, midsgaders van de punten van deliberatie daer uyt resulterende, haer Ed. Mog. eyndelijck daer op, midsgaders op al het gene verder souden moghen gherequireert werden, om een Tractaet van Treves met de Spaensche Plenipotentiarijen te adjusteren volkomenlijck hebben gheresolveert, ende als haer Ed. Mog. gereedt waren om hun Provinciael advijs daer op door de Heeren hunne Extraordinaris Gedeputeerden in te brengen, soo sijn hare Ed. Mogh. (byuten verwachten) toeghekomen de consideratien van de Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieland, rakende t' veranderen ofte converteren van de aengbestelde handelinghe van Treves in een vasten Vrede; Ende al-hoewel haer Ed. Mog. wel konden considereren, het stuck van de voorz. handelinghe van beginne af op eenen Treves geridigeert en alle de deliberatien daer henen ghegaen zijnde ende met namen de Instructie voor de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet ende al de resolutien daer van dependende, daer nae zijnde ghedresseert, dat dese

nieuwe deliberatien groote dilayen ende retardement zoude veroorsaecken ende in verscheyden respecten ondienst causerende, t'welck haer Ho. Mog. gantsch wijselijck oordeelden dat voor ghekomen behoort te werden; Zoo hebben haer Ed. Mog. niet ledigh ghesaen, het voorz. Provinciael advijs van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrielandt na daer toe expresselijck genomen reces, in sericuse deliberatie te leggen, de redenen ende motiven daer in vermeld rypelijck te ponderen, ende daer op soodanige resolutien te nemen als haer Ed. Mog. hebben geoordeelt ten meesten dienst van den Lande te behooren, gelijk haer Ed. Mogh. oock hebben gedaen op de Poincten van delibratie vervat in de Brieven van de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet van den 28. der verleden en den *derden* deser *Maent* *October* met expresse last aen de voornoemde Heeren haer Ed. Mo. Extraordinaris Gedeputeerde sich sonder uytstel naer den Hage te vervolgen en haer Ed. Mogh. advijs op al het selve ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. te openen ende in te brengen, vertrouwende dat daer mede by de andere Provincien soude worden genomen contentement: in voegen dat de Heeren haer Ho. Mogh. Gedeputeerden wel kunnen sien dat het niet van noode is gheveest, haer Ed. Mo. te besenden, om haer Ed. Mog. deliberatien ende resolutien te accelereen, ende dat de dilayen ende resolutien, die men soo schadelijck houdt, haer Ed. Mog. niet kunnen werden geimputeert, ende is daerom haer Ed. van herten leed, dat haer Ho. Mogh. Gedeputeerde tot haer Ed. ongelegentheydt in dit afgaende saysoen ende onghestadigh weder, de moeyte van de reyle herwaerts sijn versocht te nemen, ende wat belanght de Infantie die haer Ho. Mogh. daer nevens hebben verstaen, dat aen de Heeren Staten van Zeelandt soude werden gedaen om haer Ed. Mo. te disponeren, sich met het Provinciael advijs van *Hollandt te conformeren*, daer op sullen haer Ho. Mo. Gedeputeerden gedient zyn te verstaen, dat haer Ed. oordeelen (voor-houdens het hooghe respect van haer Ho. Mog.) dat *de forme* die daer in werd gebruyckt, *is srijdende met de beoorlycke ordre van de Regeeringe*, als te weten, dat voor en al eer op saecke van soodanige natuyre, nae ingebraghte advyse van alle de Leden van de Unie ter vergaderinghe van haer Ho. Mogh. Staets gewyse heeft kunnen werden gedelibereert, veel min geresolveert men by befendinge door Gedeputeerde van haer Ho. Mo. ende dien-volghende van wegghen den heelen Staet; de particuliere Provincien is tragende te disponeren tot t' gene by de eene ofte andere Provincie is voorgelagen, ende voor advys ingebraght, also in soodanige Staets-gewijse Vergaderingen ende deliberatien, ghelijck oock in alle andere Collegien Communicatie moet werden gegeven, *de advysen* ende consideratien van de Leden ende Collegantien geopent ende inghebracht, redenen gegeven ende ghehoort, ende dan vervolghens gedaen ende geconcludeert t'geene men volghens de ordre van t' Landt ende Recht van de Regeeringhe bevindt te behooren, sonder dat haer Ed. verstaen, dat in desen eenighe voorgaende exempelen met fondament kunnen werden geapliceert, ofte dat in de selve eene volkomen conformiteyt sal werden bevonden, en daerom sijn haer Ed. beducht, dat als de Heeren Staten van Zeelandt, by haer Ed. sal werden geschreven haer Ed. Moghende difficulteyt zouden maecken, van nieuws te gaen ventileren het geene waer op haer Ed. Moghende albereyds, met al sijn Leden volkomenlijck hebben ghedelibereert ende voor ende al eer dat haer Ed. Mog. hun advys ende consideratien daer t' behoort hebben geopent ende ingebraght, welcke alle de andere Provincien by formele Resolutie op haer Ed. Mog. Infantie genomen, hebben verstaen dat souden worden afgewacht voor ende al eer tot openinge van hunne advysen te gaen.

Doch als wel-gemelde Heeren Staten van Zeelandt al geconvocert ende by den anderen gekomen zijnde dese essentiële formaliteyt over t'hoof souden willen sien, ende de exempelen ende consequentien die daer op souden kunnen werden gefondeert in geen achtgenemen; Soo is t'boven dien sulcx dat overmids eenighe Heeren tot de Munsterfche besoiagen gedeputeert ende de selve van den beginne af by gewoont hebbende, al bereyds nae Hollandt zijnde vertrocken, niet wel eene by een komt

met vrucht ende effect soo haest soude kunnen werden gehouden, behalven dat haer Ed. niet kunnen sien, dat de acceleratie van de besoignen, die haer Ho. Mog. voorgeven, ende de Heeren Staten van Zeelandt oock noodwendigh oordeelen, op desen voet kan werden getroffen, alsoo de by-een-komste van de Leden nerghens anders toe kan tenderen, als om de opsinghe ende propositien van haer Ho. Mogh. Gedeputeerde te hooren daer van aen hunne Heeren principalen rapport te doen ende dan wederom by den anderen ghekomen zijnde daer op te resolveren, waer toe veel tijdt werdt vereyscht: daer ter contrarie haer Ed. Mog. oordeelen, dat de Heeren Extraordinaris Gedeputeerde volgens haer Ed. Mog. expresse last sonder langer uytstel hunne voorg. benomen reyse naer Hollandt vorderende, veel eer en spoedigher 't gheheel stuk van de Munstersche saken met al 't gene daer van dependeert alsoo sal kunnen werden gheadjusteert en tot conclusie en eenparighe ydt gebracht: welcke redenen de voornoemde Heeren Gecommitteerde Raden haer Ho. Mog. Gecommitteerde gantsch gediensfig en vriendelijck verfoecken alsoo te willen opnemen, en de selve aen haer Ho. Mog. favorabelijck te rapporteren en dienvolgende ten goede te willen duyden, dat haer Ed. hun genootscaect vinden tot hun leedwesen de versogte convocatie van de Heeren Staten van Zeelandt voor dese mael te excuseren, bereydt zijnde in alle andere saecken haer Ho. Mog. ende der selver aensienlijcke Heeren Gedeputeerde alle eere, respect ende dienst te bewysen. Onder stond: Aldus ghedaen ter Vergaderinghe van de gemelde Heeren Gecommitteerde Raden in het Hof van Zeelandt tot Middelburgh den 14. October 1646. Lager stond: Ter Ordonnantie van de Raden voornoemt, en was geteyckent *D. Brayne.*

Met dit bescheyde sijn de Gecommitteerde van hare Ho. Mo. betrocken. Ondertusschen de Extraordinaris Gecommitteerde der Staten van Zeelandt in den Dage komende hebben ter Vergaderinghe van haer Ho. Mo. gedaen en ingelevert dese naerbolgende verklaring op 't stuck der Converse van den Treves in Dede.

DE Staten van Zeelandt rydelijck gelet hebbende op den voorslag by en van wegen de Heeren Staten van Hollandt en West-Vrielandt ghedaen, en den 18. September 1646. ter Vergaderinghe van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael schriftelijck overgelevert, rakende het veranderen of converteren van de aenstaende handelinghe tot Munster van eenen Treves in een Vrede, hebben goet gevonden te verklaren, gelijk haer Ed. Mo. verklaren by desen, dat gelijk in alle de handelingen, die 't sedert de expiratie van den voorgaenden Treves zoo met de *Eerts Hertogen, de Infante, als Koningh van Spangien* aengestelt sijn, haer Ed. Mo. intentie noyt anders en is geweest dan dat de saken wederom tot een Treves soude werden gedirigeert, en dat tot dien eynde tot een fundament en grond-werck soude worden geleght het voornoemde geexpireerde Tractaet van den Jare 1609. ende de ampliatie in den Jare 1610. daer op gevolgt, om alsoo te mainteneren en vast te houden al 't geene dat men by de practijcque heeft bevonden voor den Staet van de Geunieerde Provincien in 't generael, midsgaders de Steden en Leden van dien in 't particulier voordeeligh, immers niet prejudiciabel te sijn, en aen de andere zyde by uytlatinge, ampliatie, ofte verandering te kunnen redresseren 't gene de experientie heeft geleert respectivelijck dienstigh of ondienstigh te sijn, dat alsoo haer Ed. Mo. op geen en anderen voet hun hebben laten disponeren ende eyndelijck consent hebben gedraghen, dat met de Spaensche tot Munster in onderhandeling soude werden getreden, als om wederom te maecten een bondigh Tractaet van Treves en niet Vrede, welck fundament ende grondwerck by eenparigh consent van alle de Provincien van beginne af en genoeghsaem voor alle andere deliberation geleght zijnde, ja soo verre dat men selfs aen d' Heeren Fransche Ambassadeurs by geschrifte te gemoet heeft gevoert, verscheyden redenen waerom van beyde zijden een Tractaet van Treves behoorde te werden aengegaen, als men als nu met het veranderen van handelinghe van een Treves of cessatie van wapenen in een absoluten vre-

de souden willen converteren, dat haer Ed. Mo. verstaen dat daer mede los werden gemaect de resolutien op het voornoemde fundament gebouwt en de Instructie voor de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet daer uyt geformeert, ende dat dien volghens van nieuws en rouwelijck in deliberatie soude moeten werden gebracht, of het dienstigh ende geraden is met de Spaensche over het nederleggen van den Oorloghe in verder handelinghe te treden, welck om te ontgaen ende niet te ontbinden te doen fluctuieren immers in haer Ed. Mo. Provincie (alwaer niet anders met groote moeyte en difficulteyten het stuck van de tegenwoordighe handelinghe tot eenparigheyt van stemmen is gebracht) het geene hier bevorens na menighvuldige deliberation vast is gestelt; Als mede om vericheyden pregnante consideratien die in de saecke selfs leggen, ende hier na sommierlick sullen werden geduceert, haer Ed. Mo. na rype deliberation hebben geoordeelt, dat het allenthalven dienstigh ende best is, dat werde gepersisteert, gelijk haer Ed. Mo. sijn persisterende by de Resolutien voor desen op het voornoemde stuck van de handelinghe met Spangien met den gevolghe ende aenkleven van dien, genomen, ende dat dien volghende haer Ed. Mog. verstaen dat de voornoemde handelinghe sal werden gecontinueert op eenen Treves in Europa voor den tijdt van twaelf à twintigh Iaren, een Iar drie ofte vier onbegrepen, en dat de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen van desen Staet hun sullen reguleren na hunne voorgaende Instructie ende de resolutien sedert genomen ende noch te nemen, insonderheyte op de poincten van deliberatie, resulterende uyt het rapport by de Heeren *Meynderwijck, Mathbenesse, de Kunyts* ende *Nederborst*, den 26 Julij 1646. ter Vergadering van haer Ho. Mo. gedaen, als mede uyt de successieve brieven van de Heeren hare Ho. Mog. aenwesende Plenipotentiarisen ende met namen die van den 28 Septembeer ende deser Maent Octobris, zijnde haer Ed. Mo. gereed om op alle ende yder van de voornoemde poincten hun advys ende consideratien te openen, ten eynde by de andere Provincien van gelijcke gedaen zijnde, soodanige resolutien ende conclusien souden moghen worden genomen, als men sal bevinden na recht ende orde van de Regeeringe te behooren. Ende dat vervolgens in conformiteyt van de selve sonder verder tijdt verlies, de opstaende poincten van het te maecten Tractaet van Treves volkomenlijck geadjusteert en voltrocken souden mogen worden.

De reden waerom haer Ed. Mog. voor desen alle tijdt en nu wederom sijn oordelende dat het maecten van eenen absoluten Vrede voor desen Staet t'eenmael ongheraden ende ondienstigh is.

I.

SYN voor eerst alle de redenen waerom men voor desen alle cessatie of stilstandt van wapenen voor de conservatie ende verseckertheyt van de Geunieerde Provincien bedenkelijck suspect, ja gantsch ghevaerlijck heeft gehouden, alle welcke redenen hare Ed. Mog. verstaen dat in *fortioribus terminis* teghens het maken van eenen absoluten Vrede ende nederleggingh van wapenen voor altoos als teghens eenen Treves ofte temporeel Tractaet sijn militierende.

Als te weten dat de *diffidentie* ende impressie van dat Spangien noyt sal nalaten daer nae te trachten om desen Staet het zy met geweldt oft bedroggh onder sijn Jock ende Heerichappye te brengen, allencxkens sal komen te verslauwen ende in sorgeloosheyt te veranderen, welcke den eersten trap sal sijn tot onse ruyne ende ondergangh van den Staet.

I I.

Dat de *Militie* sal komen te vervallen, ende dat men t'eenmael buyten de experientie van den Oorloghe sal geraecken.

I I I.

Dat de noodige *middele* tot gemeene defensie opgestelt beswaerlijck soo hooge als dat behoort geconsenteert geheven, ende by de Gemeente gedraghen sullen kunnen worden.

I V.

Dat de *Neeringhen* ende *Commerciën* perijckel loopen

merc-

merckelijck te verminderen, ende oock gediverteert ende elders getransporteert werden.

V.

Dat de Oost- ende West-Indische Compagnien veelsints fullen kunnen werden geprejudiceert, uyt verscheyden hoecken, ende door indirecte weggen ondermijnt, ende dat de een of de andere ofte wel beyde, by faute van behoerlijcke forge ende defenfic overvallen fullen kunnen werden.

V I.

Dat onder de Provintien, Steden ende Leden van dien, *dissentien* ende *on-eenigheden* uyt oude ofte nieuwe pretentien naer alle apparentie fullen ontsaen.

V I I.

Nevens welcke redenen en motiven haer Edele Mogende hebben gheoordeelt dat in dese oock naerder ende speciaelder in consideratie is komende het naervolgende:

Dat het maecken van eenen Treves op den voet van het Tractaet van den Jare 1609. is voor het meerendeel een gheprepareert werck, waer van men de experientie ende practijque heeft ghehad, ende by dese nieuwe onder-handelinghe is, ofte kan verders werden geredresseert het geene men noodigh en dienstigh vindt, ghelijck hier vooren is gezeght, daer men ter contrarie onsecker is wat uytflag een Tractaet van absoluten Vrede sal hebben, alsoo by gevolgh van tijde sich kunnen op doen verscheyde swarigheden ende onheyle die van nu in de saecke legghen, sonder dat de selve kunnen werden voorssen ende hier na geredresseert.

V I I I.

Dat men by het maecken van eenen Vrede, alle de Nederlandsche Provincien, Steden ende Leden van dien sal moeten laten jouffieren eade genieten sodanige commoditeyten, gelegentheden ende situatie als hun Godt ende de natuyre heeft gegeven, ende waer van zy voor de Oorloghe in ghebruyck ende possessie zijn geweest, sonder met glimp ofte fundament te laten blyven de becomeringhen ende beletselen die met den Oorloghe sijn op-ghesteldt, ende by tyden van Treves kunnen werden ghecontinueert, ende of men al by Tractaet het contrarie zoude willen stipuleeren, soo zal het zelve by alle Natien ende Volckeren onrechtmatig werden gheoordeelt ende alle tijdt oorsaecke ende aenleydinghe geven tot onlusten ende misverstanden, ende daer uyt te ontsane troubelen ende beroerten, in de welcke de voornoemde Provincien ende Steden by alle de werelt sonder twijffel zullen werden gefavoriseert, insonderheyt dewyle sodanige becomeringen voor het meerendeel de Commertien naedeeligh zijn, waer by een yder de voornoemde Provincien ende Steden frequenterende sich sal houden geinteresseert.

I X.

Dat men by tijde van Vrede sal moeten komen tot de effectieve restitutie van de Frontieren ende Plaetsen die men by den Oorloghe in, ende op de nabuyrige Landen uyt noodt, ende op dat den Koningh van Spangien sich daer mede niet zoude stercken ende prevaleren, heeft geoccupeert, ende als men de voornoemde restitutie soude willen declineren ofte excuseren op de refusie van de penninghen in het bewaren van de voornoemde plaetse verstreckt, dat men niet sal kunnen ontgaen daer over te admitteren de entremise submissie ende oock uyt-spraec van sodanighe Princen, Potentaten ende andere Nae-gebuynen, als sich daer toe zouden komen te presenteren, wanneer lichtelijck desen Staet sodanighen support ende faveur niet sal vinden als men sich mischien is imaginierende.

X.

Dat de *Middelen* uyt, ende ter oorsaecke van den Oorloghe in-gevoert ende op-ghesteldt, ende met namen de *Convoyen* ende *Licenten* beswaerlijck by tyden van eenen absoluten Vrede fullen kunnen werden gecontinueert sonder merckelijcke offentie van Na-gebuynen ende andere de Nederlandsche Provincien frequentierende, ende als men de selve al zoude willen afsitellen, dat als dan by faute van middelen het ghesagh van desen Staet ter Zeet? eenemael sal komete vervallen, welck ghesagh nu meer als oyt door aen ende in dienst te hou-

den van Schepen van Oorloghe, van weggen het Landt moet werden geconserveert, aenghesien de Commertien uyt dese Landen op de Middelandtsche Zee merckelijck vervallende, ende by andere Natien gheincorporeert zijnde, men uyt die Vaerd met soo veel Schepen als voor defen, in Cas van noodt niet kan worden geassisteert.

X I.

Dat te beduchten is (welck echter Godt Almachtigh ghenadelijck verhoede) dat de *Unie* waer mede de Provincien voor alle tijdt ende onweder-roepelijck met den anderen zijn verknocht, ende gheconfoedereert by tyde van Vrede, ende wannecr men sal meynen het eynde van den Oorloghe ende voornoemde Unie bekomen te hebben, niet soo punctuelijck ende religieuselijck sal werden onderhouden ende gepractiseert als dat behoort, maer dat ter contrarie den bandt die den Oorloghe heeft ghemaect, ende tot noch toe buyten formeel ontbindinge gehouden, peryckel sal loopen in verscheyden respecten gediffolveert, immers eeniger maten gellaect ofte los ghemaect te worden, waer uyt niet anders als den gantschen onderganch van den geheelen Staet te verwachten soude zijn.

X I I.

Dat ghelijck alle particuliere by tyden van Vrede absolutelijck fullen moeten werden hersteldt in hun competerende Goederen ende Gerechtigheden dat het selve van gelijcke zal kunnen werden ghesuflineert by de neutrale Potentaten ende Rijcken, op dese Landen ofte eenige Leden van dien eenighe pretentie hebbende, waer van eenige zijn van foodanighe consideratie als een yder kennelijck is.

X I I I.

Dat niet anders te verwachten is, dan dat de ware *Ge-reformeerde Religie* by tyde van Vrede van alle kanten sal worden ondermijnt, ende dat insonderheyt de *Papisten* fullen aengroeyen ende sich komen te stabilieren, ende daer in van hooger handt werden ghesupporteert, ende gefavoriseert, ende dat men sich sal sonderen op den gemaecten Vrede, en daer door de principaelste redenen komen te cesseren, waerom de voornoemde Paus-ghesinde tot noch toe met meerder omsicht zijn te onderhouden.

X I V.

Hier teghens en doet niet dat op de handelinghe van Treves consideratien ende difficulteyten zijn vallende, ende dat eerder een Tractaet van Vrede als Treves soude kunnen worden besloten; Alsoo het maken van een Vrede alhier al vast ghestelt zijnde als dan alle de Resolutien op den Treves ghenomen souden moeten werden geresumeert, ende op een Vrede geapliceert, de Instructie van de Heeren Plenipotentiarisen gheredresseert, ende dan over de Artijckelen van de voornoemde Vrede met de Spaensche gheconcerteert, daer ter contrarie het Tractaet van Treves op eenighe weynighe Artijckelen na tot sluytens toe ghebracht zijnde, dese nieuwe deliberatien niet anders als dilayen ende irresolutien sonder noodt, ende met merckelijcken ondienft zoude kunnen causeren.

X V.

Daer tegens dient mede niet dat de *Souverainiteyt* deser Landen door een Tractaet van Vrede beter verseeckert ende minder gheeludeert zal kunnen werden, als door een Treves, alsoo de verklaringhe in het begin van de *seventigh* Artijckelen met de Spaensche gheadjusteert gesteldt ter materie, klaer ende suttant, ende als de Spaensche daer in niet sinceerlijck en ter goeder trouwen souden gaen; soo heeft men dobbel reden alle handelinghe, ende insonderheyt van eenen Vrede suspect te houden, ende daer op de geheele verseeckertheydt van den Staet niet te bouwen.

X V I.

Ende om onse *Geallieerde* in dit stuck over hunne verdenkinge ende scrupuloseyten te gemoedt te gaen; soo kan het gheschifte van den *vier-en-twintighste* May 1646. waer op de Heeren Plenipotentiarisen van Frankrijk hunne reflexie zyn hebbende, werden ingetrocken, ende bovendien het 26 Artijckel van het ghehandelde met de Heeren Plenipotentiarisen van Spangien; hier

hier mede specialijck geamplieert, dat het voornoemde geschrift niet sal mogen werden geduyt ofte geemployeert in pre-juditte van desen Staet, ende met namen van de absolute Souverainiteyt van de zelve, ende de verklaringe daer van in het Hoofst van de voornoemde seventigh geadjusteerde Arrijckelen gedaen, ende moet men voors de Souverainiteyt deser Landen fonderen ende vast maecten op het solemneel decreet van de Heeren Staten Generael van den Jaer 1581. waer by den Koningh van Spangien werdt verklaert vervallen van de Souverainiteyt deser Landen ende de approbatie ende erkenenisse van alle Christen Koninghen ende Potentaten ende oock van den Koningh van Spangien zels, in de voorgaende ende tegenwoordige handelinghe van Treves daer op gevolght.

X V I I.

De blame die men soude incureren dat men de tegenwoordige occasie om tot een absolute Vrede ende uyt den Oorloghe voor alle tijdt te gheraecken is versuy-mende ende van de handt slaende, en konnen haer Edele Mogende niet bevinden dat in delen oock Consideratie meriteert, alsoo ter contrarie voor de posteriteyt niet te verantwoorden is, dat men, wetende wat in voorgaende tyden ende handelingen is gepasseert, hoe desen Staet by Spangien voor een *Rebellen Staet*, ende de Ingefeten van dien voor *Rebellen ende Kettens* worden ghehouden, ende dien volghens schuldigh aen de ghequetste Goddelijcke ende Wereldlijcke Majesteyt, die men noch woort noch trouwe is verobligeert te houden, door een ydelen naem, ende glinsteringe van Vrede, aen-radinghe van Uytseemsche, wigilerende ende sorgende voor hun eyghen Interesse ende uyt andere consideratien ende influentien, sonden afgaen de oude ende fundamentale maximen van desen Staet, waer mede men sich tot noch toe wel heeft ghevonden, ende alsoo open legghen den Thuyn ende verseeckertheydt deser Landen, welke met zoo veel goet ende bloet is gevlochten, ende door alle openbaer geweldt, ende listige practijcquen niet heeft konnen werden ontbonden.

Aldus gedaen, endeter Vergaderinghe van de Hoogh Mog. Heeren Staten Generael over-gegeven den *winstighsten* October 1646. Geceyckent *J. de Knuyt, Hendrick Thibaut, Mattheus Rollandt, P. de Vroe, Guillaume Lucas, L. Pool, G. van Vosbergen, C. Stavenisse.*

Alreede in September merckte men ghenoughsaem datter in Vlaenderen niet meer te doen was met het Leger / als dat het selve sich deelachtigh maecte der quade reputatie van de moer-wille ende insolentie die het Fransche secours daghelijck in 't Landt van *Waes* was plegende: daerom hadde men geerne ghesien het scheppen van 't Leger / om onnutte kosten te sparen / en om sijn Hooghepdt wederom te doen komen in den *Pa-ghe* by-woonen de hoogh-wichtighe delibereatie over den *Diede*. Maer om te volboeren aen de Franschen / die Duynkercken belegert hadden / ende preepselijck begeerden dat men soude blijven in Vlaenderen legghen; soo is sijn Hooghepdt noch tot in October aldaer ghebleven. Daer na overschepende op Bergen op Zoom, ende soo boozs noch renterende of Venloo soude zijn te krijgen: Maer sulckx oock te vergeefs zijnde / soo wierden van wegen haer Ho. Mog. gesonden de Heeren Meerman ende de Vroe: om sijn Hooghepdt te versoeken het Legher in *Guarnisoen* te senden ende weder in den *Pa-ghe* te komen. Sulckx is geschiet den 29 Octobris / en quam sijn Hooghepdt den 3 Novembrys in den *Pa-ghe*.

Enige dagen te booz was alreede getreden in de besoligne / soo aengaende de *Conversie*, als aengaende de openstaende poincten, specialijck den 27 Octobris: als wanneer in de Vergadering van haer Ho. Mog. is gecompareert een notabel en groot aental van Extraordinaris Gedeputeerden van de Provincie van Hollandt en West-*Driestant* en hebben met en nebens de Ordinaris Gedeputeerden van de selve Provincie / de Heeren Gedeputeerde van de Provincie van Zeelant versogt om haer te conformeren met de andere ses Provincien noopende de *Conversie* van de negociatie tot *Munster* van een *Treves* in een *Diede*: doch hebben de selve Gedeputeerden van Zeelantt verklaert daer toe van de Heeren hunne

Principalen ongelast te zijn / en 't aduiss van de Heeren hare Principalen geadstureert met vele ende verscheide redenen / daer tegens de Heeren van Hollandt weder hebben geduceert vele beweeglijcke en bedenckelijcke redenen en motiven tot beantwoording van 't gesustineerde van de Heeren van Zeelantt dienende; En anderen hebben de gemelde Heeren Extraordinaris en Ordinaris Gedeputeerden van de wel-gemelde Provincie van Hollandt en West-*Driestant* haer Ho. Mog. in bedencken gestelt / of de selve niet en souden konnen goet binden / nademaal de sake van de boozs. *Conversie* van *Treves* in een *Diede* met een-parighe stemmen van de ses Provincien is vast gestelt / dat geschreven worde aen de Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen om met die van den Koningh van Spangien in te stellen en te formieren een Concept van weder-zijds aggreatie en ratificatie op het te maecten *Tractaet* / op al welke gedeliberceert / oock gehoozt zijnde de de consideratien ende aduissen van de respectie Provincien is goet gebonden ende verstaen dat gheschreven soude worden aen de gemelde Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen tot *Munster* voornoemt dat de boozs. sake van *Conversie* van *Treves* in een negociatie van *Diede* alhier niet een-parighe stemmen van de ses Provincien in soo goede termen was gebracht / dat men verhoopte en niet twijfelde of men soude binnen den tijdt van thien a twaelf dagen daer van een gewensft epnde hebben / en datse daerom de sake aldaer tot *Munster* middeler-tijt by de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarisen van de Koningen van *Dranckrijck* ende *Spangien* ditgeren en daer op soodanig regard souden nemen als haer Ed. souden oordeelen den meesten dienst van den Lande te bereytschen. Woorders sijn by die occasie en gelegentheydt de gemelde Heeren Gedeputeerde van de wel-gemelde Provincie van Zeelantt nochmaels versogt en aenghemant / om sich met die ses andere Provincien noopende de meer genoemde *Conversie* van *Negociatie* van *Treves* in een handelingh van *Diede* te conformeren / of wel ander sints binnen den boozs. tijdt van thien a twaelf dagen dies aengaende ghereedt te sullen zijn / waer op haer Ed. hebben aengenomen 't gene boozs. is te notificeren en representeren aen de Heeren hare principalen / verhoopende so haest moghelijck en des doentlijck zijnde boozs. tijdt van thien a twaelf dagen daer op gheslact te sulckx zijn. De Gedeputeerde van Zeelantt hebben gesegt dat alsoo het aenschijbens ende notificatie aen de Heeren Plenipotentiarisen en Extraordinaris Ambassadeurs tot *Munster* hier vooren vermeldt / nergens anders toe was tenderen / als ten epnde dat de gemelde Heeren Plenipotentiarisen kennis hebbende van de consonante aduissen van de ses Provincien hun *Negociatie* en handelingh van nu af met de *Spaensche* souden diegeren en aenstellen na het gene de pluraliteyt van stemmen was goet-bindende / en dat het selve directelick was contrarierende en eidentelijck illuderende / het gene in expresse en klare termen / waer op geenderhande *cabillatie* valt / de Unie van *Utrecht* is mede brengende / dat daerom sy Gedeputeerde van Zeelantt tot acquirijt van hun dehvot / en op dat hunne Heeren *Committenten* in soodanigen hoogen booz al en meest impoiterende poinct de gemelde Unie concenterende / en den Staet van den Lande soo diep en *Antijerselijck* rakende / geen irreparabile *prejudicie* soude werden geslact / daer op waren insisterende de aentwende Gedeputeerde van de respectie Provincien gesamentlijck ende pder in het besonder / versochende dat met het boozselijcke aenschijben werbe gesuperseceert ende alles in *State* gheslact / tot dat op de saecke ten principale met alle het gheene daer aen slact ende van dependeert / met eenparighe goet-bindende ende toe-stemminghe van alle de integreerde Landen van de Unie eene finale resolutie soude zijn ghenomen; waer nae de Heeren Plenipotentiarisen en Extraordinaris Ambassadeurs van wegghen desen Staet hun als van souden konnen reguleren; en als men bueten vermoeden des niet tegensaende soude mogen goet binden anders te doen / dat sy Gedeputeerden van Zeelantt / hun ghenootsaecht vonden / daer ceghens te protekeren; ghelijck sy waren doende by desen / en

berfoeckende dat hunne beklaringe daer van te Boeck mogt werden geset / om te konnen dienen daer ende soo het behoort.

De Gecommitteerde van weghen de Provincie van Gelderland waren van advijs dat van de notulen / noopende de veranderinge van een Treves in een bestendige Vrede met den Koning van Spangien tot Munster te verhandelen simpelijcke behoorte notificatie gedaen te worden aen haer Ho. Mo. Ambassadeurs en Plenipotentiarsen aldaer tot de gemelde handelinghe Gecommitteert sonder voor als noch eenigen vorderen last aen de zelve te geven.

De Gecommitteerde wegen de Provincie van Utrecht heeft gecommiteert dat aen de Heeren Plenipotentiarsen wegens desen Staet tot Munster by Missive soude worden gesonden 't gene alhier op dien dag was genotuleert aengaende de Converse van handelingh van Treves in handelinghe van Vrede / sonder in de selvige Missive pet woorders te stellen / dan alleenlijck op dat het selve soude mogen dienen t'haerder nae-rechtlinge.

Oer na sijn de Heeren van Zeeland van tijt tot tijt wederom vermaent en versogt om haer te conformeren met de andere in 't stuck der Converse van de Treves in een Vrede. Sy hebben daer in eyndelijck haer geboegelijck getoont / mids dat oock pers nader verklaert en vast gestelt moght worden / aengaende de drie praeliminaire poincten, in welke deliberatie den 16 November getreden zijnde / is goetd gebonden en geresolveert / dat in de Register van haer Ho. Mo. neder gestelt sal worden / gelijck weder gestelt werdt / de beklaringh by respectie Provincien / en dien dag op de boorsz. drie Poincten gedaen / te weten / dat in den haren vast is gestelt ende vast gestelt wort by desen / de ware Christelijcke en Gereformeerde Religie / gelijck de selve al omme in de publicke Kercken deser Landen tegenwoordig wert gepredict en geleert / en Anno 1619. by de Synode Nationaal binnen Dordrecht gehouden en bevestigt / dat wyders de selve Religie by elcks in den sijnen met de magt van 't Landt soude worden gemainteneert / sonder te geboogen / dat by penant eenige veranderinge in de selve Religie werde gedaen / dat de Placcaten tegens de Paus. gesinde boorz. desin geëmanceert souden blijven in haer figuren / en dat de selve Placcaten na hare forme en inhoudt souden worden geexecuteert. Ten anderen noopende de Unie van Utrecht / dat de selve Unie tusschen de Provincien als oock geassocieerde Landschappen / missgaders Steden en Leeden van dien / vast soude worden ghehouden / gehanhaeft en gemainteneert. Ten derden / belangende de Militie dat die na gelegentheit van tijden en saken soude worden geformeert / en dat na ouder ghewoonte daer toe Jaerlijcx petitie by Sijn Hoogh. Sijn Excell. Stadhouder en den Raed van State soude worden gedaen en aen de Provincien ober-gefonden om daer op by de selve te mogen worden gedelibereert / noodige consenten ghebragen / ende vervolgens ter Generaliteyt ingebracht.

De Gecommitteerde van Gelderland hebben op de boorsz. praeliminaire poincten laten aentekenen / nopen de 't eerste Poinct van de Religie, dat die mogt werden gemainteneert met seclusie van alle andere gesindheden / en verklaerden van nu vooz alstijt vooz de selve Provincie te referberen en bedinghen soodanigh recht en prerogativen / als tegenwoordigh of namaels / vooz eenige der respectie Provincien souden moghen werden ghereferbeert / ofte aen de selve toe gestaan.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerde van de Ed. Mog. Heeren Staten van Zeelandt hebben versogt dat ten Register van haer Ho. Mo. soude moghen werden aengeteckent om te konnen dienen daer ende soo het behoort / dat haer Ed. wel hadden gewenscht / dat de praeliminaire poincten / raekende de mantentie van de ware Gereformeerde Religie ende Unie van Utrecht / niet meerder onderlinge verband / ende reciproke obligatie tusschen de respectie Provincien vast hadden geset geweest / ende in allen gheballen op den voert van het Provinciael advijs van weghen hun Heeren Principalen den 16 Augustij 1645. in-gebracht ende schriftelijck over-gelchert / doch de saecke daer toe vooz als noch niet eenparighlijck hebbende konnen werden gebracht / ende vertrouwende dat alles hier nae ge-

resumeert ende naerder vast soude konnen werden gheset / (waer toe sy verklaerden dat hunne Heeren Principalen alstijt boozboodigh ende bereyt souden zijn) dat haer Ed. sich de extensie van de resolutie op hupden op de boorsz. twee poincten / als mede de Militie genomen / wel lieten gevallen / met desen verstande nochtans / dat hunne Heeren Principalen verstanden in het stuck van de Kerckelijcke Ordre ofte Kerckelijcke Regeeringhe over hare Provincien in hun geheel te willen blijven / om naer gelegentheit van tijt ende occurrentie van saken / daer op te disponeren in boegen gelijck de selve tot noch toe hadden gedaen.

En aengesien verschepden saccken nu en dan vooz geaen souden mogen zijn / stijdende met de naerder Unie, ende waer by op de Hoogheden en Gerchtigheden soo van de Generaliteyt als respectie Provincien gheschreeven en indacht souden mogen zijn gedaen / en dat het selve in tijt en wijlen vooz een geadbodeerde possessie en daer uyt gekregen recht geallegeert ende gheappliceert soude konnen worden / ingeballe by dese gelegentheit / dat van het vast stellen van de Unie werdt ghesproken / daer op niet werdt gheseght / dat sy Gedeputeerde van Zeelandt daerom / ende oock op dat sy van de oprechte intentie ende gheboelen van hunne Heeren Principalen raekende de practijque ende observantie van de boorsz. naerder Unie van Utrecht / souden moghen conferen / wederom wel hebben willen verklareren / gelijck sy deden by desen / dat de Heeren Staten 's Landts ende Ghaesfelijkhepts van Zeelandt verstanden / dat aen de Generaliteyt soude werden gelaten alle het gene aen de selve by de boorsz. naerder Unie van Utrecht ofte wel by resolutien sedert met eenparigh consent van alle de Provincien op voozgaende Beschrijvinge Staets-ghewijse genomen / was gedefereert / ofte hier na in boughen als zijden gedefereert soude worden / ende dat aen de andere souden de respectie Provincien elck in den haeren souden blijven behouden de absolute ende volle dispositie over alle andere saccken / by de boorsz. Unie gereserveert / tanners niet ober-gegeven ofte gemeen gemaccht / ende dat niet teghenslaende eenighe contracte possessie ofte practijque.

Verklaerden de Heeren Gedeputeerde van de Provincie van Utrecht van nu vooz alstijt vooz de selve Provincie te referberen ende te bedinghen soodanigh recht ende prerogativen als tegenwoordigh of namaels vooz eenighe der respectie Provincien souden moghen werden gereserveert / ofte aen de selve toe gestaan.

De Gecommitteerden van de Provincie van Vrieslandt hebben verklaert ende hier op laten aen-teekenen dat de Heeren der selver Principalen door het attesten van het poinct van de Religie in 't minste niet verstaen eenighe prejuditie te lijden in de type dispositie van de Kercken - Ordeningh, sampt *ius Patronatus*, insisterende boorsz. de beklaringhen van de respectie Provincien van Zeelandt ende Utrecht hier boven gheset.

Ende hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Over-ijssel verklaert van nu vooz alstijt vooz de selve Provincie te referberen ende bedinghen soodanigh recht ende prerogativen / als tegenwoordigh of namaels / vooz eenighe der respectie Provincien souden moghen werden ghereferbeert / ofte aen de selve toe-gestaen.

De Heer Eyben wegen de Provincie van Stadt ende Lande heeft verklaert ende hier op laten aen-teekenen dat de Heeren sijnne Principalen door het vast stellen van Poinct van Religie / in het minste niet en sullen zijn geprejudiceert in hunne type dispositie van de Kercken-ordeninghe ende *ius Patronatus*, insisterende boorsz. mede by de beklaringhe van die Provincie van Zeelandt ende Utrecht, ende specialijck dat in 't minste niet sal sijn geadbodeert ofte vooztaen in consequentie werden ghetrocken het gene contracte de Unie mach sijn ghepasseert.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van wegen de Provincie van Zeelandt in haer Ho. Mo. Vergaderinge nochmaels versoght en gesommereert wesende / is by de selve openinge gedaen van hun Provinciael advijs / stoopende de Converse van Vrede-
imgt

linge over de bewuste *seventig* Articulen/ hier bebovens aengeselt tot een *Trebes* in een handeling van *Drede*/ en hebben haer belanghende de voornoemde *Conversie* van handeling geconformeert met de ses andere *Provincien* / waer over haer *Ho. Mogh.* de opgemelde *Heeren Gedeputeerden* van de *Provincie* van *Zeelandt* hebben bedacht/ en is voorts geconcludeert/ dat het *Tractaet* tot noch toe aen-geseldt op een *Trebes* soude werden berandert/ en werdt berandert mids desen in een handeling van *Drede* / ende dat sulchs de *Heeren Plenipotentiarissen* en *Extraordinaris Ambassadeurs* van wegen desen *Staet* tot *Munster* soude worden ghenotificeert. Ende de voornoemde *seventig* Articulen geapliceert ende gheconverteert werden tot een *Tractaet* van *Drede* / gelijk de selve geapliceert zijn gheweest / tot *Trebes* / met alle de *Clausulen* en *Restrictien* / sulchs de selve in de *Originele Instructie* staen gheexpresseert / voer behoudens de *consideration* van de *Provincien* over de *saccken* / ble noch niet en zijn geresolveert.

Den anderen en volgende dagen verder oock in *deliberatie* ghetreden zijnde over de *Articulen* resulterende npt 't rapport van de *Heeren Meynderwijck*, *Matenes*, de *Knuyt*, *Nederhorst*, vier van haer *Ho. Mogh.* *Plenipotentiarissen* van *Munster* weder ghekeert/ en ter *Bergaderingh* van haer *Ho. Mogh.* den 27 *Julij* lesleden overgelevert / als oock eenige andere *Pointen* tegenwoordig tot de voornoemde *Articulen* op de *Heeren Gedeputeerden* in haer *Ho. Mo. Bergaderingh* gevoegt/ is na voorgaende *deliberatie* goetd ghevonden en verstaen/ dat het derde *Articul* van de bewuste *seventig* *Articulen* neder gestelt soude worden/ gelijk het neder gesteldt werdt mids desen in deser voegen/te weten :

En yeghelijk sal behouden en datelijck ghebruycken, de *Landchappen*, *Steden*, *Plaetsen*, *Landen* en *Heerlijckheden*, die hy tegenwoordig houdt en besit, sonder daer in *getroubleert* ofte *beleth* te worden, in wat manieren dat het zy, daer onder men verstaet te begrypen de *Vlecken*, *Dorpen*, *Ghebuchten* en *platte Landen*, die daer van *dependeren*, en sullen dien volghens de geheele *Meyerie* van 's *Hertogenbosch*, *Kastelen*, *Vlecken*, *Dorpen*, *Ghebuchten* ende *platte Landen*, *dependerende* van de voorsz. *Stadt* ende *Meyerie* van 's *Hertogenbosch*, *Stadt* en *Marquizaet* van *Berghen* op *Zoom*, *Stadt* en *Baronnie* van *Breda*, *Stadt* van *Maestricht*, *resfort* van dien, als oock het *Graefschap* van den *Vroenhof*, de *Stadt* *Grave* ende *Landt* van *Kuyck*, *Hulst* ende *Bailliege* van *Hulst* en *Hulster-Ambacht* als oock *Axel-Ambacht*, soo bezuyden als *benoorden* de *Geule* van *Axel* geleghen; mids gaders de *Forten*, die de gemelde *Heeren Staten* tegenwoordigh in hebben in 't *Landt* van *Waes*, ende alle andere *Steden* en *Plaetsen* dewelcke de *gedachte Heeren Staten* houden in *Brabant*, *Vlaenderen* en *elders*, blyven aen de voorsz. *Heeren Staten*, in allen ende de selfde *rechten* van *Souverainiteyt* ende *Superioriteyt*, als zy sijn houdende de *Provincien* van de *Vereenighde Nederlanden*; wel-verstaende, dat alle de *reste* van 't *Landt* van *Waes*, uyt ghemomen de voorsz. *Forten* sal blyven aen den *Koningh* van *Spangien*, ende mids dien uyt de voornoemde *seventig* *Articulen* gheroyeert het *achtende* van dien, sprekende van de *Publijcque Kercken* inde *Baronnie* van *Breda*, *Marquizaet* van *Bergen*, en andere *Plaetsen* voornoemt.

't *Vijfde* *Articul* van de voornoemde *seventig* *Articulen* sal worden geroyeert, en in plaets van dien gestelt en in twee gesepareert, te weten, tot de *alternatieve* toe *excluyts*, in deser voegen, te weten :

Dat de *Navigatie* ende *Traffijcq* op beyde de *Indien* respectivelijck sullen worden *gemainteneert*, volghens en in *Conformiteyt* van de *Octroyen* daer toe albereyds gegeven, ofte noch te geven, ende tot verseeckert heyd van dien, sal strecken het tegenwoordigh *Tractaet* en de *Ratificatie* ten weder-zyden daer op uyt te brengen; Ende sullen onder het voornoemde *Tractaet* begrepen werden alle *Potentaten*, *Natien* ende *Volckeren*, waer mede haer *Hoogh Mogende*, of die van de *Oost-ende West-Indische Compagnien* van harent weghen binnen de *Limiten* van haer *Octroy* in *Vriendtschap* ende *Alliancie* staen, ende sal een yder, te weten, de *Hoogst-gemel-*

de *Heer Koningh*, ende de *Hoogh gemelde Heeren Staten* respective blyven besitten ende gauderen soodanighe *heerlijckheden*, *Steden*, *Kastelen*, *Sterckten*, *handelen* *Landen* in de *Oost- en - West-Indien*, als oock *Brazil*, mids gaders op de *Kusten* van *Asia*, *Africa* ende *America* respective, als de selve respectivelijck zijn hebbende ende besittende, daer onder speciaalijck begrepen de *plaetsen* by de *Portugysen* van desen *Staet* afgenomen ende *geocupeert*, of de *plaetsen* die zy hier naemaels sonder *infractie* van het tegenwoordigh *Tractaet*, sullen komen te verkrijgen ende te besitten. Ende sullen de *Bewindthebberen*, soo van de *Oost-als-West-Indische Compagnie* der *Geuniceerde Provincien*, als oock de *Ministers*, *hooge* als *lage Officiers*, *Soldaten* ende *Boodtsgefellen*, in *actuelen dienst* van de een of de ander der voorsz. twee *Compagnien* wesende, of geweest zijnde, als oock die in der selver respective *diensten* soo hier te *Lande* als in het *district* van de op-gemelde *Compagnien* als noch *continueren* en nae desen noch *geemployeert* moghten worden, *vry* en *onbekommert* sijn in alle de *Landen* staende onder de *gehoorfaemhey* van den *Koning* van *Spangien* in *Europa*, sullen mogen *reysen*, *handelen* en *wandelen*, als alle andere *Ingefetenen* van desen *Staet*. Voorts is besprooken ende ghestipuleert, dat de *Spangiaerden* sullen blyven by haer *Vaerten* in soodanige *voeghen*, als zy de selve in *Oost-Indien* noch hebben, sonder hun *vorder* te mogen *extenderen*. Ghelijck oock mede de *Ingefetenen* deser *Landen* haer zullen onthouden van de *frequentation* van de *Castiliaensche plaetsen* in *Oost-Indien*.

Ende wat belangt de *West Indische Compagnie* de selve sal haren *Handel* ende *Traffijcq* in alle *plaetsen* binnen de *Limiten* van 't *Octroy* (aen bus by haer *Ho. Mo.* gegeven) moghen *bevorderen*, 't zy in *plaetsen* van *Neutrale Princen* ende *Volckeren*, als oock selfs ter *plaets*, daer den *Koningh* van *Spangien*, *Kastelen*, *Forten*, *Jurisdicctie* ende *Gebiedt* heeft; Ende sullen de *Onderdanen* ende *Subjecten* van den *Koningh* van *Spangien* gelijcke *vryhey* van *Handel* ende *Traffijcq* mogen *exerceren*, soo in de *plaetsen* van *Neutralen*, als in de *ghevesten*, beseten by de voornoemde *West-Indische Compagnie*; ende in soodanigen *gelegentheydt* en sal die een of die ander geen *twaerder belastinghen* moghen worden op geleght, als de *Inwoonders* van de respective *plaetsen* selfs sijn *beralende*.

Het *veertende* *Articul* van de bewuste *seventig* *Articulen* van dien sal daer uyt werden ghelicht ende ghelaten, ende in plaets van dien ghestelt het *vijf en-twintigste* *Articul* van de *Originele Instructie*, in voeghen als volght.

De *Schepen* en *Goederen* komende in ende uyt de *Havens* van *Vlaenderen* respective, sullen met soodanige *impositionen* en andere *lasten* by den voorsz. *Koningh* moeten *befwaert* worden, ende blyven, als de *goederen* de *Schelde*; Item de *Canalen* van 't *Sas*, de *Zwijn* en andere *Zee-gaten* daer op *responderende*, in 't op ende afgeen respective *befwaert* worden, en sal hier na *geconvenieert* worden tusschen *Partyen* weder-zijds over den *voet* van de voorsz. *eguale belastinge*.

Voorts wat belangt de *saccken* rakende de *Hanze-Steden* ende *securiteyt* van *Commercen* in de *Oost-Zee*, deses aengaende sullen de *Heeren Extraordinaris Ambassadeurs* ende *Plenipotentiarissen* van desen *Staet* met alle *middelen* van *devoir* de *saken* daer toe *helpen* *beleyden*, sulcks en daer 't behoort ten eynde dat de respective *oude Heeren* moghen blyven *ghemainteneert* by hare respective *oude gerechtigheyt*, ende dat de *Tollen* mogen werden *gereguleert*, volghens den *voet* van het *Jaer* 1618.

Wat aengaet het *verfoeck* van den *Heer Eerts-Bischop* van *Camerick* een van de *Spaensche Plenipotentiarissen*, begrepen in *secker* *memorie* den 27 *Julij* voornoemt door de *vier* op-gemelde *Heeren* haer *Ho. Mo.* *Plenipotentiarissen* onder anderen over-gebraght, om te moghen *genieten* de *helft* van het *inkomen* van het *Bisdome* van de *Meyerie* van 's *Hertogenbosch* over het *Jaer* 1638. 't *Selfde* wert alleen voor dat *Jaer* 1638. by *Ratificatie* geconsenteert ende geaccordeert.

Den *Eygendom* van *Rennen*, die van wegen den *Fisque*

in plaetse van de verkochte goederen sullen wesen geconstituert, misgaders de renten of actien, staende ten laste van den Fisque respectie sullen by de proprietarissen van dien mogen werden verkocht, ofte andersints daer met gehandelt, als van haer eygen goederen, ende sal het eynde van het drie en twintighste Articulen van de bewuste 't seventigh Articulen hier na werden gerecht ende gedresseert.

Den tydt open gelaten in het twintighste Articul van de bewuste 't seventigh Articulen, binnen de welcke de ordinaris Justitie sou te moeten doen ofte laten geschieden de executie; en repareren de contraventie in het voorschreue twintighste Articul aengeroot, de selve werdt ghelaten tot directie van de meer opgamelde Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen tot Munster ende werden uyt het voornoemde twintighste Articul mit desen gelicht dese woorden, te weten, *Soo wel aen den gemelden Heer Koninck als aen de Heern Staten Generael respectievelijck*, ende in plaets van dien gestelt, volgens seecker formulier daer toe ten wederzyden te arresteren van dat sy sullen opsicht nemen over de Handelingh der Ingesetene der voorsz Nederlanden, ende de lasten, ende impositien die ter eenre, ende ter andere zijden sullen opgeheven worden op de Koopmanschappen.

Het vyftighste Articul van de geadjusteerde 't seventig Articulen met de Spaensche Plenipotentiarissen, spreekende van den Keyser en het Roomse Rijk respectie daer wort by gevoegt achter 't woordt *Neutraliteyt*. *Vruwtschap en goede Naeburfschap*.

De demolitie der Forten aen by, ende omtrent de Stad Sluys sal door de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarissen ende Extraordinaris Ambassadeurs tot Munster by de Heeren Plenipotentiarissen van Spangien werden getenteert.

Op de extentie van de Limiten in Vlaenderen en elders, sal geïnformeert worden door den Raedt van State, als oock door de regeringe van het Vrye, misgaders by die van Sluys, Ardenburgh ende andere, des behoorende, om daer op besoigne geformeert ende vervolgens resolutie genomen wesende, de selve aen de Heeren haere Hoog Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen over gesonden te worden.

De versochte Consolidatie van het Overquartier van Gelderlandt, met de drie andere Quartieren onder desen Staet, daer op sal door de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarissen ende Extraordinaris Ambassadeurs by de Spaensche nadere Instantie en debvoiren met goeden yver worden gedaen ende aengewent.

De Gecommitteerden wegen de Provincie van Vrieslandt verklaren expresselijck gelast te zijn niet toe te staen, dat eenighe woorden, termen of maniere van schryven in desen teghenwoordigen Tractaet worden gebruyckt die de voorsz Provincie ende Ingesetenen van dien, noopende haer tutenue ende verfoeck wegen de admittie in de Oost Indische noch te formerene Compagnie eenighsints mogen nadeeligh ende prejudiciable wesen, zijnde het voorige ghe-expireert ende by speciale resolutien van den 4 Mey 1644. ende daer op gevolgde aenplekinghe verklaert impetrabel ende voor yder een open te staen, dienvolgts protesteren van onschaedlijckheyt soo dick ende soo meenighmael, als die Trafficquanten op Oost-Indien met de naem van Compagnie werden gecificireert, oft van Continuatie der selver werdt ghementioneert, met verfoeck dat desen in de Registers van haer Hoog Mog. mede werde genotuleert ende geïnferreert.

Vorders alsoo sy Gedeputeerde mede in mandatis hebben ernstigh 't urgeren ende te insisteren, dat den Koning van Spaignen by Keyserlijcke Majesteyt ende het Roomsche Kijck, beneffens de continuatie ende onderhoudinghe der Neutraliteyt, eenfamentlijck uyt wercke renunciatie van soodanige nulle ende onghesondeerde pretenctien, welke Hooghst-gedachte Keyser voor desen heeft voor gewendt. Ist dat de selve haer genootsaecht vinden dit voor haer Provinciael advys desen aengaende mede te laten aenteecken.

Verklaren mede niet te kunnen consenteren in de pretenctie van den Aerts-Bisshop van Camerick, als contra-

rierende de Resolutie op het Temperament van 't Ecclesiastycq in de Meyerye van den Bosch rede vast gheseldt.

Wydere in deliberatie gelept zijnde / is ten selven tyde goet ghebonden ende verstaen te versoeken ende te committeren de Heeren Gent, Mathenes, Beveren, Cats, de Knuyt, Stavenisse, vander Hooick, Rooda, Mulert, Eyben ende den Griffier Musch om de 70 Articulen met de Spaensche geadjusteer tot een Tractaet / van Munster den 26 Julij lesleden hermaert overgebracht / te confereren teghens de Originale Instructie / om verholghens geappliciert ende geconverteert te worden tot een Tractaet van Vrede: en dat by die occasien gelet soude werden op de punten by de Heeren Gedeputeerde van de Provincie van Vrielandt in hun advys gemoveert.

Oock hebben haer Ho. Mog. de opgamelde Heeren der selver Gedeputeerde versoecht ende geauthoriseert / om uyt het project van Ratificatie by den Griffier Musch, op last van haer Hoogh Mog. uitwoopen / als oock uyt het project van ratificatie van wegen de Provincie van Hollandt voort gebracht / te formeren een project van ratificatie / applicabel mutatis mutandis ten wederzyden op het te maken Tractaet van Vrede / in desen verstaende / dat het te formeren project by de Heeren Gedeputeerden van de respectie Provincien coppelijck soude worden overgenomen / om aen hunne respectie Principalen over gesonden ende gecommunicert te worden / ende dat het selve project niet na Munster soude werden gesonden aen de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiaris ende Extraordinaris Ambassadeurs al eer dat de respectie en Provinciale advysen daer op ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. souden zijn ingezacht / 'twelck de Heeren Gedeputeerden van de respectie Provincien aenghenoomen hebben ten spoedighste te doen / om als dan verholghens na de oorde van de Regeringhe daer op geconcludeert te werden. Noch hebben haer Ho. Mog. de opgamelde Heeren der selver Gedeputeert om aen sijn Hoogheyt te gaen communiceren 't gene alhier tot noch toe is gebesogneert / ende dat men gemeent was te confereren ende te appliceren de bewuste 't 70 geadjusteerde Articulen op een Tractaet van Vrede / en versoeken sijn Hoogh ghemelde Hoogheyt dat de selve gelieve daer op haer Ho. Mog. mede te deelen sijn hoogh wijs advys ende consideratien; ende dat alle de voorsz besognees gedaen souden worden by de presente Heeren in absentie ofte onghelegentheyt van den eenen of den anderen van dien.

Op 't gemoveerde is nae voorgaende deliberatie goet gebonden ende verstaen dat in het stuck van de Correspondentie ende Communicatie te houden met de Heeren Ambassadeurs en Plenipotentiarissen van Brancrich in 't stuck van de Handelinghe ende Tractaten tot Munster gecontinueert ende achtervolgt souden worden de Articulen in de bewuste originele Instructie / daer van sprekende.

Noch in deliberatie ghelept zijnde / is goet ghebonden ende verstaen mits desen te versoeken ende te committeren de Heeren Boreel, Cats, Stavenisse ende den Griffier Musch om het twaelf en dertiende point / den 14 October 1645. uyt de Instructie gelicht / te formeren ende dresser / in soodanigen voegen / dat in de selve Instructie / als oock onder de bewuste 't seventigh Articulen sullen kommen werden ghebracht ende geseldt.

Outfanghen een Missive van de Heeren van Heemstede, Nederhorst, Donia, Clant, vut van haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen tot Munster geschreven aldaer den seventhiende deses / ende daer neffens verscheppen / bplagen houdende de voornoemde Missive onder anderen dat sy sedert hunne jonghsten van den derthienden der selver Maent soo met de Heeren Fransche als met de Spaensche Plenipotentiarissen verscheppen conferentien hebben gehouden (daer in de Heeren Fransche wederom van de generale ende reciproque Quacantie wijckloopig hebben gheverbaliseert door den Resident Brasset haer Ho. Mog. dien aengaende ouverture te sullen laten doen) ende

ende met de selve noch nader waren gekomen. Voorts dat sy ten voorsz daghe nochmaels debboopen hebben gedaen / om de hooge partpen nader te berecuighen / ende dat sy seer groote hoopen hebben gescheyt / dat soo wanneer de resolutien van haer Ho. Mog. met de Heeren hunne Collegien aldaer tot Munster souden ghehoornen wesen / daer op niet alleen de andere haer reflexie nemen. Daer sy Heeren haer Hoogh Mog. Plenipotentiarisen sich daer toe moeten refereren / waer op gebedeliberceert zijnde hebben haer Ho. Mog. verklaert de voornoemde Missive aen te nemen vooz notificatie ende dat de selve souden afwachten de openinghe die de voornoemde Resident Braslet soude doen. Ende werden de Heeren van Mathenes ende de Knuyt haer Hoog Mog. aenwefende Plenipotentiarisen versocht / haer repse te verhoorden na Munster met de bewuste Articulen en resolutie van haer Ho. Mog. noopende de Munstersche saecken genomen / ende dat den Heer van Meyndrswijk soude werden aengescheven / dat hy hem oock derwaers begebe. Ende hebben de Provincien van de meer ghemelde Missive ende by-lagen versocht Coppe die haer Ed. wert geaccordeert.

De Heeren Boreel, Cats, Stavenesse, haer Ho. Mog. Gedeputeerden hebben gisteren gerappoort / dat sy in kracht van haer Ho. Mog. resolutie van den 20 deses de Articulen / spreckende van de Oost-ende West-Indische Compagnie den 14 Octobr 1645 uyt de Originele Munstersche Instructie gelicht / sulcx hebben geyesceert ende ghesoymeert / dat deselve dequamelijk onder de bewuste geadjusteerde 't seventigh Articulen / volgens de intentie van haer Ho. Mog. soude konnen gebooght worden / uytgesondert de alternative, achter de voorsz uytghelechte Articulen gheseldt / welke alternative den Heeren Plenipotentiarisen van weghen desen Staet by resolutie apart soude konnen ghegheben worden / om de selve in casu daer in ge-expresteert nae voorsz lende ghelegghentheyt ge-employeert te werden / waer op gedeliberceert zijnde / hebben haer Ho. Mog. sich daer mede gheconsoymeert / ende de opghemelde Heeren haer Hoogh Mog. Gedeputeerden bedanckt / ende volghet de voorszbe alternative hier na gemiscert / te weten ; Doch by ontfentenis van de bovenstaende stipulatie, fullen soo wel de Subjecten ende Onderdanen van den meer Hooghst-ghemelden Koninck als de Ingelstenen van desen Staet haer onthouden van te bevaren ende te traffiqueren de Havenen ende plaetsen by de een of de ander van Parthyen met Forten, Logien oft Casteelen beset, ende indien de Heeren hare Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs mochte voor gheworpen worden eenighe consideratie, contrarie 't gene dat hier boven staet ghe-expresteert, fullen daer van advertentie hebben te geven aen haer Ho. Mog. die als dan over souden konnen communiceren met de Bewinthebberen van de een of d'andere Compagnie ofte oock beyde sulcx aengaende.

De Heeren Gent, Mathenesse, Beveren, Cats, de Knuyt, Stavenesse, vander Hooock, Roorda, Mulert, Eyben, haer Ho. Mog. Gedeputeerden hebben gerappoort / dat sy in kracht van haer Ho. Mog. resolutie van den 20 deses hebben geresumeert met concept van Ratificatie by den Griffier Musch op last van haer Ho. Mog. daer behoorengs ingestelt / als oock het project van Ratificatie van weghen de Provincie van Holland voort gebracht en daer uyt gesoymeert een project van Ratificatie / 't welck *mutatis mutandis* applicabel soude zijn ten wederzijden op het te maechen Tractaet van Dede binnen Munster, welck project ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gelien zijnde / hebben de Provincien verklaert de voorsz projecten *mutatis mutandis* ober te nemen om aen de Heeren der selver Principalen ober gesonden te worden ende daer op ten spoedigsten in te byngen der selver Provinciacael aduys ende voorsz gedaen te werden na behooren.

De selve Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden hebben noch gerappoort dat sy in kracht van haer Ho. Mog. Resolutie van den 20 deses de bewuste 't seventigh Articulen met de Spaense geadjusteert tot een Crebes / hebben geconferceert teghens de origidele Instructie van de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen van weghen desen Staet tot Munster ende de selve gestelt in so-

danige boegen dat de voorsz Articulen geappliceert ende geconverteert soude konnen worden tot een Tractaet van Dede / van welke articulen des boorigen daerz lecture ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gedaen wesen. Is nae hoogaende deliberatie goet gebonden de meergenoemde Articulen te houden vooz geartesteert om te dienen tot Instructie vooz de Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen in het maechen van een Dede en van de Spaense geobtinereert ende bedongen te worden volgens en in conformite van de Instructie sampt haer Ho. Mog. resolutien den 17. 19. 20. 21. ende 22. dese respectievelijk ghemomen.

Oock hebben de gemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden gherappoort dat sy in kracht van der selver resolutie van den 20 deses aen sijn Hoogheyt hebben ghecommunicereert de besoignes alhier in 't stuck van de Dede gheballen / als oock de applicatie ende conversie der bewuste geadjusteerde Articulen / op een Tractaet van Dede / en dat sijn hoogh-gemelde Hoogheyt heeft verklaert de voornoemde Communicatie hem aenghe-naeu te zijn ; Waegende des niet te min of er geen difficulte by de Spaensche en soude ballen ten reguarde van het stuck van de selgie / sulcx het selfde nu onder de meer-genoemde 't 70 Articulen is ghebracht / waer over sijn Hoogh-gemelde Hoogheyt ende de wel gemelde Heeren Gedeputeerden respectievelijk sijn bedanckt.

Ontfangen een Missive van den Raedt van State / geschreven alhier in den Dage den 19 deses / en daer nescens sekerer remonstrantie / die den Ontfanger van Ylen aen den gemelden Raedt van State heeft geyesceert / raechende de vier Quartieren van de Landen van Over-Mase, daer by hy sustineert de selve separaet te zijn ende elcx by sijn selven te bestaen / de welke by den meer gemelden Raedt gelien zijnde / heeft de selve haer debbooght gheacht aen haer Ho. Mog. de voorszbe remonstrantie toe te senden / om by dese tydes ghelegghentheyt al sulcken regard daer op te nemen / als de selve sulden bebinden te behooren / voegende de gemelde Raedt hier by / dat in cas van veranderinge van saecken allen den outfanch van de Landen van Over-Mase aen deser zyde soude konnen te cesseren / dat men in sulcken geballe met de Fortificatien / Magazynen / Tractementen ende andere nootzakelijchheden van de Stadt Maestricht seer verlegen soude zijn / alsoo men de penningen daer toe uyt de Provincien by Petitie soude moeten verhoeken / die met langsaem consenteren / ende noch traaget opbyngen / wel licht niet sulden konnen wachten / onder-tusschen dat de Generaliteyt daer mede belast sal zijn / sonder daer toe middelen in handen te hebben om die te konnen verballen ; waer op gedeliberceert zijnde : Is goet gebonden ende versien / dat men het derde Articul van de bewuste 't seventigh Articulen sal augmenteren / gelijck het selve Articul geaugmenteert wert mits desen / met dese clausule / te weten / mitsgaders de drie Quartieren van Over-Mase, namentlijk Valckenburgh, Dalem ende s' Hertogenrade.

In deliberatie gelept zijnde : Is goet gebonden ende versien / dat men het derde Articul van de voorszbe 't seventigh Articulen geaugmenteert sal laeten met dese clausule / te weten / mitsgaders de drie Quartieren van Over-Mase, Valckenburgh, Dalem ende s' Hertogenrade ; maer dat men de Plenipotentiarisen van weghen desen Staet in last sal geven / gelijck hun in last gegeven wert mits desen alle mogelijche debboopen aen te warden / dat de voornoemde drie Quartieren van Over-Mase in Souberainiteyt ende superioriteyt aen desen Staet weder gelaten / sonder dat men nochtans verstaet de Handelinghe daer aen te binden ; Doch ingeballe de voornoemde drie Quartieren van de Spaensche niet en souden konnen werden geobtinereert / in soodanigen cas fullen de Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen daer van geen ofstant hermoghen te doen / maer sal de saecke in sijn geheel werden ghelaten / om in cas van voortganck van Tractaet van Dede / aen de Chambre miparie geremboeert ende by de selve gecedeireert te werden / dan hebben de Heeren Gedeputeerden van weghen de Provincie van Utrecht in haer Ho. Mog. Vergaderinge verklaert / oock

noch verholgens hier op laten aenteecken / dat noopende de boorz plaetsen van Valckenburgh, Dalem en Hertogenrade soodanig sal moeten werden getraceert als andere plaetsen in het derde van de 't seventigh Articulen is neder gestelt.

Op het gerepresenteerde van de Heer van Mathenes ende Knuyt, twee van haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen: Is goet ghebonden ende verstaen te verstaen / dat alle 't geene dat tusschen de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van wegen desen Staet tot Munster ter eere / ende de Spaense Plenipotentiarisen ter andere zyde / succesive soude komen verhandelt ende geaccordeert te worden / dat alle 't selve by gheschift soude worden verbat ende wederzijds ondereykend: Ende soo wanneer de saech soo vertere soude zijn ghebracht / dat de selve in forme van Tractaet gereydeert soude konnen werden / dat de ooghmele Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen tot de ondereykeninge van dien / niet en souden procederen / als na boozgaende Communicatie van de Heeren Plenipotentiarisen van Brancrick / sonder dat nochtans het selve booz een deel Tractaet soude werden ghebonden / ten sy dat Brancrick altoorens hebbe contentement in conformance van de Tractaten, dies aengaende met desen Staet gemaecht.

Noch in deliberatie ghelept zijnde: Is goet gebonden ende verstaen / dat de Heeren haer Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen tot Munster debbooren souden hebben te doen by de Spaense om te bekomen soodanige Chartres / munimenten / papieren / oock saechen van Proceffen / die welcke respectivelijck concerneren eenighe van de Gemeente der Provincien / Geassocieerde Landschappen / Steden / ofte Leden van dien / of oock eenige particuliere Ingesetenen der selver / berustende tot Avennes, Mechelen, of in andere plaetsen onder den Koninck van Spangien gehoorende.

Item: In deliberatie ghelept zijnde: Is goet gebonden ende verstaen / dat de respectieve resolutien rakende de Munsterse Handelinghe als oock de gereydeerde 't seventigh Articulen / genomen ende neder gestelt op Saterdag / Maendag / Dingsdag / Woensdag en vierden Donderdag den 17. 19. 20. 21. en 22. November respectieve onder malkanderen yomiscue / op de selve dagen / sonder separatie van dien / ten register souden werden gebracht ende genoteert; Ende hebben haer Ho. Mog. boorz gerevolveert dat van alle 't selve coppen ofte extracten sullen worden niet gheleert aen de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen / ende dat oock Coppe ofte Extract van dien sullen werden gegeven / aen de Heeren van Hemmen, Cats, Stavenisse, Reinfwoude, Roorda, Nykercke, Eyben, in name van de Provincien van Selberlandt / Hollandt / Zeelandt / Utrecht / Dylelant / Ober Wffel / Stad en Landen respectieve / wel verstaende dat de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden daer van soo dichtwilis ende meenighmael sullen mogen nemen de Lecture in de Vergaderinge / als hun goet duncken sal.

Op het geproponeerde van wegen de Provincie van Zeelandt ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gedaen: Is na boozgaende deliberatie goet gebonden ende verstaen / dat een algemeenen Vast-ende-Bedendag sal werden uptgeschreven ober alle de Provincien / Geassocieerde Landschappen / Steden en Leden van dien te gens Woensdag den 12 December naest-komende nieuwen stijl / om Godt de Heer Almachtigh ten selven dage vierigh te bidden tot boozganck van een Goddelijck / Cerlijck ende verseeckert Tractaet van Vrede / met de wederpactye van desen Staet.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van Zeelandt hebben nochtmaels met de redenen daer toe dienende gerepresenteert / dat het ten hoogsten noodigh is / dat inghevalle van de Spaense niet soude konnen werden geobtimeert / dat in de West-Indien de Traffique ende Frequentatie reciproc de eene in des anderen Lande werde toeghelaten / dat in sulken gevalle werde bedongen / dat de Spaense niet alene upt alle plaetsen / by ende van wegen desen Staet

in West-Indien ende Brasilien geoccupeert / als mede upt die gene die de West-Indische Compagnie dooz de Portuggsen sijn ontnomen / sullen moeten blyven / sonder in de selve met macht van Krijghs volck / omme Handel ende Negocie te byyden / mogen komen; maer oock mede niet in soodanige plaetsen / die de Portuggsen aldaer sijn besitende; Verseeckende sy Gheputeerde / dat de andere Provincien die alsoo gheleiben te verstaen / ten eynde het selve de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet nebens andere poincten in laste werde ghegeven / waer op ghebelibereert zijnde / hebben de aentwesende Provincien de booznoemde Propositie ghehouden in bedencken / om geduyrende de naest aenstaende Staets ghewijse Vergaderinghe van Hollandt / hunne respectieve Provinciale adyppen daer op in te byngen.

Dit nu alsoo alles gherefolveert ende neder ghestelt zijnde: Soo werden de Heeren van Mathenes ende de Knuyt versoekt haer weder op de reyse te begeben nae Munster: die daer op den 27 November haer afscheyt namen.

Ceruyjen men soo in de Provincien als in den Haghe sedert den seven-en-twintighste Julij was doende op de poincten hier boven ghemeeld: Soo zijn de Heeren Extraordinaris ende Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van desen Staet tot Munster oock niet leedigh / maer besich gheweest om de Kroonen over een te byenghen / dooz haer interpositie; om sulcks / soo veel doenlijck / hoort over te loopen; dient gheseydt; dat de Heeren Konincklijcke Fransche Ambassadeurs den chiende September de visite doende aen de Heeren Staetsche / klaegden dat de offeren van de Spaense waeren soo houdt ende maghet / dat sy scheenen meer te rugghe als boozwaerts te gaen; dat sy (Fransche) simpelick begeerden te houden wat sy met de Wapenen hadden ghewoonen: dat sy wel andere ende hooge pretensien ende postulation hadden konnen doen, van Navarre, Arragon, Napels, Sicilien ende Milaen; ende alsoo allenskens descenderen; maer dat sy niet begeerden te marchanderen.

De Heeren Staetsche soo langh soo meer opinerende dat tusschen haer ende de Spaense de saechte wel haest ende lichtelijck soude werden ghebonden / hebben booz 't aen haer meeste debbooren aenghetwendt / om de Fransche ende de Spaense over een te byenghen: sy hebben by de Spaense geen krachtiger argument ghebyuycht oock konnen ghebyuychen / als dat alle Handelingh tusschen desen Staet ende de Spaense vergeefs was; als niet oock *pari passu* geslooten ende geteekent wierdt tusschen de twee Kroonen. Ende wederom by de Fransche hebben gecocommendeert de moderatie / Item: dat Hollandt / als seer uptgheput van Financien / seer groote genegentheyt ende dispositie hadde tot de Vrede; geen of weynigh tot continuatie des Oorloggs oft tot Campaigne.

Sy hebben in dese tydt oock gedaen de aenbeholene intercessionalia tot Osenbrugge / soo in de saechen van de Religie van de Pals / als van Pomeren ende de Satisfactien booz de Land-Grave van Hessen. Sy sijn aldaer soo van de Sweetsche als Kersche met volkomene eere ende begeerde Ceremonien bejagent: maer de sake selfs aengaende; gaven de Fransche en Sweetsche tacite te kennen / indien de generale Staten hare wapenen mede hadden laten sien tegen de Kersche / dat haer Officien meer kracht souden hebben.

Uptelijck nochtans hebben soo de een als de ander haer dese interpositie laten gevallen / en goede hoop van contentement gegeven: De Sweetsche sepden dat sy Pomeren niet van den Keur-Dozst maer van den Kersche (die bereydt was andere Satisfactie daer tegen aen den Keur-Dozst te geven) eysen ende kregen.

Aengaende den Pals; schobent seer op Engelandt; ende twyffelden of Brancrick daerom in Oorloghe soude willen blyven booz de Land-Grave beloofden alles.

Dit was wel het pretext haerder reyse nae Osenbrugge: maer in der daet wasset om de Heeren Fransche / doen aldaer zijnde / te spreken en t'induceren tot een hoort ende spoedigh b'sluyt met de Spaense.

De saecke lagh om dese tydt in Duytslandt hoor den Keyser ende in Nederlandt hoor den Spangiaert seer slecht. De Keur-Doyst van de Beperen door de passage van de Sweetsche over de Donau ende intocht in Beperen verschyct / thoande / jaef gaf te kennen dat hy sich ende sijn Lant met een particulier Tractaet soude moeten ende willen salveren. In Nederlandt sagh men hoor oogen het overganc van Duynkercken, van Antwerpen, jaef van alles: hadde maer het Staetsche Leger gewerckt na behooren / en na wensch van Dyanckrijck.

Alsoo namen de Spaensche met advys van de Keysersehe de resolutie om alles te overstappen / immers alles wat mogelijk was; ende den Franschen by haer woort te batten / om door eene spoedige Vyede het overige te salveren. Want wat tot noch toe de Spaensche hadden gepresenteert / was weynig: sustinerende dat hoor desen alle gheschillen door beswoorene Tractaten van 't Tractaet van Madrid af / tot dat van Camerick ende Verwyns toe / gedecineert ende geslecht was: dat sedert by alle volghende Vyede handelingen was wedergegeven wat d'een d'ander hadde genomen; so dat de Spaensche verklaerden nu oock op geen ander fundament ende wyse te kunnen handelen als dat elck aen alles / wat sedert de rupture ghenoomen was / mocht weder komen. Ende seckerlijck / hoe groot avantage oock de Fransche hadden op de Spaensche; soo soudentoch rang de Spaensche niet een voet aerde by Tractaet aen de Fransche hebben gecedeert; indien de Heeren Staetsche hadden willen of kunnen affonderlijck met Spangen sluyten. Sulcx de Spaensche nu allanghen tydt ende te vergeefs ghetenteert hebbende / sijn ggedrongen ghetweest van den noot een deught te maecten; ende eensdeels de Staetsche (daer mede sy studeerden alle mogelijcke confidentien ende vrientschap te slichten) te carcasseren ende eere aen te doen / anderdeels den Franschen te meer te doen accelereren of (soo sy seiden) te beschamen / door dien sy / Spaensche / aen de Staetsche haer Dpanden / presenteerden d' Arbitrage over haer met Dyanckrijck uptstaende differenten; daer mede (soo sy Spaensche seiden) te kennen gevende dat sy te eenemaal tot Vyede genegen waren. De Staetsche / hoewel oock door de Mediateurs selfs daer toe aengeraaden / hebben soodanige conpromissie ongeren aenghenoomen. Eensdeels om dat alle vrientschap ende beleefsheit van Dpanden komende is suspect / anderdeels om dat de Heeren Franse alrede haer onvernogt heyd door verscheyden kilachen soo over de non-actie van het Staetsche Leger / als over de telle-quelle teekeningh ende sluytinge der Staetsche Plenipotentiaars hadden getoont: ende dat men by quaet succes van dese interpositie niet als reproche hoor de Plenipotentiaars ende prejudicie hoor den Staet soude hebben te verwachten. Niet te min (hoewel sy daer toe egyptlijck niet ghelast / oock niet als hyle / te wecten / de Heeren Pauw, Donia, ende Clant, present waren) hebben haer lachten bewegen. Ende hadden hoor't opende van September de saecke soo wijdt ghebrachte / dat sy schreben de principaelste punten van difficulteert alrede gesurmonteert ende van weder-zpden in hare handen te hebben / mer hoore / dat het geheel stuck wel eer lange / jaef korter / als sy doysten seggen / soude mogen afsloopen endet eenemaal afgedaen sijn. Versochten daerom de spoedige komste van de andere Heeren haer Collegien: om de bozete poincten tusschen desen Staet ende de Spaensche oock hoor't af te handelen ende te gelijck te sluyten.

In 't begin van October duyste noch al de selve goede apparentie: soo seer dat alrede op het tapijt ghebrachte wierde de cessatie van Hostilitiept: of die terfont by 't tepkenen of by 't bertwiffelen van de Matificatien soude beginnen; De Spaensche selfs herstaende dat dese Staet de Articulen van Treves in een ewigen Vyede begeerden te convertieren / versochten dat sulcx mochte werden geaccelereert. Ende alsoo nochtans de Conquesten in Cataloignen alleen door eenen Treves (van ghelijcken tydt als die tusschen desen Staet ende Spangen) aen Dyanckrijck soudent herbijphen; soo wiert daer in oock een expedient gebonden. Ja men begoft oock te

spreeken van de gene die men weder-zpdt soude includeren als Dylenden.

De Heeren Plenipotentiaars van desen Staet deden aen haer Ho. Mog. gansch gene particulier opening van gemelde hare interpositie tusschen de Kroonen / en in wat maniere of hoe verre sy alles geadjusteert hadden; maer bleven al in generalibus terminis. 't Welck / hoewel sy schreben haer alsoo van de hooge partpen selfs te sijn gecommandeert / nochtans aen haer Ho. Mog. alhier jalousie gaf: te meer alsoo de Koning Franse Heer President Brasler, in desen tydt / als de Staetsche Plenipotentiaars schreben de saecke tusschen de Fransche ende de Spaensche meest gheaccordeert te sijn / soo hoor memorien als discoursen verklaerde het contrarie / ende dat de saecke soo na noch niet gebracht en was men konde daer van seggen dat beynes waer was: dat namelijck de saecke seer na by gebracht was; ende niet was; want de Spaensche hadden alles toegestaen aen de Fransche / om te behouden wat sy in hadden: alleen resteerden de poincten aengaende de inclusie of Treves voor Portugal ten minsten hoor een korten tydt / ende d' Assistentie van maels aen die Croon te doen. Item de relaxatie van Don Duarte ende op wat conditien: Het Fortificeren in Cataloignen, gheduerende den Treves; Limit-scheydinge soodaer als in Nederlandt / van Lotringen wiert oock pets doch weynigh ghespoocken. Als dan eicke Partp / elck meer als ander / aen de Heeren Staetsche daer by seiden by monde dat sy van herten ggenegen waren tot de Vyede / ende dat om d'overige poinctes de Vrede niet soude achterblyven: Soo konden de Heeren Staetsche niet recht schryben de groote / jaef onseplbare apparentie die daer was tot de sluytinge; wel herstaende soo beede partpen / aengaende 't resterende waer seiden; dat namelijck de Vrede daerom niet soude te rugge blyven. Maer oock aen de andere zyde konde de Heere President Brasler niet waerheyt het tegendeel seggen. Want / oock selfs tot Dunster / aen de eene zyde de Heeren Fransche / gaven te verstaen dat sy verwachten de uptkomste van 't belegg van Duynkercken in Flaenderen / ende van Lerida in Spangen; ende dat daer door haer appetit tot meer conquesten niet mocht grooter worden: aen de andere zyde lieten oock de Spaensche haer verluypden waermeer sy Duynkercken verlooren / dat sy wel genegen bleven tot Vyede met desen Staet / maer met Dyanckrijck den Doylogh te sluyten moeten continueren.

Den Sweden ende Fransche oock in October seer sterck in Beperen ingevallen zijnde / scheyden hoop van grooter Successen: ten minsten om Beperen ende andere Leden der Ligue van de Keysersehe partpe af te scheuren; ende alsoo her Duyts Doystentrijck soo wel in Duytslandt als elders merckelijcken afbreuck te doen / soo niet geheel t' opprimeren.

In 't begin van November oock openbaerde haer een notabel different tusschen de twee Hooge partpen aengaende Porto Longone ende Piombino; ende aengande het Guarisoen of besettinghe in Casal. Ende in dit daet wasset alsoo / dat Dyanckrijck te seer gebonden was aen Sweden / ende niet wilde Portugal verlaeten ende maecte daerom nieuwe postulata van tijt tot tijt; als van Philippe Ville, Charlemont ende Marienborgh hoor den Staet van Duxck; de restitutie van verscheyden Heeren die al hoor den Jare 1635. waren geseintieert ende bergheelijck: waer over de Graef van Pennerande dichtwils in onghedult ende coleure soo seer ontstact / dat hy namaels seide: Quidvis ferre postum quam insolentiam Gallorum; item: Potius occidemus parentes, suspendemus uxores, comburemus templa, vendemus calices, quam protervia Gallorum subiecti sumus, &c. Maer soo nae recht als volgens Tractaten / stont het den Franschen by nieuwe postulaten te doen / soo langh niet geslooten was.

Dese Handeling ende interpositie tusschen Dyanckrijck ende Spangien alsoo sleepende / ende tot geen sluypt geraeckende / soo sijn den 8 November de Spaensche den Staetsche komen besochten / ende kilagen / dat soo in Italien als Duytchlandt dese treinerende Handel qualijck gheduydet ende opgenoomen wiert; dat sy den Staetschen alleen (met seclusie der Mediateurs) en

soo verde hadden geintrometteert, sonder dat eenige effecten daer van ten voorschyn quamen. Dat daer over sy (Spaensche) wierden geinlimuleert als of sy geen Vrede begeerden: daer uyt resulterende dat soo wel de Catholijcke als Protesterende Keur-Vorsten ende Stenden in Duytschlandt begosten by de Keyserlijke Ministers te urgeren om sonder ende buyten Spangien tot beslyuyt van Vrede te komen (ghelyck naemaels oock gheschiedt is) dat de Mediateurs oock klaegden dat sy van de kennis der saecken, daer toe sy origineelick waren geroepen, wierden ghescludeert. Endlijck dat sy aen den Koninck haer Meester, ende die van sijnen Rade geen contentement konen geven over de de Longueurs die in dese interpositie, ende insonderheyt inde Handelinghe tusschen Spangien ende desen Staet wierden gepleecht: met meerder ende langer discoursen / alle daer heen tenderende dat sy wel mochten lyden dat booz de Heeren Staetsche by de Fransche nochmalighe debvoiren wierden ghedaen / om een goet ende kort eynde te maechen van de Interpositie; doch / sulcx binnen weynigh daghen niet gheluckende / dat sy begeerden nochtans van herten de Dede in Nederlandt booz te setten; ende met de Staetsche apart ende sonder te tracteren. Wegerende te weten of dese Staet daer nae soude willen luysteren of niet / om haer saecken daer na te dictegeren. De Heeren Staetsche verklaerden geerne nu noch booz het laetste te sullen tenteren wat sy by de Fransche soude konnen bereiken. Wengaende de separate Handelinghe; refererden haer tot het gene wat te booz gepasseert was; seyden dat sy alle dagen verwachende waren de aankomste van hare Heeren Collegien de Heeren Meynertswijck, van Mathenes ende de Knuyt, met eyndlijcke last om soo aengaende de Conventie van den Crebes in Vrede, als de bozdere noch openstaende poincten een eynde te maechen.

Den thiende/ de Staetsche by de Franse in gevolge van hare Interpositien officien doende; soo hebben de Franse beginnen te mentioneeren van eene Ligue Guarantie, om den Spaenschen de Dede/ soo men tot beslyt quam te doen wel onderhouden; Ten tweeden begeerden sy dat Portugael met in den Dede mocht worden gecompromitteert. Recommanderden oock de bylegginge der differencien die de West-Indische Compagnie in Brasill hadde met de Portugysen.

Men dese twee poincten (seyden de Spaens- gesinde) sachmen wel dat de Fransche geen lust hadden tot spoedige sluytinge.

Want aengaende een nieuwe Tractaet van Guarantie, daer toe waren de Staetsche niet ghelast; ende de Heer Servint op dat stuck daer na in den Dage komende in Januario was een half Jaer doende / eer hy het ten eynde bracht. Zynde groote disputen hoe verre dese Staet booz de Intercessen van Dyanckrijck was verboden.

Ende aengaende de inclusie van Portugael; soo was de verbitteringh ende verwuydingh tusschen de West-Indische Compagnie ende de Portugysen al te groot / als dat de geschillen in korten tyd souden kunnen werden by geleet: werdende by ende van wegen de Compagnie boven de restitutie van de afgenomene plaetsen gepetendeert ende gecpst wel twee hondert ende tachtigh tonnen gouts tot reparatie van schaden die de Portugysen de Compagnie hadden aengedaen.

Merder particulariteits van de Interpositie ende Handelingh tusschen de Kroonen / sullen te sien zijn in het verhael 't welck in Januario eerst komende in den Dage gedaen wiert / dooz Phil. le Roy; ende daer nae uyt het rapport van eenige haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen.

De Handelinghe en Interpositie van tusschen Dyanckrijck ende Spangien sul staende in de Maenden van November ende December; soo wierde seer gearbeydt in de Satisfactien booz Sweden / Dyanckrijck en Wesen. Surden wilden niet van Pomeran afftaen; ende Keur-Dandenburgh wilder niet laeten. Soo dat de Keur-Dozt moest op dat stuck expesselijck quam doen sijn reyle na Hollandt / sijn Huwelijck sloot met de Princesse Louyse van Orangie / ende versochte eene Alliance met de Geunieerde Provincien.

De Heeren Pleitenborgh van wegen den Keiser / ende van Sint Germain van wegen Dyanckrijck quamen in December in den Dage om van den Heer Keurdozt te trecken sijn uytterste resolutie aengaende de presentation ende expedienten die tusschen Sweden ende hem werden tot wederzijds Satisfactie booz geslagen; te weten / aen Sweden te laten geheel Pomeran; uptgenomen een gedeelte van achter-Pomeran; ende dat gedeelte aen den Keur-Dozt beneffens de Stiften Halberstadt ende andere te laten toekomen. Ende hoewel soo de Heer Keur-Dozt als sijne Raden haer lieten vercluyden van Pomeran niet te sullen of konnen afftaen; tot welcken eynde sy oock van desen Staet vercreghen serieuze intercessien (expresse besendinge hadden sy liever gehad) ende schyppens aen de Kroon Sweden: soo heeft doch de Keur-Dozt sich daer na noch moeten accommoderen.

De Heeren van Meynertswijck, van Mathenes ende de Knuyt, in 't laetste van November / als gesept is met den nieuwen last uyt den Dage vertrocken / ende in 't begin van December tot Munster aengekomen zijnde / wierden van alle aentwefende byzende Ministers verwelckomt / met demonstratie van groot verlangen / welck sy na haer komst hadden gehad. De Spaensche / die 't meest aengingh / daer na haer alle gesamenlijck besochende / verklaerden gehooft te hebben dat van wegen desen Staet eenige nieuwe Propositien te doen ende andere Articulen booz te slaen waren; daer van booz dese geen openingh geschiet of concert gevallen was. Daer op sy by preabvertentie seyden / niet anders gelast te zijn als om op de boozgaende Articulen / die sy over langh in Spangien gefonden ende daer op ordre ontfaen hadden het Tractaet te voltrecken: maet geen nieuwe Propositien te konnen admitteren / ende oock den tyd ende gheleghentheydt van hare saecken niet te sullen konnen toe-laeten / om daer ober na Spangien te schyppen ende bozder tyd te laten verstraken / daer van sy seyden booz desen dichtwilg waerschouwinge gedaen te hebben / ende dat den Koninck haer Meester sonder langer vertreck hem in den eenen ofte anderen gevalle hadde moeten resolveren. Gelycke ouerture / doch in andere terminis hebben de Heeren Fransche Plenipotentiarisen in haere visite mede gedaen / ende namentlijck dat haer saison soo verre ware verloopent dat men in Dyanckrijck tot verificatie van nieuwe gelt edicten tot verballinghe van de Oozloghs lasten eerste daeghs van meeninghe was te procederen / 't welck gedaen wesende te vergeefs sonde wesen van Dede te tracteren / waerom sy meynden dat men in weynighe dagen een eynde van 't Tractaet tusschen de twee groote Kroonen soude moeten maechen / of daer nae daer op niet meer hebben te bedencken ofte gheheel andere ende nieuwe Propositien hebben te verwachten; daer by is mede ghekomen dat den Ambassadeur van den Hartogh van Mantua haer komende besochten te kennen heeft ghegheben / dat hy Dyanckrijck 't eenemaet gedisponeert vondt tot sluyten ofte tot byeeken; haer daerom nochmaels officieuselijck besochende / dat sy de saecken ende Interessen van sijn Meester by haer Interpositie ten besten souden helpen dirigeren.

Hier op hebben sy haer aenstonts beerdigh gemaect ende den twaelfde deses doende aen de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen haer contrabistie / met eenen aen de selve iterative openingh gedaen van de nadere last ende intentie van haer Ho. Mog. om in plaets van Treves een eeuwighe Dede te tracteren / ende daer toe schijftelijck overgelevert de seventigh Articulen mede de veranderinghe ende by-boeginghe tot de Dede gheappliciert. Mitsgaders de bozere poincten die haer Hoogh Mog. in bevel hebben ghegheben / om daer mede te be-toonen dat sy geen dilapen sochten / maer bereydt waren datelijck ten principael te treden. Ende is hier op gevolght dat den volghenden dagh den Heer Brun een van de Spaensche Plenipotentiarisen by af-sendinghe van de twee andere haer is komen binden ende gerepessenteert heeft dat de Heeren sijn Collegien nebens hem gesien ende ghe-examineert hebbende haer ober ghegheben gheschifte met anders hadden verwacht als dat sy de boozte besoignes van Crebes in een Dede souden hebben

hebben verandert; Maer ter contrarie bebonden dat eenige *importante* ende *exorbitante* *pointen* van nieuwig daer waren by geboeght ofte uytgelaten/ ende namentlijck van de Consolidatie van 't Over-Quartier van Gelderlande, van de pretensie op de drie Landen van Over-Mase ende formele uytlatinge van de Religions saecken ten regarde van de Meperie van 't Hertogenbosch / welck hy seyde niet anders als op die conditie gecedeert en buyten de selve sulcx t'eenemael buyten haer last en vermoghen te wesen / ende dat de andere twee *pointen* soodanighen nieuwigheden waren die in geen reden nochte fundament bestonden / ende by haer geenfingr konde aengenoomen werden / dat mebe het *point* van West-Indien soodanig was gebesleert en namentlijck dat die van de West-Indische Compagnie en andere vry acces en Traffique alomme in West-Indien souden hebben, ende toe gelaten werden, dat 't selve maximen en fundamenten van Spangien t'eenemael contrarieerden ende daerom in voorige Tractaten met de Coninginne van Groot Brittanje ende Denemarccken 't selve niet alleen uyt bedongen of vooz behouden / maer oock de eppen Onderzaten van den Koningh / als namentlijck die van Arragon, Portugael, Nederlandt, en andere 't selve niet gepermittert geweest was ende aen niemandt toe gestaen te kunnen worden; Indien daerom sy gemeynt souden wesen by soodanighe *pointen* te persisteren ofte daer op te urgeren / dat hy ghesast was te verklaren dat de Spaensche Plenipotentiarisen daer inne niet souden kunnen treden, ende de Handelinghe moeten laeten berusten, restituerende aen de Heeren Staetsche haere stukken ende de hare wederom na haer nemende, die sy voor desen ende de Staetsche hadden gelaten, en dat sy Godt den Heer de saken souden laten bevolen wesen, maer indien sy, Staetsche, de Articulen tot een Treves geprojecteert in een eeuwighe Vrede begeerden te veranderen, hoewel sy daer inne maer te veel geconcedeert ende naer gegeven hadden, ende in cas van Vrede wel andere sustenuen souden mogen ende met fundament hebben te proponeren, dat sy nochtans van haer zijde oock geen nieuwigheyt en souden voorstellen, maer datelijck met de Staetsche in 'twerck treden ende met onderlinge contentement soecken te befluyten, ende daer mede de fundamenten leggen van een geduerigh onverbreckelijcke Vrientschap tusschen beyde de Staten.

De voornoemde Heer de Brun boeghde hier by seer vele redenen ende discontsen tot sijne intentie dienende / gebuyckende in alles discrete termen ende manieren van spreken ende protesterende hare meeninghe van aenbeegin goet ende oprecht gheweest te zijn ende als noch te wesen om met haer Hoogh Mog. een vast ende bondigh Tractaet te maecten. Maer dat sy tot soo groote lesse ende prejuditie van haren Koningh ende krenckinge van sijn eere nu noch nimmermeer souden kunnen tracteren / ende niet verwacht hadden dat haer sulcx van haer Ho. Mog. soude ghevergt worden ende alsoo haer leede soude zijn / dat dese Handelinghe onbuzichbaer soude scepden / sy daeromme op het uytterste hadden gewacht / en haer niet langer konden ophouden om dat haer saken anders ende elders gebisponneert soude moeten worden / als sy met haer Ho. Mog. souden komen af te breecken / waerom hy versochte dat sy (Staetsche) haer naerder verklaren / ende tot de redenen ende billichheyt soude willen boegen / en oock geen exempel aen andere soecken te gheven / die daer nae gelijcke *exorbitante* *peticien* souden koomen vooz te stellen / daer mede alle / (sefs) 't gene sy opgebouwt hadden) ober hoop soude gheworpen worden. Mae dat sy (Staetsche) hier op hadden gheantwoort dat sy geen nieuwigheden vooz gheseldt hadden / als die uyt de voozgaende Articulen waren geresultteert ende daer aen dependende ofte by haer vooz behouden / ende dat sy bereept waren Articulation te gaen ende van alle reden te geven. Is daer op aengenoomen den volgenden dagh in particuliere conferentie te treden.

Der scepden conferentien sijn gehouden ende daer in veel debatten gheballen soo ober 't adjusteren als extenderen van de Controverse Articulen. Soo dat meermalen propoosten sijn gehoert van de Handelinghe te la-

ten sluyten ende stecken: welckes niet tegenslaende sy in alle moghelijcke debvooren hebben ghecontinueert ende dan in 't eene ende dan in 't ander *point* perweg gheobtinert / daer onder sy op de *pointen* aengacnde d'Oost-ende West-Indische Compagnie met seer veel difficulteypen sijn gherencontreert / soo dat sy by nae ghebespereert hebben van de selve te kunnen overwinnen om dat de Heeren Spaensche in die materie haer soo sensibel toonden / dat sy by nae yder woort ghebarreert ofte gebalanceert hebben / met alle welke Communicatien extensien ende herstellingen van de selve sy besich sijn geweest / tot den 27 December. Ten welcken daghe de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen ende sy eyndelijck sijn verdragen op alle de *pointen* haer tot het Tractaet Vrede vooz Instructie gegeven / behalven nochtans het *point* van de Consolidatie van het Overquartier van Gelderlandt, daer op sy in bescepden sessien alle moghelijcke instantien ghebaen hebende / eventuel van de Heeren Spaensche niet hebben kunnen obrineren / welcke 't selve soo verre hebben verworpen / dat sy daer toe geen de minste apperentie konnende binden. 't Selve eyndelijck hebben moeten laeten gliffen / mitsgaders het Temperament by de Spaensche wegen de Religions saecken in de Meperie van den Bosch ende elders / volghens het derde ende achtende van de voozgaende 't seventigh gheadjusteerte Articulen ghepzetendert / daer by de selve uytterlijck hebben gepersisterert / ende on-aenghsien alle haer redenen / inductione ende persuasione onbewerghelijck sijn gebleven / als meermalen ghedeclareert hebende / niet alleen ter contrarie ghesast te zijn; maer oock geen apperentie te wesen dat sy daer ober eenige andere last souden kunnen bekoomen / te meer alsoo sy onder die conditien alle rechten ende gherechtigheden van haren Koningh hadden ghecedeert / ende anders niet ende op geen andere voet als noch souden kunnen cederen ofte in het Tractaet laeten begrypen / ende alsoo haer Ho. Mog. hun hadden bevoolen dat sy op het eerste aengacnde het Overquartier van Gelderlandt niet souden moghen breecken / maer by het laeste persisteren / soo hebben sy oock ten uyttersten daer op geurgert / ende met alle gedaene debvooren niet voorders konnende geraecken haer genootsaecht gebonden 't selve aen haer Ho. Mog. te bewittigen / met verklaringe dat alle andere *pointen* buyten en behalven het voozs gepzetendeerde temperant volgens de last van haer Hoogh Mog. tusschen de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen ende haer sijn gheaccordeert ende gheadjusteert ende nae dese saecken sich van den beginne ende verbolghens hebben verdoont; hadden sy niet geloof dat het daer toe soude hebben kunnen ghebracht worden / mits de groote ende stercke contradictien op vele principale Articulen gheballen / ende dat de Heeren Spaensche voozgaens sustineerden hoewel sy eenige van de selve in cas van Treves hadden toeghestaen / eventuel by een eeuwighe Vrede, die sy allegeerden van andere nature te wesen / niet alsoo konde gepasseert ende nootfaeckelijck anders gebesleert behoorden te worden / om de intolerable prejudicien die sy in veel deelen souden koomen te liden / van alle 't welke nochtans ende dooz continuele instantien van de Heeren Staetsche ende om tot het gewenschte eynde te moghen koomen / sy sijn gediverteert / ende alleen het gepzetendeerde Temperament vooz behouden hebben.

Op dit Temperament stonden de Spaensche seer hart: gaven te kinnen met veel circumstantien dat sy alrede al te veel tydt hadden verlooren; dat de saecken haer Koninghs geen anders of meer nptstel konden liden: ende dat hy of desen / of en anderen wech moeste kiesien: besignerende de handelinghe van Huwelijck ende tranfport van Heberlandt aen Brantchick; 't welck sy wisten dat aen desen Staet groote jaloufie gaf. De Heeren Staetsche scepden derhalven aen haer Principalen om finale last / of sy op dit Temperament souden breecken / of sluyten. Veden ondertusschen nochtans het gheconvenieerde oyndelijck ende in behoorlijcke forme stellen / ende tot de ondertepkeninghe toe prepareren. Maer terwyle nu alle 't gene voozs is tusschen de Spaensche Plenipotentiarisen ende haer / was gepasseert /

seert / ende het laeste differentiale point den 26. laet in den abont door Gedeputeerden na veel moepten ende haer quetten was geadjuseert ende goet gebonden / dat men den 27. s morgens Collegiatelc in het Staetsche Logement by een soude koomen / om den anderen alken de formele Declaratie te doen ende gesamentlijk Opde tot het af-schypben van de Artijckelen te geben / hebben de Heeren Fransche Plenipotentiarisen s morgens geheel vooegh by de Staetsche om audientie ghesonden / nae dat sy den 26. daegs te vooren na de middag van de Heere Orabe van Servient, na den Haghe gaende / af-schept hadde wesen nemen ende van haer Negociatien wydclooppig wescoureert / daer aen sijn E. doennaels schein contentement te hebben. Ende hoewel sy aen de Heeren Spaensche te koozen adsignatie hadden gegeben / soo hebben eventwel sy de Heeren Fransche Plenipotentiarisen niet willen ontsegen / nemaer aenstonts laten komen ende verbolghens de Heeren Spaensche doen versoeken hare komste tot na den middag te willen differeren: de Heeren Fransche Plenipotentiarisen by haer gekoomen/hebben haer met vele redenen vertoont dat der Heeren Staetsche Tractaten veel vorder als de hare waren geavanceert en misdiens versoekt dat sy niet vorder souden willen gaen met eenige Geschiften ofte repkeninghe van dien / maer blyben subsisteren / tot dat sy (Heeren Fransche) mede soo verre souden sijn geavanceert / ende over sulx alles soo lange in sijn geheel laten; waer tegens sy hebben gebeduceert dat sy meenden ende versonden dat de Heeren Fransche in hare Tractaten eben ende alsoo verre waeren gekomen / ende sy Staetsche eventwel geen Tractaet souden concluderen / ten sy dat der Franschen Tractaet te gelijck werde geconcludeert / maer niet te kunnen ledig staen / de Artijckelen die sy berepdtg geconcludeert hadden byten forme van Tractaet / soo verre te perficeren dat sy elckanders meeninghe te rechte souden moghen weten ende niet in vago hereren; ende op dat sy insgelijck haer Principalen van hare besoignen reekeninghe souden moghen geben / t welck sy anders niet souden kunnen doen / ende veel wepnigher souden kunnen overschypben t gunt over ende inderis was gebleven soo lange sy de geconcludeerde pointen niet perfectbelijck geadjuseert ende tot gerustheyt van weder-zpden geteekent hadden; daer by dan nochmaels soude geborgt worden t ghene men verder soude mogen concluderen / maer niet eer in forme van Tractaet gherebigeert nochte gheconcludeert soude worden / ten sy t Tractaet der Heeren Fransche in ghelycke staet ende termen ghebraght soude wesen / daer toe sy beloofden alle Officien te contribueren ghelijck sy bevoonts hadden gedaen / ende middelertijt oock souden kunnen afwagten de vordere bevelen van haer Principalen op t gene sy aen de selve souden hebben over te senden / offereren de in alle manieren te blyben by de Tractaten ende Onderhandelinghe van de selve / dan het heeft de Heeren Fransche Plenipotentiarisen niet gelieft hier mede Contentement te nemen / maer hooge propoosten ende exposulacien teghens haer te ghebruycken / om dat sy seiden haer besoigne met de Heeren Spaensche die sy haer Woorde ende Assignatie hadden ghegeben / soo niet te kunnen abromperen ende alle haer saecken soo niet in totale onsekerheyt ende haer Heeren Principalen in twyffel te laeten of en wat sy gedaen souden hebben ende noch ongedaen mochte wesen.

De vooz Conferentie met eenigh misnoeghen gescheppen zijnde / hebben haer de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen des namiddaeghs by de Staetsche verhoegt / met welcke sy volgens afschept daegs te vooren genoomen / hebben geresumeert ende gecollationeert t gene per deputatos gebesigneert was / ende van wederzpden alsoo geampteert ende betwilligt ende wyders aengenomen / gelijck te vooz goet gebonden was / dat alles in ordinem & debitam formam souden warden gerebigeert / om tot onderlinge gerustheyt geteekent te moghen worden / ende hebben sy met eenen de selve Heeren Spaensche Plenipotentiarisen verklaert tot geen conclusie van Tractaet te kunnen koomen, ten zy de selve te ghelycke met de Heeren Fransche Ple-

nipotentiarisen quamen te concluderen. Hebbende met eenen inlepinghe gemaecht van de differentiale pointen tusschen de twee Croonen noch openstaende / ende de selve versoekt haer tot af-handelinghe van de selve te willen bequamen / daer op sy een langhe Deductie hebben gedaen / tot hare Justificatie ende gepresenteert met de Heeren Fransche te besupren t gheene by der Staetsche Interpositie tusschen de twee Croonen was gheaccordeert ende aengaende het overighe te vreden te wesen te volgen den voozslagh van accommodatie by haer gedaen / dan dat sy op ende in de nieuwe Propositionen ofte demandes by de Heeren Fransche Plenipotentiarisen t sedert gedaen niet konden treden of condescenderen / ende lieber souden vreeken als daer in soude toe geben / haer versoekende dat sy (Heeren Staetsche) van het ghelijck ende ongelijck ten wederzpden kennist dzagen ende ghetupgenisse souden willen gheben / ende indien de Heeren Fransche ongelijck hadden ende daer van niet wilden desisteren nochte tot Conclusie koomen / op de voozgaende ante-acta de Heeren Staetsche met haer souden willen perficeren; Verklarende expresselijck ghelast te wesen / niet langer te moghen traieren / met het een of het ander te moeten doen / waer op de Staetsche haer met alle civilitieyt ghesocht hebben te induceren om de Handelinghe met Dzanckerijck in foodanighe extreme termen niet te stellen / nemaer haer naerder te bednchen ende de Staetsche interpositie by continuatie te willen admitteren / waer mede dese conferentie is gepribigt / dien volgende hebben sy haer den 28. s morgens vooz by de Heeren Fransche Plenipotentiarisen gebonden / ende deselve ghecommuniqueert hoe verre sy met de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen waren ghetoomen / ende dat sy het gheconcludeerde souden laten prepareren om gheteeckent te moghen warden / ende t ghene open gebleven was aen haer vooz Mogende souden remitteren / dat sy daer beneffens de Spaensche hadden verklaert tot geen conclusie van Tractaet te kunnen koomen / ten zy de selve gelijck met Dzanckerijck gheliefden te sluyten / daer toe sy haer interpositie aengeboden hadden / ghelijck sy mede aen de Heeren Fransche Plenipotentiarisen aanbiedende waeren; Doch hebben de Heeren Fransche Plenipotentiarisen hier mede geen Contentement ghenomen ende begheert dat de Staetsche alles ongheteekent souden laten tot dat sy oock soo verre souden wesen geavanceert / ende daer op by de Staetsche ghesepdt zijnde / dat sy (Heeren Fransche) van de pointen tusschen haer ende Spaignen geaccordeert / meerder seckerheyt hadden / om dat de Staetsche daer van konden ghetuppen / door welckers Interpositie t selve was geschiedt / ende dat de Staetsche gheen andere seckerheyt van haer wederparty als vooz het teekenen konden hebben / ende die voer met de Spaensche van aenbegin hadden gehouden / ende daer toe van haer Heeren Principalen gelast waren om sulx te doen / midts niet geschiedende by forme van Tractaet; gelijck de meyninghe oock niet en was / ende niet anders / als met haer ghelijck te concluderen / soo hebben echter de Heeren Fransche daer mede niet willen te vreden stellen / sulx de Staetsche eyndelijck soo verre te gemoet sijn gegaen dat sy verklaert hebben vooz acht a tien dagen te sullen stille staen. Ende belangende de vordere Interpositie hebben de Heeren Fransche Plenipotentiarisen haer versoekt deselve met alle blit te willen continueren / op hoope van met de Spaensche vereenigt te mogen worden / daer in sy (Heeren Staetsche) beloost hebben haer beste te sullen doen / ende sijn sy hier mede met alle civilitieyt van den anderen ghescheppen / hebbende den Heer van Servient die over al by is geweest / omrent een wy daer na sich op de reyse op Welvel ende soo vooz na den Hage begeben.

Wat eppentlijck in de conferentien tusschen die van desen Staet ende de Spaensche / sedert de laeste aetkomsse van de Staetsche tot Munster is gepasseert / blyckt vut het volgende; by forme van Memorie aen haer Ho. Mog. over ghesonden / ten eynde om by haer Ho. Mog. naerder te warden gecoluceert noopende het Temperament in t stuck der Heligie / etc.

Den 13. December 1646. hebben de Heeren Plenipotentiarissen van de Staten Generael aen de Plenipotentiarissen van Spaignen over gegeven een geschrift waer in de 'tseventig artijckelen booz deses geadjusteert tot een Tractaet van Creves / zyn geconverteert en veranderd in een Tractaet van Breda / (volgens resolutien ende naerder instructie den 22. November eynlijck neder gestelt / hier te booz geinfereert) ende op het eynde van het derde Artijckel van de boozsz seventig veranderde Artijckelen en was gheen mentie ghemaect van het Temperament in het Geestelijcke in de Meyerie van 's Hertogenbosch, Marquizaet van Bergen, Baronnien van Breda ende elders.

Den 15. December 1646. hebben de Plenipotentiarissen van Spaignen antwoordt by geschifte over gegeven op de boozsz Artijckelen veranderd in een Tractaet van Breda : in welck antwoordt de gemelte Plenipotentiarissen van Spaignen in het derde Artijckel / seggen als volgt : Men mag niet veranderen noch retrencheren van het geen gestelt is geweest in 't eynde van het derde van de 'tseventig Artijckelen raeckende het Geestelijcke in de Meyerie van den Bosch.

Ende also de Plenipotentiarissen van de gemelte Heeren Staten daer by gepostiteert hebben vaer gheementie moestegemaect worden van het gesepde Temperament / soo hebben de boozsz Plenipotentiarissen van Spaignen op den 18. December 1646. geproponeert het gene volgt. Aengaende het Temperament in 't Geestelijcke, dat blijft ongedecideert, om aen de Heeren Staten te worden verzoont terwylen de Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van Spaignen persisteren niet te willen afstaen van het Temperament ten opsigte van het Geestelijcke in de Meyerie van 's Hertogenbosch, Marquizaet van Bergen, Baronnien van Breda, geexprimeert in de seventigh Artijckelen ende dat sy verklaren dat sy niet anders konnen doen ; Ende also de Plenipotentiarissen van gedachte Heeren Staten het boozsche Artijckel niet hebben willen admitteren / soo hebben de boozsche Plenipotentiarissen van Spaignen op den 19. December het uanvolghende daer by geboegt : Ten ware men eenigh ander middel van accommodement vonde om daer uyt te geraecken.

Den 27. December 1646. zyn geadjusteert geworden alle de Artijckelen geapplicieert tot het Tractaet van Breda / ende also de Plenipotentiarissen van de Heeren Staten persisterden op het eynde gelijk sy gedaen hadden in het beginsel dat de boozsche Clausule van het boozsz Temperament in 't Geestelijcke moeste werden achterghelaten sonder eenighe mentie van het boozsz Temperament te admitteren / soo hebben de Heeren Plenipotentiarissen van Spaignen proponeert het gene hier volgt : Wat aengaet de oeffeninghe van de Catholijcke Religie ende het genieten van de Geestelijcke Goederen in de Meyerie van 's Hertogenbosch, Marquizaet van Bergen, Baronnien van Breda ende 't Landt van Cuyck, daer over sal men sich verdragen ses Maenden na de Conclusie ende Ratificatie van het Tractaet.

Ende dit is het resultat van alle het gene de Plenipotentiarissen van Spaignen in alle de conferentien gehouden op het Tractaet van Breda hebben boozgestelt ende gesustineert / ten eynde het voornoemde Temperament in 't Geestelijck by de Staten Generael mochte gheadmitteren ende in het Tractaet van Breda begrepen worden / het welke de Plenipotentiarissen van gedachte Heeren Staten niet hebbende mogen admitteren / hebben daer van ghesceert dese hier boozgste Memorie om de boozsz Heeren Staten Generael te worden boozgedragen / ende daer op soodanige Resolutie te nemen als haer Hoog Mog. diensig souden binden ende deselve op het spoedigste aen haer Plenipotentiarissen bekient te maecten.

De Artijckelen selvs ende forme van overkoominge waren als volgt :

Artijckelen Provisionelijck overkoomen den 18. December 1646. tusschen de Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen des Konings van Spaignen ter eenre, en de Extraordinaris Ambassadeurs ende Pleni-

potentiarissen van de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, ter andere zyde, om te worden geinfereert in het Tractaet welck ghem. eckt sal worden binnen Munster.

LXIV.

De Limiten in Vlaenderen ende elders sullen gereguleert worden in soodanigher voeghen als men bevinden sal dat sy behooren onder het ressort van de eenre of de andere zyde, waer op men verwachten sal de Informatie, om 't syner tydt de gemelte Limiten te reguleren.

LXVI.

Alle Registers, Chartes, Brieven, Archiven, ende Papieren als oock saecken van Processen, concernerende respectivelijck eenighe van de Geuniceerde Provincien, gheassocieerde Landtschappen, Steden ofie Leden; van dien, of oock eenighe particuliere Ingetenens der selver, berustende in de Hoven, Carcelerien, Raden, ende Kamers van Policie, Justitie, Finantien, Leenen ofie Archives, het sy tot Avennes, Mechelen, ofie andere plaetsen, onder de gehoorsaembeydt van den voornoemden Heer Koning, sullen ter goede troon geleverd worden aen die gene die van de zyde der voorz Provincien respectieve Commissien sullen hebben om de selve te eyschen. Ende sal van gelijcken gedaen worden van de zyde der voorz Heeren Staten, ten behoeve van de Provincien, Steden ende Particulieren, onder de gehoorsaembeydt van den voorz Heer Koning ghehoorende.

LXVII.

In het tegenwoordigh Tractaet van Vrede, sullen begrepen ende geexprimeert worden die gene die voor de wisselinghe van de Aggreatie ofie Ratificatie, ofie drie Maenden daer na, van de eenre ende de ander zyde sullen werden genoemt.

LXVIII.

Sullen aen den Grave van *Flodroff* gherestitueert worden de opkomsten ende Goederen, dependerende van het Casteel van *Leush*, indien eenighe derselver hem zyn onthouden, en sal den voorz Grave sijn wooninghe vry hebben op het voorz Casteel, doch sal den voornoemden Heer Koning Guarnisoen daer op moghen leggen ende onderhouden, indien hem sulck goet durckt. Was geteyckent: *El Conde de Penneranda*, *Fr. Joseph Ertzbischof van Camerick*, *A. Brun*, *Bartolt van Gent*, *Johan van Mathemesse*, *Adriaen Pauw*, *I. de Kwijt*, *F. van Donia*, *Willem Ripperda*, *A. driaen Clant*.

Artijckelen Provisionelijck overkomen de 27. December 1646. tusschen de Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen des Konings van Spaignen ter eenre, ende de Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, ter andere zyden, om te worden geinfereert in het Tractaet welck gemaect sal worden binnen Munster.

V.

De Navigatien ende Trafficquen op de Oost-ende West Indien, sullen worden gemiantineert, volgens, ende in conformite van de Octroyen daer toe al bereyts gegeven, ofie noch te geven, ende tot verseeckertheyt van dien, sal strecken het tegenwoordigh Tractaet, ende de Ratificatien weder-zyden daer op uyt te brengen, ende sullen onder het voornoemde Tractaet begrepen worden alle Potentaten, Natien ende Volckeren, waer mede de voornaemste Heeren Staten, ofie die van de Oost-ende West-Indische Compagnie van harent wegen, binnen de Limiten van haer Octroy, en Vriendtschap ende Alliantie staen, ende sal een yder, te weten, de Hoogstgemelte Heeren Konigh ende Staten respectieve, blyven besitten ende gauderen soodanige Heerlijckheden, Steden, Casteelen, Sterckten, Handel ende Landen in de Oost-ende West-Indien, als oock Brasil mitsgaders op de Kuste van Asia, Africa ende America respectieve, als de selve Heeren Konigh ende Staten respectivelijck zyn hebbende ende besittende, daer onder specialijck begrepende plaetsen by de Portugysen sedert den Jare 1641. den Heeren Staten afghenomen ende gheoccupeert, of die plaetsen die sy hier namaels, sonder infractie van 't tegenwoordigh Tractaet sullen ko-

men te verkrygen ende te besitten, ende sullen de Bewinthebberen soo van de Oost-als West-Indische Compagnie der Geunieerde Provintien, als oock de Ministers, hoo-ge als lage Officieren, Soldaten ende Bootgesellen in aQuelen dienst van de een of de ander der voorz twee Compagnien wesende, of geweest zynde, als oock die uyt der selver respectie dienften, soo hier te Lande, als in 't district der oppemelte Compagnien al noch conti-nueren, ende naer desen noch geemployeert mochten werden, vry ende onbekommert zijn in alle de Landen; staende onder de gehoorzaamheyt van den Koninck van Spaignen in Europa, sullen mogen reysen, handelen en-de wandelen als alle andere Ingeheten van de Landen van de voornoemde Heeren Staten. Voorts is besprooc-ken ende gestipuleert, dat de Spangiarden sullen blyven by hare Vaerten, in foodanige voegen, als sy de selve in Oost-Indien al noch hebben, sonder hun verder te moghen extendieren, gelijk oock mede de Ingeheten van de Vereenigde Nederlanden, haer sullen onthouden van de Frequentatie van de Castiliaensche plaetsen in Oost-Indien.

VI.

Ende wat belangt de West-Indien, de Onderdanen en-de Inwoonderen der Koninckrijcken, Provintien ende Landen der voorz Heeren Koning ende Staten respect-ivelijk sullen haer onthouden van te bevaren ende traf-figueren in alle de Havenen ende Plaetsen, met Forten; Logien, Casteelen, ende alle andere, by d'eene ofte an-dere part ye beseten en gepossedeert, te weten, de Onder-danen van den voorz Heer Koning, en sullen niet beva-ren en traffiqueren in de Havenen ende plaetsen de wel-ke gehouden werden by de voornoemde Heeren Staten; noch oock de Onderdanen van de voornoemde Heeren Staten in die gene, de welcke gehouden worden by den gemelten Heer Koningh ende onder de plaetsen die de voorz Heeren Staten sijn besitende, sullen mede be-grepen wesen die plaetsen die de Portuygen 't sedert den Jaere 1641. in Brasilien van de voorz Heeren Sta-ten hebben genomen, als mede alle andere plaetsen die de selve tegenwoordigh besitten, soo lange als die onder de Portuygen sullen zyn, sonder dat het voorgaende Ar-tyckel sal mogen derogeren aen den Inhoudt van dit te-genwoordige.

XIV.

De Rivieren de Schelde, als mede de Canalen van 't Zes, Zwijn, ende andere Zee gaten daer op responde-rende, sullen van de zyde van de Heeren Staten gesloot-ten worden gehouden.

XV.

De Schepen ende Goederen komende in ende uyt de Haven van Vlaenderen respectie, sullen met alle foodanige Impositien, ende andere lasten by den voorz Heer Koning moeten beswaert worden ende blyven, de Goederen als de Schelde, ende de andere Canalen in het bovenstaende Artijckel begrepen, in 't op ende af-gaen respectie beswaert worden, ende sal hier na gecon-venieert werden tusschen partijen wederzydts, over den voer van de voerz egale belastinge.

LXV.

Aengaende de kleyne Forten omtrent Sluys, is geac-cordeert, dat sullen ghedemanteleert aen de zyde van den Koning op Conditie van het reciproce aen de zyde van de voorz Heeren Staten, waer over men sich sal ver-dragen. Was geteyckent, El Conde de Penderanda Pr. Joseph Ertzbischoep van Camerick, A Bruyn, Bartolt van Gent, Iohan van Mathenesse, Adriaen Pauw, I. de Knuyt, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.

Ende om nochtans oock aen de Heeren Fransche te geven behoorlijk Contentement: soo hebben sy ge-daen dese navolgende verklaringe:

WY Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipoten-tiarisen van de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, verklaren, dat volgens het Tractaet van den 1. Martij 1644. oppgericht tusschen den Koning van Vranckryck, ende de voorz Heeren Staten, is onderlin-ge Verbatenisse van niet te sluyten eenigh Tractaet met

den Koningh van Spaignen, als gesamenlijk ende met ge-meen Consent, en dat over sulcx Onle meyninge is, dat de Artijckelen verdragen, ende onderteckent met de Heeren Ambassadeurs Extraordinaris ende Plenipoten-tiarisen des Konings van Spaignen; geen effect sullen hebben van reel Tractaet, ten sy Vranckryck hebbe con-temment, in conformiteyt van 't voorz Tractaet van den 1. Martij 1644. ende dat wy dese Declaratie houden als gheinfereert in de voorz Artijckelen met de voorz Heeren Ambassadeurs Extraordinaris en Plenipotentia-risen des Konings van Spaignen, verdragen ende ghe-teeckent, en van gelijcke waerde als de voorz Artijc-kelen.

Gedaen tot Munster den 8. Januar. 1647.

Geteyckent

Bartolt van Gent, Iohan van Mathenesse, Adriaen Pauw, I. de Knuyt, F. van Donia, W. Ripperda, Adr. Clant.

Men welcke bovenstaende verklaringe hoe wepnigh verghenoeginghe de Heeren Fransche hebben genomen blyckt uyt volgende haer heftige geschiften: na dat sy by monde oock seer hardt ende bitter tegen die van desen Staet geboldert ende uptgebaren hadden met allerhan-de bertoppingen ende bypgeementen.

Les Plenipotentiaires de France ayans veu que Mes-sieurs les Plenipotentiaires des Provinces Unies, depuis le retour de Messieurs leurs Collegues ont este en de continuelles conferences avec ceux d'Es-pagne, dont ceux de France n'ont aucune connoissance, & dont depuis tant de temps il ne leur a este parle qu'une seule fois, quoy que lesdites Conferences ayant este sou-vent redoublées en un mesme jour lefd. Plenipotentiaires de France apprenans d'ailleurs, que tous les points du Traitté entre l'Espagne & Messieurs les Estats sont ajus-tés à un ou deux prés, sont obligés pour satisfaire à leur devoir, & pour leur discharge envers le Roy leur Mai-stre, de prier lesdits Sieurs Plenipotentiaires de Messieurs les Estats, suivant les termes expres du Traitté 1644. de leur communiquer l'Etat, où est leur Negociation avec l'Espagne, & cependant de la tenir en surceance, sans passer plus avant, jusques à ce, que celle de Frâce soit aussi avan-cée & puisse aller pari passu. comme il est porté par le-dit Traitté, Lesdits Sieurs Plenipotentiaires de Messieurs les Estats scachans mieux, que personne, que la Negocia-tion de la France, qui a este depuis long temps, & est encore entre leurs mains n'est presque pas commandée, & que le point essentiel, & le fondement d'icelle a toujours esté, qu'il ne doit estre rien rendu de tout ce qui aura esté occupé en cette guerre sur le Roy Catholique, si ce n'est, qu'il veulst faire raison à la France de ce que ses predecesseurs ont pris sur elle aux guerres precedentes. Nonobstant quoy Messieurs les Plenipotentiaires d'Espagne ont fait enten-dre ces jours icy à plusieurs personnes de qualité, qu'ils ne peuvent consentir que Piombino & porto Longone demeu-rent à la France, ny que Charlemont Philippe ville, & Ma-rienbourch, soyent restitués à l'Evêché & Estat de Liege; ny aussy que la Comté d'Artois soit laissée au Roy à la re-serve de St. Omer, Air, & la Bassée, outre beaucoup d'au-tres difficultés resultans des Traittés de Mouçon & de Queirque, la dot de l'Infante Caterina l'affaire du Duc d'A-tria, une Tresve en Portugal, l'exclusion du Duc Charles & autres semblables, qui sont en si grand nombre & de telle importance, qu'il se peut dire avec raison, que le Traitté de France, n'est pas seulement retardé & laissé en arriere, (y ayant plus de quinze jours, que les Espagnols l'ont declaré par escrit au Plenipotentiaires de Messieurs les Estats, qui n'ont pas pourtant jugé à propos d'en don-ner avys à ceux de France) mais qu'il est à la veille d'estre rompu, d'ailleurs les mesmes Plenipotentiaires d'Espa-gne font scavoir icy par tout, qu'ils ont donné un escrit, il y a pres de huit jours à ceux de Messieurs les Estats touchant la Negociation de France dont toutefois les Plenipotentiaires de France n'ont encore eu aucune communication sans qu'ils puissent scavoir le sujet pour lequel on differe si longuement de leur faire voir une piece;

piece, qui les regarde, & qui est pour les seuls Interests de la France. Ils supplient donc lesdits Seigneurs Plenipotentiaires de Messieurs les Estats de leur donner esclairement par escrit sur ce que dessus tel qu'ils doivent attendre de vrais & Fidelles amis; & cependant ils sont instance, qu'en vertu des Traitez, qui obligent formellement à surseoir la negociation, quand l'un des Allies en sera requis par l'autre, il a cette agreable d'en demeurer, où ils en sont avec les Ennemis communs, & de ne passer pas outre, & comme lesdits Plenipotentiaires de France apres avoir attendu dix-huit mois l'arrivée de ceux de Messieurs les Estats en cette Assemblée, sans avoir seulement voulu entendre aucune des propositions que Messieurs les Mediateurs ont voulu leur faire plusieurs fois de la part d'Espagne, ont toujours offert depuis ce temps-là de surseoir leur Negociation autant de fois que lesdits Seigneurs Plenipotentiaires des Provinces Unies le desireroient, ils pretendent que le refus d'une pareille surseance seroit une *contravention au Traité*.

Fait à Munster le 28. Decembre 1646.

Tout ce dessus ayant esté cy-devant representé de vive voix par les Plenipotentiaires de France à ceux de Messieurs les Estats, sans avoir produit autre effet, sinon qu'ils se haïrent de conclure avec les Espagnols, & vindrent confidemment en donner avys le lendemain aux Plenipotentiaires de France. Il fut mis par escrit pour leur estre livré, mais comme sur les plaintes desdits Plenipotentiaires & sur les instances qu'ils reitererent à ce qu'au moins Messieurs les Ambassadeurs des Provinces Unies en demeurassent là, apres avoir esté si viste au prejudice de l'Alliance, ils offriront de surseoir huit ou dix jours, & qu'ayant esté insisté de l'autre part, que la surseance ne pouvoit estre limitée, qu'au temps que la negociation de la France seroit au mesme Estat, que celles desdites Provinces selon qu'il est dit clairement par les articles 3. & 4. du Traité de 1644. où qu'à toute extremité elle devoit durer jusques à ce que Mr. le Comte de Servien eust proposé l'affaire à Messieurs les Estats & en eust responcé, leurs-dits Plenipotentiaires y consentirent tous d'une voix, sans aucun contredit. Il leur fut demandé s'ils jugeoient à propos, que l'escrit leur fust mis entre les mains, ce qu'ayans tesmoigné n'estre pas necessaire, attendu disoient ils, qu'on estoit d'accord les Plenipotentiaires de France y acquiescerent, & ledit Seigneur Comte de Servien partit à la mesme heure sur cette assurance. Cependant puis qu'il ne s'en voit aucun effet, & qu'au contraire lesdits Seigneurs Plenipotentiaires des Provinces Unies ont déclaré nettement à ceux de France, qu'au bout de dix jours ils avoyent intention de signer tous leurs articles avec les Espagnols mais que cela se feroit en divers papiers, comme si cette formalité empescholt, qu'il ne fust reellement un Traité de paix, & qu'estans pressés d'observer l'alliance, & leur propre parole, l'on n'a jamais sçu les faire resoudre d'attendre les ordres de leurs superieurs, qui ne peut plus tarder, que de quatre ou cinq jours, jusques la mesmes, que le Plenipotentiaire de France ayant consenti qu'ils remissent cette deliberation à une autre fois, ainsi qu'ils paroïssent le vouloir faire, ils ont refusé d'asseurer ceux de France, que cependant ils ne signeront point lesdits articles, Les Ambassadeurs & Plenipotentiaires du Roy déclarans, qu'ils s'opposent formellement de la part de sa Majesté à ladite signature, qu'ils la prennent pour une *infraction des Traitez faits avec Messieurs les Estats, & ratifiez par eux, & qu'ils protestent à l'encontre des auteurs d'un acte si contraire à la foy publique, & à toute sorte de raison & de bien sceance, que les mauvaises suites, qu'il pourroit avoir, leur doivent estre imputez, ce qu'ils sont obligés de faire, pour empescher de tout leur pouvoir le commencement de desunion, & à faute de ce pour se descharger envers sa Majesté & toute la France qui ne pourroit jamais se persuader, si la presente opposition & protestation n'en faisoit foy, que dans un affaire en laquelle il ne s'agit que de tenir à l'Ennemy quelques promesses secretes, ou d'accomplir des Traitez solemnellement faits avec un ancien ami, les Espagnols ayant eü plus de pouvoir sur les Plenipotentiaires desdits Sieurs Estats pour les engager dans un manque-*

ment, que ceux de France n'en ont eu pour obtenir l'execution des Traitez.

Il est encore à considerer, que ce procedé apporte un notable retardement à la paix generale sous pretexte de l'avancer, en ce qu'il flatte le desir, que les Espagnols ne peuvent quitter, d'en faire une separée, & nourri dangereusement la Vanité d'une esperance sans laquelle il y a long-temps qu'on seroit sorti d'affaires de tout costés, & qui se verifie clairement par la conduite desdits Sieurs Espagnols, ils pressent sans cesse lesdits Sieurs Plenipotentiaires des Provinces Unies de signer les articles, dont ils sont convenus, qui est à dire, tout le Traité, ils se plaignent hautement d'un delay, qu'ils ont accordé aux Plenipotentiaires de France, & ainsi ils consument en plaintes & sollicitations bien estoignées des sentimens de paix, les dix jours dont est question, sans en avoir employé un heure aux differens d'entre les deux Couronnes, quoy que depuis trois semaines ils doivent responcé aux derniers, resolutions, que les Plenipotentiaires de France leur ont fait communiquer, & à sept ou huit des Principaux articles du Traité, qui leur ont esté delivrés en mesme temps, que si apres une telle preuve du dessein, qu'ils ont de traiter a part, lesdits Sieurs Plenipotentiaires des Provinces Unies se contentent d'avoir differé inutilement quelques jours (puis que ce temps n'a servi, ny à sçavoir l'Intention de leurs superieurs, ny à toucher seulement à la negociation de France) ce sera rompre ouvertement la Liaison & dependance qui doit estre reciproque entre les deux Traitez, & empescher pour certain, que les Espagnols ne fassent la paix par tout, ou au contraire s'il leur pleust declarer aufdits Espagnols, comme ils y sont obligés par le mesme Traité de 1644. qu'ils ne signeront point leurs articles, que ceux de France ne soyent aussi en estat d'estre signés, toutes choses se termineront sans remise avec la satisfaction commune, veu mesme qu'en ce cas, bien que liés Plenipotentiaires d'Espagne en soient demeuré depuis si long-temps, ceux de France offrent de faire encore mettre entre leurs mains dans 24. heures un projet de tout le Traité afin qu'on puisse en convenir plus promptement.

Copie des articles 3. & 4. du Traité fait entre la France, & Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies du pays Bas, en l'année 1644.

III.

L'on ne pourra conclure aucun Traité, que conjointement & d'un Commun consentement, & la France, ny ausly l'Estat des Provinces Unies ne pourront avancer leur negociation avec les Espagnols l'un plus que l'autre.

IV.

Et s'in que les Ennemis perdent l'Esperance de separer les Interests de la France avec ceux des Provinces Unies en facilitant le Traité des uns, & reculant celui des autres, lesdits Plenipotentiaires seront respectivement obligés toutes les fois qu'ils en seront requis de declarer aux Ministres d'Espagne, qu'il y a obligation mutuelle, de ne Conclure, que conjointement, & d'un Commun consentement, & mesme de n'avancer pas plus un Traité que l'autre.

Delivré à Messieurs les Plenipotentiaires des Provinces Unies, le 7. Janvier 1647.

DE Plenipotentiarisen en Volmachtighden van Vranckrijck, gesien hebbende dat mijn Heeren de Volmachtighden der Vereenigde Nederlanden, sedert de verkeering van mijn Heeren hun Collegen en Ampt-genooten in geduerige conferentien en gespreek met de Volmachtighden van Spanjen hebben gheweest, daer af de ghenen van Vranckrijck gheen kennis hebben gehad, en daer af sedert in soo lang een tijt niet meer dan eenmael tot hem gesproocken heeft geweest, schoon de geseijde Conferentien dickwils in een selve dagh hervat zyn geweest, zyn verplicht (te meer dewyl Volmachtighden van Vranckrijck verstaen hebben dat alle de punten van het Tractaet tusschen Spanjen en mijn Heeren de Staten by na op een of twee vereffent en beslecht zyn) om hun plicht te voldoen, en tot hun ontlasting by de Koning hun Meester, de geseijde Heeren Volmachtighden van mijn Heeren de Staten te bidden, volgens d'uytgedruckte woorden van 't Tractaet in 't Jaer 1644. ge-

maeckt, de stant, daer in hen Handelingh met Spanjen staet, aen hen te openbaren, en ondertusschen *baer in schorsing te houden*, sonder verder te gaen, tot dat die van Vranckrijck oock gevordert is, en *pari passu*, of met gelijcke tred magh gaen, volgens d'Inhoud van 't geseyde Tractaet; vermits de geseyde Heeren Plenipotentiarisen of Volmachtigden van mijn Heeren de Staten beter, dan yemant, weten dat de handeling van Vranckrijck, die sedert lange tijt in hun handen geweest heeft, en noch is, *naewelijcks is begonnen*, en dat het wesentlijcke punt, en het fondament daer af altijt geweest heeft, *dat men niets van 't geen, 't welck in dese Oorlogh den Catholycke Koningh afgenomen is, meer-geven sal, 't en waer dat hy aen Vranckrijck voldoeningh van 't geen wilde geven, 't welck syn Voorfaten in de voorgaende Oorlogen haer afgenomen hebben*. Dit niet tegenstaende hebben mijn Heeren de Volmachtigden van Spanjen in dese dagen aen veel Perfoentzen van Staet doen verstaen, dat sy niet konnen concenteren en inwilligen, dat *Piombino en Porto Langone* aen Vranckrijck blijven, oock niet dat *Charlemont, Philippeville en Marienburgh* aen het Bischdom, en aen de Staet van Luycck gerestituueert, en weer overgelevert worden, en oock niet dat het *Graeffschap van Artois*, behalven *Sint Omer, Arien en La Bassée*, aen de Koning wort gelaten; behalven noch veel andere swarigheden, spruytende uyt de Tractaten van *Mousou*, en van *Queirasque*, de Bruyt-schat van *d'Infante Catharina*, de saeck van *de Hartog van Atria*, een Treves of bestant in *Portugal*, d'uytfluytingh van *Hartog Karel*, en andere diergelijcke dingen, die soo groot en veel in getal, en van foodanige importantie en belang zyn, dat men reden heeft om te seggen dat het Tractaet en de handelingh van Vranckrijck niet alleenlijck verdrag; en achtergelaten is (zynde alree meer dan vijftien dagen geleden dat de Spanjaerden sulcke schriftelijck verklaert hebben aen de Volmachtighden van mijn Heeren de Staten, die nochtans niet dienlijgh hebben geoordeelt advys daer af aen de Volmachtighden van Vranckrijck te geven) maer oock op 't punt staet van gebroken te worden. Wyders, de selve Plenipotentiarisen en Volmachtighden van Spanjen maecten hier over al bekend, dat sy, omtrent acht daghen geleden, een geschrift aen de Heeren Volmachtighden van mijn Heeren de Staten hebben gegeven, aengaende de handelingh van Vranckrijck, daer af nochtans tot noch toe niets aen de Volmachtighden van Vranckrijck geopenbaert is, sonder dat sy d'oorfaeck konnen weten, om dewelcke men u soo langh uytstelt een saek aen hen te vertoonen, die hen aengaet, en die alleenlijck voor d'Interessen van Vranckrijck is. Sy bidden dieshalven de geseyde Heeren Volmachtighden van mijn Heeren de Staten aen hen schriftelijcke verklaringh van 't voor-verhaelde te geven, gelyck sy van ware en getrouwe Vrienden hebben te verwachten. En sy verfoecken ondertusschen ernstelijck dat, uyt kracht der Tractaten, die formelijck tot schorsing van de handelingh verplichten, als d'een der Bont-geuoeten van d'ander daer toe versocht wort, zy believen stille te staen met de saeck soo verre als sy die met de ghe-meene Vyanden gebracht hebben, en niet verderder voort te gaen, en gelijck de geseyde Volmachtighden van Vranckrijck, die, na dat sy 18. maenden de komit der Volmachtighden van mijn Heeren de Staten in dese Vergadering hadden verwacht, sonder eenigints te willen luysteren naer eenigen der Propositionen of voorstellingen, die mijn Heeren de Mediatores en Middelaers dickwils van wegen Spanjen aen hen hebben willen doen, sedert dese tijt altijt aangeboden hebben hun handelingh soo dickwils te schorsen, als de gheseyde Heeren Volmachtighden der Vereenighde Nederlanden sulcks souden begeeren: in voegen dat de Volmachtighden van Vranckrijck voorgenoot pretenderen dat de weygering van gelijcke schorsing *een contraventie en overtreding van 't verdrag sou zyn*. Gedaen te Munster, op d'acht-en-twintigste van December 1646.

Al dit voor-verhaelde met levendighe stem vertoont zynde door de Plenipotentiarisen van Vranckrijck aen de Volmachtighden aen mijn Heeren de Staten, sonder andere uytwerckingh voortgebracht te hebben, als dat sy sich gebaest hebben om met de Spanjaerden te sluyten, en sonder schroom in de volgende dag advys daer af aen de Volmachtighden van Vranckrijck te geven, soo is dit by ge-

schrift gestelt, om aen hen geleverd te worden. Maer alsoo op de klachten der geseyde Volmachtighden, en op d'Instantien, die sy herhaelden, dat d'Ambassad. der Vereenigde Nederlanden het ten minsten daer by souden laten, na dat sy soo haestig hadden geweest, tot nadeel van d'Alliantie en 't verbont, sy aanboden 8. of 10. dagen te schorsen, en van de zyde van Vranckrijck geinfisteert en aengehouden wiert dat de schorsingh niet bepaelt behoorde te zyn, dan tot aen de tijt, in de welck de handelingh van Vranckrijck in een selve staet sou zyn, als die van de geseyde Nederlanden, gelyck klaerelijck geseyt is in 't derde en vierde Artijckel van 't Tractaet, in 't Jaer van 1644. gemaect, of ten uysterste tot dat mijn Heer de Graef van *Servient* de saeck aen mijn Heeren de Staten vertoont, en antwoord daer op gekregen sou hebben; soo hebben alle hun Volmachtighden sulcks eendrachtelijck, sonder enige tegenlegging, geconsenteert. Men heeft aen hen gevraegt of sy dienlijgh oordeelden dat het geschrift in hun handen geleverd wiert; daer op zy betuygden dat sulcks niet nootsakelijck was, om dat, seyden zy, men verdragen was. De Volmachtighden van Vranckrijck waren hier mee te Vreden, en de geseyde Heer Graef van *Servient* veretrock teritont op dese verseeckering. Maer alsoo men geen uytwercking daer af liet, en dat in tegendeel, de geseyde Heeren Volmachtighden der Vereenigde Nederlanden volkomentlijck aen de Plenipotentiarisen van Vranckrijck hebben verklaert, dat sy ghesint waren ten eynde van thien dagen alle hun artyckelen met de Spanjaerden te teekenen, doch dat dit *in verscheyde Papieren* zou gedaen worden, als of dese formaliteyt belette dat het reelijck een Tractat van Vrede was, en dat men hen, schoon gepart aen 't verbont, en hun eyge woort t'onderhouden, en na te komen, nimmer heeft konnen doen resolveren en besluyten *d'orders van hun Meesters* te verwachten, 't welck niet langer dan 4. of 5. dagen kan tarderen en vertragen, ja soo verre, dat, toen de Volmachtighden van Vranckrijck geconsenteert hadden, dat sy dese deliberatie en berading tot op een andere tijt souden uytstellen, gelyck sy sich gelieten te willen doen, zy geweygert hebben aen de Plenipotentiarisen van Vranckrijck te verseeckeren dat sy ondertusschen de geseyde Artyckelen niet soude teekenen; soo verklaren d'Ambassad. en Volmachtighden des Konings, *dat sy sich formelijck stellen, van wegen sijn Maj.*, tegen de geseyde signature en tekening, dat sy die nemen *voor een infractie en Breking der Tractaten*, met mijn Heeren de Staten gemaect, en door hen geratificeert, en dat sy protesteren en betuygen *tegens de autheurs en aenheffers van een Acte en handel, soo strijdig tegen de openbare trou, en tegen alle soorte van reden en betamelijckheit, en dat de quade gevolgen, die daer uyt souden konnen voortkomen, hen moete aengesogen worden*: 't welck sy verplicht zyn te doen, om uyt alle hun vermogen het begin van onteeningingen, tweedracht te beletten, en by gebreck van dit, om sich t'ontlasten by sijn Majesteit, en by geheel Vranckrijck, dat niet sou konnen gelooven, soo de tegenwoordige oppositie en protestatie sulcks niet bevestigden dat in een saeck, in dewelcke niets anders gevegen is, dan aen de Vyant eenige secrete beloften te houden, of te vervullen de Tractaten die plichtelijck en solemnelijck met een oud vrient gemaect zyn, de Spanjaerden maer macht gehadt hebben op de Volmachtighden der geseyde Heeren Staten, om hen te engageren en belemmeren in een manquement en faling, dan de Plenipotentiarisen van Vranckrijck gehadt hebben om d'uytvoering en nakoming der Tractaten te verwerven.

Noch is te considereren en aen te mercken dat dese handel een merckelijcke vertraging en verachtering in d'algemeene Vrede veroorsaect, onder schijn van haer te vorderen, namelijk hier in dat het de begeerte, die de Spanjaerden niet verlaten konden, voed, van een afgescheyde Vrede te maken en gevaerlijck d'ydellijck van een hoop te queken, sonder de welke al overlangh alle sullen van alle zyden beslecht souden zyn, en gelijck men klaerelijck fiet door't beleyt der geseyde Heeren Spanjaerden, die sonder ophouden de geseyde Heeren Volmachtighden der Vereenigde Nederlanden parssen tot d'artyckelen daer in sy verdragen zyn, dat is het geheel Tractaet, te tekenen, sy beklagen sich grootelijcks van een uytstel en verwijling, die zy aen de Plenipot. van Vranckrijck hebben

toegeftaen, en verlijten dus in klagten en follicitation, verre vervremt van alle gevoelen van Vrede, de tien dagen, daer af queftie is, sonder een uer daer af in de Difficrenten en Verschillen, die tuffchen de twee Kroonen zijn, befteed te hebben, schoon fy al federt drie weecken antwoord fchuldig zijn op de lefte Refolutien en befluytingen, die de Volmachtigden van Vranckrijk aen hen hebben doen communiceren, en op seven of acht der voornaemfte Artijckelen van 't Tractaet, die in een felve tijt aen hen geleverd zyn: Indien, na fodaig een bewijs van 't deffein, dat fy hebben, van apart en afficheydelyck te handelen, de gefeyde Heeren Volmachtigden der Vereenigde Nederlanden fich contentieren en vernoeghen met eenige daghen onnuttelijck gediffereert en vertoeft te hebben, (dewyl dese tijt niet gedient heeft, noch om d'Intentie van hun meesters te weten, noch om de Handeling van Vranckrijk alleenlijck aen te roeren) *foo fal dit zyn openbarelijck breecken de verbintenis en Dependencien die reciprokelyck behoort te zyn tuffchen de twee Tractaten en handelingen, en feckerlijck beletten dat de Spanjaerden over al Vrede maken. Daer, in tegendeel, indien fy aen de gefeyde Spanjaerden willen verklaren (gelijck zy door het felve Tractaet van 't laer 1644. daer toe verplicht zijn) dat fy hun Artijckelen niet fullen teekenen voor dat dien van Vranckrijk oock zyn in faet van geteeckent te worden, alle dinghen sonder uytstel befecht fullen worden met gemeene fatisfactie en vernoeging, te meer dewijl in dit geval, hoewel de Volmachtigden van Spanjen federt foo lange tijt daer in niets gedaen hebben, de Plenipotentiarijen van Vranckrijk aanbieden binnen vier en twintigh uren een project en bewerp van de geheele Handel in hun handen te leveren, op dat men vaerdiglijcker daer in verdragen mag.*

Copy van 't derde en vierde Artijckel van 't Tractaet gemaect tuffchen Vranckrijk, en mijn Heeren de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, in 't laer *seftien hondert vier-en-veertig.*

III.

Men fal niet mogen fluyten eenig Tractaet, dan *gefamentlijck* en met *gemeene toefstemming*; en Vranckrijk, en de Staet der Vereenigde Nederlanden fullen oock hun Handeling met de Spanjaerden, *d'een niet meer dan d'ander*, mogen vorderen.

IV.

En op dat de Vyanden de hoop verliefen om de Interesten van Vranckrijk van d'Interesten der Vereenigde Nederlanden te fcheyden, met het Tractaet van d'een te vervorderen, en dat van d'ander te retarderen en achterwaerts te houden, foo fullen de gefeyde Plenipotentiarijen of Volmachtigden respectivelijck verplicht zijn, foo dickwils als fy daer toe verfocht fullen welen, aen de Minifters en Bedienaers van Spanjen te verklaren, datter onderlinge obligatie en verbintenis is, van niet te fluyten, dan gefamentlijck, en met gemeene toefstemming, en oock d'een Handelingh niet meer dan d'ander te vorderen.

Gelevert aen mijn Heeren de Volmachtigden der Vereenigde Nederlanden, de sevende van Ianuarius *seftien hondert seven-en-veertigh.*

Des anderen daegs gaben fy wederom dit volgende obrt.

LEs Plenipotentiaries de France ont un si grand desir de Conserver bonne intelligence, & agir toujours de concert avec Messieurs les Plenipotentiaries de l'Etat des Provinces Unies, & veulent faire de leur costé tant de choses à cette fin, & au de la de tout ce qu'on peut desirer d'eux, que non obstant la grande inégalité, qu'il y aura entre deux negociations, qui devoient estre conduites de *mesme pas*, ils contentent, que lesdits Sieurs Plenipotentiaries des Provinces Unies signent avec ceux d'Espagne en *divers papiers*, & diverses dates les 78. articles de paix, dont il sont convenus ensemble, pourveu, qu'il en soit au moins signé *un*, ou seulement arresté en la forme & aux termes, qu'il doit demeurer entre les deux Couronnes, qui est *celuy des Conquestes*.

Et pour passer encore plus avant de leur part, & jusques à un excès de facilités & de condécendance à tous les sentimens desdits Seigneurs Plenipotentiaries de Mes-

sieurs les Estats, si l'offre cy-dessus qui est si raisonnable, & faite par eux avec un esprit de paix si accommodant, ne peut avoir lieu, ils supposent qu'à toute extremité les 78. articles soyent signés à condition, *qu'il ne seront de nul effet, & ne porteront aucune obligation, si le Traité de la France n'est aussi conclud*, & que cette condition sera *insérée* en termes expres dans tous les papiers contenant les articles, qui seront signés par leldits Seigneurs Plenipotentiaries des Messieurs les Estats.

Après cet expedient, au lieu duquel les Plenipotentiaries de France n'en accepterons aucun autre, si ceux de Messieurs les Estats y trouvent encore de la difficulté, ou qu'ils se laissent persuader par les Espagnols, qu'il suffira de mettre ladite clause & condition dans un *papier séparé* desdits articles de paix, & *in loco peregrino*, ou elle ne pourroit estre, que tres-inutile & illuoir, ce sera une dernière preuve de la *mauvaise Correspondence* desdits Seigneurs Plenipotentiaries des Provinces Unies avec ceux du Roy, & du deffein, que les Espagnols descouvrent bien clairement de jeter de la *division* parmy les alliés, dans lequel ils ne persisteront pas sans le secours & l'adherence, qu'ils trouveront parmy leldits Seigneurs Plenipotentiaries des Provinces Unies en cas qu'après avoir refusé aux Plenipotentiaries du Roy tout ce qu'ils ont si lustement demandé en execution de l'Alliance ils refusent encore de declarer dans le mesme acte par lequel ils transigent de tous leurs interets avec l'Enemy commun, auparavant qu'il y ait un seul article déterminé avec la France, que les choses dont ils sont convenus n'auront aucun effet, que lors que les differentes d'entre les deux Couronnes seront aussy composés.

Les refus d'une telle declaration, qui ne peut apporter aucun prejudice imaginable à l'Etat des Provinces Unies, seront si proche d'une réelle & manifeste *desfection*, que leldits Seigneurs Plenipotentiaries de Messieurs les Estats sont priés d'y vouloir bien penser;

Fait à Munster le 2. Janvier 1647.

DE Plenipotentiarijen of Volmachtighden van Vranckrijk hebben foo groote begeerte om goede Intelligentie en Vrientichap t'onderhouden, en altijt eendrachtelijck te handelen met mijn Heeren de Volmachtigden van de Staet der Vereenigde Nederlanden, en willen van hun zyde tot dit eynde foo veel dinghen doen, ja boven al 't geen, dat men van hen kan begeeren, dat niet tegenstaende de groote ongelijckheit, die 'er fal zijn tuffchen twee handelingen, die *pari passu*, met gelijcke tred, behooren beleydt te worden, sy echter bewilligen dat de gefeyde Heeren Volmachtigden der Vereenigde Nederlanden teekenen met de Plenipotentiarijen van Spanjen *in verscheyde Papieren*, en in verscheyde datums d'acht en-seventig Artijckelen van Vrede daer in sy gefamentlijck verdragen zyn, behoudens dat 'er ten minsten *een* sy geteeckent, of alleenlijck gearresteert in de forme, en in de woorden, dat het tuffchen de twee Kroonen moet blyven, 't welck is *die van de Conquestes*.

En om noch vorder aen hun zijde te gaen, en tot een over maet van gevoegsaemheyte en toefstemming in al de sentimens en gevoelens der gefeyde Heeren Volmachtigden van mijn Heeren de Staten, indien dese voorgaende Aenbieding, die foo redelijck, en door hen met soo vreedsaem een Geest gemaect is, geen plaets kan hebben, soo versoecken sy ten uysterste dat d'acht-en-seventig Artijckelen met dese Conditie en voorwaerde gheteeckent fullen worden, *dat sy van geen effect, en vruchteloos sullen zyn, en geen verplichtingh sullen maecken, soo de Handelingh met Vranckrijk oock niet geslooten word*; en dat dese Conditie met uytgedruckte woorden *geinsereert* en ingevoeght fal worden in al de Papieren, inhoudende d'Artijckelen, die door de gheseyde Heeren Volmachtigden van mijn Heeren de Staten gheteeckent fullen worden.

Na dese expedient en middel, in welcks plaets de Plenipotentiarijen van Vranckrijk geen ander fullen aannemen soo de Volmachtigden van mijn Heeren de Staten noch swarigheyte daer in vinden, of foo sy sich door de Spanjaerden laten persuaderen en overreden, dat het genoeg fal zijn de gefeyde Clause en conditie in een *Papier*, *affcheyden* van de gefeyde Artijckelen van Vrede, en in

deo Peregrino, of buyten-plaets te stellen, daer het niet anders, dan heel onnut ende belacchelijck kan zijn, soo sal dit een leste proef en bewijs zijn van de quade correspondentie der geseyde Heeren Volmachtighden der Vereenigde Nederlanden met de Plenipotentiarijen van de Koningh, en van 't voornemen, 't welck de Spangiaerden wel klaerlijck openbaren, van divisie en verdelingh onder de Bontgenooten te werpen, in 't welck sy niet sullen persisteren en voortvaren, sonder de bystandt en aenhang, die sy onder de geseyde Heeren Volmachtighden der Vereenigde Nederlanden hier in sullen vinden, dat sy, na dat sy aen de Plenipotentiarijen des Koninghs al 't geen hebben geweygert, dat sy soo gerechtelijck hebben verfocht, tot executie en volvoeringh van 't Verbondt, noch weygeren, in de selve Acte en Handelingh, daer door sy van al hun interesten met de ghemeene Vyandt overtreden, eer datter een eenigh Artijckel met Vranckrijck gedetermineert en beslecht is, te verklaren dat de dingen, daer in sy verdragen zijn, vruchteloos sullen zijn, en geen werkingh hebben, dan als differenten en verschillen tusschen de twee Kroonen oock beslecht ende gheeffent sullen zijn.

De weygeringh, van soodanigh een Verklaringh, die gheen inbeeldeijcke prejuditie en nadeel aen den Staet der Vereenigde Nederlanden kan veroorsaeken, zijn soo na aen een dadelijcke en openbare defectie en afwijkinge, dat de geseyde Heeren Volmachtighden van mijn Heeren de Staten geboden worden wel daer op te willen dencken. Ghedaen te Munster, d'achtste van Januarius. 1647.

Men de Heeren Fransche/ gelijk gheseyt is / was be-
looft acht a tchien dagen sal te staen met de teykening ;
daer mede dat sy haer souden hebben vergenough.
Maer geensints / als wel boozhende dat naer verloop
van dien tijdt sy met de teykeningh souden boozt-
varen / om dan de teykeningh of effectivelijcker te belet-
ten / of wel vruchteloos te maecten / soo is de Heer
Graef van Servient den lesten December van Munster
geroeten. Hy was den 6. Januarij tot Leppen / ende de-
den 8. sijn intree publijc in den Hage / gerescontreert
ende ingehaelt deur de Heeren Roorda ende Mulart, in
plaats van sijn Hoogheyt Prins Wilhelm, die sich boozt
aen exenteerde van te doen soodanighe receptie / meer
smaectende na een Maiste de Ceremonie / als betame-
lijck aen een Prince.

Het geruchte ging dat hy quam presenteren een Sub-
sidie van veer Millioenen ; ende satisfactie boozt den
Ceurbost van Brandenburg / op conditie / soo men den
Dorlogh continuerde.

Maer om soodanighe geruchten (die hy wel dacht hem
te sullen hartigh maecten) te dissiperen : verklaerde in
sijne discoursen ober tafel / dat hy gheen last hadde een
woordt van de Ceurbost van Brandenburg te spreken /
dat hy oock noch Subsidie presenteren / noch Compa-
gnien urgeeren / maer alleen de Ligue Garantie propo-
neren soude : doch wat sijn aenbengingen ende handelinghe
is geweest / sal hier na blijcken.

't Erst dat sich de Heer Graef van Servient aen-
siet / was de komste van den Haecht ende Giffier van de
Finantien van den Koninck van Spangien Philippe le
Roy, gesonden met Brieven van Credentie uyt Brussel /
niet alleen aen haer Ho. Mog. maer oock aen sijn
Hoogheyt den overleden Prince van Orangien / ende
aen de Vrouwe de Princesse / want den Spaenschen
biel het verbyctigh ende considereerden dat de Fransche
gedruygh ende alhier in den Hage access hadden / ende
soodanighe impressien gaben / waer deur dese Staet seer
precijs bleef gehecht aen de Fransche / Aptlandtsche ende
bzeemde Interesten ; houdende oock de selve in ontwe-
tentheyt van 't gepasseerde tot Munster in het stuck der
interpositien. Om dat haer Ho. Mog. van sulchs alles
te onderichten / ende boozts te persuaderen de sincere
intentien der Spaensche tot beslypt : Soo hebben sy goet
geacht perant herwaerts te senden. Maer de swarig-
heyt was hoe men 't selve doen soude / dooz dien men hier
sulchs vernemende / tersont gelijk te vooren den Per-
soon ende de saeck soude renboperen naer Munster / om
hier tegen te versien / soo wtert den 15. Octobris 1646.

versocht Paspoort boozt den boofsz Haecht ende Giffier
van Philippe Roy, onder den Titel van te willen hoo-
men Cracteren ober 't stuck van redemptien van eenige
verhochte ende verpande Heerlijchheden ende Domeyn-
nen van den selven Koninck / mit saders racckende een-
publijcque ende particuliere affairen. Op dit Paspoort /
ende specialijck steimende op de clausule van publijcque
affaires, hy in 't begin van Januarij in den Hage gekoom-
men zijnde / ende sich aengevende / heeft bebonden de sa-
cke niet te zijn sonder swarigheyt. De Relatie daer van
is als volghet :

Den 7. Januarij 1647. heeft de Heere Verh, doem-
mael ter Vergaderinge Presiderende / hare Ho. Mog.
boozgedragen / dat de gheimele Heer van Ravels, op spe-
cial Paspoort van desen Staet / in dato ende gheconce-
deert den 15. October lesleden uyt Zaband alhier aen-
gekomen zijnde / dooz den Solliciteur Craeck aen hem
Heere Presiderende / hadde doen presenteren / den Brief
van Credentie / die aen haer Ho. Mog. was luydende /
oock daer beneffens hy monde laten verfoecken / Com-
missarien / om aen deselve openinge te doen van sijn aen-
bengingen / dan dat hy Heere Presiderende swarigheyt
hadde ghemaect om de selve Brieven van Credentie /
sonder boozgaende kennisse ende speciale ordje van haer
Ho. Mog. ober te nemen ; Ende zijnde ter Generall-
teyt daer op ghedeliberreert / is goet gebonden ende ver-
staen / dat de boozsz Brieven van Credentie aenghenom-
men / ende ter Vergaderingh gelefen soude worden / om
als dan op het vorder verfoeck wyders te disponeren /
gelijckmen ten meesten dienste van den Lande behouden
soude te behooren.

Der volgens / noch staende de Vergaderinghe / wiert
den boozsz Brief van Credentie ingedient / ende gheleest
luydende als volghet :

MESSIEURS.

S'En allant par delà le Conseillier & Greffier Philippé
le Roy, Surintendant des Contributions du costé de
la France, a traitter des affaires pour lesquelles vous
luy avez accordé Passeport, il m'a semblé luy encharger
de vous représenter quelques choses tendantes au bien
public. Cest pourquoy je vous supplie, de le vouloir en-
tendre, & en ce qu'il vous dira luy donner entiere foy &
creance, en demeurant toujours de toute mon affection.

MESSIEURS,

Vostre bien humble Serviteur, De Bruxelles
le 28. de Decembre 1646.

El Marquis de CASTEL RODRIGO.

t' Opschrift was

A MESSIEURS,

Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies. Ende
was den Brief gecacheteert met het Cachet van den sel-
ven Marquis.

MYN HEEREN.

DE Raets-heer en Griffier, Philippe le Roy, Surinten-
dent der Contributien naer de zyde van Vranck-
rijck, derwaerts gaende, om van de saken te hande-
len, om de welcke ghy Passeport aen hem hebt gegeven
soo heeft my goet gedacht hom te belasten aen u eenighe
dingen te vertoonen. die tot het ghemeene nut streeken.
Dies halven bid ick u hem te willen hooren, en in 't geen
dat hy u seggen sal, volkomen gheloof en vertrouwen te
geven ; blyvende altijt, uyt alle mijn affectie,

Mijn Heeren, uw' ootmoedige Dienaer. Uyt Brussel
den 28. December. 1646.

El Marquis de CASTEL RODRIGO

't Opschrift was,

AEN MYN HEEREN.

Mijn Heeren de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden. Ende was den Brief gecachetteert met het Cachet van den selven Marquis.

MONSIEUR,

AL'occasion du Passeport que Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies ont accordé au Conseiller & Greffier *Philippe le Roy* pour se rendre par delà & y traiter des affaires, dequoy ledit Passeport fait mention, je luy ay enchargé de vous aller baïser les mains de ma part, & de vous communiquer quelques choses concernant le bien public qu'il représentera aussi auxdits Seigneurs Estats. C'est pourquoy je vous supplie de le vouloir ouïr, & en ce qu'il vous dira, luy donner entiere foy & creance, en demeurant toujours.

MONSIEUR,

Vostre tres-humble Serviteur. De Bruxelles le 28. de Decembre 1646.

El Marquis de CASTEL RODRIGO.

't Opschrift was,

A MONSIEUR,

Monsieur Prince d'Orange. Ende was den Brief gecachetteert met het Cachet van den voorz Marquis.

Ende tercoplen wy hier boven hebben vermaen gheschieden van noch andere twee Brieven van Credentie aen sijne/ ende hare Hoogheyt/ respective geexhibeert/ soo volgen de selve mede hier naer.

BY gelegenthey van de Passeport, die mijn Heeren de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden veraccordeert en toegestaen hebben aen de Raedtsheer en Griffier, *Philippe le Roy*, om sich derwaerts te voegen, en daer van de saccken te handelen, van de welken de gheseyde Passeport verhaelt, soo heb ick hem belast u de handen van mynen 't weghe te kussen, en aen u eenige dingen te communiceren, die de gemeene welstand aengaen, die hy oock aen de gheseyde Heeren Staten sal vertoonen. Diefhalven bid ick u hem te willen hooren, en in 't geen, 't welck hy tot u seggen sal, volkomen geloof en vertrouwen aen hem te geven, blyvende altyt

MYN HEER,

Uw' ootmoedigste Dienaer. Uyt Brussel den 28. December 1646.

El Marquis de CASTEL RODRIGO.

't Opschrift was,

AEN MYN HEER.

Mijn Heer de Prince van Orange. Ende was den Brief gecachetteert met het Cachet van den voorz Marquis.

MADAME,

PAR occasion que j'ay envoyé par delà le Conseiller & Greffier *Philippe le Roy*, je luy ay enchargé de vous aller baïser les mains de ma part, & me mander les bonnes nouvelles que je desire de vostre santé, que je vous supplie de luy départir, & à ce qu'il vous dira de plus adjouster entiere foy & creance, & de me croire toujours.

MADAME.

Vostre tres-humble Serviteur. De Bruxelles ce 25. de Janvier 1647.

El Marquis de CASTEL RODRIGO.

't Opschrift was,

MADAME,

Madame la Princesse d'Orange. Ende was den Brief gecachetteert met het Cachet van den selven Marquis.

MEVROUW,

BY gelegentheydt dat ick derwaerts heb ghesonden de Raedtsheer en Griffier *Philippe le Roy*, soo heb ick hem belast u van mynen 't wegen de handen te kussen en my 't ontbieden de goede tydingh, die ick begeer, van u gelondttheyt, die ick u bid aen hem te verklaren, en 't geen, 't welck hy meer aen u sal seggen, volkomen geloof en vertrouwen te geven, en altyt my te geloven,

MEVROUW,

Uw' ootmoedigste Dienaer. Uyt Brussel den 25. Januarius 1646.

't Opschrift was,

AEN MEVROUW,

Mevrouw de Princesse van Orange. Ende was den Brief gecachetteert met het Cachet van den voorz Marquis.

In ghevolge van den eersien Bries/ soo hebben hare Ho. Mog. gecommittteert de Heeren Capelle tho Rijfel, Huygens, Keuyt, Schaep, Schagen, van der Nisse, Vosbergen, Renfoude, vander Hoolck, Roorda, Mulart, Beecke ende Eyben, om den opghemelden *Philippe le Roy*, dien na-middagh ten vijf upren/ te hooren/ ende daer van rapport te doen.

De Gecommitteerde by een ende gheseten zijnde/ twierdt by twee van de hunne aen de deure van de Kamer ingehaelt/ ende aen de Tafel tusschen Zeelant ende Drieland mede neer geset/ waer na hy by monde gedaen en nauwelijc in geschijft heeft overgegeven dese Propositie ofte Memorie relatief op het (alsoo genaemt) Waerachtigh Verhael, dogh naderhandt by de Fransche in hunne Memorien genaemt het gheschijfte van *Philippe le Roy*, apparent omme door het woordaken Waerachtigh, niet te confunderen hun tegen seggen op 't selve: luydende de voorsz Propositie ende Verhael als volghet:

HO. MOG. HEEREN.

Philippe Roy, Heere van Ravels, Raedt van de Fiantien van den Koninck van Spangien, ende Griffier der selver rela. op giffen de esre gehad hebbende van gehoort te zijn geweest by de Heeren Gecommitteerde van u Ho. Mog. volgens Brieven van Credentie van sijne Excellentie den *Marquis de Castel Rodrigo*, aen de selve te voorens overgelevert; ende versocht zijnde om het gene mondelinghe aldaer is voorgedragen te stellen by geschrifte, seght met alle eerbiedinghe aen uwe Ho. Mog. in substantie, gerelateert te hebben ende sijne Commissie gheweest te zijn, om de selve op het alder vriendelijckite te begroeten van weghen de voorz Heere *Marquis* over de oprechtigheydt mette welcke deselve bevondt dat by u Ho. Mog. door hunne Heeren Plenipotentiarisen in de Munsteriche Handelinghe tot noch toe is geprocedeert geweest, dat sulcks oock oorfake is geweest van aen de selve geheelijck betrouwt ende gheremittteert te hebben de Mediatie van 't ghene tusschen Spangien ende Vranckrijck te adjusteren itondt; ende al hoe wel aen dese by dien weghe toegestaen zijn conditien ende voordeelen de welke sonder hunne soo wyse Interpositie nimmermeer aen Vranckrijck en souden hebben konnen worden geaccordeert, soo nochtans en heeft Vranckrijck sich daer mede tot noch toe niet willen ghenougen, maer selcken de saecke met nieuwe eysschen geinvolueert ende beswaert: tot wat eynde, wort geloof aen de hooghe wijfheydt van u Ho. Mog. niet en is verborghen. Ende op dat de selve grondelijck souden moghen weten wat het al is door de Mediatie van de voorz Heeren Plenipotentiarisen van Spangien, aen de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck is toegestaen, soo heeft de voorz

voorz Heere van Ravels aen uwe Ho. Mog. als doen ter handt gestelt seecker langh geschrift, het welcke begrijpt al 't ghene dat door der selver Heeren Plenipotentiarisen Interpositie is ghepasseert, wantmen presupponeert, dat alhoewel aen de selve van tijd tot tijd de saecke sal bekent gemaect hebben gheweest, dat sulcks nochtans maer sommierlijck en sal wesen gheschiet, op de Instantie die door die van Vranckrijck aen de Heeren Plenipotentiarisen van u Ho. Mog. is gedaen geweest, van 't selve oock voor uwe Ho. Mog. Vergaderinge secreet houden, ende datse dienvolgens niet en sullen hebben ghehad die volkomen kennisse, dewelcke nochtans soo hoogh nodigh is, alsoo het onmogelijck schijnt, dat uwe Ho. Mog. in sulcken ghevalle niet en souden beweeght worden omme te peynen op middelen, waer mede dat voorkomen soude mogen worden het ghevaer ende groot perijckel daer inne dese 't samentlijcke Nederlanden door de continuatie van dusdanige ongestadigheyt der Heeren Fransche souden komen te vervallen, wacrinne de voorz Heere van Ravels aen u Ho. Mog. is versoekende dat moghe werden vermen, ende dat by sulcke equitable ende redelijcke middelen als de Vrientschap tusschen den Staet van u Ho. Mog. ende dien van Vranckrijck sal willen lyden, als geenints voornemen ofte de minste meyninghe hebben, de van u Ho. Mog. by desen weghe te provoqueren tot yet dat soude konnen altereren, hunne reciproque Alliantie, noch oock om eenige de minste jalouzie te veroorsaeken, dan enckelijck omme door dit geschifte aen deselve middelen te subministreren waer mede u Ho. Mog. de voorz Heeren Fransche met alle redenen soude mogen beweghen ende overwinnen; want het is mer eene oprechte ende eenvoudige meyninge, ende om door eenen Heyligen ende soo ghewenschten Vrede aen Godt te moghen aengenamer zijn, dat hier inne dus werdt ghe- arbeydt.

Hier volghet het alsoo genaemt:

Waerachtigh Verhael,

VANDE

Handelinghe tot Munster, tusschen de Majesteyten van Vranckrijck ende Spangien; zedert dat de Plenipotentiarisen vande Statē Generael der Vereenighde Nederlanden als Middelaers daer inne zijn gebruyckt.

Presentatien van Spangien in 't eerste.

Al 't ghene datmen tot den berden September toe door de Middelaers van wegen Spangien in verscheyde Propositionen is koomen te geven aende Francopsen tot eenen Vrede / is de Stadt van Arrrecht / 't gene sy meer besitzen in 't Graeffschap van Arthops / Landrecht in Henegouwe / ende Cambrilliers in 't Landt van Luxembourgh / ende datmen niet en sal sien op een of twee Plaetsen mer vande ghene / die de Francopsen besitzen in Nederlandt / voegende by dese presentatie het Graeffschap Roussillon. Ende een Bestandt van vier Jaeren / over de saecken van 't Vorstendom Catalonien / ende datmen 't stuck van Portugael soude achter laten / sonder daer van inde Handelinghe te vermanen. Dat aengaende de saecken van Italien / by aldien de Francopsen wederom gaben aen hunne Heeren de Plaetsen die sy besitzen in Savopen / ende Mantua / sijne Konincklijke Majesteit van Spangien hun oock soude geven Verceilli ende Verceilles / referberende in alles het recht vande Princesse Margaritha / ende van hare Dochter de Hertoginne van Mantua / al ist datse de selve Plaetse soo onrechtveerdelijck besit / gelijk aen een pegelijck bekent is / ende waert soo dat de Francopsen persisterden in te willen behouden Pinarol / dat sijne voorsz Majesteit sich soude confor- mieren met presentatie ghedaen van wegen sijne Keysers.

Majesteit / ende soo indien ghebalte dat Vranckrijck quam te demanteleren de Fortificatien van Casal / de selve Plaetse ende andere wederom gebende aen hunne Heeren: Spangien soude oock wederom geben Verceilli met Verceilles / boven dien soude sijne voorsz Konincklijke Majesteit ober 't recht datse heeft tot de Alliantie consenterende inde Cessie die sijne Keysersliche Majesteit daer van soude doen aen de Kroon van Vranckrijck / boorsz de conditien mosten zyn / de ordinarijche van vrendelijcke peysen tusschen de twee Kroonen. Vranckrijck wederom gebende al het gene 't selve boorsz besit in de Nederlanden / Bourgondien / Arthops met toelatinge van de vyen ende vrendelijcken Handel / ende Peys met den Keysers / ende met andere Vorsten van 't Ruyss van Oosteryck / met de Ceur. Vorsten / Vorsten ende Statē van 't Ruyck / ende den Hertogh van Lotthyringhen / met de andere clausulen / diemen gewoon is te gebruycken / in diergelijcke Tractaten / tot verseeckeringe van de selve.

Antwoordt van Vranckrijck in 't eerste.

De antwoorde vande Francopsen is getweest persisterende in de extremiteten / gelijk sy altoos ghedaen hebben. Te weten / dat sy begeerden te behouden al 't gene dat sy genomen hebben in Nederlandt ende Bourgondien: dat soo veele aengaet Catalonien / sy souden consenteren in een Bestandt met Spangien / de saecken blyvende van de eene ende andere zijde ghelijckse tegenwoordigh zyn / ende daer in begreppende Piar / niet tegenstaende dat het is van 't Koninckrijck van Aragon / ende dat men oock de Stadt ende Haven van Rosas soude begreppen onder de presentatie van Rossellon / dat Vranckrijck soude consenteren / datmen met Portugael soude maken een Bestandt / 't welch soude koomen te ripden met het Bestandt / 't welch de Heeren Statē souden maecten met sijne Konincklijke Majesteit van Spangien / datmen terfont den Persoon van Don Duarte de Berganza by soude stellen / wel verstaende dat alles soude moeten zyn referberende 't recht dat Vranckrijck pretendeert te hebben tot het Koninckrijck van Abarre. Mengaende de saecken van Italien / Vranckrijck begeerde dat den Koninck van Spangien soude wederom geben aen den Marechal Poma, Sabionetta begeerde oock datmen met alle de Vorsten van Italien soude maecten eene Ligue in de selve. Tot meer vasticheydt van de Vrede / begreppende de twee Kroonen sich verbindende alle 't samen tot het nemen der Wapenen tegen den genen die daer tegert soude doen: Boorz soo veele aengaet Casal / sy begeerden datmen hun andere middelen soude boorzhouden / sy presupponeerden te blyven met Pinarol. Ende aengaende Savope ende Mantua / sy begeerden sich te houden aen de boorgaende Tractaten van Queyraco ende Monson, voegende daer by dat de Graubunters wederom mosten gestelt werden inde Alliantie met Vranckrijck / ghelijck sy waren in 't Jaer 1617. Ende dat boorz soo veel aengaet den Hertogh van Lottheringen sijne Konincklijke Majesteit van Spangien niet en hadde anders te presenteren / dan sich te obligeren dat sy hem niet en souden helpen / directelijck noch indirectelijck.

Hier naer volghet het tusschen-spreecken van de Heeren Plenipotentiarisen vande Heeren Statē Generael vande Vereenigde Nederlanden.

De Handelinghe behindende in den boorsz Staet / sonder dat van de eene of van d'andere zijde yet wierde ghevoert / om de onwilligheyt die de Francopsen ghebruyckten / soo quamen de voorsz Heeren Plenipotentiarisen ten huys van de Heere Grave Penoeranda den 17. September / om den selven te vermanen / ghelijck sy deden / gebruyckende redenen van seer goede meyninge / op dat sy tot de ruste van 't Christenryck / ende tot behoudnisse van den Staet van Nederlandt soude byedere openinghe wilsken doen / aenmerckende den tijdt / de macht ende boorzpoet vande Wapenen vande Francopsen dat de

selve sich aen hem verclaert hadden/ vooz hunne iusterse resolutie te willen blyben met alle 't ghene sy besitten in Nederlandt/ Bestandt met Catalonien vooz langen tijt/ ghelijckin soude sluyten met de Heeren Staten / ende datmen soude swygen noopende Portugael / waer in de Francopfen consenteerden ter begeerte van de Heeren Staten selfs soo sy sepden/ ende dat sy oock aen de Francopfen verclaert hadden / dat sy sich niet de saecken van Portugael niet en soude bemoeien. Den Heer Grave sepd dat hy op de saecke soude letten / ende om aen de Heeren Staten te behouwen sijne sinceriteyt ende betrouwen dat hy op hun hadde / en hoe verre hy begeerte te werken met hunne goetgunstighede ende de selve te obligeren/ antwoorde hem 's daeghs daer naer/ gebede de selve volle ende absolute Arbitrage/ om de saecken niet de Francopfen te vergelijcken / 't welck de Heeren Plenipotentiarisen aenbeeden / thoonende dat sy grootelyck estimeerden/ ende den Grave grooten danck wisten van sijne sinceriteyt ende resolutie/ presenterende de Antecessen van sijne Koninckl. Majesteit met de Francopfen te tracteren met de selve attentie als hunne eigene/ bekennende de groote Obligatie waer in den Grave haer bracht dooz het betrouwen dat hy op hun seide ende daer toe sy hun selven te vooren verbonden hadden dooz de presentacie by hun aen den Heer Grave ghedaen van Middelaers te zyn; Ende dat alsoo inde Heeren Staten Generael seer goede dispositie was tot den Biede/ men moeste hoopen dat mits 't gene voorsz is de sake tot sijn perfectie soude ghebracht werden / de welke de Francopfen sepden te konnen besluyten in vier- en twintigh wyren. Ende de voorsz Heeren gaven alrede te kennen dat sy in geender manieren en verstonden dat hun Bestandt/ en dat van Catalonien soude gemaect worden met gelijcke formaliteyt/ soo wel aengaende den tyd als de woorden / ende dat om 't selve te ontgaen / wel mochte ghebeuten dat sy souden vallen tot het maechen van eenen Biede met sijne Konincklijke Majesteit in plaetse van Bestandt.

Hier mede gaven de voorsz Heeren Plenipotentiarisen beginfel aen het werck / ende veretrocken dareljck (onder ander bechfel) naer Osenbrugge / alwaer dier tijdt waren alle de Heeren Plenipotentiarisen van Brancrick / daer naer wederom gekomen zijnde tot Munster / sy relatereerden wijdt ende bzeedt 't gene hun aldaer was wederbaeren met de Francopfen. Ende in wat maniere sy sich niet de selve hadden gebrogen / om dese Negotiatie aen te vangen / ende te beleyden / sy wogen seer dat boven al 't gene de Francopfen hadden gesept/ hun groote moeyte hadde ghekost den Ceyran van Portugal upt de selve Negotiatie te sluyten/ ende dat naer hun opinie 't gene meer koste verachten; de Conclusie was het scheyden Rosas van Rossellon/ ende het blyben van Don Duarte de Borgance, biddende datmen daer in ghene swarigheyt soude willen binden / dan dareljck een eynde maechen / in somme de voorsz Heeren Plenipotentiarisen gaven schyftelijck de Artickelen / die sy met de Francopfen ghetracteerden hadden / zijnde de gene die hier na volghen / ende over de welke men van beyde zijden eens of niet / na differenten eysschen / antwoorden ende replicquen.

Eyndelijck heeft Spangien ghesenteert te cederen aen Brancrick al 't gene 't selve hedendaeghs besit / alsoo inde Nederlanden als in het Graeffschap van Bourgonden ende Charlois; Brancrick en begeerde niet te sluyten / tot dat soude gekomen wesen de Ratificatie / Spangien antwoorde dat volgens de volle machten die de Ministers van beyde de Kroonen hebben / niet van noode en was te verwachten de Ratificatie vande Koningen / tot volle vastigheyt ende sekerheyt van 't gene datmen tracteert / om dat hunne Majesteit van den dagh / of dat tot Munster de saecke by hunne Plenipotentiarisen sal vergeleken werden / de selve sullen approuberen / ende van waerden houden / ghelijck blyck by den Anhoud van hunne voorsz volle machten / ende dat het over sulcksb bevonden werdt dat om eer te komen tot het besluyt datmen wenscht / ende tot een stillestandt van alle vbandtschappen / wel mochte geexcuseert worden den tijdt diemen soude verliesen in het verwachten der Ratificatie / waer op Brancrick repliceerde / sich con-

formierende ingeballe datmen het selve oock dede vande zijde van die van Hollandt / ende presupponeerden / dat al waert soo dat niet het teckenen vande Tractaten vande beyder zijden quamen te cesseren alle vbandtschappen / daerom niet en souden laten te komen de Ratificatie / ende boven dien geobserbeert werden alle andere formaliteyten / ende die van den Cebrt / gelijck geschiet is in het Tractat van Bervin / Spangien gedroeg sich noepende dit point van verwachten der Ratificatie aen 't gene by de Heeren Staten ende hunne Ministers sal werden gedaen / ende over sulcksb bleven beyde de parthjen daer over eens.

Brancrick pretendeerde dat het heel Graeffschap van Rossellon / daer in begrepen de Plaetsen ende Haven van Rosas / soude eeuwelijck blyben aen den Koningh van Brancrick / en wiert geantwoort / dat met het Graeffschap van Rossellon verstaen werdt al 't ghene datter is van Rosas af tot Brancrick / sonder dat over de Stad Rosas is geweest een Litmaet / toebehorende het voorsz Graeffschap / dat daerom niet redelijck ghebonden en wiert te willen de saken trecken upt haren natuurljck standt / ende de Limiten ende Palen vande Provincien te veranderen ende confonderen / ende dat over sulcksb de reden verseyte dat de Stadt van Rosas soude blyuen / ende verstaen werden met de reste van het Vorstendom van Catalonien / dies niet tegenstaende Brancrick persisterde in synen eyssch / ende over sulcksb den Heer Grave van Penneranda sieide dit Point oock in het Arbitrage vande Staten / op dat alstuen alle de andere Pointen aengaende den Peps soude adjusteren / sy 't selve oock souden toestaen ende andersints niet. Daer naer quam Brancrick aen / seggende dat Rosas soude moeten gegeven worden / met alle sijne dependentien / waer in sy wilden begrepen de Stadt ende Have van Cadacques / ende voorsz alle 't gene datter is vande kuste vande Zee van Rosas af tot Rossellon toe / waer op den voorsz Heer Grave sepd aen de Heeren Plenipotentiarisen vande Staten / dat de Haven van Cadacques soo treffelijck is als de Haven van Rosas / ende noch beter / ende soo wel den eenen als den anderen ontwijffelijck sijn toebehoorende aen het Vorstendom van Catalonien / sonder datse yet ghemeyns hadden met het Graeffschap van Rossellon / dat het gene reden en was te eysschen Cadacques / als dependencie ende een aenhangsel / zijnde soo treffelijck / ja een beter Have als Rosas gelijck voorsz is / maer dat des niet tegenstaende daerom de Peps niet en sal achter gelaten worden / als de Heeren Plenipotentiarisen vande Staten souden hun woordt geven / dat sy daer aen alleen hanght / ende over sulcksb bleve vooz als men open het Point van Cadacques.

Brancrick eysschte dat tot de perpetuiteyt van 't gene Spangien haer cederde / soude moeten ghemacht worden een Tractat van Peps / in het welke men de Cessien/ Renuntiatien vande voorsz Landen ende Plaetsen soude begrepen in goede forme / ende in vier voeghen / datse niet alle versekertheyt bereenticht werden met de Kroone van Brancrick / ende men bleef eens datmen daer over volle satisfactie soude geven in den naem van sijne Majesteit van Spangien.

Brancrick begeerden / datmen vooz het Vorstendom van Catalonien soude maechen een Bestandt vooz soveel Jaren als met Hollandt sal gemaect werden / sonder datmen nochtans / het selve sal specificeren in het Tractat / ende datmen het selve Bestandt in Catalonien sal onderhouden ter goeder trouwen / sonder te mogen doen eenighe vbandtschappen noch vactijcken te contracte / waer van men sal moeten geven volkommen versekertheyt / adjusterende de precautien daer toe behorende / Spangien antwoorde sich gedragende heel ende al tot het Arbitrium vande Staten / aengaende den tijdt van 't Bestandt / ghelijck hem niet meer vbandtschappen mondelijck gesept werdt / dat is dat selve Bestandt noch inde formaliteyt / noch in den tijdt niet en mochte wesen / gelijck dat van Hollandt. Ende dat aengaende de versekertheyt ende de precautien / Spangien sich conformeerden / ende sal procederen ter goeder trouwe; Brancrick repliceerde te begeeren dat dit Bestandt van Catalonien soude wesen vooz dertigh Jaren / niet tegenstaende het Tractat van Peps met Hollandt ende Spangien

liet het selve doek ter arbitrage bande Staten/ ende datmen dit point soude accorderen als men over andere eens sal zijn/ ende andersints niet.

Op de saecken van Itallen / ende van Graubunters hebben de Plenipotentiaren van Franckrijck sich verclaert aen de Staten / dat den Koninck van Spangien soude wederom geven aen den Hertogh van Savoyen ende Mantua 't ghene hy van hum besit / besonderlijck Vercelli met Vercelles. Ende dat den Koninck van Franckrijck oock wederom soude geven aen de voorsz Hertoge van Savoye ende Mantua 't gene hy besit in Piemont / ende Montferrat / namentlijck Susa, het Casteel van Thurin, Crecentin, Chiuati, Berrua, Trin, ende alle andere Plaetsen in het Montferrat / de Stadt Sior, ende Casteel van Casal, ende alle 't gene dat voorsz toebehoort aen het voorsz Montferrat / uptgenomen alkenlijck Pignarol met sijne dependentie / ghelijck sy gespecificeert staen in het Tractaet ghemaccht tusschen Franckrijck ende Savoyen / ende dat de voorsz restitutie bande eene ende andere zpde soude moeten ghedaen werden reciproquelijck op eenen selven tijdt / Spangien seyde alrede gepresenteert te hebben / ende van nieuws presenteerde wederom te geven aen sijne wettighe Heeren al 't ghene dat het besit ende Landen van Savoye ende Mantua / schynende 't selve te zijn de beste middel / om den Peps ende de ruste van Itallen te behouden / mits dat de Francospen concederen gelijck voorsz is dierghelijcke restitutie van hare kant; Franckrijck antwoordende / en accordeerde dat van beyde zpden soude gheschieden de voorsz restitutie / ende op eenen selven tijdt Pignarol met sijne dependentien consentierende dat oock soude ghereserveert worden de rechten bande Princesse Margarita. En alsoo zijn beyde de partijpen daer over eens gebleven; dan eenige daghen daer na heeft Franckrijck tegen 't ghene voorsz is in het voorsz Verdrickel komen pretenderen dat de Plaetse van Casal soude moeten met Garnison van Switsers beset werden op den naem van Hertogh van Mantua / aen wien alleen sy souden moeten doen den Eedt van getrouwicheyde den selven alle Jaren vernieuwende inde tegenwoordicheyde bande Gedeputeerden van Franckrijck / ende bande Republijcque van Venetien / maer onder besoldinghe bande selve Kroone met den Gouverneur die heden daegs daer is / ende dat als den selven soude verandert worden / dat den Hertogh van Mantua permant van sijn Onderfaten van Montferrat soude noemen / met approbacie van sijne Majest. van Franckrijck / 't welck is gheseyt dat Casal soude blyven / gelijck het heden daeghs is / te weten / in handen van Franckrijck / al ist sake dat sy het eene andere betwe willen geven / waer mede de Republijcque van Venetien oock soude komen te betalen een deel bande besoldinghe bande voorsz Switsers die in Casal souden zijn / ende dat sy 't selve begeerden om den Peps te verscheren / op dat soo wanneer Spangien den selven soude willen vaken / ballende in eenige Landen van Franckrijck / indien gebal Casal soude moeten blyven in handen bande Francospen / tot dat het different soude gheslist werden. Ende indien ghebeurde dat Franckrijck quam te vallen in eenige Landen van den Koningh van Spangien / dat in sulcken gebal het Garnison van Casal ontlast sal zijn van sijne Obligatie aen den Koningh van Franckrijck / latende 't selve heel / ende al ter dispositie van Mantua / waer in Franckrijck oock het oog merck heeft / om te voorkomen dat die Plaetse / ende het Landt van Montferrat niet en valle upt het Hups van Mantua inde macht van eenigen Prince van Oostenrijck / by Houwelijck noch by eenige andere maniere waer toe sich soude moeten verbinden den selven Hertogh van Mantua ende sijne Moeder als Dombaresse / ende dat boven dien den Paus / de Hertogen van Savoyen / Florence / Modena ende Parma / ende de Republijcque van Venetien / Genua ende Luca souden moeten versocht werden om daer voorsz bozge te willen blyben; de Plenipotentiaren van sijne Majesteit van Spangien hebben geantwoort / dat 't gene men pretendeerde aengaende Casal, eene nieuwigheyt was geheel contrarie aen 't gene dat in het begin sel gheslooten was / dat tot meerder vastigheyt van Peps van Itallen / beyde de Kroonen souden restitueren aen hunne wettighe Heeren / al 't gene sy tegen

woozdigh besitten / waer in Casal begrepen is ghetweest / sonder limitatie. Under boegen datmen van wegen van Spangien in contemplatie van den Peps toeghestaen heeft / dat den Koningh van Franckrijck soude blyven besitten Pignarol / volgens de presentatie van wegen den Keyser / ghedaen noyende de selve Plaetse / waer in men hadde moeten verklaren dat den Koningh van Franckrijck presenteerde wederom te geven aen de Prinsen die met den selven zijn ghetweest / ende noch zijn geconfedereert endt Geallieert van het beginsel van den Oorloghe af / maer dat den Koning van Spangien wederom geeft aen den Hertogh van Savoyen die tegen hem den Oorlogh gevoert heeft / ende metter daedt noch voert / niet te min om altyt meer ende meer te betoonen de suicrecept / met de welke men procedereert van wegen sijne Majest. men soude vallen tot eene bande drie naetvolgende condiclen / te weten / dat alle beyde de Koningen behouden 't ghene sy besitten in Montferrat ende Piemont / totter tijdt toe de Ligue ghemaccht sy tusschen de Prinsen van Itallen / 't welck niet alleenlijck en sal dienen tot onderhout van het Tractaet van Peps / maer oock tot sekerheyt van Franckrijck / dat Casal niet en sal vallen in andere handen als van de Dozsten van het Hups van Mantua / of wel datmen het deposicere inde handen van den Paus / of bande Republijcque van Venetien; of epudelijck / datmen demoliete alle Fortificacien / of impedireert dat in geender manieren / directe of indirecte / inde selve Plaetse en sal mogen blyven eenige dependencie / Officier / noch Oorloghs volck ter besoldinghe van eenige bande twee Kroonen / niet tegenstaende dese presentatie Franckrijck repliceerde / persisterende in sijne eerste Resolutie / ende seggende / dat dit Verdrickel eegen upstel toe en lier; ende soogaf Spangien het Arbitrium daer over aen de Heeren Staten / seggende aen de selve de redenen / die sypden teghen de Juentic van Franckrijck.

Franckrijck begeerde dat de Tractaten van Queyrasco ende Mouzon soude geexecuteert worden / uptgenomen 't ghene dat by dit teghenwoozdigh Tractaet soude verandert werden: Spangien seyde / dat in dit voorsz Tractaet moeste begrepen werden alle de Interessen hoe die souden mogen zijn tusschen beyde de Kroonen / sonder dat het van noode was eenigh ander Tractaet te noemen / noch sich daer toe te gedragen / alsoo daer upt souden kommen hapermercten spruyten / die meer souden beletten de Conclusie die men begeert. Franckrijck persisterde / seggende; dat het nootfaeckelijck was / datmen in 't Tractaet van Peps sich referereerden tot de Tractaten van Queyrasco ende Mouzon, om de ruste van Itallen / ende om te maintaineren 't gene gheaccordeert is tusschen de Hertogen van Savoye ende Mantua / ende dat Franckrijck presenteerde aen 't Hups van Mantua te betalen / oft te assigneren daer men goet sal vinden de somme geldes by 't selve Tractaet van Queyrasco vermeld / ende voorsz soo veel aengaet het Tractaet van Mouzon, dat sy wel wilde datmen hun thoonde 't laetste dat te Milan de Graubunters geadjusteert is ghetweest / om te segghen het temperament dat men in dese saecke soude konnen nemen. Spangien voldeede daer over / seggende; dat aengaende het Tractaet van Queyrasco, dat sijne Koninckl. Majest. voorsz soo veels als hare Interessen aenginck / 't selve sal verstaen naer te volgen / dan dat sijne Majest. niet en mochte stipuleren 't ghene de selve niet immediat aenginck / noch des te doen met met reden en koste versogt werden; Franckrijck toonde daer mede te vreden te zijn / op conditie / dat noch d'eenie noch d'andere Kroone en soude mogen behulpelijck zijn aen dien van de geinteresseerde Dozsten die tegen 't selve Tractaet van Queyrasco pet soude doen; ter contrarie datse tegen den selven hunne Wapenen souden gebruiken om hem te dwingen tot onderhout van 't selve; dat voorsz soo veel dat aengaet het Tractaet van Mouzon, dat de saecken soude gheslist worden voorsz soo veel Spangien ende Franckrijck aengaet / ghelijck sy waten in 't Jaer 1617. te weten / dat beyde de Koningen souden by de Graubunters ende inde Valtellina. de passagien hebben / ende de selve Illiantien dien sy in dien tijdt hadden. Spangien seyde wederom / dat voorsz soo veel aengaet sijn Meester den selven te vreden was van zynent weghen

het Tractaet van Queyrasco te executeren/ende dat het geen reden en was meer van hem te begeeren/ dan dat men goet vondt/ dat noch Sijne Majesteit/ noch den Koningh van Franckrijk niet en soude behulpelick zijn aen peimant van de Doxten die de Wapenen daerom souden willen voeren. Die van Franckrijk antwoorden/ dat Spangien gheobligeert was te executeren het Tractaet van Queyrasco, (al ist dat sp het niet en kosten sonderen/ dewyl in het selve niemandt met volle macht van Sijne Koninghlijcke Majesteit van Spangien en had geinterbenicert) ende soo bleve Franckrijk by sijne eerste peticien; en versogt/ dat vooz soo veel aengaet de Graubunters/ dat men soude verhilaren/ dat soo wel den eenen Koningh als den anderen/ soude hebben de byzheyt van passagien dooz de selve Landen/en dat men oock soude mainteneren de auctoriteit van d'oude Confederatien van Franckrijk met de voozs. Graubunters ende Daltelinen; ende dat in alle de andere saken/ caeckende de koophaudel/ Goubernement ende accommodement tusschen de voozs. Graubunters ende Daltelinen soude plaets grijpen het Tractaet van Milanen; waer op Spangien repeteerde het selve dat voozsepte; ende dat belangende de Graubunters/ sijne Majesteit van Spangien sich niet en soude interesseren noch belletten aen den Koningh van Franckrijk/ het verkrighen van de passagien die hy pretendeerde vooz de selve Landen/ noch de onderhoudinge van de oude Confederatien; maar alsoo het een saecke was die depenteerde van de Graubunters en Daltelinen/ 't selve moeste met hem genegotieert worden: waer op Franckrijk repliceerde/ sich conformerende met 't gene Spangien consenteerde/ nopende het Tractaet van Queyrasco, op conditie/ dat bep de Koningen sullen beloven hunne auctoriteit te gebuycken om te belletten/ of doen repareren de contrabentien/ ende in geballe dat de selve niet en quamen op te houden; soo sal den Koningh van Franckrijk moghen met sijne maghte behulpelick zijn dien van de Doxten/die geturbeert sal worden/sonder dat Spangien sal mogen assistentie geven aen de tegen parthe/ en dat rakende de Graubunters ende Daltelinen/ om beter te kennen te geben de intentien van de eene en de andere zijde/ dat de Principotentiaerisen van Franckrijk/ de saecke schijftelick sullen stellen: in dese termijnin/ is hendaegs gebleven den inhoudt van dit Artijckel/sonder dat men daer in bozder gepasseert is.

Franckrijk begeerde/ dattet soude gemaect worden een verbondt tusschen de Doxten van Italien/ tot seckerheyt van al 't gene datter sal in dit teghentwoozdigh Tractaet gesloten worden; rakende Italien/van wegen den Koningh van Spangien is men het eens ober al her gheue dat aengaen sal de volkomen seckerheyt van Italien.

Franckrijk boeghde daer by/ dat men terfont soude moeten accozderen over de middelen om het voozs. verbondt te wege te byenghen/ ende dat men tot dien eynde soude moeten tracteren met de Ministers van de Doxten van Italien/ die te Munster waren. Spangien septe wederom/ dat den Koningh van Spangien van zijnent wegen bereydt ende te byeden was te komen in alsulcken verbondt als men soude maken tot seckerheyt van Italien/ dat aen den Koning van Spangien niet meer en mogte gesepd werden/ dan wel aen die gene die het aengaet/ en dat men daer van moeste tracteren/ daer en alsoo 't behoort/ aenghesien dat men sijn Majesteit niet anders en koste ryssen. Franckrijk persisterde/ dat om het voozs. verbondt te maken/van node was/ dat van wegen Spangien de selve instantie soude gedaen worden by de Ministers van de Doxten van Italien die te Munster sijn/ gelijk Franckrijk oock sal doen/ op dat het magh gesloten worden. De Ministers van Spangien hebben wederom gesepd/ dat sp van hunnent wegen sig soude gebuycken by die van de Doxten van Italien/ die te Munster sijn tot het voozs. verbondt/ dan sonder daerom te laten voozs te varen met het sluyten van het Tractaet van Peps/ en dat de reden/ waerom sp 't noch niet gedaen en hadden/ was/ om niet te openbaren 't secrete van de Negotie/ die was loopende dooz de handen van de Staten/waer ober d'een en d'ander part sig verbonden hadden. Waer op die van Franckrijk antwoor-

de; dat sp wel wilden weten/wat instantien datter soude gedaen worden van wegen Spangien met de Ministers van Italien/ wenshende dat 't verbondt soude gescheiden al eer de Ratificatie van 't Tractaet van Peps/ en dat daer-en-tusschen den Koning van Franckrijk soude behouden de plaetsen die hy besit in Italien/ tot dat het verbondt soude gesloten sijn: Spangien gezaegde sig tot sijn boozgaende antwoorden/ sonder daer op te voozs te seggen; maer die van Franckrijk repliceerde/ dat se terfont 't voozs. verbondt begeerden/ gebende vooz pcept/ dat het was een van de principaelste seckerheden tusschen de twee Kroonen: hier by is dit point ghebleven/sonder dat men daer in bozder gepasseert is.

Franckrijk versogte/dat men soude satisfactie geben aen 't Pups van Savopen/nopende de betaling van het Houtwelijck goet van wijlen de Infante/ Doyne Catarina. Spangien antwoorde/dat dit point in verscheyden occasien tusschen sijne Majesteit van Spangien/ ende sijne Hoogheyt van Savope gebeatteert was geweest/ en dat om te bewijzen 't gene dat daer over geaccordeert is geweest/ van noode was te hebben de stucken ende de Processen/ die te Munster niet by der handt en waren; dan men presenterde van weghen sijne Majesteit van Spangien/ satisfactie te geben van de sommen die sijn Hoogheyt souden Justificeren: Franckrijk dies niet toegestaende/persisterde als booren/ daer by voegghende/ dat men van 't voozs. Houtwelijck goet soude konnen af trecken 't gene gepetendeert woort dat men noch schuldigh is aen de Princesse Margarita, in der boegen dat Spangien haer soude betalen: waer op gheantwoort wert van wegen den Koningh van Spangien/ dat men sig gedoogde aen 't gene voozs. is/maer die van Franckrijk insisterden wederom/ seggende/ dat sp wel wilden dat het terfont betaelt soude worden/ waer op de Principotentiaerisen van de Staten booz hielden/ dat men het Process soude konnen doen Donnissen by neutrale Rypers/ en daer toe limiteren eenen tijt/ 't welck Spangien consenteerde/ en den termijn van een Jaer/ en dat men punctuelick soude onderhouden het Donniss/ en datmen binnen den selven tijdt soude satisfactie geven aen de Princesse Margarita/en hare Dochter/die van Franckrijk hebbende tijt genomen om pceptelick te antwoorden (naer dat se daer op gheconferceert hadden/ met den Ambassadeur van Savopen) sepden/ dat se daer mede te byeden waren/op conditie datmen soude bozge stellen tot versekeringh van betalingh van 't gene de Kote van Rome soude oordeelen/takende 't Houtwelijck goet van de voozs. Infanta Catharina. Spangien consenteerde int verkrighen van de Kote van Rome/ maer sonder obligatie van bozge te stellen van wegen den Koningh van Spangien.

Franckrijk proponeerde/dat men Justitie soude doen aen d'Onberfaten van d'een en d'andere zijde/ de selve wederstellende in hun goederen/ ende besonderlick den Hertog van Atria: men antwoorde van wegen den Koning van Spangien/dat vooz so veel sijn Majesteit aengaet/ de selve soude disponeren/ dat aen alle de Dorsalen van beyde zijden ghebaen soude werden volkomen Justitie. Franckrijk repliceerde/ justiterende meer tot 't weder geven van de goederen van den Hertog van Atria, in het Koningrijck van Napels, als oock van de goederen ende ppremierentien van den Hertog van Bourbonville/ ende van Croy/ Prince van Espinop/ Gode van Egmond/ en andere/die in den selven staet sijn/ en die gensemt sullen werden vooz het sluyten/ of vooz de Ratificatie van het Tractaet. Spangien gezaegde sich tot 't gene geantwoort hadt/ nopende den Hertogh van Atria, boegende daer by/ dat al de andere waren Dorsalen van sijn Majesteit van Spangien ghecondemneert by de Justitie/ in Crimen lesae Majestatis, vooz het beginsel van den Oorlogh/ tusschen de twee Kroonen. Franckrijk persisterde/ dat men aen alle de gene die ghebient hebben op de zijde van hun Kroon/ ende vooz alle aen den Hertogh van Atria, soude satisfactie geben/ waer 't niet in alle tijten minsten ten deele/ segghende/ dat men de voozs. satisfactie soude konnen geven op de Goederen die van wegen den Koning van Spangien gegeven sijn geweest aen den Schildt-kwaep van 't selve Pups. Ende aengaende de voozs. Nederlanders/ die oock in Franckrijk gediend

gedient hebben / en die wederom moeten komen in hun goederen ende digniteiten / gelijk gedaen is geweest met den Hertogh van Bourbon / by het Tractaet van Madrid / ende met den ouden Prince van Espinop / in het Tractaet ghemaect met de Staten. Spangien antwoorde dat men redelijcke satisfactie soude gheben aen den geenen die den naem van Hertogh van Atria soude voeren / al en waer hy noch Italiaen / noch van 't hups van Aquabina / ende dat den Koningh van Spangien 't selve soude determineren. Dat belangende den Hertoge van Bourbonville / Prince van Espinop / Graue van Gyonde / ende andere die aen Franckrijck ghedient hebben / sijne Majesteit hun wederom sal geven by forme van pardoen / ter instantie van den Koningh ende Koninginne van Franckrijck / de goederen die in esse zijn / dat Franckrijck het selve moeste doen met de gene die sich ghevoeght hebben aen de zijde van Spangien / ende datter weder-zijds restitutie soude ghedaen worden aen de Vasalen van de eene en andere zijde van de eerste goederen en actien die sy fouden mogen hebben in Franckrijck / in de andere Landen van den Koningh van Spangien / in hier voeghen / datse sullen komen te zijn gelijk voorden Oorloge : uytgenomen de steden die alreede gepasseert zijn / de welcke noch van de eene noch van de andere zijde en sullen moeten gheresitueert werden / ende men sal van weghen Spangien besondelijck nummeren den Baender - Heete van Poitiers / Vrouwe Isabel Bourgondien / March Graue van Marboy / ende Hertoginne van Pozevaux : den Baender - Heeren van Scry / March-graue van Darambon / ende den Graue van S. Wmour / en andere / die sich sullen presenteren voer het slupten van het Tractaet.

Franckrijck repliceerde / wysende eene naerdere declaratie / noopende de satisfactie van den Hertogh van Atria / ende dat men de Vasalen van Spangien die sich geretireert hebben in Franckrijck sal restitueren by wegen van het Tractaet / ende niet by weghen van het pardoen / gelijk gedaen is geweest by ander voorgaende Tractaten / latende ter Electie van de gene die sich in Franckrijck hebben geretireert te blijven / daer hun best sal duncken / mids ghemeterende nochtans hunne goederen. Spangien beloofde / dat het Proceß van den Hertogh van Atria soude gewesen werden binnen den selven termijn / ende dat zijne Majesteit van Spangien hem sal geven eenige geproportioneerde satisfactie / ghelijck sijne Majesteit sal vinden te behooren. Ende dat aengaende sijne Vasalen / die de protectie van Franckrijck aengenomen hebben / nu en aen de selve sal restitueren de goederen die noch in esse zijn / ghelijck geproponereert wert in den verstande dat van gelijcken sal gedaen werden in faueur van de Vasalen van den Koningh van Franckrijck die op de zijde van Spangien sullen zijn. Franckrijck repliceerde / dat aengaende den Hertogh van Atria / terwijl men soude verwachten het oordeel van Napels / den Koningh van Spangien soude moeten restitueren de Domeynen van 't hups Aquabina / die gebolgt zijn geweest aen de Kroon / ende midsdien soude den Hertog sig verobligeren aen sijne Majesteit over te laten sijne actien / soo wanneer hy quam het Proceß te winnen sonder ander recompense / dan de restitutie van 't March-Graeffschap van Bitonta. Indien staet is dit punct gebleven / sonder datter voorder gepasseert is.

Franckrijck proponereerde oock dat de Confiscatien repressailles en salcken van den Kooophandel souden gereguleert werden / gelijk men gewoon is te doen in al andere Tractaten / en in gebal van eenige nieuwigheyt / dat de selve souden ghedetermineert werden / met consent van beyde de zijden / waer mede Spangien te vrede was / ende beyde seiden / dat men van nu af soude bewoopen de Artijckelen / raeckende de repressailles Kooophandel ende andere dierghelijcke saecken om de materie meer te verhoedden.

Franckrijck pretendeerde / dat die gene die inde Tractaten soude moeten begrepen zijn / souden moeten ghe-noemt worden by de eene ende andere partijpen met de macht van binnen ses Maenden noch andere te begrjpen / in-ghevalle dat beyde partijpen daer in consenteeen / waer mede Spangien oock te vreden was.

Lothringen, &c.

Franckrijck proponereerde dat de rechten en pretensien sullen weder-zijds ghereserbeeret werden / ghelijck in het Tractaet van Verdun / besondelijck de pretensien van Habarra : Spangien seide / dat in 't stuch van reserbatien / van onderrechten ende pretensien / men soude in alles houden de selve forme van het Tractaet van Verdun : Franckrijck persisterde te willen / dat men soude specificeren Habarra / consenterende nochtans dat men seggen soude dat hunne pretensien niet en soude consenteren by den wegh van Wapenen / dan wel by dien van een accoozt ende van vrendtschap. Spangien antwoorde / dat soo wanneer men noemde Habarra / dat men oock soude moeten noemen Bourgondien / door dien dat die pretensien moesten reciproquelijck gaen / en met alle sinceriteit van beyde zijden : Franckrijck repliceerde / persisterende in de specifieke reserbatie van de Rechten op Habarra / sonder te willen consenteren in 't reciproocq van Bourgondien van wegen den Koning van Spangien / waer op Spangien seide / dat men soude doen enen renuntiatie van de eene ende de andere zijde / gelijk ghedaen wort in het Tractaet van Verdun.

Franckrijck en wilde niet / maet persisterde in te willen dat men Habarra soude specificeren / sonder toe te laten dat men van weghen den Koningh van Spangien soude specificeren Bourgondien : Spangien repliceerde / sich gedragende tot het voorsz. Franckrijck en begeerde niet / dan blebe by de reserbatie van Habarra : consenterende nochtans dat die van Spangien sich per fouden reserberen / daer aen niet expresselijck gherenunceert en is geweest ; waer op Spangien repliceerde / nopt gerenunceert te hebben aen 't Hertoghdom van Bourgondien ; en over sulcks 't selve te moghen reserberen / volgens 't geene dat Franckrijck selve presenterde.

Franckrijck begeert / dat alle Gebangenen van d'een en d'ander zijde sullen los ghelaten worden / en onder andere Don Duarte de Berganza , ende dat men van nu af sal belooven / dat daer-en-tusschen de voorsz. Gebangenen niet en sullen gequelt oft qualijck getracteert werden : Spangien antwoorde / dat Don Duarte geen ghebangenen van Oorloge en was / dan een Vasal van den Koningh van Spangien / op wie niemant kan recht pretenderen dan sijne Majesteit : dat des niet teghenstaende / de Peps gemacht zijnde / de Koninginne van Franckrijck / ende den Koningh haren Sone sich souden mogen interponeren die hun de beste sal duncken by Spne Majesteit van Spangien / noopende de Interesten van Don Duarte : dan wat belangt de ander ghebangenen van d'een en d'ander zijde / dat men daer ober eens was. Franckrijck insisterde wederom voer Don Duarte / waer op de Staten proponereerden / dat men hem soude stellen in handen van den Keyser / of van de Koning van Portugal / op conditie / van hem niet te laten gaen na Portugal / noch te geven eenig assistentie / directelijck of indirectelijck / aen spnen Broeder / oft aen de Portugalsen ; en dat den Depositarius sich sal verbinden tot het onderhouden van die conditie. Spangien / na dat het op dit poinct wijd en breed gediscuteert had / antwoorde / seggende tot bevoorderingh van de Peps / en in contemplatie van de Staten te accorderen een van de voorsz. middelen / te weren / van Don Duarte te laten in handen van de Keyser / oft wel van sijne Majesteit van Franckrijck / maect dattet soude moeten ghedaen worden by een bysonder Tractaet / latende aen syn Majesteit van Spangien de keure van eene van de voorsz. twee middelen / met de conditie van volle verskerthe pdt / dat hy niet wederom na Portugal soude keeren / noch dat men enige assistentie aen synen Broeder soude doen / noch aen dat Koningrijck. Franckrijck was daer mede niet te vreden / dat epfchte wederom de volle liberteyt van Don Duarte , en sonder eenige conditie / consenterende dat het soude gheschieden by een bysonder en secreet Artijckel. Indien staet is gebleven dit punct / sonder voorder antwoorde daer op te geven van wegen Spangien.

Franckrijck proponereerde / dat men binnen drie Maenden / soude moghen Commissarissen deputeren van beyde de zyden / om te reguleren de limiten van de plaatsen / die aen Franckrijck sullen gegeven worden / en om te accorderen ober alle andere punten die niet gederdeert

en sullen worden by dit tegenwoordigh Tractaet: Spangien blebe hier over eens / ende dat men naer het Tractaet van beyde zijden sal moghen dooz de Interpositie van de Staten / manghelen die Plaetsen die aen de eene andere zijde beter geleghen sullen zijn. Vranckrijck begon in sijne Replycque wederom te solliciteren 't Pomeit van Sabionetta, waer op gerepliciert wierdt / dattet een saecke was alreede getwesen by den Keyserlijcken Raed / die Jurisdictie hadde over de partheyen dat se gheconsenteert hadde in de Rechteren / ende in het oordeel / sulcks dat het dit Tractaet niet en raechen.

Dit is den Staet in de welcke heden daer is ghebleben alle Negotiatie / ende nae soo groote presentation / gelijk gedaen zijn van wegen den Koningh van Spangien; soo siet men merckelijck dat de Francopfen geen Peps begeeren; en van gelijcken siet men oock hoe wepnigh wercks dat sy maken van de Interpositie van de Staten: want men heeft niet alleen bevonden dat sy in 't minste niet en cederen op der selver Instantie / dan datse verwoyden alle middelen die sy vooz - ghehouden hebben / hoe rebeijck de selve zijn geweest; ja selvs / dat sy dichtmaels wederwoyden hebben 't gene sy te booren gheconsenteert hadden / voegghende van tijdt tot tijdt wat nieuws aen hun wyschen / ende gaende soecken byemdelingen / sonder maght daer over te hebben. Ter contrarie / men siet openbaerlijck / dat van wegen den Koning van Spangien niet achter ghelaten is gheweest om te doen blijcken sijne oprechticheyt en sinceriteyt; en over sulcks is men van wegen sijne Majesteit van meeninge van niet meer te spreken in de materie / terwoyden de Plenipotentiarijfen die in 's Czaren-Rage zijn / niet en sullen weder over gekomen zijn; alsoo het secker is / dat so daer eenigen wegh oft middel is om de Francopfen te byengen tot Peps / daer sy soo grooten afstreck af hebben / sal alleenlijck wesen / siende dat de Staten sich willen adijstieren / ende het is secker dat de Francopfen vreesen dat de Staten Generael souden hebben particuliere relatie van alle het gene datter ghepasseert is in de Interpositie van hunne Ministers / by de welke de Francopfen aengehouden hebben / dat sy 't niet en souden schryven / het welck ontwoyffelijck moet zijn / om dat sy oordeelen / dat by soo veyre sy het deden / het selve de Staten soude bewegen om de Francopfen te vreesen / op dat sy hun naer de reden soude voegen / oft soo sy het wepgheden / dat de Staten souden hun Tractaet met sijn Majesteit van Spangien slupten sonder Vranckrijck / waer om / ende om andere vele cedenen / heeft den Heer Czare van Penderanda goet gebonden / dat men dit Gheschryfte / 't welck begrypt alle 't gene datter gepasseert is in de Interpositie van de Staten (hoe de selve toe-gelaten is geweest alle 't gene dat van punct tot punct van wegen Spangien in den naem van sijn Majesteit van Spangien aen de Francopfen gecedeert is gheweest / tot den Staet in den welcken heden daer is de saecke haer is bindende / ende de nieuwiggheden / impertinentien / ende betweydinghen die sy alle dagen inventeeren / ende voozs byengen) den Heere March-Czare van Castel Rodrigo soude willen senden een persoon van verstandt / ende bequaemheyt / naer Hollandt / hem gebende de Instructie die sijn Excell. soude goet vinden om (sonder tijdt te verliesen) aen de Staten / aen de Prince van Orangien / en aen die 't noch behooren sal te doen blijcken dooz dese declaratie / de onrechtbeerdigheyt van de Francopfen / en het goet hert en oprechticheyt / waer mede men van wegen sijne Majesteit van Spangien gheprocedeert heeft. Alsoo 't schijnt onmoghelijck te zijn / dat sy souden laten te kennen dat men gekomen is / en dat men toe-gelaten heeft al het gene dat immediate Interest is vande Francopfen / sonder het gereferveert te hebben / en dat de presentien en baraffen van andere hun saken niet en zijn / noch hun en raechen / dan alleenlijck sich daer mede te

willen dienen om den voozgangh van Peps te beletten. Ende het en is niet waerschijnelijck datter vermande is onder de Heeren Staten / hoe ghepassioneert sy sy vooz Vranckrijck / die sal bevinden dat de Vereenighe Nederlanden geobligiert zijn te persevereren met die Kroone in sulcke onrechtbeerdige presentien / maer dat sy sich mogen contenteren gheweest te hebben den middel ende Instrument van voozdeelen / die de Francopfen op sijn Majesteit van Spangien hebben bekomen / niet alleenlijck in Nederlandt / ende de gehele Wereldt dooz / maer oock van de conditien / de welke sijne Majesteit heeft aen Vranckrijck geaccordeert dooz de Interpositie / ende in contemplatie van de selve Heeren Staten; ende op dat sy sich niet en onbedecht aensicht / ende onberispelijck (aengesien de generale resignatie / die den Koningh van Spangien ghebaen heeft in hun arbitrage / aen de selve moet afnemen alleley excusen) mogen separeren / sonder dat vermande haer met reden sal konnen be-lasten van niet onderhouden te hebben de Ligue Guarantie / ende alle de ander Verbonden ende Confederatien die sy souden willen singeten / veel meer als sy schuldiggh waren.

Daer naer hielden de Heeren Plenipotentiarijfen van de Staten vooz / aen den Heere Czare van Penderanda / by weghen van arbitrage / de naer volgende middelen van accommodement tusschen Spangien en Vranckrijck / vragende aen de selve Czare / of sy hem aenstonden? en seggende / dat sy indien geballe met de Fransesje Plenipotentiarijfen daer over soude tracteren.

Dat den Gouverneur van Casal / sal ghenomineert ende gestelt werden by den Hertogh van Mantua / wepman van sijne Onderfaten / ende dat den selven Ed sal doen aen den voozs. Hertogh / in presentie van de Commissarijfen van beyde de Koningen ende vande Republijcque van Venetien / ende dat het Guarnisoen by selve oock sal doen.

Dat het voozs. Guarnisoen sal zijn de eene helft van Stuttfers / ende de ander helft van Onderfaten van den Hertogh van Mantua.

Dat de betalinge aen 't selve Guarnisoen sal ghebaen werden aen eenen Commissar is die ghebenomineert sal werden by den voozs. Hertogh oft by de Republijcque van Venetien / de welke in den naem van den voozs. Hertogh sal betalen het voozs. Guarnisoen.

Dat men daer over een Tractaet sal maken met den voozs. Hertogh / het welck alrijdt sal duypen tot dat sy sal ghekomen zijn tot den Oubedom van vif-entwintigh Jaren / of Jaren / dat des niet toghenstaende vooz alrijdt sal onderhouden werden de beloste / die men sal moeten doen / dat nimmermeer by eenighen wegh / 't sy by Houwelijck of anderwijts / Casal sal vallen in de maght van d'eene of d'ander Kroon / noch van eenighen anderen Voos / dan blijven aen die van het Hups van Mantua.

Dat den Koning van Spangien sig sal verbinden by dat Tractaet dat sy noyt en sal attracqueren eenighe plaetsen van het Montserrat / ende dat men van nu af sal verfoecken van beyde de zijden / aen alle de Voosten van Italien om tusschen hun te macchen de Ligue gheproponereert by Vranckrijck / soo tot het onderhouden van het Tractaet tusschen de twee Kroonen / als om te beletten dat Casal niet en valle uyt de handen van het Hups van Mantua / sonder daerom te verachten het tegenwoordigh Tractaet.

Dat men aengaende het Tractaet van Queyrasco sal volgen 't Wrtijckel den aengaende betwoyden by Vranckrijck / daer by voegghende dat nochtans vyz sal sijn so aen den Hertogh van Savoyen als aen den Hertogh van Mantua / te proponeren de schade die sy sullen verstaen ontfangen te hebben by 't voozs. Tractaet / ende dat alleenlijck by vrientschap / of wege van Justitie sonder te mogen gebyuycken wegen van Jaer / noch de Wapenen te nemen van d'eene noch d'andere zijde.

Dat de Czare van Mantua en de Daltelinen sullen blijben in de staet daer sy tegenwoordig zijn / uyt-gdenomen dat men hun toe-laet sich te verclaren binnen vier Maenden naer 't slupten van het Tractaet / noopende de manier van Gouvernement die sy willen volgen / op datter in versten werde by alle beyde de Koningen.

Wat de Grabunters ende Valtelinen sullen toe-laten de vyfheyt van de passagien aen Franckryck/ ende datse sullen onderhouden d'oude Alliantien die sy hebben met de selve Kroone / ende oock met die van Spangien/sonder dat Spangien sich opt sal mogen daer tegen stellen / noch Franckryck van gheslijcken / ende dat men aldus erpelyck niet en sal spreucken van de Tractaten van Monzoo, ende Milon.

Dat Spangien sal geobligiert zijn te volgen/ al 'tgeen dat sal gheordonneert werden by de Note / of het alderstrengste dat in diergelijcke materie gebuyekt wert.

Dat men sig sal conforneren in alles met de Articulen een - en - twintigh ende twee - en - twintigh van het Tractaet van Derbing/ of wel dat d'ene ende d'andere kroone sich sal mogen referberen in generale termynen al 't gene daer aen sy niet en sullen geremuncert hebben by de voorgaende Tractaten / of soo Franckryck sich referbeert / zijn recht op Nabarra / dat Spangien sich oock sal referberen mogen het zijn / op het Heroghdom van Sourgondien ende andere Landen/vermeldt in de voorgaende Tractaten / in de welke gereserveert heeft het selve recht.

Dat Spangien Don Duerte de Bargaña wederom sal stellen in handen van den Keyser / ende van de selve / al booz sal moghen nemen belofte dat hy niet en sal affstieren zynen Wyveder / noch de Postuyssen directelyck noch indirectelyck.

Dat het Arbitrium van de satisfactie van den Hertog van Atria sal ghesluten werden in den goeden wille van den Koningh van Spangien/ of dat men andersints sal moghen verklaren by een sectect Artijckel het geene dat men hem booz eens sal hebben te geven of by forme van pensoen.

Den Graue van Venecanda de boozs. Artijckelen gesien hebbende / ontboode hun met den Heer Brun de selve gesien te hebben / ende dat hy sich soude daer ober accommoderen / ende den Dede sluyten / op elck punct gelijck het by hem gearbitreert was.

Hier naer is gebolgt dat de Heeren Plenipotentiarsen van Franckryck om te antwoozden op de middelen van Accoozt gepoponeert by de Heeren Ambassadeurs van de Vereenigde Nederlanden van weghen de Heeren Plenipotentiarsen van Spangien / den 9 December 1646. hebben schijfelyck overgegeven.

Eerst dat Casal zijnde gelegen in het Montferat/ ende de Onderfaten van dat Landt/ zijnde van den Hertogh van Mantua dat het gebooghelijck is dat eenen Vassael van Montferat zy Gouverneur van de boozs. plaetse/ anders soude nootzakelijck zijn dat de Onderfaten van den Hertogh van Mantua die in Franckryck zijn oock geadmittleert souden moeten worden tot het boozs. Gouvernemenent gelijck die van Mantua.

Dat daer geen Commissaris van weghen den Koningh van Spangien en mach geadmittleert werden / so om dat de plaetse onder zijn mach niet en staet / als om dit gebuyfaemheyt de welke achter - dencken en vrees soude veroorzaken.

Het Guarnison en sal niet mogen gecomponeert zijn/ dan alleen van Switserz / om dat in den Eedt sal moeten begrepen werden eene Obligatie die met eenen Onderfaet niet wel ober een en soude komen.

Men sal met den Hertogh van Mantua tracteren/ ende sal met den selven geadjusteert werden hoe lang dat dese Obligatie sal moeten dueren.

Men kan de weder - zijds executie tusschen de twee kroonen niet admittleeren om de redenen die mondelings booz gehouden zijn geweest aen de Heeren Middelaers.

Het eynde van het Artijckel dependeert van de andere versekerheden en faculteyten/ die van weghen Spangien sullen gegeven worden tot het sluyten van 't Tractaet.

De Plenipotentiarsen van Franckryck verstaen oock dat op den selven tijt Charlemont/ Phleuille en Marientburg wederom sullen gegeven werden aen 't Bisdom en den Staet van Lupek / behoudens dat men daer in sal mogen Procureeren booz de Interessen van den Koningh van Spangien / de selve versekerheden gelijck sy pretenderen in de saken van Casal booz de Interessen van den

Koningh van Franckryck / alsoo men qualijck eenighe reden van onderschept soude konnen allegeren.

Al 't gene dat men soude konnen voeghen by het Artijckel booz gehouden/ rakende het Tractaet van Queyrasco soude eene oorzake wesen van tweedracht die in toekomende tijden soude konnen Oozloghe verwecken / 't welck men soecht te voozkomen en te beletten soo seer als 't mogelijck sal zijn.

Dat het Artijckel welck noopendt de Graudunters en de Valtelinen booz gehouden is geweest geaccepteert zy / ende is 't by aldien datter per booz valt datmer noch soude willen by - voegen ofte af nemen / dat men het sal mogen booz - houden in 't boozs. Artijckel dan daer is verschil tusschen een Tractaet 't welck gemarckt is geweest tusschen de twee Coninghen eer den Oozloghe begonst / ende een ander Tractaet 't welck ghemaeckt is geweest by een van de Coningen terwyl den Oozloghe gheduyt heeft / niet komende de reden toe-laten dat het eerste werde in twyffel gheset noch dat het laetste substistere.

Noopende Franckryck daer en werdt geen ander expedient gebondert dan 't gene dat booz gehouden is geweest / ende ist dat het niet booz goet ghehouden is geweest / ende ist dat het niet booz goet gehonden en wert / soo sal men mogen tracteren met den Ambassadeur van Sabopen selfs / het sy dooz middel van den Heer Nauticus, of dooz enig ander dat goet sal gebonden werden / ten sy dat men de saecke wil adjusteren by Arbyters die van weder - zyden sullen gekosen werden in gelijcken getale. Men sal noopende Navarre verwerpen een Artijckel van weder - zyden sonder dat daer booz dese Handeling sal veracht werden.

Is 't by aldien 't gene men segt by dit Artijckel/ noopende Don Duarte soude zy van den selven van nu af te stellen in handen van den Keyser / ende dat hy in zyne vyfheyt soude geset werden / al eer den Dede gemarckt zy/ daer en sullen geene nieuwe oorzaken van tweedragt gesocht werden/maer indien dat men alleen verstaet dat hy sal gheseldt werden in handen van den Keyser naer dat de Peps sal gheslooten zijn tusschen de twee Croonen / dat en mach niet aenbaerde werden / noch en mag oock niet gelaten werden de beloften die daer ober ghebaen zyn.

Daer werdt versocht noopende den Hertogh van Atria eene saecke die vast zy / ende die oock sy van ghe-wichte / aengesien datter getraeteert wert van diereliche groote heerlijcheden daer van eenighe geinco:potereet en ghevoeght zijn aen den Staet van den Coningh van Spangien.

Dit Geschrifte is overgelevert van weghen de Heeren Plenipotentiarsen van Franckryck.

Alsoo de uptstellen ende difficulteyten die booz gevallen sijn in 't ondersoek van de verschillen / Rechten en pretensien van de boozs. Heeren Koninghen soude grootelijck konnen veragteert hebben het besuyt van dit Tractaet/ en nystellen het goet dat gheheel Chijstelijck daer van verwacht/ soo heeft men ghe - accordeert ende geadjusteert tot en in consideratie van de Dede datelijck van de boozs. Heeren Koninghen sal behouden de Landen/ Steden/ Plaetsen/ Kasteelen en heerlijcheden met hun appendentien en dependentien die sy tegenwoozdig zyn besttende/ waer de boozs. Landen en Plaetsen mogen gelegen sijn / 't zy in de Nederlanden in het Graeffschap van Sourgondien / Rossillon / Catalonien / Enghelant van Elva ende in de kusten van Toscane / gelijck hier naer particulierlijck sal upt - gheseyt werden.

In gebolge van 't boven - geschreye de Steden/ Plaetsen ende Kasteelen van Veurne/ St. Wnorberg/ Casfel/ Cozrijck/ Gevelingen/ Dupperecken/ Sourburg/ Fincken/ Maebuck/ Armentiers/ Camene/ Lamotte au Bois/ Waren/ Landrecht/ Maubenge/ Champmillers/ Cioville/ Serig/ Longny/ Anoir/ Delleran/ St. Amour/ Poligny/ Jour/ Long/ Baplmier/ en ander steden/ plaetsen / Kasteelen ende Pooten die teghenwoozdig bestten werden

werden in Nederlandt/in 't Graeffchap van Bourgondien / desghelychs het heele Graeffchap van Arthoyx / daer in begrepen Arleu ende l'Escuse / behalvens de Steden van St. Omer / Arrien ende la Bassée, met hun districte sullen ontweder roepelick ende vooz altyds blijven aen den Koning van Franckryck ende aen sijne Nahomelingen / Koningen van Franckryck door het tegenwoozdigh Tractaet van Breda met hun districten / Bailliagen / Heerlichheden / Prevoostpen ende Prochien daer van dependende / sonder dat sijne voozs. Majesteit sal mogen in toekomende tijden verstoort werden door den Heere Koningh van Spangien / sijne Nahomelingen noch door enige Princken van sijn Huys / oft door wie het soude konnen sijn / oft op wat pretext oft oorsaeche / die soude moghen vooz - vallen in de proppietert Hooghheit / ende ghebruyck van alle de voozs. Landen / Steden / Plaetsen / Kasteelen / Heerlichheden / Casselpen / Bailliagen / Prevoostpen ende Prochien daer aen Niner ende andere Plaetsen daer van dependende / het sijn om dat zy hier vooztijds gecontribueert hebben in de lasten van het Landt met de voozs. Casselpen / ofte om datse getweest hebben onder de Jurisdicte en bevel van de Gouverneurs ende Magistraten der selver / waer onder werdt verstaen dat sullen begrepen sijn de Mars-Bassallen / Onderfaten / Plaetsen / Doypen / Prochien / Wosfchen / Kievieren / Plat-Landt ende alle andere dingen die daer van sullen dependeren / ende tot dien eynde renouvert / cebeert en transporteert den voozs. Koningh van Spangien / soo vooz hem als vooz sijne Erfghenamen en Nahomelingen / gelijk zijne voozs. Ambassadeurs en Plenipotentiarisen in sijnen naem vooz't tegenwoozdigh Tractaet van Breda ontweder-roepelick hebben gerenonceert gelaten / gecedeert ende getransporteert vooz altyds aen ende tot profijt van de voozs. Koningh van Franckryck sijne Erfghenamen / Nahomelingen / ende die'er recht sullen toe hebben / alle de rechten / actien ende pretenfien die den voozs. Heere Koning van Spangien of sijne voozs. Erfghenamen ende Nahomelingen hebben ende pretenderen / of souden konnen hebben of pretenderen / vooz wat oorsaeche oft reden het zy tot de voozs. Landen / Steden / Plaetsen / Kasteelen ende Forten ende Heerlichheden / Casselpen Bailliagen ende Prevoostpen / ende tot de Prochie daer aen aenx ende andere Plaetsen daer van dependende / ghelijck hier vooren geseyt is / de welke insghelychs oock alle de Mars-Bassallen / Onderfaten / Plaetsen / Doypen / Prochien / Wosfchen / Kievieren / Plat-Landt ende alle andere dinghen die'er van dependeren den voozs. Heere Koning van Spangien / soo vooz hem als vooz zijne Nahomelingen consenteert van nu af vooz altyds wedet bereenigt ende geinceporeert te werden aen de kroone van Franckryck / niet teghenstaende alle Wetten / Costumpen / Statuyten oft Contracten gemaeckt ter contrarie / aen de welke ten eynde van de voozs. renunciatie ende Cessie wert expresselych gheregeert by het tegenwoozdigh Tractaet.

Insgelijck sullen blijven aen de voozs. Koningh van Franckryck ende aen zijne Nahomelingen / Koninghen van Franckryck ontweder-roepelick / ende vooz altydt door het tegenwoozdigh Tractaet van Breda geheel het Landt en Graeffchap van Rossillon / waer onder werdt verstaen begrepen te sijn al de Landen / Steden / Plaetsen en Heerlichheden / de welke legghen over dese zijde van de Bergen van Pireneen naer Franckryck met alle sijne Mars-Bassallen / Onderfaten / Plaetsen / Doypen / Prochien / Wosfchen / Kievieren / Plat-Landt en alle andere dinghen daer van sijn dependende / oock de Haven ende Plaetsen van Rosas ende Cadacques ende hunne dependencien met al de andere Steden / Haven / Plaetsen / Doypen en Prochien gelegen langs de kusten van de Zee / van de voozs. Steden van Rosas en Cadacques of naer Rossillon / en Franckryck met hunne Districten ende Dependencien / ende alwaer 't soo dat enige bande Steden / Plaetsen ende Heerlichheden gelegghen op desen kant van de Berghen van Pireneen ende van de andere Steden / Haven / Plaetsen / Doypen ende Prochien gelegghen langs de kusten van de Zee / aen dese zijde van Rosas en Cadacques en hun dependencien hadden hier voormals geadeert geweest aen eenigh ander Landt /

Graeffchap of Heerlichheit / en hadde tot noch toe aen het voozs. Landt ende Graeffchap van Rossillon niet toe behoort / sullen nochtans gehouden en beseten werden by den voozs. Koning van Franckryck ceitwoelick / gelijk alle de andere dependencien van het voozs. Landt ende Graeffchap van Rossillon boven ghemeldt in dien datter eenige waren gelegghen aen de andere zijde van de Bergen van Pireneen naer Spangien toe / sonder dat sijne Majesteit den voozs. Koningh van Spangien sijne Erfghenamen noch by eenighen Dozt van sijn Huys noch door wie het soude moghen sijn noch onder eenigh pretext of occasie die soude konnen voozvallen / sal mogen ghestoot werden / in de Proprietert ende Souverainetert ende gebuyck van alle het boven ghescheyden / ende tot dien eynde heeft den voozs. Heere Koning van Spangien soo vooz hem als zijne Erfghenamen en Nahomelingen / gerenonceert / gelaten / gecedeert en getransporteert / gelijk sijne voozs. Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen in sijnen naem by dit Tractaet van Breda ontweder-roepelick hebben gottenouvert / gheselaten / gecedeert ende getransporteert vooz ceitwoelick / ende altyds aen ende tot profijt van de voozs. Koningh van Franckryck ende van sijne Erfghenamen / Nahomelingen ende recht daer toe hebbende alle de Rechten / de Actien ende Pretenfien die de voozs. Koning van Spangien ofte sijne Erfghenamen ende Nahomelingen hebben / ende pretenderen of souden konnen hebben / of pretenderen upt wat oorsaeche of reden / het zy op gheheel het Landt ende Graeffchap van Rossillon / Rosas / Cadacques ende andere Landen / Steden / Plaetsen / Haven ende Heerlichheden boven gemeldt / de welke met allen het Volck / Bassallen / Onderfaten / Plaetsen / Doypen / Prochien / Wosfchen ende Kievieren / platte Landen ende alle andere dinghen die van hun sijn dependende den voozs. Heere Koningh van Spangien / soo vooz hem als vooz sijne voozs. Nahomelingen consenteert van nu af vooz altyds geinceert ende geinceporeert te werden aen de kroone van Franckryck / niet teghenstaende alle Wetten / Costumpen / Statuyten ende Contracten gemaeckt ter contrarie / aen de welke wert expresselych gheregeert door't tegenwoozdigh tractaet ten effecte van de voozs. renunciatie ende cessie.

Item / by het tegenwoozdigh Tractaet van Breda de plaetsen van Pozto longone ende van Piombino. Insgelijck oock de Steden / Plaetsen / Doypen ende Landen daer van dependende zijnde ghelegghen in het Eylant van Elba / ende op de kusten van Cosranen / sullen ontweder-roepelick en in der eenwigghet blijven aen den voozs. Heere Koningh van Franckryck ende aen zijne Nahomelingen / Koninghen van Franckryck / om de voozs. Plaetsen / Steden / Doypen ende Landen die'er van dependeren te ghenieten ende besieten met het selve recht ende in de selfse maniere ghelijck hier vooz tijds heeft beseten den voozs. Heere Koningh van Spangien / den welcken den selven tot dien eynde / soo vooz hem als vooz sijne Erfghenamen ende Nahomelingen consenteert / cebeert / laet ende transporteert / ghelijck zijne voozs. Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen in sijnen Naem by dit tegenwoozdigh Tractaet van Breda 't selve hebben gerenonceert / gelaten / gecedeert / en getransporteert vooz in der ceitwoelichheit ende altyds aen ende tot profijt van de voozs. Heere Koningh van Franckryck sijne Erfghenamen / Nahomelingen ende die sijne Actie sullen hebben / alle de Rechten / Actien ende Pretenfien / die den voozs. Heere Koningh van Spangien sijn Erfghenamen ende Nahomelingen / ende die zijne Actie sullen hebben ende pretenderen / of souden konnen hebben of pretenderen / upt wat oorsaeche of reden dat het soude moghen wesen op de voozs. plaetse van Portolone ende Piombino / Steden / Plaetsen / Rechten / Doypen en Landen / van de selve dependende ende hier boven vermeldt.

Op de leste Schyften die'er gegeven sijn getweest van wegghen van Franckryck aen de Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van de Heeren Staten / ende de welke de selve gepresenteert hebben aen de Heeren Plenipotentiarisen van den Koningh van Spangien den 20 December 1646. wert geseyt 't geen volghet / tot insommatie van de voozs. Heeren Staten.

Wat de voorsz. Schyften werden teghen alle reben ge-
realiseert voorsz. antwoorden tot de middelen van ad-
justement voorsz. ghehouden by de Heeren Plenipotentiarisen
van Spangien/ aengesien dat de selve middelen van ad-
justement zijn eeniglyck en immediatlyck geprocedeert
van de voorsz. Heeren Plenipotentiarisen van de Heeren
Staten die se op den selven tyd hebben ghelevert aen de
eene en de ander partje/ en al t'samen by de Heeren Ple-
nipotentiarisen van Spangien heel en al toe ghestaen en
geconferceert en van weghen van Franckryck van we-
der-zijdt/ in alle de Artijckelen daer in begrepen/ gelijck
op het particulier van 't Guarnison van Casal rakende
de liefinge van de Officieren en Soldaten op den Eedt
en de Commissarissen van dien af te nemen op de Oblig-
gatie te geven by den Hertogh van Mantua/ raeckende
de limitatie van den tijdt van volle restitutie van Casal
aen sijnen Wettigen Heere / oock op 't Tractaet van
Queyrasco, die van Mouzon ende van Milanen / op de
Graubunters Daltelinen/ op het Houwelijck goet van
de Infante Doua Catharina, op de gepretendeerde reser-
vatie van Babarra/ de verlossinghe van Don Duarte de
Berganza, en de volboening van den Heer van Anglure
die geintulceert werdt Hertogh van Atria/ inhoudende
bogen dien de voorsz. Schyften van Franckryck gesogt
ende geaffecteerde nieuwiggheden niet rakende de Inter-
cessen van de voorsz. Kroon/ en begtende recht teghen de
essentie/ en de maniere van de tegenwoordige Tractaten
in de welke Franckryck 't sedert den 17 September
leest-leden te kennen gaf / sig heel verklaert te hebben in
alle pretensien aen de Heeren Plenipotentiarisen van de
Heeren Staten/ de welke 't selve also gherelateert ende
betrefket hebben op den selven dagh aen die van Span-
gien in hun eppen Hups.

De voorsz. nieuwiggheden bestaen in dat by de decla-
ratie die Franckryck doet op de punten van wegen de
voorsz. Heeren Staten gearbitceert / is menghelende in
het sebensse Artijckel de restitutie van Charlemont/
Pilschille en Marienburgh aen 't Bisdom van Luch/
waer van noyt mentie gemaect en is / noch by het Ar-
bitrium, noch in eenige van de voorgeaende Propositien/
hebbende de Kroon van Spangien de selve Plaetsen be-
seten van Immemoriaten tijdt af / in dat onder 't ghe-
stal van de plaetsen die Franckryck besit van de Kroon
van Spangien inde Nederlanden is mengelende die van
Serich ende Longuy / die toe-komen aen den Hertogh
van Lotthringen en in het Graeffschap van Bourgou-
dien Polignep en Lpande Sambier / de welke Plaetsen
de Kroon van Franckryck niet en besit/ en 't welck
beseten werdt by eenen Duytschen Coronel / de welke
noyt en heeft willen bekennen dat hy die plaets is hou-
dende by de Kroon van Franckryck / ende de welke
altijds in Sijnen besonderen naem getracteert heeft met
die van het Gouvernement van Bourgoundien ober de
cessatie van Wapenen en de Neutraliteyt met 't voorsz.
Graeffschap sonder eenighe Interuentie van de Kroon
van Franckryck.

In dat die van Franckryck zijn begrippende gheheel
het Landt en Graeffschap van Arthops / om te blyben
aen de Kroon van Franckryck / behalvens de Steden
van St. Omar / Arien ende Bassée / in plaetse van te
leggen dat het Graeffschap van Arthops sal blyben aen
den Kroon van Spangien / wylt ghenomen de Steden
van Atrecht/ Hefdin/ Banpame/ ende andere plaetsen
van 't voorsz. Graeffschap die Franckryck aldaer besit/
volgens alle de Propositien die daer op gedaen zijn ghe-
weest / ende dat onder de plaetsen die Franckryck occu-
peert in 't voorsz. Landt van Arthops werden begrepen
die van Arlen ende P'Escluse.

In dat naer dat besonderlyck ghenoeemt en gespecifi-
ceert zijn geweest de Plaetsen/ beseten van Franckryck/
soo in Nederlandt / als in 't Graeffschap van Bourgou-
ndien/ begrippende vele die Franckryck niet en besit / ge-
lijck verklaert is/ werden by bevoeght dese woorden en
andere Steden/ Plaetsen/ Kasteelen/ Forsten die beseten
zijn/ &c. In plaetse of van hem te houden aen de specifi-
catie / of van alles te begrypen onder generale termyn-
nen/ gelijck men tot noch toe heeft gedaen in Propositien
en Replijquen die er gemaect en gegeven zijn geweest
van de eene en de andere zijde.

In dat in plaetse van hun te contenteren met het
Graeffschap van Rossellon/ gelijck men geadjusteert had/
nu pretenderen daer-en-boven de Havenen en Plaetsen
van Fosag ende Cadacques/ die niet en raecten aen het
voorsz. Graeffschap/ alle de andere Steden/ Areden/ Ha-
benen/ Doypen/ Dorchien/ Dlecken/ Plaetsen/ Heerlick-
heden / met alle hunne dependencien / die op dese kant
van de Bergen Pirenees leggen na de zijde van Franck-
ryck / of wel die gelegen zijn op de Kusten van de Zee
van de Steden van Fosag ende Cadacques af treckende
na de zijde van Rossellon / al is 't soo dat sommige van
boven geschreven plaetsen/ Steden ende Heerlickheden
niet en dependeren van het Graeffschap van Rossellon/
des alle niet teghenstaende pretendeert Franckryck
te behouden alle die plaetsen die gelegghen zijn op den
anderen kant van de Bergen Pirenees, nae de zijde van
Spangien.

In dat ter contrarie van de Declaratie meer- mael
by Franckryck ghedaen/ dat men soude wederom ge-
ven van de eene en de andere zijde al datter geoccupeert
is geweest in Italien / (behalvens Pinarol/) 't welke
moeste blyben aen de voorsz. Kroone van Franckryck /
nu werdt ghepretendeert te behouden Porto-longone
ende Pionbino / midsgaders de Steden/ Doypen/ D-
orchien ende Landen dependeren van de voorsz. plaetsen
gelegen in het Eplandt van Elba ende op de Kuste van
Toscane.

In dat Franckryck de boven-gemelde dinghen pre-
tendeert by forme van weder bereeninge aen zijn Kroon
als offe daer van geschepden hadden ghevoest / ende al
of dit maer en soude geschieden by wege van een herstel-
lingh in hun oudt recht ende possessie / in plaetse dat alle
de voorsz. dinghen zijn nieuws Conquesten/ ghevoomen
met geluck van Wapenen / waer op om niet langher te
mif byruycken de sozghc ende den arbeydt van de voorsz.
Heeren tusschen-sprekers of Middelaers wert verklaert
van wegen van den Kroon van Spangien datter eben-
wel goede Dispositie is om te tracteren / ende te sluyten
eenen goeden en vasten vrede met de Kroon van Franck-
ryck / midt aen de selve te laten gheheel het Graeffschap
van Rossellon al 't geene dat de selve Kroone besit in de
Nederlanden ende in 't Graeffschap van Bourgoundien/
makende een Bestand van dertig Jaeren in Catalonien
wederom gevende van den eenen ende anderen kant al
datter in Italien geoccupeert is gheweest/ 't sedert de le-
ste Oorloge behoudens ende geteferveert voorsz. de Kroon
van Franckryck Pinarol/ ende oock referberende de
rechten van de Princesse Margarita van Sabopen / en
renunciende 't recht van eyghendom / dat Spangien
heeft tot Azzatien voorsz. de Kroon van Franckryck ende
wederom gevende de Neder-paltz aen de Keiser en het
Rijck sullen oordeelen den selven toe te komen / by aldien
dat den Vrede van het Rijck zijnen voort-gangh heeft
op den selven tijdt van die van de twee Kroonen / ende
begrijpende in de voorsz. Tractaten den Hertogh
van Lotthringen / dat voorsz. raeckende de overlebe-
ringhe van de Gevangenen van de eene en andere kant
ende restablisement van de gene die gebannen zijn ghe-
weest / ende van die ghevolghit sullen hebben d'eene of de
andere partje / de betalingh van het Houwelijck goet
van de Infante Doua Catharina, de verlossinghe van
Don Duarte, het onderhouden van het Tractaet van
Queyrasco, het Gouvernement van de Graubunters en
Daltelinen / de pretensien van d' Heer van Anglure die
genoeemt wert Hertogh van Atria / de restitutie van de
goederen / Actien ende Rechteren / geannoteert of ghe-
confisqueert ten laste van de Onderfaten van d'eene of
d'ander Kroon de Ligue te maken tusschen den Prince
van Italien tot de herseeckeringh van 't Tractaet / en-
de dat Casal wylt het Hups Mantua niet en sal konnen
ballen / ende ten laetsten ober de maniere dat de plaetse
van Casal sal moeten bewaert werden tot de volle ende
effectieve restitutie der selver / aen den Hertog van Man-
tua sal men volgen / ende sich conformeren met het gene
dat getracteert is gheweest by de voorgeaende Declara-
tien/ ende met het gene begrijpt ende gearbitceert is ghe-
weest van wegen de voorsz. Heeren Staten by hun Ghe-
schryft van den neghende December van dit Jaer 1646.
sonder te begeeren noch konnen admitteren van wegen
den

den voorsz. Koning van Spangien eenigh by-voeghsel of veranderinge / uyt-genomen het geene soude zijn van noch te laten volgen Rosas / ende Cadacques / 't welck gheslachten werdt ter dispositie van de voorsz. Heeren Staten / om niet te verachten den Wyde / indien den selven alleen daer aen quame te hangen ; hier by voegende een hoort verhael by forme van een abbrege van het Procederen oft Negotiatie van de ene ende andere kroone in dese tegenwoordighe Tractaten van Wyde / van het gene ghespasseert is voer de Directie van de voorsz. Heeren Staten / waer van se besondere kennis en wetenschap hebben / op dat se die alles wel considerende / overwoghende / konnen oordeelen naer hunne ghewoonlijcke wysheyt / hoe veele dat de kroone van Spangien heeft geattribueert aen hunne Interpositie / ende hoe veele batter die van Byzantijck aen de selve heeft afgenomen / hoe veel difficulteyten dat de voorsz. kroon van Spangien heeft overwonnen / om te komen tot den Wyde / ende hoe veel beel bevelen die van Byzantijck ter contrarie heeft voort ghebracht ; biddende hun dien volgens te gedencken / hoe dat naer de Declaratie van Byzantijck / die gelevert werdt aen de Heeren Nidelaers / die de selve gaven aen de Heeren Plenipotentiarissen van Spangien / de selve lieten te repliceren om de exorbitantie van de voorsz. Declaratie. Als de voorsz. Heeren Plenipotentiarissen van de Heeren Staten begonsten nu in 't generael / nu in 't particulier te solliciteren en te presseren / dat die van Spangien believen soude te cedeeren aen Byzantijck noch twee oft drie plaatsen meer / namentlijck / Gzebelingen / Bourburgh / ende Chionville / te accorderen aen Catalonien een B. stant van vier Jaren ; ende dat indien geloof wierde dat den Wyde sonder twijffel soude gemaect werden / en noch met hoore van Chionville te behouden : 't welck gheaccordeert ende toe-gelaten zijnde by Spangien / ende zijn eventuel niet ghevolgt de effecten van dierghelijcke hoore.

Daer nae zijnde de voorsz. Heeren Plenipotentiarissen van de Heeren Staten ghekomen den 17 September / ten huyse van den Heer Graue van Penaranda / seiden ende beloofden hem : Inghelijck aen zijne mede-Plenipotentiarissen die daer by waren / hoe dat de Plenipotentiarissen van Byzantijck hun verklaert / ende te verstaen ghegeven hadden by forme van de lesie en finale Resolutie / dat waer't dat hun geaccordeert werde al het gene Byzantijck besit in de Nederlanden en Bourgondien / met het Graeffschap van Fossillon / ende een Bestandt van vele Jaren in Catalonien / dat se souden komen te suppen het Tractaet van Wyde in vier-en-twintig upren. Ende daerom resolveerden de Heeren Plenipotentiarissen van de Heeren Staten / waer't by aldien de kroone van Spangien al het selve wilde accorderen / des ander- daghs te gaen nae Ofsenbrugge / alwaer als dan waren de voorsz. Heeren Plenipotentiarissen van Byzantijck / om een eynde te geben aen soo goeden werck.

Ende hebben Spangien het selve gheaccordeert / zijn de voorsz. Heeren Plenipotentiarissen van de Heeren Staten vertrocken / ende daer naer wederom ghekeert met de confirmatie van de belofte van de Wyde / uyt-stellende het Tractaet tegen als de voorsz. Plenipotentiarissen van Byzantijck souden wederom keeren van Ofsenbrugge.

Maer dat de voorsz. Heeren Plenipotentiarissen van Byzantijck te Munster gearriveert zijn gheweest / in plaetse van de vier en twintig upren / binnen de welke men soude ghesloten hebben het Tractaet / zijn verloopende drie volle Maenden / ende daer-en-tusschen in plaetse van te gheven eene Declaratie Consoyme / aen de welke mondelinghs ghebaen was gheweest / van weghen Byzantijck aen de voorsz. Heeren Plenipotentiarissen van de Heeren Staten / zijn van dagh tot dagh andere nieuwe Declaraties ghemaect / veel grooter ende byeder als de eerste Propositie / die soo boven maten ende reden waren / als opt ghesien is gheweest in eenige Tractaten die ghemaect zijn gheweest tusschen Christen Princken :

Eerst, Boven het Graeffschap van Fossillon / pretendeerden Rosas ; ende daer naer noch de plaetse van

Cadacques / ende daer naer de dependencien van Rosas ende Cadacques ; ende boven Pinatol verklarde die van Byzantijck te willen behouden Casal / onder pretext van te precaveren dat de selve plaetse niet en soude komen in handen van de Princken van het Rups van Oostenrijck.

Daer naer soo werdt voort ghehouden eene Ligue tusschen de Princken van Italien / in de welke die van Spangien hebbende gheconsenteert / midts dat de selve niet en souden komen te verachten het Tractaet van Wyde : Als dan verklarde Byzantijck te verstaen / dat de voorsz. Ligue moeste gaen voort het voorsz. Tractaet. Als 't soo dat het klaer is / dat om de voorsz. Ligue te tracteren ende te maecten / van nooden soude zijn den tijdt van ses Maenden ende meer ; alsoo gene Ministers van Italien / niet meer als van Spangien / de Instructie daer toe van noode en hebben.

Hier op is ghevolgt de pretentie van de liberteyt / of relapatie van Don Duarte, ende nademael daer toe gebonden zijnde het expedient by Byzantijck gheapprobeert / ende wordt selve niet geadmiteert. Op een anderen kant wierdt mentie ghemaect van de pretentie van het Houwelijck goet van de Infante Doua Catharina. Ende hebbende de kroone van Spangien gheconsenteert / dat het Proces daer op hangende / ende het Koningrijck van Napels soude worden gesteldt in handen van vyende Rechters / aengien de saecke in kwestie / te weten / de assignatie van 't voorsz. Houwelijck goet was geleghen in het Koningrijck van Napels / wilde de kroone van Byzantijck noemen de Rechters / te weten / de Hote van Romm ; Ende naer dese Electie / in de welke Spangien oock consenteerde / eyschte Byzantijck boege tot verfeckering van daer gheaccordeert soude zijn / ende hebben Spangien het selve oock gheaccordeert / by aldien de voorsz. Hote het selve quam goet te vinden : Soo en heeft sich Byzantijck eventuel daer mede niet gheconsenteert / noch met het geloof dat mede bynght de Tractaten / als waer op rusten saecken van meerder impozantie als het voorsz. Houwelijck goet. Daer naer wierde voort ghehouden ene imaginaire pretentie van de Heere van Anglure / den welcken niet en hoort den Naem noch de Wapenen / noch en is van 't bloet van de Hertogen van Atria / ende pretendeert nochtans te hebben de Actien die gelaten hebben de gene die gheboert hebben den voorsz. Naem / Wapenen / ende sijn van het bloet van de voorsz. Hertoghen : de welke Actien niet en zijn ghefondeert / ende werden gheintenteert : uyt saecken die gheschiedt zijn meer als over de honderdt en 't festigh Jaren / sedert den welcken tijdt zijn gemaect geweest de Tractaten soo van Wyde als Bestandt / te weten / het Tractaet van Madrid / Camerick / Romp / Nice / Crespy / Dancoles / Cambryses / ende Berwin / sonder dat in de selve mentie is ghemaect van de voorsz. pretentie / niet teghenstaende batter veele andere van mindere conditien zijn begrepen ende gespecificert in de voorsz. Tractaten.

Boven dien heeft Byzantijck instantie gedaen / op dat den Prince van Espinoy / den Hertogh van Bourbonville / Graue van Egmond / ende andere misdadige Onderfaten / beschuldicht van den Koning van Spangien / de welke hun vertrocken hebben in Byzantijck / weder soude gestelt werden in hunne goederen / eeren / en digniteyten.

Ten lesten, pretendeerde de kroon van Byzantijck / dat men soude observeeren het Tractaet van Querasco, al hoe wel die van Spangien daer niet en heeft observeert / ende dat Byzantijck wederom soude keeren in sijne oude Alliantie / ende dat hun soude bynght gheaccordeert worden van passagien in de Landen van de Graubunters / alle het welke hebbende hun ex super abundanti gheaccordeert gheweest by Spangien / inder maniere geallegeert / in het Gheschijfte van den negende deser Maend : 't welck Inhoudt het temperament gearbitreert van weghen de voorsz. Heeren Staten. Eventuel en wilt de kroone van Byzantijck niet aenbaerden de voorsz. forme / ende konste te veranderen in eene andere / by de welke aen den Hertogh van Mantua

Mantua sinen Geallieerde / afneemt den eenighen troost / die hem kan blyven om sich te beklaghen ober 't gheene waer in hy soude konnen gheinteresseert zyn binnen den tijt van een Jaer naer de conclusie van het Tractaet / ende om dat dit soude konnen gecremedeert werden by middel van Vrientschap / sonder dat den voorsz Hertogh sich mach behelpen met de Wapenen. Dooz soo veele raecht de Graubunters ende Daltelinen / Vranckrijck disponeert van de selve sonder hare interventie / syne macht / noch last van hun te hebben / procederende daer in op de selve maniere / ghelijck het soude doen inde saecken ende Interesten van sijn eugen Bassalen ende Onderzaten / keerende ende wendende alle de Tractaten die gemascht hebben de Graubunters ende Daltelinen over hun Gouvernment ende Commerce / waer toe sy als vye Doelken de liberteyt ghedat hebben na hun belieste / als niet dependende van d'ern of d'andere Kroone.

De voorsz Heeren Plenipotentiarsen van de Heeren Staten sullen oock gedient zyn te gedencken / dat in 't beginnel als sy gekoomen zyn in dese plaetse / is geprefereert geweest van wegen de Koning van Spagnien / en generael Bestaude met Vranckrijck / in alle plaetsen daer sich sullen reconterren / ende behinden de Wapenen van d'een ende d'andere Kroone / ende dat dooz enen termijn van een / twee, drie, vier, vijf, of ies Jaeren latende in de vye wille van Vranckrijck / om soo veel te meer te faciliteren het secours het welke van nooden heeft de Republijcke van Venetien / teghens den Turck. Ende naer dat dit expedient niet en is geweest / heeft de Kroone van Spagnien aen de Koninginne Regente van Vranckrijck / geprefereert het arbitrium, ende Middelaers te willen zyn van het Tractaet met alle de belescheyt / ende acten van eenbondighe affectie die men soude konnen verwachten / de welke nochtans niet anbeert en zyn geweest / maer geresuseert onder klaer pretext van misvertrouwen. Dooz al het welck procederen van Spagnien ende Vranckrijck, soo different d'eeue van d'andere; ist meer als tijdt niet alleen te kennen / maer oock te verkonbigen ende manifesteren aen de gantsche Weerelt / aen wie men moet verwijten de stotinge van het Christen Bloet / dooz het upstel ende belesel van de Vrede / soo ghewenscht van de arme Gemeente / 't sedert so veel Jaeren / suchtende onder de slavernyen van de calamiteyten ende miserien / die met sich blyngt eene soo lange ende wyde Vozloge; ende in gevolge van de gelegentheyd die men soo dichtwilg heeft gespeurt in de Oppositien die Vranckrijck doet tegen den Vrede / niet alleen tusschen Spagnien ende hun / maer oock tusschen de Onderzaten vande Provintien van Nederlandt die onder de Jurisdicctie zyn van de Koningh van Spagnien / ende de voorsz Heeren Staten: Het is reben / rechtverdig / ja Obligatien te insteeren / op dat sonder meerder upstel op diergelijcke Oppositien / als voorsz is / dat van wegen de Heeren Staten gegeven werde eene definitie / ende independente Resolutie / alsoo het redelijck is niet meer te arbeypden / ende sich te vermoepen ober een onsecker upkomen; noch over Resolutien hangende aen de wille van andere / in eene saecke van soo groote importantie ende consequentie: ende op de welke de Kroone van Spagnien / naer datse gegheben heeft aen de Heeren Staten alle soorte van satisfactie / geresolveert heeft de saecke te laten loopen / ende de selve een precys epnde te geben op de eene of de andere maniere.

Dese bobenslaende propositie met het voorsz ghebeven daer op ghevolghde alsoo genaemt waerachtich Verhael aldus overghelevert zijnde; Soo waren eenighe van de Geconmitteerde van gheboelen men behooyde aen de voorsz Philippe le Roy soo 't eene als 't andere wederom te geben / dooz dien vooz desen meermaels was verklarert oock geresolveert niemandt van de Koningh van Spagnien wegghen koomende te hooren / (ghelijck oock 't sedert den Cancellier Peckius Anno 1622. niemaent gehoozt was geweest) maer alles te verwerpen naer Amstet.

Van daer van rapport gedaen zijnde / soo heeft den 9. Januarij de Heer van der Capelle ter Vergaderinge

van haer Hoog Mog. vooz gebrogen dat Sr. Jaerques Craich in den naem ende van wegghen Philippe le Roy Heere van Frabls hem Heere van der Capelle hadde verhantrapcht secker schijftelijck ende beslooten Memoriael 't welck den voorsz Philippe le Roy den 7 deser aengenomen hadde onder hem Heer van der Capelle het voorsz Memoriael als oock de Papieren die de meer genomde Heer le Roy den 7 deser voornoemt aen de Heeren haer Ho. Mog. samentijcke Gedeputeerde had overgelevert / ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. gecacheteert geprefereert. Ende verbolgens gedellievert zijnde of men de voorsz Papieren soude lesen / hebben haer Ho. Mog. goet ghonden en verstaen / dat men 't voorsz Memoriael als oock de voorsz Papieren soude openen ende verbolgens ter Vergaderinge laten lesen / gelijck geschiede / ende is daer naer toegestaen ende geresenteert aen de Heeren Gedeputeerde van wegghen de Provintie van Hollandt in haer Ho. Mog. Vergaderinge dat de selve het voorsz Memoriael / als oock de voorsz Papieren in originali souden ober nemen om aen de Heeren der selver Principaen tegenwoozdig Staetsghewys vergadert wesende desen naemiddagh gecommuniceert te worden / 't welck sy aengenomen hebben te doen ende tegen ses upren des avonts weder te blyngen / in haer Ho. Mog. Vergaderinge / die daer tegens by den anderen komen soude.

's Avonts hebben de Heeren Gedeputeerde van wegen de Provintie van Hollandt ter Vergaderinge van haer Hoog Mog. weder gebracht het alsoo ghenomde waerachtich Verhael sampt Memorie ende andere Papieren hier voorgemelt / ende dien moggen ter Vergaderinge geselesen / ende aen de Heeren Staten van de opgemelte Provintie van Hollandt dien naemiddagh vooz geselesen; ende verbolgens by de respectie Provintien op de voorsz stucken gedellievert ende openinghe van der selver respectie adbpsen gedaen zijnde; Is goet gebonden ende verstaen te versoeken ende Committeren de Heeren Vranckrijck ende Wimmenum om dien avont den Inhoud van het meer genoemde Memoriael ende Papieren sommelijck ende mondelinge te communiceren aen sijn Hoogheyt / 't welck de selve Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden staende Vergaderinge hebben gedaen ende oock by rapport ingebracht / daer op geresolveert is dat aen syne Hooghemelte Hoogheyt Coppe van het meergenoemde Memoriael / Papieren ende Brief van Credentie van Castel Rodigo op de voorsz Heere Philippe le Roy / soude werden verhandtrapcht / oock zyn besocht ende geautoriseert de Heeren vander Polck ende vander Bercke / gelijck officie van Communicatie dien avont te doen aen den Heere Servient exordinaris Ambassadeur van Vranckrijck met besseing om daer naer aen sijn Excellentie / gelijck oock aen de Heeren Plenipotentiarsen tot Amstet Coppe van alles te submiseren om haer Ho. Mog. ten spoedigsten bericht te laten toekomen vande rechte geschapenheyt van den inhoud van het voorsz Papier.

Wpders hebben haer Ho. Mog. geresolveert dat aen de Provintien soude werden ghegeven Coppe van het meer gemelte Memoriael / Papier ende Brief van credentie respectie / ende zyn ghenommeert de Heeren Huygens, Wimmenum, Veth, van der Holck, Koorda, Mulart, Eyben, om de voorsz Coppe te ontfangen ende dat deselve uptgeschreven wesende / de principalen opgeslooten souden worden / om des te beter secrete te houden; dan hebben de Heeren van Hollandt haer noopen de het secrete houden vande voorsz saecke / haer niet verstaen te conformeren.

Daer op gevolgt is dat de Heer Ambassadeur ende Grave van Servient, vooz ende aleet audientie te nemen dede dooz een Edelman exprefelijck den Heere Presiderende versoeken ende vermanen dat dien Philippe le Roy mochte werden van hier ghedimiteert / als niet ghekomen (sepde hy) tot anderen epnde als omme te spionneren, quade Impressien te geven, ende dissidentie tusschen Vranckrijck ende desen Staet te maecken; eenighe Leden van de Vergaderinge oock / insonderheyt Zeelandt ende Utrecht sepden dat hy volgens het Paspoort ghehouden was yet te proponeren aengacnde des Konings verkochte ende verpande Heerlijckheden ende

Domeynen. Ende alsoo hy inde Vergaderinge nochtans niet hadde ghespoocken als van de Munstersche saecken / ende gebraegt zynde oft hy pers meer hadde booz te brengen/hy gesept hadde neen: soo sustineerden sy dat hy syn paspoort niet vol dede / ende daer omme behoorde oft simpelich gedimiteert oft naer Munster geremitteert te worden / maer de meeste Gecommitteerde seiden / dat sy hadden geschreven aen hare Principalen/ ende dat syne verklaringe van niet meer te hebben voor te stellen, moeste werden verslaen voor dien tijde; ende hebben hem gemainteneert by het effect van syn Paspoort.

Gelijck nu doorgaens in dese groote Handeling d'Opinion seer divers waren / alsoo werde oock by d'ene geprefen by d'andere gelaecht/ dat men hem alhier het blyben ende van tijt tot tijt syn paspoort verlenghde: alsoo seiden sy / sy alhier niet dede als spioneerende ende overschypden wat de Inclinacion/Advysen/Resolutic/aen/ ende raetslagen van den Staet waren. Immers is 't gheschiet dat de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet sefs aen haer Ho. Mog. hebben meermals gelyc laegt dat veel tijds de Spaensche ceeder als sy kennis ende communicatie hadden van de Resolutie die alhier genomen wierden. 't Is waer: booz die niet gaern sagen de separaten Handel tusschen desen Staet ende Spagnien / was sulcx een procedure die niet seer lijdelijck was: ende daerom liep hy erlijck mael perijckel van gedimiteert ende wech gewesen te worden; Maer alsoo Hollandt in alle manieren den Oorlog moede was/ ende garen sach alle middelen ende weghen waer dooz de Wyde wiet gebondeert / soo versonden sy ende andere/dat syn verblif alhier dienstigh / ende syn persoon alhier aengenaem was/ als hebbende verscheyden boozneme Verwanten ende Vrienden in 't Landt / 't welck groote confidentie gaf; om welke ende andere Consideraticn de Spaensche scheenen wisselijck electie gedaen te hebben van syn persoon; ende is by de ghenen die de Wyde ghedreven ende pberigh begeert hebben/ seer aengenaem geweest ende geprefen/wat hy soo met haer Hooggheden tot der selver particuliere satisfactie/ ende tot cessatie van Hostilitet ter Zee / (ghelijck namals sal werden gheseyt) als tot de non Campaigne daer toe die van Hollandt verscheyden mael verclaert hadden noch gelegentheyt / noch ghenegentheyt te hebben gecopereert heeft.

De Graue van Servient heeft audientie gehad den 13. Januarij/harangueerde met groote wel-spreckenheyt / verhalende wat de Heer d'Avaux ende hy booz drie Jaer alhier passerende/getracteert hadden: sprack veel van de goede ghenegentheyt van Franckrijck tot desen Staet/ ende ter contracte vande kunstten / quade practycken ende intencien der Spaensche; dat sy sochten om Franckrijck van desen Staet te separeren; ende bepde te bedriegen. Doleerde op 't gunt den 8. Januarij tot Munster tusschen de Spaensche ende die van desen Staet was ghetepkent: gaf hier ende daer een touchte op de Staetsche Plenipotentiarisen. Endlijck raecte oock Complimenteuselijck aen de saecken van de Ceur-Palts, van Brandenburgh, van de Landtgraef, van andere protestantsche Leden in Duitschlant; wat van Franckrijck booz de selve gedaen hadde ende noch doen soude: De Conclusie was dat men volghens Tractact van 't Jaer 1644. eene naerder verbinteniss moeste maecten / om de Spagniaert te doen onderhouden de toekomende Wyde/of dat men weder gelijckelijck soude moeten in Oorloge komen tegen hem. Versoekte Commissarisen / ende met de selve komende in Conferentie/ heeft wederom ghespoocken op de selve maniere / ende na cenige Communicatie ober gegeven naer de volgende poincten. De welke ick met het advys van Hollandt daer op gebolgt stelde van Woorjt tot Woorjt / als bepde hoort begheppen ende Fondamenten van de Fransehe sustenuen ter eenre / ende vande Staetsche ter andere zynen. Passerende verscheyden discoursen / blaetwe Boeckjens ende inbetien die weder zydts in dese tijt dooz den dyck ende andersints ghenen ghemaecht wierden.

LE Roy & la Reyne Regente sa Mere ayant toujours creu, que le point le plus important de toute la Negociation avec l'Espagne, est de bien pourvoir a la seurete du Traitté, qui sera fait avec elle conjointement par la France & par Messieurs les Estats, on met premierement en consideration si on ne doit pas insister Vivement que les Espagnols se retirement des Provinces & places des Pays bas, & laissent lesdites Provinces & places qu'ils se trouvent à present sous l'obeissance du Roy Catholique entre les mains & sous le gouvernement des subjects dudit Roy natifs & habitans de lites Provinces, & que les Estats dudit pays se rendent cautions du Traitté, ainsy qu'il fust convenu par le Traitté de Gand, fait en l'année 1632. & en celle de 1634. la Principale seurete du Traitté consistant en cette retraitte & en cette caution, pour les raisons qui ont esté representées de vive voix on estime, que si on se desiste de l'entreprise qui avoit esté resoluë par le Traitté de 1635. d'oster par les armes lesdites places & Provinces audit Roy Catholique, il faudroit au moins obtenir par le Traitté qu'elles demeurent sous l'obeissance dudit Roy en estat de ne donner point de jaloufie, sans quoy il seroit mal-aisé de jouir de la paix avec seurete ny avec mesnage.

Neantmoins leurs Majestés pour oster l'opinion qu'on pourroit prendre sans fondement qu'elles Vercillent differer la conclusion du Traitté, se contenter a de faire remarquer ce qui est contenu cy-dessus, afin, qu'on ne leur puisse pas imputer a l'advenir de n'avoir pas prevenu les inconveniens qui peuvent arriver faute de l'obtenir, & de n'en avoir pas adverti à temps les allies, se remettant entierement pour la resolution qu'on y devra prendre à la prudence de Messieurs les Estats à laquelle leur Majesté se conformeront volontiers pour ce regard, s'il est pourveu suffisamment d'allieurs a l'entiere seurete du traitté, puis que le principal but en prenant les armes, a esté de se bien assurer une fois pour toutes contre les entreprises des Espagnols & qu'en un autre temps l'on n'en trouveroit peut estre pas la conjuncture si favorable qu'à present.

Les precautions que leurs Majestés jugent absolument necessaires & dont elles croyent qu'on ne se doit point départir, sont les suivantes.

I.

Qu'ayant esté convenu par l'Article 8. du Traitté de quarante quatre, le Roy & Messieurs les Estats donneront respectivement ordre à leurs Plenipotentiaires de contribuer tout ce qui pourra servir a la seurete du Traitté qui interviendra à Munster, & d'aviser ensemble aux moyens d'assurer la tranquillité publique, & les Plenipotentiaires desdits Seigneurs les Estats ayans déclaré de n'estre pas autorisez pour convenir de ce que dessus, il doit estre de nouveau accordé que tout ce qui pourroit avoir esté ci-devant Traitté, convenu, & signé, soit par les Plenipotentiaires de sa Majesté ou soit par ceux de Messieurs les Estats avec les Plenipotentiaires d'Espagne, demeurera nul, & ne pourra avoir effet que lors que les deux traittez entre la France & les Provinces Unies seront faits & signez conjointement & en mesme temps avec l'Espagne.

II.

Qu'en consequence de ce que dessus pour remedier aux mauvais effets & au grand esclat qu'a produit en divers lieux le procedé des Plenipotentiaires de Messieurs les Estats du 8. de ce mois, qui a donné le coeur aux ennemis de se retirer entierement de la Negociation avec la France, au lieu qu'un peu de patience eust peu terminer les deux traittez en mesme temps, il sera fait un desaveu formel par Messieurs les Estats de tout ce qui a esté fait & accordé par leurs Plenipotentiaires au prejudice des ordres reiterés de Messieurs les Estats, des instances qui leur ont esté faites par ceux de France & differer pour quelque temps la signature de leurs articles, & par consequent tout ce qui est fait au prejudice des traittez d'alliance qui portent en termes exprez que rien ne sera fait que conjointement & d'un commun consentement. & que l'un de allies sera obligé de surcoir quand il en sera requis par l'autre.

III.

Que les hostilités seront continuées contre les Espagnols

gnols sans intermission & avec la vigueur accoustumée jusqu'à ce que la France & les Provinces Unies ayant leur entiere satisfaction par les traittés, qui seront faits conjointement, remettant au choix desdits Seigneurs Estats de les faire cesser ou à la signature des deux traittés ou seulement à la delivrance des Ratifications.

IV.

Qu'en cas, que les Espagnols qui ont tesmoigné jusques ici plus d'intention de rompre l'alliance de la France & des Provinces Unies que de faire avec elles un traitté sincere, continuent de faire paroistre un semblable dessein, les Plenipotentiaires de sa Majesté & ceux de Messieurs les Estats feront toutes les declarations & actes necessaires, & dont les uns seront requis par les autres, pour ôster aux ennemis toute esperance de division, & les obliger effectivement à prendre une conduite plus legitime.

V.

Que si lesdits Plenipotentiaires d'Espagne pour executer leur mauvais dessein vouloient presenter aux Plenipotentiaires de sa Majesté ou de Messieurs les Estats la Ratification de ce qui pourroit avoir esté arresté ou projeté avec eux avant celle de l'autre traitté qui doit estre fait en mesme temps, elle ne pourra estre acceptée ny receüe l'intention & l'obligation de la France & des Provinces Unies estant de ne rien faire que conjointement, & pour cet effect il doit estre de nouveau convenu, suivant les traittez precedens, que les deux traittez que la France & les Provinces Unies doivent faire avec l'Espagne conjointement & d'un commun consentement, ne pourront estre faits, Concluz ny signez qu'en mesme temps; que les hostilités ne pourront cesser qu'en mesme temps; & que les Ratifications ne pourront estre receües qu'en mesme temps, & en meme forme, de laquelle il sera presentement convenu.

VI.

Que si apres les traittez faits, signés, ratifiés, & executés, les Ennemis contreviennent aux conditions de la paix, ou de la Trêve (pendant le temps que ladite Trêve devra durer) soit que ladite contravention soit faite sous le nom ou avec les armes de l'Empereur, du Roy Catholique, de quelque Prince de la maison d'Autriche, ou de quelque autre de leur part y adherente ou dependente, & que lesdits Ennemis fassent envahir, attaquer, ou surprendre aucunes des places, pais, & Estats desquels le Roy & lesdits Seigneurs Estats seront en possession à la conclusion desdits traittez tant en vertu de la paix que de la Trêve: sa Majesté & lesdits Seigneurs Estats seront obligés de reprendre conjointement les armes & d'entrer en rupture ouverte contre les ennemis en quelque lieu, & pour quelque sujet ou pretexte qu'arrive ladite contravention, sans aucune distinction d'Interests, ny des endroits, par ou les hostilités pourront avoir commencez. Et apres que ladite rupture aura esté faite, elle sera continuée, sans qu'on puisse quitter les armes, de part ny d'autre jusqu'à ce que les contraventions soyent cessées & réparées, & par apres que le contenu aux articles 6. 9. & 10. du traitté de 1635. sera punctuellement executé.

VII.

Que l'intention du Roy & de Messieurs les Estats estant d'observer de bonne foy le traitté qui sera fait avec l'Espagne, il soit accordé, que si le Roy contrevient cy apres au traitté & commença ladite rupture contre l'Empereur, le Roy d'Espagne, ou autre Prince de leur maison, attaquant le premier, ou faisant envahir ou surprendre les places & Estats, qui leur appartiennent, & dont ils demeureront en possession par le traitté; lesdits Seigneurs les Estats ne seront point obligés d'y prendre part; le mesme s'entend aussi pour sa Majesté qui ne sera pas obligé d'entrer en rupture avec l'Empereur en cas que Messieurs les Estats soyent les premiers à les attaquer & à contrevénir au traitté qui sera fait.

VIII.

Et d'autant que sa Majesté n'a consenty de faire une Trêve en Catalogne qu'au temps que Messieurs les Estats ne vouloient faire qu'une Trêve aux Pays Bas; pour avoir sujet de reprendre les armes conjointement avec eux, lors que les deux Trêves seroient finis, & que si on vouloit faire demeurer sa Majesté dans la mesme

resolucion, après que Messieurs les Estats ont changez la leur, elle en recevroit tres-grand prejudice: Il a esté convenu que lesdits Seigneurs Estats procureront efficacement de concert avec sa Majesté suivant les traittez d'alliance que ladite Principauté de Catalogne, & ses dependences soient comprises dans la paix, le Roy & le Roy d'Esp. demeurans chacun en possession de tout ce qu'ils tiennent dans lesdits pais, ou en cas qu'on ne puisse pas surmonter les difficultez qui s'y rencontreront, & qu'on soit contraint pour avancer la conclusion du traitté de ne faire qu'une Trêve de trente années audit pais sous la mesme conditions que chacun y retiendra ce qu'il possède à present, que lesdits Seigneurs Estats s'obligeront de recommencer la guerre conjointement avec la France contre l'Espagne en cas qu'apres l'expiration de la dite Trêve le Roy Catholique refuse de la continuer aux mesmes conditions, qu'elle s'en est presentement accordée; Bien entendu que si le refus vient de la part de sa Majesté Tres chrestienne lesdits Seigneurs Estats ne seront point obligés de reprendre les armes.

IX.

Et d'autant que le plus solide moyen, d'obliger les Ennemis à observer les traittez qui seront faits conjointement avec eux, est de leur faire connoistre, qu'ils n'y peuvent jamais contrevénir, sans avoir à combattre les forces de la France & celles de Messieurs les Estats en mesme temps. Il leur sera déclaré en suivant lesdits Traittez y qu'il à obligation mutuelle entre la France & les Provinces Unies de garantir lesdits traittez & de reprendre conjointement les Armes contre les infracteurs, en quelque lieu & pour quelque sujet ou pretexte qu'arrive l'infraction.

X.

Que le Present Traitté sera fait sans prejudice in Innovation de tous les precedens, qui demeureront en leur force & Vertu, & seront religieusement observés à l'advenir en tous leurs points, excepté ceux auxquels il aura esté derogé par le present.

Alfo de Koning, en de Koninginne Regente, syn Moeder, altijd geloof heeft dat het gewichtigste punt van de geheele handeling met Spanjen is, wel te versorghen in de seeckerheyt van 't Tractaet, dat met Spanjen ghemaeckt sal worden, ghesamentlijk door Vranckrijck, en door mijn Heeren de Staten, soo is 't dat men eerst in Consideratie en beraet stelt of men niet behoort levendigh t'insisteren en aen te houden dat de Spanjaerden sich gebeelyck nyt de Provintien en Plaetsen van Nederlant vertrecken, en de gesejde Provintien en plaetsen, die tegenwoordiglijk onder de gehoorsaemheyt van de Catholijcke Koningh ghevonden worden laten in de handen en onder de bestieringh der Onderdanen van de gesejde Koningh, Ingeboorenen en Inwoonders der gesejde Lantschappen, en dat de Staten van 't gheseyde Lant sich tot borgen van 't gesejde Tractaet stellen, gheleijck verdraghen wiert door het Tractaet van Gent, ghemaeckt in 't Jaer een duysent vijf hondert en ses-en-tseventig, en gelijck het geproponcort en voorgestelt wiert in de Conferentie van 't Jaer een duysent ses hondert twee-en-dertigh, en in de Conferentie van 't laer seftien hondert vier-en-dertig. En alsoo de Principalen en voornaemste seeckerheyt van 't Tractaet in dit vertreck, en in dese borgtocht bestaat, om de redenen, die levendige stem vertoont zyn, soo acht men dat, indien men aistant van d'aenslagh, die beslooten wiert door het Tractaet van 't Jaer 1635. van door de Wapenen dengheseyde Catholijcken Koning de gesejde Plaetsen en Provintien af te nemen, men ten minsten behoorde t'obtinieren en te verwerven door het Tractaet, dat sy onder de ghehoorsaemheyt van de gheseyde Koningh sullen blyven, in staet van gheen jalouzie te gheven; sonder 't welck men swarelijck de Vrede met seeckerheyt en met spaersaemheyt sal kunnen genieten.

Niet te min hun Majesteyten, om de opinie en waen wech te nemen, die men sonder fundament zou konnen vatten, dat sy het besluyt van het Tractaet wilden uytsstellen, sullen sich vermoeghen met te doen remarqueren en aenmercken 't gheen hier boven begrepen is, op dat men hen voor 't aenstaende niet kan imputeren en

aentijgen dat sy niet voorfien hebben d'inconvenienten, die aenkoomen konnen, by ghebreck van fulckste verwerven, en dat zy niet in tijds haer Bontgenooten daer af verwittigt hebben, sich remitterende en geheelijck overgevende, fo veel het befluyt aengact, dat men daer fal nemen, aen de voorfichtigheyt van mijn Heeren de Staten, naer de welcke hun Majesteyten sich gaerne ten dese regard fullen conformeren, soo men van elders genoegfamelijck verfocht in de volkomen seeckerheyt van 't Tractaet, dewyl, in 't aentasten der Wapenen, het voornaemste oogmerk heeft geweest sich eens voor al wel te seeckeren tegens d'aenlagen der Spanjaerden, en dat men in een andere tijt de conjuncture daer af fo jonstigh fou vinden, als tegenwoordig.

De Precautien en versorgingen, die hun Majesteyten absolutelijck nootfaeckelijck achten, en daer men, gelijk sy gelooven, niet behoort af te gaen, zyn de volgende.

I.

Alsoo door 't achtste artyckel van 't Tractaet, in 't Jaer vier-en-veertig gemaect, verdragen is dat de Koning en mijn Heeren de Staten respectivelijck order aen hun Volmachtighden fouden geven, van te contribuieren al 't geen, 't welck dienstigh fal konnen zyn tot de seeckerheyt van het Tractaet, dat te Munster tusschen beyden fal komen, en gesamentlijck t'adviseren in de middelen van de ghemeene rust te verseeckeren, en alsoo de Volmachtighden der geseide Heeren Staten verklaert hebben niet geauthoriscert te zyn om op dit voorghenoemde te verdragen, soo behoort men van nieuws t'accordeeren dat al 't geen, 't welck hier voor fou mogen getraecteert, verdragen en geteekent zyn, 't zy door de Plenipotentiarien van syn Majesteyt, of door de Volmachtighden van mijn Heeren de Staten met de Plenipotentiarien van Spanjen nul en krachteloos fal blyven, en geen uytwerking fal konnen hebben, dan als de twee Tractaten tusschen Vranckrijck en de Vereenigde Nederlanden sullen zyn gemaect, en geteekent gesamentlijck en in een selve tijt met Spanjen.

II.

Dat, in gevolg van 't voorgaende, om te remedieren in de quade effecten en uytwerkkingen, en in de groote uytbarfingh, die in verscheide plaetsen den handel der Volmagtigden van mijn Heeren de Staten vanden achtsten deser maent voorgebracht heeft, en die aen de Vyanden moet gegeven worden om sich geheelijck van den handel met Vranckrijck af te trekken, in pliets dat een weynigh gedult, de twee Tractaten in een der selve tijt had konnen besclechten, en formelijcke *desadvies* en affeggingh ghemaeckt fal worden door mijn Heeren de Staten, van al 't gheen, dat door hun Volmachtighden ghedaen en veracordeert is, tot prejuditie en nadeel der gereiterende ordenen van mijn Heeren de Staten, der Instantien, die door de Plenipotentiarien van Vranckrijck aen hen gedaen zyn, en voor eenige tijt uyt te stellen de signature en teekeningh, van hun Artyckelen en by gevolg al 't geen, dat gedaen is tot prejuditie der Tractaten van Alliantie, die in uytgedruckte woorden mee brenghen *dat men niets fal doen, dan gesamentlijck en met gemeene toestemmingh, en dat d'een der Bontgenoten verplicht fal zyn te schorffen als by door d'ander daer toe verfocht fal zyn.*

III.

Dat de vyandelijckheyt ghecontinueert fal worden tegen de Spanjaerden, sonder intermissie en ophoudingh, en met de gewone wackerheyt, tot dat Vranckrijck en de Vereenigde Nederlanden hun volkome satisfactie en vernoeging hebben door de Tractaten, die *gesamentlijck* sullen zyn gemaect, stellende in de keur der gheseyde Heeren Staten hen te doen schorffen, of in de signature en teekening der twee Tractaten, of alleenlijck in de levering der Ratificatien.

IV.

In geval de Spanjaerden, die tot hier toe meer intentie hebben getuyght om 't Verbont van Vranckrijck en van de Vereenigde Nederlanden te breecken, dan met hen een oprecht Tractaet te maecten, continueeren en voortvaren met een ghelijck desseyne en voornemen te doen blycken, soo sullen de Plenipotentiarien van syn Majesteyt, en de Volmachtighden van mijn Heeren de Sta-

ten alle noodighe Declaratien en Acten, en daer toe d'een door d' ander verfocht wort, te doen, om den Vyanden alle hoop van verdeeltheyt te benemen, en effectivelijck te verplichten tot een wettiger beleyt te nemen.

V.

Indien de geseide Plenipotentiarien van Spanjen, om hun quaer desseyne uyt te voeren, aen de Volmachtighden van syn Majesteyt, of van mijn Heeren de Staten wilden presenteren en aanbieden de Ratificatie van 't gheen, 't welck met hen zou mogen zyn gearresteert of geprojecteert en ontworpen, voor de Ratificatie van 't ander Tractaet, die in een selve tijt gedaen moet worden, soo fal zy niet moghen aengenomen noch ontfangen worden, dewyl d'Obligatie en Verbintenis van Vranckrijck, en van de Vereenigde Nederlanden is, niets te doen, dan *ghesamentlijck*; en dicsalven behoort van nieuws verdragen te zyn, volgens de voorgaende Tractaten, dat de twee Tractaten, die Vranckrijck en de Vereenigde Nederlanden met Spanjen *ghesamentlijck en met ghemeene toestemmingh* behooren te maecten, niet sullen mogen gemaect, geslooten, noch geteekent worden, dan in een selve tijt, dat de Vyantschap niet fal mogen ophouden, dan in een selve tijt, en dat de Ratificatien niet sullen mogen ontfangen worden, dan in een selve tijt, en in gelijcke forme, van dewelcke tegenwoordighlijck fal zyn verdragen.

VI.

Indien na het maecten, teekenen, ratificeren en uitvoeren der Tractaten de Condition van de Vrede, of van de Treves (binnen de tijt, die de geseide Treves sal duren) overgetreden worden, 't zy dat de gheseyde overtredding gedaen wort onder de naem, of met de Wapenen van den Keyser, van de Catholijcke Koningh van eenigh Vorst van 't huys van Oostenrijck, of van yemant anders die hun prty aenhangt, en daer aen dependeert, en dat de geseide Vyanden doen omringen, aentasten, of overvallen eenigen der Plaetsen, Landen en Staten, in de welcken de Koningh de geseide Heeren Staten in besitting sullen zyn, in de besluytingh der geseide Tractaten, soo uyt kracht van de Vrede, als van de Treves, soo sullen syn Majesteyt en de gheseyde Heeren Staten verplicht zyn, *ghesamentlijck weer de Wapenen aen te tasten*, en in openbare rupture teghen de Vyanden te treden, in wat plaets, of om welke oorfaeck of schijn de geseide overtredding gebeurt, sonder eenighe distincie en onderscheit van Intercessen, noch van de Plaetsen, daer de vyandelijckheyt fal mogen zyn begonnen. En na dat de geseide ruptur fal zyn gedaen, soo fal sy gecontinueert en volhard worden, sonder dat men van weer zyden de Wapenen fal mogen verlaten, tot dat d'overtreddingh sullen ophouden, en gerepareert zyn, en na dat d'inhout van 't *seffenevende, en tiende* Artijckel van 't Tractaet, in 't Jaer 1635. gemaect, punctelijck uytgevoert fal wesen.

VII.

Alsoo de intentie van de Koningh, en van mijn Heeren de Staten is, het Tractaet, dat met Spanjen gemaect fal worden, getrouwelijck t'onderhouden, soo fal veracordeert zyn, dat, indien de Koningh namaels het Tractaet overtrad, en de gheseyde ruptur begon tegen de Keyser, tegen de Koning van Spanjen, of tegen eenighander Vorst van hun huys, met d'eerste aen te tasten, of met te doen aentasten en overvallen de plaetsen en Staten, die hen toebehooren, en daer af sy door het Tractaet in besitting zyn gebleven, de geseide Heeren Staten niet verplicht sullee zyn deel daer aen te nemen: het selve wort oock verstaen voor syn Majesteyt, die niet verplicht fal zyn in repture en breeckingh te treden, met de Keyser, in gheval dat mijn Heeren de Staten d'eersten zyn in hen aen te tasten, en 't Tractaet, dat gemaect fal worden, over te treden.

VIII.

En alsoo syn Majesteyt niet gheconsenteert heeft een Treves in Catalonien te maecten, dan in de tijt, dat mijn Heeren de Staten niet dan een Treves in Nederland wilden maecten, om oorfaeck te hebben van gesamentlijck de Wapenen weer aen te tasten met de geseide, als de twee Treves sullen geeyndigt zyn; en dat, soo men syn Majesteyt wilde doen blyven in de selve resolutie, na dat myn Heeren de Staten de hunne verandert hebben

by seer

by seer groote schade daer af ontfangen zou, soo is verdragen geweest dat de gheseyde Heeren Staten krachtelijck en eendragtelijck sullen procureren en bevorderen met sijn Majesteit, volghens de Tractaten van Verbont, dat het gheseyde Vorstendom van Caralonien en haer dependentie in de Vrede moghen zyn begrepen; blyvende de Koning van Vranckrijck, en de Koningh van Spanjen yder in de besitting van al 't geen, dat sy houden in de gheseyde Landen: of in gheval dat men de swarigheden, die men daer vindt, niet kan verwinnen, en dat men gedwongen is om de sluyting van het Tractaet te vorderen, niets te doen, dan te maecten een Treves van dertigh Iaren in 't gheseyde Landt, onder de selve conditionen en voorwaarden, dat yder daer behouden sal 't geen hy tegenwoordighlijck besit, dat de gheseyde Heeren Staten sich verplichten de Oorlogh weer gesamentlijck te beginnen met Vranckrijck tegen Spanjen, in geval dat, na d'uytgang van de gheseyde Treves, de Catholijcke Koningh weyyert haer te continueren en te verlangen op de selve conditionen en voorwaarden, als sy tegenwoordighlijck veracordeert en toegeslaen wort. Wel-verstaen zynde dat in geval de weyging van wegen sijn Christelijckste Majesteit komt, de gheseyde Heeren Staten niet verplicht sullen zyn de Wapenen weer aen te tasten.

IX.

En alsoo de krachtighe middel, van de Vyanden te verplichten tot d'onderhouding der Tractaten, die gesamentlijck met hen gemaect zyn, is hen te doen bekenen dat sy die nimmer moghen overtreden, sondert te strijden te hebben tegen de krachten van Vranckrijck, en de gheenen van mijn Heeren de Staten in een selve tijdt; soo sal aen hen verklaert worden, volgens de gheseyde Tractaten, dat'er tusschen Vranckrijck en de Vereenighe Nederlanden onderlinghe verplichtingh is van de gheseyde Tractaten te garanteren, en te beschermen, en ghesamentlijck de Wapenen weer aen te tasten teghen d'infracteurs en breeckers, in wat plaets, en om welke oorfaeck of schijn dat d'infractie en breecking geschiet.

X.

Dat het tegenwoordigh Tractaet gemaect sal worden sonder prejuditie en nadeel, tot vernieuwingh van alle de voorgaende Tractaten, die in hun kracht sullen blyven, en religieuselijck voor 't aenstaende gheobserveert en waerghenomen sullen worden in alle hun punten, uygefondert de geenen, die door dit tegenwoordigh Tractaet gederogeert en vermindert zyn.

Dit geschijft van den Heer Ambassadeur Servient, by de Heeren van Hollandt in Deliberatie gelept zijnde is gebonden te bestaen in twee preliminarre ende thien andere principale poincten daerop sy hebben geaviseert. Eerstelijck dat in desen soude werden vernipt / ten eynde gene nieuwe poincten in consideratie werden gebracht / mette welcke de instructie bande Plenipotentiarissen soude moeten werden vermeerderd of verandert.

Ten tweeden; Dat geen veranderinghe en soude werden gemaect inde betwuste geadjusteerde Artickelen; maer met allen ernst getracht om op het spoedigste het Tractaet van Dzedehandelinghe tot een finael beslupt te mogen blyngen.

Ende wat de poincten inde boozz Deductie begrepen / in 't bysonder aengaet / is verstaen / dat de twee preliminarre Poincten (by de welcke wort geseyt dat in de Dzedehandelinghe dient gestipuleert / dat de Spagniaertz upt de Nederlanden souden hebben te betrecken / ende de Staten vande andere zyde als cautionarissen het te maecten Tractaet te bevestigen) als tegenwoordigh ontijdig zijnde inde Handelinghe on-angeroert souden worden gelaten / te meer detopse selfs van wegen de Croone van Dyanckrijck wort gheseyt daer op niet te werden geslaen.

Wat bysonder aengaet het eerste ende tweede bande thien volgende Artickelen / tenderende ten eynde boozz nul ende ontweerde soude werden gehouden alle het gene by de Plenipotentiarissen van desen Staet met de Ministers van Spagnien was gehandelt ende gheteeckent ter tijde ende wijlen toe / dat soo de Plenipotentiarissen van de Kroon van Dyanckrijck / als de Ministers van

desen Staet met de Ambassadeurs van Spagnien geelijck soude zyn verdragen / ende dat by gebolge van dien dupdelijck soude werden gedisaboeert de teykeninghe van de betwuste Artickelen by de Plenipotentiarissen van desen Staet met de Ministers van Spagnien gedaen. Is goet gebonden dat tot antwoorde meergemelte Heer Graef van Servient te gemoet soude werden geboert dat men van wegen desen Staet van intentie was oprechtelijck te houden de Tractaten / maer dat dien onvermindert wert verstaen / dat de Plenipotentiarissen van desen Staet wel hadden gedaen / de betwuste poincten met de Spaensche Ministers provisionelijck te adjusteren ende deselve te onderteekenen om redenen meermalen boozz desen geallegeert / met de intentie dat ten principale geen Tractaet met Spagnien soude werden geslooten als gesamentlijck met de Plenipotentiarissen van de Kroon van Dyanckrijck.

Hoerende het derde point by 't welcke instantie wert gedaen / dat de Hostiliteyt tegen Spagnien met geelijcke vigeur als voor desen soude werden gecontinueert, ter tijt toe het Tractaet van Dyanckrijck tot optie van desen Staet of de cessatie van Wapenen soude aenhangen nemen met het sluyten van het Tractaet of wel na het overblyngen bande Ratificatie van dien: Is goet gebonden dat geen cessatie van Hostiliteyt en soude werden toegeslaen tot absolut sluyten van 't Tractaet van Dzedehandelinghe / ende het selve gedaen zijnde dat als dan naet gelegentheit van saecken soude worden gedisaboeert ende geresolveert of de cessatie van Wapenen van dien tijt af plaets hebben / dan of de Hostiliteyt soude worden gecontinueert tot ophemelte Ratificatie soude wesen overgebracht en gepubliceert.

Wengaende het vierde houdende in effect / dat (om de Spagniaert af te nemen alle hoope van twee-spalt tusschen Dyanckrijck ende desen Staet) ronde ende duydelijcke verklaringe en acten dienen te werden gedaen ende gepleegt, soo van wegen de Croone van Vranckrijck als van deiser zijde, waer door de Spaensche Ministers haer Concepte Hoope van Divisie, tusschen Vranckrijck ende desen Staet mach werden afgenomen: Is verstaen ende goet gebonden / dat de besochte verklaringe soude werden toegeslaen / conform de Tractaten met Dyanckrijck gemaect des gewagende.

Welangende het point / tenderende ten eynde de Plenipotentiarissen van desen Staet vande Spaensche Ministers geen Ratificatie soude hebben aen te nemen op 't ghene dat tusschen de selve van nu aen is geteekent. Maer dat de Ratificatie van weghen Spagnien in te blyngen / soude werden geresuseert ter tijdt toe / dat de Tractaten soo van wegen Dyanckrijck als desen Staet tot finael beslupt souden wesen ghebraght; Is gheresolveert dat hier in als in andere poincten soude gebolge worden / het geene dat opgemelte Tractaten zyn gewagende / ende dat mitz dien gheen Ratificatie van Spagnien soude werden aengenomen boozz de Conclusie van de Respective Tractaten.

Op het 6 ende 7 mede blyngende / dat / inghevalle na 't sluyten ende ratificeren van 't Tractaet van Dzedehandelinghe de Keyser / de Koning van Spagnien of eenigh Prins van 't Rups van Oostenrijck of wie het soude mogen wesen / het selve Tractaet quame te contravenieren mettet surpreneren / oft door geweld aen te tasten eenige plaetsen daer van de Croone van Dyanckrijck oft desen Staet in possessie is / dat men in dien gevalle soo van de zyde van Vranckrijck als van desen Staet soude ghehouden wesen de Wapenen te hervatten ende opentlijck te breecken, sonder onderscheyt van eenighe plaetsen te maecten, en dat van de van nieuws aengevengen Hostiliteyt niet en sal moghen werden gedisaboeert voor ende al eer de gedane contraventie effectivelijck sal wesen gerespareert, met dien verstaen / dat ingeballe de ruptur van de zyde van Vranckrijck moghen beginnen dat men in dien gevalle van weghen desen Staet niet gehouden sal wesen te breecken / & vice versa. Is na verscheppen discourses epntelijck gheresolveert dat aen meergemelte Heer Graef van Servient op 't boozz subject tot antwoort soude werden gegeven het navolgende / te weeten.

Dat de Heeren Staten verklaren / volgens het Tractaet

raet Anno 1644. ten overstaen van de Heer Graef van Servient hier in 's Gravenhage gemaect dat den Koning ende meergemelte Heeren Staten bande Vereenigde Nederlanden / komende tot Munster te sluyten een Tractaet van Vrede / ende dat Hooghgedagte sijn Majesteit oft welghemelte Heeren Staten daer na directelyck of indirectelyck quamen aengetast te worden onder wat pretext het oock soude moghen wesen / dooz den Koning van Spagnien / dooz den Keyser of eenigh ander Prince van 't Ruyss van Oostenryck men ter eener ende ter anderen 3de punctuelijck soude executeren het 6. 9. ende 10. Artijckel van 't Tractaet des Jaers 1635. welke Artijckelen men van wegghen desen Staet heeft aenghenomen ende neemt aen by desen / so ligieuselijck t'onderhouden ende hoen onderhouden / so wanneer de casus of gelegentheit inde respectie Tractaten vermelt / sullen komen voer te vallen.

Is mede goet ghebonden dat wel gemelte Heer van Servient mondelinge soude werden aengeseyt tot facilitatie van 't gehele werck / en wechninge van alle ombragien / dat de Propoosten die misschien over de voorsz gelegentheit tot Munster of elders moghen zijn gehouden / niet als voer particuliere ende vliegende discussien en moeten werden aenghenomen / de wyle van wegghen desen Staet noeyt geen andere Resolutie op 't bewuste garantie en is ghenomen als by de voorsz Tractaten is vermelt.

Maechende het 8. tenderende ten eynde men van wegghen desen Staet soude hebben te procureren dat het Prinsdom van Catalonien mette dependentien souden werden begrepen in het Tractaet van Vrede, ofte dat de 30. Jaeren van Treves in regard van Catalonien voorsz overstrecken zijnde / van wegghen desen Staet te wege soude werden gebracht / dat de voorsz Treves op voorrige Conditien soude werden geprolongiert / of dat men by ontkentnisse van dien van wegghen desen Staet niet Wyanchrijck tegen Spagnien soude hebben te brenken / is goet ghebonden dat op 't eerste lit van 't voorsz point (te weten dat van wegghen desen Staet soude werden procurereet dat het Prinsdom van Cataloigne soude werden begrepen in 't Tractaet van Vrede) wel een tentatijf soude moghen werden gebaen / maer dat daer op niet vast en soude worden gestaan / in cas daer over by de Spaensche Ministers difficulteet soude moghen werden ghemaeckt / ende dat het voorsz point in dien geval daer by soude werden gelaten. Ende wat aengaet het tweede lit daer by geseyt wert / dat ingevalle by Spagnien gheen continuatie van Treves nae de 30. Jaeren ten aensien van Catalonien soude konnen werden geobtimeert, dat men als dan van wegghen desen Staet beneffens Wyanchrijck tegen Spagnien soude hebben te breecken, dat daer tegen souden werden ghebruyckert de selve redenen ende motiven die by Wyanchrijck tegen desen Staet zijn ghebruyckert geweest / so wanneer men het 9. artijckel in 't Tractaet de anno 1644. te vergeefs sochte te obrineren.

Opvende het 9. Point / ten eynde na 't sluyten van 't Tractaet van Vrede men de Spaensche Ministers soude doen verstaen / dat van die 3de het Tractaet niet sal mogen werden gecontrabeneert / ofte deselve sullen hebben te verwachten de 't samen-gevoegde Wapenen van de Croon van Vranckrijck ende desen Staet te wat plaetse ofte wat pretext d'Infractie soude zijn geschiet; Is verstaen dat de verachte verklaringe soude werden geden gedaen in termes als de Tractaten met Wyanchrijck zijn mede brenkende.

Opntelijck haer confirmerende met het 10. ende leste point tenderende te eynde het tegenwoozdig Tractaet soude wesen sonder prejudic en innobatie van alle voogaende Tractaten / die verstaen soude moeten werden te blyven in haer geheel / om voortaen heyliglijck te moeten werden geobserveert / uytgesondert in 't gheene de selve by 't tegenwoozdig Tractaet soude wesen gederogert.

Uyt de naerder Artijckelen den 18. ende 27. Decemb. ende den 8. Januarij deses Jaers 1647. geteekent is te sien dat alleen de Heer van Nederhorst niet geteekent hadde. De reden van sulcx heeft by den 21. Januarij 1647. aen haer Ho. Mog. overgegeven; zijnde dese:

Ten eersten, Om dat de selve nae sijn opinie verstoet de / al boorens te teekenen / dat men behoort conform de laetste ongeclausuleerde resolutie van hare Ho. Mog. naerder Instantie en behooren te doen inde saecke van 't Overquartier van Gelderlandt, absolute Souverainiteyt van de Meyerie van den Bosch, &c. als andersints by de Spaensche gedeficulleert / of ten minsten af te wachten / wat de respectie Provincien daer op naerder souden konnen resolveren / die nu daer over waren delibererende / achtende dat / deliberante principe, alles by provisie in Statu behoort te blyven.

Sonder dat den voornoemde Heere van Nederhorst konde begrepen dat men in 't eene gheschijft de Souverainiteyt van de voornoemde Meyerie ende absolute lijck stipuleerde en by een ander niet Spagnien te gheelijck teekenen soude dat het gheproponeerde van de Spaensche noyende de Religie ende 't gebuyck van de Seefelijcke Goederen onghedecideert soude blyven om daer na tusschen parteyn te worden gederideert.

Ten tweeden; Om dat op het aenhouden van de Spaensche in 't 6. Artijckelen noyende de West Indische Compagnie buyten de laetste ordres van her Ho. Mog. by-gevoeght waren die Woorden en alle andere streckende naer sijn opinie tot groot nadeel van de voorsz Compagnie die anders op alle plaetsen / daer den Koning van Spagnien geen Forten / Logien / of Castellen en hadde / soude hebben mogen trasignieren / cum ex deplio confirmet tegulam in casibus non exceptis, &c. exclusio Unius fit inclusio alterius.

Ten derden; Om dat den voornoemden Heer van Nederhorst verstonde / dat men buyten expresse oorde van haer Ho. Mog. de reciproque beloften over 't slechten van eenighe Forten ende 't overleveren van Chartres, &c. niet en mochten toe-staan. Ende hoewel dese twee pointen in haer sels van so grooten gheswichte niet en waren / dat men nochtans sonder last daer in niet en vermochten te treden / sonderlinge betwyle dat haer Ho. Mog. haer gelast hadden haer pycise te moeten reguleren / naer de Instructie ende alle 't gene by speciale aenschuyvinge hen soude aenbevolen worden / 't welck hare Ho. Mog. ons by Eede hadden doen strecken in behestigen / verstaende den voornoemden Heer van Nederhorst datmen in kleyne pointen soo wel, als in groote zijn Eedt konde te buyten gaen, ende daer over naer gelegentheit van eyden by Wyanden of Wyanden geclaangeert soude konnen worden / achtende verre 't best / daer toe gene of de minste occasie te geven.

Ten vierden; Om dat haer Ho. Mog. by de voornoemde laetste ordres ghelast hadden / dat alle 't gheene met Spagnien successive verhandelt soude worden by gheschijft soude worden verbat en weder-zijts geteekent / dat daerom de successive geschriften geen Tractaten en souden genoemt worden / gheelijck het selve dooggangs in de meeste geschriften gedaen is / zijnde contradicte dat in capite ghestelt wort: Artijckelen provisionelijck over komen om te worden geinleert in 't Tractaet dat tot Munster ghemaect sal worden, en ondertusschen in den text te seggen die tegenwoordigh Tractaet van Vrede: hebbende mede hare Ho. Mog. in de ovghebelte laetste ordres onderschept gemaect tusschen successive geschijft en Tractaet, daer de selve 't gene met Spagnien successive verhandelt sal worden gheschreven worden / die weder-zijts geteekent sullen worden. Ende 't gene in forme van Tractaet soude konnen worden ghebruyckert niet als onder limitatie begeeren geteekent te hebben / daer uyt den voornoemden Heere van Nederhorst geloofde dat d'Intentie van hare Hoog Mog. niet is geweest de particuliere successive geschriften Tractaten te noemen.

Daer by hoornende een saecke / na sijn geboelen van groote importantie / dat d'Heeren Ambassadeurs van Wyanchrijck quamen successive lijcken verzoeken dat sy Heeren Statliche met hare Handellonge stille wilden staen, tot dat de Fransche nevens de hare in ghelijckheit soude zijn geavanceert, volghens het 3. ende 4. Artijckel van 't Tractaet van 1644. ten minsten dat den Heer Graef van Servient die op sijn reys na den Haghe gereet stonde / op sijn desen aengaannde te doene propositie / van hare Ho. Mog. antwoort soude hebben behooren; ofte dat

de Spaensche dooz de Staetsche interpositie haer een
 pointt alleen noopende de Conquesten toe willen staen.
 Ofte om te toonen dat sy de Staetsche Negociatie / be-
 te min den Vrede niet wilden traireren of tegens gaen /
 dat sy te vreden waren / dat de Staetsche alle hare Ar-
 ticulen met Spangien mochten tekenen / als de Staets-
 sche in sine daer aen stellen wilden / dat sy deselve niet
 en hielden voor geconcludeert, ten ware Vranckrijk
 met Spangien in conformité van Staets Tractaten mede
 concludeerden, gelijck de Staetsche verscheyden ghe-
 schriften te voeren en onlancy hadden gedaen / en ghe-
 lijck sy in haer regard tegens Spangien welerpreffelijke-
 ken hadden gheschijpuleert ende de Keysersche gheleyche
 clause ten regarde van Sweenen en Me. Vrouw de
 Landt-Ghabinne haer hebben geconsenteert / dat daer-
 om de Spaensche daer in geen swarigheyt behoorden te
 maken / en daer in sonder twyffel bewilligen souden / als
 maer de Staets met bigeur daer op wilden insisteren.

Wat den voornoemden Heere van Nederhorst derhal-
 ven verflonde / als mede om dat men de Heeren Ambas-
 sadeur van Vranckrijk beloofte hadde 8. of 10. daghen
 met de teekeninge te sullen succheren / om te sien wat
 hie Ho. Mog. den harigen nader souden omdonneren /
 soo langhe stille behoorden te staen tot dat den Heere
 Graef van Servient bequamen tydt soude hebben gehad
 in den Dage te komen / sijn propositie te doen en ant-
 woort daer op te kunnen bekomen / sonderende 't selve
 op den 115. Articul vande instructie / dicterende: dat
 men behoorlijk regard nemen sal op het Tractaet van
 den 1 Martii 1644. welke woorden pers moesten opere-
 ren / ten minsten soo vele / dat de belofsen van acht of
 chien dagen gedaen sané behoorden te worden verstaen /
 en continueren / tot hare Ho. Mog. op de Propositie
 van den Heer Graef van Servient souden hebben gere-
 sponseert / te meer om dat de Heeren Ambassadeurs van
 Vranckrijk soo serieus met puerige rebenen / vziendelij-
 ke smeekingen / en eyndelijck met schijfstellijche hooge
 protesten en contestatien geduerigh daerom aenstielden;
 ofte datmen eene vande voornoemde andere conditien
 te wege wilde brengen / beklarende dat het tefuys van
 dien haer strecken soude tot een spot by de publycke Mi-
 nisters van alle Christen Potentaten daer vergaderdt /
 en tot een uytlachinge van hare Dpanden (by detwelche
 sy altyds grootelijck geroeemt hadden van der Staetsche
 trouwe / alliantie / en vasten bant) sullende haer beschul-
 digen van instructie der Tractaten en vzecken van 't pu-
 blyche woort / daer van sy souden moeten verantwoor-
 den / als geen last hebbende / in cas sy haer soo een sae-
 che conform de Tractaten / quamen te versoeken / dat
 sy 't selve souden wepgeren / seggende / haer te versoe-
 keren / indien haer Ho. Mog. haer superieuren haer
 billiche begeerten bekendt waren / dat de selve geen
 swarigheyt maccken souden die toe te staen / dat sy der-
 halven haer met een soo groote saeche niet en behoorden
 te bewaren / waer uyt meerder onheplen geschapen
 waeren te ontstaen.

Om alle welke rebenen de voornoemde Heer van
 Nederhorst (die de selve ten meesten deele dooz sijn opi-
 nie ghesepdt ende ten deele om de kortheyt des tijts niet
 heeft kunnen seggen) swaricheyt gemaect heeft te tee-
 ken / maer verstaen / dat men haer Ho. Mog. alle
 't gene boosst is / nae de naechte waerheyt soude ober-
 schyppen / om der selver resolutien dies aengaende te
 verstaen / ende niet te kunnen begrepen / dat dooz dese
 tekeninge de saeche geabanceert / maer vele eer occasie
 tot reculement gegheuen soude werden; ende dat dooz
 de selve de Handelinghe in Dupdrschlandt verhaeft / en
 daer dooz occasie ghegeuen soude worden dat de Bran-
 denburghsche, Paltische, Heffen, Castelsche ende Pro-
 testantsche saecken, daer toe de Heeren Fransche Am-
 bassadeurs haer seer genegen toonden / niet naer wensch
 uytballen mochten.

Prefererende nochtang den voornoemden Heere van
 Nederhorst hem in desen allen hare Ho. Mog. goet bin-
 den geterne te onderwerpen ende der selver bevelen naer
 komen ende te gehoosamen.

Overgelevert ter Vergaderinge van hare Ho. Mog.
 den 21 Januarij 1647. was getepckent G. van Reede.
 Werpigh dagen daer na hebben oock de Heeren van

Zeeleandt ingebracht haer advijs ende consideratien op
 de teekeninge in dese maniere.

HO. MOG. HEEREN.

Boven dat het stuck vande Relegie ofte Godtsdienst is
 een pointt van Conscientie, en dat de Heeren Sta-
 ten s'Landts ende Graeffelickheyt van Zeelandt onse
 Principalen in hun gemoet overtuyght zijn, dat de Re-
 formeerde Religie soo ende als de selve inde publycke
 Kercken deser Landen gheleert werdt, ende waer van
 haer Ed. Mog. professie zijn doen, is de saligmaecken-
 de waerheyt Godts, ende dat de selve uyt dat respect al-
 leen by alle Christelicke Overheden, on-aengesien eeni-
 ge andere contrarie menschelijcke consideratien met alle
 mogelijke middelen gehanthaeft, gepromoveert, ende
 voor alle indrachten geconserveert moer worden; Soo
 is boven dien in haer Ed. Mog. als politicque Regenten
 dit gevoelen ingeplandt, ende door de experientie diep
 gewortelt, dat de voorz gereformeerde Religie inde Ziele
 van desen Staet, het fundament waer op dese florissante Re-
 publicque is gegront, ende den principaelsten, ja eenigen
 bandt, waer mede de respective Provincien, tot eene ge-
 meene Staetsgewijse Regieringe met den anderen blyuen ge-
 unieert, ende dat daerom soo haest haer Ed. Mog. kom-
 men te sien, dat men de voorz waere gereformeerde
 Religie met het geene daer van dependeert, minder als
 wel voor desen begint te estimeren, en met namen in
 consideratie is nemende daer over eenigh temperament,
 moderatie ofte dispensatie te willen admitteren, dat haer
 Ed. Mog. 't selve niet anders kunnen op nemen ende ap-
 prehenderen als dat daer door het palladium van den
 Staet ende daer mede Godts zegen sal worden vervoert,
 de fundamenten van de Republicque ondermyndt,
 ende den bandt vande Unie los gemaect, en dat wy alsoo
 zelfs sullen contribuieren en den wegh banen tot den on-
 dergangh beyde vande Religie en Politie.

Dewyle dan, Ho. Mog. Heeren; Onse voorz Hee-
 ren Principalen in ervaringhe zijn komende, dat het
 Tractaet van Vrede tusschen desen Staet ende Spangien
 niet is ontbreckende als het stuck vande Religie met
 het gene daer van dependeert in ende onder de Meyerie
 van den Bofsch, Baronnien van Breda, Marquizaet van
 Bergen op Zoom, Landt van Kuyck, &c. ende dat by
 eenige werdt gemeeynt dat hier over een redelick tempe-
 rament soude kunnen ende behooren te werden gevon-
 den, als zynde anders te verwachten, dat, ghelijck de
 brieven vande Heeren Extraordinaris Ambassadeurs
 ende Plenipotentiarsen van desen Staet van den acht en
 twintighsten December seftien hondert ses en veertigh zijn
 mede brengende, het Vreede Tractaet hier op alleene
 soude werden afgebroocken.

Soo hebben onse Heeren principalen niet kunnen of-
 te mogen ledigh staen uwe Ho. Mog. te ghemoet te voe-
 ren, dat haer Ed. Mog. soo seer als eenige andere Pro-
 vincie gantsch geerne sagen dat van dese langwylige Tra-
 ctaten ende Handelinghe tot Munster eenmael een eynde
 wierde gemaect ende de saecken gebracht en gedirigeert
 tot een goet besluyt van een verseeckert Christelijck en
 eerlijck Tractaet van Vrede.

Doch dat haer Edele Mogende in hunghemoet niet
 kunnen beseffen ofte verstaen, dat soodanigen Tractaet
 kan ofte behoorde ghevonden te werden, vande gere-
 formeerde Religie af te gaen, ende ergens, waer, ende on-
 der wat pretext het soude moghen zijn, de publycque
 exercitie van de Roomsche superstition te permitteren.

Ende daerom hebben hare Edele Mogende met den
 aenvanck van de Munstersche Vreedens deliberatien,
 het vast stellen van het voorichreve Pointt van de Reli-
 gie, soo in als nae de Handelingen van Vrede met den
 hoogsten ernst geurgeert ende daer by tot den eynde toe
 geperstiteert.

Wy sullen u Ho. Mog. niet vervelen met alhier in het
 lage te deduceren alle de consideratien op de materie lo-
 pendé, maer sullen alleenlijck voor desen tydt seggen,
 dat aengheben de fundamentele maximen van den Staet
 ende uwe Ho. Mog. Placcaeten ende van de Provincien
 in 't particulier daer zijn, mitligaders de solemnele ende
 soo onlanghs ten tyde vande jonghste deliberatien op het
 vast stellen vande praeliminaire pointten by alle de Le-
 dett

den van de *Unie* ghedane beloften ende verklaringen tot observantie ende executie vande voorz Placcaten, dat onse Heeren principalen niet konnen beseffen ofte eenighints verstaen, hoe ende wat inde minste consideratie kan werden ghenomen dat by de tegenwoordige Vrede-Handelinghe soude werden over ghegeven ende by den Vyandt by formeel Tractaet bedongen, het gene met de voorz maximen ende Placcaten van 't Landt ende de voorverhaelde beloften van alle de Provincien soo directelijck is srydende.

Ende met namen tegen de handthavinge ende mantentie vande voor-ghenoemde Gereformeerde Religie, welck, hier in niet alleenlijck besaet dat de exercitie van de selve niet directelijck werde belet, gheturbeert, ofte bekomert, maer insonderheyt dat men sorghe draghe ende vigilere dat alle andere *Secten*, die als een *onkruyt ende contagie* de voorz Gereformeerde Religie eyndelijck souden komen te onderdrucken, infecteren, ende bederven, werden onderhouden, ende ter contrarie niet gesupporteert, gefavoriseert, ende met publicque autoriteyt ghelijck als in collateraliteyt met de Gereformeerde Religie gesteldt: 't welck in eeniger maten gheschiedende, niet anders te verwachten is, dan dat ghelijck als nu de Paus-gefinde met trappen gaende vande vryheyt van conscientie, die men hun niet en wil ontrecken, hoewel onse Religie sulcx niet alomme kan genieten, tot soo merckelijcke conniventie ende licentie in 't stuck vande ghenoeghsaem vrye en openbare exercitie van hunne superstitionen zijn gekoomen, dat alsoo het voorz temperament inghewillight ende daer bey de Religien in ghelijckheyt ende van eender faveur gesteldt zijnde eyndelijck verder sal werden gegaen tot oppressie van den Staet ende Relige.

Ten anderen konnen onse Heeren principalen niet verstaen, aengesien by uwe Ho. Mog. na sericus ondersoek ende meenighvuldige deliberationen tot meer-malen vast is gesteldt ende inde conferentien tot *Tilburgh* met grondighe redenen, daer op wy ons alhier niet sullen extenderen, staende is gehouden dat de *Meyerie* van den *Bosch* met de Stadt is gereduceert, ende voorts notoyr en indisputabel is, dat de Souverainiteyt van de *Baronnie van Breda*, *Marquizaet van Bergen op Zoom*, *Landt van Kuyck*, aen desen Stadt behoort, met wat fundament de Spaensche eenige dispositie over den uytterlijcken staet vande Relige, zijnde ende eene vande essentieelste deelen van Souverainiteyt, sich konnen ofte willen aenmatigen, immers daer over aen desen Staet regel ofte wet prescriberen.

Ende kan hier uyt niet anders werden beslooten, dan dat den Koninck van Spangien niet gemeynt is, de Souverainiteyt over de voorz Quartieren ter goeder trouwen in 't geheel absolutelijck ende voor altoos te quiteren, maer door foodanigen verdragh ofte stipulatie, daer over eene dependencie van verre insicht, reflexie ende consequentien te reserveeren.

Ende wie weet, of men hier naer oock niet sal derven sustineren, dat den Koninck van Spangien met geen andere intentie de Geunieerde Provincien (waer toe hy meynt so veel recht te hebben als tot de *Meyerie* van den *Bosch* ende de andere voorverhaelde Quartieren) voor Vrye en Souveraine Landen heeft erkent, als mede op foodanigen voet en conditie, dat oock in het stuck vande Pauselijcke Religie eenigh temperament 't sijner tyt soude werden geintroduceert, ende dat men hier toe sal allegeren, *stilswijgende conditien*, *mentale reserven*, *gegeven hoop*, *oft wel opgenomen impressien*, welck men de gelegentheyt sich presenterende, en de apparentie schoon geworden zijnde wel sal weten op te proncken en te doen vallderen.

Het gene onse Heeren Principalen in desen verder te gemoet sien, is, dat hier door eene verdere inbreuck en consequentie soude werden gecauseert, ende dat by de Paus-gefinde binnen de Geunieerde Provincien met glimp sal konnen werden gesustineert, dat men hun niet kan ofte behoort te onthouden het geene elders aen eenighe Onderzaten van desen Staet het regard vande Pauselijcke Religie kan ofte mach werden toe-ghelacten.

Immers is niet anders te verwachten dan dat daer door

een plancke sal werden gelecht ende aenleydinge ghegheven, om van gelijcke hier na binnen de Geunieerde Provincien foodanigen temperament oock in consideratie te nemen, ende daer van niet al te afkeericht zijn, als militerende daer toe eene ende de selve redenen, die nu in desen werden ge-employeert.

Ende sal in allen gevalle hier door werden gecauseert, dat in plaetse vande hoogh-geklommen ende noch dagelijcx soo aengroeyende licentie ende stoutigheyt vande Paus-gefinden door de observantie en executie vande Placcaten van 't Landt te reprimeren, de selve daer door stoutter gemaect en allenskens meer vrydom ende conniventie soude komen te bekomen.

Doch als men de *Meyerie* van den *Bosch*, als questicus, ende de Souverainiteyt daer over tuschen desen Staet ende den Koninck van Spangien als disputabel soude konnen considereren ende dat men daer over by dese teghenwoordighe Handelinghe soude moeten ofte willen tranfigeren; soo oordeelen onse Heeren principalen dat men niet anders als met de hooghste oneere ondienst ende verwyf van desen Staet, het temporeel voor het spiritueel soude prefereren, ende daer by metter daet behoonen, dat de Gereformeerde Religie ons soo kostelijck ende dierbaer niet en is, als aen de Spaensche hunne superstitionen ende afgoderien.

Dewelcke in dese hunne extremiteyten ende hooghste onghelghegheden, contentantie ende tale derven houden, al of sy het finael besluyt van een Tractaet van Vrede (welck sy foodanigh hebben gedefireert, ende daer na sy met soo gooten ernst ende aenlockende aanbiedinghe zijn trachtende) op de behoudnisse van de exercitie vande Pauselijcke Religie over de weynighe voorverhaelde quartieren soude willen laeten aenkommen.

Daer ter contrarie desen Staet door sijne victorieuse Wapenen foodanigen avantagie bekomen, ende verder successen by continuatie van Oorloge te verwachten hebbende, scrupuleus soude zijn daer by te blijven, liever geen Tractaet aen te gaen, als af te gaen de fundamentale maximen van desen Staet ende over te geven het gene ons ten hooghsten dierbaer, ende in allen deelen ende respecten essentieel behoort te zijn.

Ter contrarie hebben onse Heeren Principalen by dese deliberationen insonderheyt geconsidereert, dat gelijck men soo veel ernst heeft gebuyckert, en soo sorgvuldig is geweest om de Souverainiteyt, eere, ende luytster van desen Staet in *rangh* ende *eertytulen* tot Munster op 't Tonnel van Europa ter presentie vande Ministers van soo veel Christen Princen te stabilieren ende doen valideren, dat men alsoo oock mede in soo solemnelen actie voor al de werelt, niet alleenlick met woorden, maer met de effecten moeten betoonen dat wy de ware Gereformeerde Religie en de oefeninge van dien inde hooghste weerde ende estime zijn houdende tot eere van Godt Almachtigh, justificatie van onse Christelijcke professie ende vertroosting van onse Religions verwanten, die wy, het contrarie doende, ten hooghsten souden bedroeven, ende soude anders uyt alle het selve komen te volgen dat in plaetse van den gantsch beswaerlijck ende bloedigen *tachtig jarigen Oorlogh* met een glorieuse ende een reputabel Tractaet te eyndigen ende te kroonen, dat ter contrarie den uytflagh van dit grootte werck ende van alle de avantagieuse conditien die men sich hadde geimagineert sal zijn dat de Spaensche met fundament sullen mogen triumpheren dat sy desen Staet tegens sijn notoyr interest ende fundamentele maximen hebben doen gaen ende daer over in 't stuck vande Religie, eere, superioriteyt, hebben behouden tot onse blame ende ignominie.

Wy weten, Ho. Mog. Heeren dat hier tegens contrarie redenen ende motiven werden geallegeert, maer soo wanneer de selve sullen werden gelecht inde balance van u Ho. Mog. equitabel oordeel, soo sal men bevinden dat de selve al te licht zijn om soo swaren ende hoogen point op te wegen.

Wat belanght eerst dat ten tyde vande retorfien voorflagen van accommodatie over de *Meyerie* van den *Bosch* sels in 't Ecclesiastycq zijn gedaen, het selve militieert in desen niet, alsoo sulcx is geschiedt by tyde van Oorlogh

quando jus erat in armis ende dat om de ruïne ende verwoestinghe vande Meyrie voor te koomen, daer nu ter contrarien gesproocken werdt van eenen absoluten Vrede, ende daer by voor desen Staet te bedingen ende confereren, het gene de selve sonder eenige disputen competeert, welck ingevalle by dese Handelinghe in 'tregard van volle Souverainiteyt over de voorz Meyrie soo in 't Ecclesiasticq als Temporeel niet werdt ghedaen, soo werdt daer mede voor alle tydt het voorz recht geabdiceert.

Waerom oock alhier in geene consideratien komt het geene den voorgaenden Treves op eene ghedaene mondelinghe toefegginghe aen de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijk, en daer van by de selve gegeven schriftelijke verklaringhe over de Baronnie van Breda, Marquizaet van Bergen op Zoom is gepraetiseert.

Hier teghens doet mede niet; dat binnen de voorz Meyrie ende andere Quartieren niet anders als Papiſten ende geen of weynigh vande Gereformeerde Religie zijn, want als het selve plaetse soude moghen hebben, soude de Gereformeerde Religie in geene nieuwe Steden ofte Sterckten alleen mogen werden geintroduceert ende exercitie vande Pauselijke superstitionen gedepoffideert.

Ende soude men uyt gelijcke redenen de oeffeninghe vande Pauselijke Religie oock moeten toe-laten in verscheyden plaetsen vande Geunjeerde Provintien, alwaer verre het meereendeel Papiſten zijn.

Hier tegens komt mede in gene consideratien dat men voor desen by Capitulatie aen eenighe belegerde Steden foodanigen *Temperament* heeft geaccordeert; want behalven dat disputal is, of ende hoe veere sulcx heeft konnen ofte moghen gheschieden, ende dat de experientie soo tot *Maaſſicht* ende elders ons heeft gheleert, wat men daer van te verwachten heeft; Soo is boven dien gelijckheit tusschen een Stadt ofte Sterckte die men stont om te veroveren ende welck men konde sustineren op genen anderen voet machtigh te konnen werden en tusschen een platte Landt, al te vooren sonder eenige foodanige verdragh gerepuceert, ende insonderheit kan dit geen plaetse hebben in 't regard van de Meyrie van den *Bosch*, Baronnie van Breda &c. welck van geen beter conditie konnen zijn, als de Steden onder welcke de selve behooren.

In desen kan ofte behoort men oock gene reflexie te nemen op de intercessien, die van wegen de Kroone van Vranckrijk, ten desen albereyts te zijn, ofte noch souden mogen werden ghedaen, alsoo (behoudens het hooghe respect, welck desen Staet aen de ghemelde Kroon schuldigh is) foodanighe intercesie te admitteren ende daer aen te defereren, daer men sulcx van wegen desen Staet ende in 'tregard van die van de Gereformeerde Religie in Vranckrijk niet soude willen lyden.

Behalven dat den ernst en yver die van wegen Vranckrijk werdt ghebruyckt met sich over de conservatie ende voorplantinghe vande Roomsche Religie selfs buyten sijn distict ende Landt te bemoeien aen de Regenten van desen Staet aanspoer behoort te geven van immers de Gereformeerde Religie te stabilieren, alwaer uwe Ho. Mog. alleen ende privative het volle gefach zijn habbende.

Ende aengheſien, Hoogh Mog. Heeren, dit point in dier voeghen in *acie novacnie*, soo men secht werdt gheseldt, dat men daer over geneceſſiteert is te stappen, ofte dat men andersindts heeft te verwachten dat de Vrede-handelinghen sullen werden afgebroocken, ghelijck de Spaensche tot Munster hebben derven dreyghen; Soo sullen wy tot een besluyt seggen dat onse Heeren Principalen in 't minste niet konnen ghelooven dat de Spaensche eenighe foodanighe ghedachten zijn habbende, maer dat onse flauwigheit ende dat sy hebben konnen weten hoe dit stuck by eenighe Provintien licht, hun dese tale inde mont heeft ghelecht, ende haer nu doet roddifferen op het voorschreve point, welck men andersindts al bereyds soude hebben gheobtinert ende noch sonder twyffel sal doen, ingevalle men den wille houdt om het selve absolutelick te moeten obtinieren, ende dat men tot dien eynde eendrachtelick ende onveranderlijk by de resolutien by u Ho. Mog. voor desen op

dese materie ghenomen, ende de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet in last gegeven, *blijft persisterende*, ghelijck onse Heeren Principalen zijn doende by desen, sonder oock aen te konnen nemen, de presentatie by de Spaensche hier over den 27 December 1646. gedaen, alsoo daer by een temperament vast gestelt ende alleen werdt gediffereert, om na het besluyt ende ratificatie van het te maecten Tractaet van Vrede over den voet ende forme van dien te convenieren.

Aldus gedaen ende ter Vergaderinge van haer Hoogh Mog. over geleyvert den 21 Januarii 1647.

geteekent

Adriaen Veth, Jacob Veth, Mathemes, Rollandt, G. van der Nisse, L. Westermijck, M. van Dryborg, Guill. Lucas, L. Pool, G. van Vosbergen, Corn. Stavensse.

Ende wederom den 29 Januarij.

HO. MOG. HEEREN,

W Y hebben u Ho. Mog. op den 21 deser soo mondelinge als schriftelijke te gemoet gevoert de redenen ende motiven, waerom de Heeren Staten van Zeelandt onse Principalen nae serieuſe deliberatie hadden verstaen, dat foodanigen *Temperament* in 't Ecclesiasticq over de Meyrie van den *Bosch*, Baronnie van Breda, Marquizaet van Bergen op Zoom en 't Landt van *Kuyck*, als by de Spaense tot Munster voor geslagen is, en by de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet ter deliberatie van u Ho. Mog. is gebracht, by u Ho. Mog. als wyſe Politique Regenten, veel min Christelijke Overigheden, in geender manieren konde werden geadmitteert; welcke redenen ende motiven alsoo u Ho. Mog. noch in veriche memorie zijn habbende, soo sullen wy ons van nieuws daer op niet extenderen, maer alleenlijk tot acquit van ons debvolr, ende om na te koomen de gantsch ernstige intentie van onse Heeren Principalen, die dit stuck gantsch hooge wegen, u Ho. Mog. in 't generael ende de Provintien in 't bysonder serieuſelick bidden ende verfoecken, dat de selve niet alleenlijk de voorz redenen ende motiven in dier voeghen met onse Heeren Principalen ghelieven te apprehenderen, dat gene da minste veranderinge werde gedaen ofte voorgenomen, inde resolutien op het stuck vande volle *Souverainiteyt* over de voorz Meyrien &c. ghenoomen, maer dat daer by preciselick ende onveranderlijk werde gheperſiſteert, maer insonderheit mede, dat tot voorkominghe van alle sinistre Impressien, die hier over, soo binnen als buyten s' Lants, souden werden verspreyt, in allen schyn of het voorz *temperament* by u Ho. Mog. in consideratie wierde genomen, dat de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet sonder verder uytstel, werde aengescreven, de Spaensche Plenipotentiarisen in klare ende ronde termen bekent te maken, dat daer gene apparence ter wereldt is, dat u Ho. Mog. sullen willen wijcken, ofte yet in het minste overgeven van de volle Souverainiteyt ende Superioriteyt over de voorz Meyrie &c. soo wel in het Ecclesiasticq als Temporeel, ofte eenigh Tractaet van Vrede aengaen, ten sy absolutelick van het voorz voorgeslagen temperament afftant werde gedaen.

Ten tweeden vinden wy ons gelaſt u Ho. Mog. nochmaels te representeren, dat onse Heeren Principalen geenſints konnen aennemen, de veranderinge die haer Ed. Mog. van beyden bericht werden dat soude sijn gedaen, in het 6. van de 70. bewuste *Articulen met de Spaense provisionelick verdragen*, raekende West-Indien ende Brasiliën, contrarie de Inſtructie ende den last de Heeren Plenipotentiarisen toe-gesonden, ende dat om merkelijck ondiens die inde voorz Vergaderinge licht, met serieuſe verfoeck, dat u Ho. Mog. ordre gelieven te geven, dat de woorden die tot restrinctie en ampliatic respectiva by het voorz 6. Articul zijn gevoeght, daer uyt werden gelicht, en dat het werde gelaten, soo ende als het selve by eenparigh consent van alle de Provintien vast is gestelt.

Ende

Ende dat daer nevens by naerdere deliberatie wierde goet gevonden, dat by 't Tractaet sal werden bedongen, dat de Spaensche generalijck *sullen moeten blyven uyt alle de plaetsen die de Portugysen in Brasiliën en andesints onder het Octroy vande West-Indische Compagnie behoorende zijn besttende.*

Ten derden konnen wy niet ledigh staen, oock te reitereren de instantie by ons aen u Ho. Mog. gedaen, ten eynde de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet in last soude werden gegeven, over den voet ende taux van *belastinge van de Schelde* ende Havens van Vlaenderen, met de Spaensche te verdraghen voor de conclusie van 't Tractaet van Vrede, sonder het selve open te laten, te differeren, ofte reserveren, daer over te handelen naer de voorz Conclucie, op dat het voorz poinct, zijnde van foodanigen importantie, als u Ho. Mog. met vele redenen tot meermalen is gerepresenteert, niet in die staet werde gelaten, dat daer naer de vrucht ende effect daer van soude konnen worden gecluedeert.

Konnende u Ho. Mog. niet verbergen, dat het met de voorverbaelde *drie poincten* by onse Heeren Principalen soo is gelegen, dat ten sy alle ende yder van dien werde geobtaineert, haer Ed. Mog. tot *geen Conclucie* van Tractaet met de Spaensche eenighints souden konnen verstaen, gelijk oock haer Ed. Mog. opgenen anderen voet inde Handelinghe mette Spaensche hebben geconsenteert, dan dat gebleven soude worden by de Instructie, die tot de voorz Handelinghe is gearresteert.

Eyntelijck hebben wy u Ho. Mog. oock wel willen rememorien de *demolitie van Forten omtrent Sluys*, ten eynde figureuse devoyren by de Heeren Plenipotentiarijen aangewent mogen worden, om de voorz demolitie 'tobtinieren, ende dat voor de Conclucie van 't Tractaet, sonder mede het selve differeren tot een naerder verdragh, ofte wel sich te verobligeren tot een reciproque demolitie, zijnde daer aen niet te twyffelen, of ingevalle hier op met ernst werde geinsisteert, dat den Vyandt geen swarigheyt sal maecten te laten gliffieren een poinct waer aen hem niet is gelegen.

Aldus gedaen ende aen haer Ho. Mog. overgelevert den 29. Januarij 1647.

was geteyckent

A. Veth, M. Rollant, L. Westermijck, M. van Vrybergen, L. Pool, G. van Vosbergen, C. Stavenisse.

Die Heeren Gedeputeerde bande Provincie van Stadt ende Landen hebben verklaert en laten aenteeckenen.

I.

Dat de Heeren State hunne Principalen in 't oprechten van een Tractaet van Guarantie, *generalijck* hebben geconsenteert ende hen Heeren Gedeputeerden daer toe geauthoriseert, mits dat inde befoigne werde geprocedeert met foodane consideratien en op sulcken voet, als sy Gedeputeerde particulierlijck gelast zijn, wel verstaende nochtans dat alle *acten van hooghlijckheit* tegen Spangien sullen continueren nae het Tractaet van Vrede tot de Ratificatie van 't selve.

II.

Vermits men in conformite der voorige Tractaten insonderheyt van den Jaere 1644. met den Koninck van Spangien over Vrede of Treves niet vermacht te handelen als *ghesamentlijck* ende met *gemeen consent*, dat over sulcx die previsionlijck geteekende Articulen geen effect sullen hebben van *veel Tractaet*, ten sy Vranckrijck hebbe contentement, ghelijck de Heeren Plenipotentiarijen voorts incontinenti schriftelijck ghedecclareert, ende voordesen den Heere Ambassadeur Servient door haer Ho. Mog. Gecommitteerde is te gemoet gevoert.

III.

Alfoo raeckende het different op het stuck vande *Religie* inde Meyerie van s'Hertogenbosch, Baronnie van Breda, Marquizaet van Bergen ende Lande van Kuyck de Heeren Plenipotentiarijen van Spangien versoecken eenigh *Temperament*, en dat men het verdragh daer van

soude uytstellen *ses Maenden* naer de Conclucie ende Ratificatie van 't principael Tractaet, verklaren de Ed. Mog. Heeren Staten te verstaen dat men dese saecke in ende by het principael Tractaet sal moeten afdoen, sonder daer nae eenige de minste tijdt uyt te stellen, inwoegen alfoo de superioriteyt in 't *temporeel aen desen Staet wert toeghestaen*, dat het *spirituel moet volgen*, ende daerom de dispositie over 't stuck vande *Religie*, ende het Kerckelijck, mitsgaders alle andere Geestelijcke goederen oock aen desen Staet absolutelijck komen, sulcx dat daer inne *geen Temperament* gemaect sal mogen werden, al soude het geheele werck daer op komen te sluyten.

IV.

Op 't gene by de Heeren Gecommitteerde van 't Vorstendom *Geldre ende Graeffschap van Zutphen* is voor gebracht, dolerende dat men inde Handelingh met den Vyandt soude willen laten gliffieren het *Overquartier van Gelderlandt*, waer door 't selve nu ende ten eeuwigheiden dagen van haer gesepareert soude werden ende blyven teghen *de Unie* ende onderlinghe verbintenisse van alle Provincien; Is mede by wel ghemelde Staten van Stadt ende Lande verstaen ende verklaert dat men op de *Consolidatie* van 't voorz Overquartier van Gelderlandt ende andere Landen van *Overmaje* ten uyttersten behoort te insisteren, ende sulcx by het Tractaet mede te bedingen, en dat buyten de voorz *Consolidatie* van het Overquartier van Gelderlandt geen Tractaet van Vrede gesloten sal mogen worden.

V.

Op het 6. Articul vande naerdere Instructie ende resolutie in November 1646. ghenoomen raeckende de *gemeene* ende reciproque Handel ende Traficq in *West-Indien, Brasil*, ende andere plaetsen, verklaren die selve Heeren Gedeputeerden weghen de wel ghemelde Heeren Staten hunne Principalen, dat men het selve Articul soo als het leydt ende spreekt van *gemeene reciproque Handel* behoort te laeten vallen, ende dat men in plaets van dien de ghedachte Handel ende *Traficq separaet* behoort te houden, te weten, dat de *West-Indische Compagnie* in alle plaetsen binnen de Limten van haer Octroy begrypen, soo wel in Africa als *America* alleene desen Handel ende *Trafique* sullen hebben, als mede op andere plaetsen daer de Koninck van Spangien tegenwoordigh geen Forten heeft, ende dat de *Ingeseene* van den Koninck van Spangien soude moeten blyven niet alleenlijck uyt alle de plaetsen by ende van weghen desen Staet in *Brasil* ende elders gheoccupeert, als mede die geene, die de *West-Indische Compagnie* door de Portugysen zijn ontnomen, sonder daer in met macht van *Kryghs-volck*, of om Handel ende *Negotie* te dryven te mogen komen, maer oock uyt alle andere plaetsen die de Portugysen aldaer zijn besttende, sonder dat de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet van dit point sullen mogen afwycken, of sonder dit beding een Tractaet sluyten.

VI.

Alfoo de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet by Missive van den 19. Januarij lesteleden uyt Munster aen u Hoogh Mogende hebben bekend gemaect, dat de Heeren *Sweedische* Plenipotentiarijen meermalen verklaert hadden, gelast ende genege te wesen, den Heere *Keur-Vorst Palts* aen alle sijne Landen ende Luyden te helpen, soo inde Over als *Neder-Palts*, by aldien men gelijke dispositie by Vranckrijck te wege konde brengen, alfoo sy alleen het selve niet souden kunnen uytvoeren, ende dat daer over iteretive ende ernstighe instantie by de Heeren *Fransche* Plenipotentiarijen ghedaen zijnde, de selve geandwoordt hadden, indien hare Hoogh Mogende haere Wapenen by de Geallieerden wilden voeghen, of ten minsten den Oorlogh inde *Nederlanden* continueren, dat sy te vreden souden wesen, 't gunt voorschreve te helpen uytwercken: Alle 't welck neffens de goede meriten van 't *Paltische Huys*, in behoerlijcke consideratie ghenoomen zijnde, hebben mede de Heeren van Stadt ende Lande gherefolveert ende verklaert, datmen de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet behoort te lasten, om by de *Vredens-Tractaten* daer op te insisteren dat niet alleene d'opghemelde Heer *Keur-Vorst* van de *Palts* in alle sijne Landen

ende

ende digniteyten werde geresitueert, maer oock generalijcken dat de Kercken Godes over geheel Duytslandt in alles werden herstelt ende gebracht in al sulcken staet gelijk de selve in den Jare 1618 voor den aankomste der troublen is geweest; met verklaringe aen de Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck ende Sweden te doen, van dat anders dese Landen volgens opgamelde voorstel ende presentatie liever voorstaen neffens haer inde wapenen tullen continueren, om daer door 't gene voorz is te wege te brengen; sulcx dat de Vrede daeromme soude achter blyven.

VII.

Dat oock daer beneffens de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet op 't nieu behooren werden gelaster, om mede na alle vermogen te helpen uytwerck, dat de Keurvorst van Brandenburgh sijn Erf-landen van Pomeran mach behouden, by aldien dese saecke noch niet is verzelecken.

VIII.

Dat inde Vredens-Tractaten tusschen Spangien ende desen Staet mede begrepen mogen werden den selven Heere Keurvorst van Brandenburgh als Vorst ende Heer van Gulick, Kleve, Berge, Marck, Ravesteyn, mitgeders den Grave van Oost-Vrieslandt, van Bentheim, Teklenburgh ende van der Lippe, die Staet ende Stadt van Luyc, die Hanse-steden insonderheyt Lubeck, Bremen, Hamburg, niet alleene tot onderhoudinge van Vriendtschap ende correspondentie, maer oock tot vermydinge van onlusten ende Oorlogen op de Frontieren deser Landen.

Het advys van Gelderlandt op het stuck van 't Overquartier, Temperament ende Garantie was. Dat men ten opfichte van 't Overquartier voorz alle devoyren, middelen en wegen soude hebben by der hant te nemen, ten eynde de selve Provincie in sijn geheel gebracht ende mettet voorz Overquartier mocht werden geconsolideert, en daer over voor het sijnacel sluyten van 't Tractaet van Vrede contentement gegeven. Tot welcken eynde mede goet-gevonden is extraordinarise befendinge na 's Gravenhage te laeten geschieden, door foodanighe Gecommitteerde als daer toe in der respectie Quartieren recessen genomineert zijn, ende daer beneffens sijn Hoogheyt als Stadthouder deser Provincie, die men becht wort verklaert te hebben, dese saecke voor de Provincie te sullen favoriseren, by brieven daer voor te doen bedancken, ende te versoecken om vorder de goede hant daer aen te willen houden, dat de gewenste effecten daer op volgen mogen; Aengaende het tweede, verfont de Lantschap, dat dese Staet in 't stuck vande Religie ende Ecclesiasticque saecke inde Meyerie van s'Hertogenbosch ende andere dergelijcke plaetsen daer de selve de Souverainiteyt in 't publijck is hebbende geen *temperament noch moderatie* in 't Geestelicke konde noch behoort toe te staen, maer te verblyven by de resolutien, dienaengaende voor desen genomen, ende dat d'andre Provincien souden worden verfocht, in dese der Landtschaps goede intentie in conformite vande naedere Unie te willen helpen seconderen.

Van welke voorz twee poincten goet gevonden is den Heere van Loenen als mede Plenipotentiarisen tot Munster by expresien mede notificatie te doen om alle devoyren aen te wenden ende daer heenen de faken sien te bemiddelen ende te richten, dat de selveten besten mochten komen uyt te vallen, met ernstige aenmaninge, om mer den bringer van dien sonder eenigh dilay ofte uytstel over te senden die geadjusteerde ende ghesteekende Vredens Articulen, als nader by de voorz brieven.

Op 't derde betreffende de Ligue garantie met de Kroone Vranckrijck ingegaen, vont de Lantschap (met gevolgh vande andere Provincien) dienlick ende noodig, dat dien aengaende de Hooghtgedachte Kroone volgens voorige Contracten, behoortlick contentement gegeven, ende daer van by de Gecommitteerde van de respectie Provincien met den Heer Grave van Servient in s'Gravenhage zijnde een Concept beraemt ende door des Lantschaps Gecommitteerde ter Generaliteyt aen den Hove Provinciael, en aen de respectie Quartieren overgesonden werde, om by 't selfde Hof, met die ge-

adjungeerde uyt de Landtschap tot de ruc-sprake in 't stuck deser Vredens-Tractaten ghevisiteert, ge-examineert, ende geprepareert zynde, by de Landtschap volgens daer op naer goet-vinden te werden gedisponeert ende geaprobeert.

Op eenen tijt als de Heer Ambassadeur Servient toog van Munster na den Hage/so toogh oock de Amb. Brun na Brussel. Alwaer sich inbeeldende dat de Heer Amb. Servient onder pretext van te behandelen de Garantie soude soecken wedetom te stoten wat geadjustiert en getekent was/ heeft eerst dooz den Lord Gorins, Graef van Norwick (ter begeerte van den Marquis de Castel-Rodrigo) verfocht aen sijn Hoogheyt paspoort om alhier te mogen komen: Welck aen haer Ho. Mo. gerenboeyert en by de selve gedifficulteert/dat is/afgeslagen zijnde; so heeft hy echter goet gebonden in 't kragt van 't generael *salvus conductus* tot de Munsterse Handelingh/te komen dooz Hollandt passeren. Men de eerste Frontieren komen de wert by den Commandeur swarigheyt ghemaect; doch alsoo het *salvus conductus* uytduckelijck inhieldt te mogen passeren en repasseren dooz dese Provincien/ so heeft men hem laten passeren. Tot Goude komende/en eenige dagen vertoebende/ om te vernemen hoe men sijn ne komste in den Hage soude verstaen: so heeft ondertruffen de Heer Ambassad. Servient alle mogelijcke devoit ghebaen om hem van hier te keeren; De Heer Brasler quam den 2 Febr. aen/ den Heer Mulart ter Vergadering presiderende seggende/ dat indien de Heer Brun alhier wierde geadmitteert/ de Ambass. Servient van hier vertrecken soude. De Heer le Roy was in desen tyt geduerig in den Hage/werdende hem van tijt tot tijt sijn Paspoort (hoewel tegen 't adbps van Zeelant en Uytrecht) verlencht. De selve sich by die van Hollandt selfs erkundigende/ bebont dat sijn aankomste tot de spoedingeder Vrede meer quaet als goet doen soude. Gelijck dan oock de Heeren van Hollandt aen de regering der Stad Gouda schreben en versochten dat sy wilden den Heer Ambass. Brun met alle beleeftheit ende discretie aenseggen dat Hoogh-gedachte Heeren Staten van Hollandt best vonden ende aengenaem soude wesen dat hy den Hage niet verber en naderde/maer met de eerste gelegentheit ende sijn beste commoditeyt sijn reyse boyderde/ 't sy na Munster, of van daer hy gekomen was. De Heer Ambass. sulcx wel en beleefdelijck opnemende/ is den 4 Februarij booz de middag vertrocken op den Leydsendam een upz van den Hage: alwaer hem sijn komen binden welgem. le Roy, en een Edelman zijnde Resident van den Keiser by den Koninck van Engclant/ dien hy nae den Hage hadde gesonden/ meenende of van daer na den Hage te gaen/ of met haer Ho. Moog. dooz Gedeputeerde te handelen. Maer aldaer geïnformeert wordende op gelijcke manier als dooz de Heeren van der Goude; so is hy booz getrocken dooz Leyden, Amsterdam, en Deventer: van waer hy schreef onder date den 11 Februarij van sijne sincere intentie en desleyn daer mede hy hadde gemeynt in den Hage te komen; *pour nous aller remettre (seyd hy) comme à la justice mesme. la balance & le poids. pour reconnoistre combien en cette matiere de la reunion des Princes Chrestiens, le Balancier tomboit de vostre costé.* En dat de Franse Ministers, sulcx vresende, hadden belet sijne komste in den Hage sprack en verhaelde vande interpositie vande Heere Staetse: dat de Spaense op der selver instantie geconcedeert hebbende alles wat Vranckrijck in Nederlandt en Borgoigne in hadden, mettet Graefschap Roussillon en een Treves in Cataloignen van 30 laren, onder belofte dat daer mede in 24 uyren de Vrede soude gemaeckt zijn; nochtans niet daer op gevolght was, als 'telckens nieuwe *Demandes* ende vreemde interesten, die de Vereenigde Provincien niet raecten; als van *Savoyen Mantua, de Grisons en Valtolines, Don Duarte de Braganza, den Aartogh van Atria; Prince van Bossolo, Bisschop en Cappittel van Luyc,* en andere dergelijcke. Endlijck raecte aen de teyckening gedaen tusschen de Spaense ende de Staetse, 'twelck de Franse seyde hy, sochten te fapperen door nieuwe Propositien van eerst te doen vertrecken alle Spangiaerts uyt Nederlandt, te veranderen den Treves in Catalogne in een Vrede, te concertieren de middelen tot de toekomende Campaigne Indien dat de meningh was soo seyde hy, dat dese Staet soude

soude hebben minder blame, en de Spaense minder oorfa-
ke van klachte indien men 't alhier ras ende sonder ver-
bloeming verklaerde.

Dese Brief aen den Heer Servient gecommunicert
wordende / soo heeft hy wederom den 2. Martij daer te-
gen ingegeven een langh geschift / daer in hy wel in 't be-
gin scheen te willen alleen spreken tegen de artifices
vande Spaensche / de komste en Casolleries van de Heer
Ambassadeur / Brun, het senden alhier van Philippe
le Roy, de seditieuse Harangues van andere der Spaense
suite in verschepden Sreden &c. Maer in der daet wasset
om te taxeren en aen den Staet suspect te maechen ver-
schepden van haer Ho. Mog. Heeren Plenipotentiari-
sen / dat de selve altyd hadden gefavoriseert de desseings
van Spangien, met de Spaense gecorrespondeert, ende
gecolludeert; endtlijck, *que les Espagnols, pour venir au
bout de leurs mauvais desseins tant contre la France que contre
cet Estat, avoient destine cinq cent mille escus pour la nego-
ciation de Munster & qu'au milieu de leurs necessitez ils cro-
joient avantageux d'employer plusost cette grande somme
aux pratiques qu'ils avoient faites, qu'aux despenses de la
guerre.*

Dit geschift bestaende in 58 Articulen heeft d' Am-
bassadeur Brun dooz een tegen gheschift gerefuteert / en
dooz den Heer le Roy aen haer Ho. Mog. ghedaen in-
handigen. Zynde daer na soo 't een als 't ander onder
den tijtel van Pierre de Touche gedrukt en in 't licht
gekommen. Daer toe nu refererende / en den Heer Brun
tot Munster laetende sal weder keeren tot de bewaer-
lijke ende langhsame Handeling met den Heer Servient
in den Hage / die alle mogelijke vlydt ende arbeyt aen-
wendende om het getepckende / als separace handring /
te reuverteren: daer in hy wel geen ongelijck hadde;
maer de andere seyden dat hy dese Staet, tegen de mee-
ningh ende buyten den text der Tractaten oock wilde
binden aen allerhande vzeemde Interesten / daer aen
men niet verbonden was. Hier te vooz is alreede gesept
dat Hollandt den 6. Februarioy beklart hadde noch gele-
gentheyt noch genegentheyt te hebben tot de Campa-
gne. En om te spoediger en bequamer te komen dooz al-
le beschindernissen die dagelijck vooz-quamen; soo stel-
den de Heeren van Hollandt den 12. Februarioy vooz / dat
men de Provinciale Lantdaghs Vergaderingen uyt al-
le Provincien behoorde te beschypen in den Hage / ghe-
lijck in 't Jaer 1608. en 1609. geschiet was: maer sulcx
is niet gevolgt.

Die van Utrecht hebben 't selver tijt ter Vergadering
van haer Ho. Mog. beklart uyt last van haer Heeren
Principalen / alsoo de Heer van Nederhork (gelijck hier
vooz gesept is) inde tephening van 't geadjusteerde hadde
gedifficulteert / dat sy de selve difficulteert niet anders als
wel hadden opgenomen / te meer / alsoo haer Ed. Mog.
niet anders en konden verstaen / dan dat daer in hy sijn
Ed. tot dienst van 't Lant en volgens instructie wel was
geprocedeert / en dat sy den gemelden Heer van Neder-
hork vooz sijn goede bedoppen bedanken.

De Heeren Gedeput. van Gelderlandt hadden alreede
den 12. Januarij uyt last van der selver Heeren Princi-
pales geadviseert dat haer Ed. Mog. gesien en gheleesen
hebbende / de Brieven van de Heeren Plenipotentiari-
sen en Extraordinaris Ambass. van desen Staet na Mun-
ster tot de Dzedens Tractaten afgesonden / in dato van
den 28. Decemb. 1646. met goote bevreemdinge hadden
vernomen / dat de selve gemeent souden sijn het Over-
quartier van Gelderlandt te laten gliseren sonder te be-
dingen / dat het selve met de drie andere Quacieren we-
derom mocht worden geconsolideert, tot uytterst na-
deel vande Souberainiteyt en Hoogheyt vande wel-
gemelde Provincie / dewelcke in desen meer ongelijck soude
geschieden / als aen eenige van alle de andere / die meest
oock gebemembreert geweest zijnde / wederom in haer
geheel sijn gebrecht dooz de wapenen vande Vereenigde
Nederlanden / vertoonende dat de meer wel-gedachte
Provincie vande Heeren hare Bontgenooten sulcx geen-
sints en hadde gemeriteert / mits dien sy van den beginne
van den bloedigen Oozlagh tot den hupdigen dagh als
de uytterste Frontier en Dooz-schang van hare nabur-
rige Provincien / geduerigh het mooyden / branden / roben

en plunderen van den Spand was ge-eposeert geweest /
en daer in stantvastelijck / sonder eenige bestijckinge te
roonen / gerontnuert / dat tegenwoozdigh in plaets van
de getwenschte vrycht vande tachtigh Jarige Oozlogen
die de andere wel gemelde Provincien vande Unie by
vooztganch van den Dzedes souden komen te genieten /
als zijnde met haer asgeruckte Leden wederom ghehe-
lijck gecincorporeert / sy alleen na soo meenighvuldige on-
uypspreekelijcke elende / verlies van bloet en goet / vooz-
bergeldingh / het schadelijck en irreparable demombre-
ment van een soo notable *propugnaculum*. aen gerecht en
principael vircendeel van 't selve Doozstendom Gelbe en
Ghaesscheop Zutphen vooz nu en ten eeuwigden daghen
souden moeten versuerten / zynde 't selve van soodanige
consideratie / dat het de Mase en R. hijn sluyt / en dat de
Provincien Gelderlandt, Vrieslant, Over- Ytiel en Stad en
Lande is beckende / en daer de Commerccien van desen
Staet soo merckelijck is aengelegen / uyt redenen / dat
de hofsoigne eerst op eenen Crebes aengelept / altans ge-
ditbreert wert tot eenen stedigen Dzedes / sijnpende alle
regel recht tegens den grontslag en verstant vande naer-
dere Unie binnen Aptrecht tusschen de Vereenigde Pro-
vincien in den Jaer 1579 opgerecht / tot de welcke om
hoogheyt wille gereferert. Soo ist dat de voorszede
Heeren Gecommitteerde aen haer Ho. Mog. uyt ex-
pzeffen en specialen last van hare Heeren Principalen op
de alderferiense wyse waren versaeckende / dat de selve
aen de Heeren Plenipot. en Extraord. Ambassadeur tot
Munster vooznoemt gheliefden ten spoedighsten aen te
schijven ende te bebeelen / dat de selve alle verdere han-
delinge met de Heeren Spaense Plenipot. en Extraordi-
naris Ambassaden souden houden in staet / sonder eenige
Conclusie of beslupt met de selve in te gaen / ten ware
dat men de Consolidatie van 't meer-maligh gemelde
Overquartier van Gelderlandt hadde bedongen / ende
dat oock haer Ho. Mog. gelieven met alle resolutie /
streckende tot beslupt van Dzedes te supersederen tot dat
dit billick en rechmatigh postulaet van wegen de Pro-
vincie van Gelderlandt by de Spaensche souden wesen
geimpetereert / immers ter tijt ende wijse toe / dat de
meer welgedachte Provincie Staets-gewijse soude wesen
bergaderet / 't welck men niet en twijffelt in weening
dagen te sullen gheschieden / op dat alsoo niemant en
woyde verhaest in poincten van soodanigen gewichte /
als noyt sedert den Iare 1567. aen vanck van den Oorlogh
tusschen den Koninck van Spangien en desen Staet zyn
voor-ghekomen, of 't eenigen tyde voorkomen sullen,
dewelcke nootsaeckelijck voorszichte en circumspete
deliberationen sijn verespichende; waer in gene vande sa-
mentlijke Bontgenooten in hare Leden / Rechte ende
Privilegien en behooren noch mogen worden geprejudi-
ceert / versnelt ofte overseemt / conform de vooz-
verhaelde Unie by alle exempelen en gewoonlycke pra-
ctique in dusdanighe swaer-wichtige saecken / oock
van minder ghevolgh / als dese / altydt heplighlijck ge-
observeert.

Sulcx den 14. Januarij in grooten ernst beklart
hebbende / hebben sy nu den 12. Februarioy gerepzeert
ende versocht dat haer Ho. Mog. geliefde 't selve soo sa-
vorabel in haer respectie Provincien te recommande-
ren dat haer Heeren Committenten satisfactie mochte
gegeven worden / om de vrychten ende bergeldinge te
genieten vooz haren arbeyde / moeyte periculen / ende
miserien / die sy van 't begin van den Oozlogh als een
vooz-schant / ende tot defensie vande achter-gelegen en
naeburige Provincien stantvastelijck / sonder oyt te
bestijcken uytgestaen en geleden hebben.

Voorts, seyden sy, alsoo ons noch dese volgende poin-
cten van importantie, met de andere Provincien even ge-
meyn zijnde in mandatis gegeven sijn, waer van den 15.
nieuwe, en den 2. deses oude stijl openinge gedaet is, en den
inhout hier volgt, als dat haer Ed. Mo. onse Heeren Princi-
pales inde Religie en Ecclesiastique saken inde Meye-
rie van den Bosch, ende andere dierghelijcke plecten,
daer desen Staet de Souverainiteyt in 't Politicq is heb-
bende, geen temperament ofte moderatie in 't Gees-
lijck kunnen toestaen, Nemaer dat men behoort te ver-
blyven by de Resolutie dien aengaende genomen.

Ende dewijle by onse Heeren Principales noodigh
geacht

geacht is tot assureantie van den te maecten Vrede, met gevolg van de andere Provincien, eene Ligue Guarantie met de Kroone Vranckrijk in te gaen, ende hoe eer hoe beter aenvanck daer van te maecten, om gemelte Kroone te bewegen tot acceleratie van hare Tractaten met Spangien, ende met de onse op ghelijcken trap te brenghen, volgens Contracten met ghemelte Kroone; Soo vinden de selve goet, om de voorz Kroon contentement te geven, datmen by Gecommitteerde uyt de respectie Provincien met den Heere Grave *Servient*, Ambassadeur van Vranckrijk alhier een Concept daer over beraemen sal.

Oock is by-welgemelte onse Heeren Principalen noodigh gevonden, dat voor de Geostroyeerde West-Indische Compagnie bedongen, ende inde Vredens Artyckelen sal ghestelt worden, dat de selve Compagnie hare Navigatien ende Commerciën sal moghen doen en dryven in alle Plaetsen daer den Koningh van Spangien gene Forten, Besettinge ofre Loges is hebbende.

Leffelijck, alsoo wy niet alleen voor ons selfs, maer oock voor onse Nabuyren, ende protesterende Vorsten, Princen en Stenden des Rijcks, Religions Verwanten zijnde, by dese Vredens Tractaten behooren te sorgen; Soo hebben onse Heeren Principalen ons belett alle mogelijcke devoyten by u Hoog Mog. te doen, ten eynde de selve mogen werden gecontenteert, ende geresitueert inde Staten, daer inne die gheweest zijn in den Iare 1618. ons der selver differenten by gheleghende vergeleucken, daer ende als sulcx behoort; tot welcken eynde onse Heeren Principalen verfoecken, dat de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet nader mogen ghelast worden, om met de Heeren Plenipotentiarisen vande respectie Kronen Vranckrijk ende Sweden daer over te corresponderen, ende van der selver ghedane devoyten in desen u Ho. Mog. te adviseren, voor 't sluyten van 't Tractat.

Op welke punten u Hoog Mog. mede verfocht worden, soo spoedige ende goede Resolutien te nemen, als de selve tot bevorderingh van het Tractat van Vrede, ten dienste ende seeckerheyt van desen Staet sullen bevinden te behooren.

Om op dese Pointen met de Heeren van Gelderlandt te komen in Conferentie / zijn gecommitteert de Heeren Beveren, Bicker, Volbergen, Kenfoude, Roorda, van der Beeck ende Eiben.

Daer wierde oock voorgeflaghen datmen in dese hooch-wichtige deliberatien behoort te houden enen Maentlijcken Dast ende Bede-dach; ghelijck Anno 1622. ghebeyndende de Belegeringe van Bergen op Zoom / Anno 1624. ghebeyndende de Belegeringe van Breda / Anno 1629. ghebeyndende 't verblijf van den Opand op de Deltuwe / ende Anno 1635. ghebeyndende de pestilentie gheschiet was. Doch is den 16. Februario goet ghebonden den Predikanten aen te schryben dat sy weckentlijck souden appliceren een Text tot de Bredehandelinghe.

De Heeren van Mathenes ende Ripperda, hebben den 18. Februario ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. verclaert / gehoozt te hebben uyt de Adbysen van eenige Provincien / als of sy in 't adjusteren van de Artijckelen niet die van de andere zyde geteekent / haer Instructie hadden te buyten ghegaen / ende dat sulcx eerst uyt den Heer Ambassadeur *Servient* hoort quam: sy begerden indien hy Heer *Servient* pers tot dien eynde dede proponen / dat het niet mocht werden gesonden aen de Provincien / hoort en al eer sy daer op souden hebben ghedaen haer bericht.

Den 19. Februario hebben de Heeren van Hollandt ingebracht haer Provinciael adbys by de Heeren Staten vande ghemelde Provincie gesoemert op de 73. Artijckelen / soo de selve met de Plenipotentiarisen van Spangien tot Munster waren geadjusteert / ende provisionelijck gheteyckent; ende hebben de Provincien daer van verfocht Coppe / die haer Ed. werdt gheacordeert / doch hebben de Heeren Gecommitteerde des Dorsten-doms Gelder, ende Graeffschaps Zutphen, gehoozt hebbende het gene wegens de Heeren Gecommitteerde van Hollandt is hoort gebracht, rakende voort t' de approbatie van 't verhandelde tot Munster / tusschen de Hee-

ren Plenipotentiarisen van den Koning van Spangien ende desen Staet; ende ten tweeden / het debath / vande redenen ende motiven inde Remonstrantie vande selve Heeren Gecommitteerde van Gelderlandt den 14. Januarij / ende daer op ghevolghde Propositie den 12. Februario verbat / verfochten dat de Heeren Gecommitteerde van Hollandt de Verklaringe van haer Provincie tegen de approbatie van 't gene tot Munster is verhandelt / soo lange willen ophouden / ende uyt die notulen laten / tot dat de andere Provincien in hare provinciale Vergaderingen souden gesien ende gexamineert hebben de Artijckelen tot Munster geadjusteert / daer van den 11. Feb. in de Vergaderinghe van haer Ho. Mog. (by de Heeren Plenipot. van Munster gekomen zijnde) is gherapporteert / op dat de Provincie van Gelderlandt, ende andere / hare consideratien ende provinciale Adbysen (over soo een wichtige point als dese Vrede-handelinghe) mochten inbrenghen / ende oock gene Provincie met eenigh voortdeel gheoccupereert ofte ghepreceipiteert worden / ende dat de selve daer op mochten geeret zijn.

Maechende 't debath / dat de Heeren van Hollandt beleeft hebben te doen tegens de Remonstrantie ende Propositie vande Heeren van Gelderlandt aen de samentlijcke Provincien hare Vontgenoten voorgehelt tot nabedeel van 't ghene by de selve Provincie volghens d'Anie met behoorlijcke eerbiedinghe aen de respectie Provincien ghepresenteert werdt; Soo verfochten de Heeren Gecommitteerde van Gelderlandt dat de andere Provincien 't selve debath in adbysen willen houden / ende daer op niet disponeren / behoorens 't selve aen de Provincie van Gelderlandt ware ghecommunicert / ende dat die haer bericht daer op souden hebben ghedaen / ende dat daer toe dese hare Verklaringe van de Heeren van Hollandt inde aen de Provincien mochten gesonden worden / op dat die Provincie van Gelderlandt in haer rechtmatigh postulaet / op de Anie ende andere importante redenen gesuadeert / niet ongehoort mochte worden gheprejudiceert.

Het Adbys van Hollandt den 19. Februario ingebracht / luyde als volghet:

DE Staten van Hollandt ende West-Vrielandt, tegenwoordigh Staets-gewysse vergadert zijnde, ghehoort hebbende het rapport vande Heeren Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. ghekomen zijnde van Munster, ende gexamineert de 73. Artijckelen, soo de selve met de Plenipot. van Spangien tot Munster zijn geadjusteert, ende provisionelijck geteekent hebben na gedane Collatie vande voorz. Artyckelen mette Instructie vande selve Heeren Plenipot. gheoordeelt ende verstaen, gelijk de selve oordeelen ende verstaen by desen, dat welgemelte Heeren Plenipot. in 't over een koomen ende adjusteren van de voorz. Artyckelen mette ghemelte Plenipot. van Spangien in alles hebben achtervolght ende naer gekomen de voorz. hare Instructie, soo verre oock, dat tot voordeel ende advantage van den Staet, in verscheyden respecten meer hebben bedongen ende uytgewerckt als de meer gheseyde Instructie was mede brengende, waeromme oock haer Ed. Gr. Mog. verstaen, dat de ghemelte Heeren Plenipot. voor hare ghenoomene moeyte ende arbsyt van wegen de Generaliteyt sullen werden bedanckt, gelijk sy luyden de selve bedancken by desen; ende alsoo by eenige Provincien de saecken soo schynen opgenoomen te werden, af of ten aensien van 't bedingen vande wolle Souverainiteyt, soo in 't spirituel als temporeel vande Meyerie van 's Hertogenbosch ende andere Plaetsen van ghelijcken nature zijnde, mitsgaders vande saecken van West-Indien, vande Vlaemsche Havenen, ende vande Consolidatie van 't Over-quartier van Gelderlandt niet en ware voldaan, ja oock in eenigen deelen tegen ghegaen den last vervat inde voorz. Instructie; Soo hebben haer Ed. Gr. Mog. goet gevonden, tot berichtinge van sulck neder gestelt hare consideratien ende advys, in voegen hier navolgende.

Na dat de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrielandt hare consideratien op het Point van een Temperament te maken over de Meyerie van den Bosch, Barronie van Breda, ende andere quartieren van ghelijcken nature zijnde, aen de Provincien gecommitteert, ende

zedert bekoomen hebben ghehad visie ende lecture van het gene de Heeren Plenipot. van haer Ho. Mog. met de Heeren Plenipot. van Spangien, aengaende de voorz. Quartieren provisionelijck tot Munster hebben geadjusteert, hebben haer Ed. Gr. Mog. het selve geadjusteerte eerst in hare Vergaderinge, ende daer na door eenige Gedeputeerde Leden, gefonfereert ende gedaen confereren tegens de Instructie die de gemelte Heeren Plenipot. by haer Ho. Mog. in November lesleden op het voorz. subject is mede ghegeven, ende bevinden uyt de voorz. Conferentie, dat de gemelte Heeren Plenipot. van haer Ho. Mog. aengaende het voorz. Point, in het voorz. adjustement, haer punctuelijck hebben gereguleert nae de voorz. Instructie, niet alleenlijck voor soo veel den fin ende substantie van dien aengaet, maer oock na de woorden selve, als zijnde daer by absolutelijck, ende sonder eenighe conditie ofte bedingh verdragen, ende by den Vyandt overgegeven, dat de voorz. Meyerie ende voorz. andere gewesten, sullen blyven aen haer Ho. Mog. in alle ende der selver rechten van *Souverainiteyt* ende *Superioriteyt*, als haer Ho. Mog. zijn houdende de Provincien vande Vereenighde Nederlanden, sonder dat haer Ed. Gr. Mog. konnen begrypen dat het voorgaende geadjusteerte, noopende het voorz. Point, eenichsints soude zijn ofte werden gealtereert, gesuspendeert ofte ghemodificeert, met het gene by de Heeren Plenipot. van Spangien op den 27. December lesleden de voorz. saecke aengaende, tot Munster gheproponeert, ende 't gunt daer op by de Heeren Plenipot. van desen Staet is geantwoort, geconfidereert dat de voorz. Propositie niet anders mede brengt als een *gesustineerde vande Spaensche*, dat aengaende de oefeninge vande Roomsche Catholijcke Religie, ende het gebruyck vande Geestelijcke goederen inde Meyerie van den Bosch, en de voorz. andere gewesten, *soude werden verdragen ses Maenden na de Conclusie ofte Ratificatie* van het Tractaet, en dat de Heeren Plenipot. van desen Staet daer op difficulteyt hebben gemaect, ende sulcks geensints hebben toegestaen, dat over de voorz. saecke namaels verdragen soude werden, maer het selve ongedecideert gelaten, ende aen haer Ho. Mog. gerenvoyeert hebben, omme hier na gedecideert te werden, te weten, in het gene *soude vinden over het voorz. Point hier naer met den anderen te verdragen*, ende dat mits dien aen haer Ho. Mog. is gebleven de volkomen Vryheyt, omme namaels noopende het voorz. Verdragh met de Spaensche in Conferentie te koomen, ofte oock het selve t'eenemaal te declineren ende af te slaen, ende derhalven oordeelen haer Ed. Gr. Mog. dat de Heeren Plenipot. noopende het voorz. Point, wel ende voorsichtelijck hebben genegorieert, ende dat het ondiensigh soude zijn met onderlinge disputen tusschen de Provincien den Vyandt oorsaecke te geven omme verder instantie op het voorz. gepretendeerde Temperament te doen.

Waer mede dan koomende tot de saecken van West-Indien, aengeroert in het 6. Artyckel van 't geadjusteerte tot Munster, daer sonderlinge in consideratie werden genomen die woorden (*ende alle andere*) mitgaders oock (*sedert het Jaer 1641.*) hebben haer Ed. Gr. Mog. goet gevonden, dat ter Generaliteyt voor advys sal werden ingebracht, dat de selve woorden (*ende alle andere*) in 't gemelte seste Artyckel sullen werden gedoocht ende ingelaten, als niet srydigh met de Instructie ende last der Heeren Plenipot. van desen Staet, alsoo de voorz. woorden (*ende alle andere*) werden ghesalveert door de navolgende woorden (*befet ende gepossideert*) de intentie van haer Ho. Mog. Instructie gheweest zijnde alternatijf, oft dat eenen vryen openen ende ongelimiteerden Handel ende Vaert in de een en de anders gepossideerde Plaetsen reciproce soude werden geobtimeert, ofte 't selve niet konnende verkregen worden, dat dan ydereen privatelijck ende met uytfluytinge vande andere, soude bevaren ende behandelen sijne eygen gepossideerde Plaetsen, welckers possessie niet alleen en wordt gehouden voor Forten, Casteelen en Logien (dat is Packhuysen, daer uyt de Koopmanschappen ende Waren worden verkocht) maer oock by Dorpen, Gehuchten, Colonien, ende Coloniers, Suycer-molens, Landt ende Bouhuysen, &c. daer mede yemant sijne possessie vast hout, 't welck mette voorz. eerste

woorden (*ende alle andere*) door de een op de ander reciproque bedonghen werdt, na de intentie vande Instructie.

Wyders achten haer Ed. Gr. Mog. avantageus voor desen Staet te zijn de verdere extensie van 't voorz. seste Artyckel ende de adjurctie der woorden (*sedert 't Jaer 1641.*) rakende de discriptie der Plaetsen in Brazyl, daer van de Koningh van Castilien ende sijne Onderlaten sullen moeten abstineren, alsoo de Heeren Plenipotentiarijfen niet alleen daer by en hebben bedongen privatelijck voor de West-Indische Compagnie alle de Plaetsen die voorz. Compagnie nu effectivelijck possideert, ende die Plaetsen die de wederhoorighe Portugysen 't zedert haer rebellie (alwaert schoon van Anno 1641. af) af handigh gemaect ende de Compagnie ontnomen hebben, 't gene de Instructie alleen mede brengt, maer dat oock de Koningh van Castilien ende sijne Onderdanen in Handel ende Navigatie sullen moeten abstineren uyt alle andere Plaetsen meer in Brasil, die boven de voor genomeneerde by de wederhoorige Portugysen nu beset en ingehouden zijn, 't welck een bedingh is tot voordeel vande West-Indische Compagnie, geobtimeert by de Heeren Plenipot. hoewel sy by Instructie niet gelast nochte ghehouden waren 't selve te bedingen.

Aengaende nu de taxe ende egalisatie vande Schelde, met de andere Vlaemsche Havenen, hebben haer Ed. Gr. Mog. als noch gheemeent beft te wesen dat de befoignes daer over te maken werden uytgesteld (volgens het geconferteerde tot Munster) tot na het sluyten van 't Tractaet van Vrede, omme dat de voorz. taxe ende egalisatie noodigh geacht zijn, om daer by te conserveren de Navigatie ende Commerciën deser Vereenighde Nederlanden, 't regardt van de andere Vlaemsche Havenen) op Brandt, Vlaenderen, ende andere Vyandts Quartieren, ende andere nagelegene Neutrale Landen, welke Vlaemsche Havenen minder belast werdende als de Schelde, alles na haer souden trecken, ende den Handel deser Genieerde Provincien over de Schelde, t'eenemaal komet te diverteren, waer tegens niet beter en kan werden versien, (voornamentlijck dewyle nu eenige der bequaemste Vlaemsche Havenen, oock buyten de ghehoorsaetheyt van Spangien zijn gestelt) als na tijts ende saecken gelegentheyt, ende na adenant ende proportie der boogte ofte lage taxen van de Nabuyren, de taxen ende egalisatie vande Schelde t'elckens verhoghen, ofte te verminderen, soo als tusschen Commissarissen van desen Staet met de Spaensche t'elckers (ende dat voor korten tijdt) sal konnen werden vergeleeken, daer ter contrarie de voorz. taxe ende egalisatie voor het sluyten van 't Tractaet van Vrede vergeleeken ende in 't Tractaet geinseert werdende, de selve tax (ghelijck als alle andere Artyckelen van 't Tractaet van Vrede) permanent ende onveranderlijck soude zijn, tot ondiensigh van desen Staet, ende destructie der Commerciën voor ghevoert.

Wat yorders belanght de verfochte *Consolidatie* van 't Overquartier van Gelderlandt, met de drie andere quartieren onder desen Staet, ende bevinden haer Ed. Gr. Mog. niet dat deselve, of ten tyde van het instellen vande eerste Instructie, of daer na in November lesleden op 't redresseren van de selve is ghebracht in 't ghetal van die saecken, daer by men tot breeckens toe soude peristeren. Jae oock niet daer van men soude hebben te rescriberen, maer alleen van die gheene, daer op Instantien ende debvoiren souden werden aengewent.

Haer Ed. Gr. Mog. hebben oock verstaen uyt rapport vande Heeren Plenipotentiarijfen, dat de aengestelde debvoiren zijn gepleecht, dan dat daer van de gehoopte effecten niet en zijn gekomen, vermits de Heeren Plenipotentiarijfen van Spangien daer toe gantsch niet en wilden condescenderen, oock oordeelende onredelijck dat daer sy door mediatie van haer Hoog Mog. Plenipotentiarijfen alles aen de Kroon van Vranckrijk moesten laten 't gunt haer was afgenoomen, om reden, dat de voorschreve Kroon niet en wilde quiteren van 't gunt sy besaten, nu aen haer Hoogh Mogende souden opdragen, 't gunt by haer tot noch toe, was behouden, 't welck eens by haer zijnde toeghestaen, licht occasie souden moghen geven tot yerdere demandes vande voorschreve

Kroon, ende sulcks tot verachteringe vande gantsche Vrede-Handelinghe, die haer Ed. Gr. Mog. oordeelen te sullen werden geprocureert, soo wanneer naer voldoeninge vande Officien by de ghesamentlicke Provincien aenbevolen de een of de andere geïnteresseerde Provincien weder yet nieuws ofte meerdere souden komen te begeren, ende soo overschreden die Instructie, welke te vooren by alle de lamentlijcke Provincien was ghearresteert; haer Ed. Gr. Mog. souden oock geerne in achtginge hebben ghenomen de redenen ende motiven van hare Bondtgenooten byaldien de selve tydtlijck waren voortgebracht; bevinden oock nu dat de selve werden gefundeert, ten deelen op de Unie, ende ten deele op de *Bienfiance*; wat aengaet de Unie, weten haer Ed. Gr. Mog. wel, dat de Provincien verbonden zijn malkanderen mer lijf ende goet by te staen, om de Spangiaerden ende andere Uytheemlicke Natien, met haren aenhanck uyt dese Länden te vordryven, oock by den anderen te blyven, sonder sich te laten scheiden, doch meenen dat dit te verstaen is vande gene dewelcke onder de Unie hebben begeert, ende al noch begeren te zijn, doch niet vande sulcke, dewelcke met hare jonghste defensie aengestelt van hare tegenwoordige Magistrate, besit ende Religie, wel hebben ghetooont, dat sy niet en begeren dat haer dit beneficie teghen haer danck soude werden geobtrudeert; Haer Ed. Gr. Mog. bekennen oock gaerne, dat soo ten regard vande Revieren vande Rhijn ende Maes, als oock van de te verwachten Contributien, misgaders de deckinge van eenighe Provincien 't voorz Over-quartier desen Staet niet quaelijck en soude ghelijcken, maer kunnen niet bevroeden dat sulcke reden genoegsaem zijn om daer over te continueren in Oorlogh, tegen die gene die daer in den Staet niet souden begeren te willen zijn, saghē oock liever datmen gheen nieuwheden by brachte, maer alleen examineerde of de last aende Plenipotentiariē van desen Staet gegeven, wel is uytgewrocht; 't gunt haer Ed. Gr. Mog. oordeelen na gesiene Instructie ende besoignes, niet anders te kunnen werden opgenomen, *lauderende* daerom, ende *approberende* andermaels, voor soo veel in haer is, soo de voorz besoignes, als oock de provisionele onderrekeninghe, de welke volghens ende vormogens haer Ho. Mog. Resolutie van den 22. November lastleden, by de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiariē gedaen heeft mogen worden.

Den 1. Martij zjnde ghehoort het rapport vande Heeren Beveren, Bicker, Vol betgen, Roorda, Mulert, (de Heeren van Reintwoude, ende Eyben, tegentwoordigh byten den Haegh absent wesende / in kracht van haer Ho. Mog. Resolutie van den 15. Februarij lastleden / in Conferentie geweest zijnde met de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Gelderlandt noopende 't stuck vande consolidatie van het Over-quartier tegenwoordigh noch staende onder den Vyandt met de 3. andere Quartieren van de oppemelte Provincie van Gelderlandt / ende onder andere geallegueert wesende / dat de Principale sustenuen ende redenen / by ende van wegen de ghemelte Provincie van Gelderlandt tot de boorz Consolidatie by ghebracht / staen begrepen in secher geschijft hupden ter Vergaderinge gelefen. Als na voozgaende deliberatie goet ghevonden ende verstaet by desen te bedancken de oppghemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ober ende ter saecke by de moepte by hun ghenomen. Ende wat belanght het boorz gheschijft by de Heeren Gedeputeerden vande meer ghemelte Provincie van Gelderlandt overgegeven / daer van verfoecken de Provincien Coppe / die haer Ed. bert geacordeert / ghelijck het selve gheschijft hier na volghet geïnterert.

DE Gecommitteerden van Gelderlandt, begonnen hebbende volgens 't alicheyt ghenomen inde leste ghehoudene Conferentie met de Heeren Commissariē uyt de respective Provincien, te ondersoeken den Staet van inkommen en lasten des *Roermond-schen* quartiers, is in 't eerste ontmoet dese swarigheyt, dat een considerabel ghedeelte des selfs, als de Stede met de voogdye van Gelder, ende andere stucken niet in 't gewelt ende besit van desen Staet gheweest zijn, ten tyde als

selve van *Roermonde, Venloo, Stralen, &c.* meester was; Soo dat het de Gecommitteerde voorz onmogelijck is in korte foodanigen particulieren bericht ende voorflagh te kunnen doen, om in de Provincien te brengen, maer souden de Ontfangers vande Contributien daer op dienenghehoort, ende oock vernomen te worden wat het den Koning van Spangien nu importeert, waer toe meer tijds vereyscht wordt, als de tegenwoordige Handelinghe kan toe-laten; waerom dan de Gecommitteerden hier moeten repeteren 't gene in verscheiden byeenkomsten verfoecht hebben; namentlijck dat de Heeren Commissariē de gedane Remonstrantien op den 14. January, den 12. February, ende wat vorders daer op gevolcht is, dermaten gelieven te recommanderen, ende soo goede Officien te doen; dat de Heeren Plenipotentiariē van desen Staet mochten ghefast worden, voor 't sluyten van 't Tractaet van Vrede tot Munster uyt te wercken by de Plenipotentiariē van Spangien, dat het gedemembrede Over-quartier aen de 3. andere Quartieren van Gelderlandt mochten *geconsolideert* worden, als zijnde ghefondeert op de naerder Unie in Januarij 1579. 't Uytrecht geslooten, als blijkt by de Voorrede van de selve, daer eerstelijck de intentie van alle de Vereenighde Provincien geweest is, om de Provincien van Gelderlandt, ende andere Provincien deser Unie, door de Spaensche macht ende practijcquen gedismembreert ende ghesepareert zijnde, wederom in haer geheel te brengen, ende te *consolideren*.

Daer na by den eerste, ende negende Artcykelen, alwaer sich de Bontgenooten onder malkanderen verbinden, genen Treves ofte Peys met den Vyandt te maken, als met ghemeen goet vinden van alle de Geunieerde Provincien, met expresse Verklaringe, dat wel in andere saecken, maer hier in gheen pluraliteyt van stemmen en sal gelden.

Ten derden, by het gestipuleerde in het thiende Artcykel der Unie voorz, alwaer gene vande Provincien toegelaten wordt met enige Nabuyr, Heeren ofte Landen, Confederatie ofte Verbonden te maecken, sonder consent van dese Geunieerde Provincien, waer uyt nootwendigh volghet, dat het veel min eenighe Provincien soude vry staen *Verbonden met den Vyandt te maecken*, sonder consent van alle de Geunieerde Provincien ende Bondtgenooten; welke Artcykelen met 't gene vorders dese saecke is aengaende, en de intentie vande Bondtgenooten, alsoo de Provincie van Gelderlandt strictelijck onderhouden, ende met het uytterste perijckel van goet ende bloedt te verliefen voor de andere ses Provincien door Godes ghenadigen zegen heeft helpen uytvoeren ende uytwercken; Soo worden de andere Provincien, uyt krachte van dit Verbondt, verfoecht de Provincie van Gelderlandt ghetrouwighdeyt te bewyfen, ende den Inhoudt van de Unie aen haer zyde oock te voldoen als voorz.

Doch byaldien men dit, alle uytterste devoyren aengewent zijnde, soo absoluytelijck van den Vyandt niet kan verkrygen, 't welck nochtans verhoopt wordt, ja als de gesamentlijcke Provincien maer hier met sulcken ernst ende yver, alse volghens de Unie verbonden, ghelieven te poufferen, ende onse Heeren Principalen, als hare goede ende getrouwe Bondtgenooten met beständige Resolutien in dit onsbilick verfoekte te handhaven; soo souden Gecommitteerde voorz in sulcken geval, doch onveranckelijck voorslaen, datmen van wegen desen Staet daer toe soude mogen komen, om eenich *equivalent*, by forme van wisselinge daer teghen van eenighe de verre afgelegenste Parthyen vande Meyerie van den Bosch, ofte de Landen van Overmase; na dat de Provincien sich daer over onderlingh souden kunnen verdraghen aen de Vyandt te presenteren. Edoch alles voor 't sluyten van 't Tractaet als voorz. Indien nu de Provincien niet anders en kosten ghedisponcort worden van onse Heeren Principalen aen 't Over-quartier te helpen als by middel van wisselinge, gelijk voorz, 't welck immers niet behoort gheweygert te worden, om dat het desen Staet ongelijck importanter is; meester te zijn op eene soo voornamē Reviere als de Mase, als de Landewaerts afgelegen quartieren te ontbeeren; alsoo de Steden ende Forten, gelegen op den Rhijn, Wael, Yssel, ende voorts bin-

nen's Landts, beringende ende bewarende het principaelste Lichaem van desen Staet, daer met, als met een voor-schants, souden gedeckt, verseeckert, ende van alle Vyandtljcke Legers bykans in accessibel ghemaeckt, als sijn tusschen twee soo machtige, na by een komende, wel besette Revieren den Rhijn ende Mase, niet konnende onthouden, ende daer en boven noch de Negocie op 't hoogste gebeneficeert worden, sulcks dat de Covoyen, Licenten, Tollen, behalven de exorbitante, exactien ende afpersingen vande Beampten, bedragende over de vier hondert drysent Pont voor den Koningh van Spangen, alleen tullen koomen ende verblyven tot voordeel vande Ingesetenen der Vereenigde Nederlanden, 't welck noch veel meerder ende krachtiger soude zyn, indien de Provincien by die occasie van wisselinge, als voorz. dienstigh vinden mede te insisteren, dat de Fortificatien van *Argenteau* ende *Navagne* boven, ende *Leuth* met *Stevensveert* beneden *Maeftricht* mochten ghedemolieert worden, latende *Mafeyck*, *Ormont*, ende andere Plaetsen ten weder-zyden Neutrael, alsoo als dan de vrye Koophandel op de Mase, van *Namen* af door 't Landt van *Luyck*, en de Vereenighde Nederlanden, onbehindert niet alleen tot inde Noordt-Zee, maer oock Zuyder-Zee, ende vervolgens in alle de Steden der Vereenighde Provincien konnen gedreven worden.

Doch voor ende al eer men tot eendrachtige resolutie in alle de opgemaekte poincten konde gheraecten, soo is de meeste haperingh geweest met Vranckryck noopende de *Guarantie*.

Die van Hollandt hebben voor advys op dat stuck ingebracht den 21. Marty, dat haer Heeren Principalen na rype examinatie van alle Tractaten van tijdt tot tijdt tusschen Vranckryck ende desen Staet gemaect, hebben bevonden dat het Tractaet van den Jare 1635. ende het seste Artijckel van het selve, eygentlyck is pertinent, ende decisoir in 't stuck vande *Guarantie* aen de Kroon van Vranckryck te presteren.

Dat volgens het opgemaekte seste Artijckel van 't voorverhaelde Tractaet den Staet vande Vereenighde Nederlanden, is, ende verstaet verbonden te zyn aen Vranckryck te guaranderen *al het gene hoogst-gedachte Kroone ten tijde van 't voorz. Tractaet van den Jare 1635. was besittende, sonder distinctie van plaetsen, en bovendien al de Conquesten by meer hoogst-gedachte Kroone 't zedert den voorz. tijdt inde Nederlanden ghedaen, met dien verstande, dat de Kroone van Vranckryck, aen de andere zyde, op ghelijcken voet, den Staet vande Vereenighde Nederlanden, in kracht van 't ophemelte Tractaet is gehouden te guaranderen.*

Daer na/ alsoo men behondt groote discrepantie ende irresolutie onder de Leden op dat stuck; soo zyn gecommiteert een notabel aental upt de Vergaderingh/ als de Heeren *Gent*, *Graef van Flodorf*, *Raetvelt*, *Mathenes*, *Ruyt*, *Boreel*, *Keyser*, *Cats*, *de Knuyt*, *Adriaen Veth*, *Stavenisse*, *Reinswoude*, *Nederhorst*, *vander Hoolck*, *Rooda*, *Ripperda*, *Yffelmuyde*, *Nykerck*, *Eyben*, *Clanth*, om ober het boven genoemde stuck van *Guarantie* ten vergaerde van *Vranckryck* met den anderen onderlingh in Conferentie te komen/ ende te spreken/ oock wederzijds redenen/ ende consideratien te hooren / ende te wisselen/ om daer na vervolgens in haer Ho. Mog. Vergaderinghe ober het meer-genoemde stuck van *Guarantie* geresolveert te worden na behooren.

Daer na wederom in serieuze deliberatie gebracht wesende/ het bedingen van wegen desen Staet/ ten laste van den *Wpant*/ der consolidatie van 't *Over-quartier*, met en neffens de 3. andere quartieren/ tot ende by de *Provincie van Gelderland*/ hebben de Heeren *Gedeput. van wegen de 6. Provincien* verklaert/ dat de Heeren haer Ho. Mog. *Plenipotent.* ende *Extraordinaris Ambassadeurs* van wegen desen Staet tot *Munster*/ alle goede/ ernstige/ en pberige debouren ende *Officien* souden hebben te doen aen de *Spaensche Plenipotent.* ende oock daer by ten uytstellen te protesteren / ten eynde dat de voornoemde consolidatie werde geobtimeert. Ende werden de Heeren *Gedeputeerden* van wegen de *Provincie van Hollandt*

versocht haer in desen met d'andere opgemaekte 6. Provincien te conformeren.

Vervolgens zynde by de respectieve Provincien opning ghedaen van der selver adbpsen op 't stuck van *Guarantie* met *Vranckryck*. Is na voorgaende deliberatie goet gebonden ende verstaen/ dat de Heeren *Gent* ende andere haer Ho. Mog. voorgaende *Gedeput.* souden treden in Conferentie met den Heer *Graef van Servien*, *Extraord. Ambassadeur* van *Vranckryck* / en aen sijn *Excell.* te ghemoet te voeren en representeren / dat haer Ho. Mog. oordeelen dat in het stuck der voorsz. *Guarantie* by d'*Alliancie* van den 8. Feb. 1635. tot *Paris* gesloten / als oock by het preliminar *Tractaet* van den 1. Martij 1644. alhier in den *Wage* gemaect / ghemoecht saem is versien ende geprecabeert / en datmen sich ten weder-zyden daer op volkomenlyck soude mogen verlaten/ met verklaringhe datmen van wegen desen Staet ghemepnt ende geintentioneert is 't selve punctuelijck ende oprechtelijck te observeren ende achtervolgen. Doch in cas de hoog-gemaekte Heer *Ambassadeur* aen dese generale *Verklaringhe* egen contentement en soude nemen/ maer instantie quame te doen/ om noopende het voorsz. stuck van *Guarantie* een speciale *verklaringhe* ende explicatie van wegen desen Staet te hebben. In soodanigen cas/ werden de opgemaekte Heeren haer Ho. Mog. *Gedeputeerden* geiaft ende geauthoriseert/ dat de selve souden mogen verklaren/ dat haer Ho. Mog. na rype examinatie van alle de Tractaten (van tijdt tot tijdt successievelijck tusschen de Kroone van *Vranckryck* en desen Staet gemaect) hebben bevonden dat de Kroone van *Vranckryck* ende desen Staet respectie ober ende weder onder malkanderen verplicht ende verbonden waren te guaranderen/ al het gene de selve respectievelijck ten tijde van de meer-gemaekte *Alliancie* van den Jare 1635. waren besittende/ sonder distinctie van plaetsen / en bovendien al de conquesten by meer hoogst-gemaekte Kroone ende desen Staet/ 't sedert den voorsz. tijdt ende naderhandt ghedaen/ of die sy respectievelijck noch vooz het supren van dien souden mogen doen / of by Tractaet van den generael *Wpant* in *Nederland* respectievelijck bedingen. En werden tot de voornoemde *Commissie* en *Conferentie* geroogert en *Gecommitteert* de Heeren van *Matenalle* in *Boreel*, in plaetse vande Heeren *Wimmenum* en *Beveren* ende de Heer *Yffelmuyde*, in plaetse van de Heer *Mulert*, bermits der selver respectie vertreckt buyten den *Wage*.

DE Heeren *Extraordinaris* ende *Ordinaris Gedeputeerden* van *Zeelandt*, inbrengende naerder advys op de navolgende *Pointen* refererende uyt de *Vredens-Handelinghe* tot *Munster*, hebben alvooren ghepermitteert dat hunne Heeren *Principalen* geensints voor hadden mettetmoveren vande difficulteyten op de Artijckelen met de *Spaensche* provisionelijck verdragen en gheteycken, ofte het doen van nieuwe *Propositien*, den voortganck vande Tractaten te retarderen, veel min illuderen, oock niet de devoyren ende beleyt vande Heeren *Ambassadeur* ende *Plenipot.* van desen Staet te adumbreren, maer dat de *Intentie* en eenigh oogmerck van haer *Ed. Mog.* alleenlijck was met alle mogelijcke circumspectie ende forghvuldigheyt te vigileren, dat voor het finael besluyt van een perpetuel Tractaet van *Vrede*, in klare ende uytgedruckte termen werde bedongen ende vast gestelt, welck tot welverren ende behoudenis van den Staet in 't generael de *Provincien*, *Steden* ende *Leden* van dien in 't particulier, als mede insonderheyt conservatie ende voortplantinge vande ware *Gerformeerde Religie* wert gerequireert, ende dat daerom haer *Ed. Mog.* nevens andere *Provincien* hun hebben voorgehouden in conformiteyt van het laeste van de 70. Art. de Heeren *Plenipot.* van desen Staet in last gegeven, te mogen by-voegen ende verdragen, het geene voor de finale conclusie en absolute teyckeninge van het Tractaet noodig ende dienstich soude werden bevonden, welck Artijckel haer *Ed. Mog.* verstaen, dat daeromme by de laeste geadjusteerde, ende met de *Spaensche* provisionelijck geaccordeerde Art. behoort te werden gevoucht ende daer herstelt.

Waer mede koomende tot de *Pointen* selfs, segghen de

de voorz Gedeputeerde, dat sy fy alhier niet sullen repeteren alle de redenen ende motiven, waerom haer Ed. Mog. oordeelen eenich temperament in 't Ecclesiastijc by de tegenwoordige Handelinghe te admitteren over de Meyerie van den Bosch, Baronnie van Breda, Marquizaet van Bergen op Zoom, Landt van Cuyck, Axel Ambacht, ofte over eenige andere Quartieren, die uyt kracht van het te maken Tractaet van Vrede, ende Limijtscheydinghe die daer by sal werden gedaen, over de Souverainiteyt van den Staet, sullen koomen te resulteren, gantsch ondienstig disreputabel, en voor de Gereformeerde Religie 'eenmael gewaerlijck soude zijn, sig refererende diesaengaende tot het gene van weghen haer Ed. Mog. op het voorz subject den 21. January mondelinghe ende schriftelijck is gedediceert, zijnde haer Ed. Mog. aengenaem te sien, dat de andere Provincien met haer Ed. Mog. in dit gevoelen oock zijn concurrerende.

Doch aengesien by eenighe het genegotieerde vande Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet, over de Souverainiteyt vande voorz Meyerie vanden Bosch, ende andere quartieren, in het derde Artijckel vermelt, alsoo wert opgenomen ende gheduyt, als of daer by de voorz Souverainiteyt absoluytelijck sonder eenigerhande reserve ofte conditie van desen Staet, soude zijn bedongen, sonder dat het geadjusteerde over 't voorz Point soude konnen werden gealtereert, gesuspendeert, ofte gemodificeert, met het gene by de Heeren Plenipotentiarisen van Spangien op den 27 December de voorz sake aengaende, tot Munster gheproponeert, ende by de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet daer op geantwoort is, ende dat daer uyt soude komen te volgen, dat haer Ed. Mog. ende verscheyden andere Provintien, buyten noot en reden, noch daer na soo veel ernst hadden gebruyckt, om het gevorgde Temperament Ecclesiastijc tegens te gaen, ende de volle Souverainiteyt te bedingen, dat haer Ed. Mog. niet lelich konnen staen te seggen, dat haer Ed. Mog. sericueelijck geexamineert hebbende het voorz geadjusteerde, hem het geproponerde vande Spaensche op ten 27. December, ende de antwoorde daer op ghegeven, als mede de Missive vande Heeren Plenipot. van desen Staet van den 28. December, ende insonderheyte oock de Memorie van het gene in verscheyden conferentien tusschen de Plenipotentiarisen van Spangien ende desen Staet is gepasseert, raeckende het different op het stuck vande Religie inde Meyerie van den Bosch, &c. haer Ed. Mog. niet hebben konnen bevinden, ofte verstaen dattet voorz geadjusteerde den voorverhaelden sin ende interpretatie kan werden gegeven, alsoo voor eerst het bewuste derde Artijckel van die materie sprekende, niet absolutelijck is geaccordeert, maer by eene Apostille gerestringeert, den teneur van welck, alhoewel in margine niet gheexpresseert, maer alleenlijck relative is gestelt; soo kan echter het selve voor niet anders werden opgenomen, als voor het gene by de Spaensche den 15. Decembris, soo wanneer oock het voorz Artijckel achtervolgende de voorz Apostille is geaccordeert, by geschifte overgegeven is, als te weten, datmen niet mach veranderen ofte retrencheren van het gene gestelt is geweest in 't eynde van het derde vande 't seventigh Artijckelen, raeckende het Geestelijcke inde Meyerie van den Bosch, zijnde dit, dat ten opzichte van het Geestelijcke inde voorz Meyerie, ende het platte Landt van de selve, een Temperament ende Expedient soude gevonden worden tot satisfactie vande eene ende andere partye, onder welke reserve het voorz Artijckel, ende anders niet, is geaccordeert; ende hebben de Spaensche hun dit voorgehouden, ten ware men 't van wegen desen Staet wilde aennemem, datmen over de oeffeninge vande Catholijcke Reliegie, ende het ghenieten vande Geestelijcke Goederen, sich wilde verdragen, ses Maenden na de Conclufie ende Ratificatie van het Tractaet van Vrede.

Ten anderen blijkt klaerlijck, dat de volle Souverainiteyt, over de voorz quartieren niet absoluytelijck is bedongen, ende dat de Spaensche van 't Temperament geen afftant hebben gedaen, soo uyt het schriftelijck rapport by de Heeren Plenipot. den 3. February overgeleverd, als insonderheyte uyt de voorz Missive van den 28. December mede brengende in expresse woorden, datmen over alles eytelijck was verdragen, bekaven over de Consolidatie van 't Over-quartier van Gelderlands, ende het Temperament by

de Spaensche wegen de Religions saecken inde Meyerie vanden Bosch ende elders, volgens het derde ende achtende vande voorgaende Artijckelen gepretendeert, waer by de selve uytelijck hebben geperlitteert, ende onaeuengien alle redenen, inductien ende persuasiven, onbeweeghlijck zijn gebleven, met verdere Verklaringe, dat sy onder die conditie, alle Rechten ende Gerechtigheden van haren Koning hadden gecedeert, ende anders niet, ende op geen anderen voer als noch souden konnen cederen, ofte in het Tractaet laten begrypen.

Sonder dat hier tegens met eenich fondament kan ghestuineert worden, dat de Spaensche by het voorz geproponerde van den 27. December 1646. alleenlijck hebben gereferveert over het voorz Temperament sich aen haer Ho. Mog. te mogen adresseren, ende dat aen haer Ho. Mog. is gebleven de volkomen Vryheyde, omme hier namaels over het verdragen van het voorz Temperament, met de Spaensche in Conferentie te koomen, ofte oock het selve 't eenmael te declineren ende af te staen, alsoo het selve directelijck strijdt met de voorz Marginale Apostillen, ende den inhoud van de Missive vanden 28. December 1646. hier vooren vermelt, ende intonderheyte met de woorden, spreekende van decisie, ende dat tusschen parthyen in de antwoorde, gegeven op het voorz geproponerde vande Spaensche van den 27. December 1646. gebruyckt; uyt alle welcke klaerlijck volghet dat de volle Souverainiteyt niet absoluytelijck is bedongen, maer dat de Spaensche dien aengaende in hun geheel zijn gebleven, ten ware haer Ho. Mog. goet vonden over de oeffeninge vande Catholijcke Religie, ende het gebruyck vande Geestelijcke Goederen inde Meyerie van 's Hertogenbosch, Marquizaet van Bergen op Zoom, Baronnie van Breda, ende 't Landt van Cuyck, te verdragen ses Maenden na de Conclufie ende Ratificatie van 't Tractaet van Vrede, op welck Point, als waer op de Handeling met de Spaensche stont, af, of aen te gaen, alsoo de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet by de voorz Missive van den 28. December haer Ho. Mog. laft ende resolutie zijn verfoeckende dat de Heeren Staten van Zeelandt hebben verstaen, gelijk haer Ed. Mog. zijn doende by desen, dat om aen de Spaensche alle hoope en impressie te benemen van oyt eenich Temperament in 't Ecclesiastijc over de voorverhaelde Quartieren te sullen konnen bekomen, dat de Heeren Plenipot. van desen Staet behoorden aengescreven te worden, dat hare Ho. Mog. by de Resolutien voor desen hier opghenomen, preciselijck ende onveranderlijck zijn persisterende, ende dienvolgende verstaen, dat de volle ende absolute Souverainiteyt, heyde in 't Temporeel ende Spirituel, sonder eenige conditie ofte reserve moet werden bedongen ende vast gestelt voor desen Staet, ende dat niet alleenlijck over de voorz Meyerie, ende andere voorverhaelde Quartieren, maer oock generalijck over het platte Landt, welck uyt krachte van het Tractaet van Vrede, ende de Limiten daer by te stellen, onder desen Staet sal komen te resorteren, ende dat dit alsoo explicite, met klare ende naecte woorden in 't bewuste derde Artijckel van alle marginaalen ende apostillen gefuyert zijnde, sal werden geexpresseert, en dat daer nevens het meergenoemde geschrifte van den 27. December 1646. uyt handen vande Spaensche sal werden ingetrocken ende gecasseert.

Waer mede komende tot de extensie van het 5. ende 6. Artijckel, raeckende Oost ende West-Indien, leggen de voorz Gedeputeerden van Zeelandt, dat soo haest hunne Heeren Principalen kennisse hadden bekomen dat de voorz Artijckelen niet conform d'Instructie waren geadjusteert, maer dat tot ampliatio en restricctie respectie daer by waren gevougt, eenige woorden van consideratie, haer Ed. Mog. terstont instantie hebben gedaen dat het selve soude werden geredresseert, ende aengesien haer Ed. Mog. oordeelen, dat by d'Instructie selfs voor de West-Indische Compagnie niet na behoren was gesorgt, hebben daer nevens verfocht, dat het 6. Art. hier mede soude werden geamplieert, dat de Spaensche generalijcken souden moeten blyven uyt alle de Plaetsen die de Portugysen onder de Limiten vande voorz West-Indische Comp. zijn besittende. Sedert haer Ed. Mog. bekomen hebbende de Art. selfs, ende de formele extensie vande selve ryppelijck geexamineert hebbende, hebben haer Ed. Mog. geoordeelt dat de

woorden, (*ende alle andere*) in 't sefte Artijckel vermeldt, daer in niet kunnen ofte behooren gheleden te worden, alsoo daer uyt soude komen te volgen dat den Koning van Spangien inde Indien Plaetsen is possiderende, daer hy gene Kastelen, Forten ofte Loges is hebbende, ende soude daer mede gecorroboereet worden de sustenue van den voorz. Koning, dat hy uyt kracht van gifte van den Paus Tytul hebbende vande West-Indien, ende niet gedogende dat yemant sonder sijn permissie op de selve varen ende handelen soude mogen, in possessie, en besit van alle deselve is.

Ten tweeden, hebben haer Ed. Mog. geconfidereert, dat het Jaer 1641. in 't voorz. 6. Artijckel buyten d'Infructie gestelt, zijnde eene limitatie ende restrinctie, en waer by de Baye wert geexcludeert, oock daer uyt gelicht moet worden, als mede de woorden (*soo lange deselve onder de Portugysen zijn sullen*) alsoo de voorz. woorden niet alleenlijck relatijf gemaekt kunnen werden tot alle die andere Plaetsen, die deselve Portugysen tegenwoordigh besitten, maer oock tot die Plaetsen die by de Portugysen desen Staet zijn afgewonnen, waer mede de intentie van 't sefte Artijckel soude werden geënerveert; insonderheydt als men soude insisteren dat den Koning van Spangien met macht van Krijghsvolck soude mogen koomen, dat sijne Onderlaten by Tractaet van Vrede, den Handel ende Traffique sal zijn verbonden. Ende wat belangt de clausule in 't eynde van 't voorz. sefte Artijckel ghestelt, (*sonder dat het voorgaende Artijckel sal mogen derogeren dit tegenwoordigh*) dat haer Ed. Mog. verstaen dat de selve oock aldaer geroyeert behoort te worden, ende dat overmits het vijfde Artijckel tot voordeel van desen Staet gaende, breeder als het voorz. sefte, ende met namen spreekende van de Plaetsen diemen sonder infractie van 't Tractaet hier na soude komen te verkryghen met de voorz. clausule soude werden gerefringeert. Ende kunnen haer Ed. Mog. uyt alle bet selve niet anders afnemen dan dat hier na by de Spaensche uyt d'extensie vande voorz. Artijckelen soude kunnen werden ghesustineert, dat gelijck desen Staet heeft bedongen dat de Spaensche inde Oost-Indien moeten blyven by haer Vaert, sonder sich te mogen extenderen, dat alsoo reciproce ende van gelijcken desen Staet sal moeten doen inde West-Indien.

Doch aengesien werdt gheseght dat, de Spaensche de voorz. laetste clausule hebben versocht achter het voorz. sefte Artijckel gevoeght te werden, op dat de Oost ende West-Indische Compagnie uyt kracht van 't vijfde Artijckel niet souden kunnen sustineren by hun recht, hun by Octroyen gegeven, gelaten te zijn, oordelen haer Ed. Mog. dat het voorz. Artijckel hier mede soude kunnen werden geëmplieert (*met dien verstande; dat de voorz. Octroyen niet zijn contrarierende het tegenwoordig Tractaet van Vrede, ende dienvolgende dat deselve hun niet sullen koomen te extenderen tot de Havens ende Plaetsen alwaer den Koning van Spangien Kastelen, Forten, Jurisdicte ofte Gebiedt is hebbende.*)

Ende dat om alle duysterheydt ende misduyden voor te komen, ende dat hier na over den rechten sin ende verstant van 't geaccordeerde over d'Oost ende West-Indien ghene dispuuten ende questien soude moghen ontstaen, oordelen haer Ed. Mog. dat het voorz. vijfde ende sefte Artijckel heel klaer ende liquide behoort te werden ghestelt; Tot welcken eynde haer Ed. Mog. hebben gedaen instellen het magaende Concept, accorderende mer den sin ende oock soo veel mogelijk de woorden vande Infructie, behoudens dat daer by is ghevougt 't gene haer Ed. Mog. alijts hebben verstaen, dat boven dien behoorte bedongen te werden, als te weten, dat de *Spaensche generalityck souden moeten blyven, uyt alle de Plaetsen die de Portugysen onder het districte ende Limiten vande West-Indische Compagnie zijn besittende, sonder daer in met macht van Krijghsvolck, ofte om Handel ende Negotie te dryven, te mogen koomen*; Versoekende haer Ed. Mog. dat het voorz. Concept by haer Ho. Mog. alnoch mach werden aenghenomen, ende dat vervolgens de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet in last werde ghegeven, de voorschreve Artijckelen in dier voughen vande Spaensche te obtigeren.

Welcke twee poincten haer Ed. Mog. verstaen, dat in

voegen als boven, sullen moeten werden gheobtimeert ofte anders, ende by faute van dien, dat haer Ed. Mog. tot gene conclusie van Tractaet van Vrede sullen kunnen verstaen.

Wat belangt de *belastinghe* vande Havens van Vlaenderen tegens de Reviere de *Schelde*, ende andere Canalen in 't vijftiende Artijckel vermeldt, hebben haer Ed. Mog. wel gesien, dat het voorz. Point is geobtimeert, ende gestelt soo het laet de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet in last is ghegeven, doch dat haer Ed. Mog. intentie niet is geweest, ghelijck oock mede niet, soo haer Ed. Mog. vertrouwen, van andere Provincien, dat over den voet ende taux van belastingen te convenieren, ende verdragen soude werden ghedifficuldeert tot na de Conclusie, veel min Ratificatie van het Tractaet van Vrede, maer oordelen haer Ed. Mog. dat te voeren ten minsten provisionelijck na de constitutie van saken, yedient te werden beraemt om met den inganck van den Vrede inde possessie te komen van de voorz. eguale belastinge, ende dat voorts met eene werde vast gestelt de forme ende voet die sal werden ghehouden tusschen desen Staet aen d'eene zyde, ende de Spaensche aen d'andere zyde, soo wanneer by veranderinge van tijdt ende saken, aengaende de opgestelde belastinge, oock veranderinge sal moeten werden ghedaen, als oordelende haer Ed. Mog. mer ende nevens de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, dat niet wel yet permanent, ende dat ghelijck het Tractaet sels alle-tijds soude kunnen duyren, desen aengaende vast sal kunnen worden ghestelt.

Doch aengesien de intentie van desen Staet in 't bedingen vande voorz. eguale belastinge is geweest, de bevordering van de Commercie, ende dat als nu geoordeelt wort, dat de minste belastinge vande *Schelde*, teghens de voorz. Havens, noch dienstiger soude zijn, ende dat ghe-looft werdt, daer in by de Spaensche nu geen difficulte sal werden gemaekt, *Duynercken* inde macht van Vranckrijk gekomen, ende daer door een merkelijske veranderinge in dit stuck gecauseert zijnde; Soo versoucken haer Ed. Mog. dat de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet in last werde gegeven, hier over met de Spaensche te handelen, ende alle moghelijske devoyren aen te wenden, om het selve te verkrygen, ende met eene op den voet ende taux vande belastinghe yet provisionelijck te beramen.

Ten vierden, hebben haer Ed. Mog. gesien, dat wel by het vijfen seftighste Artijckel is geaccordeert, dat de *kleyne Forten ontrent Sluys sullen werden gedemoliceert*, doch alsoo niet wert gheexpressieert wat Forten in specie souden werden gellecht, ende dat het selve noch werdt gerefringeert tot eene reciproque demolitie van dese zyde, waer over men sich hier naer soude verdragen, hebben haer Ed. Mog. verstaen, dat de voorz. demolitie *absolutoelijck behoorte bedongen*, ende voor de Conclusie van het Tractaet vast ghestelt te worden, sonder het selve open te laten, ende te differeren, als zijnde den Staet in 't generael, ende de Provincie van Zeelandt in 't particulier aen de voorz. demolitie in verscheyden respecten sonderlinge gelegen.

Ende ingevalle de Spaensche op eene reciproque demolitie souden blyven insisteren, meynen haer Ed. Mog. datmen uyt de selve behoorte te verstaen, over wat Forten de voorz. demolitie soude gaen, om daer op behoerlijcke consideratie genomen, ende voor de Conclusie van 't Tractaet gedisponeert te werden.

Ten vijfden, hebben haer Ed. Mog. gheoordeelt, dat aengesien ghesproocken werdt van een absoluyte Vrede, ende dat alle het gene daer by niet sal zijn bedongen, voort altoos sal worden gehouden voor geabdiceert, dat daerom de Limiten, ende het ressort van desen Staet naerder ende exacter als wel by Tractaet van Treves is gheschiedt, dienen geexpressieert ende geextendeert te werden, ende met namen dat aen het *Vrye van Sluys* sal worden ghebract, ende blyven het geheel *Oost quartier*, soo, ende als net van outs onder het *Vrye tot Brugge* heeft ghehoort, ende in specie soodanige Dorpen, Gehuchten ofte platte Landt, als den voorgaenden Treves by toelatinghe van haer Ho. Mog. conniventie ofte andersints onder het ghesach van den vyandt is gelaten.

Dat mede de Stadt *Stuys* sal werden herstelt, ende gere-dintegeert, inde possessie ende exercitie van 't *Water-Recht*, de selve competerende, ende dat soo ende als het voorz. Recht voor den Oorloghe ende Troubelen sijn heeft gestreckt, ende dat tot dien eynde werde opghenomen ende geweest den *Dam*, die eenighe jaren gheleden door de *Sante*, omtrent *St. Donaes* is ghelicht, ende dat voorts werde uytgedrukt, hoe verre weder zijts *Ressort* ende *Limiten* sijn onder de Forten, ende Stercten van d'eene ende d'andere zyde ghehouden, sal koomen te strecken.

Eyntelijck seggen de voorz. Gedeputeerde van Zeelandt, dat hunne Heeren Principalen ghesien hebbende het gene van weghen het Vorstendom *Gelderlandt* ende Graefschap *Zutphen* den 14. February, ende eersten deser looppende Maent, ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. schriftelijck overgelevert, raeckende de *Consolidatie van 't Over quartier*, haer Ed. Mog. daer op hebben goet gevonden te verklaren, dat haer Ed. Mog. wel hadden ghe-wens, dat het voorz. Point met den aenvanck vande Munstersche Handelinghe, ende met namen mede, soo wanneer de selve van eenen Treves in eenen Vrede sijn geconverteert, in dier voegen, gelijk als nu opghenomen, geapprehendeert, ende gepouffeert hadde gheworden, doch het selve niet zijnde gheschiedt, dat echter haer Ed. Mog. sich als goede Bontgenooten willende quytten, ende niet onderlaten, welck na de tegenwoordighe constitutie van tijdt ende saecken sal konnen dienen, om de voorz. *Consolidatie* te obtineren, hebben verstaen dat de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet in last behoort gegeven te werden, daer, ende soo het behoort, alle mogelijcke devoyren ende middelen aen te wenden, ende daer by tot den uystersten toe te persisteren, dat het voorz. *Over quartier* niet blyve gedemembreert, maer dat het selve by het tegenwoordigh Tractaet van Vrede, aen de drie andere Quartieren gehecht, en alsoo 't voorz. Vorstendom werde geintegreert.

Aldus mondelinge geprooneert ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. den 23. Marty 1647. ende den 25. daer aen by geschrifte overgelevert.

Het Concept, daer van inde voorgaende Propositie ende advijs van Zeelandt werdt mentie gemaect, luydet als volght:

DE Navigatie ende Trafique op de Oost ende West-Indien sullen voor de Onderlaten ende Inwoonderen van de Heeren Staten werden ghemaintineert, volghens ende in conformite van de Octroyen daer toe albereyts gegeven, ofte noch te geven, met dien verstande, dat de selve niet sijn contrarierende het teghenwoordigh Tractaet van Vrede, ende dat dienvolgende de voorz. Octroyen hun niet sullen koomen te extenderen tot de Havens ende Plaetsen alwaer den Koning van Spangien Castelen, Forten, Jurisdictionen ofte Gebiedt is hebbende, &c. daer onder specialijck begrepen de Plaetsen by de Portugysen de Heeren Staten afgenomen, ende gheoccupeert, ofte de Plaetsen, die sy hier namaels sonder infractie van dit tegenwoordigh Tractaet, sullen komen te verkrygen ende besitten, &c. Is voorts besproocken ende bestipuleert, dat inde Oost-Indien de Onderlaten ende Inwoonderen van den Koning van Spangien, sullen blyven by hunne Vaerten, in sulcker voegen, als sy de selve als noch sijn hebbende, sonder hen verder te mogen extenderen, ende dat aen de andere zyde, de Inwoonders ende Onderlaten vande Heeren Staten haer sullen onthouden vande frequentatie vande Castiliaensche Plaetsen inde Oost-Indien.

Ende wat belanght de West-Indien, de Onderdanen ende Inwoonderen der Konincklijcke Provincien ende Landen der voorz. Heer Koninck ende Staten respectieve, sullen hun onthouden van Trafiqueren, ofte eenichints te bevaren de Havens ende Plaetsen, daer d'eene ofte andere parthey, Kastelen, Forten, Jurisdicctie ofte Ghebiedt is hebbende, als te weten dat de Onderdanen ende Inwoonders van den voorz. Koning niet sullen moghen Trafiqueren ofte eenichints bevaren de Havens ende Plaetsen die de voornoemde Heeren Staten onder het district vande West-Indische Compagnie sijn hebbende

ende besittende, daer onder specialijck begrepen de Plaetsen by de Portugysen desen Staet afgenomen ende geoccupeert, mitgaders die gene die de gemelte Heeren Staten hier namaels sonder infractie van het tegenwoordigh Tractaet sullen komen te verkrygen, ende besitten, ende voorts generalijck alle andere Plaetsen, die de Kroon van Portugael, of eenige Portugysen onder het voorz. district vande West-Indische Compagnie sijn houdende ende possederende, sonder daer in met macht van Krijghsvolck ofte om Handel ende Negotie te dryven te mogen koomen.

In 't midden ende swaerste van dese Deliberation is eyndtlijck overleden den Prince van Oranien, Donderdagh 's morghens den 14. Marty tuschen vier en vijf uyren. De welcke hoewel in strijdtbaerheyt aen geen Prince van sijnen tijdt toegevende, nochtans vande Vrede-handelingh, soo in 't laer 1629. 1632. ende 1635. als nu, (zedert Mey 1646.) noyt is vreemt gheweest, als men die eerlijck ende verseeckert konde krygen, gelijk hy zedert een laer herwaerts dickwils hadde geleyt: *Men moet Vrede maecken, Hollandt wil Vrede hebben.*

De meeste ende by na ghebuprige Besoignes ende besuypten hadde men met de Heer Ambassadeur Servient over de Guarantie. Op 't welcke in 't eynde van Martium ban wegen Hollandt ende Zeelandt sijn ingebuycht respectieve dese volgende Advysen.

Provinciael advijs van Hollandt.

DE Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt, hebben ter Vergaderinghe van haer Hog. Mog. aengaende de Guarantie van de Kroone van Vranckrijck te presteren, verklaert, ende verklaren by desen het advijs van hare Provincie te wesen, datmen van weghen den Staet niet vorder aen hooghst-gedachte Kroone en is verbonden, als aen de selve te guaranderen *alle het gene by Vranckrijck Anno 1635. is beset gheweest*, sonder distinctie van Plaetsen, mitgaders dat van wegen de selve Kroone, zedert in de Nederlanden is geconquesteert, doende dien onvermindert Verklaringhe, goet te vinden dat de Conferentie met den Heer Graef Servient werde hervat, ende aen den selven het gene voorz. is, weder kennelijck werde gemaect, mer deductie van de redenen ende motiven daer toe dienende, mitgaders vande inconvenienten die men van wegen desen Staet te gemoet siet, te sullen ontsaen, in cas van eene *generale indefinitive Guarantie*, in voegen als de selve by wel gemelte Heer Graef van Servient is voorgelagen, ten eynde, by occasie, van de voorz. Deductie, mach worden gehoort, *wat praecauties, restrictien, of andere consideratien* by meer ghemelte Heer Graef Servient sullen werden by-gebracht, waer deur de gemoveerde inconvenienten sullen mogen werden weghenomen, ten eynde om de selve Consideratien gehoort zijnde, daer van te mogen werden gereferreert.

Provinciael advijs van Zeelandt.

DE Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van de Provincie van Zeelandt, inbren-gende het advijs van hunne Heeren Principalen op het stuck vande *Ligue Guarantie*, hebben verklaert, gelijk haer Ed. Mog. verklaren by desen, dat de Heeren Staten, 's Landts ende Graeflijckheydt van Zeelandt, In haer Ed. Mog. Vergaderinghe op het stuck vande *Ligue Guarantie*, serieuselijck gedeliberreert hebbende, hebben geoordeelt ende verstaen, dat aengesien by het Tractaet van den laer 1635. op de voorz. Lige is ghedisponceert, als mede by renovancie ende confirmatie vande Articulen daer van meldende by het preliminaire Tractaet van den laer 1644. dat het onnodigh ende ontydigh is daer over als nu van nieuws te conferteren ende handelen, maer dat het genouch is dat men de Kroone van Vranckrijck verseeckere, *dat desen Staet de Tractaten met de selve aengegaen ende ghemaect, oprechtelijck sal onderhouden, ende als trouwe Bondtgenooten deselve punctuelijck executeren*, ofte yet diergelijcks in substantie, waer mede ingevalle by den

Heer Grave van Servient geen contentement en wert genomen, meer dat sijne Excellentie op een naerder en speciale Verklaringe ende Eclaircissement bleve aenhouden datmen in sulcken ghevalle sijne Excellentie rondelijck ende confidentelijck, in beleefde termen behoorde te gemoet te voeren de redenen ende motiven, waerom men niet kan verstaen, dat desen Staet in soo *generalen ende ongelimiteerden Ligue Guerantie is ghehouden*, als by sijne Excellentie by geschrifte den 18. January 1647. aen haer Ho. Mog. overgelevert, wert ghefustineert, maer dat ter contratie den teneur ende intentie van 't voorz. Tractaet van den Iare 1635. als mede het praëliminair Tractaet van den Iare 1644. ende met namen het ghene in 't aengaen ende maecten van 't selve, tusschen de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck ende haer Ho. Mog. Gedeputeerden alhier in den Hage is geconcerteert, wel gheexamineert, ende besonderlijck ingesien zijnde, men sal bevinden, dat de *Ligue Guerantie* niet verder kan geextendeert werden, als tot het gene Vranckrijck ende desen Staet ten tyde van 't aengaen van het voorz. Tractaet van den Iare 1635. waren besistende, ende possederende, sonder distinctie van Plaetsen, daer onder ghecomprehendeert de Steden ende Sterckten die. boven dien van deser zyde met Krijghsvolck beset werden ghehouden, ende daer nevens tot de Conquesten zedert den voorz. tijdt inde Nederlanden gedaen, ende voorts tottet ghene by Tractaet van Vrede ofte Treves, in ende over Nederlandt van d'een en d'andere zyde sal werden bedongen, met verfoeck dat van wegen de Kroone van Vranckrijck met dese Verklaringe mach worden genomen contentement. Aldus ghedaen ende ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. overgelevert den 23. Marty 1647.

De Pointen overgelevert ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. den 27. Marty van wegen de Provincie van Utrecht om in de Vredens Tractaten tot Munster van de Spaensche geobtimeert te moeten worden.

Erstelijck, verstaen ende resolveren haer Ed. Mog. by dese dat het derde Artyckel vande Instructie der Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet ter Plaetsen daer ghesprooken werdt vande *Souverainiteyt vande Meyrye van 's Hertogenbosch &c.* geamplieert sal worden, met de woorden, (*Soo Geestelijck als Wereltlijck*) sonder eenich temperament, modificatie, limitatie ofte restrictie sonder in substantie van 't ghene voorz. is, nu of immermeer hier naer van weghe dese Provincie te moghen wijcken.

Mitgaders, dat alsnoch devoyren sullen aenghewent sullen werden om de *drie Quartieren van Over-Maze*, te weten, *Valckenburgh, Dalem* ende *'s Hertogenrade* voor desen Staet te bedingen, ende in cas 't selve niet soude konnen geobtimeert worden, dat die saecke alsdan sal worden gerenvoyeert aon de *Chambre Mipartie*, om aldaer te worden gedecideert, insicht nemende op den Staet in dewelcke de voorz. Quartieren hun sullen bevinden ten tyde ende Ratificatie van 't Tractaet.

Dat belangende de West-Indische Compagnie sal worden ghebleven by 't gene met eenparighe toestemminge van alle de Provincien dies aengaende op den 17. 19. ende 20. November 1646. stilo novo is vast ghestelt, ende de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet voor Instructie medegegeven, of soodanige vordere avantieuse conditien voor deselve Compagnie sullen worden bedongen als doenlijck sal sijn.

Datmen om 't *Over-Quartier van Gelderlandt* te bedingen, die van Gelderlandt met vigueur de handt sal bieden. Aengaende de Forten ten weder-zyden te demolieren, dat de selve alvorens genomineert sullen worden.

Datmen in dit Vredens Tractaet mede begrypen sal den Heer *Ceur-Vorst van Brandenburg*, als Vorst ende Heere van Gulick, Cleve, Bergh, Marck, Ravesteyn, de *Landt-Gravinne van Hessen*, mitgaders de *Graven van Oost-Vrieslandt, van Bentheim, van Teckelenburgh* ende van *der Lippe*, de Staet ende Stadt *Luyck*, de *Anze-Steden, Lubbeck, Bremen, Hamburg*, niet alleen tot onderhoudinge van goede vrundtschap ende correspondentie, maer oock tot vermydinge van onlusten ende Oorlogen op de Frontieren deser Landen.

Item, dat de Heere Grave van Solms, &c. mede begrepen sal worden in 't 56. Artyckel ghelijck de Graven van Nassouw.

Dat by de geadjusteerde Artyckelen ende by 't ghene vorders noch met de Spaensche Plenipotentiarisen sal werden geconvenieert, gevoeght sal worden het 70. Artyckel vande Instructie der Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet sonder 't selve te mogen achterweghelaten, tot dat volgens ordre vande Provincien het te maken Tractaet finalijck sal zijn gheslooten, dat alsnoch alle moghelijcke devoyren aengewent sullen worden tot restauratie van den *Ceurvorst Palts*, in alle sijne Landen ende digniteyten, ende dat de Gereformeerde Kercken in Duytslandt moghen worden herstelt in soodanighen Staet als deselve waren Anno 1618.

Ende alsoo men in conformite van voorige Tractaten, insonderheydt van den Iare 1635. ende 1644. met den Koninck van Spangien over de Vrede of Treves niet vermach te handelen als ghesamentlijck, ende met ghemeen consent van sijne Majesteyt van Vranckrijck, sullen alle die te teyckene Artyckelen gheen effect hebben van rechte Tractaet, ten zy Vranckrijck oock hebbe behoorlijck contentement.

Het Provinciael advijs van Vrieslandt.

DE Staten van Vrieslandt, gelezen ende rytelijck ghexamineert hebbende het rapport vande Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs na Munster (tot de Vredens Tractaten aldaer aengestelt, Gecommitteert zijnde, ende haer Ho. Mog. onder dobbelt toegesonden) hebben de 73. Artycken, provisionelijck met de Plenipotentiarisen ende Ambassadeurs van Spangien gheadjusteert, oock verteekent, geconfereert met de Instructie, welghemelte Heeren Plenipotentiarisen ende Ambassadeurs medegegeven.

Verstaen dat de Acte na de teekeninge by de Ambassadeurs van Spangien ingestelt, ende by de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet den 27. December 1646. mede verteekent, raeckende 't Point vande Religie, genot der Geestelijcke Goederen inde Meyrye van 's Hertogenbosch te disputeren ses Maenden na de ghedane negotie, behoort ingetrocken, ende vernietigt te worden, als wordende verstaen *pars Contractus*, komende een fundament van rupture veroorsaeken, ten tyde als Spangien eenige avantagie ten Oorloge op dese Landen soude mogen hebben, 't welck doch by alle weghe vermydet, ende voorgekomen behoort te worden, want ofte wel in 't eerste Artyckel der gheadjusteerde Pointen, de *Souverainiteyt* den Provincien opgedragen, is nochtans de gepasseerde Acte een limitatie, restrictie, ende remissie tot het selve ghepasseerde Artyckel, en soo verre oock een sustenue van Spangien onderworpen, tot een naerder onderhandelinghe, in welcke weder-zijs partyen satisfactie sal moeten worden gegeven, ofte dat 't selve Point ongedecideert blyvende, alteratie kan geven, als *conditio dependens à contractu* zijnde, en voor sulcx by de Contracten verteekent opgenoomen konnende werden, neffens 't Point vande *Oeffeninge vande Catholijcke Religie*, ende 't *gebruyck der Geestelijcke Goederen*, en dan niet konnende in der vrundtschap by-geleyt worden, ten laetsten met de Wapenen getermineert sal worden, soo niet continent, dan, soo wanneer van Spangien meerder en berer gheleghentheydt sal werden ghebooren, *hic mihi turbat aquas*, en sal dan het recht zijn aen die ghene die 't langhst gewent heeft.

Wes de Staten van Vrieslandt verstaen, dat het selve Point voor de finale sluytinghe ende publicatie afgedaen, ende gederogeert moet werden; te meer oock in 't derde der geadjusteerde Artyckelen, in welcke by de Instructie ende voorige Artyckelen ghestaen hebben, effectieve toegeftanden te worden de *drie Quartieren van Overmose*, te weten, *Valckenburgh, Dalem* ende *'s Hertogenrade*, welcke nu in sine van 't selve Artyckel in onseckerheydt worden gestelt en ghelaten, als in desen tegenwoordigen State. En in cas van questie, gebracht tot decisie vande *Chambre Mipartie*, welcke Quartieren men nochtans verstaet, secker ende onverbreeckelijck aen desen Staet

moet verblyven, sonder in dispuyt gelaten te worden, het welck dan oock allefints naerder dispuyt vereyscht, en materie van rupture kan veroorsaken.

Ende dewyle den Staet deser Landen soo grootelijcks gelegen is aen 't *Over-quartier van Gelderlandt*, gelijk by de Heeren Gecommitteerde des Vortendoms Geldre ende Graefschap Zutphen, met bondige redenen is geducceert, ende de samentlijcke Provincien gehouden sijn, uyt kragt van de *Unie* ende gemeen Interest 't selve naerder te behertigen, ende niet soo ligtelijck laten glijsen; Soo vinden de Staten van Vrieland ten hooghten noodigh, dat naerder serieuze Instantien tot de reductie van 't voorz. *Over-quartier* sullen werden aengewent, en dat met alle mogelijcke devoyren instantelijck het selve vervolgd dient te worden, dat oock de Gecommitteerde van desen Staet 't selve poinct niet sullen mogen verlaten.

Soo om de natuurlijcke gelegentheyde van de Quartieren, bequaemheyde tot de versterckeringh van 't Landt, de bevorderingh der Commerciën, door 't afschaffen van de Tollen ende Licenten, nu wel omtrent de vier honderdt duysent *Carolus gulden* bedragende, ende de voldoeninghe van de Unie.

Voort wordt in het 50 *Artijckel* der Provisionele gecommitteerde *Artijckelen* gelegt, dat de voorz. Heer Koning sijn verbintd effectivelyck uyt te werken de continuatie en observatie van de Neutraliteyt, Vriendschap ende goede Nabijchapschap van wegen sijn Keyserlijcke Majesteit en 't Rijk, met de voorz. Heeren Staten, ende daer op volghen tal de confirmatie van sijn Keyserlijcke Majesteit binnen den tijdt van twee Maenden, en weghen het Rijk binnen een Jaer na het sluyten ende ratificatie van 't teghenwoordige Tractact: Soo fouden de Staten van Vrieland goet ende noodigh achten, dat al vooren, soo niet van 't Rijk, ten minsten van Keyserlicke Majesteit de effectieve verklaringh en goet-vindingh by Keyserlijcke Majesteit tot Munster of Oinabrugge present sijn, en de verklaring ende goet-vindingh sullen kunnen doen en uyt-brenghen eenpaerlijck met Spangien, sonder de gheartyckeleerde Maenden op een onsecker af te wachten.

Wat wyders betreft de *Ligue Guarantie*, ofte *Satisfactie* aen Vranckrijk te doen, blyven de Staten van Vrieland by de Contracten ende Tractaten vooren oppgerecht, soo de Anno 1635. als 1644. Soo nochtans de rupture van Vrede door Spangien geschiedende, Vranckrijk ende de Geuniteerde Provincien in Oorloghe sullen komen ende blyven, tot dat de rupture sal wesen gerepareert, doch dat sulcx niet wyders behoort geexiteert te worden, als tot de plaetsen onder Vranckrijk resorterendo, ende ten tijde van de Tractaten eygen geweest zijnde, en oock 't sedert in *Bourgnien*, ende in de *seventien Provincien* geconquesteert, en eygen sijn, sonder daer in te beklemmen de *wijd gelegene Gewesten*, ende 't gene Syne Majesteit 't sedert in *Italien* ende *Catalognien* gheconquesteert heeft; Soo nochtans dat in Cas van rupture door Spangien inde verre gelegene Plaetsen te doen, de Provintien sig verbinden om een *raisonnabel subsidie* van volck of gelt te doen aen de Kroon van Vranckrijk, onvermoedelijck van Spangien met Oorloghe sal worden bespronghen, sonder dat occasie by Vranckrijk sal sijn gegeven; Edoch so de gefeyde kroon oorfaecke en infractie moghte geven, dat in dien gevalle de Heeren Staten van hun beloofde subsidie van geld en volck bevrijdt sullen sijn.

Aldus geresolveert op 't Lants-huys den 4 Martij 1647 Onder stontd geteckent, voor Oostergoo, *J. van Roorda*, *I. van Rosema*, voor Westergo, *A. van Waltinga*, *Bruyfma*, voor de Sevenvolden, *Fredrick van Roorda*, *Hessel van Sminia*, voor de Steden, *H. Meynsma*, *F. Gauma*.

Accordeert met de principale Resolutie, in kennisse van my: ende was geteyckent

D. L. Scheltinga.

Alle dese Provinciale Adbpsen van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, Uytrecht, Vrieland, en Stadt ende Landen aldus in-ghekomem zijnde/ sijn ter vergaderingh van haer Ho. Mog. gelsen/ en bevonden wordende in verscheyden poincten te discreperen / soo is

den 12 *Apryl* getracht de selve soo veel moghelijck te accorderen en d'een d'ander contentement te geven: doch te vergeefs. Sulchs is des anderen daeghs weder ghetentceet; als wannere in de vergadering Staets gewijs sijn gecompateert de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieland en hebben dooz den mont van den Heer Cats, der selver Macht Pensionaris/aen haer Ho. Mog. van nieuwsgenotificeert / ende kennelijck ghemaecht/ geen appatentie ter werelt te wesen/datter van weghen de gemelde Provincie van Hollandt tot het uyt-brenghen van een *Veldt-leger* soude worden betwilligt / of pets tot de Compagnie gecontribueert / maer dat als noch op 't ernstighste aen alle de ses andere Provincien in het ghemeeu/ende van peder der selver in 't bysonder van wegen de meer-ghemelde Provincie van Hollandt ende West-Vrielandt werdt besogt sich als noch op de openstaende differentiale poincten roerende den *Drede-handel* / te willen conformeren met het advijs Provinciael van de meer gemelde Provincie van Hollandt en West-Vrielandt. Sulcx als het selve so mondeling als schriftelijck/den 19 *Februarij* lesleeden was over-gebraght en tot nader facilitatie van de eenparigheyt der opgemelde Provincien/en berbolgens tot vordering van den langh gheuenschten *Drede*/ hebben de meer gemelde Heeren Staten verklaert / dat in gevalle de Provincien souden mogen komen te resolveren/om met eendzaghtrige adbpsen benebens Hollandt te gaen tot besuyt van de voorsz. overige poincten/ ende by ghevolghe van het Tractact van *Drede* / dat de Leden van de meer op-gemelde Provincie van Hollandt en West-Vrielandt alle effectieve devoyren sullen aenwenden by hare respectie Principaelen/ten eynde Staets-gewijse vast moge werden gestelt/dan van weghen de selve/benebens de samentlijcke Provincien / de Plenipotentiarisen van desen Staet sullen werden gelast en geauthoriseert het werck tot Munster daer hen te beseyden / dat de volle ende absolute Souverainiteyt over de *Meyerie* van 's Hertogenbosch by het Vredens-Tractact sal moeten werden bedongen ende vast gesteldt voor desen Staet, ende dat niet alleen over de voorsz. *Meyerie* / nemaer oock generelijck over de andere Quartieren ende platte Landen / die uyt kracht van het op-gemelde Tractact onder desen Staet sullen komen te resorteren / wel verstaende dat haer Ho. Mog. uyt hun selven/ nae der selver gewoonlijcker goedertierenheyt sullen consenteren/ dat de *Paepische Grefelicheyt* van de voornoemde *Meyerie* / duprende der selver leuen soude genieten behooyliche alimentatie of redelick onderhout; Wyders/dat de *Corpora*/ ende goederen die buyten de selve *Meyerie* in andere gewesten sijn ghelegen/ met alle rechten en pre-eminentie daer toe gehoorende/ ghelijck de *Corpora* onder den *Dpandt* by Tractact te resorteren / souden volgen soodanighe goederen/ als de selve in de voorsz. *Meyerie* hebben leggende/ oock met alle recht en pre-eminentie daer toe specterende / dat verder van weghen desen Staet alle moghelijcke debouren souden werden gedaen dooz wel gemelte Heeren Plenipotentiarisen om te bekomen de gebedeerde *Consolidatie* van 't *Over-quartier* met de drie ander Quartieren van *Gelderlandt*/ doch in dien men 't gunt voorsz is (alle uytterste debouren aengement hebbende) soo absolutelijck van de *Spaensche* niet en soude kunnen verkrigen/ dat van wegen desen Staet mogt worden voorgeslagen/ dat men binnen den tijdt van ses Maenden na 't besuyt en aggregatie van het op-gemelde Tractact/ soude aenstellen een Conferentie tusschen weder zijds Commissarisen/ om eenigh equivalent by forme van wisselinghe tegens het voornoemde Quartier van eenige Partye aen de *Spaensche* te presenteren. En in kas dat de Partyen ten weder-zijden/of aen de eene kant alleen/ te hoogh moghten werden ingesteldt / dat de *Chambre* mypartie noopende de rechte waerdeeringe ofte estimatie van dien / decisie soude hebben te doen binnen seeckeren tdt/ waer op gedellbereert zijnde / hebben de Provincien van *Gelderlandt*, *Zeelandt*, *Uytrecht*, *Vrieland*, ende *Stadt* en *Lande* verklaert vooz al noch te persisteren by der selver respectie Provinciale adbpsen/ doch dien onbermindert besogt / dat de meer wel-ghemelde Heeren Staten van Hollandt en West-Vrielandt der selver geproponeerde by geschryfte ter Vergaderingh willen

ken in te beven / om als dan by hun daer van Coppe ghe-
nomen, ende aen der selver Heeren respectie Principa-
len gecommunicert te worden; Ende hebben de op-ge-
melde Heeren Staten van Holland en West-Byessandt
aengenomen het gedesireerde gheschift te sullen inbrin-
gen, doch heeft de Provincie van Over-Yssel verklaert/
en hier op laten aenteeckenen / onder beneficium van dat
de meer op-gemelde Heeren Staten van Hollandt ende
West-Byessandt souden inbringen der selver Provinciael
consent op 't stuck van de boozs. **M**eyerie ende andere
Quartieren van die nature / in voegen booren verhaelt /
als oock op de gedesireerde Consolidatie van 't booz-ge-
noemde Over-quartier, dat sy haer consoformeren met en
nessens meer gemelde Heeren Staten van Hollandt / te
gaen tot beslupt van de open staende differentiale poin-
ten / talsende de Vrede-handel hier boven aengeroert / en
by gevolge tot het Tractaet van vrede / sonder dat noch-
tans de meer gemelde Provincie van Over-Yssel aen-
neemt of gestandt doet de notificatie by de meer gemelde
Provincie van Hollandt hier boven gebaen / ten regu-
de van 't uytbringen van een Veld-Leger, of daer toe niet
te bewilligen oft pet tot de Campagne te contribuieren.
De Heer Graef van Servient sag wel dattet dien van
Hollandt ernst was / om tot beslupt der Vrede te kom-
men: sonder eenige apparentie van Campagne / noch-
tans soude hy niet geerne sonder de nieuwe Garantie
hebben willen vertrecken / dies dede hy den 14 April be-
sen boozslagh.

Ayant esté convenu d'une Garantie reciproque,
qui soit generale, & sans limitation, pour toutes
les places & Estats, tant anciens que nouvelle-
ment conquis, en quelques lieux qu'ils soient situés, de-
quels le Roy, & Messieurs les Estats demeureront en pos-
session par le Traitté, qui sera fait, tant en vertu de la Tre-
sue, que de la paix, ce qui sera plus particulièrement ex-
pliqué en dressant le Traitté de garantie.

On estime que si Messieurs les Estats croyent que l'o-
bligation portée par le 9 Article du Traitté de 1635. de
rompre conjointement, en cas qu'aucunes des conditions
accordées par la Paix, ou la Tresue du Traitté qui sera fait
soient violées ou enfreintes par les Espagnols ou leurs ad-
herens, soit trop generale & subiette à trop d'inconve-
niens, leurs Majestés se pourront disposer à convenir que
pour toutes lesdites infractions qui ne consisteront point
en *attaque, surprise, ou invasions de pays*, ou de places, Le
Roy & Messieurs les Estats delibereront & conviendront
ensemble de ce qu'il faudra faire avant qu'estre obligés de
reprendre conjointement les armes, & de venir de part
& d'autre à une rupture ouverte.

Leurs Majestés se disposeront aussy pour donner plus
de contentement à Messieurs les Estats de recevoir une
assistance de cinquante Vaisseaux de Guerre, bien armez
& équipés, entretenus aux despens de Messieurs les Estats,
où il y ayt du moins quatre mil hommes de guerre (sans
les Matelots & Officiers) qui puissent estre mis en terre,
en cas de besoin, au lieu de l'obligation ou Messieurs les
Estats eussent esté de rompre, en cas qu'après la Tresue
de Catalogne finie, les Espagnols refusent de la continuer
pour le mesme temps qu'elle se represente estre accordée
à condition toutefois que si ladite Tresue est rompuë par
eux pendant la durée du premier terme, Messieurs les
Estats rompront à guerre ouverte contre les Espagnols,
suiuant les termes expres du Traitté de 1635.

VErdragen geweest zijnde van een reciproque gua-
rantie, die algemeen en sonder bepaling zy, voor
alle de Plaetsen en Staten, soo ouden als nieuwe-
lijcks veroverd, in welke plaetsen zy gelegen zijn, van de
welcke den Koning, en mijn Heeren de Staten in beset-
ting sullen blyven, door het Tractaet, dat ghemaeckt sal
worden, so uyt kragt van de Treves, als van de Vrede, het
welck particulierlijcker uyt-ghedruckt sal worden in het
maken van het Tractaet van Garantie.

Men acht dat, soo mijn Heeren de Staten gelooven dat
d'obligatie en verbintenis, begrepen in 't negende Artijck-
kel van 't Tractaet in 't Jaer 1635. gemaect, van gesamen-
lijck te breken, in gheval dat eenigen der conditien, verac-
cordeert door de Vrede of door de Treves van het Tra-

ctaet, 't welck men maken sal, geschonden of ghebroken
worden door de Spangiaerden, of door hun adherenten,
al te algemeen en te veel inconvenienten en onghewallen
onderworpen zijn, hun Majesteyten gedisponeert sullen
konnen worden, om te verdragen dat voor alle de geleyde
de infractions en breeckingen, die niet sullen bestaen in
aentalingen, overvallingen, of invallingen van Landen, of
van plaetsen, de Koning en mijn Heeren de Staten sul-
len delibereren, en ghesamentlijck verdragen in 't geen,
dat men sal moeten doen, eer men verplight sal zijn gesa-
mentlijck de wapenen aen te taffen, en van weer-zijden
tot een rupture en brekingh te komen.

Hun Majesteyten sullen sich oock disponeren, om
meer vernoegingh aen mijn Heeren de Staten te geven,
t'ontfangen een assistentie van vijftigh Oorlog-Schepen,
wel toe-gerust, onderhouden op de kosten van mijn Hee-
ren de Staten, daer, behalven de Bootgetellen en Offi-
cieren, ten minsten 4000 Krijgs-lieden in sullen zijn, die
aen Landt geset konnen worden, indien de noodt tusschen
vereycht, in plaets van de obligatie en verbintenis, daer
in mijn Heeren de Staten souden zijn, om te breken, in
geval dat, na d'uytgangh van de Treves van Catalogne,
da Spangiaerden weygheren haer te continueren ende te
verlangen voor de selve tijdt, gelyck die tegenwoordigh-
lijck veracordeert wordt, op conditie nochrans dat, soo
de geleyde Treves door hen ghebroken wordt in de loop
van d'eerste termyn, myn Heeren de Staten in openbare
Oorlogh tegen de Spanjaerden sullen uytsarften, volghen
de uyt-gedruckte Termen van het Tractaet, in het Jaer
1635. gemaect.

De Heeren van Hollandt sulcx booz by gaende/
hebben den 14 April ter Vergaderingh van haer
Ho. Mo. wederom belicndt gemaect geen ap-
parentie ter wereldt te wesen datter van wegen de selve
Provincie tot het uyt-brengen van een Veld-Leger sou-
de worden bewilligt / of pet tot de Campagne gecon-
tinueert / maer dat al noch op 't ernstighste van af de Pro-
vincien in 't gemeen / en van pder der selver in 't bysonder
van wegen als booren werde versogt / sig op de als noch
openstaende differentiale pointen roerende de Vrede-
handel te willen consoformeren met het aduys Provinciael
van haer Ho. Mo. sulcx als 't selve so mondelingh als
schriftelijck aen haer Ho. Mo. booz desen booz
ober-gebraght / en nu wederom aen de Provincien wou-
den behandtrepcht. Ende tot meerder facilitate van de
centpachtighe der op-gemelde Provincien / ende verbod-
gens tot boddinghe van den langh getuyschten Vrede.
Soo hebben haer Ho. Mo. verclaert / dat in-
gevalle de Provincien souden moghen komen te resolu-
ren / om met eendraghtige aduysen nevens Hollandt te
gaen tot beslupt van de boozs. oberighe pointen / en by
gevolge van het Tractaet van Vrede.

Dat de Leden van de op-gemelde Provincie van
Hollandt ende West-Byessandt, alle officiatieus bebo-
ren souden aen-wenden by hare respectie Principa-
ten ende Staets-gewijse vast mocht worden ghesent.
Dat van wegen de selve / benevens de samentlijck
Provincien van desen Staet aen de Heeren Extraordi-
nari. Ambassad. en Plenipot. soude worden gelast ende
geauthoriseert het werck tot Amsterdam daer heenen te
beleyden / dat de volle ende absolute Souverainiteyt over
de Meyerie van 's Hertogenbosch, by het Vrede-Trac-
taet soude moeten worden bedongen ende vast ghesent
booz desen Staet / en dat niet alleen ober de boozs. Mepe-
rie / nemaet oock generalijck ober de ander Quartieren
ende platte Landen / die uyt kragt van het op-gemelde
Tractaet onder desen Staet souden komen te resolu-
teren / wel verstaende dat haer Ho. Mo. uyt hun selven
na der selver ghewoonlijcke goedertierenheyt souden
consentieren / dat de Paepsche Geestelijckheyt van de
booznoemde Meperie / gheduprende der selver leden /
soude ghenieten behoorlijcke alimentatie oft redelijck ont-
derhoudt.

Wydere dat de Corpora gelegen binnen de stad van
's Hertogenbosch / ende de Meperie van dien / sou-
den volgen de goederen / die byten de selve Meperie
in eenige gewesten zijn gelegen / met alle rechten en pri-
vilegientien daer toe behoorende, gelyck oock de Corpora
onder

onder den Vyandt by Tractaet te resoyteren / sullen vol-
gen soodanighe goederen / als de selve in de Weperpen
hebben legghende / oock met alle rechten ende pze emi-
nentien daer toe specterende.

Dat wyder van wegen desen Staet alle moghelijckie
bevoeren en instantien soude werden gedaen door wel
ghemelde Weeten Plenipotentiarissen om te bekomen de
gedesdereerde Consolidatie van het Over-Quartier met
de drie andere Quartieren van Seiderlandt / doch indien
men 't gunt voorsz. is (alle uytterste bevoeren aenghe-
wende hebbende) soo absolutelijck van de Spaensche
niet soude konnen bekriegen; Soo soude van wegen des
Staet werden vooz geslaghen / dat men binnen den
tijdt van ses Maenden naer 't besluyt en aggreatie van
het opgemelde Tractaet soude aenstellen een conferen-
tie tusschen wederzijds Commissarissen / om eeng equi-
valens by forme van wisselinghe teghens 't voornemde
Quartier / van eenige parthpen aen de Spaensche te pze-
senteren / ende in Cas dat de Parthpen ten weder zij-
den / of aen d'een kant alleen / te hoogh moghte wor-
den inghesteldt / soude de Chambre mypartie noopende
de recht waerdecringhe ofte estimatie van dien / decisie
lybben te doen / binnen seckeren tijdt daer toe te pze-
figeren.

D' Ambassadeur Servient siende dat Hollandt oock
met haer presentatien niet konde voort-komen / om de
resolutie ende discrepantie van de andere Probin-
cien / in ende onder de welcke hy eenige intelligentie hadt
ende wier maecte / heeft den 17 April ingegeven na-
volghende memorie: waer op echter / gelijk meest alle
sin andere / niet koste (om de discrepantie) gedaen wor-
den als datter de Provincien Coppe van epsechten.

L' Ambassadeur de France apres le long séjour qu'il a
faicity, ne pouvant pas le continuer plus long-
temps, sans en recevoir quelque sorte de prejudice,
estant destiné, comme il est, a servir leurs Majestés ail-
leurs, est obligé de supplier Messieurs les Estats Generaux
des Provinces Unies, de vouloir considerer par leur gran-
de prudence combien il est necessaire en la saison ou l'on
est desia arrivé, de prendre promptement, resolutions sur
les points suivants, & la faire sçavoir audit Ambassadeur
pour en informer leurs Majestés afin qu'elles prement
leurs mesures, & puissent former leurs desseins selon que
la constitution des affaires le requerrera.

Premierement que pour pouvoir avancer la negocia-
tion de la paix à Munster, sur quelque fondement certain.
Il plaist à leurs, Seigneuries declarer leur intention sur
l'execution du 8. Article du Traitté de 1644. touchant la
seureté de celuy qui doit estre fait avec l'Ennemy, & l'o-
bligation generale de reprendre les Armes conjointement
contre luy, au cas qu'il contrevienne aux conditions de
la paix, ou de la Trêve, qui sera accordée, Ledit Amba-
sadeur ayant monstré clairement qu'on ne peut apporter
aucune limitation à ladite obligation, sans contrevienir di-
rectement aux Traittés sur ces faits, & ayant propose tous
les temperamens qui peuvent estre apportés pour l'entiere
Satisfaction de L. S. Surquoy il n'eust point de nou-
velle deliberation à faire puis qu'il y a desia si long-temps,
qu'on a fait presenter à L. S. les points sur lesquels on de-
mande maintenant leur resolution.

I I.

Qu'en attendant le Conclusion du Traitté general, qui
doit estre fait conjointement avec l'Ennemy, Il soit prom-
tement convenu des moyens de continuer les hostilités de
part & d'autre, suivant l'obligation portée par le Traitté
de 1635. pour redire l'Ennemy à venir plustost aux con-
ditions de paix, qui luy ont esté proposées.

I I I.

Qu'en execution de l'Article precedent il plaist à
leurs Seigneuries donner ordre aux preparatifs necessai-
res, pour la Campagne prochaine, la saison estant desia sy
avancée, comme elle est, & concerter, promptement
les moyens d'attaquer l'ennemy pour n'en estre pas pre-
venu, & pour en donner plus de facilité à L. S. leurs
Majestés consentiront que l'armée de cet Estat puisse atta-
quer une des places: qui serrouvent dans le partage du Roy,
& que L. S. demeurent en possession de ladite place, si

elle tombe en leur Pouvoir, à la charge que la mesme
chose sera permise aux armes de sa Majesté & que si la
raison de Guerre la convie d'attaquer une des places du
partage de L. S. elle demeurera aussi a sa Majesté, sauf de
convenir ensemble apres l'execution du Traitté, de ce
qui sera trouvé raisonnable de part & d'autres.

I V.

Que sur les avis qu'on reçoit de toutes part des grands
preparatifs, par mer que fait l'ennemy. Il plaist aussi a
L. S. ordonner le nombre de Vaisseaux qu'elles sont
obligées de tenir à la mer par les Articles 8. & dou-
ziesme du traitté de 1635. Le Roy ayant toujours non
seulement satisfait de sa part a ce qui est porté par ledit
traitté, mais entretenu une puissante Flotte qui a oc-
cupé & diverty toutes les forces de l'Ennemy; l'a sou-
vent attaqué dans ses Havres & costes, en sorte que les
meilleurs Vaisseaux de Guerre qu'il entretenoit dans
les ports de Flandres, & qui faisoient tant d'hostilitez
& Pyrateries, contre les Sujets de L. S. ont tou-
jours esté employez ailleurs contre les forces navalles de
sa Majesté au grand soulagement de leur Estat, offrant
neantmoins sa Majesté pour la descharge finances de L.
Seigneuries de contribuer quelque portion de la despen-
se de quinze Vaisseaux qui doivent estre joints à ceux de sa
Majesté par ledit Article 12. pour leur entretenne-
ment, & par forme de gratification pendant qu'ils seront
dans le service.

V.

Ledit Ambassadeur attend aussi la resolution qu'il aura
plù à L. S. de prendre touchant la subside, a fin qu'il
puisse informer leurs Majestés si L. S. ne les desirent
point, ou si elles ont intention de recevoir encore cette
année, cette preuve de la bonne volonté de leurs Maje-
stés à l'endroit de leurs Seigneuries.

Fait à la Haye le 17. Avril 1647. signé Servien.

D E Ambassadeur van Vranckrijck, nae het langh
verblijf, dat hy hier gedaen heeft, niet konnende
het langer tijdt continueren, sonder eenige soorte
van prejuditie en nadeel daer aft'ontfangen, gedestincert
zijnde, gelijk hy is, om hun Majesteyten elders te dien-
nen. bevindt sich verpligt mijn Heeren de Staten Gene-
rael der Vereenighde Nederlanden te bidden dat het hen
geliefte te confidereren en t'aenmercken, door hun grootte
voorsigtigheyt, hoe noodsakelijck het is in de tijdt, daer in
wy alreede ghekomen zijn, vaerdighlijck resolutie en be-
sluyt op de volgende punten te nemen, ende die te doen
weten aen de gesejde Ambassadeur, om hun Majesteyten
daer aft' informeren, op dat zy daer naer hun mate mo-
gen nemen, ende hun desseynen formeeren naer dat de
constitutie en standt der saken vereytschen sal.

Eerstelijck, om de Vrede-handeling te Munster op ee-
nigh seker fundament te mogen avanceren en vorderen;
sal 't aen hun Ho. Mo. believeen hun intentie te verklaren
op d'executie en uytvoeringh van 't achste Artijckel des
Tractaets van 't Jaer 1614. aengaende de sekerheydt van
de geen, die met de Vyandt gemaeckt sal worden, en d'al-
gemeene obligatie en verbintenis om teghen hem ghesa-
mentlijck de Wapenen weder aen te lasten. in geval dat hy de
conditien en voorwaerden van de Vrede of van de Trê-
ves, die gemaeckt sal worden, overtreed: dewijl de ghe-
seyde Ambassadeur klaerlijck getoont heeft, datmen geen
limitatie of bepaling in de gesejde obligatie en verbinte-
nis kan maken, sonder directelijck te doen tegen de Trac-
taten, die hier op gemaeckt zijn, en dewyl hy al de Tem-
peramenten en bemiddelinghen voor-gestelt heeft, die
tot de volkomen satisfactie en voldoeningh van hare Ho.
Mog. konnen by-ghebraght worden. Op 't welck geen
nieuwe deliberatie en beradingh is te doen, dewijl men
al over lange tijdt aen hare Ho. Mog. heeft doen vertoo-
nen de punten, op de welcke men nu hun resolutie be-
geert.

Ten tweeden, dat men verwagtede het besluyt van het
algemeen Tractaet, dat gesamentlijck met de Vyandt ghe-
maeckt moet worden, vaerdighlijck verdraeght in de
middelen, van de hostiliteyten te continueren en te volhar-
den van weer-zyden, volghens d'obligatie en verbintenis
van 't Tractaet, in 't laer 1635. gemaeckt, om de vyant te
dwingen

dwingen eerder tijd tot de conditien en voorwaarden van Vrede te komen, die hem voor-gestelt zijn.

Ten *derden*, dat, in d'uytvoeringh van het voorgaende Arttyckel, het aen hun Hoog Mog. belieft order te stellen in de noodwendighe toe-rustinghen voor de aenstaende *Veldt-tocht*, dewyl de tijd, ghelijck men fiet, alreede soo genadert is, en vaerdighlijck te verdragen in de middelen van de vyandt aen te tasten, om niet van hem verrast te worden, en om meer bequaemheyt hier toe te geven, sulen hun Majesteyten consenteren en toestaen dat het beyr van dese Staet een der plaetsen, die in de partage en deelingh des Konings gevonden werden, magh aentassen. en dat hun Ho. Mog. in de besittingh van de gheseyde plaets sulen blyven, soo sy in hun macht valt: op conditie dat desghelecx aen de wapenen van sijn Maj. sal toe-gelaten zyn; en so de reden van d' Oorlog hem noodigt om een der plaetsen van de deelingh van hun Ho. Mog. aen te tasten, soo sal sy oock aen sijn Majesteyt blyven, behoudens dat men na d'uytvoeringh van 't Tractaet, ghesamentlyck sal verdragen in 't geen, dat van weer-zyden redelijck ghevoonden sal worden.

Ten *vierden*, dat, op 't berigt, 't welck men van alle zyden ontfangt van de groote toe-rustingh ter Zee, die de vyant maect, het oock aen hun Ho. Mogende gelieft het getal der Schepen t'ordonneren, dat sy verplicht zijn in Zee te houden, volgens het achtste en twaelfde Arttyckel des Tractaets van 't Jaer 1639. dewyl de Koningh altijd niet alleenlijck van sijn zyde heeft voldaan in 't geen, dat door 't geseide Tractaet bedongen was, maer oock een machtige Vloot heeft onderhouden, die al de krachten van de Vyandt besigh gehouden en gediverteert, en dickwils in sijn eygen Havens, en op sijn eyghen Kusten aen ghetast heeft; in voegen dat de beste Oorlogh schepen, die hy in de Havenen van Vlaenderen onderhieldt, en zoo groote vyandschap en Zee-roveryen teghen d'onderdanen van hun Ho. Mog. bedreven, altijd elders sijn ghebruyckt tegen de Scheeps-krachten van sijn Majesteyt, tot groote verlichtingh van hun Staet. En nochtans bied sijn Majesteyt aen, tot ontlastingh der finantien van hun Hoogh Mog. te contribuieren eenigh deel van de kosten van *vijftien Schepen*, die, volgens het geseide twaelfde Arttyckel, by de Schepen van sijn Majesteyt gevoeght behooren te worden; op hun bekostingh, en by forme van gratificatie, terwyl zy in dienst sulen zyn.

Ten *vijfden*, de geseide Ambassadeur verwacht oock de resolutie, die hun Ho. Mo. sulen believen te nemen, aengaende de subsidie en onderstandt, op dat hun Majesteyten mogen informeren of hun Ho. Mog. die niet begeeren, dan of zy ghesint zyn noch dit Jaer dese proef aen de goede wil van hun Majesteyten tegens hun Hoogh Mog. t'ontfanghen. Gedaen in den Haghe, den 17. van April 1647. Getekent *Servient*.

Ondertusschen de Heer van Heemstede van Munster herwaerts ghekomen/ ende ter Vergaderinghe van hare Ho. Mog. by de Heeren Staten van Hollandt en West-Indië geïntroduceert zijnde / heeft gerappozteert / dat sedert het vertreck van de Heeren sijne Collegien van Munster / eerst hem ende den Heer Donia te samen / ende naer des selfs bezeyden nae Driessant / hem alleen / genomen hebbende tot sijn assistentie den Secretaris van der Burgh tusschen Franckrijck ende Spangien als van weghen de Negotiatie tusschen de Plenipotentiarissen van Spangien ende die van haer Ho. Mogh. ende oock belangende de uyt-heemse saecten / meest tot Osnabrugge verhandelt / voer ghekomen waren verschepden Notable ende Importantte affairen die hy gheoordeelt hadde te meriteren dat hare Hoogh Mogende onstandelijck moghten ende behooven te werden gerepresenteert.

Eerst dat in de Interpositie tusschen de twee Kroonen Franckrijck ende Spangien, by hem en den Heer Donia gecontinueert sijnde, verlicheyden swarigheden, van tijd tot tijd, soo van de eene als van de andere sijde haer hadden geopenbaert, die zy gemerckt hadden, dat tot uytterlijcke rupture waren tenderende, ende daerom by hem ende den Heer Donia, ende vervolgens nae desselfs absentie, by hem alleen met assistentie van den voorz.

Secretaris alle officien ghecontribueert waren, ten eynde de hooge parthyen elckanderen moghten naderen, ende infonderheydt dat de eyndelijcke rupture tusschen de selve moght voor-ghekomen worden, welcke oock gheschappen soude wesen sijn te trecken, een totale rupture van de Handelinghe tusschen Spangien ende hare Hoogh Mogende.

Ende alsoo na de over-leveringhe ende verwisselingh van de projecten van d'Instrumenten tot Vrede in-ghestelt, ende het gunt daer op is ghevolght, waer van d'overneminghe niet sonder moeyte is te wege gebraght, van wege de Heeren Fransche Plenipotentiarissen principelijcken wierde gheinstitteert omme te hebben Contentement van vijf importante ende essentiele poincten, Namentlijck.

Aengaende de overgifte ende *Limiten* van de geoccepeerde plaetsen in Nederlandt en in Bourgongien.

Item, op ende aengaende den *Treyes in Catalonien* met de strekkinge van de *Limiten van Rosas* ende *Capdaque* tot aen het *Pireneische ghebergte* toe, ende op 't stuck van de Communicatie tusschen de Catalanen, ende de Onderlaten van Spangien te houden.

Item, op de bewaringe ende verleeckeringh van *Casal*.

Item, op de cessie ende over-gifte van *Piombino* ende *Portolongone*.

Daer by mede gevoeght is, dat een generale *Lige garantie in Italien* soude moeten gemaeckt worden, tot Conservatie ende securiteyt van het gebeele te maecten Tractaet.

De Spaensche Plenipotentiarissen nae vele Conferentien over ende weder over - ghehouden eyndelijck verklaert hadden om alle difficulteyten te surmonteren, de voorz. poincten te willen remitteren aen de *arbitrage van haer Hoog Mog.* behoudelijck dat aengaende de *Lige in Italien*, de geïnteresseerde Princen aldaer, daer van souden hebben te determineren als sijnde een sake haer betreffende.

Waer naer van wegen Franckrijck iterative Instantie ende ronde verklaringe gedaen sijnde, op 't stuck van de assistentie by de selve Kroone ghepretendeert aen *Portugael* te moghen doen sonder dat het te maecten Tractaet daer door soude mogen geïnfingeert worden, ende dat daer-en-boven een Jaer stillstandt van Wapenen met *Portugael* soude werden gheaccordeert, ende hier van expresse Articulen in 't Tractaet gedresseert, de Spaensche daer inne groote difficulteyten hadden ghemaect, sustinerende soo by de Mediateurs als by de Interpositors voor uyt bedongen te hebben, dat *Portugael* buyten het Tractaet soude ghelaten worden, ende in gemerley wyse daer over yetwes te kunnen Capituleeren, doch dat evenwel op het een ende het ander eenighe bequame expedienten voor-gelagen, ende de selve oock by de Heeren Mediateurs (die naest eenighen tijdt haer hadden geemployeert omme de befoignes te helpen faciliteren) ghescondeert waren, ende daer door eenighe nader apperentien tot accommodatie van bey de Kroonen sijn hadden verhoont, maer dat in het vervolghen ende uyt-wercken van de gheprojecteerde expedienten, hy verhindert was geweest te avanceren, doot een onvermoedelijcke bejegeninge van den Heere *Hartog van Longueville* hem gerelateert den *negen-en-twintigsten* Marty voorleden, van dat sijn Hoogheydt ghesint was met hem, Heere van Heemstede niet vorder te confereren.

Welcken onverminderdt hy nochtans ernstelick aengehouden en bearbeydt hadde, dat dacromme de Tractaten niet op-gehouden, veel min af-ghebroocken, maer door de Heeren Mediateurs ghecontinueert moghten werden, tot dat haer Hoogh Moghende haer dien-gaende soude hebben ghedeclareert, sulcks de voorz. Mediateurs de selve middeler-tijdt in handen hadden genomen, maer tot sijn vertreck toe, daer inne weynigh ghevordert, hebbende alleen op de eerste twintigh Articulen besoigne ghemaect ghehad, daer inne zich oock notable difficulteyten hadden gheopenbaert, als mede op het stuck van de Procuratien, ende daer-en-boven dat de Heer Hartoghe de Arbitragie van hare Hoogh Moghende by de Spaensche geoffereert hadde ghedeclineert ende afgeleyt, ende aengaende de vorder

re Interpositie van haer Hoog Mog. Plenipotentiariſen dat hem foodanighe propooften voorghekoomen waren, dat hy reden hadde te twiſſelen, of die oock voortaan van de Franſche zyde soude aenghenoomen worden, niettemin dat hy op ſijn vertreck geoffereert hadde, van de Heere Hartoge aſſcheyt te nemen, gelijk hy genoomen, ende de Contraviſite van alle d'andere Ambaſſadeurs ende mede ontfangen heeft, maer dat ſijne Hoogheyt ſijn viſite op de ordre van 't Hoff wederom hadde geexcuseert, ſulcx dat hy de Tractaten tuſſchen de twee Kroonen in een gheheel dubieuſen ende onſeekeren ſtaet hadde gelaten.

Belangende de Negotiatie van deſen Staet, dat de Heeren Spaenſche Plenipotentiariſen over een gheruymen tijt, hem ende de Heer Donia hadden geïnſinueret de aggregatie uyt Spagnien ontfangen te hebben, op 't gheere tuſſchen deſelve ende de Plenipotentiariſen van haer Ho. Mog. op 't ſtuck van de Vrede was geconvenieert, ende dat ſy daer naer, vermits hy hem excuſeerde met haer in vordere Negotiatie dienaengaende in te laten, hem hadden voorghehouden ende overgelevert ſeeker geſchriſte by haer vervolgens geteyckent ende gecacheteert, 't welck by aen haer Ho. Mog. overgefonden hadde ende verſcheyden reyen gefommeert ende gevraegt was, of hy daer op geen antwoorde hadde bekoomen ende ontrent ſijn vertreck dat ſy hem formelijck hadden geviſiteert ende gepreſenteert ghelaſt te weſen, omme de finacila Antwoorde van haer Ho. Mog. te preſſeren, ende daer toe eenen expreſſen Courier waren ophoudende ten eynde de uyerlijcke Reſolutien aen den Koningh haer Meêſter te mogen adverteeren, preſenterende als noch de voorſz Aggregatie, die ſy ſeyden in beſtendige Forme in hare Handen te weſen met haer Ho. Mog. te wiſſelen, ende alſoo het Tractaet te beſluyten, ende by weygeringe of vorder dilay daer van te ſcheyden, ende op haer ſaecten ſulcx te verſien, ghelyck ſy ſouden bevinden te behooren, verklarende uytdruckelijck niet langer in onſeekerheyt te kunnen blyven noch gehouden te worden, ende niet te weten, wat reden haer Hoog Mog. konden hebben omme het Oorloge langer te continueren nadien haer alles was geconcedeert, 't gunt haer Voorſaten immermeer hadden gedefidereert, daer-en-boven dat den Koning van Spanjen alreede ſijne Havenen voor de Onderſaten van deſen Staet hadde geopent, ende ſy deſelve vryelijck ſouden mogen bewaren, on-aengeſien het Tractaet noch niet geperſicueert was, ende ingevalle dien allen niet tegenſtaende haer Hoog Mog. ſouden mogen verſtaen in 't Oorloge te continueren of de ſaecte langer in onſeekerheyt te willen houden dat ſy onſchuldig ſouden weſen van de wijdere Calamiteyten ende miſerien oock evenementen die het vordere Oorloghe ſoude moghen medebrengen, daer by ſy hadden gevoegt dat het den Koning haer Meêſter aen geen middelen en ſoude ontbrecken, omme des goetvindende of benoedicht ſijnde het Oorloghe op een ander wiſe het ſy by Tractaet van *Huwelijck met ceſſie van ſijne Nederlanden, ende oock van ſijne Aëlie op de Vereenigde Provincien aen Vranckrijck te konnen termineren ende daer voor andere notable voordeelen ende ſeekerheyden, by ende ontrent ſijne Rijkken te bedingen*; daer toe ſy ſeyden haer Koningh lange aengeſocht te weſen, ende hem oock eyndelijck ſoude kunnen reſolveren, indien hy hem verleggen mochte vinden, ende dat men aen de waerheyt van 't gunt voorſz is, niet hadde te twiſſelen, nadien ſy ſoo nu ende dan daer van aen de gheſamentlijcke ofte aenweſende Plenipotentiariſen van haer Hoog. Mog. voor deſen foodanighe openinge wel hadden gedaen, ende men daeromme ten eenen ofte ten anderen ſouden moeten reſolveren, op dat den Koningh inſghelijcks op ſijne ſaecten nae ſijne ghelegentheyt ſoude mogen voorſien daerop, ſy verſocht hadden, dat hy *Heere van Heemſtede* de openinghe ende Communication hem deſen aengaende met verſcheyden Circumſtancien ghedaen ſoude willen refereren, ende uyt baren mont ſeggen, dattet nu langer gheen tijt was van te ſprecken ofte te handelen, maer van te doen ofte te laten, dat ſy oock gaerne hadden geſien ende noch wenchten, dat de Tractaten te ghelijck tuſſchen Vranckrijck Spagnien ende haer Hoog Mog. mochten worden gheconcludeert ende daeromme foodanighe offren hadden gedaen, dat de Im-

portantſte differentiale pointen by haer waren ghedefereert aen de arbitrage van hare Ho. Mog. omme daer mede te betoonen dat ſy geen ſeparate Handelinghe ſochten, maer indien Vranckrijck daer in difficulteerde, ende niet-tegen-ſtaende alle redelijcke preſentation (ſoo ſy die noemden) in het Oorlogen begeerde te continueren, dat ſy te vrede waren met haer Ho. Mog. alleen tot concludie te komen, ende niet te min als Vranckrijck tot de Vrede, ſoude inclineren de interpoſitie van hare Ho. Mog. als vooren ſouden aennemen, ende ſoo veel deſereren dat daer uyt altijt een goet ende beſtendig Tractaet ſoude kunnen verwacht worden, eyndelijck dat de voorſchreve Spaenſche Plenipotentiariſen ernſtelijck verſocht hadden dat alle 't ſelve haer Ho. Mog. met duydelijcke woorden voorgedragen, ende haer ten ſpoedigſten daer op een finale antwoorde ende Reſolutie mochte ghegeven worden of tot voltreckinge of tot rupture van de Handeling; daerinne ſy ſuſtineerden by haer ordentlijck ende ter goeder trouwen geprocedeert, de procuratien van weder-zijden goet ghekent, de geconvenieerde Artijckelen van wederzijden geteyckent, ende alles tot Concludie geprepareert te weſen, daer toe ſy bereyt waren te treden, gelijk mede dat ſy van haer ſijde in gheen gebrecke waren geweest, ende noch te vreden waren, omme Vranckrijck na alle reden ende voorgaende Exempelen te voldoen.

Onder de voorſz diſcourſen hebben de voorſz Spaenſche Plenipotentiariſen mede mentie ghemaect hare meeninge niet te weſen, omme yemant te gevalle te cederen of over te geven, 't geene den Koning haren Meêſter in de Phalts *Iuſto & oneroſo titulo* (ſoo ſy deduceerden) was beſittende ende 't ſelve teghen eenen yegelijck te ſullen mainteneren, maer nadien van wegen haer Ho. Mog. diverſche Inſtantien ende interceſſien waren gedaen, ten eynde ſy hare Conqueſten in de Phalts ten behoeve van den Ceur-Vorſt ſouden willen aſſaen ende inruymen, ſoo hebben ſy verklaert dat ſy by *voortgangh van 't Tractaet met hare Hoog Moghende te vreden waren in Conſideratie van deſelve volle ontruyminghe van alles te doen*.

Laetelijck heeft hy hare Ho. Mog. vertoont, dat niet tegenſtaende alle reſpect by de Heeren Plenipotentiariſen ſyne Colleguen ende oock by hem aen de hoge Miniſters van Vranckrijck betoont, ende alle mogelijcke Officien tot dienſt van de ſelve Kroone gecontribueert hy met verwonderinge ende leetweſen hadde vernomen dat de Heere Grave van *Servient* Extraordinaris Ambaſſadeur van de Alder-Chriſtelijckſte Koningh onderſtaen, heeft de Heeren Plenipotentiariſen van hare Ho. Mog. in 't gemeen ende eenige van dien in 't byſonder, ende onder deſelve mede ſijn Perſoon ende de actien by hem in ſijne Miniſterio van weggen den Staet gepleegt, in ſulcker voegen te *taxeren*, dat by hem ten allerhoogſten daer by *bevint gegraveert ende verongelijckt*, ſoo in ſijne Commiſſie die hy ten dienſte van den Staet heeft bekleet ende gefocht in alle getrouwigheyt ende naerſtigheyt uyt te voeren, als in *ſijne Eere ende goede Name* die hy verhoopt met ſijne meenigvuldige en langhduerige dienſten aen den Staet bewezen, geacquireert te hebben, ende daeromme nader Communicatie met de Heeren ſijne Collegue daer op te houden, niet te ſullen kunnen ledig ſtaen, hem dienaengaende Publijcquelijck te decharcheren ende aen haer Ho. Mog. van ſijne Proceduyren ende Actien reeckenschap te geven, ende te doen blijcken dat *by hem nergens en is geexcedeert*, maer dat hy hem als een goet ende getrouw Miniſter heeft gequeten, ende den Staet in alles na behooren heeft gediend, ende hem over ſulcx het contrarie 't onrechte ende met het grootſte gelijck is geimputeert.

Gedaen in den Hage den 20. April des Iaers 1647. ende vervolghens overghelevert by hare Hoogh Mogende.

Onderdanige ende getrouwe Dienaer,

Adriaen Pauw.

DEn 19. April hebben de Heeren van Hollandt / siende gheen ander middel noch upthomste / ter Vergaderingh verclaert / dat sy versonden / overvloedelijck aen Vranckrijck volgens Tractaten voldoen te hebben, ende dat men niet meer behoofde om te sien / maer met Spagnien te sluyten / ende om oock daer toe r'induceren d'andere Provincien soo hebben sy gecommiteert de Heeren van Opdam ende den Pensionaris Ruysch nae Selberlandt ende Over-ijssel / de Heeren Keyser ende Stellinghwerf Pensionarisen van Hoorn ende Medenblich respectibe nae Drielandt / Groeningen &c. de Heeren Bicker Boggemeester tot Amsterdamm / ende den Heer Nieupoort Pensionaris van Schiedam ende Kintmeester van Noort-Hollandt nae Zee-landt / de Heeren Kinschot ende Boreel respectibe Pensionaris van Delf en Amsterdam nae Utrecht.

De Heer Ambassadeur Servient om dese besendinge ende intentie van Hollandt bychteloos te maken schreef aen alle de Provincien / uytgenomen Hollandt, besen scherpen ende niet wepnigh offensiven Brief.

MESSIEURS,

JE ne doute pas que Messieurs Vos Deputés n'ayent fait de temps en temps un fidelle rapport à Vos Seigneuries de toutes les ouvertures que j'ay faites à Messieurs les Estats Generaux, ou à Messieurs leurs Commissaires, qui ont traité avec moy; pour avancer la conclusion d'une Paix seure & honorable, tant pour cet Estat que pour la France. Cette croyance m'empeschera de vous en faire une redite, qui ne pourroit estre que importune. Et je me contenteray de vous représenter, Messieurs, qu'aupres m'estre accommodé, autant qu'il m'a esté possible, à la constitution de cette Republique qui ne refout d'ordinaire les affaires, qu'avec un peu de longueur, j'ay eu toute la patience imaginable depuis près de quatre mois que je suis icy, pour jattendre une resolution telle que je la dois esperer: je n'ay jamais peu douter qu'elle ne fut tres favorable, n'ayant rien proposé qu'en suite de l'Alliance, & des Interests communs, qui obligent la France & cet Estat, de finir conjointement une guerre, qu'ils ont si heureusement faite ensemble contre un mesme ennemy, afin de lui oster l'esperance des avantages qu'il cherche dans les divisions & jalousies qu'il tasche de jetter entre nous; mais, Messieurs, je me trouvay extrêmement surpris apres tant de demonstrations de confiance, dont sa Maj. a usé envers Messieurs les Estats Generaux, tant des Protestations reiterées, que je leur ay faites de sa part d'une parfaite & tres sincere amitié, & tant de preuves qu'ils ont reçues d'une fidelle correspondance, entierement conforme à ce qui est prescrit par les Traitez, de voir qu'on n'ayt pas encore pris la peine de respondre à divers memoires que j'ay presentés encore qu'ils soient remplis de plusieurs propositions importantes, au bien & advantage de cet Estat; je vois au lieu de cela, que les bonnes intentions de sa Majesté, sont non seulement peu considerées, mais mal interpretées de quelques esprits passionnés, qui eut esté en horreur à vos devanciers, preschant hardiment parmy vous l'affection & la sincerité de vostre ennemy, & travaillent ouvertement à rendre suspecte la conduite & la foy inviolable de vos plus assurez amis: afin de rompre par des Conseils violens & precipitez une confederation si saintement cultivée de la part de la France, & qui a esté la principale cause des prosperités qui accompagnent au jourd'huy vos affaires & les nostres. Je me promets, Messieurs, que considerans les dangereux progresz, que l'Ennemy a desja faits par cet artifice pour vous separer de la France, & causer de la desunion parmy vous, & faisant reflexion sur le nombre des partisans qu'il a desja acquis dans vostre pais, avant mesme que la guerre soit finie, vous ferez revivre cette ancienne prudence de vos Peres, qui ont toujours trouvé la plus grande seureté de cet Estat dans un juste resentiment des injures qu'il a receus des Espagnols, & dans une sage desiance de toutes leurs actions & de tous leur desseins. L'on ne peut pas apprendre sans estonnement, que ceux qui pour favoriser les intentions de l'Ennemy, voudroient rompre la constante union, qui a duré si long-temps entre vostre nation & la nostre, ayent desja oublié, qu'il n'y a presque point de lieu dans ces Provincies, ou les Espagnols ayant fait seu-

tir leur cruauté, qui n'ayt aussi esté rougy du sang, que les François ont respandu pour vostre service, s'ils croyent, qu'il vous reste encore quelque souvenir des choses passées, je ne scay comme ils osent se rendre Autheurs d'une nouveauté si estrange & si perilleuse; & comme ils n'aprehendent point que les inconveniens qui peuvent naistre d'un si notable changement qu'ils proposent, n'obligent quelque jour la posterité de leur demander raison d'une conduite si mal fondée, qui tend à faire cesser l'averfion hereditaire contre les Espagnols, que vos predecesseurs ont laissée comme en partage à leurs Enfants, & à vous rendre suspecte une amitié, qu'ils ont creu le plus seur appuy de cet Estat. Ce qui paroist de plus Extraordinaire dans le dessein de nos Ennemis, est que pour rendre les impostures qu'ils ont forgées de concert avec les Ministres d'Espagne plus efficaces, & pour leur donner moyen de faire plus d'impression dans les Esprits, ils ont exigé par serment qu'elles demeurent secretes, afin qu'on n'en puisse pas faire voir la fausseté: & que le venin ayt son effet avant qu'on aye loisir d'y apporter du remede. Comme si l'accusation d'un Ennemy rapportée par un de ses partisans estoit suffisante pour faire condamner ou soubçonner un ancien allié, & comme si la justice autant que la prudence n'obligeoit pas d'examiner soigneusement les choses de cette importance, & d'oüir les raisons des interessés avant que d'y adjouster foy, pour ne tomber pas dans les maux qui naissent ordinairement d'une resolution prise avec precipitation, & sur des faulces presuppositions. Mon devoir m'oblige, Messieurs, d'avertir vos Seigneuries de bien ouvrir les yeux en cette rencontre, qui peut avoir beaucoup de suites dangereuses, & de vous prier tres-instamment, de ne prendre point de conclusion, sur ce qu'on pourroit vous donner à entendre jusques à ce que j'aye eu communication de la part de l'Estat selon la raison & la coutume de tout ce qui a esté avancé, ou le service de sa Majesté peut estre interessé & des considerations qui y ont esté faites, j'ose bien promettre qu'apres cela je donneray un entier éclaircissement sur toutes les doutes qu'on peut avoir pris, & que je feray paroistre à descouvert la fausseté des calomnies que nos Ennemis ont eu l'audace de debiter en presence de vos Seigneuries.

Quand je voy qu'on essaye de persuader, que les Ministres du Roy s'opposent aux avantages des Estats, protestans dans l'Allemagne: que sa Majesté empesche la paix & ne souhaite que la continuation de la guerre; qu'elle fait des Traitez secrets avec l'Espagne, à l'insceu de ses Alliés; & que pour aigrir les peuples de ce pais, on suppose que ceux de leur Religion sont traittés rigoureusement en France & aux autres endroits de la domination du Roy: je ne m'estonne pas, que ceux, qui fuyent la lumiere de la verité tombent dans de si grands aveuglemens. Il me semble que la France ayant repris une perilleuse guerre dans l'Allemagne pour reestabli les Princes, Protestans anciens alliés de la Couronne, lors que leurs affaires estoient entierement ruinées, & l'ayant si constamment soustenüe avec une perte d'hommes & une despenfe incroyable, merite une autre reconnaissance que de reproches; Apres avoir obtenu par les armes conjointement avec la Couronne de Suede le reestabliement de tous les opprimés, si elle conseille aux protestans pour faciliter la conclusion de la paix, de ne porter pas les choses dans l'extrémité & d'estre sages aux despens de l'ennemy, qui a ruiné cy-devant les affaires pour n'avoir pas usé moderement de la Victoire, si elle tesmoigne franchement qu'on n'a jamais entendu de faire une guerre de Religion dans l'Allemagne, & qu'ayant pris les armes pour la defense de tous les Princes de l'Empire esgalement, ce seroit travailler contre la fin qu'on s'est proposée, si ceux qui sont restitués dans leurs biens & dignités, n'en estans pas contents, vouloient opprimer les autres, & que ce seroit éterniser la guerre au lieu de la finir: Chacun advouera que c'est un Conseil qui est plus digne de louange que de blâme; & qu'au moins il ne devroit pas estre censuré par ceux qui souhaitent si ardemment le repos; ils ne prennent garde aux contradictions ou ils tombent, puis que si on tient ferme pour l'Interest de quelque allié, ils inferent de la qu'on ne veut point de paix, & que si on persuade de prendre quelque temperamment en faveur de la paix, ils se plaignent sans raison

raison qu'on abandonne les Alliés, il en arrive presque de
 mesme dans la negociation avec l'Espagne; l'on soutient
 aveuglement que la France veut la continuation de la guerre;
 & mesme temps on dit qu'elle fait la paix secrettement
 avec l'Ennemy Il y a quatre mois que j'offre de faire voir
 à tous ceux qui voudront entrer en conference avec
 moy, qu'en tous les Articles du Traitté nous nous som-
 mes portés dans tous les temps ramés, qu'on peut desirer
 avec raison. Suppose que les Ennemis executent de bon-
 ne foy, quatre ou cinq des principaux points, dont nous
 croyons estre d'accord avec eux; à sçavoir celuy de ne rien
 rendre de part ny d'autre entre la France & l'Espagne, &
 que chacun demeure en possession de ce qu'il tient, avec les
 dépendances & annex, si ce n'est qu'on entre en restitution
 des anciennes conquestes, aussi bien que des nouvelles;
 Celuy qui concerne la seureté de Casal, pour empes-
 cher qu'il ne puisse jamais tomber entre les mains des
 Ennemis, lors qu'il aura esté rendu à Monsieur de Man-
 tout, estant la moindre recompense qu'on puisse preten-
 dre de trois Batailles, & de dix Millions d'Or, qui ont esté
 despendez pour luy conierver cette importante place; ce-
 luy de la Catalogne, pour prevenir les pratiques qui pour-
 roient estre faites d'un costé ou d'autre capables d'inter-
 rompre la paix & dont les Espagnols ont promis de con-
 venir par l'entremise de vos Plenipotentiaires; & celuy
 de la seureté du Traitté par le moyen des Lignes & Ga-
 rettées reciproques qui doivent estre accordées, Suppo-
 sé jjs je que les Ennemis executent de bonne foy tout ce
 qui a deha esté concerté sur lesdits points. Le Roy à tant
 de confiance en l'affection & bonne Justice de Messieurs
 les Estats Generaux, que sa Majesté ne refuse pas de se
 conformer pour le reste de differens qui sont encore in-
 decidés, à ce qu'ils jugeront raisonnables. Au lieu de travail-
 ler sur une proposition si juste, qui avoit peu produire la
 paix il y à deux mois, ceux qui pour des interets particu-
 liers, que chacun peut connoître, & que le temps décou-
 vrira plus clairement, veulent causer des divisions entre
 la France & cet Estat, aiment mieux de persister dans une
 faulx opinion que de consentir, qu'on fasse la moindre
 diligence pour s'esclaircir d'une verité de si grande con-
 sequence. Cependant comme si on vouloit fermer la
 porte d'un lieu ou l'on à envie d'entrer, on fait des decla-
 rations, tantost de ne se pouvoir point mettre en Campagne,
 tantost d'avoir droit de traiter separement, sans vouloir
 prendre garde, que ce sont autant d'obstacles, qui empes-
 chent l'Ennemy de venir à la raison, pour voir si les in-
 clinations ou considerations seront changées en resolu-
 tions, ou si les menaces seront suivies des effects.

Quand aux pretendus Traitez de mariage ou d'echan-
 ges, c'est une fourbe si grossiere, qu'il n'y à point de per-
 sonne intelligence dans les affaires qui ne connoisse, qu'il
 y auroit autant d'imprudencce, que d'infidelité d'enten-
 dre presentement à des semblables propositions, Aussi n'a
 on osé produire autre preuve de cétte supposition, que des
 Lettres qu'on dit avoir esté escrites par le Roy d'Espagne
 & par les Ministres, & celuy qui les à presentés à esté con-
 traint de confesser publiquement qu'il n'avoit rien veu
 qui vient du costé de la France. Encore qu'il n'y ait pas
 lieu de doubler pour cela des assurances qui ont cy-de-
 vant esté données par les Ministres de sa Majesté. Le pro-
 met de nouveau à vos Seigneuries sur ma vie & sur mon
 honneur, que ce sont des faulxtez malicieusement inven-
 tées par les Ennemis: & que je me soumetts de perdre l'un
 & l'autre, si on peut montrer que de la part de la France
 on y ait jamais le moins du monde presté l'oreille, ny
 qu'on soit entré en aucune negociation sur ce sujet. Mais
 certes, il seroit bien juste, que l'imposture estant décou-
 verte, on fist pour Exemplairement ceux qui en sont Au-
 theurs, & qui ont l'audace d'attaquer par ces calomnies la
 foy & la reputation d'un grand Roy amy de cétte Repu-
 blique; je ne respondray rien sur le mauvais traitement
 qu'on dit que reçoivent ceux de vostre Religion dans les
 Pais de l'obéissance de sa Majesté. Il y en à qui agissent si
 glorieusement à vostre vue dans le commandement des
 armées, & tous ceux du Royaume jouissent aujourd'huy
 de l'exercice de leur Religion dans une si heureuse tran-
 quillité, que je m'estonne, comme on ose dire le contrai-
 re, en desguisant une verité si publique. Il parroit bien,
 que les Auteurs de ces faulx nouvelles ont dessein de

rendre le Gouvernement de la France odieux à vos peu-
 ples pour commencer à leur rendre agreable celuy d'Es-
 pagne, quo, qu'elle persectute en tous lieux ceux de vo-
 stre creance par les rigoureux poursuites de l'Inquisi-
 tion, & par des cruautés dont il y à peu des familles parmy
 vous, qui se soyent exemptés, avant que vos Armes &
 l'assistance de vos amis vous eussent affranchis de la Ti-
 rannie, toutes ces choses & beaucoup d'autres, que j'y
 pourrais adjuster seroyent beaucoup mieux esclaircies
 dans des Conferences que dans une Lettre; si l'on avoit
 de toutes part autant de dessein de bien connoître la veri-
 té par la bouche des Amis, qu'on est facile à escouter le men-
 songe de celle des Ennemis. En attendant qu'il plaie à Mess.
 les Estats Generaux de prendre sur ce sujet la resolution
 que l'on doit attendre de leur grande prudence. Je supplie
 vos Seigneuries de faire une serieuse reflexion sur ce que
 la brieveté du temps me permet de leur représenter à la
 haste, qui ne tend, qu'à prevenir les mauvais Offices de
 ceux qui ne craignent pas de faire du mal à la patrie, pourveu
 qu'ils nous en fassent & à detourner les sâcheuses delibe-
 rations qu'on voudroit vous faire prendre sur des presup-
 positions tres-faulxes. Ma penité est bien esloignée du
 dessein d'exciter, ou de fomenter aucune sorte de division dans
 cet Estat. Le Roy en a toujours desiré la grandeur & la
 prosperité que sa Majesté connoist tres-bien de pendre
 principalement de l'estroite Union des Provinces, & de
 la bonne intelligence, qu'elles entretiendront avec leurs
 anciens Amis, j'employeray de bon cœur, suivant les or-
 dres de sa Majesté, tous mes soins pour conserver & affer-
 mir celle qui doit estre entre la France & cet Estat, afin
 de faire connoître par mes actions mieux que par mes
 paroles, que je suis veritablement, &c.

Signé

A. Servien;

MYN HEEREN.

Ick twijffel niet of mijn Heeren uwe Gedeputeerden
 hebben van tijt tot tijt, een getrouw rapport aen u Ho.
 Moghende ghedaen van alle d'ouvertures en openin-
 gen, die ick gedaen heb aen mijn Heeren de Staten Ge-
 nerael, of aen mijn Heeren hun Commissarissen, die met
 my gehandelt hebben, om de Conclusie en 't besluyt van
 een seekere en eerlijcke Vrede te bevorderen, & soo voor
 dese Staet als voor Vranckrijck. Dit geloof sal my belet-
 ten een herhaling hier af te doen, die niets anders dan in
 importun en lastig kan zijn. En ick sal my contenteren
 en vernoegen mijn Heeren, mer aen u te vertoonen, dat
 ick my geveert hebbende, soo veel my moghelijck heeft
 geweest, naer de constitutie en stant van dese Gemeente,
 die ordinarelijck de saecken niet besluyt, dan met een wey-
 nig lang saemheyt, sedert byna vier maenden, die ick hier ge-
 weest heb, alle gedult die men sich inbeelden kan, getoont
 heb om soodanig een Resolutie, als ick behoorde te ver-
 hoopen, te verkrijgen. Ick heb noyt konnen twijffelen
 of dit besluyt sou heel jonstigh zyn, dewijl ick niets voor-
 gestelt heb, dan in gevolg van d'Alliantie en gemeene Inte-
 resten, die Vranckrijck en dese Staet verplichten, te weten
 gelamentlijck een Oorlogh te yndigen, die zy soo geluc-
 kighlijck te samen hebben gevoert tegen een selve Vyant,
 om hem vande hoop der voordeelen te beroven, die hy
 soeckt inde verdeelingen en jalousien, dewelcken hy tus-
 schen ons tracht te werpen. Maer, mijn Heeren, ick be-
 vint my boven maten verbaest, na soo veel demonstra-
 tien, betuyginghen, die syn Majesteyt betoont heeft aen
 mijn Heeren de Staten Generael, na veel geitererde en
 herhaelde protestatien, die ick van sijnen wegen aen hen
 ghedaen heb, van een volmaecte en oprechte vrient-
 schap, en na soo veel proeven en blijcken, die zy van
 een ghetrouwe correspondentie ontfanghen hebben ge-
 heel conform met het geen, dat door de Tractaten voor-
 geschreven is, om te sien dat men noch niet de moey-
 ten ghedaen heeft van op verscheide memorien t'antwoor-
 den, die ick gepresenteert heb, schoon zy vervult zijn met
 veel importante propositien en voorstellingen, tot wel-
 stant en voordeel van dese Staet. Ick sie, in plaets van
 dit, dat de goede intentien van sijn Majesteyt niet alleen-
 lijck weynigh geconsidereert en aengemerckt, maer oock
 qualijck bediet werden door eenige gepassioneerde ge-
 steen.

fen, die door een Handel, dewelck by uw' Voorfaten een fchrick gheweest fou hebben, onder u itoureljck verkondighen d'affectie en oprechtigheyt van uw' Vyant, en openlijck arbeiden om het beleyt en d'onverbreeckelijcke ge- trouweyt van uw' seeckerste Vrienden suspect en verdacht te maecten, om door geweldige en roeckeloofse raden te breecken een confederatie, die van de zijde van Vranckrijck soo heyliglijck onderhouden heeft gheweest, en die de voornaemste oorfaeck der voorsoeden is, die heden uwe en onse faecten verlossen. Ick beloof my mijn Heeren, dat gy, confidererende de gevarelijcke progressen en winsten, die de Vyant alrede door dese list gedaen heeft, om u van Vranckrijck af te scheiden, en oneenigheyt onder u te veroorfaecten, en dat ghy, overwegende het geral der deelgenoten, die by alrede in uw' Lant verkregen heeft, eer d'Oorlogh noch geeyndicht is, gy dese oude voorfichtigheyt van uwe Vaders weer sult doen leven, die altijd de grootste seeckerheyt van desen Staet gevonden hebben in een gerechtich gevoelen en wraeck der ongelijcken, die zy van de Spanjaerden hebben ontfanghen, en in een wijse misvertrouwen van alle hun werken, en van alle hun desseynen. Men kan niet sonder verwondering verstaen dat de genen, die, om d'intentien van de Vyant te favorisereen, de bestandige Unie en eenigheyt willen breken, die soo lang tuschen onsen uwe Natie en Volcken heeft geduyrt, alrede hebben vergeten dat'er byna gheen plaets in dese Nederlanden is, daer de Spanjaerden hun wreetheyt niet hebben doen gevoelen, en die oock niet heeft geweest ge- verwt van 't bloet, dat de Franschen daer gestort hebben tot uwen dienst. Indien zy gelooven dat gy noch eenige ge- heugenis van de verlede dingen hebt behouden, soo weet ick niet hoe sy sich darren maken autheurs en Itichters van soo vreemde en gevarelijcke nieuwigheyt, en hoe zy niet vreesen dat de inconuenienten en misvallen, die uyt soo merckelijck een verandering, die zy voortellen, konnen spruyten, niet t'eenigetijt de Nakomelingen sullen ver- plichten om t'eysschen reden van een beleyt, dat so qualijck gefondeert is, en 't welck strecken sal om d'erffelijcke haet en afkeer tegen de Spanjaerden te doen ophouden, die u voorfaten als indeeligh aen hun kinderen nagelaten heb- ben, en om een vrientchap, die sy de seeckerste steun van dese Staet geacht hebben, suspect en verdacht te maken. 't Gheen, 't welck noch meer extraordinair in 't desseyn onser Vyanden blijckt, is dat zy, om de bedriegeryen, die sy gesamentlijck met de Ministers en Bedienaers van Span- jen ghesmeed hebben: en om hen middel te gheven van meer indruck in de geesten te maken, met Eedt verfocht hebben dat sy secreet souden blijven, op dat men de vals- heyt daer af niet sou konnen toonen, en op dat het Fenyn sijn wercking sou hebben, eer men tijt heeft om remedie daer tegen te doen, als of de beschuldiging en aenklachte van een Vyant, door een van sijn deelgenooten gedaen, genoechsaem was om een oude Bontgenoot te doen ver- wijzen, of verdacht te maecten, en als of de gerechtichgeyt niet soo wel als de voorfichtigheyt, verplichte sorgvuldig- lijck t'examineren en t'onderfoccken de dingen, die van foodanig belang zyn, en de redenen der geinterresseerden te hooren eer men ghelooft daer aen geeft, om niet in de quaden te vallen, die gewoonelijck uyt een Resolutie en besluyt spruyten, dat met verbaestighen en op valche pre- suppositien genomen is. Mijn devoyr en plicht mijn Hee- ren, verplicht my uw' Ho. Mo. te waerschouwen hun Oog- gen wel t'openen in dese rencontre en voorval, 't welck veel gevarelijcke ghevolgen kan hebben, en u seer instan- telijck te bidden, gheen besluyt op 't geen te nemen, dat men u sou konnen te verstaen geven, tot dat ick commu- nicatie hebadt heb van wegen de Staet, naer de reden en gewoonte van al 't gheen, dat voortghebracht is, daer de dienst van sijn Majesteyt geinteresseert kan zijn, en van de Consideratien, die daer gedaen zyn. Ick darf wel belo- ven dat ick daer na een geheele verklaring sal gheven op alle de twijffelinghen, die men genomen kan hebben, en dat ick openlijck sal doen blijcken de valscheyt der ca- lumnien en lasteringen, die onse Vyanden, in tegenwoor- digheyt van uw' Ho. Mog. hebben darren voor Oogen stellen.

Als ick sie dat men poogt te perswaderen en t'overtre- den dat de Ministers en Bedienaers des Konings sich tegen d'avantagien en voordeelen der Staten stellen, met in Duyt-

lant te protesteren en betuygen dat sijn Majesteyt de Vrede be- let, en niets wenscht, dan de Continuatie en voortgangh van dese Oorlog, dat by secreete Tractaten met Spanjen maect, by- ten weten van sijn Geallieerden en Bontgenoten, en datmen, om de Volcken van dit Landt te verbitteren, supponeert en voorwent dat de geenen van hun Religie in Vranckrijck en in d'andere gewesten, van des Konings heerschappy strengelijck gehandelt worden; Soo verwonder ick my niet dat de ge- nen, die 't licht der waerheyt vlieden, in soo groote blin- heden vallen. My dunckt dat Vranckrijck, een gevarelijcke Oorlog in Durlendt aenghevangen hebbende, om de protestantie Vorsten, oude Bontgenooten van de Kroon te restabileren en weer in te setten, doen hun faecten ge- heel onder de voet laghen, en daer in soo stantvastelijck volhard hebbende, met verlies van Volck, en met ongs- looffelijcke kosten, een andere erkenenis, als verwytingen verdient. Indien hy gesamentlijck met de Kroon van Swe- den de herstelling en weer insetting van alle de verdruc- ten door de Wapenen verkregen hebbende, de protestan- ten raet, om te lichter tot het besluyt van Vrede te koop- men, de faecten niet tot het uytterite te brengen, en wijt te zyn ten kosten vande Vyandt, die voormaels sijn faecten geruineert en bedorven heeft, om dat hy sijn verwinning niet maetelijck gebruyckte, indien hy openlijck betuygt dat men noyt verstaen heeft een Oorlogh van Religie in Duytslant te voeren, en dat men de Wapenen aengestalt hebbende voor de defensie en beschermingh van alle de Vorsten van 't Keyserrijck te samen, teghen 't eynde, dat men sich voorgesit heeft, arbeiden sou, en indien de ge- nen, die weer in hun goederen en waerdigheden ingetert zyn, daer mee niet vernoecht zijnde, d'anderen wilden verdrucken, en d'Oorlogh, in plaets van die t'eyndigen, eeuwig maken; soo sal yder belyden dat dit een raet is, die meer behoort geprefen dan gelaster te worden, en dat hy ten minsten niet behoort gecensureert en bestraft te wor- den door de gheenen, die de rust soo vieriglijck bemin- nende, gheen acht nemen op de contradictien en teges- feggingen, daer zy invallen, dewijl zy, soo men bestandt blijft voor d'interest van eenig Bontgenoot, daer uyt be- sluyten dat men geen Vrede begheert, en soo men niet eenigh temperament tot faueur van van de Vrede te ne- men, sonder reden klagen dat men de Bontgenooten ver- laet. Men siet byna delgelijck inde handeling met Spanjen gebeuren. Men sustineert en beweert blindelings, dat Vranckrijck de continuatie en voortgang van d'Oorlog begheert. Ja men leght dat sy heymelijck met de Vyandt Vrede maect. Ick heb alree over vier maanden aengeboden aen alle de geenen te toonen, die met my in conferentie sullen wil- len treden, dat, in alle d'Artyckelen van de handeling, wy alle temperamenten en beladigheyt, die men met rest- wenschen kan, getoont hebben. Genomen dat de Vyanden ghetrouwelijck executeren en uytvoeren vier of vijf der voornaemste punten, inde welcken wy achten met hen verdragen te zyn, te weten van niets over te geven van weer zijden tuschen Vranckrijck en Spanjen, en dat vier in besitting van 't gheen dat hy heeft, sal blyven, met de pen- sionatien en 't geen daer aen vast is, ten zy dat men komt tot restitutie en overlevering, soo wel der oude als der nieuwe conquesten, van 't geen dat de seeckerheyt van Casal aengaet, om te maecten dat het niet weer inde han- den der Vyanden kan vallen, als het weer geleverd sal zyn aen mijn Heer van Mantua, zijnde de minste vergelding, die men pretenderen kan van drie Veltslagen, en van twee Millioenen Goudts, die gedispenseert en bestect zyn, om dese importante en gewichtige plaets voor hem te bewa- ren, van Catalonien, om de practijcken te voorkomen, die van weer-zyden gedaen souden konnen worden, en be- quame souden wesen om de Vrede te breecken, en daer af de Spanjaerden beloof hebben door russen-hande- ling van u Volmachtighden te verdragen, en dat van de seeckerheyt van 't Tractaet, door middel van onderlinge Lignes en Garantien, die veraccordeert behooren te wor- den: genomen segh ick, dat de Vyanden getrouwelijck executeren en uytvoeren al 't geen, dat op de gheseyde punten veraccordeert, is, soo heeft de Koning soo groot vertrouwen in d'affectie en goede gherechticheyt van mijn Heeren de Staten Generael, dat sijn Majesteyt niet sal weygeren, sich voor 't overige der verschillen, die noch ongedecideert en onbeslecht zyn, te conformeren daer 't geen

geen dat zy redelijck fullen oordelen. In plaats van 't arbeyden op soo gerechtigh een propositie, die de Vrede al over twee maenden had konnen voortbrengen, willen de genen, die om particuliere Interesten, die yder kan kennen, en die de tijt klarelijker ontdecken sal, divisien en verdeeltheden tusschen Vranckrijck en dese Staet poggen te veroorsaeken, liever persisteren en volharden in een valsche opinie en waen, dan te consenteren dat men de minste vlijt doe, om kennis van een waerheyt van soo groot belangh te krijgen. Ondertusschen, als of men de deur van een plaats wilde sluyten, daer men begeert in te gaen, maect men declaratiën, nu van niet te kennen sich in 't Velt begeven, dan van recht te hebben om afscheydelijck te handelen, sonder te willen acht nemen, dat dit soo veel verhindernissen zijn, die de Vyant beletten tot reden te doen komen, om te sien of d'inclinatiën of consideratiën in resolutiën, ende dreygingen van effecten gevolgt fullen worden.

Wat aengaet de gepretendeerde Tractaten van huwelijck of verwisselingh, 't is soo grof een list, dat'er gheen mensch is, die eenige kennis van saecken heeft of hy bekenet wel dat het soo groote onvoorsichtigheyt als ongetrouweydt sou zyn tegenwoordighlijck naer diergelijcke propositiën te luysteren. Men heeft van dese suppositiën en verdrictel oock gheen ander bewijs derven by-brenghen, dan Brieven, die men segt door de Koningh van Spanjen, en door sijn Ministers en Bedienaers gheschreven te zijn; en de geen, die hen geprefenteert heeft, is gedwongen gheweest opentlijck te belijden dat hy niets ghesien heeft, 't welck van de zyde van Vranckrijck komt. Schoon men daerom geen oorfaeck heeft om te twijffelen aen de verkeringen, die hier voormaels door de Ministers en Bedienaers van sijn Majesteit gegeven zijn, soo betuygh ick nochtans van nicuws aen u Groot-Mog. op mijn leven, en op mijn eer, dat dit valscheden zijn, boosaerdighlijck door de Vyanden geïnventeert, en dat ick my submitteer en onderstel, om 't een en 't ander te verliesen, soo men toonen kan dat men aen de zyde van Vranckrijck oyt eenigens daer naer heeft geluyfster, of dat men in eenige handelingh op dese saeck getreden is. Maer seecker, het sou wel gerechtigh zijn dat men, als 't bedrog ontdeckt is, de geenen, die de stichters daer af zijn, en die de stoutheyt hebben van de trou en reputatie van een groot Koning, vrient van dese Gemeente, door dese lasteringhen aen te taiten, exemplarelijck dē straffen. Ick sal niets antwoorden op het quaet Tractament, dat gelijck men segt, de geenen van u Religie in de Landen van de gehoorfaemheyt van sijn Majesteit ontfangen. Daer sijn'er, die, self voor u ooggen, soo heerlijcke ampten in de heyren hebben, en alle de geenen van het Koningrijk genieten heden d'exercitie en offeningh van hun Religie in soo gheluckigh een gerustheyt, dat ick verwondert ben hoe men, met het vermommen van sulck een openbare waerheyt, het tegendeel darf seggen. Het blijkt wel dat de Stichters van dese valsche nieuwigheden voorgheenoemen hebben het Gouvernement en de bestiering van Vranckrijck hatelijck by u Volcken te maecten, om te beginnen die van Spanjen aengenaem by hen te doen worden, schoon sy in alle plaetsen de genen van uw geloof verdruckt, door strenge vervolgingen van d'Inquisitie, en door wreetheden, daer af weynig Huygfinnen vry onder u gevonden wierden, eer uwe Wapenen, en de Bystant van u Vrienden u van de Tyranny hadden bevrijt. Alle dese dingen, en veel anderen, die ick hier sou konnen by-voegen, souden beter verklaert worden in Conferentien, dan in een Brief, in dien men van alle zyden soo wel ghesint was de waerheyt door de mont der Vrienden te kennen, als men bereyt is om de leugen uyt de mont der Vyanden te hooren. Verwachtende dat het aen mijn Heeren de Staten Generael beliep op dit subject de resolutie te nemen, die men van hun groote voorsichtigheyt behoort te verwachten, soo bid ick u Groot-Mog. een ernstig reflexie te doen op het geen dat de kortheyt van de tijt my toelaet in der haest aen hen te vertoonen; 't welck alleenlijck streckt om te voorkomen de quade Officiën en diensten der geener, die niet wresen quaet aen's Vaderlant te doen, soo zy maer quaet aen ons doen, en om af te keeren de moeyelijcke deliberatiën, die men u wilde doen nemen op seer valsche presuppositiën. Mijn gedachten zyn verre vervreemt van 't deflein om eenighe

soorte van divisie en verdeeling in dese Staet te verwecken, of te woeden. De Koningh heeft altijd de grootheyt en voorspoer daer af begeert, die sijn Majesteit heel wel bekenet te dependeren principalijck aen d'eenige verbintenis deser Lantschappen, en aen de goede intelligentie en Vrient-schap, die sy met hun oude Vrienden fullen onderhouden. Ick sal uyt een goed hart, volgens d'ordenen van sijn Majesteit, alle mijn vlijt besteden om de geene, die tusschen Vranckrijck en dese Staet behoort te zijn, te consenteren en bevestigen, om, meer door mijn wercken, dan door mijn woorden, te doen bekenen dat ick warelijck ben, &c.

Geteceent

A. Servient.

Het hoort beghep van het sustenu der Heeren Hollantsche Gecommitteerden in de respectve Provinciale Vergadering bestont daer in / dat sy in 't lange verhaelden de gelegentheyt van de Vrede-Handel tot Munster tusschen Vranckrijck ende Spagnien ende oock tusschen Spagnien ende desen Staet / ende in wat punten die stont / oock belanghende die by Vranckrijck gepretendeerde Guarantie ende wat daer van dependeerde / &c. Ende aenghesien hoor desen Staet alreede goede Conditien van Vrede waren bedongen / daer mede men redelijck contentement hadde te nemen soo sy hebben oock in 't vrede verhaelt de Consideratiën / waeromme de Staten van Hollandt ende West-Byeslant verstonde / dat hoor her beste van desen Staet / goet / dienstigh ende noodigh was / te gaen uytten Oorlog / en dat Vranckrijck diende te werden versocht / ende by alle mogelijcke middelen van debois gedisponeert / mede te willen verstaen tot sluytinghe van den Vrede-Handel / nademael desen Staet hoor d' Interesten van Vranckrijck / by de Tractaten van de Jaren 1634. 1635 en 1644. niet verder en was verbonden als in de Nederlanden, over welke Interesten Vranckrijck Satisfactie most verstaen worden gedaen te sijn / gheslijck oock deselve Kroone van Vranckrijck Satisfactie behoorde te nemen noopende de buyten Interessen, als mede belanghende de Limijtscheydinghe van hare Conquesten / sijnde by Spagnien tot arbitragie aen desen Staet gesubmitteert; van ghelijcken / aenghesien aen Vranckrijck raeckende de Guarantie, suffisante presentatiën waren gedaen / selfs hooger gaende als de Tractaten waren mede byzenghende: ende soo verre sulck by Vranckrijck ghewepget werde / dat de Heeren Staten van Hollandt souden goet binden / dat van wegen desen Staet verklaringe diende ghedaen / dat men verstant recht te hebben apart, ende afsonderlijck van Vranckrijck te sluyten, ende dat men goet bondt 't selve effectibelijck in 't werck te stellen, om bescheyden pregnanten redenen / soo raeckende de Constitutie van desen Staet als anders. Alsoo versochten derhalven de voorsz Heeren Gecommitteerden dat de Heeren Staten van d'andere Provincien respectve / haer mette Intentiën ende goede meeningen van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Byeslant in desen wilden conformeren / om alsoo tot een spoedigh besluyp van den Vrede te mogen geraecken waer toe de Constitutiën van saken / ende berloop van de Finantiën van Hollandt / ende andere hooge Consideratiën presseerden.

Ma dat wel opgamelde Heeren Hollantsche Gecommitteerde waren weder uyt de Provincien aenghesoomen / heeft men van daegh tot daegh getracht eenighe consonantie onder de Provinciale intentiën ende opniën te maecten / specialijck is men den 18. May (sijnde de tour van presideren aen Hollandt: die haer van dese occasie ende directie soo nu als oock meernaef daer na wel heeft ghedient gehad) ghetroeden in ernstige deliberatie over de Pointen van consideratie / gemoebert op 't stuck van de Vrede-Handelinghe al noech openstaende / tusschen desen Staet ende den Koningh van Spanjen / waer van het eerste Point was het stuck van de volle ende absolute Souverainiteyt ende Superioriteyt soo in 't Spiritueel over de Meyerye van 's Hertog

gebofch, ende in andere gewesten van gheleyche nature aengeroert in het derde Artickel van het geadjusteerde tot Munster.

Het tweede Point was belangende de verfochte Consolidatie van t' Overquartier van Gelderlandt, tot ende met de drie andere Quartieren van deselve Provincie/ onder desen Staet.

Het derde / raeckende de saecken van West-Indien aengeroert in het seste Artickel van t' geadjusteerde tot Munster / daer sonderlinghe in Consideratie werden ghenomen dese woorden / te weten / ende alle andere, mitgaders oock dese woorden / te Weten / sedert het laer 1641. Item / soo lange als die onder de Portugijfen tullen zyn.

Het vierde / aengaende de Taxe ende equalisatie van de Schelde met de andere Vlaemsche Havenen.

Het vijfde Point / spreekende van de drie Quartieren van Over Maese, te weten / Valckenburgh, Dalem, ende s Hertogenrade.

Het seste Point / raeckende de Demolitie van de Forten omtrent Sluys in Blanderen / gementioneert in het vijf-en-t' sestigste der geadjusteerde Artickelen.

Het zevende Point / concernerende de extensie van de Limiten in Vlaenderen.

Daer op ghebelibereert sijnde / is goet ghebonden ende verstaen / dat de Heeren haer Hoogh Moghende Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van wegen desen Staet tot Munster, op t' voornoemde eerste Point / by Instructie precijs souden worden gelast / om in het Tractaet met den Spanant te maecten te bedingen de volle ende absolute Souverainteypt soo in t' Geestelijche als Wereltijche / over de ghemeelte Meyerye van den Bosch, ende andere plaetsen van gelijcken nature / ende dat dienvolgens van de Spaensche inghetrocken soude worden het gheschift van den 27. December 1646. ende dat sonder het selve / gheen Tractaet met den Spanant en soude werden gheslooten / voorszondens nochtans dat soude moghen toegeslaen worden een redelijck onderhout ad vitan, voorsz de jegenwoordige Pausselijke Geestelijcheit ter discretie ende dispositie van haer Ho. Moghende / welck by Acte apart soude werden ghestelt / wijders is ghebesolueert dat aen de Corpora ghelegen binnen de Stadt s Hertogenbosch ende de Meperpe van dien / als oock in andere Quartieren van gelijcke nature souden volghen de Goederen die buyten deselve Meperpe ende Quartieren respectibe / elders waren ghelegghen. / *Et vice versa*, dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincien van Utrecht, Vrielandt, ende Stadt ende Lande, hier op laten aenteecken / dat de selve daerin niet verder consentieren als op t' behagen van de Heeren derselver respectibe Principalen.

Op t' voornoemde tweede Point / is goet ghebonden ende verstaen / dat de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van wegen desen Staet tot Munster ernstelijck souden worden gelast / om alnoch met alle moghelijcke debvoiren te insisteren by de Spaensche Plenipotentiarisen dat het opghemelte Overquartier by den Koningh van Spagnien werde verlaten ende overgegeven / om met de drie andere Quartieren verhaelt ende gheconsolideert te worden; doch inghevalle het selve na alle gedane debvoiren niet afolutelijck en soude werden gheobtinert / dat in soodanighen gheval by het jegenwoordighe Vredens Tractaet de wisselinghe van dien jegen eenigh ander equivalent voorsz het sluyten van het Tractaet soude worden vast ghestelt / ende inghevalle men sich onderlinghe over de waerde ende estimatie van de te permittieren plaetsen / niet en soude konnen vergelijcken / dat by de Chambre mipartie binnen den tijde van ses Maenden / of anderen korten tijde na de upe-wisselinghe van wederzijds aggreation / op het te maecten Tractaet daer over decisie soude worden ghebaen / dan hebben de Heeren Gedeputeerden den van wegen de Provincie van Utrecht, hier op laten aenteecken / niet te kunnen toestaen het equivalent voorsz het voorsz Overquartier van Gelderlandt, by permutatie / als daer toe geen last hebbende / maer dat in t' selve Over-

quartier te bedingen / die van Gelderlandt met biguere de Handt sal werden gebooden / ende hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Vrielandt en Stadt en Landen, hier op laten aenteecken / dat sy daer in niet verder en consentieren / als op t' behagen van de Heeren derselver respectibe Principalen.

Op t' voornoemde derde Point / raeckende t' sluyten van de West-Indische Compagnie hebben haer Hoogh Moghende verclaert / dat het selve niet gelaten / by het ghebesoignerde van de Heeren Plenipotentiarisen tot Munster / ende dat op vaste presuppositie / dat de Provincien tot beboordinghe ende subsistentie van de West-Indische Compagnie in Brasil een notabel ende sufficient secours souden bewillighen ende uytbrenghen / ende hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Utrecht hier op laten aenteecken / dat de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet / haer noopende t' voorsz derde Point / souden hebben te regulieren naer de resolutie van den 17. 19. 20. 21. ende 22. November 1646. also alle t' selve by alle de seven Provincien vast ghestelt / ende by pluraliteypt van dien niet en konde getractaert worden.

Dan hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Vrielandt hier op verclaert te insisteren derselver voorsz gemaekte protestation ten aensien van de Oost-ende West-Indische Compagnie hierbovrens ten Begister gedaen notuleren / ende de Heeren Gedeputeerden van welcken de Provincie van Stadt en Landen, hebben hier op laten aenteecken / dat sy daer in niet verder en consentieren / als op t' behagen van de Heeren hunne Principalen / ende dat mede nu voorsz boven d' Ordinaris Subsidie voorsz die voorsz West-Indische Compagnie werde ghesubsisteert ende vast ghestelt een prompt ende sufficient secours van Doich op die Sagie van t' Landt tot assistentie van de selve Compagnie.

Op t' voornoemde vierde Point / hebben haer Hoogh Moghende verclaert / dattet selve werde gheslooten by het ghebesoignerde / volghens d' Instructie / ende souden daer na de Provincien met malkanderen onderlinghe uytbinden bequame middelen / ten voorsz epinde sijnde.

Op t' voornoemde vijfde Point / hebben haer Hoogh Moghende verclaert / dat het selve werde gheslooten by het geadjusteerde ende gebesoignerde van de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van wegen desen Staet tot Munster / ende soude de kennisse daer van doorsz de Chambre mipartie werden ghenomen / gheleyck de voorsz drie Quartieren ghebonden souden worden ten tijde van het sluyten van het te maecten Tractaet van Vrede met den Spanant / dan hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Vrielandt, hier op laten aenteecken / dat sy bleven persisteren by haer schriftelijck advijs deses aengaende hier bebovrens ingezagt.

Op t' voornoemde seste Point hebben haer Ho. Mog. goet gevonden ende verstaen / dat doorz de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van wegen desen Staet tot Munster, souden worden aengewendte alle mogelijcke debvoiren ende Instancien by de Spaensche Plenipotentiarisen tot Demolitie van de Forten omtrent Sluys, ende op t' Swijn respectibe gheleggen / ende van den voorsz Spaensche verstaen / wat Forten sy souden willen exproprieren / welcker demolitie sy daer jegen souden pretenderen.

Op t' voornoemde zevende point / verclaerden haer Ho. Mog. dat het selve niet gelaten by het 64. van de 73. jongst geadjusteerde Artickelen / ende voorsz wat belangde het Water-gherecht der Stede Sluys in het bysonder / als oock het onnemen van den Dam gheslagen voorsz St. Donaes in de Soute, deses aengaende souden alle mogelijcke debvoiren werden gedaen / doorz de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs tot Munster by de Spaensche om t' selve de van hun te obtineren.

De Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van

van Utrecht hebben op alle het voorsz. genoemde / doen acnteekenen dat / alsoo men in conso-
mitte van de voorighe Tractaten insonderheyt van den
Jare 1635. ende 1644. met den koningh van Spanien
over de Vrede ofte Treves niet vermocht te handelen
als gesamentlijck; ende met gemeen consent van sijne
Majesteit van Vranckrijck, alle de teykenen Artic-
len geen effect souden hebben van reel Tractaet / ten
ware Vranckrijck oock hadde behoortlijck contente-
ment.

De Gedeputeerde van Zeelandt, hebben laten aen-
teekenen dat sy siende / dat het de Heeren van Hollant
ende West Vrieslandt / teghenwoordigh ter Vergade-
ringe van haer Hoogh Mog. presidentende / hadde ge-
liest dien mogghen by overstemminghe te Conclude-
ren op de respectende openstaende Pointen / raeckende
de Dierdens Tractaten tot Munster, niet alleenlijck
tegens ende buyten d'Instructie / met eenparigh goet-
winden van alle de Provincien door d'Heeren Plenipo-
tentiarijen van desen Staet gearresteert / maer oock
tegens d'Anie / by dewelcke soodanige pointen niet ge-
meen gemaeckt / maer aen de respectieve Provincien spe-
cialijck sijn gereserveert, hebben niet ledigh willen staen /
maer hun verplicht gebonden / tot conservatie van de
orde van het Land / mitsgaders het recht ende respect
van hunne Heeren Principalen / de gemelde Heeren
van Hollant als Presidentende / mitsgaders de andere
Provincien in het gemeen ende bysonder sericuselijck te
versoeken / dat de voorsz. verhaelde Pointen buyten
Conclusie mochten werden ghelaten / tot soo nauwen
tijdt / daer op volgens d'ordre van Regieringhe konde
worden geconcludeert / ofte anders ende by faute van
dien / dat sy Gedeputeerden van Zeelandt tegens de
voorsz. onordentlijcke Conclusien, by desen wel expre-
selijck sijn protestende / niet sullende nalaten van het
gepasseerde metten eersten aen hunne Heeren Principa-
len rapport te doen / die sonder twijffel daer over selfs
by besendinge aen de Provincien / ofte andersints hun
ressentiment souden betoonen / mitsgaders daer / ende
soo 't behoort / doen representeren het voorsz. gepasseer-
de / als oock de hebdere pointen ende saecken die haer
Edele Mog. souden oordeelen / dat nootwendigh dien-
den geapprehendeert ende vast gesteldt voorsz. ende alee-
dese langhwinlijghe Dierdens Tractaten tot een goet
bersekerdeert ende Christelijck besuyt souden konnen
weeden ghebruycht / waer toe hunne Heeren Principa-
len van hunne syde oprechtelijck gemeynt waren / al-
les dat mogelijck is / te contribueren / ende hebben de
ses andere Provincien den opgemaelden Heeren Gedeput-
teerden van Zeelandt versoecht / het bovenstaende pro-
test te willen intreucken / ende by onstentnisse van dien /
versoeken deselve ses Provincien daer van Copie / die
haer Ed. in soodanigen geballe / respectueelijck wierdt
geaccordeert.

Den 23 Mey versoecht de Heer Ambassadeur Ser-
vient wederom door een korte Memorie dat haer Ho.
Mog. beliede alle haer Forces in 't Veldt te brengen /
ten minsten om tot voordeel van Vranckrijck te cause-
ren eenige diverfie / maer sulcx is by Hollant plat ende
rondeelijck afgeslagen.

Niet te min dede sijn Hoogheyt in desen tpdte ver-
scheyden Compagnien te Voet ende te Paerde gaen na
Hult ende 't Landt van Waes: waer ober tot Munster
de Spaense kilaeghden: en de Heeren van Hollant ver-
sochten sijn Hoogheyt deselve weder te contramande-
ren / gelijck geschiede. Welgedachte Heer Ambassa-
deur hadde oock by discours sich laten ontballen / wel te
byden te sijn te submitteren aen Me Doyne de Prin-
cesse Douariere van Orangien d'obertighe differentiale
Pointen daer na merckende dat haer Hoogheyt ter
liefde van de Vrede niet vreemt was / van sulcx aen te
nemen: soo seyde hy / sijn meeningh wel te sijn de Point-
ten te submitteren; edoch op conditie dat haer Hoogheyt
deselve soude decideeren volgens instructie van den Heer
Servient. Met welck eschappatoir deselve submitte
achter bleef.

De Heer van Meynertswijck was in dese tydt alleen
tot Munster: beyde soo Franse als Spaense Commu-
nicerden hem van tpdte tot tijdt in wat terminis haer

saken stonden: elck kilaegde aen sijn zijde: elck beschul-
digde den ander van niet voort te willen, van niet op-
rechtelijck te gaen; De Heeren Mediateurs deden oock
haer beste tusschen beyden / sulcx alles abiscerde de Heer
van Meynertswijck aen sijn Heeren Principalen / vol-
gens sijn ampt en Instructie / wat namelijck de voorsz.
sagen / epsch / antwoort / tusschen sprekingen soo by
monde als geschryfte waren. 't Gebeurde dat hy aen-
gaende de noch tusschen Vranckrijck en Spangien open-
staende differenten en specialijck rakende de sake van
Portugael pets hadde geabiscert. De Heer Servient
daer van Communicatie krijgende gaf by geschreven
Memorie den 15. Mey aen haer Ho. Mog. in /

DEpuis ledit Ambassadeur ayant appris que Mon-
sieur de Meynertswijck à donné quelques advis à leurs
Seigneuries, qui sont directement contraires à la verité
Et à ce que Messieurs les Plenipotentiaires de France ont
escriit audit Ambassadeur; il supplie L. S. de trouver bon
qu'on entre aujourd'hui en Conference avec ledits
Sieurs Commissaires, pour leur donner part de tout ce qui
s'est passé à Munster, & justifier par pieces authentiques,
que les advis contraires ne vient que de l'artifice des Espa-
gnols, & des autres Ennemis de la France.

DE geleyde Ambassadeur, sedert verstaen hebbende
dat mijn Heer van Meynertswijck aen hun Ho. Mo.
cenige advylen heeft gegeven, die directelijck stryden te-
gen de waerheit en tegen 't geen, dat mijn Heeren de Pleni-
potentiarijen of Volmachtigden van Vranckrijck aen de geleyde
Ambassadeur geschreven hebben, bid hun Ho. Mog. goet
te vinden dat men heden in conferentie treed met de ge-
leyde Heeren Commissarijen, om hen deelachtig te ma-
ken van al 't geen dat tot Munster gedaen is, en door au-
tentique stucken te justificeren dat de strydighe advylen
niet komen, dan van d'artificie en list der Spanjaerden,
en der andere vyanden van Vranckrijck.

De Heer van Meynertswijck 't selve verneemende
heeft upt Munster sich by Missive van den 22. Mey
berdedicht: daer in seggende, onder andere dat 't voorsz.
seggen van den Heer Servient was een Calumnie: dat
by hem ende andere Plenipotentiarissen oock in de pro-
positie van den 4. Marty hadde malicieuselijck overtroc-
ken. Verfoeckende effectieve reparatie van dese en andere
diergelijcke meenighvuldige achterklap; die meer tot
nadeel so van den Staet als van desselfs getrouwe Dienaers
redundeerde, &c.

Den 24. Mey herft de Heer Ambassadeur Servient
weder op het stuck der Garantie ingegeven 'tvolgende.

Sur le Point de la garantir l'on propose que les Trait-
tes de 1635 & 1644. demeureront en leur force &
vertu, pour estre religieusement executez de part &
d'autre, en tout ce qu'ils contiennent, excepté en ce qu'il
sera convenu autrement par le present Traité, lequel se-
ra plus estendu, & plus particulièrement expliqué, lors
qu'il sera conclud.

Le Roy promettra de rompre contre les Espagnols &
leurs adherens, en cas qu'ils attaquent aucunes des places,
ou Pays, qui demeureront à Messieurs les Estats, par la
Traité de Paix, comme aussi en cas qu'il contrevien-
nent aux conditions du Traité, en sorte qu'une rupture
generalle s'en ensuive contre l'Espagne, & Messieurs les
Estats.

Messieurs les Estats s'obligeront aussi de rompre, en
cas que le Roy soit attaqué par les Espagnols, ou leurs ad-
herens dans la France, en laquelle la place de Pignerol
& ses dépendances s'entendent comprises, ou que les au-
tres places, Estats, & pais, qui demeureront à sa Majesté
par le Traité ou en suite d'iceluy dans la Lorraine, Bour-
goine, Pays, Roussillon & Catalogne, pendant le temps de la
Trêve, soient attaqués, envahis, ou surpris par ledits Es-
pagnols, ou autres de leurs adherens, quels qu'ils puissent
estre.

Et en tous les autres pays, hors de ceux, cy dessus, spe-
cifiés; à sçavoir en Allemagne, & Alsace, y compris Phi-
lipsbourg, comme aussi en Italie, & en Catalogne apres la
Trêve expirée, en cas que les Espag. refusent de la conti-
nuer aux memes conditions qu'elle sera presentement
accordée,

accordés, Messieurs les Estats donneront les secours cy-devant demandés, ou autres semblables, ou approchans, desquels on conviendra.

Op het stuck vande Garantie en onderlinge beschermingh proponeert men dat de Tractaten van 't laer 1635. en van 't laer 1644. in hun kracht en stant fullen blyven, om van weer zyden religieuselyk ge executeert en uytgevoert te worden in al 't geen dat sy begrypen, uytgesondert in 't geen dat door het tegenwoordigh Tractaet anders verdragen sal worden, 't welck meer uytgebreyt en particulierlyk verklaert sal worden, als het besloten sal zyn.

De Koningh sal beloven te breken tegen de Spanjaerden, en tegen hun adherenten, in geval dat sy eenigen der plaetsen of Landen aentastten, die door het Tractaet van Vrede aen mijn Heeren de Staten fullen blyven; gelijk oock in geval dat sy doen tegen de conditien en voorwaerden van 't Tractaet: invoegen dat'er een algemeene rupture en brekingh tegen Spanjen en mijn Heeren de Staten uyt volgen sal.

Mijn Heeren de Staten verplichten sich oock te breken, in geval dat de Koningh door de Spanjaerden, of door hun adherenten in Vranckryck aengestaft wort, in 't welck verstaen wort de plaets van *Pignerol*, en haer aenkleven begrepen te zyn; of sin gheval dat d'andere plaetsen, Steden en Landen, die aen sijn Majesteit fullen blyven, door het verdragh, of by gevolg daer af, in *Lotteringen, Borgonjen, Nederlant, Rouffilion, en Catalonien*, aengestaft, aengevallen, of overrompelt worden door de geseyde Spanjaerden, of door anderen van hun aenhang, hoedanigh zy mogen wesen.

En in alle d'andere Landen buyten de genen, hier voor gespecificeert, te weten in Duytslandt en Elzas, *Philipsburgh* daer in begrepen, gelijk oock in *Italien* en *Catalonien*, fullen, na d'uytgangh van 't bestant, in geval dat de Spanjaerden weygeren dat te continueren op deselve conditien en voorwaerden, als het tegenwoordighlyk veraccordeert sal zyn, mijn Heeren de Staten de secoursen gegeven, die hier te vooren versocht zyn, of anderen diergelijcken, of die daer na gelijcken, in 't welck men verdragen sal.

Den 29 Mey hebben de Heeren van *Dyestlandt* ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. verclaert, dat sy den 18. deses / onder andere punten van de *Dunsterse* saken / op het welbehagen van de Heeren hunne *Principalen* / mede wel hebben toegestaan de *Conclusie* genoomen op de *Consolidatie* van het *Overquartier* van *Gelderlant*, dan overmits sy sedert van de welgemelde Heeren hunne *Principalen* nader aenschijvens / ende uytduchelijche last hebben ontfangen / om haer Ed. Mog. voorgeaende *Resolutie* ten uyttersten te insisteren / ende 't *voorz* *Overquartier* te laten giffen, soo hebben sy uyt last als vooren versocht / dat by naedere *deliberatie* deselve *Provincie* in dat stuck contentement gegeven / ende dese hare *verklaringe* ten *Registre* aengeteekent mocht te worden / gelijk mit dien gedaen wert.

Twee dagen daer na alsoo de Heeren van *Hollandt* eenigen tyd geleden verclaert hadden dat de ongerepartieerde *Compagnien* tot den lesten Mey uyt de *Fransse* *Subsidien* onderhouden / vooz den tyd van twee Maenden / in dienst ende tot kosten van dese Landen souden werden gecontinueert / met dien verstande dat midder tyd op het employ derselver gebedbereect soude worden.

En dat den vorigen dagh de Heeren *Committerde* den van de *Provincie* van *Dyestlandt* ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. hadden doen aentepkenen / gelast te sijn het *Overquartier* van *Gelderlant* niet te mogen laten gliffen / maer by hare voorige *resolutie* te persisteren / waer dooz dan de *Handelinge* van *Drede* souden kunnen worden geretardeert.

Soo gaven de *Committerde* den van de *Provincie* van *Utrecht* doen *presiderende* / haer Ho. Mog. in bedencken / of niet dienstelijcken ja nootsaekelijck vooz den *Staet* deser Landen soude zyn / om de respective *voorz* *advijzen* / als mede de goede *intencie* van andere *Provincien* / effect te doen soxteren / dat d'ongepartieerde

de *Troupes* neffens een *Competant* getal van d'andere *Compagnien* in dienst deser Landen zynde / ofte in ras van *discrepantie* der *Provincie* tegarde van deselve *Troupes* / een *competent* getal van d'andere *Compagnien* alleen / op 't spoedighste by een gebacht / en tot recuperatie van 't *Overquartier* van *Gelderlant* diende t'werden ge-employeert.

Te meer om dat haer Ho. Mog. van alle *quartieren* / en sels van de *Spaense* zijde / geadverteert werden / dat de *Steden* gelegen in 't *Overquartier*, 'teenmael van *suffisante* *Guarnisoen* waren ontbloomt, en haer Ho. Mog. nu met *woynigh* moeyten en kosten tot *merckelijcken* dienst / *bersekertheit* en *eenigheyt* van desen *Staet* / de *voorz* *Quartieren* souden kunnen bekomen / die dooz de *Spaense* by de *Handelinge* van *Drede* worden weggeert.

In welcken gevalle de *Drede* met meerder *eenparigheyt* soude werden bebert / ober een komende met het 67 *Articul* van d'*Instructie* / den Heeren *Plenipotentiaren* tot *Dunster* mede gegeven / meldende dat sels nae het besluyt en teykenen van het te maken *Tractaet* van *Vrede*, de *Hosiliteyt* met *Spangien*, en desen *Staet* niet soude komen te cesseren, dan vooz en alleer de *clarificatie* van den *Koningh* van *Spangien* in behooyliche *substantie* en *forme* soude wesen uytgebacht / ende seggens die van den *Staet* deser Landen uytgewisselt.

Alle 't welke de Heeren *Committerde* den van de *Provincie* van *Utrecht*, in haer Ed. *persidio*, *nooydigh* en *dienstigh* geacht hebben / haer Ho. Mog. te gemoet te boeren / soo om de redenen *voorz* / als mede / op dat sy vooz een yder / als mede voor de *posteriteyt* onschuldigh mochten blyven, van dese so *advantageuse* en van God de Heer den Lande als aengeboden *occase* ondancckbaerlyk verwaerloost, en dienvolgens het respect / van dien dienst van den selven Lande niet naer behooren betachte te hebben / waer op gebedbereect ende eenige van de *antwefende* *Provincien* haer hier op noch niet komende verklareren / is dese *saecche* opgehouden.

De Heeren *Gedeputeerde* van wegen de *Provincie* van *Zeelandt*, hebben op het voorgeaende *geproponeerde* van de Heeren *Gedeputeerde* den van *Utrecht*, laten aentepkenen, dat sy versonden / in *Conformite* van voorgeaende *Resolutie* en *Instructie* aen de Heeren *Plenipotentiaren* van desen *Staet* gegeven / dat den *Cours* van de *Militie* en *Campagne* niet en is veranderd ende hebben dienvolgens voorgeaens *gepresenteert* / gelijk sy alnoch waren doende soo over de *Subsidien* tot *Connuatie* van 't aenhouden der ongerepartieerde *Troupes* / als oock over 't stuck van de *Campagne* / volghen 't gebuyck van de voorige jaren / in *Conferentie* te komen met den Heer *Extraord. Ambass.* van *Spanckrijck* en vermits sulcx by haer Ho. Mog. alnoch niet en was aengenomen. So hielden sy Heeren *Gedeputeerde* den van *Zeelandt* haer oock onschuldigh van ondiensit die den *Staet* deser Landen *dieswege* soude mogen oerhoonen.

Maer *Hollandt* wel merckende dat sulcx niet anders was als *stilluyghens* den *Staet* t'engagereen tot de *Campagne* tegens de *meyninge* van de gemelde *Provincie* / heeft daer in niet willen treden.

De Heer van *Meynertswijck* heeft in desen tyd alleen / gelijk te vooz oock *meermaels* / sijn Heeren *Collega* / vooz *Interest* van desen *Staet* groote *devoit* ghebden tegen den *gepretendeerden* *Weser-Toll*, die de *Graef* van *Oldenborgh* sebert het Jaer 1612. hadde aengebawgen uyt te bidden van de *Keysar* en *Keur-Prins* / in deele op *safte* (dat sy arm, elendigh, en in noot was, doot d'onderhoudinge van *Dijck*: dat hem de *Weser* toequam, dat hy des *Rijcx* *Grensen* tegen d'onskere *Nabuyrschap* bewaerde, &c. Ten deele op *hatelijcke* *presuppositien*: dat sijn *Groot* *Vader* eenige der *Vereenigde* *Provincien* hadde helpen ten dienste van *Oostenrijck* bekrijgen: dat hy in die *Voetstappen* navolde en navolgen wilde: dat dese *Tol* den *Nederlanden*, als meest op de *Weser* *Handelende*, meest soude drucken: en datter soude sijn een *retorie* van dat in de *Vereenigde* *Nederlande* der *Rijcx* *Onderdanen* met *allerhande* *swaere* *Impositionen*, *Tollen*, *Licenten*, *Accisen*, (sijn nochtans vals dat eenig *Wijer* *Onderdanen*) meer als d'*Angesetene* / albaer wert beswaert) en andersins werden belast. De *Graef* hadde in den jaer 1623 een *Concessie*

Concessie vol quaas des Colls verhegen: Maer salvo jure tertii, ende met limitacien die de Concessie verberseeren / specialijck aengaende de Jurisdictie der Weser: daer op hy sijne upbiddinge hadde geconclouder / in specie ende updructelijck hadde de Keyser Anno 1640. den Graef opgelept / dat hy ante omnia bewijzen soude, dat hem de Overigheytelijke jurisdictie op de Weser toe quam. De Graef sulcx niet ghedaen hebbende oock in der eentwighheit niet kunnende doen (want deselve jurisdictie aen de Stadt Bremen gehoort volghens Privilegie en possessie van meer als 500jaer) ende geen upkomste siende by wege van recht, heeft tot Olenbrugge gebue- ende dese Vergaderingh dooz practycken gesocht dattet mocht mede werden gemisceert in 't Instrumento Pacis, om alsoo dooz de Dyeens- beslyt te begifstigen ende recompenseren hem / die noyt een Paerdt tot den Oorlogh gesadelt, maer sijn Landt altydt by gehadt / na sijn eppen lust upgeschat / en daer dooz de middelen verhegen hadde; om buyten Cours van recht tot haet ende pressure van desen Staet ende sijne Naburen ende tot verwekinge van dieren tydt ende nieuwe trouwelen deses Col te boyden / ende in plaets dat alle by den Oorlogh op ghehoome belastingen ende Colten souden op- honden dooz den Dyeede; dat ter contrarie dese / een van de aller ondraeghlijckste beswaren sijn / ende die noch litpendent was / mocht woorden dooz kracht van de Dyeede ingeboert.

Den 27. May schreef wel-gemelde Heer van Meynerwijck dat hy achtervolgens het bevel ende goetvinden van haer Ho. Mog. upgedruicht in derselver Dis- sive van den 16. deser hadde den 25 deser by den Heer Graef van Trautmansdorff aengewendet ende ghedaen alle moghelijcke Officien ten epnde de Graef van Oldenburgh ten opsichte van de gepretenderde Weser- Col / tegens de Stadt Bremen niet verders mocht wer- den gefaotificeert / maer de saecte gelaten in den termi- nis / daer in deselve volgens Keyserlijcke oordeel den 4. April 1640. ende die daer op verordincerde Commissie was gestelt.

Welgemelde Graef met veel complimenten opne- mende de Intercessie van haer Hoogh Mog. septe met grooten pber ende ende affectie te hebben beherticht het middel van accommodement tusschen voorsz partjen / daer by boegende hy Heer Grave by aldien haer Hoogh Mog. hebbende soo grooten Interest aende Commercie op de Weler-stroom, mochten goetvinden de Stadt Bre- men aen te raeden de betalinghe van die by hem Heer Graef voorgeslagene twee hondert vyftig duysent Rijck- daelders op tydelijcke termijnen / te presenteren / de voorsz Stadt desererende aen de autoriteit van haer Ho. Mog. daer toe soude verstaen / oock de voorsz Heer van Oldenburgh, tot noch toe niet minder als vyf hon- dert duysent Rijckdaelders hebbende ghe-epscht / sou- de woorden ghedisponceert / ende daer mede het different sijn opgeheben: upt het verbolgh van welck different sijn andersins te gemoet sogh nienwe onlusten in 't Rijck / bemerkende dat den gemelden Heer Grave van Olden- burgh hadde aenhanck (dooz wat practycken ende false presuppofitien / is hier voorsz geseyt) in Duytslant en fa- veur van de meeste Dozsten: by dewelcke de Koningin- ne van Sweden, hebbende veel postulaten tegen Bre- men, souden toevallen.

Wat oock Bremen hadde faueur en aenhanck soo by Hessen / ende andere Keur ende Dozsten / oock het ge- heel Collegium der Rijck- ende Hansse Steden / en ande- ren / Edoch indien het Accoozt op den voet als voorsz niet werde getrefst / hy Heer Graef in alle wegen soude arbeypden om de saecte te laten verbliven by het voorsz Keyserlijcke oordeel en Commissie.

Die van Hollandt haer inbeeldende dat Vranckrijck noch lange ende woeste Concepten van Oorlogh hadde ende om de scherpe maniere van doen der Fransche / die om v'oude Vriendtschap ende gemaecte Tractaten al te veel Familiariteitde (soo haer dacht) wilden ghe- buycken wierden hoe langer hoe meer gheneghen tot de Dyeede ende afkeerigh van Vranckrijck: De Spaen- sche dat bemerkende somentcerden soo wel 't een als 't ander.

Tot dien epnde was van weggen Spangien in den

Hage geduprigh gebleven de hier te booz oock gemelte Philippe le Roy, hoewel de Heer Servient versepeden mael heeft ghetracht hem te doen van hier deslogeren / gelijk hy den Heer Brun van hier geteert ende gemert hadde.

Deselve Heer le Roy heeft in Mayo een expresse rep- se gebaen aen den Eers Hartog vertoonende; alsoo dese Staet, ende insonderheyt Hollandt, de Resolutie hadden genomen (tegen de veelvoudige aenmaninge ende sum- matien van Vranckrijck) van niet te Velde te gaen, ende alsoo ten minsten tacite te verwilligen de non- Compagnie, of eene stilstant van Wapenen te Lande: dat wel oock billick was dat van wegen Spagnien wierdt betoont gelijkje Courtosie te Water. Insonderheyt op de Vlaem- sche Kusten: alsoo uyt Oostende ende andere Vlaem- sche Havens noch hier ende daer veel schade wiert ghe- daen. Ende alsoo de Koning van Spagnien alrede op de Spaensche Kusten derghelijcke verklaringhe ende Courtosie hadde ghedaen ende laten publiceren: soo wiert te min swarigheyt ghebonden / in 't accordeeren van gemelte ophoudinghe van Hostiliteit te Water op dese Kusten.

Hough meergedachte Heer Koninghlijcke Fransche Ambassadeur Servient soo haest hy van dien Handel vernam / heeft ingegeven nabolgende Memorie.

L'Ambassadeur de France, ayant eu advis qu'on propose & poursuit de la part de l'ennemy commun une neutralité ou suspension d'Armes sur la mer, ne peut croire qu'une telle proposition soit escoutée par Mess. les Estats Generaux, puis qu'elle est directement contraire aux Traitez d'alliance qui ne permettent pas d'entendre à des semblables Negotiations que d'un commun consentement, & qu'elle est aussi contraire aux res-olutions qui ont esté plusieurs fois prises, non seulement dans l'assemblée generale de leurs Seigneuries. Mais dans celles de leurs Estats de toutes les autres Provinces, en sui- te desquelles on a toujours déclaré aux Ministres du Roy & audit Ambassadeur en particulier que la cessation des Hostilités contre l'ennemy commun ne devoit estre accordée qu'en même temps par la France & par cette republicque, & apres que la délivrance des ratifications auroit esté faite de part & d'autre; Neantmoins ledit Ambassadeur pour ne manquer pas à son devoir & pou- voir rendre compte à sa Majesté de ce qui se passe dans une occasion de cette importance, se promet que leurs Seigneuries auront agreable de luy communiquer tout ce qui se peut avoir esté proposé ou traité sur ce sujet, & cependant supplie leurs Seigneuries en suit de l'Alliance, qu'il leur plaie de surcoir, la negotiation qui pourroit avoir esté commencée jusques a ce qu'il ait fait entendre les Interests de sa Majesté en cette rencontre & qu'on ny puisse prendre resolution conjointement.

D'Ambassadeur van Vranckrijck, verstaen hebbende dat men proponeert, voortstelt en vervolgt, van wege de gemeene Vyant, een neutraliteyt en schorssing van wapenen op Zee, kan niet geloven dat soodanig een pro- positie of voortstel gehoort zy door mijn Heeren de Staten Generael, dewijl sy directelijck strijt tegen de Tractaten van Alliantie, die niet toelaten tot ghelijcke handel- ingen te verstaen, dan met gemeene toestemmingh, en dat zy oock strijdigh is tegen de resolutien, die veel-malen genomen zijn, niet alleenlijck in d'algemeene Vergade- ringh van hun Ho. Mog. maer oock indien van hun Sta- ten van alle d' andere Provintien: in gevolgh van de wel- ken men altydt aen de Ministers en bedieners des Ko- ninghs, en aen de geseyde Ambassadeur in 't particulier verklaert heeft, dat d'ophoudingh en schorssingh der Vyantschappen tegen de gemeene Vyant, niet dan in een selve tyd, veraccordeert moest worden, door Vranck- rijck, en door dese Gemeente, en na dat de leveringh der ratificacien van weer-zyden geschier sou zyn. Niet- temin de geseyde Ambassadeur, om niet in sijn plicht te falen, en om aen sijn Majesteyt reeckeningh van 'tgeen te kunnen geven, dat in een occasie van dusdanigh be- langh gebeurdt, verhoopt, en beloofst aen sich dat hun Ho. Mog. aengenaem sullen vinden aen hem te com- municeren al 'tgeen, dat op dit subject geproponeert of verhandeldt mach welen, en bid ondertusschen hun Ho. Mog.

Ho. Mog. in gevolg van d'Alliantie, dat her hen belieft de handelingh te fchorffen, die miffchien begonnen is, tot dat hy d'interften van fijn Majesteit in dit gheval heeft doen verftaen, en tot dat men gefamentlijk refolutie en befluyt daer in nemen mach.

Sulcx gelefen zijnde is by haer Ho. Mog. daer op booz antwoort gegeven:

LEs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays-Bas, ayans veu & examiné le Memorial donné par écrit du Comte du Servient Ambassadeur Extraordinaire du Roy Tres-Chrestien, touchant la proposition & poursuite qu'il presuppofe d'avoir esté fait de la part de l'ennemy commun, d'une neutralité ou suspension d'Armes sur la Mer, déclarent qu'ils n'ont pas encore connoissance du sujet mentionné & compris dans ledit Memorial; Fait en l'Assemblée des Estats Ceneraux fudit à la Haye le 15 de Juin 1647.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, ghesien en ge-examineert hebbende het Memorial, schriftelijk geleverd door de Graef van Servient, extraordinaer Ambassadeur van de Christelijckste Koningh, aengaende de propositie, voorstel ende vervolgh, dat hy presupponeert gedaen te zijn van wegen de gemeene Vyant, van een Neutraliteyt, of fchorffingh van Wapenen op Zee, verklaren dat sy noch geen kennis van 't gementioneert subject, dat in 't geleyde Memorial begrepen is, hebben. Gedaen in de Vergaderingh der Staten Generael, hier voor genoemt. In den Hage, de 15 van Junius 1647.

Ondertuffchen de boozs Heere le Roy niet naergelaten hebbende die secretie fufpentie te vorderen / soo is openbelyck in 't licht ghekomen de verklaringhe van den Hertoghe Leopoldus gebout op de volle macht van den felben van weghen den Koningh daer toe aen hem gegeven door fijnen Nade van State tot Brussel en by den boozs Hertoghe onderteekent beyde hier mede volgende.

Leopoldus Guillaume par la grace de Dieu Archiduc d'Autriche Duc de Bourgogne Stirie Carinthie, Carniole & Wirtenbergh, Administrateur general de la Milice de Hierusalem, de l'Ordre Touthonique de nostre Dame en Prusse, & Grand Maistre d'icelluy en Allemagne, Italie & outre mer, Evêque de Straesbourg, Halberstadt, Passau & d'Olmits, aussi administrateur des Principautez abbatiales Herschfeld, Murbach & Lude, Comte de Tirol & de Gorits rch. Lieutenant, Gouverneur & Capitaine General des Pays Bas & de Bourgogne rch.

Comme ainsi soit que par la bonté divine le traité de la Paix est avancé, en forte que selon toute apparence la Chrestienté est en termes d'estre en Brief delivrée de cette si longue & langante guerre, que par la cessation d'icelle, Le Roy, Monseigneur, ait tellement travaillé, comme encor à point la Majesté y desire contribuer tout son possible, Pour ce est-il, que nous desirans d'y cooperer de plus en plus de la part de sadite Majesté & de la nostre, & pour tant mieux acheminer cette bonne intention, avons pour des raisons à ce nous mouvantes, trouvé convenir de déclarer, comme nous declarons bien expressement par celles, de ne vouloir exercer, ny souffrir que soit exercée, premierement par mer, aucune sorte d'hostilité contre les Inhabitans des Provinces Unies, & ainsi avons interdit & deffen-

du, comme nous interdisons & deffendons bien expressement par celles, à tous Admiraux, Vice Admiraux, Capitaines & autres Officiers & gens de guerre de Mer, de quelque condition qu'ils puissent estre, d'user aucune sorte d'hostilité, ou que soit fait aucun dommage ou retardement ausdits Inhabitans des Provinces Unies.

Fait au Camp à Armentiers le 5. de Juin 1647.

Ende was geteeckent *Leopold Guillaume,*

Lager stont geschreven, *Par ordonnance son Altesse,*

En geteeckent **VEREYCKEN,**

Ende was gecachetteert met het Cachet van den Koningh.

Leopoldus Wilhelm, door Gods genade Aert. Hartogh van Oostenryck; Hartogh van Bourgonjen, Stiermark, Carinthien, Carniole en Wirtenbergh, Administrateur Generael van de Militie van Iherusalem, van de Teutonische order van onse Vrouw in Prussen, en Groot-meeſter daer af in Duytschlandt, Italien en over de Zee, Biffchop van Straesburgh, Halberstadt, Passau ende Olmits, oock Administrateur der abdyelijke Vorstendommen van Herschfeldt, Murbach ende Lude, Graef van Tirolen Gorrits, &c. Lieutenant, Gouverneur en Capiteyn Generael der Nederlanden, en van Bourgonjen, &c.

Alſoo door de Goddelijcke goetheyt het Tractaat van de Vrede ſoodanigh gevordert is, dat naer alle ſchyn, de Chriſtenheyt in ſtaet is van in korte tijd verloſt te worden van deſe ſoo lange een bloedige Oorlogh, en dat, door d'ophoudingh daer af, de Koningh mijn Heer, ſoodanigh gearbeyt heeft, gelijk ſijn Majesteit noch tegenwoordiglijk daer in al zyn vermoegen begeert te contribuieren; ſoo is 't dat wy, begeerende, van wegen ſijn Majesteit, en van d'onſe, meer en meer daer in mede te wercken, en om ſoo veel te meer deſe goede intentie te vorderen, goet ghevonden hebben, om redenen, die ons hier toe bewegen, te verklaren gelijk wy by deſen wel expreffelijk verklaren, niet te willen exerceren oeffenen, noch toe laten datter ge-exerceert en gepleecht wordt, cerſtelijk ter Zee eenigerhande Vyantſchap tegen d'Inwoonders der Vereenigde Nederlanden; en hebben dieſhalven geinterdicert en verboden, gelijk wy by deſen wel expreffelijk interdiceren en verbieden aen alle Admiralen, Vice-Admiralen, Capiteynen, en andere Officieren en Krijgshelieden ter Zee, van hoedanigh een ſtaet ſy mogen wesen, eenige Vyantſchap te plegen, of dat eenige ſchade of verwylingh gedaen wort aen de geleyde Inwoonders der Nederlanden.

Gedaen in 't Leger t'Armentiers, den vijftiede van Junis 1647.

Ende was onderteekent

Leopoldus Guillaume,

Lager stont geschreven, *Par ordonnance de son Altesse,*

En geteeckent

VEREYCKEN,

Ende was gecachetteert met het Cachet van den Koningh.

Dolght hier de booben verhaelde Vollemacht op de Heere Philippo le Roy.

Leopoldus Guillaume par la grace de Dieu, Archiduc d' Aufrice, Duc de Bourgo-gne, &c.

Comme la Negociation de la Paix entre le Roy, Monseigneur d'une part, & les Estats Generaux des Provinces Unies des Pays-Bas d'autre, se trouvoit ja avancé en la Ville de Munster au point qu'il est noit, & se peut reconnoistre par le traité en fait, & signé par leurs Plenipotenciaires respectivement, & qu'il importe au bien & repos commun, non seulement de ces Pays-Bas & autres Voisins, mais aussi de toute la Chrestienté, qu'une œuvre si sainte ne soit embarrassée ou retardée dans l'accomplissement de sa dernière perfection, à quelque cause, occasion ou pretexte que ce soit, mesmement d'hostilité, qui se pourroit cependant commettre d'un costé ou de l'autre, pour ce est-il, que desirant de contribuer tout ce que se peut, ou se pourroit attendre de la part de sa Majesté & de la nostre, Et nous confians à plain de la personne, preudhomme & suffisance de Philippe le Roy Sieur de Ravels Conseiller & Greffier des Domaines & Finances de sa Majesté, Surintendant des contributions de France &c. l'avons commis & commettons par celles, pour avec ledits Estats generaux traiter entre sa Majesté & eux une cessation d'armes par mer & la conclure & arrester pour le temps & en la forme qu'il jugera convenir, & nous la pourrons faire en personne, à quoy nous l'authorisons & luy donnons plein pouvoir, & de faire au surplus tout ce qui sera nécessaire, pour traiter, conclure, & arrester ladite cessation d'armes encores qu'il y eust chose qui requist mandement plus special, que ne contient la presente, Promettans en soy & parolle de Prince & sur nostre honneur d'avoir pour agreable ferme & stable, & d'observer inviolablement, & de faire au besoin confirmer & ratifier par sa Majesté tout ce que par ledit Philippe le Roy sera conclu & arrêté en cet endroit, sans jamais y contrevenir n'y souffrir estre contrevenu directement, ou indirectement ny autrement en aucune maniere.

Fait à Bruxelles sous nostre nom & cachet secret le 4 de May 1647.

Was gearaphcert, Ro. Vt. ende onderteckent,

Leopoldus Guillaume.

En gecachetteert met het Cachet van sijn Hoogheyt, lager stont geschreven *Par ordonnance de son Alteffe.*

En getekent

VEREYCKEN.

Leopoldus Wilhelm, door Godts Genade, Aerts-Hartogh van Oostenryck, Hartogh van Bourgonjen, &c.

Alsso de handelingh van de Vrêetusschen de Koningh, mijn Heer, van d'een zyde, en Staten Generael der Vereenighde Nederlanden van d'ander zyde, alreede in de Stadt van Munster bevonden wort soo verre gevordert te zijn, als kennelijck is, en als men bemerkten kan uyt het Tractact, daer af gemaect, en door hun Plenipotenciairissen of Volmachtighden respectivelijck geteekent, en dat het importeert tot de welstant en gemeene rust, niet alleenlijck van dese Nederlanden, en andere gebueren, maer oock van de geheele Chrestienté, dat soo heyligh een werck niet belemmert of vertraegt wort in de vervulling van sijn leste volmaking, om wat oorfaeck, gelegentheyf of schijn dat het zy, insonderheyf van Vyantschap, die ondertusschen van weer-zyden sou konnen bedreven worden, soo is't dat wy, begerende te contribuieren al't geen, dat mogelijck is, of dat men van wegen sijn Majesteit, en van onse zijde soude konnen verwachten, en ons volkomenlijck vertrouwende op de persoon, oprechtigheyt en genoeghsamheyt van

Philippe le Roy, Heer van Ravels, Raets-heer en Grif-fier vande Domainen en Finantien van sijn Majesteit, Super-Intendent der Contributien van Vranckrijck, &c. hem hebben gecommiteert, en hem by desen committe-ren, om met de geseyde Staten Generael te tracteren tus-schen sijn Majesteit, en hen een schorsingh van Wape-nen ter Zee en te Landt, en haer te sluyten en t'arreste-ren voor de tyt, en inde forme, die hy bequaem sal vinden en wy in persoon haer souden konnen maecten; daer toe wy hem autoriseeren en volle macht geven, en daer bo-ven al't geen te doen, dat nootfakelijck sal zijn om te handelen, sluyten en arresteren de geseyde schorsing van wapenen, schoon'er yets was, twelck specialijcker uytge-druckt diende te zijn, dat dese tegenwoordige inhoudt: belovende op trou en woort van Vorst, en op onser eer, voor aengenaem te hebben, en vast en bestandigh te hou-den, en onverbrekelijck t'observeren, en by noot te doen bevestighen en ratificeren door sijn Majesteit alles dat door de geseyde Philippe le Roy hier in sal zijn besloten en gearresteert, sonder immer daer tegen te doen, of te lyden dat daer teghen ghedaen wordt, directelijck of indirectelijck, noch andersints in eenigher manie-ren.

Gedaen te Brussel, onder onse naem en secreet segel, de 4 dagh van May. 1647. Was gearpheert, Ro. Vt.

En onderteckent

Leopoldus Guillaume.

Ende gecachetteert met het Cachet van sijn Hoogheyt, lager stont geschreven *Door d'ordonnantie van sijn Hoog-heyt.*

Ende geteekent

VEREYCKEN.

Om dese suspensie bekent te maecten aen de Provin-tien soo gingh de Heer le Roy sich addresseeren aen de Heer Presiderende van dien wecke: aen wien hy ver-sochte die te willen mede nemen ende exhiberen / maer daer ober velen tusschen hun veele discouren / daer upt wel te merken was dat hy geen kennis en moeste gehad hebben van die secreete Handelinghe / Ende delijck hy liet hem bewegen ende vsochte die in de Ver-gaderinge van hare Ho. Mog. alwaer insgelsijc eenige gebonden wierden die dese saecke oft in der daet onbe-kendt was oft daerinne niet en wilden bekentt zijn. Waeromme / op't selve / den 29 Junij ingedient geen ander resolutie is genomen / als dat by de Provincien daer van versocht is Copie. Reserverende om daer op daer na naerder te resolueren.

Ende daer by is het gebleven; want hoortwaer dese verklaringshe en was aen vele niet dan ten hooghsten aengenaem: hoewel sulcx om de Alliantie met Vranck-rijck niet te altereren / niet geene andere oogen mocht te worden aengesien / ende min daer ober by gheschijfte ofte resolutie eenighe demonstratie van vypoetschap ghe-toont.

Waer door dien aengaende oock niet by gheschijfte ofte resolutie en wort gebonden.

Ende nochtans machmen gelooven datter ergens wel per serieux moet van gheschreven staen daer mede die groote saecke reciproquelijck moet ghebonden sijn geweest. Want terstonde daer naer hielden van we-derzyden alle Possilibeyt ter Zee op; d'Orlogh Schep-en van desen Staet quamen t'Wups; de geene die t'Wups waten en gingen niet meer upt; de ghenomene Schepen soo wel die in Vlaenderen als in Spangkn opgebracht waren (niet weynigh in'tgetal) wierden ge-relaxeert; de Gevangene van wederzijden losghela-ten; de Havenen van Vlaenderen en wierden niet meer beset met Kust-Schepen; ende de Varingh-Schepen ende Bisschers liepen vymoedigh in Zee; Ende dat meer is die van Zeelandt niet teghenstaende dat som-mighe van hunlieden t'gint voozschreven is / hielden vooz een bedijgerpe / waren de eerste die hun van dese suspensie haerden door haer koopmanschappen die sy met haer Schepen voeren binnen des Koninghs Va-rens.

heng in Vlaenderen ende andere oock gheheel tot in Spagnien. Ende al hoe-wel dit beneficium in de oogen van de Generaliteit schein gelijck als opgedrongen te komen soo nochtans en liet eick in 't bysonder daer upt niet sijn voordeel te crecken / ende vervolgens de Staet oock gelijck als geobligiert te worden het reciproque te doen.

In 't eynde van dese Maendt begoft men weder te naerden in 't stuck van de Garantie: Waer in de Provincien toonden niet ongenegen te sijn om oock Catalognen mede in deselve te beslepen; Maer verder niet / ende om eens deur dese befoigne te komen werden ghecommitteert verscheyden Heeren om de gheheele materie te redigeren in een forme van Tractaet: ende sulcx als dan den Heer Ambassadeur Servient voor te draghen: ende in cas by het aen nam; daer nae de differentiale Pointen te Examineren: waer toe noodigh soude sijn de teghentwoordighede van eene der Spaensche Plenipotentiarissen van Munster hier admittieren.

Den 28. Junij quam een Brief van den Hartogh la Tremouille inhoudende dat de Coningh hem hadde gecommitteert aen de Vergaderingh tot Munster te representieren het hlaer ende Wettigh recht dat hy hadde deur den Coning Frederick van Aragon sijn trefsecul / op het Rijck van Napels: versochte dienvolgens recommandatie aen de Plenipotentiarissen van desen Staet: 't welck hem geaccordeert is.

De Prince van Talmont sijn Sone nam op dat Fundament aen de Titel van Prince de Taranie: ende liet dooz een gedruckt Manifest over al bekent te maecken de betwijffen van sijn recht.

Hoe ende op wat manier het de Provincien eens geworden zijnde noyende de Garantie aen Spanckrijck te presteren / is te sien upt het volgende. Als namelijk dat den 4. July post prandium zynde ter presentie van sijn Hoogheyt nochmaels getreden in deliberatie oock dienvolgens ingenomen desselvs hooghwijss advijs over het stuck van de befoignes ende schriftelijcke commanicationen gevallen over de Garantie / die men van wegen desen Staet soude presteren aen Spanckrijck / ende wederom ten regarde van desen Staet van de Kroone ontfangen / volgens het geschijft dies aengaende ingeselt (in het Tractaet hier na volghende uptghedrukt) ende den tweeden deser ter Vergaderingh van haer Ho: Mo: inghebraght ende ghelesen dooz de Heeren Gent ende andere verselver Ghedeputeerden in kracht van haer resolutie ende autorisatie van den 28. Junij lesleden. Is goet gebonden te verklaren / dat het voornoemde geschijft gehouden soude worden / vooz den uyttersten terminus, ende in hier voegen gearreestert / als een resolutie van desen Staet / aengaende 't stuck van de Garantie / om aen den Heer Graef van Serbient Extraordinaris Ambassadeur van den Coningh van Spanckrijck voor gehouden te worden dooz de Heeren haer Hoog: Moog: voogaende Gedeputeerden die met hem hier behorens in Conferentie waren geweest / dewelcke daer op souden soecken te verstaen de verklaringe van de welgemelte Heer Ambassadeur / ende in cas dat hy hem niet opgamelte resolutie van haer Ho: Mo: quam te confoymeeren / soude deselvs met onderlinge concert geconverteert worden in een Tractaet / maer in geballe den meergemelten Heer Ambassadeur hem daer niet quam te confoymeeren ende aen te nemen / of hem daer niet confoymeerende ende het Tractaet daer op te volgen aennemende / by ende van wegen Spanckrijck die Bydens Tractaten quarien gedilapereert / ende daer in getergiverseert te worden; dat men in dien gevallen de Byde-handelinghe van wegghen desen Staet met Spangien afsonderlijk eride absolutelijck soude slupten / wel verstaende dat Spangien aen Spanckrijck soude moeten presteren / het geene dat by Vranckrijck soude worden bewesen dat by Spangien voor desen toegestaan was; Voorts dat de Heeren Plenipotentiarissen van desen Staet tot Munster debvoiren souden doen, ten eynde de meer Hoogst-gemelte Kroone van Vranckrijck op de punten tusschen deselve ende die van Spangien noch differentiael wesen de mocht bekomen redelijck contentement. Wpders hebben haer Ho: Moog: gere-

solbeert ende vast gestelt / dat aen de West-Indische Compagnie een reel ende effectif secours van wegen desen Staet soude werden gedaen / ende dat daer van niet ten alder-eersten sonder eenigh tijt verles dooz de voogaende Heeren haer Ho: Moog: Gedeputeerden tot de West-Indische saecken een bundige befoigne soude worden aengestelt / geformeert / ende tot een goet eynde ghebraght; Eyndelijck hebben haer Hoog: Moog: sijn Hoogh-gemelte Hoogheyt over ende ter saecke dat deselve gelieft heeft de mochte te nemen van de opgamelte Hooghwichtige deliberatien ende Conclusien by te worden bedanckt. De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Ghedeputeerden van de Provincie van Zeelandt inbragende hun naerder advijs op de Ligue Garantie met de Kroon van Spanckrijck aen te gaen / als mede op de Pointen van wegen de Heeren Staten van Hollandt ende West-Byerlandt gheproponeert / sepe den dat sy niet anders van wegghen hunne Heeren Principalen waren ghelast / als by hun te voor was ingebaght ende geopent / doch dat sy siende de inclinatie van d'andere Provincien ende in behoorlijcke achttinghe nemende het Hooghwijss advijs van sijn Hoogheyt / als mede om eenmael met eenigheyt van dese langh wplijg. deliberatie op 't stuck van de Ligue Garantie een eynde te maecken / onder het wel behaghen van de Heer en hunne Principalen / ende anders niet, hadden goet ghebonden te verklaren / dat sy het Concept van Ligue Garantie by haer Hoog: Moog: Gedeputeerden geadjusteert ende den tweeden deser ter Vergaderingh by in haer Hoog: Moog: overgebraght / waren aennemende ende vast stellende / omme aen den Heer Graef van Serbient geresenteert / daer over met sijn Excellencie geconferreert ende pro ultimo termino daer by geresisteert te worden / mits dat het voorsz. Concept van Garantie hier mede soude worden geamplieert / dat soo wanneer de Kroon van Spanckrijck soude moghen komen aengetast te worden / in sovanige plaetsen over dewelcke de voorsz. Garantie niet soude gaen / dat desen Staet soude betoonen / dat deselve was estimerende de Vriendtschap / Alliantie / ende Interessen van de voorsz. Kroone / ende inghevalle den Graef van Serbient met de voorsz. Garantie gheen contentement was nemende / of contentement nemende / de Kroone van Spanckrijck het sluyten van de Handelinghe met Spangien quam te dilapieren ende tergiverseert / dat men in sulcken ghevalle soude verklaren / dat men verstant ende gemeynt was / van wegghen desen staet absolutelijck sluyten met Spangien in desen verstante nochtans dat de Kroon van Spangien aen die van Spanckrijck soude moeten presteren alle het geene deselve alteede aen de Hoog-gemelte Kroone in de Handelinghe hadde geaccordeert ende geresisteert / niet uytgelebert / ende dat men voorsz. de Kroone van Spanckrijck de behulpelijcke handt soude bieden / om over de Pointen / onder hun wederzijds noch questieus zijnde / te doen erlangen redelijck contentement / ende inghevalle de Kroone van Spangien het voorsz. geaccordeerde ende geresenteerde quame te excuseren / dat in sulcken geballe geen Tractaet van Byde soude worden aengegaen. Maer den Hoologe ghecontinueert tot soo nauwen tijdt dat by Spangien het voorsz. gheaccordeerde ende geresenteerde soude worden ghestandt ghebaen. Alsoo sy / Gedeputeerden van Zeelandt / sich in deser voegen waeren eslatgerende sonder last van hunne Heeren Principalen / soo verklarnden de selve mede / dat sy het deden onder eygzeffe Conditie / dat de West-Indische Compagnie reelijk ende effectivelijck soude worden geresisteert van wegen het Landt / achtervolgende de overgelicte Lijste / ende dat vooz het affenden van de Heeren Plenipotentiarissen van desen Staet nae Munster / of dat anders dit advijs vooz geen advijs soude worden ghehouden. De Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Wtrecht hebben op de bovenstaende resolutie / vooz soo veel concerniert het stuck van de Garantie, laten aenteekenen ende verklaert in de voorsz. Conclusie soo die lagh niet te consenteeren / maer geseght ende gefustineert / dat men ten minsten over de geconclieerde Garantie van den 2. deser met d'Heer Graef van Serbient hadde moeten confereren / ende desel-

be daer inne/ als inde subsidie ende noch ongeaccordeerde Pointen / hadden behooren te geven behoorlijke contentement. Datmen oock de Conquesten van de Kroone Vranckrijck hadde behooren vast te stellen ende Spaignen daer toe te brengen door reden of Wapenen ende dat vooz de conclusie van het Tractaet van Vrede met desen Staet ende Spaignen / sonder eenighe manieren te kunnen toetsaen / de afsonderlijke Handelinghe met Spaignen / dewelcke de voorsz. Gecommitteerde om redenen vooz desen meermalen verhaelt / desen Staet ten hooghsten naedeeligh oordeelden.

De Heeren Gecommitteerde van de Provintie van Vrielandt gehoozt het advijs vande Heeren van Zeeland by 't welck haer Ed. verklaren het upten van haer Provinciale meeninghe op behaeghen van derselver Heeren Principalen gedaen / vooz geen advijs te achten / ten spede andere vooz ende naest-stemmende Provintien sich mede soo op het Concept vande Garantie / als op de Conditie by de Provintie van Hollandt geproponeert / op approbatio van haer respectie Heeren Committenten resolveren / oock vooz ghesien de eenparigheyt ende exempel der andere Provintien / hier toe mede niet gelaet / ende daer by gheconsidereert de grootte zwaarigheden die desen Staet inde teghenwoordighe constitutie van saecken ober 'thoofst zwaren / ende die by verloop van meerder tijdt noodsaechelijck daer upt moeten resulteren / vonden mede goet ende verstaen / dat het Concept van Garantie / bestaende in ses Articulen / in der voegen als het leyt / werde gearcesteert sonder daer meer by te doen / eyde dat deselve alsoo nedergheset zijnde / alle bojdere deliberation van eynderen / omghefieren / ende altereren / t'eenemaal cesseren. Voorsz. dat meer-ghemelte Concept zijne Excellentie de Heer Graef van Servient met alle Civilliept ende allegatie van redenen voozgedragen zijnde / ende den selven daer mede geen contentement nemende of contentement nemende ende in 't sluyten met Spaignen ter giversceerde, desen Staet met de Kroone van Spaignen apart ende absolutelijck sluyte / des dat desen Staet by Spaignen pretere en doe hebben aen de Kroone van Vranckrijck de conditien / die deselve tot Munster reede zijn gheaccordeert ende toege staen / ende dat in de oberige wepninghe differentiale punten tusschen de hooghst ghebachte Kroon de Heeren Plenipotentiarsen van haer Ho. Mog. debvoir doen, dewelcke het sluyten niet beletten / dat dat Vranckrijck redelijck contentement behome / alles op ratificatie der Heeren Staten van Vrielandt, sulcy dat deselve hier inne niet consenterende / dit advijs in regard van de voorsz. Provintien nul ende van geender waerden zijn soude / sonder dat de Gecommitteerde soude verstaen worden gedilavoiert te zyn / ende wes hier by geboeght wort / beoerende de saecke van West-Indien / diesaengaende persifseerden by voorige protesten. De Heeren Gedeputeerde van wegghen de Provintie van Over- Yssel ende Stadt en Landen respectie hebben verklaert ende hier op laten aentekenen / dat spin de conclusie hier booben ghenomen ten regarde van het stuck vande Garantie niet verder en consenteerden als op 't behagen vande Heeren der selver principalen.

In kracht en gevolge van dit gheresoldeerde / soo is men in entliche ende ernstige Conferentien wederom getreden met den Heer Ambassadeur Servient. Die wel brenemende dat men alhier nu een eynde daer van wilde maken / ende alle dilapen souden afghesneden worden; soo heeft hy begost sich daer nae te schicken : Doch gaf eene heusche vermaninge aende geene die hen dese saecke der Garantie quamen voozdragen ende categorycken antwooydt af-vragen / seggende vooz eerst dat de saecke van soodanigen gewichte was, datse meriteerde eenighe deliberatie, ende verfochte tijdt tot 's anderendaeghs sijnde den 6. July. Daer na septe hy / doch beleefdelijck / dat men te vergeefs maecte nieuwe Tractaten, soo ende nademaal men d'oude niet onderhiel : dat de Spaensche in-naeme ende atqueerden d'oeene Plaets nae d'andere, ('t was Landrechy dat d'erts Hartogh hadde geemportreert dese Sommet) ende dat haer Ho. Mog. haer niet eens repten, haer Volck in Garnitoen hielden, als offer geen Oorlogh noch Tractaet en was &c. Edoch dat in d'assant gesept hebbende / quam weder op de Garantie :

ende gaf wel te kennen / dat hy tot sluyten / op die voer resolveren ende niet langer trameren soude.

Hy hadde van tijdt tot tijdt kennisse van de disputen ende ongereetheyt der Provintien op dat stuck; en daerom wasset dat hy niet seer spoepde : Alles op hoope van noch te sullen te werge brengen de Campaigne van desen Staet. Maer siende dat die hoop ydel was (hoewel na zijn vertreck / als de Spaensche seer ter giberseerden op het stuck van 't Geestelijck ende de Religie inde Mperx ende andere getwelen van die natuere / die van Holland eens mijne maectten van noch te Welde te willen) soo hreft hy sich geboeght : Ende soudet al langh te vooren gedaen hebben / hadden de Provintien eerder genomen de resolutie / die sy den 4. Julij namen / hier te vooz verhaelt.

De Koninghlijcke Fransche Ambassadeur la Thuillierie quam in dese tijdt oock wederom upt Vranckrijck alhier / ende hadde het gheluck van noch oock mede het Tractaet van Garantie te sluyten. Edoch sleepte de Handelingh noch tot den 29. Julij.

Middeletijdt stiet sich de Heer Servient soo wel als oock de Koninghlijcke Sweedsche Resident Spieringh aen het gene haer Ho. Mog. voornamelijck urgeerden / dat de Koningh soude beloven niet te sullen assisteren zijne Geallieerden tegen de Vereenighde Provintien.

Want soo wel Sweden als Portugael waeren aen Vranckrijck geallieert : Ende ghelijck desen Staet met de Portugijzen in groote verwyderingh / insonderheyt in Brasil waren geraecht ende in Oozlogh verder souden mogen geraechen; alsoo soudet oock konnen gebeuren datmen met Sweden over 't een of 't ander different mocht strijdbigh werden.

Soo d'een als d'ander toonden begeerigh te zyn om te weten wiemen onder dat wooydt van Geallieerde, verstant. Doch alsoo men hier ongehouden ende ongesint was op dat stuck te particulacieren / ende men met stilzwijgen (gelijck in soodanige gheballen ende verfochten gemeenlijck moet geschieden) 't selve passeerde : soo heeft de Heer Servient epntelijck bymoedigh ende gheneuefelijck verklaert de meeningh zyns Konings te zyn niemant t'excipieren / ende soo wel Sweden als Portugael in 't minste geen secours te sullen doen / wannere schoon dese Staet in Oozlogh tegen de selve Kroonen geraechte. Ende dat voorsz. zijne Majestept het selve Tractaet sonde heplighlijck ende religieuselijck onderhouden.

Den 28. Julij zijnde nochmaels in delibetatie ghebracht het rappoort die voorigen dagh gedaen by de Heeren Gent ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden als oock de Pointen daer upt resulterende / is goet ghevonden dat het project van het Tractaet van Garantie soude gelaten worden gelijck het sagh ende dat de Heeren haer Ho. Mog. voozgaende Gedeputeerde dienvolghens het voornomde project van Tractaet met de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs van Vranckrijck souden sluyten ende teekenen; in desen verstande nochtans dat de opghemelte Heeren voor het voornomde sluyten ende teekenen souden verklaren / dat het verstand van desen Staet was / dat by nicuwe te ontsiane Oozloghe de Navigatie ende Commercie deser Landen ende de Ingesetenen van dien / in de Middellandsche Zee / door het voozn. Tractaet van Garantie niet en souden worden geprejudiceert / noch getardecert / ende dat de opghemelte Heeren Ambassadeurs souden worden verfocht / dat sy vande voornomde verklaringshe van desen Staet onder hun Memorie ende Partitie wilden maechen ende houden / jende dehhopen doen / dat van wegen zijne Majestept soodanige Acte declaratoire in de voornomde vryheyt van Navigatie ende Commercie in de voornomde Middellandsche Zee mocht worden uptgebracht / voorsz. dat aen den Heere van Oosterwijck haer Ho. Mog. Ordinaris Ambassadeur in Vranckrijck soude worden gelaet het verstant van desen Staet noopende de voornomde liberteyt vande Navigatie ende Commercie albaer bekent te maechen sulcy ende daer 't behoort.

Het Tractaet luyde als volghet.

LE Roy Tres-Chrestien par l'advis de la Reyne Regente sa Mere, & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pais Bas, ayans jugé necessaire tant pour leur propre seureté, que pour le bien & repos de toute le Chrestienté de rendre les Traités, qui seront faits tant entre la France & l'Espagne qu'entre l'Espagne & les Provinces unies fermes & durables, & comme l'intention de sa Majesté & desdits Seigneurs Estats est d'observer bonne foy tout ce qui sera promis & accordé de leur part, en vertu desdits Traités, ayans aussi tres-grand Interest, que le mesme soit fait de la part du Roy d'Espagne, ils ont creu tres à propos pour ces considerations, & pour affermir d'avantage l'union bonne intelligence, & Amitié, qui a esté depuis une si longue suite d'Années entre la France & les Provinces unies, de convenir ensemble des precautions & conditions suivantes, qui ont esté Traités & accordés par Messire *Abel Servient* Compe de la Roche, des Aubiers, Conseiller du Roy en tous ses Conseils, Ambassadeur Extraordinaire de la Majesté en Allemagne, & en Provinces Unies, & Plenipotentiaire pour le Traité de la Paix Generale & par Messire *Gasper Coignet de la Tuillerie*, Chevalier, Seigneur dudit lieu, Baron de Courion, la Chapelle, Vellepot, & autres lieux, Conseiller du Roy en ses Conseils, & aussi son Ambasad. Extraordinaire deidits Provinces unies au nom du Roy d'une & les Sieurs *Jean de Gent*, député du membre des Nobles de la Province de Gueldre ou l'Assemblée desdits Seigneurs Estats Generaux, *Jean de Machenes* Sieur de Mathenesse, Rivier, Opmeer, Soutvean &c. *Guillaume Boreel*, Chevallier, Sieur de Duynbeecque, Conteiller & Pensionnaire de la Ville d'Amsterdam &c. *Iaques Veth* Conseiller & Pensionnaire de la Ville de Middelburgh en Zeelande, *Gijsbrecht vander Holck*, veux Bourgemaistre de Ville d'Utrecht, *Corneille Haubois*, Bourgemaistre de la Ville de Sneeck, *Iern de la Beecke* à Doornick & Krijtenborch, Bourgemaistre de la Ville de Deventer, *Hyerosme Eyben*, Sieur dans Nyenhoven, Bourgemaistre de la Ville de Groningen, Deputés au nom & du Corps desdits Seigneurs Estats d'autre part, en vertu de leurs Pouvoirs respectifs qui seront ci apres inserés.

I.

Premierement il a esté convenu & accordé qui le Roy Tres-Chrestien sera obligé de rompre generalement à Guerre ouverte contre le Roy d'Espagne ou l'Empereur ou quelques autres Princes de la Maison d'Autriche en cas qu'ils viennent, les premiers conjointement ou separement attaquer à force ouverte aucuns des Pais ou places que les Seigneurs Estats possederont, ou de celles où ils tiendront leurs garnisons lors de la conclusion du Traité de Paix, ou qu'ils pourront encore obtenir en vertu d'iceluy: Comme aussi en cas que le Roy d'Espagne vienne ci-capres à contrevenir aux conditions dudit Traité, ou à aucune d'icelles; en cas neantmoins que de ladite attaque, ou attaques, ou controventions s'ensuive une rupture generale entre ledit Roy d'Espagne & lesdites Provinces Unies.

II.

Lesdits Seigneurs Estats pometteront pareillement & seront obligés de rompre generalement à guerre ouverte contre le Roy d'Espagne ou l'Empereur, ou quelques autres Princes de la Maison d'Autriche, en cas qu'ils viennent les premiers conjointement ou separement à attaquer à force ouverte aucuns des pais ou places qui appartiennent audit Seigneur Roy Tres-Chrestien ou qui demeureront à sa Majesté par le Traité de Paix, ou en consequence d'iceluy dans tout le Royaume de France, y compris *Pignerol*, comme aussi dans le *Roussillon*, dans la *Lorraine*, & dans toutes les conquestes du Pais Bas, en cas neantmoins que de ladite hostilité, il s'en ensuive une rupture Generale entre les deux Couronnes.

III.

Lesdits Seigneurs Estats promettent aussi, & seront obligés de faire rupture generale, comme il est dit ci-dessus, en cas que pendant, la Trefve de trente-ans qui sera accordée pour la *Catalogne*, le Roy d'Espagne ou l'Empereur ou quelques autres Princes de la maison d'Autriche

viennent à attaquer les premiers à force ouverte aucune des places dudit Pais, dont ledit Seigneur Roy Tres-Chrestien demeurera en possession par ledit Traité, & que de ladite attaque la rupture generale s'en ensuive.

IV.

Sa Majesté & lesdits Seigneur Estats pour prevenir tout les manquement & sujets de plaintes qui pourroyent arriver sur l'exécution du present Traité, ont accordé & arresté, que celui d'entre eux, qui sera le premier attaque, en la maniere & aux lieux ci-dessus spécifiés l'ayant fait sçavoir à l'autre, celui qui ne sera point attaque avant qu'estre obligé d'entrer en rupture ouverte contre l'agresseur, pourra s'employer pour faire reparer l'attaque ou attaques, qui auront esté commises; & melnager un accommodement entre l'attaqué, durant l'espace de six mois; mais en cas que ladite attaque ou attaques ne soient réparées promptement, & que ledit accommodement n'ait esté fait dans ledit temps, celui qui ne sera point encore en guerre, sera obligé d'y entrer & de rompre generalement contre l'Ennemy en faveur de son Concederé aussi-tost que ledit dilay de six mois, sera expiré sans aucune remise & d'agir contre luy hostilement, comme il a esté dict ci-dessus,

V.

Et pour affermir d'autant plus l'Union & estroit Amitié qui doit demeurer à l'advenir entre le France & les Provinces Unies, Ledit Seigneur Roy promet de n'assister aucun de ses Alliés contre l'Etat des Provinces Unies, Et lesdits Seigneurs Estats promettent aussi de n'assister aucuns de leurs Alliés contre la Couronne de France.

VI.

Les Traités ci-devant conclus entre la France & l'Etat des Provinces Unies demeureront en leur force & vertu, pour estre de part & d'autre religieusement exécutés, les Points, qui se trouveront finis ou accomplis, ou ceux auxquels il aura esté derogé ou changé par le present Traité.

VII.

Il est encore convenu & accordé que le present Traité commencera seulement d'avoir son effect, lors que le Traité de Paix entre les Couronnes de France & d'Espagne sera Conclud & signé à Munster.

Het Tractaet luydt in't Nederduytsch als volghet.

DE Christelijckste Koningh door 't Advijs aende Koninginne Regente sijn Moeder, en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden nodigh geoordeelt hebbende, soo tot hun eyge sekerheit, als tot welstant en rust vande geheele Christenheit, de Tractaten, die gemaect sullen sijn, soo tusschen Vranckrijk en Spaignen, als tusschen Spaignen en de Vereenighde Nederlanden, vast en geduyrigh te maken, en alsoo d'intentien van sijn Majesteyt en der gesejde Heeren Staten te getrouwelijck t'observeren en t'onderhouden al'tgeen, twelck beloofst en veraccordeert sal sijn van hun zyde, vut kracht der gesejde Tractaten, en oock grootelijcx geintereffeert zijnde dat oock desgelijcx vande syde van Spaigne gedaen wort; soo is't dat sy hooghnoodigh geacht hebben, om dese consideratien en insichten, en om te meer te bevestigen de eenighet, het goet verstant, en de vrientchap die sedert so lang een gevolgh van jaren tusschen Vranckrijk en de Vereenighde Nederlanden heeft geweest, om ghesamentlijck te verdragen in de volgende precautien, verseeckeringen en voorwaerden, die verhandelt en veraccordeert zyn door mijn Heer *Abel Servient*, Graef de la Soche, des Aubiers, Raedtsheer vanden Koningh en alle sijn Raden, extraordinaris Ambassadeur van sijn Majesteyt in Duytlandt en in de Vereenighde Nederlanden, en Plenipotentiaris ofte Volmachtighde voor het Tractat van d'algemeene Vrede, ende door mijn Heer *Gasper Coignet de la Tuillerie*, Ridder, Heer van de gesejde plaets, Baron van Courion, la Chapelle, Vellepot, en andere plaetsen, Raetsheer van den Koningh en sijn Raeden, en oock desselfs extraordinare Ambassadeur in de gesejde Vereenighde Nederlanden inde naeme des Koninghs van d'een syde ende de Heeren *Jean van Gent*, Gedeputeerde van't Lidt der Edelen van Gelderlandt inde Vergaderingh der gheseyde Heeren Staten

Staten Generael, *Ian van Mathenesse*, Heer van Mathenesse, Rivier, Opmeer, Souteveen, &c. *Willem Boreel*, Ridder Heer van Duynbecken, Raets-Heer en Pensionaris van de Stadt Amsterdam, &c. *Jacob Veth*, Raets-Heer en Pensionaris van de Stadt Middelburgh in Zeeland, *Gijsbrecht van der Hooek*, Oud-Burgemeester van de Stadt Uytrecht, *Cornelis Haubois*, Burgemeester van de Stadt Sneeck, *Ian van der Beeck*, te Doornick en Trytenburgh, Burgemeester van de Stadt Deventer, en *Hieronimus Eyben*, Heer in Nyenhoven, Burgemeester van de Stadt Groeningen, Gedesputeerde, in de naem en van't lichaem der geleyde Heeren Staten van d'andere zyde, uyt kragt van hun respectieve pouvoirs en magt-brieven, die hier na geïntereert en ingevoegt sullen worden.

I.

Erstelijck is verdragh en veraccordeert dat de Christelijckste Koning verobligeert en verplight sal sijn generalijck te breken met openbare oorlog tegen de Koning van Spangien, teghen de Keyser, of tegen eenighe andere Vorsten van 't huys van Oostenrijck, in geval dat zy d'eersten, gesamentlijck, of van malkander gescheyden, met openbaer geweld komen aantasten eenighe der Landen of Plaetsen, die de Heeren Staten sullen belitten, of van de geenen, daer zy hun Guarnisoen houden inde tijdt van 't sluyten der Vrede-handelingh, of die zy noch uyt kracht daer af sullen mogen verkrygen: Gelijk oock, in geval dat de Koning van Spangien namaels overtreed de conditien van 't gheseyde Tractaet, of eenighe daer af; doch niet-te-min in sulck een gheval, dat uyt de geleyde aentastig, of aentastingen, of overtredinghen een *generale rupture* en brekingh volgt tusschen de geleyde Koning van Spangien, en de geleyde Vereenigde Nederlanden.

I I.

De gheseyde Heeren Staten beloven oock, en sullen verpligt sijn generalijck te breken met openbare Oorlog tegen de Koningh van Spanjen, tegen de Keyser, of tegen eenighe andere Vorsten van 't Huys van Oostenrijck, in geval dat zy d'eersten, gesamentlijck, of van malkander gescheyden, komen met openbaer geweld aantasten eenighe der Landen of Plaetsen die aen de geleyde Heer, de Christelijckste Koning, behooren, of die aen sijn Majesteit sullen blyven door 't Tractaet van Vrede, of in gevolg, daer af in 't geheel Koninkrijk van Vranckrijck 'nigerol daer in begrepen, gelijk oock in *Roussillon*, in *Letteringen*, en in al de conquestien van Nederlandt; niet-te-min in dit geval, so uyt de geleyde Vyantschap een *generale rupture* en brekingh tusschen de twee Kronen volgt.

I I I.

De geleyde Heeren Staten belooven oock, en sullen verpligt sijn een *generale rupture* te maken, gelijk hier voor geleyt is in geval dat, binnen de Treves van dertigh Jaren, die voor *Catalonien* veraccordeert sal worden, de Koning van Spangien, of de Keyser, of eenighe andere Vorsten van 't huys van Oostenrijck d'eerste komen aantasten met openbaere gheweldt eenighen der plaetsen van 't geleyde Land daer af de geleyde Heer, de Christelijcke Koningh, in possessie en besittingh sal blijven door het geleyde Tractaet, en dat uyt de gheseyde attacque en aentastighe de *generale rupture* en brekingh volghet.

I V.

Sijn Majesteit en de gheseyde Heeren Staten, om te voorkomen alle manquementen en stoffen van klachten, die souden kunnen gebeuren over d'executie en uitvoering van 't tegenwoordig verdragh, hebben veraccordeert en gearresteert, dat de geen onder hen, die d'eerste aentastig word inde maniere, en inde plaetsen hier voor gespecificeert, sulcx aen d'ander doen weten hebbende, de geen, die niet aentastig sal sijn, sal mogen, eer hy verplight is in openbare rupture en breking tegen d'overtreder te treden, sijn vlyt doen om d'aentastighe, of d'aentastingen, die bedreven sullen zyn, te doen repareren, en een accommodement en verdragh tusschen d'aenvaller, en de geen, die aen gevallen wordt, te bevorderen, ghedurende de tijdt van ses maenden. Maer in gheval dat de geleyde aenval, of aenvallen niet waerdighlijck gerepareert worden, en dat het gheseyde accommodement niet in de geleyde tijdt gemaect wordt, soo sal de geen, die noch niet in Oorlogh sal sijn, verplight wesen daer in te

treden, en generalijck te breken tegen de vyand in faveur van sijn geconcedereerde en Bondgenoot, soo haest als de geleyde uytstel van ses maenden verstreecken sal sijn, sonder eenighe verwylingh, en tegen hem vyandelick te wercken, gelyck hier voor geleyt is.

V.

En om te meerder te bevestigen d'eenigheydt, en enge vriendschap, die voor't aenstaende tusschen Vranckrijck, en de Vereenigde Nederlanden behoort te blyven, so belooft de geleyde Heer Koning *nietmandt van sijn Bondgenooten te assisteren*, tegen de Staet der Vereenigde Nederlanden: en de geleyde Heeren Staten beloven oock nietmandt van hun Bondt-genooten teghen de Kroon van Vranckrijck t'assistieren.

V I.

De Tractaten, hier te vooren ghesloten tusschen Vranckrijck en de Staet der Vereenigde Nederlanden, sullen in hun kracht ende waerde blyven, om van weerszyden religieuselyck geexecuteert en uytevoert te worden, uytgefondert de punten, die men alreë ge-eyndigt of vervult sal bevinden, of de geenen, die door het teghenwoordigh Tractaet gederogert, vermindert, of verandert sijn.

V I I.

Noch is verdragh en veraccordeert dat het teghenwoordigh Tractaet alleenlijck sal beginnen sijn wercking te hebben, *als het Tractaet van Vrede tusschen de Kroonen van Vranckrijck en van Spangien te Munster sal sijn besloten en getekent.*

Hier volghden de respectieve Pouvoirs: dat van den Koning, gedateert Parijs den 2. Januarij 1647. en dat van de Heeren Staten, in dato den 29. Julij 1647.

Dier na stont: Enfoy de quoy nous Ambassadeurs susdits & deputés en vertu de nos pouvoirs respectifs, avons signé ces presentes de nos seins ordonnances & à icelles fait poser les cachets de nos Armes, & promettons, en fournir les Ratifications de sa Majesté & desdits Seigneurs Estats, en bonne & deüe forme, dans la temps de deux mois, ou plus tost, si faire se peut, apres la conclusion du Traitté de la Paix susditte, entre les Couronnes de France & d'Espagne. A la Haye en Hollande ce xxix. de Juiller, mil six cen quarante-sept. Estoit signé & cachette comme s'ensuit. *Servient, de la Thuillerie. I. de Gent. Iean de Mathenesse, G. Boreel, Iacob Veth, G. van der Hooek C. Haubois, Iean van der Beeck, H. Eyben.*

Dier na stont: Tot bevesting van 't welk wy voornoemde Ambassadeurs en Gedeputeerden, uyt kragt van onse respectieve Pouvoirs en magt-brieven, dese tegenwoordigen hebben getekent met onse ordinaire mercken, en onse wapen-zegels daer aen doen setten; en wy beloven de Ratificatien van sijn Majesteit, en van de geleyde Heeren Staten te formeren en leveren in goede en behoerlicke forme, binnen de tyt van 2 maenden, of eerder indien 't geschieden kan, nae de sluytingh van de voor ghenoomde Vrede-handelingh tusschen de Kroonen van Vranckrijck en van Spangien. In den Hage in Hollant, desen 29 Julius 1647. Was getekent en gezegeld gelijk volgt. *Servient, de la Thuillerie, I. van Gent, Ian van Mathenesse, G. Boreel, Iacob Veth, G. vander Hooek, C. Haubois, Ian van der Beeck, H. Eyben.*

Dit Tractaet alsoo voltrocken en getekent zijnde den 29 Julij, so heeft de Heer Servient des anderen daegs alle de Heeren die getekent hadden genoodigt op de Maetijdt, maer de Heeren van Hollandt (Mathenesse en Boreel) hebben 't geexcuseert. De oorzaak was: Om dat sig Hollandt geoffenseert hielt over de Brief die d'Ambassadeur Servient hadt geschreven aen de Provintien tot offensie van Hollandt. Daerom oock als geproponeert wierde by den President om hem te doen 't gewoontijck present Hollandt alleen sulcx heeft belet. Van de differentiale punten tusschen Vranckrijck en Spangien, is niet meer noch by de Franche / noch by die van desen Staet gerapt gheweest / de Heer Servient heeft met den Heer la Thuillerie (hoewel dese niet ver-toog den 30 Julij sijn afscheydt genomen ter Vergadering:

Ge 2

ring: recommanderende het accommodement met Portugael: ende dat men tot Munster noch Portugael oock comprehenderen in de Tractaten: ten minsten om vooz het selve te bekomen een Creves van weynighe Jaeren.

De Heer Servient is terstondt daer na weder betrocken na Munster. En by die van Hollandt wiert geurgeert dat de Plenipotentiarisen van desen Staet ten spoedighsten moghten werden weder derwaerts afgebeerdicht. Maer d'ander Provincien/en bysonder Zeeland begeerden / dat eerst het secours nae Brasyl soude werden vast gestelt. Alle dese volgende dagen is 't werck van Munster / 't betreckt en de last der Plenipotentiarisen ter bane geweest / vallende veel debat of de last om te sluyten soude sijn onwederroepelijck: Item. Also men verstant dat oock aen Franckrijck moest worden gheprocureert redelijcke Satisfactie; so viel veel dispute/aen wie zoude staen dat oordeel, en of 't niet zoude moeten wederom komen aen de Provincien.

Hollandt was bykans d'eenighste die 't werck dreef: Zeelandt en Utrecht ter contracie: d'andere waren seer indifferet. En mogte men wel seggen/dat gheduprende en in dese Munstersche Handelingen / de Koningh van Spangien ontving d'allergruoste dienst en vrientschap van sijn allerbitterste en onversoenlikste byanden: want onder alle Spangiens Vyanden was niemant als desen Staet, die langer en scherper Oorlog had tegen Spangien gevoert/en onder alle Leden van desen Staet was geen preriger tegen Spangien als Zeelandt. Gelyck nochtang dese geheele Staet / om niet te vervallen op de Nabuyschap van 't magtig Vranckrijck, generalijck met Spangien simboliseerde tot Wyde/sonder t'uergeren de daniere expulsion des Espagnols hors du Pays Bas, daer op de Fransche seer dyongen/ende 't welck nae de Letter by de Tractaten veraccordeert was/ en daer deur aen Spangien gaf een groot avantage: Also dede Zeelandt in desen tijd een singulier en onwaerdeelijcken dienst (hoewel tegen haer meening en accidentelijck/niet upt liefde van Spangien) aen den geenen wiens Hart sy te vooz wel hadden willen met tanden verscheuten / te weten aen Spangien. Namelijck dat sy na geen accommodement met Portugael wilden lusteren/maer wilden preepelyck het senden van de ses duysent Man nae Brasyl, om met de Wapenen de schade van de West-Indische Compagnie (waer in sy tot Weduwen/Weesen en Orphanen incluyt/machtig waren geinteresseert) te repareren.

Dese Zeeluse pver tegen Portugael namen die van Hollandt tot haer voordeel/ en wilden niet toestaen 't gemelde secours/ ten ware Zeelandt pari passu toestaen het betreck/ende de last tot sluyten aen de Heeren Plenipotentiarisen. Waer mede de deur geopent wierdt tot den afsonderlijcken Vrede met Spangien/tot renbersement van 't nieuws ghesloten Tractaet van Garantie (siet het leste Artijckel) ende tot genoegsame separatie van alle oude vrientschap en Alliancen met Franckrijck.

Hoe en in wat manieren na vele tracquetten de saecke noch is ter neder gestelt en geresolbeert/ is upt 't volgende te sien. Den 7. Augustij sijnde by de Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerden van weghen de Provincie van Zeelandt in haer Ho. Mo. Vergaderinghe gemoveert eenige Consideratien ober de Resolutien/ den 18. May lesleden genomen op Domestique Pointen/ is na voozgaende deliberatie goet gebonden en verstaen/ te persisteren by de vooznoemde Resolutie; in desen verstante nochtang dat in 't eerste point rakende de te bedingen absolute Souverainiteyt so in 't Geestelyck als Wereldlijck door de wooyden/en andere Plaeten van gelycke nature, souden worden verstaen soodanige plaetsen als in 't 3. Artic. van de 73. Articulen binnen Munster geadjustiert staen ghepreseert/en dat op de extentie van de Limiten in Vlaenderen / by de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet deboiren souden worden aengewent om de voozs. extentie te obtineren; En wat aengingh de bovdere Consideratien by de op-gemelde Heeren Extraordinaris en Ordinaris Gedeputeerden van Zeelandt gemoveert/dat daer op soude reguard genomen worden/so wanneer de Wyde tusschen Spangien en desen Staet soude sijn vast gestelt/mits dat vervolghens nader soude worden gedefinit en oock vast gestelt een reel en effectif secours voor en ten behoeve van de West-Indische Compagnie.

Den 10. Augustij. Also de Domestique pointen en andere saeken rakende de Verdelingh tot Munster by de Resolutien van den 18. May / 4. July bepde lesleden en den 7. deses afgedaen en vast gestelt waren; So is na voozgaende deliberatie goet gebonden/dat de Heeren Plenipotentiarisen en Extraordinaris Ambassadeurs van weghen desen Staet ten spoedighsten nae Munster souden vertrecken met volkomen en absolute last om 't Tractaet van Wyde in Conformite van de vooznoemde Resolutie finalijck te sluyten / gheelijck mede werdt verstaen/dat de selve Resolutien niet souden worden verandert/als met eenparig bewys van alle de Provincien,ende wiet dien volghens ten behoeve van de West-Indische Compagnie mits dien toe-gestaen oock vast gestelt/ een secours in geld, in Volck, en in ordre; in gelt, niet allen ter somme van drie hondert duysent gulden vooz den eersten/maer oock drie hondert duysent gulden vooz den tweeden termijn/ volghens voozgaende Resolutien / ende daer-en boven noch so veel upt de restende negen hondert duysent gulden, als den dienst van de opgemelde Compagnie soude behouden worden te verespelen / Item wiert vast gestelt dat met Communicatie en advijs van sijn Hoogheyt ses duysent Man upt de Militie van den Staet deser Landen / en ter Soldie van den selven voozden rijt van een Jaer souden worden ghenomen/ en dat van doen af met Communicatie ende advijs als vooren door d'Heeren Huygens en andere hare Ho. Mo. voozgaende Commissarisen 't voozs. Volck soude worden veerdigh gemaect/om so haest doenlijck was/ na Brasyl te werden ghesonden / voozs dat de besoignes op de subsistentie/ ordje van de directie / ende redies van de meer genocnde Compagnie souden worden ghevoert door d'opgemelde Heeren haer Hoog. Mo. Commissarisen / die daer toe mits dien werden aen-gemaendt mer versoek ende begeerte van daer inne te continueren / dat dat de selve besoignes ten goeden en vruchtbarigen eynde souden sijn gebragt. Den 13. Augustij sijnde ter presentie van sijn Hoogheyt gherejumeert de Concepte Resolutie van den 10. deses rakende de saeken van de Wyde-Handeling binnen Munster aengesteldt en de West-Indische Compagnie respectie/ oock daer op ghehoort des selfs hoogh-wijs advijs en Consideratie / hebben hare Ho. Mo. de voozs. Concepte Resolutie geapreert en vast gestelt / gelyck haer Ho. Mo. de selve apreeren en vast seiden mits dien/en wiert onbermindert den voortgang van de voozs. Resolutie goet gebonden en verstaen dat ghescheyden soude worden aen de Provincie van Vrieslandt om haer mette voozs. Conclusie vooz soo veel de voozs. saeck van de voozs. West-Indische Compagnie haer concernerende/te willen conformeren/ voozs wiert de Heer Hauboyts verfoert/haer Ho. Mo. goede meening en Intentie in de selve sacke van de West-Indische Compagnie met sijne particuliere deboiren en goede Officieren by de Heeren sijne Principalen te willen seconderen/ tot welken eynde by voorsien wierdt met Wyden van Creditie van haer Hoog. Mo. ende sijne Hoogh-gemelte Hoogheyt respectie.

Van hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Utrecht verklaert tot het nemen van soodanige Conclusie ongelast te sijn / en daer inne niet te honten consenteren / ende dat in allen geballe met Spangien geen Tractaet van Wyde behoorde te worden ghesloten / dan in Conformite van de Tractaten met de Kroone van Franckrijck gemaect/en dien volghens mede by Spangien aen de Kroone van Franckrijck ghesloten de Conquesten, daer van de selve Kroone ten tijde van het sluyten der Vredens Tractaten tusschen Vranckrijck en Spangien in possessie soude sijn, en dat al 't gene by de Plenipotentiarisen van desen Staet soude worden geteekent/ soude wesen sonder effect van reel Tractaet, tot dat Franckrijck en desen Staet op eenen tijde ghesamentelijck met Spangien gesloten souden hebben / en de ratificatien respectie daer op sijn gevolght / en daer benessens het Tractaet van Ligue Garantie tusschen de Kroone Franckrijck ende desen Staet ghemaectt vooz het voozs. sluyten aen de Plenipotentiarisen van Spangien werde geïnneert.

Hier te vooz is meermaels vermeldt/hoe dat de Koninghlijche

lijcke Franfche Ambaffadeur Servient in zijne foo gheschrebene als ghedruichte Memorien ende difcourfen teuinge der Heeren Plenipotentiarifen seer te nae sprack. Die van Hollandt bevindende sulchs te zijn sonder reden of fundament hebben aen de Heeren van Mathenes ende van Heemstede gegeven de navolgende Acte.

DE Staten van Hollandt en West-Vrieslandt hebbende van tyd tot tyd gesien en bespeurt de goede yverige en getrouwe Officien ende devoiren, die de Heeren van *Mathenesse* en van *Heemstede*, Plenipotentiarifen van hare Groot Mog. op de Generale Vrede-Handeling tot Munster hebben aenghewendt, tot uitvoeringe van hare op-gheleyde Commissie, ende ten meesten dienste van den Lande, midsgaders gehoort de rapporten ende Iustificatien by de selve gedaen tegen het gene de Heer Graef van *Servient* Ambaffadeur van den Koning van Vranckryck, by publijcke ende naderhand gedruckte remonstrantien tot laste van de selve gesocht heeft t'allegeren ende in te brengen, hebben nae rype deliberatione verstaen en verklaert, gelyck haer Groot Mog. verstaen en verklaren by desen dat de voornoemde Heeren van *Mathenes* ende van *Heemstede* te samen ende bysonder haer als goede en getrouwe Ministers van den Staet, ende oock van de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt hebben gecomportiert, sonder in het minste yerwes ghepleecht te hebben daer over de selve met reden kond'en of behoorden gereprocheert te werden, maer dat de selve veel eer haer in alles hebben ghequeten tot meesten dienste van den Lande ende sonderlingh Contentement van hare Groot Mog. daer over haer Groot Mog. de selve syn bedanckende, verstaende ende begeerende dat de voornoemde Heeren oock voort-aen sullen Continueren, ende het voorgenomen wercken gewentst eynde soecken te dirigeren, gelyck haer Ho. Mog. de selve gantschelyck sijnt toe vertrouwende, ende haer in der zelve goet beleyt, vroomheydt, ende affectie ten dienste van haer Vaderlandt volkomenlyck gerust ende verseeckert houden, belovende haer Groot Mog. de voorz. Heeren hare Plenipotentiarifen teghen alle ende een yegelyck in haren *goeden Naem ende reputatie* te sullen maintaineren, ende de selve alomme als getrouwe Ministers en goede Patriotten te doen en laten recognoscieren tot hare meeste seeckerheydt ende gerufligheydt.

Gedaen in den Hage, onder onsen grooten Zegel hier aen gehangen op den 15. Augustij 1647. Ende was geparapheert *J. Cats*, op de Plyque stond. Ter Ordonnantie van de Staten, ende was ondertceekent *Herbert van Beaumont*, sijnde besegelt met een groot Zegel in rooden Wasche, in een dubbelden Francijnen staert, onder uyt-hangende.

DE Heeren Plenipotentiarifen namen den 23. Augustij afscheft / ende tot Munster komende vonden de Spaensche wat verhout in de Handeling. Peneanda ghebruyckte de Spa Wateren: hieldt sich op een spijts twee upren buyten de Stad. De oorsaecke van dese verhoelinge was; om dat d'Werts Hertogh in Nederlandt enige avantagie hadde verkreghen op de Franfche; zy wisten oock dat de Garantie, met den Heer Servient gesloten / in 't lesste Articul continueerde een Clause / die de geheele Guarantie in tpt en wijle soude omstooten; en dat Hollandt de voornaemste Provincie t'eenemaal de Vrede begeerde. Als dan de Heeren Plenipotentiarifen van desen Staet volghens nieuwe Instructie / in de opgemaelde resolutien van den 7. 10. 12. Augusti vermeldet / eenige nieuwe dingen seiden te sullen komen vooz stellen; soo toonden de Spaensche haer seer verwondert: seiden van den Koning ontfangen te hebben Ratificatie ende approbatie van 't geadjusteerde, en verwagt te hebben desgelycks van desen Staet: bereyd sijnde aen de Franfche te laten alles wat voor desen tot bevordering der Vrede was toe-gestaen.

Daer nae verhaide haer de Graef van Pennecaende met de Hanze-Steden te hebben ghesloten ende gheteykent het Tractaet van Commercie; daer van al vooz

desen was by de Heeren Plenipotentiarifen gheschreben ende versoght gheweest haer Hoogh Moghende intentie: Naerder blijckende upt het volghende verhael.

De Duytsche Hanze-Steden ende specialijck Lubeck, Bremen, Hamburg, dooz vernude Tractaten aen desen Staet geallieert / hebben tot verscheyden tijden laten aenhouden om oock in de met Spangien te maecten vrede te moghen werden geincludeert. Daer in by die van Hollandt / het zy upt jalousie der Commerctien / of om dat men niet konde weren wat daer onder ghe-meent wierd (gelyck vooz desen oock om die reden hare Ho. Mog. lang hebben ghedifficulteert in d'inclusie van de selve Steden in de vrede tusschen Sweden en Denemarck Anno 1645. ghemaecht) steeds was ghedifficulteert geweest. Dese difficulteert wierdt te grooter / want naer daer nae door my van terghen de selve werdt versocht dat oock de selve Steden in de te met Spangien te maechene Tractaten moghten werden gecorquereert en geegaliseert met die van desen Staet in het stuck der Commerctien in Spangien en Spaensche Rijcken / ende de beswarenissen ende bygheden respectve van dien. Want het niet van nooden sechen / soo wanneer pet s tot voordeel ende avantage van de Inghesetenen ende traftuerende van desen Staet wierd bedongen ende geobtinneert / dat sulcx terstont oock aen andere / buyten desen Staet / soude werden deelachtigh gemaecht. Waer tegen lck te kennen gaf dat de Spaensche buyten alle twijffel inclinatie souden hebben om niet alleen soedanighe coequatie, maer oock meer aen de ghemelde Hanze-steden / als aen die van desen Staet te gunnen / om reden die men lichtelijck konde dencken; want niet te presumeren was dat de Spaensche desen Staet / alrede al te groot / in haer ooghen sijnde / noch grooter souden maeken / deur inegaliteert in 't stuck der Commerctien: En dat daerom hare Hoog Mog: moesten byeen / indien sy dese coequatie niet toe stonden ende versogghen / dat de selve Hanse Steden by de Spaensche apart souden obtinieren grooter avantage boven de Inghesetene van desen Staet. Als sijnde considerabel dat de selve Steden / insonderheyt Lubeck, Danick, ende andere aen d'Wost Zee gelegen / op Spangien varende noch daer-en-boven de Colen in de Zont subject waren / ende langher teype te doen hadden / oock swaerder gemeenelijck bemant / ende bewapent / equippeerden / daerom zy met die van desen Staet geen marcht konnende houden / in alle manieren met teerden gecorquereert, soo niet geprefereert, te werden / sulchs naerder by hare Hoogh Mog. in deliberatione ghelept ende vernomen zijnde dat dese sake dooz de Heeren Hanzische Afghesandten Gloxin, Koch, ende Meurer tot Munster wierdt gegeven / is ghenomen dese navolgende Resolutie.

Is ter Vergaderinghe andertmael voort ghebraght een Brief van de Heer van *Meynderwijck*, een van haere Hoogh Mogende acht Plenipotentiarifen tot Munster geschreven, aldaer den twee en twintighsten, ende den ses- en-twintighsten Junij laeffleden, alhier ontfangen, houdende onder anderen in effect, dat de Heer de *Brun* by hem isgekomen, seggende dat de Spaensche Plenipotentiarifen worden aen-ghesocht van weggen de Hanze-Steden, omme met de selve te maecten een Tractaet van Commercie, in gelyckheydt ende op den Voet beramdt in de gheadjusteerde Articulen van Vrede tusschen haer Hoogh Moghende, ende den Koningh van Spangien, versoekende hy Heer *Brun* te verstaen de Intentie van haer Hoogh Moghende van meeninghe waren, of hadden gheresolveert de Hanze-Steden in het te maecten Tractaet van Vrede met Spangien te begrypen; Daer nae sy Heeren Spaensche Plenipotentiarifen haer wilden richten; Oock is hier neffens ghelesen seecker Memoriael aen haer Hoogh Mog: ghepresenteert by de Heer *Leo van Aitzema*, Resident der op-gemelde Hanze-Steden, by haer Hoogh Moghende, daer by hy versoekt om inclusie der Hanze-Steden, ende specialijck van die van *Lubeck*, *Bremen* ende *Hamborgh*, in het tot Munster te maecten Tractaet, en dat de Inghesetenen van dien met die van desen Staet moghen werden gecorquereert in het stuck der Commerctien in Spangien; waer op gedelibereert zijnde,

zijnde, Is goet gevonden ende verstaen, dat de voornoemde samentlijke Hanze-Steden sullen werden comprehendeert in het Tractaet van Vrede, dat tusschen den Coning van Spangien ende desen Staet tot Munster sal worden geslooten, ende dien volgens *gecoëqueert* in 't stuck der Commercie in Spangien, met ende neffens d' Ingesetenen deser Landen, mits dat de voornoemde Hanze-Steden, noch derselver Ingesetenen in Spangien, ofte de Rijken van dien, niet en sullen vermogen te gebruycken, gauderen ofte versoecken eenige voordeelen ofte prerogativen, boven de Ingesetenen deser Landen.

Hyt sracht van dese Resolutie is gemaekt het lestien-de Articul van het Vredens-Tractaet tusschen Spangien ende de Vereenighde Probitien den 30. Januarij 1648. als oock d' inclusie in het 72. Articul in 't selve Tractaet.

Het Tractaet van Commercie tusschen de Spaensche ende de Hanzesche tot Munster gemaect, luyt als volghet.

Notum sit omnibus, quod, cum ex parte nobilium Civitatum Hanseaticarum per Deputatos expressos Regis Hispaniarum, ad pacis, generalis conventus, plenâ cum potestate Legatis Monasterij Westphalorum degentibus, multoties representatum fuerit, earundem Civitatum Commercia, per Majestatis Catholicæ Regna, ditiones & Status, quæ alias non sine mutuo utrinque fructu & emolumento, floruerant, ab aliquot annis injuria vel infelicitate temporum, & belli calamitatibus, cum maximo tam Hispanicorum quam Hanseaticorum populorum dispendio, labefactari, & in totos super eisdem Commerciis Tractatus corrumpi, multorum gravaminum editâ exhibitâque serie, quibus nomine prædictarum Civitatum remedia quamprimum & seriò adhiberi instanter urgebant, idem quoque totius Imperii nomine comitorum Generalium, tam Monasterii quam Osna-brugæ congregatorum Ablegati, penes eosdem Hispaniæ Regis Plenipotentiarios voce & scripto efflagitabant, quibus auditis & Consideratis, cum primarius eorum Plenipotentiarius, Hispanicorum Legatus, Comes à Pen-randa ad Regiam Majestatem Catholicam rescripserit, & exemplaria prædictorum gravaminum, nec non earundem Civitatum Hanseaticarum literas, circa Commerciorum instaurationem transmisisset, obtentis benignis ac Favorabilibus responsis, quibus benivolam suam in Hanseaticas Civitates, earumque postulata propensionem Regia Majestatis Catholica abundè & luculenter contestatur, nec non potestatem facit prædictis suis Plenipotentiariis, in hac Commerciorum restauratione, gravaminum cessatione agendi, & modis omnibus antiquam amicitiam, navigationem & mercimoniorum exportationem, venditionem, emptionem, inter Hispanicas & Hanseaticas Provincias, urbes & populos facilitandi ac stabiliendi, inita iterum cum infra scriptis Deputatis & Ablegatis Civitatum Hanseaticarum, super hoc negotio amicali & specificâ conferentiâ, ac Consultatione, inter utroque Provisionaliter, & sub futura suæ Majestatis Catholicæ, Hanseaticorumque Magistratuum approbatione, & ratihabitione conventum est.

I.

Quod antiqua Civitatum Hanseaticarum in Regnis & Provinciis Hispanicis acquisita Privilegia & immunitates, imprimis etiam Tractatus Anni 1607. cum annexis scriptis, Privilegia, eorumque extensionem Regiam continentibus (quorum tenor sub manu utriusque partis Legatorum ad Calcem præsentis conventionis inserendus vim authentici habebit) hoc ipso concessa, confirmata, ex integro renovata, ad amissam ac bonâ fide, utrinque & deinceps observabuntur, iis exceptis, quibus per subsequentes Articulos quippiam derogatur, Imprimis verò, ut cessante inter Regiam Majestatem & Provincias Uniti Belgii hostilitate, sive per Treugam, sive per pacis compositionem id fiat, ea omnia, quæ ad versus dictas Provincias, earumque incolas & subditos in præfato

Tractatu Anni 1607. cauta erant, pariter cessent, ac sultata sint, durante pace & Treuga:

Et si quid amplius in illum eventum dictarum Provinciarum Uniti Belgii subditis, ratione mercimonii earumque rerum, quæ ad eisdem mercimonii securitatem & libertatem pertinent, concessum sit, quam olim Hanseaticis competierit, vel datum sit, id omne & vi hujus Tractatus Hanseaticis concessum intelligatur, cum præsertim præcipuas istarum Provinciarum Civitates, simul Hanseaticæ societatis membra esse constet: Belli vero tempore ea, quæ in sequentibus hujus conventionis Articulis disposita, observabuntur.

II.

Novi certificationum modi ab aliquot annis contra vel extra præscriptum Tractatus Anni 1607. introducti tollantur, stabiturque iis solis inquirendi & certificandi rationibus quæ præcedentibus Tractatibus exprimentur, ad pristinum statum omnia restituendo, aded, ut Magistri navium unam duntaxat certificationem, cum specificâ mercium ad vecturam designatione, juxta formulam dicti Tractatus Anni 1607. de singulis navibus exhibere Teneantur, quò magis & securius inter suæ Catholicæ Majestatis populos amicitia & commerciorum jura coalescant. Cessante autem cum Belgio unito hostilitate nihil amplius certificandum, quam quod mercimonia ad nullos eorum pertineant, qui vel Hanseatici non sint, vel iisdem cum Hanseaticis Privilegiis & juribus in Regiæ Majestatis regnis ac ditionibus non gaudeant.

III.

Donec verò Regiæ Majestati cum Ordinibus & Provinciis Uniti Belgii vel aliis quibuscunque inimicis intercedit hostilitas fruatur Hanseatici Neutralitate, quæ ipsis à suâ Majestatis hostibus non negatur: Ideo quæ superioribus omnibus Hanseaticæ societati concessis, sive, libera sit eidem omni tempore cum Belgis Unitis, aliisque quibuscunque Regiæ Majestatis hostibus Commercandi, eorumque terras adeundi & relinquendi, merces terrâ marique inferendi & exportandi facultas: Exceptis iis, quæ bellico ului convenientes, ex ditionibus Hispanicis provenierint.

Qua in re, ne ullus subsequatur dolus, ea quæ Art. 11. dicti Tractatus anni 1607. de mercibus in dictas Unitis Belgii Provincias non transfuehendis, deque obligationibus de super expediendis statuta sunt, quoad omnia loca hostilia, circa modò dictas merces, deinceps observabuntur.

IV.

Omnem ubique Hanseaticæ Civitates benevolentia certificationem Regi Catholico, ejusque subditis ac statibus exhibebunt, & prætereant navium quam omnis nauticæ suppellectilis instruendarumque navium apparatus, pro cuiusque loci consuetudine, liberum, justumque suæ Majestatis Catholicæ Ministris apud ipsas erit Commercium, unâ cum monibus aliis commoditatibus, quas culpam alteri Principi & statui Neutrali, ac amico quovis tempore & loco sunt concessuræ.

Quas ante dictas pactioem leges, Legati Hispanici, ex unâ parte, & Deputati Hanseatici ex aliâ, manu subscriptionibus & sigillis muniverunt, atque pro majori robore Regiæ Catholicæ Majestatis & respective suorum superiorum ratihabitiones desuper intra quatuor menses, hinc inde procurare & extrahere receperunt.

Actum Monasterii $\frac{1}{11}$ Septemb. Anno Christi 1647.

El Conde de Penneranda Fray Ioseph: Aresp: de Cambray Brun David Glaxinius D: & Sijnd: Lubec: Gerhard Coeh D. Senat: Reip: Drem Iohannes Christophores Meures D: & Sijnd: Hamb:

Het Tractaet van Commercie tusschen de Spaensche ende de Hanzesche tot Munster gemaect, luyt als volghet.

Een yder sy kennelijck dat, alsoo vande zyde der edele Hanze-Steden, door expresse Gedeputeerden

aen de Ambassadeurs des Konings van Spangien, te Munster residierende, met volle macht tot de Vergadering van d'algemeene Vrede, dickwils vertoont is dat de koophandel en Scheepvaert der geseide Steden in de Koninkrijcken, heerschappyen en Staten van sijn Catholijcke Majesteit, die eertijts met onderlinge vrucht en ghewin van weer-zyden ghebloydt hebben, sedert eenige Jaren door de smact of ramp der tyden, en door d'ellenden van d'Oorlogh, met soo groote schade der soo wel Spaensche als Hanze-stedsche volcken, vervallen, en de Tractaten, op de selve Koophandel ghemaect, verdweenen zijn, met aenwysingh van veel lasten en swarigheden, tot dewelcke zy, in de naem der voor-genoemde Steden, instantelijck urgerden en drongen om spoedighlijck ende ernstiglyck remedien hier toe aen te wenden, gelijk ook desgelijcks, inde naem van 't geheele Rijck, d' Afgesanten der algemeene Vergaderinghen, soo te Osenbrugh als te Munster vergadert, ernstelijck by monde en geschrift aen de selve Volmachtighden des Konings van Spanjen hebben verfocht; alle 't welck gehoort en overwogen zijnde, soo heeft d'eerste ende de voornaemste Ambassadeur der Spaensche Volmachtighden, *de Graef van Pennerande*; dit aen sijn Catholijcke Majesteit over-geschreven, en d'aenwysingen der voor-geseide swarigheden, met de Brieven der selve Hanze-Steden; wegens de oprechtingh van de Koophandel, ghesondt, en vriendelijcke en gunstige antwoorden daer op gekreghen, door de welcke sijn Catholijcke Koninklijcke Majesteit sijn goede en gunstige genegenheit tot de Hanze-steden, en tot hun verfoek overvloedighlijck en klaerlijck betuyght, ende aen sijn voor-genoemde Plenipotentiarijen of Volmachtighden maght geeft om van dese restauratie en weer-oprechtingh van de Koophandel, en van de ophoudingh en keeringh der swarigheden te handelen, en door alle middelen, de oude vriendchap, Scheepvaert en uytvoeringh, verkoopingh en koopingh der Goederen en Waren tusschen de Landchappen, Steden en Volcken der Spangiaerden en der Hanze-steden lichter te maken, en stant te doen grijpen, en weer met de onder-geschreven Ghedeputeerden en Ambassadeurs der gheseyde Hanze-steden over dese saeck een vriendelijcke en aensienelijcke conferentie en consultatie aen-gevangen zijnde, soo is by provisie, en op de approbatie en ratificatie van sijn Catholijcke Majesteit, en van de Hanze-stedsche Overigheden, tusschen beyden verdragen.

I.

Dat de oude Privilegien en vryheden der Hanze-steden, in de Koninkrijcken en Landchappen van Spangien verkregen, gelijk oock de Privilegien van het Jaer 1607 met de schriften daer toe behoorende, en de Koninklijcke extensie en uyt-breyding vervatende, (welckes inhoudt, die onder de hand der Gefanten van weer-zyden onder aen dit tegenwoordigh Tractaet geinfereert en ingevoegt sal worden, authentique kragt sal hebben) hier door geconcedeert, bevestigt ende opregtelijck vernieut, ghetrouwelijck en oprechtelijck van weer-zyden sullen worden geobserveert en onderhouden, uytghesondert de genen, die door de volgende Artijckelen eenighs afgeschafft en vermindert worden: en voornamelyck dit, dat doot 't ophouden van de vyandschap tusschen sijn Koninklijcke Majesteit en de Vereenigde Nederlanden, 't sy door Treves, of door verdrag van Vrede, al het geen, 't welck tegen de geseide Nederlanden, en tegen hun Inwoonders en Onderfaten in het voor-verhaeldt Tractaet van 't Jaer 1607. ghemaect was, oock sal op-houden, ende te niet ghedaen worden gheduerende de Vrede en Treves.

Ende indien, dies aengaende, yets meer, soo veel de Koophandel en Waren aengaet, dat tot de sekerheydt en vryheydt van de Koophandel streckt, den Onderfaten der Vereenigde Nederlanden toe-ghestaen wordt, dan eertijds de Hanze-steden versogt of verkreghen hebben, so verstaet men dat dit alles, uyt kracht van dit Tractaet, oock aen de Hanze-steden toe-ghestaen sal zijn, insonderheit dewyl men bevindt dat de voornaemste Steden deser Landchappen oock Leden van de Societeit der Hanze-steden zijn. Maer in tijdt van Oorlogh sullen de dingen, die in de volgende Artijckelen van dit verdragh gheselt zijn, geobserveert en onderhouden worden.

II.

Het nieu ghebruyck van certificaten en bewys-brieven, sedert eenighe Jaren tegen of buyten d'Inhoudt des Tractaets van 't Jaer 1607. in gevoert, sal wegh ghedaen en afgeschafft worden, zonder eenigh ander ondersoek daer in te doen, dan met foodanighe redenen, die in de voorgaende Tractaten uytgedruckt worden, met alles te restituieren en te brengen tot de voorgaende Staet: ja foodanigh, dat de Schippers niet ghehouden sullen zyn meer dan een Certificatie, met een gespecificceerde vragt-brief der Waren, naet de form van 't gheseyde Tractaet van 't Jaer 1607. van yeder Schip te vertoonen; op dat de Rechten van de Koophandel meer kracht en seeckerheit onder de volcken van sijn Catholijcke Majesteit souden krygen, maer als d'Oorlog met de Vereenigde Nederlanden ophoud, soo hebben zy niet anders te bewysen, en te Certificieren dan dat de Waren aen niemandt der geener toe-behooren, die niet van de Hanze-Steden zyn; of in de Koninkrijcken ende Landen van sijn Koninklijcke Majesteit geen gelycke Rechten ende Privilegien als de Hanse-steden hebben.

III.

Soo langh als sijn Koninklijcke Majesteit met de Staten der Vereenigde Nederlanden, of met eenige andere Vyanden, wie zy oock sijn, vyandtschap heeft, soo sullen de Inwoonders der Hanze-Steden de Neutraliteit genieten, die sijn Majesteit oock niet aen sijn Vyanden weyghert, en dieshalven heeft hy al dit voor-verhaelde aen de Hanze-Steden toe-ghestaen, behoudens dat het aen den selven vry staet in alle tyden met de Vereenigde Nederlanders, ende met andere vyanden van sijn Catholijcke Majesteit, sy zyn foodanigh als sy sijn, te handelen, hun Landen aen te doen, daer af te scheiden, en hun waren ter Zee en te Landt in te brengen en uyt te voeren, uytghesondert de genen, die tot 't gebruyck van d'oorlogh dienstig, uyt de *Spaense Heerschappij* gekomen sullen sijn.

En op dat in dese saeck geen bedrogh gepleeght soude worden, so zyn de dingen, die in 't elfde Artijckel des Tractaets van 't Jaer seftien hondert seven van sulcke waren in de geseide Vereenigde Nederlanden niet te voeren, en van de obligatiën, daer boven t'expedieren, vast gheselt, de welcke voortaan in alle vyandlycke plaetsen van de voor-verhaelde Waren onderhouden sullen worden.

IV.

De Hanse-steden sullen alle ghetuyghenis van goede gunst aen de Catholijcke Koning, en aen sijn onderfaten en Staten betoonen, en sijn Majesteit sal oock, naer 't gebruyck van yder plaets, vrye en gerechtighe Commercie en Koop-handel met hen hebben, soo van Schepen, als van alle gereedschap, dienstig om Schepen toe te rusten, met alle andere Commoditeyten, die men aen eenigh ander Neutrale Vorst en Staet, ja oock aen een vriendt in alle tyden en plaetsen toestaen sou.

Welcke voorwaerden van verdragh d' Ambassadeurs van Spangien aen d'een zyde, en de Gedeputeerden der Hanse-steden van d'andere sijde met d'onderschryvingh van hun hand, en met hun Segels hebben bekrachtigt, en tot meer bevestigingh aenghenomen de ratificatie van de Catholijcke Koninklijcke Majesteit, en van hun Meesters respectivelyck binnen vier maenden te leveren.

Ghedae te Munster, den *eersten Oude*, en den *elfden* September, *Nieuwe-styl*, in 't Jaer Christi 1647. *El Conde de Penneranda*, *Fray Joseph*, *Arch. Chambray*, *Bron David*, *Gloximus D. & Synd. Lubec*, *Gerhard Cock D. Senat Reip*, *Brem Johannes Christophorus Meurer D. & Synd. Hamb.*

Dat Tractaet / hoewel soo duydelijck ende solemnelijck ghemaect / is by de Spaensche qualijck geobserveert: sijnde by de Spaensche in Vlaenderen soo tetsondt als in de Jaeren 1648. ende 1649. daer naer verscheppen Schepen van Hamborgh ende andere ghenoomen; contrarie het selve Tractaet: soo dat in het laetste van het Jaer duysent ses hondert negen en veertigh, soo van wegghen de Stadt Hamborgh als van wegghen de samentlijcke Hanze-Steden ick hen ghesonden geweest na Brussel aen den Hertz-Partog Leopoldus en aen den Graef van Pennerande / om over die non-observantie van het selve Tractaet te klagen / te meet also sy de Schepen van de Vereenigde Provincien /

die by haer particulier Tractaet ofte Articul van Commerce (seer obscur ende op schroeven staende) niet soo veel bedongen hadden / als die voozgaende Tractaet behelst / lieten vyz ende vranck varen met de selve Waren ende na de selve Havenen daer die van de wel-ghemelde Hanze-steden voeren.

Ende hoewel de Heer Certz-Bertog en de Graef van Pennerande by Wonde ende by Geschifte agnosceerden 't selve Tractaet belovende al noch 't selve te sullen doen observeeren / ghelijck sulcx oock by het 16. Articul der Wyde tusschen Spangien en desen Staet beloofd was / als datse egelijck met die van desen Staet souden werden getraceert: soo hebben sy echter niet willen vooz als noch vranck varen of vyz verklaren het Schip of Schepen by haer aen gehouden / hoewel zy de Hollandsche Schepen in de selve Bloote / met de selve Waren / ende nae de selve Havenen loopende / hebben laten varen: Jae met verklaringhe van het Spaensche of Vlaensche Scheeps-Wolck dat zy last hadden de Hollanders vyz te laten en de Oosterlinghen aen te houden. Alle teghen het apparent Interest / intentie / ende dienst haers Konings: als een peder lichtelijck kan dencken; ende sonder eenighe imaginable reden / als dat sy den Hollanders vzeefden / ende den Hanze-Steden niet.

Woedanigh het particulier Articul op het stuck van Commerce of Contrebande / met die van de vereenigde Provincien gemaect leyt / sal hier na volgen. Sulcx is naderhandt / naemelijck in 't Jaer 1650. dooz een naeder Reglement met den Koninghlijcken Ambassadeur Brun, ende den Heer de Kroze ge-explicieert ende oock dupdelijcken gheamplieert / als zijnde seer doncket geselbt.

De gheheele Maendt van September hebben de Heeren Plenipotentiarisen toe-gebracht met het esclaireciffieren van de 73. punten die den 8. Januarij lesleden waren geteekent / ende 't adjusteeren van de oberighe vier punten / als eerstelijck dat dese Staet begheerde de absolute Souberainiteyt soo in het Geestelijck als in 't Werelijck over de Meperpe / ende andere ghewesten van gelijcke natuy / in 't 3. Articul ge-explicieert / dien volgens dat de Spaensche Ambassadeurs souden weder geven aen de Staetsche het geschijft van den 27. December 1646. aengaende d'Exercitie van de Catholijcke Religie, ende Geestelycke Goederen, Item aengaende de drie Quartieren van Overmase. Ten tweeden begeerden de Consolidatie van het Over-Quartier van Belverlant. 3. De Demolitie der Forten by Sluys 4. Aengaende het Water-recht by Sluys. Behalven eenighe Pointen van particuliere.

De meeste disputte was op het eerste point: twillende de Spaensche niet afwijcken van 't gemelde Geschijft. Vzeefden soo wel vooz haer self als vooz de Koning / in dien zy nae gaven een point dat soo sensibel was: naemelijck de openbare Exercitie van Religie ende behoudnisse der Kerckelike Goederen in soo een groot aental florerende Kercken ende Zoypen / alwaer nauwelijcks een van de Geresoymerde Religie ghebonden wierdt: sijnde te vzeemder; om dat self in 't heeste van den Zoologhe de Catholijcken soo in d'Exercice van Religie als in Kercken / Kloosters en Geestelijcke Goederen waren gemainteneert geweest.

Aengaende de drie Landen van Overmase, quam het aen meest op de Possessie / alsoo dat soo wel dese Staet / als d'Arctz-Hartogh in desen tijdt deden ende doen lieten verschepe Acten van possessie albaer: met op ende aenhalen van Officieren / met publiceren van Placcaten / ende andersins. Men schreef aen den Graef van Solms / dat hy eenigh Guarnisoen of Troupen soude sependen en doen logeeren in de gedemolieerde Kasteelen of stedekens van Valckenburgh en Dalem. Maer hy schreef dat het ondoenlijck was / ten ware het met een kleyn blijgend Leger wierd ghesustineert / waer toe hy niet Troupen genoegh hadde.

Aengaende de Consolidatie van 't Over-quartier / waren de Spaensche niet te versetten. Geduprende alle dese laerste Conferentien / soo quamen weynig adbpsen aen haer Ho. Mog. en van ter zijden hoorde men dat de Spaensche onbeweegelijck bleven op het stuck van het Geestelijck in de Meperpe / en 't gemelde Over-quartier

Philippe le Roy oock; die alle desen tijt in den Hage resideerde / en van tijt tot tijt sijn Paspoort geprolongereet kreeg / liet sig hoog ende vier by peder een verclupden dat de Koning geen sintz soude laten varen het stuck van het Geestelijck in de Meperpe / of Temperament van dien: dat sulcx soude sijn niet alleen onbilijck in sich self / om vooz aengetogene reden / maer oock ondoenlijck ende ongeraden vooz den Koningh / als sullende hem maecten 't eenmael verhaedt by de geheele Geestelijckheyt: de welke in al sijn Wijcken maect het eerste Lidt van de Staten / sullende by de selve geseft en by een pder gelooft werden / dat de Koningh of niet wil of niet kan beschermen de Geestelijckheyt en exercitie van sijn Religie / self niet in plaetsen daerse in 't heeste van den Zoologhe beschermte geweest. Maer dooz de Koning verliesende alle Credijt by de Geestelijckheyt / nootzakelijck van de selve soude werden gedecreeert / en perijckel loopen dat in Sermoenen en andersintz de Sercente souden op-gehitset / ende afvalligh gemaect werden: om haer over te geven aen Franckrijck / tot welcken epnde tusschen de Fransche en Nederlandsche Geestelijcken veel Correspondentie gehouden wiert. Om 't welck vooz te konnen / en soodanige desperatie in sijn Onderdanen te verhoeden / de Koningh soude genootsaecht woorden op andere middelen te dencken / en met Franckrijck het transporende permutatie van Nederlandt en Catalonien met of sonder Quelijck te sluyten.

Men hadde aen wel-gemelden Philippe le Roy oock te vooz sijn Paspoort weder berlangt / meest deur gant van Hollandt, tegen 't adbsijs van Zeeland en Utrecht; maer als die van Hollandt vernamen dat de Spaensche tot Munster soo seer tergiberseerden / ende dat Philippe le Roy alhier genoeghsaem afsneedt alle hoop van satisfactie op dat stuck van 't Geestelijck in de Meperpe / etc. Soo toonden haer die van Hollandt alsoo pverigh als de andere: doende weder intreucken het Paspoort aen Philippe le Roy op hier Maenden geprolongereet; hier latende weten dat hy binnen veerthien dagen soude hebben te vertrecken, indien op dat stuck gheen contentement en volgde.

In het begin van October schreven de Heeren Plenipotentiarisen dat sy hadden met de Heeren Plenipotentiarisen des Konings van Spangien in diverse Conferentien / soo mondelijck als schriftelijck verhandelt; alle 't gunt haer Hoogh Mogh. by hare Resolutien van den 18. Sep 4. Julij 7. 10. en 13. Augustij haer tot bevoording en voltrecking van de Wyde-Handeling gelijck hadde te bevelen / ende niet teghenstaende haer in den beginne ende vervolghens verschepe difficulteuten waren bejgent / dat sy eventuel met trappen dan op 't eenre / dan op 't andere Point soo bezre geabanceert waren / dat sy in de laeste Conferentie van 's boorigen daeghs hadden bevonden met de vooznoemde Spaensche Plenipotentiarisen op alle de differentiale Pointen / die noch aen de Wyde-Handelinghe resteerden / te sullen eens konnen worden / behalven alleen dat op het point van de Meyere ende andere Quartieren van gelijcken nature noch yet wes in verschil was over-gebleven / om dat sy de Resolutien van haer Ho. Mog: dien aengaende niet precisen ad literam hadden konnen uptwercken / en de Spaensche de woorden / soo in 't geestelijck, niet konden admittieren / maer te vreden waren haer Ho. Mog. met andere woorden of manieren van sprecken te voldoen: ende nae dat hier over vele Sessien en dagen toe gebracht waren / in en geduprende betwelcke by de Heeren Spaensche allerhande voozslagen gedaen ende Concepten vooz gebracht sijn / en zy pdermael by haer last bleven: Zoo hebben de vooznoemde Spaensche uptterijck verklaert / haer absoluut onmogelijck te wesen nae de Constitucie van hare Staet ende maximen diergelijcke manier van spreken als de Staetsche / te weten van de Souverainiteyt in 't geestelijck te gebruycken / ende dat sy haer niet de saecke selfs ende d'effecten van dien / welke in handen van haer Ho. Mog. souden wesen / behoorden te contenteren / sonder haer te astingeren tot eenighe impossibiltieuten in een materie daer in de gronden ende maximen van d'een en d'andere Staet discreperen: Ja soo verree / dat sy met hooge woorden ende genoeghsaem by Formulen Sede affirmeerden niet vozder te konnen gaen / ende haer

haer te moeten salveren teghen de gene / die andersints souden nemen haer te ruineren / ende de gantsche Regeeringhe van haren Koningh te verberfieren ; ende als de Heeren Staetsche by haere sustennen souden willen persisteren / dat het Tractaet / nu soo verregaecht / soude moeten na-blyven / ende de geheele saecke Gode en de vordere upthomste van den Oorloghe / 't welck alsoan nootfaerdelijck / ende op andere presuppooften als booz desen / soude moeten continueren / bevolen werden ; en dat het niet anders als booz een fataliteyt konde werden ghehouden / dat Gode Almachtigh de langh ghewenschte Vrede noch niet gheliefde te gunnen / den geenem / die deselve van weder-zijden scheenen te begieren / ende hoogh-nodigh te hebben : seiden daer en boven / dat de Ingesetenen van de boozsz Meyerpe / ende andere ghewesten de liberteyt van Conscientie by het Tractaet ofte particuliere Artickel behoovde gheconcediert / ende als sy daer inne souden werden gheconcediert by haer Hoogh Mogende daer teghens alle behooijliche voorszeninghe gedaen te worden. Na dat dan sy Staetsche na alle uptterlijcke debvoiren ende instantien klaerlijck hadden bespeurt / dat het gantsche Tractaet / soo na geperficieert / hier op soude moeten scuyten ende afgeboockten worden / hebben sy 't selve op haer niet derven nemen / maer veel eer gheacht haer debitoir te wesen haer Hoogh Mogende alle 't gunt boozsz is te representeren / ende te verfoecken / nadien sy gheen ander upthomste booz handen saghen / als dat het Tractaet van Vrede naghelaten / ofte in desen de weder partijpe petweg soude moeten te gemoet ghegan worden / soo verfoehren sy dat haer Hoogh Mog. hier op serieuselijck / ende ten alberspoedighsten gheliefde te doen delivereren / ende haer soo hoort als doenlijck / inmetz binnen veerthien daghen / hare goede meeninghe te laten weeten / ten eynde dooz meeder tijdt-belich de tegenwoordige occasie niet en werde verlooren / ofte dooz veranderinghe / hier ende daer booz te vallen / de saecke dan tegenwoordigh in soo goede Pointen zijnde / in verwoydringhe mocht koomen te gheraecten / 't welck doch de Wereldtsche / ende insonderheyt soo groote saecken / doozgaens onderwoyen zyn / ende de experientie van voozgaende tijden / selfs in den Staet van haer Hoogh Mogende wel hadde geleert.

Belanghende de Handelinghe tusschen Vranckrijck ende Spangien, waren de hooghe partijpen dooz tusschen sprecken van de Mediateurs eerst inde twintigh eeste Artickelen / ende daer na noch in thien andere bergelecken / ende alsoo de grootste ende meeste differentiale Pointen nu te verhandelen stonden / soo hadden de Heeren Spaensche haer rondelijck verclaert / alle 't gene booz desen aen Vranckrijck dooz haer Interpositie was toegestaan / niet alleen ghestand te doen ende effect te sullen laten sozteren / maer oock te vreden te wesen / de meeste impoterende Pointen dooz haer arbitrage ende bemiddelinghe te laten verhandelen / sulckz sy daer inne niet alle blijft ende neerstigheyt / volgens de Resolutie van haer Hoogh Mogende van den vierden Julij woortleden souden employeren / op hooppe dat de upstaende differenten tusschen de twee kroonen mede ghevonden / ende alsoo beyde de Tractaten te gelijck tot een vrechtbarigh beslupt konnen gheacht worden.

Maer dese / hoewel wijdtkopigh ende omstandige Informatie / waren echter hare Hoogh Mogende niet te vreden : als bernemende van ter zijden dat alles absoluutelijck ghedaen was / ende dat eenige van de Heeren Plenipotentiarisen stonden om herwaerts te koomen / ende het stuck der Interpositie te verlaten : dies schreben sy den achtsten Octobris weder ernstelijck aen de Heeren Plenipotentiarisen / dat deselve tot Munster by malderen souden hebben te verblijven / ende alsnoch upwercken by de Spaensche een nette ende Categorique antwoordt / op den last die sy haer by Resolutie van den 18. Mey / 4. Julij / 7. 10. 13. Augustij respectieve hadden ghegeven ; sonder daerinne eenighe veranderingh t'admitteren. Ende om het werck een nadzucht te geven : soo wierdt sijn Hoogheyt doen absent zijnde verfocht / om in den Haghe te koomen / ende helpen deli-

bereren op eenigh vliegend Leger in Campagne te vrenten. Die van Zeelande hadden geern by pluraliteyt de Campagne van doen af geresolvert ende vast ghesiet : maer Hollandt hielt het op.

Belangende de Handelingh tusschen Vranckrijck en Spangien, soo reflecten in dese tijde dese differentiele 5. hoofst-pointen :

1. 2.

De Verklaringe over 't Secoers te doen aen Portugael, en het Interest van den Hertoghe van Lotteringen, welke beyde Pointen zyn uptgestelt / tot beslupt van 't Tractaet.

3.

De Fortificatien geduerende den dertigh-Iarigen Treves te maecten in Catalonien, ende de Extensie der Limiten tusschen beyde zijts Fortificatien.

4.

De Limiten in Nederlandt en Bourgonge, over 't reglement van dewelcke soude ghemaecht worden een generale basie voer / om dienbolgende dooz Commissarisen van beyde zijden te termineren / welcken basien voer ghemaecht zijnde / de boozsz Heeren Plenipotentiarisen van Vranckrijck verclaert hebben te submitteren aen de Plenipotentiarisen van haer Hoogh Mog. het verschil dat in het decideren van de boozsz Limiten soude mogen ontsaen.

5.

De bewaringe van Casal, en versterkinghe om te blyven aen 't Pups van Mantua, sonder te mogen ballen aen 't Pups van Spangien of Oostenrijck.

De Spaensche waren bereyt die te stellen tot arbitrage van de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet : 't welck by de Heeren Franckische beleefdelijck wiert ghe-declineert : nochtans wel mogen besyden / dat sy in de Interpositie souden boozt waren.

De Heeren Staetsche met de Spaensche / niet verdet konnende koomen / hebben goet gevonden eenige te senden / om mondelingh rappoort te doen / ghelijck den 21. October geschiet is / als volghet :

Sommier van 't gene de Heeren van Heemstede ende de Knuyt, mede Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. afgesonden van de andere Heeren Plenipotentiarisen upt Munster ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. hebben gerappoort den 21. October 1647.

NA Verhael van alle 't ghene soo mondelijck als schriftelijck, tusschen de Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. 't zedert der selver laette wedetkomste tot Munster, met de Plenipotentiarisen des Konincks van Spangien in verscheyden Conferentien sijn toegedragen heeft, by 't welck de voornoemde Plenipotentiarisen getracht hebben de last haer by haer Ho. Mog. aenbevoelen, ten vollen uyt te werken, hebben de selve gerappoort, dat sy eyntelijck op de resterende controverse Pointen, ende namentlijck mede aengaende het Over-quartier van Gelderlandt, met die van de andere zyde waren over een gekoomen.

Oock dat alleen ten reguarde van de Meyerye van den Bosch overgebleven was de Conclusie, om dat het woort Geestelijck, by de Spaensche omme verscheyde consideratien haer Staet ende Regeringhe particulierlijck concenterende, was geexcuseert, ende dat in plaets van dien, by haer van tijdt tot tijdt, verscheyden voorslaggen waren ghedaen, daer toe streckende omme aen haer Hoogh Mogende de absoluyte ende indisputable Souverainiteyt te laeten verblyven, mer versoeck, dat d'Ingesetenen aldaer, ende in andere Quartieren, alwaer de Roomsche Religie voor desen was ghepermitteert, mochte toegelaten worden Vryheyt van Conscientie, volgende de Formulieren van wegen de Heeren Spaensche gedichteert, ende hier achter aen gevought.

Ende hoewel hier op verscheyden consideratien waren ghevallen, tot confirmatie van de Souverainiteyt, Justificatie van de maximen ende Wapenen van desen Staet, ende voor de algemeene gestabileerde securiteyt van de Ingesetenen, relorterende onder de Vereenighde Provincien, dat echter de Plenipotent. van tijdt tot tijdt ende

ende namentlijk op het jonghste aenschryvens van haer Hoog Mog. serieuſe Instantien by de Heeren Spaensche hadden ghedaen, omme desen aengaende van haer te obtineren een ronde Cathagorique ende ongelimiteerde Verklaringhe, waer toe de Heeren Spaensche oock eyn- telijk hadden geconſcendeert ende te vreden geweeft te laten het 3. Artikel, gelijk het hier bevoorens volgens den laſt ende Inſtructie van haer Hoog Mog. is gecon- venieert, ende te reſtituieren, dat aengaende het voorgelag- gen Temperament op den 27. December 1647. afson- derlijk geteyckent.

Daer by de voornoemde Heeren Spaensche ten over- vloet noch hadden ghepreſentert indien haer Ho. Mog. daer en boven eenige nadere Verklaringe van volkomen aſtant ende Cessie van den Koningh van Spangien sou- de begeren, ofte meenen van nooden te hebben, dat ſy deselve bereydt ſouden wesen te paſſeren, mits alleen het woordt, *Geestelijck*, buyten haer vermogen zijnde, daer uyt werde gelaten.

Ende alsoo hier mede dese Controverse saecke ghe- noeghaem in handen van haer Hoog. Mog. was gheſtelt, ende aengaende de Negotiatie van wegen desen Staet niet anders reſteerde te doen, dat de Plenipotentiarisen van haer Hoog Mog. tot voldoeninghe van alles hadden goet ghevonden haer Hoog Mog. hier van, ende van alle cir- cumſtantien, voor ende na voorgevallen, mondelinge bericht te laten toe-koomen, ende hier op te verſoec- ken der ſelver goet vinden te moghen verſtaen, ende namentlijk, ofmen het soude mogen laten by 't *derdient- de* geconſcendeerte Artijckel, met intreuckinge van 't Tem- perament, 't welck daer mede, als oock alle vordere ſuſtenuen van *Geestelijckheydt, exercitie van contrarie Re- ligie*, mitſgaders van voorgestelde *liberteyt van conſci- entie* soude komen te ceſſeren, dan of haer Hoog Mog. ten overvloet eenighe vordere cessie, aſtant, ofte overgite van den Koningh van Spangien, in, ofte neffens 't voorſz Artijckel ſouden begeren.

Daer en hebben de voornoemde Plenipotentiarisen in 't langhe gededucert in wat ſtaet ſy de openstaende differenten, tuſſchen de Kroone van Vranckrijk ende Spangien, op hare aenkomſte hebben gevonden, en in welcker voegen beyde de hooge parthyen, als oock den Ambaſſadeur van Venetien als Mediateur haer habbende geïnformiert, ſy ghetracht hadden alle bequame Offi- cien tuſſchen beyden te contribuieren, omme de hooge parthyen tot vereeninge te brengen, ende alsoo tot ghe- ſamentlijk beſluit van beyde de Tractaten te mooghen geraecken.

Dat ten weder-zyden debvoir gedaen zijnde, de Hee- ren Spaensche hadden verklaert geſtant te ſullen doen al 't gunt ſy aen de Heeren Franſe daer bevoorens by In- terpoſitie van de Plenipotentiarisen van haer Hoog Mog. hadden geconſcendeert, ende dat ſy volgende voorgaende aanbiedinge nochmaels hadden geoffereert te vreden te wesen, verſcheyden notable differentiale Pointen te ſubmitteren, aen de arbitrage van de Plenipotentiarisen van haer Hoog Mog. daer van ſy deselve ghegeven heb- ben een expreſſe Acte, ſonder verminderinghe van de Acte van ſubmiſſie, in December des voorleden Iaers aengaende de Limiten van Nederlandt ende Bourgoigne by haer mede vrywillich overgegeven, ende dat ſy alle 't ſelve de Heeren Mediateurs mede hadden bekent ghe- maect.

Ende belangende de differenten van *Lottaringen* ende de forme van aſſistentie aen *Portugael* te doen, dat de differenten by onderlinge bewillinge waren geremitteert tot het eynde van 't Tractaet.

Dat de Heeren Plenipotentiarisen alle genegentheydt ghetoott hebbende, tot voltreckinghe van de Vrede haer in verſcheyden Artijckelen, ten reguarde van de Heeren Spaensche hadden geaccommodeert, ende door dien haer Hoog Mog. met Vranckrijk in Alliantie ende geobligeert waren de intereſſen van Vranckrijk te hel- pen maintaineren, gheoordeelt hadden beter te wesen dat de Plenipotentiarisen van haer Hoog Mogende door middel van de interpoſitie tuſſchen de hooge parthyen ſouden ageren ende trachten deselve te vereenigen, met toefſegginge dat ſy ingelijck de intereſſen van haer Ho. Mog. ten uytterſten ſouden helpen maintaineren, ende

daer door de partye alderbeſt tot reden ende tot een kort beſluit konnen gebracht worden.

Dat hier op verſcheyden communicatien ende be- ſoignen waren gevallen, ende ten aenſien van de Limi- ten van Nederlandt op de ſelve, in conformiteyt van voor- gaende geſtabilieerde maximen, of regel by de Heeren Franſche mede ſubmiſſie was aengebooden, ende dat wyders omtrent de ſaecten in *Catalognien* ende *Italien* voorgevallen, ende eenighe naderinge waeren ghedaen, met hoope van wyder succes: alsoo beyde de hooge par- thyen inclinatie, meer ende meer tot bevredinghe had- den getoott, ende namentlijk de Spaensche hare voor- gellagene ſubmiſſie daer toe doorgaens geallegeert, ende de Heeren Franſe verklaert in alle manieren ghenegen te wesen, met ende neffens haer Hoog Mogende te ſluy- ten, ſonder haer van deselve te laten ſepareren, ſoo wanneer ſy maer alleen met contentement konden wer- den bejegend, oock te kennen aen de Spaensche hadden ghegeven, omme met, of ſonder den Keyſer tot be- ſluit te koomen, ende dat van weder-zyden verſocht was ſulcks aen haer Hoog Mogende ſouden worden ghepre- ſentert, ende daeromme de Plenipotentiarisen oock verſocht waren ten ſpoedighſten wederomme te willen keeren, dies ſy ghelijck te voeren, alle Officien hadden aangewent, oock vervolgens tuſſchen de hooge parthyen ſouden trachten te continuieren in conformiteyt van de Reſolutien van haer Hoog Mog. haer ten ſelven eynde gegeven.

Hebben overſulex de voornoemde Plenipotentiarisen verſocht, datten ſpoedighſten met Reſolutie van haer Hoog Mog. op, ende aengaende 't beſluit van 't derde Artijckel in manieren vooren verhaelt, mochten werden geexpedieert, omme ghelijckelijck te mogen compareren tot vo. treckinghe ende bevorderinghe van het een ende an- dere hier vooren verhaelt, ſoo veel in haer vermoghen soude wesen.

Daer beneffens die voornoemde Plenipotentiarisen mede hebben verſocht, ghelijck by de jonghſte, *Milive* van den derden defes uyt *Munſter* mede is ghedaen, dat de concepten van Agreatie tottet te maecten Tractaet van weder-zyden dienende, haer ingelijck mochten werden ter handen geſtelt, omme met de Spaensche daer over te concerteren, ende alles te prepareren 't welck tot voltreckinghe van dien soude moghen van nooden wesen.

De voorſz Plenipotentiarisen hebben daer beneffens over ghelevert de antwoorde van de Heeren Spaensche, ende hare Replijcque, die by haer Ho. Mog. zijn gede- ſceert, mitſgaders het geconſcendeerte Artijckel aengaende het Over-quartier van Gelderlandt.

Ende verhoopen hier mede de intentie van haer Ho. Mog. op huyden mondelingh aenbevolen te hebben vol- daen. In den Hage den 21. October 1647.

De Concepten over het ſtuck der *Religie* ende *Chri- ſtelijche Goederen* inde *Meyerje*/ als oock d'epſel/ ant- woordt/ ende Replijcque noopende d'openstaende *Pointen* of *nieuwe Poſtulaten* (baer van in 't voorgaende *rapport* woordt gemelt) zijn de volgende:

Aengaende de Religie in de Meyerje, &c.

Article troſieſme demeurera comme il eſt, y adjouſtant que neantmoins par voye de con- ceſſion & gratification, Meſſieurs les Eſtats per- mettront que les habitans des lieux y de nommés demeu- reront en leur *liberté de conſcience*, ſans ſouffrir qu'ils y ſoyent troubles & inquietés à charge que leſdits habitans ſe comporteront comme bons & fideles ſubjets deſdits Seigneurs Eſtats, & ſans que telle conſeſſion & gratifica- tion puiſſe en rien déroger à la Souveraineté que le Roy d'Espagne transfere entierement avec tous les droits & autorités qui luy pourroyent appartenir aufdits lieux ſans en rien excepter ny reſerver.

Of aldus;

Que par un Art. particulier, laiſſant le 3. comme il eſt,

Il soit dit que depuis à la requisition des Ambassadeurs & Plenipotentiaires d'Espagne & sur la supplication des habitants des lieux exprimés audit 3. Article Messieurs les Estats leur ont octroyé de demeurer en leur liberté de conscience, & déclares ci vouloir maintenir, a charge que de leur costé ils vivent & se comportent comme fideles & obéissans subjets desdits Seigneurs Estats.

H Et derde Articul sal blyven ghelijck het is, daer by voegende alleenlijck, dat niet te min, door middel van confessie, toelaningen, believingh, mijn Heeren de Staten toelaten sullen dat d'Inwoonders der Plaetsen, daer genoemt in hun vryheyt van geweten sullen blyven, sonder te lyden dat sy daer getroubleert en ontuyt worden, op conditie nochtans dat de geseide inwoonders sich sullen dragen als goede en getrouwe Onderfaten der geseide Heeren Staten, en sonder dat foodanigh een concessie, toelatingh en believingh yets sal verminderen van de Souverainiteyt, die de Koningh van Spangien geheelijck transporteert en overdraecht, met alle de rechten en autoriteyten, die hem in de geseide Plaetsen konnen toebehooren, sonder yets daer af te accepteren en uytte sonderen.

Of aldus, dat door een nieuw Artijckel, latende het derde gelijck het is, gesecht zy dat op 't verfoeck der Ambassadeurs en Volmachtighden van Spangien, en op de beede der Inwoonders van de Plaetsen, in 't gheseyde derde Artijckel uytgedrukt, mijn Heeren de Staten aen hen hebben geocht: ooyert en toegelaten in hun vryheyt van geweten te blyven, en verklaert hen daer in te willen maintenir en beschermen, op conditie dat sy van hun zyde sullen leven, en sich dragen als getrouwe en ghehoorsame Onderfaten der geseide Heeren Staten.

Nieuwe Propositie vande Heeren Staetsche Plenipotentiarsen.

L Es Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas, ayans eu rapport de certains septante trois Articles convenus Provisionnellement entre les Ambassadeurs Extraordinaires & les Plenipotentiaires du Roy d'Espagne d'une & les Ambassadeurs Extraordinaires, & Plenipotentiaires desdits Sieurs Estats d'autre part, pour estre inseré dans le Traitté qui se fera à Munster, comme lesdits septante trois Articles sont Compris plus amplement en trois divers papiers en date du 15. 18. & 27. Decembre 1646. respectivement signés de part & d'autre.

Perfistans en leurs droites & sinceres intentions que la longue ruineuse & sanglante guerre suscitée depuis tant d'années es Provinces du Pays-Bas & estendue en autres Provinces & mers lointaines, soit au bien commun desdites Provinces, & soulagement des bons subjects d'icelles assopiée par une bonne & durable Paix.

Après deliberation & resolution sur ces prises dans les Provinces, ont donné en mandement special à leurs dits Plenipotentiaires que pour parvenir à la Conclusion finale & pour plus grand affermissement de ladite Paix si salutaire & souhaitable.

Ilz ayent à concerter & convenir avec les susdits Sieurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires dudit Sieur Roy d'Espagne à ce que les susdits septante trois Articles convenus provisionnellement & signés comme dessus, soient en certains Points esclaircis & dressés, en sorte qu'effectivement soient prevenus & divertis les inconveniens & difficultés, qui cy-apres se pourroient rencontrer sur l'interpretation ou en la pratique d'iceux: Et qu'en outre par dessus ledit esclarcissement & redres soient concertés avec les susdits Sieurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires du Roy d'Espagne & ajustés aucuns autres Articles, tous en la teneur qui s'ensuit.

Entendans & reservans les Plenipotentiaires desdits Sieurs Estats, que tout ce qui se trouvera avoir esté cy-devant concédé à la France & ce que raisonnablement luy devra estre accordé, sera pareillement utidé & conclu.

Que la Souverainité entiere & absolue, tant au spirituel qu'au temporel sur la Mairie de Bolduc, & sur toutes & quelconques les autres Places de semblable nature, lesquelles Places sont exprimées au troisieme desdits 73. Articles ad-

justés dans Munster comme dessus, sera restitué & demeurera effectivement auxdits Sieurs Estats: Et qu'en suite sera restitué par lesdits Sieurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires du Roy d'Espagne; Pécrit en date du 27. Decembre 1646. touchant l'exercice de la Religion Catholique & jouissance des biens Ecclesiastiques de la Mairie de Bolduc, Marquisat de Bergues, Baronnie de Breda, & Pays de Cuyck.

Bien entendu qu'aux gens d'Eglise Catholiques d'apresent sera assignée pension raisonnable leur vie durant, & ce à la discretion & disposition desdits Sieurs Estats, dequoy sera fait acte à part.

Et que les biens & revenus assis hors ladite Mairie & autres quartiers de semblable nature exprimez audit troisieme Article, & appartenans aux Corps des Eglises, Convents, Colleges, & autres lieux pieux, assis dans la Ville & Mairie de Bois le Duc, & en autres quartiers de semblable nature, exprimés audit troisieme Article, demeureront auxdites Eglises, Convents, Colleges, & autres lieux pieux que dessus, pour en jouir effectivement & sans aucun destourbier ny molestie & vice versa.

Quant au point des trois Quartiers d'outre meuse sçavoir Falquemont, Dalem, & Kode le Duc: il en sera observé ce qui est exprimé & convenu à la fin dudit troisieme Article, bien entendu que cognition en sa prise par la Chambre my partie selon qu'ils seront trouvés, lors de la conclusion du Traitté de la Paix.

II.

Que le haut Quartier de Gelre avec toutes les Villes, Forts, & tout le ressort d'iceluy sera delaisié & cédé par ledit Sieur Roy d'Espagne, pour estre uny & consolidé avec les autres trois Quartiers de la Province de Gelre.

III.

Que les Forts assis près & es environs de l'Ecluse, & sur le Swijn respectivement, seront demantelés du costé dudit Sieur Roy, & seront nommez ceux qui reciproquement seront demantelés du costé desdits Sieurs Estats pour en convenir.

IV.

La Jurisdiction sur les eaux sera laissié à la Ville de l'Ecluse, ainsi qu'elle luy appartient & sera osté & ouverte de la Dique, traversant & bouchant la Riviere de Soute, pres de St. Donaes, & qu'aux autres limites en Flandres & ailleurs seront delivrées les informations pour les regler conformément au 64. des Articles convenus & signés comme dessus.

Outre ce que dessus lesdits Plenipotentiaires ont charge de proposer quelques Points, touchant les affaires des particuliers, sur lesquels sera à propos de convenir.

Fait & signé à Munster le 12. Septembre 1647.

Estoit signé

Bartholt van Gent, Iohan van Matbenesse, Adriaen Pauw, I. de Knuyt, G. van Reede, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.

D E Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, rapport ende bescheyt hebbende van seckere 73. Artijckelen, provisionelijck verdragen ende veraccordeert tusschen d'Extraordinaris Ambassadeurs en Volmachtighden van Spangien van d'een, ende d'Extraordinare Ambassadeurs en Volmachtighden der geseide Heeren Staten van d'autre zyde, om geinsereert en ingevoecht te worden in 't Traicté, datmen tot Munster maecken sal; ghelijck de gheseyde 73. Artijckelen breder begrepen zijn in drie verscheyde papiers, in dato van den 15. 18. en 27. Decembre 1647. respectivelijck van van weer-zyden geteekent.

Perfisterende en volherdende in hun rechte en sincere intentien, dat de lange ende verderffelijcke en bloedighe Oorlogh, zedert soo veel jaren in de Nederlanden ontfeken, en in andere Landtschappen en vergelegene Zeeën uytgebreydt, door een goede en geduyrige Vrede gcaffopieert en vernietigt zy, tot gemeene welstandt der geseide Landtschappen, en verquickingh der goede Onderfaten daer af.

Soo hebben sy na deliberatie en besluyt, hier op in de Lantschappen genomen, tot een speciaal en besonder bevel aen hun Volmactighden gegeven, dat om tot een finael en eyndelijck besluyt te koomen, en tot grooter verseeckeringh van de gheseyde soo heylsamen en wensche-lijcke Vrede.

Sy hebben te concenteren, accorderen, en te verdragen met de gheseyde Heeren Ambassadeurs en Volmactighden van de gheseyde Heer Koningh van Spangien, dat de voorverhaelde 73. Artijckelen, provisionelijck verdragen, en geteeckent als boven, in sekere Punten verklaert en ghe-dreffeert worden, soodanigh, datmen effectivelijck voor-komt en wegh neemt d'inconvenienten en swarigheden, die men namaels soude mogen vinden op de verklaringh, of in de practijck en 't gebruyck daer af: en dat boven de gheseyde verklaring en redres met de gheseyde Heeren Ex-traordinare Ambassadeurs en Volmactighden van de Ko-ning van Spangien geconcerteert, veraccordeert en ver-effent worden eenige andere Artijckelen, alle van de vol-gende inhoud.

Den Volmactighden der gheseyde Heeren Staten ver-staende ende reserverende dat al 't gheen, 't welck bevon-den sal worden voortijts aen Vranckrijck geconcedeert en toegestaen te zijn, en 't gheen, datmen redelijck aen haer behoort t'accorderen, oock vereenicht en beslooten sal zijn.

Dat de gheheele en volkomen Souveraineyt, soo in 't geestelijck als in 't werelijck op de Meyery van 's Hertogebosch, en op alle andere Plaecten van ghelijcke natuyr, (welke Plaecten uytgedrukt zijn in 't derde van de gheseyde 73. Artijckelen, vereffent binnen Munster als boven) effectivelijck aen de gheseyde Heeren Staten sal zijn en blyven, en dat in gevolgh door de gheseyde Heeren Extraordinare Ambassadeurs en Volmactighden des Konings van Spangien gerestituert en weergelevert sal worden 't geschrift van den 27. December 1647. aengaende d'exercitie en oefening van de Catholijcke Religie, en besittingh der Geestelijcke goederen der Meyery van 's Hertogebosch, 't Marck-Graeffschap van Bergen, de Barony van Breda, en 't Landt van Cuyck.

Wel verstaen zijnde dat aen de Catholijcke Persoonen van de Kerck van nu af geaffigneert en toegewesen sal worden sekere redelijcke pensioen en onderhoudingh, soo langh als 't leven, en dit ter discretie en dispositie der gheseyde Heeren Staten, van 't welck besonderlijcke Acte gemaeckt sal worden.

En dat de goederen en inkomsten, gelegen buyten de gheseyde Meyery en andere gewesten van gelijcke natuyr uytgedrukt in 't derde Artijckel, en behoorende tot de Lichamen der Kercken, Conventen en Collegien, en andere Religieuze Plaecten, gelegen in de Stadt en Meyery van 's Hertogebosch, en in andere quartierien van ghelijcke natuyr, uytgedrukt in 't gheseyde derde Artijckel, sullen blyven aen de gheseyde Kercken, Conventen, Collegien, en aen andere Religieuze Plaecten, als voor verhaelt is, om die effectivelijck, en sonder eenige veranderingh of molest en *visé versa* te genieten.

Aengaende het Punt der drie Quartieren over Maes, te weten Valckenburgh, Dalem en 's Hertogerade, men sal daer in observeren en waernemen 't geen uytgedrukt en verdragen is in 't eynde van 't gheseyde derde Artijckel: wel verstaen zijnde dat kennis daer af ghenomen sal werden door de Chambre mypartie, of midgedeelde Kamer, naer dat sy ghevonden sullen worden, in de tijdt van de sluytingh der Vrede-Handelingh.

II.

Dat het Over-quartier van Gelderlandt, met alle de Ste-den Vestingen en toebehooren daer afgelaten en overgegeven sal worden door de gheseyde Heer Koningh van Spangien, om vereenicht en gevoeght te worden met d'andere drie Quartieren van Gelderlandt.

III.

Dat de Schanffen, ghelegen by, en omtrent *Stuyt*, op 's *Swijts*, respectivelijck gedemanteleert en geslecht sullen worden, van de zyde van de gheseyde Heer Koningh, en men sal degenen noemen, die reciproquelijck van de zyde der gheseyde Heeren Staten gedemanteleert en gheslecht sullen worden, om daer in te verdragen.

IV.

Het recht van de Naturen, sal aen de Stadt *Stuyt* gelaten worden, ghelijck aen haer behoort, en men sal de Dijk, die de Revier de *Soute* by *St. Donaes* stopt, wech nemen, en openen; en aen d'andere Limiten in Vlaenderen, en elders sullen d'informatien ghelevert worden, om hen te regeleren conform het 64. der Artijckelen, verdragen en geteeckent als boven.

Behalven dit voorverhaelde hebben de gheseyde Volmactighden noch last om te proponeren en voor te stellen enige Punten, raekende de saken van particuliere persoonen, op de welke dienstigh sal zijn te verdragen.

Gedaen en geteeckent te *Munster* de twaelfde van September, 1647.

Was getekent,

Bertholt van Gent, Iohan van Mathenesse, Adriaen Faeuw, I. de Knuyt, G. van Reede, F. van Donge, W. Ripperda, Adriaen Clant.

Responde d'Espagne.

Les soubsignés Ambassadeurs & Plenipotentiaires du Roy d'Espagne, sur l'Escrit à eux présenté par les Sieurs Ambassadeurs & Plenipotentiaires de Messieurs les Estats des Provinces Unies du Pays Bas en date du 17. Semtembre de l'An present 1647.

DE Ondergeteeckende Ambassadeurs en Volmactighden des Konings van Spangien, op 't geschrift aen hen ghetoot door de Heeren Ambassadeurs en Volmactighden van mijn Heeren de Staten der Vereenighde Nederlanden, in dato van den 17. September van het tegenwoordigh Jaer van 1647.

Respondent.

QU'ils n'attendoient point d'autre escrit de la part des Seigneurs Estats, qu'une Ratification du Traicté, signé en ce lieu de *Munster* le 8. Janvier dernier, par Messieurs leurs Plenipotentiaires, lesdits soubsignés ayans fait venir celle de sa Majesté Catholique; laquelle ne pouvant estre appliqué qu'aux Articles precedemment arrestés, conclus, & stipulés par les signatures des parties deüement autorisées & fondées en Pouvoirs suffisans & legitimes, il ne semble pas convenir de la rendre à present illusoire par la proposition d'auel'unes nouvelles conditions à l'observation qui doit estre inviolable. choses en de l'a de ce qui a esté si meurement délibéré de part & d'autre & à la fin Traicté, & resolu entre parties de cette qualité & representation.

Ce qu'estant permis, on dit au regard du premier Article nouvellement proposé en ce mesme escrit du 12. Septembre, touchant la *Mairie de Bois le Duc*, Marquisaet de *Bergues*, Baronnie de *Breda*, Pays de *Cuyck*, & autres plus specifiquement déclarés en l'Article troisiésme dudit Traicté du 8. Janvier dernier, contenant 73. Articles, que ce qui en est conclu audit 3. Article demeurera en son entier, en y demeurant aussi la condition sous laquelle il a esté ainsi conceu, scavoir de convenir 6. mois apres ladite Ratification du Traicté de l'exercice de la Religion Catholique en ladite *Mairie de Bolduc*, Marquisaet de *Bergues*, Baronnie de *Breda*, Pays de *Cuyck*, & jouissance de biens Ecclesiastiques; ou en cas lesdits Seigneurs Plenipotentiaires de Messieurs les Estats veullent des maintenant convenir dudit exercice de la Religion Catholique & jouissance des biens Ecclesiastiques audits lieux susnommés, afin de purifier sans ulterieure remise ladite condition, sous laquelle a esté couché ledit Article 3. ou y procedera aussi tost de la part d'Espagne, à quoy l'on a subiet de croire que lesdits Seigneurs Estats ou Messieurs Plenipotentiaires n'apporteront aucune difficulte en confederant & se souvenant.

Qu'en ladite *Mairie de Bois le Duc*, Marquisaet de *Bergues*, Baronnie de *Breda*, Pays de *Cuyck*, l'exercice de la Religion Catholique à toujours duré, n'ayant peu & ne pou-

vant cy-apres le grand nombre d'habitans de ladite Religion aux memes lieu y subsister d'autre forte, ny estre forcez en leurs consciences; ce qu'ayant esté observé jusques à present, il n'est pas imaginable qu'on voulut par le moyende la paix leur oster ce qu'on ne leur à jamais osté ny pendant la Treves, ny pendant la guerre, & les Traiter plus rudement au temps de la reconciliation avec l'Espagne que lors qu'on estoit en hostilité mutuelle, Ce seroit aussi une chose estrange que la Concession & transport, que sa Majesté Catholique seroit pour le bien & amour de la paix desdits lieux susnommés audits Sieurs Estats, operast un effet tout contraire à celui qu'on s'en est promis, & qui joint à la consideration de la tranquillité publique, a esté le vray & seul Fondement d'une telle Concession: scavoir la conservation desdits habitans en leur ancienne Religion, & exercice d'icelle, lequel point ne demeurant pas assure, ladite Concession ne le peut estre non plus comme faite pour ce sujet; l'un ne pouvant estre revoque en doute sans que l'autre le soit pareillement, ainsi que les soubsignés l'ont toujours donné à entendre & le déclarent encore presentement.

Adjoûtant neantmoins, qu'ils sont prests d'entrer en route sorte *temperamens* raisonnables, & qui sans prejudice à la conscience se puissent accommoder tant au gouvernement desdits Seigneurs Estats qu'au bien & seureté des habitans desdits lieux; pour de tant plus tost parvenir à la paix, & mesme à éviter ulterieures contestations ou sermettra des difficultés qui pourroient convenir touchant la forme dudit exercice & jouissance des biens Ecclesiastiques à la Chambre My-partie, ou les raisons seront alleguées de part & d'autre, sans que rien puisse estre innové dependant, ains toutes choses laissées en estat paisible sans trouble ny inquietude.

Quant au point de trois quartiers d'autre Meuse, dont est parlé à fin dudit premier Article, auquel on respond presentement; On est content d'en demeurer aux termes du 3. Article contenu entre les 73. figure le 8 Janvier sans y rien adjouster ny retrancher, les soubsignés n'ayant pouvoir pour y rien changer, ny moyen de rien proposer sur ce sujet à sa Majesté Catholique pour estre leur commission expirée par le moyen de la Ratification.

Au second, touchant le haut quartier de Gueldres, on respond de mesme qu'au precedent.

Sur le troisieme, au regard de la demolition des Forts de part & d'autre, la declaration se pourra faire reciproquement en sorte qu'il y ayt egalité, & dont on conviendra: ou l'on se referera à ladite Chambre My-partie.

Pour le quatrieme on ne pretend Point déroger aux droits de la Ville de l'Escluse, ny d'aucune autre, possede par Messieurs les Estats, & quant à l'ouverture & destruction de la Digue de St Donas, on remettra semblablement à ladite Chambre my-partie de juger ce qui en ce vra est fait. En suite du 64 des Articles convenus & signés le 8. Janvier (set hier voor op den 18. December 1646.) l'on est content que les informations se donnent pour les limites de Flandre & ailleurs.

Ce qui a esté adjouste audit Escrit desdits quatre Articles semble superflu, puis qu'au regard de particuliers, il en a esté suffisamment traité & convenu cy-devant, Et en ce qui touche l'accommodement de l'Espagne avec la France, on a esté toujours prest, comme l'on est encore, de le terminer, sans que de la part des soubsignés on ayt contrevenu à aucune chose de toutes celles cy devant, promises & concertées à ce sujet par l'interposition des Sieurs Ambassadeurs de Messieurs les Estats.

Estoit signé.

El Condé de Penneranda, Frer: Ioseph Archev: de Cambray, A: Baun.

Fait à Munster le 22 Septembre 1647.

Antwoordt.

D At sy vande zijde der Heeren Staten geen ander geschrift hadden verwacht dan een Ratificatie van 't Tractaet, geteekent in dese plaets van Munster, de achtste Januarij lefleden, door mijn Heeren hun Volmachtighden, vermits wy ondergeteekende de Ratificatie van sijn Catholijcke Majesteit hebben doen komen; die niet kan geapliceert en toegevoegt worden, dan tot d'Articulen, hier voor gearresteert, beslooten en gestipuleert, en door de signaturen en teekeningen der partyen behoorlijck geauthoriseert, en gefondeert op suffigante en wettelijke pouvoirs en macht-briefen: invoegen dat het niet betamelijck schynt haer teghenwoordighlijck illufoir en vruchteloos te maecten door de propositie en 't voorstel van eenighe nieuwigheden, strydigh tegen d'observatie en onderhoudingh, die inviolabel en onverbreeckelijck behoort te wesen, dingen, buyten 'tgeen dat van weerzijden soo rijpelijck gedelibereert en overwogen, en eyndelijck getraecteert en beslooten is tusschen parthyen van dese qualiteyt en hoedanigheyt.

Dit zy dan te vooren verhaeldt. Men seght dan, ten opzicht van 't eerste Artijckel, nieuwelijck geproponeert en voorgestelt in dit selve geschrift van de twaelfde September aengaende de *Meyerie van s'Hertogenbosch*, het Marck-Graeffschap van *Bergen*, de Barony van *Breda*, 't Landt van *Kuyck*, en d'andere dingen, uytdruckelijcker verklaerd in 't derde Artijckel van 't geseyde Tractaet van de achtste Januarij lefleden, vervattende 73 Articulen, dat het geen, 't welck daer af beslooten is in 't geseyde derde Articul, in sijn geheel sal blyven, blyvende daer oock de conditie, onder de welke het dus ontfangen en aengenomen is, te weten binnen ses maanden na de geseyde Ratificati van 't Tractaet in d'exercitie en oefening vande Catholijcke Religie inde Meyerie van s'Hertogenbosch, in 't Marck-Graeffschap van *Bergen*, Barony van *Breda*, 't Landt van *Kuyck*, en inde genietingh en besittingh der Geestelijke goederen te verdragen. Of in geval dat de geseyde Heeren Volmachtighden van mijn Heeren de Staten alreede nu willen verdragen inde geseyde exercitie en oefeningh vande Catholijcke Religie, en inde gheseyde genietingh en besittingh der Geestelijke goederen inde voorgenoemde plaetsen, om de geseyde Conditie, onder de welke het geseyde derde Artijckel gestelt is, sonder wijder uytstel af te doen, soo salmen van wegen Spangien daer mee oock in handelingh treden; tot het welck men geen stoffe heeft van te ghelooven dat de gheseyde Heeren Staten, of mijn Heeren hun Volmachtighden eenighe swarigheyt fullen bybrengen als men overweeght en ghedenckt.

Dat inde geseyde Meyerie van s'Hertogen-Bosch, in 't Marck-Graeffschap van *Bergen*, inde Barony van *Breda*, en in 't Landt van *Kuyck* d'exercitie en oefeningh vande Catholijcke Religie altydt heeft gheduyrt; invoegen dat het groot getal van Inwoonders vande geseyde Religie inde selve plaetsen niet kon, en namaels niet sal konnen daer andersints subsistereen en blyven, noch in hun conscientie gedwongen worden: en dewijl dit tot aen heden geobserveert en waergenomen is, soo heeftmen niet te dencken datmen doortmiddel van de Vrede hen van 't geen wil beroven, 't welck men hen noyt benomen heeft, noch geduerende de Treves, noch geduerende d'Oorlogh, en hen ruwelijcker sal handelen inde tijdt vande verfoening met Spangien, dan toen men in onderlinghe Vriendtschap was, het sou oock een vreemt dingh zijn dat de concessie en overdracht, die sijn Catholijcke Majesteit sou doen van de voorgenoemde plaetsen aen de gheseyde Heeren Staten, om de nuttigheyt en liefde van Vrede, een werck souw uytwerken, 't welck strijdigh sou zijn met het geen, 't welck men sich voorghasteldt heeft, en dat, by de consideration en overweging van de gemeene rust gevoegt, het ware een eenigh fundament van soodanigh een overdracht heeft gheweest: te weten de conservatie en behoudenis der gheseyde Inwoonders in hun oude Religie, en in d'oefeningh daer af; en indien dit punt niet seecker blijft, soo kan de geseyde overdracht, als hier om ghedaen,

daen, oock niet feker blyven, in voegen dat het een niet in twijffeling getrocken kan worden, ionder 'tander, gelijk d' ondergeteekenden altydt te verftaen hebben geheven, en fulcx noch tegenwoordighlyck verklaren.

Niet-te-min daer by voegende dat fy bereydt zijn in alderhande re delijcke *Temperamenten* en bemiddelinghen te treden, die sonder quietfingh van 't geweten geaccommodeert en ingefchickt konnen worden, soo in 't Gouvernement der ghefeyde Heeren Staten, als tot de welstandt en seeckerheyt der Inwoonders vande ghefeyde plaetsen: en om te eerder tot de Vrede te geraecken, en oock om wydere contestation en twiften te schuwen, falmen sich vande swarigheden, die overkomen konnen, aengaende de forme van de gefeyde oeffeningh en besittingh der geestelijke goederen ghedraghen aen de *Chambre my-partie*, of mid-gedeelde kamer, daer de redenen van weer-zyden bygebracht sullen worden, sonder dat men onder tusschen yets vernieuwen sal; invoegen dat alles in vredige staet, sonder ontruftingh en verwaringh gelaten sal worden.

Wat aengaet het punt der drie *Quartieren* over de Maes daer af op 't eynde van 't gefeyde eerste Articul is gesproken, op 't welck heden geantwoort wort. Men is verneoght daer in te blyven by de woorden van 't derde Artijckel, onder de 73 begrepen, geteekent *d'achte* van Januarius, sonder yets daer by te voegen of af te nemen: dewijl d' ondergeteekenden geen macht hebben om yets daer in te veranderen, en oock geen middel van yets op dit subjeet aen sijn Catholijcke Majesteyt te proponeren en voor te stellen, om dat door middel van de Ratificatie hun Commissie verstreken en uytgedient is.

Op het *tweede* point, aengaende het *Over quartier van Gelderland*, men antwoort daer op, als op 't voorgaende.

Op het *derde* point, aengaende de *demolitie en slectingh der Schanffen* van weer-zyden, men sal reciproke-lyck daer af verklaringh konnen doen, in voeghen dat 'er gelijkheyt zy, en gelijk men verdragen sal: of men sal sich gedragen tot de gefeyde *Chambre My-partie*, of mid-gedeelde kamer.

Wat het *vierde* aengaet, men poogt niet de rechten vande Stadt *Sluys*, of van eenighe andere plaets, door mijn Heeren de Staten besen, te verminderen. En wat d' openingh en weghnemingh van de Dijck van Sint *Donaes* aen gaet, men sal sich oock gedragen aende gefeyde *Chambre My-partie*, of mid-gedeelde kamer, om 't geen, 't welck behoorelyck sal zijn, daer af te vonnissen. In gevolgh van het 64 Articul, (siet hier voor op den 18 December 1646) verdragen en geteekent op *d'achte* Januarij, men is te vreden dat d' informatien voor de Limiten van Vlaenderen en elders gegeven worden.

't Geen, 't welck gevoegt is by 't gefeyde geschrift der gefeyde vier Articulen, schijnt superflu en overtolligh, dewijl ten opfigt der particuliere perfoonen genoegsame-lyck daer af hier voor gehandelt en verdragen is. En wat d' accommodement ende byleggingh van Spanjen met Vranckrijck aengaet, men heeft altydt bereyt geweest, gelijk men noch is, om dat te termineeren en beslechten, sonder dat men vande zyde der ondergeteekenden yets gedaen heeft tegen de dingen, die hier voor beloofd, en op dit subjeet verdragen zijn door d' interpositie en tusschen handelingh der Heeren Ambassadeurs van mijn Heeren de Staten. Was Geteekent *El Conde de Penne-rando*, *Frer. Joseph Archev. de Cambray*, *A. Brun*. Gedaen te Munster, den 22 van September 1647.

Replijcke van de Staetsche.

D' Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiari-
fen van de Staten Generael der Vereenighde Neder-
landen, hebbende ghesien ende geconfidereert het gheschrift vande Heeren Extraordinaris Ambassadeurs van Spagnien (sijnde antwoort op de propositie van den 22 September 1647) verklaren.

Datte voorz Heeren Staten hebbende gehoort het rapport van de 73. Articulen Provisionelijck overkomen ende ten weder-zijden geteekent, hebben goetgevonden dat de voorz 73 Articulen na haer forme ende inhoudt sullen worden geinfereert in het Tractaet welck gemaect sal worden binnen Munster.

Maer datte voorz 73 Articulen overkomen en getey-

kent alsvooren niet konnen worden gehouden voor een *veel Tractaet*; en is buyten propoost op deselve te appliceren eenige andere *Ratificatie*, ten sy alsvooren werde gemaect het eyntelijck besluyt van 't Tractaet in 'twelcke de voorz 73 Articulen sullen worden geinfereert, en die forme van Ratificatie worden geconçerteert tusschen de partyen.

Sijnde boven dien noodigh ende behoorlyck dat voor het eyntelijck besluyt worden afgekeert die inconvenien-
ten ende swarigheden die hier naer mochten voorval-
len op de uytlegginge of in de practijcque van deselve,
ende dat geconçerteert ende geadjusteert worden die Ar-
ticulen die buyten de voorz 73 Articulen sijn ongede-
cideert gebleven gelijk in conformiteyt van de Resolu-
tie van de voorz. Heeren Staten alles breder is uytge-
druckt in de voorz Propositie van den 12. September.

In gevolgh van 't welcke die voorz Heeren Extraor-
dinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarijen des Kon-
nings van van Spangien worden verfocht te gedencken
dat het Articul rakende die Souverainiteyt van de Mey-
rye ende andere plaetsen aldaer benoemt is geaccom-
modeert den 15. Decembris 1646. puerlijck ende simpe-
lijck sonder eenige conditie, ende dat het schijft rae-
kende d' oeffeninge vande Catholique Religie ende 't ge-
bruyck van de Geestelijke Goederen niet sijn de aen-
genomen geweest in 't getal van de voorz 73 Articulen
niet hebbende de preface (te worden geinfereert in het
Tractaet 't welck gemaect sal worden binnen Munster)
is geproponereert den 27. December 1646 voor de voorz
Extraordinaris Ambassadeurs van Spangien om te wer-
den gedecideert 6. Maenden naer de Conclucie ende Ra-
tificatie van 't Tractaet.

Welke Propositie de Plenipotentiarijen van de voorz
Heeren Staten hebben verftaen en opghenomen te sijn
gedaen niet om aen den Koningh van Spangien te refer-
veren eenige *Superioriteyt*, den 25. December daer te
voorens gedecideert, maer te sijn ghedaen in faueur van
de Inwoonders van de Meyerye ende van de drie an-
dere plaetsen in 't voorschreve gheschrift van den 27.
December, dewelcke men presupponeerde te sijn ende
te blyven onder de Souverainiteyt van de voorz Heer-
ren Staten.

Sijnde sonder dat kennelijck gepractificeert sonder te-
genspreken van d' een en d' andere zyde, ende exemplen
daer van operbaer sijnde zelfs van die gene die geweest
sijn voor den Treves en bevestigt sijnde door het 3. Ar-
ticul van den Treves daer op gevolgt, dat die Meester
is van de Stadt door 't selve middel Meester is van 't platte
Landt daer van dependende.

Sijnde mede verftaen ten beyden sijden dat alles wat de
voorz Heeren Staten Generael doenmaels hielden en
in 't besit hadden, in Brabant, en Vlaenderen soo wel als
in andere Provintien aen haer soude verblyven in alle
recht van Superioriteyt, zelfs oock het Marquisaet van
Bergen, die Baronie van *Breda*, *Grave*, en al wat daer
aen en toebehoort, met alle Vlecken, Dorpen, Gehuch-
ten en Territorien daer van dependende, gelijk als te
sien is uyt de verklaringhe daer uyt gedaen den 9. April
1609. door d' Ambassadeurs van Vranckrijck en Groot
Brittannien.

In gevolgh van welck gebruyck en verklaringe de voorz
Heeren Staten aenftonts na de reductie van 's Hertogen-
bosch geschiet in 't jaer 1629 hebben geordonneert de pub-
lijcque oeffeninge van Religie en Politie in de Meyerye.

Daer tegen den Koningh van Spangien, heeft Oppo-
sitie ghedaen door contrarie bevelen, dewelcke wor-
dende geopiniatreert d' Inwoonders van de Meyerye
vreesende dat dese confusie soude uytvallen tot haer ver-
derf by requeste hebben verfocht ende bewoogen de
voorz Heeren Staten met Gedeputeerde van de voorz
Heer Koningh te houden verscheyden Conferentien
tot Tilburgh ende elders, dewelck niet hebbende sul-
cken succes, als men sich daer van beloofde, is gevolgt
de *retorsie*; door dewelcke soo wel de Predicanten van
de Gerformeerde Religie, als die Prelaten, Priesters
ende andere Geestelijckheyt blyven uytgejaecht, ende
d' Inwoonders van de voorz Meyerye blyven tot nu
toe gefrustrateert van de Publijcke oeffeninghe van een
en andere Religie.

Dat nu de Meyerye dependeert van 's Hertogenbosch als Hoofst-Stradt sonder daer van te sijn gesepareert, men rapporteert sich totte bondige en onwederleggende redenen die van wegen de voorz Heeren Staten sijn gealliegeert en gededucert in de voorz Conferentien tot Tilburgh ende elders.

Alsoo dat de Stadt 's Hertogenbosch sijnde gereduceert onder die Souverainiteyt van de voorz Heeren Staten, ende bevrydt van de Souverainiteyt des Konings van Spangien met het selfde middel *à jure proprio* de Meyerye is gereduceert onder die selve Souverainiteyt van de voorz Heeren Staten, waer van alleenlijck de oeffeninge is belet door de *retorsie*, ende die beletsel wordende wech genomen die Souverainiteyt wort bevestigt in haer eerste wesen, sonder dat noodigh is by Tractaet over te gheven aen de voorz Heeren Staten het geene sy al hadden aangewonnen en sonder dat den Koningh behoefte over te geven het geene hy al hadde verlooren.

Raekende het Marquisaet van Bergen, Baronne van Breda, Landt van Kuyck, boven 't geene hier vooren is geseyd te sijn overkomen in het 3. Articul van den Treves ende tot verklaringhe van dit Articul te sijn betuyght door d' Ambassadeurs van Vranckrijk ende Groot Brittangien, staet te aanmercken, dat op Instantie van de president *Jamain* Ambassadeur van Vranckrijk by speciale resolutie van de Staten Generael aen de Inwoonders van deselve plaetse is toegestaen d' oeffeninge van de Catholique Religie, het welck het recht van de voorz Heeren Staten soo veel meer is confirmerende, gelijk dan oock die voorz Heeren Staten aen haer hebben behouden het recht van middelen in deselve plaetsen te verpachten, en andere dergelijcke, en deselve hebben ge-exerceert, en exerceren.

Ditte voorz Heeren Staten hebben toegelaten aen de Paltoors ende Priesters in de voorz plaetsen te blyven niet *absolutelijck* maer onder conditie, dat in alle Politijque ende wereltlijcke saecken slyuden sich souden dragen, soo als alle andere Onderdanen sonder te hebben eenigh recht van recherche noch sonctie of oeffeninge van Hierarchie of Geestelijcke Jurisdicctie; en in cas van contraventie sijn deselve gecallangeert en gestraft door den Raedt van Brabant aen dese zyde.

Ende dewijl die exempelen en practijque wereltcondigh is dat alle Souverains disponeren over de Publijcque oeffeninge vande Religie in haer Landen ende Heerlickheden, ende in versche gedachtenis is dat de eerste Introductie, Hierarchie der Bisschoppen heeft ontroert de Provincien; ja de Prelaten selfs die waren onder den Koning van Spangien, om sich te stellen tegens de voorz introductie, als contrarierende die Privilegien van het Landt.

Seytmen met goedt recht dat aen de voorz Heeren Staten als Souverains tog staet te disponeren over die Publijcque oeffeninghe van de Religie in de Meyerye en alle andere plaetsen boven genoemt, ende in 's Hertogenbosch, Bergen, Breda, Grave, met alle die Landen, Vlecken, Dorpen, Gebuchten, Territorien daer van dependende sijn aen de Heeren Staten in alle recht van Souverainiteyt als voorz, en dat men is op den wech van te maecten een goede durable Paix.

Is het buyten propooste te behouden of te imagineren ten oplichte van de voorz Heeren Staten in de voorz Plaetsen eenige Hierarchie of andere Souverainiteyt, geeximeert ofte gesepareert van de Souverainiteyt van de voorz Heeren Staten en welke eertijds die Provincien en Prelaten die waren onder den Koningh hebben gehouden te sijn contrarie de Privilegien van den Lande.

Welck is een Point soo sensibel en daer van alle Souverains sijn soo jalours, dat men is geobligeert te verklaren, datte voorz Heeren Staten niet konnen en niet behooren te confentieren datte voorz Souverainiteyt so in 't Geestelijck als in 't Wereltlijck over die voorz Meyerye en andere plaetsen boven genoemt, tegen haer worden gediscuteert door den voorz Heer Koning van Spangien, ofte dat geweygert worde de restitutie van 't voorz Geschrift van den 27. December 1646.

Niet te min dewijl het Gouvernement en Regieringe van de voorz Heeren Staten is *getempert* en voorsien met alle *soetigheyt* en *matigheyt*, en dat, gelijk een yder weet en siet, sy niet opleggen eenige conscientie dwangh

op haer Onderdanen of op die Perloonen van wat qualiteyt of conditie die sijn, om die voorz Plaetsen en Quartieren uyt te roeyen ofte te verjagen, maer mededogentheyt hebbende sijn metten bedroefden toestandt van al 't Volck in de Meyerye dat sedert den aenvanck van de retorsie tot op dese uyre sich bevint gefruiteert van alle Publijcke oeffeninge van d' een en van d' andere Religie.

Contenteren dat conform het voorgaende Geschrift van den 12. September aen de tegenwoordige Roomse Catholijcque Religieusen sal geassigneert worden een *redelijck onderhout* haer leven lang geduyrende, en sulcx ter discreetie van de voorz Heeren Staten, daer van acte apart sal worden gemaect, en dat de Goederen gelegen buyten de Meyerye en andere plaetsen boven genoemt, *à vice versa*, sullen gereguleert worden in conformiteyt van 't geene daer van breeder is geselt in het voorgaende Geschrifte van den 12 September.

Ende alle d' Inwoonders, van wat qualiteyt en conditie die sijn blyvende in de ghehoorsaemheyt ende schuldigh plicht van goede getrouwe Onderdanen, sullen leven onder die publijcque trouwe, verseeckertheyt, protectie; en sullen sonder belet genieten alle sulcke vryheyt van conscientie als naer die Wetten en Ordre van 't Landt is toegelaten en gepracticeert wordt in alle die Provincien, Steden, en Landen sijnde onder die voorz Heeren Staten.

Ende by aldien die voorz Inwoonders getroubleert worden in de voorz vryheyt van Conscientie, sullen sich adresseren aen de voorz Heeren Staten, die als Souverains daer in sullen stellen alsulcke Ordre als by bewaringe van de voorz vryheyt van Conscientie sal bevonden worden te behooren.

De Plenipotentiarsen van de voorz Heeren Staten vertrouwen, indien de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarsen van Spangien geliefte met een rechtmatigh en ongepassioneert gemoet te considereren de bondigheyt vande boven-geschreven redenen en persisteren by haer voorgaende genegentheyt tot Vrede, sy sullen oordeelen, dat dit is het wech ende rechte middel om te ghevaecten uyt den Doolwech van verwerringe, die als contrarie die Privilegien van den Lande heeft verweckt die eerste beroerte in de Provincien ende den Prelaten selfs heeft veroorsaect sich te stellen tegens den Koningh van Spangien, als boven geseyt is, ende dat dit is het middel om te komen tot het eyndelijck besluyt van den Heyllame ende gewenschte Vrede.

Ende tot vastigheyt ende onveranderlijcke bewaringhe van de selve noodigh is gesepareert te houden het geene dat niet kan hebben eenighe ghemeynschap en in sich selfs heeft een incompatible verscheydenheyt.

Ende dat dit is het rechte ende eenigh *temperament* het welck sonder quersinge van conscientie en sonder prejuditie van de Souverainiteyt respectivelijck kan ghepact worden op het Gouvernement van d' een en d' ander.

Aengaende de drie Quartieren van Overmase, men persisteert by 't geene is uygedruickt en overkoomen in de 73. Articulen geaccordeert ende gheteyckent als vooren.

In conformiteyt van dewelcke dewijl het Oorloge continueert, ende de werckelijcke valediteyt van de Articulen selfs sich rapporteert tot het besluyt van 't Tractaet, die natuere van de saecke beroontklaerlijck dat de kennisse te nemen door die *Chambre* mypartie moet worden gereguleert tot het besluyt van 't Tractaet gelijk geseyt is in 't voorgaende geschrift van den 12 September.

Aengaende het Overquartier van Gelderland daer van is geconcerteert ende is buyten de 37 Articulen gebleven in staet.

Ende is te Considereren dat in kracht van de Unie de Provincien sijn verbonden de afghescheydene Leden elck te herstellen en te consolideren aen het Lichaem van sijne Provincie, verstaende dat sonder dese herstellinghe en consolidatie niet kan ghevonden, ende schoon ghevonden sijnde niet kan onderhouden worden, een goede ende eerlijcke Vrede, om welcke

te verkrijgen, ende om voor te komen alle haer ende occasie van nieuwe onlusten, men arbeeyt.

Sijnde de voorz Heeren Staten bereyt te confereren over die middelen van een redelick *temperament*, welck ten opfichte van dese *consolidatie* soude dienstigh sijn te gebruycken.

Aengaende de kleyne Forten op het *Swijn* omtrent *Sluys*, de slechtinge der selver aen de sijde des Konings is gheconserveert in 't 65. Artijckel onder conditie van reciproque aen de sijde van de voorz Heeren Staten, tot welcken eynde noodigh is dat van wegen de Koning van Spagnien worden ghenoeemt die Forten die aen de zyde van de voorz Heeren Staten souden worden gedemanteleert om daer over te vergelijken.

Dat in conformiteyt van de *generale restitutie van Goederen* ende rechten die by macht van het Tractaet sal gedaen worden van d' eene en d' andere zyde worde herstelt in sijn gheheel ende bewaert het *Water-recht* van de Stadt *Sluys*, soo als het van outs aen de Stadt *Sluys* heeft gecompeteert en 't gebruyck van dien is belet gheweest door den Oorloghe ende de *Dam* geslagen in de *Soute* by 't Fort *St. Donaes*.

Sijnde als mede noodig dat voor de vrye hanteringe, ommevangh, ende *Commercie* tusschen die respectieve *Onderdanen* overkomen in het II. van de voorz 73. Artijckelen, den voorschreven *Dam* worde opgenomen: 't welck voornamelijck sal strecken tot groote *avantagie* van de Stadt *Brugge*, en andere plaetsen grensende aen de voorz *Canael de Soute*.

De overleveringe van *informatie* raekende de *Limiten* is geaccordeert.

Raekende d' *affaires* van eenige particulieren, is dienstigh daer over te vergelijken daer in men sich sal gedragen in alle billigheyt.

Verstaende de *Plenipotentiarisen* van de voorz Heeren Staten en reserverende uytdruckelijck dat aen *Frankrijck* *veelijck en metter daet sal worden gelaten alles wat bewonden wort voor desen te sijn toegestaan*, tot welcken eynde de voorz Heeren *Plenipotentiarisen* van Spagnien gelieven sal sich klaerder te expresseren op 't ghene daer van by deselve is voorgestelt op het eynde van haer *Geschrift* van den 22. September 1647.

Ende versoekende dat de *Pointen* welke tusschen die *Kroonen* sijn ongedecideert gebleven, worden afgedaen en beslooten in reden ende billigheyt.

Actum Munster den 28. September 1647.

Was onderteyckent,

Gent, Matenesse, Pauw, Knuyt, Reede, Donia, Ripperda, Clant.

Aengaende *Dancrisjck* was de *berklarigh* by de *Spaensche* gedaen in dese volgende maniere.

ON laissera tout ce que l'Espagne à desta coneede; & les points demeures indecis, de ceux qui ont esté concertés, comme les limites de Catalogne, le temperament au regard de Portolongone & Piombino, de mesme le temperament touchant Casal, le point touchant le payement de l'Infante Catherine de Savoye, tout cela est remis à l'arbitrage des Seigneurs Ambassadeurs de Messieurs les Estats &c.

Estoit signé :

El Conde de Penneranda : Joseph A. de Cambray : A. Brun.

Men sal al 't gheen 't welck Spanjen alreede toegestaan heeft, laten; en de *Punten*, die te voorschijn sijn gebracht, sullen ongedecideert blyven, gelijk de *Limiten* en *grenspalen* van *Catalonien*, de *temperament* en *bemiddeling* ten opficht van *Portolongone*, en *Piombino*, oock de *temperament* en *bemiddeling* aengaende *Casal*, het *punt* van de *betaling* van d' *Infante Catherine* van *Savoyen*. Dit alles wort gestelt aen d' *Arbi-*

trage en *bemiddeling* van de *Heeren Ambassadeurs* van mijn *Heeren de Staten*, &c. Was gereeckent

El Conde de Penneranda, Joseph A. de Cambray, A. Brun

Aengaende 't *Overquartier* van *Gelderlant* / is ghesconcerteert het volgende: edoch in *statu* / ende *bunten* die 23. *Artijckelen* gebleven.

L'On est convenu & accordé de changer le haut quartier de Geldre, moyennant l'équivalence, dant on conviendra dans dix mois apres la conclusion de ce Traité; & en cas qu'on ne puisse tomber d'accord de ladite equivalence; on s'en remettra à la chambre mypartie.

Men is verdragen en veraccordeert het *Overquartier* van *Gelderlant* te verwisselen, mits gelijcke *equivalentie* en *overdracht*, daer af men *verdragen* sal binnen *tien Maenden* na de *sluyting* van dit *Tractaet*; en in geval dat men niet *verdragen* kan in de *geseyde Equivalentie*, soo sal men sich daer af *ghedragen* aen de *Chambre mypartie*, *Mitgedeelde Kamer*.

De *Koningslike Fransche Ambassadeurs* la *Thullerie* vernemende hoe *dapper* de *Spaensche* ende *bien* van desen *staet* naderden / hadden den 23. *Octobris* *audientie* ende *proponeerde* 't *geene* volgt.

MESSIEURS,

QUoy que il eust esté à desirer pour l'avancement des Traitez de Munster, que tous Messieurs vos Plenipotentiaires y fussent demeurez, il semble neantmoins que Dieu, qui dirige les grandes affaires, ait permis que quelques uns d'eux loyent venus en cette ville, pour rendre compte à vos Seigneuries de l'Etat auquel se trouve la negociation de la Paix, afin qu'en estant informés, Elles y fissent les reflexions convenables & rabattent ensuite les bruits, qui courent si peu vrayz; & si contraires les uns aux autres, qu'on ne scait auquel s'arrester; Puis que d'un costé l'on dit que nous ne voulons point de Paix, & rejettons toutes les propositions qui y conduisent, & de l'autre, que celle d'entre les deux Couronnes est faite; Et que si Messieurs les Estats ne se bastent, la leur demeurera en arriere.

Ainsi Messieurs, je me sens obligé de venir à vos Seigneuries, pour Premierement les assureur, que nous voulons la Paix, que nous faisons toutes diligences possibles pour la conclurre, & que nous estant offerte & leure, & esquitable, il n'y a point de party propre à mesme fin à ce grand œuvre, que nous n'embrassions de bon Cœur; En second lieu pour vous connoistre, que bien loin d'estre d'accord avec l'Espagne, Nous le sommes aussi peu des points essentiels, que nous l'estions il y a six mois; Et que si quel qu'un publie le contraire, c'est en faveur de nos Ennemis, à dessein de nous brouiller ensemble, & nous desunir, s'il se peut, pour se sauver du peril, dont nostre Union les menace, Et s'en estans sauvés, vous tenir ou à nous (si nous estions si peu providés que de nous divider) les conditions, qu'ils nous auroient promises, autant que le bien de leurs affaires le pourra permettre, & finalement pour vous rafraichir la memoire des obligations reciproques de la France & de cet Estat.

Que nous Voulions la Paix; la longue durée de la guerre, tant de sang respandu, & tant de tresors consommés, doivent faire comprendre, qu'il est temps de la finir; La presence & demeure actuelle à Munster de Ministres de France, montrent assez, que c'est nostre pensé, & que leurs Majesté ne voudroient pas y tenir un Prince de la haute qualité de son Altesse de Longueville, ny Messieurs les Comptes d'Avaux & de Servient si conformés dans les affaires, & si utiles ailleurs si le desir de la Paix ne prevalloit sur tous les autres; Ajoustés à cela les diligences, que nous avons faites aupres de Messieurs les Mediateurs pour les porter à esmouvoir l'esprit de nos parties, & leur donner celuy de Paix: les peines qui ont prises (mais quasi en vain jusques icy) Messieurs vos Plenipotentiaires auxquels il sembloit au dire de ceux d'Espagne, qu'ils ne vou-

ne voullent rien refuser; Les instances que Monsieur le Comte de Servien & moy vous avons taittes, Messieurs, aussi tost apres le Traitté de Garantie conclu, de reprendre au plustost la negociation de celuy de la paix, qui avoit en quelque façon esté interrompue, & pour ce de renvoyer mesdits Sieurs vos Plenipotentiaires à Munster; Celles de nos Ennemis au contraire, fondées sur la commodité d'une seule personne, que ne l'eust pas trouvée moindre à la Ville qu'à la Campagne, s'il n'eust en dessein de la laisser couler sans parler d'affaire, pour voir, si elle seroit plus heureuse à son Maistre; que les precedentes, & si elle eust esté telle, en meliorer la condition; Et vous serés contraints d'avouer, Messieurs, que nous voulons la paix, & que de le nier, c'est injustement vouloir rejeter sur nous le blafme de la continuation de la guerre; Et de ce que dessus, nous ne voulons pour tesmoins que V. S. & l'Assemblée de Munster toute entiere.

Quant à l'Etat, auquel est nostre Traitté avec l'Espagne, Messieurs *Pau & Knuyt*, le peuvent dire à V. S. cependant je leur avoueray que si c'est estre d'accord de convenir de plusieurs Articles; nous avons tort de dire, que nous ne le sommes pas: mais quand on sçaura, que c'est de ceux-là seulement de nulle consequence, qui sont reciproques, & autant & plus à l'avantage de nos Ennemis qu'à nostre, auxquels encore les Mediateurs ont eü peine à les faire consentir, & que les importans, qui sont ceux, qui forment le Traitté, ils les refusent ou les retranchent, ou les expliquent à leur mode; Elles avoueront; je croy, aussi, que nous sommes fort esloignés d'accommodement: Et enfin, Messieurs, que je vienne au detail; Voyez les Points sur lesquelles nous sommes encores en contestation.

Celuy de Portugal, dont Messieurs les Ministres d'Espagne rejettent l'expression à la fin du Traitté, pour se reserver un moyen de rompre.

Celuy du Duc Charles, dont ils ne veulent point parler, sice n'est à son avantage, quoy qu'il ayt esté dit plusieurs fois par des personnes de qualité, & qui ont grande part aux affaires, que quand il ne restoit que celuy là il n'empescheroit pas la paix, & il est de telle nature, que de le passer sous silence; c'est la faire & ne la faire pas, ou pour mieux dire; C'est faire la paix d'un costé pour recomancer la guerre de l'autre.

On ne parle pas net des conquestes, que l'on veut reduire au Corps des places prises, nonobstant la declaration que nous avons faite de ne les demander qu'en la mesme sorte que les Espagnols vous accordent les Vostres.

Les limites & les Fortifications du Roussillon & de Catalogne restent encore à regler, & nos Ennemis n'y resistent qu'à fin de nous obliger à y tenir un corps d'Armée, ce qui ne se peut faire quelque diligence, que l'on y fasse sans quelque petit desordre, par où ils esperent de changer l'humour de ces peuples, en leur promettant de les laisser vivre dans une entiere liberté.

Pour *Portolongone & Piombino*, ils parlent d'un tempe-ramment, quoy qu'il n'y en ayt point d'autre à prendre que de les laisser, puis que ces deux places font partie des Conquestes qu'ils offrent;

Ils nous veulent faire sortir de *Casal* sans considerer les batailles, que nous avons données pour le conserver à son Maistre, & les Millions, que nous a cousté cette charité, & il leur desplaist qu'en le quittant, ainsi que nous l'offrons, nous prenions les precautions nécessaires pour empescher qu'elle ne tombe en leur puissance, croyant nous beaucoup satisfaire en disant qu'ils quittent Verfeil, comme s'il y avoit de l'esgalité entre nous pour ce point là, non plus qu'en beaucoup d'autres.

Il y en a encores cinq ou six autres moix importans à la verité, mais qui neantmoins ne le font pas si peu, qu'ils ne puissent arrester un Traitté, & faire comprendre à V. S. que cette affaire est bien encores digne de leurs soins, & capable de procurer à cet Etat la gloire (en cas qu'il y travaille & se serve des moyens qu'il a dans les mains, tous autres que d'un arbitrage tel que les Ennemis nous offrent) d'avoir contribué au repos des deux plus grands Roy de la Chrestienté, & à ceux de la Chrestienté mesme; Outre cette consideration qui doit chatouiller les plus belles ames, Vous le devez, Messieurs, & y estes tres-expressement obligés par les Traittés, que vous avez avec

la France; par dessus lesquels vous ne sçauriez passer sans oublier ce, que vous avez promis, ou je ne croy pas que vous vouliez y venir: Et icy vous me permettréz, Messieurs, de vous en rafraischir la memoire; je ne vous parleray point des Traittés cy-devant faits avec la France; & depuis aussi long-temps que vostre Estat subsisté; je m'arresteray à celuy de 1644. qui sert de directoire à l'affaire qui est maintenant sur le tapis, & est confirmé par celuy de 1647. Il nous oblige, Messieurs à faire marcher d'un pas esgal la negociation de Paix: à nous entre-ayder à conserver toutes nos conquestes, à procurer de toutes nos forces la satisfaction l'un de l'autre; Et nous defend bien nettement de conclure, que conjointement, & d'un commun consentement; avec cette clause, qui y est apposée, que si pour avancer ou retarder le Traitté, l'on a besoin de déclarer à l'Ennemy nos obligations reciproques, on sera tenu de le faire toutes les fois qu'on en sera requis; Vous sçaves, Messieurs, l'Etat, auquel nous sommes, par ce que je vien d'avoir le bien de vous dire, Et jusques à quel point vous estes avancés; Ainsi, Messieurs, je vous demande au nom du Roy, qu'en executant les susdits Traittés, Vous ne passiez pas outre, jusques à ce que nous nous avançons aussi; Que vous faciez une declaration aux Ennemis de ne pouvoir conclure, afin de leur oster l'esperance où ils sont de nous desunir; Et que vous continuez, s'il vous plaist, Messieurs, à preter bonne main, à ce qu'ils tiennent les choses, qu'ils nous ont promises & offertes, En revanche de quoy je vous assure de la part du Roy & de la Reyne Regente sa mere, que leurs Majestez ne concluront aucun Traitté avec l'Espagne, que conjointement avec vous: qu'elles sont prestes de luy faire telles declarations, que V. S. adviseront bon estre: En un mot qu'elles vous tiendront franchement & loy-allement les parolles qu'elles leur ont données, comme la chose du monde qui doit estre la plus chere aux Souverains; Et quand par vostre interposition, Messieurs, les affaires seront reduites en bon termes; Et que vous aures porté les Espagnols à nous faire voir qu'ils veulent, aussi bien que nous, sincerement la paix; Nous tesmoignerons à V. S. la confiance, que nous avons en Elles, & le desir, que nous avons de conserver leur Amitié.

Fait à la Haye le 23 Octobre 1647.

Signé de

la Thullerie.

M Y N H E E R E N .

Hoewel het te wenschen hadt geweest voor de Vordering der Tractaten van Munster dat al de Heeren uw Volmachtighden daer waren gebleven, so schijnt het nochtans dat Godt, die de groote saecken dirigeert en stiert, toegelaten heeft dat Eenigen van hen in dese Staet zijn gekomen, om aen uw' Hoogh Mogende Reeckeningh te gheven van de staet, in dewelcke de Vrede-Handelingh gevonden wordt, op dat ghy, daer af geïnformeert en onderrecht zijnde, die behoorelijk soud overwegen en in gevolgh de geruchten dempen, die met soo weynigh waerheyt lopen, en soo tegen mal-kanderen strijden, dat men niet weet waer aen men sich houden sal, dewijl men van d'een zijde seght dat wy geen Vrede begeeren, en al de propositien en voorstelligen, die daer toe strecken, verworpen, en van d'andere zyde dat de Vrede tusschen de twee Kroonen alreede gemaeckt is, en dat, soo mijn Heeren de Staten sich niet haesten, hun handeling achter blyven sal.

Ick vind my dieshalven, mijn Heeren, verplicht voor uwe Hoogh Mogende te verschijnen, eerstelijck om hen te verseeckren, dat wy Vrede begeeren dat wy alle mogelijke vlyt aanwenden, om haer te sluyten, en dat, soo ons die seecker en billijck aangeboden wiert, wy niet souden narren met een eynde van soo groot een werck te maecken, en die blydelijck t'ontfangen. Ten tweeden, om u te doen bekennen, dat wy, verre van met Spangien verdragē te zijn, soo veel verschillen in d'essentiele en wesentlijcke punten, als over 6. Maenden; en in dien jcmant het tegendeel uytstroyt, 't is tot saveur van onse

onfe vyanden, met voornemen van onste verwarren, en ons van malkander te fcheyden, indien 't mogelijk is, om hen van 't gevaer te befchutten, daer mee onfe Unie en verbont hen dreyyt, en fich daer af befchut hebbende, de conditien: die fy ons beloofte fouden hebben, aen u, of aen ons (indien wy fo onvoorfichtig waren, dat wy van malkander fcheyden) fodanigh te houden, als de welstant van hun faken toelaten fal, en eyndelijck om voor u te vervarfchen de geheugenis der Obligatien en verbinteniffen, die Vranckrijck en defe Staet onderlingh met malkander hebben.

Daer wy Vrede begeeren; de langdurigheyt van d'Oorlogh, soo veel uytgeftort bloedt, en soo veel befteede fchatten behooren te doen begrypen, dat het tijdt is om de Oorlogh te eyndigen. De tegenwoordigheyt, en 't werkelijk verblijf der Minifters en bedieners van Vrankrijck te Munfter, wijfen genoegh aen dat dit onfe gedachten zijn, en dat hun Majesteyten daer niet fouden houden een Vorft van soo hooge qualiteyt en Staet, als fijn Hoogheyt van Longeville, noch oock mijn Heeren de Graven van Avaux, en van Servient, soo fchrande in faken, en die elders soo nut fouden zijn, soo de begeerte van Vrede niet meer woogh, dan alle andere dingen. Voeght hier noch by de vlijt en neerftigheyt, die wy gedaen hebben by mijn Heeren de Mediateurs en Middelaers, om hen te bewegen tot de geeft onfer partyen te vermurwen, en hen dien van de Vrede te geven; de moeyten, die (maer oock by na vergeefs) mijn Heeren uw Volmachtighden gedaen hebben, aen de welcken 't fcheen, naer 't seggen der geener van Spanjen, dat fy niets wilden weygeren; d'infantien die mijn Heer de Graef van Servient en ick aen u, mijn Heeren, hebben gedaen, soo haest het Tractaet van Garantie en onderlinge befchermingh geflooten was, van spoedighlijck de Vrede-handelingh weer aen te vatten, die in eeniger wijfe afgebroken had geweest, en om hier toe mijn Heeren uw Volmachtighden weer naer Munfter te fenden; dien van onfe Vyanden in tegendeel, gefondeert op de commoditeyt en bequaemheyt van een eenigh perfoon, die haer niet minder in de Stadt, als in 't velt gevonden fou hebben, indien hy niet voorgenomen had gehad van haer te laten voor by fluypen, sonder van faken te fpreken, om te sien of fy geluckiger voor fijn meester fou zijn, dan de voorgaenden, en of fy fodanigh was dat hy fijn Staet daer door kon verbeteren: en ghy fult mijn Heeren, gedwongen zijn te belyden dat wy Vrede begeeren, en dat de geen, die fulcx lochent, ongerechtelijck de lafter van de continuacie en voortgangh van d'Oorlogh op ons wil werpen. En wy begeeren geen andere getuygen van dit voor-verhaelde, dan uw Ho. Mog., en de geheele Vergadering van Munfter.

Wat de Staet aengaet, in de welke onfe handelingh met Spanjen is, mijn Heeren *Paus*, en *Knytt*, konnen 't aen uw Ho. Mo. seggen. Ick fal hen ondertuffchen belyden dat, indien men de faeck eens is, als men in veel Arttyckelen verdragen is, wy met onrecht seggen dat wy niet veracordeert zyn. Maer als men verfaen fal dat wy alleenlijck zijn verdragen in de geenen, die van geen belangh, en weer keerende zijn, en soo seer, of meer nut aen onfe Vyanden, dan aen ons, tot het welck de Mediateurs en middelaers hen noch nauwelijcks hebben konnen doen bewilligen, en dat fy d'importante Arttyckelen, namelijck de geenen, die 't Tractaet formeeren; weygeren en afrecken, of die naer hun wyfe expliqueren en verklaren; soo fullen fy, gelijk ick geloof, oock belyden dat wy verre van Accommodement en verdrag zyn. En om tot bewys te komen, mijn Heeren, fiet hier de punten, op de welke wy noch in contestatie en oneenigh zyn.

Dat van *Portugal*, daer af mijn Heeren de Minifters en bedieners van Spanjen d'Exprefsie en uytdruckingh in 't eynde van 't Tractaet verwerpen, om een middel van te breken voor fich te behouden.

Dat van *Hertogh Karel*, daer af fy niet willen fpreken, dan tot fijn voordeel, schoon dickwils door perfoonen van qualiteyt, en die groote deelgenooten van de handelingh zyn, gefeght is, dat, als 'er niets, dan dit, overig was, het de Vrede niet fou beletten: en het is nochtans sodanigh van natuer, dat dit met fwygen te laten deugaen, is

Vrede maken en niet maken, of, om beter te fpreken, 't is Vrede van d'een zyde maken, om d'Oorlogh van d'andere zyde weer te beginnen.

Men fpreect niet klareljk van de *Conquesten*, die men in 't Lichaem der veroverde plaetsen brengen wil, niet tegenstaende de declaratie, die wy gedaen hebben, van hen niet anders te seggen en begeeren, dan de Spanjaerden d'uwen aen u toestaen.

De Limiten en grenspalen, en de *Fortificatien van Rouffillon en van Catalonien* zyn noch overigh te regelen; en onfe Vyanden staen daer niet tegen, dan om ons 't obligeeren en te verplichten daer en hier te houden; 't welck niet gefchieden kan, hoe groote neerftigheyt men daer toe doet, sonder eenige kleyne wan-ordening, daer door fy verhopende de humeur deser volcken te veranderen, met aen hen te beloven dat fy hen in volle vryheyt fullen laten leven.

Wat *Portolongone en Piombino* aengaet, fy fpreken van een temperament en bemiddelingh, schoon datter geen andere bemiddelingh is, dan hen te laten, dewijl dese twee plaetsen een deel der *Conquestien* maken; die fy aanbieden.

Sy willen ons uyt *Casal* doen trecken, sonder te confidereeren en 't overwegen de veltflagen, die wy gelevert hebben, om dat voor fijn meester te bewaren, en de milioenen, die dese meedoogentheyt aen ons gekoft heeft; en het mishaeft hen dat wy, dese plaets verlatende, gelijk wy aanbieden, de nootwendige precautien en verfekeringen nemen, om te beletten dat fy weer in hun macht valt. Ja fy gelooven dat fy ons de maet volmeeten, als fy seggen dat fy *Versel* fullen verlaten, als of 'er gelijkheyt tuffchen ons voor dit punt was, niet meer dan in veel anderen.

Daer zyn noch *vijf of zes* andere punten, wel van minder importantie, maer nochtans niet soo kleyn, dat fy geen Tractaet konnen doen fluyten, en aen uwe Hoog Mog. doen begrypen dat dese faeck hun vlyt en neerftigheyt noch wel waerdigh is, en bequaem om aen dese Staet (in geval dat fy daer aen arbeyt, en de middelen gebruyckt, die fy in handen heeft, heel anderen, dan van foodanigh een arbitragie en bemiddelingh, als de vyanden ons aanbieden) de glorie te bevorderen van te hebben gecontributeert tot de rust der twee grootste Koningen van de Christenheyt, en aen de geenen van de Christenheyt self. Behalven dese confideratie en infigt, die de heerlijckste zielen behoort te kittelen, zyt ghy 't fchuldigh, mijn Heeren, en daer toe uyt druckelijck verplicht door de Tractaten, die ghy met Vranckrijck hebt, daer ghy niet fult konnen overtreden, sonder 't geen, 't welck ghy beloofte hebt, te vergeten, en ick geloof niet dat ghy hier toe wilt komen. Ghy fult my hier toelaten, mijn Heeren, de geheugenis daer af in u tegenwoordigheyt te vervarfchen. Ick fal niet fprecken van de Tractaten, hier voor, en soo langh als u Staet gestaen heeft, met Vranckrijck gemaect. Ick fal my aen dat van 't Jaer 1644, houden, dat tot een rechtsnoer van de faeck dient, die nu verhandelt wordt, en door het Tractaet van 't Jaer 1647, bevestight is. Het verplicht ons, mijn Heeren, *pari passu*, met een gelijcke gangh inde Vrede-handelingh voort te gaen, malkander te helpen in 't conserveeren en bewaren van alle onfe conquesten en veroveringen, en uyt alle onfer krachten de fatisfactie en voldoeningh van d'een en d'ander te bevorderen. Het gebiedt ons wel klareljk niet, dan gefamentlijck en met gemeene toestemmingh te fluyten; met dese claufie, die daer by gedaen is, dat, indien men, om de handelingh te verhaeffen, of te doen vertragen, van noden heeft onfe onderlinge obligatien en verplichtingen aen de vyandt te verklaren, men gehouden fal zijn fulcx soo dickwils te doen, als men daer toe verlocht fal zijn. Ghy weet, mijn Heeren, de staet, daer in wy zijn, om dat ick u dit voorgedragen heb; en tot welck punt ghy geavanceert zijt. Ick bid u dieshalven, mijn Heeren, in de naem des Konings, dat ghy de voor-verhaelde Tractaten onderhoudende, niet voort gaet, tot dat wy oock voortgangh krygen, dat gy aende vyanden een verklaringh doet, van niet te konnen fluyten, om hen de hoop, van onste fcheyden, daer fy in zijn, te benemen, en dat ghy continuert en voort vaert, soo 'c u belieft, mijn Heeren, met de handt te leenen, om hen

de dingen te doen houden, die sy ons belooft en aengeboden hebben. Tot vergeldingh van 't welck ick u verseker, van wegen de Koningh, en de Koninginne Regente sijn Moeder, dat hun Majesteiten geen verdragh met Spanjen sullen sluyten, dan gesamentlijk met u, dat sy bereyt sijn om foodanige verklaringe aen hem te laten doen, als u Ho. Mog. sullen goet vinden: in een woort, dat sy vryelijck en getrouwelijck de woorden sullen houden, die sy aen u gegeven hebben, gelijk het geen, 't welck her waerdste ter wereltd aen de Souverainen behoort te sijn. En als, mijn Heeren, door u interpositie en tusschen-sprack, de saken in goede termen en staet gebraght sullen sijn, en ghy de Spanjaerden beweghen hebt aen onse te toonen dat sy, soo wel als wy, oprechtelijck de Vrede begeeren, soo sullen wy aen u Ho. Mog. beruygen het vertrouwen, dat wy in hen hebben, en de begeerte die wy hebben, van hun vrientchap te conferveeren en te bewaren.

Gedaen in den Haegh den 23. van October, 1647.

Geteekent.

de la Thuillierie.

Maer hoe woepnigh sulcx in consideratie quam blijck dat uyt / dat op den selven dagh / in presentie van sijn Hoogheyt ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. werdt ingebraght een advijs by die van Hollandt: 't welck in effect alles oppoerde wat by de Heeren Plenipotentiarisen gedaen was; Namelijck dat het werck van de Vyde handelingh volgens het den 21. Octobris gedaen rapport was gebraght in Pointen om opdelijck geslooten te mogen worden.

Dat geen stercker of nieuwe termen of nieuwe Clausulen noodigh waren om de absolute Souverainiteyt van de Meyerie van den Bosch ende andere van gelijcke nature zijnde / voor den Staet te bebinden.

Dat het 3. Point van de geadjusteerde Articulen alle 't geen ter voorsz. materie was dienende / in goede ende terbeuse termen was bekrifende.

Dat het selve Point was een ingredient van d'originale Instructie de Heeren Plenipotentiarisen in last gegeven.

Dat het selve by alle de Provincien ten tyde van het overleeren van de oppgemelte Instructie niet alleenlijck goet is gebonden / maer daer-en-boven by Iterative resolutien.

Dat noopende het Geestelijcke in de voorsz. gewesten yet te seggen by de Regeringe noyt goet en was ghebonden / maer by occasie van de bewuste acte van den 27. Decembis leest-leden noopende het Temperament / by de Spaensche Plenipotentiarisen op de vane gebraght

Dat deselve acte nu soude worden ingetoogen ende vernieticht gelijk volgens het gedaen rapport wert gepresenteert / het welck de Heeren Plenipotentiarisen mitsdien specialijck in last wert gegeven / ende dat sulcx gedaen zijnde / de saecken daer mede gebraght soude worden in termen van de eerste Instructie van het oppgemelte 3. Articul / dat is ad ipsissima sui Principia by alle de Provincien meermalen goet gebonden / 't welck by haer Ho. Mog. met eenparig advysen van alle de Leden ende Steden verstaen.

Dat wyders volgens de last ghenomene resolutien ende vydere Instructie van de Heeren Plenipotentiarisen tot voltrekkinge van de bewuste Handelinghe soude worden geycedeert / ende wyders in handen van de selve worden ghestelt de acte van aggregatie om die tot Munster met de Spaensche Ministers te adjusteren.

Ende dat de meergemelte Plenipotentiarisen souden worden versocht / sich met den alderersten wederom naer Munster te berboegen / om in voegen als vooren een Finael beslyt van 't werck te maechen.

Maer op gebelievert oock ver socht zijnde het Hoogwys advijs van sijn Hoogheyt / soo heeft deselve sich gecontenteert met het voorsz. Provinciael advijs van de Provincie van Hollandt ende West Dicslandt / ende is dienvolgens goet gebonden ende verstaen / mitsdien te

versoeken d' andere Provincien / dat deselve met den eersten ende soo haest doentlijck ten langsten binnen acht dagen / haer Provinciael advijs / op 't geene voorsz. willen inbrengen.

Het advijs van Gelderland / daer na ingebraght was dat raekende het point van de Meyerie van 's Hertogenbosch met den aankleven van dien / ende alle andere plaetsen van gelijcke nature / uptgedrukt by 't derde Articul van de drie-en 't seventigh / als oock in de naderre Resolucie van haer Ho. Mog. van den 18. Dec. 1647. met het derde van de laest geadjusteerde Articulen souden laten soo als het lag / sulcx dat by ofte van wegen den Koningh van Spangien gecedeert ende gerenuceert zijnde van de absolute Souverainiteyt ende appendentien ende dependentien van dien / sonder eenige reserve / ende het Gheschijft van 't Temperament voor desen overgegeven / ingetrocken / die woorden / in 't Geestelijck ende Werelijck souden worden gehouden voor gelijck uyt de jonghste Instructie ende last / den Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs dien aengaende mede gegeven.

Den 2. Novembis de respectie Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Zeelandt, Wtrecht, ende Over-Yssel versocht zijnde / om openinge te willen doen van hunne respectie Provinciale advysen op het stuck van de Souverainiteyt van de Meyerie van den Bosch / als oock over andere Gewesten van gelijcke nature bieder gementioneert in het derde van de bewuste drie-en 't seventigh Articulen binnen Munster geadjusteert / is by de Heeren Gedeputeerde van d'oppgemelte Provincie van Zeelandt openinge ghebaen mondelingh van hun Provinciael advijs op 't voornoemde subject / waer met d' Heeren Gedeputeerden van de oppgemelte Provincie van Wtrecht haer voor als noch hebben geyconformeert / ende by de Heeren Gedeputeerden van de oppgemelte Provincie van Over-Yssel oock openinge gedaen wesende van hun Provinciael advijs op 't voorsz. subject hebben 't selve in Gheschijfte overgegeven; waer van d' andere Provincien hebben versocht Coppe die haer E. is gheaccordeert / ende werden d'oppgemelte Heeren Gedeputeerden van Zeelandt ver socht hun advijs oock by Gheschijft te willen overleeren / om daer van oock Coppe voor d' andere Provincien gemaect te werden / welke overleveringe de meergemelte Heeren van Zeelandt aengenomen hebben te doen.

Die van Wtrecht adviseerden en verstonen dat geen Tractaet van Vrede met den Koningh van Spangien soude worden gheslooten / dan in Conformite van de Tractaten met de Kroone van Brancrich gemaect / ende dienvolgens mede by Spangien aen de Kroone van Brancrich gelaten de Conquesten / daer van deselve Kroone ten tyde van het sluyten der Vredens-tractaten tusschen Brancrich ende Spangien in possessie soude sijn / ende dat alle 't geene by de Plenipotentiarisen van desen Staet soude worden geteekent / soude wesen sonder effect van veel Tractaet / tot dat Brancrich ende desen Staet op eenen tijde gesamentlijk met Spangien gheslooten souden hebben / de Ratificatien respectie daer op sijn ghevolght / ende daer beneffens het Tractaet van de Ligue Garantie, tusschen de Kroone van Brancrich ende desen Staet gemaect / voor 't voorsz. sluyten aen de Plenipotentiarisen van Spangien worde geinsnueert.

De Staten van Dicslandt verstaerden dat sy geseten hebbende 't rapport by de Heeren van Heemstede ende de Knuyt twee van haer Hoog Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen tot de Generale Vyde Handelinghe binnen Munster aengestelt in haer Ho. Mog. Vergaderinge mondelingh gedaen en by Gheschijfte ingedient / raekende den toestandt van de Handelinghe tusschen den Koningh van Spangien ter eenre / ende desen Staet ter anderen tyde / als oock de gelegentheit van de negotiatie tusschen den Koning van Brancrich ende den Koningh van Spangien / Et. Ende bebindende beneffens het derde van de geadjusteerde drie-en 't seventigh Articulen eenige dubiecten te vallen verstonen / het derde van de voorsz. drie-en 't seventigh tot Munster geadjusteerde en wederzids gheteeckende Articulen genoeghsaem te sijn omme wech te nemen de

verschillen soo (Edoch onberwacht en sonder apparen-
tie) soude mogen ontfaen in het poin: van de Belgie in
de ghenomineerde Quartieren / en dien volgens binoo-
digh te wesen wyders het voorsz. derde Articul te clau-
suleren ende limiteren / dewyle de overgetzogene en ce-
deerde absolute en vollkomene Souverainitey en Superio-
ritey niets excludeert ofte reserveert 't zy in Politijc ofte
Ecclesiastijc en dependentien van dien / van de Staet
deser Landen pure geeft 't selve recht welke hare Hoog
Mog. reede hebbende in de andere hare Provincien soo
nochtan dat ingetrocken en geannulleert soude worde
d'acte van den December 1647. op dat subject
staende.

Verblipbende voorsz. de Staten van Vrieslandt by de
Tractaten met Franckryck opgherecht ende de Ligue
Garantie Anno 1647. daer op gebolget. Versoekende
dat alle mogelijke bevoiren mochten worden aengewen-
det / ende de hooge partpen geinduceert tot spoedige af-
handelinghe van de differentiale Pointen / 't zy door Ar-
biters ofte by andere wege die gheboeghlyckst bevonden
souden moghen worden / mits oock Spangien aen
Franckryck prestere de Conditien voorsz. dese toegestaen.

En eynde de Provincien niet mochten beroozfaecht
worden by langhen train van tijdt op andere haer dien-
stige middelen te dencken.

Die van Over-Yssel adviseerden den 7. November dat
ingetrocken en vernieticht soude worden alle stucken
ende schyften die tusschen de Heeren Spaensche ende
Staetsche Plenipotentiarisen onderlinge gewisselt wa-
ren / op en 't sedert den 27. December 1646. raekende
der Spaensche Pretense temperament in de Meperie
van den Bosch ende andere quartieren van gelijcke na-
ture / ende dat tusschen Spangien ende desen Staet al-
leen voorsz. bundigh ende vast gheselt soude worden
het 3. Articul van de drie-en-tseventigh / alleen datter
achter die woorden / in alle ende deselve Rechten van
Souverainitey geinsereert werde / niet uytgefondert en
even gelijk, als sy zijn houdende de Provincien van de
Vereenighde Nederlanden / &c.

Voorsz. dat men hoers na de Publicatie van de Bzede
mede in de voornoemde quartieren soude doen Publice-
ren die Placcaten / die voorsz. in de Geunierde Pro-
vincien tegen de Publijcque exercitie van de Roomsche
Belgie / zijn ge-emaniceert / en dat sulcx van doen af by
resolucie van dese Hegeeringe soude vast gestelt werden.

's Anderendaeghs hebben die van Zelandt haer ad-
vijs ingebaght dat sy gedelibereert hebbende op het rap-
port by de Heeren van Heemtede ende de Knuyt
twee van haer Hoog Mog. Extraordinaris Ambassa-
dours ende Plenipotentiarisen tot Munster den 21. Oc-
tober 1647. ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. ghe-
baen / ende by geschijfte overgelevert / ende met namen
op het geene was Concerneerende de Souverainitey
over de Meyerie van den Bosch ende andere quartieren /
gementioneert in het derde van de drie en-tseventig Ar-
ticulen tot Munster geadjusteert / hadden goet gebon-
den te verklaren / dat aengesien na soo lange ende me-
nighoudige serieuze deliberatien / eyndelijck met eenpa-
righ goet-binden van alle de Provincien by resolutien
van den 18. May / 7. 10. ende 13. Augusti alle laesle-
den / was verstaen / dat in het Tractaet van Bzede met
de Spaensche te maechen / soude moeten werden bedon-
gen / de volle ende absolute Souverainitey soo in het
Geestelijck als wereltijcke over de Meperie van den
Bosch ende andere plaetsen / ghe-expresseert in het
voorsz. 3. Articul / ende dat dienvolgende soude worden
ingetrocken het Geschijfte den 27. December 1646. ende
dat sonder het selve geen Tractaet met den Spanant soude
worden geslooten / dat daer lime geen veranderinge wer-
de gedaen / als met eenparigh advijs van alle de Provincien /
dat haer Ed. Mog. verstaen hadden / dat by de
voorsz. resolutien preciselijck behoorde te werden gepen-
sificeert.

De pregnante redenen die haer Ed. Mog. daer toe
hadden bewogen waren deselve die haer Ed. Mog. ver-
trouwden oock de andere Provincien hadden gemoveert
niet alleenlijck simpelijck by de voorsz. Resolucien vast
te stellen het bedingen van de volle macht ende absoluyte
Souverainitey over de voorsz. Meperie ende andere

Quartieren / met intentie ende verstant dat het selve soo
wel het spirituel als temporeel was includeerende / ende
dat men gemeynt was het eenjende andere te exerceren /
maer dat daer nebens tot meerder verseeckerheyt ende
vastigheyt van het Geestelijck / speciale expresse soude
worden gedaen.

I.

Alste weten omme alle misduydinge ende finistre
interpretation voor te komen, die in tyden ende
wylen van wegen de Spaensche ende andere soude mo-
gen werden ghesleert, dat de dispositie over het Ecclesiastijc
van het Wereltijck was ghesepareert, ende dat onder de
Souverainitey het voornoemde Ecclesiastijc niet was ghevo-
prehendeert.

I I.

Overmits de Spaensche iterativelijck hadden ver-
klaert, ghelijck den Brief van de Heeren Plenipoten-
tiarisen van den 28. December 1646. het selve mede
braght, dat den Koningh van Spangien op gheenen an-
deren Voet alle sijn recht ende gherechtigheden over de
Meyerie van den Bosch hadde ghecedeert, ofte als noch
soude kunnen cedeeren, dan mids conditie dat ten op-
sichte van het Geestelijck een expedient ende tempera-
ment soude worden ghevonden, tot contentement van
d'eene ende andere zyde.

III.

Overmits de Spaensche hadden ghesustineert, dat
de dispositie over het Ecclesiastijc niet hunnen Ko-
ningh, maer den Paus van Romen was competente,
welcke sustenue men soude komen te acquisceren,
in gevalle van wegghen het spirituel geen expresse wierde
gedaen.

IV.

Overmits onder de Quartieren in het voorsz. 3. Ar-
ticul begrepen, soodanige waren, waer over desen Staet
den voorgaende Trefves in het Ecclesiastijc geene volle
dispositie heeft ghehad, immers sijn recht niet heeft
ge-exerceert soo ende als men is doende in ende over de
Geunierde Provincien, ende dat daeromme sonder de
voorsz. speciale expresse soude schynen, ende by de
Spaensche konnen ghesustineert werden, dat haer Hoogh
Mog. de voorsz. quartieren op geenen anderen voet by
Tractaet van Vrede souden hebben en houden, als haer
Ho. Mog. de selve den voorgaenden Trefves hebben be-
seten, en dat te meer, dewijle ghesustineert werdt, dat de
meer genoemde Quartieren in het Ecclesiastijc van an-
dere conditie zijn, als de Meyerie, welck onder 't Bisdom
van den Bosch staet, daer ter contrarien de voorsz. Quar-
tieren onder den Bisschop van Antwerpen zijnde, onder
het gebiedt van den Vyandt behooren.

V.

Ende eyndelijck op dat by het voorsz. Tractaet soude
consteeren, dat de intentie van desen Staet was, over de
voorsz. Meyerie en ander Quartieren in het Ecclesiastijc
soodanigen ordres te stellen, als haer Hoogh Mog. ende
de Staten van de Provincien over de Geunierde Pro-
vincien ende gheassocieerde Landtschappen steden en
Leden van dien respectivelijck zijn, sonder in het Ec-
clesiastijc eenigh Temperament ofte expedient te ad-
mitteeren.

VI.

Welck des te meer noodig was, overmits by de Pro-
visionelijck verdragen, en getekende Articulen den 15 July
1646. albereyts een temperament was gheacordeert, en
daer aen de Souverainitey gerefringeert.

Alle welke redenen teghenwoordigh niet alleenlijck
niet cesseerden / maer bleven eenighe van deselve als nu
infortioribus terminis militeerende / dewyle in plaets
van gezeerde misduydinge / die in gebolge van dien aen
desen Staet op de eene ende andere wyse in de exercitie
van hun gesagh over het spirituel soude raogen werden
ghedaen / de Spaensche sels voorsz. de Conclusie van het
Tractaet uytduckelijck waren sustineerende / dat onder
de volle Souverainitey de dispositie over het Ecclesia-
stijc niet was begrepen / ende dat niet den Souverain
(gelijck den Koning van Spangien over de voorsz. Quar-
tieren was gheveest) maer den Paus het gesagh daer
over competeerde / welke sustenue men nootlijck soude
de coe

de conuoceren / ende adquireeren / in gheballen op de
voorz. sustenuen ende de instantie by de Spaensche op
dat fondament gedaen / het woort Ecclesiastic bypten
het Tractaet werde ghelaten / ende upt de last van de
Heeren Plenipotentiarisen gelicht.

Ende soude het selue by noodwendighepde Conse-
quentie op het Ecclesiastic ober de Geunieerde Probin-
tien sijn rest. rie hebben / ende daer by de Hierarchie die
den Paus van Rome was pretendeerende / ende trach-
ten te voeren / t'eenmael werden gefondeert ende gesia-
bilieert.

De contrarie redenen die werden geallegeert / omme
de uytlatinge van het woort spirituel sijn aechtelijck te ma-
ken / en konden haer Ed. Mog. niet bebinden soodanigh
te sijn / dat deselue fundament hadden ofte consideratie
waren meriteerende.

Want hoor eerst te willen seggen / dat de Acte van
den 27. December 1646. ingetrocken zijnde / ende dit
stuk ghelaten werdende by het eerste gheadjusteerde in
het 3. Articul dat daer mede dese saeck werde ghezaght
ad ipsissima principia, daer tegens werde gheseght / dat
omme de redenen hier vooren geallegeert de voorz. sake
tegenwoordigh een ander aensien ende insight gekregen
hebbende / sonder notoire ende tastelijcke p'ijubitie / ende
sonder de abusive Spaensche sustenuen toe te staen / by
het gheadjusteerde niet mocht blyuen / gelijk haer Hoog
Mog. by de voorz. Resolutie van den 18. Mey 1647.
het selue oock alsoo hadden verstaen / als zijnde goetd
ghewonden dat niet alleenlyck de voorz. Acte van
den 27. December 1646. soude werden ingetrocken /
maer dat daer-en-boven oock explicite de Souveraini-
teit ober het Spirituel soude worden bedongen.

Welck d'Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet
oock wel hebben gheconsiderert / soo wanneer haer Ed.
by sijn eerste Geschifte aen de Spaensche tot Munster
dese materie raechende over ghelevert / (wanneer noch
de Acte van den 27. December niet was ghepasseert)
de volle ende absolute Souverainiteit soo wel in het
Geestelijck ober de voorz. M'perie ende andere Qua-
rtieren hadden willen stipuleren ende by Tractaet vast
stellen.

Het argument welck men tracht te trecken upt het
geadjusteerde van het eerste Articul: met de Spaensche
tot Munster verdzagen / spreckende van de Souveraini-
teit deser Landen / als of aldaer van het Spirituel of-
te Ecclesiastic geene mentie gemaect zijnde exidentia-
te rationum daer upt soude komen te volgen / dat oock
niet noodigh was dat in het derde Articul het voorz.
Spirituel werdt uptgedrucht / en meriteert niet / alsoo de
voorz. expresse werdt gherequireert / oermits niet al-
leenlyck de Souverainiteit ober de M'perie van den
Bosch desen Staet disputabel was ghemaect / maer
oock in specie van dispositie ober het Ecclesiastic / ende
dat men daer ober een expedient ende temperament tot
contentement van d'eenen d' andere partje heeft ghe-
pretendeert / ende dat sonder het selue den Koningh van
Spangien van de voorz. M'perie geen afstandt heeft
willen doen ende aen de andere yde oermits in de Ba-
ronnie van Breda / Marquisaet van Berghen op
Zoom / &c. In het Ecclesiastic soodanigen oydre niet
was gesleit / als ober de Geunieerde Probinctien / omme
welcke redenen oock de voorz. M'perie ende andere
Quartieren in het meer-genoemde derde Articul nomi-
naem ende specificatim sijn uptgedrucht / welck niet was
gedaen in het voorz. 1. ofte 3. Articul in regardt van de
Geunieerde Probinctien.

De impossibiliteit die by de Spaensche werdt gepre-
teert / ende de redenen die tot dien eynde werden gealle-
geert / waeromme van wegghen hunnen Koningh in het
Tractaet van de woorden van het Spirituel of Ecclesia-
stic niet konden woorden geadmitteert / sijn t'eenmael
irreleuant.

Want hoor eerst te seggen / dat den Koning van Span-
gien ghelagh ofte dispositie hebbende ober het Ecclesia-
stic, daer over kan niet dispenceren ofte eenigh recht
cederen, en militeert niet.

Alsoo van wegen desen Staet niet werdt verfocht of-
te gepretendeert van eenige cessie ofte dispensatie, maer
alleenlyck dat het recht van de Souverainiteit haer Ho-

Mo: ober de M'perie van de andere quattieren com-
peteerende / by het Tractaet van den Dyde vast ende
bypten alle disputen werde gestelt / ende dat in gebolge
van dien den Koningh van Spangien come af te doen /
alst hindernissen ende troublen die by aen desen Staet
tot noch toe hadde ghedaen / in de oeffeninghe van het
voorz. recht van de Souverainiteit / ende met namen in
het Ecclesiastic.

Dat nu niet den Koningh van Spangien, maer den
Paus in desen de dispositie over het Ecclesiastic soude
hebben, was t'eenmael ongefondeert / also notoir was
ende by alle Politicque Scribenten selfs Spaensch wert
geaffirmeert / dat die geene die de Souverainiteit toe-
komt / deselue competeert het gesagh over den Public-
quen Godts-dienst / ende dat dienbolgende niet konde
woorden gedisputeert / dat den Koningh van Spangien
ghead hebende de Souverainiteit ober de M'perie
van den Bosch / &c. Aen deselue heeft behoort de dispo-
sitie ober den uytterlijken stant van de Religie / doorgaens
hebben ge-exerceert / als blycke by het Interim by den
Keyser Karel de vijfde oghericht / by de Edicten by de
Koningen van Franckryck aen die van de Ch'efoz-
meerde Religie vergunt.

By de Collatie van de Geestelijcke Beneficien ende
de precise conseruatie van het recht daer ober notoirlyck
concerneerende den Publicquen Godsdienst en de trans-
actien daer ober by Tractaet sonder interuentie van
den Paus gemaect.

Ghelijck noch onlanghs volgens het rappoort van de
Heeren van Heemstede ende Kouyt tusschen de Fran-
sche ende Spaensche ober de Episcopale Jurisdicctie in
Catholognien tot Munster was geacordeert.

Ende oock tusschen den Keyser ende Kroone Zweden /
ober de obergifte ende permutatie van gheheel Bisdorn
ende andere Geestelijcke Stiften werde gehandelt / ende
upt andere exempelen meer hier te lange te verhalen.

Ende wat belangde den Paus, deselue heeft geen sum-
mum imperium extra Romaniam, maer alleen Ecclesia-
stique Jurisdicctie in ordine ad spiritualia ober de Landen
zijnde hem toeghebaen; upt krachte van de welke by is
definieerde de Pointen van de Leere ende oydre stellen-
de op de Ceremonien ende Hierarchie / maer heeft geen-
sins het recht van verzoeginghe ende protectie van den
Publicquen Godsdienst / welck is behoorende tot den
Souverain.

In boegen dat de Jurisdicctie van den Paus alleen-
lyck accidenteel zijnde notoirlyck deselue quam te cesse-
ren / soo wanneer de Heerschappye van de voorz. Lan-
den jure luccessionis belli ofte andersints overgingh tot
soodanige Souverain die een af heer heeft van de Room-
sche Godsdienst.

Zijnde gantsch ongerijmt / dat by de Spaensche wert
gefusimeert / dat na de constitutie van hunne Regeeringe
de woorden Spirituel ofte Ecclesiastic in geene Tracta-
ten mochten werden gebuycht / also ter contrarie blyht /
dat by de probisionele verdzagen en by alle de Spaensche
Plenipotentiarisen den 15. Julij 1646. tot Munster ge-
tepkende Articulen / wel uytduchelijck wert geseght /
dat ten opsichte van het Geestelijck ober de M'perie
van den Bosch een temperament ende expedient soude
worden gebonden tot contentement van eenen ende an-
dere partje / de Heeren Staten ende den Koningh van
Spangien ende anderen niet den Paus.

Als mede dat in de Acte van den 27. December 1646.
klaerlyck staet / dat ober de oeffeninge van de Catholic-
que Religie, ende gebuycht van de Geestelijcke Goede-
ren in de M'perie van den Bosch / &c. soude werden
verdzagen 6. Maenden naer de Conclusie ende Ratifica-
tie van het Tractaet van Dyde.

Komende daer upt te volghen dat niet alleenlyck de
woorden Spirituel, in het Tractaet wel hebben konnen
geadmitteert werden / maer oock insonderhepde dat den
Koningh van Spangien dien wille ende machte heeft ge-
hadt / omme ober het Spirituel te transgeeren ende dis-
poneren / of andersints heeft men desen Staet getracht
t'abuseeren.

Upt alle welke d'Heeren Staten van Zeelandt niet
anders konden besuyten / dan dat de saecke niet op ee-
nige simpele woorden strijdt, gelijk boozgegeven wert /
ofte

ofte litterale precifitept was beruffende / maer dat ter contrarie de Spaensche difficultepte machende desen Staet niet woorden te laten haer recht den selven competerende / de intentie niet en was haer Hoogh Mogende te laten ghenieten het effect ofte equivalent van de voorsz. woorden / ende met namen de dispositie over het Ecclesiastieq / maer dat men ter contrarie ghemeynt was / op de eene ofte andere maniere het voorsz. effect te eluderen ende over de voorsz. quartieren te conferberende de oeffeninghe van de Roomse Religie / ghelijck het selve upt het gheheele ghehandelde over de voorsz. Meperpe ende andere Quartieren tot Munster / ende met namen het Gheschift by de Spaensche den twee-en-twintigste Septembris leest leden overghelevert / naechtelijck te sien was / ghelijck mede tot geen anderen eynde en kan woorden verstaen te tenderen de verklaringhen die van weghen desen Staet soude woorden ghebaen / nopende de vryheyt van de conscientie volgens d'Instantie van de Spaensche / alsoo soodanighe verklaringhe by Aecte apart te gheben / ende dat by forme van gratificatie de Inghesetenen van de voorsz. Meperpe ende andere Quartieren / ghelijck oock alle de Werelt soude ooydeelen ende verstaen / dat by de voorsz. Inghesetenen van de Gemieerde Provincien achtervolghende de Ordre van het Landt waren ghemietende / ghelijck sulcx naerder soude konnen werden gededucereert.

Omme alle welcke redenen d'Heeren Staten van Zeelandt niet konnen verstaen / dat in de voorsz. Resolutien van den 18. May 8. 10. ende 13. Augusti ende den last d'Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet in gebolge van dien gegheven / eenige veranderinge behoorde te woorden gedaen.

Maer den 14. Nobembrijs hebben sy haer op de eerste instantie der Heeren van Hollandt naerder verclaert / ende namelijck vooz eerst op het Spirituel over de Meperpe van den Bosch ende andere bewuste Quartieren / seggende / dat soo wanneer by eenparige Resolutie van alle de Provincien soude zyn goetgebonden ende vast gestelt / dat het derde Articel van de 73. tot Munster geadjustceert in de volghende maniere soude woorden gheamplieert / als te weten dat achter de woorden in wat maniere dat het zy, soude woorden gheboeght directelijck nochte indirectelijck, ende achter alle d'selve Rechten ende deelen van Souverainitept ende Superioritept even als sy zyn sonder, &c.

Dat het voorsz. Articel in dier voeghen gheclueideert ende gheaccordeert zynde / de Spaensche Plenipotentiarisen tot Munster dooz de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet condelijck soude werden aengheseght / dat men onder de woorden van Souverainiteyt ende Superioriteyt in alle sijn Rechten ende Deelen verstaet het Geestelijcke specialijck ghecomprehendeert te zyn / ende dat men ghemeynt was / de dispositie daer over absolutelijck te creceeren.

Dat tot dien eynde terstont na de Publicatie van het Tractaet van Breda de Placcaten teghens de Paepse Gesinde ge emanereert / souden woorden gerevoveert / gepubliceert / ende na haer forme ende inhouden alsomme ge-executeert / ende met namen over de Meperpe van den Bosch, Marquisaet van Bergen op Zoom / Baronie van Breda, &c.

Dat mede terstont nae de voorsz. Publicatie / desen Staet sich soude stellen in de effectuele Possessie van alle de Kercken / ende dat ten behoeve van die van de Ghereformeerde Religie / als mede in het Privative ghesaggh van alle de Geestelijcke ende Kerckelijcke Goederen in de voorsz. Quartieren ghelegghen / sonder in het regardt van de oeffeninghe van de Roomse Religie ende Geestelijcke Goederen huyten de gheaccordeerde alimentatie ad vitam vooz de Paepse Geestelijckheyt nu ofte hier naermaels eenigh temperament te admitteren / ja soo vette dat daer over geen Propositie in haer Hoog Mogende Vergaderinge soude mogen worden gedaen, veelmin dat daer op woorden gedisponeert.

Dat alle het selve zijnde vast ghestelt / ghelijck hier vooren is geseght / de Gedeputeerde van Zeelandt hun

hier mede souden konnen conformeren / dat de woorden Spirituel ende temporeel upt den last van de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet gelijck ende vervolgens upt het Tractaet van Breda werde gelaten.

Ende wat belanghde het tweede van het voorsz. ghebaen rappozt raechende den Staet van de openstaende differenten tusschen Brancckrijck ende Spangien / waer op noodwendigh in ghevolghe van de Resolutie van den 4. Julij laest leden in het beslupt van het Tractaet van Breda / van desen Staet reflexie moest woorden ghenomen / verklarben dat de Heeren aentwessende Plenipotentiarisen van desen Staet behoorde te woorden gelaest sich op het spoedigste na Munster te verboegghen / omme in conforaitcept van hunne Instantie ende de Resolutien vervolghens ghenomen / met de Spaensche te verhandelen ende af te doen alle het gheene aen het Tractaet van Breda noch was resterende / sonder nochtans het voorsz. Tractaet vooz als noch sijnelijck te sluyten ende te paken / maer souden al voortens alle moghelijcke devoiren aentwessenden tot accommodement van de doch resterende openstaende differenten tusschen Brancckrijck ende Spangien / ende by submissie / arbitragie / interpositie / ofte andersints / omme alsoo ghelijckelijck ende pari passu beyde de Tractaten van Breda te paficieren.

Doch in ghevalle nae alle moghelijcke aenghetwende devoiren / de voorsz. differenten niet konden worden by gheleypd / ende dat de Heeren Plenipotentiarisen van Brancckrijck ende Spangien gheveeght zynde / Cathegoric quamen te verklaren / dat het buyten alle apparence was dat de twee Kroonen beyden anderen op de respectieve openstaende Pointen souden konnen verstaen / dat in sulcken ghevalle d'Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet op het spoedigste eenighe upt den hunnen herwaerts souden afzenden / omme aen haer Hoogh Mogende van alle rappozt te doen / ten eynde het selve ghehoort als van finalijck gheresolveert soude mogen woorden het gheene men ten meesten dicke van den Lande soude behooren.

Welcke Resolutie op dat soude moghen gheaccordeert woorden / dat de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet tot Munster haer Hoogh Mogende als mede vder ende seif de Staten van de Provincien / upt dewelcke sy zyn Gheputeert / van alles directelijck souden verwtigghen / ende niet namen van den tijdt / wanneer hunne af te senden Collegien in den Haghe souden zyn / ten eynde deselve hunne Gheputeerden volkomenlijck ende absolutelijck mochten autoriseren ende afzenden / omme sonder ruggespracch op het ghebaen rappozt finalijck te resolveren.

Ende omme de Kroone van Brancckrijck te disponeren sonder verder dilap / tot het besluyten van de Breda te pcederen / dat van doen af de ghewelte Kroone by eene wel gheraisoneerde missie soude worden te ghemoeft gheboert / de redenen waeromme desen Staet sich gheecessiteert vonden van dese langhwoylighe Handelinghe tot Munster eenmael een eynde te maken ende tot Concluse van het Tractaet van Breda te gaen.

Dat deselve redenen oock souden woorden gerepresenteert aen de Fransche Plenipotentiarisen tot Munster dooz de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet aldaer / upt kracht van speciale last ende credentie van haer Hoog Mog / ten sine als vooren.

Spndelijck hebben de voorsz. Gheputeerden van Zeelandt gheseght / dat alsoo in het nemen van de Resolutie van den 10. Augusti laest leden op de Omestique Pointen ende andere saecken Concerteertende de Handelinghe tot Munster (welck sy Gheputeerden verstonnen in sijn gheheel te huyben / omme nae sijne forme ende inhouden ge-executeert te woorden.) Oock was toegestaen ende vast ghestelt / een reel ende sufficient secours voor de West-Indische Compagnie / omme soo haest doenlijck na Brasil afghesonden te woorden; dat het hoognoedig was / dat tot het afgaen / ende vertreck van het voorsz. secours sonder eenigh meerder tijdt

ijdt verlies / alsoo het Saifoen alberepts maer al te ver-
re was geadvanceert / de noodige ordje werde gegeven /
ende dat vervolgens niet alleenlijck werden geweert alle
verhinderingen ende beletselen / die in desen alberepts
waren ofte noch verder in de weghe soude moghen wer-
den gelegt / maer oock dat sonder dilap last werde ge-
geven tot het verveerdigen ende gereet maectken van alle
het gheene tot het af-gaen van het boozsz. secours werdt
gheequitert / als daer was het Conciieren ende Ar-
restieren van de Generale ende Particuliere Commis-
sien ende Instruktionen, het prepareren van de Ammon-
tie van Oorloghe ende Trains behoeften, het voorraen
ende in Zee brengen van de Galioten, &c.

Op alle welcke Pointen sy verstonden / dat ghelijcke
resolutie soude werden ghenomen / ofte anders ende by
soute van dien / verklaerden dat hun abdyjs op de ande-
re Pointen inghebraght booz geen abdyjs soude worden
gehouden.

Daer op is ghevolgt de finale resolutie van den
vijftienden Novembis / als namelijk / dat goet
ghebonden ende verstaen wierdt expresselijck te lasten
ende autoriseren de Heeren Plenipotentiarisen ende
Extraordinaris Ambassadeurs van weghen desen
Staet tot Munster / dat sy aldaer by de Spaensche
Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs
souden hebben te behouden ende van deselve precijse
obtinieren dat het derde van de drie-en-tseventigh Artic-
ulen binnen Munster booznoemt hier behoorens ghead-
justiert / werde geredresseert / verbat ende neder gestelt /
inboegen hier na verklaert / te weten.

Een yegelijck sal behouden ende datelijck gebruy-
ken, de Landchappen, Steden, Plaetsen, Landen ende
Heerlickheden die hy jegenwoordigh houdt ende bezit,
sonder daer in getroubleert ofte belet te worden direc-
telijck ofte indirectelijck, in wat maniere dat het zy, daer
onder men verstaet te begrypen, de Vlecken, Dorpen,
Gehuchten: ende platte Landen, dependeerende van de
voorz. Stadt ende Meyerie van 's Hertogenbosch, Stadt
ende Marquisat van Bergen op Zoom, Stadt ende Ba-
ronnie van Breda, Stadt van Maestricht 't ressort van
dien, alsoock het Graefschap van den Vroonhoff, de
Stadt Grave ende Landen van Cuyck, Hulst ende Bailla-
gie van Hulst, ende Hulster-Ambacht, alsoock Axel-
Ambacht, geleegeen by Zuyden en benoorden de Geule,
mitsgaders de Forten die de gemelte Heeren Staten je-
genwoordig in hebben in 't Landt van Waes, en alle an-
dere Steden ende plaetsen, dewelcke de gedachte Heeren
Staten houden in Brabant, Vlaenderen, ende elders,
blyven aen de voorz. Heeren Staten in alle ende deselve
Rechten ende deelen van Souverainiteyt ende Superiori-
teyt niet uytgefondert, en even gelijck als sy sijn houden-
de de Provincien van de Vereenighde Nederlanden, wel
verstaende dat alle de reste van 't Landt van Waes, uyt-
genomen de voorz. Forten sal blyven aen den Koningh
van Spangien, Wat aengaet de drie Quartieren van
Over-Mase, te weten Valckenburg, Dalem ende 's Her-
togenrade, deselve sullen blyven in den Staet in dewel-
cke die sich tegenwoordig vinden, ende in cas van dispu-
te ende controverse, sal deselve gherenvoyeert worden
aen de Chambre mipartie, omme aldaer te werden ge-
decideert.

De Heer Eyben aentwefende Gedeputeerde van weghen
de Provintie van Stadt ende Landen / heeft hier op la-
ten aentekenen van die Heeren sijne pncipalen alnoch
egene speciale resolutie ofte last ontfangen te hebben /
over 't redresseren van 't bovenstaende Articul. Edoch
Considererende dat het groote werck van de Vrede-
Handelinghe tot Munster ende daer van dependeerende
expeditie naer Brasil niet langer en dienen opgehouden
te worden; Soo verklarde de gemelte Heer Eyben het
booznoemde geredresseerde Articul in boegen 't selve hier
boven staet neder gestelt te sullen laten gaen / ende 't sel-
ve mit desen 't abouieren op 't behaghen van de Heeren
sijne Principalen.

Boozs hebben haer Hoog Mogende goet ghebon-
den ende verstaen mit desen te lasten de oghemelte
Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Am-

bassadeurs van weghen desen Staet dat sy uyt handen
van de Spaensche tot Munster souden liechten / intre-
cken ende behouden d'Acte van den 27. December 1646.
Concernerende het als dan boozgheslaghen Tempera-
ment, ende daer neffens mondelinghe verklaren dat
haer Hoog Mogende verstaen te houden ende gebruy-
ken de volle Souverainiteyt ende Superioriteyt in 't Gee-
stelijck ende Werelijck metten gebolge ende aenstelen
van dien / binnen de Meyerie van 's Hertogenbosch /
ende andere gewesten gementioneert in het bewuste der-
de Articul van de drie-en-tseventigh geadjusteerde Ar-
ticulen tot Munster, ende werdt daer mede / als oock
metret gheene boozsz. is / ghehouden booz voldoen /
de Clausulen begrepen in haer Hoog Mogende Reso-
lutie van den 12. Mey lesleden / diccerende dat in het
Tractaet met den Spande te maectken bedongen soude
worden de volle ende absolute Souverainiteyt soo in 't
Geestelijck als Werelijck over de ghemelte Meyerie
van den Bosch ende andere Plaetsen in 't boozsz. derde
Articul gementioneert ende gespecificeert.

Item is gheresolveert ende vast ghestelt / ghelijck
gheresolveert ende vast ghestelt werdt mit dien / dat
de Placcaten booz desen van weghen haer Hoog Mog-
ghende ghe emaneeert ende Ghepubliceert segghens de
Paus-Ghesinde / dadelijck naer het beslupt van de
Ratificatie ende Verhondinghe van het te maectken
Dzedens-Tractaet tusschen den Koningh van Span-
gien ende desen Staet / by Publicatie soude werden
vernieuwt / ende vervolghens naer haer forme ende in-
houden ghe executeert mede in de booznoemde Meyerie
ende andere Plaetsen in het meer-ghenoemde derde
Articul gementioneert ende gespecificeert ende dat in
ghevolghe van dien dadelijck effectuele possessie uyt
den Naem ende van weghen haer Hoog Mogghende
soude werden ghenomen van alle de Kercken / tot
oeffeninghe van de Gheresormeerde Religie / ghelijck
oock mede effectuele Possessie soude werden ghenom-
men van alle de Kerckelijcke ende andere Geestelijcke
Goederen in de meer-ghenoemde Meyerie ende ande-
re gewesten hier booren gementioneert om daer van
ghedisponereert te werden nge behooren / sonder in
alle 't geene boozsz. is / eenigh temperament te sullen
admitteeren / dan hebben de Heeren Gheputeerden
van weghen de Provintie van Zeelandt hier op laten
aentekenen dat booz de boozsz. woorden te sullen
admitteeren, behoort ghevoeght te worden / oyt of im-
mermeer.

Item is goet ghebonden ende gheresolveert dat
de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet / seggen-
woordigh binnen 's Landts wesende op 't spoedigste
naer Munster souden betrecken / om haer met ende
neffens derselver Colleguen aldaer wesende te regule-
ren volghens dese ende andere boozgaende Resolutien /
te weten die van den 18. Mey lesleden hier bebo-
ren ghenoemt (booz soo veel deselve in desen niet en
was ghe-elucideert) als mede die van den 4. July 7.
10. ende 13. Augusti lesleden / ende dien-volghens
het booznoemde Tractaet van Dede tusschen den Ko-
ningh van Spangien ende desen Staet in conformite
van de boozsz. Resolutien finalijck te slupten / ende
volghens deselve Resolutien / booz Branchelijck al'e uyt-
terke ende efficacieuse devoiren aentwenden om het
Tractaet tusschen de Kroone van Branchelijck met
Spangien ten eynde te brenghen / dan hebben de He-
ren Gedeputeerden van de Provintie van Zeelandt hier
op laten aentekenen dat sy sijn acquiescerende de bo-
ven-ghenoemde Resolutien van den 18. Mey 4. July 7.
10. ende 13. Augusti alle lesleden wel mogghende
lijden dat de Heeren haer Hoog Mogende Plenipoten-
tiarisen tot Munster hun daer na precise reguleren ende
dat tot dien eynde de boozsz. Resolutien alhier wer-
den ghehouden van woorde te woorde ghemiscereert;
sonder dat sy Heeren van Zeelandt hun ghelast vinden
eenighe stucks gewyse illation ofte additien te admitte-
ren. Dan hebben de Heeren Gheputeerden van de
Provintie van Wrecht in haer Hoog Mog. Vergabe-
ringe op 't geene boozsz. is / in kracht van derselver spe-
ciale last van de Heeren derselver Principalen hier op la-
ten aentekenen / dat sy verstaen dat egeen Tractaet van
Dede

Deede met den Koningh van Spagnien soude worden geslooten/ als in Conformité van de Tractaten met die Kroone van Vranckrijk ghemaect, ende dien volgens mede by Spagnien aen de Kroone van Vranckrijk gelaten de Conquesten daer van de selve Kroone ten tijde van het sluyten der Dzedens- Tractaten tusschen Vranckrijk ende Spagnien in possessie soude sijn/ ende dat alle 't gheene by de Plenipotent. van desen Staet soude worden geteekent/ soude wesen sonder effect reël Tractaet, tot dat Vranckrijk ende desen Staet op eenen tijdt gesamentlijk met Spagnien geslooten soude hebben/ ende de Ratificatie respectie daer op sijn gevolgt/ ende daer beneffens het Tractaet van de Ligue Guarantie tusschen de Kroone van Vranckrijk ende desen Staet ghemaect voor 't voorsz sluyten aen de Plenipotentiarissen van Spagnien worden gheinsinseert. De Heeren Ghedeputeerde van wegen de Provincie van Vrielandt in haer Ho. Mog. Vergaderinge hebben op alle 't geen voorsz gheben is/ laeten aenteekenen / dat sy hun de Conclusien dies aengaende genomen/ wel laten geballen/ des dat Spagnien prestere alle 't geene by hun aen Vranckrijk is beloofd ende betwefen han worden/ ende dat alnoch alle moghelijke debvoiren werden aengewent/ dat de twee hooge pacten oet een worden gebacht / ende alsoo de twee Kroonen 't induceren tot spoedige afhandelinghe van hun differentiale Pointen/ 't zy door arbiters of andere wegen/ die gehoegelijck gebonden sullen worden/ alles conform voorige Resolutien dies aengaende ingebacht.

Opdelijck is gherefolveert dat de Bloot van desen Staet gedefineert naer Brazyl tot secours van de West-Indische Compagnie ende redzes van der selver verballen saecken aldaer/ ten spoedigsten soude werden afgeheerdigt ende in Zee gebacht / dat toe dien eynde alle noodige ende resterende preparaten / begrepen in haer Hoog Mog. Resolutie van den 9. deses / sonder eenigh uytstel ter Handt souden worden ghenomen / ende dat mitsdien werden geconsenteert de vier Pointen begrepen in de voorsz Resolutie van den 9. deses. Alles te ghyuycken by d'oghemelte Compagnie volghens haer Hoog Mog. Resolutien van den 20. ende 23. Decem-ber 1645. ende op de Commissien ende Instructien / die conform daer toe by sijn Hoogheyt ende haer Ho. Mo. Ghedeputeerden in te stellen / formeten/ ende arresteren om ghepescheet te worden.

Dan hebben de Ghedeputeerden van weghen de Provincie van Vrielandt op 't voorsz gheben stuck con- cernerende de West-Indische Compagnie laten aen- teekenen dat sy haer dies aengaende waren gebagen- de tot de Resolutie op dat subject by de Heeren derselver Principalen genomen / mits genietende het effect van deselve Resolutie.

De Heer Eyben heeft hier op laten aenteekenen in de Conclusien raeckende het stuck van de West-Indi- sche Compagnie te consenteren op 't behagen van de Heeren sijnne Principalen.

Van Stadt en Landen (alsoo de Heer Eyben hadde in de Conclusien van de voorsz Resolutie hadde gheconsenteert op 't behagen van sijn Heeren Principa- len) quam naderhandt in Resolutie waer by sy abo- peerden ende confirmeerden 't gheene by hem ghedaen was.

*Op den selven dagh, namelijk den 15. Novem-
bris, als de gemelde finale Resolutie ghenom-
men wiert, gaf noch de Koninglijke Fran-
sche Ambassadeur la Thuillierie in volgende
Memorie.*

LE Sieur de la Tuillierie Ambassadeurs Extraordi-
naire de France ayant pris que Messieurs les Estats
estoyent sur le point de renvoyer Messieurs leurs
Plenipotentiaires à Munster pour mettre fin à leur Ne-
gociation avec l'Espagne; ou il entend qu'il ne reste plus
que la signature a jugé à Propos de faire souvenir vos
Seigneuries qu'il eust denierement le bien de leur parler,
sur ce sujet leur dire les obligations reciproques qui sont

entre la France & cet Estat, & les inviter en suite à y de-
meurer ferme, Comme le Roy son maistre & la Reyne
Regente sa Merc y estoient resoluë de leur part, sur quoy
jusques-icy il n'a eü aucune responce, quoy qu'il eult
plu à Vos Seigneuries de la luy promettre, & qu'elle luy
soit tres-necessaire, afin d'en pouvoir donner avis à leurs
Majestés, & faire sçavoir à Messieurs les Plenipotentia-
res de France, qui sont à Munster, ce qu'ils peuvent esper-
er de vostre entremise, particulièrement à cette heure
que les Espagnols flattés de l'esperance qu'ils ont con-
ceüe de separer cet Estat de la France, se sont declares
(quoy qu'ils affectent de se monstrier faciles où il n'y a
Point de difficulté) de ne vouloir conclure sans l'Empire,
avec dessein apparemment de reculer nostre Traité &
de porter vos Seigneuries de finir le leur avec eux, or
comme de ce biais il peut arriver des longueurs qui ne
doivent pas estre imputées à la France, qui jusques icy
fait toutes les diligences possibles pour avancer un bien
si universellement desiré de toute la Chrestienté, ainsi il
a creu devoir revenir à vos S. S. dans la conjoincture qui
s'offre, où il s'agit de l'observation ou inobservation des
Traités, voulant esperer de leur grande prudence &
loyauté accoustumée, qu'ils ne renvoyeront point mes-
dits Seigneuries leurs Plenipotentiaires à Munster, qu'
avec des ordres conformes aux obligations susdites, &
l'ancienne amitié qu'ils ont avec la France.

Fait à la Haye le 15. November 1647.

de la Thuillierie.

DE Heer De la Thuillierie, extraordinaer Ambassad. van
Vranckrijk, verstaen hebbende dat mijn Heeren
de Staten vaerdigh stonden om mijn Heeren hun Vol-
machtigden weer naer Munster te senden, om een eynde
van hun handelingh met Spanjen te maken, daer aen, ge-
lijck hy verstaet, niets meer gebreekt. dan de signatury
nature en tekeningh, heeft geraden gevonden aen u Ho.
Mog. te doen gedencken dat hy onlanghs d'eer heeft ge-
haadt van over dese stoffe met hen te sprecken, en hen
te vertoonen d'onderlinge obligatiën en verbintenissen,
die tusschen Vranckrijk en dese Staet zijn, en in ghe-
volgh hen te noodigen daer bestandigh by te blyven, ge-
lijck de Koning sijn Meester, en de Koninginne Regen-
te sijn Moeder, van hun zyde daer toe gerefolveert wa-
ren: op 't welck hy tot noch toe geen antwoort heeft ge-
kregen, schoon 't aen u Ho. Mog. belieft heeft sulcks aen
hem te beloven, en schoon 'thooghnodigh aen hem souw
zijn, om advys daer af aen hun Majesteyten te konnen
geven, en om aen mijn Heeren de Volmachtighden van
Vranckrijk, die te Munster zijn, 't ontbieden wat zy van
uw tusschen-handeling hebben te verhoppen voornam-
lijck in dese tijdt, in de welck de Spanjaerden, ghevloïd
van de hoop, die zy ontfanghen hebben, van dese Staet
van Vranckrijk af te scheyden, verklaert hebben (schoon
zy veynsden gebuyghsaem te zijn ter plaats, daer gheen
swarigheyt is) niet te willen sluyten, sonder 't Keyserrijk,
oogenschynelijck met voornemen van onse handelingh
te vertragen, en u Hoog Mog. te bewegen tot uw han-
delingh met hen te sluyten. Alsoo uyt dese verkeert-
heydt langhwijligheden konnen koomen, die niet aen
Vranckrijk aengbetoghen moeten worden, 't welck
tot hier toe alle moghelijcke vlijt aenghewend heeft om
een goet te bevorderen, dat soo alghemeenlijck van de
gehele Christenheyt begeert wort: soo heeft hy geloofd
dat hy weer voor u Hoog Mog. behoort te verschyn-
nen, in de conjuncture en gelegentheyte, die sich nu
vertoont, daer in men handeldt van d'onderhoudingh
en niet onderhoudingh der Tractaten; willende verho-
pen van hun groote voorsichtigheyt, en van hun ghe-
woone getrouweyde, dat sy mijn geseyde Heeren, hun
Volmachtighden, niet weer naer Munster sullen senden,
dan met soodanighe orders, die conform zyn met de
voorghenoemde obligatiën en verbintenissen, en met
d'oude vrientchap, die zy met Vranckrijk hebben.

Gedaen in den Hage den 15 November 1647.

Geteekent.

de la Thuillierie.

Maer alsoo nu eenmael de voorsz. Resolutie vast gestelt/ ende 't selve memorie niet was als *petitio principii*; soo heeft men 't selve niet stilswijgen beantwoort.

Den 19. Novembrijz wiert goet gebonden t'autho- riseren de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet om met de Spaensche tot Munster te concipieren en in te stellen de formulieren van Ratificatie op het te maerken Tractaet van Dede / om sulcx gedaen sijnde 't selve over te senden herwaerts / en daer op verstaen hare Hoog Mog. intentie.

Item alsoo alreede bedonghen was de demolitie van eenige Forten by Sluys die men begeerde van de Spaen- sche gedaen te hebben: soo wiert goet ghebonden ende verstaen dat de Heeren hare Ho. Mog. Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen staende op haer verrecht naer Munster souden mede nemen de Namen van de Forten / zijnde deselve dese / te weten / St. Job, S. Donaes, Sterreschans, Tersele, Frederichs Fort, St. Paul, ende de Redoute de Papemuts, om demolitie daer van met ende neffens andere Heeren hare Collegien te be- volkeren volgens ende inconformite van het geene tot Munster voornoemt albereyds met de Spaensche dies angaende is geconvenieert ende verdragen.

Dese twee Poincten quamen voort upt die van See- landt/ ende hadde de appaentie dat sulcx de Handelin- ge ende sluptinge noch meer soude accrocheren; want de formulieren herwaerts komende souden dan konnen werden ghesonden eerst in de Provincien/ 't welck veel tijdt soude nemen. Ende stont te gelooven dat (alsoo alreede eenmael geadjusteert was dat men na gherati- ficerte Dede soude convenieren over de demolitie der Forten) de Spaensche dese exproessie der Forten souden nemen voort een nieuwigheyt. Dies men niet gemercht heeft dat op deselve naerder resolutie by de Heeren Plenipotentiarisen eenigh regard is ge- nommen.

De Heeren Plenipotentiarisen vertroocken ende tot Munster aengekoomen zijnde / hebben geduyrende de ghehele Maent van December niet veel aen haer Ho. Mogende geschreyben: eensdeels om eerst perts seckerz soo tusschen Franckrijck ende Spagnien / als tusschen desen Staet ende Spagnien vast te stellen; anderdeels om door haer Missiven geen nieuwe stoffe te geven van eenige veranderinge/ Cabillatie/ of Innovatie in haren last.

Soodanige haer stilswijgenheyt wiert by enige ge- duypt / dat sy al te seer tot de sluptinge waren spoeden- de; dies haer ernstelijck wederom aengheschreyben wiert / met verzoek om van tijdt tot tijdt neerstiger te adviseren van haer Negociation; want soo upt der selver stilswijgenheyt als upt Advysen van ter 3de de men genoegh verstant dat alles met de Spaensche geadjusteert was.

Den 27. December heft de Heer van Wimmenum- ter Vergaderinge presiderende aen haer Hoogh Mog. voorgezagen / dat het eerste Lidt van het drie-en-veer- tighste der drie en tseventigh Artickelen tot Munster tusschen den Koningh van Spagnien ende desen Staet geadjusteert / in effect was mede brenghende / dat aen- gaende de pretensien ende interesen / de welke den Heere Prince van Orange soude mogen hebben ten op- sichte van eenige partpen die hy niet en was besittende/ dat daer over by particuliere Handelinghe verdragen soude worden / tot satisfactie van gedachte Heer Prince van Orange; stellende mitz dien de ghemelte Heer presiderende haer Hoogh Mogende in bedencken / of de selve niet en souden konnen goet vinden dat het ge- ne/ dat volgens het voornoemde eerste Lidt van het drie- ende veertighste Artickel voornoemt / upt den naem en- de van wegen den hoogh gemelte Heere Prince / met die van de andere 3^{de}de was verhandelt / of noch verder soude mogen gehandelt worden / dat het selve gehouden mocht worden van gelijcke kracht ende weerde, als of het selve in het Tractaet van Vrede tusschen den Koningh van Spagnien ende desen Staet, van woerde te woerde ware geinsereert, waer op gedelibereert zijnde / hebben haer Ho. Mog. geconferent in het voornoemde vooz- sel by den meer-ghemelten Heer presiderende ghebaen/

ende is dienvolgens verstaen/ dat alle het geene/ volgens het meer ghevoemde eerste Lidt van het voorsz. dree-ende-veertighste Artickel van weghens de meer hooghgemelte Heer Prince van Orange niet die van de andere 3^{de}de albereyds was gehandelt / ofte noch verder gehandelt soude mogen worden / geduyrende het Trac- taet tot Munster dat alle het selve soude zyn ende bli- ven van soodanige kracht ende weerde / als of het ge- handelde in 't generael ende pder Poinct van dien in 't bysonder in het beslypt van het Tractaet van Dede tusschen den voorsz. Koningh van Spagnien en- de desen Staet van woerde tot woerde waer gheinsereert / in desen verstande nochtans / dat vande voorsz. de Handelinghe aen de Reggeringe alhier openinge soude worden gedaen / soo wanneer als het gemelde Tractaet van Dede herwaerts getyckent soude overkoomen / om als dan by haer Hoogh Mogende met ende neffens het selve Tractaet van Dede oock geratificeert te worden. Ende dat dese haer Hoog Mogende Resolu- tie gefonden soude worden aen de Heeren der selver Ple- nipotentiarisen tot Munster om deselve Resolutie by de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen oock elders / des noot-wesende / volkomen effect te doen forzeren / ende ten dien sine het meer ghevoemde drie-ende-veer- tighste Artickel daer mede te doen amplieren / ofte wel een Artickel apart in het meer genoemde Tractaet van Dede/ dies angaende te insereren.

Alsoo men verstant in het begin van dit Jaer seckien hondert acht-en-veertigh merckte veraccooyt te zyn dat de dyle Landen van Over-Mase souden koomen aen de gheene die ten tijde van de teekeninghe was in possessie; ende dat de Spaensche haer seer bemoyden om door Placcaten / Extractien / Inleggingen ende andersints de possessie aen haer te trecken; Soo heeft de Heer Verh den eersten Januarij ter Vergaderinge presiderende aen haer Hoogh Mogende gecommuni- ceert secker Extract upt een Brief gheschreyben tot Maestricht: waer upt blecken verscheyden soodanige Acten als geseyt is; te verfoecken syn Hoogheyt ende den Raedt van State / om ten spoedighsten te schry- ven aen den Graef van Solms Gouverneur tot Maes- tricht / als oock aen de Proffadrs / Bentemeesters ende andere politigue Officieren van desen Staet in de Landen van Over-Mase dat sy souden hebben te procederen met de stercke Handt by retosie te- ghens de voorsz. Procedueren / ende indacht / die de Spaensche aldaer hadden by de Handt ghenomen / ten eynde dat de possessie van de selve Landen van Over-Mase volkomenlijck mocht blyven ghemainte- neert aen desen Staet. Van hebben de Heeren Gebe- puteerde van weghen de Provincie van Hollandt in haer Hoogh Mogende Vergaderinghe ghepeteret haer hoorighe aenteekeninghe den 30. Decembrijz ghe- baen / van niet te konnen consenteren tot eenige sept- lighheyt.

Dese onangefien heeft sijn Hoogheyt ghesonden den Rhyn-Graef met een suffisant getal te Beerde ende te Doet; om te gaen logeeren in het Landt van Over-Maes; ende alhaer te blyven leggen; soo lan- ge tot dat de Dede / 't welke men wel merckte op handen te zyn / soude getyckent wesen. De Spaen- sche hadden omtrent Namen ende in het Overquar- tier oock langs den Deemer notable troupen; ende souden lichtelijck des gheleijcks hebben konnen al- daer logeeren; of den Rhyn-Graef, soo hy sich niet by een tooch / affronteren. Maer sy hebben haer te veel laten ghelegen zyn / om het groote werck der affonderlijcke Dede daer door gheen krack te ghe- ven.

De afhandelinghe vande resteerende Poincten tus- schen desen Staet ende de Spaensche tot Munster is eenige dagen gehouden in surceance / om ondertusschen met des te meer vigueur te volkeren het adjustement der differentiale stucken tusschen de Kroonen by wege van interpositie.

Maer sulcx vrychteloos zijnde / soo is weder by der handt genomen het werck tusschen desen Staet ende Spagnien; waer in soo verre geavanceert is / dat in het begin van dese maendt alle de overige poincten volgens

Intentie van haer Hoog Mogende in de Resolutie van den 15. November uytghedrukt waren gheadjusteert ende gebzacht in Staet om neffens de boozgaende getepckende Artickelen te werden geredigeert in soyme van Tractaet.

In wat manieren nu endlyck de tepckeninghe ende sluytinge is geschiet sulcx sal naectelick te kennen geven naevolgende verhael.

De onseckerheyt daer inne de Negociation veerthien daghen (namentlyck sedert de weder-komst tot Munster) herwaerts hadden gheberseert ende de Veranderinge dagelick daer inne booz gekomen / ende insonderheyt in 't gunt de Heeren Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van desen Staet wierden aen de een zyde van de Fransche versoekt om by haer Interpositie te willen continueren / ende in cas de selve na wenschinghe niet soude succederen haer Tractaet / alreede tot sluytens toe geparateert / in State te laten / ende vande andere (namentlyck van de Spaensche) zyde/naer dien by het boozschybe Tractaet alles was verdyghen tot contentement van haer Hoogh Mogende 't selve te willen pacificieren met volkoomen beslupt ende signature / of anderints dat men sich van de ander zyde daer aen niet verder soude konnen houden / ende ghenootsaecht wesen de ontfangene Geschiften te restituieren / ende de geleverde wederom te ontfangen / ende alsoo / sonder elckanders lesie / afscheyt te maechen / te vertrecken / ende het bozder Godt te bevelen / om dat men volgens de expresse ordze ende verscheyden wichtighe consideration niet langher in onseckerheyt konde blyven / maer soodanighe upkomst moeten nemen / die men soude binden sozabel ende na peders teghenwoozdighe ghelegentheyt applicabel te wesen ; Dit alles / segh ick / is doozsaecht gheweest dat de Heeren Plenipotentiarisen haer in groote perplexiteyt hebben gebonden / mits sy ten wederzyden geen bequame upkomst konden vinden nochte aen haer Hoogh Moghende pers secker adbspreken / te meer om dat daghelick diverse besegeninghen ende bozdere upkomsten / vande welcke sy selfs niet konden oozdecken / ende veel wepniger haer Hoogh Mogende eenige ghewisse adbspreken geven / daer op de selve staet maechen / ofte reflexie souden hebben konnen nemen ; Mae dat dan het alsoo nae alle uptterste debouren ende gestadige besaignen van dagh tot dagh gecontinueert / soo verre was gekomen / dat sy / het gheheel stuck hebbende doozsien / epndelick een seckere upkomst ten regarde vande Negociation van haer Hoogh Mogende hebben betraamt ende getroffen / daer van het sommier was ; Eerstelick dat sy met de Heeren Spaensche Plenipotentiarisen ober alle Poincten haer by haer Hoogh Mogende aenbevoolen ober een geruppen tijdt volkoomentlyck eens gewozden zynde het sinael tepckenen van het Tractaet met deselve alken hebben gedelapeert / op hoope dat sy beyde de Kroonen tot accommodatie van de onderlinghe differenten ende tot een eynparighe beslupt souden hebben konnen brengen / om dat deselve geliefde aen haer Interpositie twelgeballen te nemen / ende oock daer aen ten regarde van haer Hoogh Mogende vele te defereren / selfs tot submissie ende arbitragie van verscheyde Poincten tusschen de twee Kroonen openslaende ende niet konnende dooz de boozschybe bemiddelinghe gheaccommodeert worden.

Dan ghekoomen zynde op het Poinct van Lottringen ; waer op vande Spaensche zyde de restitutie als van andere Geallierde is gepretendeert / ende wegen de Heeren Fransche Plenipotentiarisen gesustineert / dat die saeche tot de Munsterliche Vergaderinghe niet en behoort / ende daer van ghesepareert was gehouden / mitsgaders doozgaens gesustineert dat Spagnien soude moeten belooven den Hertoghe Charles directelick noch indirectelick niet te sullen assisteren / hebben sy haer vele daghen moeten occuperen eer sy dit stuck tot eenighe geboeghlyckheyt tusschen de hooghe Parteyen hebben weten te redigeren / doch is het selve dooz bebovdighe ende moepelycke Intercessien epndelick soo verre gebzacht / dat op de restitutie van Lottharingen (met affonderinge van den Duche van Bar / ende van alle het gene vande Bisdommen van Metz / Toul ende

Verduyn by den Hertoghe van Lottharingen is gepostdeert) een boozsach gedaen zynde / de selve by beyde de hooghe Parteyen niet is verworpen / dan hebben / de Heeren Plenipotentiarisen van Franckryck upstel versoekt van veerthien daghen / omme daer ober te hobe te moghen schryven / ende haer booz ghehouden dat sy middelertijdt het beslupt van haer Tractaet met Spagnien souden willen ophouden / ende aen de andere zyde hebben de Spaensche verstaen in haer gheheel te willen verblyven / om Franckryck by upkomst van toekomende saechen gheen abvantagie te geven / ende haer daer en boven geyresseert het Tractaet met haer te willen voltrecken sonder bozder dilay / daer by sy niet alleen notable prejudicien allegerden / maer oock verklaerden soodanig dilay voor refus ende rupture te moeten houden.

Ende naerdien sy tusschen dese twee Kroonen oock hadden gehandelt op de cassatie ende retraicte van de Wapens in Italien / niet sonder hoope van goet success hebben sy wel kunnen bespreuen dat het versoekte upstel / nieuwe ende grooter difficulteyten tusschen de twee Kroonen in Italien soude konnen boozt brengen / ende sy dooz de onseckerheyt aengaende Lottharingen tusschen Franckryck ende Spagnien upstaende naer veerthien daghen de selve Kroonen in ghelijcke distaer tept souden konnen binden ; Insonderheyt vermits een nieuwe different aengaende de demolitie van Nancy tusschen deselve was ontfaan / welke de ghele hoope van accommodement geschapen was te adbspreken ende te vernietigen / ende sy mitsdien tusschen de twee Kroonen niet en souden hebben geavanceert ende effect van haer Tractaet konnen verkippen. Hier omme hebben sy haer verscheyden reysen by de Fransche Plenipotentiarisen geboegt ende deselve betraamt dat hare Interpositie den Staet van haer Hoog Mogende niet schadelick behoort te wesen / ende sy van doen of tot beslupt van haer Tractaet souden behooren te koomen / ende niet te min bereypt waeren te continueren in alle debouren alreede aengewent ende de selve tenuytersten toet te poursuiberen.

Maer inne de Spaensche haer verklaert hebben mede te vreden te wesen / ende dienthalven den Staet van haer Hoog Mogende niet minder / maer wel meerder te sullen defereren ; Doch alsoo dese boozstellinge de Heeren Fransche Plenipotentiarisen niet de haegde / die ter contrarie versoekten / indien Spagnien sich met haer niet wilde accommoderen / dat sy (Staetsche) haer Tractaet niet souden voltrecken ; ende in allen geballe afwachten den tydt van veerthien dagen / tot dat sy antwoort uyt Franckryck souden hebben bekoomen / ende aen de andere zyde de Heeren Spaensche haer seer qualick hielden / dat sy van tijdt tot tijdt op onseckere hoope van haer wierden gebelapeert / versoekende mitsdien haer Cathegorique verklaringe van doen / of laten / om haer na de Constitutie van haer Staet te mogen reguleren ;

Soo sijn sy epndelick genootsaecht de Heeren Fransche Plenipotentiarisen met alle beleeftheyt te representieren / de debouren by haer gedaen / ende die sy verdeten overbloet bereypt waeren te continueren ; maer om groote ende importante Considerationen ; haer Staet betreffende / niet te konnen toelaeten / dat het Tractaet tusschen de Spaensche ende haer soo verre gebzacht / soude werden afgebrooken ; naerdien sy in geenderhande debouren hadden geman queert / ende de bozder te upkomst aen haer niet dependeerde / ende niet te min dat sy het uptterste beslupt ende tepckenen soo lange souden differeren als haer mogelijk soude wesen.

Ende hebben sy voorts aen de Heeren Spaensche aen de andere zyde betraamt hare genegentheyt ende dat hare bozdere Officien niet instructieus behoort te maechen / ende sijn sy na vele contestation met de selve Heeren Spaensche soo verre gekoomen dat sy de minuten van de Tractaten ten wederzyden in beyde de Caelen gecollationeert ende gearresecteert hebben / oock geadjusteert de agreatien daer op naer desen te geven / met belofte dat by de Tractaten niet aen ofte af soude moghen gedaen ende de formuliere van de Ratificacien promptelick ober ghesonden worden met re-
ciproque

dispositielijk bewilliging ende verseeckeringe de teyckeninge vande selve Tractaten vooz veerthien daghen/welcke vooz den uytgangh van Januarij 1648. soude koomen te expireren / souden mogen ophouden / om de selve als dan precise geteeckent ende geslooten te worden / ende dat middeler tijdt het goet binden van haer Hoogh Moghende op de formulieren van aggregatie souden worden verwacht ende herwaerts oberghefondden om gelijckelijck neven de Tractaten ten wederzijden te worden afgeveerdigt / daer ende sulcx het soude behooren; volghens welcke afscheyt / 't welck sp tot meerder voldoeninghe van Franckrijck niet moesten hebben te wege gebracht ende gedurende welcken tijdt sp niet hebben nagelaten alle bozere devopren ende Officien tusschen de twee Kroonen te contribuieren nae haer beste vermogen / souden sy aen haer Hoogh Moghende de geadjusteerde formulieren van de aggregatie in 't dresseeren van welke sp op de egaliteyt ende alle conuenable termen sonderling hebben gelet / ende de Heeren Spaensche haer veel hebben ingevolgt; gelijck sp oock meenden de selve te sullen koomen gedisponeert worden / om de aggregatie van haer Koningh in de Franckische Tale te procureren / om te beter op het Tractaet te mogen passen / indien haer Hoog Mog. sulcx uytelijck souden begeeren; dan naer dien sp met vele moeyten en facherie desen middelwegh hadden uytgewoacht / boognamentlyck om Franckrijck met uytstel van soo veel tijds te belieben / soo schreven ende baden sp hare Hoogh Moghende seer reuerentelijck haer goet binden op de boorzj formulieren van aggregatie soo haest doenlijck te laeten toekomen / ten eynde de selve ten langsten twee daghen vooz de expiratie van dien Maende wederom aldaer mocht wesen / op dat sp in een saeck alleen bestaende in formaliteyt haer Woort mochten presentieren.

De Heer van Nederhoyt is de eenigste gheweest / die swarigheyt maecte inde teyckeninge / ende heeft daer van geset ende aen sone Heeren mede Plenipotentiarisen ingegeven dese navolgende redenen.

Myn Heeren Collega.

Door dien't myne quade dispositie niet toe en laet, werde ick belet in u Ed. Vergaderinge tegenwoordig te verschynen, ende alsoo ick hoore dat de uyre beftemt is, om een afgesondert Tractaet van Vrede te teyckenen, met de Plenipotentiarisen ende Ambassadeurs van de Koning van Spagnien, heeft mijn goet gedacht U. Ed. voor oogen te stellen dese volgende swarigheden, de welke op het hoogst in dese saeck in conferentie koomen, en myn gemoet bewaren.

Eerstelijck, dat de Plenipotentiarisen ende Ambassadeurs van Vranckrijck, naer dat de Plenipotentiariten van den Koning van Spagnien, de submissie vande questie van wegen *Lottheringen* onder conditie, by de Franckische voorgedragen, verworpen hadden, hebben sy de voorsyde questie, suyver ende eenvoudelijck opgedraghen en geset aen 't oordeel van sijn Hoogheyt den Prince van Orangien, met byvoeginghe van eenighen van onsen Staet; Maer als sy verston den sulcx den Ambassadeurs van Spagnien oock misbaegden, zijn sy te vreden geweest, indien de Spaensche, eenige uyt den Onsen, als Middelaers wilden verkiefen, dat sy het selve oock souden doen.

Ende dat mede vande Spaensche Ambassadeurs geresulteerz zijnde, welke eene dadelijcke presentatie versochten; Soo hebben de Franckische Ambassadeurs uyt liefde tot de Vrede, haer meyninge soo duydelijck verklaert, dat wy vryelijck mochten geloven, dat *oudt Lottheringen* soude geresitueert worden, by aldien die de Spaensche wilden toestaen, dat men de Forten soude demolieren: Maer met dese aanbiedinghe de Spaensche noch niet te vreden zijnde, hebben 't selve mede afgeslagen, seggende geen last daer toe te hebben.

Waerom; Als by eenighe van Ons voorghestelt was, terwylen de Ambassadeurs van beyde de Kroonen allegeerden, geen last te hebben over het demolieren vande Fortificacien, dat de selve saeck aen beyde de Koningen

soude gedefereert worden, en dat men daer op antwoort te ghelijck met de Ratificatie verwachten soude; waer van ick verseeckent ben, dat de Franckische Ambassadeurs het toegestaen souden hebben, op die conditie, indien de Koningen niet wel over een en quamen, dat de Koning van Spagnien den Hertog van *Lottheringen* geen Subsidie soude mogen toefenden, dat sy dan te vreden souden zijn, met Ons te teyckenen; welck alhoewel de Spaensche met recht niet en hadden behooren te weygheren, soo heeft het haer evenwel goet gedacht, dese wettelijcke en goede voorslag te verwerpen.

Waerom men (mijns deels) geen fins kan seggen, dat de Ambassadeurs van Vranckrijck ergens in ghecerfelt hebben, maer alles gecontribueert, dat niet eenige redenen tot een eenparighe Vrede soude koomen vereyscht worden, ende over sulcx moet men wel overwegen, of men in sulcken gheval Onsen ghetrouwen Bontghenooten, en van jonght aen Onse ghetrouwste Vrienden welke nevens Ons de Fondamenten van onse Republijcke soo vast geleyt ende gestabilieert hebben, behoort te verlaten, ende afgesondert van haer, in sulcken gewichtige saecke te handelen; als door welke de groote Godt, onse Republijcke in sulcken geluckigen Staet ghestelt, ende tot soo hoogen ende grooten Eere verheven heeft, in welke saeck ick groote swarigheyt ghevonden hebbe, ende oock niet machtig ben sulcken last te draghen, soo heeft myn best ghedocht de waerheyt vande saeck ende Handelinghen aen myne Principale te kennen te geven, op dat de saeck wel verstaen zijnde, de respectie Provincien tot welvaert van de Republijck moghe resolveren: Voornamelijck, alsoo de geheele questie schijnt te bestaen inde restitutie van *Lottheringen* sonder demolitie van de Fortificacien ghelijck de Ambassadeurs van den Koningh van Spagnien versoeken, welke demolitie nochtans Hertogh *Carel* in sijn Tractaet van het Jaer 1641. in 's Konings welbehaghen ghestelt heeft.

Hier komt noch by, dat het Verbont met den Alder-Christelijcksten Koningh gemaect, niet geabrogeert, veel min (mijns bedunckens) met ghemeeene toestemminge geinterpreteert is, ende den Eedt des Verbonds waer mede wy aen hem verbonden zijn, noch niet wech en is genomen.

Hierom is het dat ick voor mijn beter ende geruster geoordeelt hebbe, tot noch toe te excuseren de afgesonderde Peys te onderteyckenen, ende liever te verwachten na de Ratificatie van de Geunieerde Provincien, op welcken tydt het voor de Provincie van *Utrecht* noch tydts genoegh wesen sal te teyckenen: Ondertusschen vertrouwe dat Godt een wegh sal wyzen, waer door, ofte voor, ofte gelijck met de Ratificatie by den Koningh van Vranckryck toegestaen, de gesamentlijcke Vrede volbrocht, of op een ander manier den Alder-Christelycksten Koning voldaan mach worden.

Dergelijcke deductie heeft sy oock gesonden aen haer Ho. Mo. in het lange verhalende 't gunst jongst tusschen de Franckische ende Spaensche noopende de noch openstaende Poincten was voorgegloopen: Daer op sy openlijck verklaerde sich in dese saecke te binden ten hoogsten bekommert: want sepe de sp;

Als ick insie het *hondert vijftiende* Artyckel van onse Instructie meldende dat wy behoorlijck regard sullen nemen op het Tractaet Anno 1644. met Vranckrijck gemaect, daer op den Eedt is gevolgt, soo en kan ick mijn gemoet niet voldoen in het teekenen de separate Handelinghe die voor handen is.

Want de resolutie van den *vierde July* 1647. 't voorsz Artyckel niet expresselijck derogeert, noch de Tractaten spreekende vande Conquesten niet en limiteert ofte interpreteert, maer alleenlijck seyt, indien *Vranckrijck* de Vreedens Tractaten komt te dilayeren ofte daer inne tergiverseert dat men dan affonderlijck sal sluyten.

Nu kan immers niet geleyt worden, naer mijn opinie dat *Vranckrijck* tergiverseert ofte dilayeert, terwylen de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck alle hare Poincten hebben ghesubmitteert, *Lorrainen* incluyt, ende groote hoope ghegeven hebben tot de restitutie van

Lorrainen met de demolitie van de Fortificatien, hoewel sy verftonden hare Conquesten met soo goet recht te mogen behouden als onsen Staet de hare doet, en dat de selve gehouden was daerinne volgens de Tractaten haer te seconderen.

De voorz. Heeren Ambassadeurs hebben daer by gevoegt, in dien syn Majesteit *Lorrainen* resolueerde te restituieren, dat de selve meer recht en reden tegens synen Vyandt tot verseeckerheyt van synen Staet hadde om de stercke plaetsen van *Lorrynen* met Guarnisoen beset te houden, als U Hoog Mog. tot verseeckerheyt van haren Staet recht hebben teghens haren Vriendt en Geallieerden de Steden op den Rhyn en Mase, den Hertog van Brandenburgh competeerende, met Guarnisoen te verseeckeren.

De volgende woorden inde Resolutie voornoemt van den vierde July vervat kan niet begripen soo verstaen te moeten worden, als *Spagnien aen Vranckrijk sal presteren het gheene Vranckrijk sal bewijfen by Spagnien gheconsenteert te zijn*, om Vranckrijk daer mede niet te vreden zijnde, dattet selve voor een tergiversatie ende dilay te houden, en consequentelijck afsonderlingh teyckenen.

My gedenckt dat ick meermalen inde Vergaderinghe van U Hoogh Mog. heb hooren rapporeten dat Spagnien aen Vranckrijk alle hare Conquesten, daer Vranckrijk Lorreinen mede onder verstaet, hadde geconsenteert, en over sulx hebbe reden te geloven dat de respectie Provincien op dat presuppost de voornoemde clause inde voornoemde Resolutie van den vierde July vervat hebben toegestaen.

Voorts, dat inde andere ongedecideerde poincten men efficitieus en uytterste devoyren soude aenwenden om Vranckrijk te doen hebben behoorlijck contentement, sulcx is by my soo opghenomen, dat het selve verstaen is *boven de Conquesten*. om dat het behoorlijck contentement moet gereguleert worden volghens de Tractaten, die ick niet en sie dat by de voorz. Resolutie expresselijck zijn geretractiert, geinterpreteert, of daer by dies aengaende van onsen Eedt, die materie belangende, zijn ontflagen.

Wat de devoyren aengaet, deselve zijn efficitieus gheweest ten regarde van *Vranckrijk*; Iae dickwils met dreygementen vermengt *van te sluyten met Spagnien indien sy haer niet en konden accommoderen*.

Dan by *Spagnien* heeft niet anders konnen gedaen werden, als de antwoorden van tijdt tot tijdt over te brengen, met verfoeck ende verscheyden persuasie goede redenen, omme haer ghevoghelijck te willen steilen ende de submissie *Lorrainen*, of de restitutie van oudt *Lorrainen* met de demolitie van dien aen te willen nemen, doch dewyle de voorz. redenen haer gheen *Vreesse* konden aenbrengghen, ende dat onse Heeren Collegien sustineerden gheen last te hebben eenige comminatoire redenen te ghebruycken van anders niet te konnen sluyten of aen onse Principalen alles te sullen refereren.

Soo hebbe ick daer tegen ghemeynt ende geopineert, dat men U Ho. Mog. vande gelegentheyt van dese saecke alhier kennisse behoorde te doen hebben omme te oordeelen, of Vranckrijk tergiverseert of niet, of het niet redelijck is dat Vranckrijk hare Conquesten behoort te houden, of Vranckrijk behoorlijck contentement heeft of niet, en of wy efficitieus devoyren daer toe genoesaem aangewent hebben af niet, naer welckers oordeel hem dan een yeder preciselijck soude hebben moeten reguleren.

De teyckeninge by seben Heeren met de Spaensche ghedaen zijnde: soo zijn de selve / uptghenomen de Heer *Donis*, die alleen tot *Munster* is gebleven / na den Daghe getrocken / alwaer sy den twaelfde February hebben ter Vergaderinghe gherapposteert alle het gheene sedert der selver laetste vertreckt upt den Daghe ende jonghste aankomste tot *Munster* zijnde den laetsten November des voorszeden Jaers tot den negende deser Maendt February / ten welcken daghe sy van *Munster* zyn vertreckt, by haer successelijck is geboisig-

neert / op ende aengaende de differenten tusschen de Kroonen *Vranckrijk* ende *Spagnien* upstaende / die sy doennaech by na in den selven Staet hebben gebonden als die eenige Maenden te vooren waren geweest, ende in wat boeghen de selve Plenipotentiarijen contentuerende haere voorighe Interpositie tusschen de selve Kroonen alderhande ende ghestadige deboyren hadden aengewendt / soo in het gemien als vervolgens by de deputerde omme dooz billijcke voorszlaghen / sectieus aenmanningen / veelvoudige Recommandatien / ende respectueuse verfoecken / de voorsz. Hooge Parteyen te induceren ende te bewegen / haer met den anderen te willen accommoderen ober de referende differentiale Poincten / ten eynde het Tractaet van Dreyde tusschen deselve neffens het Tractaet tusschen *Spagnien* ende haer Hoog Mog. tot beslupt ghebracht / ende alsoo de gewenschte Dreyde tusschen de twee Kroonen ende den Staet van haer Hoogh Mogende te ghelijck soude hebben mogen getroffen worden / daerinne de voorsz. Heeren Plenipotentiarijen seiden te hebben gepposteert met Communicatie ende Corespondentie van de Heer Ambassadeur van *Venctien* / zynde een vande Mediateurs die van syne zyde ghelijck Corespondentie met de Plenipotentiarijen van haer Hoog Mog. heeft onderhouden.

Ende na dat van tijdt tot tijdt alderley tweghen ende middelen tusschen de Hooge Parteyen waren geredeneert ende gemeent werde / dat men volghens de Resolutie van haer Hoogh Mogende met de gebane deboyren mochte ende behoode te volstaen; Eventuel ten omders bloet ende tot meerder bozderinghe daer in was gecontinueert / ende in het laetste van December een schijflijck voorszlagh gedaen / daer op de respectie Hooge Parteyen haer verscheydenlijck by *Munster* ende *Bruxelle* hadden verclaert / ende het eyneijck sich vertoont of het aldermeest op de restitutie van *Lotheringen* soude moghen aenkomen / waer onder de Heeren *Fransche* upstel van vijftien daghen begerden / niet tegenstaende de Plenipotentiarijen van haer Hoog Mogende de tot het eynde van haer Negociatie met de Heeren *Spaensche* waren gekomen / ende geduprende / mitgaders teghen de expiratie van de selve vijftien daghen andere discreperende ouberturen soo aen de voorsz. Plenipotentiarijen als aen de Heeren Mediateurs waren ghedaen / daer upt men konde bespreken de voorsz. ghepretendeerde restitutie van *Lotheringen* in plaetse van naederlinge / tot berder verwoydinge wter de ghebracht / ende den voorszlagh leselijck gedaen / omme de restitutie van *Lotheringen* alleen in het Tractaet te comprehenderen / ende het different aengaende demolitie van *Nancy* ende andere *Vestingen* te cemitteert / aen beyde de *Koninghen* / om dooz de Satisfactie geaccommodeert / ofte andersints by submissie gheredeneert te werden / by *Vranckrijk* afgeslaghen werde / ende daer dooz mitgaders dooz de particuliere *Handelingen* / welke geseyt werde met Hertoge *Charles* ghebrachten te worden / alle hope van tot beslupt van het Tractaet tusschen de twee Kroonen te mogen koomen / werden belet / ende by de Mediateurs oock geoozdeelt / daer toe wepnigh apparentie te wesen.

Behalven dat op de vyf referende differentiale voiten ende submissie ober de selve gepresenteert / soo wegen de *casus postrie* van het gunt gesubmitteert soude werden / als over de *Arbiters* / aen de welke de submissie soude gedaen worden / differente Consideratien / soo in *Spagnien* als *Nederlanden* vielen / ende aen de Mediateurs gepoponeert werden / daer inne oock somtijden wterde gevarleert.

Ende middelertijdt de Plenipotentiarijen van haer Ho. Mog. tot diversche repsen van de Heeren *Spaensche* seer serieuselijck waren aenghemant / omme het Tractaet met deselve te perficeren / ofte met restitutie van wederzids papieren te laten waren.

Soo waeren daerom de voorsz. Heeren Plenipotentiarijen volghens de Resolutien van haer Hoogh Mogende van den vierden July / vijftienden November ende andere / haer iterativelijck aenbevoelen / ghenootsaecht gheworden tot sijnacel beduyt met de

voorzehende Heeren Spaensche te koomen / hebbende al vooren de Continuatie van hare Interpositie aen be- de de hooge Partijen aengebooden / doch na de Conclusie van het Tractaet meermalen gheretireert ende van de Heeren Spaensche een Acte van Consent ende obligatoir uptgebracht / ende de principale ghetepkent ende gecacheteert vertoont / doch dat vermits het ver- crecken van de Heere Hertoghe van Longueville de voorzehende Plenipotentiarisen van de Heeren Plenipotentiarisen van Brancrick / tot Munster gheble- ven / gheen Cathagorique verklaringhe hadden kon- nen behooren; Maer ter contrarie hernomen / dat men ghemeynt soude wesen ter Vergaderinghe van hare Hoog Moghende ende elders contrarie vertoog- ghen te laten doen tot prejudicie van de Negotiatie met de Heeren Spaensche / in voegen als vooren geper- fect.

Vervolgens hebben de voornoemde Plenipotentiaris- sen hare Hoogh Mog. vertoont dat sy met de Heeren Spaensche de Negotiatie haer aenbevoelen soo langhe mogelijk hadden getrainceert / omme middeler tijt haer tusschen de twee Kroonen met betere efficacie te mogen employeren / ende sy alleengskens met trappen in con- forme van den last haer gegheven met de Heeren Spaensche over alle Pointen verdragen zynde / echter het finael beslupt van het Tractaet lang hadden opge- houden / niet tegenstaende verschepde sommarien aen haer ghebaen van te willen concluderen ende haer upt- terlyck declareren met Jae ofte Neen, ende dat sy be- merckende de Heeren Spaensche haer upttersten tijt / soo sy hoogh affmeerden / hadden afgewacht / ende by langher retardement de Handelinghe souden hebben afgebroocken ende haer van Munster datelijck vertrocken.

Ende aen de andere zyde ghemerckt hebbende de groote onsekerheyt daer inne het Tractaet tusschen Brancrick ende Spagnien noch verserde / ende in- dien beyde de hooge Partijen tot de Vrede genegen wa- ren binnen den tijt van twee Maenden tot de Ratificatie toe noch souden konnen perficeren / ende alles konnen ghenomen ende ghehouden worden / als of de Tractaten op eenen tijt ende te ghelijck waeren geconcludeert / sy ober sulcx geacht hadden haer debopz te wesen omme het Tractaet met de Heeren Spaensche lange te vooren geprepareert / veel eer tot Conclusie te koomen / als het selve te abandonneren ende te laten ver- looren gaen.

Daer in sy dan den dertighsten Januarj nevens de Heeren Spaensche waren getreden ende ten selven da- ge ghetreckent ende gecacheteert hadden vier alleens- lydende Instrumentum, twee inde Nederlandsche ende twee inde Fransche Tale, waer van de Heeren Spaensche twee ende de voornoemde Plenipotentiaris- sen de ander twee nae haer hebben genomen / doch dat de Heere van Nederhorst hem van het beslupt ende signature van het voorsz Tractaet hadde gheabsen- teert ende geexcuseert / ende hebben de voorzehenden Plenipotentiarisen twee autentieke Coppen van het voorsz Tractaet in beyde de voorszehende Talen met alle behoorzijcke respect aen haer Hoog Mog. ghe- presentceert.

Midtsgaders daer neffens overgelevert hier alleens- lydende Acten aenghaende het Temperament in de Meyerye van den Boich vooz desen met de Spaensche geconcerteert ende geteckent in December seltien hon- dert les-en-veertigh, waer van sy de twee onder de Hee- ren Spaensche berust hebbende / volgens intentie van haer Hoogh Mogende van deselve Spaensche hadden ingetrocken.

Daer beneffens hebben de voorszehende Plenipoten- tiarisen verhaelt / alsoo ten regarde van de Navigatie ende commercie op de Rijkken ende Landen daer mede den Koning van Spagnien in byantschap soude mogen wesen ofte geraecken / by het Tractaet / gheen voet was betaemt / nochte by haer Hoog Moghende daer op last gegeven / ende niet te min geschapen / dat daer upt aller- hande misverstanden souden koomen te ontstaen / ghe- lijck tusschen Brancrick ende Engelandt met desen Staet in het Jaer negen-en-twintigh sware inconveni-

enten voorzehallen waren / ende daer naer tusschen Brancrick ende desen Staet op de Middelandtsche Zee / ende in voortpden tusschen Engelandt ende de Haa- zee Steden ende daerom noobigh was gheacht dat daer teghens in tijds mochte werden versien / hadden ober sulcx de voornoemde Plenipotentiarisen hier over met de Heeren Spaensche een Artijckel op behaghen van haer Hoogh Moghende geadjusteert; met sulcken ver- stande / indien het de selve voaz aenggenacm mochten opnemen / dat het selve Artijckel op haer wederkom- ste tot Munster ten wederzyden mede getepkent / ende vervolgens in het bysonder geratificeert soude worden / welke Artijckel de voornoemde Plenipotentiarisen by Concept hier na volgende hebben overgelevert ende de minute van het Spaensche Concept daer neffens geexhibeert.

Leselijck hebben de voornoemde Plenipotentiarisen gheduceert / dat de Heeren Spaensche haer hadden verclaert eenige Exemplaren van het gemackte Trac- taet ober diverse wegen aen den Koningh van Spag- nien gesonde te hebben / omme desselvs Ratificatie daer op binnen twee Maenden te mogen uptbrengen; En- de hoewel het gheconclieerde formulier van agreatie van haer Hoog Mog. niet te rugge was gesonden / de Plenipotentiarisen des gesondeert zijnde / haer daer op niet hadden konnen declareren; maer geloofden dat de voornoemde Heeren Spaensche haer van het voorsz Formulier gebiedt ende met ampliatio ofte infertie van het woort Vrye Provintien hebben geconformeert. En- de dat de selve Spaensche de voornoemde Plenipoten- tiarisen hadden versocht ten eynde de Ratificatie van hare Ho. Mog. oock binnen twee maenden uptgebracht ende met haer tot Munster betwiffelt mochten werden / tot welken eynde sy bereept waren aldaer soo lange te verblippen / als mede omme het Tractaet met Branc- rick te continneren.

Daer en boven dat de Heeren Spaensche hadden te kennen gegeven / dat vervolgens op het bestweeren van het voorszehende Tractaet van eeuwighe Vrede nae ge- bruyck van andere Koningen / Princen ende Staten / ende op het publiceren van het selve den Doet ende or- dze soude moeten genomen worden / ende sy nae gedaene verwisselinghe te vreden soude wesen haer Persoonlijck herwaerts te begeben ende in te stellen omme de voorsz solemmitiepten nae behooren te voltrecken; midts van wegghen haer Hoog Mogende haer insgelijcx eenige ten vollen gheauthoriseert in Spagnien ten eynde als voore- soude presenteren / ende indien om de distantie van de plaetse het selve soo haest niet soude konnen geschie- den / dat den hooghsigemelten Koningh Auctorisatie op den Erzhertoghe Leopold tot Brussel soude konnen geven / omme upt synen Dame den Edt van wegghen hare Ho. Mog. te ontfangen ende op te nemen / van de geene die daer toe behoorzijck soude wesen geauthoriseert ende op ghelijcke tijt haer tot Brussel ghehouden in te stellen / waer op sy versocht hebben de intentie van haer Ho. Mog. te mogen weten / omme haer daer naer te re- guleren / ende tydelijck de voorsz Auctorisatie op den Erzhertoghe te moghen procureren / als mede op het stuck van de te doene publicatie te convenieren.

Dat wyders de selve Heeren Spaensche vermaent hadden dienstig te sullen wesen tot beter onderhoudinge van het gemackte Tractaet / dat Ambassadeurs ofte publicke Ministers in Spagnien tot Brussel ende al- hier van wederzyden mochten werden gheplaceert en oock in eenighe principale plaetsen in Spagnien Con- sulz gestabillieert omme alsoo alle klachten ende incon- venienten te beter te mogen voorkoomen.

Dat om alle het gunt voorsz is van hare zyde te pre- pareren midtsgaders omme ordze te stellen op de exe- cutie van verschepde Pointen upt het Tractaet resul- terende / als mede omme te consulteren op verschepden particuliere saecken aen haer volghens last van haer Hoogh Mog. gerecommandeert / ende leselijck omme de saecken met Brancrick uptstaende ende nament- lijck op het stuck van Lotseringen volkomenlijck ge- instrueert te mogen wesen / by haer goet gebonden was / dat den Heer de Brun tweede Spaensche Plenipotentiaris- sen een keer naer Brussel soude doen met intentie om

teghen of omtrent den eersten Maert wederom tot Munster te wesen / ende den Grave van Pignetanda aldaer soude verblijven.

Maer op de Plenipotentiarisen van haer Ho. Mog. geoordeelt hadden dat eenighe uyt het middel van deselve mede herwaerts een keet soude behooren te doen / omme haer Hoog Mog. alle het gunt voorsz is na de waerheyt te mogen rapporten / ende daer op verselver bevelen ontfanghen hebbende / haer insgelijc teghen of omtrent den eersten Maert wederomme tot Munster in te stellen / ende haer niet alleen wyders tusschen de twee Kroonen te interponeren / indien het beyde aenghenaem mochte wesen / maec doch het gheene tot uytboeringe van het gemaecte Tractaet noodigh soude gebonden worden met de Heeren Spaensche te confereren ende te presicieren tot wel-gheballen van haer Ho. Mog.

Indis welcken de voornoemde Plenipotentiarisen verfochten dat hare Ho. Mog. op de Poincten hier inne verbat reflexie ende soodanige Resolucie geliefden te nemen daer mede den Staet van het Landt soude konnen wesen gediend / ende de voornoemde Plenipotentiarisen tegen den bestemden tijdt niet vrucht ende dienst wederom konden vercreken.

Doch wadien (seppen de voornoemde Plenipotentiarisen haer tot verwonderinghe ende buyten vermoeden vooz gekoomen was / dat hare Hoog Mog. eenige schrifteliche redden ingediend waren / waeromme de Heer van Nederhork het Tractaet niet soude hebben ghecrekent / welck alreede in druck waeren uptgeghen / ende de voornoemde Plenipotentiarisen vertrouwende alles na behooren tot meesten dienst van haer Hoog Mogende in achtginge ghenomen te hebben / ongaetue soudensien dat ergens eenighe prejudicie tot naedeel van hare Negociation ghelept ofte achterdencken soude genomen werden ; Sooverfochten de selve dat by opzede van haer Hoog Mogende haer soodanig gheschijfte in handen mochte ghestelt worden / omme haer Hoog Mogende des te beter op alles te moghen berichten / daer toe sy vermeenden Sedt ende Amp. s halven verplicht te wesen.

Gelijck mede de voornoemde Plenipotentiarisen verfochten dat op de jongste Petitie om consent van hondert duyent gulden tot verbalinge vande onkosten van de Munsterseche Legatie / de noodige Resolucien in tijdt genoomen ende de consenten promptelijck gefourniert mochten werden / ten eynde alles buyten verloop ghehouden / ende ter eerre van het Landt mocht uptgevoert worden.

Sequatur sic Resol. 18. Febr.

Article particulier, touchant la Navigation, & Commerce en suite du Traitté de Paix, conclu & arresté entre les Ambassadeurs Extraordinaire & Plenipotentiaire du Seigneur Roy de Espagne, & les Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires des Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pays-Bas.

Les Sujets & habitans, des Provinces Unies pourront naviger & trafiquer en toute liberté & seureté dans tous les Royaumes, Estats, & Pays qui sont ou seront en amitié ou neutralité avec l'Etat des Provinces Unies, & ne pourront, estre troublez ou inquietés en leur Navigation & Trafique susdit à l'occasion des hostilités qui se rencontrent, ou pourroient rencontrer cy-apres entre ledit Seigneur Roy d'Espagne, & les susdits Royaumes, Estat, ou Pays, ou aucuns d'iceux, qui seroient en amitié ou Neutralité avec les susdits Seigneurs Estats comme dessus, sans toute fois qu'il sera permis de porter aux Ennemis declarés dudit Seigneur Roy *merchandises defendues, ou de contrebande*; Et afin d'y obvier, & de n'interrompre le cours du commerce, ils se

ront tenus, estans entrés dans quelques Havres dudit Seigneur Roy, & voulans aller de la aux Havres des ennemis, de montrer leurs passeport, qui contiendront la specification de la charge de leurs Navires, attestée, & marquée du seyn ordinaire, & connu des Officiers de l'Admirauté du quartier d'ou ils seront partis, & ne pourront en vtre estre visités ou recherchés, & moins detenus, sous quelque pretexte que se soit; Comme aussy estans en pleine Mer, ou venans en quelques rades, sans vouloir entrer dans les Havres, ou rompre leurs charges, ils ne seront Sujets de rendre aucun compte de la charge de leurs Navires; Bien-entendu que les Seigneurs Estats feront défense expresse, que nuls de leurs Sujets pourront porter des marchandises de contrebande aux Ennemis dudit Seigneur Roy, & donneront des contremarques, pour, au moyen d'icelles, d'autant mieux reconnoître la Validité desdits Passeports de l'Admirauté, afin qu'ils ne puissent estre falsifiés; sous toutesfois que la Navigation & Commerce des Sujets des Provinces Unies sur la France, & reciproquement se pourra continuer, *comme dy-devant*, en s'abstenant de porter en France marchandises provenant des Estats du Roy d'Espagne, qui puissent servir contre luy, & lesdits Estats, & en cas, que dans lesdits Vaisseaux se trouvent tels biens, marchandises, ou denrées qui sont declarées defendues & de contrebande, lesdits biens, marchandises, ou denrées defendues & de contrebande, tant seulement se ont calangées, & confiscuées, sans que pour cela le Navire, ny les autres biens, marchandises, ou denrées estans au Navire, pourront estre molestés, inquietés, ou confiscués en aucune maniere, & reciproquement auront les Sujets dudit Seig. Roy semblable liberté de Navigation & Trafique, en cas qu'il se rencontrer, ou se pourroit rencontrer hostilité entre ledits Seigneurs Estats, & les Royaumes, Estats, ou Pays, ou aucuns d'iceux qui sont, ou seront en amitié, ou Neutralité avec ledit Seigneur Roy d'Espagne, & ce conformément aux susdites conditions & restrictions exprimées en cet article.

Le present article sera observé executé & tenu comme inferé dans le Traitté de Paix, & ratifié par le Seigneur Roy d'Espagne & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies des Pais-Bas, comme ledit principal Traitté dans deux mois apres l'eschange fait de ratifications dudit Traitté principal, conclu & signé le 30. Janvier de l'an present 1648. ou si-tost qu'il sera possible apres ledit eschange, & seront les ratification delivrées & eschangées de part & d'autre, en deüe & vallable forme.

Fait arresté, & signé par lesdits Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires du Seigneur Roy d'Espagne, & desdits Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pais-Bas.

A Munster ce 4. Fevrier 1646.

Signé & cacheté, en deux Colonnes.

El Conde de Penderanda, A. Brun, Bartold de Gent, Jan de Matbenes, Adrian Pauw, Gadert de Reede, F. van Donia, G. Risperda, A. Clant.

Particulier Artijckel, aengaende de Scheepvaert en Koophandel, in gevolg van de Vrede-handeling, beslooten en gearresteert tusschen d'Extraordinaire Ambassadeurs en Plenipotentiarisen van de Heer Koningh van Spanjen, en d'Extraord. Ambassadeurs en Volmachtighden van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden.

DE Onderlaten en Inwoonders der Vereenighde Nederlanden sullen mogen varen, zeylen en handelen in alle vryheyt en seckerheyt in alle de Koninghrijcken, Staten en Landen, die in Vrientschap of neutraliteyt met de Staet der Vereenighde Lantschappen zyn, of sullen wesen, en sullen in hun Scheepvaert en Koophandel niet mogen getroubleert of ontruft worden by gelegentheyt van de vyandelijckheden, die nu gevonden worden, of hier na sullen worden gevonden tusschen de ge-

de gefeyde Heer Koninck van Spangien, en de voorge-
noemde Koninckrijcken, Staten, of Landen, of eeni-
gen van dien, die in vrientschap of in neutraliteyt met de
voorgenoemde Heeren Staten zijn, sonder dat het noch-
tans veroorloft sal zijn aende genen die vyanden van de
gefeyde Heer Koninck verklaert zijn, *verboden Koopman-
schappen* te brengen. En om daer in te remedieren, en
de voortgang vande Koophandel niet af te breken, sullen
zy, in eenige Havens vande gefeyde Heer Koninck ge-
komen, en van daer naer de Havens der vyanden trecken
willende, gehouden zijn hun passeporten te toonen, die
de specificatie vande last van hun Schepen sullen begrip-
pen, geteekent met het ordinaire merck, dat bekent is by
d'Officieren der Admiraliteyt van 't gewest, daer uyt zy
vertrocken sullen zijn: en sy sullen niet wyders gevisi-
teert en ondersocht, en noch min aengehouden worden,
onder hoedanig een schijn het oock zy. Gelyck sy oock,
in volle Zee zijnde, of op eenige Reeden komende, son-
der te willen inde Havens zeylen, of hun last te breecken,
niet gehouden sullen zijn eenige reeckeningh van de last
van hun Schepen te doen. Wel verstaen zijnde dat de
Heeren Staten expresse defensie en verbodt sullen doen,
dat niemant van hun Onderfaten sal vermogen verboden
Waren en Koopmanschappen aen de Vyanden van de
gefeyde Heer Koning te brengen, en tegenmercken sul-
len geven, om door middel daer af beter te bekennen de
validiteyt en waerdigheyt der gefeyde passeporten van
d'Admiraliteyt, op dat zy niet vervalscht souden konnen
zijn uytgefondert nochtans dat de Scheepvaert en Koop-
handel van d'Onderfaten der Vereenighde Nederlanden
op Vranckrijk, en hier weerf sal mogen, *gelyck te vooren*
geconditueert worden, met sich t'onthouden van in
Vranckrijk Koopmanschappen en Waren te voeren,
die uyt de Staten vande Koninck van Spangien voort-
komen, en tegen hem, en tegen zijn gefeyde Staten kon-
nen dienen. En in geval dat inde gefeyde Schepen soo-
danige Goederen, Koopmanschappen en Waren gevon-
den worden, die voor verboden verklaert zijn, soo sul-
len de gefeyde verboden Goederen, Koopmanschappen
en Waren alleen aengetaft en verbeurt gemaect wor-
den, sonder dat daerom het Schip, of de andere Goe-
deren, Koopmanschappen en Waren, in 't Schip zyn-
de, sullen mogen in eeniger wijfe gemoeyt, bekomert
en verbeurt gemaect worden, en reciprokelyck sullen
d'onderfaten vande gefeyde Heer Koninck gelycke vry-
heyt van Scheepvaert en Koophandel hebben, in geval
dat men vint, of sou mogen vinden vyantschap tuschen
de gefeyde Heeren Staten, en de Koninckrijcken, Sta-
ten en Landen, of eenigen van dien, die in vrientschap
of neutraliteyt met de gefeyde Heer Koninck van Spangien
zijn, of sullen wesen, en dit conform de voor-
verhaelde conditie en restrictien, in dit Artijckel uyt-
gedrukt.

Het tegenwoordigh Articul sal geobserveert, ge-exe-
cutteert en ghehouden worden als geïnferreert en inghe-
voeght inde Vrede-handelingh, en geratificeert door
de Heer Koninck van Spangien, en de Heeren Sta-
ten Generael der Vereenighde Nederlanden, ghelyck
het gheleyde principael Tractaet, binnen twee maen-
den na de wisselingh der ratificatie van 't gefeyde prin-
cipael Tractaet, gheslooten en geteekent den 30 Ja-
nuarius van het tegenwoordigh Jaer 1648. of soo haest
als 't mogelijk sal zijn na de gefeyde wisselingh: en de
ratificatie sullen van weer-zyden in behoorelycke en
waardige forme geleverd en verwijselt worden. Gedaen,
gearresteert en geteekent door de gefeyde extraordinare
Ambassadeurs ende Volmachtighden vande Heer Ko-
ninck van Spangien, en der ghefeyde Heeren Staten
Generael der Vereenighde Nederlanden.

Te Munster, dese vierde van Februarius sestiën hon-
dert acht en veertigh.

Getekent en gecachetteert in twee Collommen.

El Condé de Peneranda, A. Bruu, Bartolt van Gent,
Ivan van Matheussse, Adriaen Paeuw, Godert van
Reede, L. van Donia, G. Ripperda, A. Clant,

Wiso oock veel ende beschepdene Officien ende de-
vooren van wegen Vranckrijk zijn booz ende naer ge-
daen: ende te wijtloopigh soude zijn alles te infereren;
of een ende de selve argumenten / die van tijdt tot tijde
met beschepden woorden wierden geproduceert / soo
sichwilg te wederhalen: soo sal ick alleen nu alhier
voor het laeste by brengen de Brief des Koninck; ende
de Propositie van den Ambassadeur daer op gedaen den
derden Maep.

TRes-chers grand Amis Alliés & confederés, Nous
avons appris avec tant d'estonnement ce qui c'est
passé à Munster le 30 Janvier ou la plus grande par-
tie de vos Deputés ont signé un *Traite particulier* avec
les Ministres d'Espagnes, que nous n'avons pu nous per-
suader qu'ils ayent agy en cela, selon vostre intention,
& ne doutons nullement qu'aussi tost que vous en auez
zeu sonnoissance, vous n'avez donné tous les ordres
necessaires, pour remedier à ce qui a esté entrepris au
prejudice tant de *Traittés* solemnels, que vostre Estar à
faits en divers temps avec cette Couronne, qui veulent
que la Negotiation, de la Paix marche toujours d'un pas
égal. & qu'on ne puisse conclurre que conjointement.
Nous nous promettons d'autant plus de cette marque de
nostre sincerité & de nostre foy, que vous aures esté
avertis des facilitées que nous avons apportées, & de
nostre part pour avancer la Paix, & qu'elles n'ont pro-
duit autre effet en nos Ennemis que de les en faire d'avan-
tage esloigner, sur quoy nous remetent à nostre Am-
bassadeur Extraordinaire sur diverses choses que nous
l'avons chargé de vous représenter de nostre part en une
rencontre d'affaire si importante, nous vous conjurons
de luy donner entiere creance, & prions Dieu cepen-
dant qu'ils vous ayent, Trechers grands Amis alliés &
Confederes en sa Sainte Garde.

Escrit à Paris le 14 jour de Fevrier 1648.

Estoit signé vostre bon amy & Confodere

LOUIS.

& plus bas

DE LOMEINE.

La Superscription.

A nos Tres-chers grand Amis, allies & Confederés,
les Seigneurs les Estats Generaux des Provinces Unies
des Pais-bas.

WAertste groote Vrienden, Bontgenooten ende
Geconfidereerden, wy hebben met soo groote
verwondering verstaen, het geen te Munster ge-
beurt is op de 30. van Januarius, daer het grootste deel
uwer Gedeputeerden een *particulier Tractaet* met de Mi-
nistres en Bedienaers van Spangien getekent hebben, dat
wy ons niet hebben konnen inbeelden dat sy hier en naer
uw' sin en intentie gedaen hebben. In wy twijffelen geen-
sints of ghy sult, soo haest ghy kennis daer af hebt gekra-
gen, alle nootfakelijcke ordres stellen, om het geen te re-
medieren, 't welck aengevangen is tot prejuditie en na-
deel van soo veel solemnelle *Tractaten*, die uw' Saer in ver-
scheyde tyden met dese Kroon gemaect heeft, dewel-
ken begeeren dat de Vrede-handelingh altydt met een
gelycke tred sal voort gaen, en dat men niet, dan ghe-
samentlyck, sal konnen sluyten. Wy vertrouwen te
meer op dit bewijs van onse oprechtigheyt en getrou-
heydt, om dat ghy verwitticht zijt vande facilitéit en
bequame middelen, die wy van onse zyde bygebracht
hebben, om de Vrede te vorderen, en dat zy geen an-
dere uytwerkingh in onse vyanden hebben voort-ghe-
bracht, dan hen verder daer af te doen verwyderen.
Wy refereren ons hier in aen onse Extraordinaire Am-
bassadeur op verscheyde dinghen, die wy hem belast heb-
ben van onsen wegen aen u te vertoonnen in een rencon-
tre en voortkomingh van soo veel saecken, en verfoec-
ken dat ghy volkoomen geloof aen hem sult geven, ter-
wijl wy Godt bidden, dat hy u waerdste groote Vrien-
den,

den, Bontghenooten en Geconfoedereerden, in zijn heylige bewaringh wil nemen.

Gefchreven te Parijs, op den 14 dagh van Februarius 1648.

Ende was getekent uw' goede Vriendt en Geconfoedereerde.

LOUIS.

En lager

DE LOMENIE.

't Opschrift was.

Aen onse waerdste groote Vrienden, Bontgenooten en Geconfoedereerden, de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

Messieurs.

DEpuis le temps que j'ay l'honneur d'estre employé dans les affaires, le n'en ay rencontré aucune qui m'ayt paru si importante que celle qui m'invite à venir devant vous, puis qu'elle m'oblige, Messieurs, à vous faire des plaintes & à représenter à vos Seigneurs le véritable sentiment que doit avoir le Roy & la Reyne sa Mere de la Signature de Vostre Traitté avec les Espagnols, & de se voir abandonnés par ceux-là de leurs Alliés sur lesquels raison ils avoient mis le plus fort de leurs esperances, & desquels ils attendoient dans une conjuncture pareille à celle en laquelle nous sommes, le reciproque des assistances, qu'en vos besoins ils vous avoient données, & les reconnoissances qu'ils est innoient qu'on deust avoir de tant de millions despendés, de tant de sang respandu pour la cause commune; & de tant de pertes & de peines souffertes en une guerre véritablement entreprise pour reprimer la trop grande ambition d'Espagne, mais aussy, Messieurs, à vostre sollicitation & pour vous rendre moins pesant le faix de celle que vous aviez à soutenir contre vos Ennemis que nous fîmes dès lors les nostres.

Vous scavés, Messieurs, l'Etat auquel nous nous trouvions l'an 1634 la generosité avec laquelle nous declarâmes la guerre à l'Espagne, l'an 1635. les conventions particulieres du Traitté que nous fîmes en cette meisme année vous sont connue, aussi bien que nos obligations mutuelles, de ne jamais quitter les armes que les Espagnols ne fussent mis dehors des Pays Bas; & que nous nous y soyons vigoureusement employés, vos Seigneurs en seront les Iuges.

Si nous avons bien fait la Guerre, nous n'avons pas avec moins de soin travaillé à la Paix; La patience & l'assiduité avec lesquelles nous agîmes pour les Traittés preliminaires en font une preuve, & celuy de 1644. un bien autentique de la confiance que leurs Majestés ont toujours prise en vos prudens Conseils, puis qu'aussy tost apres estre convenus de la Ville de Munster pour le lieu d'assemblée, & du temps auquel on s'y devoit trouver, elles ne se contenterent pas de vous donner avis du choix qu'ils avoient fait de leurs Plenipotentiaires & du temps de leur partement pour s'y rendre, mais encores voulurent qu'ils passassent icy, pour joindre s'il se peut dire, aux instructions qu'elles leur avoient données, celles que vous leur voudriez donner, & conclurre ledit Traitté de 1644. pour nous servir de directoire en une negociation si importante, marquer jusques aux pas que vous & nous aurions à faire, estans arrivés à Munster; ou Messieurs les Plenipotentiaires de France furent si Religieux observateurs des choses promises qu'ils y demeurèrent vingt & un mois entier en attendant les Vostres, sans vouloir entendre à aucune proposition; & de fait, quand ils y arriverent, à peine avoient ils eschangé leurs pouvoirs.

De combien d'artifices lors & depuis se servirent les Ennemis pour faire bresche à nostre Alliance, il est superflu de le représenter. Le discours en seroit trop long, tantost ils publient un mariage du Roy avec l'Infante d'Espagne, qui le doit rendre maître de tous les Pays-Bas, d'une autrefois ils parlent d'une eschange du meisme pays

avec la Catalogne; enfin sentant que cela ne fait pas une impression assez forte, ils vous font pour de nostre fortune; ils exagerent la puissance de France, & charitablement vous advertissent du danger qu'il y a de nous avoir pour vos voisins, comme s'il estoit concevable que les prosperités d'un allié, qui n'a jamais manqué de foy ny de parole, pust ou deust donner jalousie à l'autre, à la grandeur duquel il a toujours sincerement contribué.

Quoy que ces artifices, aysés à descouvrir, peussent servir contre eux, nous ne laissons pas d'en souffrir: tel-moin la signature de certains articles, dont nous avions tort de parler, bien qu'ils fussent le prognostique indubitable de ce que nous voyons, & qui donnerent lieu à Messieurs les Ministres d'Espagne d'exercer leur Rhetorique, qui enfin s'est trouvé si bonne & si persuadante que nonobstant nostre Traitté de Garantie concluen luillet de l'année dernière qui confirme les precedens, nonobstant dis-je ledit Traitté & toutes les avances que nous avons faites pour faire nostre Paix ensemble, & nonobstant encore la remise de nos points indicis avec l'Espagne au jugement de vos Seigneurs ou de Monsieur le Prince d'Orange, conjointement avec ceux qui seroient choisies de l'Etat, nous voyons un Traitté avec l'Espagne signé le 30 Januier, qui est celuy dont je me plains; & il ne s'en faut rien, que toute l'assemblée de Munster aussy ne le fasse, puis qu'il luy oste l'esperance qu'elle avoit legitimement conceüe de voir le reestablishy dedans la Chrestienté.

Leurs Majestés toutesfois consideré ce traitté absolument con traire aux autres, dont j'ay fait mention cy dessus, & scachant que parmy vous mesmes, il n'est pas dans une approbation univerville, & s'il m'est permis de le dire, qu'une telle action blesseroit la candeur que cette Republique professe, elles peuvent croire que ce qui a esté fait, ayt esté l'ordre de l'Etat, & que tant de gens de bien & de braves Personnes qui le composent, aient voulu non seulement contre lesdits Traittés, Mais aussy contre les Resolutions prises dedans cette assemblée, donner cet avantage à leur Ennemy, de les avoir pu porter par finesse, jusque sur le bord de rompre une Union si juste & si utile, que la nostre; ainsi elles esperent & ont telle confiance en vostre probité, qu'elles ne doutent point que vos Seigneurs connoissans ce mal, qui peut avoir de facheuses suites, s'ils n'y appliquent le remede convenable, tel que nous le pouvons desirer de bons Fidellés, & anciens alliés.

Le le vous demande, Messieurs, au nom du Roy & de la Reyne Regente sa Mere, & n'estime pas que vous me le puissiez desnier: vous le devés à nos Traittés, Messieurs, & encores plus à vous mesmes: Tous les grands Princes de l'Europe attendans la fin de celucy, pour regler, ceux qu'ils auront dorenavant à faire avec vous. Les choses sont en leur entier, vos Ratifications ne sont point eschangés, & vous les pouvez refuser aux Ministres d'Espagne, jusques à ce qu'ils nous aient donné un legitime contentement, nous l'attendons, Messieurs, de vostre équité, de vostre foy, & de vostre reconnoissance, qui sans cela ne seront point à couvert de blâme; quelques offices que vous ayez pu faire aupres des Espagnols, puis que vous estes nos alliés, & par consequent obligés à plus qu'à des parolles. Je soustiens donc avec le respect que je dois à cette celebre assemblée, que vous ne pouvez passer outre, & que vous & nous avons les mains liées, si ce que nous faisons touchant la Paix avec l'Espagne ne se fait de Concert.

Fait à la Haye le 3 Mars 1648.

Signé

de la THUILLERIE.

Mijn Heeren.

SEDert de tydt inde welck ick d'eer ghacht heb van in d'affairen gebruyckt te zijn, heb ick noyt eenighe saeck ontmoet, die my soo important en gewichtig heeft gecheenen, als dese, die my nodight voor u te verschynen,

schynen, dewijl zy my, mijn Heeren, verplicht heeft om aen u te komen klagen, en aen uw Ho. Mog. te vertoon het ware gevoelen, 'twelck de Koningh en de Koningin sijn Moeder sal hebben, van de teekeningh en signature van uw' Tractaet met de Spangiaerden, en van dat zy sich verlaten sien door de genen van hun Bontgenooten, op de welcken zy met reden hun grootste hoop hadden gesteldt, en van dewelcken zy, in een gelijcke conjuncture als dese, daer in wy zijn, verwachten de weerkeringh der bystanden, die zy in uw' noot aen u gedaen hebben, en d'erkentenissen die zy meende datmen hebben sou van soo veel bestede Millioenen, van soo veel bloet, om de gemeene saeck uygestort, en van soo veel geleden verlies en kommer in een Oorlogh, warellyck aengevangen om d'al te groote verucht van Spangien te verdrukken; en oock, mijn Heeren, op u verfoeck en aenhoudingh, en om u de last van d'Oorlogh te verlichten, die ghy uyt te staen had tegen u vyanden, die wy toen oock onse vyanden maectten.

Ghy weet mijn Heeren, de Staet, inde welke wy ons bevonden in 't Jaer 1634 d'edelmoedigheyt, dewelke wy den Spangiaert d'Oorlogh aensyden in 't Jaer 1635. De particuliere conventien en samenkomsten van 't Tractaet, dat wy in dit selve Jaer maectten, sijn aen u bekent, gelijck oock onse onderlinge obligatien en verbintenissen, van nimmer de wapenen te verlaten voor dat de Spangiaerden uyt de Nederlanden gebrackt waren; en dat wy ons vigoreuselijck daer toe geimployeert hebben, daer af sulen u Ho. Mog. de Rechters zijn.

Schoon wy d'Oorlogh wel gevoert hebben, soo hebben wy nochtans met geen minder vlyt inde Vrede gearbeyt. 't Gedult en de voistandigheyt die wy betoonden in 't maken vande preliminare Tractaten, zijn een blijck daer af, gelijck oock dat van 't Jaer 1644. een authentijck bewijs van 't vertrouwen, 't welck hun Majesteyten altijt gehadt hebben in uw voorsichtige Raden, dewijl zy, soo haest als men verdragen was in de Stadt Munster tot de plaets van de Vergaderingh, en de tijt, in de welcken zy daer soude verschijnen, niet vernoeght waren met u te verwittigen van de keur, die zy van hun Volmachtighden gedaen hadden, gelijck oock van de tydt van hun vertreck, om sich daer te verwoegen: maer zy wilden oock dat hun Volmachtighden hier souden door trecken, om, indien men soo spreken magh, by d'instructien, die zy aen hen gegeven hadden, de genen te voegen, die u soud believen aen hen te geven, en 't geseyde Tractaet van 't Jaer 1644 te sluyten, op dat het selve aen ons sou dienen tot een rechtsoer in soo gewichtigh een handeling, en om oock de treden aen te wijzen, die ghy en wy te doen souden hebben, als wy te Munster souden zijn ghekomen, daer mijn Heeren de Plenipotentiarijen van Vranckrijck so religieuse observateurs en onderhouders van de beloofde dingen waren, dat zy daer gheheele een en twintigh maanden verstelen met de komst van uw Volmachtighden te verwachten, sonder naer eenige propostie en voorstel te willen luyfteren. En seker, toen zy daer quamen, en nauwelijcks hun pouvoirs en macht-brieven verwisselt hadden.

Hoe veel listen hebben de vyanden toen en sedert gebruyckt, om een krack in onse Alleantie en verbont te geven? 't is overtolligh dat te vertonen; en 't verhael daer af sou te langh zijn. Somtijts verkondigen zy een kweelijck van de Koningh met d'Infante van Spangien, 't welck hem meeter van alle de Nederlanden sal maken; somtijts spreken zy van een verwisselingh van deselve Landen met Catalonien, en eyndelijck, gevoelende dat die geen indruck maectt, die krachtigh genoegh is, maken zy u bevreesst voor ons geluck. Sy moeten de kracht en 'tvermogen van Vranckrijck ten breetsen uyt, en verwittigen u uyt medogen van 't gevaer, 't welck men vint in ons tot u gebueren te hebben, als of het betamelijck was dat de voorpoet van een Bontgenoot, die noyt in sijn woort en trouw gesaelt heeft, kon of behoorde jalouze aen d'ander te geven, tot welcks grootheyt hy altijt oprechtelijck gecontribueert heeft.

Hoewel dese listen, die gemackelijck t'ondecken zijn, tegen hen kunnen dienen, soo laten wy niet daer af te luyden, getuyghet de signature en teekeningh van seckere Articulen, daer af wy t'onrecht souden spreken, schoon

sy d'ontwijffelijcke pronofficatie en voorfeggingh waren van 't geen wy sien, en die plaets gaven aen mijn Heeren de Ministers en Bedienaers van Spangien hun Re-thorica en welsprekenheyt t'oeffenen, die eyndelijck soo goet en aenradelijck gevonden is, dat niet tegenstaende ons Tractaet van Garantie en onderlinghe beschermingh, geslooten in Julij van 't lest verleden jaer, 'twelck de voorgaenden bevestight, niet tegenstaende, seg ick, het geseyde Tractaet, en alle d'avancen, die wy gedaen hebben, om gesamentlijck onse Vrede te maken, en niet tegenstaende d' overgevingh van onse gedecideerde en onbeslechte punten met Spangien aen 't oordeel van u Ho. Mog. of van mijn Heer de Prince van Orangien, gesamentlijck met de genen die vande Staet gekofen souden zijn, sien wy een Tractaet met Spangien getekent, op den dertighsten van Ianuaris, 'twelck het geen is daer ick over klagh: ja het schilt weynigh of de geheele Vergaderingh van Munster doet desgelijcx, dewijl dit haer de hoop beneemt, die sy wettelijck ontfangen hadt vande rust inde Christenheyt opherecht en bevestight te zien.

Hun Majesteyten considereren en aenmercken nochtans dit Tractaet volkomentlijck strijdigh met d'anderen, daer af ick hier voor gewagh gemaect heb, en wetende dat onder u selven geen univervelle en algemeene approbatie is, en, indien 't my geoorloft is dus te spreken, dat foodanigh een daer de luyverheyt en oprechtigheyt sou quetsen, daer af dese Gemeente belydenis doet, sy konnen niet gelooven dat het geen, 't welck gedaen is, d' order van de Staet heeft gheweest, en dat soo veel vromelieden en statige personen, daer in zy bestaet, gewilt hebben, niet alleenlijck tegen de geseyde Tractaten, maer oock tegen de Resolutie en 't besluyt, in dese Vergaderingh genomen, dit voordeel aen hun vyanden geven, dat zy door schalckheyt hen hebben konnen brengen tot op de kant van een soo gerechtige en nutre Unie, als d'onse is, te breken. Dit verhoppen zy, en hebben foodanigh een vtrouwen in uw oprechtigheyt, dat zy niet twijffelen of U Ho. Mog. konnen dit quaet, 't welck soo lastige gevolgen kan hebben, soo sy daer toe geen behorelijcke middelen, en foodanigen, als wy van goede, getrouwe en oude Bontgenoten konnen begeren, aenwenden.

Ick verfoeck dit van u, mijn Heeren, in de naem van de Koningh, en van de Koninginne Regente sijn Moeder; en ick acht dat ghy my dit niet sult konnen weygeren. Ghy sijt dit verplicht aen onse Tractaten, mijn Heeren, en noch meer aen u selven. Alle de groote Vorsten van Europa verwachten 't eynde van dit, om de genen te regeleren, die zy voortaan met u te maecten sullen hebben. De saecken sijn noch in hun gheheel. Uw Ratificatien sijn noch niet verwisselt; en ghy kont hen weygeren aende Ministers van Spangien, tot dat zy wettige vernoegingh aen ons gegeven hebben; 'twelck wy, mijn Heeren, van uw billickheyt, trou en erkentens verwachten, die sonder dat niet vry van laster sullen zijn: hoedanige officien en diensten ghy by de Spangiaerden hebt konnen doen, dewijl ghy ons Bontgenooten zijt, en by gevolg aen meer, dan aen woorden, verplicht. Ick sustineer en beweere dan, met d'aerbiedigheyt, die ick aen dese vermaerde Vergaderingh verplicht ben, dat ghy niet verder mooght voortgaen, en dat uwe en onse handen gebonden sijn, soo 't geen 'twelck wy doen aengaende de Vrede met Spangien, niet eendrachtelijck gedaen wort.

Gedaen inden Hage, op den 3 van Maert 1648.

Geteeckent

de la THULLERIE.

Wat het adhijs van Hollandt daer op is gheweest sal volghen nae rene tweede Propostie by wel-gemelden Heer Ambassadeur gedaen.

Den seften Maertij heeft de Heer Roordater Vergaderinge presiderende / haer Ho. Mog. voor-gedraghen / dat de selve den seven en twintighden December laestleden hadden goet gebonden ende verstaen / dat alle het gen

gene volgens het eerste Lidt van het drie en veertigste der drie en seventigh Articulen / doemnaels albereyts tot Munster tusschen den Koningh van Spangien / en desen Staet geadjusteert van wegen den Heere Prince van Spangien / met die van de andere zyde albereyts was ghehandeldt / ofte noch vorder ghehandeldt soude moghen worden / gheduprende het Tractaet; tot Munster voornoemt / dat alle het selve soude zijn ende blyven van loodanigen kracht ende weerde, als of het gehandeldt in het generael ende yder point van dien in het bysonder, in het beslydt van het Tractaet van Vrede tusschen den voornoemden Koning van Spangien en desen Staet, van woorde te woorde geinfereert; In desen verstande nochtans / dat van de voorsz. Handelinghe aen de Regieringe alhier openinge soude worden gedaen soo wanneer als het Tractaet van Vrede hertwaerts gheteeckent soude oockhoemen. Ende heeft de ghemelde Heer presidentende / tot volboeninghe van het laetste Lidt van haer Hoogh Mog. voorsz. goede meeninge ende intentie / ten versoethe van sijne Hoogheyt ghe-erhibeert / oock vervolgens laten leesen seckere twee originele Contracten van wegen sijn E. met die vande andere zyde tot Munster voornoemt geslooten / ten eynde haer Ho. Mog. van den inhouden vande selve kennisse souden moghen hebben; waer op gedelibereert zijnde / hebben haer Ho. Mog. sijn Hooghemelde Hoogheyt ober de voorsz. Communicatie bebaucht / ende hebben de Provincien vande voorsz. twee Contracten versoecht Coppen / om in den haren hreeder ghecommunicereert te worden / die haer Ed. respectibelijck wierden geaccordeert: Ende wierdt de gemelde Heer Koorda versoecht de meeninge ende intentie aen sijn hoogh ghemelde Hoogheyt noopende het obseruieren der voorsz. Coppen te gemoet te voren / het welck sijn E. aenghenomen heeft te doen; Voorsz. hebben haer Ho. Mog. by dese occasie gheresolveert / dat alle het gene van wegen den Heere Grave van Flodrof, als oock van wegen den Heere Rutger Huygens, met die vande andere zyde tot Munster albereyts was gehandeldt / ofte al noch gehandeldt soude moghen worden / te sijnen tijdt oock alhier ter Vergaderinge soude moeten worden ghe-erhibeert vertoont / en vervolgens gelesen / om by de Provincien des begeerten de / daer van Coppe genooten te worden.

De selve Contracten luydende als volghet.

Comme le Seigneur Prince d'Orange par dessus les parties, desquelles sera parlé & disposé au Traité de Paix, par les Extraordinaires Ambassadeurs & Plenipotentiaires de sa Majesté d'Espagne, & des Estats des Provinces Unies, pretendent encore d'avoir plusieurs actions & pretentions sur lesquelles il n'a eü jusques à cét heure aucune satisfaction, & partant avoit pensé de les avancer audit Traité, mais comme icelles consistent en diverses parties des Comptes & liquidations, desquelles on peut plus facilement vuyder en particulier, avec ledit Prince par avis des Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires des Provinces Unies, trouve bon d'en traiter à part avec sadite Majesté, & en procurer la satisfaction.

En suite de quoy Don Gaspar de Bracamonte & Gusman, Comte de Penaranda, Gentil-homme de la Chambre de sadite Majesté du Conseil de la Chambre & de Justice; Son Ambassadeur extraordinaire en Allemagne & son premier Plenipotentiaire pour le Traité de la Paix generale &c. de la part & au nom de sadite Majesté, & Messire Jean de Knuyt Chevallier, Seigneur de vieux & nouveau Vosmar, & representant les Nobles à l'assemblée des Estats de la Province de Zelande, Ambassadeur extraordinaire & Plenipotentiaire des Estats Generaux des Provinces Unies pour le Traité de la Paix, & Conseiller dudit Prince d'Orange, de la part & au nom d'iceluy Prince, estans entrés en conference & diverses propositions faites, se sont finalement accordez en ja maniere que sensuit.

A sçavoir que pour esteindre entierement toutes actions & pretentions que pourroit avoir ledit Seigneur

Prince envers sadite Majesté elle remettra & cedera audit Seigneur Prince, ou s'il vient à mourir devant la conclusion & Ratification du susdit Traité de Paix à ses hoirs & Successeurs, ou ayant cause, les terres & Seigneuries de *Montfort* située à l'entour de *Rurmonde*, & de *Turnhout*, située en Brabant avec toutes leurs appendances, droits & Juridictions, rien reservé, & comme l'on croit que le revenu de la susdite terre de *Montfort* pourroit annuellement monter jusques à vingt-cinq mille florins, & celuy de *Turnhout* à douze mille florins, est conditionné en cas qu'il y eust courtesse auxdits revenus, que de la part de sa Majesté susdite on les augmentera jusques aux susdites sommes de vingt-cinq mille & douze mille florins par an, respectivement: & cedera outre & encores sadite Majesté au profit de la Dame Princesse d'Orange, la Ville & Seigneurie de *Severberge* avec tous droits, Juridictions, & revenus en dépendans, promettant sadite Majesté de contenter & satisfaire à tous ceux qui pouvoient avoir quelque droit sur lesdites trois terres, Ville & Seigneuries ou en posseder quelques parties, & sadite Majesté s'oblige ausly à delcharger lesdites parties de toutes rentes à rachat, deniers à Interest, engagements, & tout autres charges, afin que ledit Seigneur Prince & ladite Dame sa Compagne Prince d'Orange, leurs hoirs, & successeurs, ou ayant cause, comme dit est, en puissent jouir librement & plainement, sans controverse ou aucun engagement.

Le tout à charge & condition de tenir en fief toutes lesdites terres de sa Majesté excepté celles tenues en fief d'autres, & que la Religion Catholique y soit ausly maintenüe, comme elle y est presentement & les Ecclesiastiques en leurs biens, fonctions, libres exercices, & immunités.

Moyennant lesquels transports, ledit Seigneur de *Knuyt* au nom dudit Prince, & en cas qu'il vient à mourir devant la Ratification du susdit Traité de la Paix, au nom de ses hoirs, successeurs, ou ayant cause, promet de ceder, & quitter toute actions & pretension, que iceluy Prince pourroit avoir à la charge de sa Majesté ou de ses subjets.

Et encore que par le 24 Article de Paix sera conditionné que ceux sur lesquels les biens ont esté faizs & confisqués à l'occasion de la guerre, ou leurs heritiers, ou en ayans cause, jouiront d'iceux biens durant la Paix, & en prendront la possession de leur autorité privée, & en vertu du present Traité, sans que leur sera besoin d'avoir recours à la Justice nonobstant toutes incorporations au fisque, engagement, dons en fiefs, traités, accords, & transactions, quelques renonciations qu'ayent esté mises esdites transactions pour excludre de partie desdites, bien ceux a qui ils doivent appartenir.

Ce nonobstant est accordé, que ledit Prince, ou en cas qu'il vient à deceder devant la Conclusion & Ratification du susdit Traité de paix, ses hoirs, successeurs, non ayant cause, demeureront en possession & jouissance du Marquizat de *Bergues op Zoom*, pour autant que ledit Prince le possède à present; Comme ausly ledit Prince ou ses hoirs; comme dit est, seront mis de par sa Majesté dans la pleniere possession & jouissance de la part, & portion restante dudit Marquizat de *Bergues*, dont iceluy Prince n'est pas en possession; Et ce ausly tost que le Traité de la paix sera ratifié: A l'encontre de quoy, & pour satisfaire à l'importance dudit Marquizat, sa Majesté sera mise dans la pleniere possession & jouissance des parties suivantes des biens appartenans en propriété audit Prince; A sçavoir de la Ville & Baronnie de *Diest*. Item de la terre & Ville de *Sickem* & *Montagu*. Item de la Franche Seigneurie du *Meerhout* & de *Vorst*. Item de la Franche Seigneurie de *Herstal*. Item de la Baronnie de *Grimberge*. Item de la Ville & Baronnie de *Warneton*, avec toutes appendances & dépendances d'icelles. Item de la *Maison* dudit Prince en *Bruxelles*, & ce jusques à ce que de la part, de sa Majesté sera procurée l'effective permutation dudit Marquizat avec tout ce qui en depend contre les susdits biens dudit Prince: & ladite permutation faite, demeurera pour toujours ledit Marquizat audit Prince, ses hoirs, successeurs.

successeurs, ou ayant cause: & les autres dits biens à la Majesté ou à celui à qui ledit Marquisat devoit competer; promettant ledit Comte de Pennarande que de la part de sa Majesté la dite effective permutation sera procurée de dans le terme de dix mois, apres la Ratification du Traité de paix.

Seront aussy de la part de sadite Majesté faits devoir effectifs en vers sa Majesté Imperiale, afin que la terre de Meurs appartenante audit Prince puisse estre augmentée de quelque place de l'empire à l'entour de la située, Vaillante par un jusques a dix mille florins, & que le tout ensemble, estant erigé en Duché, puisse dores navant estre tenu en fief, & relever de l'empire.

Le tout à condition que jusques à la conclusion dudit Traité de Paix ce present accord ne sera obligation, mais ladito conclusion estant fait, sera la present accord entierement & punctuellement accomply, effectué & observé, & de mesme valeur comme le susdit Traité de prix.

Falct à Munster ce 8 Ianuier 1647

Signe

El Conde de Pennaranda, Frere Joseph, Archev. de Chamb. I. de Knuyt.

Alsoo de Heer Prince van Oranjen, boven de partyen, van de welcken gesproken en gedisponeert sal worden in de Vrede-handeling door d'extraordinaire Ambassadeurs en Volmachtighden van zijn Majesteyt van Spanjen, en van de Staten der Vereenigde Nederlanden, noch pretendeert en voorwend veel actien en pretenfien te hebben op de welcken hy tot aen dese tijdt noch geen voldoeningh heeft gehadt, en dieshalven gedacht heeft hen in 't geseide Tractaet te vorderen. Maer alsoo die bestaen in verscheyde partyen van rekeningen, Liquidation en vereffeningen, die men lichtelijcker in 't particulier kan beslechten met de geseide Prince, door 't advys der extraordinaris Ambassadeurs en Volmachtighden van de Vereenighe Provincien; soo vind hy geraden daer af besonderlijck met sijn geseide Majesteyt te handelen, en satisfactie en voldoeningh daer af te bevorderen.

In gevolgh van 't welck Don Gaspar de Braccamonte en Guzman, Graef van Penerande Edelman van de kamer, van sijn gheseyde Majesteyt van de Raedt sijn kamer, en van 't gherecht, zijn extraordinaer Ambassadeur in Duytslandt, en sijn eerste volmachtighde tot de handelingh van d'algemeene Vrede, &c. van wegen, en in de naem van sijn geseide Majesteyt; en mijn Heer, Jan de Knuyt, Ridder, Heer van d'oude en nieuwe Vosmeer, en vertoonende d'Edelen in de Vergaderingh de Staten van de Provincie van Zeelandt, Extraordinaris Ambassadeur, en Volmachtighde van de Staten Generael der Vereenighe Landtschappen, tot de Vrede-handelingh, en Raetsheer van de gheseyde Prins van Oranjen, van wegen en in de naem van deselve Prince in conferentie en gespreck getreden sijnde, en veel Propositionen en voorstellingen gedaen hebbende, eyndelijck in de volghende maniere en wijse veraccordeert en verdragen zijn.

* Te weten, dat, om geheelijck te vernietigen en wech te nemen alle actien ende pretentien, die de gheseyde Heer Prince by sijn Majesteyt sou mogen hebben, de geseide Koningh remitteren en weer overgeven sal aen de gheseyde Heer Prince, of, indien hy komt te sterven voor het besluyt en de Satisfactie van de voorghenoemde Vrede-handelingh, aen sijn wettige erfgenamen, en nakoomelingen, of aen degeenen, die recht daer toe hebben, de Landen en Heerlijckheden van Montfoort, omtrent Roermonde gelegen, en van Turnhout, gelegen in Brabant, met alle hun dependencien, rechten en beërchippen, niets uytgesondert: en alsoo men ghe-looft dat d'inkomst van 't voorghenoemde Landt van Montfoort jarelijcks 25000 gulden sou konnen bedragen, en die van Turnhout 12000 gulden; soo is geconditio-neert en bedongen dat, ingeval datter korting en vermin-deringh in de geseide inkomsten was, men die van de

sijde van sijn geseide Majesteyt sal vermoederen en vervullen tot de gheseyde sommen van Jarelijcks vyf en twintigh duysent ende twaelf duysent gulden respectivelijck. Sijn gheseyde Majesteyt sal noch daer-en-boven cederen ende overgeven, tot profijt van Mevrouw de Princeesse van Orangien, de Stadt en Heerlijckheyd van Sevenbergen, met alle de Rechten, Heerschap-pyen ende Inkomsten, die daer toe behooren; sijn gheseyde Majesteyt beloovende alle de geenen te contenteren, en te voldoen, die eenigh recht souden moghen hebben op de gheseyde drie Landen, Sreden ende Heerlijckheden, of eenige deelen daer af besitten. Sijn geseide Majesteyt verobligeert en verplicht sich oock de geseide deelen t'ontlasten van alle rantsoenen, interest-gelden, verpondingen, en alle andere belastinghen, op dat de gheseyde Heer Prince, en de geseide Vrouw Princeesse sijn Gemalin, hun wettighe Erfgenamen, en nakomelingen, of de geenen, die recht daer toe hebben, gelijk gesecht is, die vryelijck en volkomentlijck mogen genieten en besitten sonder tegen-leggingh of eenige belastingh.

Alles op conditie en voorwaerde van alle de geseide Landen te leen te houden van sijn gheseyde Majesteyt, uytgesondert de geenen, van anderen te leen gehouden, en dat de Catholijcke Religie daer oock gemaintineert en onderhouden sal worden, gelijk zy daer tegenwoordighlijck gepleegt word, en dat de geestelijcken in hun goederen, bedieningen, vrye oefeningen en vryheden fullen blyven.

En op conditie en voorwaerde van dese Transporten en overdrachten beloofd de geseide Heer de Knuyt, in de naem van de gheseyde Prince, en in gheval hy komt te sterven voor de Ratificatie van de gheseyde Vrede-handelingh, in de naem van sijn wettighe Erfgenamen, nakomelingen, of de geenen, die recht daer toe fullen hebben, te cederen ende over te gheven alle actien en pretenfien, die de gheseyde Prince sou moghen hebben ter belastingh van sijn Majesteyt, of van sijn Onderfaeten.

En hoewel door het 24 Articul van de Vrede geconditioneert sal sijn dat de geenen, op de welcken de goederen aenghetast en geconfisqueert zijn by ghelegghenheit van d'Oorlogh, of selven, of hun Erfgenamen, of de geenen, die recht daer toe hebben, deselve goederen fullen genieten geduerende de Vrede, en de besittingh daer af fullen nemen uyt hun eygen autoriteyt, en uyt kracht van het tegenwoordigh Tractaet, sonder dat sy fullen behoeven hun toevlucht tot het Gerecht te nemen, nier reghenstaende alle incorporatien en inlyvingen in 't Fiscus, of in de Vorstelijcke Schat-kist, verpondingen, giften, die gedaen zijn, Tractaten, accoorden en overdrachten, hoedanige renunciatiën en affeggingen dat gestelt zijn in de geseide overdrachten, om de geenen aen de welcken sy souden mogen toebehooren, uyt te sluyten.

Soo is, dit niet tegenstaende, veraccordeert en verdragen dat de geseide Prince, of, in geval dat hy komt t'overlyden voor het besluyt en de Ratificatie van de geseide Vrede-handelingh, sijn wettighe Erfgenamen, nakomelingen, of de geenen, die recht daer toe hebben, fullen blyven in de genietingh en besittingh van 't Marckgraeffschap van Bergen op Zoom, voor soo veel als de geseide Prince dat tegenwoordighlijck besit. De geseide Prince, of sijn Erfgenamen, gelijk gesecht is, fullen, van wegen sijn Majesteyt, gestelt worden in de volkomen genietingh en besittingh van 't overigh deel van het Marckgraeffschap van Bergen op Zoom, 't welck niet in 't besit van de geseide Prince van Orangien is; en dit so haest als de Vrede-handelingh geratificeert sal zijn. In tegendeel van 't welck, en om d'importantie van 't geseide Marckgraeffschap te voldoen, sijn Majesteyt ghesfeldt sal worden in de volkoomen besittingh en ghenietingh van de volgende partyen en deelen der goederen, in eygendom den gheseyde Prince toebehoorende: te weten de Stadt en Baronny van Dieft, het Laet en Stadt van Sichem ende Montagu, de Vrye Heerlijckheyd van Meerhout, en van Vorst, de vrye Heerlijckheyd van Herstal, de Baronny van Grimbergen, de Stadt en Baronny van Warneton, met alle de appendencien en dependencien

tien daer af; Oock het Huys van de gefeyde Prince bin-
nen Brussel, en dit tot dat van wegen sijn Majesteit ge-
procureert en bevordert sal zijn d'effectieve permutatie
en verwisselingh van 't gefeyde Marck graeffschap, met
al't geen, dat daer af dependeert, teghen de voorghe-
noemde goederen van de gheseyde Prince: en als de ge-
seyde verwisselingh gedaen is, soo sal het gefeyde Marck-
graeffschap voor altydt aen de gheseyde Prince, of aen
sijn wettige Erfgenamen, nakomelingen, of aen de ge-
nep blyven, die recht daer toe hebben; en d'andere
geseyde goederen aen sijn Majesteit, of aen de geen, de
welck het gefeyde Marck-graeffschap sou konnen eysen:
de gefeyde Graef van Pennerande beloovende dat de ge-
seyde effectieve en dadelijke verwisselingh geprocureert
en bevordert sal worden binnen de tydt van 10 Maenden
na de Ratificatie vande Vrede-handelingh.

Van wegen sijn gefeyde Majesteit fullen oock gedaen
worden effectieve devoyren by sijn Keyserl. Majesteit
op dat het Landt van Meurs, den gefeyde Prince toebe-
hooren, vermeerderd mach worden met eenige plaets
van 't Keyserrijk, daer omtrent gelegen, bedragende
jarelijcks tot de somme van 10000 guldens, en dat dit
alles gesamentlijck, tot een Hertogdom opgerecht van
nu voortaan gehouden mach worden voor een Leen van
't Keyserrijk.

Alles op conditie en voorwaerde dat dit tegenwoordig
verdragh niet verobligeren en verbinden sal tot de sluy-
ting van de gefeyde Vrede-handeling, maer dat, als het ge-
seyde besluyt gedaen is, het tegenwoordigh verdrach
volkomelijck en punctuëlijck vervult, ge-effectueert en
geobserveert sal zijn, en van gelijcke valeur en waerde
wesen, als de gefeyde Vrede-handelingen.

Gedaen te Munster, desen 8 Ianuarus, in 't Jaer
1647.

Geteekent

*El Conde Pennerande, Frat. Ioseph, Archiep. van Ca-
merick, I. de Knuyt.*

LEs Soubignés Archevesque de Malines, Evêque
d'Anvers & Prelats, tous en qualité de membres
du premier Estat de la Duché de Brabant, ayants
veu & examiné le Traité & accord fait à Munster au
mois de Ianvier dernièrement passé entre le Seigneur
Comte de Pennaranda comme Ambassadeur extraordi-
naire & premier Plenipotentiaire pour la paix generale,
au nom de sa Majesté d'une part, & Messire Jean de Knuyt
Chevalier Seigneur du vieu & nouveau Vismar, Amba-
sadeur extraordinaire & Plenipotentiaire des Seigneurs
Estats Generaux des Provinces Unies pour ledit Traité
de la Paix, au nom du feu Prince d'Orange d'autre,
estant ledit Traité couché cy dessus, & signé tant par
lesdits Seigneurs. Contractans que par le Seigneurs Ar-
chevesque de Chambray, aussy Ambassadeur extraordi-
naire & Plenipotentiaire de sadite Majesté iceux sub-
signés à la requisition du Serenissime Prince Leopoldus
Guillaume Archiduc d'Austrice &c. au nom de sa Maje-
sté comme son Lieutenant & Gouverneur General du
Pays-Bas & de Bourgogne, ont promis & promettent
par cette de procurer que sa Majesté accomplisse le susdit
Traité, selon sa forme & teneur.

Fait à Bruxelles ce 30 d'Aouft 1647

*Jacques Archevesque de Malines, Gaspar Evêque d'An-
vers, Chrysostome Abbé de St. Michel, Christ. Abbé
de Grimb. Augustin Abbé de Tongerlo, Marin Abbé
de Delgem, Winand de la Mayelle, Abbé de St.
Gertrude.*

D'Ondergetekenden Aertbisschop van Mechelen, Bis-
schop van Antwerpen, en Prelaten, alle in qualiteyt
en hoedanigheyt van Leden van d'eerste Staet des Har-
toghdoms van Brabant, gesien, geexamineert en over-
woghen hebbende het Tractaet en verdragh, gemaect

te Munster in Ianuarus lesteleden, tusschen de Heer
Graef van Pennerande, als extraordinaer Ambassadeur
en eerste volmachtighde tot d'algemeene Vrede, in de
naem van sijn Majesteit van d'een zijde, en mijn Heer
Jan de Knuyt, Ridder, Heer van d'oude en nieuwe
Vosmeer, extraordinaer Ambassadeur ende Volmach-
tighden der Heeren Staten Generael van de Vereenigde
Nederlanden tot de gheseyde Vrede-handelingh, in de
naem van wijlen de Prince van Orangien van d'andere
zijde, het gefeyde Tractaet hier voor ghefeldt zijnde,
en geteekent soo door de gefeyde Heeren contracteurs,
als door de Heer Aerts-Bisschop van Camerick, oock ex-
traordinaer Ambassadeur en volmachtighde van sijn ge-
seyde Majesteit; soo hebben dese ondergeteekenden,
op 't verlock van Serenissime Vorst Leopoldus Wilhelm,
Aerts-Hertogh van Oostenrijk, &c. in de naem van
sijn Majesteit, als sijn Licutenant en Gouverneur Ge-
nerael van Nederlandt en Borgonjen, beloofst en be-
looven by dese te procureren en te bevorderen dat sijn
Majesteit vervulle het voorgenoemt Tractaet naer de forme
en inhoud.

Gedaen te Brussel, dese 30 van Augustus, in 't Jaer
1647.

*Jacob Aerts-Bisschop van Mechelen, Gaspar Bisschop
van Antwerpen, Chrysostomus Abt van St. Mi-
chiel, Christ. Abt van Grimbergen, Augustinus
Abt van Tongerlo, Martinus Abt van Delgem,
Wynant de la Mayelle, Abt van St. Gertrude.*

In boegen ende manieren hier boeten ghefeldt was
ghemaect / ende door de Prelaten / gheijck als ghe-
cautionneert het particulier Tractaet; maer onder-
tusschen sijn Hoogheyt Prins Wenderick zijnde overle-
den / soo is met sijn Hoogheyt Prins Wilhelm het selve
gerenobeert ende verandert als volgt:

Comme Don Gaspar de Bracamonte & Guzman,
Compte de Pennaranda Gentilhomme de sa Maje-
sté d'Espagne, du Conseil de la Chambre & Justices,
son Ambassadeur extraordinaire en Allemagne & son
premier Plenipotentiaire pour le Traité de la paix gene-
ral, de la part & au nom de sadite Majesté, & Messire
Jean de Knuyt, &c. Seigneur de Vieu & nouveau Vos-
mar, & representant les nobles à l'assemblée des Estats
de la Province de Zelande, Ambassadeur extraordi-
naire & Plenipotentiaire des Estats Generaux des Provin-
ces Unies, pour le Traité de la paix, & premier Con-
seiller du feu Prince d'Orange, de la part & au nom
d'iceluy Prince, ont fait certain accord en date du 8.
Ianvier 1647. touchant les pretensions, qu'iceluy Prin-
ce pretendoit avoir à la charge de sadite Majesté, &
que du depuis ledit Seigneur Prince est venu à deceder,
ont les susdits Contractans, à sçavoir le susdit Seigneur
Compte de Pennaranda, au Nom de sadite Majesté &
ledit Seigneur de Knuyt, au nom du Seigneur Prince
d'Orange, à present derechef convenu & accordé que
le susdit accord du 8 Ianvier 1647 demeurera en son en-
tiere force & vertu, pour estre punctuellement ob-
servé, & executé en tous points, horsmis & excep-
té ce qui se trouve changé par ce present accord, comme
s'ensuit.

A sçavoir que pour esteindre entierement toutes
actions & pretensions que ledit Seigneur Prince pour-
roit avoir envers sadite Majesté, elle donnera & cedera
absolument audit Seigneur Prince, ou s'il vient à mou-
rir devant la Conclusion & Ratification du susdit Traité
de paix, à ses hoirs & Successeurs, ou ayans causé la
terre & Seigneurie de Montfort, situées à l'entour de
Rurmonde, avec toutes appendances & dependances,
droits & Jurisdiction d'icelle, sans rien reserver, pro-
mettent sadite Majesté de faire augmenter les revenus
de la susdit terre & Seigneurie par des pieces ou terres
d'alentour de là, situées jusques à trente deux mille florins
par an, sans deduction ou reserve.

Donnera & cedera outre ce encore sadite Majesté au
profit de la Dame Princesse d'Orange Douairiere Mere
audit

dudit Seigneur Prince d'Orange la Ville & Seigneurie de *Sevenberge* avec tous droits, Jurisdicions, & revenus en dependans sans rien reserver,

Item cedera & donnera encore au profit de ledite Dame Douariere la Terre & Seigneurie de *Turnhout* située en Brabant, avec le Chasteau Bancq de *Schoonbroeck*, & toutes autres appendances & de pendances, droits & Jurisdicions, sans rien reserver, promettant sadite Majesté de faire suivre, avec la sudite terre & Seigneurie de *Turnhout* à ladite Dame Princesse Douariere les Villages & hameaux & autres droits que d'ancienneté ont dépendu & appartenu à icelle terre & Seigneurie compris ceux, qui par cy-devant ont esté vendus & démembrés par sadite Majesté, obligeant sa Majesté de les faire racheter & d'employer audit rachapt, jusques à la somme de *vingt ou vingt-cinq mille florins*, & non plus.

Promettant aussy sadite majesté de contenter & satisfaire tous ceux qui pourroyent avoir quelque droit ou possèdent quelques parties sur lesdites trois terres Villes & Seigneurie de *Montfort*, *Sevenbergen*, & *Turnhout*; & en outre sa Majesté s'oblige aussy à decharger lesdites parties de toutes rentes à rachapt, derniers à interest, engagements, & toutes autres charges, sans rien reserver, afin que ledit Seigneur Prince, & ladite Dame Princesse sa Mere, leurs hoirs, successeurs, ou ayans cause, comme dit est, en puissent jouir librement, purement & pleinement sans aucune controverse ou engagement.

Le tout à charge & condition de tenir en sief toutes lesdites terres de la Majesté excepté celles tenuës en sief d'autres, & que la *Religion Catholique* y soit aussy maintenüe, comme elle y est presentement, & les Ecclesiastique en leurs biens fonctions, libres exercices & immunités.

Moyennant lesquels transports ledit Seigneur de *Knuyt* au nom dudit Seigneur Prince, & en cas qu'il vint à mourir devant la Ratification du susdit Traitté de la Paix, au nom de ses hoirs, Successeurs ou ayans cause, promet de ceder & quitter toute action & pretention, qu'iceluy Prince pouvoit avoir à la charge de la Majesté ou de ses subjets, au regard des pretentions, sur lesquelles on traite icy.

Et encores que par le 24. Article de la paix sera conditionné que ceux sur lesquels ont esté saisis & confisquez les biens, à l'occasion de la guerre, ou leurs heritiers, ou en ayans cause, jouiront d'iceux biens durant la paix, & en prendront la possession de leur autorité privée, & en vertu du present Traitté, sans qu'il soit besoin d'avoir recours à la Justice, nonobstant toutes incorporations au fisque, engagements, dons en faits, Traittés, Accords & Transactions, quelques renunciations, qui ayent esté mises esdites Transactions, sous exclusion de partie desdits biens, ceux à qui ils doivent appartenir; Ce nonobstant est accordé que ledit Seigneur Prince, ou en cas qu'il vint à deceder de devant la Conclusion & Ratification du susdit Traitté de paix, ses hoirs, Successeurs, ou ayans cause demeureront en possession & jouissance du *Marquizat van Bergen op Zoom*, pour autant que ledit Seigneur Prince le possède à present, comme aussy ledit Seigneur Prince, ou ses hoirs, comme dit est, seront mis de la part de sa Majesté dans la pleine possession & jouissance de la part & portion restante dudit *Marquizat de Berges*, dont iceluy Seigneur Prince n'est pas en possession. Et ce aussy tost, que le Traitté de paix sera ratifié; A l'encontre dequoy & pour satisfaire à l'importance dudit *Marquizat*, sa Majesté sera mise dans la pleine possession & jouissance des parties suivantes des biens appartenans en propriété audit Seigneur Prince, A sçavoir de la Ville & Baronnie de *Diest*. Item de la terre & Ville de *Sichem* & *Montagu*. Item de la Franche Seigneurie de *Meerhout* & de *Vorst*. Item de la Franche Seigneurie de *Hersfal*. Item de la Baronnie de *Grimberge*. Item de la Ville & Baronnie de *Warneton*, avec toutes appendances & dépendances d'icelles: Item de la *Maison* dudit Seigneur Prince à Bruxelles, & ce jusques à ce que de la part de sa Majesté sera procurée l'effective permutation dudit *Marquizat*, avec tout ce qui en dépend, à l'encontre des susdits biens dudit Seigneur Prin-

ce: & ladite permutation faite, demeurera, pour toujours ledit *Marquizat* audit Seigneur Prince, ses hoirs & Successeurs, ou ayant cause, & les autres dits biens à sa Majesté ou à celuy à qui ledit *Marquizat* devroit competer, promettant ledit Seigneur Comte de *Penaranda* que de la part de sa Majesté ladite effective permutation sera procurée dedans le terme de six mois, apres la Ratification du Traitté de Paix.

Seront aussy de la part de sadite Majesté faits devoir effectifs envers sa Majesté Imperiale, afin que la terre de *Meurs*, appartenante audit Seigneur Prince, puisse estre augmentée de quelque place de l'Empire, à l'entour de la située, qui vaille par an jusques à dix mille florins, & que le tout ensemble estant erigé en Duché, puisse dorénavant estre tenu en sief, & relever de l'Empire.

Le tout à condition, que jusques à la conclusion & Ratification dudit Traitté de Paix, ce present accord ne sera obligatoire, mais ladite conclusion & Ratification estant faite, sera le present accord entierement & punctuellement accompli, effectué & observé, & de meisme valeur, comme le susdit Traitté de Paix.

Fait à Munster ce 27. Decembre 1647. estoit signé *El Conde de Penaranda*, *Brun*, & *J. de Knuyt*.

Alpendende in het Aedertdijtsch als volgt.

Alfoo Don Gasper de Bracamonte ende Gusman, Graef van *Pennerande*, Edelman van sijn Majesteyt van Spanjen, van de Raedt van sijn Kamer en Gerecht, sijn Extraordinaer Ambassadeur in Duytsland, en sijn eerste Volmachtigde tot de Handeling van de Algemeene Vrede, van wegen en in de naem van sijn gesejde Majesteyt, en mijn Heer *Ian de Knuyt*, &c. Heer van de oude en nieuw Vosmar, en vertoonende d'edelen in de Vergaderingh van de Staten der Provincie van Zeelandt, Extraordinaris Ambassadeur, en Volmachtigde van de Staten Generael der Vereenigde Landtschappen tot de Vredehandelingh, ende eerste Raedshcer van wijlen de Prins van Orangien, van weghen, ende in de naem van de gesejde Prince ghemaeckt hebben seecker accoordt en Verdragh in dato den achtsten Januarij 1647 aengaende de pretensien, die de selve Prince pretendeerde te hebben tot de belastingh van sijn gesejde Majesteyt, ende alsoo sedert de gesejde Heer Prince is komen t'overlijden, soo hebben de voor-genoemde Contracteers, te weten de voor-genoemde Heer Graef van *Pennerande*, in de naem van sijn gesejde Majesteyt, ende de gesejde Heer *de Knuyt*, in de naem van de Heer Prince van Orangien, tegenwoordigh wederom verdragen en veracordeert dat het voor-genoemde Accoordt en Verdrach van d'achtste Januarius 1647. in sijn geheele en volkoomen kracht sal blyven, om punctuëllyck gheobserveert en onderhouden, en in alle puncten geexerceert en nae gekomen te worden, behalven en uytghefondert het geen, 't welck door dit tegenwoordigh Verdragh verandert gevonden wordt, gelijk volgt.

Te weten, dat om geheelijck uyt te bliffchen ende te dempen alle Actien en Pretensien, die de gesejde Heer Prince soude mogen hebben by sijn gesejde Majesteyt, de gesejde Koningh absolutelijck sal cedeeren en overgeven aen de gesejde Heer Prince, of, soo hy komt te sterven voor de sluytingh en Ratificatie van de voor-genoemde Vrede handelingh, aen sijn wettige Erfghenamen, Nakomelinghen, of aen de geenen, die recht daer toe hebben, het landt en de Heerlijckheydt van *Montfoort*, omtrent *Roermond*, gelegen, met alle appendentien en dependentien, rechten en heerlichappien daer af, sonder yets uyt te sonderen; sijn gesejde Majesteyt beloovende de Inkomsten van het voor verhaelde Landt en Heerlijckheydt te doen vermeerderen; met stucken of Landen daer omtrent ghelegghen, tot twee en dertigh duysent gulden Jaerlijcks, sonder afkortingh of uytsonderingh.

Sijn gesejde Majesteyt sal noch boven dit cederen en overgeven, ten profijt van Mevrouw de Princesse van Orangien Douariere Moeder van de gesejde Heer den Prince van Orangien, de Stadt en de Heerlijckheydt van *Sevenbergen*, met alle de Rechten, Jurisdiction en Inkomsten, die daer aen dependerende, sonder yets uyt te sonderen.

Hy sal oock, tot profijt van de geseide Vrou Douagiere, cederen en overgeven het Landt en de Heerlijckheydt van *Turnhout*, in Brabant gheleghen, met het Kasteel Banck van Schoonbroeck, ende alle andere appendentien en dependentien, Rechten ende Jurisdictionen, sonder yets te reserveren ende uyt te sonderen; sijn gheseyde Majesteit beloovende oock, met het voor-verhaelde Landt en Heerlijckheydt van *Turnhout*, te doen volghen aen de gheseyde Vrouw Princeesse Douagiere de Dorpen en Gehuchten, en andere Rechten, die van ouds ghependeert en toe behoort hebben aen dit Landt, en aen dese Heerlijckheydt, daer in begrepen de geenen, die hier voor door sijn gheseyde Majesteit verkocht en daer af ghetrocken zijn; Sijn Majesteit sich verobligerende en verbindende die te doen weer-koopen, en tot de geseide weerkoopinge te besteden de somme van twintigh of vijf-en-twintig duysens gulden, en niet meer.

Zijn gezeide Majesteit beloofte oock alle de geenen te contenteren en te voldoen, die eenigh recht souden mogen hebben, of eenighe deelen besitten van de drie Landen, Stadt en Heerlijckheydt van Montfoort, Sevenbergen en Turnhout. Zijn Majesteit verplicht sich daeren boven oock de gheseyde deelen te ontlasten van alle Renten, Interest-penningen, verpandinghen en alle andere belastingen, sonder yets uyt te sonderen, op dat de gheseyde Heer Prince, en de gezeide Vrou Princeesse sijn Moeder, hun wettige erfgenamen en nakomelingen, of de geenen, die recht daer toe hebben, gelijk geseght is, die vryelijck, suyverlijck en onverbreeckelijck moghen genieten en besitten, sonder eenige tegen-seggingh of verpandingh.

Dit alles op Conditie en Voorwaerde van te leen te houden alle de gheseyde Landen van sijn Majesteit, uytgefondert de geenen die van anderen te leen worden gehouden; ende dat de Catholycke Religie daer ghemainteneert en onderhouden sal worden, ghelijck zy teghenwoordighlijck daer ghemainteneert ende onderhouden wordt, ende dat de Geestelicken oock in hun Goederen, Bedieningen, vrye oefeningen en Vryheden sulen blijven.

Door middel van welcke Transporten en overdrachten de gezeide Heer de *Knuyt*, in de naem van de gheseyde Heer Prince, en in geval hy komt te sterven voor de Ratificatie van de geseide Vrede-handelingh, in de naem van sijn wettige Erfgenamen, nakomers, en de geenen die recht daer toe hebben, beloofte te cederen en over te geven alle Actie en Pretensie, die de geseide Prince zou kunnen hebben ter belastingh van sijn Majesteit, of van sijn Onderfaten, ten regard der pretensien, van de welken hier gehandelt word.

En hoe-wel door het vier-en-twintighste Artijckel van de Vrede geconditioneert en bedonghen sal zyn, dat de geenen, van de welcken de goederen aengetast en geconfisqueert zijn by gelegentheydt van d'Oorlogh, of hun Erfgenamen, of de geenen, die recht daer toe hebben, de selve Goederen sulen genieten ende besitten, geduyrende de Vrede, en de besittingh daer af sulen nemen uyt hun eygen autoriteyt; en uyt kracht van het tegenwoordigh Tractaet, sonder dat zy behoeven hun toevlucht tot het gerecht te nemen, niet tegenstaende alle incorporatien en inlyvingen in de Fiskus, of Vorstelijcke Schatkist, Verpandingen, Giften, die daer af ghedaen zijn, Tractaten, Accoorden en Overdrachten, om de geenen, aen de welcken zy behooren, ten deel der gheseyde goederen uyt te sluyten; Soo is, dit niet teghenstaende, veraccordeert dat de gheseyde Heer Prince, of in geval dat hy komt te sterven voor de sluytingh en ratificatie van de voor-verhaelde Vrede-handelingh, sijn wettige Erfgenamen, Nakomelingen, of de geenen, die recht daer toe hebben, sulen blijven in de besittingh en genietingh van 't *Marckgraefschap van Berghen op Zoom*, voor soo veel als de geseide Heer Prince het tegenwoordighlijck besit, gelijk oock de gezeide Heer Prince; of sijn wettige Erfgenamen, gelyck geseght is, sulen, van wegen sijn Majesteit, gelyck worden inde volle besittingh en genieting van 't overige deel van 't geseide *Marckgraefschap van Berghen*, daer af de gheseyde Heer Prince niet in besittingh is, en dit so haest als de Vrede-handelingh geratificeert sal sijn. In tegendeel van 't welck, en om d'import-

tantie van 't gheseyde *Marckgraefschap* te voldoen, sijn Majesteit gestelt sal worden inde volle besittingh en genieting van de volgende partien en deelen der goederen, in eygendom aen de geseide Heer Prince toe-behoortende: te weten van de Stad en Barony van *Diest*, van het Land en de Stadt van *Siehem* ende *Montagu*; van de vrye Heerlijckheydt van *Meerbout*, en van *Vorst*, van de vrye Heerlijckheydt van *Herstal*, van de Barony van *Grimbergen*, van de Stadt en Barony van *Warneton*, met alle appendentien en dependentien daer af, en oock van 't huys van de geseide Heer Prince te *Brussel*, en dit tot dat van wegen sijn Majesteit geproccureert en bevordert sal worden d'effectieve verwisselingh van 't geseide *Marckgraefschap*, met al 't geen, dat daer aen dependeert, tegen de voor-verhaelde goederen van de geseide Heer Prince, en de geseide verwisselingh gedaen zijnde, soo sal voor altijd blijven het geseide *Marckgraefschap* aen de gheseyde Heer Prince, sijn wettige Erfgenamen en Nakomelingen, of aen de geenen; die recht daer toe hebben, en d'andere gezeide goederen aen sijn Majesteit, of aen de geenen, die eenige eyfch op het geseide *Marckgraefschap* soude kunnen hebben; de geseide Heer Graef van *Penerande* belovende dat van wegen sijn Majesteit d'effectieve verwisselingh geproccureert en bevordert sal zyn binnen de tijdt van ses Maenden na de Ratificatie van de Vrede-handelingh.

Van wegen sijn geseide Majesteit sulen oock effectuive devoiren ghedaen worden by sijn Keyserlijcke Majesteit, dat het Landt van *Meurs*, den geseide Heer Prince toe-behoorende, vermeerderd mach worden met eenighe plaets van 't Keyserrijck, daer omtrent gelegen; jaerlijck bedraghende tot thien duysent gulden, ende dat dit al te samen, tot een Hartoghdom op-gerecht; voortaan van 't Keyserrijck te leen gebouden mach worden.

Alles op conditie en voorwaerde, dat, tot de sluytingh en ratificatie van de gheseyde Vrede-handelingh, dit tegenwoordigh Tractaet en Verdragh niet verbinden sal; maer als de geseide conclusie en ratificatie gedaen is, soo sal het tegenwoordigh verdragh gheheelijck en punctuelijck vervult, geffectueert en geobserveert worden, en van gelijcke waarde zyn, als de voor-verhaelde Vrede-handelingh.

Ghedaen te *Munster*, dese seven-en-twintighste van December, in 't Jaer 1647. Was geteekent *El Conde de Peneranda. Brun. en J. de Knuyt*.

Den sevendenden Martij de Heer Roorda ter Dergaderinge presiderende / heeft aen haer Ho. Mog. gerapporteert / dat hy volghens der selver Resolutie van gisteren aen sijn Hooghheid hadde gecommuniceert hare Hoogh Mog. intentie ende desir tot de Coppn van de Originelle Contracten van wegen sijn C. in het bysonder met die van de andere zyde ghemaecht ende ghementioneert in het vier-en-veertighste ende vyf-en-veertighste Artijckel van het Tractaet van Dede den dertighsten Januarij lesleden binnen *Munster* geslooten; ende dat zijne Hoogh ghemelde Hooghheid daer op hadde geantwoordt / gantsch geene consideratien daer tegens te hebben / dat haer Ho. Mog. gedient moghten werden met Coppn van dien / waer op gheseliberceert zijnde; Is goetd ghebonden dat beyde de voornoemde particuliere Contracten van sijn Hoogh gemelte Hooghheid gelant souden worden inde Giffie van haer Ho. Mog. om aldaer gecoppeert te worden booz de Provincien des begerende; Ende soude de Giffier *Musch* daer nae de selve Originelle Contracten hebben te verhandrepcken aen sijn meer Hoogh-gemelte Hooghheid / 't welck den voornoemden Giffier op de resumptie van desen gerapporteert heeft gedaen te hebben.

Den 17 Martij, heeft de Koninglijcke Fransche Ambassadeur / weder gedaen nabolgende Propositie.

MESSIEURS,

IL me pouvoit suffire de representer à Vos Seigneuries, comme j'ay fait plusieurs fois, l'obligation de nos Traittés, & laisser agir à *Munster*,

ter, vray lieu pour traiter de la paix, Messieurs les Plenipotenciaires de France ainſy qu'ils croyoient pour le mieux; & par les moyens qu'ils eſtimeroyent les plus propres à mettre fin à ce grand bien & ſi fort deſiré.

Le Roy neantmoins, Meſſieurs, & la Reyne Regente ſa Mere, conſiderant que la plus part des propoſition qu'ils y ont faites de leur part, quoy que tres nettes, & non ſujettes à aucun equivoque, ont eſté ou mal priſes ou alteries, devant que d'arriver juſqu'à cette aſſemblée, pour de plus en plus teſmoigner à toute la terre les ſaintes intentions qu'elles ont pour l'eſtabliſſement du repos de la Chreſtienté. & faire connoiſtre en particulier à Meſſieurs les Eſtats Generaux, que les diſcours qui ſe tiennent icy, de ce qui s'eſt paſſé depuis peu à Munſter dans la Negociacion de ladite paix ne ſont pas faits ſinceres, & que c'eſt à tort qu'on à voulu imputer à la Franche les Tergiverſations, les ſuites, & les variations, dont le party Contraire eſt ſeul coupable.

Leurs Majeſtez diſje; Meſſieurs m'ont donné charge de declarer à Vos Seigneurs de vive voix & par eſcrit, que pour faire jouir plus promptement les Provinces Unies du repos qu'elles ſouhaitent, & ne leur pas donner ſeulement moyen d'eviter les dangereux pieges, où les Eſpagnols ont deſſein de les faire tomber, en les ſeparant d'une Couronne, qui depuis ſi long-temps a contribué tout ce qui eſtoit de ſon pouvoir pour leur bien leur aggrandiſſement & leur ſatisfaction; Mais encore leur procurer la gloire d'eſtre comme arbitres de la tranquillité publique, dans laquelle elles trouveront la leur particuliere avec plus d'avantage & de ſeureté.

Le Roy, Meſſieurs, & la Reyne ſa Mere en premier lieu demeure formellement d'accord, de ce dont meſdits Seigneurs les Plenipotenciaires de France s'eſtoient laiſſés entendre à Munſter à ceux de Meſſieurs les Eſtats; ſçavoir qu'ils rendront l'ancienne Loreyne à Monsieur le Duc Charles, les places en eſtant demolies, en quoy, pour plus grand eclairciſſement, comme chacun ſoit, le Comté de Clairmont, & les Places de Stenay & Jamets ne ſe trouvent pas comprises, & demeurent à Sa Majeſté avec le Duché de Bar & ce qui depend des 3. Eveſchés.

Et pour les 5. points du Traitté avec l'Eſpagne qui reſtent indecis; leſquels Meſſieurs les Plenipotenciaires de France avoient offert par l'eſcrit qu'ils donneront le 10 Janvier à ceux de Meſſieurs les Eſtats de remettre au Jugement des arbitres, leurs Majeſtez ſont preſtes & conſentent de les ſoumettre au Jugement de Meſſieurs les Eſtats & de Monsieur le Prince d'Orange, en attendant neantmoins que les offres cy-deſſus n'auront lieu que juſque à l'eſchange des Ratifications du Traitté de Vos Seigneuries avec l'Eſpagne & ſeront tenues pour non faites, en cas qu'au prejudice de l'alliance qui eſt entre la France & les Provinces Unies; Elles ratiffaſſent ledit Traitté. Ce que leurs Majeſtez ne peuvent croire ny apprehender: notamment, apres que par la preſente declaration & remiſſe de la Loreyne, dont juſques icy elles n'avoient pas, & avec raiſon, voulu entendre parler, & pour leſquelles les Ennemis & quelques uns de Meſſieurs les Plenipotenciaires de cét Eſtat meſmes aſſeuroient que la Paix ne ſera pas retardée un jour: l'on aura pu toucher au doit le veritable deſir qu'elles en ont, & les facilitez qu'elles y ont de tout temps apportés, par le pour motif de leur paſſion, pour le bien public, non obſtant que ſelon apparences, elles ayent beaucoup plus à eſperer qu'à craindre dans la continuation de la guerre, ſi ce quelles contribuent de leur coſté pour la faire ceſſer, ne peut produire l'accompliſſement de ce grand ouvrage.

Fait à la Haye le 17 Mars 1648.

Signé

la THUILLERIE.

MYN HEEREN,

HEt kon my genoeg zijn aen U Ho: Mog: te vertoonē, gelijk ick dickwils gedaen heb, d'obligatie en verpliching van onſe Tractaten, en tot

Munſter, de ware plaets om van Vrede te handelen, te laten ageren en wercken mijn Heeren de Volmagtigden van Vranckrijck, gelijk zy beſt ſouden oordeelen, ende door middelen die zy de bequaemſte ſouden achten, om dit groote goet, dat ſoo ſeer begeert is, ten eynde te brengen. De Koning niettemin, mijn Heeren en de Koninginne Regente ſijn Moeder, conſidererende en aenmerkende dat het meeftendeel der propoſitionen en voorſtellingen, die ſy daer van hun zijde gedaen hebben, iſchoon heel klaer, en geen twijfelachtigheydt onderworpen of qualijck genomen, of verkeerdelijck bedied zijn, eer ſy tot aen dele Vergadering ſijn gekomen, om al meer en meer aen alle de wereld te betuygen de Heylige intentionen, die ſy hebben, tot oprechting van de ruſt der Chriſtenheyd, en in 't particulier aen mijn Heeren de Staten Generael te doen bekennen, dat de diſcoursen en redenen, die hier gehouden worden van 't geen, dat onlangs te Munſter gebeurde is in de handelingh van de geſeyde Vrede, niet oprechtelijck zijn gedaen, en dat men t'onrecht aen Vranckrijck heeft willen aentygen de Tergiverſationen, uytvluchten en veranderingen, daer onſe tegenparty alleen ſchuldigh is.

Hun Majeſteytē, ſegh ick, mijn Heeren, hebben my belaft aen U Ho. Mo. met levendige ſtem, ende by gheſchriſt te verklaren dat, om de Vereenigde Landſchappen de ruſt, die ſy wenschen, vaerdiglijcker te doen ghenieten, en om hem niet alleenlijck middel te geven van de gevarelijcke ſtricken te ſchuwen, daer in de Spangiaerden voorgenomen hebben hen te doen vallen, met hen van een Kroon af te ſcheyden, die federt ſoo lange tijdt gecontribueert heeft, al't geen, dat in haer magt ſtant, om tot hun welſtand, vergrooting en voldoening, maer noch voor hen de glorie te procureren ende bevorderen, van als Rechters van de gemeene Ruſt te zijn, in de welke ſy de hunne particulier, met meer voordeel en ſekerheyd ſullen vinden.

Mijn Heeren, de Koning, en de Koninginne Regente, ſijn Moeder, blijven voor eerst formelijck verdragen in 't geen, dat de geſeyde Heeren, de Volmachtighden van Vranckrijck te Munſter aen de Volmagtigden van mijn Heeren de Staten lieten hooren: te weten dat zy weer over ſullen geven 't Oude Lotteringen aen mijn Heer Hartog Karel, de plaetsen daer af gedemoliceert ende geſlegt zijnde; in 't welck, tot meer verklaring, gelijk yder weet, het Graefſchap van Clairmont, en de plaetsen van Stenay en Jamets, niet begrepen ghevonden worden, en aen ſijn Majeſteyt zullen blijven, met het Hartoghdom van Bar, en 't geen 't welck dependeert van de drie Biſdommen.

En wat aengaet de vijf punten van de handelingh met Spangien die noch ongedediceert en onbeſlecht zijn, de welcken mijn Heeren de Volmachtighden van Vranckryck aengeboden hadden, by het gheſchriſt, dat zy op den 21. Januarius gaven aen de Volmagtigden van myn Heeren de Staten, aen het oordeel der middelaers en ſcheydslieden te geven; hunne Majeſteyten zijn bereyd, ende conſenteren om die te onderſtellen aen het oordeel van myn Heeren de Staten, ende van myn Heer den Prince van Orangiē; Wel verſtaende nochtans dat deſe voor-genoemde aanbiedingen geen plaets zullen hebben, dan tot de wiſſelingh der Ratificaten van 't Tractaet uwer Hoogh Mogende met Spangien, en voor ongedaen gehouden ſullen worden, in geval dat zy, tot prejuditie en nadeel van d'alliantie ende het Verbondt; 't welck tuſſchen Vranckrijck en de Vereenigde Landſchap is, het gheſeyde Tractaet ratificeren: het welck hun Majeſteyten niet kunnen ghelooven noch vreeſen, voornamelijck nae dat door de tegenwoordighe Verklaringh en overgeving van Lotteringen (van het welck zy tot aen deſe tijdt niet, en met recht, hadden willen hooren ſprecken, en om de welcken de Vyanden, ende eenigen van mijn Heeren de Volmachtighden van deſe Staet zelve verſeeckerden, dat de Vrede niet een dagh vertraecht en verachtert ſal zijn) men als met de vinger ſal kunnen gevoelen de ware begeerte, die ſy daer toe hebben, ende de faciliteyten en bequame middelen, die zy van alle tijden daer toe by gebracht hebben, uyt bewegingh van hun paſſie en genegentheyd, en tot de ghemeene welſtand, niet tegenſtaande dat zy

naer uytterlijke schijn meer te hoopen hebben, dan te vreesen, in de continuatie en volharding van d'Oorlog, soo 't geen, 't welck sy van hun zyde contribuieren om de oorlogh te doen ophouden, de vervullingh van dit groot werck niet kan voort-brengen.

Gedaen in den Hage, op den 17 van Maert 1648.

Geteekent

de la THULLERIE.

DE Heeren van Hollandt hebben teghen en in antwoort van de selfde Propositionen den 23. Martij verklaert of geabuseert dat verklaert behoort te worden dat haer Ho. Mog. geen sake meer en hadden gewenscht en niet liever gesien / als datter een Tractaet van Vrede had mogen gesloten werden / tusschen de twee Hooge partpen / gelyckelijck met het Tractaet van wegen desen Staet met Spangien aengegaen / om verscheyde pregnante redenen inde saecke selfs Residerende.

Dat daerom van wegghen de selve alle bedenckelijcke en moghelijcke debopen by de Plenipotentiarisen van desen Staet waren aengewent / om de opgemaekte twee Hooge partpen tot Verdragh te byenghen / doch dat alle de selve tot leedtwesen van desen Staet tot noch toe sijn upt-geballen.

Dat dienhalven tot Munster niet meer ten eynde / als vooren / ter hand en hadde konnen werden genomen met eenige apperantie van goede upkomst in 't voorsz. werck / selfs naer het oordeel van de Heeren Mediateurs ende andere des kennis hebbende.

Dat de Heer Ambassadeur Serbient ten tijde hier in 's Gravenhage wert getraectert in 't stuck van de Garantie, Iterative Verklaringe hadde gedaen / in cas van onderling Verdragh op 't voorsz. subject men in vier-entwintig uyren daer nae den Vrede soude konnen sluyten.

Dat van wegen den Staet wierde geoordeelt / de tractaten tusschen de Kroon van Brancrick ende desen Staet door de saecten / alreede gepassert / genoeg gedaen te wesen.

Dat die saecke van de Vrede - Handelingh tusschen Spangien en desen Staet werden ghehouden voor een gedaen werck, en dat het Publijc gelooft van de Heeren Plenipotentiarisen tot Munster geengageert / wierde verstaen gestandt te moeten werden gedaen en effect te mogen sojteren ten dage daer toe geprefigeert.

Dat dien onbervindert de hooge Regeeringe van desen Staet / als noch ten vollen gefolueert was tot continuatie van alle imaginabile en moghelijcke officien ende debopen / ten eynde wel-gemelde twee hooge partpen / tot een sijnacel Verdragh ende onderlinge vergelijkinghe moghten werden gebracht.

Dat hare Ho. Mog. ten selven eynde hadden goet gebonden / hare Plenipotent. ernstelijck te ver soecken ende strichtelijck te gelasten haer op het spoedigste wederom naer Munster te vervoegen met serieuse recomandatie ende last de bebedinghe van de voorsz. Hooge partpen ten eersten doentelijck wesende te beherigen.

Dat haer Ho. Mog. niet goet en konden binden de submissie by meet gemelde Propositione van de Heer Ambassadeur de la Thuillerie vooz-geflaghen aen haer Ho. Mog. ende sijn Hoogheyt den Heere Prince van Orangie te doen; Vermids soodanigen submissie lanwpligheyt en andere inconuenientien tot nadeel van de vooz-geflaghen Vereeninge soude komen te betoosaken.

Dat niettemin tot beter bebeding van het voorsz. werck haer Ho. Mog. de Plenipotentiarisen van desen Staet hadden geauhoriseert te moghen accepteren soodanigen submissie als aen de selve by wel-ghemelde twee Hooge partpen soude moghen werden gedsereert / aengaende de oberige differentiale poincten tusschen de selve noch open-staende / met dien verstande dat het upwisselen van de respectie Ratificatien over 't Tractaet van Vrede tusschen de Plenipotentiarisen van Spangien en desen Staet gheslooten door het gunt voorsz. is geensints en soude worden geretardeert.

Dat daer en hoben haer Ho. Mog. goet hadden gebonden haren Ordinaris Ambassadeur aen de Kroone van Brancrick / tegenwoozdig hier te Lande wesende / te gelasten sich promptelijck na Parijs te spoedigen / om tot bebeding van 't gunt voorsz. is / by zijne Majestept

en daer verders sulcx behoort alle soodanige officien aen te wenden / als ten voorsz. eynde soude geoordeelt werden bequaem te wesen ende te mogen dienen.

Dat eyndelijck sijne Majestept ende alle hooge Ministers van Brancrick van wegen desen Staet op het alder ernstighste werden versocht ten goede van de gheheele Christen Wereldt soo veel te willen Contribuieren als Hoogst-ghebachte sijne Majestept en wel ghemelde Hooge Ministers upt des selfs naem meer-malen hebben verklaert tot den Uniuerselen Christelijcken Werde geclineert en genegen te wesen.

Wierdt wijders goet gebonden dat de redenen boven verhaelt by forme van antwoorde in de Fransche Tale gtselt / den Heer de la Thuillerie souden werden behaerdigt / door den Agent van der Burgh, of anders gelyck men gewoon is aen Ambassadeurs van andere Princen schijntelijck antwoozden van haer Ho. Mog. te doen behandtrecken / sonder door eenige naerdere Conferentie het voorsz. werck hier aenhangigh te maken / maer tot Munster te doen verhandelen / gelyck wel-gemelde Heer de la Thuillerie oock by sijn op-gemelde Propositione / het selve mede seyd te moeten geschieden.

Wel-gemelde Heeren van Hollandt gehoozt hebben de het Vappozt van de Heeren Plenipotentiarisen hebben naer gehoude deliberatie den selven bebaecht / alles volkomenlijck geappozeert / ende voozts gebuyghig veel debopen ghedaen om de andere Provincien des gelycks te inducieren tot approbacie; om eenmaal upt het Labrynth van dese disputen / ende Irresolutien te nemen.

Dit seg ick was haer meyninge aengaende het gemen behoort tot antwoozdt te geben op de Propositionen by den Koninglijcken Franschen Ambassadeur gedaen. En aengaende het groote werck / of geteekende negen-entientigh Artijckelen selfs: Item de debopen by de Heeren Ambassadeurs van desen Staet tusschen de Hooge partpen aengewent: Item gehoozt het esclatiffement van de seventien, vijf-en-veertigh en vier-entientigh Artijckelen / als relatijf tot andere Tractaten daer in vermeld: Item het separaet Artijckel van Commettie / oock te vooren by haer Ed. Ghoormog. sijn gesien / ende by resolutie goet gebonden / de respectie formulieren van aggregatie / soo van wegen den Koningh van Spangien als van desen Staet hebben verklaert / dat Godt Almachtigh ootmoedelijck loofden en dancken van het goet succes ende gheluckighe uytcomste by sijne Goddelijcke Majestept over het ghemelde Tractaet van Vrede verleendte.

Hebben wijders hare meer gemelde Plenipotentiarisen en Ambassadeurs Extraordinaris de Heeren van Mathenes ende van Heemstede, ende van gelycken de andere Heeren / hare Ho. Mog. Ambassadeurs Extraordinaris en Plenipotentiarisen die gheteyckent hadden hooglijck bebaecht over der selver gedane mochte wijs belepdt / goede officien / en debopen in alle 't gunt voorsz. is aen-gewenscht en in 't werck gestelt.

Ende hebben wijders het ooghemelde Tractaet van Vrede nae sijne soyme ende Inhouden / en de boven ghe-roerde besondere Acte / roerende de Commercie met de Princen ende Landen in Vpandschap staende met den Koningh van Spangien gelaudeert / geappozeert / ende geratificeert / met dien verstande / dat in gebolge van de resolutie van hare Ho. Mog. van den ieven-en-twintighen December 1647. van het gecontracteert aengaende sijne Hoogheyt den Heere Prince van Orangie van Orangie in de vier-en-veertigh ende vyf-en-veertigh Artijckelen des voorsz. Tractaets ghementioneert / vooz het sijnacel sluyten van dien / aen de Provincien / sulcx ver soeckende openinghe gedaen / ende by de selve notitie gehouden worden soude.

Ende desen allen onbervindert hebben goet gebonden / dat meer gemelde Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarisen van desen Staet alle moghelijcke debopen souden aentwenden / ten eynde de differenten tusschen de Kroonen van Brancrick ende Spangien upstaende / als noch tot Verdragh moghten werden gebracht.

Dat mede de Ordinaris Ambassadeur van desen Staet weder souden worden afge sonden nae Franckrijck, ten vollen

hollen geïnstrueert vande redenen en motiben waerom het sluypen van het Tractaet van Dreede tusschen den Koning van Spangien ende desen Staet / niet langher uyt-gestelt en hadde konnen werden.

Ende wat aenging den Eedt op 't voorsz. gemelde tractaet en Publicatie van 't selve te doen hebben haer Ed. Sr. Mog. goet gebonden / dat den op-ghemelden Eedt soude werden gebaen soo hier in 's Oranden-Paghe / als tot Brussel / op een ende den selven tijdt.

Ende wat aenging de formaliteiten te gebuycken in de Publicatie van het meer gemelde Tractaet / wierde goet gebonden dat de Provincien derhalven naerder onderlinge sullen confereren en conuenieren.

Konst daer naer hebben oock die van Stadt en Landen op de selve pointen ingebuycht haer advijs: Als dat sy wetrouwende dat de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiaers van desen Staet volghens Tractaten ende Resolutien alle debuycken souden hebben gebaen om de Kroonen Franckryck en Spangien te vercenighen / ende daer in al noch souden continueren / hadden gheapprobeert ende geratificeert alles matter aengaende de gemelde pointen gebaen was / referende haer aengaende de vordere solemniteiten tot de dispositie van haer Ho. Mog.

Van wegen de Provincie van Utrecht werdt de sake wat hooger ende langhsamer opgenomen / als committende de Heeren Arent van Kuylenburgh, Anton. Carel Parmentier, Ioncker Rutger Wessel van den Boerselaer Heere tot Langerack / over Leck / Ioncker Gerrard van Reckie Heere tot Braeckensyn de Beurck / Ioncker Adam van Lochoort, Heere tot Zuplen / Sweser / Enghe / Westborck / ende Lochoort gherecht / Mr. Cornelis van Deuverden Burgemeester der Stadt Utrecht / Johan van der Nieuport Oude-Burgemeester der selver Stad Willem van Dam Oude - Burgemeester der Stede Amerfoort / om ter vergaderinge van haer Ho. Mogh. sessie te nemen / te besouneren / helpen aduyseren / ende resouleren het gene tot oozbaer van de selve sake bebonden soude werden te strecken.

De selve hebben in het eynde van Martij ingebuycht / als dat sy voorsz. by gaende de consideratien die haer Ed. hadden op verscheyde Artijckelen van 't Tractaet / vermits de selve tegenwoordigh sonder eenighe huycht souden worden gemobereert / als zijnde voorsz. desen de Heeren Plenipotentiaers voorsz. instructie nae Munster mede gegeven / ende dien volgens by alle de respectie Provincien voorsz. goet ghekent / verklaerden voorsz. haer Provincial advijs / gheensints te konnen toestaen het acht-entse Artijckel / soo als het lagh / als voorsz. desen Staet onpdelijck / ende daeromme niet te consenteren in de demolitie van de Forten op het Pas van Sluys / ende in het Eplandt van Cadant, alsoo (sephen sy) de selve Forten niet anders en waren / dan tot een noodwendige defensie/die sonder merckelijcke ondiens van het Landt niet en souden konnen worden geabandonneert ofte gemollicert.

Ende dewijle haer Edele bebonden / dat alle de Provincien van opinie waren / dat alle debuycken behoorden te worden aengewoont / ten eynde de openstaende differenten der twee Kroonen moghten worden geaccommodeert; Soo gaven de voornoemde Heeren haer Hoogh Moghende in bedencken / of het niet dienstigh soude zijn / dat men alhier soodanige expedienten aensteelede / ende niet en versens het Tractaet van Dreede vast stelde / daer aen de Kroon van Franckryck konde nemen contentment / om dooz soodanighe middel / en sonder eenigh tijdt verlies / een sekerere ende geruste Dreede te moghen ghenieten. Dooz behoudens nochtans haer Ed. consideratien op de Ratificatie selve / ende de forme van dien.

Ter selver tijdt / namelijk den dertigsten Martij hebben de Heeren van Zeelandt tot elucidatie ende executie van eenighe Artijckelen van het Tractaet van Dreede / als mede op het Artijckel buyten het Tractaet / rakende de versekertheit van de Navigatien en Commerchien op de Landen die niet den Koningh van Spangien in Oozloghe soude mogen zijn / ingebuycht.

Dat in het prochemium van het Tractaet het wooydt Vrye / als te weten Vrye Vereenigde Nederlanden, be-

hooyde te werden gestelt / in voeghen ghelijck in de Vooyds ende formulieren van Ratificatie was geschiet.

Dat over al waer in het Tractaet het wooydt Majesteit wert gebuyckt / behooyde te werden ghesteld den Heer Koningh van Spangien, ofte wel sijne Majesteit van Spangien.

Dat in het derde Artijckel het wooydt Axel voorsz. Axel. Ambacht behooyde te worden gestelt.

Dat omme te betoonen de intentie van desen Staet / raekende de drie Quartieren van Over-Mase aen de Spaensche behooyde te worden verklaert / dat desen Staet gemeynt was de possessie over de voorsz. drie Quartieren te maintaineren / sonder de selve ter decisie van de Chambre My-partie te stellen.

Dat tot naerder verstante ende berklaringe van het negentiende Artijckel meldende van het geuen van schandalen in het stuck van de publijcke oeffeninge van de Religie / het voorsz. Artijckel in deser boegen diende te werden geelucidert / dat voor geen schandael soude worden gehouden, ingevalle yemand op de strate ofte in het Veldt, aen het Sacrament, ofte andersints gheene Godsdienstige reverentie quame te doen.

Dat voorsz. de Ratificatie van het Tractaet van Dreede / op de residentie van de Chambre My-partie. Item op de Instructie ende Eedt / waer op de voorsz. Chambre soude dienen ende recht doen / diende te worden gedisponeert.

Dat de Acten ende Confirmatien van de Neutraliteit tusschen den Keyser / ende desen Staet / dienden uytgebuycht ende gewisselt voorsz. de ratificatie van het Tractaet van Dreede.

Dat het Stuck van de Limiten in Vlaenderen / ende elders / voorsz. de ratificatie van het Tractaet van Dreede / behooyde te werden gereguleert / en dat niet namen het geheel Oost-quartier van het Vrye onder desen Staet behooyde te werden gebuycht.

Dat de effectie demolitie van de Forten omtrent Sluys / by Tractaet van Dreede behooyde te worden vast gestelt / daer onder begrepen in het weeren en opnemen van den Sas liggende aen de Contraschep van het Fort Isabelle, tegens het Swijn; Ende wat belanght een reciproke sechtlinge van eenighe Forten van deser zijde daer tegens / dat daer ober met de Spaensche finalijck verbyagen ende geconuenieert soude worden voorsz. de ratificatie van het Tractaet van Dreede / sonder dat tot dien eynde in eenige Consideratie ofte bedenckingen souden komen de Passen ober Sluys / ende de Forten in het Eplandt van Cadant; dewelcke daeromme uyt het 68. Artijckel van het Tractaet behooyden te worden ghelijck; Ende ingevalle men van dese zijde tot de demolitie van de Forten aen de Oost zijde van de Schelde / Allo excluys soude moghen verstaen / ende dat in sulcken ghevalle Santvliet oock behooyde te werden ghedeman-teleert.

Dat den Dam omtrent S. Donaes behooyde te werden opghenomen / en dat niet aldaer / maer elders / een Sas soude werden geleght / soo / ende als men niet die van de andere zyde best soude konnen conuenieren.

Dat in het reglement by de Heeren Plenipotentiaers van desen Staet / op aggregatie van haer Ho. Mogh. geconuenieert tot versekertheit van de Navigatie ende Commercie behooyde / te worden geexpresseert wat soorte van goederen / voorsz. waren van Contrebande, so van wegen den Koningh van Spangien als desen Staet souden werden ghehouden; dat mede de Wyheydt van de Commerchien op Franckryck wat naerder en klaerder diende te werden uyt-gebuyckt / ende niet namen wat Spaensche Waren na Franckryck niet souden mogen ghebuycht worden / soo wanneer Franckryck en Spangien in Oozloghe souden mogen zijn.

Des anderen daeghs hebben sy verklaert dat ghedelibereert hebbende op het Tractaet van Dreede: tusschen den Koningh van Spangien ende desen Staet / den 30. Januarij lesleden tot Munster getekent / niet het gene daer van dependeert / als mede op de Propositie by de Heer Ambassadeur de la Guillerie / den 13. deser ter Vergadering van haer Ho. Mo. gedaen / en by geschryfte ober gelebert / dat voorsz. en al eer het Tractaet van Dreede te ratificeeren / haer Heeren Principalen versonden / dat

van wegen desen Staet alle moghelijke middelen behoorden aengelwent te worden / soo dooz besendinghe als andersints / om aen de Kroon van Franckryck te geben nader contentement / en dat dien volgens oock al voren met ernst daer naer behoorde te worden getracht / dat de referende open - staende differenten tusschen die twee Hooge Partpen mogten werden geaccommodeert / en vervolgens het Tractaet van Dreede gesloten / aentwendende alle moghelijke debboeten en Persuasien / omme de boozs. Hooge Partpen tot accord / ofte wel tot eene generale ende absolute submissie te bewegen / ende tot dien eynde employeren de presentatien in de Propositie van den Ambassadeur de la Thuillerie hier vooren vermeldt / verbat.

De redenen die haer Ed. Moghende oordeelen in desen in Consideratie te komen / ende krachtigh te militeren.

Waren booz eerst de groote ende menigbuldighe weldaden, die den Staet deser Landen van de Kroon van Franckryck heeft genooten: Sy verklaerden haer daer op niet te sullen extenderen / maer alleenlijck te segghen / dat de selve soodanigh waren / dat by de posteriteyt de Historien geen geloode en souden meriteren in het geene daer van met waerheyt soude zijn geschreven; In recompense ende tot danckbaerheyt van welke weldaden / ende beneficien / soodanige officien en debyten een van de minste erkentnisse behoorden te zijn.

Dat de soodanige debyten naer te laten / en te gaen tot de Conclusie ende Ratificatie van een afsonderlijck Tractaet van Dreede was / debyten ende afwijcken van het eerste ende Brigneel dessejn ende by een komst tot Munster, daer toe aengestelt / omme eene generale tuste te binden in het Christenryck / immers gelijckelijck met Vranckryck.

Dat de Tractaten en Verbonden met de Kroon van Franckryck opperecht / daer mede t'eenmael quamen te coorneren / en desen Staet bupten alle Alliancie / Confidentie / en goede Correspondentie met de selve Kroonc te vervallen / directelijck tegens de oude en fundamentale maximen van desen Staet / waer by men sig tot noch toe wel hadde bebonden.

Dat soodanigen afsonderlijcken Tractaet soude worden aenghegaen met offensibe van alle onse oude Bunden en geallieerden / directelijck ofte wel by nootwendige reflexi / consequentelijck daer by zijnde gheinteresseert / ende dat simpellich op Handt ende Zeghel van den Koningh van Spangien sonder eenigh ander guarand ofte verfeckertheyt; welck men nochtans in het maechen van den Creves in den Jare 1609. soo nootdigh hadde geoordeelt / ende wanneer laetst van de conberse van de Handelinghe was ghesproochen teghens haer Heeren Principalen tot een principael motijf was geemployeert / omme de selve tot het maechen van een Tractaet van Dreede te disponeren / als te weten / dat andersints desen Staet het guarand van Franckryck soude komen te missen.

Dat inghevalle den Dreede tusschen de twee Hooge Partpen niet quam te werden geslooten / maer dat de selve in den Oorlogh bleven continueren / desen Staet het effect ende de ghewenschte vruchten van den Dreede niet soude komen te ghenieten / als sullende nootwendigh nae alle regulen van State / in postupre van Oorloghe / ende gewapent moeten blijven / ofte wel sich willende disarmeren / den Staet in het uytterste pericul stellen / van t' eenigher tijdt op de eene ofte de andere wijse overrompelt ende overtogen te werden.

Daer by komende / dat de Commercie ende Navigatien veelsints gheturbeert / ende booznamelijck op Westen t'eenmael gerumeert souden worden / ende dat daer dooz aenlepinge tot verder verwpberinghe souden worden gegeben.

Om welke pregnante redenen ende consideratien sy sepden dat haer Heeren Principalen hooghnootdigh hadden gheoordeelt / dat booz de Ratificatie van het boozs. ghereykende Tractaet van Dreede / soodanighe debyten behoorden aengelwendt te worden / als hier vooren was vermeldt.

Ende alsoo sy wisten dat hier teghens gheobscieert

miert / dat het boozs. Tractaet wel ende nae behoort en / in conformiteyt van haer Ho. Mog. resolutien gesloten zijnde / de Ratificatie nootwendigh daer op moest volgen / soo sepden sy daer op / wel waer te zijn / dat haer Heeren Principalen / hoewel ongeerne / ende daer toe getrocken ende geneessiteert zijnde / in het nemen van de resolutien van den vierden May / thienenden ende derthienden Augustij hadden gheconsenteert / ende dat op bast betrouwen ende gegeben impressie / dat sulcx soude dienen tot een spoos omme de twee hooge partpen tot een accommodement te brengen / ende niet dat men eenighsints verwachtte ofte te gemoet sagh dat daer dooz den wegh tot een separaet Tractaet soude werden ghaent / welck haer Heeren Principalen alle tijdt byten alle bedencken hadden ghesieldt / als hebbende haer Ed. Mog. alle tijdt verstaen ende geoordeelt / ghelijck sy als noch waren doende / dat geen Tractaet van Dreede als conjoinctement met Franckryck met dienft en vrucht konde ofte behoorde te werden aengegaen.

Doch en soude men niet bevinden / sepden sy / dat haer Heeren Principalen opt hadden verstaen ende verklaert / dat het oordeel over de tergiverlatie van Vranckryck. ende daer op het maechen van een afsonderlijck Tractaet met Spangien / waer mede alle de Tractaten met de Kroon van Franckryck ghemaect / ende selve de Ligue Guarantie quamen te coorneren / zoude staen aen de Heeren Plenipotentiarijen van desen Staet / ende dat de selve by overstemminghe daer in souden moogen gaen / gelijck in desen was geschiet.

Ter contrarie soo wanneer de Heeren Ghedeputeerden van Utrecht over het Oordeel van de voorsz. tergiverlatie een explicatie ofte verklaringhe hadden versocht; Soo hadden de Heeren Ghedeputeerden van Zeelandt verklaert / dat sy hun bonden ongelast / ende ongequalificeert / omme daer op te adyberen / ende dat hunne incencie niet anders was ghetoeft / als het boozs. oordeel aen den Staet te refereren / blyckende klaarlijck daer upt / dat so wanneer in Novemberijst lesleden op het vertreck als doen van de Heeren Plenipotentiarijen na Munster / weder ghebelibereert / by de Gheput. van Zeelandt, wel expresselijck was verklarert / dat in ghevalle de referende open - staende differenten tusschen Vranckryck en Spangien niet konden werden by geleg, dat in sulcken gevalle de gemelte Heeren Plenipotentiarijen geen Tractaet zouden sluyten / maer eenige uyten hunnen afzenden omme rapport te doen, en naerder last te ontfangen.

Welk alhoewel by de andere Provincien niet en wterde geadmiteert / soo sal men / sepden sy / echter niet bevinden / dat de boozs. sustenue / van wegen Zeelandt is afgegaen / ende daeromme als den negentienden November werde verstaen dat de Heeren Plenipotentiarijen bertreckende naer Munster / hun souden reguleren nae de resolutien van den achthienden May / vierden Julij / levenden, thienenden ende derthienden Augustij lesleden / met pluraliteyt van stemmen daer by wierden geboegt dese illative woorden / ende dien volgens t' Tractaet van Vrede tusschen den Koningh van Spangien en desen Staet, in conformiteyt van de voorsz. resolutien finalijck sluyten; Soo hebben de Ghedeputeerde van Zeelandt hun daer tegen geoppoert / en late aentekenen / dat zy hun ongelast vonden eenighe illatien ofte stucksgewyse additien te admitteren.

Dat sulcx oock de intentie van de Heeren Staten van Holland soude mogen zijn geweest / kan daer upt afghenomen worden / dat naer het nemen van de boozs. resolutie van den vierden Julij seftien - hondert seven - veertigh haer Ed. Mogh. (soo sy sepden bericht te worden) eene declaratoire resolutie hadden ghenomen / ende daer by gedefinieert / waer met men soude verstaen dat de Kroon van Vranckryck was tergiverfende.

In voegen dat het oordeel over de boozs. tergiverlatie aen den Staet zijnde gebleven / de Heeren Staten van Zeelandt op de missiven ende schriftelijcke rapporten van de Heeren Plenipotentiarijen / als mede op de Propositien ende Gheschiften van de Heeren Ambassadeurs van Franckryck seriuselijck ghelet hebbende / hadden verstaen / dat / om alle verwpberinghe te ontgaen / ende te behouden de Vriendeschap / Correspondentie /

ende Alliantie met de selve Kroone / als noch met alle mogelycke deuyten / inducien / ende persuasien / de voorsz. hooge partpen tot een accommodement bienden te werden g. byacht / ende dat tot dien eynde met de Satisficacien van het Tractaet van Deyde voorsz. alsnoch be- hoorde te worden gesuper sedect.

Voorsz. hebben de Heeren Gedeputeerden van Zee- landt geseght / gelast te zijn voorsz. te dzagen eenige Consi- deracien van hunne Heeren Principalen op het Tractaet van Deyde sels / dienende tot elucidatie ende executie van eenige van de Artickelen van dien / soo ende als alle het selve in het geschryfte hier voorens gaende / naerder is verbat / ten eynde voorsz. de Satisficatie daer op gelct / ende na behooren soude mogen worden gedisponeert.

Den eersten April zynde ter Vergaderinge ghelesen de schriftelycke Consideracien op het Tractaet van Dey- de / voorigen daeghs ter Vergaderinge geexhibeert by de Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Zee- landt. Item / de schriftelycke Consideracien op het self- de subject / hupden geexhibeert / by ende van wegen de Provincie van Utrecht / daer by sy desreerden nadere elucidatie van de deuyten ende Officien die aengewent souden zijn tot Munster / by de Heeren van haer Hoogh Mog. Plenipotentiarisen / om de twee hooge Partpen te vereenigen / noopende de referende / ende onder hun onderingh openstaende differentien ; Soo zijn by de Heeren van Mathenes, ende de Kouyt, voorsz. den mont van den Heere van Heemstede (die van haer Hoogh Mog. Plenipotentiarisen) in het lange ende bryede ge- dedueert ende verhaelt de deuyten ende Officien by de Heeren haer Hoog Mog. Plenipotentiarisen ende Ex- traordinaris Ambassadeurs tot Munster successie tus- schen ogghemelte hooge Partpen aengewent ten sine voorsz. Daer mede die Sessie ghepasseert zynde / is des anderen daeghs de saecke weder op het tacht ghebyacht / daer op haer de Heeren van Utrecht noch anders niet hebben verclaert / als dat sy versochten dat de Heer van Heemstede, ende andere aemwesende Heeren Plenipo- tentiarisen by geschryfte ghesluden te stellen de Pointen / waer inne de wel geleyde Heeren hebben verstaen, dat Vranckrijck heeft getergiverleert, misgaders daer toe ober te leveren haer ghehouden Verbael ; waer op ver- schepden discoursen gevallen wesende : Is goet gebon- den de deliberatie op het voorsz. subject upt te stellen tot den volgenden dagh / om als dan oock sijn Hooghepdt voorsz. den Heer president te worden versucht / de Ver- gaderinge van haer Ho. Mog. te willen by woonen met sijn hoogh wijs advijs ende consideracien / om de Pro- vincien tot eenparigheyt te brengen.

De Heeren Extraordinaris Gedeputeerden van de Provincie van Zeelandt in haer Hoog Mog. Vergade- ringhe / versocht ende aengemant wesende naerdere openinge te willen doen van der selver last / noopende het stuck van de Satisficatie op het Tractaet van Deyde / als oock bande Consideracien by hun ghemoveert op het Tractaet sels / hebben verclaert alberepds openinghe ghebaen te hebben van hun last op het voornoemde sub- ject ; hier naer heeft de Heer van Heemstede in den naem ende van wegghen de Provincie van Hollandt ghegeven mondelinge bericht op de Consideracien by de ghemelte Provincie van Zeelandt ghemoveert op het voornoemde subject / met welck bericht haer de Provincien hebben laen wel genoegen.

De Koninklycke Fransche Ambassadeur krech noch algeen an woordt ; dies hy den derden April we- derom in gaf dese nabolgende Memorie :

Ambassadeur Extrordinaire de France se sent obli- gé de rafraîchir la Memoire à vos Seigneuries, de la Proposition qu'il leur fit le 17. du mois passé, & que lors toute l'Assemblée la jugeant Importante; Il luy fut respondu par Monsieur de Gent, qui presidoit au nom de la Province, que Messieurs les Estats la mettroient en deliberation, & luy seroient au plustost une response qui seroit de la satisfaction du Roy son Maistre, de celle de la Reyne Regente, la Mere, & de la sienne aussi Or, Messieurs, depuis ce temps-là, qui est assez long & en- nuyeux a des Personnes qui ne soubaittent rien tant que de

fortir d'affaires, & qui ne negligent aucun expedient, quy y puisse servir, & procurer le repos public. Il a prend que Messieurs les Deputés de toutes les Provinces ont souvent esté en conference, sans (au moins de la cognois- sance) qu'il ait esté resolu aucune chose sur son sujet, aussy il supplie vos Seigneuries de luy vouloir donner par une declaration precise de leurs intentions, moyen de faire sçavoir à leurs Majestés ce qu'elles peuvent attendre de la bonne volonté que c'est Estat leur à jules icy tes- moigné.

Signé

de la THULLERIE.

EXtraordinaire Ambassadeur van Vranckrijck ghe- voelt sich verplicht om aen uw Ho. Mog. de ghecu- genis te ververschen vande Propositie en 't voor- stel, dat hy aen hen dede op de seventiende vande voor- lede Maent, en dat doen met goetvindingh vande geheele Vergaderingh aen hem geantwoort wiert door mijn Heer van Gent, die de voorsirring had in de naem van sijn Pro- vintie, dat mijn Heeren de Staten haer in deliberatie en berading souden stellen, en op 't spoedigste een antwoord aen hem geven, die welen soude tot satisfactie en vernoe- gingh vande Koningh sijn Meester, vande Koninginne Re- gente sijn Moeder, en oock tot de sijn. Nu mijn Heeren, hy heeft zedert dese tijdt, die langh genoeg is, en verdrie- tigh voor Perfoonen die niets soo leer wenichen, als van saecken ontlast te zijn, en die geen middel verwaerlosen, die daer toe dienstigh kan wesen, verstaen dat mijn Hee- ren de Gedeputeerden van alle de Provincien dickwils in Conferentie en gespreck hebben gheweest, sonder datter (ten minsten by sijn weten) yets geresolveert en besloten is, dat hem aengaet. Hy bid dishalven uw Ho. Mog. om hem, door een precise verklaringh van hun intentien, middel te willen geven van aen hun Majesteyten te kon- nen doen weten 't gheen sy verwachten moghen van de goede wil, die dese Staet tot hier toe aen hen ghetuyght heeft.

Geteeckent

de la Tuillerye.

Alle dese voozgaende daghen bielen lange ende sware deliberacien ende besoignen ober het stuck van Deyde : ende krochten met recht seggen / dat als dan de Staet gelijck als in arcepedt was / om dat groote werck ter we- relde te produceren ende te baeren.

Insonderheyt van Maendag den drie en twintigh- sten Martij af / als wannet Hollandt presidente / ende dien tijdt in acht nemende / de saecke seer pouffeerde / duynende de Vergaderinghe deurgangs tot drie / vier up- ren naer de middag. Sijn Hooghept sels verschepden mael inde Vergaderinghe koomende / recommandeerde gestadigh dese drie dingen : eerstelijck de eenichept onder de Provincien ende Leven van dien / als het fondament niet alleen van den Staet ende geluckige regeringe van dien / maer oock / waer de Deyde met Spangien moest worden op gebouwt / de voltrekkinge van de Deyde met Spangien. Ten tweeden / Sijn Hooghept oock recom- manderde ende goet bondt / als sullende zijn de Kroone van soo swaren bloedighen / ende nochtans victorieusen tachtich-jarigen Oorlogh : edoch alsoo / dat ten derden / oock de Deyde ende Vriendtschap met Vranckrijck niet mocht werden verlooren / of ter yden geset.

Wat ende hoedange submissie Vranckrijck presenteer- de / is te sien upt de Propositie des Ambassadeurs van den seventienden Martij hier te booren gesiet. Eenige dagen wiert ter Vergaderinge der Heeren van Hollandt gelsen een Brief van den Grave van Pennarande, waer in hy oock presenteerde de submissie der vijf behende Pointen ter derstie (niet van den Staet sels) van de Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet tot Munster, sullende de submissie aen haer Ho. Mog. sels / of aen de Provincien al te langh-wpligh / oock te seer tot avan- tage sijn van Vranckrijck, als hebbende haer Ministers in den Wage / die gheen Spaensche Ministers aldaer wil- den tolereren.

De Heeren van Hollandt hadden al vanden een- en-twintighsten Martij af/ geerne ghesien dat daerom de Heeren van Mathenes, ende van Heemstede, waren getoogen naar Munster/ maer sy hebben geallegeert/ dat sy niet wisten wat te doen aldaer/ ten minsten dat sy moesten bij sterck zyn.

De Presidentschap van Hollandt/ als geseyt/ is genomen zijnde/ soo is Maendagh ende Dingsdag seer gearbeyt om te komen tot eene conclusie/ ende openlycke resolutie: als waer mede de Heeren Plenipotentiaerisen souden mogen betrocken/ ende alle het resterende (bestaende in formaliteyten) tot Munster voltrecken.

Woensdag den vijf-en-twintichsten Martij/ hebben sy geconcludeert/ of gepooght te concluderen als volght: nameelyck/ ten eersten te verklaren/ dat de Resolutien hier behoorens genomen/ belangende het betreckt der Heeren Plenipotentiaerisen binnen 's Landts wesende/ dat de selve werden gelaten in haer gheheel. Ten anderen/ dat aen den Heer van Meynderwijck, ende de Heeren Plenipotentiaerisen van wegghen desen Staet tot Munster wesende/ soude werden ghenotificeert in wat poincten dat het stuck van de Ratificatie van deser zyde op het Tractaet den dertighsten Januarij lesleden met de Heeren Spaensche Plenipotentiaerisen tot Munster geslooten/ konde. Ten derden/ dat sy aldaer komende/ souden hebben te continueren bevoeyen ende Officien tot bergelijkinghe der Kroonen van Vranckryck ende Spangien, over ende ter saecke van der selver resterende ende openstaende differentiale poincten. Ten vierden/ dat de Provincien meynen dat den dagh gheseygeert tot de uytwisselinghe van de Ratificatie/ op het voornoemde Tractaet behoorde geobserveert ende nae ghesloomen te worden/ om te libereren het publijc Woordt, by de Heeren Plenipotentiaerisen in kracht van der selver Instructie tot Munster ge-engageert.

Maer de Heeren Hollandt presiderende/ hadden geen gebolgh als van die van Gelderlandt.

Die van Zeelandt, Utrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, ende Stadt ende Landen, lieten daer tegen/ of by aenteekenen als volght:

Als eerstelijck de Ordinaris aentwesende Heeren Commissiteerde van de Provincie van Zeelandt, dat sy nameelijck (ghemerckt de Heeren Staten van de selve Provincie haer Principalen/ nu eenige daghen Staets-gewijs waren vergadert/ om te delibereren ende te resolveren over het stuck van de Ratificatie van 't Tractaet van Dede/ met den ghebolge ende aanklebe van dien/ ende de aankomste van der selver Heeren Extraordinaris Gedeputeerden met de Provinciale Resolutie van upre tot upre werden te gemoet gesien/ de bovenstaende Conclusie tegen 't advijs van vijf Provincien genomen/ gentsingh konden toestaen. Maer ter contratie haer genootsaectit vonden de selve in alle sijne Leden wel expresselijck teghen te spreken/ ten eynde aen de Provinciale Consideration ende Resolutien van de opgamelde Heeren hare Principalen in soo een hooch-wichtige saecke geen prejudicie en werde gelept.

De Heer van Andree verklaerde wegghen Vrieslandt, dat sijn Ed. alle dagen de last ende resolutien sijner Heeren Principalen/ noopende de Ratificatie/ was vermachende/ dooz dien de Heeren Staten der voorsz Provincie al eenigen tijdt gheleden met de deliberatie op het selve point waren geoccupeert geweest/ konde derhalven niet consenteren inde Conclusie by twee Provincien/ teghen het advijs ende goet binden van vijf andere ghenomen/ by de welke werdt verklaert/ dat den dagh tot de uytwisselinghe soude moeten werden precise gheobserveert/ ten deele vermits het selve de saecke ten principale soude presudicieren/ ten deele vermits tegen het ghebuyck is/ dat de Ratificatien jupst intra terminum constitutum werden geleveret.

De Gedeputeerde van de Provincie van Utrecht protesteerden tegen de Conclusie by den Heer van Wimmennam, als President ghenomen/ als zijnde tegens de advysen van vijf Provincien.

De Gedeputeerden van de Provincie van Over-Yssel verklaerden desgelijcks niet te kunnen in die Conclusie/ met twee Provincien genomen/ consenteren/ ende verstonden dat de advysen van de Gedeputeerde van de

desicierende Provincien op het point van de Ratificatie genomen/ die sy seydten alle dagen te gemoet te sien/ eers behoorden te werden ingebracht.

De Heer Eyben Gedeputeerde van de Provincie van Stadt ende Lande, liet aenteekenen/ alhoewel dat de gestelde tijdt tot de Ratificatie wel preciselijck behoorde waer-genomen te werden/ dat niet te min dese Conclusie behoorde te werden opgehouden; alsoo hoopde werde ghegeven dat de Provincien van Zeelandt, Utrecht, Vrieslandt, hare Provinciale Resolutien/ over het stuck van de Ratificatie binnen weynigh dagen souden komen in te brengen.

De Vergaderinghe van Hollandt ende eenige Leden van dien/ deden al de volgende dagen deser wercke niet moeyte/ om ten minsten met vier Provincien te moghen eenighe Conclusie by pluraliteyt uytbrengen. In selvis Sondag den negen-en-twintighsten Martij/ zijnde Vergaderinge/ hebben sy getracht te concluderen: maer sy koften de pluraliteyt niet kuypen. Want of wel de appoyaroire advysen op het geteekende van wegghen Gelderlandt, Hollandt, Over-Yssel, ende Stadt ende Landen waren ingekomen/ soo verstonden nochtans die van Over-Yssel ende Stadt ende Landen niet daerinnen met overstemminghe in desen behoorde te gaen. Alsoo liep dese wercke ghenoech vruchteloos heen; ende alsoo Maendachs den dertighsten Martij die van Zeelandt quam ten persideren/ soo scheen als of de hoop tot sluytinge geheel werde te rugge gestelt.

Het scheen oock als fatael/ dat in desen tijdt de edelinge quam van het overlijden des Konincks van Denemarck, gestorven den acht-en-twintighsten Februarij des avonts ten vijf upren. Want de selve Koninck de voorsz naemste ende eerste Mediateur was geweest tusschen de hooghe Partien/ ende Helpder van de Vergaderingen ende Dede handel tot Munster ende Onabrugge, insunder herpdt aengaende de Preliminaria, wiens overlijden van men in dese tijdt hadde mogen nemen als een groot Omen, als dat de Dede handelinghe soude niet hem vordwypnen. Zijnde nu oock van Munster betrocken de Heer Graef van Avaux, een der Konincklijcke Franckse Plenipotentiaerisen; zijnde de Hertogh van Lougueville alreede te vooz vertoogen/ alsoo dat de Graef van Savien alleen bleef.

Maer het gemeen spreek-woordt seght/ als de Peer rijp is valte van sels. Gelderlandt, Hollandt, Over-Yssel, Stadt ende Landen waren met de Ratificatie gheert. Hvt Vrieslandt werdt den dertighsten Martij dooz den Heer van Andree ingebragt dit volgende advijs.

De Heer van Andree, heeft by last van de Heeren Staten van Vrieslandt, sijne Principalen ter Vergaderinge openinge ghebaen/ laten lesen/ ende vervolgens overgelevert haer Ed. Mog. schriftelijck Provinciale advijs op het stuck van de Ratificatie/ moopende het Tractaet van Dede den dertighsten Januarij lesleden binnen Munster gheslooten; ghelijck het selve hier nae volght geinsereert; ende heeft daer neffens mondelingh versocht/ oock sericuselijck gerecommandeert/ dat op het selve Lidt van het selve Provinciale advijs/ belangende het differeren van de publicatie van het voornoemde Tractaet/ behoortelijck by de andere Provincien mocht worden gelet ende gedelibereert/ waer op ghedelibereert zijnde/ hebben haer Ed. Mog. den gemelten Heer van Andree, over ende ter saecke van de moeyte by de selve genomen bedancht.

BY de Staten van Vrieslandt ten Ordinaris Landt-dage Vergadert, gesien, gelesen ende geexamineert wesende het overgefondene Tractaet van Vrede, bestaende in negen-en-seventich Artycckelen tot Munster tusschen de Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiaerisen van desen Staet, met de Ambassadeurs ende Plenipotentiaerisen van den Koningh van Spangien gemaect, ende aldaer geteekent den dertighsten Januarij lesleden, mitgaders de annexerende projecten van Ratificatie weder-zijts uyt te brengen ende te wisselen binnen den tijdt van twee Maenden, omme sulcks gedaen wesende, wyders neffens de Publicatie ghedifponceert te mogen worden vinden in de selve gheen swarigheden, om ende ter contemplati van welke de selve niet souden mogen

gen oft behooren geaprobeert ende ageert te worden, als bekemende de Provincien niet alleene het eynde van den bloedigen, langen Landt, ende alles verdervenden Oorloge, dan mede de volle ende absolute Souveraineyt van de respectieve Provincien, Geassocieerde Landschappen en Steden, op welcken den Koningh niet pretendeert, noch nu ofte namaels, voor hem, sijne Successors ende Nakomelingen, immermeer yeis sal pretenderen, dan nu met de Landen als vrye Landen getraecteert heeft.

Koomende in desen alleen te considereren, dat het Tractaet van Vrede by de Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarijen van desen Staet, sonder ende buyten de Kroone van Vranckrijk gearresteert, en gheteeckent souden zijn, daer nochtans de Tractaten met Vranckrijk daer op scheenen uyt te loopen, dat de Vrede met Vranckrijk en Spangien *pari passu, conjointement, & d'un commun consentement*, moesten geavanceert ende gheteeckent worden, waer op van weghen desen Staet oock altoos reflexie is ghenomen, in voegen van tijdt de saecken met de Kroone Vranckrijk zijn gecommuniceert geworden.

Wes haer Hoog Mog. tot narichtinge goet ghevonden hadden de devoyren van de Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarijen van desen Staet, neffens Vranckrijk ghedaen, wel te examineren, omme te weten, of de selve Officien *in debita forma*, en ghenoechsaem gedaen waren, als blijkt by haer Ho. Mog. Resolutien vanden *waelfden, seventienden ende achtenden* February leetleden.

Doch alles by vervolgh naerder ghexamineert zijnde, ende ghehoort wesende de mondelinge advysen ende schriftelijke onderrechtighe van wel-gedachte Heeren Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarijen, en speciael hier van den Heer *Frans van Donia*, uyt dele Provincie Gecommitteert gheweest zijnde, ende naer gheven zijnde der selver Journalen van deghedane Officien neffens Vranckrijk, mede relatijf tot Verklaringe vande Heeren Mediateurs; Is bevonden, dat de sluytinge ende teekeninge gedaen is volgens haer Hoog Mog. Resolutien van den *achtbienden Mey, vierden July, srevenden, thienenden ende derthienden* Augusty, ende *vijftienden* November 1647. By welke de Heeren Plenipotentiarijen tot sluytinge ghelast worden; het welke dan vervolgens heeft moeten gheschieden, dewyle alle de actien van de Ministers (ofte eenighe der selver) *van Vranckrijk daer op hebben uytgeloopen, dat de Kroone niet gheuegen is gheweest voor als noch uyt den Oorloghe te schieyden, om redenen de Kroone bekend wesende*, het desen Staet onmogelijk langer inden Oorloge te continueren, om redenen by andere ghelegentheden de Kroone van Vranckrijk te gemoet gevoert.

Hebbende oock Spangien door het beleyt van de Heeren Gecommitteerden aen Vranckrijk gestant ghedaen alle de *promissa & Tractata*, voormaels geoffereert, buyten welke Tractaten van desen Staet met Spangien niet soude wesen gheteeckent, volgens haer Hoog Mog. Instructien.

Soo ist, dat de Staten van Vrielandt naer ripe deliberatie de Tractaten tot Munster gheteeckent den *dertighsten* January, in *negen en-seventigh* Arttyckelen bestaende, als conform der Heeren Plenipotentiarijen Instructie; mede hebben gheaprobeert, approberen ende aggreeren deselve by desen: Gelijk haer Ed. Mog. mede approberen het apart Arttyckel neffens de Navigatie met Spangien gheslooren den *vierden* February 1648. omme in alle vryheydt ende verseeckeringe te moghen varen ende handelen op alle Havenen ende Landen met desen Staet in Alliantie staende, Ichoon de selve in vyantschap met de Kroon van Spangien waren staende, ofte mochten koomen te staen.

En wort mitdien de Heere *Frans van Donia*, Gecommitteerde vande Provincie, wegen sijne goede devoyren bedanckte.

Edoch dewyle de Ministers van de Kroone van Vranckrijk, geen vernoeogen schynen te scheppen inde teekeninghe met Spangien ghedaen; vinden haer Ed. Mog. goet ende noodigh; dat ter eerster ghelegentheydt een Ambassadeur, het zy Ordinaris ofte Extraordinaris by desen Staet worde ghesonden naer Vranckrijk, omme

sijne Majesteit volkomen te informeren vande redenen ende motiven, door welke desen Staet bewogen is ghe worden, omme de teekeninge te doen; en wegh te nemen alle ombragien teghens de teekeninge geimagineert, ende voor satisfactie te geven; neffens het gheschepte misnoegen, met verthooninge van alle doelnijcke ende indefesse Officien tot vereeninghe van beyde Kroonen aangewent, ende tot sluytinge te brenghen; in welke, niet de Ambassadeurs ende Plenipotentiarijen van desen Staet alleen, dan mede haer Ho. Mog. selves by ghevolge ende alle weghen sullen contribueren alle doelnijcke Officien ende mogelijcken arbeydt ende industrie, sonder intermissie; ende dewyle by den drieen vijftichsten Arttyckel des geteeckenden Tractats; sijn Majesteit van Spangien hem effectivelijck verbindt uyt te wercken de continuatie en observatie vande *Neutraliteyt, Vranckschap ende goede Nabuyschap* van weghen sijn Keyserlijcke Majesteit en het Rijck, met desen Staet, vanden dienstigh, dat middelen mogen worden aangewent, dat sulcks op het spoedighste moge worden ghedaen, te meer de Ambassadeurs van Keyserlijcke Majesteit en 't Rijck, tot Munster ofte Onabrugge present zijn.

Wat de solemne Publicatie van den Vrede aengaet, en of deselve tot meerder contentement van Vranckrijk, omme in middelen tyde met Spangien te sluyten voor een geringen tijdt soude moghen worden *in suspens* ghehouden, sullen de Heeren Gecommitteerde van desen Staet inden Haghe wesende, met de andere Provincien moghen communiceren en sluyten, soo den meesten dienst van 't Landt vereyschen sal, soo nochtans, dat de meeste verseeckeringe tot observatie genomen worden, doch soo in desen de Provincien quamen te distorderen, sullen de Staten van 't Landt adviieren, ende de Provinciale Resolutie hebben te verwachten.

Onderstont, aldus gheteeckent op 's Lants-Huys den 17. Mary 1648. Verteeckent voor Oostergoe.

T. van Aylva, Abraham Roorda, Voor Westergoe, Tjalling van Eyffinga. A. Haerfma. Voor de Steden, Olphardus Hindema, Aesge van Popma. Lsgher stont; Accordeert mette principale Resolutie. In kennisse van my Secretaris, geteyckent

D. L. Scheltinga.

Waar na die van Hollandt wederom begosten te drijngen: maer Zeelandt Presiderende / ende dooz Uytrecht gesecondeert wordende / heeft in plaets van ratificieren / ingebacht ende voogestelt hare consideratien tot euclidatie / soo wel als tot dilatie van het geadjusterde: ghelijck hier vooz is gesep ende gestelt. Daer mede / als oock met het advijs van Uytrecht, de Maendagh en Dingsdagh ghepasseert / ende Woensdagh deur de Heeren van Mathenes ende van Heemstede bericht gedaen zijnde van de tergiversatien der Fransche ende van haer devoprent tusschen de hooge Partpen gedaen / daer van in voorlige rapporten insjlooppich gesproocken / soo is Donnerdag den tweeden, van die van Uytrecht versocht / dat de welgemelde Heeren mocht worden belast om haer verhael te stellen by gheschijfte / met byvoeginge vande Pointen daer in de Fransche souden hebben getergiverieert. Op sulcks ende 't resterende te delibereren / is uytgestelt tot 's anderen daeghs / zijnde Dinsdagh den 3. April / met versoch aen sijn Hoogheyt / om alsdan mede ter Vergaderingh te compereren.

Dinsdagh den 3. April / heeft de Heer de Knuyt ter Vergaderingh presiderende ter presentie van sijn Hoogheyt / tot inlepinghe van de deliberatie gecepresenteert / in wat terminis het stuck van de Ratificatie was ghebracht / deducerende hier neffens / dat eenige Provincien oordeelden / dat aen Vranckrijk genoegh gedaen was / ende dat de andere Provincien het contrarie van diert waten sustinerende / ende heeft de gemelte Heer de Knuyt dienbolgens in deliberatie ghestelt dese naerbolgende drie Pointen / te weten / hoe de Kroone van Vranckrijk nader contentement soude werden ghegeven. Ten tweeden, hoe de Provincien best in eenigheydt souden werden gehouden ende verblyven. Ten derden, hoemē over

over 't stuck van de Ratificatie best onderlinge soude convenieren ende besluyten. Verzoekende de ghemelte Heer presidentende / dat sijn hoogh-gemelte Hooghepdt hier op soude ghelieven te geven sijn hoogh wijs advijs ende consideratien. Waer op deselve heeft verclaert / datmen in dese hoogh-wichtighe deliberatie soude behooren te gaen met onderlinghe eenighypot ende eenparigheyt van de Provincien / ende datter na dese eenighypot niet gewichtiger en was / als de saech van de Kroon van Brancrick in acht te nemen / soo ten reguarde van de oude byntschap / veele groote beneficien ende Alliantie / daer met desen Staet aen deselve kroone was verknocht; ende datmen over sulchs in deliberatie behoort te leggen / wat nader contentement men aen Brancrick soude behooren te doen / om te komen tot een eenfamentijche Conclusie van Wyde met Spangien / ende in cas dat sulchs niet en gebeurde / maer datmen van wegen desen Staet met Spangien apart quame te sluyten / wat contentement men alsdan aen Brancrick oock soude behooren te geven / om gesamentijch daer op ghesolbeert / ende geconcludeert te worden / waer na by de respectieve Provincien geuytet wesende derselver advijs / oock diversche discouren geboert; Is goet gevonden de verdere deliberatie op de voorsz. Pointen ende saecken upt te stellen tot 's anderen daeghs. Ende heeft de meergemelte Heer Presidentende / sijne meer-hoogh-ghemelte Hooghepdt verfocht / dat sijn E. soude gelieven de moepte te nemen van alsdan in haer Ho. Mog. Vergaderinghe weder te verschynen / ende de voorsz. deliberatien by te woonen.

Saterdag den 4. April gekomen / ende vzoegh inde Vergaderingh zijnde / heeft wel-gemelte Heer de Knuyt Presidentende / tot inlepinghe van de besoignes aen sijn Hooghepdt gerepresenteert / dat deselve gisteren hadde gehoort d' openinghe van d' advysen van de respectieve Provincien op de Pointen ten selven dage in deliberatie ghebracht / ende daer upt ghelieven aen te merken de discrepantie die in deselve advysen staet / verfochende de ghemelte Heer de Knuyt sijne heeschgemelte Hooghepdt / dat deselve soude gelieven verwes by te brengen / ofte voort te slaen / daer door de samentijche Provincien tot eenparichypot over de voornoemde Pointen souden kunnen worden ghebracht; waer op sijn meer-hoogh-ghemelte Hooghepdt heeft verclaert / dat sijn E. meynde datmen niet en behoort te procederen tot overstemminghe, in saecken van soo grooten importantie / maer dat men de Provincie van Zeelandt ende Uytrecht respectieve / die van d' andere Provincien waren discreperende / soude kunnen geven den tijdt van acht a thien daghen / om ondertusschen met de Heeren derselver respectieve Principalen te spreken / ende van alles informeren / ende datmen den voorsz. tijdt overscrecken wesende / alsdan finalijch soude concluderen: doch hebben de Heeren Gedeputeerden van weghen de Provincie van Uytrecht hier by ghevoeght / dat sy voort haer geen nystel van tijdt en hadden verfocht / nochte alsnoch en verfochten / maer hebben gerepeteret haer verfocht voort desen ghedaen; ende by alden van nu af de Ratificatie van 't Tractaet van Wyde onveranderlijch werde vast ghestelt / dat sy haer by de resumptie op moogen diesaengaende souden verklaren; ende by de Provincie van Hollandt iteratieve pberige Instantie gedaen wesende / ten eynde dat de Heer Presidentende soude concluderen met de meeste stemmen / volgens d' ordie van de Regeringhe / op de Pointen gisteren in deliberatie gebracht / heeft de Provincie van Zeelandt verclaert / dat in soodanige hoogh-wichtighe saecke eegen overstemminge en biel / dat sy oock op 't stuck van de Ratificatie niet hadden geadviseert; blyvende voorts difficulteren in het informeren van de Conclusie op de voorsz. Pointen / niet tegensaende dat daer op by de opgemelte Provincie van Hollandt soo instantelijch ende serieuselijch werde geurgeert.

Waer na de Heeren van Hollandt bindende vacant de Presidiale Stoel, heeft de Heer van Wimmenum sich daer in gheset / ende is vervolgens by de Provincie van Hollandt geconcludeert / dat by vijf Conforme advysen van de vijf Provincien was geratificeert het Tractaet van Wyde den 30. Januarij lesleden binnen Munster getrephent / voorts dat volgens het hoog-wijs advijs van

sijn Hooghepdt aen de Heeren van Zeelandt gegeven soude worden / gelijk sijn E. gegeven wiert misloien / den tijdt van acht a thien dagen / ende dat na 't overstricken van dien tijt alsdan de finale en generale Conclusie / souden langer dilap op de ratificatie soude werden genomen. Hier op heeft sijn meer-hoogh-ghemelte Hooghepdt haer Ho. Mog. in bedencken ghegeven / of deselve niet goet en soude kunnen binden / dat van dese haer Ho. Mog. Resolutie ten spoedichsten notifiatie werde ghegeven aen den Heer de la Thuillier Extraordinaris Ambassadeur van den Koningh van Brancrick / ende daer neffens op hem verfocht / te willen verklaren / of by enige verdere last van sijn Majesteit mocht hebben behooren / het stuck van 't Tractaet van Wyde tusschen die kroone ende die van Spangien concernerende / ende dan openinge te willen doen / ende in cas dat sy alsnoch soodanigen last niet en mocht hebben / alsdan daer toe bevoopen ende Officien te willen doen ende besteden te woe in Brancrick.

Waer na by de Provincie van Hollandt als vooren oock is geconcludeert / dat de bovenstaende haer Hoogh Mogende Resolutie gestelt soude worden in handen van de Heeren vander Capelle tho Rijffel, Wimmenum ende André, om deselve mondelinghe bekent te maechen aen den opgemelten Heer Ambassadeur / ende sijn E. daer neffens verfochen / dat de selve onbeswaert wilde sijn alsnoch alle goede Officien ende bevoopen in het hoogh-gemelte Hof van Brancrick door schrypvens / als andersints te doen / op dat de kroone van dat Rijck / de Heeren der selver Plenipotentiarisen / ende Extraordinaris Ambassadeurs tot Munster / gheliefden te lesken / de begonnen Wedens- Tractaten met die van Spangien te vorderen tot een eyndelijch / ende gheluchigh sluyt / dewyle noch drie weecken souden loopen / te rekenen van dien dach af tot uytwisselinghe van de Ratificatie van Spangien / ende die van desen Staet / op het voornoemde ghetrepeckende Tractaet / ende daermit boven noch andere drie weecken al eer de publicatie van 't selve Tractaet van deser zyde soude werden ghesonden / weder is noch ghesolbeert / dat den Heer van Ofterwijck haer Hoogh Mogende Ordinaris Ambassadeur in Brancrick / ende doen hier te Lande elders blyven den Hage wesende / soude worden aengeschiedt dat sy hem ten spoedichsten gereet mocht maechen / ende bequamen tot sijne reyse na 't hoogh-gemelte Hof van Brancrick / om aldaer upt te wercken soodanigen last als hem by Instructie soude werden met ghegeven / ofte na gelegentheyde van saecken toegesonden; Ende werden d' opgemelte Heeren van der Capelle, Wimmenum, als oock de Heeren Mathenes, Heemstede, de Knuyt, Nederhorst, mitsgaders den ghemelten Heer André, ende den Gysfier Mulch, mit dien verfocht ende geauthoriseert totte besoignes over 't instellen van de voorsz. Instructie; ende dat geschieden soude worden aen de Heeren Donia, Ripperda, Clant, dat sy haer alsnoch ten spoedichsten wilden begeben na Munster / om aldaer de boven-genoemde Resolutie / raekende 't stuck van de Ratificatie / te communiceren sulchs ende daer 't behoort / ende voorts continueren te becrepden met ende neffens den Heer van Meynderswijck, ende andere haer Hoogh Mog. Plenipotentiarisen die aldaer souden komen / ten eynde de kroonen van Brancrick ende Spangien / noopende de bovenstaende overige Pointen werden verdragen / des dat de presente Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs by absentie ofte ongeegentheyde van den eenen of den anderen van dien souden in den arbeidt treden / ende voorts varen. Eyndelijch is ghesolbeert / dat de boven-genoemde Resolutien 's anderen daeghs / hoewel Sondag zijnde / souden worden gereferreert / ende werden de Heeren Gedeputeerden van Uytrecht verfocht / haer alsdan diesaengaende nader te willen verklaren, dewelcke hebben laten aentekenen by de voorsz. resumptie / dat sy / om de kortheyde des tijts / haer voorts verclaringe alsnoch niet konden doen / maer diesaengaende besloot te sijn om haer daer toe te bequamen; de Heeren Gedeputeerden van Zeelandt hebben verclaert / dat sy 's anderen daeghs schijftelijch souden doen aentekenen op de voorsz. Resolutien / als oock op de forme ende maniere in

menen van dien gedruyckt / 't gene sy fouden meynen
booz'trecht van de Heeren der selver Principalen te
fcrecken ende dienen. Dese Vergaderingh duerde van
s' moogens ten negen/ tot 's' savonts de sloock half acht.
De Declaringe 's' anderen daeghs/ hoewel Sondagh
zijnde/ wiert gedaen/ ende luyde als volghet.

Wat sy Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Ge-
deputeerde van de Provincie van Zeelandt/ siende dat het
de Heeren van Hollandt hadde gelieft / sonder daer toe,
als laetst ter Vergaderinghe Geresolveert hebbende / by
voorgaende omme-vzage ende resolutie gequalificeert te
zijn by overstemminghe/ tegens ende buyten het hoogh-
wijjs advijs van sijne Hoogheijde/ te Concluderen dat op
de Ratificatie van het Tractaet van Dede / na de expi-
ratie van acht a thien daghen eene finale ende generale
Conclusie soude werden ghenoomen/ als mede dat de
voorz' Resolutie den Heer Ambassadeur van Franck-
rijck door Gedeputeerde soude werden ghenotificeert/
hebben goet gebonden te verklaren/ gelijk sy waten doen-
de by desen/ dat gelijk aen d'eene zijde hem niet anders als
ten hooghsten aengenaem was de moepte die het sijne
Hoogheijde hadde gelieft te nemen van ter Vergaderinge
van haer Ho. Mog. te verschynen/ de Provincien tot
ernigheyt ende eenparigheyt te raden/ ende tot dien eynde
na sijne hooge Wysheyt voorszagen te doen/ waer over
sy sijne hoogh-gemelte Hoogheijde gedienslijck waren be-
dancckende / dat alsoo aende andere zijde sy tot acquijt
van hun bevoir / ende op dat hunne Heeren Principalen
in soo hooghwichtigte delibcratien gheen presudie soude
worden gelecht / hun genootsaecht bonden te laten aen-
tekeren / dat sy de voorz' Resolutie ende Conclusie
ende de forme daer inne ghebruyckt, als strydende met
den last van hunne voorz' Heeren Principealen, ende or-
dre van het Landt, ende implicerende van nu voor aldaen
eene Ratificatie van een afsonderlijck Tractaet van Vre-
de, met den gevolge ende aenkleve van dien, binnen se-
keren precylen gelimiteerden tijdt geenints konden ac-
quiesceren, maer daer tegens waren protesterende, per-
fisterende voorts by hun eerste ende origineel advijs van
hun op het Tractaet van Vrede, met het gene daer van
dependeert den 31. der verlede, ende den eerste deser
Maent by geschripte overgelevert, welcke ende yder Lidt
van dien sy in desen hielden voor gerepereert. Seggende
voorz' dat sy Gedeputeerden niet na laten souden van alle
trouw rapport te doen / ten eynde by hunne meerge-
noemde Principalen daer op soodanigen consideratie en
reflexie ghenoomen/ ende vervolgens geresolveert soude
moghen worden/ het geene den meesten dienst van den
Lande bevonden soude worden te bereyffchen.

Ende 's' anderen daeghs wederom/verklaerden dat sy
Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gedeputeerde
van de Provincie van Zeelandt hadden vertrouwt / dat
op de scrijve Declaringhe ende protest by hun van we-
gen hunne Heeren Principalen op Saterdagh ghebaen/
ende op gisteren by geschijfte overgelevert/ met het geene
mondelinghe verder daer by was ghevonght/ dat het de
by andere Provincien soude hebben gelieft/ niet alleen-
lijck te perfisteren by de abusive ende nulle Conclusie op
het stuck van de Ratificatie van het Tractaet van Dede
met den gevolge ende aenkleve van dien / by overstem-
minge ghenomen / maer oock op de resumptie de voorsz'
Conclusie met verscheyden notable ende Considerable
pointen / die in geen Propositie ende omme-vzaghe wa-
ren gebracht / ende waer op sy Gedeputeerde van Zee-
landt niet hadden gheadviseert te extenderen ende am-
plieren/ ende het eene ende andere / als een Staetsgewyse
Resolutie te doen executeren/ doch nu siende het contra-
rie / niet konden ledigh staen teghens alle het selve van
nieuws wel expresselijck te protefteren, gelijk sy waren
doende by desen / ende dat sy niet naer laten souden hier
van trouw rapport te doen aen hunne Heeren Prin-
cipalen.

De Heeren Extraordinaris ende Ordinaris Gede-
puteerden van de Provincie van Utrecht / in haer Hoog-
Mog. Vergaderinge hebben ten selven dage ten Register
laten stellen hare schriftelijcke Consideratien op het
Tractaet van Dede / gementioneert in haer Ho. Mog.
Resolutie van den eersten deses.

Wat sy Heeren Gedeputeerden van de Provincie van

Utrecht hadden gehoopt ende gaern ghesien/ dat het
Tractaet van Dede wierde gheslooten conjointement
met Franckrijck/ volgens hare openinge daer van alhie-
ter Vergaderinge op diverse reysen gedaen / dies niet
tegenstaende considererende / dat in de delibcratien van
't Dredens Tractaet met Spangien / d'Heeren haere
Principalen / volgens de Resolutie van haer Ho. Mog.
van den 17. february lefleden / verwacht hadden naer-
der elucidatie / door dewelcke haer genoechsaem hadde
konnen blijcken van de debbooren by de samenlijcke
Plenipotentiarien van desen Staet aengelwent/ ten eynde
d'openstaende differenten tusschen de Kroonen van
Franckrijck ende Spangien mochten worden vergeleec-
ken/ ende alsoo die twee hooge parthjen mede tot Dede
gebracht/ ende daeromme oock niet volkomenlijck had-
den konnen oordeelen van de tergiverlatie die aen de zijde
van Franckrijck soude wesen gepleecht/ zijnde 't selve in
't stuck van de Ratificatie van 't voorsz' Tractaet consti-
derabel / souden versoucken / dat in ghevolge van haer
Ho. Mog. Resolutie ende ordze / d'aenwesende Heeren
Plenipotentiarien / conform haer gehoudene Verbalen/
geliefden te elucideren hare Officien ende debbooren/
ten sine voorsz' ghedaen / op dat by haer neffens d'andere
Provincien op dit swaerwichtig point / met volkomen
kennisse van saken / nochtans sonder dilay/ sulcx mocht
worden geadviseert/ als den meesten dienst/ rust/ enig-
heyt / ende versekertheyt van den Lande soude ver-
epfchen.

In geboogh van opgamelte Resolutie van den 4. April
hebben de Heeren van den Capelle, van Wimmenum,
ende van Andree den Ambassadeur van Franckrijck ge-
visiteert/ ende alle imaginable reben ghegeven/ waerom
men dese Conclusie ende Ratificatie niet langer heeft
konnen upstellen ofte verschuyben/ alsoo de ghelegent-
heyt van desen Staet niet toe en liet in dese gedruygh-
onsekerheyt te blijven sicken. De Heer Ambassadeur
sepde haer : dat hy verwacht hadde een antwoordt op sijne
verscheyden gedane Propositien ende Memorien, als oock
op den Brief des Konings, ende nu verwondert was
van haer 'ontfangen eene Notificatie van de geteekende
ende geratificeerde afsonderlijcke Vrede: ghy begeert
sepde hy / dat ick aen den Koningh sal recommanderen
de gesamenlijcke sluytinge ende voltrekkinge der Vrede;
ende ghy hebt alrede gemaeckt, geteekent ende gherati-
ficeert eene separate, wy fouden, sepde hy / alrede van
laer en dach de gesamenlijcke Vrede hebben gebadt, soo
ghy aen de Spaensche haddet ghepersisteert te verklaren,
dat ghy niet kondet, noch soudet apart handelen met de
Spaensche. Nu, ende na dat ghy hebbet gheresolveert te
sullen alleen met de Spaensche Ratificeren, is ons uwe in-
terpositie niet meer nut.

Men sepde daer op / dat hem niet onbekent was d' on-
mogelijckheyt ende d' onwilligheyt om langer in 't Oor-
logh te blijven : ende in allen geballe datmen niet gehou-
was / om in Campagne te gaen / ghelijck dan alrede een
een groot aental Infanterie ende Cavallerie boozleden
Soomer waren afgedanckt : soo datter tot eenigh booz-
der offensijf Oorlogh geen apparence en was. De sake
dan alsoo leggende / ende gheconfidereert werbende dat
Franckrijck van dese Staet (blyvende buyten Cam-
pagne / ende in een bloote defensiva) gheen dienst konde
genieten ; al wast schoon datmen sonder voltrekkingh
van de Dede in Oorlogh vel quasi continueerde / ende dat
ondertusschen dese Staet geprebeert bleef van te mogen
herstellen hare Finantien daer een geproponeerde mena-
ge / soo verfochten sy aen den Koningh soodanig rapport
te willen schryppen dat sijne Majesteit mocht contente-
ment nemen : gelijk sy oock verklarnden tot dien eynde
alrede volkomene Instructie geteet te hebben / om daer
mede den Ordinaris Ambassadeur den Heer van Oo-
sterwijck, of / soo hy alnoch daer van bleef excuserende /
om sijne indispotie / een ander Extraordinaris te senden
na Franckrijck.

D' Opgamelde 8. a 10 dagen loopende / hebben de He-
ren van Zeelandt op haer Landt- dach gesloten / gheson-
meert en vervolgens overgefonten dit volgende advijs.

DE Staten's Landts ende Graeffelijckheys van Zee-
landt. na voorgaende Point van Beschryvinghe, se-
rien-

riuefelijk gedelibereert hebbende op het rapport van de Heeren haer Ed. Mog. Extraordinaris Gedeputeerden, jongft gheweest hebbende in Hollandt, omme ter Vergaderinghe van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael by te woonen de Deliberation op het Traetaet van Vrede den 30. January lefleden tot Munfter gheteykent, met den gevolge ende aenkleve van dien, hebben goet gevonden te verklaren, ghelijck haer Ed. Mog. verklaren by desen, dat haer Ed. Mog. voor eerft hebben gelaudeert ende geaprobeert, ghelijck haer Ed. Mog. lauderen ende approberen mitdesen, alle het gene haer Ed. Mog. voorfz Gedeputeerde op de voorfz materie hebben geadviseert, gehandelt; ende gebefoigneert, ende in specie de twee protesten by deselve den 4. ende 5. deser gedaen, ende ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. overgelevert. Ende hebben haer Ed. Mog. de meergenoemde Heeren Gedeputeerden in het gemeen, ende bysonder, over hunne gedane debvoiren bedanckt.

By welcke occasie haer Edele Mogende niet konnen ledich staen, te seggen, dat haer Ed. Mog. vreemt ende onverwacht is te vooren ghekoomen, dat haer Ed. Mog. voorfz Gedeputeerden, koomende van een Souveraine ende Independent Provintie, zijnde een integrerende Lidt van de Generaliteyt ende Unie, ende aen niemant, van hun doen, in die qualiteyt, als aen haer Ed. Mog. alleene ende privative, als hunne Heeren Principalen ende Committenten, responsabel zijnde, dat echter eenighe van deselve, jehens *alle Recht, fatsoen ende beleeftheydt*, t welck de Gedeputeerde van de respectie Provincien den anderen in de ghesamentlijke Straets-gewyste deliberation schuldigh zijn, in hun particulier in haer Ho. Mog. Vergaderinghe, by eenighe Heeren comparanten gantich onbehoorlijcken zijn bejegt, ende dat daerom haer Ed. Mog. niet konnen naerlaten hun ressentiment daer over te betoonen, ende daer nevens haer Hoog Mog. te versoeken, dat haer Ho. Mog. ghelieven foodanigen ordre te stellen, dat sulcks voor het toekomende mach worden nagelaten, op dat de ordre ende Vryheydt van de Regeeringhe gheen indracht koomte te lyden, ende alle schadelijcke verwyderinghe, die daer uyt fouden koomen te volgen, moghen voorgekomen worden.

Voorts konnen haer Ed. Mog. niet ledigh staen te seggen dat haer Ed. Mog. met groote verwondering en minnoegen uytet voorfz rapport, ende de extensie van de conclusie den 4. deser ghenoomen, hebben verstaen ende gesien, dat, sonder de differenten aen het hoogh-wijs advijs ende voorfzagen van sijn Hoogheydt, tenderende voor al tot onderhoudinghe van de eenicheyt onder de Provincien, ende dat tot gene overstemminghe in soo hooge punten dienden te werden gheprocedeert, ende vervolgens tot conservatie vande Vrundtschap, Alliantien, ende goede correspondentie met de Kroone van Vrankrijck, ghelijck het selve ten Registre van haer Ho. Mog. van den *derden* ende *vierden* deser naerder staet geexpresseert, sonder oock eenighe reflexie te nemen op de ghewichtige redenen ende motiven van weghen haer Ed. Mogende door de Heeren hunne Gedeputeerden haer Hoog Mogende op het voorfz subjeet den 31. der voorleden, ende eerste deser Maent, soo mondelinghe als schriftelijck te ghemoet ghevoert: Ia sels niet plaeste te willen geven de billijcke ende wel-gheemeende presentation, by deselve Ghedeputeerden voor het nemen van de Conclusie ghedaen, van overmits t'effecte van eenighen naerderen last, als by hun was verklaert op het spoedighste een keer na haer Ed. Mogende te willen doen, ende de saecken tot eenparigheydt ende contentement van de andere Provincien, te sullen helpen dirigeren, by haer Hoog Mogende sonder oppositie is aengesien dat het de Heeren van Hollandt heeft ghelieft eygener autoriteyt, sonder daer toe, na voorgaende omvraghe ende Resolutie, als laest gheweest hebbende Prefiderende Provintie, gheautoriseert ofte gequalificeert te zijn (ghelijck in allen ghevalle als of haer Ed. Mogende Gedeputeerde op hunne Toer de President-Stoel bekledende buyten redenen, *in mora* en ghebreck hadden ghebleven te Concluderen, des neen, tot nakominge van haer Ed. Mogende Resolutie, ende d'ordre van het Landt, ende omme alle confusie voor te koo-

men, hadde behooren te gheschieden) te Concluderen by overstemminge van twee Provincien, buyten ende teghens het hoogh-wijs advijs van sijn Hoogheydt, waer mede sijn vier Provincien simpellick hadden gheconformeert, welcke dienvolgende het eenighe ingredient van de voorschreve Conclusie moeste zijn, dat het Traetaet van Vrede den 30. January lefleden tot Munfter gheteeckent, met vijf consonante stemmen van vijf Provincien is Geratificeert, voorts dat volghens het hoogh-wijs advijs van sijn Hoogheydt, aen de Heeren van Zeelandt ghegeven soude werden den tijdt van *acht a thien* dagen, ende dat na het overstrijcken van den selven tijdt, alfdan de generale ende finale Conclusie sonder dilay op de Ratificatie soude werden ghenoomen, Ex-tenderende voorts de voorschreve Conclusie onder anderen met het vast stellen van den tijdt, binnen welke de Ratificatie *hinc inde* uytgewisselt, ende de publicatie van het Traetaet van Vrede soude werden ghedaen, daer inne comprehenderende ende besluytende de *thien* dagen die haer Ed. Mogende Gedeputeerde werden ghegeven, sonder te seggen tot wat eynde, in allen schijn als of haer Ed. Mogende geene vrye deliberatie op de voorschreve Ratificatie van het Traetaet van Vrede en ware open ghebleven, ende dat daer op geene Resolutie meer wierde gerequireert, amplierende daer en boven op de resumtie die den 5. deser op Sondag teghens voorgaende haer Hoog Mogende Resolutie is ghedaen, de voorfz Conclusie met meer andere considerable Poiten, op alle welke haer Ed. Mogende Gedeputeerde, ende die van de andere Provincien niet zijn ghevraecht, veel min daer op hebben gheadviseert, ende dit alles in saecken van de hooghste importantie, ende by de naerdere Unie van Uytrecht aen de respectie Provincien specialijck gereserveert, als concernerende niet alleenlijck een eyntelijck ende finael besluyt op eene absolute Ratificatie van het Traetaet van Vrede met Spangien, welck Traetaet haer Ed. Mogende sustineren ende demonstrenen dat niet punctuelijck, achtervolgende de Instructie, ende de Resolutie daer na met ghemene Stemmen, ghenoomen, geadjusteert, geslooten, ende daeromme by haer Ed. Mogende op de Ratificatie van dien niet geadviseert, veel min consent gedragen zijnde, dat notoirlijck by overstemminghe daer op geene Conclusie heeft konnen worden genomen, maar oock vermits van foodanigen Ratificatie is dependierende het aengaan van een afsonderlingh Traetaet, ende dat daer mede koomen te concurreren ende vernieticht te werden de Traetaten van Alliantie, ende met namen de *Ligue Guarantie* tot weder-zijds verseeckertheyt met de Kroone van Vrankrijck opgericht, waer uyt niet anders dan verwyderinghe ende onlusten, in plaeste van goede Vrundtschap ende Correspondentie, die tusschen de ghemelde Kroone, ende desen Staet tot noch toe is gheweest, te ghemoet konnen werden gesien.

Welcke alle by haer Ed. Mogende rypelijck, ende na sijnne importantie overwoogen zijnde, ende insonderheydt ghelet hebbende, op het ghevolghe ende sequelen, die foodanigen maniere van doen, mitfgaders de saecke sels voor het toekomende met sijn soude sloop; Soo is dat haer Edele Mogende *persistierende*, by hunne voorgaende Resolutien, inhererende ende renoverende de protesten hier vooren vermeldt, hun ghenootsaecht hebben ghevonden, te verklaren dat haer Edele Mogende gheenints konnen adquireeren de voorschreve pretense ende nulle Conclusie. Maer dat ter contrarie haer Edele Mog. daer teghens wel expresseelijck zijn protesterende, ghelijck haer Edele Mogende zijn doende by desen, mitfgaders teghens alle het gene in ghevolge ende uyt krachte van de voorschreve Conclusie albereyds ghedaen, ende voorgenoomen is, ende noch verder ghedaen ende voorgenomen soude mogen worden, houdende alle het selve krachteloos ende van onwaarden: zijnde daeromme oock haer Edele Mogende geenints ghemeent, voor ende alcer haer Edele Mogende over de voorschreve Conclusie, ende de forme in het nemen van deselve ghebruyckt, behoorlijck contentement sal zijn ghegeven, den Heer de *Knytt* van weghen haer Ed. Mogende als Extraordinaris Am-

Nederlandsche Vrede - Handelingh.

373

Ambassadeur ende Plenipotentiaris tot de Vredens-
Tractaet Ghedputeert zynde, nae Munster te laten ver-
trecken.

Ende dit alles met oprechte ende sincere verklaringe
nochtans, dat haer Ed: Mo: geenfints gemeynt zyn het
Tractaet van Vrede, gelijk haer Ed: Mo: schynt na ge-
ven te worden, te eluderen, nochte den voortganck van
het selve buyten behooren te retarderen, als zynde haer
Ed: Mogende eenighste oogherck ende intentie, te
vigileren, dat voor ende aler het Tractaet van Vre-
de finalijck gheslooten, ende de Ratificatie vast gheselt
sal zyn, dat mach worden gheobtrineert ende bedongen
alle het gheene ten dienste van den Lande by voort-
ganck van Vrede werdt gherequireert, ende dat aen de
andere zyde nevens de uodighe eenigheydt onder de
Provincien, oock de Vrundschap, ende goede Cor-
respondentien met de oude Vrienden ende Geallieerde
van desen Staet, na hehooren mach werden geconfer-
veert ende ghecultiveert, Verfoeckende haer Ed: Mog:
verklaringe ten Registre van haer Ho: Mogende werde
geinsereert, omme te kunnen dienen daer ende soo het
behoort.

Aldus gedaen ende gearresteert ter Vergaderinge van
de welgemeite Heeren Staten in 't Hof van Zeelandt tot
Middeburgh den 12. April 1648.

Ter Ordonnantie van de Staten voornoemt

Geteyckent,

de Brune.

Maer die van Wt recht hebben haer geaccommodeert
den 16. April op volgende Wyse.

DE Staten van den Lande van Wtrecht gesien ende
ghe-examineert hebbende het Tractaet van Vre-
de, bestaende in neghen en seventigh Articulen,
tusschen den Koningh van Spangien ende desen Staet,
op den dertighsten January 1648. tot Munster gheteyck-
kent, verklaren dat haer Edel Moghende altyds ghe-
wenicht, ende niet lievers ghesien hadden, dan dat de
Kroon van Vranckrijck ende desen Staet ghesament-
lijck, ende op eenen tydt, een Tractaet van Vrede
met Spangien hadden gheslooten, Ende dat daer toe ge-
tendeert hebben haer Edel Mogende respectie Reso-
lutien, ende Provinciale advylen continerende, dat
alle 't gunt tot Munster by de Plenipotentiarien van
desen Staet soude werden gheteyckent, soude wesen
sonder effect van reel Tractaet tot dat Vranckrijck
ende desen Staet op eenen tydt ghesamentlijck met
Spangien soude hebben gheslooten, waer mede voor-
ghekommen soude zyn gheweest, alle de in convenien-
ten ende onheylen, dewelcke uyt de separate Handelin-
ge souden kunnen verryfen, van welke haer Ed. Mog:
altydt vry hebben willen zyn, ende als noch willen
blyven, dan gheconsidereert dat vijf Provincien in de
Ratificatie van de voornoemde Articulen alghereets
hebben geconsenteert ende geconcludeert, ende om
meerder inconvenienten ende oneenigheden te voorko-
men, hebben haer Ed: Mog: om 't gene vooren is ver-
haelt, haer ghenootsaecht ghevonden, de voorsz. Ar-
ticulen van Vrede mede te Ratificeren, ghelijck haer
Ed: Mo: die Ratificeren by desen, als mede 't byson-
der Articul by de Plenipotentiarien van desen Staet
met de Spaensche geconvenieert, aengaende de Com-
merciën met de Koninckrijcken, Staten ende Landen
met den Coninck van Spangien in Vyandschap zyn-
de, & vice versa, mitsgaders 't Concept van Rati-
ficatie, soo als 't leydt, ende 't ghetraekteerde van
weghen sijn Hoogheydt, ghementioneert in 't vijf-
en-veertighste Articul, sonder nochtans toe te staen,
de Demolitie der twee Forten in 't Landt van Calant
ende de twee op het pas voor Sluys, Alles met dien
verstaende, dat alnoch by de Plenipotentiarien
van desen Staet tot Munster alle debvoiren sullen
worden aenghewent, om de twee Kroonen te ver-

ghelijcken, ende mede tot den ghewenschten Vrede te
brenghen.

Ghedaen t' Wtrecht den 31. Marty 1648.

Was Gearaphreert,

Nicolaes van Berckat.

Ter Ordonnantie van myne vooreoemde Heeren
die Staten

Geteyckent,

Ant. van Hilten.

Den 17. zijnde Dypdagh ghekomen zijnde / heeft de
Heer van Andree van wegen Drieslant ter Vergaderingh
Presiderende de besoigne van het wichtige Point der
Ratificatie des Tractaets van Vrede den 30. January
binnen Munster geteekent / volgens Resolutie des boor-
tigen daeghs wederom ter handt genomen ende is dooz
Dyde van den selven Heer Presiderende ghelesen de Reso-
lutie van den vierden der selver Maent / als mede de
respectie Provinciale adbpsen van de Ed: Mo: Heeren
Staten van Zeelandt ende Wtrecht respectie 't voor-
igen daeghs soo schijftelijck als mondelijck ingebragt
ende dien dagh ghesummeert; ende uyt de voornoemde
Resolutien verstaen ende bevonden dat de thien daghen
daer in ghescreven nu ruyt waren verlopen / ende
dat na overtrecken van deselve de Finale ende Gene-
rale Conclusie sonder langer dilap moest worden ghenom-
men op de Ratificatie hier vooren verhaelt; dienvolgen-
de wert de geconcluide Ratificatie / (met aenroepinge
ende in den Naem der H. Drievaldigheyt,) vast gheselt
ende verder goet gebonden ende geresolveert dat d'Ex-
traditie ende Verwisselingh der Ratificatien des bov-
gedachten Tractaets tusschen de Heeren Plenipoten-
tialien des Koninghs van Spangien ende die van desen
Staet soude geschieden in den tijdt van drie weecken,
te reekenen van den 4. deses vooren verhaelt / Ende
de Publicatie van het meergemelte Tractaet drie weec-
ken daer na: Wel-verstaende dat in middelen tijde de
Heeren Extraordinaris Ambassadeurs van desen
Staet tot Munster als noch alle ernstige pberige ende
bedenckelijcke debvoiren souden aenwenden ten eynde
de openstaende overighe ende discreperende Pointen tus-
schen de hooghe parthien mochten werden bereffent /
ende de kroone van Vranckrijck contentement erlan-
ghen: Doozts dat soo haest immermeer moghelijck een
Ambassadeur 't 3p Ordinaris of Extraordinaris van
desen Staet aen sijn Majesteit van Vranckrijck soude
worden ghesonden / om deselve volkomenlijck t'inform-
eren van de redenen ende motiven die desen Staet
hadden bewoghen / de meer-verhaelde Dredens-
Tractaten epudlijck te sluypen ende te Ratificeren /
met aanbiedinghe van alle Officien / continuatie van
Dyndschap / vreedet te deduceren in de Instructie /
den Ambassadeur die dertwaerts soude gaen / te behan-
dighen; Ende werden de Heeren Plenipotentialien
mitsdien ghelast om noopende de demolatie der Forten
met die van d'andere zyde te sprecken ende te handelen
ende oock te verclaren / dat het 44. en 45. Articul
van het voornoemde Tractaet werde gheaccepteert /
onvermindert ende onghespejudeert de Souverain-
teit van desen Staet / als oock de Religie, mits-
gaders de Geestelijcke Goederen, 't entlop / ende Ad-
ministratie van dien. Waer nae nochmaels ter Verga-
deringhe ghelesen wesende de Concepten van de Acten
van Ratificatie soo in de Fransche als Nederlandsche
Tale respectie / hebben haer Ho: Mo: geresolveert dat
deselve in beyde de Talen op het Origineel Tractaet in
deselve twee Talen respectivelijck souden werden gede-
peseert / gearaphreert / gheteeckent / ghesegelt ende
uptgegeven / ghelijck oock de Acte van Ratificatie a-
part soude worden gedepeseert / geteekent / ghesegelt
ende uptgegeven / op de bysondere Conventie rakende
het stuck van de Commercie ende Navigatie / 't welck
daenwesende Heeren Plenipotentialien mitsdien ghelast
ende

ende goetdonnert wiert / getekent te founneren onder haer Ho: Mog: ghelijck hun oock ghelast ende goetdonnert werdt onder deselve oock te founneren het origineel Tractaet in beyde de boorz. Calen den 30. Januarij lefleden binnen Munster gheteckent; 't welck de Heeren van Mathenes, Heemstede, ende Clant, staende Vergaderinge hebben gedaen; Ende dat dese Heeren als oock de andere Heeren derselver Colleguen soo hier als elders noch binnen 's Landts wesende / de boorz. respectie deperches behomen hebbende / souden haer daer met te samen ende eix in 't bysonder ten spoedighsten na Munster hebben te verhoeghen / ende de Ratificatien belanghende het meerghemelde Tractaet ten wederziden ober ende weder over upt wisselen. Dan hebben de Heeren Gedeputeerde van wegen d'opghemelde Provintie van Zeelandt op 't gene boorz. is / eerst mondeling verklaert ende verbolghens op de resumptie een geschijfte overghelevert hier na volgende te weten / dat sy Gedeputeerde hebben ghesien in wat voegen deur de ghemelde Heer Presiderende by overstemminghe was geprocedeert, in het nemen van eene Conclusie op het hooghwichtig Point van Ratificatie van een Tractaet van Vrede, ende dat deselve Conclusie sonder oppositie by de andere Provintien was aenghesien, seyden om de redenen wydloopig vervat in de voorige Provinciale advyfen van de Heeren hare Principalen, te persisteren by haer voorgaende resolutien, mitsgaders 't inhereren ende renoveren de Protesten op den 4. 5. ende 16. deses volgens speciale Resolutie van haer Ed: Mo: van den 12. deses Maents, noch dese loopende weecke ter Generaliteyt ingelevert.

De Heeren Ordinaris Gedeputeerde van wegen de Provintie van Wtrecht hebben op de resumptie verklaert aengaende de overstemminge, of deselve in dese saecke plaetse heeft of niet? sulcx ghehelelijk te laten aen 't oordel der Heeren hare Principalen / ende derselver abbijs dien-aengaende byz ende ongeprejudiceert te houden / bindende daer beneffens alsnoch ten hooghsten dienstigh / dat de Provintie van Zeelandt werde besonden / ten eynde dese hooghwichtige saeck met eenparigheyt van alle de respectie Geunierde Provintien werden voltrocken.

De ses Provintien alsoo het eens zijnde ontbrack alleen Zeelandt, om welke Provintie te disponeren ende alle moghelijcke Satisfactie te geven / ende daer dooz wech te nemen de Cavillatie als of men teghens d'Unie hadde geprocedeert: : soo zijn derwaerts ghesonden de Heeren van Gent, van Kinschor, de Graef, vander Hoolck, van Haubois, ende vander Beecke, die den acht-en-twintighsten April ter Vergaderingh van de Heeren Staten van Zeelandt / hebben gedaen naer volgende Propositie.

Edele, Mogende Heeren,

MYn H: H: de Staten Generael Onse Heeren Committenten hebben ons gelaft U Ed. Mog. te begroeten, met aanbiedinge van alle vruntschap, na uwe correspondentie en toewenschinge van langduyrige welvaert en voorspoedige Regeeringe, Ende hebben haer Ho: Mo: Ons gecommiteert te verschynen hier in U Ed. Mogende Vergaderinge ten eynde aen deselve voort te dragen een saecke van Importantie, waer toe Ons Credentialen zyn mede ghedeylt, sijn Hoogheydt mijn Heere de Prince van Orangie heeft de Motiven van dese besendinge mede ghevonden van foodanighen stoffe, dat deselve oock heeft ghelieft ons te seconderen met desselvs serieuse Brieven van recommandatie, gelijk U Ed: Mog: uyt deselve sullen hebben gelieven te sien, Het Point van importantie en groot ghewichte, Ed: Mogende Heeren, in Onse verlesien Credentialen gementioneert, is de *Vrede*, een van de *grootste, beste, ende kostelijckste* goederen die by yemandt kunnen werden genooten in dit tydelijcke leven; hoe seer haer Hoog Mogende hier naer van herten wenschen en verlanghen betuyghen de langhduyrige deliberatien, gheduyrige besognes, kostelijcke Vergaderinghen ende besendingen soo binnen als buyten 's Landts, nu enen gheruymen tijdt herwaerts met allen yver aenghewendt: in voegen

dat het Godt de Heer oock ghelieft heeft dat Christelijcke werck sulcx te zegenen, dat 't selve met het uytwiltelen van wederzydts Ratificatien en daer op te volghen Vredens-Publicatie t'eenemaal kan werden gheperficieert; alles wat haer Hoog Mogende hier by hebben te desireren is d'eenparigheyt van alle de respectie Provintien het eygentlijk subject van dese hare Hoog Mog: besendinge, want gemerckt de ses andere Leden van de Unie in 't gemelde stuck van Ratificatie over-eenstemmende zyn, soo betoonen haer Hoogh Moghende door dese solemnele deputatie hoe seer deselve U Ed: Mogende singuliere discrepantie ter herten zyn treckende. Deselve hebben met groot leedtwesen aenghesien, dat in plaets van de hoope die men had gheconclupieert van dat sich U Ed: Mogende sedert het jonghste vertreck van haer Extraordinaris Gedeputeerde uyt den Hage met de Consonante Provintien souden conformeren, ter contrarian U Ed: Mogende sich hebben laten ghevalen klachten ende protesten over te senden ende te laten tekenen; Ghelijck dan sulcx gheschiedt is door een Resolutie den 12. April in U Ed: Mo: Staetgewyse Vergaderinge alhier genomen, ende op den 16. daer aen volgende door begeerte van derselver Ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt in 't Register van haer Hoogh Mogende Resolutien geïnseriert in 't beklagh van de *onfatsoenlijcke ende onbeleefde bejegeninghe* die aen eenighe van U Ed: Mo: Gedeputeerden door eenighe comparanten gantsch onbehoorlijk soude zyn ontmoet. *Ten tweeden*, in 't misnoeghen over 't occuperen van den presidialen Stoel door de Provintie van Hollandt op den 4. deses onder voorige omme-vrage, Ende *ten derden*, dat men soude hebben gheconcludeert met de pluraliteyt sonder voorgaende deliberatie op de grieven by U Ed: Mo: nopende 't contentement van de Geallieerde, als op de Tractaten sels ter Generaliteyt gerepresenteert, Op 't eerste, Ed: Mogende Heeren, tullen wy kortelijck verklaren dat d'Intentie van haer Ho. Mog. noyt is gheweest om U Ed. Mog. Gedeputeerden in eeniger manieren *onbeleefdelijck te rescontreren*, gelijk wy oock niet en weten dat sulcx soude moghen zyn gheschiedt; wel is waer dat in foodanige hooge ende gewichtige deliberatien somwylen door den eenen of den anderen de saecken wat yverich tot dienft van 't Landt worden aenghehouden, sonder intentie nochtans yemandt daer door te lederen, maer ons is onbekent van foodanige woorden die U Ed. Mog. souden hebben gepermoveert de saecke soo hoogh op te nemen; blyvende haer Hoog Mogende ghemeynt U Ed. Mog. Gedeputeerden ten allen tyden met sulcke respect te ontmoeten als tusschen so goede Bontgenoten en nauw verknochte leden behoort en betamelijck is.

Op het *tweede* nopende 't innemen van den presidialen stoel is het sulcx, dat naer dat de Heeren van Hollandt meermalen hadden verlocht, dat de H. H. van Zeelandt souden willen Concluderen, ofte de stoel ruymen volgens costuyme om tot een eyndelijck besluyt na ingenomene advyfen van de Provintien te komen, zyn de H. H. van Zeelandt uyt de stoel ghetreden ende in de vertreck Kamer gegaen, 't gunt de Provintien oordeelen te zyn gheschiedt om met Fatsoen de stoel te quiteren, ende het oude gebruyck van haer Hoog Mogende Vergaderinge standt te doen grypen. Op het *derde* Ed. Mo. Heeren, Soo ist sulcx dat de Heer Raedt Pensionaris *Cats* soeckende aen de H. H. van Zeelandt alle contentement te doen op derselver grieven soo noopende de Geallieerden als op het Tractaet sels van wegen de Provintie van Hollandt, Articulatim Consideratien daer tegens heeft te ghemoedt ghevoert, waer na die als dan ratificerende Provintien deselve consideratien gheacquiesceert ende dienvolghens ghenoeghsaem hebben gheapprobeert en daer beneffens de Heeren van Zeelandt verlocht daer aen te willen nemen goet ghenoeghen en sich met de toestemmende leden te Conformeren, Soo dat kan werden ghesegt dat de stemme van den Heer Raedt Pensionaris *Cats* is gheweest de stemme van de voorgaende geratificeert hebbende Provintien, wy en twijfelen niet of U Ed. Mog. Extraordinaris Gedeputeerden en hebben de voorseyde te ghemoet-voeringhe soo wel ingenoomen, dat wy Ons met derselver permiffie sullen dispenseren van deselve op 't nieuw te rememoreren, ten

ten ware U Ed : Mog : immers daer mede wilde gedient zyn, soo sal sulcx op derselver gheliefte in Conferentie met Gedeputeerden bequaemlyck kunnen geschieden, als ledieux zijnde hier in 't langhe deselve in dese aensienlijcke Vergaderinghe te repeteren. Doch sullen wy vertrouwen, dat U Ed : Mog : met Ons sullen oordeelen, dat sulcx beter waer ghedeclineert, om gheen debatten te veroorsaeken daer de eenigheyt wierdt ghesocht.

Ben Point onder allen sullen wy alleen aenroeren in 't welke haer Hoogh Mogende hebben ghemeynt daer by U Ed : Mog : zich meest hebben geinteresseert ghevonden : Namentlijcke de demolitie van de twee passen ende Forten in Cefant, Hier op hebben haer Ho : Mog : geresolveert en vast gestelt, dat de demolitie derselver gheensints sal werden gedacht, maer zyn de H. H. Plenipotentiarijen gelast om nopende de Demolitie der Forten met die van de andere zyde te sprcecken ende te handelen, sulcx dat wy U Ed : Mog : op d'aldervruntlijckste en serieuse maniere versoecken, dat deselve die soo hooghnoedige eensgheyt tusschen de samentlijcke leden van de Unie in soodanige achtlinge ghelieven te nemen, dat dese hooghwichtighe saecke met eenparigheyt mach werden geperficieert, op dat alsoo desen Staet door eenigheyt mach blyven machtygh by hem selven, onschlyck by detselvs quaetgunstige, en aensienlyck by detselvs Vrunden; weraende in dier voeghen met den Vrede van buyten ghekrout ende met de eendracht van binnen beveligh.

Alduseerst ghesproocken ende daer na overghelevert by Ons ondergheschreven op den 28. April 1648. was onderteekent. I. van Gent, Nic: van Kinschor, C. de Graeff, G. vander Holck, C. Haubois, Jean van der Beeck.

Wat Antwoordt ende resolutie hebben sy ghecreghen 't gene volghet.

DE Staten 's Landts ende Graeffelijckheyt van Zee-landt, ryppelijck ghedelibereert hebbende op de Propositionen den acht-en-twintighste der voorleden Maendt in haer Ed: Mogende Vergaderinghe ghedaen, ende daer nae by geschrifte overghelevert, By de wel Edelse, Gestrenghe, Erentsefte, Hoogh-gheleerde, Wyse, ende seer Voorienighe Heeren, Johan van Gent, Nicolaes Kinschor Raedt ende Pensionaris der Stadt Delft, Cornelis de Graeff, Heere in Poelsbroeck Burgermeester der Stadt Amsterdam ende Ghecommitteerde Raedt van Hollandt ende West Vrijslandt, Gijf brecht vander Holck Oudt Burgermeester der Stadt Wreacht, Cornelis van Haubois Burgermeester der Stadt Sneeck, Johan van der Beeck tot Dor- nick ende Crytenburgh Burgermeester der Stadt Deventer, respectie Gedeputeerde ter Vergaderinghe van de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael, van weghen de Provincien van Gelderlandt, Hollandt, Wreacht, Vrijslandt ende Over Iffel, ende dat uyt kracht van hunne Brieven van Credentie van haer Hoogh Moghende in dato den twee-en-twintighste der voorleden Maendt, als mede in serieuse achtlinge ghehouden hebbende d'inhouden van de Missive van sijn Hoogheyt den Heere Prince van Orangien van den selven dato, hebben goedt ghewonden te verklaren, gelijk haer Ed: Mog: zyn doende mits desen, dat haer Ed: gantsch vreemdt ende met verwonderinghe te vooren is komende, dat in plaetse dat haer Ed: Mogende hadden verwacht ende vertrouwt dat d'andere Provincien overwogen hebbende de peremptoire redenen ende motiven, gefondeert op de Unie, ordre, ende recht van Regeeringhe ende haer Hoog Mog: eyghen Resolutien, van weghen haer Ed: Mogende op den 4. ende 5. der voorleden Maent, mondelijck ende Schriftelijck ghededucert, als insonderheydt die vervat zyn in haer Ed: Mog: Resolutie ende verklaringhe den 16. derselver Maent overgelevert, daer door gedifponceert souden hebben gheworden de abusieve ende nulle Conclusie den 4. der voorleden Maent op 't stuck van de Ratificatie van 't Tractaet van Vrede, met den gevolge ende aenkleven van dien ghehouden, te altereren ende retracteren, ten eynde de saecke in haer gheheel ghe-

stelt zijnde, van nieuw soodanighe Resolutien souden mogen werden genomen, als men met gemeenen advye soude bevinden ten meesten dienste van den Lande te behooren, immers dat men de voorz. Conclusie gesurseeert ende onge executeert soude hebben, tot soo nauwen tydt dat haer Ed: Mog: op de grieven ende beswaernissen by haer Ed: Mog: op den 30. Marty ende 1. Aprilis op 't stuck van de voorz. Ratificatie gemoveert, behoorlijck contentement ende Satisfactie soude zyn gedaen, ende alsoo de saecke tot de noodige eenparigheyt ende eendracht ghebraght, haer Ed: Mog: ter contrarie moeten sien ende verstaen, dat het de voorz. andere Provincien heeft gelieft, hun te laten welgevallen niet alleenlijck by de voorz. Conclusie van den 4. April onveranderlijck, en of deselve een Stale Wet ware, te persisteren, deselve te doen executeren, Maer sels buyten ende boven de voorz. Conclusie op gantsch importante ende essentieele Pointen, waer op van wegen haer Ed: Mog: noch ter eenre noch ter andere zyde is geadviseert: soodanighe Resolutien te nemen, die haer Ed: Mo: oordeelen met den dienst eere ende hoogheyt van den Staet niet over een te komen.

Als te weten, dat het Tractaet van Vrede, tot Munster, alwaer desen Staet geen Territorium, gelagh of ghebiet is hebbende, wederzyds sal werden bewooren, ende dat sulcx van wegen desen Staet door de gesamentlijcke Heeren Plenipotentiarijen ofte het meerendeel van dien soude werden gedaen, daer ter Contrarie soo solemnelen actie includerende ende demonstrerende eene erkenntisse van de Souverainiteyt, van wegen den Koningh van Spangien in volle Vergaderinghe van haer Hoog Mog: ghecomponeert uyt Gedeputeerde van alle de respectie Geunleerde Provincien behoort te gheschieden, gelijk aen de andere zyde van weghen desen Staet den Eedt in het ghebiedt van den Koningh van Spangien in handen van de gene die daer toe souden zyn gheauthoriseert, door volmachten ende Ambassadeurs van desen Staet met de ghewoonlijcke solemniteyten in ghelijcke ghelegentheydt ghepractiseert, behoort te werden ghepresteert.

Zijnde de voorz. bedenckelijcke Resolutie genomen, sonder dat de Provincien, immers haer Ed: Mog: hebben gesien, veel min contentement gehadt over de Volmachten ende Pouvoirs tot dien eynde soo van weghen Spangien als desen Staet te verleenen, oock niet over het Formulier van Eede, waer op de besweeringhe soude werden gedaen, waer op ten insichte van diversiteyt van Religie ende andersints essentieele Consideratien zyn vallende.

Dat over 't instellen ende arresteren van 't Formulier van Publicatie van 't Tractaet van Vrede (Concerneerende desen Staet alleene, ende in het welke tot premissen ende inleydinge Clauselen kunnen werden ghebruyckt, op d'Acte van dese zyde quadrerende, die de Spaensche niet souden willen admitteren) met de Spaensche Plenipotentiarijen sal worden gheconferceert, ende dat men in de voorz. saecke, het Tractaet sels niet Concerneerende, sich na der selver welgevoegen sal laten reguleren.

Dat niet alleenlijck tot alle het selven de Plenipotentiarijen van desen Staet is autoriserende, sonder dat by haer Ed: Mogende daer op is ghedelibereert oock niet gheadviseert, veel min dat daer in is gheconsenteert, Maer dat boven dien het drie Provincien heeft ghelieft aen de Heer de Knys in soodanige Termen te schryven, als of hy van wegen haer Ed: Mogende als mede Plenipotentiarijen van desen Staet rotte Vredens Tractaten gecommitteert zynde, daer door haer Ed: Mogende Jurisdiction soude zyn ge-eximeert ende door die qualiteyt als percaracteren indibelem haer Hoog Mog: bevelen alleene ende privative onderworpen; ende dat in saecken, waer toe sijn Ed: gelijk oock mede de andere Plenipotentiarijen noch by Instructie, noch by Pouvoir ofte volmacht met eenparighe stemmen van alle de Provincien ghearresteert niet is ghehouden ofte gheauthoriseert; Ende dit alles teghens ende buyten consent van haer Ed: Mogende.

Vindende aen de andere zyde haer Ed: Mogende de Resolutie raeckende de demolitie van de Forten omtrent

Sluys, als mede het autoriseren van de Plenipotentiarissen van desen Staet tot het aennemen van de submissie over de resterende differentiale Pointen tusschen Vranckrijk ende Spaignen, waer mede men schynt haer Ed: Mog: te gemoot te willen gaen, foodanich, dat daer mede het aenghewesen grieff, weicke in het gheadjusteerde van het 68. Articul licht, niet ghesepareert, noch aengaende de voorz demolitie yet vast ghesfelt wort, ende dat aen de andere sijde door de voorz autorisatie tot het aennemen van *submissie in plaetse van de Kroone van Vranckrijk Contentement te geven* ter contrarien deselve daer door, als hebbende foodanige submissie gerefuseert, meer ende meer wert geirritceert.

Omme alle welcke redenen ende Motiven, mitgaders die geene die verder vervat sijn in haer Ed: Mo: voorz verklaringhen ende Protesten van den 4. 5. ende 12. der voorleden Maent, haer Ed: Mog: verklaren in geenderhande manieren te konnen toetsaen de *Conclusien den 17. der selver Maendt ter vergaderinghe van haer Ho: Mo: op 't importante Point raeckende de Ratificatie op het Tractaet van Vrede ghemooten*, maer deselve als in forme ende materie laborerende, nochmael te improberen ghelijck haer Ed: Mog: oock sijn doende de vorderen abusive ende *defectueuse Resolutien* ende besoiignes die den 24. ende 26. der voorleden Maent sijn gheformeert, ofte noch gheformeert souden mogen worden, inhererende ende persisterende tot dien eynde by de iterative protesten hier voren vermeld sijnde haer Ed: Mo: geenints gemeynt soo lange de grieven by haer Ed: Mo: by de voorz protesten, ende dese tegenwoordighe antwoorde aenghewesen naer behooren sullen sijn gherepareert tot de voorz Ratificatie eenigh constent te draghen, ofte tot eenparigheyt ofte conformiteyt met de andere Provintien sich te laeten permoveren.

Ende aengesien haer Ed: Mo: dagelijcx meer ende meer in ervarentheyt sijn gekomen, dat het gene van haer Ed: Mo: op verscheyden stonden 't sedert het aenvangen van de Munsterfche Handelinghe voor hunne Provinciale advijsen ter Vergaderinghe van haer Ho: Mo: is ingebracht ende de devoiren die by haer Ed: Mo: Gedeputeerden successivelijck sijn aengewent, omme haer Ed: Mo: intentie ten dienste van den Lande uyt te werken, by eenige gantsch *verkeerdelijck ende ondueselijck* werden opgenomen ende getorqueert in allen schijn of haer Ed: Mog: in alle het selve yet anders voor hadden als wel uyerlijck wert gepretexceert; so konnen haer Ed: Moghende niet ledigh staen rondelijck ende oprechtelijck te verklaren dat haer Ed: Mog: eenigste with, oogmerk ende innerlijcke intentie alle tijd is geweest ende noch is, voor ende inde handelinghe met de Spaensche vast te stellen ende te bedingen het geene haer Ed: Mo: hebben geoordeelt, te behoudenisse van den *Staet* vande ware Gereformeerde *Religie* ende tot conservatie van de vrientdschap, *Alliantie* ende goede correspondentie met de Kroone van Vranckrijk ende andere Geallieerde noodich te sijn, sonder daer toe door eenighe particuliere insichten gepermoveert te sijn; ende alsoo alle 't gene haer Ed: Mo: op 't stuck van de Handelinghe tot Munster, hebben geadviseert ende ingebracht, immers op de principale pointen van deliberation van wegen haer Ed: Mo: by geschrifte is overgelevert ende ten Register van haer Ho: Mog: geïnferceert, soo moghen haer Ed: Mog: wel lyden dat het selve werde naegelien ende ge-examineert ende met Namen 'tghene by haer Ed: Mog: voor advijs is ingebracht op de preliminaire Pointen raeckende de *Unie* ende *Religie*, het Converteren van de Handelinghe van eenen *Trefves* in eenen *Vrede*, het stuck van 't *Spirituel* over de Meyerye van den Bolch, het *affonderlijck sluyten* ende teycken van 't Tractaet van Vrede, het geadjusteerde nopende *Oost ende West-Indien*, de *Demolitie* van de Forten omtrent Sluys, ende het extenderen ende vast stellen van de *Limiten* van desen Staet, *continueren van Hofsliteyt* te Water ende te Lande, tot dat het Tractaet van Vrede soude sijn geratificeert als anders, sullende niet anders werden bevonden dan dat alle 't selve in reden is gefondeert, ende met den dienste van den Lande ende oude fundamentele maximen vanden Staet over een komen,

Biddende Godt Almachtigh, dat de swarigheden ende onheylen die haer Ed: Mog: bescheydenlijck te gemoot sien, ende by haer Ed: Mo: voorz ingebrachte advijsen sijn aenghewesen van den Staet in het generael, Provintien ende Leden van dien in het particulier ghenadelijck moghe werden af-gekeert.

Verfoeckende haer Ed: Mog: tot besluyt, de Heeren haer Ho: Mog: Gedeputeerden van dese haer Ed: Mog: Resolutie ende antwoordt daer ende soo het behoort *voorabel rapport te willen doen*, Ende ghelijck de ghemelde Heeren haer Ho: Mo: Gedeputeerden van d' andere sijde de moeyte hebben geliefte te nemen van sich in dese besendinge te laten employeren, om haer Ed: Mo: tot eenparigheyt van de andere Provintien te persvaderen, waer voor haer Ed: Mo: deselve by desen gantsch vriendelijck sijn bedanckende, dat het alsoo derselver goede geliefte sy de saecke ter Vergaderinghe van haer Ho: Mog: ende by de respectie Provintien daer na toe te helpen dirigeren, dat haer Ed: Mog: over hunne hier boven ghemoveerde grieven ende beswaernissen alle redelijcke contentement mach werden gedaen, op dat alsoo in so hooghe wichtige saecke den meesten dienste van den Lande met eenigheyt mach werden betracht, ende dese langwijlige deliberation onder den zegen van Godt Almachtigh met eenen gewenschten ende ghezegenden Vrede becroont.

Aldus ghedaen ende ghearresteert ter Vergaderinghe van de wel-gemelde Heeren Staten van Zeelandt tot Middelburgh den *eersten Mey sestiens hondert acht ende veertigh*.

Onderstont,

Ter Ordonnantie van deselve.

Geteyckent
DE BRUNE.

Met desen antwoort ende verklaringe sijn de Heeren Gedeputeerde van haer Ho: Moghende den 3. *Maey weder in den Haghe ghekomen*: ende deden den 4. *Maey* rapport. Alsoo nochtans men gaerne de Provintie van Zeelandt souden bycughen tot eenparigheyt; soo wert eenighe daghen daer na by occasie dat sijn Hooghepdt de Heer Prince van Orangien stont om een repse te doen na Breda / voorszlagen deselve te verfoecken; om met vorder te gaen na Zeelandt ende de Heeren van die Provintie ten besten ende ten voorsz. eynde t'induceren. Sijn Hooghepdt daer over den Heeren Prinseng ende Rupsch aenghesproocken zijnde ende den 9. in de Vergaderingh gekomen zijnde heeft beklare berepdt te sijn ten dienste van den Staet ende tot veranderingh van dat groote werck de repse te doen. Maer alsoo die van Zeelandt haer meest stieten aen het non-contentement 't welck men gaf aen Vranckrijk: soo stelde sijn Hooghepdt in bedencken of ende hoemen dien van Zeelandt daer in soude mogen te ghemoet treden. Waer op de ses Provintien apart metten anderen gheadiseert hebbende / hebben sijn Hooghepdt bedanckit vooz de ghemote moeyte / ende insiende / dat het ghemelde contentement vooz Vranckrijck wjdt te soecken / goedt ghevonden af te wachten Ziecken van haer Hoogh Moghende Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van Munster: hopende dat die souden inhouden stoffe / waer deur de voornaemste grieben van die van Zeelandt souden mogen kommen te cesser. Ghelijck dan oock daer de Ratificatie ende Publicatie in Zeelandt van self is gevoighe: Zijnde haer geenints te raden gheweest om haer self buypen de Vrede te sluyten.

On-aengesien ende soo vooz als gedurende deselve besendinge aen die van Zeelandt hebben haer Hoog Mog: niet naeghelaten voozt alles te prepareren tot eenen entlijcke uytborringhe van 't gunt gheadjusteert / ghe-teeckent ende geconcludeert ende van weghen pder Provintie in 't particulier (uypgenomen Zeelandt) geratificeert was.

Tot welcken eynde in deliberatie quam in wat maniere ende op wat tijdt ende plaetse men soude doen de Pu-

ificatie / nae dat d'uptwiffelingh der Tractaten ende Ratificatie soude ghedaen zyn: Item aengaende de bevestighe van soo solemneelen eeuwigen Vyde: deur wien ende waer den Eedt soude werden gedaen. Waer op gheresolveert is dat de Publicatie / volghens formulier / namaels ghedrukt / soude werden gedaen alom in de Vereenighde Provincien ende restort van dien; als oock tot Munster. De Heeren Plenipotentiarisen werden oock gelast om te mogen aennemen d'arbitrage van de differentiale Pointen tusschen de Kroonen van Franckryck ende Spangien noch overich ende onafgedaen zijnde; inden deselve aen haer wiert gesubmitteert; ende goeffteert.

Voorts dat den dertden Woensdagh nae de Publicatie van de Vyde soude werden ghecelebereert met Bassen / Bidden / ende Vanchseggen ober de ghemaecte Vyde / om te verkrpghen Sodex Vaderlijke Zeege over de selve: De Plenipotentiarisen wierden oock gelast aengaende de demolitie van verscheppen Forten. Maer sonder effect. Eyndelijck wierdt verslaen / dat sy voort uptwiffelen van de respectie Ratificatie aen de Heeren Spaensche souden verklaren dat in 't Tractaat van Vyde de vier-en-twintighste en vijf-veertighste Articulen ende de Tractaten daer in begrepen gheensins en souden presudicieren noch de Souveraineteit van den Lande / noch het employ ende administratie van de Ecclesiastique ende Geestelijke goederen; maer dat de Staet diu-aengaende soude blyven in syn gheheel ende onverlet / dat oock meerghemelte Heeren Plenipotentiarisen bevoiren souden doen om te behooren van de Spaensche Ambassadeurs een Acte approbatoit van 't gheene voorsz. is: doeh byontententing van sulcx dat sy souden van de Heeren Spaensche nemen Acte / dat d'opghemelte Verklaringh by henlypden was ghedaen vooz 't uptwiffelen van de respectie Acten van Ratificatie om deselve te moghen dienen daer ende soo bevonden souden worden te behooren.

Den les-en-twintighste April in deliberatie ghezaght het stuck van den Eedt soo active als passive by de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs soo van den Koningh van Spangien als die van desen Staet respectie te doen tot confirmatie van het Tractaat van Vyde den dertighste Januarij sefteden binnen Munster gheslooten; Is goedt ghevonden te Authoniseren de Heeren Plenipotentiarisen van wegen desen Staet binnen Munster voornoemt / om te samen of 't meerendeel van dien by absentie ofte onghelenghepde van eenighe derselve in den Naem ende van weghen dese Vereenighde Nederlanden het voornoemde Tractaat van Vyde met ende neffens d'uptwiffelingh van wederzydts ratificatie op het selve Tractaat binnen Munster voornoemt met solemneelen Eedt te bevestighen als oock het particulier Articul betoerende de de Navigatie ende Commerce in ghevolghe van het selve Tractaat ghemaect. Voorts dat d'opghemelte Heeren haer Hoogh Mogende Plenipotentiarisen ofte het meerendeel van dien by absentie ofte onghelenghepde van eenighe derselver ghelicken Eedt, in wegen maniere ende ten tyde als booren / in den Naem van desen Staet souden nemen ende staden van de Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van den Hoogh-ghemelten Koningh als oock in den Naem ende van weghen sijne Successeuren in conformiteit van de Procuratie ende Volmacht die deselve Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs van sijne Majesteit zyn hebbende / waer toe Acte van Procuratie van deser tyde vooz ende ten behoeve van de wel-ghemelte Heeren Plenipotentiarisen ende Extraordinaris Ambassadeurs soude worden ghedepescheert / Ende wierde mitsdien inghetrocken haer Hoogh Moghende Resolutie den 24. deses op 't stuck van den Eedt respectie tot Brussel ende in den Haghe te doen / ghenomen; wopders is gheresolveert dat bepde de exemplaren van het origineel Tractaat van Vyde / als oock het exemplaar van het voornoemde particulier Articul ghestelt souden worden / gelijck deselve gheselt wierdt mitsdien in Handen van aentwefende Heeren haer Hoogh Mogende Plenipo-

tentiarisen om weder naer Munster ghezaght te werden / ende aldaer te dienen ende strecken sulcx ende daer't behoozt / des dat d'opghemelte Heeren aentwefende Plenipotentiarisen ofte een van dien daer vooz soude geben sijne receptisse / met belofte dat de voorsz. respectie exemplaren van 't Origineel ende Particulier Tractaat van Munster weder herwaerds onder haer Hoogh Mogende souden worden ghezaght; waer op de Heeren van Mathenes, Heemstede ende Clant, haer afschepe hebben ghenomen om 's anderen daeghs van hier te scheppen ende haer nae Munster te begheven / met aanbiedinghe van hunnen dienst tot bezozeringhe van saken het ghemeene beste Concernerende / daer op hun gheluck op derselver receptisse is ghewenscht; Eyndelijck hebben haer Hoogh Mogende geresolveert / dat aen de Heeren Knuyt, Donia, ende Ripperda by Missive respectielijck soude werden bekent ghemaecte het verreck van d'opghemelte drie Heeren derselver Colleguen van hier met verzoek / ende begeerte / ende termin begeh / dat deselve aensiens sich Bzijs oock souden hebben te verzoegen nae Munster om de verdere besaighe als aen te wonen ende helpen voltrecken als condependent van haer Instructie die sy lieden respectielijck hadden bezwooren / ende dat in den Bzief aen den gemelten Heer de Knuyt specialijcken soude worden ghescreert / dat niemandt buyten haer Hoog Mog. hem daer van en konnen ofte en vermogen te dispensieren, ofte eenighe bevelen ter contrarie van dien te verleenen, om dat de Ed. Mog. Heeren Staten van Zeelandt met ende neffens d'andze Provincien daer in hadden geconsenteert sonder eenighe reserve / ende in cas sy Heer de Knuyt boven vermoeden daer van soude moghen blyven in ghezecke / dat haer Hoogh Mog. hem daer over souden komen ende vermoghen aen te sien, ende dat haer Ho. Mog. oversulcx vertrouwen / dat sy Heer de Knuyt sulcx in behooflijcke achttinge soude nemen / ende dat de voornoemde Bzielen souden afgaen sonder voozgaende resumtie van dien; Van hebben de Heeren Ghedeputeerden van weghen de Provincie van Gelderlandt hier op laten aenteekenen / dat sy de Conclusie nopende het doen van den Eedt niet en konden toeslaen / als zijnde van de Heeren derselver Principalen anders gheslact / Ende wat belanght den Bzief ghescheben aen den Heer de Knuyt sonder resumtie / sephen de Heeren Ghedeputeerde van Gelderlandt dat dit Point in gheen ombage was geweest / ende meynden dat men aen de voornoemde Heer de Knuyt in egeen andere terminis en hadde behooren te schryven als aen de andere Heeren Plenipotentiarisen van desen Staet binnen 's Landts wefende / ghescheben was / ende dat sy oock niet wilden ghelouden wesen in de Clauelen in den Bzief uptghedrukt. De Heer Ghedeputeerde van weghen de Provincie van Zeelandt in haer Hoogh Mogende Vergaderinge heeft geretereert d'aenteekeninghe ende verklaringen hier bevoorens in den Naem ende van weghen de Heeren sijne Principalen op 't stuck van de Vyde-Handelinghe van Munster ghedaen / ende dat sy verston den dat aen den gemelten Heer de Knuyt in allen gebalste niet anders en soude werden ghescheben als aen den Heer Donia ende Ripperda respectie.

De Heer Ghedeputeerde van Wtrecht heeft hier op ten tyde van de resumtie van de voornoemde Resolutie laten aenteekenen dat aen de Heer Knuyt niet anders en hadde behooren ghescheben te worden als aen de gemelte Heer Donia ende Ripperda, de Heer Mulardt heeft verklaert dat hy opentlijck en clara voce gheconcludeert hadde dat in seer serieuse Termen aen den Heer de Knuyt soude worden ghescheben / ende dat den Bzief sonder de resumtie soude afgaen / ende dat hy als presiderende dienvolgens hem d'extensie van den Bzief hadde laten bevelen / oock getepkent.

Hiet-teghenstaende dese Resolutie (daer van de Heeren van Zeelandt in haer Provinciale Vergaderingh kennis kregghen noch al eer sy antwoozt gaben aen de Heeren Ghedeputeerden: daerom sy in de ghemelde hier vooz-gheselde antwoozt oock eenighe Pointen van dien weder sprecken ende resutieren) ende aenschypvinghe: soo hebben echter de Heeren van Zeelandt den

Heer de Knuyt niet willen wederom laten gaen nae Munster. Maer alle andere zijn derwaerts getogen / ende aldaer den 5. Mey komende hebben vooz eerst ende allen dingen soze gebzagen om te arbeppen tot uederlegginge van de differentien tusschen de Kroonen. Tot welken eynde upt haer aller Name getogen is de Heer van Meynertwijk : nae den Heer Graef van Servient Koninghlijcke Fransche Ambassadeur / hem met alle beleefde ende respectueuse termen boozdzagende / dat sy alborren met de Heeren Spaensche Plenipotentiarissen te confereren / ober den last die hem bekent was / haer tot treckinge van het Tractaet van wegen haer Ho: Mo: te zijn mede gegeven hadden goet gevonden hem Heere van Servient dooz dese expresse befendinghe te doen begroeten / ende verseeckeren van haer Ho: Mo: goede en oprechte Intentie / om de openstaende differentien tusschen de Kroonen te bereffenen / Versoekende dat hy met gelijcke Confidentie wilde verklaren sijne uptterlijcke goede meppinge / ober het bereffenen van de boozsz. differentien daer toe men de Heeren Spaensche met alle mogelijcke middelen / tot het meest Contentement van Franckrijck soude saecken te permobieren.

Dese Propositie heeft hy met Complimenten van bedankinghe opgenomen ende verfocht in de aengheboden Officien te continueren. Edoch / seyde / dat nae d'uptwisselingh van de Ratificatien der selver Officien souden zijn van minder effect. Doozts discouereerde in generale termen ober de vijf noch openstaende differentiale Pointen. Ende aengaende Lottringen persisterde hy de Propositie van de Heer de la Thuillierie, te restituieren out Lottringen, behoudende Clermont, Stenay, Jamet het Hertogdom Bar, en dependances van de Bisdommen en Demolierende de principaelste Fortresses; welke woorden Principaelste Fortresses soude zijn een secrete last boven 't gheene in de Propositie van de Heer de la Thuillierie ware geseyt / en welke plaetsen Franckrijck altydt hadde verstaen te Demolieren / en met de Demolitie van Nancy allcen niet ware te byden geweest; dan overdenckende des Konings ordze en last verbat in de boozsz. Propositie van de Heer de la Thuillierie, dat nae uptwisseling van de Ratificatien soude cesseren de boozsz. aenghebobene restitutie van Out Lottringen met Demolitie van de plaetsen / en om dat de Spaenschen hadden geweygert om te Tracteren gedurende den tijdt die tot uptwisselingh van de Ratificatien was ghestelt in haer Schyft van den 30. Januarj / soo koste niet brucht niet als voor deselve uptwisseling werden gehandelt.

Hier op zijn te ghemoet ghevoert ende gherepeteert in hoze de principaelste boozszlagen / die ober de boozsz. vijf differentiale Pointen in verscheppen tijden waren behandelt / die alle te vergeefs waren geweest / en buyten dewelcke men geen anderen hadde konnen bedencken / in dien de Partjen gesint waren te komen tot Dzedede / dat blyvende deselve Pointen soo en daer die waren ghelaten sonder nieuwe by te byngen / of afgedane op te halen / men ten beyden zyden sich soude moeten naederen / sonder by boozzgaende verklaringe / te opiniastreren / anderzints dat alle Handelingen te vergeefs souden zijn en alle hoope van Dzedede verdwynen / dat de Spaensche in 't boozsz. schyft van den 30. Januarj hadden beloost tot de uptwisselingh van de Ratificatien toe / gestant te doen / al wat by interpositie en dooz de Mediateurs was beloost aen Franckrijck ende ten opsichte van Lottringen te aenhooren de boozszlagen dooz haer Ho: Mo: Plenipotentiarissen te doen om deselve te rappozteren aen de Koningen respectie / en dat de Spaensche verklarenden / ten opsichte van Lottringen en de Demolitie / te hebben contrarie last van den Koning / ende aen de zyde van Franckrijck het Point van Lottringe te zijn gesicht in andere termes / als daer op sy des Konings last hadden verfocht / dat wel dooz de Spaensche den 1. April lesleden Schyftelijck ware verclaert niet te willen handelen vooz uptwisselingh van de Ratificatien noch de restitutie van out Lottringen in de boozsz. Propositie van de Heer la Thuillierie waren ghelimeet tot de boozsz. uptwisselingh van Ratificatien; niet e min ware naer den 1. April boozsz. en vooz de uptwisseling van de Ratificatien met reciproque oberleberingh ende declaratie van de ongedecideerde Pointen de Handelingen in

der daedt gaende gehouden / ende de saecke gebleven in deselve Termes / als die te voren hadden geweest / in ten opsicht van 't gheene vooz den 30. Januarj aen Franckrijck ware toegeslaen / geen wyder handelinge was van noode gheweest / en u met alle bedenckelijcke middelen werden ghesocht openingh van de uptterste Intentie van Franckrijck en van Spangien / om uptcolatie van deselve te binden den uptslag van accommodement / daer toe hy Heer van Servient verhooyndelijck naerder last soude hebben / of sich dozben eslargeren in den last ober de aengbedinge van out Lottringen in de boozsz. Propositie van de Heer la Thuillierie gheresteigert tot de uptwisseling van de Ratificatie / nae deselve uptwisseling dooz den Koning soude werden gestant gedaen; hadde den boozsz. Heer van Servient verclaert / dat ten opsichte van Lottringen ware afgebyzoort alle Handelingen met den Hertoge in Franckrijck gehouden / en te sullen afwachten den uptslag van de Handelingen in dese Stad; maer eventuel dien aengarnde niet anders te konnen doen als 't gene consozm den secrete last hier vooz is verhaert / en als den Paps soude konnen gemaeckt worden / te sullen sien of hy den last conger maten soude konnen excederen / en te gelooven dat den Koningh de boozsz. extensie van tijdt soude gestant doen: En ten opsicht van de boozsz. vijf Pointen, hadde den boozsz. Heer van Servient verclaert / dat de differentien tusschen Koningen ende Princen by arbitrage niet konden ghetemineert worden / soo als een Procez tusschen particuliere Persoonen; Maer dat Arbiters tusschen Koningen ende Princen als by maniere van boozslag mosten seggen haer geboelen / om alsoo de Partjen te trecken tot haer opinie / en by aldien de Plenipotentiarissen van haer Ho: Mo: op eley van de vijf Articulen wilden boozstellen / in wat manier sy meynen dat deselve souden mogen geadjusteert worden / hy soude lichtelijck met het een of met het ander sich consozmeren / of niet aennemelijck zijnde / klaerlijck seggen de reden van recusatie; Alle het welke soo als boozsz. in den tijdt van twee dagen tot Osenbrugh in verscheppen Conferencies gepasseert zijnde / seyde de boozsz. Heer van Servient in het afscheydt te sullen wederkeeren nae Munster en de aenwesende Plenipotentiarissen van haer Hoog: Mo: te sullen sprecken.

Er wipen de gemelte Heer van Loenen met de boozsz. negotiatie tot Olenbrugh besigh is geweest / hebben syne Heeren Collega met de Heeren Spaensche Plenipotentiarissen op ende aengaende noch uptstaende differenten ghebesoigneert die eerst hebben ghelaeght / in plaecte die hadden behooren vermindert te werden, dat deselve waren vermeerderd dooz secker geschyft by den Heeren Graef van Servient aen den meerghenormden Heer van Loenen vooz haer aenkomst over ghegeven ende ghecommunicert / daer op sy oock schyftelijck hadden gheantwoort ende begeerden van haer te verstaen / of sy die saecke noch in denselven Staet behouden / ende wilden nemen / als sy die by haer verreck van Munster hadden ghelaten / of dat men die op een ander Doet soude meenen te hernemen / ende hoewel sy hier op fondamentelijck vooz de wederkomst ende rapport van de meerghemelte Heer van Loenen niet konden seggen. Soo hebben sy nochtans op het presuppooft dat men de saecke soude moeten herbatten daer in 't jonghstelijck op haer verreck was ghelaten / d'Heeren Spaensche verfocht te sonderen of ende wat by haer dien aengarnde soude konnen te weghe ghebyaghe worden; Ende al hoe wel d'Heeren Spaensche haer gheskoort toonden / dat sy haer epgene saecke scheenen te possponeren ende d'andere sochten te abanceren; Soo hebben sy niet te min eerst in 't generael ende daer naer in 't particulier van haer verschepte ouberturen ontfanghen / die sy verhooyten metter tijdt tot goet succes te sullen konnen uptballen. Alz ten eersten dat sy alnoch te Dzedede waren alles gestant te doen 't gunt deselve hier bevoerde dooz hare Negotiatie ende Interpositie hadden toegeslaen / niet tegenstaende haer saecken conger maten in 't Paps waren gemeliceert / doch haer niet vercker als tot dat de Legers van wederzijden in 't Welt soude ghemeten wesen te konnen obligeren / verklar ende ende pootsterende oprechte genegenthept so wel nu als opt te voren

een tot de Pacificatie met Franckryck te hebben. Ten anderen dat sy te vreden waren / de vijf controverse Pointen / als noch door haer arbitrage te laten afhandelen / ofte soo Franckryck daer in difficulteerde door interpositie en bemiddelinghe deselve promptelyck en hoe eer hoe liever te laten beslechten. Ende belangende de saecke van Lottringen deselve te herneemen op den voorslagh die sy van haer hadden ontfangen / die sy aen den Koningh haer Meester hadden overgheschreven / ende daer op sy antwoorde hadden ontfanghen / sonder dat sy gelast konden wesen op andere voorslaghen naderhandt gedaen / welcke sy seydten te wesen / de restitutie van out Lottringen alleen, met de demolitie van alle de Stercken : Daer men haer te vooren van de restitutie van Lottringen in 't generael / sonder Bar ende d'Éveschés : ende van de demolitie van Nancy alleen hadde gesproken. Na de wederkomst van den Graef van Servient, hebbende sijn Excellentie geleyt aen haer d'eerste bisite te doen / ende sy daer op de Contra-visite ghedaen / ende vervolgens wederom een bisite van sijn Excellentie ontfangen / hebben sy by alle de voorsz. occasien ghetraect de materie van de openstaende differenten tusschen de twee Kroonen / ende haer Interpositie van wegen haer Ho: Mog: nochmaels aangeboden ; sijn Excellentie beklaghe die sich in 't eerste / dat de Heeren Spaensche in absente van de Staetsche ghe-excuseert hadden voort te gaen / Ende daer door soo veel tijds was verloren / het manne van secker geschijft / 't welck / soo de Mediateurs gheseyt hadden / by haer aen de Heeren Spaensche soude sijn ghegeven ofte ghedieert / daer Franckryck geene kennisse van hadde / ende sepe lestelijck dat Franckryck noch deselve intentie was hebbende / ende sy gelijcke last / om met Spanglen te pacificeren / doch geen ander arbitrage als haer Ho: Mog: die sijn E. Souverainen van den Staet noemde / te konnen admittieren / doch mede wel te vreden te wesen / dat die openstaende saken / door d'interpositie bemiddelt mochten werden : 't welck sijn E. septe op 't spoedigste ende hoe eerder hoe liever te moeten geschieden / Ende belangende de sake van Lottringen dat sijn E. te vreden was wegen Franckryck te beloven / dat gedurende de Negotatie aldaer upt Franckryck directelijck met Hertogh Charles niet ghehandelt soude werden om Spanglen daer mede alle ombragen te benemen. Op de voerde Pointen by hem den Heere van Loenen ter handen gestelt / die de Heeren Spaensche gheseyt hadden niet toe Pointen te wesen / sepe deselver allen opgeheben te hebben / op dat men soude weten 't gunt tusschen beyde Kroonen noch openstaende was / sonder hem daer aen prijs te willen restitueren / Ende ghelijck de Heeren Spaensche haer bebenken op d'Articulen by sijn E. eerst overgelevert schriftelijck hadde ingedient / alsoo hadde by Heer Graef van Servient haer daer op sijn contractbericht mede schriftelijck toe gesonden ; ende daer nevens sijn redenen / waerom sy met het uytwisselen van de Pacificatie niet souden behooren voort te gaen ;

Op het geene den meergemelten Heer Servient haer mondelijck heeft gesept / hebben sy sijn E. gepresenteert d'offen die sy door haer vertreck hadden gedaen van aldaer in competenten getal te willen verblijven / ende ook haer schriftelijcke voorslagen ten wederziden over te geben / dan dat het doernaes niet aengenaem geweest zijnde sy met haer voerde interpositie ende overleveringhe van geschijften / hadden mochten supersederen / niet te gentsaende de Heeren Spaenschen haer daeromme seculselijck aengemaent hadden / ende sy oversulcx geen kennisse hadden van eenigh gheschijft aen de Heeren Spaensche gegeven / ofte van enige dictatie aen deselve gedaen dat middeler tijdt de voorslagen van Franckryck by den Heere la Thuillierie aen haer Ho: Mog: ende aldaer door de Heeren Mediateurs aen de Heeren Spaensche waren gedaen / Maer daer op niet was geboight / ende indien men het gepasseerde voorsp gaende / alnoch tot de Biede van wederziden met oprechte meyninge was geintentioneert / dat de saecke wel te binden soude wesen / ende scheen sijn E. daer toe mede epndelijck te Condescenderen.

Ma dat den 14. May met de Spaensche tot Duncker was geadjuceert d'uytwisselinghe van de Pacifica-

tien / en 't pesteren van Sedt den 15. May te doen in de groote Saal van 't Stadthuyss met opene deuren / en daegs daer aen volgende de Publicatie van 't Stadthuyss voorsz. Soo sijn den volgende dagh omtrent acht uyren de Heeren van Loenen en van Heemstede eerst gebaren nae 't Stadthuyss / bevindende op orde van de Magistrat / en van den Commendant de Straten / ende plaetse voorsz. het Stadthuyss beset met Wozgers ende Soldaten in Wapenen / en sijn van beyde de Wozgermeesters voorsz. 't Stadthuyss verwilckomt / en ghelept tot in de groote Saal van 't Stadthuyss / daer geset was een ronde Tafel met een groen Fluweele kleedt en Fluwelen Stoelen ; En van daer voorsz. ghegaen in een Vertreck-kamer / daer een Tafel was met een wit Damast kleet beleyt / weynigh daer nae is ghekomen de Heer Brun verwilckomt en ghelept door de Wozgermeesters als voorsz. / in de voorsz. Vertreck-kamer ; in dewelcke de Heer Brun eerst ingaende / heeft men aengevangen wederzids Ratificatie van 't Tractaet / als mede van 't Particulier Artijckel van de Commercie en de formulieren van de respectieve Sedt te Collationeren.

Omtrent een ure daer na sijn op 't Stadthuyss gekomen de andere haer Ho: Mog: Plenipotentiarissen verwilckomt ende ingelept als voorsz. / en daer na is gekomen de Graef van Penderand door den Heer Brun, en door de Wozgermeesters verwilckomt en inghelept tot in de groote Saal / en door de samentijckhe Plenipotentiarissen van haer Hoog: Mog: voorsz. Vertreck-kamer verwilckomt / en malhanderen ge-embassereert hebbende / sijn eerst de voorsz. beyde Heeren Plenipotentiarissen en daer na de Plenipotentiarissen van haer Hoog: Mog: gegaen in de voorsz. Vertreck-kamer ; En na dat de voorsz. Collatie was gepyndicht in gelijcke orde in de groote Saal aen de voorsz. ronde Tafel aengeseten ; heeft de Heer Brun overluyt in Latijnsche Tale gesept / in effect / dat den Koningh hebbende gehadt bisite en rapport van 't gemaecte Tractaet van Biede / 't selve met vruyghde opgenomen / en aenstonts binnen den behoortijcken tijdt had gheratificeert / en sy Heeren Spaensche Plenipotentiarissen ghereet waren om de Ratificatie upt te wisselen / en met Congratulatie over den ghemaechten Biede ghebraght of de Ratificatie van haer Ho: Mog: mede gereet waren / om upt te wisselen ; En met reciproque Congratulatie in Latijn beantwoordt zijnde / dat het Tractaet van haer Ho: Mog: met gelijcke vruyghde opgenomen ende geratificeert was / en gereet om upt te wisselen ; Is met opene deuren en grooten toeloop van menschen opgelesen eerst het Tractaet / daer na des Koninghs Ratificatie in 't Fransois / en de Ratificatie van haer Ho: Mog: in 't Fransois / vervolgens is gelesen het particulier Artijckel van de Commerces met de Ratificatie van haer Ho: Mog: daer na is gelesen een Witte obligatoir om de Ratificatie en Procuratie tot het bezweeren van het voorsz. Articul binnen twee Maenden in den Haghe te leveren des Konings Procuratie tot het bezweeren van 't Tractaet / ende Procuratie van haer Ho: Mog: ten selven eynde ; na de lecture van welke stucken is de voorsz. Heeren Spaensche afgebraght in de Latijnsche Tale / of haer belesde in de Name des Koninghs conform de voorsz. voorgelesene Procuratie het Tractaet formelijck te bezweeren / en door de selve geantwoort zijnde / Ja ; is door den Piester des Graefen van Penderanda aen den selven / en aen de Heer Brun voorgehouden een groot Boeck met Fluweelen omslagh / zijnde de Evangelien / daer op was gelept eenen silveren Krups / en de beyde Heeren Spaensche Plenipotentiarissen over eynde staende / en houdende de rechterhandt op het voorsz. silveren Krups / heeft den Graef van Penderanda gelesen het formulier van Sedt in Spaensche Tale / en gekomen zijnde tot de woorden nemende Godt tot Richter, &c. hebben de beyde Heeren de Rechter handt opgesiecken en het Krups gekust / zijnde de grootste solemniteyt van Sedt die volgens haer Orde werdt gedaen / Daer na is door den Graef van Penderanda gebraeght / of sy Heeren Plenipotentiarissen van desen Staet wegen haer Ho: Mog: in conformiteyt van derselver Procuratie het Tractaet wilden bezweeren / en geantwoort zijnde / Ja, en sy alle over eynde naende / en de twee voorsz. vingeren opstreckende / is door de

Heer van Loenen ghelesen het Formulier van Eedt in Fransoys / en door haer alle gesept / Ainsi m'aide Dieu.

Daer na zijn uptgewisselt beyderzijds originele Procuratien om te Cracteren en te bezweren het Tractaet / de Originale Ratificatien op het Tractaet / de Originale Ratificatien van haer Ho: Mo: op het particulier Artijckel van de Commerces / en acte obligatoir tot het uptzuyghen van Ratificatien en Procuratie om het voorsz. particulier Articul te bezweren / een Acte verbattende de Daemen die aen de 3de des Konings van Spangien worden begrepen in het Tractaet een contre Acte op het 44. en 45. Articulen van het Tractaet / een Acte rakende de Demolitie van Forten en van 't Hups Leuth, de Acte van Publicatie.

De stukken en Papieren van wegen haer Ho: Moog: zijn overgelevert in een root Fluweele Coffet / en van de Spaensche in een root Fluweele Coffet met silberen beslach ontfangen; waer mede opgestaen ende ten beyden zijden affshept genomen zijnde / de Spaensche eerst / en daer na die van desen Staet zijn af ghegaen / door de Burgermeester uptgelept tot buyten het Stadthups / en de voorsz. Heeren Spaensche / en sp elcx zijn ghelept tot aen haer Logement door een Compagnie Bozgers en een Compagnie Soldaten / en zijn gedaen drie salves en het Geschut op de Wallen gelost.

Tegen den volgenden dagh heeft de Magistraet doen maken vooz de Poozt van 't Stadthups een groot Conneel / gedeckt / belept / en behanghen met Tapissieren / en om dat de Poozt van 't Stadthups worde ghestopt door het Conneel doen maechen een ander inganck van de Straet af belept en behanghen met Tapissieren tot in een kauer op de Straete en op het Conneel uptfende / die mede met Tapissieren was belept en behanghen.

Den 16. zijn eerst de Plenipotentiarisen van haer Hoog Mogende daer na de Heeren Spaensche aen 't Stadthups gegaen zijnde de Straten van de Logementen der respectie Heeren Plenipotentiarisen tot aen het Stadthups behanghen met Tapissieren / Goude Keeren en anders / en met groen bestropt / en zijn de voorsz. respectie Plenipotentiarisen van het Logement tot aen het Stadthups gelept / door een Compagnie Bozgers en een Compagnie Soldaten / en vooz Stadthups ontfangen van de Burgermeesters en gelept in de voorsz. Kamer / alwaer de voorsz. beyde Burgermeesters zijn versocht gewest de Publicatie mede te assisteren; En nae dat drie repsen was signal gedaen door seuen Trompetters en een Ketel Trom / Is vooz alle de omstanders in groote meenichte in 't Stadthups / op de Straten / en in de Densters staende opghelisen het Tractaet in Duytsche Tale: Daer nae de Ratificatien des Konings in Spaensche / ende de Ratificatien van haer Hoog Mog: in Duytsche Tale; verbolghens is ghelesen het particulier Articul van Commercie mede de Ratificatien van haer Hoog Mog: en de Acte obligatoir tot het uptzuyghen van Ratificatien en 't bezweren als voorsz. leste; hiert is ghelesen de Acte van Publicatie in de Fransche Tale / alles door ende in 't bywesen van wederzijts Secretarisen. Daer mede zijn in ghelijcke ordte uptghegaen / door de Burgermeesters gelept / en met gelijck gebolgh van Bozgers ende Soldaten tot aen de respectie Logementen / en zijn wederom gedaen drie salves / en het Geschut op de Wallen gelost.

De Heer van Nederhorst, die aenstondts nae sijne wederkomst van een zware siechte ghestadigh bedlegerig is ghebleven / heeft de voorsz. actien niet konnen bywoonen / en daerom den Eedt niet gedaen noch gereckent / maar het Tractaet gheteckent hebbende is weder na Wrecht gerept / ende hoys daer na deser Werck over leden.

Alle de voorsz. parade en Equipage van het Conneel is gekhiet op ordte van de Magistraet / die tot groote Eere hebben opghenomen dat het Tractaet in haer Stadt gemaect / mede aldaer was ghepubliceert; En namiddag is den Graef van Nassauw Keyserslijke Plenipotentiarisen die van desen Staet ober den ghemaecten Biede komen Congratuleren; Ghelijck mede de voorsz. Heeren Spaensche Plenipotentiarisen Congratulatie gedaen / en haer teghen den volghenden dagh ter Maectijdt hebben versocht / ende zijn in den 17. deser des

middaegs ten Hups van den Graef van Pennerand g tractert met groote Pompe / gheluyt van Trompetten / salve van Hoers / en Geschut / op drie hoeken by sijn Logement gestelt / en op beyde dagen opentlijck aen de gemynce Wijn met opene Daten laten uptloopen / en met branden / schieten / en ander sints verscheyden teekenen van Dreyghde gedaen; 't Welcke die van desen Staet vooz als doen noch niet wetende d'intentie van haer Ho: Mo: hebben gepasseert.

Op hebben de notificatien van de gemaecte Biede aen de aenwesende Hooge Ministers in de Stadt Munster oock Ofsenbrugge laten doen / daer van sp de reciproque Congratulatie hebben ontfangen.

De Formuliers ende Acten van Eedt ende andere, daer van in 't voorgaende Verhael werdt mentie gemaect, volgen hier.

Nous Bartolt de Gent, Sieur de Loenen & Meynewich, Senechal & Dijkgrave de Bommel, Tielre & Bommelerweerden, Deputé de la Noblesse de Geldre a l'assemblée des Sieurs Estats Generaux, Jean de Mathenesse, Sieur de Mathenesse, Riviere, Opmeer, Soutevven, &c. Deputé au Conseil Ordinaire de Hollande & West-Frise & a l'assemblée des Sieurs Estats Generaux de la part des Nobles de ladite Province, Conseiller & Heimrade de Schieland, Adriaen Pauw, Chevalier, Sieur de Heemstede, Hoogerimilde, Rietwijck, Nieuwerkerck, &c. Premier President Conseiller & Maître des Comptes de Hollande & West-Frise, & de par ladite Province Deputé a l'assemblée des Sieurs Estats Generaux, François de Donia, Sieur de Hinneema & Hielsum, Deputé a l'assemblée des Sieurs Estats Generaux de la part de la Province de Frise, Guillaume Ripperda, Sieur de Hengelo, Boxbergen, Boculo & Ruffenbourg, &c. Deputé de la Noblesse de la Province d'Over-Yssel a l'assemblée des Sieurs Estats Generaux, Adriaen Clant, de Stedum, Sieur de Nittersum, &c. Deputé Ordinaire de la Province de la Ville de Groeningue & Ommelandes a l'assemblée des Sieurs Estats Generaux, tous Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires des Sieurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays-bas pour le Traité de Paix entre le Seigneur Roy des Espagnes & lesdits Sieurs Estats, munis de pouvoir suffisant, dont nous avons fait apparoir par l'eschange des Originaux en conformité dudit ponvoir jurons solennellement au Nom deditz Sieurs Estats, que par eux & de leur part seront pleinement, réellemment, & de bonne foy, accomplis, observez & executez tous & un chacun les points & Articles avec le contenu en icieux dudit Traité de Paix, fait, Conclu, & Signé le 30. Janvier, comme aussi l'Article particulier, fait en consequence dudit Traité & conclu le 4. Fevrier de l'an present, mille six cent quarante huit, & Ratifié de part & d'autre en bonne & deüe forme, comme il apparroit par l'eschange des Ratifications qui vient d'estre fait de part & d'autre, auquel pour plus grande Validité par commun consentement des Parties a esté a l'Instant ad-joufté l'acte present & solennel de la prestation du serment que lesdits parties par leurs Ambassadeurs & Plenipotentiaires ont fait reciproquement en presence l'un de l'autre, prenant Dieu pour juge, de la sincerité de leurs promesses, pureté, & formaté de leurs intentions à les maintenir inviolablement, Ainsi nous aide Dieu. Fait à Munster en la Grande Sale de l'Hotel de Maison de Ville publiquement à portes ouvertes, & en presence de grand nombre de Personnes, tant de ladite Ville, qu'autres qui ont assisté a la Solemnité dudit Acte, le quinsiesme May de l'an mille six cent quarante huit, Estoit signé & cachetté. Bartolt de Gent, Jean de Mathenesse, Adriaen Pauw, P. van Donia, W. Ripperda, Adr. Clant.

Nous Con Gaspar de Bracamonte & de Gusman Comte de Pennaranda, Seigneurs de Aldersca de la Frontera, Chevalier de l'ordre de Alcantara, Administrateur perpetuel de la Comanderie de Daimiel de l'ordre de Calatrava, Gentilhomme de la Chambre du Seigneurs Roy des Espagnes, Conseiller en son Conseil d'Etat, de son Conseil & Chambre, son Ambassadeur Extraordinaire vers la Majesté Imperiale & son premier Plenipotentiaire

taire, pour le Traitté de la Paix Generale, Et Messire *Antoine Brun*, Chevalier, Conseiller de sadite Majesté Catholique en son Conseil d'Etat & suprême, pour les affaires des Pais Bas & de les Bourgogne prez de la Personne, son Plenipotentiaire aux Traitez de la Paix Generale, Et tous deux Ambassadeurs & Plenipotentiaires dudit Seigneur Roy pour le Traitté de Paix entre luy & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas munis de pouvoir suffisamment dont nous avons fait apparoir & donné Copie Aurentique, en conformité dudit Pouvoir, *Jurons solennellement* au nom dudit Seigneur Roy sur la Sainte Croix & les Sainte Evangelies par nous réellement & Corporellement touchezen tout ainsi que si luy même y estoit present & assistoit personnellement que par luy & de sa part seront pleinement, réellement, & de bonne foy accomplis, observes & exécutés tous & un chacun les points & Articles avec le contenu en iceux dudit Traitté de Paix, Faict, Conclu, & signé le 30. Janvier de l'an present, mille six cent quarante huit & Ratifié de part & d'autre en due forme, comme il apparoit par l'eschans des Ratifications qui vient d'estre faite de part & d'autre auquel pour plus grande Validité par commun Consentement des Parties a esté à l'instant adjousté & present & solennel de la prestation du serment que les dits Parties par leur Ambassadeurs & Plenipotentiaires ont fait reciproquement ne presence l'un de l'autre, prenant *Dieu pour juge de la sincerité de leurs promesses pureté & fermeté de leurs intentions à les maintenir inviolablement.* Fait à Munster en la grande Salle P-Hotel & Maison de Ville Publiquement, à portes ouvertes, & en presence de grand nombre de Personnes, tant de ladite Ville qu'autres qui ont assisté à la tolemnité dudit Acte, le quinzième de May de l'an mille six cent quarante huit, Estoit signé & Cachetté: *El Conde de Penneranda. A. Brun.*

Comme ainsi soit que par le Traitté de Paix entre le Seigneur Roy d'Espagne d'une part & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays-Bas de l'autre, fait, Conclu, & signé à Munster le trentième Janvier de l'an present, mil six cent quarante huit, il soit dict en l'Article LXVIIJ que de la part dudit Seigneur Roy, seront demolis prez & es environs de l'Esclusé les Forts *Saint Iob, Saint Donas, le Fort de l'Estolle, le Fort Saint Ferefe, le Fort Saint Fredric, le Fort Saint Isabelle, le Fort Saint Paul, la Redoute Papemuts*, du costé & de la part des dits Seigneurs Estats seront demolis les deux forts en l'Isle de *Casand* nommes *Oranges & Frederic, les deux de Pas*, tous ceux sur la Riviere de l'Escaut, du costé Oriental excepté *Lillo & le Fort à Kieldrecht appellé Spinola*: de laquelle demolition à faire reciproquement seroit convenu entre les parties pour en regler l'Equivalent, surquoy n'ayant peu tomber d'accord, il est demeuré depuis resolu entre eux, que de la part des dits Seigneurs Estats ne seront point demolis les dits forts de l'Isle de *Casand*, ny du *Pas*, mais bien ceux sur la Riviere de l'Escaut, du costé Oriental excepté *Lillo* en eschaune, desquels ont esté offerts pour demolition de la part dudit Seigneur Roy, ceux de nommés audit Article LXVIII, exceptez *Saint Iob, Saint Donas & Saint Isabelle*, au lieu desquels sera de plus demoly de la part dudit Seigneur Roy le Fort de la *Perle*, & sur le tout sera convenu ulterieurement entre les parties un mois apres la date du present Acte.

Et comme aussi dans ledit Traitté de Paix en l'Article LXXIII. il est dit qu'au regard de la restitution du Chasteau de *Leut* avec les biens qu'on pourroyent dépendre à faire au Comptre de *Flodref* de la part dudit Seigneur Roy, il seroit pourveu entre la conclusion du Traitté & la Ratification d'iceluy, sur l'entretien d'une Garnison de la part dudit Seigneur Roy, ou sur la demolition des nouvelles Fortifications, faites depuis que ledit Chasteau a esté occupé, a esté convenu & arresté que ledit Chasteau sera restitué sans y laisser Garnison, mais bien que les dites nouvelles Fortifications seront demolis dans deux mois à compter dez le *Cinquiesme* du mois de *Juin* prochain & de l'an present, auquel se doit faire la Publication dudit Traitté de Paix aux Provinces du Pais Bas, de l'un & de l'autre part. Faict à Munster ce *quinzième* May de l'an present, mille six cent quarante huit. Estoit signé & Cachetté en deux Colomnes. *El Conde de*

Penneranda. A. Brun, Bartolt de Gent. Jean de Matheneffe, Adriaen Pauw, C. van Reede, F. van Donia, W. Ripperda, Adr. Clant.

Comme ainsi soit, que par le 44. 45. Article du Traitté de Paix entre le Seigneur Roy des Espagnes, &c. & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pais Bas, ait esté dit que le contenu de deux divers escrits, l'un du 8. Janvier, l'autre du 27. Decembre de l'an 1647. faits & signés entre Seigneurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires dudit Seigneur Roy des Espagnes, & le deputé pour & au nom du Sieur Prince d'Orange, sortira, son entier effet, ny plus ny moins, que si tous les points y compris en General, ou chacun d'eux en particulier de mot en mot estoient inferéz audit Traitté de Paix, non obstant aucunes clauses dudit Traitté à ce contraires, lesquelles clauses, on entend derogé, comme elles sont derogées expressement par ledit 45. Article, & lesquelles clauses au regard des ledits deux escrits sont, & seront, tenues pour non faites.

Et que de la generalité des susdits mots, & clauses pourroyent cy apres survenir quelque doute, ou mes-intelligence, les Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires desdits Seigneurs Estats Generaux, par ordre expres d'iceux Seigneurs Estats devant l'eschance des Ratifications dudit Traitté de Paix, ont déclaré au dits Seigneurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires du Roy des Espagnes, &c. Et declarent par cette n'avoir consenti que l'adjustement desdits deux Articles au Traitté de Paix, se fit à autre fin, que pour faire accomplir, & effectuer entierement le contenu d'iceux, sans que pourtant se doive entendre ny inferer, que chose aucune ayt esté Traitté ny accordée, par laquelle maintenant, ou cy-apres puisse estre derogé, ou prejudicie aucunement à la Souveraineté & Superiorité des Provinces Unies du Pais Bas en General, ou en particulier, ny à l'ordre de la Religion, ny à l'employ, & administration des biens Ecclesiastiques en icelles, mais que l'Etat des Provinces Unies demeurera & sera tenu à ce regard en son entier, & sans prejudice; auquel regard les Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires desdits Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies devant l'eschance des Ratifications, ont infinué cette declaration, & l'ont delivré aux dits Seigneurs Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires dudit Seigneur Roy des Espagnes, &c. signé de leurs Mains, & Cachetté du Cachet de leurs Armes. Fait à Munster le 15. de May 1648. Estoit signé & Cachetté *Bartlot de Gen. Jean de Matheneffe. Adr. Pauw. G. van Reede. F. van Donia, W. Ripperda, Adr. Clant.*

Nous soubsignez Ambassadeurs Extraordinaires Plenipotentiaires du Seigneur Roy des Espagnes, &c. Certifions que ce jourd'huy datté de la presente les Ambassadeurs Extraordinaires & Plenipotentiaires des Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays-Bas devant l'eschance des Ratifications du Traitté de Paix entre lesdites Seigneurs Roy & Estats, nous ont infinué l'escrit cy-dessus inferé, signé de leurs mains, & Cachetté du Cachet de leurs Armes, qu'apres la lecture ils nous ont delivré, & nous avons reçu de leurs mains, en foy de quoy nous avons signé cet acte, & y avons apposé le Cachet de nos Armes. Fait à Munster le 15. de May 1648. Estoit signé & Cachetté. *El Conde de Penneranda A. Brun.*

De la part du Seigneur Roy d'Espagne seront compris en ce Traitté de Paix entre sa Majesté & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pais Bas, le Seigneur Empereur, le Seigneur Roy de Boheme & de Hongerie, avec le Seigneur Archiduc Leopold Guillaume, Frere dudit Seigneur Empereur, mesme en qualité de Chef & grand Maistre de l'ordre Teutonique, les Seigneurs Electeurs & Princes, Villes & Estats du saint Empire, le Comptre de Oldenburg, avec les Pays, Comtez, Baronnies, & terres à luy appartenans, le Comptre de Swartzenburgh, ensemble la Terre & Seigneurie de Hussen, & les Villes Anseatiques; sans Prejudice de Pouvoir encore nommer tels autres de la part dudit Seigneur Roy qu'il trouvera convenir dedans le terme porté au 72. Article dudit Traitté. Faict à Munster ce 15. May 1648. Estoit signé & Cachetté. *El Conde de Penneranda A. Brun.*

Les Soubignés Ambassadeurs & Plenipotentiaires du Roy d'Espagne au Traitté de Paix entre ledit Seigneur Roy & les Seigneurs Estats Generaux des Provinces Unies du Pays Bas, promittent & s'obligent au nom dudit Seigneur Roy de faire dans deux mois ratifier par luy l'Article concernant le Commerce & Navigation entre les subjects & Vassaux, & ceux desdicts Seigneur Estats, Conclu, signé & arresté, reciproquement le 4. Fevrier de l'an presant 1648. & d'en produire & exhiber la Ratification en bonne forme, pour le susdit temps à la Haye, Comme aussi pouvoir entre suffisant de jurer & assementer de là part de sa Majesté l'observation fidelle & inviolable, du contenu dudit Article, & en vertu dudit pouvoir de prester le serment soit par eux lesdits Ambassadeurs & Plenipotentiaires consignez, soit par l'un d'eux ou tel autre Ministre qu'il plaira à sadite Majesté à ce commettre de deputer.

En foy & assurance de quoy, eux lesdits Ambassadeurs & Plenipotentiaires dudit Seigneur Roy ont muni le present Acte Obligatoire de leurs Signateurs & Cachets. Fait à Munster le quinzième de May l'an 1648. Estoit signé El Conde de Pennefanda Brun.

De Formuliers ende Acten van Eedt ende andere, daer van in 't voorgaende Verhael werdt mentie gemaeckt, volgen hier.

WY Bartole van Gent, Heer van Loenen en Meynderfwijk, Seneschal en Dijckgraef van Bommel, Tiel en Bommelerwaerde, Gedeputeerde van d'Adel van Gelderland in de Vergaderingh der Heeren Staten Generael. *Ian van Matbenesse*, Heer van Matbenesse, Riviere, Opmeer, Souteveen, &c. Gedeputeerde in d'ordinaire Raedt van Hollandt en West-Vrieslandt, en in de Vergaderingh der Heeren Staten Generael van wegen d'Edelen van het geseide Lantschap, Raetsheer, en Heemraed van Schielandt, *Adriaen Pauw* Ridder, Heer van Heemstede, Hogerimilde, Rietwijk, Nicuwerkerck, &c. eerste President, Raedt en Rekenmeester van Hollandt en West-Vrieslandt, en van wegen de geseide Provincie Gedeputeerde in de Vergadering der Heeren Staten Generael, *Francois van Donia*, Heer van Hinnema in Hielsum, Gedeputeerde in de Vergadering der Heeren Staten Generael van wegen Vrieslandt, *Willem Ripperda* Heer van Hongelo, Boxbergen, Bocolo en Ruffenburgh, &c. Gedeputeerde van d'Adel van de Provincie van Overysfel in de Vergaderingh der Heeren Staten Generael, *Adriaen Clant* van Stedum, Heer van Nitterfum, &c. Gedeputeerde ordinaire van de Provincie der Stadt van Groeningen en Ommelanden in de Vergaderingh der Heeren Staten Generael, alle extraordinare Ambassadeurs en Volmachtighde van de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden tot de Vredehandelingh tusschen de Heer Koningh van Spanjen, en de geseide Heeren Staten versien met genoeghame macht, die wy vertoont hebben, door de wisselingh der originale schriften, in conformiteyt van de gheseyde macht, *Zweeren Solemnelyck*, in de naem der gheseyde Heeren Staten, dat door hen, en van hun zyde volkomenlyck, reëlyck en ter goeder trouw vervult, geobserveert en ge-executeert sullen worden alle de punten, en artycelen, en elck in 't besonder, met d'inhoudt daer af van de geseide Vredehandelingh, gemaeckt, gesloten en getekent den *dertigsten* Januarius, gelijk oock het particulier Artijckel, gemaeckt in ghevolg van 't gheseyde Traet, en gesloten den *vierden* Februarius van het tegenwooreigh Jaer 1648. en van weerzyden gheratificeert in goede en behorelycke forme, gelijk blyckt by de wisselingh der Ratificatien, van weer-zyden ghedaen, aen 't welck, tot meer bekrachtigingh door gemeene toestemmingh, der partyen terfont hter by-gevoeght is de tegenwoordige en solemnele acte van *prestatie en bewysingh van den Eed*, die de geseide partyen, door hun Ambassadeurs en Volmachtighden reciprokelyck en onderlingh gedaen hebben in tegenwoordigheyt van malkander, nemende Godt tot Rechter van d'oprechtyghyt van hun beloften, syyverheyte en bestandigheyt van hun intentien, om die

onverbrekelyck te maintaineren en t'onderhouden. *So help ons Godt.* Gedaen te Munster, in de groote Zael van 't Stadthuys, opentlick en met open deuren, en in tegenwoordigheyt van een groot ghetal persoonen, soo van de geseide Stadt, als anderen, die by de solemniteyt van de geseide Acte gheweest hebben, den *vijschenden* dag van May, in 't Jaer 1648. Was getekent en gezogelt, *Bartole van Gent, Ian van Matbenesse, Adriaen Pauw, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.*

WY Don Gasser van Bracamonte, en van Gusman, Graef van Penerande, Heer van Aldeafeca de la Frontera, Ridder van d'Order van Alcantara, eeuwige Administrateur en bedienaar van de Commanderie van Damiel van d'Order van Calatrava, Edelman des Kamers van de Heer Koning van Spanjen, Raetsheer in sijn Raet van Staet, van sijn Raet, en Kamer, sijn Extraordinaire Ambassadeur by sijn Keyserlycke Majesteyt, en sijn eerste Volmachtighde tot de handelingh van d'algemeene Vrede, en mijn Heer *Anthonie Brun*, Ridder, Raetsheer van sijn geseide Catholijcke Majesteyt, in sijn Raedt van Staet, en in sijn hoogen Raet, voor de faken van Nederlant en van Borgonien by sijn persoon, sijn Volmachtighde in de handelingen van d'algemeene Vrede, en alle beyde Ambassadeurs en Volmachtighden van de geseide Heer Koningh tot de handelingh van de Vrede tusschen hem en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Lantschappen van Nederlant, versien met ghenoeghame macht, daer af wy autentijcke Copye hebben doen blycken en gegeven, in conformiteyt van de geseide macht, *Zweeren solemnelijck*, in de naem van de geseide Heer Koningh, op het Heyligh Kruysen op de Heylige Evangelien, door ons warelyck en lichaemlyck aengerueckt, en soodanigh, als of hy'er self tegenwoordigh was, en personelyck bystont, dat door hem en van sijnent wegen volkomenlyck, reëlyck, en ter goeder trouw vervult, geobserveert en ge-executeert sullen worden alle de punten en Artijckelen, en yder daer af met d'inhoudt van dien van de geseide Vredehandelingh gedaen, gesloten en getekent op den *dertigsten* van January, in 't tegenwoordigh Jaer van 1648. en gheratificeert van weer-zyden, in behoorelycke forme, gelijk blyckt doot de wisselingh der Ratificatien, die nu aen weer-zyden ghedaen is, aen 't welck, tot meer bekrachtigingh, door gemeene toestemmingh van weerzyden, terfont by-gevoeght is de tegenwoordige en solemnele acte van prestatie en bewysingh van d'Eed, die de geseide partyen, door hun Ambassadeurs en Volmachtighden, onderlingh ghedaen hebben, in malkanders tegenwoordigheyt, nemende Godt tot Rechter van d'oprechtyghyt van hun beloften, syyverheyte en bestandigheyt van hun intentien, om die onverbrekelyck te maintaineren en t'onderhouden. Ghedaen te Munster, in de groote Zael van 't Stadthuys, opentlick, met open deuren, en in tegenwoordigheyt van een groot getal van persoonen, soo van de Stadt, als anderen, die by de solemniteyt en plechtelijckheyt van de gheseyde daet hebben gheweest, den *vijsden* van May, in 't Jaer 1648. Was gheteeckent en bezogelt: *El Conde de Penerande, A. Brun.*

Dit alsoo tot Munster gepasseerde aen haer Hoogh Mog: genotificeert ende overgeschreyen zijnde / hebben de Heeren van Hollandt begeert dat ghereden mocht worden in deliberatie over den Doet en Oude van Executie van het Traet van Breda den 30. Januarij lesleden tot Munster ghesloten. Maer alsoo de Heer Knuyt van wegen Zeelande Preziderende heeft gheschreut te Proponeeren ende te Concluderen soo hebben de ses andere Provincien na gedane ombraggh verstaen dat de Provincie van Hollandt als laest gheschreut hebende sulcx soude doen; gelijk dien volgens den Heer van Wimmenum is ghedaen Dinghsdag den 19. May / als wanneer sijn Hoogheyt ende den Raet van State zyn verscheenen in de Vergadering: alwaer gheresolueert ende goet gevonden is dat het formulier van Publicatie der voorsz. Breda / den vijf en twintigsten Aprilis lesleden ter Vergaderinge gearresteert / gecorrecerteert soude worden in een acte van Publicatie / ende vervolgens na behooren gheresesteert / doch dat deselve acte soude worden gheaugmenteert / ende ter bequame Plact

Plaetsse geïnferret dat op de voornoemde Vrede de Ratificatie in behoorlijcke forme den 15. deses voornoemt ten wederzyden binnen Munster in de voorz. Zale was uytgewisselt, oock solemnelijck betworen, ende dat van dien dag alle Acten van Hostiliteyt ten wederzyden waren komen te cefferen ende op te houden, ende dat de voorz. Publicatie binnen dese Landen soude geschieden den 5. Juny naestkomende, ende ten 5. Iven dage de Kloccken geluyt/ gebuyt ende andere teyckenen van Blijdschap na outder gewoonten getoont/ ende dat daer van notificatie/ als oock aenschijpinge respectie soude worden gedaen aen alle de Provincien/ de Collegien ter Admiralicuyt/ den Luyt. Adm. Tromp, ende aen alle de Commandeurs ende Capiteynen ter Zee. Item aen de geassocieerde Landschappen ende Steden als oock aen alle Gouverneurs ende Command. van alle de Frontier. Steden ende Plaetsen deser Landen / met versockt ende begerete respectie na peders ghelegentheyten van de voorz. Publicatie / Dupunghe ende demonstratie van teyckenen van blijdschap respectie ten voorz. daghe te doen / oock is geresolveert dat door Heeren Gedeputeerde notificatie ghedaen soude worden van de voornoemde gemachte / gheratificeerde / ende ghepubliceerde Vrede binnen Munster / aen alle de Heeren Ambassadeurs ende andere mindere Ministers van Nijderlandsche Koningen / Princen / Potentaten ende Republijcken / alhier residentende / ende dat in maniere van notificeatie gehouden soude worden den gewoonten Doet / dat oock advertentie soude gedaen worden by schijping van t gene voorz. is / aen de Ministers van weghen desen Staet buyten 's Lands residentende / met last om daer van sulcx ende daer te behoort notificatie te doen / ende oock te Dupen / en teyckenen van blijdschap te bevoonen. Wpders hebben haer Ho: Mog: gheresolveert / dat de voornoemde Acte van Publicatie gheuecht soude worden in de Nederlandsche Tale / ende het Tractaet van Vrede sels in de Nederlandische / als oock Fransche Tale / met de respectie wederzijdes Pouvoirs / ende Acte van Ratificatie daer op staende ende ghehoorende / mitsgaders de Publicatie / ende dat van het selve Tractaet van Vrede de Ghebruychte Exemplaren t' sijner tijde de Provincien / als oock de Geassocieerde Landschappen ende Steden / mitsgaders de Ministers van weghen desen Staet buyten 's Lands residentende souden toegesonden. Item dat oock aenschijpinge soude worden ghedaen van de voorz. Vrede / ende Publicatie aen de Oost en West. Indische Compagnien deser Landen / Item aen den Gouverneur Generaal in Oost. Indien. Item aen den President ende Hooghe Raden / als oock den Lieutenant Generaal over de Militie in Brasil / Item aen den Admirael de Witte, Item aen den Commandeur op de Kust van Guinea / Item aen de Directeurs in Loanda de St. Paulo / ende St. Thome / Item aen de Directeur in Nieuw Nederland. Syndelijck hebben haer Hoogh Mogende gheresolveert / dat als nu volghens ende in Conformite van haer Hoog Mog: Resolucie van den 24. Aprilij lesleden soude afgaen d'uytschijpinge van een Vast ende Veden dagh jegens den thienenden Juny, omme Godt Almachtigh ten selven dagen pberlijck ende hertgrondelijck te danken over d'onverdiende Ghenade die sijne Goddelijcke Majesteit aen den Staet deser Landen / mitsgaders Geassocieerde Landschappen ende Steden heeft betworen / dat de Handelingh tot Munster door desels goederterien Zeghen was ghebracht tot besuyt / Ratificatie ende Publicatie van den Vrede. Ten anderen / om Godt Almachtigh ootmoedelijck te bidden / ten eynde sijn Waderlijcke goederterienheyt den ghemachten Vrede genadelijck wilde Zegenen / ende ten goeden van den Staet der Vereenighde Nederlanden / ende Godts Kercke inden selven / mitsgaders gheassocieerde Landschappen / ende Steden van dien / ende allen anderen het voorz. werck raeckende / laten uytvallen / ende van gelijcken dat een algemeene gezegende Vrede over geheel Christenheyt naer voozghemelte onse Vrede Tractaet / met den alderersten door gelijcke genade van den goederterien ende Almoghenden Godt mochte volgen. Van hebben de Heeren Gedeputeerden van wegen de Provincie van Zeelandt, in presencie van sijn Hoog: ge-

melte Hoogheyt / ende welgemelten Raedt van State / hier op laten aenteeckenen dat deselve inherceden / oock renoveerden de Provinciale verklarungen ende Protestationen hier bevoorres tot meermaelen van wegen de welgemelte Provincie van Zeelandt gedaen / overghelevert / oock aengheteckent / raeckende het stuck van het voornoemde Vrede- Tractaet / met den ghevolge ende aenklieven van dien.

Sijn Hoogheyt heeft aen haer Ho: Mog: ten Hooghesten gecommandeert / dat op middelen bedacht mocht worden waer door geobserveert / ende gecultiveert / mogt worden noodighe eenigheyt van binnen tusschen de respectie Provincien als oock de Brundschap ende goede Correspondentie die tusschen den Koningh van Brantrijk ende desen Staet doozgaens is geweest / geconserveert / waer op sijne Hooghemelte Hoogheyt is afghegaen / gelijck oock afgaen is den Raedt van State / na dat deselve ober ende ter saecke van de moeyte by hun respectievelijck genomen waren bedanckte.

Dese resolutie is oock aen de Heeren Plenipotentiatien tot Munster gesonden / om haer daer na te regulieren. De notificatie aen den Ambassadeur van Brantrijk ende van Portugael ende aen de Residenten van ghekoonde Hoofden is geschiet deur den Heeren van Gent ende van Haren. Aen den Heer Ridder Wickelfort, ende my als respectie Westische ende Hanse Streedtsche Residenten isst geschiet deur den Agent Verborgh / als oock aen de respectie aenwesende Heeren Ministers van den Graef van Oost. Vrieslandt / Item aen de Heeren vander Wecken / Kuylenburgh / Kinschot respectie Chur. Colnische / F. Nijbooghsche ende Gr. Oldenb. Agenten.

De Koningh van Brantrijk om te toonen sijn onbernoeghticheyt ende misvallen in de affonderlijcke Vrede van desen Staet / heeft sijn Ambassadeur den Heer de la Thuillierie by Zieven van den 8. May ghepresenteert / die sich dienvolgens gespoert heeft om van hier te zyn eer de Publicatie der Vrede / aengesiet den 5. Juny geschiede. Hy nam sijn afscheyt ter Vergaderingh van haer Ho: Mog: den 23. May / met notificatie dat voort aen sijn Majesteit sijne bevelen alhier soude adzefferen aen den Heer Resident Brasel, Men heeft terstont ordre gestelt om aen hem Heer Ambassadeur te doen hebben de gewoontliche recevencie / Item Dijn Paspoort booz sijn Bagage Carosse ende Paerden / Item is een Boeper ghehuert op 's Lands kosten tot transport van sulcx ende tot bereeringh is hem gebrecht een goude licentie ter waerde van 6000. guldens, ende booz sijn Secretaris een van 600. guldens, ende hem ghepresenteert zijnde uytgelept met Carossen tot aen de Hoornbrugge herf sulcx belesoelijck gecreusert. Het is oock daer na van ter zyden genoeghsaem te verstaen ghegeven dat de Koningh in geen geconserveerde Correspondentie met desen Staet staende niet van nooden hadde of ghesint was een Ambassadeur alhier te houden maer een Resident genoegh te zyn.

Hier vooz is geseyt hoe dat die van Zeelandt den Heer Knuyt niet hebben willen laten gaen nae Munster, om te ratificeren het Tractaet van Vrede soo als het lagh / om redenen hier te vooz wijdsloopigh verhaelt / des onaeengesien sp den dertighden May geresolveert / te verklareren / dat hoewel sy oock met Publicatie van het voorz. Tractaet vooz alsnoch souden hebben konnen supersederen / alles op sijn beloop laten ende de uytkomst daer van de ghenabige bestieringe van Godt Almachtigh bevelen / dat haer Ed: Mo: echter in sericus achtlinge genomen hebbende de gantsch bekommerlijcke Constitutie van tijde ende saken / in dewelcke men sich tegenwoordigh was bevindende / als mede de onseckerheyt waerinne den Staet was gebrecht / ende oock hoe veel daer aen gelegen was / dat door het maecten van de Vrede van buyten / de eenigheyt binnen 's Lands ende de Anie onder de Provincien tegens haer Ed: Mo: goede Intentie niet werde getroubleert / ofte gealtereert / dat haer Ho: Mog: daer dooz gemoveert ja geneceffereert waren gheworden de Publicatie van Vrede mede in haer Ed: Mo: Provincie te laten geschieden, sulende deselve werden gedaen ten bestemden dage op het Formulier by de Hoog: Mog: Heeren Staten Generael daen

daer toe ghearrresteert ende dat de respectie Leeden de voorsz. Formulier en souden werden toeghesonden / met een Advise tot materie ende Intentie van de Heeren Staten van Zeelandt dienende.

Voorsz. protesteerden voorsz. Godt ende al de Wereldt dat sy onschuldigh wilden zyn ende blijven van alle zwaargheden ende onhepen die uyt de grieven by haer tot verscheyden tijden ghemoevert desen Landen soude moghen overkomen. Met verder verklaringhe dat sy niet het toestaen van de Publicatie niet waren acquiescerende de abusie ende nulle Conclusien by de segg andere Provincien te verscheyden tpiden genomen: Maer dat haer Ed: Mo: deselve / als noch in forma ende materie laborende, waren disadvocerende ende haer tegegens wel expresselych protesterende, vertrouwende dat de andere Provincien wel eyndelijck de reden plaets gevende / haer Ed: Mo: daer ober soude laten wederbarren soo vanige satisfactie ende contentement / als na de gelegentheyt van saken volgens d'Unie ende ordze van de Regieringhe onder goede Bondt-ghenooten werdt bereyft.

Ende alsoo haer Ed: Mo: altijd hadden verstaen dat geen Tractaet van Dede met de Spaensche soude werden aengegaen afsonderlijck van Brancryck / immers niet voorsz. en aler haer Ed: Mo: volkomenlijck soude zyn gebleeken, dat de Kroone van Brancryck was terugkerende haer Tractaet met Spangien mede ten eynde te byngen / ende dat als men al genoorfaccht soude werden tot een affonderlijck Tractaet te verstaen / dat in sulcken geballe aen de gemeste Kroone alle mogelijcke Contentement soude werden ghedaen / ende dat alle het selve in desen niet was geschiet / soo verstonen sy dat men de andere Provincien alsnoch serieuslych soude besoccken ende aenmaenen / op dat het voorsz. Contentement aen de Kroone van Brancryck te doen / nae behooren ghelet ende sonder uytstel ghebesponcer mocht werden / met verklaringe dat haer Ed: Mo: ghenegen ende ghemeynt waren by de Tractaten met de voorsz. Kroone opzegt te blijven / ende met ende nevens d'andere Leeden van de Unie de Ligue Garantie haer effect te laten soeteren / soo wanneer de twee Hooge Partpen ober hare versterende differenten vereenicht ende tot een accommodement souden zyn gebracht.

De Heeren van Zeelandt alsoo oock mede de Dede geratificeert ende gepubliceert doch niet geuypt hebbende (gelijck oock die van Leyden niet gedaen hebben) soo heeft het werck syne volke Leeden ghelegen.

Wat Dienden de Koningh van Spangien heeft ghedaen includeeren is uyt voorsz. Acte te sien. De ghecompzehendeerde van weggen haer Ho: Mo: zyn te sien in het 27. Artijckel van het Dede's Tractaet. Waer na oock by Resolutien apart op haer verfoeck zyn gecompzehendeert de Heeren Churfurst van Brandenburg, de Graven van Benthem, Teklenburgh; Item de Prince Johan van Anhalt tot Seibitz. De Graef van Oldenburgh heeft desgelijcks deure expresse besindinge ghetracht alhier om te werden geincludeert in dit Tractaet van Dede; ghelijck sy sedert veel Jaren hertwaerts seer sojgvolddigh is getwert om acten van Neutraliteyt van desen Staet te bekomen. Als wel voorsz. dat eyndelijck het eens aen den dagh soude komen dat sy van den Jaer 1612. af hadde van den Keysser uytghebeden een Col op de Weser; ende om de selve sijne uytbiddinghe smakelijck te maken uytzuchelijck in sijn Request ghesiet; dat hy begeerde desen Tol als een recompens van dat sijn Heer Groot Vader al eer met goet ende bloet eenige van dese Vereenigde Nederlanden hadde helpen bestyden ende bekrygen, ende dat hy in die Voetstappen van sijn Heer Groot Vader wilde treden ende navolgen. Item dat desen Col den Vereenighde Nederlanden in haer Navigatie ende Commerciën, als meest op de Weser handelende ende varende meest soude drucken; ende dattet bekent ende openbaer was hoe seer men in de Vereenighde Nederlanden des Rijcx Onderdanen (t welk nochtan niet soo en is) met nieuwe Accyfen Licenten, Imposten, Tollen ende dierghelijcken (dit waren sijne formalia) bewaerde.

Soo lang haer Ho: Mo: van sulcx geen kennis hadden / hebben sy geen swaargheyt ghemaecht alle goede

Mabyuschap ende Neutraliteyt hem te beseggen / hebben hem oock in de Tractaten die dese Staet met Denemarcken Aa. 1645. maecte / mede ingeslooten. Maer zynde naderhand Autentijcke ende by den Keysserlijcken Registrateur bevestigde ende ondertekende Copie van 't gemelde Request ende Col's-motiven aen haer haer Ho: Mo: getoont ende betwefen 't gene voorsz. is / soo hebben haer Mo: hem d'inclusie in dese Dede niet kennen noch willen toestaen: Maer by expresse resolutie verklaert dat men van doen af resolveerde het selve sijne Col-gefoeck te sullen metter daet beletten ende tegens gaen. Sulcx den 14. Julij deses Jaers geresolveert zynde is deur den Agent Verburgh aen den alhier aenwondernden Graeflijcken Oldenborgsche Minister den Licentiaet Heilerlegden 16. geinsinueert / in plaets van sijne versochte inclusie in de Dede / Ende is by d'Edle Groot Mog: Heeren Staten van Hollandt by Resolutie van den 14. ende 15. Julij geaviseert ende verstonen dat aen den Graef van Oldenburgh soude werden geschreven dat men voorsz. het tegen gaen, weeren ende beletten (welcke woorden in de Resolutien gebuyckert werden) verstonen Feydlike oppositie. Op dat immers de Heer Graef mocht ter d'ghe verstaen wat de rechte meeninghe was van desen Staet / ende hoe sensibel zyn Col-gefoeck / uyt haer tot verdukinge der Commerciën specialijck van desen Staet uytgebeden / wierdt opgenomen.

Zynde vzeemt ende onghelooft / dat een saecke / die rechtthandigh was / ex throno iustitiae (ghelijck het Collegium der Steden tot Osnabrugge / in haer Protestatie tegen d'intentie van dat sinckende Col-gefoeck sprecht) wierdt getruet ende in last-umcanto Pacis deure pachtijcken gheuseereert: dat een Graef die noyt yet by desm langdurigen Oozlogh hadde geleben in 't eynde tot bezwarenig van het arme uytghemargelde Duytslandt soude gebeneficeert met soo kostelijcken regael: dat daer alle by den Oozlogh opgekome ne ende ingesloepene Colen / Licenten ende bezwarenissen wierden afgesiet / dese Graef met een nieuwen noyt voorsz. desen gehoozden Col soude werden bereert: dat soo veel groote Standen des Rijcx notabile stucken van haer Landt ende Landen moesten overgeven / om den lieben Dede te hoopden ende dat desen Graef / die nauwel gebleven ende van alle partphen versehoont was / soude onder sijne contributie ende arbitrio krijghen de gheheele Navigatie ende Commercie van desen Staet / van Duytslandt ende van de n. burige Rijcken / voorsz. soo veel deselve op de Weste gedyden werdt.

Translaet van voorige stucken die op Folio 381 en 382. in 't Frans alleen gestelt waren.

Alto door het Tractaet van Vrede, tusschen den Heer Koningh van Spanjen van d'een, en de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden van d'andere zyde, te Munster gemaect, gesloren en geseceert op de 30. van Ianuarus van het teghenwoordigh Jaer 1648. gelegt is in het acht-en-ticthighste Artijckel, dat van de zyde van de geleyde Heer Koningh gedemolieert en geslecht sullen worden by en ontrent de Stadt Sluys, de Schanssen van St. Iob, St. Donas, de Starre-schans de Schans St. Ferefe, de Schans St. Fredrick, de Schans St. Isabelle, de Schans St. Paulus, de Ronduit Papemuts, en van de zyde en van wegen de geleyde Heeren Staten gedemolieert en geslecht sullen worden de twee Schanssen van 't Eylandt van Casand, ghenaemt Oranjen en Fredrick, de twee van 't Pas, al de schanssen op de Rivier de Schelde, aen d'Oost-zyde, uytghesondert Lillo, en de Schans op Kieldrecht, Spinola genaemt: van welke demolitie en slectingh, reciproquelijck te doen, tusschen partyen verdragen souw zyn, om de gelijkwichtigheyt daer af te regelen. Maer alsoe zy hier in niet eenigh konden worden, soo is sedert tusschen hen geresolveert en beslooten gebleven dat van de zyde der geleyde Heeren Staten niet gedemolieert en geslecht sullen worden de gheleyde Schanssen van 't Eylandt Casand, noch van 't Pas: maer wel de geenen op de Rivier de Schelde aen d'Oost-zyde, uytghesondert Lillo; tot verwisseling van de welcken aengeboden zyn, om van wegen de geleyde Heer Koningh gedemolieert en geslecht te worden de geenen, die in 't geley-

de acht en tseftigste Artijckel genoemt zijn,uytgesondert *St. Tob. St. Donaes, en St. Isabelle*, in plaets van de welken noch gedemolteert en gheslecht fullen worden van weghen de gheseyde Heer Koningh, de *Paerle-Schaus*, en op alles sal wijders tusschen de parthyen verdraghen worden een Maent na datum van dese teghenwoordige Acte.

En alsoo in 't gesejde Tractaet van Vrede, in 't drie en tseventigste Artijckel gesegt is, dat, ten opsicht van de Restitucie en overleveringh van 't Huys van *Leut*, met de Goederen, die daer aen souden mogen dependeren, redoen aen de Graef van *Flodrof* van wegen de gesejde Heer Koningh men versien en besorgen sou tusschen de sluyting van 't Tractaet, en de Ratificatie daer af, op d'onderhouding van een Guarnisoen en besettingh van wegen den gesejde Heer Koning, of op de demolitie en slectingh der nieuwe Fortificatien en Sterckten, gemaeckt sedert dat het gheseyde Huys ingenomen heeft geweest; soo is verdragen en gearresteert dat het gesejde Huys gerestitueert en overgegeven sal worden, sonder daer Guarnisoen of Besetting te laten, en dat de gesejde nieuwe Vestingen gedemolieert en geslecht fullen worden binnen twee Maenden, te reekenen van de *vijfde der Maents Junius* aenkoomende, en van het tegenwoordig Jaer, op welke dag de Publicatie en afkondiging van 't gesejde Tractaet van Vrede in de Landtschappen van Nederlandt van weer-zyden geschieden sal. Gedaen te Munster, dese *vijfde van May*, van 't tegenwoordigh Jaer van 1648. Was geteekent en gecachetteert in twee Colommen, *El Conde de Penneranda. A. Brun. Bartold van Gent. Ian van Mathenessse. Adriaen Pauw, G. van Rede, F. van Donia, W. Ripperda, Adr. Clant.*

Alsoo door het vier-en-veertigste en vijf-en-veertigste Artijckel van de Vredehandeling tusschen de Heer Koningh van Spanjen &c. en de Heeren Staten Generael der Vereenigde Landtschappen van Nederlandt gesegt is dat d'Inhoud der twee verschejde Schriften, 't een van den achtste January, en 't ander vande *seven-en-twintigste* December van 't Jaer 1647. gemacckt en geteekent tusschen de Heeren Extraordinare Ambassadeurs en Volmachtighden van de gheseyde Heer Koningh van Spanjen, en de Gedeputeerde, voor en inde naem van de Heer Prince van Oranjen, geheele en volkome kracht sal hebben, noch meer noch min dan of al de Punten in 't generael daer in begrepen, of yder daer af in 't besonder van Woorst tot Woorst in 't gheseyde Tractaet van Vrede geinfereert en ingevoegt waren, niet tegenstaende eenige Clausulen van 't gheseyde Tractaet hier mee strijden, welke Clausulen men verstaet te derogeren, gelijk sy oock expresselijck en uytdruckelijck gederogeert zijn door 't gesejde *vijf-en-veertigste* Artijckel, en welke Clausulen ten regard der voorgehoemde twee Geschriften vooraengedaen zyn gehouden, en ongedaen gebouwen fullen worden.

En alsoo uyt de Generaliteyt en Alghemeenheyt der voorgehoemde Woorden en Clausulen namaels eenige wvffelingen of misverstanten souden mogen overkoomen, soo hebben d'Extraordinare Ambassadeurs en Volmachtighden der gesejde Heeren Staten Generael, door expresse en uytdruckte Order der selver Heeren Staten Generael, voor de wisseling der Ratificatien van de gesejde Vrede handelingh, verklaert aen de gheseyde Heeren Extraordinare Ambassadeurs en Volmachtighden des Konings van Spanjen, &c. en verklaren door dese tegenwoordige, niet geconsenteert en bewilligt te hebben dat de vereffening der twee gheseyde Artijckelen in 't Tractaet van Vrede tot eenig ander eynde geschiede, dan om gelijk d'Inhoud daer af te doen vervullen en effectueren, sonder dat men verstaen en infereeren sal dat'er yets gehandelt en veraccordeert is, door 't welck nu of namaels yets gederogeert, of geprejudicieert mach werden aen de Souverainiteyt en Superioriteyt der Vereenigde Landtschappen van Nederlandt in 't generael, of in 't particulier, noch aen d'order van de Religie, noch in de besteding en bediening der geestelijcke Goederen daer in; maer dat de Staet der Vereenigde Landtschappen sal blyven en ghehouden zyn ten dese regard in sijn geheel, en sonder prejudicie of nadeel: in welck regard

d'Extraordinare Ambassadeurs en Volmachtighden der gesejde Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, voor de Wisseling der Ratificatien, dese Declaratie hebben geinfineert, en geleverd aen de gesejde Heeren Extraordinare Ambassadeurs en Volmachtighden van de gesejde Heer Koning van Spanjen, &c. Geteekent met hun Handen, en bezegelt met hun Wapen-zegels.

Gedaen te Munster, den *vijftienden* van Mey, 1648. Was geteekent en gecachetteert *Bartold van Gent, Ian van Mathenessse. Adriaen Pauw, G. van Rede, F. van Donia, W. Ripperda, Adriaen Clant.*

WY ondergeteekende Extraordinare Ambassadeurs en Volmachtighden van de Heer Koning van Spanjen, &c. certificeren dat op dese dagh en tegenwoordige darum d'Extraordinare Ambassadeurs en Volmachtighden der Heeren Staten Generael der Vereenighde Landtschappen van Nederlandt, voor de wisselingh der Ratificatien van 't Tractaet van Vrede tusschen de gesejde Heeren, Koning en Staten, ons geinfineert hebben het Geschrift, hier voor geinfereert en ingevoeght, geteekent met hun handen, en bezegelt met hun Wapen-Zegels, dat zy na de lesing aen ons hebben geleverd, en dat wy 't uyt hun handen hebben ontfangen. Tot bevestiging van 't welck wy dese Acte hebben geteekent, en ons Wapen-Zegel daer aen gevoegt.

Gedaen te Munster, den *vijftienden* van Mey, 1648. Was geteekent en bezegelt *El Conde de Penerande, A. Brun.*

VAn weghen de Heer Koningh van Spanjen fullen in dit Tractaet van Vrede tusschen sijn Majesteit en de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden begrepen zyn: De Heer Keyser, de Heer Koningh van Bohemen en van Ongerem, met de Heer Aertz-Hertog Leopoldus Wilhelm, Broeder vande gesejde Heer Keyser, sels in qualiteyt en hoedanigheyt van Hoofst-en Groot-meester van de Teutonische Order, de Heeren Aertz-Hertogen, sijn Neven, met hnn Vorstendommen en Landen, de Heeren Cheur-Vorsten en Prinzen, Steden en Staten van 't Heylig Rijck, de Graef van Oldenburg, met de Landen, Graefschappen, Baronnyen, die hem toebehooren, de Graef van Swartzburg, gesamentlijck sijn Landt en Heerlijckheyt van Hussen, en d'Hanze-steden, sonder prejudicie van noch te mogen noemen soodanige anderen vande zyde van de gesejde Heer Koning, die hy bevinden sal te behooren binnen de Palen, in *twee-en-seventigste* Artijckel van 't gesejde Tractaet verhaelt.

Gedaen te Munster, desen *vijftienden* van Mey, 1648. Was geteekent en bezegelt, *El Conde de Penerande, A. Brun.*

D'Onndergeteekende Ambassadeurs en Volmachtighden des Konings van Spanjen in 't Tractaet van Vrede, tusschen de gesejde Heer Koning, en de Heeren Staten Ghenerael der Vereenighde Landtschappen van Nederlandt, beloven en verbinden sich inde Naem van de gesejde Heer Koningh binnen *twee Maenden* te doen ratificeren door hem het Artijckel, aengaende de Koophandel en Scheepvaart tusschen sijn Onderfaten en Vassalen, en de geenen der gesejde Heeren Staten, beslooten, geteekent en gearresteert reciprokelijck op de *vierde* van Februarus in 't tegenwoordig Jaer van 1648. en de Ratificatie daer af te voorschyn te brengen, en te vertoonen in goede forme voor de voorgehoemde tyt in den Hage: gelijk oock genoeghame macht van te sweeren en te be-eedigen, van wegen sijn Majesteit, de getrouwe en onverbreeckelijcke observatie en onderhouding van d'Inhoud van 't gesejde Artijckel, en uyt kracht van de voorverhaelde macht d'Edt te doen, 't zy door hen, de gesejde geteekende Ambassadeurs en Volmachtighden, 't zy door een van hen, of door soodanig ander Minister en Bediener, die sijn gesejde Majesteit believen sal hier toe te committeren of deputeeren,

Tot vastigheyt en verseeckering van 't welck sy, de gesejde Ambassadeurs en Volmachtighden van de gesejde Heer Koningh dese teghenwoordige obligatore en verplichten-

plichtende Acte gemunieert en bevestigt hebben met hun Mercken en Zegels.

Gedaen te Munster, de vijftiende van Mey, in 't Jaer 1648.

Was geteekent

El Conde de Penderande, A. Brun.

Tot besijnt volghet alhier het Tractaet van Vrede self soo als het den 30. January geteekent / den 18. April ter Vergaderingh van haer Ho: Mo: gheratificeert den 15. Mey uyt uytgewisselt / den 19. Mey verkon- dight / den 5. Junij gepubliceert ende den 10. Junij deur een algemeene Bede en Banckseggings-daghe ge-solemniseert ende aen Godt Almachtigh op geoffert is. Op late het sich tot alle tijden aengenaem en aenbeyolen zijn. Amen.

Tractaet van Vrede, tusschen den Door- luchtighsten en Grootmachtighsten Prin- ce Philips de Vierde van dien Name Koningh van Spagnien, &c. ten eenre, ende de Hoogh Moghende Heeren Sta- ten Generael vande Geunieerde Nederlan- den, ter andere zyde, Beslooten den 30. Ja- nuary Anno 1648.

Inden Name ende ter eeren Gods, Kennelijck syaen een y-gelijck, dat na een langduerigh vervolgh van bloedige Oorlogen, die soo veel laeren hebben gedrukt de Volckeren, Onderdanen, Koninckrijcken en Landen sijnde onder de gehoorfaemheyd van den Heere Koningh van Spagnien, ende de Staten Generael van de Vereenigde Nederlanden, de voorz Heeren Koningh ende Staten bewogen met Christelijcke medogenheyt, en verlangende te maecten een eynde van de algemeyne ellenden, en te steuyten het bedroefde gevolgh, on- heyl, schade en periculen welcke den wijderen voort- gangh vande voorschreve Nederlandtsche Oorloghen soude konnen na sich trecken, selfs met uytbreidinghe over andere Stenden ende Landtschappen en wijt afge- legene Landen en Zeeën, en de quade effecten van de selve ten beyde zyde te veranderen in aenghename, goede, en oprechtie Vrede en soete vruchten van vol- komene en vaste ruste tot vertroostinghe van de voor- schreve Volckeren ende Landen sijnde onder hare ge- hoorlaemheyd, en reparatie van gelede schade, tot al- gemeyne welvaert niet alleen van de Nederlanden, maer oock vande geheele Christenheyt, noodighende ende biddende de andere Princen en Potentaten sich door Godts Zegen te laten bewegen tot gelijcke compassie en af-weerings van ongeval, verderf, en disordres welcke de sware plage van Oorloghe soo langhe tijd en soo be- swaerlijck heeft doen ghevoelen. Om te geraecken tot soo goeden eynde en gewenschte oogmerck, hebben de voorschreve Heeren *Don Philippe de vierde*, Koning van Spagnien ende de *Staten Generael* van de Vereenigde Nederlanden gecommiteert en gedeputeert. Te weten den voorschreve Heer Koningh *Don Gaspar van Bracca- monte* en *Guzman, Grave van Penderande*, Heere van *Aldea Seca de La Frontera*, Ridder van de Ordre van *Alcantara*, geduerighe Administrateur van de Commanderie van *Daymiel* van de Ordre van *Calatrave*, Edelman vande Kamer van sijn Majesteit van sijnen Rade en Kamere, Extraordinaris Ambassadeur aen sijn Keyserlijcke Ma- jesteit, en eerste Plenipotentiaris op de generale Vrede- handelinge; Heere *Antony Brun*, Ridder, Raet van sijne Catholique Majesteit, in sijnen Rade van State en hoogen Rade over de saecken van Nederlandt en Bourgo- gne omtrent sijn Persoon, en sijn Plenipotentiaris op de Tractaten van Generale Vrede. Ende de voorschreve Heeren Staten Generael van de Vereenigde Nederlanden. Heere *Bartolt van Gent*, Heere van *Loenen* en *Meynerwijck*, &c. Amptman en Dijkgrave van *Bommel, Tielre*, en *Bommeler-weerden*. Gedeputeerde ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael uyt het Lidt van de Ridderchap en Edelen van de Provincie van Gelder-

landt; Heere *Iohan van Mathenesse*, Heere van *Mathe- nesse, Riviere, Opmeer, Souterveen*, &c. Gecommitteerde Raedt en Gedeputeerde ter Vergaderinge vande Heeren Staten Generael uyt d'Ordre van de Ridderchap ende Edelen van Hollandt ende West-Vrielandt, hoogen Heemraet van Schielandt; Heere *Adriaen Pauw*, Rid- der, Heere van *Heemstede, Hoogersmilde*, &c. eerste presi- derende Raedt ende Recken-meester des Graeffelijck- heyds van Hollandt ende West-Vrielandt, ende van wegen deselve Provincie Gedeputeert ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael, Heere *Iohan de Kouw*, Ridder, Heere van *Out* en *Nieu Vosmar*, eerste ende re- presenterende den Adel in de Staten ende den Raet van het Graeffchap van Zeelandt ende ter Admiraliteyt al- daer, eerste Raet van *Sijn Hoogheydt den Heer Prince van Orangie* Ordinaris Gedeputeerde ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael; Heere *Godart van Rele*, Heere van *Nederhorst, Vredelant, Corteboef, Overmeer, Horstwaert*, &c. President van de Heeren Edelen ende Ridderchap des Lants van Utrecht, en in der selver na- me comparende ter Vergaderinge van de Heeren Sta- ten Generael; Heere *Francoys van Donia* Heere tot *Hir- nema in Hielsum*, &c. Gedeputeerde ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael van weghen de Provincie van Vrielandt Heere *Wilhelm Ripperda*, Heere tot *Hengeloo, Boxbergen, Bocoloo* ende *Russenborch*, &c. Gede- puteerde ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael uyt de Ridderchap ende Edelen vande Provincie van Over-Yssel; Heere *Adriaen Clant tot Stedum*, Heere van *Nittersum*, &c. Ordinaris Gedeputeerde ter Vergade- ringhe van de Heeren Staten Generael van weghen de Provincie van Stadt Groeningen ende Ommelanden, alle extraordinaris Ambassadeurs in Duytslant, en Ple- nipotentiarisen van de gemelte Heeren Staten Generael op de algemeene Vrede-handelinge. Alle versien met volkoomene Procuratie, geinsereert aen het eynde van desen, dewelcke vergadert binnen de Stadt Munster in Westphalen met gemeyne bewillingh beraemt tot de handelinge van alghemeyne ruste inde Christenheyt, in kracht van hare voorschreve Procuratie voor ende in naem vande voorz Heeren Koning, ende Staten hebben gemaect, geslooten ende geaccordeert de naer- volgende Artijckelen.

I.

IN den eersten verclaert den voorz Heer Koningh ende erkent dat de voorz Heeren Staten Generael van de Vereenigde Nederlanden, en de respectie Provincien van de selve, met alle haer geassocieerde Landtschappen, Steden en aenhoorige Landen, sijn vrije ende Souveraine Staten Provincien, en Landen, op de welcke, noch op haer geassocieerde Landtschappen, Steden en Landen voorschreve by Heer Koningh niet en pretendeert, noch nu ofte namaels, voor hem sel- ven, sijn Successieurs en Nakomelingen immermeer yets sal pretenderen; ende dien volghens te vreden te zyn met de selve Heeren Staten te tracteren, gelijck by doet by dese tegenwoordighe EEN EEUWIGE VREDE, op de Conditien hier naer beschreven en verclaert.

II.

Te weten, dat de voorschreve Vrede sal wesen goet, vast, getrouw, en onverbreeckelijck, en dat dien vol- gens sal zyn ophoudinghe van alle Acten van Hostiliteyt, van wat fatsoen die zijn, tusschen den voorschreve Heer Koningh ende Staten Generael soo ter Zee, andere Wateren, als te Lande in alle hunlyden respectie Koninckrijcken, Landtschappen, Landen ende Heerlijckheden, ende voor al haerlyuder Onderlaten en Inwoonderen van wat Qualiteyt ofte Conditie die zyn, sonder uytsonderinghe van plaetsen ofte Perso- nen.

III.

Een yeghelijck sal behouden en datelijck gebruycken de Landtschappen, Steden, Plaetsen, Landen ende Heerlijckheden die hy tegenwoordigh hout en besit, sonder daer in ghetroubleert of belet te worden directelijck noch indirectelijck in wat manieren dat het zy, daer onder men verstaet te begrijpen de Vleecken, Dorpen, Gehuchten en platte Landen die daer

van dependeren; Ende sullen dienvolghens de geheele Meyerie van 's Hertogenbosch, als mede alle de Heerlijkheden, Steden, Casteelen, Vlecken, Dorpen, Gehuchten en platte Landen dependerende vande voorschreve Stadt en Meyerye van 's Hertogenbosch Stadt en Marquisaet van Bergen op Zoom, Stadt en Baronnie van Breda, Stadt van Maestricht, 't resort van dien, als oock het Graeffschap van den Voonhoff de Stadt Grave en Landt van Kuyck, Hulst en Bailljuage van Hulst en Hulster-Ambacht, als oock Axela-Ambacht, gelegen b' s'uyden ende benoorden de Geule, mitsgaders de Forten die de ghemeelte Heeren Staten jeghenwoordigh in hebben in 't Landt van Waes, en alle andere Steden en Plaetsen dewelcke de gedachte Heeren Staten houden in Brabant, Vlaenderen en elders, blyven aen de voorschreve Heeren Staten in alle ende de selve rechten en deelen van Souverainiteyt en Superioriteyt, niet uytgesondert en even gelijk als sy zyn houdende de Provincien vande Vereenighde Nederlanden; Welverstaende dat alle de reste van 't Landt van Waes uytgenoomen de voorschreve Forten, sal blyven aen den Koningh van Spagnien. Wat aengaet de drie Quartieren van Over-Mazare weten Volckenburch, Daelhem en 's Hertoghen rade, deselve sullen blyven in den Staat in dewelcke die sich jegenwoordigh vinden, ende in cas van dispute en controverse, sal deselve gherenoveert worden aen de *Chambre mie partié* daer van hier na wort gesproocken, omme aldaer te worden gedicteert.

IV.

De Onderfaren en Inwoonderen van de Landtschapen vande voorsz Heeren Koningh ende Staten sullen alle goede correspondentie en Vriendtschap samen hebben, sonder te gedencken de Offensien en schaden die slyuden hiervooren hebben geleden, sullen oock mogen koomen ende blyven inde Landtschappen d'een van de andere en daer doen haer traffique ende Commercien in alle verseeckertheyt, soo ter Zee andere Wateren als te Lande.

V.

De Navigatie ende Traffiquen op de Oost ende West-Indien sullen worden ghemainteneert volghens ende in conformité van de Oostroyen daer toe albereyts gegeven ofte noch te geven, ende tot verseeckertheyt van dien sal strecken het jegenwoordighe Tractaet ende de Ratificatie ten wederzyden daer op uyt te brenghen; Ende sullen onder het voornoemde Tractaet begrepen worden alle Potentaten, Natien, ende Volckeren, waer mede de voornoemde Heeren Staten of die van de Oost ende West-Indische Compagnie van haren twegen binoen de Limiten van hare Oostroy in Vriendschap ende Alliantie staen; Ende sal een yeder te weten de hoogst-gemelte Heeren Koningh ende Staten respectieve blyven besittin en gauderen foodanige Heerlijkheden, Steden Casteelen, Sterckten, Handel, ende Landen in de Oost ende West-Indien als oock Brazil, mitsgaders op de Kusten van Asia, Africa ende America respectieve, als deselve Heeren Koningh ende Staten respectivelijck sijn hebbende ende besittende, daer onder specialijck begrepen de plaetsen by de Portuyten sedert den Jare *sestien hondert een-en veertigh* den Heeren Staten afgenomen en geoccupeert, of de plaetsen die sy hier namaels sonder infractie van 't jegenwoordigh Tractaet sullen koomen te verkrijghen en te besittin; Ende sullen de Bewinthebber, soo van de Oost als West-Indische Compagnie der Geunieerde Provincien, als oock de Ministers, hooge als laghe Officiers, Soldaten ende Bootgesellen in Actuelen dienst van d'een of d'ander der voorschreve twee Compagnien wesende of geweest zijnde, als oock die uyt der selver respectieve diensten, soo hier te Lande als in 't district der opgemelte Compagnien alnoch continueren ende naer desen noch geemployeert mochten werden, vry en onbekommert sijn in alle de Landen staende onder de ghehoorsaemhey van den Koning van Spagnien in Europa, sullen mogen reysen, handelen en wandelen, als alle andere Ingesetenen van de Landen vande voornoemde Heeren Staten, voorts is besproocken ende ghestipuleert dat de Spagniaerden sullen blyven by hare Vaerten in foodani-

ger voegen als sy de selve in Oost-Inden alnoch hebben sonder hun verder te mogen extenderen, gelijk oock mede de Ingesetenen van de Vereenighde Nederlanden haer sullen onthouden van de frequentatie van de Castiliaente plaetsen in Oost-Indien.

VI.

Ende wat aenbelanght de West-Indien de Onderdanen en Inwoonderen der Koninckrijcken, Provincien ende Landen der voorsz Heeren Coningh ende Staten respectivelijck, sullen haer onthouden van te bevaren ende traffiqueren in alle de Havenen en plaetsen met Forten, Logien, Casteelen en alle andere by d'een of d'andere partye beset en gepossideert, te weeten de Onderdanen van de voorschreve Heeren Koning ende sullen niet bevaren en traffiqueren inde Havenen ende plaetsen, de welcke gehouden worden by de voornoemde Heeren Staten noch oock de Onderdanen vande voorschreve Heeren Staten in die geene dewelcke gehouden worden by den gemelten Heere Koning, ende onder de plaetsen die de voorschreve Heeren Staten sijn besittende, sullen mede begrepen wesen de plaetsen die de Portuyten sedert den Jare *sestien hondert een-en veertigh* in Brasiliën vande voorschreve Heeren Staten hebben genomen, als mede alle andere plaetsen die deselve jegenwoordigh besittin, soo lange als die onder de Portuyten sullen zyn, sonder dat het voorgaende Artijckel sal moghen derogeren aen den Inhoud van dit jegenwoordigh.

VII.

Enterwyle noodig is een goeden langen tijdt, om te adverteren den geenen die buyten de voorschreve Limiten met macht ende Schepen sijn, om te desistieren van alle Acten van Hostiliteyt, is geaccordeert dat de Vrede binnen de Limiten van het Oostroy hier bevoorens aende Oost Indische Compagnie der Vereenighde Nederlanden verleent, ofte noch by continuatie te verleenen, niet eer en sal beginnen dan een laer naer dato van het besluyt vande jegenwoordige Vrede; En wat belangt de Limiten van het Oostroy hier bevoorens by de Heeren Staten Generael geaccordeert, ofte noch by continuatie te accorderen aende West-Indische Compagnie, dat de Vrede aldaer niet eer en sal beginnen, dan een half laer naer dato als vooren; Welverstaende dat indien van weghen 't publijck ten wederzyden het advys van meer-genoemde Vrede binnen de voorsz respectieve Limiten eer sal wesen ghekoomen, dat van aldan de Vyantschap daer ophouden sal, maer indien na de voorsz tijdt van een laer ende half laer respectieve binnen de voorsz Limiten der voorsz Oostroyen eenighe Acten van Hostiliteyt daer sal zyn gedaen, die schade sal sonder uytstel worden gerepareert.

VIII.

De Onderfaren en Inwoonderen van den Landen van de voornoemde Heeren Koningh ende Staten doende traffique inde Landen d'een van d'andere sullen niet gehouden wesen te betalen meerder Rechten en Impositien als de eygen Onderdanen respectieve. In voegen dat de Ingesetenen en Onderdanen van de Geunieerde Provincien sullen zyn ende blyven geeximeert van seecker twintig par cento, ofte oock diergelijcke mindere, meerdere, ofte eenige andere Impositie die den Koningh van Spanjen geduyrende den twaelf jarigen Treves gebeven heeft, ofte hier na directelijck ofte indirectelijck soude willen heffen op de voornoemde Ingesetenen ende Onderfaeten van de Geunieerde Provincien, ofte tot laste van de selve boven, ofte meerder als op sijn eyghen Onderfaren.

IX.

De voornoemde Heeren Koningh ende Staten en sullen buyten haere respectieve Limiten van de passeren de goederen, noch te Water noch te Lande, geen inkomende uytgaende ofte andere Lasten vermogen te ontfangen.

X.

De Onderdanen van de voornoemde Heeren Koningh ende Staten sullen reciproquelijck genieten inde Landen d'een van den anderen de oude Vryheyd van de Tollen van de welcke sy in Vredelijcke possessie geweest sullen sijn voor het begin van den Oorlogh.

XI.

De

XI.

De hanteringe, ommegangh ende Commercie tuffchen de respectie Onderdanen en fal niet mogen verhindert worden en indien cenige veranderingen mochte gebeuren, deselve fullen reelick en metter daer werden wech genomen.

XII.

Ende vanden dagh af van 't befluyt en ratificatie van dese Vrede, fal den Koninck doen ophouden het heffen van alle Tollen op den Rhijn ende Maze, die voor den Oorlogh gheweest zijn onder het reffort ende district der Vereenighde Nederlanden, specialick mede den Zeeuwfchen Tol, in voeghen dat desen Tol niet gheheven fal worden van wegen sijne voorz Majesteit noch binnen de Stadt van Antwerpen noch elders; Welverstaende en op conditie dat vanden voornoemden dag af de Staten van Zeelandt reciproquelic t'haren laste fullen nemen ende betalen eerst en voor al vanden selven dagh af de jaerlicx Renten die voor het Iaer *vyftien-hondert twee-en-seventigh* op den voorschreve Tol zijn ghevestigh gheworden, en van dewelcke Eyghenaers en Rentheffers in besith en ontfangh zijn gheweest voor het begin van den voorz Oorlogh; Het welck van gelijcken fullen doen de Eyghenaers vande voornoemde andere Tolen.

XIII.

Het wit ghesoden Zout komende uyt de Geunieerde Provincien inde Landen van sijne voorz Majesteit fal aldaer ontfangen en geadmitteert worden, sonder hooger als het grof Zout belast te zijn; Insgelijcken het Zout komende uyt de Landen van sijne voorz Majesteit inde Vereenighde Provincien fal worden geadmitteert ende vertiert, sonder dat het selve hooger beswaert fal moghen worden, als het Zout der voorschreve Heeren Staten.

XIV.

De Riviere de Schelde als mede de Canalen van 't Sas, Swijn en andere Zee-gaten daer op responderend, fullen van de zijde van de Heeren Staten gefloten worden ghehouden.

XV.

De Schepen en Goederen komende in en uyt de Havens van Vlaenderen respectie, fullen met alle foodanighe Impositien en andere lasten by den voorz Heere Koninck moeten beswaert worden ende blyven als de goederen de Schelde en d'andere Canalen in het bovenstaende Articul begrepen in 't op ende afgaen respectie beswaert worden; Ende fal hier nae geconvenieert worden tusschen partyen wederzijts, over den voet vande voorz Efgale belastingen.

XVI.

De Hanze-Steden met alle der selver Borgeren, Inwoonders ende Landtschappen fullen in 't stuck vande Scheepvaart en Commercie in Spangien, Rijcken ende Landen van Spangien, genieten alle en deselve Rechten, Vryheden, Immuniteyten en Privilegien, dewelcke door het tegenwoordigh Tractaet zijn geaccordeert, of naer desen mochten gheaccordeert worden voor en ten opfichte vanden Onderdanen en Inwoonders van de Vereenighde Nederlanden; En reciproquelic de voorz Onderdanen en Inwoonders vande Vereenighde Nederlanden, fullen genieten alle en deselve Rechten, Vryheden, Immuniteyten, Privilegien en Capitulationen, soo over het stellen van Consuls in de Hooft of Zee-Steden van Spangien en eiders daer van noode fal zijn, als voor de Koopluyden, Factoors, Schippers, Matroosen of andersints, en even ghelijck als de voorschreve Hanze-Steden in 't generael of in 't particulier hier bevoorens hebben verkregen ende gepraeticeert of hier naemaels fullen verkryghen ende praetiseren voor de seeckerheyt, voordeelen en advantage vande Scheepvaart ende Commercie van haer Steden, Koopluyden, Factoors, Commisen en andere die daer van dependeren.

XVII.

Sullen oock de Onderfaten en Inwoonders vande Landen vande voorz Heeren Staten hebben deselve verseeckerheyt ende vryheyt inde Landen vanden voorz Heer Coninck, die geaccordeert is aende Onderfaten

vanden Koning van Groot Brittangien by het leste Tractaet van Vrede ende de secreete Articulen gemaect met den Conestabel van Castilien.

XVIII.

De Gemelde Heer Koninck fal metten 'eersten noodige voorforge geven, datter eerlijcke plaetsen geordoncert werden tot de begraeffenis vande Lichamen der geenen die van der voorz Heeren Staten zyde fullen komen t'overlyden onder de ghehoorsaemheyt van den voorz Heer Koninck.

XIX.

De Onderdanen en Ingefetenen vande Landen vanden gedachten Heer Koninck komende inde Landen vande voornoemde Heeren Staten fullen haer ten opfichte van de publieque oeffeninge van Religie moeten gedragen in alle sedigheyt sonder eenig schandael te geven met woorden of met wercken en sonder eenighe lasteringe te spreken; En het selve fal worden geoblieveert by de Onderdanen en Inwoonders vande Landen der voorz Heeren Staten komende inde Landen van sijne Majesteit.

XX.

Van gelijcken en fullen de Koopluyden, Schippers, Piloten, Scheeps-volck, hare Schepen, Koopmanschap, Waren en andere goederen haer toebehoorende niet moghen aengeslagen nochte gearresteert worden 't sy in krachte van eenigh bevel generael of particulier, ende om wat faecke dattet sy, van Oorloghe of andersints, selfs niet onder pretext van sich daer van te willen laten dienen tot conservatie en betherminge des Lanis; Daer onder men nochtans niet en verstaet te begrypen de aenslaghinghen ende arresten vande lustitie door de ordinaris weghen ter oorfaecke van eyghen schulden, Obligatie, ende bondighe Contracten, van den geen teghens den welcken de voorschreve aenslaghinghen fullen zijn ghedaen, daer inne geprocedeert fal worden ghelijck gebruyckelijck is na recht en reden.

XXI.

Daer fullen ten wederzyden eenige Rechters in ghelijck ghetal worden gecommiteert by forme van *Chambre mi-partie*, die hunne residentie fullen houden in de Nederlanden, en op alfulcke plaetsen als behooren fal, ende sulcx by beurten, dan onder het ghebiedt van de eene, dan van de andere na dat sulcx by onderlinge bewilliginge fal goetd ghevonden worden, welcke wederzijds ghestelde Rechters volghens de Commissie ende Instructie hun te geven, ende op de welke sy fullen Red doen, volghens seecker Formulier daer toeten wederzyden te arresteren, fullen opficht nemen over de handelinghe der Ingefetenen der voorschreve Nederlanden ende Lasten en Impositien die ter eenre en ter andere zyde gheheven fullen worden op de Koopmanschap; Ende indien de voornoemde Rechters komen te bevinden dat daer in ter eenre ofte ter andere, ofte wel ten beyden zyden exces werde begaen, fullen 't selve exces reguleren en modereren. Voorts fullen de voorschreve Rechters examineren de questien over de non executie van het Tractaet, als oock de Contraventien van dien die in tyden ende wylen fouden moghen komen te ryfen, soo inde Landen van herwaerts over, als oock in de verre af-gheleghen Koninckrijcken, Landen, Provincien ende Eylanden in Europa ende daer op sommarie en de plano disponeren en uytspreecken 't geene sy in conformiteyt van het Tractaet bevinden fullen te behooren. Ende fullen de Sententien en dispositie vande voorschreve Rechters ter executie worden ghestelt door de ordinaris lustitie, ter plaecte alwaer de contraventie is geschiet ofte wel jehens de Perfoonen vande Contraventeurs, nae dat sulcx naer ghelegentheyt fal werden gerequireert, Ende en fal de voornoemde ordinaris lustitie in geen gebreecke moghen blyven de voornoemde executie te doen, of te laten gheschieden en de contraventie te repareren binnen den tydt van *ses Maenden*, naer dat de voorz ordinaris lustitie daer toe fal wesen verfocht.

XXII.

Indien eenige Sententien en Vonnissen gegeven waren tusschen Personen van verscheyden partyen niet defendeert wesende, 't zy in materie Civijl ofte Crimineel, die en fullen niet mogen ge-executeert worden jegen-

jegens de perfoonen der gecondemneerden, nochte hare goederen. Ende en sullen gene brieven van Marquen oft repressalien geaccordeert worden, ten zy met kennis van faecken, en in faecken in dewelcke sulcx is toegelaten by de Keyserlijke Wetten en Constitutien, en nae de ordre gestelt by deselve.

XXIII.

Men en sal niet mogen aenkomen, inkomen ofte blyven inde Havenen, Bayen, Playen ofte Reeden vande Landen d'eene van d'andere met Schepen ende Volck van Oorloge in getal welke soude mogen suspicie geven, sonder verlof en toelatinge vanden genen onder dewelcke de voorz, Havenen, Bayen, Playen en Reeden zijn, ten ware men gedreven werde door tempeest ofte gedrongen 't selve te doen door noot, en om te schouwen eenige particulen vande Zee.

XXIV.

De geene op dewelcke de goederen sijn aengeslagen en geconfisqueert ter oorsaecke vanden Oorloghe, ofte hare Erfgenamen, ende die haer recht hebben sullen ghebruycken deselve goederen, ende sullen de possessie van dien aennemen by haer eyghen autoriteyt ende in kracht van dit Tractaet, sonder dat van noode zy te hebben recours aen de Justitie, niet teghenstaende alle incorporatien voor den Fisque, Verpandinghe, ghedaene Giften, Tractaet, Accoorden ende Transactien, en wat renunciatien inde voorschreve Transactien souden moghen ghesteldt zijn, om uyt te sluyten van een ghedeckte van de goederen den geenen die deselve behooren toe te komen; Ende alle goederen ende rechten die volghens het teghenwoordigh Tractaet reciproquellik den ouden proprietarissen haren Erven ofte Actie van den selven hebbende, sijn gherestitueert, ofte noch gherestitueert moeten werden, sullen by den selven Proprietarissen moghen verkocht worden sonder dat van nooden sal wesen daer toe particulier consent te verwerven. Ende sal dien volghende vanden eyghendom van Renten die van weghe den Fisque in plaats vande verkofte goederen sullen wesen geconstitueert, midsgaders de Renten ofte Actien staende tot laeste vande Fisquen respectie by de Proprietarissen van dien oock moghen worden ghedisponceert by verkoopinge of andersints als van hare andere eygen goederen.

XXV.

Het welke oock plaetse hebben sal ten profijte vande Erfgenamen van wijlen den Heere Prince *Wilhelm van Orange*, sels voor de Rechten die sy hebben inde Salines van het Graeffchap van Bourgogne die hunlyden sullen wedergegeven en gelaten worden met de Bossen die daer van dependeren, ten oplichte van 't geene niet en sal bevonden worden dat soude sijn gekocht ende betaelt van wegen sijne voorz Majesteit.

XXVI.

Daer onder men mede verstaet begrepen te zijn de vordere goederen en rechten gelegen in de Graeffchapen van Bourgogne en Charolois en 't gene volgende het Tractaet van den negenden Aprilis *sestien hondert negen*, en den *sevenden* Januarij *sestien hondert tisen* respectievelijk noch niet en is gherestitueert, sal aende Proprietarissen, hare Erven ofte Actie vande selve hebbende, van beyden sijden alomme metten eersten ter goeder trouwen worden gherestitueert.

XXVII.

Gelijck mede verstaen worden daer onder begrepen te zijn de goederen en rechten die nae uytganck vanden *twalf*-jarigen Treves by Sententie van den hogen Raed van Mechelen tot nadeel van den Fisque sijn toeghevesen aen wijlen Graef *Ian van Nassau*, ofte in wat maniere de voorschreve Graef de possessie van dien heeft verkregen, in wat Plaetsen, Landen of Heerlickheden deselve toeghewesen Goederen Rechten moghen gheleghe, en door wien deselve moghen gepossiedeert zijn, welke Sententie by macht van dit Tractaet is ende wordt ghehouden als niet ghewesen, ende alle andere verkregene possessie als voorschreve is te niet ghedaen.

XXVII.

Ende wat aengaet het proces van *Chastelbelin*, geintenteert by het leven van wijlen den voorz Heer Prince

van Orange vanden Hooghen Raedt van Mechelen teghens den Procureur Generael van den Koninck van Spangien; dewijle het selve Proces niet en is ghetermineert gheweest binnen den tydt van een laer na het vervolgh daer op ghedaen ghelijck als in 't *veerthiende* Artijckel van den *twalf*-jarighen Treves was beloofd te doen; Is verdragen dat aenstonts nae 't sluyten en Ratificatie van het teghenwoordigh Tractaet den Fiscus uyt den naem van Sijn Majesteit, ofte uyt wiens naem sulcx eenighsints soude moghen wesen datelick afftant sal doen van alle de Goederen inden voorschreve processe ghe-eycht, ende by wien ofte uyt wat recht deselve soude moghen beseten worden, oock renoncieren in naem ende van weghe als vooren, van alle Actien en prentien die de voorz Fiscus op de voorz goederen eighsints soude moghen hebben ofte konnen pretenderen, om door den tegenwoordigen Heer *Prince van Orange* sijne Erven en Nakomelingen of sijns recht hebbende, datelick nae 't sluyten ende Ratificatie van dit Tractaet ende uyt kracht van 't selve en sonder recours aende Justitie, te worden aengheveert en ghenomen in vrye en onbekommerde possessie, Mits dat die opghebeurde en ghenooten vruchten met de lasten van dien, tot den dagh van het besluyt van dit Tractaet sullen blyven tot profijte vanden Fiscus.

XXIX.

Indien in eenige plaetse difficulteyt wierde ghevonden op de restitutie vande goederen en gerechtigheden die gherestitueert moeten worden, sal den Rechter vande plaetse sonder uytstel de restitutie doen effect hebben, en daer inne den kortsten wech nemen, sonder dat ondeckt pretext van onbetaelde Capitation of andersints de restitutie uytgestelt sal mogen worden.

XXX.

De Onderdanen en Ingesetenen der Vereenigde Nederlanden sullen over al in de Landen onder de gehoorsaemheyte vanden gemelde Heer Koning zijnde sich moghen doen dienen van alsulcke Advocaten, Procureurs, Notarissen, Solliciteurs en Executeurs die het haer sal goetduncken, waer toe oock deselve sullen worden geconstitueert by de Ordinaris Rechters, wanneer het noodigh wesen sal, en deselve Rechters, des sullen versocht zijn; En reciproquellik de Ingesetenen en Onderdanen van gedachte Heere Koning komende in de Landen vande gemelde Heeren Staten, sullen gelijcke assistentie genieten.

XXXI.

Indien de Fisque heeft doen verkoopen van d'eene ofte andere sijde eenighe geconfisqueerde goederen, de gheene aen wien de selve uyt krachte van dit Tractaet moeten toebehooren sullen ghehouden wesen haer te contentieren metten Interest van den prijs jeghens den peninck *sestien* omme daer van 'elcken laer betaeldt te worden op de naerftigheyte van de geene die de voorschreve goederen besitten, andersints sal hunlyden geoorloft sijn hun te adresseren aende verkofte Gronden en Erven, mer dien verstaende, dat in plaetse vande verkofte Goederen, afgelofte Renten, ofte her Capitael vande selve door en uytren naem vande respectie Fisquen opene Brieven sullen verleden worden ten profijte van de Eygenaers, hare Erven of des Actie hebbende, die hun sullen dienen tot bewijs declaratoir in conformiteyt van het Tractaet met assignatie vande laerlijcke betaellinge op een Rentmeester inde Provincie daer die verkofte ofte afghelofte zijn, welke Rentmeester daer inne sal worden gheenaemt en sal den prijs ghereeckent worden nae de eerste verkoopinghe publiquelijck of andersints ghedaen sijnde nae behooren, van welke Rentte het eerste laer verschynen sal een laer nae dato van het besluyt en Ratificatie van dit teghenwoordigh Tractaet.

XXXII.

Maer indien de voorz verkoopinghe ghedaen waren gheweest by Justitie voor deughdelijcke en wertelijcke schulden vande gheene aen wien de voornoemde Goederen plachten te behooren voor de confiscatie, 't sal hunlyden ofte hare Erven ende recht van de selve hebbende, gheoorloft zijn die na haer te nemen, betalende den prijs binnen een laer, te reekenen van den dagh van

het tegenwoordigh Tractaet, na welken tydt sy luyden daer toe niet meer en sullen ontfanghen worden, ende de voorz aenneminghe ende herkoopinge by haer gedaen sijnde, sullen syluyden daer van moghen disponeren, ghelijck haer goetduncken sal sonder dat van noode sal wesen eenige andere toelatinge daer van te verwerven.

XXXIII.

Men verstaet nochtans niet de voorz na haer neminghe plaetse te geven voor de verkofte Huyfen gelegen in de Steden te dier oorsaecke verkofte zijnde, om de groote incommoditeyt, en notable schade die de verkrijgers ontfangen souden ter caufe vande veranderingen en reparatien die syluyden inde voorz Huyfen souden mogen gedaen hebben, daer van de liquidatie te seer langh en beswaerlick souden wesen.

XXXIV.

Ende soo veelaengaet de reparatien ende verbeteringhen ghedaen aen andere verkofte goederen, daer van de verkoopinge is toegelaten, indien die worden gepretendeert, de ordinaris Rechters sullen recht doen met kennisse van saecken, blyvende de Gronden en Erven gehypotequeert voor de somme daer toe de verbeteringen sullen worde geliquideert, sonder dat nochtans geoorloft sal wesen aen de voorz koopers te gebruycken recht van retentie om daer van betaeldt ende voldaan te wesen.

XXXV.

Alle verswigen Goederen en Rechten, roerende, onroerende, renten, actien, schulden, crediten en andere die by de Fiscus niet aengeslagen sullen zijn gheveest mer behoorlijcke kennisse van saecken voor den dagh van het besluyt ende Ratificatie van dit Tractaet, sullen blyven tot vrye ende volle dispositie vande Eygenaers, hare Erve, of des recht hebbende, met alle de Vruchten, Renten, Inkomsten en Vordelen; mede en sullen de gene die de voorschreve Goederen en Rechten sullen verswigen hebben nochte hare Erven daer over mogen worden gemolesteert vande Fisquen respectie, maer sullen de Eygenaers, hare Erven of des Recht hebbende, ten opfichte van dien, actie hebben teghen een yegelick als voor haer eygen goet.

XXXVI.

De Boomen afgehouden nae den dagh van het besluyt van dit Tractaet, en die ten selven dage noch op den grondt sullen gelegen hebben, als mede de verkofte Boomen die ten voorschreve dage naer 't besluyt noch niet ghehouden mochten sijn sullen blyven aende Eygenaers, niet tegenstaende de ghedane verkoopinge, en sonder dat sy gehouden sullen wesen eenigen prijs te betalen.

XXXVII.

De Vruchten, Huyren, Pachten en Inkommen van Heerlichheden, Landen, Thienden, Visscheryen, Huyfen, Renten ende andere Opkomsten van Goederen die volghens het Tractaet moeten gherestitueert worden, verscheenen nae den dagh van 't besluyt van het Tractaet, sullen voor het geheele Jaer den Proprietarissen, hare Erven, of Actie vande selven hebbende, volgen.

XXXVIII.

De Huyren die ghemaect sijn van geconfisqueerde af aengereykende Goederen (niet teghenstaende die voor veele Iaren sijn ghemaect) sullen expireren met het Jaer van 't besluyt van 't Tractaet nae 't gebruyck vande plaetsen respectie daer de voorz Goederen sullen mogen sijn gelegen, ende sullen de Huyren verscheenen daer den dagh van 't besluyt van 't Tractaet, gelijk geseyt is betaelt worden aende Eygenaers; Welverstaende iudien den Bruycker der geseyde Goederen voor 't was van dien Iare eenige onkosten heeft aengewent dat deselve onkosten by de Eygenaers aen den Bruycker sullen worden betaeldt naer costume ofre discretie vanden Gerechte vande plaetse daer deselve Goederen sullen sijn gelegen.

XXXIX.

De verkoopinge van geconfisqueerde of aengereykende Goederen ghedaen sedert het besluyt van 't Tractaet, sal ghehouden worden nul ende als niet ghe-

daen, ghelijck mede de verkoopinge gedaen voor het selve besluyt tegens de verdragen of accorden met eenige Steden in 't particulier gemaect.

XL.

De huyfen van particulieren, die geresitueert zijn, ofte geresitueert moeten worden, volgens het Tractaet, en sullen reciproquelyck met garnisoen of andersins niet anders ofte hooger belast worden, dan de Huyfen van andere Inwoonderen van ghelijcke ghelegentheyt.

XLI.

Niemant en sal ter eenre ofte ter andere zijde, directelick of indirectelick, in 't veranderen van sijne woonplaetse belet worden, mits betaelende de rechten daer toe staende, ende indien eenighe beletselen sedert het Tractaet geschiet waren, sullen datelick worden afgedaen.

XLII.

Indien eenige Fortificatien ofte publike Wercken, ter eenre ofte ter andere zijde, met toelatinge ende autoriteyt van de Overigheyt gemaect waren, in plaetsen waer van door het teghenwoordigh Tractaet restitutie sal moeten geschieden de Eygenaers van dien sullen ghehouden wesen haer te contenteren met de estimatie die daer van ghedaen sal wesen door de ordinaris Rechters, soo vande voorz plaetsen, als vande Iurisdicctie die sy daer hadden, ten ware parthyen daer over onderlingh accordeerden; Gelijk mede satisfactie sal ghedaen worden aende Eygenaers vande goederen die tot Fortificatien publike wercken ofte Gods-huyfen sijn geapplianceert.

XLIII.

Aengaende de goederen van Kercken, Collegien, ofte andere pieuse plaetsen, ghelegen inde Vereenighde Provincien, dewelcke leden waren, dependerende van Kercken, Beneficien en Collegien, sijnde onder de gehoorsaemheyt van de voorz Heer Koningh, het geene voor 't besluyt van 't tegenwoordigh Tractaet niet en is verkofte geweest, sal hunluyden weder ghegheven en gherestitueert worden, en sullen in 't besit van dien komen, oock by haer eygen autoriteyt en sonder hulpe van Iustitie, om deselve te gebruycken, sonder daer van te mogen disponeren, gelijk als hier vooren is gheseydt, maer voor de geene die verkofte sullen wesen voor den voorschreve tydt, of by de Staten van eenighe vande Provincien in betalinghe sullen gegeven wesen, de rente vanden prijs sal haer jaerlijcx betaeldt worden teghen den Penninck sestien by de Provincie die de voorschreve verkoopinge sal hebben gedaen, of deselve goederen in betalinghe ghegeven, ende oock in diervoeghen geassigneert dat sy daer van moghen wesen verseeckert, van ghelijcken sal ghedaen en geobserveert worden vande sijde vande gemelde Heer Koningh.

XLIV.

Aengaende de pretenstien en interessen dewelcke den Heere Prince van Orangie soude moghen hebben, ten opfichte van eenighe parthyen die hy niet en is besittende, daer over sal by particuliere handelinge verdragen worden, tot satisfactie vande ghedachte Heer Prince van Orangie, maer wat aengaet de Goederen en andere effecten waer van den voorz Heere Prince is in possessie by Octroy ende Concessie der voorz Heeren Staten Generael in de Bailliage van Hulster-Ambacht en elders, daer van hem de voorz Heeren Staten 't sedert korten tydt herwaerts de confirmatie hebben verleent, alle deselve partyen sullen volkomentlijck in vollen eygendom blyven aen den voorz Heer Prince, sijne Erven en successieuren, of des recht hebbende, sonder dat yets sal kunnen gepretendeert worden op de voorz goederen uyt krachte van eenige Articulen van het tegenwoordigh Tractaet.

XLV.

Aengaende seeckere andere poincten die booven den inhoudt van het voorgaende Articul affonderlick sijn getraceert en overkoomen en geteykent in twee verscheide Schriften, het eene van den achtfsten Januarij, het ander van den seven-en-twintighsten December seftien hondert seven-en-veertigh, voor ende in haem vanden

vanden voorz. Heere Prince van Orangie, de voorschreve Schriften, en alle den inhoudt van de selve sullen effect ghenieten en worden geconformeert, voltrocken ende geexecuteert na hare forme en teneur, min noch meer als of alle de voorz. Pointen in 't generael of een yder van dien in 't bysonder van woordt tot woordt ware geïnseerteert in dit tegenwoordighe Tractaet. Niet tegenstaende eenigerhande clausulen van dit tegenwoordighe Tractaet desen ter contrarie, welke clausulen men verstaet te derogeren, en worden expresselijk gederogert door dit tegenwoordighe Arttyckel, en welke clausulen ten oplichte vande voorz. twee Schriften zijn en sullen gehouden worden als niet gedaen, en sonder dat ter oorsaecke van deselve het effect, voltrekkinghe ende executie vande voorschreve twee Schriften van den achtsten Ianuary, ende van den seven en twintighsten December seftienhondert seven en veertigh sal moghen belet, of in eenigerhande maniere opgehouden worden.

XLVI.

De gene aen dewelcke de geconfisqueerde Goederen moeten gerestituteert worden, en sullen niet ghehouden wesen te betalen de achterstallen van Renten lasten ende debitoiren specialick geaffecteert ende geaffigmeert op deselve goederen, voor den tydt dat syluyden die niet en hebben ghebruyckt. Ende soo syluyden daer over vervolght ende ghemoeyt worden, van d'eene of d'andere sijde sullen worden genoveyert als geabsolveert; Ende daer kennelijck bevonden wort dat alle Goederen van yemandt van d'eene of de andere sijde geconfisqueert ofte aengheteyckent sijn geweest, soo dat denselven geene middelen heeft behouden daer uyt by de Renten ofte Interesten van sijn schulden vervallen gheduerende de confiscatie ofte annotatie heeft konnen betaelen, deselve en sal niet alleen van de reële lasten ende Renten, volgende het Tractaet, maer oock van de generale ende personele belastinghen van de Renten ende Interesten inden voorz. tydt verlicheenen, bevryt wesen.

XLVII.

Men en sal oock niet mogen pretenderen van de Goederen die verkocht ofte geaccordeert sijn omme gedijckt ofte herdijckt te worden, anders als de opstallen daer vooten de Possesseurs sijn hebben verbonden by de Tractaten daer toe ghemaect, met den Interest van de gelueneerde Penninghen, indien eenige gegeven sijn, oock naer advenant van den Penningh seften, als boven.

XLVIII.

De Vonnissen ghegeven omme de Goederen en Rechten geconfisqueert met parthyen die gekent hebben den Rechter, ende wettelijck sijn gedefendeert gheweest, sullen houden, ende en sullen de gecondemneerde niet ontfangen worden om die teghen te sprecken, ten waere deur ordinaris wegen.

XLIX.

De voorz. Heer Koningh quiteert en renonceert aen alle pretensien van de Redemptie en alle andere Rechten en pretensien die hy soude mogen hebben ofte pretenderen, in enigher manieren op de Stadt van de Grave, Landt van Cuyck zijn aenbehooren en dependentien, oude Baronnie van Brabant, hier bevoorens in pandtschap ghehouden van wylen den Heere Prince van Orangie, van welke pandtschap de redemptie is ghequiteert en gheconverteert in eygendom, en overgelevert ten profijte van wylen den Heere Prince Maurits in December, seften hondert en elf, by de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, als Souveraine der voorz. Stadt Grave en Landt van Cuyck, volghens en in conformiteyt van de opene Brieven daer op overleden, ende in krachte van welke conversie, en afftandt de voornoemde Heere Prince tegenwoordighe sijn Erven en Successeuren, ofte des recht hebbende, sullen voor altijd ghebruycken den vollen ende gheheelen eygendom vande voorz. Stadt ende Lande van Cuyck, mer alle sijn aenbehooren en dependentien.

L.

Quiteert mede en renonceert ghedachte Heere Koningh aen alle ende yegelijcke Rechten en Pretensien, zy van eygendom, cessie, op anders die hy in eeniger maniere soude moghen pretenderen op de Stadt, Graef-

schap en Heerlijckheydt van Lingē, ende vier Kerstelen, en andere Gerechtigheden daer toe behoorende, als mede op de Steden en Heerlijckheden van Bevergarde en Cloppenburg, en andere pretensien, op en tegens wie het soude moghen sijn, om reëlck en metter daedt voor altijdt te blyven aende voornoemde Heere Prince van Orangie, sijn Erven ende Successeuren, of des recht hebbende, in vollen recht van eygendom, volgens de Brieven van Gifte en Verley van Keyser Karel de V. in date den derden November vijftien hondert ses en veertigh, en daer na ghemaecte Verdragh tusschen den Graef van Buyren, ende den Graef van Tecklenborgh, in date den vijftien Marty vijftien hondert acht en veertigh, en seftelijck volghens de cessie daer van ghedaen in November vijftien hondert acht en seventigh, welke de voornoemde Heer Koningh, voor soo veel hem mochte raecken, heeft geconformeert, en confirmeert by het tegenwoordighe Tractaet.

LI.

De voornoemde Heeren Koningh en de Staten sullen committeren elck in den sijnen de Officieren en Magistraten tot de administratie van de Justitie ende Politie in inde Steden ende stercke Plaetsen, dewelcke door het tegenwoordighe Tractaet behooren gerestituteert te worden aende Eygenars om die te gebruycken.

LII.

Het Over-Quartier van Gelderlandt sal worden gheswift jehens een equivalent; ende in-ghevalle men sijn onderlingh niet soude konnen verghelijcken over het voorschreve equivalent, sal't selve gheset worden aen de *Chambre Mipartie*, om binnen ses Maenden nae het besluyt en Ratificatie van het Tractaet, te worden gedecideert.

LIII.

De voorschreve Heere Koningh verbindt sich effectivelick uyt te wercken de continuatie ende observatie van de Neutraliteyt, Vrundschap, ende goede Nabuyschap van weghen sijn Keyserlijcke Majesteit, ende het Rijk, mette voorschreve Heeren Staten; tot welke continuatie ende observatie, de voornoemde Heeren Staten sijn insgelijcken reciproquelijck verbinden, ende sal daer op volghen de confirmatie van sijn Keyserlijcke Majesteit binnen den tijdt van twee Maenden, ende van weghen het Rijk binnen een laer na het besluyt ende Ratificatie van 't tegenwoordighe Tractaet.

LIV.

De Meublen die geconfisqueert, en de Vruchten die vervallen sijn voor het besluyt van het tegenwoordighe Tractaet, en sullen gene restitutie subject wesen.

LV.

De actien mobilair, dewelcke by den voornoemden Heere Koninck ofte Staten geremitteert sullen sijn tot profijt van particuliere Schuldnaers voor het besluyt van het tegenwoordighe Tractaet, sullen uytgedaen blyven van d'eene en d'andere zyde.

LVI.

Den tijdt die gheloopt heeft geduerende den Oorlogh, te beginnen zedert den iare vijftien hondert seven en seftigh tot den ancvangh van den twaelt jarigen Treves, als mede den tijdt die gheloopt heeft zedert de expiratie vande gheseyde Treves, tot het besluyt van dit Tractaet, en sal niet worden ghereeckent, om yemandt daer mede te verkorten, ofte andersints te prejudicieren.

LVII.

Den geenen die geduerende den Oorloghe vertrocken sijn in Neutrale Landen, sullen ghenieten de Vruchten van dit Tractaet, en sullen mogen wonen daer 't hun goet duncken sal, selfs weder keeren in haer oude woonplaetsen, omme aldaer te wonen in alle verseeckertheydt, onderhoudende de Wetten van den Lande, sonder dat ter oorsaecke van hare Wooninghe (die sy sullen houde in wat plaetse dattet zy) hare goederen sullen mogen worden aengeslagen, of syluyden gepriveert van 't gebruyck der selver.

LVIII.

Men sal gheen nieuwe Forten vermogen te maecten inde Nederlanden, noch aen d'eene noch aen d'andere zyde, oock gene nieuwe Vaerten ofte Grachten graven,

daer door men d'een of d'andere partye soude konnen steuyten oft weeren.

LIX.

De Heeren van den Huysse van *Nassau*, ghelijck mede Graef *Ian Albert van Solms*, Gouverneur van *Macstricht*, en sullen niet moghen worden vervolgt noch ghemolsteert in haere Persoonen ofte Goederen over eenighe schulden, ghecontracteert by wylen den Heere Prince *Wilhelm van Orangie*, zedert den Jare *vijftien hondert seven en sestig*, tot sijn overlyden toe, noch over de vervallen lasten geduerende het faiffement ende annotatie der goederen die daer mede waren belast.

LX.

Indien eenighe contraventie van dit Tractaet ghedaen ware door eenighe particuliere, sonder bevel vande voorschreve Heeren Coninck ofte Staten, de schade sal werden gherepareert, selver ter plaetse daer de Contraventie sal welen ghedaen, indien sy aldaer worden achterhaelt, ofte wel tot hare woon-plaetsen, sonder dat sy-luyden elders souden moghen vervolgt worden in haere Lichamen ofte goederen, in wat manieren dat het zy. Ende sal haer niet geoorlooft zijn te koomen tot de Wapenen, of breecken van Vrede, ter oorsaecke van dien; maer wel sal toegelaten wesen (ingevalle van openbare weygeringhe van Justitie) hem te voorsien, ghelijck ghebruyckelijck is, by Brieven van *Marque* of *Reffsalien*.

LXI.

Alle ont-essenissen ende dispositien ghedaen in haet van den Oorloghe, zijn verklaert nul, ende ghehouden als niet ghedaen; ende onder ont-essenissen gedaen in haet van den Oorloghe, worden verstaen begrepen te zijn de geene die ghechiet zijn om eenigher oorsaecken, waer uyt den Oorloghe is ontstaen, ende die daer van deponderen.

LXII.

De Onderfaten ende Inwoonderen der Landen van ghedachte Heere Koningh of Staten, van wat qualiteyt ofte conditie die zijn, zijn verklaert capabel om te succederen de eene de andere, soo door Testament als sonder Testament, na de costumen vande Plaetsen, ende indien eenige successien hier bevoorens vervallen waren aen eenighe van de selve, sy sullen daer inne werden gehanthaert ende geconserveert.

LXIII.

Alle gevangens van Oorloge sullen ontslagen worden vande eene ende andere zyde, sonder te betalen eenigh rancoen, sonder distinctie ofte reserve vande gevangens die buyten de Nederlanden ghedient hebben, en onder andere Standaerden, en Vendels als die vande Heeren Staten.

LXIV.

De betalinghe vande achterfallen der Contributien, die ten tyde vande conclusie van het Tractaet resteren sullen betaelen ten opichte vande persoonen ende goederen van d'een en d'andere zyde sal gereguleert en ghedetermineert werden by de geene die aen d'een en d'andere zyde de Superintendentie hebben over de Contributien.

LXV.

Ende en sal niet strecken noch eenichsins moghen uytgelecht worden tot voordeel of nadeel van yemandt, directelijck of indirectelijck, alle 't geene geduerende de Handelinghe van d'een of d'andere zyde mondelingh of schriftelijcke sal wesen voorgedraghen of geallegeert, maer sullen soo wel de ghemelte Heeren Koningh ende Staten Generael, en particulier als mede alle andere Princken, Graven, Baronnen, Edelluyden, Borgeren, en andere Inwoonderen vande Koninckrijcken en Landen respectie, van wat qualiteyt of die zijn, blyven in haere Rechten, volgens den inhoudt van het Tractaet en het besluyt van 't selve.

LXVI.

De Inwoonderen ende Onderdanen vande voorz. Heeren Koningh en Staten respectie, sullen reëlick ghenieten het effect van 't *vijftiende* Artijckel vande geexpireerde *Twaelf-laerighe* Treves, en het effect van het *thiende* Artijckel van 't *Verdragh*, daer op ghevolgt den *sevenden* January. *seshien hondert ende zshien*, ende dat voor soo veel, als gheduerende den

Termijn van den voornoemden Treves het voorschreve effect niet en is te weegh ghebracht van d'een of d'andere zyde.

LXVII.

De Limiten in Vlaenderen en elders sullen gereguleert worden in foodaniger voegen als men bevinden sal dat zy ghehooren onder het reffort van d'een of d'andere zyde, waer op men sal verwachten en sullen ghelevort worden de Informatien, om 't zyner tijdt de gemelte Limiten te regulieren.

LXVIII.

Van wegen en aen de zyde van den voorschreven Heere Koningh van Spangien, sullen worden gedemolieert de Forten by en omtrent *Sluys*, te weten *St. Job*, *St. Donaes*, *Sterre-Schans*, het *Fort St. Terese*, *St. Frederick*, *Fort*, het *Fort St. Isabelle*, *St. Paul*, de *Redoute* *Papemuts*. En aende zyde, en van weghen de ghemelte Heeren Staten, sullen ghedemolieert worden de naer volghende Forten, namentlijck, de beyde Forten in 't *Landt van Casant*, genaemt *Orange* en *Frederick*, de twee op 't *Pas*, en alle die ghene die ghelegen zijn op de Oost-zyde van de *Reviere de Scheide* (uytgezondert *Lillo*) en het *Fort op Kieldrecht*, genaemt *Spinola*, van welke ten weder zyden te doene demolitie tusschen parthyen sal worden overkomen omme het equivalent te regulieren.

LXIX.

Alle Registers, Charters, Brieven, Archieven en Papieren, als oock saecken van Proccessen, concernerende respectivelijck eenighe vande Geunieerde Provincien, Geassocieerde Landtschappen, Steden of Leden van dien, of oock eenighe particuliere Ingefeten der selven, berustende in de *Hoven*, *Canceleryen*, *Raden* en *Kamers van Policie*, *Iustitie*, *Finantien*, *Leenen* ofte *Archiven*, het zy tot *Avenes*, *Mechelen* ofte andere Plaetsen onder de gehoorfaemheydt van den voornoemden Heere Koningh, sullen ter goeder trouwen ghelevort worden aen die gheene, die van de zyde der voorschreve Provincien respectie Commissie sullen hebben om deselve te eyschen. Ende sal van gelijcken ghedaen worden van de zyde der voorz. Heeren Staten, ten behoeve vande Provincien, Steden, en particulier onder de gehoorfaemheydt van de voorz. Heere Koningh gehoorrende.

LXX.

Het Water-recht sal gelaren worden aende *Stad Sluys*, soo als het aen deselve toe-behoort.

LXXI.

Den *Dam* geslagen by *St. Donaes*, tot stoppinge vande *Riviere de Soue*, sal wech ghenomen ende geopant worden, mits aldaer leggende en maeckende een *Zas*, over de bewaringhe van welck *Zas* sal worden vergelecken, gelijk hier vooren is gheseyt ten opichte van het demolieren der Forten.

LXXII.

In het tegenwoordigh Tractaet van Vrede sullen begrepen worden de gheene die voor de wisselingh van de *Agreatie* of *Ratificatie*, of drie Maenden daer na sullen worden ghenoemt van de een ende de andere zyde, binnen welcken Termijn den voorz. Heere Koningh sal noemen de geene die de selve sal goet vinden. Van weghen de voorz. Heeren Staten worden ghenoemt den *Prince Landt-Graef van Hessen Cassel*, mitsgaders sijne *Steden*, *Steden* ende *Landen*. De *Graef van Oost-Vrieslandt*, de *Stadt Embden*, de *Graeffchap* en *Landtschap van Oost-Vrieslandt*; De *Hanze-Steden*, en particulierlijck *Lubeck*, *Breemen*, *Hamborgh*; en reserveren de voorschreve Heeren Staten te noemen binnen den voorz. Termijn alreucke andere, als sy sullen goet vinden.

LXXIII.

Aengaende de pretentie van den *Graef van Fiodroff*, om de restitutie aen hem te doen van het *Huys Leuch* met de Goederen die daer van mogen deponderen, en alle hare Goederen ende Dorpen die hem daer omtrent mogen toe-koomen, en gesajieert zijn van weghen den voorschreven Heere Koningh, de voorschreve restitutie is hem toegestaan, ghelijck mede van het *Huys*, voor behouden, dat tusschen het besluyt van dit tegenwoordige

dighe Tractaet ende Ratificatie van dien over het onderhoudt van Guarnisoen van wegen den voorz Heere Koningh, ofte over de demolitie van nieuwe Fortificatien ghemaeckt zedert de besettinge van 't selve Huys sal worden gedisponeert.

LXXIIII.

Aengaende het gene den achtsten December seftien hondert ses en veertigh is getraecteert en overkoomen tusschen de Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarien vande voornoemde Heeren Koningh ende Staten raeckende Rutger Huygens, voor ende in naem van sijn Huyfvrouw Juffrouw Anna Margarieta van Stralen, het selve sal hebben foodanighe kracht en effect, en sal volbracht ende geexecuteert worden in allen schijn of het selve van woord tot woord ware geinfereert in het tegenwoordigh Tractaet.

LXXV.

Ende ten eynde het tegenwoordigh Tractaet te beter moge worden onderhouden, belooven respectivelick de voorschreve Heere Koningh ende de Staten de goede handt te houden, ende haere macht ende middelen te ghebruycken, een yegelijk in het sijne, om de passagen vry te maecken, ende de Zee en Rivieren navigabel en secker jegens de Incurfien van Muylmaeckers, Zeevoerers, Loopers, en Stroopers, ende indien syluden die konnen apprehenderen, de selve te doen straffen met rigueur.

LXXVI.

Belooven boven dien niet te doen jeghens ofte in prejuditie van dit tegenwoordigh Tractaet, nochte ghedogen ghedaen te worden, directelick of indirectelick, ende indien 't ghedaen ware, 't selve te doen repareren, sonder eenighe swarigheydt ofte uytstel. Ende tot onderhouding van alle 't gheene voorschreve is, verbinden sy henlieden respectivelick (selfs de Heere Koningh, ende sijne Successeurs) en voor de bondigheydt van deselve verbintenisse, renuncieren aen alle Wetten, Costumen, ende alle andere saecken daer jeghens srydende.

LXXVII.

Het tegenwoordigh Tractaet sal geratificeert en gheapprobeert worden by ghedachte Heeren Koningh ende Staten, ende sullen van weder-zyden de Brieven van Ratificatie van d'ene aen d'andere worden overgelevert in goede ende behoorlijcke forme, binnen den tijdt van twee Maenden; ende ingevalle de selve Ratificatie eerder mochten koomen, sullen van dien tijdt af cesseren alle Acten van hostilitieyt tusschen beyde parthyen, sonder de expiratie van den Termijn af te wachten. Met dien verstande, dat naer 't besluyt en het teycken van het tegenwoordigh Tractaet de hostilitieyt ten weder-zyden niet en sal konnen cesseren, voor en al eer de Ratificatie van den voorschreven Heer Koningh van Spangien in behoorlijcke substantie ende forme sal wesen uytgebracht, ende jeghens die vande voorschreve Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden uytgewisselt.

LXXVIII.

Sulcks dat ondertusschen de saecken ten weder-zyden sullen blyven in foodanigen staet en toestant, als deselve ten tyde van 't besluyt van 't tegenwoordigh Tractaet sullen worden gevonden, en dat ter tijdt toe dat de bovengemelde weder-zijts Ratificatie uytgewisselt en overgelevert sal wesen.

LXXIX.

Het gheseyde Tractaet sal alomme, en daer sulcx behoort, worden gepubliceert, terstont na dat de voorz Ratificatien ten weder-zyden sullen zijn uytgewisselt en overgeleverd, en sullen van aldan cesseren alle Acten van vyandschap.

Volgt den Inhoud van de Procuratie voor de Plenipotentiarien van den Heere Koningh van Spangien.

Don Phelip por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Arragon, de las dos Sicilias, de Hierusalem, de Portegal, de Navarra, de Granada, de

Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Minorca, de Sevilla, de Cardena, de Cordua, de Corzeaga, de Murcia, de Jaen, de los Algarves, de Algecira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales y Occidentales, Illas y tierra Firme del Mar Oceano, Archiduque de Austria, Duque de Borgogna, de Brabante y Milan, Conde de Abspurg, de Flandres, Tirol, Varzelona, Señor de Vizcaya y de Malina, &c. Porquanto por lo Mucho que desto encaminar el reposso y tranquillidad de los subditos, y havitantes de las Provincias de los Payfos Vasos, para que dezcanfen de tan larga y cruel guerra para llegar tanto mejor a una paz general en Europa en bien de la Christiandad y haviendoze de comun y mutual concierto escogido, y senallado, la Villade Munster en Westfalia para el congreso, y negociacion de la dicha paz de hallado, por conviniente nombrar personas que en mi nombre hayan de assistir con toda autoridad y Plenipotencia al dicho congreso y specialmente con los Estados de las Provincias libres de los Paisfos Vasos Unidos /o/ sus Embaxadores y Plenipotenciarios en particular autorizados y Deputados; Teniendo consideracion a la sufficiencia, integridad, providencia, experiencia, intelligencia, y zelo de mi servicio y del bien y reposso Universal de la Christiandad, qui concurren en las personas de Don GASPARD de Bracamonte, y GUZMAN, Conde de Penderanda, Gentilhombre de mi Camara de mis Consejos, de Camara y Justicia, y mi Embaxador Extraordinario en Alemania. FRAY JOSEPH de Bergañe Arcobispo de Cambray, y ANTONIO BRUN, de mi Consejo supremo de Flandres, y por la satisfacion que siempre me han dado en diferentes y grandes Negocios que les han sido encargados y por ellos respectivamente manejados. Por tanto confiendo enteramente que todos juntos, y cada uno en particular, en ausencia /o/ incommodidad del uno /o/ del otro tendran atencion al mayor bien de la Christiandad, y de mis Interesses particulares; Los he nombrado por mis Embaxadores y Plenipotenciarios, y en virtud de la presente, les doy a rodos juntos y a cada uno en particular en ausencia /o/ incommodidad de qualquier dellos entero y absoluto poder para hazer avertura a los Estados de dichas Provincias libres, de los Payfos Vasos Unidos /o/ a sus Embaxadores y Plenipotenciarios que especialmente fueren autorizados y constituidos para ello, como tambien oyr lo que mitare a apagar la sobre dicha larga y cruel guerra suzitada en las Provincias de los Payfos Vasos y las que de ella se han originado contra los dichos Estados Generales en otros lejos Payfos y Mares y en consequencia desto con los dichos Estados Generales de dichas Provincias Unidas libres /o/ con los dichos sus Embaxadores y Plenipotenciarios entrar en negociacion, conferir, proponer, convenir, capitular, y concluir, uno bueno firme y inviolable Tratado de reposso, sea de paz /o/ de Tregua, Prometiendome por mi y por mis successores de tener para siempre por firme y valido precisa, y puntualmente, sin falta alguna todo lo que por mis dichos Embaxadores y Plenipotenciarios juntos /o/ cada uno en particular en ausencia /o/ incommodidad de alguno de ellos fuere convenido y capitulado en el dicho Tratado, con los dichos Estados Generales /o/ los dichos Embaxadores y Plenipotenciarios de las sobre dichos Provincias Unidas libres, y asimismo de aprovorio y ratificario dentro del termino que reciprocamente se sevalare con confirmacion de juramento, y todas otras solemnidades en tal caso necessarias y acostumbradas; En fee de loqual, mande despachar la presente firmada de mi mano sellada commi sello secreto y refrendada del Infra scripto mi Secretario de Estado.

Dada en Caragaa a siete de Junio de mil y seis cientos y quarenta y seis años.

YO EL REY.

Pedro Coloma.

Cachette du Cachet du Roy en oublie rouge convert de papier.

Volgt

Volgt den inhoudt van de Procuratie voor de Plenipotentiarissen van de Heeren Staten Generael.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, Allen den geenen die desen sullen sien ofte hooren lesen Saluyt. **DOEN TE WETEN**, Alsoo wy ons hier bevoorens by alle geleghenteydt met een oprechte sincere wille ende intentie seer geneghen hebben getoont; Dat het langduerigh Land-verderffelijck ende bloedigh Oorlogh in de Nederlandtsche Provincien over veele Iaren verweckt, ende vervolgens tot noch toe gecontinuert, ter neder geleydt soude hebben mogen worden tot der selver Provincien gemeene beste ende soulagement van de goede Ingeletenen van dien, en dien volgens ook komen te vervallen en te verdwijnen d'Oorlogh in ander verre afgelegene plaecten en Zeen, die uyt den voorsz. Nederlandtschen Oorlogh jegens onse weder partye haren oorspronck hebben genomen; Ende sijnde met onderlinghe Accoordt uyt-gheskofen de Stadt Munster in Westphalen, tot een versamelinghe en handelinghe van een Generale ruste in de Christenheyt, hebben voor goet geacht te noemen, Personnagien de welke met alle Autoriteyt en Volmacht, sullen assisteren de voorsz. versamelinghe ende handelinghe, om te helpen adfopieren den voorsz. langduyrigen Landt-verderffelijcken ende bloedigen Oorlogh in de Nederlandtsche Provincien verweckt. **SOO IS 'T**; Dat wy ons volkomentlicke betrouwen te op de Wijsheyt, Voorzigtigheyt, Ervarhenteyt, Intelligentie Ghetrouwigheyt ende Yver tot den dienst der op ghemelde Vereenighde Nederlanden, van de Heeren *Bartholt van Gent*, Heer van Loenen en Meynerwijck, Amptman en Dijkgraef van Bommel, Tielre en te Bommelerweerden, Gedeputeerde in Onse Vergaderinghe uyt het Lidt van die Edelen van de Provincie van Gelderland; Heer *Iohan van Matenesse*, Heer van Matenese, Riviere, Opmeer, Souteveen, &c. Gecommitteerde Raedt uyt d'Ordre van de Ridderfchap en Edelen van Hollandt ende West - Vrieslandt, Hoogh - Heemraedt van Schielandt, Heer *Adriaen Pauw*, Ridder, Heere van Heemstede, Hoogerimilde, Riedwijck, Nieuwerkerck, &c. Eerste Presiderende Raedt ende Reeckeneester des Graeffelickheys van Hollandt ende West - Vrieslandt; Heere *Iohan de Knuyt*, Ridder Heere in Oudt ende Nieuw Volmer, Eerste en representerende den Adel in de Staten ende Raedt van het Graeffchap van Zeelandt, Ordinaris Raedt van Sijne Hoogheyt den Heere *Prince van Orangie*, Heere *Godart van Reede*, Heere van Nederhorst, Vredelandt, Cortehoef, Overmeer, Hortwaert, &c. Gecommitteerde in Onse Vergaderinghe uyt de Ridderfchap en Edelen van de Provincie van Utrecht; Heere *Frans van Donia*, Heere tot Hinnema in Hielsum, Heere *Wilhelm Ripperda*, Heere tot Hengelo, Boxbergen Bocolo ende Ruffenborgh, &c. Gecommitteerde in Onse Vergaderinghe uyt de Ridderfchap en Edelen van de Provincie van Over - Yffel; Heere *Adriaen Clant tot Stedum*, Heere van Nittersum, respectie Gheputeerden in Onse Vergaderinghe ende Extraordinaris Ambassadeurs in Duytschlandt; Gevende de selve te samen, ofte ten minsten 't meerendeel van dien (by absentie ofte ongelegentheydt van d'andere) volkoomen macht, Autoriteyt, Generael, en speciaal bevel, omme uyt den Naem ende van onsen twegen in qualite van Plenipotentiarissen van desen Staet binnen de voorsz. Stadt Munster te hooren en verstaen van de Heeren Plenipotentiarissen van den seer Machtigen ende seer Excellenten Prince *Don Philippe de vierde* Koningh van Spangien, de opening van het geene de selve Heeren Plenipotentiarissen van den voornoemden Koningh sullen aen-brenghen tot weghneminghe van den voorsz. langduyrigen Landt-verderffelijcken ende bloedigen Oorlogh in de Nederlandtsche Provincien verweckt, ende die daer uyt haren oorsprongh jegens Onse weder-partye in ander verre afgelegene Plaecten ende Zeen hebben ghenomen, ende dien volghens met de selve Heeren Plenipotentiarissen van den meergenoemden Koningh treden in onderhandelinge ende

Tracteren, oock besluuten, een goet vast oprecht en onverbrekelicke Tractaet van Ruste, gelijk als Sy Heeren Plenipotentiarissen van desen Staet tot den meesten dienst ende verseeckeringhe van de Vereenigde Nederlanden, der selver goede Inwoonderen, als oock van hare Geassocieerde ende Geintereffeerden in de voorsz. langduerige respectie Oorloghen sullen bevinden te behooren. Ende hebben beloofst, ende belooven middeldesen, ter goeder trouwen ende onder Obligatie van Ons ende Onser Successeuren in 't generael ende particulier, voor altijdt, goet vast, ende van waerden te houden het geene by Onse op-ghemelde Heeren Plenipotentiarissen deses aengaende gheaccordeert ende beslooten sal worden, 't selve te Ratificeren onverbrekelijcken te onderhouden, ende doen onderhouden, sonder daer jegens immermeer te doen ofte ghedooghen gedaen te worden in eenigher manieren directelick ofte indirectelick. Desten oirconde hebben Wy desen doen Parapheren, met Onsen grooten Segel doen Zeghelen, ende by Onsen Griffier doen teeckenen. In onse Vergaderinge in 's Graven-Haghe den twee-en-twintighden Martij sstien-hondert ses-en-veer igh. Was gheparaphert *Iohan van Reede*, vt. Op de plique stondt. Ter Ordonnantie van de Hoog-gemelde Heeren Staten Generael, ende gheteeckent *Cornelis Musch*, Hebbende onder aenhangen het groote Zegel van de Staten Generael in rooden Waffche, aen een dobbelde gevloghte kourde van Goudt en Roode Zyde.

In kennisse van alle 'tgeene voorsz. is, hebben wy Ambassadeurs Extraordinaris en Plenipotentiarissen van de voorsz. Heeren Koning van Spangien, &c. Ende de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, in kracue van Onse respectie Procuratie, dit tegenwoordig Tractaet onderteyckent, ende met het Cachet van Onse Wapenen bevestigt. Gedaen tot Munster in Westphalen den *dertighsten* Januarij *sestien* hondert acht-veertigh.

Was geteeckent ende gecachetteert.

(L. S.) <i>Elle Conde de Pen^{da}</i> .	(L. S.) <i>Bartolt van Gent</i> .
(L. S.) <i>A. Brun</i> .	(L. S.) <i>Iohan van Matenesse</i> .
	(L. S.) <i>Adriaen Pauw</i> .
	(L. S.) <i>I. de Knuyt</i> .
	(L. S.) <i>G. van Reede</i> .
	(L. S.) <i>F. v. Donia</i> .
	(L. S.) <i>Wilhelm Ripperda</i> .
	(L. S.) <i>Adr. Clant</i> .

Volgt de Ratificatie van den Koning van Spangien

DON PHILIPPE de Vierde, van Godt genade Koningh van Castilien, van Leon, van Arragon, van beyde Sicilien, van Hierusalem, van Portugal, van Navarre, van Granade, van Toledo, van Valencien, van Gallicia, van Majorca, van Minorca, van Sevilla, van Cerdegna, van Cordua, van Corzege van Murcuca, van Jaen, van de Algarbes, van Algicira, van Gibraltar van de Eylanden van Canarien, van Oost en West-Indien, Eylanden ende vaste Landen van de Occaensche Zee, Aertshertoge van Oostenrijk, Hertoghe van Bourgoigne, van Brabant, van Milan, Graef van Habspurgh, van Vlaenderen, Tirol, Barcelona, Heer van Biscayen, en Molina, &c. Allen den geenen die desen sullen sien, Saluyt. Alsoo om de Nederlandtsche Provincien te ontlasten van den Oorloghe waer mede de selve soo veele Iaren sijn be'waert geweest, die te verlossen van alle de ongevallen en ellenden daer uyt spruytende, ende te helpen brengen tot Ruste, Luy-

ster, Voorspoet, ende Welstand, als oock om te affoupien de Oorlogen uyt gebreyt in andere verre afgeleghen Landen en Zeen, Wy over langen tijdt hebben gewent te komen tot een goede Vrede met de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, tot verlichtinge van alle degeene, die van wederzyden de onheylen van de voorfz Oorlogen gevoelen, ende met gemeyn en onderlingh goedvinden, gekooren geweest zijnde de stad Munster in Westphalen, tot famen-komfte ende handelinghe van Vrede: Soo hebben de faecken aldaer foodaenigen geluckigen succes erlangt, dat Onse Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarissen, in kracht van onse Procuratie met de Extraordinaris Ambassadeurs, ende Plenipotentiarissen van de voorfz Heeren Staten, hebben gemaect ende beslooten het Tractact van Vrede, hier nae van woort tot woort geinfereert.

Welck Tractact hier boven staende geschreven en geinfereert Ons gerepresenteert wesende door onse voorfz Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen, en hebbende alles ghesien ende van woort tot woort in Onsen Rade rytelijck geexamineert, hebben wy 't selve Tractact voor ons en onse Erfghenamen en Successeurs, oock Vassallen, Onderdanen, en Inwoonderen van alle onse Koninckrijcken, Landtschappen ende Heerlickheden, soo in als buyten Europa, geen uytgesondert in alle sijne Leden en den geheelen inhouden van dien, en elck point van de selve in 't bysonder, voor goed, vast, en bondigh aengenomen, geagreert, geapprobeert ende geratificeert, aennemen, Aggreeren, Approberen en Ratificeren door dese tegenwoordige, Beloovende by Konincklijke ende Princelijcke trouwe en woorden voor Ons, onse Successeurs, Koningen, Princen, en Erfghenamen, oprechtelijck ende ter goeder trouwe, alles onverbreeckelijck ende punctuelijck nae sijne forme en inhouden te sullen nakomen, onderhouden en voldoen, oock doen naekomen, onderhouden en voldoen, in aller voegen, of Wy het selve in eygen Persoone hadden getraect, sonder in eenigen deel daer jegens te doen, of laten doen, directelijck, of indirectelijck, noch geelogen, dat daer jegens, in eeniger manieren of fatcoen werde gedaen, hoe 't selve oock soude mogen gheschieden. Ende indien eenige Contraventie daer tegen gheschiedt ware, of gedaen mochte worden in eenigerhande manieren, 't selve te doen repareren, sonder eenige swaricheydt of uytstel, oock de Contraventurs met alle rigueur sonder eenige gratie of genade te straffen, ende doen straffen; verbindende ten selven eynde alle en yder van onse Koninckrijcken, Landen en Heerlickheden, als mede alle onse vordere Goederen teghenwoordige ende toekomstende, oock onse Erfghenamen, Successeurs ende Nakomelingen, midsgaders alle onse Vassallen, Onderdanen en Inwoonders van alle onse Koninckrijcken, Landen en Heerlickheden, op wat plaerse de selve, soo in als buyten Europa, mochten ghevonden worden, geen uytgesondert; Ende voor de bondighydt van de selve verbintenisse, renoncereen Wy aen alle Wetten, Costumen, en alle andere faecken daer teghen strydende.

In Oirkonde van alle 't geene voorfz is, hebben Wy bevoolen dese tegenwoordige te depescheren, gheteyckent met onse Handt, gelegeldt met Onse secreten Segel, ende onderteykent door Onse ondergeschreven Secretaris van State, Gegeven

Volght de Ratificatie van de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, Allen den genen die dese opene Letteren sullen sien, Saluyt. Alsoo Wy by alle occurrentien daer na hebben getracht, dat den Langhduyrighen, Landt-verderffelijcken ende bloedigen Nederlandtschen Oorlogh uytgebreydt in andere verre afgelegene Landen ende Zeen, mochte werden geeyndicht en uytgebluscht ter eeren Gods, Vader, Autheur ende Verlorgher van Vrede, ende tot vertroostinghe van soo veel arme ende bedroefde zielen, die jammerlijck gedruckt worden, door de incommoditeyten ende beswaernissen van den Oorlogh, ende de bitterheydt van dien sijn smaekende, midsgaders

dat de Nederlanden mogen worden herstelt in rustel, uytster, ende Welvaren, ende met gemeen onderling goet-vinden van alle geinteresseerden, sijnde verkoosen gheeweest de Stadt Munster in Westphalen, tot byeenkomfte ende handelinghe van Vrede. Soo heeft het Godt Almachtigh gelieft den arbeydt en moeyte, welke onse Extraordinaris Ambassadeurs ende Plenipotentiarissen van den Koning van Spangien, &c. *Don Philippe* de vierde, sulcx genadelijck te segenen, dat na verscheyden conferentien en by een komften, over ende weder ghehouden, sy hebben ghemaect ende beslooten het Tractact van Vrede, hier na van woort tot woort geinfereert.

Welck Tractact, hier boven staende, geschreven ende geinfereert aen ons gerepresenteert, ende van woort tot woort by ons geconsiderert zijnde, Wy na rype deliberatie in naem ende van wegghen den geheelen Staet der Vereenighde Nederlanden, Geassocieerde Landtschappen, Heerlickheden, Steden ende Leden van dien, oock voor alle de Landen, staende onder Onse ghehoorsaemheydt; Vassallen, Onderdanen, ende Inwoonderen, soo in, als buyten Europa, geen uytgesondert, het voorfz Tractact en den geheelen inhouden van dien, ende elck in 't bysonder in alle sijne Leden voor goed, vast, ende bondigh hebben aengenomen, geagreert, geapprobeert, en geratificeert aennemen, agreeren, approberen en ratificeren door dese tegenwoordige; Beloovende oprechtelijck ende ter goeder trouwe 't selve onverbreeckelijck, ende punctuelijck na sijne form ende inhouden naer te komen, onderhouden ende voldoen, oock doen nakomen, onderhouden ende voldoen in aller voegen, of wy het selve in onse Vergaderinge Staets-gewyse hadden getraect sonder yetwes daer tegen te doen, of te laten doen in eeniger maniere, noch te gedogen dat daer jegens werde ghedaen, directelijck noch indirectelijck, hoe het selve oock soude mogen geschieden; Ende indien eenige contraventie geschiedt ware, ofte gedaen moghte worden in eenigerhande manieren, de selve te doen repareren, sonder eenige swarigheydt of uytstel, oock de Contraventurs met alle rigueur sonder gratie of genade te straffen ende doen straffen. Verbindende ten selven eynde alle ende yder van de Vereenigde Provintien, Geassocieerde Landtschappen, Heerlijckheden, Steden en Leden van dien, gelijk mede alle Vassallen, Onderdanen ende Inwoonderen daer van dependende, soo in, als buyten Europa, geen uytgesondert, en voor de bondighydt van de selve verbintenisse, renoncereen aen alle Wetten, Costumen ende alle andere faecken, daer tegen strijdende. In oirkonde van alle 't gene voorfz is, hebben Wy dese tegenwoordige doen depescheren onder Onse Paraphure ende Signature van Onsen Griffier, en met onsen grooten Zegel doen besegelen, in onse Vergaderinghe in den Hage binnen de Provintie van Hollanden, den achthienden Aprilis *sestien hondert en acht-entveertig*, Wasgeparapheert, *Io. Andree*, vt. Lager stond, Ter Ordonnantie van de Hoogh-gemelte Staten Generael, ende onderteykent *Cornelis Musch*. Hebbende onder uyt hangen aen een ghevlochten strick van Goudt en Roode Zijde, het Wapen van de meer-hoogh-gemelte Heeren Staten Generael, in rooden Wassche, gesloten in een silvere Doose, op 't decksel van 't welke was gesneden een Leeuw met seven Pylen inde lincker, ende een Swaert in de rechter Poot.

Tot meerder eere van ons lief Vaderlandt, ende vastigheydt der Vrede, dient hier gheseldt de eerste Propositie ende Brief van Credentie des Konings van Spangien respectieve geexhibeert en gedaen by desselvs Ambassadeur in 't volgende Jaer. Zijnde te noteren dat de Brief was in Fransche Tale geschreven, daer nocht ans den Koning over al of meest doet gebruycken de Spaensche.

MESSIEURS,

L'Année passée en ce mesme mois icy la Paix, qui venoit d'estre heureusement achevée entre le Roy mon Maistre,

Maître ; & ce Haut & puissant Estat, fust solemnellement publié de part & d'autre, avec un concours mutuel d'acclamations & applaudissemens extraordinaires maintenant je pense arriver encores à temps & à propos pour celebrer avec vos Seigneuries l'an revolu, ou anniversaire de cette agreable Feste & réjouissance publique ; Me presentant à cette grande, & Celebre Compagnie, pour renouveler avec elle par Union de cœur & de vœux le doux souvenir de ce bon-heur commun ; Et à fin d'y contribuer d'autant plus, & y concourir d'autant mieux de mon costé, j'apporte & produis, à mon entrée en ce lieu, la confirmation des bonnes volontés & droites intentions de sa Majesté non seulement à faire punctuellement & religieusement observer en toute l'estenduë de sa domination, ce qui a esté convenu de sa part avec cette Haute & Puissante Republique ; mais encores à exciter & maintenir par tous moyens honnestes une bonne correspondance, voire meisme une sincere & Fraternelle amitié entre les Peuples de l'une & l'autre Souveraineté, principalement dans les Provinces Beligiques, en sorte que leur repos s'en affermissent, leur commerce s'en assure, & augmente, & que tous les autres avantages en résultent, qui se doivent attendre de la communication & franchise reciproque de bons voisins. A cet effect sa Majesté a jugé convenir d'envoyer & établir un sien *Ambassadeur ordinaire* par deçà comme elle fait auprès des autres puissances *Independantes*, & qui luy sont amies ; enquoy sa Majesté, outre la consideration que dessus, a encore celle de *l'honneur & dignité de cet Estat*, vers lequel ce dernier Acte de la *residence d'un Ambassadeur d'Espagne* semble achever le chef d'œuvre de la *Paix*, & estre comme le grand sceau, l'emologation, & en registrature de toutes les concessions & renonciations faites en vostre faveur, ainsi que par vostre prudence ordinaire, & judicieuse prevoyance vous le sçaurés mieux connoistre, & juger, que moy vous l'expliquer, seulement puis je dire en toute verité qui en ce dessein sa Majesté a eu pour but principal vostre contentement & satisfaction, la commodité & soulagement des sujets de l'un & l'autre party, & la gloire de cette Republique, dont les interets luy seront toujours chers, ainsi qu'il tâchera de le faire voir en toutes occasions.

Parmy grand nombre de Personnages & Ministres beaucoup plus merittans que moy le Roy mon Maître a daigné me choisir pour un employ si relevé, & que je préférerois de moy meisme à tout autre pour l'esperoir que j'ay d'y gagner quelque part en vos bonnes graces ; le motif le plus pressant à mon advis de ce choix, qui a esté fait de ma personne & la connoissance que l'on a du Zele veritable & des soins que j'ay contribués à nostre commun accommodement ; Sa Majesté croyant que j'apporteray la mesme fidelité & ferveur pour la conservation de la Paix, que j'ay fait pour son établissement, à quoy je tâcheray de correspondre à mon mieux, & de rendre ma conduite agreable à vos Seigneuries & utile à leurs sujets, aussi bien qu'à ceux du Roy mon Maître, selon mes instructions tres-advenantes & conformes à mes propres inclinations ; en suite de quoy toutes mes *instances & sollicitations* aboutiront cy apres au seul accomplissement de ce qui a esté reciproquement promis, me rendant l'organe & l'instrument de tout ce qui pourra concourir à l'observation tant du principal que des dependances & accessoire d'un accord si juste, & si meurement délibéré, comme est le nostre, & embrassant également les interets de vos peuples & des nostres en ce où ils trouveront legitimentement interessés.

Que si vos Seigneuries sur le bon exemple que leur donne le Roy mon Maître, prennent resolution d'envoyer aussi quelqu'un de leur part en Espagne pour faire la mesme fonction & occuper le mesme poste, que celuy dont je prends aujourd'huy possession en cette grave & insigne assemblée, ce sera le moyen le plus court, & le plus assure de prevenir & empêcher toutes les *difficultés, attentats, ou infractions* qui pourroyent tant soit peubleser ou alterer le Traité de Munster ; le mesme Ministre qui sera envoyé de cet Estat, pourra estre fidel & assidu témoin, de la sincerité & candeur de sa Majesté. En l'accomplissement de ses Promesses & de son affection envers le general & les particuliers de cette Repu-

blique, & sa Majesté d'autre part s'éjoüira d'avoir moyen & occasion de se revenger en la Personne de l'Ambassadeur de vos Seigneuries du bon accueil & reception, dont elles ont voulu me favoriser, dequoy je commence à leur rendre de grandes actions de grace, attendant que je puisse mieux reconnoistre les obligations qui m'en demeuvent. & le Roy mon Maître, que j'en advertiray incontinent, en tesmoigner sa Royale gratitude : j'en donneray pareillement avis au Serenissime *Archiduc Leopold*, qui en mon passage pour venir icy, m'a enchargé de saluer vos Seigneuries de sa part, & les assureur qu'il veut bien voisinier avec elle, & concourir dans son gouvernement aux saintes intentions de sa Majesté pour la perpetuelle durée de nostre accommodement, je ne doute point aussi, Messieurs, que vostre Justice & équité, ne s'estendent (lors qu'il en sera besoin) à l'endroit des sujets du Roy mon Maître, sans distinction de Personne, de lieux ny de nations ; vous promettant que ceux de par deçà, ne connoistront pas qu'ils soyent estrangers parmy nous, avec quoy nous attirerons reciproquement les benedictions du Ciel, & toute l'Europe connoistra, qu'il y a plus à attendre de *combats* entre nous que ceux de la *courtoisie*, & des bons offices, que nous tâcherons de nous rendre reciproquement, ne contentant plus que par une louable emulation, à qui mieux gardera la bonne foy, qui sera un heureux changement, & non moins admirable, par le fruit favorable d'une sainte reconciliation, que celuy que cherchent les Alchimistes dans la transubstantiation des metaux, lors qu'ils pensent convertir le *fer en or*, qui est une comparaison dont je me fers volontiers en ce sujet, pour ce que les anciens ont designé le temps de la guerre sous le nom du siecle de *fer*, & celuy de la Paix, sous le nom du siecle d'*or*. Dieu veuille que la nostre soit solide, comme ce riche metal, & que parson esclat rejallant, elle communique l'envie de passer à une autre plus universelle entre les deux Couronnes, à quoy se trouvera toujours toute disposition de la part du Roy mon Maître pourveu qu'elle soit *juste & honneste*, qui est le vray moyen de la rendre durable, Les Lettres que je vay presenter à vos Seigneuries de la part de sa Majesté confirmeront ce que je viens de leur dire en son nom legitimeront la qualité, avec laquelle je suis venu en ce lieu, & ouvriront la creance, que vos Seigneuries ont peu prendre, & prendront, cy-apres en moy, que je viens en partie de remplir par un discours vuide d'*ornement*, & d'*affectations*, mais tout remply de *verité & de sincerité*, que je finis par les offres de ma personne & de mon service à vos Seigneuries & à tous les membres qui compose le corps florissant de cet Estat.

Tot meerder eere van ons lief Vaderlandt, ende de vastigheydt der Vrede, dient hier ghesfeldt de eerste Propositie ende Brief van Credentie des Konings van Spangien respectieve geexhibeert en gedaen by desselvs Ambassadeur in't volgende Jaer. Zijnde te noteren dat de Brief was in Fransche Tale geschreven, daer nocht ans den Koning over al of meest doet gebruycken de Spaensche.

MYM HEEREN.

IN't voorgaende Jaer, in dese selve Maendt wiert hier de Vrede gelukkig volvoert tusschen de Koningh mijn Meester, en dese Hooge en machtige Staet, solemneelick van wederzyden gepubliceert en afghekondight met een onderlinge toevloeyingh van extraordinairtoeuygingen en vreughde-geruchten. Ick acht nu noch tydelick en bequamelick te komen, om met uw' Ho. Mog. de verjaringh van dese aengename feest en gemeene blyschap te celebreren en vieren ; my voor dese groote en vermaerde Vergadering vertoonende, om met haer, door d'eenigheydt der harten en willen, te vernieuwen de soete geheugenis van dit gemeen gelick. En om hier toe soo veel te meer te contribuieren, en van mijn

zyde te beter toe te komen, soo brengh ick mede en ver-
toon in mijn intrée in dese plaats de confirmatie en beve-
stiging der goede willen en rechte intentien van sijn Ma-
jesteyt, niet alleenlyck om punctuëlyck en religieuselyck
te doen observeren en onderhouden in de gheheele om-
kriugh van sijn Heerschappy 't gheen van sijnt weghe
verdraghen is met dese Hooge en Mogende Gemeente;
maer oock om te verwecken en t'onderhouden door alle
eerlycke middelen een goede correspondentie, ja oock
een oprechte en *Broederlycke vriendschap*, tusschen de
volcken van d'een en d'andere Souverainiteyt, voor-
samelyck in de Nederlanden; in voegen dat daer door
hun rust bevestigt, hun Koophandel verseeckert en
vermeerdert wordt, om alle d'andere avantagien en
voordeelen daer uyt spruyten, die men van de gemeen-
schap en onderlinge vryheyt van goede gebueren behoort
te verwachten. Tot desen eynde heeft sijn Majesteyt
dienstigh en behoorlyck geacht derwaerts een *Ordinaer
Ambassadeur* te senden en op te rechten, gelijk hy doet
by d'andere *Independante* machten, en die sijn vrienden
zyn. In 't welck sijn Majesteyt, boven de voor-verhaelde
consideratie, noch dese gehad heeft, namelijk *van d'eer
en waerdigheyt van desen Staet*, by de welck dese leste acte
van de *residentie van een Ambassadeur van Spanjen* schijnt
volkomen te maken het proefstuck en Hooft-werck van
de Vrede, en te zyn als het groote Zegel, bevestiging, en
registreringh van alle de concessien, renuociatien en af-
leggingen, tot onse faveur gedaen, gelijk ghy door uwe
ordinaire voorsienigheyt, en judicieuse voorsienigheyt beter
sult kunnen kennen en oordeelen, dan ick u sal kon-
nen verklaren. Alleenlyck kan ick met alle waerheyt seg-
ghen dat in dit deffein en voornemen sijn Majesteyt uw
vermoeging, contentement en voldoeningh tot sijn voor-
naemste oogemerck heeft gehad; gelijk oock de com-
moditeyt en verlichtingh der onderfaten van weer-zyden,
en de glorie van dese Gemeente, daer af d'interessen hem
alijd lief en waerd sullen zyn, gelijk hy in alle gelegent-
heden sal pogen te bewyfen.

Onder een groot getal van personen en bedienaers, die
meer verdienen dan ick, heeft de Koning, mijn meester,
verwaardigt my te kieser tot soo hoogh een besigheyt, en
die ick van my self sou stellen boven alle andere Ampten,
om de hoop die ick heb, van daer eenigh deel in u goede
gunsten te verkrygen, naer mijn oordeel de dringeste
bewegingh van dese verkiefingh. die van mijn persoon
gedaen is, en de kennisse die men heeft van de ware yver,
en van de naerftigheyt, die ick tot onse gemeene accom-
modement gecontribueert heb; dewijl sijn Majesteyt ge-
looft dat ick deselve getrouweyt en yver sal mee brengen
tot de conservatie en onderhoudingh van de Vrede, die
ick tot d'oprechtingh daer af by gebracht heb. Daer op
ick naer mijn vermogen sal trachten te corresponderen,
en mijn beleyt aengenaem by u Ho. Mo. en nut by u On-
derfaten, soo wel als die van de Koningh mijn meester,
te maken, naer mijn Instructien en onderrechtinghen,
heel behorelyck en conform mijn eyghen inclinationen en
genegentheden. In gevolgh van 't welck alle mijn *instan-
tien* en *solicitationen* namaels sullen strecken tot d'eenighe
vervullingh van 't geen dat reciprokelyck en onderlingh
beloofd is, maeckende my 't instrument en 't werktuygh
van al 't geen, 't welck dienstigh sal kunnen zyn tot d'ob-
servatie en onderhoudingh, soo van 't principael als van
de dependencien, en toegangen van soo gherechtigh een
Accoort, dat soo ryperlyck gedelibereert en overwoegen
en gelijk het onse, en behelsende gelyckelyck d'interessen
van uwe en onse volcken in 't geen, daer in sy sich wet-
telijck geinteresseert sullen vinden.

Indien U Ho. Mo. volgens 't goet exempel en voor-
beeld, 't welck de Koningh mijn meester hengeeft, re-
solutie nemen van oock yemant van hunnent weghe in
Spanjen te senden, om een selve Ampt te bedienen, en
een selve besigheyt waer te nemen, als de gene is, daer
af ick heden possessie en besittingh neem in dese ernstige
en treffelijcke Vergaderingh, soo sal dit de kortste en se-
kerste middel zyn om te voorkomen alle *swarigheden*,
attentaten, of *infractien*, die het Tractaet van Munster
eenighins, hoe weynigh het oock was, souden moghen
querfen; en de selve Minister en Bedienaer, die van dese
Staet gefonden sal worden, sal kunnen een getrouwe

en gedurige getuygh wesen van d'oprechtheyt en suy-
verheyt van sijn Majesteyt in de vervullingh van sijn be-
loften, en van sijn affectie en ghenegentheyt tot het alge-
meen, en tot de besondere lieden van dese Gemeente:
en van d'andere zyde sal sijn Majesteyt sich verblyden
van dat hy middel en gelegentheyt sal hebben om, inde
persoon des Ambassadeurs van u Ho. Mog. te vergelden
de goede ontfangingh en onthael, daer mee het hen ge-
lieft heeft my te favoriseren, van 't welck ick begin hen
grooten danck te bewyfen, verwachtende dat ick beter
erkennen kan d'obligatien en verplichtingen die my
daer af by blyven, en de Koningh mijn meester, die ick
terstont hier af verwittigen sal, sijn Konincklycke dank-
baerheyt daer af te betuygen. Ick sal oock hier af verwit-
tigen de Serenissime *Aertz-Hertogh Leopoldus*, die in
myn deurtocht, om hier te komen, my belast heeft U
Ho. Mo. van sijnt wegen te groeten, en hen te verse-
keren dat hy in goede gebuyrichap met hen wil leven,
en in sijn Gouvernement bevorderlyck zyn de heylige
intentien van sijn Majesteyt, tot d'eeuwige duringh van
onse accommodement en gerijf. Ick twyffel oock niet
mijn Heer, of u gerechtigheyt en billickheyt sullen (als
de noodt sulcx vereyscht) sich oock uytstrecken over
d'Onderfaten van de Koningh mijn meester, sonder di-
stinctie of onderscheyt van persoonen, van plaetsen noch
van volcken; U belovende dat de geenen van herwaerts
niet sullen bekennen dat sy vreemdelinghen onder ons
zyn, met dewelcken wy ghesamentlyck de zegheningen
des Hemels op ons sullen halen: en geheel Europa sal be-
kennen dat'er voortaan geen andere *stryden* tusschen ons
te verwachten zyn, dan die van de *heufheyde*, en vande
goede officien en diensten, die wy poghen sullen onder-
lingh aen malkander te bewyfen, nu niet meer conte-
sterende en twistende dan door een loffelijcke krygelheyt
om wie de goede getrouweyt beter bewaren sal; 't welck een
geluckige veranderingh sal zyn, en niet min wonderlyck,
door de smaekelijcke vrucht van een heylighe versoe-
ningh, dan de geen, die d'Alchymisten soecken in de
transsubstantie en over-selstandigheyt der Metalen, als
sy 't *Iser en Gout* wanen te veranderen; 't welck een ver-
gelijking is die ick gaerne tot dese saeck gebruyck, om
dat d'ouden de tydt van d'Oorlogh onder de naem van
Ijere eeuw, en die van de Vrede onder de naem van *Gou-
de* eeuw aangewesen hebben. Godt geef dat d'onse vast
en bestandigh zy, ghelijck dit ryck en kostelijck Me-
tael, en dat sy, door haer glans weer-stralende, begeerte
ontsteekt van een andere en algemeener Vrede aen te
geen tusschen de twee Kroonen; tot het welck altijd alle
dispositie en ghewilligheyt van de zyde des Koninghs,
mijn meester, gevonden sal worden, soo sy *eerlyck en ge-
rechtigh* is, 't welck d'eenige middel is om haer gedurigh
te maecken. De brief, die ick van wegen sijn Majesteyt
aen U Ho. Mo. sal vertoonen, sal 't gheen bevestighen,
't welck ick in sijn naem tot hen geseght heb, en daer be-
neffens wettigh maecken de qualiteyt en Staet, met de-
welcke ick in dese plaets ben ghekomen, en openingh
doen van 't geloof, 't welck U Ho. Mo. hebben kunnen.
en hier nae sullen nemen in my, dat ick koom ten deel
om door een discours, sonder eenige *vercieringh* en *affe-
ctio*, maer geheel vol van *waerheyt* en *oprechtheyt*, te
vervullen dat ick eyndigh door d'aenbiedinghe van mijn
persoon, en van mijn dienst aen U Ho. Mog. en aen alle
de Leden, daer in het bioeyent Lichaem van dese Staet
bestaet.

*Lettre de Creance du Roy d'Espagne presen-
tée par Monsieur l'Ambassadeur de Brun.*

TRes-chers & tres-grands amis, les occupations si
precises de nostre service, auxquelles le Conseiller
Antoine Brun a assisté à Munster, Payant empêché
de s'en aller plustost servir l'Ambassade ordinaire, à quoy
l'avions député, pour demeurer auprès de vous; &
Payant desia demessé de ces occupations-là, luy avons
commandé s'en aller vers vous sans aul cun delay, &
l'avons aussi enchargé particulièrement de toujours l'assi-
ster, & contribuer; à la bonne direction de tout ce qui
pourra regarder vos plus grandes conveniences, & satis-
factions

factious comme nous le desirons, & à la conservation convenable de nostre commune amitié, & bonne correspondance. Et nous remettans à ce que ledit Conseiller vous rapportera sur ce sujet; seulement adjousterons icy qu'il nous sera fort agreable, si luy donnez *entiere foy, & creance* en tout ce qu'il vous pourra dire en nostre nom Royal, comme nous nous assureons, & que luy ferés aussi toute forte d'honneur, & bien-vueillance, comme à nostre ministre, & duquel nous nous confions entierement, surquoy nous prions Dieu qu'il vous ait tres-chers & grands amis en sa sainte garde, de Madrid le 13. Decembre 1648.

Signé,

Vostre bon Ami

PHILIPPE.

Soli Deo Laus & Gloria.

Credentie-Brief des Konings van Spanjen, gepresenteert door mijn Heer d'Ambassadeur de Brun.

Seer waerde en groote Vrienden, de soo precise occupatie en besigheden van onse dienst, in dewelcken de Raets-Heer, *Antonie Brun*, te Munster geassisteert en geholpen heeft, hebben hem belet spoediger waer te ne-

men en te bedienen d'ordinare Ambassade, daer toe wy hem gedeputeert hebben, om by u te blyven. En alsoo hy sich uyt die besigheden ghered heeft, soo hebben wy hem bevolen sonder cenigh uytstel naer u te trekken, en particulierlijck hem belast altijd t'assisteren en contribueren tot de goede directie en stieringh van al't geen, 't welck u grootste dienstigheden en voldoeninghen sal kunnen betreffen, ghelijck wy't begeeren, en tot behoorelijcke conservatie en onderhoudingh van onse gemeene vriendschap en goede correspondentie, en ons gedragende aen 't geen, 't welck de geleyde Raets-Heer U op dese saeck rapporteren en aenbrengen sal, soo sulen wy hier alleenlijck by voegen, dat het ons heel aengaem sal zyn, soo ghy hem *welkomen Credentie en geloof* geeft in al't geen, 't welck hy in onse Konincklijke naem tot u sal kunnen seggen, ghelijck wy ons verseeckeren, en dat ghy oock alle eer en goede gunst aen hem sult bewyfen, ghelijck aen onse Minister en Bedienaer, en op dewelck wy ons geheelijck vertrouwen. Daer op wy Godt bidden dat hy u, waerde en groote vrienden, in sijn heylige bewaringh neem. Uyt Madrid, de derthiende van December, 1648.

Geteeckent,

U goede Vriendt

PHILIPPE.

Soli Deo Laus & Gloria.

F I N I S.

R E G I S T E R
V A N D E
V O O R N A E M S T E S T U C K E N
B E G R E P E N I N D E
V R E D E - H A N D E L I N G H .

A.

Ccoord tusschen desen Staet en den Grave van Swartzenburgh, Afgesant van Brandenburg, 10. Tusschen desen Staet en den Franssen Ambassadeur d'Espesses, wegens het Employ van de Schepen onder den Admirael Haultain, 22. Tusschen desen Staet en Denemarcken wegens 't senden van een Regiment daer na toe, 50. Tusschen desen Staet en Engelandt weghens 't conijungeren van 20. Schepen by de Engelse Vloote van 82. Schepen, om te conquerteren Calis Malis in Spangien, 30. Tusschen desen Staet en Vranckrijck, wegens de Wervinghe en onderhoudinghe van een Regiment Franse Voet-knechten, en een Vaendel Ruytery, &c. 101. Gemaeckt tusschen beyder zijde Plenipotentiarijen op de Vredehandelingh tot Munster, 232. Tusschen Vranckrijck en desen Staet tot Breda gemaeckt, 247. Acte by de Spaense gepasseert op de Munsterse Vredehandelingh, 233. Van Hollandt aen Mathe- nesse en Heemstede weghens de Franse Ambassa- deur Servient, 329. Advijs van den Prince van Orangie wegens de Vredehandelingh met Spangie, 93. Van den selven Prince op eenighe Poincten van Consideratie we- gens de Munsterse Vredehandelingh, 201. Van Hollandt weghens de Volmaght der Spaense Ple- nipotentiarijen op de Munsterse Vredehandeling, 221. Van den Prince van Orangie wegens 't sel- ve, 222. Van de Franse Plenipotentiarijen dat- men inde Munsterse Vredehandelingh sal voort varen, niet tegenstaende datter inde Volmaght ghevonden mochte werden eenige mislagen ofte abuyfen, 227. Contraadvijs van die van Hol- landt, 227. Van eenige Plenipotentiarijen deses Staets ghekoomen zijnde van Munster op de Me- morie en Propositie des Franssen Residents en Am- bassadeurs, 253. 254. Van Hollandt op 't selve

subject, 254. Van Hollandt wegens de Mun- sterse Treves-handelingh te veranderen in een Vredehandelingh, 257. Van Zeelandt op 't sel- ve, 259. 260. Van Hollandt op 't verfoeck van Servient, koomende van Munster in den Ha- ge, 293. Wegens de Munsterse saecken, 301. Van Zeelandt, 304. 371. Van Hollandt wegens de Guarantie van Vranckrijck, 307. Van Vries- landt, 308. Aerssens Brief van den Audiencier Verreycken aen den selven weghens 't senden vanden Cancelier Peckius na den Hage, 3. Affcheyt van de Spaense Vredehandelaers aen desen Staet, 96. Aggreatie van desen Staet op de Alliantie met Dene- marcken, 7. Van desen Staet op het Tractaet van Compeigne. 17. Van Vranckrijck op 't sel- ve Tractaet, 18. met insertie van het Tra- ctaet door den Baron Coupet ghemaect, 19. Van desen Staet wegens de offensive en defensiva Alliantie met Engelandt gemaeckt in Zoutham- ton, 34. Aitzema. Declaratie van den Keyser ghegeven aen deselve, 128. 130. Alliantie. Procuratie van desen Staet voor de Ge- committeerde tot de Alliantie met Denemarcken, 7. Aggreatie op de selve Alliantie, 7. 8. Ag- greatie van desen Staet op de offensive en defen- sive Alliantie met Engelandt ghemaect in Zou- thampton, 34. Alliantie tusschen desen Staet en den Engelichen en Deenschen Koninck, 40. Memorie aengaende de selve Alliantie, 45. Pro- ject van een Alliantie tusschen desen Staet en den Prince van Transilvanien, 46. Vernieu- winghe van de Alliantie tusschen desen Staet en Vranckrijck, 65. Ambassadeurs. Communicatie ghedaen door desen Staet aen de Franse, Engelle en Deense Ambassa- deurs, &c. Van de Propositie gedaen door den Cancelier Peckius, en van het Antwoordt op de selve, 5. Memorie van den Franschen Ambassa- deur de la Tuillerye, gaende naer Hollandt, 145.

R E G I S T E R.

Aenkomst en ontfang van de Fransche Ambassadeurs Avaux en Servient in Hollandt, 166. Haer Credentiael, 167. Memoriael aen deselve overghelevert, 168. Aficheyt en Propositie van de selve Ambassadeurs weghens de Papisten in dese Landen, 167. Resolutie van desen Staet dies aengaende, 177. Presenten aen deselve Ambassadeurs en haere Secretarissen vereert, 177. 178. Besoignes met den Ambassadeur Thuillerye, gaende na Sweden en Denemarcken, 178. Wederkomst van de selve in den Hage, 325.

Antwoordt van desen Staet op de Propositie van den Cancelier Peckius wegens den Aerts-Hertogh in den Haghe, 5. Van de Spaensche op de Poincten desen Staet voor-ghestelt weghens de Vredehandelingh, 82. Van desen Staet op de Propositie der Franse Ministers wegens de Spaensche Vredehandelingh, 118. Van desen Staet op den Brief van den Marquis de Castel Rodrigo wegens de Munstersche Vredehandelingh, 215. Van de Plenipotentiarissen deses Staets op de presentatie van de Spaensche weghens de Munstersche Vrede-handelingh, 234. Van desen Staet op de Propositie van den Franschen Ambassadeur Thuillerye, 255. Van de Fransche Plenipotentiarissen tot Munster op de Spaensche Presentatie, 279. Van Zeelandt op de Propositie van de Gedeputeerden deses Staets, 375.

Artijckelen van de Interesten die den Franschen Koninck met de Spaensche heeft te redden, 103. Volgens dewelcke de Plenipotentiarissen van desen Staet zijn overekoomen met de Spaensche op de Munstersche Vrede-handelingh, 272.

B.

Besendingh van desen Staet na Sweden en Denemarcken, 180.

Brandenburgh. Tractaet tusschen desen Staet en 't selve, 8. Naerder Verklaringhe van Swartsenburgh op 't selve Tractaet, 10. Accoordt tusschen desen Staet en den Brandenburghschen Afgesant Swartsenburgh, 10.

Brief van den Audiencier Verreycken aen den Griffier Aerssens weghens 't senden van den Cancelier Peckius in den Haghe, 3. Van desen Staet aen de Stadt Haerlem weghens de Vredehandelingh met Spangie, 53. Resolutie van Haerlem op den selven Brief, 35. Van desen Staet aen den Nederlandschen Ambassadeur in Vranckrijck wegens de Vredehandelingh met Spangien, 73. Van den Franschen Koninck aen desen Staet weghens eenighe Ceremoniale Poincten, 182. Van den Marquis de Castel Rodrigo aen desen Staet weghens de Munstersche Vredehandelinghe, 214. Antwoordt van desen Staet op den selven Brief, 215. Brief van den Marquis de Castel Rodrigo aen desen Staet weghens de stil-standt der Munstersche Vrede-handelingh, 231. Antwoordt van desen Staet op den selven Brief, 232. Van den Franschen Koninck aen aen desen Staet, 355.

C.

Calis Malis. Accoordt tusschen desen Staet en Engelandt weghens 20. Schepen te voegen by de Engelsche Scheeps-Vloote van 82. Schepen, om te mogen conquerteren Calis Malis in Spangien, 30.

Ceremonie. Propositie van den Colonel d'Estredes aen desen Staet wegens eenighe Ceremoniale Poincten, 181. Brief van den Franschen Koninck aen desen Staet weghens deselve saecke, 182.

Concept over het stuck van de Religie en de Goeftelijke Goederen inde Meyerye van 's Hertogenbosche, 334.

Consideratie van den Autheur op de Propositie van den Cancelier Peckius, en op het antwoordt van desen Staet op de selve, 6.

Contract Roorda communiceert aen haer Hoogh Mogende twee Contracten weghens den Prince van Orangie tot Munster ghemaect, 358. Veranderinghe van deselve Contracten naer de doot van Prins Hendrick met Prins Willem sijn Soon, 360.

Credentiael van den Cancelier Peckius aen desen Staet, 3. Afvorderingh en overleveringh van de selve, 3. Van de Fransche Ambassadeurs Avaux en Servient aen desen Staet, 167.

D.

Declaratie des Franschen Konincks, dat het Tractaet van Vrede met den Vyandt sal werden voltrocken in de Vereenighde Nederlanden, 103.

Deductie van Zeelant wegens de Munstersche Vredehandelingh, 198. Verklaringe van haer Hoog Mogende tot antwoordt op deselve Deductie, 199.

Denemarcken. Communicatie ghedaen door desen Staet aen den Ambassadeur van Denemarcken, &c. wegens de Propositie van Peckius, en het antwoordt van desen Staet op de selve, 5. Procuratie van desen Staet voor de Ghecommitteerde tot de Alliantie met de selve, 7. Aggregatie op de selve Alliantie, 7. 8. Denemarcken beledight desen Staet door sijne Thollen, en andersints, 136.

Dimissie wegens desen Staet gegeven aen de Spaensche Vrede-handelaers, 76.

E.

Edt te doen by de Plenipotentiarissen van desen Staet gaende op de Munstersche Vrede-handelingh, 214.

Eysch van de Plenipotentiarissen deses Staets op de Munstersche Vrede-handelingh, 234.

Engelandt. Communicatie ghedaen door desen Staet

R E G I S T E R.

Staet aen den Engelschen Ambassadeur, &c. wegens de Propositie van Peckius, en het Antwoordt van desen Staet op deselve, 5.
 Equipagie van 42. Oorlogh-Schepen na de Sondt, 180.
 d'Espesses. Accoordt tusschen desen Staet en den Franschen Ambassadeur d'Espesses wegens het Employ van de Schepen onder den Admiraal Haultain, 22.

G.

Gerughte van het Huwelijck tusschen den Franschen Koninck en de Princesse van Spangie, en dat den Spaenschen Koninck de gantsche Vrede-handelingh stelde in handen van sijn Suster de Regente van Vranckrijck, 222. Welck by de Franse Ambassadeurs tot Munster werdt ontkent, 214.
 Geschrift van de de Franse Plenipotentiarijen tot Munster teghens de overkominghe van de Plenipotentiarijen deses Staets met de Spaensche 273. Van de selve Plenipotentiarijen overgelevert naer de aengenoomen Mediatie van desen staet tusschen de Franse en Spaensche, 285. Van Gelderlandt weghens de Munstersche saecken, 303.

H.

Haerlem. Brief van desen staet aen de Stadt Haerlem weghens de Vrede handelingh met Spangien, 53. Resolutie van Haerlem op den selven Brief, 53.
 Haultain. Accoordt tusschen desen Staet en den Franschen Ambassadeur d'Espesses weghens het Employ van de Schepen onder den Admiraal Haultain, 22.
 Heemstedede, Sijn aenbrengen van Munster, 212.

I.

Instantie van die van Gelderlandt op de Munstersche Vrede-handelingh, 245.

L.

Leopold Aerts-Hertogh, en desselfs Verklaringhe, 322.

M.

Mediatie van de Plenipotentiarijen deses staets tusschen de Franse en Spaensche Plenipotentiarijen, 279.

Memorie aengaende het Tractaet van desen staet met Engelandt en Denemarcken, 45. Memorie ghesonden aen de Ministers van desen staet residerende buyten 's Landts weghens de Spaensche Vrede handelingh, 94. Memorie aen den Franschen Ambassadeur de la Thuillerye, gaende naer Hollandt, 145. Memoriael aen de Fransche Ambassadeurs Avaux en Servient, 168. Van den Franschen Resident Brasler aen desen staet, 251. Van den Franschen Ambassadeur Servient aen desen staet weghens de Munstersche Handelinghe, 311, 319, 321. Van den Franschen Ambassadeur de la Thuillerye aen desen staet, 348, 367.
 Misnoeghen der Fransche Plenipotentiarijen tot Munster over de Verklaringhe dewelcke de Plenipotentiarijen van desen staet hebben ghedaen tot overkominge met de Spaensche, 273.

N.

Nederhorst. Redenen waerom de Heer van Nederhorst niet gereeckent hadde in de Munstersche Vrede handelingh, 294, 351.

O.

Obligatie van desen staet voor den Engelschen Koninck, 29.
 Ooft-Indische Compagnie. Protest van den Engelschen Koninck over het intrecken der Represalien tegens de Nederlandtsche Ooft-Indische Compagnie, 38. Consideratie van de Nederlandtsche Ooft-Indische Compagnie, dienende tot de Munstersche Vrede handelingh, 186.

P.

Pasporten wegens de Spaensche Vrede handelingh, 131, 183.
 Peckius. Brief van den Audiencier Verreycken, aen den Griffier Aersens weghens 't senden van den Cancellier Peckius na den Hage, 3. Deliberatie op desselfs aenkomst Ontfangh, Tractement en Logement aldaer, 3. Sijn Brief van Credentie, 3. Afvorderingh en overleveringh van de selve, 3. Sijn Propositie, 4. Antwoort van desen Staet op de selve, 5. Communicatie van de selve aen de Ambassadeurs van Vranckrijck, Engelandt, Denemarcken, en andere, 5. Consideratie van den Autheur op dese Handelingh, 6.
 Philippe le Roy, Raedt en Officier der Finantie des Spaenschen Conincks komt in den Haghe, 277.
 Presentatie. De Spaensche repeteren en amplijeren hare presentatie op de Munstersche Vrede handelinghe, 233. Presentatie vande Spaensche aen de Fransche, 279.
 Prins van Orangie. Advijs van de selve weghens de Vrede-

R E G I S T E R

Vrede-handelingh met Spangie, 93. Concept en desseyne tusschen den selven Prince en den Cardinael in Vranckrijck, 135. Procuratie van de en Staet voor de Gecommitteerde tot de Alliantie met Denemarcken, 7. Van Vranckrijck op het Tractaet van Compeigne met desen Staet, 14. Van desen Staet op 't selve, 16. Project t'samen ghevoeght uyt de Advylen van de Leden volghens de Resolutie der Staten van Hollandt weghens de Vrede-handelingh met Spangie, 56. Propositie van Peckius weghens den Aerts-Hertogh aen desen Staet, 4. Antwoort op de selve, 5. Communicatie van dien aen de Ambassadeurs van Vranckrijck, Engelandt, Denemarcken en anderen, 5. Conferentie van den Autheur op de selve, 6. Van den Aerts-Bisshop van Mechelen aen desen Staet weghens de Spaensche Vrede-handelinghe, 75. Van de Franse Ministers aen desen Staet weghens de Spaensche Vrede-handelingh, 113. Antwoort van desen Staet op de selve Propositie, 118. Van de selve Ministers aen desen Staet, 119. Antwoort van desen Staet op de selve Propositie, 121. Van de Franse Ambassadeurs A-vaux en Servient aen desen Staet weghens de Papisten, 176. Van den Colonel d'Eltrades aen desen Staet weghens eenighe Ceremoniale Poincten, 181. Van den Franzen Ambassadeur aen desen Staet koomende van Breda, 251. Van den Franzen Ambassadeur Thuillerye aen desen Staet, 340. 356. 362. Der Gedeputeerden van desen Staet in Zeelandt, 374. Protest van den Engelschen Koninck over het intrucken der Represalien teghen de Nederlandtsche Oost-Indische Compagnie, 38. Op het uytwisselen van weder-zijds Aggreatie weghens het Tractaet tusschen desen Staet en Denemarcken, 192.

R.

RApport van eenighe der Munstersche Plenipotentiarijen, ghekoomen zijnde in Hollandt, 249. Van Heemstede en Khuyt, Plenipotentiarijen tot Munster aen desen Staet, 332. Represalien. Protest van den Engelschen Koninck over het intrucken der Represalien tegens de Nederlandtsche Oost-Indische Compagnie, 38. Resolutie van desen Staet, ofmen inde Munstersche Vrede-handelinghe sal voort gaen terwijl men handelt van de lanten in de Volmachten, 231. **S**cheeps-Vaert. Particulier Artijckel aengaende de Scheeps-Vaert en Coop-handel tusschen de Spaensche en Nederlandtsche Plenipotentiarijen tot Munster vast ghestelt, 554.

Servient. Vertreck van den Grave van Servient Plenipotentiarijs weghen Vranckrijck tot Munster nae den Haghe, 277. Sijn Audientie en verfoeck, 290. Advys van Hollandt daer op, 293. Sijn voorslag aengaende de Munstersche Handelingh, 310. Staten-Generael der Vereenighde Nederlanden. Antwoort van desen Staet op de Propositie van Peckius weghen den Aerts-Hertogh in den Haghe, 5. Procuratie van desen Staet voor de Gecommitteerde tot de Alliantie met Denemarcken, 7. Aggreatie van desen Staet op de selve Alliantie, 7. 8. Tractaet tusschen desen Staet en Brandenburg, 8. Naerder verklaringshe op het selve Tractaet, 10. Accoordt tusschen desen Staet en Swartzenburgh Afgesant weghen Brandenburg, 10. Tractaet van Compeigne tusschen desen Staet en Vranckrijck, 12. Procuratie en Aggreatie weghen 't selve, 16, 17. Substitutie van den Grave van Penderanda op den Aerts-Bisshop Sayedra en de Bruyn weghen de Munstersche Vrede-handelingh, 219. Remarques op de selve substitutie, 219.

Tekeninge. Redenen waerom de Heer van Nederhorst in de Munstersche Vredehandelingh niet en hadde geteyckent, 294. Advys en Conferentie van Zeelandt weghen de selve Teyckeninghe, 295. Verklaringshe van Stadt en Landen dien-aengaende, 398. Tractaet tusschen desen Staet en Brandenburg, 8. Naerder verklaringshe van Swartzenburgh op het selve, 10. Tusschen desen Staet ende Vranckrijck van Compeigne, 12. Procuratie van Vranckrijck weghen 't selve, 14. Procuratie van desen Staet weghen 't selve 16. Particuliere Artijckelen daer neffens geaccordeert, 17. Aggreatie van desen Staet op 't selve, 17. Aggreatie van Vranckrijck op 't selve, 18. Met insertie van het Tractaet door den Baron Coupet gemaect, 19. Tusschen desen Staet en Jacob Koningh van Engeland, 24. Provisioneel Tractaet tusschen Brandenburg en Nieuborgh, 47. Tusschen desen Staet en Nieuborgh, 49. Tusschen desen Staet en Vranckrijck tot secours en bystand van wederzyden en tot sekerheyt van den koophandel, 58. Tusschen desen Staet en Brandenburg, 69. Tusschen desen Staet en Vranckryck voor den tijdt van 7. jaren, 99. Tusschen desen Staet en Vranckrijck van een offensive en defensiva Ligue, 107. Tusschen desen Staet en Vranckrijck, 125. Tusschen desen Staet en Brandenburg, 126. Tusschen desen Staet en Sweeden, 136. Tusschen desen Staet en Vranckrijck, 148. Tusschen desen Staet en Portugael, 149. Tractaet praëliminair tot Hamburg op-gereght, waer by de Generale Vredehandelinghe tot Munster ende Oenbrugge werdt gheleydt, 152. Tusschen desen Staet en Vranckrijck door Thuillerye ghe-

R E G I S T E R

sloten, 158. Tusschen desen Staet en Vranckrijck tot Parijs door den Nederlandschen Ambassadeur, 161. Vernieuwinghe van het selve Tractaet, 146. Tractaet van Campagne, 169. Van ligue Garantie, 172. Tractaet tusschen desen Staet en Vranckrijck, 183. Tusschen desen Staet en Denemarcken, 188. Tractaet van Garantie tusschen desen Staet en Sweeden over het Deensche Tractaet, 191. Protest ende Verklaringhe op het uytwisselen der weder zijds Aggreatic op het gemelde Deensche Tractaet, 192. Tractaet tusschen desen Staet en de Steden Bremen en Hamburgh, 193. Ampliatie van 't selve Tractaet met Lubeck, 194. Provisioneel Tractaet tusschen desen Staet en Portugael weghen de Controverse over de Jurisdicctie ende Territoir van het Fort Galla, 195. Tractaet van Campagne tusschen desen Staet en Vranckrijck als oock van de Marine, 227. van Garantie, 326. van Commercie tusschen de Spaensche ende de Hanze-steden, 330. van de Munstersche Vrede tusschen Spangien en desen Staet, 386.

Transilvanien. Project van een Alliantie tusschen desen Staet en de Prince van Transilvanien, 46.

Treves. Veranderingh van de Munstersche Treves-handelingh in een Vrede-handelingh, 257.

V.

Verhael, van de Handelinghe tot Munster ende watter is geschiedt 't sedert de Plenipotentiarissen van desen Staet zijn ghebruyckt als Middelaeren tusschen de Fransche en Spaensche Plenipotentiarissen, 279.

Verreyken, Brief van den selven aen den Griffier Aerssens weghen 't seynden van den Cancelier Peckius in den Hage, 3.

Volmaght, van de Spaensche Plenipotentiarissen op de Munstersche Vrede-handelingh, 218. Fauten en Scrupulen in de selve, 218, 219. Remarques van de Spaensche op de Volmaght van de Plenipotentiarissen deses Staets, 220. Conferentie aengaende de selve Volmaghten, 220. Advijs van Holland dien aengaende, 221. Advijs van de Prince van Orangie dien aengaende, 222. Advijs van de Fransche Plenipotentiarissen dat men in de Munstersche Vrede-handelinghe soude voortgaen, terwijl gehandelt werdt van de Fauten in de Volmaghten, 227. Contra Advys van die van Holland, 227.

Vranckrijck, Communicatie van de Propositie en antwoordt op de selve ghedaen door Peckius aen desen Staet, aen de Ambassadeurs van Vranckrijck en andere, 5. Tractaet van Compiegne tusschen desen Staet en Vranckrijck, 11. Procuratie op 't selve, 14. Particulier Artyckel daer neffens geaccordeert, 17. Aggreatic op het selve, 18. Met insertie van het Tractaet door Coupet gemaect, 19.

Vrede tusschen Denemarcken en den Keyser, 50. Handelinghe van Vrede tusschen desen Staet en Spangie, 51. Project t' samen gevoegt uyt de Advysen van de Leden volgens de Resolutie der Sta-

ten van Hollandt weghen de Vredehandelingh met Spangie, 56. Handelinghe van Vrede tusschen desen Staet en Spangien, 71. Brief van desen Staet aen haren Ambassadeur in Vranckrijck weghen de selve Vrede-handelingh, 73. Propositie van den Aertz Bisschop van Mechelen aen desen Staet weghen de Spaensche Vredehandelinghe, 75. Poincten weghen desen Staet overgelevert weghen de Vrede-handelingh met Spangien, 80. Acte van de Spaensche op de selve Poincten, 81. Antwoord van de Spaensche op de selve Poincten, 82. Poincten en Artykelen weghen desen Staet overgelevert aen de Spaensche om te hebben Categorische antwoordt weghen de Vredehandelinghe, 88. Advys des Prince van Orangie weghen de Spaensche Vredehandelinghe, 93. Memorie gevonden aen de Ministers van desen Staet residerende buyten 's Lands weghen de Spaensche Vredehandelingh, 94. Dimissie van desen Staet gegeven aen de Spaensche Vredehandelaers, 76. Affcheydt van de Spaensche Vred. handelaers aen desen Staet, 96. Propositie van de Fransche Ministers aen desen Staet weghen de Spaensche Vredehandelingh, 113. Antwoordt van desen Staet op de zelve Propositie, 118. Propositie van de zelve Ministers aen desen Staet weghen 't selve, 119. Antwoordt van desen Staet op de zelve Propositie, 121. Passpoorten weghen de Spaensche Vredehandelinghe, 131. Besoignes in den Hage weghen de Vredehandelinghe tot Munster, 164. Poincten diemen behoorde vast te stellen aengaende de zelve Handelinghe, 165. Besoignes over de Befendinge op de Vredehandelinghe tot Munster, 178, 179, 180, 181. Haegse Besoignes over de onkosten weghen de Vredehandelinghe tot Munster, 186. Consideratie van de Nederlandtsche Oost en West-Indische Compagnie dienende tot de Munstersche Vredehandelingh, 186, 187. De Gesanten van desen Staet werden versoght tot Munster te willen komen op de Vredehandelingh, 187. Ductie van Zeelandt weghen de Munstersche Vredehandelingh, 198. Poincten van Consideratie weghen de Munstersche Vredehandelingh, 200. Advys van den Prince van Orangie op de selve Poincten, 201. Acte van Indemniteyt ende Pouvoir weghen de Munstersche Vrede-handelingh by desen Staet gepasseert, 201. Besoignes met die van Zeeland over de Instructie tot de Munstersche Vredehandelinghe, 204. Eedt dewelcke moet werden gedaen door de Plenipotentiarissen van desen Staet gaende op de Munstersche Vredehandeling, 214. Brief van den Marquis de Castell Rodrigo weghen de zelve handeling, 214. Antwoord van desen Staet op den zelve Brief, 215. Vertreck van de Plenipotentiarissen deses Staets na Munster op de Vredehandelingh, 216. Pouvoir van de Spaensche Plenipotentiarissen op de Munstersche Vrede-Handeling, 218. Haeghe Besoignes over de Munstersche Vrede-Handelingh, 226. Accoordt gemaect

R E G I S T E R.

gemaect tusschen beyder - zyde Plenipotentiarijen op de Vredehandeling tot Munster, 232. De Treves Handeling tot Munster wert veranderdt in een Vrede - handeling, 257. De Plenipotentiarijen van desen Staet vereenighen met de Spaensche in de Vrede - handeling tot Munster, 272. Uytrecht, Poincten over - geleverdt ter Vergaderingh door de Staten van Uytrecht, 308.

W.

West - Indische Compagnie. Consideratie van de Nederlentsche West - Indische Compagnie dienende tot de Vredehandeling van Munster, 187.

Eynde van 't Register van de Vrede - Handel.

